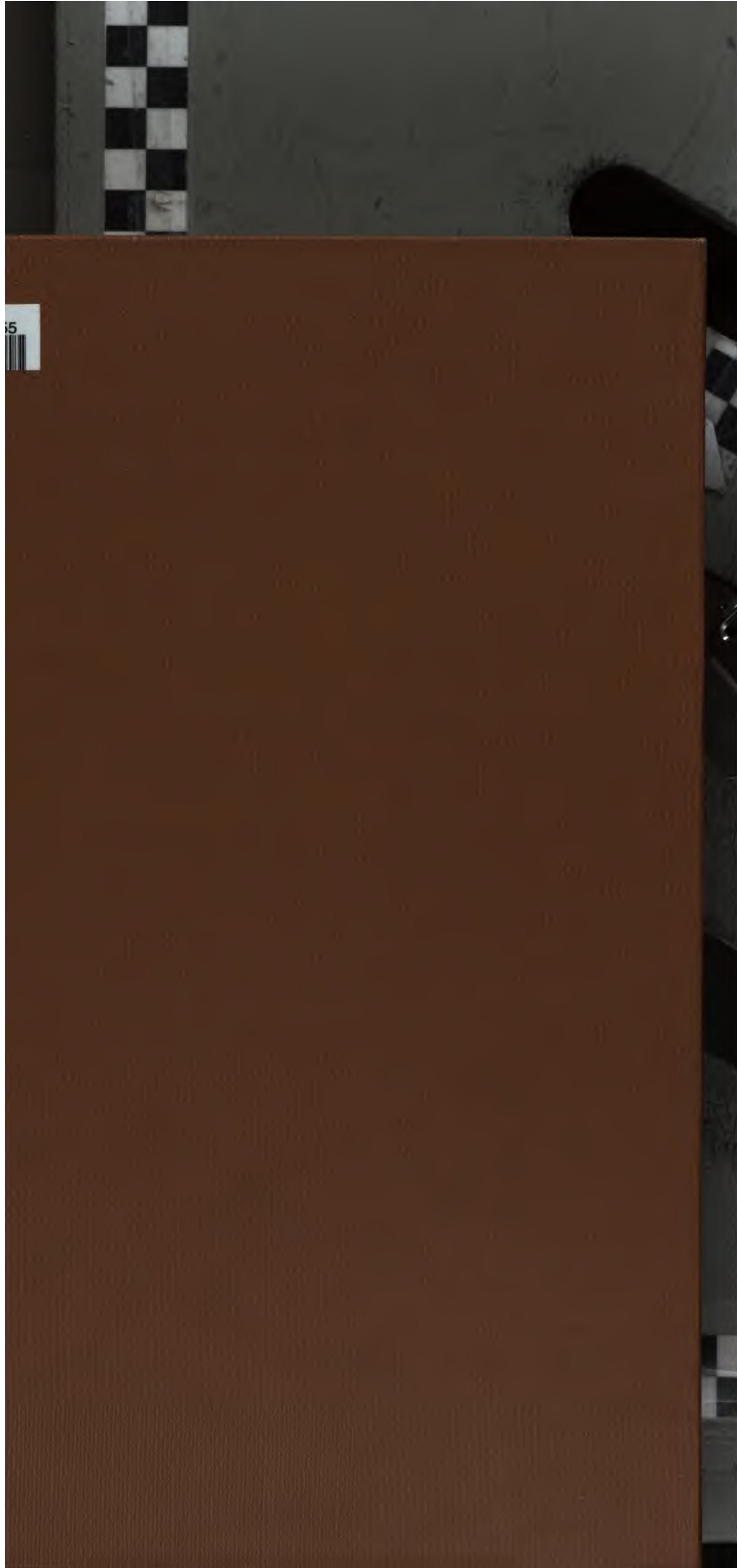

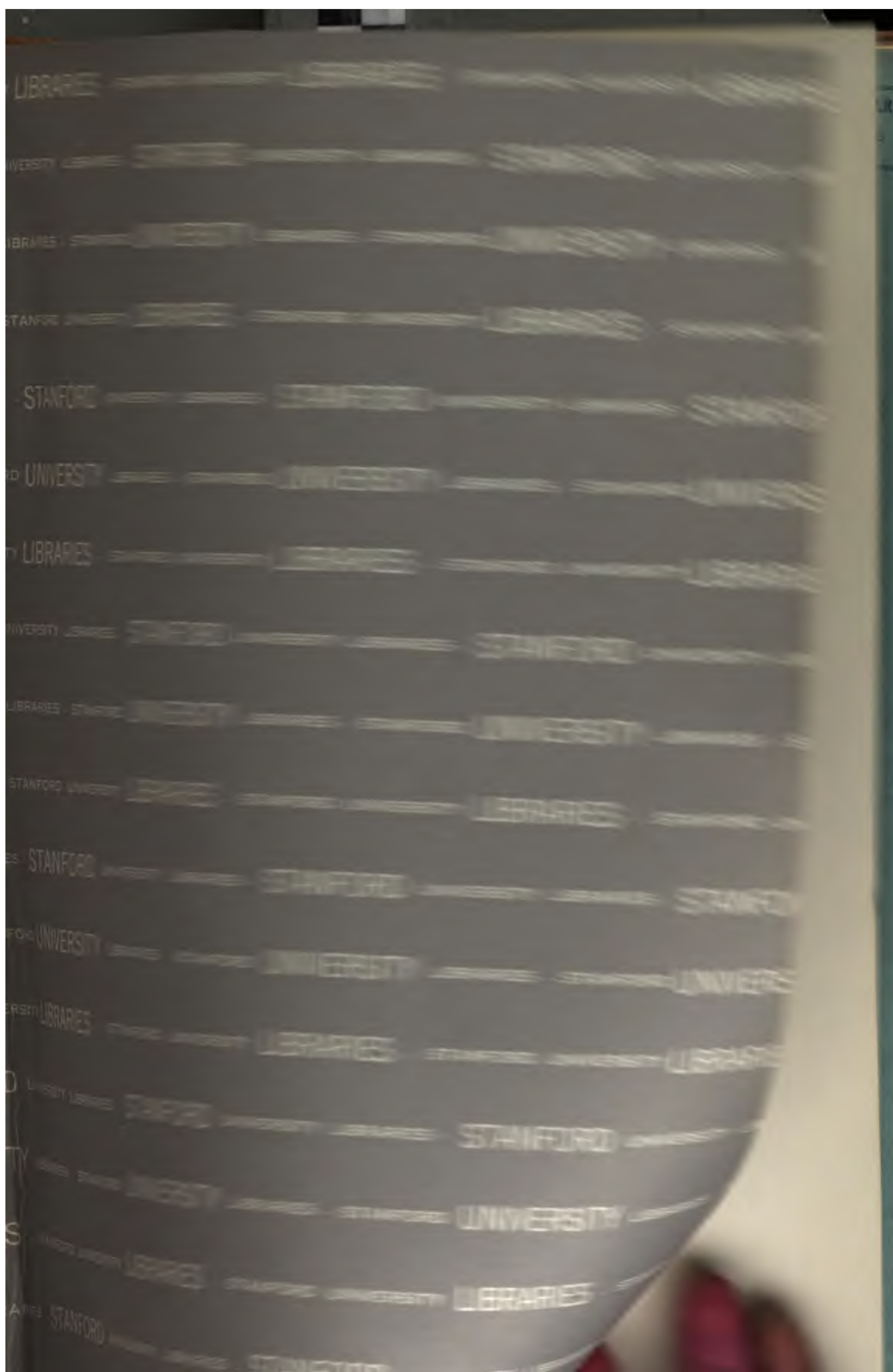
STANFORD
UNIVERSITY
LIBRARIES

СПОМЕНИК

СРПСКЕ КРАЉЕВСКЕ АКАДЕМИЈЕ

XXX

У БЕОГРАДУ
ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ
1896

У академичкој књижарници Л. Бреслауера у Београду могу се добити

I

ИЗДАЊА

СРПСКЕ КРАЉЕВСКЕ АКАДЕМИЈЕ

1. **Глас.** Књ. I—L.
   Први разред (1—17): III, VI—IX, XI, XIX, XXI, XXIII, XXVI, XXVII, XXIX, XXXIII, XXXIV, XLI, XLVI, L.
   Други разред (1—33): I, II, IV, V, X, XII—XVIII, XX, XXII, XXIV, XXV, XXVIII, XXX—XXXII, XXXV—XL, XLII—XLV, XLVII—XLIX.
   Цене су: I, II, VIII, X—XII, XV—XX, XXV, XXVIII, XXIX, XXXII, XXXIV, XXXVII, XLII по 1; XIII и XLVI по 1,50; XXIV 2; XIV 2,50, а осталима по 0,50 дин.
2. **Споменик.** Књ. I—XXX.
   Цене су: VII, VIII, XVI по 0,50; I, IV, V, XX, XXVI—XXIX по 1; IX, XXV по 1,50; VI, X, XIV, XV, XVIII, XIX, XXI, XXII, XXIV, 2; II, XXIII по 3; XI, XIII, XVII по XII по 5 дин.
3. **Годишњак,** од I—VIII; цена по 0,50 дин.
4. **Српски етнографски зборник.** Књ. I. *Живот сељака*, написао М. Ђ. Милићевић. Друг рађено и попуњено издање. 1894. Цена
5. **Посебна дела.**
   — *Први основи словенске књижевност балканским Словенима. Легенда о Влад и Косари.* Културно-историјске студије С Новаковића. 1893. Цена 3 дин.
   — *Геологија Србије* од Јована М. Жу Део први: *Топографска Геологија.* С свеском Атласа. 1893. Цена 7 дин.

II

ИЗДАЊА

СРПСКОГ УЧЕНОГА ДРУШТВА

КОЈА СУ ПРЕШЛА У СВОЈИНУ АКАДЕМИЈЕ.

1. **Гласник** Српског Ученог Друштва. Књ. I—LXXV.
   На продају: V—VII, XXIX, XXXI, XXXIII—LVII, LIX—LXXIII, LXXV. Цена књ. LXVII, 4, а осталима по 3 дин.
2. — — — — Друго одељење. Књ. I—XV.
   На продају: III—VI, IX—XV. Цена књ. XV. 0,50; III—VI, IX, XII—XIV, по 1; а X и XI по 2 дин.
3. **Посебна дела.**
   — *Историја умног развића Европе.* од У. Дрепера. Превео Мита Ракић. Књ. II. Б 1874. Цена 2 дин.
   — *Српске народне игре*, које се забаве р састанцима играју. Скупио и описао В чевић. Београд 1868. Цена 0,50 дин.
   — *Elenchus plantarum vascularium*, quas a. 1872 in Crna Gora legit Dr J. Panč gradi 1875.
   — *Essai quadrature du cerle.* Par Démét šić. Belgrade. 1877. Цена 0,50 дин.

СПОМЕНИК

СРПСКЕ КРАЉЕВСКЕ АКАДЕМИЈЕ

XXX

У БЕОГРАДУ
ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ
1896

ПРЕГЛЕД

I

ИЗ АРХИВЕ ИСИДОРА СТОЈАНОВИЋА

ДОБРОТОМ Г-ЂЕ МИЛИЦЕ ПРОТИЋ,

КЋЕРИ ПОКОЈНОГ ИСИДОРА СТОЈАНОВИЋА

' „Глас. друж. Српск. словесности“ (свезка
49 г. стр.) на стављено питање: „Како би
гло доћи до нове српске Историје“ печатани
ри: Авр. Петронијевића (стр. 156—160),
Милутиновића (161—163), Исидора Стојано-
(164—173) и Сергија Николића (174—185).
р Стојановић, у своме одговору (на стр. 171)
и, како треба распорeђивати и штампати ис-
ки материјал. Он вели: 1) Да се печатају
гички догађаји напр. бојеви, скупштине,
ничества, устројенија и томе подобно. 2)
а знаменитих Срба. 3) Документа, Записи,
на извјестија, наставленија, дневници, писма
санија шанцева. 4) Списак погибших и у
о запавших Срба с назначењем, шта су били,
у, одкуд су, где су, како и од ког пали и
ени били. 5) Статистичка дата и развитак
њег устројенија. 6) Различне приповедчице
оте), које карактеришу описујемо време и
з људе.

Према његовом оваквом распореду, он је при-
о материал. Ја ћу данас изнети његов при-
ни материјал, који спада у *трећу* врсту ма-
теријала, а то су писма и три бележке, које спадају по 6-ту врсту материјала. С моје стране ја ћу додати препис, из бележака игумана манастира св. Марка, најстаријега брата Симе Игуманова, како је варварство починио Махмуд-паша са српском децом 1813 године, у Нишу.

Овде прилажем 1) писмо Хаџићево од 1846 г. проти М. Ненадовићу 2) писмо М. Ненадовића књазу Александру од 3 Марта 1846 г. 3) шест писама Хаџићевих Возаревићу 4) *Писмо Хаџића Возаревићу од 11 Јан. 1848 г. И друго писмо без датума и године Исидору Стојановићу* 5) Писмо Хаџића Возаровићу. 6) Хаџић Возаровићу под насловом: 1847 на Врачару. 7) Три белешке Исидора Стојановића.

Ова су писма најбоља илустрација времена у коме су писана, ондашње политике државне. У томе је њина важност и значај. Треба напоменути да су писци ових писама били противници кнеза Милоша.

За овим долази додатак брата Симе Игуманова о догађају 1813 године.

[illegible]

Високопочитаемый и любезный

Господине Прото Ненадовићу!

Овы дана пріймiо самъ ваше предраго писмо одъ 21 Нов. о. г. После мога оноликога огорченя, и онаковога разстанка са Совѣтомъ, на жалость Србскимъ, я нисамъ мислiо икада са икимъ Србскимъ Совѣтникомъ у преписци быти; но учтивость природна и уваженiе и любовь спрама личности ваше ево налажу ми, или управо нагоне ме, вама на писмо ваше одма одговорити. Вашъ ми се састанакъ и разговоръ са тымъ цариградскимъ Ефендiомъ допада, и вашъ одговоръ нѣму у смотренiю примѣчанiя нѣговогъ о дужини ваше браде на своямъ мѣсту, и чини честь и вама и сѣдой бради вашой. Да сте се iоште и у осталомъ съ нымъ разговору онако мудро владали, онда я не бы ништа примѣтити имао; али овако допустите мени, као старомъ, ако и не сѣдомъ, учителю вашемъ, да вамъ кажемъ, да нисте ни мало совѣтски поступили, што сте, као што наводите, мене предъ Ефендiомъ тимъ хвалили, да самъ я ученъ и гласовитъ а особито што сте казали, да сте вы мене одъ Аустрiйскогъ Двора измолили, те да самъ я кодъ васъ *за десеть година* законе за землю и народъ писао, и што сте га упутили, да онъ мене у Н. Саду посѣти, и са мномъ познанство учини. Я вамъ искрено и безъ шале кажемъ, да ово не само нiе мудро, него садржава у себи и хулу и опорочаванѣ Правителства Србскогъ. Вы треба као членъ Правителства Србскогъ, сходно нѣговомъ поступку да поступате и тако мене не само не хвалите, но треба сваку хулу на мене да бацате; єръ иначе вы, ако то не чините, бацате срамоту на Правителство Србско, и показуєте као да оно нiє знало шта є чинило, кадъ є онако ружно и неваляло са мномъ поступило. Єр кажите сами, шта бы морао тай Ефендiя мислити, кадъ бы после хвале ваше одъ васъ или одъ другогъ извѣстiо се, како се Правителство Србско спрама мене, као по рѣчма вашима тако похвале достойнога, владало? — Зато ако вама као члену Совѣта и Правителства Србскогъ честь и уваженiе Совѣта и Правителства Србскогъ на срдцу лежи, чувайте се, да мене никада не хвалите предъ другимъ. Видите, у томе се J. Зубанъ већ паметнiе владао; онъ нiє са Ефендiомъ мене посѣтiо, онъ є своме и Совѣтскомъ поступку вѣранъ и слѣдственъ остао.

А што се тиче онога другога вашега израженiя, гди велите: „Пытаћу камо заслуженоме Хаџићу орденъ"; ту јоштъ манѣ право имате. Не бы сте право и мудро радили тако питаюћи, ни као Совѣтникъ Србскiй у отношенiю на Правителство Србско, нити као Прота Ненадовићъ у отношенiю на мене као Хаџића или Светића. Єръ вы као членъ Правителства да ме именуєте „заслужнымъ", а Правителство са мномъ да поступи као са незаслужнымъ, то видите да не иде. А као са незаслужнымъ поступати, а отличiє или орденъ давати, и то видите, да не иде. Дакле немойте нипошто таково што да пытате, и не шалите се да ме заслужнымъ именуєте, ако желите достойнымъ членомъ Правителства Србскогъ да останете. — А иначе Вы као Прота Ненадовићъ по своме увѣренiю смете и можете Хаџића или Светића и хвалити, можете га одъ себе и за себе и заслужнымъ сматрати, то вамъ се замѣрити не може. Али ту опетъ свойски да се разговарамо. Заръ се у ордену састои отличiє за онога, кога сте вы као заслужный старый дипломатъ и вой-

а Србскій са сѣдом брадомъ и дружиномъ
іомъ неколико година учителѣмъ называли, кога
вы писмено и устмено за пророка признавали,
што сте искусили, да су вамъ се сва предска-
ія нѣгова збыла, за кога рѣчій довольно нисте
ли, коима да га украсите, кога є вашъ Пред-
зникъ садашный негда драгимъ каменомъ у
ни прѣдъ свѣтомъ называо и т. д. и т. д. кодъ
га сте вы сву вашу нужду, неволю и тугу
ивали, гди сте прибѣжиште и олакшанѣ жа-
ги ваше налазили, за кимъ сте грозне сузе
ливали, кадъ бы непріятельска судбина нѣга
вась разставляла? — Вы ћете на ово да
нете: „А! знамъ, шта ће то да каже. Па право
s! Знашь, како є прошао онай, кога су сѣди
оцы учителѣмъ и пророкомъ называли“. Е!
ь вы одосте; текъ што по обычаю вашемъ не
юсте, да самь я све то у моіой глави нашао.
и я самь то знао. Вы ћете рећи ми: „Па
ь си знао, ниє ти се изненада догодило“.
ина, како самь у борбу за истину и правду
ıіо, могао самь се таковомъ чему одъ рода
з на овомъ свѣту надати; само што самь я
ь мой страстно любіо, па самь по любави
ой желіо, и надао се, да ће родъ мой больій
и одъ рода Јудейскога. Ето на што ме опеть
едосте, да нехотице обвинимъ родъ мой. Али
и есть жалость, што све поєдины людій по-
шка и ляге мора родъ на себи да носи. Дѣло
ло и безчестно Петра, Павла, Николе и ромога
е цѣо родъ на вѣки каля. Видили сте на себи
мѣръ. Васъ и покойнога г. Лазу Ѳеодоровића
олико неваляалаца намѣштены одъ неколико
ги неваляалаца везаше, и тераше везане преко
вета, па веле: народъ ій Србскій везао, ньновъ
еный родъ. Великога нашегъ богослова и Істо-
графа Раића архимандрита неколицина пакост-
а не пріима и гони; а Стойковићъ оплакуюћи
ть нѣгову виче потомству изъ гласа: *„Но родъ*
ственный родъ его — скажулʼ — но лучше єсть
нымъ мракомъ покрыти — отрываєтъ;“ а не
е као што єсть: но непріятельи рода свога то
о учинише. Тако сирома родъ збогъ неваляал-
а неколицыне свои сынова или членова мора
ь да страда, па и мы сви у роду съ родомъ.

Цѣпайте се садъ ако можете. Гледайте у разговору заборавивши се и негледаюћи преда—се, у какавъ се лабиринтъ заведосмо, изъ кога незнамъ, дал' бы насъ и Аріядна са своимъ клупчетомъ конаца извела. Е! но! но! Шта ће іошть бити? — Ништа друго, него да є Правителство Србско кога сте и вы, предрагій и любезный мой господине Прото! член, себе своєвольно на ону точку са мномь поставило, да мора или оно остати безчестно, и своимъ безчестіемъ и родъ Србскій окаляти и обезчестити, или я морамъ самъ остати безчестанъ. Премда є мой задатакъ тежакъ, не збогъ ствари, но збогъ положенія мога, у комъ стоимъ са родомъ моимъ, коєга честь я одъ прве младости моє нисамъ раздваяо одъ собствене части, а овде садъ морамъ да є цепамъ и раздваямъ; пошто є Правителство Србско овай саюзъ мой и рода мога чести насилно раскинуло: но ни вашъ задатакъ ниє лакшій; и вы сами себе морате да цепате: часъ као членъ Совѣта морате да ружите и хулите, часъ као Прота Ненадовић да хвалите и заслуженымъ називате, а кадъкадъ и сами да незнате шта ћете да чините; па кадъ се кадъ по обичаю старомъ да се подъ гунь прикриєте, да ћутите докъ хуля не проће. Него я бы овде вама као старомъ ученику пріятелю моме нешто казао, чимъ бы сте се баръ за живота помагати свакояко могли. Прво и прво кадъ годъ се са мномъ и збогъ мене у сметньи наћете, а вы уздаините, десну руку на срце метите, па погледавши горе небу, по старомъ обичаю реците: „Богъ убіо онога съ кога є.“ Ово ће вамъ служити (на честь) као члену Совѣта Србскога. А као Проти Ненадовићу нека ово послужи. Кадъ ме будете по увереню вашемъ личномъ хвалили, и заслуженымъ и пріятелѣмъ вашимъ и рода Србскога называли, па васъ запитаю: а гди вамъ є тай вашъ заслуженый пріятель, а вы онако уздаините и реците само: „Умро є!“

Што се тиче захтеваня вашега поради оне кньижице и онога оригинала битћете у своє време драговольно преко нашега Возаровића служени; немайте бриге.

У осталомъ пріймите ово неколико съ вама проговорени редова, коима сте вы поводъ са пи-

[illegible] мало, за любавь и пріятельство [illegible] [illegible] предусрети и не [illegible] [illegible] и даље [illegible] и [illegible] достойно [illegible] и [illegible]. [illegible] [illegible] и [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] и [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Желећи вамъ [illegible] [illegible] [illegible] и [illegible] и [illegible] [illegible] добро здравље, и вашу любезну [illegible] [illegible].

[illegible]
истинни пріятель
Іоаннъ Хаџићъ [illegible]

У Н. Саду
30 Новембра 1846 год.
на дан Праздника Андрея.

Насловъ: Высокоправо[illegible] Господину Милентію Прот[illegible] Немањићу Совѣтнику Сербскомъ и [illegible] Господару [illegible]
у Београду.

Ваша Свѣтлость Милостиви

Господарь!

Ја доле подписати, іоште у 1840 години предао сам едно прошеніе бившему славному Совѣту да ми плати неку суму у 1815 — лѣто потрошену и Совѣт у првом засѣданію, прем да ніе много противни било, опет г. прѣдседател' Еврем Обреновићъ држећи се уредбе, одложи до другога засѣданіа, ербо су 4-ри члена фалила сирѣч одсуствовала, док веће у том и *Топчидерска буна* настаде, и я, с прочим гонѣним у Цариград побегнемъ а бивши савѣт одобри од мое суме, и врати сину Павла Цукића 50 ⌗, кое мі е Павле у помоћъ дао, на пут, а мои трошкови остану, *без* сумнѣ, да нисам у Цагриград побѣгао, и мени би сав трошак платили, іа лане повторим мое прошеніе, и яви ми финанцїа, да е садашни Совѣт одобрїо само 1600 цванцика, кое сам на интерес од Петра Вулка узео и 500 фор. кое ми е дао Василїе Демелић, те сам дао Хофкагенту, да извади пасош, да се може ђебана и проче во-

[illegible] ствари у Србїи предавати: а проче мое т[illegible]
[illegible] не [illegible] [illegible] славни Совѣт ніе одо[illegible]
[illegible] бити [illegible] [illegible] и [illegible] обширно попи[illegible]
доказателства предложи, зато сад овде по[illegible]
[illegible] [illegible] е било предлажем и покорно мо[illegible]
[illegible] [illegible], да вам не буде тягостно све
[illegible], а [illegible] е било како доле слѣдуе,

У години 1813-й кад смо многи у Аус[illegible]
[illegible]. Немци [illegible] Ђорђа и многе
[illegible] у [illegible] и [illegible] отераше, а
други [illegible] [illegible] у Срему оста[illegible]
[illegible]: Мелентїе архимандрит рачански, С[illegible]
Василїе и Мелентїе архимандрити студенички,
[illegible] Милое войвода [illegible]. Стоян Чупић
[illegible] [illegible] кнез Сима попечител фина[illegible]
Павле Поповић бивши совѣтник. Петар Оташ[illegible]
[illegible]. Павле Цукић войвода. Милое
[illegible] войвода [illegible]. Илія Марковић
[illegible] суда председател. Павле из Лисовића
суда. Марко Кретић войвода Раћевски, Јо[illegible]
Милутиновић капетан [illegible]. прота Сми[illegible]
[illegible], кои смо у Манастиру Фенеку скуп[illegible]
се кад половина а кад по неколико, аки из[illegible]
божности светому краљу Студеничком на пок[illegible]
ніе, да не би код Немаца у очи пали, [illegible]
нас коекуда растераю, слушајући какову [illegible]
муку од Турака трпе браћа наша, кои су[illegible]
Турцима, бринући се и договарајући како б[illegible]
се нашим трудом и пожертвованіем помоћ[illegible]
гло, и како би се до руског императора
ско безпримѣрно страданіе до знаня довело
у мцу Априлу, доће нам од войводе Мило[illegible]
неки чиновника писмо и полномощіе на Мел[illegible]
архимандрита студеничкога, да однесе у Р[illegible]
прошеніе на императора Александра, кое
под А, прилажем: Мелентіе оде до у Беч и
се врати у Фенекъ свои кућевни послова р[illegible]
яви нам, да нѣга његова собствена дѣла за[illegible]
вају и да у Русію ићи не може: ондак др[illegible]
наше одреде мене говорећи: „И пређе си
и приятеля имаш у Петербургу“ и даду м[illegible]
номощіе, кое овде под *Б.* прилажем, и я [illegible]
ним поћи. Знајући я, до Петербурга подост[illegible]
шка треба, а кое мои кое одъ пріятеля узај[illegible]
немам више до 250 ⌗, то ми е све и то

но, и войвода Павле Цукић даде ми 50 # на т у помоћ говорећи: ако Србія срећна буде да се врати; ако ли не буде, а оно и више ми пропало". — Садъ оно наше друштво у Феку одреде Петра Молера и Мелентію архиманта Студеничког за главне попечителѣ да уреде уда по граници пріятелѣ, и да извѣстіе добио, шта наша браћа трпе од Турака, и да мене игоде я будем извѣщавају, да и я гди би нужно ио представлям, кое су ова двоица точно и плѣжно радили, како и ньіова многа писма могу сведочити.

Іа 15- августа из Фенека пођем, како и прокол бившег княза Милоша гласи, прошеніе на е императора Александра под Б: и на више никаша у друштву сочинѣна понесем, поведем га брата Симу због немецкога езика, пређем еко Трансилваніе, Хотина, Каменац-Подолска Житомиръ, извѣсте ме да е императоръ отишао Беч, куда се и мени сад валя вратити, разпи колико е од Житомира до Беча пошти, преим мое новце, нађем да ми іоште треба 30 # до у Беч да дођем, дам мои златан крст виГубернатору, замолим га да ми даде 30 # а т да држи у залогу, док му я заям из Беча плѣмъ, вице-Губернаторъ прочита како руско, о и господара Ђорђа писма, полюбивши и рече: ите ви ово, кои вамѣ дао оваи крст, таи вам же и 30 — червонцов дати, само док дође губнатор, коі е отишао пред цара, а ви причете, у Радзивилову недалеко сретнем губернаа Камбурлеа, то ми исто и он рече, и по вети пошлю ми 300- рубли и совѣтую да у то размѣним, что рускіи бумачи во Австріи одят; то учиним, и са оно мои заоставши нода и са 30- дуката дођем у Беч. Прво вече е ме Недоба, пита ме каква е буна у Србіи; кем да не знам и да сам одавно од Србіе, чемо рече до друге пошто да видимо ели иса што се чује: међутим одведе ме Каподис и графу Неселроду, и Булгакову, виде мое помощіе и зашто сам дошао и кажу ми да ће дати совѣт на кога треба правити прошеніа народ Српски како ће сходна бити Конгресу нишнѣму, у то доба дође извѣстіе, да е Хаџи-Продан учиніо буну. Позват опет с Недобом одем Каподистріи, кои ми каже да што брже на границу идем, и коме знам да кажем да се с Турцима умире, ербо вели ніе сада време, а тек сада зима наступа у мѣу Ноемру, а Турци су свуда на миру пак ће народ пропасти, то исто рече и граф Неселроде (проче разговоре могу вашой свѣтлости из уста казати самом), каже му Недоба, кои е знао да трошка немам, и даде ми цедулю, те с Недобом однесем руском посланику Стаклбергу, да и пошлѣ у Житомиръ губернатору од кога сам у заям узео, он се мало насмея: „узмите вели ви то пак идите куда сте нарећени а ніе вам за тим стало". Я дођем из Беча у Купиново, на скели сретнем Михаила брата Хаџи-Проданова, извѣстим се, да е Милош с Турцима Проданову чету разтерао, и ђоя умиріо. Я напишем едно писмо кнезу Милошу и кнезу Петру ваљевскоме. Оваи Петаръ слао е свое люде у Ашаню и Молера извѣшчавао какав зулум Турци по Србіи чине. Пошлѣм писмо по моме момку Добровою, а кажем му шта ће обоици т: е: и Милошу и Петру из уста казати таино. Овогъ момка у београдскои нахіи у селу Гукоша уфате кнеза Аксентія пандури и посѣку — када е Милошу пош'о.

Я покупим од нашега друштва мурове и понесем у мђу Декембру опет у Беч дођем. Прошеніа коя сам из Фенека и из Земуна понео, нису сходна Конгресу била, совѣтую ме руси и друга поправим, и мурове кое сам са собом донео поударам, аки би у Земуну правлѣна била:

1-во На Александра императора руског.

2 — На Франца Аустр. императора.

3 — На Вилкелма праиз. краля.

4 — На Англійскій дворъ, ербо краль Англески ніе долазіо, и на четири министра, кои су у конгресу найстаріи: на фиршта Метерниха аустриског, на графа Неселроду, русійског, на фиршта Харденберга Праизког, на лорда Кестелеріа англиског, на Каподистрію руског, на генерал-аџутанта Чернишева, на княза Волконског, на Орурка, и друге великаше свию двора како на дипломате, тако и на воене, кое сам за добро налазіо, и на кое ме е нашег рода нужда упу-

ћивала, а кад едном народу грози пропаст, свуд се тумара и свашто се чини; гди сам непрестано од капіе до капіе трчо, и за Србію плако и моліо, и на милост и избавленіе опоминьо, гди ми е сам блаженопочивши Франц из уста реко: „видиш, вели, да су се веђ та два народа заузела и не могу заедно живити, валя и(х) раставляти". Међутим мени трошка нестане. Пишем из Беча Молеру да мои ђуракъ даде у залогу и да ми пошлђ 1000 форинти за трошак, одпишу ми Молер и Мелентіе архимандрит да узмем од кога на интерес 5000 фор. и да не трпим оскудице и глади, што но рекну и го и босъ. Истина да сам с' овакима народним полномоћіем мого узети колико сам хотео, но я нехотевши ни себе ни онда бедни народ Србски, кои се под Скопљаком сваки дан у крви купа у дуг заплетати, но повтоторим да мое ствари заложи, и да ми трошка пошлю, но опет Молер пише ми говорећи, премда е наше друштво и чиновницы сиромашно као и сами што смо без новаца, но опет вели трчаћу дању и ноћу од єдного до другога и напросићу колико кои дати може, и послаћу ти, и тако е чиніо, и у двапред послао ми е 5 = до 600 фор. док и то нестаде, принужденъ будемъ и узмем одъ Петра Вулка, кое сам после моим собственим, 1600 цванцика са интересом платио. Ободрени пріятельским словом преко мене дато Молеру и Мелентіи Архм. кои су іоште од януарія мца око границе по Срему налазили пріятелђ и трговце, кои су готовили и набавляли барут и олово и у потаи по пріятельима држали до времена востанія Сербскога на Турке, опет мало е било, а крадом из Цесаріе мучно е било приносити а нашой воисци ђебане доста е требало, пишу ми Милош и Молеръ, за бога изун за ђебану, изун вади, каквим начином знаш, иначе пропашћемо сви. Я у такой нужди *заиштем совђтъ од єдног великаша а мога и народнђг пріятеля*, кои ме упути єдном Хоф-агенту и одем, но овай хоће напред 1000 фор. да узме, па да ради. Я неимајући новаца пожалим се ондашньимъ неким Србима, међу коима е и Василіе Џемелић од Паньове, кои рече ми: „най ти сад 500- фор. и подай му, а кад извади пасош я ћу му и оно 500 фор. дати, пак ћу овде у Бечу натоварити єдну лађу за 100,00 муниціе какве ти рекнеш да треба и спу Србію, однесем 500 фор. и дадем агенту се обећа, но да я найпре пишем поглавар из Србие пишу име каквог Турчина, на к пасош извадити, *єрбо вели на Србина по. неда*, а на турско име даће се, шта се го. Я пишем Милошу и Молеру да турско име ми, а већ сам пређе и последнђ прошеніе императору Александру, и опет му опомен ске заслуге к Русіи и да е Србія три и имала од пропасти спасти се, на позиван торих, да е само од Русіе одступила, и да да даде силу и славу свому слову да ће прославити, а тако и Каподистріи одговор како сам и пређе по ньову наставленію пи лошу и Молеру, да ишту мира од Турак и сад и сам да идем доле да миръ иштем *е. веле, Государь императоръ и теперь д следни разъ писал нашему посланику у град да преда ноту Султану, что би п оружаною рукою* на Сербію наступат, в' ном случаю, то посланик будет писат ге Бенигсену у Бесарабію, кои ће имати за од Государа императора да с' 40,000 вой Дунай ступа, а безсумнђно султан ће п и мир дать. Я из Беча дођем у Белицу к. Милош *после мене и Вуицу у Ћупрію, везир више од пола войске врати*, а сви везиром, кое ми у Београд допратисмо. ком времену кажем я к. Милошу колико трошио, и у колики сам дуг запао, он м трпи се мало док Турке заямимо, и док пара накупи. Истина, да онда што се народа купило ніе могло Турцима трошак подцуњавати, но смо іоште и велике дугов вили. Чекајући я то време, док Милош Молера, Радича, Мелентію владику, кнеза верх. вожда г. Ђорђа, а ови су сви мое д били и на моим полномоћтіяма подписивати отера кући.... я се онда претаим и од н ни споменути не смем, но кое од пріятеля кое и на интерес узима, и дугове плаћа дужници код нђга само не би тужили л могао проћи као и други.

А када е бивши кнез Милош оставку дао, я
години 1840-м лету представим ондашнѣм со-
у да ми врати 250 # мои, Павлу Цукићу 50 #,
ми е дао у помоћ на пут, Демелићу што е
ђебану и пасош дао 500 фор. Вулку 1600
нцика са интересом, што су ми руси уделили
као просяку. Од свію ти сума кад сам я
Цариград побегао бивши Совѣт вратіо е само
у Павла Цукића 50 # без сумнѣ вратіо би
иени све да нисам у Цариград побегао. На
торену мою молбу садашнѣ правителство одо-
ло е само Демелићу 500 фор. и Вулку 1600 =
нцика, а мою суму од 330 # узрока не знам
то ніе одобрило, за кою препокорно молим
у светлост да ми се та сума поврати, ер сло-
но смем казати, да сам дужност Христіанску
унявао и у онакой народной нужди с братом
ао од немила до недрага, и последню пару у
кди за народ потрошіо и у дуг себе и у ве-
и назадлук баціо, од кога се и данас опора-
нисам. Сад благодареніе свевишнѣму Богу
су саотечественици наши срећни од малога
великога у своим мѣстима мирно свое плате
ваю. Пође ли кои од чиновника на пут по
іи или изван Србіе то свако добія преко своe
те, діюрне, трошкове, добіе ли што од кога
дар у касу народню немеће, зато повторително
им вашу светлост и цело правителство, да ми
оно заоставше од мое суме 330 # врати или
ми каса народня за кога сам трошіо одрече,
ћу пренуђен бити од они люди и ньіови фа-
іа кои су ме слали потражити, ако ми се и
рекне да оно нису народни чиновници били,
су ме одређивали и слали, и да ништа мое
ванѣ и трошкови не важе, то можемо лако
ко господина Данилѣвскога или другим путем
итати графа Неселрода да ли е онолико мое
дно путованѣ, и у Бечу трошенѣ за Српски
од што важило или ніе; и да ли е Марашли.
паша из великодушія свога вратіо више од
а из Ћупріе своe войске, или е по ноти рус-
а императора, од порте добіо ферман да прави
ав такав мир да не би у Србіи пушка пу-
а. За то би и пространіе могао доказати, —
но за сад престаем. Со умолянѣмъ вашу све-
тлост скорога ради рѣшенія.

Марта 3. 1846 год.
у Београду.

Ваше светлости милостиваго
государа покорнѣйши слуга
Мађей Ненадовић с. р.

Любезный г. Возаревићь!

Синоћь самь доцне пріймio ваше любезно писмо одъ 30-га Октобра о. г. на кое самь већъ одавно изгледао, и чудіо самь се шта то мора бити, да вы не можете на єдно писмо да доспѣте. Да се съ вама промена догодила, то самь видіо изъ Новина, па тимъ поводомъ почеле су већь различите мысли по глави ми стреляти: почео ми падати и онай на паметъ што є бѣжао од єлена плашећи се нѣговы велики рогова, те є прибѣгао човеку подъ заштиту, а овай нѣму узду на главу, па га узяши, и како га є онда зауздао и узяшіо, тако и данаске; падале ми на умъ старе коекакве притче, као оно што пишу да често онай кои бѣжи одъ Сцилле упада у Харидбу. Па рекохъ: шта?! да ніе нашъ прирођени Србинъ садъ упао у какавъ шкрипъ србскій, па да неће повикати: Ѧо Саро, где си сада, да ты видишъ како теби Глиша страда. Знате како кажу: да се детету одъ стотине єдно догоди што мати о нѣму помисли и слути, наопако.

Вы немойте гледати, што я вама ређе пишемъ; єрь я кадъ годъ помислимъ на ону землю одма ми изиђу и чудовишта црне неблагодарности предъ очи, и заедно кадъ погледамъ на рану сисе мое, за кою су ме онако пакоснымъ угрызомъ уєли на обшту штету, онда се савъ стресемъ.

Г. Трифунацъ Пая у повратку своме бьо є садъ у неделю и понедельникъ кодъ мене. Можете мыслити да є ту разговора пало свакоякогъ. Казивао самь му и за онай Павловићевъ поступакъ; онъ то за велико неваляство држи и карактеръ му обвинює. Я самь онай рукописъ изъ Пеште добіо, и то єдва; вальда є онай коме самь препоручіо т. є. Светозаръ неколико пута нћи морао. Што се печатаня особеногъ тиче, видитћу.

За Новине извѣстно вамъ іошть не могу писати, јоштъ није рѣшено, но толико знайте, да е кодъ насъ свагда добаръ знакъ и надежда кадъ се коя стваръ дуже задржава а нерѣшава: Я самь оставіо наравноме теченію; ненавалюемъ, найвыше зато, што са овом типографіомъ како што садъ стои не бы никако почети могао, а самь се іошть нисамъ рѣшіо шта бы другоячіе предузео.

Новце самь за вашъ рачунъ прійміо одъ Стояновића 30 фор. 6 кр. среб. од комада платна и 14 чаршава никада ни гласа ни трага. Наопако ако е опет Лаза, ту ћешь имъ опетъ бити крстъ. Іорганъ е донео Никола и хвала и вама и половини вашой.

На Голубицу нисамь заборавіо, али ће іошть проћи времена болѣ кое време доцніе а честито, него брзо па кусо. А вы садъ и тако имате доста посла са Историомъ а и као кассирь одъ новина читалишта, као што видимъ изъ обявленія.

— Бата-Лаки дакле подковаше. Г. Проти срећна была женидба сына! Данасъ се ружимо и грдимо, сутра лижемо и любимо. Ел' тако по Србскій о прирођеный Србине мой! — Богъ убіо онога съ кога е.

Поздравите све пріятелѣ любезно и вратите поздравлѣ г. Цветку ако га видите.

Срећно вамъ крстно име, да Богъ да га у здравлю съ пріятельима провели! Торжествуйте безъ насъ. Будите здрави и пріймите одъ свію насъ любезный поздравъ са свима пріятельима. Єсамъ вашъ

Истинный пріятель
Іоаннъ Хаџић с. р.

У Н. Саду 2 Нов. 1846.

Милица захвалюе на честитаню чикиномъ и тете Саре.

Ово писмо моя супруга прилаже за Госпою Вашченковицу у Єдрене, да оправите на рецеписъ, найболѣ ће быти преко Аустриске поште управо; само да се можемо извѣстити е ли добила.

Адреса: An Seine der Herrn
Gregor Vozarovits
in Belgrad.

Любезный Пріятелю!

Писмо ваше одъ 16 Нов. о. г. прійміо самь, кое сте са болном рукомъ писали. Међеръ моя слутня ние безъ узрока была. Нисамь се я бринуо безъ основа и нисамь дакле текъ у ветаръ казао: да се одъ стотине една детету догоди, што му мати помысли, наопако. А има већъ неделя дана како мени лево уво страшно пишти, бре не пишти, но зуи и хуи, као у пароплову што се зука чуе; па самь помысліо на посртанѣ Шарца Кралѣвића Марка, кадъ е ишао Урвиномь планиномъ, и помысліо самь и я као и онъ, дал то зуянѣ неће быти према глави. Па ето чуемъ непріятанъ гласъ да сте ми вы се поболели. Но дай Боже, да се на болести сврши! Недайте се, нешалите се, чувайте се. Знате шта іошть посла имамо. Ние шала. Я све радимъ, а іошть ни започео честито, као што бы самь желіо, нисамь. Силе све слабіе, а посла и бремена све выше. Ето вы опетъ нову дужность у Читалишту или кодъ Новина читалишта добысте. А збиля! Вы знате да сте желили да насъ обоицу една земля и то Србска земля покрыіе. А судбина е противно уредила, и жельи вамъ насупротъ стала. За то іой се другоячіе осветити не можете, нека се баръ начека. А я іой се другчіе осветити нити хоћу нити могу, него да се потрудимъ дѣла достойна срдца и душе Србске оставити, и да се кадъ годъ рекне, да неблагодарна земля Србска ние достойна да кости мое покрыва. Я држимъ, да е самимъ промысломъ божіимъ дете мое Анна, коя е онако тешко боловала изъ челюсти смрти истргнута, да не бы неблагодарна земля она ни детета мога кости покрывала, да ми не бы спомеромъ црнымъ душа и срдце се узнемиривало. — Но доста! Извините и ово, и припишите поводу даномъ; еръ е срдце мое, коега су чувства онако люто увређена, тако вредовно, да само найманьій поводъ треба да га се дотакне, па да савъ свѣтъ изливомъ своимъ напуни.

Дакле и г. Баталаке супруга тешко болуе. Сожалуемо и участвуемо искрено. Една неволя не долази никада сама. Мало му е увреде и пакосног подриваня, іошть да га и судбина врећа!

него нека иде и овомало. Та разумноме човеку много и не треба. Вы ћете одъ овога малога моћи заключити и на оно много што бы вамъ іошть казати имао.

Вы ми пишете, да вамъ є нашъ г. Прота Ненадовићъ читао моє писмо и да є казао да ће га спомена ради задржати. Я самь нѣму као нѣму по любови и пріятельству моме спрама нѣга одговорио. Радо бы самь одъ васъ чуо быо, да ли є онъ и увѣренъ да є све онако као што самь я нѣму писао, или не; и да ли я у ономе право имамь; пытайте га па ми явите првомъ приликомъ.

Што ми пишете за Спасића, да приповѣда по Београду, да му є Павловићъ читао мога Лукіяна новога, съ тимъ, да га онъ ниє хотѣо печатати, чуваюћи часть ньиову и т. д. Ви ћете се, може быти, чудити, како самь се я са новымъ Лукіяномъ на Павловића ради печатаня обратіо, почемъ знате, како самь я увѣрень о карактеру нѣговомъ, то єсть, да он карактера нема никако. Но послушайте да вамъ кажемъ зашто самъ то учиніо. Єдан мой добар пріятель, и разуманъ и наученъ, но кои ниє прилику имао Павловићевъ никакавъ характеръ познати, као што га я и вы познаємо, запыта мене, зашто я намѣравамъ Новине Србске у Н. Саду издавати, кадъ су єдне за србскій народъ у Аустрійскомъ царству довольне, и оне радо ће без сумнѣ примити све оно, што бы мы српскомъ нашемъ роду казати имали. Заиста, одговоримъ му я, Павловићъ ће пріймити у своє Новине све, само истину не; јер како годъ што се зейтинъ одъ воде дели, тако Павловићъ и нѣгове новине одъ истине цѣпаю се; а безъ истине нема роду науке, нема напредка. — А друго, онъ, осимъ тога природнога порока сматрати се мора и као себичникъ и *туђъ наємникъ. слѣдователно и као плаћеный издаица сваке истине*. И ако се, рекохъ му жели увѣрити, я самъ готовъ учинити єдно покушеніе: Я ћу написати єдну истину, коя є очевидна и већъ свѣту позната о Србима некима у Србіи, како они на Србе Аустрійске тамо прешавше, кои услуге роду чине, омразу бацаю, и раздоръ пагубный за савъ родъ наш укоренюю, а то ћу учинити у басни, да ничіегъ имена неименуемъ, но да се текъ истина заключити мора. Па прем да бы то неисплаћена полза за родъ была, кадъ бы ко гнусность те мрзости Србима показати и ньій тога раздора ослободити могао, опетъ Павловићъ ту истину, не само неће печатати, него ће себи у заслугу уписати, да истину непечата, и шта више као *наймлѣный издаица* послатће є Симићу Стояну у Београдъ, коме на срдцу лежи, да овакове истине на видило не дођу. Мой тай пріятель ниє могао толико неваялство у Павловићевомъ карактеру предпостависи, и я се рѣшимъ, ради нѣговогъ увѣреня, речену истину Павловићу послати, кою самъ у разговоръ обукао, никога лично нити именуюћи, нити врећаюћи, но само вообште говорећи. И кадъ тамо, коће да има право, него я. И тако се и мой пріятель увѣри о истини мои рѣчій. Садъ и онъ види и познає, да су нуждне и друге новине. О! кадъ бы се и вашъ кумъ Стоянъ пріймивши ово издайство, о коме нема сумнѣ, увѣрити могао, да издаица истине неможе быти истини пріятель, а кои истини пріятель ниє, онај ни поштеню нё може быти, а ко поштеню не може быти, тай ни поштенима людма не, а кои ни овима ниє, онај заиста ни роду своме пріятель быти не може: онда бы се може бити іошть могао освѣстити и на путъ извести, кои є на свою црну срамоту давно оставіо. Овде ми падоше на умъ барона Ливена речи о Зубану као издаици, кадъ є онъ казао србской некой господи у Београду: „Господа! я васъ опоменути морамъ да се овога Зубана чувате, єръ є онъ човекъ неваляо и опасанъ. Ви негледайте што я нѣга лепо пріймамъ; я зато нѣга опетъ не држимъ за поштена човѣка; но мы такове требуємо; єръ нама неће поштенъ човекъ доћи да шпиунира; али у очима нашима, ако га и лепо пріймамо, остає таковый свагда као неваляо човекъ“. Е, да є и вашъ кумъ Стоянъ о Павловићу овако мысліо, онъ бы могао и своє артикле нѣму давати и туђе уништожавати, и издайства одъ нѣга пріймати, и опетъ остати паметанъ и поштенъ човекъ, као што є и баронъ Ливенъ пріймаюћи издаицу Зубана у очима ньиовима као таковый остати морао. Али кумъ вашъ мысли, тай є привилегіумъ само нѣму Павловићъ дао, да онъ може издайства одъ нѣга добіяти, а другій никако. То ми се увѣ-

нѣгово тако допада, башъ као кадъ бы блуд-
ѣданъ (да ми опросте ваша скромна ушеса)
о се, да блудница явна само нѣму єдномъ
гове новце красоту природе своє открыва и
ава, а другоме никако. Веруйте ми, вашъ
Стоянъ требало є да є у свою молитву свагда
за себе науку: „Со избранними избранъ
и . . . . и да се тога држао, онъ не бы у
ѥніе дошао, да на питанѣ Јована Нинића
сповѣсть одъ себе изрази, да бы онъ, кадъ
своме краю сердаръ быо, желіо Симоно-
са собомъ имати зато, да кадъ беззаконія
и буду, да овай обрће и прави да безза-
буде законитость (лепо друштво!); не бы
имоновићъ у време, кадъ прегледанѣ по-
судейскогъ одређено, обукао се у ов-
кожу, и къ мени са боіомъ поштеня и прі-
ства дошао, да ми каже, како Симићъ нѣга
да при прегледаню поступка нѣга као ору-
свой угурсузлукъ а у пркосъ мени упо-
, али да онъ то баяги никако неће, и то
тивши и опетъ приступи къ угурзузлуку за-
омъ. Ово є предъ вама было, и вы сте то
но ушима вашима у моіой соби слушали и
и т. д. да се велимъ, вашъ кумъ ове на-
ржао, то онъ не бы себе тако ни проиграо,
то є проиграо, и што дуже не види, да є
рао, то грће проиграва. Знате како є г.
ъ Обреновићъ проиграо себе, коє се на-
видило, само онъ видіо ние; овай ће іоштъ
е проиграти(се); єръ будалаштину Єфремову
є ко садъ оправдати са другомъ будалаш-
ъ, али кадъ Стоянъ Симићъ до края про-
(а већъ є преко половине добро прешао),
ми се, да ће запечатити тако, да га неће
са противномъ будалаштиномъ надвысити или
дати моћи. *Милошевцы* ће му се изъ гла а
; *Михаиловцы* ће га гордо и презрително
дати; *Карађорђевцы* ће га клети; *Вучићевцы*
грдити и псовати; нѣгови совѣтницы ће га
и и нѣму ће сву свою несрећу, коя ће ій
нѣга неотложно постићи, приписивати; а
е родъ, шта ли пріятельи прави рода свога
редка радити, то не знамъ хоћу ли пого-
ако изоставивши почетакъ и среду само за-
ключеніе кажемъ, да ће прстомъ на нѣга пока-
зывати, одашта се потомство среће ради народне
и своє части ради треба да гнуша и чува. Но
доста о томе, да необнавлямъ болю, коя ми се
у душу пенѣ, кадъ оваковє незгоде опоминѣмъ,
коє су свагда роду нашему на црну штету и на-
задакъ служиле, и коє ће и у напредакъ служити.
— Да, іоштъ єдно само! Та шта треба да се они
збогъ новога Лукіяна на мене жесте и да скаре-
дымъ называю. Скаредность дѣла каквога само
сачинитељу на срамоту служити може. А Павло-
вићъ є видимъ копію задржао, па могу они пе-
чатати и скаредность дѣла мога показати, па ето
имъ найлепше прилике да ми се освете. Непока-
зуюћи скаредность дѣла мога предъ свѣтомъ, значи
мене чувати одъ срамоте а не народъ Србскій;
а увредителна дѣла, као што онъ држи, другима
саобштавати, као што онъ чини, незначи ли вре-
ђати? Заиста выше бы се могло показати людій,
кои одъ Павловића за новога Лукіяна знаду, него
ли кои одъ мене знаду. Него онъ ние печатао,
и учинио люде внимателне већма, него ли да є
печатао. Хвала на таковомъ пріятельству, єръ
ако бы и было, оно є глупо, коє свагда выше
штете приноси, негъ икакво непріятельство.

Пишете, да є изишло Устроеніє врховнога Суда, коє самь и я већъ читао у Новинама одъ 5-га Дек. о. г. Н. 97. па велите, да бы сте ради знати, да ли є то оно исто, коє самь я лане сачиніо и предао, или є друго. Желећи вамъ любопитство задовольити, назначавамъ, да самь я Устроеніе врховнога суда Совѣту предао подъ 27 Новем. 1845 год. дакле є садъ већ година дана навршила се, како стои. У ономе моме има 22. параграфа, а у овоме саданѣмъ има 18 параграфа. Редъ є задржанъ онай истый одъ параграма до параграфа. Измене нису вештествене. Да бы сте судити управо могли, ево ћу вамъ исписати изъ мога проєкта три параграфа управо она, гди главно определенѣ починъ т. є. 5, 6. и 7. и тако:

„§ 5. Судъ врховный есте судъ конечный и чисто разсмотрителный по свима предметима у судейску струку спадаюћима, было грађанскима спорнима, было пупилларнима, было кривичнима. И тако

§. 6. Судъ ће овай разсматрати све оне предмете, о коима бы кодъ првостепеногa и другостепенога или великога суда већъ пресуда изречена была, кою ће у трећемъ и последнѣмъ степену или потврђивати или преиначавати или такову уничтожавати, саму или са целимъ изслѣдованіемъ и поступанѣмъ и ново изслѣдованіе и пресуђиванѣ одређивати.

§. 7. Онъ ће и жалованя противъ свакога рода рѣшенія великога суда, коима бы стране незадовольне быле пріймати, и такова рѣшенія или потврђивати или преиначавати, и тимъ начиномъ ниже судове упућивати".

Сравните ова три параграфа са 5. 6. и 7. параграфима изданога Устроенія, па ћете видити, єли што ново за годину дана измењено. По овоме можете и на друго манѣ выше заключити. И да бы право понятіе о томе имали, я ћу вамъ ево ствaрь іошть болѣ обяснити. Вы имате у вашой башчи єдно лепо дрво кайсію; то сте вы своіомъ рукомъ посадили. Та кайсія има коренъ, стабло и гране са гранчицама листо-цвѣто- и плодоносніма. Представите себи да на той кайсіи има 22 гране, као што є у ономъ момъ Устроенію врховнога суда было 22 параграфа. И некоме н. пр. не бы право было, што се говори, да є лепа та Возаровићева кайсія, те намысли себи є присвоити, па отсече одъ нѣ четири гране, и остави 18. и по кою гранчицу окресне, где кою заломи, да не бы башъ онакова изгледала као што є была. Кажите ми, бы ли та кайсія была она иста, кою сте вы посадили или друга? Я мыслимъ вы се не бы никако одређи могли, м'а и са отсеченимъ некимъ гранама, єръ ће она текъ плода донети. Али бы за васъ и ваше очи текъ вамъ нешто оскудѣвало, коє оскудѣванѣ не бы сте себи но другима приписати могли. А за друге, кои не знаду каква є та кайсія ваша пре была све бы єдно было. И при поступку судейскомъ незаборавите на вашу кайсію мыслити; само знайте, да често єдна или две само черте одъ невеште руке повучене и найлепша изображенія покварити и нагрдити могу, да ій се и самь майсторъ гнушати мора. Али та є судбина свѣта и наша у

свѣту: єдни производе и створаю, други р
разораваю. Я остаємъ при првомъ, ма и са
тва последнѣга быо. Та и изъ самы раз
просіява лепота и савршенство, показуе се
духа створившега.

Доста већ! Я ево умори и себе и ва
ни у полакъ не каза, шта бы казати имао.
опетъ ако сте се уморили, вы сте криви, п
повода дадосте. Но дай Боже да здравы б
па да ову годину у здравлю заключимо, и
са новима силама започнемо, те да и вы м
обновлѣномъ снагомъ доста повода давати
вама доста наодговарати могу.

Садъ ми пріймите искренно поздравлѣ з
са госпоіомъ вашомъ, и поздравите све наш
ятелѣ любезно, коє вы знате, и кои насъ
поздравляю, и мы њи радо одпоздравлямо.

Остаємъ са свима моима малима и вел

вашъ
истиный пріятел
Іоаннь Хаджићъ

У Н. Саду 19 Дек. 1846.

Наступаюће празднике желимъ у здрав
проведете. Збиля! Я самъ у писму моме г.
писаномъ казао, да є Правителство Србс
поступкомъ своимъ према мени себе на т
точку са мномъ поставило, да мора или оно
безчестно, или я морамъ остати безчестан
садъ ми вы пишете, да є онъ прочитавш
писмо вама писано чудіо се, што садъ он
о чему пре ниє знао. Пытайте га, шта мысл
ћемо онда стаяти, кад оваковы ствари, и
каквы те каквы све тежи од тежи предъ светъ ст
изиђу, како ћемо онда стояти, на коіой ће с
ни онда честь и поштенѣ быти; єли ту ну
духъ пророческій, да погоди шта ће до пос
быти? — Хоће л' быти: Богъ убіо онога с
є? Бѣж' главомъ у старый шеретлукъ.

3 Януар 1847.
у Н. Саду.

І. Х. с. р

Жао ми є сиромаха Корнелія, да га т
несрећа постигла. Пишите ми, молим васъ,
му є, точно, како му се догодило, и ко га

Пишите ми, єли ту Стояковићъ адвокатъ, кои
бог Милошевы процеса ту быо, Нѣгов уякъ г.
лзовићъ Сенаторъ радъ є знати.

An Seine der Herrn Gregor Wozarovits
in Belgrad.

Любезный пріятелю!

Ваше писмо одъ 3-га Януар. о г. са приклю-
нымъ писмомъ одъ госпоє ваше, г. Исидора
тояновића, и г. Бодянскогъ, приміо самъ управо
данъ св. Јована. И вы пріймите одъ мене бла-
дарность, срдачну на искренимъ желяма ва-
има; и дай Боже, да се све онако може. А
здравите и госпою вашу и г. Исидора, коєму
ово приключено писмо предайте.

Вы ми пишете, да сте мое писмо одъ 19
ек. пр. г. саобштили вашему куму Стояну Си-
ћу. Я да самъ быо съ вама, я му га не бы
оништіо, єръ оно є писмо приватно и пріятель-
о само за васъ писано, одъ кога не бы требало
отребленіе чинити, нарочито што истина боде
нерадо се слуша и пріима; а моя намѣра ниє
ла, нити кога врећати, нити кога учити, нити
правляти съ онымъ писмомъ, но текъ размы-
іяваюћи о прошастности само съ вама се прія-
ьскій поразговорити. Но што є учинѣно то се
одчини.

Мени є при свемъ томъ драго, да г. Симићъ
мъ приликомъ, као што ми пишете, ниє друго
шта противусловити имао, но да онъ ниє онако
пытанѣ г. Јована Нинића о Симоновићу одго-
ріо, као што я вама ондѣ назначавамъ. Я самь
ако чуо и онако запамтіо, а нисамь никаква
юка имао, да нѣга предъ свѣтомъ бѣдимъ; єръ
се одъ васъ нема шта бояти, нити се одъ
ъ чему падати. Мени се чини, да самь я то
а іоштъ онай данъ приповѣдіо; а башъ любо-
тства ради можете, ако хоћете, запытати г. Јо-
а Нинића, да ли є по нѣговомь знаню оно
ако было. Опомените га, да є то онда се дого-
о, кадъ смо кодъ Симића на ручку были, и
после ручка, при пушеню и исплакалу. Томъ
приликомъ є г. Симићъ на пытанѣ истога г. Нинића и за г. Танасію Николића, кои є такођеръ ту быо, и за мене нешто казао. Опомените, да є за мене рекао, да бы мене желіо онако имати, као што є Фридрихъ краль прайзскій и Катарина Русска имала Волтера, да му у тежкимъ стварма совѣтомъ притичемъ, али текъ да самь удалѣнъ, и нека се совѣтъ у писму подъ печатомъ чини. То є све садъ већъ прошло, и я за то никога непремъ. Али са моима пріятельима радо се о прошавшима како угодностима тако и неугодностима разговарамь. Оне су ми миле, што су быле, а ове су ми драге што су прошле.

Ово текъ мимогредъ. А главно є, зашто вамь ово писмо пишемъ то, што ми являте, да є г. Симићъ вама казао, да ми слободно пишете, да ће онъ настаяти кодъ Павловића, да мога новога Лукіяна печата. То я одъ нѣга нити захтевамъ, нити є путно и разумно, а ни поштено, да онъ то чини; єръ пошто самь я видіо, да га Павловићъ печатати нећe, я самь мой рукописъ натрагъ изыскао, и Павловићъ ми га є вратіо съ тимъ приватнымъ изясненіемъ, да цензура ніе дозволила; я пріймивши натрагъ, съ тим самь се задовольіо; но после некогъ времена, почемь є већъ кодъ мене рукописъ быо, явля у Новинама, да Лукіяна новога збогъ скаредности и увреда личны и т. д. ниє могао печатати. Коме є онъ то явіо, мени или публикуму; мени є већъ на захтеванѣ моє вратіо быо и казао да цензура ниє дозволила, дакле мени ниє, слѣдователно мора бити публикуму; а шта се тичу публикума скаредности єднога непознатога и непечатаного дѣла? Ниє ли то, дакле, само и единствено текъ на увреду моє личности управлѣно? Ко се може о томе сумняти? Кадъ бы преко свега тога садъ г. Симићъ учиніо, да Павловићъ печата, то бы само моє рѣчи у вашемъ писму назначене о нѣму и о Павловићу потврдіо; єръ бы онда изашло то, да и што найпре цензура недозволява, и Павловићъ збогъ скаредности не може да печата, и што се сачинителю вратило, опетъ се печатати мора, кадъ Симићъ хоће и захтѣва. Но и осимь тога садъ већъ та ствaрь стои при старомъ станю; како самь я рукописъ мой натрагъ узео, то нема нико безъ мога

дозволеня власти исто печатати. Я садъ веѣъ съ ньимъ располажемъ, и кадъ я хоѣу, и ако хоѣу, и гди хоѣу, онда и онде се печатати може; и докъ є у рукопису кодъ мене, я могу и дометнути и исто изменути, печатати или непечатати по моіой вольи. И ко бы мени добаръ стаяо, и каково бы ємство было, да бы се оно управо онако печатало, као што є было, и да ли не бы Павловиѣъ какове своє скаредности, каковы пре ниє было, додао, само да себе оправда, нарочито кадъ є познато, да онъ и иначе по своіой ѣуди и себичности и друге прилоге туѣе прекрая, штрои и своима намѣрама и корыстима подчинява. По свему овоме видите и вы а и вашъ кумъ Стоянъ треба да се увѣри, да то садъ безъ мога нарочитогъ допуштеня и безъ мога рукописа путно чинити се не може. А ако хоѣе онъ да зна у чему се та стваръ састои а онъ не треба далеко да иде; нека своє папире прегледа, па нека само уочава зеленкастоплаву артію превіену у маломе кварту, ту нека развіе и наѣи ѣе на 14 страна исто написано са оставшимъ єднымъ чистымъ листомъ; то нека прочита, па ѣе видити шта є у ствари; а ако є како забаціо тай преписъ или коме дао, или когодъ му узео, а онъ може опетъ одъ Павловиѣа добыти као и пре, кадъ є и онъ копію задржао.

А што вашъ кумъ вама вели, да се я оставимъ славолюбія: знамъ я добро, да є другога честь и слава нѣму трнъ у оку. Камо му среѣа, да є онъ окануо се непріятдльства, противности и ратованя противъ моє чести и славе, те би є и самъ више имао, и не бы *толико штете обштой ствари и толико срамоте себи* и Правителству Србскомъ нанео. Али како бы се другоячіе познало, да онъ (као Господаръ нѣговъ бывшій) ниє радъ, да ико другій у Србіи има заслуге, чести и славе, него онъ єданъ. Но нека се обазре, колико є нѣгов Господаръ успѣо са газенѣмъ и преотиманѣмъ туѣе заслуге и славе, па ѣе ласно знати моѣи, колико ѣе и онъ успѣти и докле ѣе доѣи; а я самъ изрекао таковима судъ іоштъ 1838-е године, кадъ самь казао: кой другога труде гази, онай свою свеѣу гаси.

Я самъ ту школу ньиову и слабость врло добро познавао, и слутіо самъ често, као што самъ

се с вама више пута разговарао, *да ѣе се у нь*
како се нужде ослободе и изъ неволѣ извуку,
старый духъ себичности пробудити, и зато
рао самь се свагда *народне и обште* ползе
нарочито и съ неправдомъ спрама себе са
моє труде и заслуге што выше покривати
крывати, одъ гдѣкои и невѣштъ се чинити,
исте ньима приписивати, само да ій нечаст
духъ тай ньіовъ не спази и неополчи се, ка
се выше пута появльивао, али наступившомъ
овомъ нуждомъ опетъ се као пужъ у люску
чити морао. *(Знате іоштъ у почетку 1840 г*
како су Зориѣа найпре противу Шваба' во
а после противъ мене подстрекавали, да б
средствомъ нѣга мене явно безчестили и озл
вали, и како се то бегствомъ ньиовымъ у
пресекло). Али време и непріятельи и мои
ови моє услуге найпре открыше, а и ньиовъ с
и протвудѣйствованѣ, да се не бы іоштъ ко
ньй прославіо, іоштъ выше на свѣтлость из
а найпосле почеше и дѣла говорити ако у
ѣуте; єрь ниє *шала девѣтъ се година то ра*
Та я самь ньима іоштъ 1839-е године каз
су они люди, кои желе и хоѣеду, да имъ
и наукомъ и совѣтомъ и радньомъ у помоѣ
али само тако, да онай свагда као у заслон
пердетомъ стои, па како га требаю, а онъ
чува да му се глава не види, и да што
укланя главу за перде, єрь ѣеду га одм
глави. Я бы вамъ о овоме и выше писао,
томъ дѣла ньиова показао, кадъ небы у
быо, да вама само напоменути треба, па ѣ
вы одмах случаєва сѣтити. А ено є и он
то засвѣдочио, како є казао, да бы желіо од
помоѣи и совѣта, али текъ да є изъ далѣ
да ми се главе не види), и у писму (наравн
печатомъ, да се незна одъ кога є). Али
бы да зна да ако коза лаже, рогъ нелаже.
како се случай догодіо кадъ є Симоновиѣъ
нѣму уступлѣный противъ правителства
дугъ кодъ Совѣта явіо, па су мене у Совѣ
тали, шта я о ономъ дугу мыслимъ, имали
противъ нѣга за правителство, па самь я
ности и совѣсти моіой изясніо се, да има
зао у чему се состои; а Симиѣъ после

каже како є онъ мударъ ни петъ ни деветъ, го Симоновићу каже, шта они против онога га казати имаю, т. є. оно што самь я казао, є Симоновићъ одма познао, да є то одъ мене, дошао мени кући и на мене се жаліо, зашто мь имъ казао; а почему є онъ то познао, кадъ я нѣму нисамь хваліо; познао є по рогу т. є. свойству онога учинѣнога примѣчанія, коє є ковога рода, да одъ Симића и изъ Симићеве аве никако произићи ниє могло. Овако є было и съ већимъ стварма.

Кумъ вашъ мысли, да после к. Милоша онъ а садъ привилегиюмъ, да свію другй людій зауге и славу приотме; а невиди да ће съ тымъ оно своє што є кадъ по нужди и обстоятелвама, а и туђомъ помоћію задобіо, да сарани. ъ мысли да є слава башъ као соляна, пакъ ко годъ кадъ два ортака навале, те трећега изюче, овай се лишава соляне, тако да се ко може изъ славе изключити. Онъ показує да о слави лико понятія има, колико игуманъ онай црнорскій о дуги, кадъ є о ньой Доситію говоріо, та є дуга а ниє качный обручъ. Но кадъ бы се ъ оставіо сує́те и нѣговога прекомѣрнога кесобія, *то бы болѣ и пробытачніє за нѣгову честь ло, него што га єднако* брига єде о томе, да не бы другомъ што у заслугу уписало, или славу и честь служило.

Кадъ су ньиове интриге изискивале, да подъ домъ **поправляня судове разстроє,** *обтерете,* ету партіяма причине, и замешателство и недовольство произведу, онда кадъ я ползе ради родне и сачуваня ради своє и правителства Србогъ чести ради по дужности моіой и као пошнъ човекъ проивостанемъ и убѣдителна примѣнія чинимъ, онда самь я славолюбивъ; па кадъ дови одтуда сами теретъ осѣте, и тужити се отиву тога стану примѣчанія правити и говоти, а да они ударе у старый шеретлукъ, да е дѣло на мене бацаю, и говоре: То є Хаџићъ иніо, као што є то говоріо Вучићъ у Крагујевцу, Хаџићъ те ляге да носи, єръ ако каже да то истина, или само ако су они увѣрени, да онъ съ чимъ доказати, да то ниє истина, него да о ньиова брука и интрига, онда є Хаџићъ славолюбивъ. — И кадъ су ньиове себичне намере са собомъ доносиле, да они предметъ у законику о **наслѣдію** избркаю и дѣвойке и жене исключе противъ оноликога мога основанога доказиваня и примѣчаваня, па кадъ жене повичу, а они опетъ да увѣраваю жене, да є то Хаџићъ учиніо, а жене по Београду да некога Хаџића псую и руже и куну, гди годъ се скупе, као што знате да є то и на Цвећу бывало, па они да се о своmъ шеретлуку радую и смею, како су своє дѣло на другога бацили; а ако бы Хаџићъ само очима показао, да ће онъ противно лако доказати, и честь свою одбранити; онъ є онда славолюбивъ. — Та Симићъ є и своме ортаку Отетелашану, кадъ є оно писмо князу одъ Влашкога Бега донео, дао у Новинама вѣнце славе плести и вѣчитый споменъ у срдцама србскима дизати, чему ће се и дѣца доцніє смѣяти, наравно по нѣговомъ патріотизму ортаколюбія *(то є кодъ нѣга заслуга за Срблѣ, а не писати устроенія, уредбе, законикъ и т. д.); па онъ се єдномъ рукомъ уватіо за Пештанске, а другомъ за Хрватске Новине, небы ли помало о нѣговой славицы протрубиле, а другога лице оцрниле; па я самъ славолюбивъ. Нека само гули кору!...*

Но доста већъ! Єръ ако я стдох све споминяти и наводити. што знамъ, и чега се живо опоминѣм, то не бы края было! Сами знате, да є Симићъ, и неки те неки те жалостни тако названи Уставобранительи у оваковима шерет-стварима неизцрпими. Господаръ ньиовъ може заиста и садъ као удалѣнъ о успѣху ньиовомъ радовати се, да є сѣме пало на землю благу, и као достойнымъ ученицима своима може заслуженый кадкадъ и понекій даракъ припошиляти.

Како я славу любимъ, я самь то одъ младости моє и слвомъ већъ давно изясніо, и дѣломъ засведочіо; и дай Боже да є сви синови србски онако любе, и у ономъ полажу, као што є я любимъ и у чему є я тражимъ и полажемъ. Заиста да ми дѣла добра, чиста и роду момъ полезна, и тако чести и славе достойна буду, то самъ желіо, и свагда самь се трудіо, то и данасъ желимъ, на томе радимъ и настоимъ, и настояваћу, нити ћу се одъ ове жеље разстаяти, докъ се съ душомъ неразстанемъ.

Садъ поздрављаюђи васъ и госпою вашу и пріятелѣ наше любезно, остаємъ

вашъ
истинный пріятель
Јоаннъ Хаджиђъ с. г.

У Н. Саду 11. Януарія 1847.

Возаровићу
in Belgrad.

Любезный и предрагій Пріятелю!

Приміо самь у писму нашега Возаровића приключеный вашъ поздравъ на светога Јоанна, пунъ онога племенитога чувства, коє самь я у вама, како самь првый путъ у средину Србіє ступіо, нашао, гди самь васъ са неописанымъ задовольствомъ гледао, како младый нараштай Србскій изъ *круте дивлячине* обаятелнымъ гласомъ Орфея изводите у болый и вышшій свѣтъ управивши очи на *Олимпъ и Парнасъ.*

Право кажете, да не ружимо Юдее, кадъ смо сви браћа єднака. Ово є истина жалосно искуство али є текъ искуство и никако ние безъ ползе. Та єто угушує мрзость и спрама Юдея. Знате како є Мушицкій у оди на Стефана Живковића управльеной браніо родъ свой. И мы ћемо єдинствены бѣдняка дѣла подла и безчестна предавати сраму, а родъ ћемо нашъ да любимо, као што смо и любили, и да насъ никаква увреда и неправда одъ тога неодврати; єрь то бы за себичняке и невалялце, кои утробу Сербіе и рода свога трзаю найвећа побѣда была, кадъ бы насъ у любови къ роду нашемъ, и искренной ревности и теженю за ползомь и славомъ нѣговомъ поколебати могли. Ту имъ радость я нећу дати; а видимъ, недате имъ ни вы; па се томе одъ срдца радуємъ и радо вамъ и опетъ пружам руку любави, руку пріятельства.

Горки су истина лекови, но нека ій само болестници пію, и нека се крѣпе, па ма збогъ горчине и псовали и ружили лѣкара. Кадъ є само **Уставъ, Устроєнія, Поредакъ,** кадъ є законъ у народу Србскомъ оживіо, за насъ є лагко, мы смо и онако смртни, и ако намъ што одъ живота за вѣчность остане, то ће само у духу дѣла и трудова наши заостати. Вѣруйте ми, мене є она увреда и црна неблагодарность одъ рода нашега или болѣ рећи одъ изрода рода нашега у почетку яко као човека огорчавала и тугомъ обузимала, нарочито и за то, што самь тимъ видіо окалянъ образъ цѣлога рода на вѣки, кои самь я желіо да свѣтли и овога и онога свѣта; а садъ ми се чини, као да самь се узнео на неку высоку гору, и ослободившій се тако рећи човечески страстій као са зрѣника у сматраню прошастости погледаню садашньости и размышляваню о будућности проводимъ, и одтуда, што бы на ползу и напредакъ бѣднога рода нашега служити могло изводећи, и часъ са сажалительнымъ чувствомъ обузимаюћи несрећу, кою му себичницы узрокую, и са радостнымъ погледима пратећи праве и искрене пріятелѣ ползе и напредка рода нашега, дакле и моє, одъ кой између првый сте вы на Врачару, коєму заєдно са любезномъ породицомъ вашомъ, великима и малима искренно на любави и поздраву благодарећи, и равнымъ свагда предсретаюћи, па и остале искрение ревнителѣ, кои съ вама у труду и подвигу ревную и другую, участницыма чинећи, єсамъ и пребывамъ

вашъ
искренный пріятель
Јоаннъ Хаџићъ с. г.

Ево особито и моя супруга са свима своима малима и великима васъ и госпою вашу и дѣцу любезно поздравля.

Высокоученному Господину *Исидору Стояновићу* професcору, господину высокопочитаємому у Београду.

An Seine . . . . Gregor Vozarovits
in Belgrad.

Любезный и предрагій пріятелю!

Да су Новине Пештанске одъ 12-га Януарія о. г. Ч. 3. онда већъ дошле быле, кадъ самъ и вама писмо моє од 11 Януарія о. г. послао, и бй вама за цѣло ономъ приликомъ онде, гди са казао, да свачіе дѣло говори, и да се по дѣлу и

ект дѣлавшій познае, почемъ рогъ не лаже, коза лаже, примѣтіо бы бьо, да є онай членъ ь заглавіемъ *„Србія“* изъ главе вашега кума иħа Стояна произишао; єръ є са свимъ наликъ нѣга; и види се, да є на оне мысли писмомъ мъ вама писанымъ наведенъ, па да са бра- ѣмъ садашнѣгъ Правителства Србскогъ управо ра се себе самога бранити. Но са онаковымъ жіемъ на бой се не иде. Заиста я познаваюћи а, нѣгово положеніе, нѣгове на ономъ мѣсту гупке, морао самъ се и смѣяти онаковоме на- комъ послу, видећи, да нити онъ зна шта є ао, нити нѣговъ глупый пріятель, кои є оно Іовине ставіо, зна, шта оно управо значи, и какавъ пазаръ свога пріятеля изводи. Тако онъ добрава, што многи осуждавају садашнѣ Пра- елство Србско али признае и допушта да є за ждаванѣ; и у истый махъ онъ баца лягу на правителства србска од искони до данашнѣга а; па іоштъ и заклона тражи за свое и сада- ѣга правителства *неваляство у обштемъ свію вителства србскû и свію Србаля неваляству, одећи, да смо мы Србльи одъ природе такови.* сто осуждавания радъ бы лека. Онъ бы противъ й створій ньиховû (дакле и свой) кукао, али а ползе. Много се, вели, и неда у дѣйство вести. Да су му баръ наученницы са ове стране гоячіи, па да су вѣшти лека наћи. Срдце у у пишти, онако пишући и на саме себе яди- ћи! — И то Президентъ Совѣта говори, и е, жалусна му майка, а іоштъ жалостніє ку- ь! — Нѣму лека? При нѣговой обрани са- нѣгъ Правителства Србскогъ, а управо нѣговой твенной пале су ми рѣчи г. Иліє Гарашанина іаметъ, кадъ су неки младога єднога нѣму инѣнога чиновника осуђивали, да є лажа, а га є смѣюћи се баяги извинявао говорећи: онъ ниє кривъ, што лаже, то є у нѣговой й фамиліи одъ старинâ.“ Симићъ себе и Пра- лство Србско овако изъ истине брани, да онъ дашнѣ Правителство нису криви, кадъ су сва вителства Србска неваляла была, па и сви ьи одъ природе таковы. То є обрана што є на. Благо Правителству Србскомъ, благо роду аковим бранителѣмъ! —

Та зна и ђавô шта є право, али неће да чини. Иште лека? Да, да, нуждно бы было. Кадъ до кривице и осуђивания дође, и виде да су гла- вомъ ударили у брегъ, па се далѣ не може, а *они су онда прости, они су онда добри,* и *ради су добро,* али незнаду, а нема ко да имъ каже, люди учени неће да помогну. Шерети, да бы л' шерети!! — А онъ зна добро, како К. Милош у време Цариградскога пута паметно съ Турцима разговарао, кад му є Алекса Симићъ *толмачіо* и **накнађао,**[1] а како є после лудо говоріо, кадъ се на Алексу разсрдіо, и узео за толмача Косту Сарафа, да му толмачи, па колико є простъ бьо, опетъ є видіо и познао где боли, и како ће себи лека наћи вичући: Алекса, Алекса! кам' Алекса да толмачи! та ово є лудо, све говори оно, што я говоримъ. — Ако є г. Аврамъ Петроніевићъ самъ за себе толико непредострожанъ бьо, те є узео из Немачке пивара, и узъ нѣга отечественнога Бедака (коега ми име садъ не пада на паметъ), да му стаклану праве и устрое, па збогъ тога трогубый и може быти и већій него трогубый тро- шакъ учини, него што бы се са вѣштима учинило, то є нѣгова собственна штета и срамота, и изъ нѣегове ће се кесе омањити, за кою ниє никоме одговарати дужанъ. Али кадъ се такавъ наопакъ изборъ за народна и правителственна дѣла чини, ко ће ту страдати, и какова ће и чія ће ту быти штета и срамота, и шта ће се ту омањити, коли ће ту кукати и ядиковати? Метни на пр. инжи- нира да лечи болестнике, метни православца да размѣра землю, войника да друмове гради, а лѣ- кара да правицу брани, па си уредіо посао, онда се можешь сытъ накукати и наядиковати, помоћи и лека тражећи.

Вы знате, да є К. Милошу 1836 године за писанѣ законâ за Србію препореченъ одъ некуда бьо Крста Хоцићъ, ритмайстеръ бившій у Пан- чеву, истина способанъ човекъ, али варалица и *рабулиста* као што само може бити, па знате шта є онда казао, кадъ є то чуо, К. Милошу Миха- новићъ конзулъ, онаъ ватрены и честитый Хрва- ћанинъ? Ево шта: „Како бы вы за Бога, овако

[1] Тешко Милошу од тога!?

свету ствар т. є. законе за народъ, у онако погане руке дали?“ И К. Милошъ є онда тай лекъ приміо. А како се овай президентъ, што садъ кука и ядикує, владао? — Онъ є знао маіору Миши Анастасиевићу, ортаку своме, казати, кадъ є овай обезчешћенъ, оглобљенъ и огорченъ, полакъ мртавъ изъ Влашке дошавшій нѣга за совѣтъ пытао, кога бы за обрану свою противъ свой безчовечныи ортака у Влашкой узео, и бы ли добро было да Симоновића као адвоката узме, знао є, велимъ, нѣму као пріятелю казати: „Прекрсти се трипуть и моли се Богу, да те сачува одъ ньихове обране, ѥръ онъ истина ниє безъ способности, али є безъ свакогъ характера, па ће те за 5 фор. продати; него говори Гарашанину, да моли г. Хаџића да те онъ пріими, ту знамъ да ћешъ бити у добрима рукама, и ако те онъ неизбави, другій те избавити неће; онъ є съ Гарашаниномъ добаръ, неће му одрећи моћи.“ Пакъ знате шта є вама казао, кадъ сте єданпутъ, видећи онолике нѣгове интриге са Симоновићемъ противъ мене коване, нѣга запытали, да вамъ право каже, бы ли онъ свою собственну стварь Симоновићу повѣріо, казао є, да не бы никако свою стваръ ни одъ 10 фор. вредности повѣріо. Па покрай таковогъ увѣреня нѣговогъ шта є слѣдовало? Шта є радіо тай президентъ, што сада ядикує? То вы као очевидацъ добро знате, не треба да вамъ описуємъ. Како дакле стоимо садъ са нѣговымъ куканѣмъ и са лекови? — „Срдце, вели, у нѣму пишти, онако пишући и на себе саме ядикуюћи!“ Да! већъ ако се мѣра превршила, па му се почело будити чувство покаянія; или заръ поплашіо се одъ две три истине у писму моме на васъ писаномъ изложене? Боже! Да л' нѣму срдце пишти, што є Уставобранительскимъ настояванѣмъ срећно уништоженъ Гимназіюмъ крагуєвачкій, да се у средини Српстве народна дѣца вышше науке лишавају, или му веһма пишти, што покрай оноликогъ настояваня и са гуяма изъ потає усиляваня нису могли и Лицеумъ и друштво Србске Словесности утаманити. „Много се, вели, и не може у дѣиство привести.“ Да! Нека само настоява са интригама, као што є са своима єдномисленницыма преко капућехає покойнога Лазе Өеодоровића чиніо, да

по ньиховой науцы и одъ стране Порте и Ру
миссіє убѣди княза, да не бы овай како
ученогъ Србина у Аустрійскомъ царству рођен
у врховный судъ уметути смѣо, нека настоя
кодъ Данилевскогъ као што є чиніо, да и
препоручи Попечителю Правосудія, као шт
препоручіо, да не бы ни у канцеларію врхов
суда кога способногъ Србина изъ Аустрійск
царства дошавшегъ, ма и природѣногъ предст
па онда кад дѣла не иду као што валя, а
зидентъ тай Совѣта нека кука и на саме
ядикує, и нека се тужи, да се не може сва
у дѣйство да приведе; а онъ баяги жели и
стои, него други сметаю. Жалостно му настоя
са оваквима и подобнима интригама. — Па
му садъ опетъ лепа прилика (кою невѣруємъ
ће онъ пропустити) да свой барякъ интри
сплетака развіє! Како є умр'о епископъ Шабач
нека мути и настои, да се како не постави
способанъ страннацъ, него на пр. Мелентіє А
мандритъ, кои є и онако заслужіо кодъ ньй,
тећи по Цариграду, и сходно школи ньих
измышлявајући коєшта противъ Митрополита
странца (кога и каквога Србія само сада им
никада га выше имати неће!) коє ньима у рач
иде, као н.пр. да онъ у рукавицама служи,
ђакони не носе браде (чимъ є и Данилевск
лепу услугу учиніо и нѣгове мутнѣ подкре
и т. д. па кадъ дѣла консисторіялна, црквен
епархіялна неузиду како валя, као што кодъ
вѣшта и не могу другчіе, онда нека тај и
Президентъ кука, и нека му срдце пишти, и
ядикує на саме себе, што не иду ствари
треба, и нека лека тражи, и тужи се како
учени да помогну. Пусті батина!

Но доста већъ! Боимъ се да и мени
с оваковима грѣсима и незгодама мыслимъ, с
незапишти, па да душа одъ жалости непусти
силніє гласе своє; и да се и у ваша чита
ово, срдце неразжали и непропишти за ку
и кумовимъ грѣсима.

Я самъ у писму момъ г. Проти Ненадо
писаномъ напоменуо, да се Правителство Ср
на ону точку са мномъ поставило, да мора
оно непоштено остати, или я. Питайте га, с

нымъ поздравлѣмъ одъ мене, нека вамъ каже, итавши само ова моя два три писма, у коима къ одъ стотине по єдно наговештено, шта му еѣ изъ овога чини, на чіой ће страни преути поштенѣ. —

Садъ будите здрави, и пріймите любезный равъ заєдно са супругомъ вашомъ и свима има пріятельима; а я остаємъ са свима моима ма и великима

вашъ
истинный пріятель
Іоаннъ Хаджићъ с. р.

У Н. Саду 2. Февр. 1847.
На Сретеніє.

Г. Глигорію Возаровићу
у Београду.

(Ово є послано у преħашнѣмъ подъ истимъ датумомъ)

Любезный Пріятелю!

Кадъ самъ већъ ово писмо на васъ већъ нао био и преправіо, онда ми доħе ваше лю- одъ 31 Януарія са приключенымъ предра- писмомъ одъ нашегъ г. Проте Ненадовића. адписъ што ме питате, примѣчавамъ вамъ, желите да и рѣчи „на Врачару" доħу, а є на єдной страни, онда да се избѣгне криво ванѣ, може се овако написати:

Богу и людма
Глигоріє Возаровићъ
1847.
На Врачару.

Што се кола или тальига тиче, являмъ вамъ Банатскій распитао точно, и явіо ми є, да акова сасвимъ готова колца коштати 42 фор. а, и другчіє да не могу быти, и то да може месецъ дана готово быти, а амъ иде особито. азначите 30—40 форинтій заєдно са амомъ. е явите ми хоћемо ли запливати на выше. *Вуницу* ће моя супруга по захтѣваню ва- узети, и првомъ приликомъ послати. Каже, е се на стренгле, а не на лотове, па вальда ъ тога манѣ узето.

Жао ми є врло было чути, да є г. Алекса Янковићъ садъ башъ, кадъ треба да є найздравіи, тако жестоко разболео се. То ниє нѣговъ обичай быо одъ колике страдати. Поздравите га одъ мене любезно, нека се чува одъ многогъ єла и ноћногъ воздуха.

Садъ васъ молимъ и я, а и моя половина, да пріймите на себе єдну дужность, да насъ кодъ г. Исидора Стояновића, коєга ће именнъ данъ преко сутра освануни, заступите, и да будете толмачь наше любови и пріятельства и искрение желѣ, да и нѣму и свима нѣговима Богъ да здравлѣ, срећу и свако задовольство, да съ радостю многе и премноге оваkове дане дочекуе и проводи, а и насъ се опоминѣ, као што се мы нѣга и нѣговы сећамо. Я се надамъ да ћете вы ову дужность и радо пріймити и точно испунити. Ако вы збогъ слаба здравля неотидете на Врачаръ, онъ ће безъ сумнѣ доћи къ вама — и поздравите га любезно.

Никада ми ништа о Шафарику непишете, шта ради, є'ли здравъ, є ли му госпа и дете здраво. Како му душа како му срдце стои? —

Моя є пуница мало поболѣ. Юче самъіой казивао за васъ, да сте и вы слаби, и разговарао самь се. Она васъ и госпою вашу особито поздравля.

Поздравите ми г. Проту Ненадовића любезно, и кажите му, да самь я нѣгову приповѣдку о Врелянину и Трлићанима са неописанымъ задовольствомъ читао. Да л' саданьи тіи Трлићани тумараю іоштъ по снегу безъ пртине или су већъ ударили на шуму и трнѣ и на помагай „те браћо!"

Ово є писмо приложено на ячой артіи, да да га ђаци не цѣпаю тако лако. Єстели се већъ задовольили са моима великима писмима? видите како я кадъ почнемъ незнамъ престати.

Поздравите ми све наше пріятелѣ любезно, па ми пишите, и тако не смете никудъ излазити, па сте на тенани. Збиля добіо самь опетъ преко Василѣвића Новине читалишта и Чича Срећковъ листъ — Умро нашъ єданъ сенаторъ Штвртецкій, сутра ће га саранити.

вашъ остаємъ
искр. пріят.
І. Хаджићъ с. р.

У Н. Саду 2. Февр. 1847.

1848 г. Юлія 25. да є князь Србскій Александеръ Карађорђевићъ словенскимъ депутирцима (Хурбану, у присутству мога конціє Јанка Шафарика кои ій є препоручіо) за славянску ствaрь противъ мађара 5000 фор. сребра изъ своє касе, а 5000 фор. сребр. дало имъ правителство из народнѣ касе. „За такове ствари не жалимъ новце трошити“ рекао князь.

1848 г. 26. Августа рече ми Бата-Лака (Л. Арсеніевићъ) да є князь Александеръ юче изъ свогъ џепа дао оностранимъ Србима 6000 талира из своє касе, да купе одъ овдашнѣгъ правителства србскогъ, коє иначе ніе хтело дати, 1000 пушака с тимъ, ако се могу вратити пушке, он да прими новце натрагъ, иначе на свой рачунъ.

1848 г. 16. Септ. Казао ми Шафарик, да є правителство србско Бану (Єлачићу) при нѣговом прелазку преко Драве 100 центи барута наєданпутъ одвоило и послало.

1849 г. Марта 2. Данасъ кад сам с г. Бaћомъ и г. Єреміомъ Станоєвићемъ дочекао г. Стефана Книћанина съ войске, кодъ нѣгове куће и пољубивши се съ њимъ рекао му єданъ стихъ из моє нѣму посвсћене песме: Бог те чува іошт за већа дела! Ето и г. Стояна Симића съ г. Иліомъ Гарашаниномъ где дођоше да га съ доброд ошлицомъ поздраве. Симићъ му пред свима нама рече: „Ти си Господине твоє учинио, да учиним и я моє и да се одужимъ. Я самъ ти реко кадъ си на войску пошао, да ћу, ако се срећно и славно вратиш, пред тобом метанисати. Ево сведока; па онда се саже и метанише, те с њим пољуби.

1849 г. Марта 24. Збогъ прекјучерашњег падежа сен Томаша позван є од Патріǎрха Раячића г. Ст. Книћанин и отишао є данас, но без војске, у войводовину српску Земун. Г. Баћа ми рече, да су три неделѣ Србіянце сами они Србе у войводовини као непотребне отпустили; а г. Єремия каже, да є то по заповѣсти Аустрийског двора учинѣно! Баћа ми и то рече, да ће се гледати, да се зову Руси у помоћъ: само вели, али то усхте патріярхъ, и вели да та помоћ може доћи до 14 дана.

У „Гласнику Српског Ученог Друштва" књ. 42 тр. 357, 358 и 359 напечатани су податци звона однешених из Србије (из Смедерева) 3 г.) Махмуд-пашом, од којих је једно у селу уши, а друго у Призрену, које „јаким гласом е глас о радости," т. ј. избија сахат. У натна томе сахату вели се: „Махмуд-паша уловић) високо је уздигао развијене заставе ив Срба. Колико су тада Срба кјафира по-, колико ли су их исекли, колико ли су њиних и *дјеце заробили* и колико имања разгра-!!" Јастребов додаје: „Само у Призрен је у то доба донешено заробљених жена и деце 0 душа." У Хтетово је одведено више жена војака од којих је Абдурахман узео у свој једну врло лепу девојку и она му родила синова — Абдурахмановићи. Кад сам 1873 био у Хтетову, она је још била жива и често призивала свештеника и с њим се разгова- и нафору примала.

У белешкама игумана св. Марка (из којих већ навео неке белешке о битци на Каменици ме Синан-паши) има забележено ово: „1813 Махмуд-паша Ротуловић, на повратку из је с пленом и пљачком нареди, те оседлају има сто и педесет коња, са по два сепета — један с једне, а други с друге стране (коња). Над тим сепетима мете платно као шаторе. У те сепете мете с једне стране дете мушко, а с друге стране дете женско. То је триста деце. Нађе 150 *бугара(?)*, па сваки узме за улар по једног од тих коња и ту децу испрати у Цариград Бабалији, да их подели међу везирима, коме два, коме четири. Ти су бугари(?) одвели те коње у Цариград, Бабалији предали децу, коју је он испоклањао пашама и везирима, а бугарима поклонио коње" т. ј. сваки узео коња ког је ко водио. Сима ми је стотину пута тврдио, да је то његов брат игуман својим очима гледао, јер је био измећар у турској војсци Ротуловића. Тим службовањем Ротуловићу очувао је свима у кући живот — причаше Сима, — јер је Ротуловић хтео све нас побити, а оца ми вешао на ченгеле за то, што је наш брат Крага утекао у Србију и видели га Турци Призренци, кад се борио противу Турака у боју на Сухоме долу. С тога је мој брат игуман ишао с њиме и то варварство гледао у Нишу, кад су децу отимали од матера и отаца и послали у Цариград.

20 Дек. 1893 г.

П. Срећковић

II

ПРИЛОЗИ ЗА ИСТОРИЈУ БОКЕ КОТОРСКЕ

од

Марка Драговића

У „Гласнику Српског Ученог Друштва“ књ. и у „Споменику Српске Краљевске Академије ука“ књ. 17 наштампао сам неколико матери-а, које сам нашао у Рисну, а који се односе историју Боке Которске, а понаособ на исто-ју вароши Рисна.

Назад неколико дана зађох послом у Рисан том приликом посјетих г. капетана Андра Ђур-вића, заповиједника црногорскога пароброда „Ја-слава.“ Г. Ђурковић би добар показати ми том иликом једну рукописну књигу, у којој су упи-е неке млетачке листине, које су давате као едоџбе и повластице неким фамилијама, које се доселиле из Никшића у Рисан.

Познато нам је да се већина становништва ке Которске доселила из Ерцеговине и Црне ре. Многе фамилије из Новога, Рисна и Пе-та чисто ће вам казати мјесто окле су се селиле и родословну од онога претка, који се селио у Боку. Цијела Доброта засељена је скоро самим досељеницима из Црне Горе. Шпиљари, о више Котора, такође су се доселили из Црне ре, а такође и већина становника села Шка-ра. У опће казати по свијема селима Бокеш-ема наћи ћете досељеника из Ерцеговине и не Горе.

Како је млетачка република чинила притисак православне, тако су многе православне српске илије у Боку примиле римокатоличку вјеру, су се неке, к сажаљењу, одродиле и од свога внога српскога рода и племена; али опет те су и у римокатоличкој вјери остале вјерне Српству, те се и данас броје међу најодличним бокешким српским фамилијама. Имена многих фамилија и из једног и из другог кола могао бих овђе набројити; али пошто не желим задиркивати ни у чију осјетљивост — то ћу ускратити о томе ријеч.

Напоменућу само то да су бокешки Срби вазда били десна рука Црној Гори. У мучној, крвавој, многовјековној борби црногорској с Турцима Бокијељи су притијецали у помоћ Црној Гори и на бојноме пољу и материјалном помоћу, дајући Црногорцима џебану, а често пута и новаца. Да се не удаљавам у стара времена напоменућу потоњи црногорско-турски рат, кад цио баталион Бокијеља долеће Црној Гори у помоћ, да с Црногорцима заједно пролијевају своју драгоцјену крв за ослобођење браће своје из ропства турскога. Ја се с пријатном успоменом сјећам тијех бокељских јунака. Дивни, стасити, виловити момци, у богатоме руху и оружју; а људи већином имућни, лијепоме живјењу научени, па не пожалише оставити своје лијепе куће, дивно уживање, да у муци, и свакој војничкој тешкоћи, издрже борбу у заједници с браћом својом, а против непријатеља народа српскога. Они не испунише до краја своју жељу, морадоше се вратити својим кућама....; али њима исто иде част и слава и дични Бокијељи морају заузети дично мјесто на страницама историје, не само првијех, него и потоњега црногорско-турскога рата.

Књига, из које сам преписао ове документе, написана је на лијепој кожи, а читким, крупним

рукописом и златним словима. Има 15 листова in folio, средње величине. На првоме листу (другој страници) налази се грб млетачки, лаф св. Марка, заоквирен у врло лијепој, златом извезеној шари. Лаф стоји на задње ноге уз једно зелено брдо. Једна му задња нога стоји на сами бријег мора (тек се мало дотиче сувога). Друга задња нога уздигнута је мало уз брдо и под њом стоји грб на пољу којега је двоглави орао, којему се на прсима налази море подијељено по сред жутим пасом. Над главама орла стоје круне над цијелим грбом дуждевска капа. Првим гама, које су уздигнуте горе уз брдо, лаф др једном јеванђеље са стихом „Pax Tibi, Ma Evangelista meus," а другом мач. Наврх брда се кула и на њој се вије црвена застава.

Улцињ 21 Маја
1894.

1.

Spetabilis et Generose Vir!

Se cosi è, che Mis.^o^ Pietro Marasovich et Luca suo fratelo da Primorie et altri dallo stesso luoco vengono continuamente aggravati dalli daccieri di questa giurisditione e d' altri, à pagare dacio di quella mercantia, che conducono overo stragono da essa giurisditione, et astreti alla coisponsione d' obblighi de vini, giusto gl' altri haitanti in essa, e cio contro la piamente del Prenipe Serenissimo contenuta nel privilegio concesso fedelissimi Primoriani sino l' anno 1646, 8 Feraro, chiamato anco in mandato rilasciato in virtù ello stesso dall' eccelentissimo Signor Lunardo olfin Proveditor General al co. Giorgio Casacoich sotto ai 27 Settebre 1654, si come ci viene verentemente rapresentato per parte delli sudetti arasovich. Per nome de quali richiesti d' opporno e questo suffragio, diciamo alla spetabilita ostra che da uno di suoi officiali facia fare puico proclama non solo qui à Lesina, ma anco r tutti gli altri luochi della sua giurisdizione, chiara inteligenza di cadauno accio detti Maravich, Primoriani, et altri di esso luoco da daccieri, vaneri et altri sotto qualunque colore o pretesto, penna di ducati trecento per cadauna volta plicati alle publiche fortificationi di Spalato, non bbano esser molestati à pagar dacij di sorte aginabile, ma possino liberamente condurre et traere qual si sia marcantia senza che d' alcuno venghi impedito, et particolarmente sotto l' istessa na à procuratori dell isola di Lissa et altri, debiano incaricarli ne astrigerli all' obligo de , che hanno gl' altri abitanti, à fine che di questa maniera gli vengino conservate le prerogative, immunità e privileggi datigli dalla clemenza publica, e di sopra chiamati potendo anco il presente esser intimato in persona à chi occoreste. Tanto la spetabilita Vostra essequira e farà essequire. In quorum fidem.

Et se alcuno si sente aggravato compara, che se li amministrera giustizia.

Spalato li 22 Settembre 1665.

Cattarin Corner, Proveditor General.

2.

Noi Girolamo Grimani per la Serenissima Republica di Venezia Proveditor General in Dalmatia et Albania.

Con Ducalli dall Eccelentissimo Senato di 2 Aprile 1647 et 6 Agosto 1664 et 23 Genaro 1669 restò stabilita la grazia à quei di Primorie et Macarsca circa l' essentione de dacij e d' altri aggravij, come in quele essequite anco da piu mani di giuditij decretti dell' eccelentissimi nostri preccessori, per l' osservanza delle quali furono posteriormente rilasciati decretti dagl' eccelentissimi Signori Pietro Civran li 7 Giugno 1673, Marin Zorzi li 26 Agosto 1675, ambi preccessori nostri; li quali nonostante, vengono molestati li nuovi abitanti ritirati da luochi sudeti sopra l' isola Brazza, Givina e Curzola, che riesce contrario alla publica pia volonta e nostra ferma intenzione, che e stabilita all osservanza sudetta et al sollievo d' appressi. Onde se cosi è, come si rappresenta riverentemente il Signor capitan Nicolo Cacich, giudice di essi nuovi abitanti, facendo anco per nome

di coleghe, comettiamo à cadauno officiale delle sudette à dover nelli luochi soliti e concessi delle ville e terre delle medesime far con il presente publico proclama intender chiaramente à cadauno daciaro, et intimar, a chi occorresse in persona, à non doverli permetter alcuna molestia, ne ricercar l' essazione de daccij, ne attribuirli alcun aggravio contro la publica volontà. Stabilito in essecuzione de decretti, et tanto doverà da chi s' aspetta esser essequito inviolabilmente, in penna di ducati trecento, applicati alle rive di Zara, e maggiori, dovendo sotto le penne sudette esserli restituiti i pegni tolti indebitamente da dacieri a popoli sudetti. In quorum fidem.

Spalato 8 Settembre 1676.

Copia di particolare contenuto nelli privileggi concessi dal Prencipe Serenissimo alla Fedelissima Comunita di Pastrovichi. Adi 30 Giugno 1655. In Pregadi.

L' andera parte, che salvi e riservati sempre illesi li privileggi predetti, sia espressamente dichiarito, che nel particolare dell' essentioni d' ogni dacio d' entrata et effetti mercantili estratti da medesimi Pastrovichi dal proprio e da paesi esteri, per condurli in questa Citta ò altra dello stato nostro.

Gio. Alvise Vincenti Segretario.

3.

Noi Girolamo Cornaro Kr Procurator per la Serenissima Republica di Venezia Rroveditor General in Dalmatia et Albania.

Dal principio della recente guera col Turco ha fatto spicare il Capitan Vucich Caich da Nixichi la propria fede e devotione verso li riguardi della Serenissima Republica e particolarmente nel ridur alla devotione li popoli d' Harcegovina delle contee di Nixichi, Drobgnazzi, Bagnani e Rigiani, mentre, spedito à praticar li negotiati con li medesimi dalli eccelentissimi precessori nostri e da Noi ancora, ha azardata la propria vita alli maggiori pericoli. E, sortitogli l' intento, non ostante che da T di Risano e Castel Novo fossero piu volte t ad universi al loro partito, sempre sono stati d mediante la sua assidua assistenza, e ridot fine di prender l' armi contro Ottomani e po l' anno 1686 ad incendiar Gazco e uccider numero di Turchi, per confermar la loro fe Prencipe Serenissimo. Capitati poi noi all esp tione di questa importantissima piazza, fu d espedito à quelli conti per ricever li ostagi, con la sua persuasiva ce l' a condotti in nu di dodeci principali delle contee pred[te]. Fu di molto rimarco il conciliar li popoli di (Piperi, Baotonosich (мора бити *Bratonosich*) menti con li sud[ti] d' Arzegovina, tra quali v mortar odio, per unirli insieme contro il c nemico, ricevendo parimente da questi li per manutentione della lor fede, conducen Cattaro, da dove furono à noi inviati. N tralascia anco di comendar il suo valore dimo con la sua compagnia all' espugnation della fo di Sign, da noi ottenuta à forza d' armi, n valorosamente combattendo gli restorono e feriti alcuni soldati, come anco sotto piazza. Espedito poi alla custodia dell imp tissimo posto di Grahovo, cui parimente ha strato il suo corraggio in piu incontri haut Turchi. Per le quali sue degne operazioni testimonio della verita gl' abbiamo rillasci presenti racomandandolo alla publica grazia.

Castel Novo, 20 Maggio 1688.

4.

Marcus Antonius Justiniano Dei Gratia I Venetiarum etc.

Universis et singulis rectoribus et rappr tantibus nostris quibuscumque, ad quos e executio spectat vel spectare poterit. Signifi hodie in consilio nostro rogatorum captum ut infrascripti. Doppo che l' armi della rep nostra si sono mosse à sostenere contro la ba potenza del Turco l' interesse della religi della fede, molti popoli delle provincie della

atia et Albania, sforzati..... [1]) ad obbedire à quel ranico comando, essendosi mostrati desiderosi abbraziare una sorte piu fortunata e felice, lo anno poi anco eseguito col dedicarsi sudditi nostri col practicare attioni valorose e di publico van-aggio, corrisposte da noi con dimostrazioni di fetto e di beneficenze. Ora venendosi dal proveditor ostro generale in Dalmatia et Albania Kav^r Cornaro empre piu confermato il genio che tengono anco popoli di Nixichi, di piu non soggiacere ad una gge crudele ma rassegnarsi divoti alla grandezza el nostro pietoso dominio, veniamo in rissoluzione i palesare con queste il nostro benigno et affet-uoso assenso di riceverli in protezione e di con-eder anco ad essi quelle prerogative e privileggi essi, che si fanno godere alli Primoriani, Poliz-ni e nuovi sudditi nostri, con certezza che du-bile abbia ad essere la loro costanza ed inconta-inata fede verso il nostro servizio. Per rendersi unque di cio pienamente assicurati, rilasciamo li medesimi popoli di Nixichi le presenti, onde, nsolata tutta quella gente, possa cercar occasione abbatter l' inimico e meritarsi di essere ap-esso di noi sempre piu accetta e benemerita.

Datæ in nostro ducali palatio die vigesima nona ptembris, indictione undecima MDCLXXXVIII 688).

Испод припотписано црвеним мастилом:

Tratta dal registro de ducali e terminationi vo. tenuto nell' officio della v. coletraria di Cat-ro a 89, 89 t: 90, 90 t: e 91.

Girolamo Giavarina Segretario.

5.

Girolamo Corner Kr Procurator per la Sere-nissima Republica di Venetia Proveditor General in Dalmatia et Albania.

Passato da questa ad altra vita, nel mentre rosamente combatteva contro Turchi in Tre-e, il cap^n d' oltramarini Vucich Caich, pren-diamo giusto mottivo di sostituire al governo della medesima altra persona, che con carita et affetto assista e mantenga i soldati nella dovuta disciplina militare. Distinti saggi di fede, pontualita e co-raggio habbiamo sempre rimarcato nel suo figliolo Tomaso, quale, doppo haver per il corso di molte campagne servito per venturier in Levante, ha anco in queste provincie dimostrato il proprio ardire contro Turchi. Col riflesso dunque non meno all hereditarie benemerenze che alle proprie, lo elle-gemo in capitanio sopra la nominata compania, era diretta dal qu. suo padre, con tutti gli obblighi, utili, e prerogative all' impiego spettanti. Dovra percio essere da chi incombe per tale riconosciuto e rispettato, e le presenti registrate dove occore. Confidati noi d' esigere dalla sua pontualità ogni miglior servitio.

Spalato, 19 Marzo 1689.

Lucio del Bello Con. Gurl.

6.

Da Noi Nicolo Erizo 2do Proveditor Estraordina-rio di Cattaro, Albania, Ercegovina al Voivoda Illia, Conti, Arambasse et altri tutti di Drob-gnaci salute!

Da successi passati e dall ultimo rinforzo spe-ditovi di 300 Nixichi, che volontariamente concor-sero alla difesa delle terre al confine, come le vostre stesse avvisano, l' averete potuto conoscere come siete da noi guardati, e molto ci è grato il giuramento, che avete fato tra voi e detti Nixichi, che sarete uniti tra voi e che sarete di ajuto uno all' altro nei vostri bisogni. Mantenetevi pure cosi fedeli e siate certi che tutto in fine ridondera in vostro benefizio, perche i sudditi fedeli sono sempre distintamente considerati e godono la publica pre-dilezzione, e noi giamai mancaremo nelle urgenze di vostra preservazione di darvi con valide assi-stenze prove del nostro amore.

Il cielo vi feliciti.

Cattaro, 20 Maggio 1692.

---

[1]) Овако су тачке у оригиналу.

7.

Noi Alvise Mocenigo 3º per la Serenissima Republica di Venetia Proveditor General in Dalmatia et Albania.

Dimostrano piu mano d' attestati degl' eccelentissimi proveditori generali procuratori la pontualita del lungo e fruttuoso servitio prestato nel corso intiero dell' ultima scaduta guera in queste provincie da Tomaso Caich, sargente maggior del regimento d' oltramarini Marinovich. In piu ardue occasioni accadute con Turchi à Narenta, cosi nell' oppugnazione di quela piazza come nella sua diffesa, potè egli pienamente distinguere l' habilita et il proprio coraggio, destinguendo l' ardore del suo divoto zelo con marche benemerite cosi alla sudeta parte di Narenta come nell assedio di Dulcigno, nell una e nell altra fatione riportando ferite e con pari costanza inseguendo e molestando i Turchi al confine. Anco sotto il potente nostro generalato, seguendo egli l' instinto della propria devotione verso il suo Serenissimo Prencipe, in piu incontri diede chiari argomenti non meno di fedelta che di valore, cosi nell' inseguimento de pirati nell' aque dell' Albania, come nella vigilante et assidua sua permanenza all' importante posto di Nixichi in Erzegovina, dove d' ordine nostro, per i riguardi del miglior publico interesse et à consolatione de quei numerosi popoli, fu con la sua compagnia destinato. Conciliatosi dunque il publico supremo et il nostro agradimento gli rilasciamo le presenti.

Spalato, 2 Febraro 1699.

Alvise Mocenigo 3º etc.

Antonio Iacogna etc.

8.

Noi Bartolo Moro Proveditor Estraordinario di Cattaro et Albania con la Sopraintendenza di Castel Novo.

La famiglia Caich da Nixichi, che per il corso d' intieri secoli ha sparso il sangue, sacrificate le vite e abbandonati i poderi a solo oggetto di viver sotto i fortunati auspicij del Prencipe, come restiamo certificati d' antiche publiche attest[...] ha conferita distinta benemerenza anco nella p[...] del cap^no^ riff^o^ Nicolo Caich frattelo, figlio, [...] e pronipote resp^e^ di si benemerita casa. Ha q[...] non inferiore di coraggio a suoi auttori, pr[...] con pronto e pontuale servicio negl' incontri [...] di publico comando; specialmente essendo [...] stato comandato di scortar le caravane dell' [...]govina, piu volte sacheggiate da Montenegr[...]dasano de quali portatosi assieme col K^r^ [...] Bolizza, oltre haver incendiate le case e vil[...] tiere degl' assasini e ritornato con applauso[...] morte di molti predatori, e spedito alla cu[...] delle pandurizze e de' popoli sogetti al p[...] comando, — ha dato vivi testimonij di fe[...] pontualita e valore, cosi che, gradite da [...] lodevoli operationi e conosciute degne dell[...]ciosa gratia del Prencipe, l' accompagnamo [...] potenti nostre veridiche attestationi a fine.

Cattaro, li 20 Febraro 1701.

9.

Aloysius Mocenigo Dei Gratia Dux Veneti[...]

Universis et singulis rappræsentantibus n[...] quibuscumque ad quos earum nostræ perve[...] et earum executio spectat vel spectare p[...] Significamus hodie in consilio nostro roga[...] captam fuisse partem tenoris infrascripti. V[...]cet: Ha il sargente maggior Tomaso Caic[...] Nixichi abbandonato con il paese inimico a[...] proprie sostanze e datosi con tuta la di lui [...]glia alla devotione della signoria nostra. P[...] nella provincia della Dalmatia et imitando le [...] operationi del padre, che in qualità di ca[...] diede prove di coraggio, cosi nella guerra d[...]dia, che nell ultima trascorsa negl incontr[...] perigliosi condusse con se dodici contee, in[...] piu ville et uccise in fattione piu nemici. [...] Castel Novo e Sign adempi con valore alle p[...] incombenze e vide con il sangue del' capita[...] fratello segnata la strada del merito, avalora[...] il sacrificio del padre traffito da moschetata i[...]

ebigne, all' hora che s' impiegava nell'
li quelle torri. Servi in qualita di ven-
proprie spese nelle parti del Levante
felice memoria del capitan general Moro-
ando piu ferite. Restituitosi in Dalmatia,
o all aquisto di Vergoraz, difesa di Na-
e rimasse colpito nel petto da moschetata
) della vita. Spedito a Glubumir, tento
zo nell abbatter l' inimico e ucisse il
el bassa Glubovich. Promosso poi al titolo
o di sargente magior del reggimento Sa-
si porto all assedio di Dulcigno, et in
casione fu mortalmente ferito nela faccia.
tali benemerenze, che lo scorterebbero
te ad implorare dalla publica beneficenza
li retributione e di gratia, restringesi ad
solamente sopra il di lui molto merito
ervizio un atto di pura giustizia con la
zione sua nel posto di tenente colonel,
in tempo che egli trovavasi di publica
ne al posto rimoto di Nixich, quando
vacanza nel reggimento Salamonich, di
tuttavia persiste nel grado di sarg^{te}
vide, per non esser egli stato presente
er l' antianita propria, preferito il K.
n. E conosiendosi dall equita publica giu-
ricorso, l' andera parte che il predetto
) officiale Tomaso Caich, che per di gia
trovasi al grado bi sarg^{te} mag^{re} del
) pred^{to} sij insignito del titolo e rango
colonel d' oltramarini con la paga solita
lo, con obligo però di dirigger senza altro
nto la di lui compagnia che essiste di
l Lido, sicuri che animato da questo
piena iustitia maggiormente s' infervorera
rsi le publice gratie. Quale auctoritate
consilij mandamus vobis ut ita exequi

in nostro ducali palatio die vigesima octa-
Octobris, indictione undecima MDCCII

Ang. de Negroso etc.

10.

All Illustrissimo et Eccelentissimo Signor Proveditor General di Dalmatia et Albania Antonio Diedò

affettuoso saludo da noi conti di tutt' il commun e suoi distreti di Nixich. Doppo, eccelentissimo Signor, sapiate, che non potendo far di meno di scrivergli e pregarla che non dimentichiate la casa Caich, perche quel' onore che farete a quela, farete a tutti noi, perche piu, eccelentissimo Signor, non potiamo stare dalli rimproveri de Turchi, con li quali rimproverano ogni giorno e ne scatiano via: „Andate a servire Latini, quali poco anno riconosciuto la famiglia Caich e manco riconoscerano voi altri, che, se quella avesse servito il gran signore, a quest' hora da quella casa serebbero sortiti passe!" Et adesso, eccelentissimo Signor, per non tropo disturbar, la sua clarissima intelligenza puol ravedere il tutto per far qualche honore alla sua cassa e dargli quello che sara a noi grato, per l' amor de vostri e nostri nemici. E noi, eccelentissimo Signor, se mai si mutasse qualque tempo, non mancaremo di fare e servire alla serenissima republica, come habiamo fatto per il tempo passato, uniti assieme con la sud^{ta} casa Caich, perche i valorosi di quela casa ano voltata tutta l' Ercegovina sotto l' armi del Serenissimo Prencipe in tempo della presa di Castel Novo, e doppo, fatti li confini, siamo restati contro ogni nostro volere sotto il gran signore, ancora sara quello che Iddio vorà, e vi recomandiamo queste nostre preghiere accio che ella facci o mandi le med^{me} preghiere innanti gl' occhi del Serenissimo Prencipe, e le bacciamo le mani, e Iddio gli conceda la salute per molt' anni.

Dalla congregattione unita da grandi e picoli di Nixichi, li primo Gennaro 1722.

Antonio M. Zarcovih in segretaria di sua eccelenza Proveditor General Diedo a fatto copiare d' altra simile tradutione dall illirico essistente nel officio sotto N° e sigilo.

11.

Noi Marco Querini per la Serenissima Republica di Venezia Proveditor Estraordinario di Cattaro et Albania con la Sopra Intendenza di Castel Novo.

Udite le riverenti et oneste istanze di Zuane Milosevich q^m Zuane di Nixichi sudditanza dell Ottomano Impero, che per godere de privileggij, accordati dalla publica clemenza alli popoli tutti di Nixichi quall' ora avessero desiderato transferirsi in questo serenissimo dominio, non minori à quelli concessi à Primoriani e Poglissani, come ressulta dalle ossequiate ducali dell eccelentissimo senato 29 Settembre 1688, universalmente spedite, avendo lasciato e patria, beni e sostanze per godere delle publiche accordate grazie ed avendo scielto il di lui domicilio nella citta di Cattaro, implora di goder l' essentioni, privileggi non meno che il di lui quieto e pacifico domicilio con il di lui trafico per il proprio sostetamento in tutto e per tutto come è diffusamente esteso per li Primoriani e Poglissani.

Ha l' eccellenza sua il tutto ben inteso e, maturamente considerato, dichiarato esso Zuane Milosevich come persona di nuova sudditanza proveniente da Nixichi in vigore delle succitate ducalli, cosi che possa godere tutti li privileggij e benefficenze accordate alle succitate due popolazioni, potendo star, andar e tornar dentro e fuori della citta di Cattaro, luochi del Canale ed ogn altro del serenissimo dominio, essercitando qualunque lecito traffico e negozio senza poter esser da chi si sia impedito ne molestato, dovendo però contribuire le publiche gravezze de quali fosse tenuto e non fossero comprese ne privileggij e non fosse essentuto, dichiarandolo essente d' ogni angaria reale e personale in tutto e per tutto come nell essentioni e privileggij sudetti. Cosi sara da chi si sia essequito e riconosciuto.

Castel Novo, 29 Agosto 1739.

(L. S. M.) Marco Querini etc.

12.

Noi Giacomo Boldu per la Serenissima Republica di Venezia Proveditor General in Dalmatia et Albania.

Accordato dalla publicha munificenza con ducalli dell eccelentissimo senato 29 Settembre 1688
a popoli e famiglie tutte di Nixichi che in all'
si rassegnarono sudditi di questo serenissimo
minio, il godimento di tutti e cadauni li privile
et essentioni spetiose de Primoriani e Pogliss
hano anco sempe goduti di questo indulto. Cio
ostante Zuane Milosevich q^m Zuane, essendo
delle predette famiglie benemerite, che fisso il
domicilio in questa citta, ha implorato da qu
carica la confermatione de privileggij stessi,
anco dagl' illustrissimi proveditori estraordin
li furono sempre mantenutti illesi, come da decr
29 Agosto 1789 et altri successivi, che assogg
a nostri riflessi. Che però conoscendo giusto
dovuta l' essecuzione della publica sovrana volo
espressa nelle sudette ducali, in virtu delle
senti e coll auttorita del generalato nostro di
riamo esso Zuane Milosevich come provenient
Nixichi di nuova sudditanza capace di tut
privileggi et essentioni che alli Primoriani i
glizzani, per il che potra star, andar e to
dentro e fuori della citta di Cattaro, luochi
Canale ed ogn' altro dell serenissimo dominio
sercitando qualunque lecito traffico e negozio, s
che sia impedito ne molestato, per dover
contribuire le publiche gravezze delle merci e r
non comprese nei detti privileggij. Non d
parimente esser comandato o obligato ad al
angaria o fattione reale o personale, ne meno
ascrito nel rollo de scolari bombardieri di qu
sia luoco, dichiarandolo essente in tutto e
tutto, come nei privileggij stessi. Sarà tenut
lamente di servire al prencipe serenissimo in
di guera, che Dio tenga lontana, et in altre s
gentissime occorenze, cui sono chiamati tu
fedelli sudditi di accorrere. Le presenti sar
registrate nella segretaria nostra e dove oc
per la sua inviolabile essecuzione.

Cataro li 16 Settembre 1747.

(L. S. M.) Ciacomo Boldu Prov^r Gnl.
Giovani Marchesini Segreta

Estratta la presente dall oltrascrito
della vicecoletraria di Cataro li 25 Maggio
Gio. Francesco Pallini Vice Co

13.

iacomo Boldu per la Serenissima Republica Venezia Proveditor General in Dalmatia et Albania.

Benche abitanti a Risano, le cinque famiglie del ovan Buchich, Alexa Nicolin, Andrea Dra- vich, Rajo Draghichevich e Rade Radossalie- ono però di quelle, che da Nixichi, Stato ano, si rassegnarono sudditte di questo sere- o dominio, anzi che per questa volontaria edizione furono dalla publica auttorita egua- nel privileggij alle popolazioni di Primorie lizza, come spica da inclinate ducali 29 Set- e 1688. E poi sudette cinque famiglie si pro- o ad implorare la confermatione, onde come dere in continuazione delle publiche grazie, continuano à mantenersi suditti fedeli. Es- ta da noi la fede del gov[r] di Risano, che lifica per famiglie di Nixichi, che si sono stato stabilite, e vedute altresi le ducali si siamo persuasi à consolarli. In virtu dun- elle presenti e coll auttorita del generalato dichiariamo che le sudette cinque famiglie op Jovan Buchich, Alexa Nicolin, Andrea ichevich, Rajo Draghichevich e Rade Rados- ch continuar abbiano à goder de privileggij che godono Primoriani e Poglizzani, per il otranno star, andar e tornar in qualunque essercitando qualunque lecito traffico o ne- senza che siano impediti o molestati, per però contribuir le gravezze per le merci e non comprese in detti privileggi. Non dovrano nti esser commandati o obligati ad alcuna a o fazione reale o personale, da cui sono nno essenti in tutto e per tutto, come nel ggij stessi. Saranno tenuti solamente di ser- l Prencipe Serenissimo nel casi di guera, che nga lontana, o in altre stringentissime occor- cui sono chiamati tutti li fedeli subditti di ere. Le presenti saranno registrate nella se- a nostra e dove ocorrere per la sua invio- essecuzione.

attaro, li 17 Settembre 1747.

lessandro Calogera Segretario.

14.

L. D.

1750, à primo Marzo, Cattaro.

Faccio fede io sottoscrito qualmente sotto il n. h. e Marco Querini, fù Proveditor Estraordi- nario, in questa sup[e] provinzia mi fu consegnate da Ivan Milosevich alquante ducali, attestati e publiche lettere de suoi maggiori, che erano a Nixichi, per esser estrata coppia, ma, sopragiunto, nell officio della vicecoletraria di questa citta im- provisamente abbondantemente l' aqua, che le me- desime con altre publiche carte restorono obliterate ed appena tre ho potuto ricuperarle, mentre il restante fù perd[o] e del sudetto n. h. getate al mare. Rilascio percio la presente al sudetto Milo- sevich per valersene ove occorresse.

Gio. Francesco Pallini Vicecolet[re].

15.

Attestiamo con nostro giuramento noi iguman Arsenie della chiesa di S. Luca e vojvoda Jual Batricevich et altri capi e vecciardi di Nixichi come s' attrova nelle Boche di Cattaro co. Alexa Nicolin et il co. Boxa Joccha, quali sono nobili e conti di nascita di Nixichi, quali di sopra nomi- nati ci diamo faccolta sono et godono tutti sui privileggi et benemerenze della serenissima repu- blicha di Venetia in tutto e per tutto come affer- mano li privileggij di Nixichi, e le ducali, decreti et attestati, essendo essi voluntarij fedelissimi sud- diti del Prencipe Serenissimo, e cosi sara onunque questo carattere creduto.

Mesi di Febraro giorno 20, 1744.

Iguman Arsenie, vojvoda e conti.

Antonio Frusca Dragomano ho tradoto la presente lettera, sig[to] e sottoscritto.

Noi Zorzi Pizzamano per la Serenissima Re- publica di Venezia Rector et Proveditor di Cattaro e sua Giurisditione.

A qualunque facciamo Fede et attestiamo es- sere il sopradeto D[no] Antonio Frusca tale quale si e sottoscrito e percio qui ed in ogni luoco alle

di lui firme e sottoscrizioni se le potra prestar piena e siccura credenza.

Cattaro li 12 Marzo 1754.

(L. S. M.)

16.

Gloria al Signor Iddio.

Faccio notto ed attesto io qui sottoscrito con mio giuramento come in parte so ed in parte intesi dai vecchiardi per tutti questi affari qui descriti e molto piu anche col leggere alcunè carte publiche, che trattano della Candia e Morea, che i Nixichi nei andati tempi avevano levate l' armi contro l' Impero Ottomano in gloria di S. Marco, ed avendo aquistata poco meno di tutta l' Ercegovina e coll' ajuto della mano del Principe in quella guerra condussero piu volte priggioni persone riguardevoli turche e delle teste de passà et aga e finalmente avevano condotto 24 aga a Chielice e furono in ajuto nell espugnazione di Castel Novo e, quando anco si voleva prender Risano, venero questi Nixichi con buon numero in ajuto, et alla testa il capitan Pietro Nixichi, il quale diede al Principe al' quanti Nixichi in ostaggi à Cattaro, ed il Principe a loro il cannone col quale hanno battuto la fortezza di Risano; Risano si espugno e rimase sotto il potere del Principe. Per li detti meriti Marco Alexin con suoi fratelli e parenti ed altri Nixichi hanno il privileggio del Seren Principe, a queli esso non richiede alcuna i non avendo questi di publica ragione ne ca terreni, come gli altri nuovi aquisti, i quali abbandonato tutti i loro beni, sostanze, e pat

Di piu vien dichiarato con l' istessa te nianza che dalla med^ma^ discendenza vi si a in Nixichi sempre uno di loro co. e cap^no^. che i Turchi si sono impossessati, non gli levata nè l' una nè l' altra carica, chiam in tempo antico quel luogo Onnogoss ed pi chiama Nixich, il quale Nixa nacque dalla : del re Steffano da Slavonia, figlio del Cap^n^ I Da quel tempo sono quattro cento e sessan anni, come apparisce dall' Istoria di quel s Di questa med^ma^ discendenza fù il capitan avvo di questo istesso Marco Alexin e dei

Risano, li 12 Decembre 1776 alla Se

Constantin Ivelich protopopa di Risan toscrivo con m. p. e pungo l' importo de Sigilo.

Mauro Vrachiedi, col. interprete, ho trato e sottoscritto.

На овоме писму стоји оваква примједı

1776, 12 Settembre. M. V. Cattaro. P tato in questa segretaria da Marco Alexin sano, instando che sia tradotto dal publico prete e quindi dalla sua traduzione rilasc detto presentatore la copia per valersene ov

III

ЗАПИСИ И НАТПИСИ.

ПРЕПИСАО

ЉУБ. СТОЈАНОВИЋ.

I. ИЗ САРАЈЕВА

О рукописима сарајевског црквеног музеја писао је г. М. Живковић (Гласник 63), и ја овде исписујем само оно што тамо нема. Кад би се сви рукописи на тенани разгледали, можда би се још што нашло.

1. **Крмчија** бр. 7 (Гласник 63, стр. 180) има запис тајном буквицом:

Ѡв блжьѡѱины кѣ-	Си божьствны пѣс-
ѡньнрь ндквѡд ѡє бо-	ньнць написа се бла-
дзлѡѱвилв в уцьшѱ-	го(ч)стикои и хрысто-
лоюбвилв вь кцѣи вѡл-	любивои и прѣвисокои
плв. злѡзв ѕєѡклѱврв	гос(по)ги деспотици
пхца єлєнѣ иь оѣѱл щє-	кvра єлєнѣ вь лѣто
ѡѱв ѱвѡлхщно сѡѯв-	шести тисоущно шсми
ѡьѱно ѡєѕьѵь ѕєѡєѱьѕє	сьтно седьмьдесеть дє

Испод тога:

Ова тайна слова значе овако:

Сія божественая пѣсан написа се благочестой и христолюбивой и превисокой Госпои деспотици кира Єленѣ в' лѣто шест тисућа осам стотина седамдесет и двет (6879 или 1371). Божим откровеніем извадих и начисто Србским словима преписах я Симо Соколовић рачуноводитель школскій. У Сараєву 3. септ. године 1862 или 870 ѕ҃ѳ҃о.“

Као што се види овај „рачуноводитељ“ проо је запис доста добро. Ова тајна буквица ступа од осталих у толико што се б, *ж, ь, н, е* чим не замењују. Име *Єленѣ* написано је обичбуквицом, а то може бити због тога што ту о *л*ваља заменити, а остала слова остају иста.

На истом месту има још један запис тајном буквицом који ја нисам могао прочитати:

Сїю книгꙋ прочитахъ азъ грѣшнихь ф с ѕ р ф и ѱ ѯ т ъ ж з с к к д р м з ћ ъ

На корицама има запис да је књига Сарајевске цркве (од год. 1729 или 59, нејасно).

2. **Акатист** без почетка на 16° под бр. 21. При крају текста запис:

Сїє пис н н ѡ о ц ь с є і вь лѣто ҂зѯѕ. (7066 = 1558) индиктиѡн ·аї. крꙋг слнцꙋ .кѕ. а лꙋни дємєлїє .з. .... (и још једна врста замрљана).

3. **Живот св. Саве од Теодосија.** 8° на хартији. На последњем листу запис:

Въ лѣто .҂з. и .ѕі. (7016 = 1508) прѣписа се сїє житїє и подвыгы и пощенїа сь шце(м) и шсобь вь пꙋстинїи с(ве)т(а)го Савїи прьваго архїєп(и)с(ко)па и наставника и ꙋчителя и сь б(о)г(о)мь просвѣтит(е)ля своємоу Ѿчьствоу срьпсцѣи землїи. И вь тїи д(ь)нїи обладающїи землями и ц(а)рстви хр(и)стїаньскимїи вьноукоу агаренинꙋ законопрѣстоупномоу и Троици хꙋлномꙋ и хр(и)стїаншм досадителномꙋ злочьстывомоу тꙋрчьскшмꙋ ц(а)рꙋ Паязытꙋ. И вь ти д(ь)ни прѣдрьжещꙋ прѣстоль с(ве)т(а)го Саавїи прѣшс(ве)щенномоу архїєпис(ко)поу кvр Ішваннꙋ, игоумєноу же соущоу тогда вь домоу сп(а)совѣ и с(ве)таг(о) Савїи бившоу єромонахоу кvр Гаврилоу. Писа повѣленїєм иконоба(!) милешев-

скаго архїидїакона Василїа; м(о)лю ви се чатоущаго и аще погрѣшиль гдѣ есмь чтите исправлающе и бл(аго)с(ло)вите, а не кльните, а вас б(ог)ь да бл(аго)с(ло)ви, аминь, аминь, аминь. Многогрѣ(ш)ни дїакь Владислав, аще и грѣшнь есмь м(о)лю ви се бл(агосло)вите и простите ме, а вась б(о)гь. М(ѣсе)ца маа вь .ӣг. днь сьставихь-

Сию книгꙋ прочати Рстоворь Стꙋденичанинь вь лето ҂.ꙁ҃с҃е҃ӏ. (7215 = 1707).

Чатихь нѣдостоини Герасим Светогорацъ расодѣрь хїлан(да)рски ҂.аѱкд. (1792).

4. Јеванђеље, fol. под бр. 2. без завршетка лепим уставом 15—16 столећа.

Сие с(ве)тыие цр(ь)кꙁви с(ве)тых архистратигов еже с(ве)тое ієvг(е)лие бивьшее и прѣжде нестѣ ва месьте Сараеве, и ва пленеини сара(е)вьском занес(е)но ѿ Немаць, и бивьшее продатѡ оу Ѩнокь христьıаном ıаночьким, и по прѣтечеиіи .к҃и. леть произволеинием б(о)жіимь и помощию с(ве)тыхь архистратигь и настоıаніемь нашего брата хаџи-Дамїıана Арнаꙋтовића ми епитропи цр(ь)кьви сараевьские ѿкꙋписмо аспрами цр(ь)ковьними . . . кꙋтію са мощьми с(ве)т(а)го мꙋченика Трифꙋна и с(ве)т(а)го мꙋченика Иıакова Перьсенина и с(ве)тие мꙋченице Макьрини; и дасмо за все златиць .ѻ. 40(!) и постависмо паки ва нашꙋ црковь сараевьскꙋю ва лето ѿ сазданіıа жизни ва мире ҂.ꙁ҃сл҃г. (7235) ѿ написаниıа же ва книзе пльти слова животьдвца ҂.а҃ѱк҃е. (1725). — Се же бисьть при блажен(ьн)еишемꙋ новоизабранѡм г(о)с(поди)нꙋ г(о)с(поди)нꙋ архиепискꙋпꙋ пекьском патрїархꙋ же срьбскомь г(о)с(поди)нꙋ Арьсению Іѡанновичꙋ и при васеѡс(ве)щенномꙋ г(о)с(поди)нꙋ г(о)с(поди)нꙋ митрополитꙋ дабробосанскомꙋ г(о)с(поди)нꙋ Мелентию Оумилеинковичꙋ м(ѣ)с(е)ца ѡктом. .к҃а.

На листу пред јеванђ. по Марку после предговора:

Врѣмен(ем) же мнѡгїим минꙋвшїим азь смѣренїи и по м(и)л(о)сти б(о)жїеи митр(о)п(олит) демишкарскыи Іѡсифь изьѡбрѣтох сїе с(ве)щенное ієvг҃(е)лїе вꙁ нѣкоих крьча . . . и неподобних мѣстѣх и искꙋпїих его за .л҃. дꙋкат и исправих и ѡковах сребром таџателне вѣчнаг(о) ради васпоминанїа и д(оу)шевнаго сп(а)сенїа и прѣдах все кра . . . великаг(о) чюдотворца Николаа еж(е) ес(т) вь Д
на рѣцѣ Лимꙋ и аще кто покꙋчи . . . завистї
тониною и ѿнимит ег(о) ѿ с(ве)щеннаг(о) гр
да мꙋ сꙁпарник бꙋдет с(ве)тыи Никола.

Испод тога старији запис:

Сьи с(ве)тыи тетроеvгль азь д(оу)ховникь
кvфор ѿ Сꙋ[ха]го Илїака искоупих ѿ Силоан
трополита и да[х] за нега .р҃л. ѡвць и .ѕ҃ӏ.
кать и ѿпѣх мꙋ .р҃м. . . . и поставих его вь
монастырь Соуꙋїи Илїак в[ъ храмь] с(ве)т(а)г
ликом(оу)ч(е)ника Геѡргїа и тко га кие ѿнес
мон[астира] да есть проклеть и анадема, ами

На једном листу коме се сад не зна м

Вѣдомо да нес(т) вьсакомꙋ прочитающ
слишещомꙋ сїе чрьт . . . . ıако ми жители хр(
ани прѣбивающи оу Ђꙋрꙋ ѡбрѣтосмо сїе б(о)
ставное тетроеиvг(е)лїе оу рꙋкꙋ немачкꙋ и нас
нїемь нас ктvторь грѣшних рабь шитерь Стеф
варшани Миклеꙋша и црковнаго с(а)на чиме
Стефана ѿкꙋписмо га великимь трꙋдом цѣно
т҃. м҃ .е҃. фѡрита кꙋпно ш-ниме и еднꙋ кꙋтїю
ватꙋ срѣбрѡм сꙁ мощми и прило(жи)смо вь ц
ковь нашꙋ Ђꙋрскꙋю вь храм с(ве)т(а)го чꙋдотв
Николаа вꙁ вѣчни помень да бꙋдет; тогда с
щенна соврьшающꙋ нам ієр(о)мон(ахꙋ) ѡцꙋ І
Крꙋшедолцꙋ вꙁ лѣт(о) ѿ рож(дь)ства х(ри)с(т
҂ахѕꙁ(?) м(ѣсе)ца декем. .к҃ꙁ.

5. Четворојеванђеље, без почетка, на харт
8°. под бр. 20. На једном листу искинутом,
није био последњи, има овај запис:

Вь лѣт(о) ҂.ꙁ҃л҃ѕ. (7036 = 1528) кроугь
цоу .и҃. а лоуны .ѕ҃. ѕлато число .д҃. епахта
м(ѣ)с(е)ц Іюнаа .ѕ҃. д(ь)нь сьврьших сїю б(о)
ств'ноую книгоу г(лаго)лемоую тетраеvгль а в ц
стко же и д(ь)ни иноплемѣннаго чега (чеда?)
ренскааго многою емоу землю ц(а)рсткоующоу
лїимань-бегь соултанꙋ иже вь Костан'тинь г
емꙋ стоещоу многые страни пора . . . кь вьст
даже и вь Боудїимѣ бѣ, и тое земе плене п
а нась сьдрьжахоу вои его и обдрьжахоу нї
т(ѣ)ишие, заие бехоу чѣда агаранскихь чедь
азь пысахь грѣхоу сльга дїакь Никола Кр
рѡд(о)мь Гроубановыкь вь селе Кроушевvц

(ве)т(а)го м(оу)ч(е)ника Х(ри)с(т)ва Геѡр-
всѣѡс(ве)щенному прьвомоу архїеп(и)скопу
моу с(вети)т(е)лю Савѣ иже..... (нема

Зборник, на хартији, л. 10 + 185 под бр.
почетку је летопис од Адама до Аврама
Испод тога запис:

га г(оспод)на 1751. маіа.... престави се
б(о)зе преос(ве)щенні г(осподи)нь Филодеі,
вни мїтрополить захлміскі и херцеговскі вь
лаженеишаг(о) і с(ве)теішаг(о) г(осподи)на,
)на Аданасеа, архїепіскопа пекскаг(о) патрі-
рбскаг(о) вь м(а)н(а)стіре Жітоміслићском
ние тоеже с(ве)теи ѡбітелі кур Моісеу Мі-
чу ієромонаху.

дну л. 1. (односно 11):
лѣто г(о)с(по)дне 1762 ноемвріа 12. по-
мо(р?) овое по вѣтре по Сараеве и изидо-
же дни ѿ дому своего изь Сараева и при-
Гацко на читлукь вь село Гареву сего же
а 18 день, и обновихомь домь на``` (!) сто-

21. у дну: Вь лѣто г(оспо)дние 1686 прї-
мци град Будимь ѿ Турак.

на 9. 1763-го и идохомь вь м(а)н(а)с-
вски. Августа 14 1764.

30 β.: Вь лѣто г(оспо)дние 1682 пріміше
Кастель Нови ѿ Турак.

лете же 1692 пріде дукь ѿ Савоіе прін-
ніе сь 30 тісущь Немець и Сербовь и по-
араево окт(о)бра 13.

89 α. у дну: Вь лѣто 1716 погібе везірь
дином, і оставіше Турці Гавелу, і пріміше
мішкарь ѿ Турак.

116.: Вь лѣто 1712 пріміше Немці Бе-
ѿ Турак. Турці же прієше его ѿ Немцовь
1739 авг(у)ста 6-го дни.

120.: Іздание конфермаціи еже ѥс(т) бе-
рмань о(т) честитіхь братахь султан-Мах-
гіаго вь ц(а)рствующем граде Костантіно-
емврїа 6-го числа лета г(оспо)дна 1752-го
е(н)ом г(осподи)ну Паісію Лазаревічу мі-
трополіту босанс(ко)м і пріношеніе ег(о) от царству-
ющаг(о) град(а) вь Сараево ѻктомвріа 6-го чісла.

Вь лѣто 1729 на Спасовь день поставіше де-
мель град(а) сараевского и почеше зідати градь.

Стр. 164.: Рожденіе бл(а)г(о)р(од)наг(о) г(о)с-
подара Гаврила Іоановича вь Далѣ лѣта 1698 фе-
врала 12-г, и представленіе его бл(а)г(о)р(о)діа вь Са-
раеве лѣта 1755 феврала 2 дни.

Стр. 167.: Избраніе на престоль босанскіе мі-
трополіи прї храме с(ве)тіхь Архїстратіговь вь Са-
раеве всенароднie хрістїанское частнеішаг(о) і пре-
подобнеішаг(о) Аvvі г(осподи)на Архімандріті кур
Паісіа ієромонаха м(а)н(а)ст(и)ра братства с(ве)то-
успенскаг(о) пивскаг(о) лета г(оспод)на 1752-го ме-
сеца маіа 31-го і пос(ве)щеніе на престоль во па-
тріаріи сербскоі (све)тенішімь г(осподи)н(о)мь г(ос-
поди)н(о)мь Аданасїемь архіеп(и)ск(о)п(о)мь пекскімь
іюніа месеца во 27-ми день прісутсвующімь тремь
преос(ве)щенних г(о)с(по)дь митрополитовь, Гавріілу
Нішкому, Паісію валевскому і Діонісію велетскому.

7. **Минеј** (руски), на првом листу записи:

Да се зна колико састави игуманъ кур Те-
ѡд(о)сие и .ѕі. пара книга. и .г. ѡдежде ѿ скиле;
ѿ земала прво Иића бриегъ, и що би за бащину
плаће и оуписа .ѳ. илад; и второ землу Бучкову
даде.., и узе плаће и оуписа .ѕ. илад; а Ишванъ
ковач с браћомь оуписа землю под манастиръ поле,
за ту поће .д. иладе; и паки Петар Воиновићъ с
браћом и Иико Сенићъ даше бащину Малиинско, зе-
млю Елића, и поће плаће и уписа .гі. илада; и
паки Миливои даде ниву за иладу у Тушимли, и
другу на Малинску за иладу и триста; и паки Ра-
дивои и Пеш продаше кулу и за ну ѡтнде .аі.
илада и .с. асприх; Ишванъ Радовићъ даде ниву
на Малинзску за иладоу; и землу крушзку даде
Дмитар и Иванъ Черновићъ и за ну поће плате и
уписа .к. мане еданъ дукатъ.

Сіе книге састави храму сего светоме аристригу
Михаилу зовоми Тушимлу; б(ог)ъ да прости.

Да се зна како сіе книге минеи васе .ік. и
триходъ ва Риссовац купих кур игуманъ ієрмонахъ
Теѡд(о)сіе са братиамъ синоваць игумена Дробнака
села Милошевића Доне Беле лето .зсі. (7210 = 1702)

Вꙁ тожде лето попали Селим паша Донꙋ Белꙋ и Мокро и сташе с(е) .в҃. паше, и ꙋзеше двое ташце ѿ Нихшића и попалише Тревесꙋ и Горне Поле на Нишићꙋ.

Вꙁ тожде лето примише каꙋри Зеленꙋ Габелꙋ.

Паки игꙋманꙁ іерьмонах Теѡдосие коупи библию за три хиладе и .т҃.

На задњој корици:

Сию книгоу минеи плати монахїа Марїа за свою д(оу)шꙋ, Б(ог)ь да є прости. Вь лето .ꙁ҃. тисꙋщьно .с҃. (7200 = 1692) мес(е)ца июлїа .ꙁ҃і. д(ь)нь

На предњим корицама:

Си печат ѡд беснa пца напиши на киселꙋ хлебꙋ и пода ꙋіиденомꙁ изести наще срце

ш	а	т	о	р
а	р	е	п	а
т	е	и	а	т
а	п	е	р	а
р	о	т	а	с

Сия книга зовоми минеи царкве на Кос[...] васприехꙁ аз грешни иереи попꙁ Радое ѿ К[...] Христа б(ог)а ⸗.а҃ѱ҃о҃д҃. (1774).

8. Правилник Властарев, in fol. под бр[...] На једном листу при крају запис:

Да се зна сіи законикь монастира Доув[...] храма с(ве)т(а)го чоудотворца архиереа Нико[...] тко ће га ѿнимити ѿ сего храма да є прок[...] вь сїи вѣкь и вь боуд(оу)щїи.

II. ХИЛАНДАР

Онако с ногу забележио сам и неколика записа из хиландарске књижнице, како ми је која књига пала под руку. Није се имало кад полако разгледати, те често нема ни тачнијег описа рукописа, ни забележена листа (јер рукописи нису пагинирани) где је запис. Два прва записа штампао је и г. Дучић, али због неких разлика у читању, ја их овде понављам.

1. Јеванђеље на перг. fol. На крају запис:

Слава сьврьшителю б(ог)оу вь вѣки аминь. Грїгорїе именем мних а не дѣлом исписах сию книжицꙋ с(ве)томꙋ великом(оу)ченикꙋ Х(ри)с(то)вꙋ ꙋ Пантелеимонꙋ повелѣніем г(осподи)на и ѡ(ть)ца ми вьсеч(ь)стнаго старца Исаие, тѣмже простите мене потрѣбнаг(о).... (две врсте истругане). (Гласник 56, 103.)

2. Јеванђеље на перг. у два ступца.

Рабь Х(ри)с(то)вь дияк Боунило напис(а)хь с(и)наѯарь по (те)тро(е)ванг(е)лоу речю г(о)с(подин)на митрополита Дамияна, да аще є что и прѣгре(ше)но прашаите а не кльните ерь не пис(а)нь типик едьния по срѣд(ѣ) нь се послѣ приписа, да гледаи добрѣ. (Гласник 56, 110.).

3. Беседе Златоустове fol. на хартији.

Изволениіемь б(о)жиіемь и помощию пр[...] тыие вл(а)д(и)ч(и)це нашеие Б(огороди)це и за[...] плениіемь с(ве)тых хтиторь нашихь пр(е)п(о)[...] наго ѡ(ть)ца нашего Симеѡна и с(вети)т(е)ля[...] написа се сия книга г(лаго)лиемы Златооусть [...] тыие и великыие .м҃.-це ѿ фарисея до соувоте [...] при игоуменѣ іеромонасѣ курь Доротеи, троу[...] же и потьщаниіемь многогрѣшнаго Дамияна[...] нах(а) и м(о)лимь вы, ѡ г(оспод)и ѡци мои и [...] т(и)іе, аще коя недостатьчния ѡбрещете не кль[...] поніеже изводь оусино раздрѣшьнь бѣ на [...] мѣста сиіе написавше іелико мощно прѣдлож[...] вь цр(ь)кви, и аще се наиде таково ѿ новог[...] вода, а или поболіе коіе сего быти вь цр(ь)[...] сиіе выноу да іес вь монастыри на оутѣш[...] братиямь вь кіелияхь, кто ли хощеть ѿ нас[...] щихь игоумень или ки любо дияконить и[...] сильствоующихь своіею воліею или коимь оух[...] ниіеьь ѿтрьгноути сиіе ѿ монастира да ѿлоу[...] сего г(оспод)ь б(ог)ь вседржитель вь д(ь)нь с[...] ньи вьтораго іегова пришьствия ѿ лика чрь[...] скаго и боуди честь іего сь пропьньшими Х(ри)[...] боуди же вьсѣмь чтоущимь ю вь сп(а)сеніие [...]

м(и)л(о)стию ц(а)р(ь)ствоующоу Стефаноу Урошоу и бл(аго)сл(о)вениѥмь г(оспо)д(и)на и ѡца нашего игоумена хиландар'скаа кур Дородеа и повелѣниѥмь ѡца нашего старца Михаила кареиска исписа се сиа книга в лѣт(о) .ѕ҃.ѡ҃. и .ѯ҃. и .з҃. (6867 = 1359) роукою многогрѣшнаго Макариа мниха. Прочитающе бл(аго)сл(о)вите а не кльните, и вас б(ог)ь да прости.

Вь то врѣме Мих(а)иль стар'ць повелѣниѥмь ѡца игоумена и все братиѥ приѥть пиргь рекоми Кареи с(ве)тых и пр(ѣ)п(о)д(о)бных и б(о)гоносных ѿць наших Симеѡна и с(ве)т(и)т(е)ля Савы келию и видѣвь [н]е ѡбрѣть тріѡд новаго и[звода] и потьщав се трудом и подаяниѥмь исписа си тріѡд с(ве)томоу Симеѡноу и с(ве)томоу Савѣ келии рекше кареискои на оутѣшениѥ братиамь д(оу)шевно и тѣлесно, и Михаилоу старцоу на спасениѥ, и да моу ѥс помень. И повелѣ стар'ць и в'са братиа да не има ни ѥдинь ѿ настоѥщихь по нас стар'ць ни игоумьнь ни кто любо ѿ владоущихь изнести си тріѡд ѿ пирга. Кто ли се наиде такови и не оустид(и)т' се повелѣнию б(о)жию и с(ве)т(ы)хь ѿць наших ктиторь с(ве)т(а)го Симеѡна и Савы и из'несе или ѿдас нѣкомоу да ѥс проклеть ѿ г(оспод)а н(а)шего І(соу)с Х(рист)а и прѣс(ве)тыѥ ч(и)стыѥ б(огороди)це и ѿ с(ве)тых ѿць никеиских и пр(ѣ)п(о)д(о)бных ѿць Симеѡна и Савы и ѿ нась грѣшныхь да нѣс бл(аго)сл(ове)нь, ам(и)нь ни зде н[и] тамо

раиззззз бгй хни (!)

Л. 383β:

Вь лѣто ≠,з҃р҃ѯ҃. (7160 = 1651). бисть дипикарь попь Пахомие повеленіемь игоумена кур Єфрема іеромонах(а) и вьсего братства. И вь то врѣме престави се попь Ѳеонис(и)ѥ мѣс(е)ца дек. .д. днь на постници. Боуди емоу вечна паметь.

4. Четворојеванђеље, 4°л. 128, без п… и свршетка, бугарске редакције. На заврше… ванђеља по Матији (л. 6) запис:

Совршии се Мадеи ржкож грѣшнаго Д… попа Братолинова с(ы)на, аминь.

У дну истога листа другом руком:

Помѣните Драгыа попа о . . го писа сиж… почивша сде .ѳ҃і. д(ь)нь м(ѣсе)ца декжврѣ, падиж его Олѣнж .ѕ҃і. д(ь)нь м(ѣсе)ца ѡк…

Л. 73β.:

Съвршии сж и Лоук(а) ржкож грѣшнаго… гыѣ поп(а).

Л. 108β.:

Съвршии сж и Иѡань ржкож гржбож и… скьдь грѣхы богать а имѣниемь скждь Драгы…

5. Триод, fol. л. 366. из 17. стол.

На л. 366β запис писца тајном букв…

Овю книгу писа кир Анании вл(а)д(и)ки… кову и Дупници и прочими азь многогрешни… Гаврил' ѿ б(о)го храним(а)го града Вдинѣ (!) Црьне Реке.

Л. 336α.: Сию книгоу коупи попь Азаріа… ложи е монастироу Ѯенохоу за свою д(оу)шу, да га прости, вь лето ≠.з҃р҃н҃г҃. (7158 = 165… диѣеоу Теофану.

6. Четворојеванђеље, fol. л. 272, 16—17… бугарске редакције.

На последњем празном листу запис:

Лето ≠.з҃с҃д҃. (7204) ѿ р(о)ж(дества)… тов)а ≠.а҃х҃ч҃ѕ҃. (1696). Тогда помрьче сльце… час д(ь)не при цару али сьлтань Мусьѳафи. … време азь ѡкаѡни ва. це бих на Кареи … Пахомие хиланьдариось. Тогда вісь ста(рь)… нилѣ . . . . (једна реч).

IV. МАНАСТИР ТРЕСКАВАЦ

1. Над јужним вратима око иконе Богородичине има овај запис:

Изволениѥмь ѡ(ть)ца и сьпоспѣшениѥмь с(ы)на и сьвршениѥмь с(ве)т(а)го д(оу)ха и по м(и)л(о)сты прѣчистиѥ б(о)гом(а)тере и свет(а)го ѥ… ниа обнови и пописа се си образь вь лѣто ≠… (6939 = 1430) м(ѣсе)ца ѡктевріа .ѳ҃і. и кт… ложи что вѣчна му паметь.

2. Код друге иконе богородичине:

Саписаше се сїа божественни иконы вь лѣто зр҃ѯ҃е. (7165 = 1657) митрополит прилѣпскы Іосифь, игꙋмень Маѯимь и настоıатель Цветко, хлѣбарь Василько мꙋ.ацѕ(?)

V. ЛАЈПЦИГ

Г. Сима Томић исписао је из тумачења јеванђа од бугарског архијепископа Теофилакта рукоп. ' столећа, што је у лајпцишкој варошкој библиеци (Slavica 8) овај запис, и ја га овде прилажем:

Л. 128 α. Бл(а)говѣрнаа и х(ри)с(т)олюбиваа с(ве)таа ц(а)р(и)ца Єлена срьбскаа много оусрьє и любовь неизреч(е)нꙋю о искани с(ве)тых писаи имꙋщи елико дрꙋгы никтоже, вь то врѣме приьдши вь С(ве)тоую Горꙋ Аѳонскꙋю не ıавѣ, нь некако ѣмоудро и покрьвено и шбрѣте тамо нѣкоего арца Іѡаникїа именемь, и моли оусрьд приложити еи на свои єзыкь протлькь с(ве)таго ієvг(е)лїе єже исписа иногда блаженыи Ѳеѡфїлакть архїеп(и)ск(о)пь бльгарьскыи оумолѥнь бывь бл(а)женою (л. 128 β) ц(а)р(и)цею Марїею иногда. Сеи же бл(а)говѣрнѣи ц(а)р(и)ци Єленѣ прїлежныим оусрьдныимь желанїемь и прошенїемь аз же таковомꙋ б(о)голюбномꙋ прошенїю поклонив се простр̂ѣхь рꙋкоу послꙋшанїа и прїехь пѣро смѣренїа и начело положихь писати бл(а)г(о)д(а)тїю и помоıщїю г(оспод)а І(с)у(са) Х(рист)а ємоу же слава и хвала вь бесконччнїе вѣкы амин. вь лѣто ѕ҃.ѕѡнє҃. (6855 = 1346).

СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

СПОМЕНИК

XXXI

ДРУГИ РАЗРЕД

29

БЕОГРАД
ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ
1898.

Цена 2·50 дин.

СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

СПОМЕНИК

XXXI

ДРУГИ РАЗРЕД

29

БЕОГРАД
ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ
1898.

ПРЕГЛЕД

Страна

ОБРЕД ИСПОВЕДАЊА ВЕРЕ И ПРОКЛИЊАЊА ЈЕРЕТИКА

саопштио

Н. Ружичић

Међу старим српским рукописима у књижници „Југословенске Академије знаности и умет-
има један врло важан за нашу црквену и политичку историју средњега века. Писан је у
еку, по свој прилици у Милешеви, јер се помиње „дом Спасов.“

Рукопис сада има свега 47 листа у осмини. На првих 36½ листа изложен је у на-
поменути обред, за тим долази девет вечерњих молитава, па се онда рукопис прекида.

Сличан обред налази се и у пљеваљском требнику. Из њега је исписао г. Сава Косановић
еколика места, па и то с погрешкама (Гласник XXIX, 172—175). С тога и што је загре-
текст богатији именима босанских и хумских богомила, међу којима се помиње и бан Стеван,
ли смо цео обред исповедања вере и проклињања јеретика и предајемо га јавности. Он гласи:

С'борь правовѣрниꙗ дльж'ноѥ кь Богоу мольб'ноѥ благодарениѥ вьньже дьнь вьсприѥхомь црькві с подвиꙁаниѥмь благоуⷭтиꙗ повелѣнии и сь н(с)провръжениѥмь ꙁ'лоб'наго ꙁлоуⷭтиꙗ. лови, владыко.

рорoч'скынимь послѣдоующе речениѥмь, апо-
кынимь же оучениѥмь повиноующе се, и ѥу-
кынимь писаниѥмь прилагающе се, обновлѥ-
ьнь празднoуѥмь. Исаиꙗ бо рече: об'новет'
щи(!) кь Богоу, ѥже ѿ ѥзыкь црькви проз'на-
, соуть же оубо црькви не храмовь просто
ние и свѣтлость, нь иже вь нихь благоч'сти-
испльнение и имиже ти пѣсньми и славосло-
огові оуграждають; апостоль же ѡ самомь
оуче вь обновлѥни жизни ходити повелѣ-
ниѥ(!) ѡ Христѣ новѣи твари обнавлꙗти се.
осподьскаꙗ же словеса пророчьскаꙗ же пока-
строѥниꙗ рѣше: быше ѡбнов'лѥниꙗ вь
саднѣ и зима бѣ, или разоум'но ѥгда жи-
ы ѥзыкь на ѡбьщаго вьсѣхь спаса раз'-
ьскоую д'визаше боурю и метежь, или те-
нюбьства вьздоуха прѣмѣнениѥмь зимою
лающи бысть оубо и на нас зима не мала,

нь по истинѣ великыѥ з'лобы изливающи соу-
ровьство нь проц'вьте намь божиѥ благодати прѣ-
жде врѣмене весна, вь нюже и благодарьствьноую
ѡ благыихь Богоу снидохомь се с'творити жетвоу;
ꙗкоже да речемь псальмьскы: лѣто и весноу тьı
сьзда помени сего, ибо поносивьши се господеви
врагы и того светоѥ пок'лонениѥ на иконахь вещь-
ствовав'шеи вьз'высив'ше же се и вьз'несьше з'ло-
чьстиѥмь, низ'врьже ѥ иже чоудесемь Богь и ѿстоу-
п'лѥниꙗ ихь низ'ложи, не прѣзрѣвь глаⷭ вьпиющихь
к' ниѥмоу: помени, господи, поношениѥ рабь твоихь,
ѥже поносише из'мѣнениѥмь Христа твоѥго из'-
мѣнениѥ же ѥсть Христово иже с'мр'тию ѥго
искоуп'лѥни быв'ше и вѣровав'ше вь нь слова ради
проповѣданиꙗ и икон'наго вьѡбражениꙗ, имь же
вьликоѥ смотрениꙗ дѣло извьав'лѥнымь поз'на-
ваѥт' се, крьсть же и прѣжде крⷭта и по крⷭтѣ стра-
сти же и чюдесь ѥго, имиже и страстиѥмь ѥго

подобленѥ на апостолы ѿ тоудоу же на моученикы прѣходить, и тѣми даже и до (и)сповѣд'никь и чрьноризиць сниде. Се оубо поношенѥ, имь же поносише из'мѣнениѥмь Христа ѥго, помѣноувь Богь нашь, иже своимь милосрьдиѥмь оумолѥнь бывае, и кь матер'нымь ѥмоу мол'бамь прѣк'ланꙗѥ се, и ѥще же и кь апостольскыимь и в'сѣхь светыихь иже пороугани быше с' нимь и оуничьжени на иконахь, да ꙗко же сьпострадаше пл'тию. тако оубо ꙗко подобаше и на иконахь пришвщают' се досажденю ѥго, показа прьвѣѥ ѥже высотѣ дьньсь. и сьдѣла второѥ ѥже сьврьши и прьвоѥ. Прѣжде бо по м'ноголѣт'нѣмь нѣкоѥмь в'рѣмени светыихь иконь досажденꙗ врѣмени светыих' и бесчьстиꙗ, ѡбрати се пакы благовѣриѥ к' себѣ, нынꙗ же иже ѥсть второѥ маломь по тридесети лѣть ѡз'лобьлениꙗ оустрои недостоинымь намь напасти из'мѣнениꙗ, и ѡскрьблꙗющихь из'бав'ленѥ и благочьстиꙗ проповѣданиꙗ и икон'наго поклоненꙗ оут'врьжденѥ. И в'сеспаснаꙗ намь приносещи пр'аздникь; на иконахь бо видимь иже нась ради владыч'нѥ страсти, крьсть гробь ада оумьрщ'в'лꙗѥма и испромѣтаѥма моученич'скаꙗ страданиꙗ и вѣн'це, и само то спасенѥ: ѥже прьвыи намь страстополож'никь и подвигодавьць и вѣньч'никь по срѣдѣ зем'лѥ сьдѣла таковоѥ дьнь(сь) трьжьство празноуимь и вь нѥмь молитвами и молении коуп'но веселеще се и радоующе се псал'мы и пѣсньми вьпиѥмь: к'то Богь великь ꙗко Богь нашь, ты ѥси Богь нашь твореи чюдеса ѥдинь, досадителꙗ бо славы твоѥе пороугаль ѥси, смѣв'шиѥ на твои ѡбразь и дроузиѥ страш'ливыи бѣгающе показаль ѥси нь оубо иже кь Богоу благодаренѥ и владыч'нѥ на соупостаты побѣда вь сицевыихь. а иже на иконобор'це подвигыи же и корениꙗ дроугоѥ слово и словописанѥ пространѣи ꙗвить.

Ꙗкоже вь покои нѣкы и по поустинꙗмь прѣхождении на ѡдрьжанѥ разоумьнаго Иѥроусалима пришьдьше моисѣискыимь нѣкыимь подобиѥм' паче же божиѥмь повелѣниѥмь ꙗко же стльпь нѣкыи ѿ великаго камениꙗ сьчетань и кь вьсприѥтию писаниꙗ оуправ'лѥнь, братьскыимы срдци благослов'лѥниꙗ, ꙗже дльж'на соуть законохранителѥмь, к'лѣтвы же имьже себе подложише безаконоующеи правед'но же и д'льж'но подоб'но рас'мотрихомь написати. Тѣм'же р'цѣмь сице.

а҃. Иже пльтискоѥ Бога слова пришьствиѥ. словомь, оусты, срдцемь и оумомь, писаниѥм' же и ѡбразы исповѣдающимь вѣч'наꙗ памеҭь. Людиѥ тожде трищи: Вѣч'наꙗ памеҭь.:·

в҃. Вѣдоущимь Христова ѥдиного и самого сьстава, ѥже вь ѥстьствѹ раз'личиѥ и то сьздано
и несьздано, видимо и невидимо, страсти
страстно, и божьствьномоу оубо соущьст
сьздан'ноѥ и подоб'наꙗ томоу причетак
чловѣчьскомоу же ист'ствоу дроугаꙗ и ѥж
сан'но исповѣдающимь и словомь и на ѡб
вѣч'на памеҭь.:· Лю^д^ѥ тожде трищи·

г҃. Вѣроующимь и проповѣдающимь
на писаныихь и дѣꙗниꙗ на ѡбразѣхь и вь
ѡбоѥмоу сьв'рьшати се пользоу словесь ра
повѣданиꙗ и на иконахь ѡбразовь истин'н
вѣщениꙗ вѣч'наꙗ памеҭь. Людиѥ тожде ·г

д҃. Словомь ѡсвещающимь оустьнѣ
томь послоушающеѥ слова ради вѣдоущ
проповѣдающимь же и прос'лав'лꙗющим
чьстьныхь ради иконь рек'ше ѡбразовь т
ѡсвещают' се ѡчеса видѣниѥмь. вьз'водить ж
ради оумь кь благоразоумию, ꙗко же и бо
ныихь ради црковь, и свещен'ныихь сьсо
дроугиихь светыихь скровищь вѣч'наꙗ п
Людиѥ тожде ·г·-щ.

є҃. Свѣдоущимь ꙗко жьз'ль и скри
ков'чегь, и свѣщьникь и трапеза и кад
прѣчистоу прописахоу же и проѡбразовахоу
Богородицоу Марию. и ꙗко же ѡна оубо пр
зовахоу сию, не бы^с^ же си ꙗкоже она бѣше,
ѿтроковица, и прѣбываѥть по божьст'вьн
ждьствѣ дѣва. и сего ради наче ѡтроковиц
на иконахь пишоущимь или ѡбразы наз'на
ющимь вѣч'наꙗ памеҭь.:· Людиѥ тожде ·г·

ѕ҃. Пророчьскаꙗ видѣниꙗ, ꙗко же с
жьство тѣмь наз'намена и проѡбрази вѣд
и прием'лющимь и вѣроующимь, ꙗже пpо
ликь видѣв'ши исповѣдаше, и ѿ апостол
до ѡтць пришьдьше писаноѥ же и неписан
даниѥ оут'врьждающимь, и того ради вь
ющимь светыниѥ и почитающимь вѣчьнаꙗ п
Людиѥ тожде ·г·-щ.

з҃. Разоумѣющимь Моисѣꙗ глаголюща:
лите себѣ, ꙗко вь дьнь вьньже глагола г
Богь на горѣ хоривьсцѣи гла^с^ г҃ль выи сл
подоби(а)ꙗ же не видѣсте, и вѣдоущимь ѿ
право аще видѣхомь ч'то, по истинѣ же вид
ꙗкоже сынь громовь нась наоучи. Єже бѣ
ѥже слышахомь и ѥже видѣхомь ѡчима
и роукы наше ѡсезаше ѡ словеси истин'
сиꙗ свѣдѣтельствоуѥмь и пакы ꙗко же и
словоу оученици рѣше: и ꙗхомь с' нимь и
не прѣжде страсти тьк'мо нь и по страст
вьскрсении, могоущимь оубо ѿ Бога расоужда
вь законѣ завѣщаниѥ, и ѥже вь благодѣт
ниѥ, и вь ѡномь оубо невидимо в'се иже и
и ѡсезано и сего ради видѣнаꙗ и ѡсезанаꙗ

χь пишоуцинимь и вьшкражающимь вѣч'наꙗ па-
ть·:· Людие тожде трици.

Пророци ꙗко же рѣше и апостолы ꙗко же
оучише, црькы ꙗко же приеть и оучители ꙗко
повѣлѣше, вьселенаꙗ ꙗко же моудрьствова,
агодѣть ꙗко шблиста. и истина ꙗко же по-
за се, льжа ꙗко же прогнана бысть, прѣмоу-
ость ꙗко дрьз'новение вьзеть, Христось ꙗко
дарова — тако смыслымь, тако глаголемь, тако
оповѣдаемь Христа истин'наго Бога нашего и
тыние его вь словесѣχь ч'тоуще вь писаныиχь, вь
зоуцѣχь, вь ж'рьтваχь, вь црькваχь, вь иконаχь,
рѣчь вь шбразѣχь. Овомоу оубо ꙗко Богоу и
адыцѣ пок'лангающе се и ч'тоуще, сиχь же шбь-
го ради владикы, и ꙗко того прис'ныние оугод-
кы почитающе и любьз'ное поклонение симь
лающе·:·

Сии вѣра апостольскаꙗ, сии вѣра Шчьскаꙗ,
вѣра правовѣр'нїиχ', сии вѣра вьселеноую
т'врьди.

Вь симь же и благочьстиꙗ проповѣдникь
тьскы же и ꙗко Шце любеште вь славоу и чьсть
говѣриꙗ, ш нем'же под'визаше се поχ'валаемь
глаголемь: Гер'маноу, Тарасию, Никифороу, Ме-
дию ꙗко истин'нымь ар'χиерѣшмь божиемь и
вовѣрию побор'никомь и оучителемь вѣч'наꙗ
меть·:· Людие тожде ·г·–ци.

Игнатию, Фотию, светымь и правовѣр'ньнимь
триꙗр'χомь Костан'тина града, вѣч'наꙗ паметь·:·
юдие тожде ·г·–ци.

Стефаноу и Аньтонию и Николѣ, светымь
равовѣр'нымь патриꙗр'χомь Костан'тина града.
ч'наꙗ паметь·:· Людие тожде ·г·–ци.

Ев'тимию, Өеофилоу, Емилиꙗноу, Өеопилак'тоу,
Петроу, Миχаилоу, Иосипоу, Ишаноу, Николѣ, Ге-
оргию, трьбогат'нымь испов'ѣд'никомь и ар'χые-
скопомь и митрополитомь и в'сѣмь единомоу-
дрьствовав'шимь с' ними епископомь вѣч'наꙗ па-
меть·:· Людие тожде ·г·–ци.

Өеодороу прѣподов'номоу игоуменоу стоудии-
тоу, Иоаникию пророчьскомоу, Иларионоу прѣ-
подов'номоу ар'χиманьдритоу, Исакыю чоудот'вор'-
цу, Иоаникию игоуменоу дальматьскомоу, Симеоноу
прѣподов'ному стльпникоу, Өеофаноу прѣподов'-
номоу игоуменоу Великаго Села вѣч'наꙗ паметь.
Людие тожде ·г·–ци.

И в'сѣмь вѣроующимь вь правоую вѣроу истин'-
нымь χристиꙗномь и кланꙗющим' се шбразу све-
таго и чьстьнаго крьста и светымь иконамь и
светыиχь мощемь сиковаꙗ с'мыслещимь и вѣроу-
ющимь вѣч'наꙗ паметь. Людие тожде ·г·–ци.

Миχаилоу, правовѣр'номоу цароу нашемоу, и
Өешдорѣ матери его вѣч'наꙗ паметь. Людие то-
жде трищ'.

И глаголеть пакыи:

Стефа(ноу) Оурошоу о Христѣ благовѣр'номоу
кнезоу и самодрж'цоу в'сеε срьп'скыие зем'лие м'нога
лѣта·:· Глаголют' вь шл'тари свещен'ници много-
лѣтсьтво·:· И по томь в'си людие поют тьжде
стиχ'. — И тако поминаеть братию царствоу и
сыны царевы аще имат. И по томь глаголет'·:·
Боже, с'χ'рани д'рьжавоу иχь. Боже, оумири царство
иχь, божьственыи царю, зем'льные с'χрани·:·

Шковоу прѣшсвещен'номоу и прѣвовѣр'номоу.
и благочьстывомоу ар'χиепископоу в'сеε срьпьскыие
землие м'нога лѣта·:· Людие тожде ·г·–ци.

И по томь поминаеть болꙗры к'то ес вьпи-
сань вь с'борь, или епископь, или игоумень, или попь.
— И по томь вьзгласить·:·

Симешноу приснопамет'номоу шцу нашемоу
и настав'никоу и Анастасии благовѣр'нѣи и χри-
столюбивѣи чрьноризици, царема быв'шима в'сеε
срьпьскыие зем'лие вѣч'наꙗ паметь·:·

Симоноу монаχоу и Ан'нѣ, кралема быв'шима
в'сеε срьпскыие зем'лие вѣчнаꙗ паметь·:·

Савѣ прѣшсвещен'номоу ар'χиепископоу прь-
вомоу и настав'никоу в'се срьпьскыие зем'лие вѣч'наꙗ
паметь·:·

Ар'сѣнию прѣшсвещен'номоу, Савѣ прѣшсве-
щен'номоу, Иоаникию прѣшсвещен'номоу, Иевьста-
тию прѣшсвещен'номоу и прис'нопамет'нымь ар'χи-
епископомь в'сеε срьпьскыие зем'лие вѣч'·:·

Симешноу монаχу Оурошоу, Ишаноу монаχоу,
Стефаноу Владиславоу кралемь быв'шимь срьпь-
скыие зем'лие, Силоамоу монаχоу и Макринѣ, Гера-
симоу монаχоу, Өешдосию монаχоу, Стефаномь и
Еленамь вѣч'наꙗ паметь·:·

Өешк'тистоу монаχоу и Елисав'тѣ, Стефаноу
монаχоу Оурошоу и Кавелинѣ вѣч'наꙗ паметь·:·

Гер'маноу, Калиникоу, Кирилоу, Иꙗковоу, Коз-
мѣ, Герасимоу, Ан'дрѣи, Миχаилоу, Христофороу,
Меθодию, Николѣ, Коз'мѣ, Дишнисию, Өешдороу,
Енοф'рию, Иларии, Иꙗковоу, Ар'сѣнию, Стефаноу,
Калиникоу, Ишаникию, Меθодию, Николѣ, Ишаноу,
Герасимоу, Өешфилоу, Иларишноу, Иꙗковоу, Спири-
доноу, Василию, Ам'вросию, Савѣ, Меθодию, Неш-
фитоу, Андрѣи ер'монаχоу, Ишсифоу в'сешсвещен'-
номоу епископоу браничевьскомоу вѣч'наꙗ паметь·:·

Миχаилоу в'сешсвещен'номоу митрополитоу
браничевьскомоу вѣч'наꙗ паметь·:·

Приснопамет'нымь и в'сешсвещен'нымь еписко-
помь срьпьскыие зем'лие вѣч'наꙗ·:·

Ѡникию, Герасимоу, Исакию, Ѡникию, Никодимоу, Иѡн'нѣ, Ѧѳанасию. Доротѣю, Пав'лоу, Герасимоу, Иларїѡноу, Ѧнастасоу, Петроу, Ѧр'кадию, Дїѡнисию, Иѡаноу, Игнатию, Кирилоу монахоу·:· присноплмет'ным и прѣподоб'ным игоуменом срьпьскые зем'ле вѣч'наѧ·:·

Ѻнофрию, Никоноу, Неѡфитоу, Калиникоу, Кирилоу, Нифоноу, Данилоу, Ианикию, Кирьѧкоу, Ѳеѡдороу, Стефаноу, Ѧн'донию, Иларии, Дїѡнисию, Николѣ, Иларии, Ѥфремоу, Стефаноу, Николѣ, Иѡаноу ѥр'монахоу, Иѡаноу м'нихоу, икономом, ѥклисар'хом, попом, дїаконом, ч'рьн'цем, властелом и в'сѣм троудив'шим се вь домоу спасовѣ малим и великым и лежещим вь светыих мѣстѣх вѣч'наѧ памет·:·

В'се иже на светыие патрїар'хи, на Тарасиѧ и Никифора и Методиѧ и на Иг'натиѧ и Фотиѧ, на Стефана и Ѧн'тониѧ и Николоу писанаѧ или глаголан'наѧ да боудоуть прок'лета·:· Людие тожде ·г·-щ'.

В'са иже свѣнь црьков'наго прѣданиѧ и оученија и оустав'лениѧ светыих и приснопаметныих Ѿць, новосьстав'лен(а)ѧ и сьдѣлан'наѧ и по сих сьдѣваемаѧ да боудоуть прок'лета·:· Людие тожде ·г·-щ.

Сиѧ ѧко бл͠гные ѡцем Ѿ них кь нам кь сыном рев'ноующим благочьстие их приходеть. тако же и к'лествы ненавидещих ѡце и в'ладычныих заповѣдии прѣзрѣтелие постизаеть. (т)ѣѧ'же ѡбще в'си елико благочьстыѧ исплнение. тако сим к'лествоу принесѣм, юже сами себѣ наложише·:·

Словом оубо плтьское смотрение Бога слова приемлющеи, и сего ради глаголем оубо примати ѡбразоующе се, вещию же спасениѧ нашего Ѿмѣтаюше се, да боудоуть проклети·:· Людие тожде трищи.

Г͠ль неѡписан'наго злѣ разоумѣвающе и того ради не хотеще на иконѣ писати приближ'но нам плтию и крьвию приѡбщьшаго се Христа истин'наго Бога нашего и Ѿ толѣ привидѣнию вѣроующе показаеми да боудоуть прок'лети·:· Людие тожде трищи·

Иже оубо пророчьскаѧ видѣниѧ аще и не хотеще прием'лють ѧв'льшаго же се им ѡбразописаниѧ ѡле чюдо и прѣжде вьплыщениѧ Бога слова неприем'лющим, нь самое то и невидимое соущьство ѧв'льше се видещим сочесловьствоующе или ѡбразы оубо таковаѧ истинѣ и сьставы и нач'ртаниѧ ѧв'льша се видещим сьлагающеи, на иконѣ же написана вьплыщьшаго се слова и иже за ны страсти его неприем'люще, да боудоуть проклети. Людие тожде трищи·:·

Слышещеи господа глаголюща елици
роуете Моисеѡви вѣроуете и м'нѣ, и ѧже
и еже пророка вам вьставить господь Бо
Ѿ братие вашее ѧко и мене, и по том гла
приети оубо пророка невьводещеи же иже
ради пророка благодѣти и в'семир'наго спас
ѧви се, ѧко пожить сь чловѣкы, ѧко страс
доуги в'рачеваниѧ Ѿреченые исцѣли, ѧко ра
ѧко погребе се, ѧко вьскр'се, ѧко в'се нас р
страда же и сьтвори, таковых оубо и вьсе
и спасеных дѣль на иконѣ видѣти не хот
чтоущеи же ни пок'ланѧюще се им, да б
прок'лети·:· Людие тожде трищ'·:·

Прѣбывающеи вь иконобор'нѣи ере
же вь христобор'нѣм Ѿстоуп'лен'ни, и их
сѣис'кыим законоположением кь спасению
с'ти себе не хотещеи, ниже апостольскыми
ѡбратити се на благочьстие волещеи, ни Ѿч
наказании и оучении и Ѿ льсти ѡбратит
покореще се, ниже сьгласием по в'сѣи в
божиих цр'ковь неоумолени бивающе, нь
себе и кь июдѣис'цѣи и елиньс'цѣи чес'ти
жьше, им'же бо неис'полоу ѡни прьвоѡб
хоулеть, и си иконы его ради самого тог
саемаго хоулити дрьз'ноув'ше не стидеть
ѡбращениѧ оубо таковою льстию ѡдрьжи
в'сакомоу словеси бож'ств'номоу и доух
оучению оуши затикающе, прочее ѧко оуже
ше и Ѿ ѡбьщаго телесе цр'ков'наго Ѿсѣка
да боудоуть прок'лети·:· Людие вси трищ

Ѧнастасии, Костан'тин, и Никита, и
Исав'рѣ начел'ници ерес'м, ѧко нес'вещен'н
став'ници погибѣли, Ѳеѡдоть, Ѧн'тонии,
дроуг дроугоу ис'ходатаив'ш(и)е з'ло,
прием'ници з'лочьс'тиѧ, да боудоуть про
Людие тожде трищь·:·

Павьл, иже вь Саоула прѣв'ративы
ѡдорь нарицаеми Гасти, и Стефан ѡн
еще же и Теѡдорь Критина, и Леѡнь Ла
сим же иже кто реченыих з'лочьстыѧ подо
коем же оубо боудеть причьт'нѣм свѡр
санѣ нѣкоем или вь строении истезае
в'сѣх прѣбывающеи же вь сих з'ловѣ
боудоуть прок'лети·:· Людие тожде трищ

Герон'тии иже Ѿ Лам'биса родом сын
тѣ же ѧдь своее скв'рьн'ныи ереси из
и помазаным себе нарек на прѣв'ращени
спаснаго смотрениѧ Христова сь раз'вр
его повелѣнии и списанїи и сь единомысл
да боудоуть проклеть·:· Людие тожде тр

В'си еретици да боудоуть прок'лети·:·

Бѣлиз'мен'ць, Растоудиѥ, Дражило, Т'врьдошь,
брько, Радосимь, Растина гость, попь Дроугь,
рьд'ко, попь Братѣнь, Хотѣшь и в'си ѥретици
ьньсци и хльмьс'цни да боудоуть прок'лети·:·
диѥ тожде трищь.

Боих'на, Приѥзда, Нелѣпьць, Стогьшина, Бо-
е, Лѣпьчинь и в'си вѣроующе вь не и свѣдѣтелиѥ
ь да боудоуть проклети·:·

Шетав'шеи се з'корища на ч'стьныѥ иконы да
доуть прок'лети·:· Людиѥ тожде ·г·-щ.

Изимающе ѿ божьствьнаго писаниꙗ рѣчи иже
идолы и прѣлагающе и на чьстьные иконы Хри-
Бога нашего и светыихь ѥго да боудоуть
ок'лети·:· Людиѥ тожде ·г·-щ.

Приѡб'щающеи се разоумомь роугающим' се
вечьствоующимь чьстныѥ иконы, да боудоуть
ок'лети·:· ·г·-щ.

Глаголющеи ꙗко кь Богомь христиꙗне кь ико-
мь пристоупише, да боудоуть прок'лети·:·

Глаголющеи ꙗко раз'вѣ Христа Бога нашего
ь из'бавиль ны ѥс ѿ льсты идольскыѥ, да боу-
уть прок'лети·:· Людиѥ тожде ·г·-щ.

Смѣющеи глаголати ꙗко с'бор'нѣи цр'кви идо-
нѣкьгда приѥти иже в'се таиньство прѣв'ра-
ють и христиꙗньсцѣи роугают' се вѣрѣ з'ли
етици трьпрок'летии бавоуныѥ, нарицающеи се
жии христиꙗне, и роугающеи се нашеи правѣи
рѣ, и изимающе ѿ к'нигь светаꙗ словеса и прѣ-
ащающе на з'ловѣриѥ, и разьв'ращающе и ѿлоуча-
е се ѿ светыиѥ и ѿ правовѣр'ныиѥ цркве, и
гающе се светомȣ и чьстномоу кр'стоу и светымь
онамь, и нек'ланꙗющим' се имь, да боудоуть
ок'лети·:· ·г·-щ.

Вѣроующи вь бавоуньскоую вѣроу и ихь оу-
тꙗ приѥм'люще и к'ланꙗющи се им' и дрьжеще
роу ихь сикови вѣдоущеи ꙗко бавоуньскыѥ вѣры
, и приѥм'лющеѥ вь своѥ земл'ѥ, и х'ранеще
ь в'сакыѥ злыи ѥреси, паче из'лыха ѥретыкь,
рицающих' се бавоунь, и не прок'линаѥ ихь, да
прок'лет'·:· Людиѥ ·г·-щ.

В'ьлч'ко Гроубѣшинь ѿць и мати моу Радо-
ва, и Нерадова баба Градислава да боудоуть
ок'лети·:·

Бань Стефань, Протомара сньха моу да боу-
доуть прокле[т]·:·

Прьвославь, Брѣгочь, Стог'шинь, Боих'на, Ра-
стоудиѥ да боудоуть прок'лети·:·

Влахиниꙗ, Болꙗвица да боудоуть прок'лети·:·

И в'сѣмь вѣроующимь вь правоую вѣрȣ, истин'-
нымь Христиꙗномь и к'ланꙗющим' се ѡбразоу све-
таго кр'ста и светымь иконамь и светыихь мощемь,
сиковаꙗ смыслещимь и вѣроующимь вѣч'наꙗ па-
меть·:· Людиѥ тожде ·г·-щ.

Василию, Костаньтиноу, Леѡн'тоу, и Алеѯсен'-
дроу, Христофороу и Романȣ, Костан'тиноу, Ро-
маноу, Никифороу, Їѡаноу, Василию, Михаилоу, Иса-
кию, Костаньтиноу и Романоу, Михаилоу небесноѥ
царство зем'льнимь из'мѣнив'шимь вѣч'наꙗ паметь·:·
Людиѥ тожде трищи·:·

Ев'докїи и Ѳеѡпании, Ѳеѡдорѣ и Ѥлѣнѣ,
Ѳеѡфании, Ѳеѡдорѣ, Зои и Каферинѣ, Ѥв'докии и
Марии благочьстывымь царицамь вѣч'наꙗ паметь·:·
Людиѥ ·г·-щ.

Гер'маноу, Тарасию, Никифороу и Меѳодию
приснопаметьнымь, Иг'натию, Стефаноу и Ан'то-
нию, Николѣ, Ѥвьѳоумию, Стефаноу, Трифоноу, Ѳе-
ѡфилак'тоу, Полиѥв'ктоу, Ан'тонию, Николѣ, Ти-
синию, С'ргию, Ѥв'статию, Алѣк'сию, Михаилоу и
Костан'тиноу, Їѡаноу, Коз'мѣ, Ѥвьстратию и Ни-
колѣ, Христофороу, Ѳеѡдороу, Агафию, Їѡаноу, Ни-
колѣ и Илии, Ѳеѡдороу, Василию и Петроу, Ѳеѡ-
досию, Никифороу, Їѡаноу приснопамет'нымь па-
триꙗр'хомь Костан'тина града и антиѡхиискымь
вѣч'наꙗ паметь·:· Людиѥ ·г·-щ.

Светаꙗ троица сихь прославы·:·

Сихь иже за благочьстиѥ и даже и до сьмрьти
страдани же и под'вигы и ȣченїи наказоваты се и
оут'врьждаты с Бога молеще, и подоб'ныкомь бо-
жьствьнаго ихь жытыꙗ даже и до кон'ца ꙗвыты
се молеще се да сподобимь се просимыих' щедро-
тамы и благодѣтию великаго и прьваго ар'хиѥреꙗ
Христова истын'наго Бога нашего, молит'вамы прѣ-
славьниѥ владичице наше Богородице и присно дѣвы
Марие и боговид'ныихь ангель и в'сѣхь светыхь
амин·:·

И по томь прок. и апостоль, и бываѥт в'са
божьствьнаꙗ слоуж'ба по редоу.

Христось зачело и кон'ць.

МАЋЕДОНСКИ ЗБОРНИК ПРОШЛОГА ВЕКА

ЗА ШТАМПУ ПРИРЕДИО

Јован Х. Васиљевић

Међу оним остацима библиотеке Николе Ристића, које сам у „Годишњици“ Николе Чупића, књ. XV[1]) објавио, нашао сам и овај Зборник, који представља, од чести самосталан, од чести прерађивачки духовни производ једнога маћедонскога словенина; представља предмет писан маћедонским дијалектом, с ким се сусретају особине и српскога и бугарскога језика са црквено-словенским.

Маћедонским га зовем једно зато што се у њему истичу особине маћедонскога дијалекта, а друго и зато, што је његов творац, посредан или непосредан, био један начитан, у своје време и напредан словенин, који је стајао под утицајем и нове и старе словенске литературе и друштвенога напретка, а који је био из онога предела, који се данас у књижевности барем зове Маћедонијом.

Зборник је овај малога формата, иначе је, као и већина Зборника последњих векова, кратак. Има 76 листа. Писале су га две руке. Писан је на хартији. Почетка нема, а на крају има ствари које нису од вредности, писаних трећом или и четвртом руком. Записа нема никаквих, те се ни почему не може тачно одредити време постанка његова. По језику се може закључити да је писан око половине прошлога века. Садржине је, у опште, једнолике — војевање противу народнога сујеверја и религиозно-педагошке поуке, ствари у јужно-словенској литератури ретке, а од чести и непознате. Рукопис је, изузимајући два три
читак и леп. Али ипак, нити садржина, нити
нити ортографија, нити друге особине њего
чине јединство, већ један мозаик у сваком по

Изузимајући седмога чланка *(слово от(
визна с(ве)таго нила от(ъ) осми помислех)*,
остала садржина, у јужно-словенској књижев
у овом облику, непозната, али су мотиви по
и врло много, неки још у средњем веку
тек у новије доба, третирани[2]).

Ако ће се овим прилозима у опште,
колико и одступити од до сада утврђених је
и литерарних правила у јужно-словенској к
ности, то ће се устулање чинити с једне
у бугарској књижевности, а с друге у оцен
маћедонскога дијалекта, јер је до нас доп
број бугарских споменика из периода у к
народни језик од црквенога одвајао[3]), а још
је ствари допрлQ на маћедонском дијалект
рочито из прошлога века. Те ће се на тај
овим прилозима још ближе прићи ономе
у филологији, које је у последње време
ресовало наше научнике на пољу филол
лингвистике, прићи ће се, на име, маћед
дијалекту, који је по положају своме на до
и српскога и бугарскога језика, али који с

[1]) Под насловом: „Прилози ка историји српске књижевности.“

[2]) Утицај руске литературе, нарочито религио
гошке садржине, опажа се на Балкану још у прошлом

[3]) В. Јагић се двојако домишља — или их није
су пропали (Starine кн. IV).

тпим својим особинама одликује и од једнога од другога, и од српскога и од бугарскога језика.

До сада су као бугарски споменици послед-их векова познати: Љубљански рукопис (Љ) (Liber ova Bulgaria dialecto scriptus) № 21., рукопис иблнотеке А. И. Хлудова (Х), рукопис Хиљфер-днгов (Хф.), [4]) и они прилози од Ст. Новаковића Бугарски Зборник прошлога вијека) у „Starinama" VI, и од В. Јагића. (Kako se pisalo bugarski prije vjetsi godina) у „Starinama" IX. Шта више она ри прва прилога, рукописи: Љубљански, Хлудов Хиљфердингов, нису чисто бугарски већ *бугарско-рпски* и *српско-словенски*, а и они прилози Ст. Новаковића и В. Јагића, садрже српских особина. томе ћемо више рећи у одељку о језику, а да да се вратимо нашем Зборнику, којим се де бавимо.

У литерарну се садржину и вредност његову ћемо упуштати, нити ћемо истраживати изворе урнеке његове (ако их је у опште и било у ој форми), и повлачити паралелу између њега световне (нарочито руске) литературе која је у ошлом веку и балканским Словенима била pri-a diligentia.

Садржина је М. Зборника ово:

1) Л. 1а. Слово ѿ иосиѳе и клевета и ѡ жденин.

2) Л. 3а. Слово ради самовилл.

3) Л. 12а. Иже въ сти оца нашего ïѡана олюбикаго златооуста. слово а̃ ѡ молба и мо-тва ѿ аньдрияново слово блгви оче.

4) Л. 31а. Слово како подобаеть оучити свои а на спасеніе.

5) Л. 52б. Слово дамаскина философа..... наха и подïакона предено ѿ езика грьческаго на арски езикь ѕело дꙋшополезно.

6) Л. 67б. Стого пророка ïеремïа ѡ бгооу-дны пѣть кои ходи по тïе дꙋми ке да се спасе.

7) Л. 69а. Слово ѿ главизна стаго нила ѿ ни помислехь.

8) Л. 71б. Слово пе стаго ïоана златоꙋста ди клетка и заклинаніе.

[4]) А. Поповъ „Описаніе рисей библіотеки А. И. Хлу-, 141.

Отчетъ о пятнадцятомъ присужденій наградъ графа Ува-. года 1874, 288.

Мотив првога чланка је познат и у српској редакцији,[5]) а тај исти мотив, о уздржавању према лепој жени у вези са мотивом о злој жени, познат је и у бугарској књижевности.[6]) И у овом је Зборнику сачуван на језику из XIII и XIV в.

Други је чланак сасвим самосталан посао овога маћедонског словенина. У овом се чланку војује противу народнога суеверја; противу веровања у самовиле, у моћ врачара, магија и тако даље.[7]) Тона је врло полемичкога.

Трећи је чланак религиозно-педагошка поука: како се ваља, где и за каква добра молити Богу.

Четврти је чланак, тако исто, религиозно-педагошка поука: о васпитавању деце.[8]) И овај је чланак (као и онај противу самовила), самосталан посао овога словенина. Виде се у прошлом још веку добри погледи на васпитавање деце. — Децу ваља васпитавати да буду научена и благородна, и то им је највеће имање. Овај је чланак, свакојако, састављен под утицајем словенске литературе (нарочито руске) прошлога века.

Пети је чланак. — Слово Дамаскина философа... — поука о причешћивању и о кајању од грехова. Овај је чланак са језичне стране најважнији.

Дамаскин философ још није познат у јужнословенској књижевности. Познат је *Дамаскин Студиот*. Напред споменути рукописи: Љ., Х., и Хф. садрже *„Дамаскина инока и подïакона и Студиота слово общимь сказанïемь о скончани мира и ѡ антихристѣ и ѡ второмъ пришьствïемь г(осиод)а нашего Іс. Хр.",*[9]) а у овом Зборнику је слово *Дамаскина философа*. Дамаскин Студијски инок и подђакон живео је у XVI в. а саставио је Зборник празничних проповеди на народном грчком језику.[10]) Јужно-словенски радници су превели

[5]) Starine IV.

[6]) Отчетъ. 1874. 288.

[7]) Веселовски „Журн. Мин. Народ. Просв." Т. 246 с. 8—11."
Види и: Dr-a Hanus-a Machal-a „Nákres slovanského bájesloví". Praha 1891. (У овоме је делу скупљена литература о слов. нар. суеверју).

[8]) Ова је тема позната српској књижевности још у Константина Философа, и третирана је и последњих векова, овде, онде.

[9]) Отчетъ .... 1874.

[10]) Karl-a Krumbacher-a „Gesch. der byzantinischen Litreratur" 456.

те проповеди два пута — на црквени и на народни језик.[11]) До грчкога оригинала ових проповеди Дамаскина Студиота нисам могао доћи, да потражим, да ли није Дамаскин Студиот саставио и ово слово, које прерађивач Дамаскину философу приписује, а у поменутим рукописима (Љ., Х., Хф.) нема овога слова, које је у М. Зборнику од Дамаскина философа сачувано. Кад се упореди језик онога слова Дамаскина Студиота у поменутим рукописима (Љ., Х., Хф.), са словом Дамаскина философа у М. Зборнику, поколебали се да тврдимо да је прерађивач нашега Зборника могао место Д. Студиота да напише Д. философа, као што је написао: *„иредено от(ъ) езика гръческаго на богарски“*. Али узимајући у обзир особине маћедон. дијалекта, којих нема, тако, у поменутим рукописима, не бисмо се смели упуштати у ово тврђење.

Шести је чланак слово пророка Јеремија. И ово је слово непознато. Сачуван је само одломак на две стране. (Писано је другом руком). И језик је други.

О седмом слову, *„от(ъ) главизна с(ве)таго нила от(ъ) осми помислехъ“*, има помена у с бугарској књижевности. — 1248. године, по повести Александра, бугарскога цара, напис Зборник у коме је било и *„осмь слово нила лософа“*.[12]) (Писано другом руком).

*

Начитаност овога маћедонскога слове види се још и из цитата, из многих преприч прича из библије и мотива, које је он овом ликом употребио. Нема готово стране у овом З нику, на којој писац није какав цитат исп Цитате је употребљавао безштедимице, и гд је место и где није; још при том су и погр навађани, на пр.: место Матије навео је пут Марка, један пут Јована. Тако исто главе погрешно навађао, а што је највaж навађао их је многе и на свом пределном го и на памет, те је правио многе погрешке.

Ја ћу овде упоредити неколико цита Островском библијом, коју имам у Словен Семинару на расположењу.

Библија .л͠н м͠д б.	М. Зборник Л. 1. б.
а͠ще же дрꙋгъ дрꙋга грызаете и снѣдаете, блюдѣте сѧ, да не дрꙋгъ ѿ дрꙋга истреблени бꙋдете.	аще дрꙋгь дрꙋга снедаете и оугризаете, бл се сами, да не ѿ дрꙋгь дрꙋга снѣни бꙋдет

Јована зачало 23.	Л. 53. б.
Азъ есмь хлѣбъ животныи. Ѿцы ваши ıадоша маннꙋ вь пꙋстыни, и оумроша. Сеи есть хлѣбъ сходѧи с н͠бсе, да аще кто ѿ него ıасть, не оумретъ. Азь есмь хлѣбъ животьныи, иже съшедыи сь н͠бсе. аще кто снѣсть ѿ хлѣба сего, живъ бꙋдетъ въ вѣкы. и хлѣбъ егоже азъ дамъ, плоть моа есть. юже азъ дахъ. за животъ мира. прѧхꙋ же сѧ междꙋ собою жидове г͠люще. како можетъ сеи намъ дати плоть свою ıасти; рече же им і͠с., аминь, аминь г͠лю вамь, аще не снѣсть плоти с͠на ч͠лческаго, и пиете кровь его, живота не имате вь себѣ. Ядыи мою плоть, и піаи мою кровъ имать животъ вѣчныи. и азъ	Азь есмь хльбь животны, и ѿци ваши ıадоше вь пꙋстины и оумреше. сьи ес(ь) хльбь сьхо небесе и ако кои ѿ него ıаде неще оумрети есмь хльбь животны, сашеди сь н͠бсе: ащ сьнесть ѿ хлеба сего живь бꙋдеть вь веки и егоже азь дамь пльть моıа іес(ь). Юже азь за животь мира. и прехꙋ се междꙋ себе г͠люще како можеть то бити. да онь да нама свою да ıами, како можеть то бити. и рече паки Х͠с. г͠ле аминь аминь г͠лю вамь сиреч тиномь, истиномь выи говоримь. ако не ıадете с͠на ч͠лческаго и непіете крьвь его живота не

[11]) Овај прост народни језик И. И. Срезњевски (у поменутом Отчетъ-у) идентификује са бугарским језиком, ма да је и сам изнашао у њему важне особине српскога језика, те и рукопис назвао српско-бугарским. (Види о језику овога рукописа и Ж. М. Н. Пр. 147. од В. Ламанскога и „Archiv für sl. Philologie, „Wie lautete ж bei den alten Bulgaren“ од В. Јагића).

[12]) Д. Маринова „История на българската лите 1887. Пловдивъ.

ю̓ его вь послѣд(ь)нїи дн҃ь. Плоть бо моа о е(сь) брашно, и кровь моа истинно е(сь) ..

вь себе, сиречь ако се не причьщ8ете тело и крьвы моее. онамо не имате, к8де, ѡ вась оу моем8 ц҇ртвїю не прихващамь....

Гарка зачало 44.

ре пѹститъ женѹ свою и оженить сѧ иною, ы творитъ на ню. И аще жена пѹститъ мѹжа гнетъ за иного, прѣлюбы творитъ.

— — — — — — — — — — — —

Л. 63. п.

Ако кои ѡстави жен8 свою прелюбодеиств8еть, ако се ожены за др8га жена, и жена ако ѡстави м8жа своето и земет(ь) др8гего прелюбодеица есть.[13])

— — — — — — — — — — — — —

Іапоменуо сам већ да је са језичне стране борник најважнији прилог за данашњу слонауку, ма да се никако не могу поставити ичка правила ни за језик којим је написан, ма да се не може видети под чијим је најутицајем стајао састављач, односно прераовога зборника. Јер не само на једној страни, іесто у једној и истој реченици заједно досообине и српскога и бугарскога и црквенога са . маћедонским дијалектом у којима се исэне карактеристичне особине које само мазком дијалекту припадају. А још је каракичније што се у њему налазе особине чак овскога наречја, које се, доиста, простиру предео Овчега Поља и Кратовске, нахије).: *8законил, имавь*). На своме ћу месту г главне особине и гласова и облика, али эга ћу исписати овде неколико реченица у се истичу особине маћедонскога дијалекта енутих језика, и које ће у исто време погти и за синтаксу.

. . . .

Ге га посл8шашь.

Кога познаеть (врагь) че вер8еме.

Кощет похваленъ бити.

Кога имь (женама) 8мре чедо.

Що ке ме да чиниме.

Кощемь ли сь сердце искати или некемь ниіскати.

Іовеке да се рад8ваме неже ли да бехме го

ја е и онова що искате по закон8 . . . . ако ю закона прошенїе.

Іеке да те посл8ша.

И хокешь пол8чи(ть) прошенїе.

Неке ли оумилити се, неке ли прости(ти) сьгрешенїе.

Неке ны б(ог)ь помогн8ти.

Врагь хоке се посрами(ти) и побежить от(ь) нась.

Ни мало некеме оставити.

Тава ке да ти даде.

И ке е (молитву) да саберегь вь себе.

И највече кога ти се.

Некю да те посл8шамь.

И ѡ некю вамь простити.

Никога неке ти прїи некое зло.

Вась ке да м8чить.

Хоке да с8ди нас(ь) богъ.

До некое време ке да го имать . . . . па ке да 8мре.

Ке да са 8корены.

Хоке д8ша ихь поити.

Що ке да биде оть оны го.

И повеке от(ь) крьвныцы.

Неке го б(ог)ъ вез8вати.

Ке да са м8чены.

Но да рек8 и вамь.

И неке да се покорить ѡц8 своем8 и неке да исправить.

За щто неке б(о)гь да заповед8еть.

Iакоже гимїа без елкень и безь гимицїи не може да плива.

Да ли кыть вьскрьсп8ти вьси или не хощ8ть.

Неке ви помогна ва страшно с8днще хр(и)стово.

[13]) Ове сам цитате изабрао што су, међу свима осталима, најближи језику XIII и XIV в., као и језику црквених књига, којима је се црква последњих векова служила.

Ако кешь призрети призри.
А наивече кога ти е . . .
Повеке има 8 м8ката.
Беендис8ва ги.
И предь толикимь народомь.
И рече богь пророк8 илию да иде да рече поп8 илїй да на8чи свои чеда, и отиде с(ве)ти илїа и рече м8 . . .
И казаше поп8 йлїй.
Не хте.
И тако даље, и тако даље.[14])

*

Упоредио сам, даље, језик она три поменута рукописа (Љ., Х., и Хф.) који се приписују бугарској редакцији и књижевности, и нашао сам да је овај зборник у том погледу ближи српском језику него она три; при том још у поменутим рукописима нема особина маћедонскога дијалекта, каквих има у овом зборнику. О језику поменутих рукописа чувено је већ мишљење неколицине словенских научника. — В. Ламански [15]) и И. И. Срезњевски[16]) карактеришу језик дотичних рукописа као *српско-бугарски* или *српско-словенски*, а В. Јагић пишући[17]) „*Wie lautete* ѫ *bei der alten Bulgaren*“ истакао је (о језику Љ. рукописа) ове речи: „Zunächst unterliegt keinem Zweifel, dass auch die Texte (још два напред споменута) zum Theil wenigstens auf serbisch-slovenischer Unterlage ruhen, die lautlich nur aus der serbischen Grammatik erklärt werden können.“

Јасно је да се у оцењивању споменика ни средњега века не може поставити строга граница између српске и бугарске редакције, а камо ли последњих векова, те многи словенски научници, који су положајем својим удаљени од Балканскога Полуострова, а слабим и често изврнутим изворима послужени, греше што не воде рачуна и о оном крају по сред Балканског Полуострова у коме се губи тип чистога и српскога и бугарскога језика, и у коме се, наизменце, више или мање српски и бугарски језик сусреће са маћедонским дијалектом. Тако се исто испу
из вида и заједнички живот и српских и бу
ских радника на књижевности под Турц
испушта се из вида и заједничка и подјед
љубав за све што је словенско и хришћанск
водећи рачуна, не о дијалектичким разликама,
ни о бугарском и српском језику, кад су се в
само послужити могли. Тако исто мало воде
чуна и о утицају руске литературе, која је
од пре 200 година почела у балканске пре
продирати.[18])

Ово мишљење већ од неколико година за
учени словенски свет, а ту скоро га је још жи
истакао Ст. Новаковић, приопћавајући леген
животу Св. Василија Новога,[19]) која припада
ској редакцији али у којој се сретају и осо
бугарскога језика.

Сада ћу прићи ближе језику овога збор

*

Палеографија. Писмена су, изузимајући
и т сва уставна често долазе и ова три,
жена. Врло се често и без реда, мешају ѡ
оу и 8; у неколике речи налази се џ: гими
лецб8.

Спиритуси: (и), употребљавани су, та
без и какве доследности. ( ) долазе негде са а
том (′) негде сами (ȍу и ȍу, ȁко йскапь);
долазе на првом, негде на другом или чак на
ћем слогу (рӣзӣ свой, х8зиа́). Често је једна
реч на два начина наглашена (жӣлеза и жӣл
често је једна реч једном наглашена једно
(оганъ и ȍганъ); често је која реч обама с

[14]) Примере сам ове извадио само са прва 52 листа.
[15]) Журн. Мин. Нар. Просв. 147.
[16]) Отчетъ . . . . 1874.
[17]) Archiv für slavische Philologie III B. 323.

[18]) На овом ћу месту, ради још боље оријентације
нути и радњу оних Срба из Приморја, који су у Бугарск
вели и радили. — 1570 године су Јаков Крајковић из
и Јероним Зогуровић из Котара, штампали у Рим
литвеникъ на српско-бугарском језику. Тако исто
лип Станисављевић епископ „отъ Голема Бълг
1651. године штампао, опет у Риму, ћирилицом „бълга
молитвеникъ“ за своју паству у околини Никопоља.
Станисављевић је био католички епископ. Покатоличе
села око Никопоља и за њих је овај молитвеник ћир
штампао. Овај молитвеник садржи још: апокрифско писм
Абигора ка Христу, ексгорицизме, молитава противу гла
молитава за бездеткиње, нероткиње — материјал из бог
књижевности.

(Види Д. Маринов-а „История на българската
тура“ 148—149).

[19]) Споменик Српске Краљевске Академије. XXIX

сима наглашена (ӑмйнъ, ıἀдйте); често долази ценат са спиритусом (й кóй); и тако даље.

Акценат је тако исто без доследности употеб̂љаван. И ту се виде особине и српскога и гарскога језика. Није свуда употребљаван. На .: к8рбáнь, злóба, рáз8мь, зáконь (и закóнъ), лéсь, юздá (и без акцента), нафóра, оть стрáха, óрока, завéди, бродні̇ци, да гѝ, и тако даље.

Скраћеницâ и титли има такође много, али и оне без доследности: хртїаньство и хр҇тїнске ре, чловекь, члк8, человече; дх҇овно (према д8вно), оумь и 8мь и т. д.

Интерпункције, тако рећи, нема. Колико и ла тачака и запета, употребљаване су тако исто з доследности.

Главне особине вокала и консонаната. Ни у ом погледу нема једнакости. Преовлађују осоне српскога и рускога језика. Главна је кактеристика да нема назала. Ѫ нема баш ниsко, а колико се писме ѧ јавља, јавља се као ско-црквени знак. Мешање самогласника међу бом, а тако исто и сугласника, врло је често.

А место ь и ъ: васакь дань, сагрешаеть, благочастивом8, сабра (и събра), сабрана, помрачаеть, чатень, добар (и добрь и добьрь), вазданїе саоть (и смерть и смрьть) вазможеме, ва веки (и веки), васемог8щаго, вазрасть, тащанїе.

Ѩ је врло много употребљавано, и наизменично са ѧ: хилѩда, (и хилѧдами) баѩлица (и ѧть), магїѩ (и магїѧ), познаѩть (и познають и знаеть), на конѩ, покланѩемь се) волѩ, землѩ земла) саздателѩ, оставлѩеме, расеѩнь, нинѩ, рбацїѧ, таквїѧ.

Тако се исто срета *їа*: сьгрешенїа.

О место ь и ъ: сось, золь.

е место ь: хлебь (према хльбь) трепела (према ьпела), древо (према дрьво). Срета се и: дрьво дрвце.

Група *їе* је, тако исто, врло честа: повеленїе, еветанїе, страданїе, биенїе, оуничоженїе, благоренїе, м8ченїе, сьгрешенїе, желенїе, с8дїе, бланастїе, наказанїе, чедомь-потребленїе, дом8-защенїе, и т. д.

Гласови ъ и ь су, начином писања врло много шани, међу собом.

Ы је тако исто често. Неконзеквентно је, опет, начином писања.

Ѫ нема никако. Замењен је са *а* и са *у*: руке, раце, м8ка, мака, п8ть, пать, каща.

Ѫ је замењео и са ь: рьце.

Ѣ се јавља врло ретко (18 пута) и то или на свом месту или место *е:* лѣта, заповѣдъ, повѣленїе, клевѣтанїе, вѣрны рабы, вѣка вѣков (и веки вековь), вѣлика (и велика) вѣра (и вера) грѣхь, или место ѧ: боѣше, бѣх8 и бѣха.

Међу тим место *ѣ* долази *е* и *и*: време и врїме. (Ово је друго писарска погрешка).

Писарске погрешке. Писац овога зборника није баш ни из далека познавао ортографију. У ту су погрешку падали и писари и XIII и XIV и XV в., а од Константина Философа на овамо у томе се још више греши. Истражити у овоме зборнику писарске погрешке и истаћи их овде значило би преписати поново сав зборник. Ево само неколико примера: богатаство, богатество, богатево, богатоство; Давида, Давита, Дадить и Тавида; истрецаха и истепаха; х8зизиѩ, х8зиѩ, х8зїѩ; раца (м. цара), завадоха (м. заведоха) и тако даље.

Изостављање, нагомилавање, премештање, растављање (неправилно) и самогласника и сугласника је врло често.

Главне особине облика. И облици показују особине и српскога и бугарскога и црквенога језика, али се знатно међу њима истичу особине маћедонскога дијалекта. И баш онај чланак Дамаскина Философа, за који састављач каже да је „предено от(ь) езика грьческаго на богарски[20]) езикь“, баш тај чланак припада српској редакцији у којој се мимо облика црквенога језика истичу и особине маћедонскога дијалекта.

Члан је употребљаван врло ретко. На првих 105 страна употребљен је 37 пута. Колико је и

[20]) Стојан Новаковић је, у XII Гласу Српске Краљевске Академије (Ѣ и Ѣ у маћедонским дијалектима), анализирајући „Огледало“ Пејчиновића открио стварно значење придева „бъларски“ или бугарски у прошлом веку, као и почетком овога века. Овим ће се чланком Дамаскина Философа јаче потенцирати Новаковићево тврђење.

8шашь; ставлашь, ставлышь, имашь, ешь.

III лице: е, ѥсь, есть, неке, може, можеть; еть, молить, даеть, да идеть, да речеть, любить, ае, познае, потегли, не трьпить, гледа, мил8ва, идеть, иска, искать, рече, оуслишае, оуслиша, сл8ша, оучить, да 8мира, зарачи, заклынеть, проьнеть, кара се, падаеть, да 8мреть, не можеть сьтворить, трьпить, сьгрешае, приходи, 8корить, расте, не можеть, да излаже (м. изльже); лаже, се исповеда, изиде, рече, веже, гори, искаче, сева, преломи, показа, пріст8пи, пости, нап8сти, свади.

Множ. I лице: сме, некеме, мешаме, бегаме, агодариме, просиме, жалиме, паднеме, помниме, третиме, молиме се, да речеме, да се рад8ваме, ьнеме, причещ8емо.

II лице: сте, некете, вaспоменете, искате, слите, видите, ищете, мил8вате, ненавидите, не ете, да оздравеете, да имате.

III лице: са, се, с8, бaыть, б8деть, беендивать, дадать, ищать, ищеть, бегать, желають, жать, вѣр8ють, имать, можеть, исповедають, побаеть, зовать се, поврьнать се, лежать, продавать, испит8вать, 8мрать, 8мираеть, 8мирають, пеыть, тать, сетать се, творать, не смееть, почитать, д8вать се, придеть, приводить, не дадеть, да с8дать, живеыть, посл8шаеть, патать, молить, аеть, не оставлыеть, желають, ненавидать, рать, просить, обогатають, облачать, сабираеть се, творить, порастать, м8чить, да постанать, да ать, кажать, не кажеть, трьпать, не смеють, целеть, кльн8ть се и проклинають; оть како роде, расп8сте се, причещ8ю.

2) *Време садашње и будуће.*

I л. некемь, кемь, некю, к8, че, ке доидемь,
II л. некешь, кешь, че те...
III л. неке, хоке, неке (се покорить)
неке (го богь)
неке (исправить)
I л. некеме, кеме, че вер8еме,
II л. вась ке да м8чить
III л. кыть вьскрсн8ти.

3) *Претер.:*

Једн. I л. зарачихь, изброихь,

II л. беше, имаше, лежаше (и лежеше), плачеше, падаше, имаше, познаваше, чинеше, колеше, боеше се, д8маше, не можеше, боѣше се, пог8би,

III л. исто тако.

Множ. I л. рекохме, да бехме, искахме, приехме, не бихме.

II л.

III л. беху, рекоше, 8законише, беха, (бех8 се и беха се), подараха, рекоха, побиха, твореха, навикоха, стaых8.

4) *Прошасти придев:*

сьгрешиль, отрекаль, отекаль, нашаль, оучиль, оузаконіы.

благодарила, пол8чила.

свезали, зачували, отрекле се (жене), покаыле, оузели, договорили, по8чили...

5) *Трпни придев:* проч8сень, похвалено, оучинена магіы, оучинета магіы, біень, псовань.

6) *Заповедни начин:*

Једн. II л. дрьжи, благодари (бога), приди и помози, не даваи, не моли се, не искаи, види, речи, кажи, 8кори, покаи се, прочитаи.

Мн. II л. чините, сл8шаите, любите, простите. да се не посрамите.

7) *Начин неодређени:* Овај сам начин извадио само из Дамаскинова чланка, а и иначе је врло чест:

бити, гледати, зазрети, изговорити, комькати се, крстити се, остати, опростити, прифатити, причестити, покаыти се, творити, ос8дити, спасти се, лагати, говорити, ос8дити, 8морити, поднести, постигн8ти, чинити, падати, оузети, пол8чити.

*

Поред оваквих облика, као што сам већ напоменуо, јављају се и чисти облици буг. и облици црквенога језика. Поред реткога првога лица једн. вр. сад. мола, кажа... истиче се друго лице, опет једнине вр. сад. наши: (четеши, поеши, ходиши, шиеши, плачеши, скрьбиша и т. д.). Тако исто вр. будуће је врло често: хощемь, хощеши, хощеть, хощ8ть, (на првих 105 стр. 16 пута), фащать и тако даље.

*

Синтаксе се овај писац није никоје држао. Како му је кад било лакше казивати или писати (може бити да је овај текст диктован), писао је.

Сад ћу исписати овде још неколико речи, махом необичније, а које ће као речник послужити:

Авесаломь,
Аврамь,
баснарка, ы,
бесь,
безьдна (морска),
билїе,
билѧрь,
болесь,
болень,
болеринь,
богомолецъ,
бродницы,
бȣрень,[23])
вазрасть,
ванька,[24])
вдовица,
високоȣмїе,
висота,
врагь,
гимїа (гимїѧ),
гимїџіа,
гноище,
Давидь,
дȣма,
завистъ,
землѧ,
изриѧти (ѧхь),
иска(ти),
истезанїе,
ѧдь,
ѧдити,
ѧдовит-а-о,
каль,
канȣнь,
љараѕь,
каша,
кара(ти)се,
крамола,

комсȣваніе (комсолȣкь)
крьвникь,
кроток, а, о,
кȣрварьство,
лапфаикь,
леность,
лозіѧ pl.
Моисеѧ,
малесница,
милостивникь,
митрополіа,
начелство,
неволникь, цы,
обѧданїе,
облени(ти) се,
Паваль (Павле, Павлъ)
паметозлобїе,
пазарь,
пиѧньство,
плодовить, а, о,
плашило,
питовно, а,
попь,
помнити (= памтити),
повтори(ти),
потрети(ти),
потаень, а, о,
ползȣвати,
помилȣвати,
преластова(ти),
преклонити се,
прелащень, а, о,
сабира(ти),
самовила, ы (и),
седба (= усев),
сиромашки-любецъ,
сичкїй,
скарати,

славата,
сребролюбецъ,
сребролюбьство,
странопрнемница,
стоката,
съкрȣшен,
тащаніе,

темница(та),
томрȣкь,
траси(ти),
трьгь,
фати(ти),
чати(ти) = поштов
чорбаџіѧ, и.

*

Колико ми је било могуће интерпун
сам текст, што је врло тешко, речи сам о
и растварао. При растварању или допуњ
речи држао сам махом правила која се м
зборнику опазити.

Место ' писао сам ь, место ѿ, писа
оть. Остала писмена, као ѧ, ѩ, щ, ѡ, и
остављао сам непромењена. Тако исто задрж
и у препису ль, рь, ъ и ь задржао сам
како се јављају.

*

По којој је редакцији и како овај зб
прерађиван (колико је прерађиван) и кој
путем овакав до нас допро, остаје још тајна
нема ни најмање сумње да га је, као што
четку нагласих, оваква израдио који маће
словенин, који је стајао под утицајем и цр
и световне литературе (у прошлом веку) с
и свога пределнога говора с друге с
Судећи по језику, тај је словенин био из
Маћедоније, из предела Доњега Вардара.

У биографији Николе Ристића се види
је Никола друговао са Мартиријем Хи
дарцем, и да је учио школу и у Рили
тиру, те да ли овај зборник није Мартирије
собом из Хиландара и Николи га дао; ил
ли га Никола није донео из ман. Риле. —
овај зборник био у кога из предела између
дара и Струме, у пределу око Велеса ил
Кочана, види се по оним белешкама, које је
трећа и четврта рука, на последњим стра
писала.

Децембра 1895.
у Бечу.

[23]) трава у усеву (по баштама).
[24]) падавина.

[25]) „Годишњица“ књ. XV.

I

СЛОВО Ѡ ПОСТЕ И КЛЕВЕТА И Ѡ ОСѸЖДЕНИ

Аще постиши се. покажи ми оть дель твоихь; ече видевь сиромаха помилѹи с дѹшманина, се, дрѹги нещо да чины добро, не завиди; красотою сїѧющѹю виде премены ю, не лице- же пости се, но и очима и срдцемь и оу- и рѹкама и ногѳма и вьсемь оуди; мнеть бо брашна оудаленїе, тои бо пость да оукораеть вьздержи рѹки оть грабленїе, нозе оть рис- еже напозори очи оть вьзора красна, пища о виденїе, слѹха стежи не прїимати ѡсѹж- и лажи слышанїѧ сѹетна, ничто же бо есть ҿже не ꙑсти месо или риба, снедати же пльти братїи оклеветанїемь. Се бо ап(о)с(то)ль павель гл(аго)леть: аще дрѹгь дрѹга снедаете и оугризаете, блюдите се сами да не оть дрѹгь дрѹга снѣпи бѹдете. Аще ли кто кого и по вине ѡсѹждает, и то вельми ѕло, фарїсеи бо онъ и вь правдѹ ѡсѹди митара погибе. Тебе же да сьхранить Г(оспод)ь оть таковых паденїи. Рече Г(оспод)ь не ѡсѹждаите да неѡсѹждены бѹдете, емѹ же слава нынѣ и присно и во веки вековь аминь.

II

СЛОВО РАДИ САМОВИЛИ

Кои то ходать на самовили и на бродницы то баѧть и залагать и завезѹеть скоты ѡны аволь(с)ки чел(о)веци и ѹченицы, и кои то хо- прїи ныхь оны се посланыеть врагѹ и запи- ги врагь и има ги свои. Нема дрѹги грехь икь оть тоѧ грехь. Ако кои оучины дрѹги или блѹдъ или да ѹтрепе чл(ове)ка сьгрешиль дь б(ог)а а не се е отрекаль оть б(о)га. А които ь на самовили и на бродныцы тїѧ се отри- оть бога и похѹлат на име б(о)жїе, и речать: же б(о)гь да помогне намь, повелика сила самовилата. Похвалаеть врага а на име їе хѹлать. Ѡ велико безѹмїе! врага хвалать а телы хѹлатъ. Скажи ми, безѹмна жено, ѡ дека іела тоꙑ дарь да лекѹвашь. Това можеть да р(аз)ѹмееть како тї е оть врага това ле- їе. Врагъ даеть дарь своимь оучени(ко)мъ. на жено, кажи ми колико годины си постила кáла или си претепела некое мѹченїе ради (о)жїе, или девьство чисто зачѹвала и те- и дѹшевна чистота имела еси, била еси олюбива и милостива, или за правда пре- ла еси оть некоего некоꙑ досада и бл(а)- ила еси досадителꙑ. Кажи ми оть кое добро дарѹвате б(ог)ь да лекѹеши аколи познаешъ какь си сьгрешила добре знаешь како оть врага ти есть това лекѹванїе. Рече магесныца: ако е оть врага баꙑнїе кога побаю, скоро оздравеет комѹ побаемь. О жено, оть врага прелаштена еси вьси верьныи и неверьны исповедѹють како есть вь рѹце б(о)жїи животь и самрьть чл(о)векомь. Кога е и самрьть и животь вь рѹце б(о)жїи, како можешь да се сапирашь на сила б(о)жїꙑ, да исцелиши болнаго сась твоето лажовно баꙑнїе. О неразѹмна и оть врага прелащена жена, егда повелить г(оспод)ь и прати анг(е)ла да ѹзметь д(ѹ)шѹ ты окаꙑна мош ли да се сапрешь повеленїю б(о)жїю да не изиде д(ѹ)ша оть тело; коѧ помощь можеть да ѹчиныть мало важе и сино платно и черьно чренъ ножь и бѹрьꙑнь и варьбово дрьво и дрѹги много враговщины. Чинїте таковы диꙗвольски работи. Коꙑ помощь можат да ѹчинáть больномѹ. Но лѹкави врагь видить вашь оумь и срдце прелащено. И не имате надежда да оздравеете, ради това показѹеть врагь како даеть лекь больномѹ, да прелащаеть вась и да го верѹете како оть баѧнїе ѡздравее. Ѡкаѧнна жено, како си се отрекла оть б(о)га и оть с(ве)ты анг(е)ли и оть васи с(ве)ты. Отрекла си се и похѹлила си на име божїе, и рекла си: не може б(о)гь скоро да дава здравїе, като моите басны. И предала си си своѧта д(ѹ)ша врагѹ како прьво що

рекохме, или самовили или баꙗлица или бродница или билѧре. Такови зоват се неверны. И на дїавола покланаеть се и на много богове покланаеть се и надеѧт се на много богове. Дльжни са за това попове црьковны сьсь велико вьниманїе да испитꙋвать кои ходать на самовили и на брꙋдныцы и на баꙗнїе и на залаганїе и искать оть врага лекь а не оть б(о)га. Кои са такьвїꙗ да ги отлачи оть црьква, да имь не дава нафора ни причещенїе. Кога ꙋмрать да ги не пеꙗть нити помень да имь чїнать, нити да имь речеме: б(о)гь да прости. Ако ли кои попь прїима такьвива и дава имь нафора и комька и ѡнь є єдино сась ныхь беззаконыкъ и идолопоклоникь, и като иоуда предаде христа са противныкомь христовим. Които се оть вера отречать христїаньскꙋ и отидать на дрꙋга вера, пакь после сетать се и раскають се и поврьнат се на христиꙗньски законь, имать запрещенїе .ꙁ. лета, и по седмое лето да го помажꙋть сасъ миро, и тога да се причестїть. Тако и които ходать на самовїли и на броднїцы и ищет лекь оть ныхь ѡны са се отрекле оть христїꙗньски законь. Кои са такьвиви, ако се не покаꙗть оть такова безаконїꙗ сьсь покаꙗнїе и исповеданїе, ако ли се не пока.... оть таковаго греха, сьсь такьвїѧ никако да не мешаме но да бегаме далеко оть ныхь, и да ги имаме погрешны оть дрꙋгити вери. Кога ꙋмрꙋть да ги не ѡпевають ни помень да имь творать, защо са ѡны се проклети оть .ѕ. таго сабора оть .ро. с(ве)ты отци како и прьво што (ре)кохме. Ако ли се предь самрть покаеть за .ꙁ. годины да имь дадемь запрещенїе и да прокльнꙋть магеснїците и самовилите и бродныцы и кои ходать на ныхь. Кога сьврьшать .ꙁ. лета и да ги видать како са се по правдꙋ и по истинꙋ покаꙗле, тогаѧ да ги примать вь црьковь и да ги причащають. Тако подобае намь дꙋховныкомь и поповомь сьсь много вънитманїе да имаме ради таквива вещи. Праведни сꙋдїꙗ нась хощеть ради ныхь да сꙋдить и до мала вещь, и да вазможеме сьсь дрьзновенїе отвещати праведномꙋ сꙋдїю ради ныхь. Томꙋ слава и дрьжава вь векь и вековь аминь.

Где са които дꙋмать магиꙗ мї е оучинено и не раждаемь чеда. А дрꙋги кажать оть магиꙗ ми оумираеть чеда и оумирають ми добици. А дрꙋ
кажат ꙋ кащата имамь магїꙗ и никакьва
работа не иде напредь. О безꙋмни чл(о)ве
ты самь себе чинышь магїꙗ. Дїꙗволь когаа ви
вашь прелащены оумь и не имате надежда
вьсесильнаго и васемогꙋщаго б(о)га, на при
дить врагь и рече ти на ꙋмь: имашь ꙋ ка
магїѧ, и речеть ти иди скоро на магесница и ш
деть врагь. и скажеть на магесница и она да
речсть како що врагь любить. И речеть ти:
тамо и тамо и наидеши нещо, и ѡмае ти оч
и види ти се како да си нашаль магиꙗ, и да
оуверить и даречеши истинна е магїꙗ. И речеть
магесныца: тоꙗ чл(о)векь или таꙗ жена оу
нала тї е магїꙗ. А ти поверꙋвашь врага и по
непь да се карашь и да не навидышь ѡног
чл(ове)ка. И кога те познае врагь че го по
шашь за мала работа, и на погꙋлемо ѕло поте
те. Велика радость имат врагь кога познаеть
верꙋеме магїите, и кои вѣрꙋють магїи на ных
фащать магїи, а кои не верꙋють магїи на
се не фащать магїи. Ако искашь да не пр
магїꙗ, а ти станы м(и)л(о)стивь, щедарь кро
и не даваи зло за ѕло, и не дрьжи наметоѕл
на срдце свое. Бꙋди страннолюбець и сиром
ки любець, странoприемныца. Сьтвори домь
често да ꙋлазать сиромаси вь домь твои, и сьт
вь домь свои плашило, и кога видить врагь
шило вь домь твои плашило не смееть да
идеть да сьтворить некое ѕло зло. Плашил
зове странолюбїе и нищолюбїе. Блажень тои
векь които направи таково плашило въ домь
Такови чловекь оть вьси людїе хощеть п
лень бити не такмо прости людїе, на и с(
анг(е)ли радꙋвать се таковамꙋ чл(ове)кꙋ.
где се почитать хр(и)стось, тамо вьси с(ве)ты
дꙋвать се. Кои чловецы почитають хр(и)ста,
имать вь домь свои страноприемныцы, ꙗкоже
х(ристо)сь: странень бехь и вьведохьте ме вь
ваша; блажень тоѧ чл(ове)кь кои ваведе хр(
вь домь свои.

Да ти кажа и дрꙋго поꙋченїе. Єгда позн
како да тї е оучинета магиꙗ, да не нахож
махана дрꙋгомꙋ но самаго себе ѡсꙋди, и д
чеш: ради мои грехь прїиде ми таково

кьво годь зло, оть видимо и оть невиди-
за вьсе да бл(а)годариме б(о)га. Кога ты
дѹмашь, тогаи оударяешь врага по главѹ с
ица. Ако ли придеть тебе некои скрьбь и
ль, а ти плачеши и скрьбиши и жалиши, то-
вѣликая радость имать врагь; а кога бл(а)-
риши и радѹеши се вь злополѹченїе, тогаи
ка печаль имать врагь. Кога така твориме и
ѹ есть оугодно, и ц(а)рство н(е)б(е)сное мо-
полѹчити о хр(и)сте ї(сѹ)се, томѹ слава и
ава вь веки аминь.
И дрѹго слово ради магесницы и самовили
одницы и баснарки.
Пишеть ва гнига нарицаема лапьѱаикъ, како
единь чловекь, падаше оть беса; и при-
ше го при едного отца и помоли се б(о)гѹ и
зе бесь оть оногова чловека.... бесѹ рече
лѹкави враже, право да ми кажешь кои дѹши
ке има ѹ мѹката, да ли оть мѹшьски или
ски? И рече врагь: повеке женьски дѹши оу
та са. И рече о(ть)ць: не верѹю те, враже
ви, жены не са трьговьци да лажатъ, да про-
ть и да кѹпѹвать; жены не са хаидѹци да
ають и да ѹбивать чл(о)вецы. Како да те
емь, лѹкави враже, како са помного жены оу
та. Рече врагь: да ти кажа, ѡче, почто ради
ого са жены оу мѹката: не беендїсѹвать това
що имь б(о)гь дарѹва, на тѹрат на себе чер-
и белило и чернать си веждите и превенѹ-
се вь хѹбави премены, натѹрать на себе сребро
ато, и колико се ѡны правать да са хѹбавы
толико ные бесове радѹемь се. Защо ѡны кога
правать се сьсь ѡнова оукрашенїе, тогаи много
чл(о)вецы прелащаеть се. И кои не имат да
се пременыть, а ны се присмиваюты. И които са
безчедны, ако и с(ве)тыи да са, ѡным се присмиваюты;
и кога се две жены скарать до самрьти не проща-
вать се; и кога имь оумре чедо или роднинна,
хѹлать на бога и жалать и плачать до самрьти и
ищать лекь да раждать машки деца, ıакоже ре-
кохъ, оче, велика радость имаме оть такови жены.
Кога оумре некои магесница жена, принесеме
неината дѹша [та][33]) при нашего господина дї(а)-
вола, и ѡнь се радѹва и речеть: и ти си мене
много добро оучинила и много си дѹши привела
при мене. Тамо дека самь ıазь и вьси магесницы
хощѹть да бѹдѹть при мене; и поставї ю вь пре-
исподны адови, тамо дека са елински богове и
еретїцы и предателъ иѹда. Такова творить почастъ
господинь нашь дїаволь на самовили и на брод-
ницы и на магесницы. Тѹра ги вь.... и червьне
ѹмира.... велико послѹшанїе творатъ нами ма-
гесница кога и мы речеме за лѹкава работа хѡны
подобро оучинатъ оть нась; како имь се заракале,
а ѡны са похитри оть насъ. Ныи бесове боиме се
оть магесницы. Оныи много незлобивы дѹши пре-
ластоват и приводать ги при нась. Колико дѹши
мѹжаски имать оу мѹката помного са оть жены
прелащены нежели оть дрѹги грѣхь. Ные е оучиме
женыте до де са млади да се пременѹвать и да
се китать, да прелаcтѹвать млади и незлоби дѹши.
Кога . . . .

III

...ЖЕ ВЪ С(ВЕ)ТИ О(Т)ЦА НАШЕГО ІѠАНА НИШТОЛЮБИВАГО ЗЛАТООУСТА СЛОВО Л҃ ...Ѡ МОЛБА И МОЛИТВА ОТЬ АНЬДРИꙖНОВО СЛОВО, БЛ(А)Г(ОСЛО)ВИ О(Т)ЧЕ

Велика добродетель нс м(о)л(и)тва, братїи,
би ваеть сась бл(а)годаренїе и трезвени
И како може чл(ове)кь бл(а)годаренъ бити
нее намь ни едина оугода; и мѹчимь себе
можемь бл(а)годарити кога нее намь ни
на оугода, тогаи требе да бл(а)годариме. И
нещо просиме оть б(о)га и не дава ны го,
ргаж да бл(а)годариме. Защо некога даеть
б(ог)ь, некого не дает. И двете са добри за нась;
или прїель еси, или не приель еси, бл(а)годари
б(о)га, защо приходить врїме и не примаеши
кое просиши, но ѡ дрѹгаа страна подобро приходи
ти; за това требе да не жалиме егда скоро не
примеме свое прошенїе оть б(о)га. Или не може

[33]) Овај члан у [ ] та, додат је другом руком доцније.

б(ог)ь да ни дадеть прошенїе наше, но гледа нась що кеме да чиниме, кога ни скоро не дадеть. Хощем ли сь срдце искати или некемь никакь искати. Или прїехме, или не прїехме, дольжни сме да се молиме. Кога не дадеть намь що искахме, тогаѧ повеке да се радȣваме, неже ли да бехме го оузели. Защо, нїе не знаеме що е намь потребно. Защо милȣва нась б(ог)ь сакого да приводит нас при себе като некои любочедни отець: много мȣ синь неговь просит мȣ некое прошенїе, и не дава мȣ, и не ѩко не хощет да мȣ го не дадеть, но милȣва го о(ть)ць и драго мȣ е секога да идеть с(и)нь често да иска оть оца прошенїе. Които искать некое прошенїе оть б(ог)а, да расȣдат себе да ли са достоины за ѡнова що иска, да є и ѡнова що искате по законȣ което просите. Ако лї е по закона прошенїе, често да просиши, и да не искашь некое сȣетно прошенїе. И кога се молишь, не моли се тȣкȣ за себе, но да се молишь за вьси православны хр(и)стїане. Кога тако молиши се оуслишае ти г(оспод)ь м(о)л(и)тва. Ако ли за дрȣго просиши, не кее да те послȣша б(ог)ь, ако и праведень да си. Кои беше по праведанъ оть ап(о)с(то)ла павла, и помоли се, и не оуслыша го, защо не беше мȣ потребно, затова не оуслиша го б(ог)ь. Защо, и самь павль рече: о семь три пати г(оспод)а молихь да ѡстȣпить оть мене, и рече ми, довлееть ми бл(а)годеть моѩ. Кое повелико прошенїе просиши оть мене, павле? не довлеет ли ти това дарȣванїе и сила и трьпиши досади, беди и напасти, страданїе, бїенїе, затворенїе — сила бо моѩ сьврьшаеть вь немощи. Кои беше вь пророцы поправедень оть моисеѩ? но ни него оуслыша б(ог)ь да приведе еврейски родь вь ерȣсалимь. Защо беше потребно и които живеѩть ва грехь и ныхь не послȣшаеть. Затова рече б(ог)ь пророкȣ иеремїю: не моли се за рода еврейскаго, не бȣдȣ те оуслишати. И егда молиме се ради свои ненависницы да патать некое зло, не оуслишить б(ог)ь, защо молитва нє лекȣвено билїе на болесть, и толико е добро кои оупразнають се на м(о)л(и)тва, ѩкоже наȣчихме оть хананеи. И вьси ап(о)с(то)ли помолиша х(рист)а ради неина дащерь да исцели, на не васхоте.

Такмо она сама са силное трипенїе и сас˘п
ство вазможе и прїеть лечьбȣ по неино прош
защо любить б(ог)ь покаѩнїе грешномȣ д
просить, егда мȣ се молить нежели да постав
дрȣги да се молить за него. Защо и сиро
кога хощать некое прошенїе да просать от
коего болерина, сьбира человеци да се мол
много дари дава, и едва да полȣчать прош
Но предь б(ог)а нее така. Защо не искать б
оть нась да поставлѩеме дрȣги да се молать
(нась) но ные сами да се смериме и са се срд
се молиме. Тогава ни се радȣва г(оспод)ь
тогава даеть намь прошенїе наше, като и л
чедны ѡ(т)цы творать. Защо и оны свои ле
чеда сьтвараеть ги, подвижны ради да прї
прошенїе ѡ о(т)ца. Така и ти да твориши.
те е одслышаль б(ог)ь, бл(а)годари б(ог)а, а
не те е ȣслишаль, почекаи мало, и сь се срдце
се доде те послȣша. Не тї е фаида да постав
дрȣгаго да се моли за тебе. Или сиромахь
или чорбацїѧ, самь за себе да се молиши
кешь полȣчи(ти) прошенїе. Защо и чл(о
сьгрешиме, и кога често паднеме да мȣ с
лиме, ȣтро и вь полȣнощи и вечерь, поклан
се немȣ и бїемь своѩ глава оть земли пред
неке ли оумилити се, неке ли прости(ти) с
шенїе. Колико помного хощеть б(ог)ь про
наша сьгрешенїѩ кога го сами с прилежан
лиме. Ако ли оставлѩеме дрȣги да се мол
нась, а ные вь леностн да ходиме, неке ны
помогнȣти. Ако и много грехове имаме са
се молиме, сами да припадаеме милостивомȣ б
Ако не послȣша нась единь часъ, или два, и
или .і. или .к. или многажди, не ѡблени се но
доде примешь. И кога прїимешь бл(а)годари
какь си прїель. Много оулазȣть оу цркви
лать се, и кога иѕлезать ис црьква да г
пишь що ее рекло с(ве)тое еѵ(анге)лїе; по
слȣхи их не слȣшать четенїето мое. И ти
четеши и поеши и самь не разбирашь
четеши и поеши, и искашь да те послȣша б
и рекаль еси: преклонихь колена моѩ
молих се б(ог)ȣ. На с тело преклониль с
б(ог)ȣ а не са разȣмомь. Тело твое оу црь
ȣмь твои скїтает се ради кȣпȣванѥ и прод

твоѧ молать се, а ѹмь твои трапезе поста-ь. Врагь, лѹкави врагь ѕверь єсть и знаеть ють молитва много дѹшевна полза прїимаемо, ходить и смѹщает нашѧ молитва, и прїи- намь много и зли помишленїе, и помра-нашь ѹмь, и не помниме що сме рекле. Ако патиме паа да повториме и да потретиме. И така видить врагь хоке се посрами и побе-оть нась. И оть това да разѹмеемь кога се ь се намь за некоѧ вещь, и придемь при го господара за некоы работа, сабираеме ѹмь и почнеме да го молиме. И (а)ко има ги чл(о)веци тамо ные на ных не вази-, такмо него єдинаго молимь. Колико по- потребно помного така да твориме б(ог)ѹ, молиме се ради греховь нашихъ прощенїе. не бѹдеть расеыпь оумь нашь тамо и тамо; ради не прїимаемь прошенїы наша, но още ены хощемь бити. Много имать нищи людїе години работи некоемѹ кнезѹ ради ценѹ и трѹждають се и рабодають, или ради цены ади некое начельство множицею и не мо-да полѹчать прошенїе. Нашемѹ вл(а)д(и)це г)у б(ог)ѹ, оть него же прїимаме мали наши , но и єще повелика вызданїе прїемь оть наши, и не имахме тащани, ыкоже беше чно намь и потребно. И да разѹмете колико се е кога наидете некого добраго чл(ове)ка хоратите сась него, и много се пользѹеть. о помного бѹдать се пользѹвати кои дѹмать ога, сас б(о)ж(а)ственое писанїе. Колика хоще прїе оть б(ог)а. Наши раби чрезь лета непрестано работать намь. И ако при- се некои день или оть болесты или раз- се и не можеть тоы день работати и много тешько бѹдеть, а ные ны мало некеме ѡста-ѹетїные работи и да поидеме на молитва и дадемь бл(а)годаренїе б(ог)ѹ. Не лї е то лично, чл(о)в(е)че, да не познаваши кое ти ть на д(ѹ)ша, а ти го просиши оть б(ог)а; знаеши що просиши оть б(ог)а. Ти єгда и, нищо не искаи, тѹкѹ речи: кое бѹдеть а д(ѹ)ша спасенїе, това да ми даде г(оспод)ь. не взираеть б(ог)ь на твое искане, но онь познавает кое е тебе за потреба, тава ке да ти даде. Защо, и ап(о)с(то)ли выпросиха оть х(рист)а прошенїе, и х(ристо)сь имь рече: не знаете что просите — защо искаха начелство да запо-ведѹють дрѹгимь, и х(ристо)сь скара ги, и рече имь: тако и неверны єзицы творать и искать да заповедѹють. Така и о(т)ци творать; не дають на свои чеда како оны сами хощѹть, на о(т)цы нихны промишлають ради нихны животь; колико помного хощеть б(ог)ь ради нашее телесно и дѹ-ше(в)но спасенїе. Когаа много молишь б(ог)а и не послѹшае те, помисли колико молють тебе сиро-маси да имь помогнешь, а ти ни мало сѹхи хлебь не хощеши да подаеши оть многое твое неми-лосрьдїе и безьчловечїе. Но б(ог)ь оть многое чл(ове)колюбїе и тебе немилостиваго бѹдеть по-милѹвати кога станешь милостивь. Бл(а)жены да-видь имашее только работа, имаше и ц(а)рство и па ходеше .ꙁ҃. пати на день и молеше се б(ог)ѹ, и не тѹкѹ за себе молеше се, но избави иже бехѹ подь негово повеленїе. А нїе каковь отьветь хощеме дати б(ог)ѹ? А нїе като не радиме молити се б(ог)ѹ, за това и врагь нахождать место и вь много грехове нас тѹра. Но които моли се често, са се срдце, не ѡставлѧеть го молятва да сагре-шить — ыкоже вода напаыеть градини и ливади и биваеть трева весела и зелена, и дрьве пло-довити и раждает плодь, така и плодь дѹховны, источникь сльзи такови. Аще що выпроси оть б(ог)а оуслышить мѹ м(о)л(и)тва и ке е да саберетъ вь себе вьсака дѹшевна добродетель. Ыкоже рече писанїе: бл(агосло)ви д(ѹ)ше моѧ г(оспод)и и вьса вьнѣтрьна моы и да разлѹчить оть земли на ра-зѹѹмь и помишленїе. Тогаы не такмо достигаеть до небеса но и до престола б(о)жїа. Такьваѧ сила имать коы молитва биваеть таино и ськрѹшеным срдцемь и смерены дѹхомь, а не сась многословїе, но мало и смерено и просто. Такьвава молитва милѹва г(оспод)ь. И то наѹчи се оть ана, мати про-рока самоила; така дѹмаше кога молеше се б(ог)ѹ: адона б(ог)ь, єлои саваоть, сиречь: вьседрьжи-телю б(о)же, ако кешь призрети, призри на сме-ренїе раби твои; ако изволиши плодь мѹжески поль дати ми, и да принесѹ єго да слѹжить храмѹ твоемѹ вьсе дни живота своего. И оуслиша ы б(ог)ь, и даде и плодь великаго пророка самоила. Ви-

дите ли потаена м(о)л(и)тва каковь изредень плодь роди. Затова и х(ристо)сь рече: често да се молиме и да дѹмаме: г(оспод)и и(сус)е х(рист)е помилѹи ме грешнаго. Ако ли много дѹмаши изѡбретает врагь вина к насееты много помишленїꙗ и оукладеть твоꙗ помишленїа, и дрѹго дѹмат ѹста а дрѹго оумь. И наивече кога тї е отеколь корема оть много обыꙗденїе и пиꙗньство, тогаꙗ лениви биваме на молитва. Анна коꙗ молеше се таина м(о)л(и)тва твореше с пось и ваздрьжанїе и прїеть прошенїе оть б(о)га защо срдце чисто и сакрѹшено и смерено б(ог)ь не ѹничижить но ищще имамъ да рече и високооумїе и ѹничиженїе. Защо дрѹга вещь, никоꙗ вещъ не можеть да сьтворить срдце чисто ꙗкоже оуничиженїе и досада, като рече вь скрьбехь распространиль ме еси. Защо кога прїидеть намь некои скрьбь и печалъ тогаꙗ вьспоменѹемь б(ог)а сь много смеренїе и тогаꙗ оуслышает и молитвѹ нашѹ и прощает наше прегрешенїе. И още дльжни сме кога поидеме на трапеза да ꙗдеме хлебь и вь начела и въ конець, да чиниме бл(а)годаренїе б(ог)ѹ и са страхомь б(о)жїи оть вьсакїе ꙗстїꙗ да вькѹсимь; и да бл(а)годаримь б(ог)а и да се не обыꙗдеме и опиеме, на да хапьнеме колько нї е доста да ее добре и за дѹша и за тело. Защо кога начинаете трапеза с молитва и сьврьшает се с молба и бл(агосло)венїе никога не доврьша се васака бл(а)га, и никои да ми не речеть: ꙗ секи день на сѹдилїшта предстою и не мога секѹга да се мола б(ог)ѹ. Кога имашь здравь оумь и раждежено срдце на б(о)жество ниедино место не ти вредит да се молиши б(ог)ѹ. И анна из гльбины срдца, таино и никоꙗ не познаваше какь се молеше б(ог)ѹ, и чѹ г(оспод)ь неина молитва. И никои да не находа махана и да дѹма: не можемь да поидѹ вь црькви да се помолимъ б(ог)ѹ. Того ради рекохме, ни место ти вредить, ни време, такмо ти. Когаа тї е оумь на б(ог)а, на вьсако место можеши ты поставити црьковь, аще на кое место станеши да се помолиши. Секи день вьздвигаи рѹце свои на небо; ако не тї е вьзможно а ти стани мльчешькомь, на земли да стоиши а ѹмь да тї е на небо. Ако не тї е вьзможно да станеши на едино место, или на конъ ꙗздиши, или пеши ходиши,

или работишь, или на трьгѹ еси, или кожи ш
или дрѹга работа работишь, можеши да наре
име х(ристо)во и да се помолиши. Тїꙗ слѹ
неволницы никако не имь е вьзможно да по
вь црькви. И ѡны можать да саврьшать сьврь
молитва на слѹжби свои. Защо искать оть
срдце сакрѹшено и смерено и незлобиво и кр
и милостиво и щедро. На такьвїва милости
радѹеть се г(оспод)ь; на такьвива оуслишает
литва; на такьвива вьзираеть, аще на кое м
бѹдеть, или вь домь, ꙗкоже и апостоль пав
помоли се вь црькви на оу темница, и п
негови вь томрѹкь беха, и лежеше на зем
кога помоли се та се оть тамела потресе т
цата, и темничнаго стража кь б(о)горазѹмїе
веде. И ц(а)рь їезикїꙗ лежаше боленъ и за
се и ѡбрати се кь стены и заплака се и по
се и стана здравь. И разбоиникь на крсте ѡп
се распеть, и с малимь гласом царство н(е)б
наиде. И пророкь еремїꙗ, вь каль вьврьжен
моли се; така и пророкь иѡна вь чреве к
помоли се, и даниль пророкь вь ровь, миждо
помоли се. Тиꙗ вьси не беха оу црькви но
велика надежда и вера на вьсесилнаго и вь
гѹщаго б(ог)а, и гореща молитва праща
немѹ. Но що да речемь кога се молимь гре

Но тако и ѡнаꙗ жена хананеꙗ глаго
помилѹи ме, г(оспод)и, даштерь моꙗ зле па
ванька. Тако и ти да дѹмашь: помилѹи ме,
под)и, д(ѹ)ша моꙗ зле безнѹет се. Ѕли врагь
грехь. Бесомѹчимаго вьси желають, грешнаго
ненавꙗдать. Помилѹи ме глаголеше, мали речь
И тамо чловеколюбїе биваетъ, тамо где
милость божїꙗ; тамо вьсака добродетель сь
кс. Дека се наидешь, помоли се б(ог)ѹ и
помилѹи ме г(оспод)и, ако и не испѹщаеши г
Токмо сась разѹмь речи, защо таина м(о)
милѹва г(оспод)ь. И не требѹеть да искаме
дека да се помолиме, но чисть разѹмь. Н
евреи метьнаха їеремїꙗ вь каль; и помол
избави го б(ог)ь оть мѹченїе. И праведны
вь гноище и сьтвори б(ог)а м(и)лостива, ї
чреве китова помоли се, извади го б(ог)ь на
Рекохме, аще где ѡбрещешисе на кое
непрестано да се молиши, чл(о)векь нари

б(о)жїи. Слȣшаи пророка моисеи, кога из-
вреето оть раце фараωнови, и прїидоша на
юре и погнаша ги фараонето; предь моисеи
а по него голи саблї и оть страха викьна
і кь г(оспод)ȣ. И рече г(оспод)ь: что ме
ь, мȣисии? Тако и ты да твориши, кого ти
некоы беда, или оть чл(ове)кь, или оть
речи: г(оспод)и, прїиди и помози ми. Защо
секи час е сьсь нас. Така рече б(ог)ь:
е песи изрекаль ы ти отговарамь, и ы секи
тебе самь, и чȣемь що дȣмашь, и виждȣ
ориши. Видите ли како ѥс блїзȣ при насъ
и кога се помолиме оуслишаеть наша м(о)-
и дает намь и на тело и на дȣшȣ помощь.
машь срдце чисто оть лȣкави работи, ако
молиши се чуе те б(ог)ь. Или на сȣдилище
ли на трьгȣ єси, или на пȣть, можеши се
ити и да прїимеши твое прошенїе. Що на-
г се кога се молиме и простираемь свои раце
е)бо, показȣвать како много зла творать и
чȣждо грабать, кладать, биѧть, на зло прос-
ь и свое тело осезает и ωскврьневаеме ги,
рече ап(о)с(то)ль: вьсаки грехь кроме тела
блȣдь твореи вь свое тело, сьгрешает.
и рече: таина биваема срамно єсть и го-
се; того ради потребно есть да се боиме
не осквраваемь наши рȣце защо сьс ных
блаемь с(ве)ти таинъ. К томȣ да ги не ωск-
мь, но да ги очистимь с милостинѧ и да
ме на сиромаси, болнымь и затворенимь, и
ги простирае на небо и моли се б(ог)ȣ. И
се оскврьнены како смееши да ги прости-
на н(е)бо. Таково оскврьненїе и нечистота
гневь б(о)жїи приводит на сьгрешающи.
ни ли да разȣмееши колика сила имать
и)тва биваема вь црькви, чȣии ап(о)с(то)ла
како се помолиль. Беше затворень оу тем-
оть неверны и окованъ ȣ жилеза. И ωнъ
е се и вьси христїане молеха се за него и
ного людїе бисть молитва, и изиде петръ
мница. Видите ли молитва колика сила имать,
рьковномȣ стльпȣ бисть помошницȣ, колико
понаманьшимь повелика помощница хощеть
Защо намъ повелено е да се молиме за
ристїане и за епискȣпа. Єгда поведат не-

кого осȣжденика на самрьть и станат вьси люди
и поидȣть и помолать ц(а)ра за него, и кога оу-
слишат ц(а)рь толики глас отпȣстить осȣжде-
ника. И колико повелика радость биваеть кога се
отпȣстȣть чловекȣ сьгрешенїа оть молитва. Того
ради и б(ог)ь постави попи, црьковны слȣги, да
се молеть за немошни. Аще петрȣ помогна мно-
гимь молитва, како ти оуничїжаеши црьковною
и єреискою молитвȣ ıако же любовна сила, и мнози
не могȣть да ы разрашать. Тако и молитва. И
ны оть кои вещь не можеть да ы разрȣшать,
но и които са расеıни, м(о)л(и)тва сабираеть ги вь
кȣпе. И моиси не беше на воиска, сас воине,
но и онь на воиска кога распростре рȣце свои на
висотȣ; доде дрьжаше моиси рȣце на висотȣ по-
беждахȣ евреи, и кога мȣ се досадеше и сведеше
ги доле побеждахȣ иноплеменицы. Того ради остави
арона и ора и дрьжехȣ мȣ реце, и тогаı побеж-
давахȣ евреи. Ниєдино исправленїе не беваеть
єгда вьсемь не бȣдеть на польза. Аще испосныкь
єси, аще и богомолець єси, ако и вь нищота
пребиваеши; аще и на гола земли лежиши, и на
место хлебь, земла и пепель ıадеши, и на вьсакь
денъ плачеши за свои грехи в все дны живота
твоего, и не хощеши пользȣвати, залȣдȣ мачишь се,
защо и моиси много и велика чȣдеса сьтвори но
не беши толико великь предь б(ог)а, на кога рече
блаженаго ωнаго гласа иже рече: г(оспод)и, ако
оставиши имь сьгрешенїы, остави, ако не оставиши
и мене отпиши оть книгы животны, иже ме си
написаль. Такожде и д(а)в(и)дь рече пред б(ог)а:
азь пастїрь сьгреших, овци не сьгрешїше; вьз-
врати гневь свои на мне и на домь о(т)ца моего.
Вьса дела пророчаска добра єсȣ и анг(е)ломъ по-
добна. Но и дела павлова много милосрьдїю и
любовь показȣють; понеже помоли се б(ог)ȣ да
отпадет оть слави ради чл(о)вечаское спасенїе,
сиречь да отпадеть оть царство н(е)б(е)сное, такмо
вьси людїе да спасȣть се. Того ради їωна не спе-
день оть кита. Милосрьдїе павлово превьсходить
моисеово, понеже моисеи вьсхоте да погїнеть
сась рода єврескаго но паваль не такмо ради
сародницы свои обеща се да погинеть, но и за
васего мира ωбеща се да погине, тȣкȣ ωны да
спасать се. Добро ѥс чл(ове)кȣ да искать оть

…зеїта чл(о)веци молитва, на и шнь хощеть да имат некое исправленїе на себе. Ако ли не имать ниедина помощь, не имать оть с(ве)томѹ молитва. Не ли пророкь еремїа три пати помоли се б(ог)ѹ ради евреето и трїщи рече мѹ б(ог)ь: не моли се за них некю да те послѹшамь, защо ми са много дасадиле. Коıа полза сътвори самоиль саѹлѹ и до самрьти саѹлови плачеше самоиль за него и молеше се б(ог)ѹ за него и рече мѹ б(ог)ь: ако вьстанет ноїи їωвь, даниль не възмогѹть избавити свои и дащери; оукѹренїе … ихь и не помагать ни светимь молитва. Вьспомени корьнилїа. Негова м(о)л(и)тва и милостины, иже твореше тавиѳа. Слѹшаите г(оспод)а … дѹма: помошници иерѹсалимѹ оть мене д(а)… ради о̑ про(ро)ка, на когда егда вьцарить се … праведни иногда прїиде наваходоносорь. Така ѹчини г(оспод)ь защо се беше ѹмножила злоба и лѹкавство еврейско. Но и нїа христїане и избраны людїе б(о)жи защо предадохме се цар(ю) нечастивомѹ и лѹкавомѹ оть грехь нашихь. И пакь оуслиша пророка самоила и кога и шни чинеха добро. И кога прати а(н)гела своего и вь … часть нощи сто и седемьдесеть хиляди воиска оть сина хирїмѹ ц(а)рѹ воиска. На хощеши ректи: коıа ми потреба да бих искаль оть дрѹгамѹ м(о)литва кога ıа творя воля б(о)жїю. Що дѹмашь, человече! Защо не рече ап(о)с(то)ль павель не требѹеть ми чѹжда молитва и паа и кои ти се молеха за него и не беха достоины спроти него. И петрь не рече не требѹет ми м(о)л(и)тва, защо молитва беше иобша биваема вь цр(ь)ковь шнемь, и вь скоре избави се оть темьница, а ты дѹмашь защо ми е чѹжда м(о)л(и)тва? За това тї е потребно, защо ако би трасиль г(оспод)ь нас ради нашихь лености, кога стоимь на молитва, и молиме се да ни прости наше прегрешенїе и не творимь емѹ почасть. Какьво чинат раби господарю своемѹ почасть и са страхь мѹ работи. И кога искашь с некого да си похоратишь за некоıа работа та идешь са се срдце при него да похоратишь сась него. А кога се молиме б(ог)ѹ да прости твои сьгрешенїа, а ти се ленишь и прозевашь се и седишь на столе, и позе твои едина … поставлиеши, и ѹмь твои ходить кога на

трьговина, когаа броишы пари сась ѹмьма … на своıа работа мислишь, кога даишь, токм… твоıа вь саломотать, това не веднашь или … но секи день така чиниме. Такмо то е… истезаль б(ог)ь оть нась, каковь ответь можем… б(ог)ѹ? Или ради наше лице различны наши … помишленїıа, иже бивает оть не страха; … очина и оть лѹкави вазорь. Ако ли така не… ради шклеветанїе ближномѹ и шсѹжденїе; това се не чѹваме, но на вьсакь день шклев… и шсѹждаемь, и така единь дрѹгаго оунича… и единъ дрѹгемѹ досажаемь. И кога е предь н… него добро говориме и хвалиме го, и кога от… отидеть а ные почнеме да го шсѹждаваме. И д… завидиме и кога некои патать некоıа щета… ваме се. Х(ристо)сь ѹчи да се молиме за … ны чинать пакость. Ѡ чл(о)вече, вь црькв… дишь да се помолишь б(ог)ѹ ради свое сп… а ты дрѹгаго ненавидиши, кльнеши, но … молиши се б(ог)ѹ да му не прости сьгре… или да мѹ дадеть да патить некое зло или … постигнеть. Никако неприлично есть намь … тиıномь да имаме зави(с)ть и ненависть, … бовь и братолюбїе. Кога се молишь б(ог)ѹ … прости сьгрешенїе не васпоменѹи чѹжда сьгре… и б(ог)ь да не васпоменеть твоıа сьгре… защо рече г(оспод)ь: простите, да се прос… вамь. Ако ли вие не прощавате а ıа некю … простити. Затова рекохме, не имать дрѹги пог… чл(ове)кь оть които кльнеть дрѹгего чл(… Защо, чл(о)вече, стаеши ıадовита ѕмїıа, … изригаеши ıадь. Чл(ове)кь еси оть б(ог… честень, оть вьса зданїıа више еси; не буд… и диви ѕверь, затова даде тебе б(ог)ъ оус… да хапешь ıако ѱе, но сась глаги речи … шаеши и да исцелеваеши братїıа твоѧ. П… что тебе рече б(ог)ь, да прощаеши кои тебе … шавать. Ты же и мене, непаметозлобнаго, … ши ме да бѹдѹ тебе подобень и шбщникь … брата твоего и твориши да се радѹе врагь с… Не ли рече б(ог)ь, молите се за творещеı… обида. Но како вьзиваеши б(ог)ѹ да разрѹшить … иже го и поставиль, и никои де не молит… погибнеть дрѹги но да спасать се вьси. … искаме да се помолиме б(ог)ѹ ради прощенї…

велика леность приходить намь. Тогаы рае врагь сась нась, и борить нась на оть него зла биваеть, и ненависть и зависть, и паюбїе и клеветанїе. Защо не можеме да поe сѹпротивника нашего, дїавола; па него приготовиме, него да кльнеме, него да хапеме. Така да се разѹмиме братїе и да порадиме и да саврьшиме заповеди б(о)жи, и по волы б(о)-жїы да ходиме, и ц(а)рство н(е)б(е)сное полѹчити и бѹдѹщих бл(а)гь сподобити се о х(рист)е ї(сѹ)се, г(оспод)ѹ нашемѹ, томѹ слава и дрьжава сь о(т)цемь и с(ве)тимь д(ѹ)хѹмь и нинѣ и присно, аминъ.

IV
СЛОВО КАКО ПОДОБАЕТЬ ОУЧИТИ СВОИ ЧЕДА НА СПАСЕНІЕ

Молю ви се, бл(а)г(о)с(ло)вены хр(и)стїане, сь вьниманїе и тащанїе да имата грижа за чеда за свои ратаее (?) како да се спакако да са б(о)гооугодны, и да васпоменете кенаго їѡва како на вьсакь день чинеше, е кѹрбань ради свои чеда, защо се боеше сьгрешать предь б(о)га сась некое злое ше)нїе. Вьзпомени авраама какьво зарача на унѹцы; добре, рече, да чѹвате за(по)веди б(о)-ка пророкь давидъ и царь, кога поче да ѹмира сина своего и вь место да мѹ оставить богатество, а онь мѹ зарачи и рече мѹ: о ное, ако любишь и ходишь по законъ б(о)жи неке ти прїи некое ѕло, но вьсака вещь ти лесно и ѹгодно бити, и ке да ти биде едомь великое оукрепленїе. Ако ли изспадоть оныы помощь, никоы помощъ не хоимети оть ц(а)рскою силѹ и оть богатаство, ако оу кого чл(ове)ка не имать правда)гочастїе погублѧетъ свое богатество и ѡстаа срамь и за оукорь. Но кои имать правда)гочастїе, ако и що не имать, помогнет ѥмѹ и стечет богатество. Потребно ѥсть и родиили о(ть)цъ или матерь да не радат за о богатество, да ѡбогатают чеда свои и да лачать сась хѹбави премены, но да ги ть с поѹченїе, да са бл(а)гоговены и смерьпеливы и послѹшливи и кротькїи и м(и)л(о)стиви и бл(аго)чьстиви; да не ѥ юбець, да не ѥ ѡбыдникь и пїяница, да ролюбець, да не бѹдет се вьдаль вь тестрасти и нечисти.

гда твои синъ бѹдет б(о)гѹ оугоденъ, тогаы ть, тогаы ѥ оукрашенъ и премененъ и славенъ. Длъжны са родителе сась много разѹмъ да изгледѹвать свои чеда, како ходать и с каковимь чл(ове)комь сабирает се, защо, ако не имате грижа за сви чеда и оть ваше негледанїе да сьтворить некое грехъ, вась ке да мѹчить б(ог)ь ради ных, защо ако не имаме и за дрѹгаго чловека грижа како би се спасаль, хоке да сѹди нас б(ог)ъ. Ѩко же и ап(о)с(то)ль павель насъ оучить, рече: никои оть васъ такмо за спасенїе да радить; но и дрѹгемѹ христїанинѹ да помогнеть за спасенїе. Колико много хощеть ѡсѫждены бити оть б(ог)а които родителе не ѹчать чеда своы на законъ б(о)жи. Видите ли како оучит нась пїсанїе да ѹчиме свои чеда, а нїе не твориме тако, но ги оучиме да станать чорбацїи и да имать красны кащи и премен̈и и добри коне и лозїы и ниви и ливади и дрѹга многа стока, тогаы имь се радѹвате и тогаы ги хвалите, а за ныхно дѹшевное спасенїе никакь не мислите. Ако ли речеши, мои синь разѹмань е за това стече много а(с)при и вьси чл(о)вецы имать го за похвала. Знаи до некое време ке да го имат и богатество и славата, па ке да ѹмре и ѡнъ. Но що рекохме, ако кои имать благочастїе ѡны се наричат чорбацїи и разѹмны, ѩкоже рече се: аще кои имать вера и надежда на б(ог)а не требѹеть немѹ богатество, ако ли не имать вера и надежда на б(ог)а, ни помощь не имать оть богатество. Много родителе зла наука имать, никако не хощѹть да ѹдарать свои чеда, или да го скарать, и гледать ги како безаконо ходатъ, и нищо имь не кажеть. И много ы видехь такьвива ненаѹчени, завадоха ги предь сѹдїе и ѡсекоша имь глави и сташа родителе на своы чеда крьвници. Защо оть мали вазрасть

не ȣчиха ги, не караха ги и не биха ги, и ѡни се сьбраха сась ѕли и сась развращены чловецы и оть ныхъ наȣчиха ѕлаа наȣка и почеха ѕло да чинать; и до после приведȣть ги на ѡбщи законъ, сиречь нѧ ц(а)рски сȣдь и предь толики народъ ѡсȣдать го на самрьтъ. И тогаѧ негови родителе оть народа засрамать се и за сина своего велиia жальба имать. Такови неразȣмны родителе които ненаказȣють своꙗ чеда, много ȣкорь оть чл(о)вецы трьпать и прьстомь ги показȣють и междȣ себе дȣмать си и кажать: не ли томȣва сина ѡбесиха, а томȣва сина фатиха на блȣдь, а томȣва крьвникь е, и оть чловечески срамь не смеють такьвива родителе да излезать пред народа оть срама и оть жальби станать ꙗко безȣмны. О человече, не ли те е срамъ кога видишь сина своего на сȣдище приведень, и предь толикимь народомь оучать сина твоего разȣмь. Не ли тебе беше приличьно да ȣчишь свое чедо. Ако би ти оучиль прежде свое чедо, не би се сага срамȣваль и не би се криль оть народа като хаидȣкь. Ты самь предаль еси сина своего на самрьть и станаль си крьвъникь синȣ своемȣ. Видишь ли колико безȣмень чл(ове)кь биль си? Кога би видель чȣжди чл(ове)кь да скарать сина твоего или да го оударить, а тебе прїиде жаль и расрьдишь се на ѡногова чл(о)века, и почнешь да се карашь. Ѡ безȣмьни чл(о)вече, защо така расрьдиль еси като диви ѕверь и повише оть ѕвери, и дигашь велики метежь и крамола. А кога видиши врага на вьсакь денъ биетъ сина твоего, и иска дȣшȣ да мȣ извадить, и да ꙗ занесеть ȣ вечна мȣка, а ты гледашь и никоꙗ грижа не имашь да го избавишь оть рȣки вражїа. Коꙗ милость имаши оть б(ог)а; колико безȣмни есте, колико несамисльны. Кога видите свое чедо на новь месець падает и мȣчить го бес и почнете да мȣ ищете лекове, да го носите по црькви и да молите с(ве)тыи да мȣ дадат телесно здравїе, да го избавить оть мȣченїе; а кога видишь с(и)на своего на вьсаки день грехь садеваеть и трькалѧ се вь грехь како свиньꙗ вь каль, и тогаꙗ не имате грижа да га излекȣеши. Знаи, о чловече, ако видишь сина своего да пада оть ванька, телото мȣчитъ бесь, а на дȣшата никое ѕло не можеть да сьтворитъ, но ѡще по-

много добро и даеть на дȣшата. Тоꙗ чл(о
които пада оть надворь, да трьпит и да бл
годарить б(ог)а, та се като мȣченикь нарича
които на вьсакь денъ сьгрешае и никако не
ходи на покаꙗнїе, такьвива и на тоꙗ свет
чл(ов)ецы ке да се ȣкорены и посрамлен
кога оумирать хоке дȣша ихь поити ва вечна
Па ке да речеть г(оспод)ь на тые които и
чеда: азь сьтворихь вась да сте начелници
чителе на свои чеда; не ли предадохь ваша
оу ваши рȣце, не ли зарачихь вамь, оть ма
ȣчите ваши чеда на бл(а)гочастїе. И искаш
речешь оучихме ги и не слȣшать. И ꙗ това з
како те не слȣшать, защо са станали го
требало е да си ги оучиль кога беха мальки
врагь присить вамь м(и)л(о)сть да ги ми
до де се мали, и разгалите ги оть малки. А
порастать, и да ги оучите не слȣшать выи,
потребно беше да ги сте ȣчиле доде беха
да ȣзмать страх и да ви се боꙗть. Сего
градинарее имȣть обичае кога що посеют
градина, кога порасте дивь бȣрень, често г
вать, доде е младе не даеть мȣ да ȣкорен
не подавить питовната седба. Така подобае
творите на ваши чеда, да не ѡставꙗте
ѕлоба да се оукоренить оу нихь доде еса
Кои ответь бȣдете отвещати б(ог)ȣ, кога
ваша оукореваꙗть вась и ѡбезьчаствȣеть. П
оу закона пишеть: ако кое чедо кара с
о(т)ца и сась матерь свою самрьтїю да ȣ
Сїиречь да го побїють с каменїе колико п
хощеть мȣчен бити, како мȣ са ненаказаны
и досаждають б(о)гȣ. Защо ако ваша чед
рать ѕло и грехь, б(о)гȣ досаждають. А н
ꙗны и грешны видиме на васакъ день как
чеда досаждаеть б(ог)ȣ и хȣлать на с(вет)
б(о)жїе, и ныкако немаме грижа да ги испр
Видиш ли колико почитаеть нась б(ог)ь и
кога те оукорить с(и)нь твои, да го по
каменїе. А ти видишь с(и)нъ твои како
кȣва законь б(о)жїи и ныкако не ванимаеш
м(и)лость надееши се да полȣчишь оть б(ог)
ради рекохме, благословени христїани, да
лениме и да наказȣемь своꙗ чеда да твор
поведь б(о)жїю. Защо вьси можете да ра

ога оугаждает б(ог)ȣ, и б(ог)ь сась ных; и а тоꙑ светь добро хощать да проидать и оть ловецы имети почась. Защо ако и боит се (о)гȣ, творить волю его. Таковаго вьси любать, ся го почитаеть, а злаго чл(ове)ка вьси го не-навидать, вьси мрьзать на него. Аще и много огать да есть, паки ненавидать го и бегать оть его, ꙗко же рекохме колико ѡсȣжденїе имȣть които ѣчать оть мали свои чеда. Ако и мирска мȣдрость жать, ако и боготи бȣдȣть, ако и на те(?) из-естно да разȣмеете, слȣшаите да кажа вамь: беше екои попь вь Їерȣсалимь, беше мȣ име илїꙗ; ѡнь еше предь рож(де)ство х(ристо)во леть ѡсамь отины и шеесеть, и беше добрь и бл(а)гоговень б(ог)ȣ ȣгодень; имаше две чеда мȣжески и оть ього любовь какво имаше на своꙗ чеда, не мо-еше нищо да ги скара и много беха се расла-ле и разгалиле ѡныꙗ деца, и кого порастоха очеха (да) чинать ѕло, а ѡнь ги оучише, дȣмаше мь: чеда мои, немоите така чины(ти), а ѡни го е слȣшаха, защо беше по добре да ги ȣчить огде бехȣ малки да ȣзмать страхь. После ги учеше, но паки боѣше се да ги нещо не ѡ(с)-рьбить, да не пожалать; того ради не можеше да фане са зло, да ги скара и да ги накажеть и а ги биеть, и да ги отбиеть оть ѕло. Но с таꙑ (в)л(о)сть и с таквꙑ любовь сатвори та вазнена-иде б(ог)ъ и него и негови чеда загȣбиха и дȣша тело, защо на вьсакь денъ твореха ѕли ра-оти. И досэди се б(ог)ȣ оть ныхно ѕло творенїе, пожали б(ог)ь илїꙗ їереꙑ да не погȣбить и тело дȣша, и рече б(ог)ь пророкȣ илїю да идет да речет опȣ илїи да наȣчи свои чеда. И отиде с(ве)тыи илїꙗ рече мȣ ꙗкоже беше мȣ заповедаль б(ог)ь. А ѡнь рече: бл(а)годаримь б(ог)а, добре єсть заповедаль (б)ог)ь, но ꙗ оть жальби не могȣ да скарамь своꙗ чеда. И вь єдинь день подираха жены и станаха чло-вецы сас тоꙑги и истрепаха га. Тогава дои-доше некои чловеци и казаше попȣ илїи и ре-оха мȣ: денеска побиха ги твои два сина, ȣтре-паха ги що ги миловаше. И онь ва тоꙑ часъ паде оть стола и оть жалби оумре. Заради чедо огȣби и тело и дȣшȣ. Тоꙑ попь илїꙗ дрȣги грехь е имаше на себе; токмо тоꙑ грехь не може да трьпи б(ог)ь. Не хте още кога беха млади да накаже свои чеда, за това и ѡнь погиби и негови чеда. Кога за мало съгрешенїе искорены б(ог)ь илиинъ домь, а ѡныꙗ които чинать поголеми грехове, кое мȣченіе чекать ныхь. Аще правад-наго илїꙗ иереꙗ не го жали б(ог)ъ, како беше старь и нарочить, и початень и сȣдїꙗ вь єврей-скаго народа и двадесетъ леть и ни оть кого нищо не ȣзе ради расȣжденїе иже расȣждаше родȣ єврейскомȣ и толико беше великь и про-чȣень, не може нищо да го избавить оть гнева б(о)жїа, но погȣби б(ог)ь и него и негови чеда и домь неговь. Така е потребно и намь, да се смислиме, защо илїꙗ єреꙗ толико праведень беше и б(о)гȣоугодень, такмо тоꙑ грехь сьтвори, како не наȣчи свои чеда на законъ б(о)жїи и погȣби го б(ог)ь, и него и чеда негови. Що ке да биде оть оныꙗ кои то ни за себе радать, да се исправать ни за свои чеда. Кои не ȣчить чеда свои на законъ б(о)жїи, хощет ѡсȣждень бити. Колико хощет бити ѡсȣждень които свои чеда сьблазнȣе и ȣчи ги на зло; что бȣдеть о него бити? Како не можеть чл(ове)кь б(о)гȣ ответь дати за своꙗ сьгрешенїꙗ, така родители не мо-гȣть да вазбранать чеда своꙗ да ги не мȣчить б(ог)ь. Ако оть младо наоучишь чедо свое на законь б(о)жи и кога придеть на възрасть не мо-жет скоро да се потегли на зло защо е де-тиньска дȣша като чисто и бело платно, оу какьва го боꙗ тȣришь такова станеть, и после ако искашь да го поставишь оу дрȣга боꙗ, да мȣ променишь лице, а ѡно понапрежната боꙗ прилича. Така са и мали деца. Кога се оть мали наȣчат на добро и кога порастать не можать скоро да се ѡбратать на ѕло. За това и апостоль павль рече вь .є. глава ка коринтеномь право посланїе, така рече: ѕли и развращены беседи развращает младомȣ оумь. И не чȣди се како стають чловеци блȣд-ници и хаидȣци а други отрицать се оть бл(а)-гочастивою верȣ. Да беха били оучены оть мальки, не биха се отрекли оть верȣ, и дрȣго ѕло не биха творили, защо оть мали не ȣчиха ги родителе на законь б(о)жїи, того ради оть малїи навикоха ѕло, и мало нечто да видать а ѡны готови да се развратать. Того ради ап(о)с(то)ль павель зарача намь, вь шеста глава ка єфесомъ посланїе така рече:

ѣда. чеда. послȣшаите родители свои; ѡ г(оспо)де
ы бо есть праведно: чати ѡ(т)ца своего и матеръ,
же есть заповедь прьва вь ѡбетованїе да благо тебе
ȣдеть и бȣдеши дльговечень на земли. И соломонь
ече вь .Ї. глава. тако рече: наказаны синъ премȣдри
вает. Ако ли кои отець не наказȣеть с(и)на
) правдȣ. ненавидить своего с(и)на, того ради и
е наказȣва: ако ли кои на(ка)зȣва сына своего
гаы го любить: ако би била злоба естаствена
. чловецехь и да не беше вьзможно ѕли чл(о-
)кь да стане добарь и да ȣчинить некое добро
ако васегда да чинить ѕло; а добри оть само
бе да са оучиле на добро; по правдȣ хотехȣ
и да речать на страшно(мȣ) сȣди б(о)гȣ: г(ос-
)ди, почто нась ѡсȣждаеши на мȣченїе, тако нас
и сьтвориль ѕли и не можехме добро. Ако би
ка било, и зли и добри оть само себе да есȣ,
и не би било ни сȣдь, ни вьздаянїе не би било,
рай ни вечна мȣка, но оть свое произволенїе
сакь чло(ве)кь и добрь станеть и золь станеть.
акови ответь хощеть дати б(о)гȣ, кои то роди-
ле милȣват свои чеда наставлѧю на ѕло и не
иемехь: или да скарать некого или да излаже
кого да добиеть богатаство. Ѡ чл(о)вече, ако
илȣвашь чедо свое. не давай мȣ богатество,
мȣ ѡстави добра наȣка и бл(а)гоч(а)стїе, ѩко
го ненави(ди)шь дай мȣ богате(ст)во. Ѡ ве-
ко ваше безȣмїе, родителе, ѡще на животе
шемь зарачате на чеда ваша именїе, и по са-
ьти вашемь земат чеда ваша богатество ваше,
ѡставлѣете два ножа на чеда свои: єдинь ножь
ане, а дрȣги невидими врагь и предаете чеда ваша,
рȣце вражїа. Ако ли искашь да ти на чедо свое бо-
тство, дай мȣ доде си живь, да видишь, ако на зло
стачаеть, а ти да го карашь и да му не даешъ
ко да творить. Ако ли по твои сьмрть ѡставишь
твое чедо пари, а ѡнь се разврати и телесно
дȣшевно и ни оть кого не боит се нити се
амȣва, и тако и дȣшȣ и тело погȣбȣва; за това
требе да ѡставлѣеме на чеда свои стока, но
и на чедо оученїе, вразȣмленїе, наказанїе,
л(а)гочастїе и вьсака добродетель. Ако ли имȣть
ого стока, отидеть имь оумь на стоката и
боварать да чинать некое добро, и сась стока
криват своѧ сьгрешенїе, и кога видить како

не имать оть свои родителе некое земно и с
стока, такмо имȣть оть родителе свои добра
и бл(а)гочастїе, и на това имать надеж
тоѩ светь лажовны. Затова които имате
никоѩ грижа да не имать такмȣ за своѩ
како да ги наȣчи на законь б(о)жїи — прь
да дȣмать и дрȣга работа. Ако би вьсакь
ве)кь своѩ чеда оучиль на законь б(о)жи и
єдинь оть дрȣгаго оучилїи биха се, и
би сияло бл(а)гочастїе и тогаѩ би се в
добродетелъ оумножила, тогаѩ бѧ се рад
ѡ(т)ци сьс чеда, тогава биха бї се прослав
бащи и майки и чеда; тогаѩ би се радȣваль
сась такьвива о(т)ци и чеда; тогаѩ би велики
дарȣваль б(ог)ь такьвива о(т)ци и чеда; тог
велика милость б(о)жїѩ била би на вьси х
тїане. Ако кои родитель наȣчить свои че
законь б(о)жи, а они после наȣчить дрȣгего
ради многа м(и)л(о)сть хощать да полȣча
б(о)га, защо и свои чеда спасоха, и дрȣг
край ныхь спасоха се. Ако ли, паки, кои ро
не радиха и не наоучиха своѩ чеда дȣшевн
сенїе, но станаха развращены и чинать ѕ
дрȣги се оть ныхь саблазнȣѩть и творать ѕ
кови родителе наричать се крьвници и пове
крьвници, защо крьвникь тело ȣбива. За
рашь на коня юзда да го ѡправлѣеши да
по равны пȣть, да не ȣпаднеть оу некоѩ п
и себе да ȣбиеть и тебе; и биеш го и
го да го доведеши на пȣть. Така и ты да тв
на свое чедо. Кога го видишь да ходит бе
и не оставлѩи го да чинить ѕло, но приве
и наȣчи го на законъ б(о)жи, никако не ѡст
го да чинить своѩ волѩ, имай го везана о
кона б(о)жїѩ. Ако ти имашь свое чедо в
неке го б(ог)ъ везȣвати, ако ли го ти в
зȣешь свое чедо, знай тешки и горки
и нерешими ȣзи оу вечню мȣкȣ има. И
речеши много наказȣю свое чедо да ходи
поведи б(о)жи. Добре еси оучиль, но ви
кое исправленїе исправиль есть, и вишь
е ѡставиль прежнїте свои ѕлїи обичаи... с
ренїе и покоренїе, и да ли е вьзлюбиль
жи законъ. Никако не ѡставлѩи го да т
своѧ волѩ, оть вьсего срдца своего, защ

трьпать чловеци поѹченїе и наказанїе и
анїе, но не хощеть подобро исправити
закона б(о)жїы като некоы рана поста-
екое билїе и вежешь и не можеть да зара-
ананата оть онова билїе; кои потреба ако и
ѹ(де)шь наложити? Така са и тїы които не
ат слово б(о)жїе са се срдце, не можать да
целеть дѹшевните раны. Ꙗкоже рекохме
одобаеть кои имать чеда да ги наставльет
онъ б(о)жи и на дѹшевное спасенїе. Ако
наѹчат родителе своы чеда на законъ б(о)-
ко кои грехъ ѹчинать чеда, родителе ке да
ены; ако ли родителе имать некоы добро-
на себе, и за свои чада на ради да ги
и на дѹшевно спасенїе; нищо не можеть
добро да ги избавить оть вечна мѹка.
о да рекѹ и вамь, чеда, да реча, слѹшаите
родителе по истинѹ и по правдѹ, защо
и живь да слѹшашь свои родителе; не мо-
казать колько са ѡны мака потеглиле за
Родиха те и отхраниха те; ако и много
ишь имь но не можешь да ги родишь като
бе. Ако ѡ(ть)ць твои оукорить твоего брата
о оукори и помагаи своемѹ о(т)цѹ и пока-
како да го любишь своего о(т)ца. А кога
о(ть)ць брата твоего, а ти жалишь брата
мѹ помогнешь, тогаы онъ поѕалъ станеть
да се покорить о(т)цѹ своемѹ, и неке да
ить себе, та и ти бѹдеши носити негови
защо ако кои помагат грешникѹ да се
лить оть грехь, онъ повелики грех имать
огова что е сьгрешилъ, защо кога не исце-
грехъ дѹшевны, самрть приводить и дние
жаемь свои родители. Ако кои свои роди-
почита велики страхъ да имать оть сѹдїы,
того страха и са сила хощат почитати
одителе; ако ли ги оучижаеме, а ѡны са
угодны, естаставь ѡбличать нась. Ако ли
естаств(е)ны савесть не ѹбоиме се, по неже
огаго народа хощемь оубоыти се, и по
можемь стати кога се наказѹють ѕли, по-
могать стати; и кога некои творить добро,
и теглать се по него. Того ради и деца
учать книга, бие ги оучитель предь дрѹгите
да се боыть и да станать поразѹмны. И
добрите деца похвалает ги оучитель предь злите, да се засрамать и ѡны да станать добри. И тако чинат разѹмны оучителе и радать и книга да наѹчать децата; и на богоразѹмїе и на законъ б(о)жи оучить ги. Того ради подобает намь кога искаме да дадеме наши деца да оучать книга, да избираме оучителы, не такмо да знаеть добра кныга, защо много има чатьци и певци, а ѹмь и житїе имать развращено. Ꙗко же рекохме, на добри оучителе да даваме свои чеда до ѹчать или книга или занаыть, и да ги наѹчать и на дѹшевна потреба и на телесна; и на добре да ги наѹчать оть ныхны родителе. Защо родать родителе чедо и телесно отхранать го, а добри оучителе прииме д(ѹ)ховно оученїе и познаеть б(о)га. Да се не хвалать некои чеда како имать добри родителе и праведны самь себе ѡсѹждаеши. Да имашь родители добри и праведны, а ти самь да ходишь беззаконо, велика срамота тебе. Велики ѹкорь да имашь добри родители, а ти да еси золь. Велико добро есть да радишь да сатворишь заповедь б(о)жїы. На б(о)га да имашь надежда да ти помогнет б(ог)ь да се спасеши, а не да речеши: како имамь добри родителїе и на ных да се надееши како да се спасешь. Но ако нїе чиниме б(о)гоѹгодна дела като и ти и родителе що творех а и тогаы можешь се спасти като и твои родителе. Ако ли не творимь како твореха наши родителе, то велико ѡсѹжденїе имаши от б(о)га. И да ви кажемь да разѹмете како тако есть истина. — Авесаломъ беше синъ давидовъ и сабра се сосъ ра(з)вращени и ѡнь се разврати, и едино време стана противѹ о(т)ца своего д(а)в(и)да раца (= цара) и сьбра воиска; изгна о(т)ца своего д(а)в(и)да оть царство, и не помисли и не рече: тоы е мои родитель и чл(ове)кь почетень и царь и старость имать на себе. Никако таке не помислы нити се засрами оть своего о(т)ца, но востаде на естаственны законъ, и не почете д(а)в(и)да ꙗко своего о(т)ца и не засрами се оть негова старость, но изгна своего стара о(т)ца от ц(а)рство. Кротькїи же и смерены и незлобивы д(а)в(и)дь бегаше и криеше се по пещери и по гори и много ѕла теглеше; авесаломъ седеше на ц(а)рски престоль, радѹваше се и веселеше се; и никако не пожали о(т)ца своего д(а)-

в(и)да. И вьси градове и вьси людїе и воиска, поклониха се авеселамꙋ ꙗко ц(а)рꙋ. И беше некои добарь чл(ове)кь именемь хꙋзизиꙗ, много любеше д(а)в(и)да. И отиде и наиде д(а)в(и)да оу пꙋстинꙋ — крїеше се по пещери. И кога виде хꙋзиꙗ д(а)в(и)да ва такова теснота, растрьза разы свои и прахь посипа по главꙋ свою и ꙋмилено и жално плакаше давидово ѕлостраданїе. Видехте ли где се познавасть сьвршена любовь. Кога беше давить на ц(а)рство имаше любовь хꙋзиꙗ за давида и кога отпаде д(а)в(и)дь оть ц(а)рство, и тогаꙗ повелика любовь показа хꙋзїꙗ д(а)в(и)дꙋ. И рече д(а)в(и)дь хꙋзїи: виждꙋ те како по истине любиши ме, но сами сльзи нищо не помагають, но поради нга би оучиныль мирь, и рече мꙋ: иди при с(и)на моего авесалома и покажи бл(а)ги и ꙋмилени ѡбразь. И верны любовныкь ꙋчини како мꙋ рече д(а)в(и)дь, отиде и сьтвори и побежденъ бисть авесаломь. Защо неке б(о)гь да заповедꙋеть чеда на родителе, но родителїе да заповедꙋють на чеда.

Дльжни са родителїе да ꙋчать свои чеда на законь б(о)жїи, ако ли ги не ꙋчать на смеренїе и на вьсака добродетель, не могꙋть по правдꙋ да се наречать родителе. И чеда дльжни са да имат покоренїе родителемь своимь, и родителе да ꙋчать своꙗ чеда. Коꙗ вещь имь е дꙋшеполазна и коꙗ ли есть д(ꙋ)шепогибелна. Ꙗкоже и прежде рекохме: ако кои о(те)ць любить чедо свое да мꙋ не ѡставлꙗе стока по своемь смерти. Ако ли, паки, кои о(ть)ць не любить сп(а)сенїе с(и)нꙋ своемꙋ, а ѡнь да ѡставлꙗет по самрьти синꙋ своемꙋ богатество. Ако милꙋвашь с(и)на своего, ѡстави мꙋ бл(а)гочестїе, разꙋмь и мꙋдрось и смеренїе, и да има вѣра, надежда на вьсесилнаго и вьсемогꙋщаго б(о)га. Ако кои о(ть)ць ѡставлꙗет на чедо свое по смерти богатество, и аще любишь с(и)на своего ѡнъ никако не знаеть законъ б(о)жїи, и любить чедо негово да станеть ꙗко же и него, и сами оучать своꙗ чеда на зло. Кога видите ваша чеда прїидеть имь некоꙗ телесна болесь, и приводишь лекаре и радите да ги исцелите оть телесною болесь. Аще лї ги видите да имꙋть д(ꙋ)шевна болесь, сиречь на васак дань да сагрешаеть и да досаждають б(о)гꙋ, и никоꙗ грижа не имате да ги исцелите. Телото имь милꙋвате, а дꙋшата имь
ненавидите. Оть неꙋченїе биваеть дꙋшевна бо
оть грех бивает дꙋшевна болес; оть неꙋченїе
ѕла приходи и на дꙋша и на тело, а оть оу
биваеть дꙋшевное спасенїе. Того ради подоба
ꙋчите чеда ваша. доде са мали да познають
Неꙋчень чл(ове)кь подобень есть несмисл
скотꙋ. Велико безꙋмїе чл(ове)кь самь са свои
да стане несмислены скоть; защо вьскакомꙋ
ве)кꙋ можеть да станет разꙋменъ, ꙗкоже от
чала бисть саздапь оть б(о)га. Защо слово бе
дрось подобно е като чисто злато да лежит оу
или некоꙗ чиста вещь да е оу безчастїе.
кои речеть помного чловеци безь мꙋдрос
хождать неси добре рекаль, понеже вьс
верны ꙗзици немать д(ꙋ)ховна ꙋченїе, но
комꙋ бл(а)гочастивомꙋ христїꙗнинꙋ требꙋ
имать д(ꙋ)ховна мꙋдрось; ꙗкоже гимїꙗ бе
кень и безь гимицїи не може да плива по
така е и кои чл(ове)кь не знает дꙋховна мꙋ
не можеть да прейдеть море века сего.
ради рече некои мꙋдраць: безкнижны и не
ако и видить но не добре видить, понеже
би питаль безкнижнаго и неꙋченога чл(ове
ли мꙋ е дꙋша жива или мрьтва; е ли движим
или недвижима; стоить ли небо на едино
или пременасть се и ходит ли оть место на
если трипостасны б(о)гь или несть; да
беспльтень или имать тело; имат ли вьск
или не имать; да ли кꙗт вьскрьснꙋти вьс
не хощꙋть; коꙗ вещъ разделꙗеть а(н)ге
чловеци; подобро ли есть кои то се крь
или които се не крьщавать; кое добро т
крьщенїе; що е литꙋргїѧ и що са ереи и
еппискꙋпи? Такова вьпрошенїꙗ безкнижни и н
не можать никако да кажать. Неꙋчень чл
нарича се като слепець; като слепаго ѡка
водать за рꙋкꙋ, тако и кои са ꙋчены водат
ченаго. Како есꙋ слепи оть телесны очи,
неꙋчены слепи са оть дꙋшевны очи. Защо
и ꙋмь видꙋть, аще оумь не познаваеть кои
еса за дꙋшевно спасенїе, коначно слепь
ча се тоꙗ чл(ове)кь. Разꙋмехте ли които
чеда и оть мали ѡставлꙗеть ги ненака
ѡставлꙗете ги слепи. Ꙗко же рече хр(и
слепь слепца водить, и двата патьднать вь

ко би единъ ималь очи, не биха и двата патьднале (= паднале) вь дѕпката. Ꙗкоже рекохьме: кога ѝ още мали чеда ваши, да ги оучите на законъ б(о)жїи. Оть мало какьво наѕчи дете тако и до старость отьстанеть. Като некое младо дрьвце, ко нещо бѕдеть криво, тѕришь возь него колачець исправишь го и вежешь го за кольчецо, и за ного време растеть и исправить се. Ако ли го е исправишь доде є младо, кога стане дебоало, е можеть да се исправит. Ꙗко же рече пророкь (а)в(и)дь: прїмете наказанїе, да некогда прогневать е г(оспод)ь. Чѕхте ли, родители, ако не наѕчите вои чеда на законъ б(о)жи, прогневаеть се на вась г(оспо)дь. Ако не наѕчете чеда свои на законъ б(о)жїи, ниедино добро дело ваше неке ви помогна на страшно сѕдище хр(и)стово. Наѕчите ги и на ѕставь и таиства црковна; на правдѕ, на истинѕ, на чистота телесна и дѕшевна; наѕчете ги и сами себе познаꙑть. Кога себе познаꙑт, тогаꙑ и б(о)га могать познати. Ако ли ги ѿставите оть мальки ненаѕчены и не познають б(о)га, аще кои човекь б(о)га не познаеть, кое дрѕго добро имать на себе. Чѕите, слѕшаите що рече х(ристо)с оу с(ве)тое єѵ(ап)г(е)лїе: аще весь мирь прїнѿбрещеши, а дѕшѕ свою погѕбиши, коꙑ тї є фаихде оть толико стока; а кога наказѕете своꙑ чеда и себе можете наказати; и тако можете и себе спасти и чеда своꙑ. Да полѕчите ц(а)р(ст)во н(е)б(е)сное о хр(и)сте іс(у)се г(оспод)ѕ нашемѕ, томѕ слава ва веки веком амин.

V

СЛОВО ДАМАСКИНА ФИЛОСОФА МѸНАХА И ПОДІАКОНА ПРЕДЕНО ОТЬ ЄЗИКА ГРЬЧЕСКАГО НА БОГАРСКИ ЄЗИКЬ, ЅЕЛО ДѸШОПОЛЕЗНО

Молю вась, мои бл(а)гословени хр(и)стїане, ...моите ми зазрети г(оспод)а ради, хощѕ вамь ...колико речи изговорити оть с(ве)т(а)го єѵ(ан)...лїа и ап(о)с(то)ла, оть с(ве)тых книгь. Простите ...е г(оспод)а ради. Видим оу наши хр(и)стїане ...лико неразѕмїе, те се текьма дивимь, како да ...се договорили сви обще, и старо и младо, те ...ь како се роде, да се никако не прчещѕют с(ве)...омѕ тело и крьве х(ристо)ве вь всемь своемь ...ивоте, тьчїю ако се комѕ слѕчи на смертьни час ...се причести; ако ли не слѕчи се, а ѿнь ѿтиде ...ꙑ свеꙑ светь и без причещенїе. Вь истинѕ страшна ...бота, да зачѕва с(и)нь б(о)жи. Коꙑ тї е хваиде, ...чл(о)вече, и оть хр(ис)тїанства и оть крьщенїе ...оть толике мѕке що си трьпель ради хр(и)...т(а)ньске вере; и бїенъ и ѳовань, и бл(а)го ...годерь имашь све даешь та откѕпѕешь верѕ; ...коꙑ тї е хваиде оть това све що си даль? Ценѕ ...даль а многоцены бисерь неси ѕѕель, заради ...оего нехаиства. И да знае сваки хр(и)стїанинь ...да ти нее за кою преварѕ, кадь ти оть тело изиде. ...о оть тѕка с(ве)ть не понесеме са себе, ѿнамо ...темьнина страшна прихваща. И ако не има ...у себе сльнце праведное, хр(и)ста б(о)га нашего, онамо ю дїаволи оузимають. И да знаешь що тї е огьнь и с(ве)ть и сльнце: светь тї е и сльнце то що се причещѕемо с(ве)тое тело и крьвь х(ристо)ва. Не чѕете ли како самь х(ристо)с говори оу с(ве)томѕ єѵ(ан)гелїю иѡанна глава .ѕ. кь євреемь: азь єсмь хльбь животны, и оци ваши ꙑдоше манѕ вь пѕстины и оумреше; сьи єс хльбь сьходеи сь небесе, и ако кои оть него ꙑде, неще оумрети. Азь єсмь хльбь животны, сашеди сь небесе: аще кто сьнесть оть хлеба сего, живь бѕдеть вь веки и хлебь єгоже азь дамь пльть моꙗ єс, юже азь дах за живоць мира. И прехѕ се междѕ себе євреи гл(аго)люще: како можеть то бити, да онь да нама пльть свою да ꙑми, како можеть то бити? И рече имь паки х(ристо)с гл(аго)ле: аминь, аминь гл(аго)лю вамь, сиречь истиномь, истиномь выи говоримь, ако не ꙑдете пльти с(и)на чл(ове)ческаго и не пїете крьвь єго, живота не имате вь себе, сиречь, ако се не причещѕете тело и крьвы моес, онамо не имате кѕде, ꙑ вась оу моемѕ ц(а)рствїю не прихващамь, него щете ѿсѕждени бити сь дїаволомь. То говори, живота не имате вь себе, да кад те х(ристо)сь оть себе отмеще и отлѕчи те оть своего ц(а)рства, и прати те

8 тьм8 сь дїаволомь, ако се не причещ8ете с(ве)том8 тело и крьви х(ристо)ви, да на що е се надеемь. Паки говори: ѩди мою пльть и пїеи мою крьвь, имать животь вѣчни, и азь вьскреш8 егѡ вь последны день. Пльть бо моѩ истино есть ѩстїе, и крьвь моѩ истино ѥс пїтїе; ѩди мою пльть и пїеи мою крьвь вь мне пребивает, и азь вь немь; ѩкоже посла ме живи о(ть)ць, и азь жив8 о(т)ца ради, и ѩди мене и тои живь б8дет мене ради: то и ѥс хлебь сьшеди сь н(ебе)сь. И паки кога хотеше г(оспод)ь нас ради да пострада и да се распне на крьсть, оу ѡн8 вечерь вь единь домь сьбра сви свои ап(о)с(то)ле, и оузе своима пречистима р8кама хлебь и бл(аго)сл(о)ви и преломи и рече: примите, ѩдите се ѥс тело мое. томь же и чаш8 и рече: пїте оть неѩ вьси сеи ѥсть крьвь моѩ новаго завета, за вїи изливаема, и за многїе вь ѡставленїе грехомь. И оу старо време, прежде х(ристо)ва пришествїа беше единъ ц(а)рь еврейски име м8 беше езекїѩ; и кадъ ѡна ц(а)рь оумре, те оу оно време показа г(оспод)ь б(ог)ь исаїе пророк8 какьво е с(ве)тое причещенїе и какьво е страшно и трепетно. И рече пророкь исаїѩ: видехъ г(оспод)а седеше на престоле висоце и превьзнесене, и исполни се храмъ слави его, и серафими стоѩх8 ѡколе него, шесть криль едином8 и шесть криль др8гом8, и двема крилома покривах8 лица своѩ и двема ноги своѩ, и двема летех8 и вьзывах8, др8гь кь др8г8 вьпїѩх8: с(ве)ть, с(ве)ть, с(ве)ть г(оспод)ь саваѡѳь испльнено ѥс н(е)бо и земля слави его. И оть толикаго гласа и страха що вьпиѩх8 ѡграда що беше около храма изчезе и расипа се вьса, и храмь исполни се дима, и разьспраках се и рекох: ѡ окаѩны, азь чл(ове)кь що имамь нечиста оуста и живеемь по междо людима кои имавь и они нечиста оуста, и сподобих се видети ц(а)ра и г(оспод)а саваѡта моима очима. И посла единаго оть серафїмь кь мене и имаше оу р8к8 своею оуглень горещи що го оузе оть олтара сь клещима, и ѡстави го оу 8ста моѩ и рече ми: ѡставих сеи оугль горещи оу 8ста твоѩ и 8змеметь оть тебе безаконїе тове оу и грехи ѡчистить. И що ѥс онаѩ храмь и ѡна олтарь що серафїмь клещима 8зе оть него 8гль горещь, и защо серафїми двема покривах8 нозе

и двема летех8? Храмь есть и олтарь н(е)б(
црькова, сиреч горны с(ве)тыя їер(8)сали
н(е)б(е)сныи град и горнна с(ве)таа митр
що е ѩ г(оспод)ь б(ог)ь сьтвориль прежд
г(е)ль, прежде н(е)бо и прежде сьлнца и ме
и ѕвездах и прежде земля и море и прежд
видимїе и невидимїе створи, те оуправ
оукрасивь що оумь чл(ове)ческїи не может
стигн8ти он8 красот8 и он8 светлость и ѡ
брот8, що не можеть исповедати ни пак чл
ческомь речомь изрещи, що и сами агг(е)ли же
тамо да прист8пе, 8 он8 неприст8пн8ю с
и радос, що е х(ристо)сь вл(а)д(и)ка оугот
с(ве)тимь своимь и правимь хр(и)стїаномь и
любещимь его, где стоеть около него неприс
славе агг(е)ли, арьхагг(е)ли, хер8вими и сер
и неизброены агг(е)льскїи сьбори хиляда хил
и тьмѵ тьмами дека е престоль ц(а)ра ц(а)
ющимь и г(оспод)а г(о)с(по)дьств8ющимь. Д
серафїми двема крилома покривах8 ѡбразь и
покривах8 нозе? Защо не можеха да терп
светлость и ѡн8 мльнїю що искаче и се
престола б(о)жїа, та се боѧть и трепещ8ть
с8ть се и стидеть се гледати на ѡн8 стр
светлость. Да що есть она 8гль горещь
не сме серафїмь да го 8зме р8ком оть о
н(е)б(е)снаго, но го клещима 8зе, а прор
8ста го прифати, те м8 попали сва безак
грехь м8 очисти. Сиречь 8гль горещь ѥс
тое тело и крьвь х(ристо)ва що се приче
И видите ли непостижимо м(и)л(о)срдїе х(р
що серафїми оны не смеють р8ками при
а ные чл(ове)цы оу 8ста оузимлемо тело и
самого г(оспод)а і(су)са х(рист)а вь д8ш
шихъ. Зато говори и пророкь д(а)в(и)дь о
тир8: прист8пите кь нем8 да се просве
да се лица ваша не застидеть, сиречь на
ном8 с8д8 да се не посрамите. И паки на д
место пишет пророкь д(а)в(и)дь: чаш8 с
прим8 и име г(оспод)не призов8. Исаїѩ и
имаше и жен8 и деца и нищо м8 не з
оузети оу себе она б(о)ж(ь)ствены 8гль г
а камо ли ные хр(и)стїаны, що е сваки х
анинъ црькова хр(и)стова, и освещ8е се с(
крьщенїемь. И оу црькова не брани ка

а приносишь с(ве)таа; тако и сваки хри-
не брани мȣ кадь годе хощеть да се
с(ве)томȣ тело и крьвы х(ристо)ви, тьчїю
поганиль свою црьковь, сиречь свое тело
И кога се тело и д(ȣ)ша опоганюе? Опо-
кадь оупадне оу некои тежькь грехь,
ȣбиство, или скотоложьство, или прелю-
или законопрестȣпленіе или блȣдьство,
ванїе, или крьвомешенїе, или мȣжеложь-
клетвопрестȣпленїе, или крадбȣ или
бомь враждȣ или пость и оуставь ѡта-
е разориль. Та тако свакїи хр(и)стїанинь
ль да испита, ако не има вь себе оть
ке грехове що изброихь напреде, а ѡнь
бои, нека се причещȣе и три и четири
ко годе године или мȣ старь или мȣ младь
ȣжеско или мȣ женско или мȣ деца, или
троче. Кои годерь просвещень и ѡмиень
крьщеніемь, да се не бои да пристȣпи
б(ог)ȣ своемȣ вьсемь срдце своимь;
оузме оу себе ѡна многоценны бисерь она
ещи, сиречь тело и крьвь х(ристо)ва,
безаконїе опростеть и грехи очистеть.
кои чл(ове)кь има на себе неки грехь
а онъ нека се ѡстави оть греха защо,
чл(ове)кь ѡстави грехь творити оть онде
покаꙗнїе брои, и колико мȣ се години
оть кадъ є грех ѡставиль та не твори,
мȣ є м(есе)ца(?) ѡпрощено, и изышло оть
тьчїю да иде да се исповеда д(ȣ)ховныкȣ,
ки грех, ако се не исповеда д(ȣ)хов-
ке и весь свои животь испостити се и
е б(о)гȣ, не може мȣ се опростити, ни
смее причестити с(ве)томȣ телȣ и крьвы
и, докле годерь се не исповеда и не
И да послȣша д(ȣ)ховника, како мȣ рече.
е д(ȣ)ховникȣ, боле да се нее родиль,
що са раздрешили с(ве)тыи о(т)ци, или
еши, що са с(ве)ты о(т)ци свезали, и
ап(о)с(то)лы и самь х(ристо)с, защо и
и оные сиромаси, кои се надеꙗт на него.
(аго)с(ло)вени хр(ис)тїаны, ако кои чл(о-
дне оу кои грехь, немои да са онь греши
да рече не могȣ се покаꙗти, или не могȣ
и. Що ѥс грехь према милости б(о)жіе,

и како єдина паȣчина или како димь према великомȣ ветрȣ. Защо говори с(ве)тыи іѡань зла(то)ȣсты: свака погань и сваки грехь що годерь творе на земли чл(о)в(е)ци ѥс како єдина искра огнная, а молосрьдїе б(о)жїе єсть како безьдна морьска. И морȣ се може наити краи и конець, а м(и)л(о)срьдію б(о)жію не може се наити ни краи ни коньца, тьчїю да се не ѡчае, но да се исповеда и да се ѡстави и да се покаае, и да самь себе оучини крива, да се самь осȣди предь г(оспод)а б(ог)а и пред д(ȣ)ховника, та да исповеда чисто каковь годерь грехь сьтвориль. Ако ли почне лагати предь г(оспод)а б(ог)а и предь д(ȣ)ховника, двои ножемь ѡсȣждень бȣдеши, защо не приде да се исповеда, него да лаже г(оспод)а б(ог)а. Пред хр(и)стїански сȣдь, или пред тȣрьски, пред каковъ годерь сȣсть предь чл(о)веки; ако те доведе за какьвь годеръ кривицȣ да ти сȣде, те кажешь самъ на се, да си кривь, хотеть те ѡсȣдити и оуморити. А б(о)жїи сȣдъ ѡвого света що е ѡставивь вь вере христїаньскїи за грешне и за отпадьне люде, кои сȣ б(о)га прогневале, ако каже чл(ове)кь самъ на себе пред г(оспод)а б(ог)а и пред д(ȣ)ховника свою кривицȣ и свою срамотȣ и своꙗ злаа дела що є годерь сьтвориль и ѡбличи своꙗ злаа и свою срамотȣ и себе смери, тада го г(оспод)ь оправда и ѡпрости. И ако се бȣде г(оспод)ь прогневалъ на ѡногова чл(ове)ка и на неговь домь и на негова чеда, хотелъ да мȣ пошле чедомь потребленїе и домȣ запȣщенїе и немȣ или сьмрьть прежде сьмрьти или болезен тежка. Тогаꙗ м(и)л(о)стиви г(оспод)ь разскаеть се и ѡстави гневь свои що е искаль да прати на ѡногова чл(ове)ка. Ради того, ѡ чл(ове)че, ако щешь и хилѧдȣ пȣта сьгрешити и хилꙗдȣ пȣта покаи се. Денеска ако сьгрешишь, а ȣтре покаи се; ако ȣтре сьгрешишь, преко ȣтре покаи се, тьчїю не лежи оу грехь, защо сьмрьть є како хаидȣкь, не знаешь оу кои день или часъ нападнеть на тебе, да покріе с(и)нь б(о)жїи. Ако те затече без покаꙗніа, или без исповеданїе, или без с(ве)таго причещенїе, що щешь ѡньда, ꙗдованъ чл(ове)че; коꙗ тї є хваида що си се и родиль на ѡва светь. Чл(ове)ческо ѥс и падати и ѡстати. А глаголъ и речь кадь отпадне и ȣмлькне, веке мȣ не има покаꙗнїе. И чл(ове)кь кадъ

8 тьм8 сь дïаволомь, ако се не причещ8ете с(ве)том8 тело и крьви х(ристо)ви, да на що е се надеемь. Паки говори: ıади мою пльть и пïеи мою крьвь, имать животь вѣчни, и азь вьскреш8 егѡ вь последны день. Пльть бо моıа истино есть ıастïе, и крьвь моıа истино ѥс пïтïе; ıади мою пльть и пïеи мою крьвь вь мне пребивает, и азь вь немь; ıакоже посла ме живи о(ть)ць, и азь жив8 о(т)ца ради, и ıади мене и тои живь б8дет мене ради: то и ѥс хлебь сьшеди сь н(еб)е)сь. И паки кога хотеше г(оспод)ь нас ради да пострада и да се распне на крьсть, оу ѡн8 вечерь вь единь домь сьбра сви свои ап(о)с(то)ле, и оузе своима пречистима р8кама хлебь и бл(аго)сл(о)ви и преломи и рече: примите, ıадите се ѥс тело мое. томь же и чаш8 и рече: пïте оть неıа вьси сеи ѥсть крьвь моıа новаго завета, за вïи изливаема, и за многïе вь ѡставленïе грехомь. И оу старо време, прежде х(ристо)ва пришествïа беше единъ ц(а)рь евреиски име м8 беше езекïıа; и кадъ ѡна ц(а)рь оумре, те оу оно време показа г(оспод)ь б(ог)ь исаïе пророк8 какьво е с(ве)тое причещенïе и какьво е страшно и трепетно. И рече пророкь исаïıа: видехъ г(оспод)а седеше на престоле висоце и превьзнесене, и исполни се храмъ слави его, и серафими стоıах8 ѡколе него, шесть криль едином8 и шесть криль др8гом8, и двема крилома покривах8 лица своıа и двема ноги своıа, и двема летех8 и вьзывах8, др8гь кь др8г8 вьпïıах8: с(ве)ть, с(ве)ть, с(ве)ть г(оспод)ь саваѡѳь испльнено ѥс н(е)бо и земльı слави его. И оть толикаго гласа и страха що вьпиıах8 ѡграда що беше около храма изчезе и расипа се вьса, и храмь исполни се дима, и разьспраках се и рекох: ѡ окаıаны, азь чл(овe)кь що имамь нечиста оуста и живеемь по междо людима кои имавь и они нечиста оуста, и сподобих се видети ц(а)ра и г(оспод)а саваѡта моима очима. И посла единаго оть серафïмь кь мене и имаше оу р8к8 своею оуглень горещи що го оузе оть олтара сь клещима, и ѡстави го оу 8ста моıа и рече ми: ѡставих сеи оугль горещи оу 8ста твоıа и 8змеметь оть тебе безаконïе тове оу и грехи ѡчистить. И що ѥс онаıа храмь и ѡна олтарь що серафïмь клещима 8зе оть него 8гль горещь, и защо серафïми двема покривах8 н[illegible]

и двема летех8? Храмь есть и олтарь
црьковь, сиреч горны с(ве)тыя ïер(
н(е)б(е)сныи град и горнна с(ве)таа
що е ıа г(оспод)ь б(ог)ь сьтвориль
г(е)ль, прежде н(е)бо и прежде сльн
и ѕвездах и прежде земльı и море и
видимïе и невидимïе створи, те
оукрасивь що оумь чл(ове)ческïи не
стигн8ти он8 красот8 и он8 светлост
брот8, що не можеть исповедати ни
ческомь речомь изрещи, що и сами агг(е
тамо да прист8пе, 8 он8 неприст8п
и радос, що е х(ристо)сь вл(а)д(и)ка
с(ве)тимь своимь и правимь хр(и)стïан
любещимь его, где стоеть около него
славе агг(е)ли, арьхагг(е)ли, хер8вими
и неизброены агг(е)льскïи сьбори хилıа
и тьмиц тьмами дека е престоль ц(а)р
ющимь и г(оспод)а г(о)с(по)дьств8ющи
серафïми двема крилома покривах8 ѡб
покривах8 нозе? Защо не можеха да
светлость и ѡн8 мльнïю що искаче
престола б(о)жïа, та се боıать и треп
с8ть се и стидеть се гледати на ѡн
светлость. Да що есть она 8гль гор
не сме серафïмь да го 8зме р8ком
н(е)б(е)снаго, но го клещима 8зе, а
8ста го прифати, те м8 попали сво
грехь м8 очисти. Сиречь 8гль горе
тое тело и крьвь х(ристо)ва що [illegible]
И видите ли непостижимо м(и)л(о)с[illegible]
що серафïми оны не смеють р[illegible]
а ные чл(ове)цы оу 8ста оуз[illegible]
самого г(оспод)а ï(су)са х(ристо)[illegible]
шихъ. Зато говори и проро[illegible]
тир8: прист8пите кь [illegible]
да се лица ваша не зас[illegible]
ном8 с8д8 да се не пос[illegible]
место пишет пророк[illegible]
прим8 и име г(оспод)[illegible]
имаше и жен8 и [illegible]
оузети оу себе [illegible]
а камо [illegible]
[illegible]

ꙋмре, ако се тꙋва не бꙋде покаавъ, тамо мꙋ не има покаанїе, тамо и плачеть и молить се, а никто го не слꙋша. Заради того да се тьпти сваки хр(и)стїанинъ, да є готовь и причещенъ на смертны час; да не допадне оу рꙋке дїаволе. И єще кꙋ и ѓоворити и дрꙋго: бꙋди се вы стари не причещꙋете да що сꙋ ваши деца криви та ги не причещꙋете. На них баре кривица не има. Оть них же пость не тражи се. Она сꙋ освищены с(ве)тымь крьщенїе и чиста и омиена и д(ꙋ)шомъ и теломь, и не брани мꙋ законъ, ако ще го и дасеть пꙋть на годинꙋ причещати. И с(ве)тыи ап(о)с(то)ли бехꙋ законъ даде хр(и)стїаномь, кои годерь би вѣровавь вь х(рист)а и крьстивь се, на свакꙋ неделю причещꙋваше с(ве)томꙋ телꙋ и крьви г(оспод)не. А после видеше с(ве)тыи о(т)ци, да люди ослабеше те не може ть поднести да се причещꙋю на свакꙋ неделю, та рекоше на сваки м(есе)ць да се причещꙋють. Паки после .є. ти и .ѕ. ти и .ꙁ. сьборь рекоше, сваки хр(и)стїанинь кои пости средꙋ и петокь и четири пости на годинꙋ, по четири пꙋта, рекоше и ꙋзаконише да се причещꙋе, освенъ кои има на себе тежькь грехь, сиречь, оубиство. И оубиство не що оубїе чл(ове)ка оть обьасты и ва неволи. И тоѧ грех за много време не дава комькати се, докле тежькимь каномь не исправить се. И по ꙋбїствꙋ прелюбодеиство не. Кои чл(ове)кь има своюю женꙋ, или и жена своего мꙋжа, па иде та се поганы сась дрꙋги мꙋже; или мꙋжь с дрꙋги жены, та б(о)га гневають и скврьнеть сами себе и свою постелю, и тога грехь се лечит сь великимь канꙋномь. И дрꙋго прелюбодеиство не кои чл(ове)кь оставы свою женꙋ та се ожены за дрꙋга жена, или жена напꙋсти своего мꙋжа, тоѧ се грех не може опростити, докле годерь се не распꙋсте, и не да мꙋ законъ причестити се ни на сьмрьти, ако се не распꙋсте. Защо говори ап(о)с(то)ль павель кь римлꙗномь, писано ꙋ .ꙁ. ма глава: мꙋжь и жена докле са живи привезани са закономь б(о)жїе и не можать се оставити, докле ги сьмрьть не отверже. Ако ли се прежде сьмрьти распꙋсте, и жена е прелю(бо)деица и мꙋжь прелю(бо)деи. На ап(о)с(то)ль каже, и паки кь кориньтеномь пишеть тоѧ ап(о)с(то)ль ꙋ .ꙁ. глава, пише тако: вы кои сте се оженили не

вы ы заповедамъ но г(оспод)ь вы самь запо
жена оть мꙋжа да се не распꙋща; ако .
распꙋсти веке да се не жены, или да се
своимь мꙋжемь; така и мꙋжь, или да се
своимь женомь, или веке да се не жены. Є
ге)лїе оть матеѧ глава .є.: рече г(оспод)ь
пꙋщаѧи женꙋ свою и ожени ть и дрꙋгомъ,
лю(бо)деиствꙋеть. Єѵ(анге)лїе оть марка
.і.: рече г(оспод)ь: ако кои оставы женꙋ свою
любодеиствꙋеть; ако се ожены за дрꙋга же
жена ако остави мꙋжа своего и земет дрꙋгего
любоденца єсть. Єѵ(анге)лїе оть лꙋки глава
рече г(оспод)ь: єдина чрьта оть закона не поги
и вьсакь пꙋщаи женꙋ свою и женеи се д
прелю(бо)деиствꙋеть; и кои узима простена, п
бодеиствꙋетъ; и ап(о)с(то)лъ говори: прелю(
и прелюбодеица царствїе божїа не наследит
се не исправать и не покаать. Видите ли
г(оспод)ь самь и с(ве)тыи ап(о)с(то)ль пав
карае и осꙋждае кои се распощають, па се
за дрꙋга жена, и жены се женатъ за дрꙋги
И не може се причестити ни на самрьти,
са своѧ не помири, и мꙋжи са своѧ же
тоѧ се грех така лечи. И по томꙋ не мꙋжело
мꙋжеложьство не, ако чл(ове)кь ходить са м
стране та се поганы. Тоѧ се грехь з
домьскїи, и тоѧ грехь тежкь. И скотол
не кои чл(ове)кь ходи та се поганы и с
се по скоти. И по това блꙋдьство. И бл
не кои чл(ове)кь нема жена, или коѧ жен
мꙋжа, па си нема страхь б(о)жїи на срдц
се скверны и прогневае б(о)га. И по това
И крадба се лечи да поврати що є чꙋждо о
И да оудрьжи канонъ какьво мꙋ д(ꙋ)ховнык
не по това клетьва, сиречь що се чл(ове)к
заклье, а законь мꙋ тежко канꙋнише, чл(ове
се и право заклье, а камо ли криво. И
вражда. И вражда не що хр(и)стїанинъ сас
стїана се свади, или ма мꙋжь или мꙋ
защо ако се не простать. али дрьжи єди
гемꙋ ѧзывꙋ и враждꙋ; да покрїе с(и)нь
тоѧ грехь наиголемь оть сичкїи грехов
се не простать, нити мꙋ законъ дава, и сви
о(т)ци єдиными оусти викать како на врага
на оные люде. А златоꙋсть с(ве)ты Їоанн

удомь кои некее да се покаие, и с(ве)тыи
и свыи така са писале и рекле: кои люде
ощ8ть да се помире межд8 себе, да не идать
у црьква нити еѵ(ан)г(е)лїе да цал8ва ни
ни нафора, ни поск8ри да меси нити к8р-
да коле на кои день има. И що годе за-
ин8 чины, све м8 се вь клетв8 претвара.
е)тое причещенїе не смее ни помислити,
се не шпросте. И за тоы грехь самь є х(ри-
ь оузаконіа страшно. И по тоы грехь има
грехь, що се зове черованїе. (Черованїе)
ны, и ба(ы)нїе, и олово и восакь що леыт
болести, или бае и с просьти шблак8 боже
ера дьжьдь или градь. Това да знате све
ажа работи, и вь това кои вер8е, с(ве)тїи
говоре нее христіанинь и хваиде м8 не
ть христїаннства, но ще го х(ристо)сь осѕ-
сь неверьними. И тоы грехь тежкь кс. И
рехь се кан8нише како и бл8дьство, и како
ти грехове тежьки. И тїе греси що годерь
дь изьброих свы тежькы и влачат чл(о-
оу м8к8 вѣчьн8 и 8 огнъ негасими, ако се
тави. Ако ли се чл(ове)кь шстави оть своы
що є твориль, ни що не са према м(и)-
и б(о)жїи, како па8чина или како димь према
ом8 вѣтр8, или како искра оть огны према
ом8 мор8 — тако є свакии грѣхь чл(ове)-

чьскїи ема бездны м(и)л(о)сти б(о)жїеи. И г(о-
спод)ь ради своего м(и)л(о)срдїа и ради преч(и)стые
егш м(а)тере и м(о)литвами вьсехь с(ве)тыхь, да
васехь вась шчистить и достоины сьтворить с(ве)-
том8 тел8 и крьвїи своеи, и ц(а)рств8 своем8 н(е)-
б(е)сном8 да сподобить пол8чити, том8 слава вь
веки векомь, аминъ.

И да зьнае свакїи хр(и)стїанинь како валы,
сиречь како требе крстити се и сам на себе крсть
чинити. Що ли проповед8еть кадь се чл(ове)кь
прекрсти? Кадь ск8пит три прьста 8 єдно то
проповед8еть с(ве)т8ю троиц8, да є с(и)нь б(о)жїю
сь небесе оть о(т)ца сашаль на землю. А що ста-
вишь сваа три прьста на срдце, то проповед8ешь,
да се с(и)нь оуселиль оу 8тробѣ пре(све)тые б(о-
городи)це, та се сьтвори чл(ове)кь нас ради. А що
ставлашь три прьста оу єдино на десно рамо,
те се молишь да те х(ристо)сь постави на десн8
стран8 на страшном8 с8д8. А шо ставлыше три
прьста оу єдино на лево рамо, то се молишь да те
х(ристо)сь изьбави оть левата страна на страшныи
с8дь. Това проповеда и тако е законь свақом8
христїанин8, да се крьсти право и известно, а не-
метено и шпако. И сила ч(ь)стнаго и животво
щаго кр(ь)ста да вьсех вась сьхранит оть вьса-
Іаго ѕла, вьсегда и нины и присно и вь веки
екомь аминъ.[34])

А

С(ВЕ)ТОГО ПРОРОКА ІЕРЕМИѦ О О)ГОУГОДНЫ П8ТЬ, КОИ ХОДИ ПО ТІЕ Д8МИ КЕ ДА СЕ СПАСЕ

Така рече г(оспод)ь: това дадохь вамь предь
аши, єдинь п8ть 8 раи и єдинь оу вѣчьнаѧ
оу кои искаꙋа ходити. Братїе, познаите сети
ьски и далече оть ныхь бегаите; вьсакїе
и сироти не оѕлоблѧите. Ако ли непра-
оѕлобити ихь и воздыхающе воз8пиють тїи,
е8оуслиш8 ихь. И разгневаю се ыростїю на
и пог8блю выи мечемъ, и б8д8тъ жены ваши
, и чеда ваши сиромаси. Но б8дите сиротамь

ыко о(т)ци, и на вдовицы ыко м8жїе. Така чи-
нете, ако кете да внидите в(ь)раи и въ ц(а)рство
н(е)б(е)сное. Така рече г(оспо)дь и выи посл8шаите
мене, еже подати прощенїе ком8жд8 брат8 своем8
и ближнем8 своем8.

---

[34]) Овај је део почет с почетка и црвеним мастилом; као да је засебан чланак, али нема наслова, те сам га ставио под овај број (V).

VII
СЛОВО ОТЪ ГЛАВИЗНА С(ВЕ)ТАГО НИЛА. ОТЪ ОСМИ ПОМИСЛЕХЬ

Знаи чедо оти са .и. помислове що то сичко зло стор8вать. Чрево ѡбыденїе, к8рварьство, сребролюбьство, каразь, грижа, нехарьнаство, залѫдопочитанїе, комьс8ванїе, — това са сичкїи злины що то се борать са секого чл(о)века. А ти, чедо, ако кешь да надьвиешь на к8рварьство а ти възлюби пость и бьденїе, и смисли смерть и не д8маи сь жена. Ако ли щешь да надьвиешь на сребролюбьство, а ти не ѡбичаи имение и стока, ами ходи порошень. Ако ли щешь да надвиешь на каразь, да не дрьжишь, а ти се дрьжь на кротость и на дльготрьпенїе. И смисли колько ѕло сториха евреето г(оспод)8 нашем8 іи(с8)с8 х(рист)8, и чловеколюбиви б(ог)ь не расрьди се на ных, ами се поште молеше за ниныхь и д8маше: о(т)че, прости имь тоѧ грехь, че е не знаѫть що чинать. Ако ли щешь на безвременнаѧ грижа, а ти се не огриж8ваи никоги за некоѧ какьва да се работа. И ако біень б8дешь, или непочетень, или испадень, не ѡгриж8ваи се, ами се повече рад8ваи, ами се тогава

тькмо оугрижи, кога сьгрешишъ, ами се и
огрижи сь време да не отидешь вь отпадн
да не речешь: неще ме веке прости г(оспод)
загинешь. Ако ли щешь да надьвїешъ на неха
а ти работи оть що знаешь мало много оть зап
прочитаи и моли се често. Ако ли щешь да
виешь на празнопочитанїе, а ти не деи люб
хвала ни почасть ни х8бави премени, ни наин
да седишь, али повече възлюби да те ѱ8в
ѡс8ждавать и да те стор8вать льжа, а ти се
самь себе си оть сичьките грешници наигре
Ако ли щешь да надвиешь на комьсол8кь,
ако сторишь нечто, не деи д8ма оти оть мо
тр8дь или оть моѧ хитрина, та самь сториль
постишь или бдишь, или се молишь, или н
легашь, или пеешь, или сл8г8вашь, или м
много стор8вашь, а ти д8маи оти не е тов
мое подьканенїе, ами е оть б(о)жіа помощь и п
бивае, ем8 же слава и ныны и присно и в
вековь аминь.

VIII
СЛОВО .ПЕ. С(ВЕ)ТАГО ІОАНА ЗЛАТОѸСТА, РАДИ КЛЕТВА И ЗАКЛИНАНІЕ

Егда беше патрїарьхъ въ цариград велико истезанїе твореше да се не заклинаютъ и да не проклинаютъ. Посїлаше единаго вѣрьнаго чл(о)вѣка своего да идетъ по пазар8 где продаютъ и к8п8ютъ да слышитъ, егда се некои заклънетъ за име б(о)жїе, завѣдеше гѡ пред с(ве)таго и речеше: вл(а)д(и)ко с(ве)ты, тогова чловѣка ч8хъ какѡ се закле за име б(о)жїе. И почнеше с(ве)тыи да го 8читъ да се отбиють оть такѡвое ѕло до где се не отбиють, никои црькѡвьни даръ да не 8зимаютъ, ни нафора ни еваньгелїе да цел8ють ни крьстъ ни причещенїе да не 8зимаютъ. До где се не отбиють оть такова ѕла на8ка. Тако 8чаше м8жїе и жены и детїе и въсаки васьрасть. И бѣх8 се въси 8боѧле и бѣха се отбиле оть клетва; не могаше да се ч8етъ некои да се заклънетъ или да проклънетъ. А ва тїа наша лѣта не можешъ

да поч8ешъ такѡво по8ченїе ради клетва;
клън8тъ се и проклинаютъ, и архїереи и
Оть т8рьцы на8чихме да се кльнеме; конач
гибе златоѹстово 8ченїе. Рече с(ве)тыи злато
азъ не поставихъ тои закѡнъ да се не клънете
х(ристо)сь поставилъ есть да се не клънете и
проклинаите. Аще кои се не отбиеть оть тако
на8ка да се не заклинаѧть и да не проклинаѧть и
хїереѧ б8деть или їереѧ б8деть или ег8менъ б
или д8хѡвникъ б8деть, или м8жъ или жена б
или старъ или младъ б8деть въсакы вьрасть
в(е)часкы, отл8ченъ да б8деть оть црькви.
кнезъ б8деть, или и сам ц(а)ръ б8деть, в
под запрещенїе да б8деть. Аще ли вамъ не б
8гѡдна моѧ заповѣд изьвръжете ме оть наче
не мог8 азъ начельникъ бити и да слыш8
х8лит име б(о)жїе оть вами. Коѧ ми пол

IX

Воинъ .а. грошъ.
Стефанъ .а. двїзе.
Петько го(л) ковачь .а. ши(ши)леже.
Стефань Карданъ .а. шилеже.
Никола Драча .а. шилеже.
Никола Џутарь .а. шилеже.
Богдань Илинко(ви)чь .а. шилеже.
Новакъ Ȣрошевь .а. шилеже.
СтоѧнЪ ГȢца .а. шилеже.
Нікола Дедіца .а. шілеже.
Гложанінь Марко .а. шилеже.
Бо(г)дань Гмитрічь .а. шилеже.

. . . .

Стоѧко, Ѧнко... витань, Никола, Младень, Петръ, Павел, Секоле, ПаȢно, (ов)це... Младено, Станчо, Митре, Стоѧне.

Валавічаръ овці... говеда шеснаесе, коні .в. овци педесе деветь, говеда .ві., конъ .а. ва знаменатї се и Павле, Иѡво, Џорго, Маро, Стамень.

Ралїнь Славько шилеже.
Бо(г)дань жилеже.
Ковань шілеж(е).
Храма котель жито.
Спаса Аврамовъ котель пешеница.
Никола ши(ле)же.
Мотафїнь Цветань .а. шиникь.
Крьста Аврамовь .а. шиникь печенц[…] пшеница?)
Иліѧ Ралїнь котель жито.
Новь Марко .а. ѧгне.
Николинь Крьста ока вона (= вуна).
Марко Ралїнь .ї. паре.

. . . .

Милко, Велко, Стефань, Морца (= Мир[…] Младень, Стоѧнь, Елїца, Стоѧнка, Иованка, […]ка, Неда, Єоѧ, Ристо, Цветань, Коѧ, Ивана, […]нась, Боико, Пе(и)чо, Џоро (= Ђорђи), Мих[…] Цвет(к)о, Неранца, Цветань, Петкана, Бошко, […] (= Гаја?), Мариа (?), Недел(љ)ко, Стоице (= […]че), Смиљана, Ванко (од Јован), Во(у)кадин, […] имен, Мито, Џело (Ђела од Анђелко), Миѧ, Невенка, Стоилко, Далфина, Вела, Христо, Ц[…] Мишо, Станко, ... благословени хрисѧни. Тод[…] Никола, Стоѧ, Кара, Никола, Кита, Милена, М[…] Велика, Русим (?) или Русимка.[35])...

Једна рука писала је чланке I—V, дру[…] трећа VII, а четврта VIII; IX, запк?е, пис[…] више руку.

[35]) Ова сам особена имена (лица) само по један п[…] исписао. Иначе се понављају много пута.

који је књигу, судећи по старини повеза веома рано, преповезивао, испреметао је тако листове, да је текст неколико глава растурен по целој књизи. С тога је читање ових глава дангубно, јер га на много места треба прекидати, па истраживати где се смисао наставља. Неко је од научених путника у новије време обележио очуване листове арапским бројевима, али онаким редом како у повезу један за другим долазе, те тиме читаоцу није ништа поможено. Тако обележених листова има свега тридесет и девет, а растурен текст поремећених глава чита се овим редом: Глава четврта — на листу 7. и 15; глава девета — на листу 20. 13. 14. 9. и 8; глава десета — на листу 8. и 10; глава тринаеста — на листу 12; глава четрнаеста — на листу 21. Остале су главе, у колико нису оштећене сагубљеним листовима, у поретку. А од тако оштећених глава *четврта* нема почетка; *тринаеста* нема свршетка; *четрнаеста* нема почетка; *тридесет шеста* има само наслов; *тридесет седма* има само свршетак. По пристанку Академије, ја сам сагубљена места попунио текстом из књиге о којој одмах долази реч.

У хиландарској књижници налази се једна књига, чији писац на крају назива себе: *грѣшныи. таха. монахъ. марко.* У ту књигу састављена су два животописа: св. Симеуна и св. Саве од Доментијана, и на крају типик хиландарски. Ја сам поредио типик са оригиналом и нашао сам да се у целом пространству подудара с њим без мало од речи до речи, а сагубљена места из оригинала тако се поклапају са истим местима из ове књиге, да и растављени слогови долазе управо где треба. Сем сувремене му практике у правопису и гдекојих речи, које је хтео да буду разумљивије, монах је Марко задржао све како је у оригиналу. Ретко где да је речима измењао места, и реченицама дао друкчији обрт. С тога сам ја по одобрењу Академије сагубљена места из оригинала попунио текстом монаха Марка, а све главније разлике које се код њега налазе, било у облицима било у обрту реченица, изнео сам испод главног текста. Читаоци ће на тај начин имати пред очима у исто време и оригинал и Марков препис.

Академик Љубомир Стојановић нашa
одеској библиотеци на овакав исти текс
незнатних ортографских разлика, какав је
наха Марка, па је отуда исписао и за п
оригинала штампао дотична места у III. (
нику. А многе од оних погрешака код Л
исправио је према фотографском снимку
нала од Севастијанова. Ну како ни овим
нису све погрешке исправљене, и како у
ђепим и штампаним местима ипак недостај
нека реч, најбоље је било, да се, благод
сени вреднога монаха Марка, једним оваки
дањем, у једној књизи, изнесе пред читаоц
локупан хиландарски типик.

Књига монаха Марка писана је на хар
листови су јој дуги 27, а широки 21. сан
тар. Година писања није забележена, али по
вопису и по знацима у тексту може се у
да књига припада XV. веку. У осталом,
може најбоље оценити, према тексту, који
из ове књиге позајмио за попуну празних
у оригиналу, а тако исто и по оним разл
њеним, које стављам испод главног текста. К
је мон. Марка писана писмом уставним,
читко, али ни у њој нема скоро никаквих ук
Монах је Марко, на сву прилику, препи
саставио у ову књигу животопис св. Симеу
св. Саве са хиландарским типиком поглави
потребу самога Хиландара, где је било у
њено, да се житија тих светитеља, као кти
читају у извесне дане преко године, а тип
почетку свакога месеца при опћој трпези.

Вредно је још поменути, да су калу
хиландарски, путујући по милостињи, доно
ову књигу међу Србе у Војводини, и да има
гова, да је баш она послужила као извод к
јем парафразу хиландарскога типика, кој
објављен раније од оригинала (у XX Гласн
Тако, у хиландарским помeницима има на је
месту забележено, да су у почетку прошлога
неки хаџи Недељко и његова жена Весела,
вечитог помињања, приложили Хиландару
кућу у *Варадинском Шанцу*. Нема сумње
после ова кућа служила хиландарцима ка
тох, где су и ову књигу доносили, било за

ствену потребу, било на захтев црквенога позарства. То се види из овога записа на подњем листу књиге: **Прочтоχь сие житие с҃тго и сишешна ѿ зачела и до конца и многꙋ зꙋ в неи ѡбретоχь. Смирени Якимь Марковичь. нописаць: ҂а҃ ѯ҃ л҃ в҃ го ꙋ гд҃рл Япи Неделка ꙋ ꙋ варадинскомь шанцꙋ м҃ца се҃п ӥ҃і днь.** ој ове 1732. год. бележен је у доколици на не места, на крајњем празном листу; а за било је на каквом комаду хартије написано, ок је мастило још свеже било отиснуто, опет том листу, ово: **Сїе житїе . . . . и Сина . . . . . Смѣрнїй Митрополить в҃е и всего ска(го) народа обреда источнаго Архїепїск и его ераскаго вели Совѣтни и прочаѧ.** Сем овога, еда, да је неко у исто доба кроз целу гу бележио разне примедбе са стране листопа је код типика, у првој глави, код речи **дын** (... **и страшныи и грьдын ѿвѣть ѡнь...**) по овај знак ‿, па га за тим изнео на ну и испод њега написао **Грозный**. Ово знада је онај који је то бележио, реч **грьдын** протумачио, а у парафразу изданоме од Учеп Друштва, у XX Гласнику, на томе се мечоиста налази **грозный**, а не **грьдын**. То је, , један знак више, да је баш Маркова књига, горе поменуте године, била пред састављатога парафраза, и послужила му за извод.*) Леонид је, за накнаду загубљених места из нала, на крају свога преписа, додао од из једнога преписа руске редакције од год. за који држи, да га је по оригиналном у саставио Пајсије Величковски, архиман- Њамецкога манастира; а ја држим да је тај раз саставио какав Србин, око тога времена, Маркова књига била у Варадинском Шанцу. У оригиналном типику врло је често употаввано ѣ у место ꙗ; оу у место ю; ѧ (или место є; ы, или и, или само ι, у место ли ін; лл у место лꙗ и т. д., али ја то смарао за стварну разлику, те оне речи, које се у Марка само по томе разликују од оних у оригиналу, нисам износио испод главног текста. А изнео сам: а) одломке, или целе реченице, где су речима измењана места; б) одломке, где је која реч додата или изостављена; в) речи синонимне, којима је Марко заменио оне у оригиналу; г) речи истоветне, али са друкчијим наставцима корену, или основи; и д) речи истоветне, но које би се због мање савршена правописа у оригиналу могле друкчије прочитати.

Изложивши овако укратко све што сам могао разабрати о хиландарском типику и о судбини његова текста, остаје ми још да упознам читаоце са најновијим проналаском о његову постању. Хиландарски типик, који смо ми навикли да сматрамо за *оригиналан*, није оригиналан састав, него је прост превод са једнога грчкога типика, писаног за грчки манастир, звани *Евергетидски*, који је некада постојао у околини Цариграда. Учени професор Кијевске Духовне Академије, Алексије Дмитријевски, штампао је на крају прошле године у књизи *Описаніе литургическихъ рукописей, томъ I. Τυπικα*, поред осталих ствари, и типик тога манастира. Дмитријевски вели, да је Евергетидски манастир у време св. Саве био веома важан, и да је св. Сава долазећи послом у Цариград свагда одседао у њему. Видевши на лицу места уредбе тога манастира, св. Сава је зажелео, да их и у свом манастиру у Св. Гори утврди, те је тако типик Евергетидски у преводу постао Хиландарски. Дмитријевски је пронашао, да се Хиландарски типик подудара са Евергетидским до те мере, да се од њега не разликује много чак ни у оним главама, у којима је говор о историји и ктитору манастира. Да би то доказао, изнео је паралелно текст треће главе једнога и другога типика. Неке су само главе у Хиландарском типику скраћене, или према приликама у Св. Гори предругојачене, иначе је све једнако, па и са̂м број глава (43).*

*) Рука која је поменуте белешке стављала са стране , записала је и то, да у књизи има свега 340 (т҃м) лите тако знамо да је из књиге изгубљено четрнаест лијер их сада има само 326. А несталим листовима оштеначетак и једнога и другог (св. Симеуна и св. Саве) житија.

*) Дмитријевски се за то паралелно излагање текста послужио оним парафразом из XX. Гласника, о коме је горе била реч, а да се у место њега послужио Леонидовим преписом из XXIV. Гласника, подударање са грчким текстом било би још веће.

Свети Сава није сам ни преводио, ни писао овај типик за Хиландар, него је то морао радити какав његов ученик, кога је тога ради повео у Цариград. Као што је Леонид забележио, у Хиландару доиста постоји предање, да је типик писао неки ученик св. Саве. Хотећи да о томе прибавим поузданијега доказа, ја сам овај типик поредио са оригиналним типиком карејске поснице, за који се зна, да га је писао св. Сава, па сам нашао, да се карејски типик разликује од хиландарског, не само јасношћу слога и лепшим цртама у писању, него још и тим, што у њему није нигде употребљено ѣ уместо ы, ни ѧ уместо є, а ово је карактерна одлика хиландарског типика. — Преводник хиландарскога типика, и ако је могао добро владати грчким ј
ипак није био вичан, да мисли са тога
тачно пренесе на српско-словенски. От
нејасност многих места, и оно понегде пон
а понегде пропуштање слогова или речи;
она честа прецрњивања речи и оно стругање
кроз целу књигу. Али, ови трагови сведо
дно, да је баш ово она првобитна књига
дена и написана на заповест св. Саве; да
она није какав каснији препис, као шт
научари мисле, држећи да је оригинал са
Ово се у осталом доказује и тиме, што је
јако овештала, и што се у манастиру чу
каква драгоцена реликвија, изван библи
под сигурним затвором.

На Аранђелов дан 1896. год.

Епископ Димитри

ИСПРАВКЕ

Стр. 40, 2 кце. — 41 б, 3 скрьбь ны. — 41 б, 15 глоуш. — 41 б, 19 юсть. — 44 б, 27 било иза на од а ... изгледа као ж. — 45 а, 13 храмь ѣко. — 47 б, 8—9 швьшнньно. — 49 б, 37—38 строупь (= -пы). — 51 а, ... — ...

ис[п]исание· ноуказание житиꙗ сѹ
щенныимь манастыри прѣсвѧтыѥ богородиц(е)
внице· прѣданоѥ мною грѣшнымь
и смѣреныимь мнихомь савою· вамь
о г(оспод)ѣ възлюбленаꙗ чеда и брат(и)ѥ· ѿ бл(а)г(о)дѣти
гласна ѥ кобоу приѥтьно· и вышениѥ
мало сьна бадѣ ѥмо по длъгѣ· ѿгдѣ ис
хѣ· братиꙗ моꙗ любимаꙗ и чеда
ахобната· понеже оубо многы и наче
ше по хѣ естн ꙋнѣти· ѿ н(и)хъ вѣс(т)ьны
хъ с(и)хъ вещехь· слоучисе и ни ѣхоу
жьшоу моу вьсѣхь· па чени грѣшни ѥ и
шоу· въспис(а)ти вамь по редоу· и ѥ
болещоу и желающоу· въ еже ветѣ
вамь лоубѣ мѣ щ(и)ни мои· оуставлени
вамь оуставьси· его прѣданьныхь
и ѣнии· ноуменеииѣ и малитвь е по
корении и нтръпѣнниꙗ· ниже га
матиба и творимь саже· его моѥ н
нинвр ѣ иобнинпрѣ бла женнѥ
наши· вь е мнроу свѣ т(и)нла· зала
нианиганнѣ нинулци· ноу вьса
го дха прѣданниꙗ· и ноу сьвовании

ихъ· на убы бланица· и изъ чести нѥ
стго дха· бо у ан выгда оу вѣ исы ѥ всѣ
ми вамь и намь·:· слово в·
О наслѣдени с(вѧ)таго се(го) манастыра·
прѣпо(до)бнымь ѡ(т)цемь нашимь
симеѡномь и савою ѡ(т) мльныимь ѿ бльи·
Нашы с(вѧ)тымь манастырыими· ѥ исо оу вѣдѣ
ти вамь· ѥ исоѡ(т) поустѣ ѧ об ѣ шемъ
стосии ѡ(т) ь без божьных раз бои
ись· приншедьшоу же ісь ми ѣ трьбаже
номоу наставникоу ѡ(т)цоу нашемоу и
менномоу мнихоу· ѥжинномоу ѡ(т) земь
ныхь непрнложитьсе· занеже добродѣ
тильсинитъ а оу бѣ ради· ѥже т[...]о
юни исаша· ѡ(т) вьсѣхь иншьх отещоу ло
у иитни ѡ блаз[...] еже [...] оюпрово
дьсе лоубовию· и б(о)жьствьнымь по
авиг ьсе дхомь· слышавь прѣ ладыс
глаголющь· и жене ѡ(т)ставитьве ѣхьнкь
слѣдьмене ненадеть· нѣ мидоитомь
ц(а)рьство свое гоѡ(т)ѹчьствьа ѡ(т)ставив ь ивса
ѥже на земли· и дшоу поработ[...]ающе
го мира и збѣг ь вь ине (о)прн де поустьи
ноу· ми· ноемра· вь в· днь· вь лѣ· ѕ ѱ
и е· и вьс хотѣ ѡ(т) нь бл[...]

Лист 6,б

Лист 6,б

дьсцпльнанадапрнуститьсѧ [illegible] иган
даннѥмоуже· поигоуменовоу роукою
нехотѣнню· томоубоѥстьпичалноѡсн
непринуѥстьнымьжепрѣбывати· безъ
ѡмогосвѣдѣниѥмнщоухвально· ѥнкобо
твоѥнѣконспальнаѧволоусвоюѡмоу
дитьсѧ· анжехотетьпринуждатисѧ· поб
ноѥстьбъзаконьноупапринуждениѥ·
цѣтнеслоужьбоуѡбщиньноу· ноѡбьщин
нѣмотколѣмопоклонениедроугыѥдароу
гоутворещие· дающепрощениѥ· толиже
кьжнвотворещимысѧпохвалоюпринужда
тнсещемен· воудивьюу бонсиѡбразьи
※ ѡсказании· о· тоне· новерни· нопаиних
дѣ· ноподоу· ноцѣницн· нщоу трьниць
Рьдсветоужегонноу· ѣконпрѣнегонепоба
ѥтърпѣти· кдепаднонноудрениѥ· наснѥ
васьзовоуще [illegible] ѡбьitан· анавѣрьноу
[illegible] нѣтнѥ [illegible] сказаниѥ· ѥакопо
[illegible] бывати· ѣвлѥньнопрѣставлѣета·
[illegible] поредоу коупьно· ѣкоже
[illegible] вѣрьннцоупобеуерн· въннхъженѡба
нопоклоннѥ [illegible] тьпозаконоу· ѥгда
нѥпразьдьника· празньникоу жеглѧ [illegible]
бъгьнаоутрьноунмоуще ѥгдапа [illegible]
[illegible]

томоу [illegible] ѣкорѥноигоуменоу· ѥлико
соутапобнн· принимати побрышлени
ѧвыхотѣлыѥть· аще ѥсть велнконн
прьвонисповѣданиѥ· ѥжемльскнню
лоѧнтива [illegible] нсповѣда· ѥспобаѥть
ѡщоуѥдинномоу анснномоу инкомоу
жедроугомоу· наннгоуменоу· ѣкоже
ѥвышешлахомь· даниматьвѣрхьѡц
ьѣдѣти· ипобнонцѣлениепода[illegible]
моужо· исннмоу бопобаютьи [illegible]
Ане жеѡстыпостѣхывлоужьбы· снаꙁар
ванспьвтьнопрѣложить· ѣкоѥстьпо
бьновьннхьвѥгда· ѡагрнпинѣхь
ѥакопобатьбывати· глава· н·
Агрнпннѥжепозаконоу побаающоубы
ти· вьнѥасже ньвдунепразьннкн·
ѥвьпроунхьстыхьпамѧтехь· нмьже
ѡснаꙁарѣнаоучимыѥ· глава· о·
о трапезѣ но ианѣкакопобаѥть·
Рѣмебоѥтьпроучениотрапезѣпомену
ти· ѡѣдинномпроунхь· ѣакобосвѧ
воучелесномоуоукаꙁоуѥтыѥ· ѣкоже
бонмыѡдвою сложениѥмы· дшею
жеглаунтѣломь· такожимажеоуть ма
наѥтырому· дадшабоѥмоупобнораꙁоу
мѣѥтьсѧ· ежевыпѣхьвсабголѣ [illegible]

Лист 17.а

Лист 226.

ГЛАВА КА

[illegible]

ГЛАВА ЛЕ

[illegible]

ГЛАВА ЛВ

[illegible]

ти лице своѥ. алчоущимьже и же-
ждоущимь ѡбеща насыщениѥ.
плачоущимьже се обѣща оутѣхоу
бесконьчьноую. сихь бо ѡбѣтова-
ни желающа. сладькаго и блгаго[1]
пастыра и оучителѣ ха вь слѣ-
дь текоуще. страждоуть его ради
и многиѥ моуки трьпеть. ѣко да
сврьшаныѥ вѣнце примоуть на
нбсѣхь. распинающе се живи соу-
ще. ѡтьмѣтающе своѥ волѧ.[2] за-
калающе себе ножемь свободны-
мь.[3] закьлавшоумоу сѧ[4] нась ради.
вса ѣже вь мирѣ ѡставльшѧ. глоу-
ще дроуть к дроугоу. лоубеи мира
и ѣже вь мирѣ врагь бжи нариче-
ть се. мирь бо си прѣходить. а тво-
реи волоу бжию прѣбываеть в вѣ.
2б тѣмже азь грѣшны и лѣнивы и[5] по-
слѣдьни всѣхь мни савва. молоу
се припадаѥ.[6] вьпию гле. ѡ хѣ лоуби-
мы и доуховнаꙗ братие моꙗ і ѡци.
оуподобимь се прѣкрасныимь симь коу-
пьцемь. иже коупише сабѣ прѣдивь-
ноую сию коуплоу. вса бо имѣниꙗ
своꙗ ѡдаше.[7] и единого коупише бе-
цѣньнаго бисера ха. поревноуитѧ
моудрыимь дѣвамь иже испльнише
свѣтилникі своѥ мати. и готови
изидошѧ противоу женихоу своѥ-
се
моу вь радость. блоудѣте бе ѡ лоуби-
мици мои. бою бо се и трепещоу и
страхь ѡдрьжить ме. да не нѣкто ѡ
вась ѡстанеть вьнеудоу дверей тѣ
и петь двь и страшьны и грьды ѡвѣ-
ть ѡнь оуслышимь. ѡтидѣте ѿ
менѧ вѣмь вась кто есте. сего же ѿ-
вѣта боѥще се. ѡного же прѣкрасна-
го гла желающе слышати. придѣ-
те блвни ѡца моего вьнидѣте вь ра-
дость га своѥго. смѣрены[8] себе здѣ
да тамо вьзнесем се. плачим се здѣ
да тамо оутѣшимь се. алчимь и же-
ждимь здѣ да тамо насытимь се. оу-
3а милимь се здѣ да мтива ба та-
мо ѡбрещемь. аще и скрьбны при-
деть всакоу радость имѣите брати-
ѥ моꙗ. или егда вь напасти вьпада-
ете различьныѥ. вѣдите ѣко иску-
шение вѣры вашеѥ сдѣваеть трьпѣ-
ние. а трьпѣние дѣло сьврьшено да
имать. блжень бо моу[9] иже прѣтрь-
пить напасть. ѣко искоушень быв
приметь вѣньць животьны. иже гь
оуготова[10] лоубещимь и. изрече бо
оутрьпѣвы[11] до конца спсен боудеть.
не льстите бо се братиѥ моꙗ глоущ
нѣци ѿ вась. ѣко аще дѣль не творѹ
нь вѣроую оу[12] ба. и спсоу се. то и
вѣроують оу[12] ба. вѣра бо чиста и н
скрьньна[13] ѿ ба и ѡца си ѥсть. разо
мѣете ѣко вѣра без дѣль мрьтва е-
сть. авраамь ѡць нашь не ѿ дѣль ли
правьди се. вьзнесь исака сна своего
на ѡльтарь. видиши ли ѣко вѣра
поспѣшьствова дѣломь его. и ѡть
дѣла вѣра сврьши се. и сьбыше се кн
ги глще вѣрова авраамь бви и вь-
мѣни се емоу вь правдоу. и дроуг
бжеи[14] нарече сѧ. видите ли оубо
3б ѣко ѿ дѣль оправда се чловѣкь а не
ры едине.[15] сиѣ бо ѣже слышахь пов
хь вамь. да и вы причестиѥ имате
и[5] причестие жѧ наше сь ѡцемь и[16] сн
мь его ic хмь. и се пишоу вамь да р
дость ваша испльнѧна боудеть. и
есть сиꙗ свѣсть еже слышахь ѿ нег
и повѣдаю вамь. ѣко бь свѣть есть
и тьмы вь немь нѣсть. аще речемь ѣ-
ко причестие сь нимь имамы. и вь
тьмѣ ходимы[17] льжемь и не твори-
мь истины. аще ли вь свѣтѣ его хо
димь и заповѣди его сблоудаемь. ѣ-
ко и самь ѥсть свѣть. причестие има

[1] За овом речи била је написана још једна, па је истругана. — [2] своѥ волю. — [3] своѥвол'нимь. — [4] заклавш — [5] Овога и нема. — [6] молю се припадаѥ н. — [7] ѿдаше. — [8] смѣримь. — [9] моужь. — [10] оуготова гь. — [11] прѣтрьпѣвы. — [12] н — [13] скрьн'на. — [14] бжіи. — [15] ѥдинoѥ. — [16] и сь — [17] ходимь.

и по васъ прѣбывающимъ въ семъ жи-
ти[1]. дшиже оуказано[2] вы есть и тѣлꙋ
подобна. да имате въ не[3] гледающе
ба помощника. и прѣчтоу[4] его мтрь.
и мою аще и грѣшьноую млтвоу.
несблазно исправлѣюще прѣити
житие ваше. подвизаеми къ добрꙋ
прѣбоудѣте. ни на десно ни на лѣво
5б нъ по силѣ елико моща имать кто.
цркимь поутемь тъщѣтѫ поме-
ноующе еже есть. троудъ плодъ сво-
ихъ снѣси. блжень еси добро тебѣ
боудеть. тъщеще се сквозѣ[5] оузка-
ꙗ врата. и тѣсьнымь[6] поутемь. въ-
водещимь въ живоуть вѣчьны. дроу-
гъ дроуга лꙋбеще. дроугъ дроугоу по-
корающе се. дроугъ дроуга тєготы
носеще. покарающе себе единомы-
сльно вашемоу прѣдьстателоу и-
гоумєноу. молоу же вы братие мо[7]
именемь га ншего ıс ха. да сиꙗ дрь-
жеще заповѣданаꙗ вамь. и да несоу-
ть оу[8] васъ распре. нъ да есте сврьшени
въ тои мысли и воли. коупь себѣ при-
коупоующе ѣко и прѣкрасни коу-
пци. въспоминающе въ прѣпобь-
ныхъ вашихъ млитвахъ. блгопочи-
вшаго ѡца нашего и наставника
симеѡна мниха. и мое недостои-
ньство незабывающе. сиꙗ творе-
ще истиноу глоу ѡ хѣ послоуш-
ствоующе[9] ми вамь ѣко непосты-
дьни обрещете се на страшнѣмь соу-
днщи въсприемлоуще вѣчныхъ благъ.
6а благодѣть и мирь га и ба спса[10] ншего
ıс ха. и лꙋбы ба и ѡца. и причестие
стго дха боуди всегда оу вѣкы с вьсѣ-
ми вами[11] амнь ::

Слово. в

О наслѣгени[12] стаго сег манасты...
прѣпобныимь ѡцемь нашимь[13]....
симеономь и савю ꙋмиленымь. ѡ бла...

Нашь сты манастырь сии. ѣко[15] оувѣд...
ти вамь. ѣко ѡпоустѣло бѣше мѣ-
сто сие ѡть безбожьныхъ разбони-
къ. пришьдьшоу же къ мнѣ трьблаже-
номоу наставникоу ѡцоу ншемоу си-
меѡноу мнихоу. еже иномоу ѡ земь-
ныхъ[16] не приложить се. занеже доброд...
тель си ıесть лоубве ради. еже теплото...
ю искашѫ. ѡ всѣхъ и ншь хотещоу по...
чисти ѡбразь. въ неже теплою прово-
дь се лоубовию. и бжьствьнымь по-
двигь се дхомь. слышавь прѣсладькы
гла глоущь. иже не ѡставить всѣхъ[17] и
слѣдь мене не идеть. нѣ ми[18] достоинь...
црство своего ѡчьства ѡставивь. и вса
ѣже на земли. и дшоу поработающа-
го мира избѣгь: въ сию приде поусты-
ноу мца. ноемра.[19] въ в. днь въ лѣ ҂зѱ
и .з. и въсхотѣ ѡнь блжены. ѣко и та-
6б мо ѡправда свое црство. тако и здѣ въж...
лѣвь за вы ѡбрѣсти вы мѣсто спсни-
ꙗ. испроси[20] оу цра[21] мѣсто сие поустое...
поеть мене грѣшьнаго изъ ватопеда.
и въ мѣсто сие въселивѣ се. и нѣколик...
мало прѣбывь съ мною. великимь[22]
же и непрѣестествьны[23] подвигь прѣ-
шьдь. и. мць[24] прѣбывь. къ вѣчноꙋ
прѣложи се блаженствоу.

о врѣменьнѣи съмрьти. прѣпобн...
ѡца. симеона мни. слово. г.

Въ лѣ. ҂з. ѱ. и. мца ферва. въ г...
къ вѣчномоу прѣложи се блаженствоу

[1] жити семь. — [2] показано. — [3] ию. — [4] прчтоую. — [5] скрозѣ. — [6] тѣснимь. — [7] моꙗ. — [8] въ. — [9] послоушьствоу...
[10] и спса. — [11] всегда съ всѣми вами въ вѣкы. — [12] наслѣжении. — [13] Овде је било написано још кур си, па је истругано. — [14]...
— [15] монастырь сии повѣдеть. — [16] ѡ земльнихъ иномоу. — [17] вса. — [18] мене. — [19] ноевра.. — [20] и непроси. — [21] цра.. — [22]...
— [23] Први слог не у М прецрђен. — [24] мць и.

все же млтве гати роуцѣ въздѣвьшимь.
ѣко же гать въздвигнѣте роуцѣ ваши
на[1] стаю[2] блвте га. и еже гать въздѣние рѹ-
коу моєю жрьтва вечернѣ. и еже[3] на вѣсако-
мь мѣстѣ въздвизати прѣподобнѣи рѹ-
цѣ. развѣ гнѣва и помышленеи. сконь-
чавьшіже се реченои млтвѣ. нерѣю ѡбы-
чаиноу[4] млтвоу рекьшоу. вь тои[5] чса пада-
ти на лице вьсѣмь. и послоушати[6] игоу-
мена. а[7] ѡномоу[8] сико млтвоу просити
ѿ вась. молите се за ме ѿ гдѣ братиѥ да
7б избавлоу се ѿ стрти и ѿть сьблазнь непрі-
ѩзниньнаго. а[7] вамь ѿвѣтоуюцинмь.
бь да те спсеть[9] чтьны ѡче. и паки вамь
ѡномоу сь оумилениѥмь вѣщаюцимь.
моли се и ты за ны ѡчѧ чьстьны[10] да изба-
вимь се ѿ стрти и ѿ сблазнь неприѩзни-
ньнаго. паки игоуменоу молецюу се и
глоуцюу. бь млтвами стыхь ѡць нашихь да
спсеть вась. и тако вьставьше вь келие ва-
ше поидетѧ. вѣсакомоу ѡставивьшоу сь-
хождениѥ. и соуєтьнаго ѿвѣта. и[11] празно-
словиѩ же и смѣха нечстиваго. ѿ нихь же
сьгаждаєть[12] се и вь скврнословие вьпасти.
и вь оукорениѥ. и вь ѡсоуждениѥ. зане сего
ради оумь раслабланнь єсть. и забвение
приемлеши соущимь блгымь. и оуны-
вь теготоу ѡбрещеши. кь своимь кели-
ѣмь оуныльнымь сномь абиѥ погроу-
зиши се. и мнить ти се вьсь днь праздьны-
є и[13] непричестьныѥ. киѥ годѣ полз[14] на
се посадеть те. ѣко же ре великы василие
еже єсть ѿпасти ѡть подобнаго ихь сьста-
ва. оудобь єсть дши кь смѣхоу истакаю-
ціи и растакающи. и добромь печаловати.
и вь скврьнословие вьпасти. оудоблѣ[15] ѥ-
сть еже[16] да не боудеть моимь ѡцемь и братии.
8а нь да поидеть кь своєи келии кижде. дрь-
зновеньно же коупно и моудрьно и бьдр-
но. и кь боу лоубокьнаѩ дѣюще повсегда

аще ли кто по грѣхоу ѡбрѣтають
мь тако плѣнени. волѣ юни соуть в
стари. волѣ и заматорѣли вь ѡбраз
соуть новаци. лоубве законоу да по
се ѿ еклисиѩрха. или аще се не испр
се завежоуть. не оубо новаке лѣнив
ще завезовати доходить. нь и многа
бывьшихь годища вь ѡбразѣ. лѣни
же и дрѣмаиьно прѣбывающеѥ ѣко
ѿ сихь ре льствичьны[17]. гредоущи
лие вашѧ. подобноу свршати всоу сл
боу. по ѡбичаиныхь[18] же млтвахь н
нопоклонение. по вышереченѣмь закон
г. рекохь пламь.[19] и. г. годиноу .и. ш
дараемоу билоу по ѡбычаю. г. щи
колѣнопоклонениѩ вь црькви. тьмо
нити егда бь гь поеть се. ѣко[20] и свы
хомь. а вь келиѩхь вашихь выноу
нопоклонение молеще[22] се боуди вамь
нимь же и[11] по вь келиѩхь ига[23] аг
сть. занеже троудь еѥ ради єсть.
и. ві. дни ѡть хва рождьства. и пр
ли. и вь ѿпоустьные дни годища та

8б Слово. є:·

о стои литоуги. и безь игѹ
се не причещаеть никтоже. ни па
бывати емѹ. бесь причещениѣ нь и
ю свѣстию.

Реще бо подаеть и о божьствьнои[24]
ѣже по дальгоу повсега подаеть свр
се вь црькви. нь вь тои сьблоудьно
себѣ братие. и тврьдо. ѣкоже ста[25]
сьврьшаема. и страшна соуть ѣко
ѿ инѣхь страшьнѣиа и прѣвеликѣиа.
вовѣрьные[27] дрьжить се и свршает
на. бжьствьна[28] и прѣчтьнаѩ рекохо
литоургиѩ. прѣчстнаго тѣла же[30] и к

[1] вь. — [2] стаа и. — [3] юже. — [4] ѡбычноую. — [5] ть. — [6] послоушати вьсѣ. — [7] Овога а нема. — [8] о
[9] вам'же ѿвѣщающинмь. бь да спсет'те. — [10] стыи. — [11] Овога и нема. — [12] слоучают'. — [13] празны си. — [14] полз'е. — [15]
[16] юже. — [17] лѣствичныкь. — [18] по обычных'. — [19] Ѱлмь реко. — [20] ѣко. — [21] выше. — [22] молеще. — [23] егда. — [24]
[25] стаа. — [26] прѣвеликаѩ. — [27] правовѣрно. — [28] бжтьвнаа. — [29] ѩже рекохо. — [30] прѣчтнаго же тѣла.

спса нашего іс ха вь сѣи бо ѣко рече-
лоудати себе испытьно. и ѣко па-
кого помышлениꙗ трьновнаго.
о и недостоинаго. вь страшнои
слоужьбѣ. ѿ вась ѿтьганѣти.
ымь образомь себѧ ѿчищати.
бжьствьнымь стынѣмь при-
се. ѿ игоумена проціение прие-
ь. нѣ бо повно вамь комоу-
воꙗзни и весь соуда ни поксе-
чещати сѧ. хотѣли[2] бисмо се[3] ми-
бжьствьнымь прічещати се ст-
многиці[5] бо есть и[6] прічещаті
ивотоу. ѣкоже рече и самь хь.
мою пльть и пиеи мою крьвь. вь
ѣбываеть и азь вь немь. и па-
не ꙗсте пльть мою ни пиетѧ кр-
. не иматѧ живота в себѣ. и
ны апль. прилѣплеи се гви еди-
ть есть. ꙗкоже и оудалѣюціеи[7] се
гибноуть. двдь рече кротькы
ѣли бисмо оубо[8] ѣко и[9] речено сие
е ра немоці. и за дѣла стоужени-
окелѣваемы. недостоино бо ѣде-
и пие крьвь гноу. повиньнь есть
и крьви. ре бжствьны и дхогливы
ы вь аплѣхь павьль. страшьнь е-
атие моꙗ гль.[10] и трепетати причеці
е ѣкьмо ѣко мене грѣшнымь.
ногооуздающіхь се оуказоуеть.
. г. ци. вь нели прічещаті се ели-
е свѣдеть. ѿчистівьшіхь се ѡть
ыхь помышлѧнеи. ѿ сихь сло-
гнѣва же и ропта.[11] печали и ѡба-
же. и смѣха безь оуставы. и еще
злоумысльства. паче и ѣрости скврь-
ны. и снмь повьныхь. да ижи[12]
ь реченые вьпадоше стрти.[14] да испо-
ниемь же и покаꙗниемь. ѿ сихь п-
ть[15] се ѿстоупити. едноуці или
вь нали да причестить сѧ. аще ли

да ни едноуці. по игоуменовоу оуказа-
но хотѣнию. томоу бо есть печално ѡ сихь.
непричестьнымь же прѣбывати. безь
ѿного свѣдѣниꙗ непохвально. сико бо
твореи ѣко испльнаѥ волоу свою ѿсоу-
дить се. а иже хотеть причещати се пов-
но есть вьзаконеноу на причещение.
пѣти слоужьбоу ѡбщиньноу.[16] и ѡбщи-
нино[17] колѣнопоклонение дроугь кь дроу-
гоу твореще. дающе проціение. толиже
кь животворещнмь сь похвалою причеща-
ти се сщенеи. боуди вы оубо и си ѡбразь имѣти.

гла 2.

О сказани ѳ гоне и о верни. и о панихі-дѣ[18] и о полоуноціьниці. и ѡ оутрьниці :·

Вь деветоу[19] же гоноу. ѣко и прѣне гоне повает пѣті. клепалное оударение. на сие вась зовоуще ѣко ѡбычаи. а на верьноу же пѣтие. снаѯарево оуказание. како поваеть бывати. ѣвленьно прѣставлѣеть. и панахидоу по редоу коупьно. ѣко же и паверницоу по вечери.[20] вь нихь же и колѣнопоклоние[21] бываеть по законоу. егда нѣ праздьника. праздьникоу же глемь вь гь на оутрьноу имоуще. егда паверьница поеть се. ерѣю рекшоу ѡбычаину[22]
10a мтвоу падати вамь на колѣноу. ѣко и на коньці прьве[23] гоне. и кь игоуменоу оухо прикланѣти добро глоуцоу. простите мене ѡ гдѣ братиꙗ сьгрѣшіхь бо дѣломь и словомь и помышлениемь. и вамь давати емоу проціение глоуще бь[24] простіть те ѡче. нь и вамь просити сие ѿ него приложивьше. прости и намь ты чтьны ѡче. сьгрѣшіхомь бо и дѣломь и словомь и пмышлениемь. по томь же оумилено ѡн[25] кь вамь глеть. бь мтвами стыхь ѡць простить вамь вьсѣмь. по томь же вьставше

... — [2] хотѣли бо. — [3] Овога се нема. — [4] многаці. — [5] многоуци. — [6] Овога и нема. — [7] оудалꙗюці. — [8] оубо ... ож. — [10] гась. — [11] ропьтаниꙗ. — [12] иже. — [13] Овога же нема. — [14] стрты вьпадоше. — [15] поспѣшит'. — [16] ѡбщ'нѣ. [18] пан'нахи. — [19] дю. — [20] вечерны. — [21] колѣнопоклонение. — [22] ѡбычноу. — [23] коньць прьвые. — [24] бь да. — [25] и ѡнь.

и побно[1] емоу поклонение[2] подавьше: вь
келие ваше пошьдьше. ноцьноую вашоу
слоужбоу по законоу сьврьшьше. и так
вскмь вь похвалк бывьшимь. и вь весел
доховикмь. и кь сноу обратите се. доньдк
же поклисиярхь чавьникь слышавь кю.
и побное врме онамо оувкдквь. кь игоу-
меноу пришьдь. и побноу о него мтвоу
приемь. та. тихомь гламь. блвите стыи
кротько вьзываю. вьдаривь[3] же тогда вь
клепалце.[4] . . . .[5] подви-
заеть и вы на полоуноцьноую слоужбу.
юже и ть самь поеть. творен побное цркви
свкцьное вьжизание. толиже великоие
10б клепало клепаеть. толиже[6] и мкдкное:
и вьзоветь вьсkхь вась на оутрьнеie сло-
вослови,[7] емоуже починание тако поба-
еть творити. по звоньномь же оударени
блавкеть се бь. оть дневнаго имоуща и-
ерkи тьгда по образоу чтнаго крта. прк
стою трапезою. сь бжiею[8] похвалою сь ка-
надильницею.[9] вы же амнь. чающе трьсто-
е пkти. и[10] акие по ·оi· и ·к·номь[11] фламк и по обы-
чаиныхь[12]. трорихь. и по ги помии. сьблоу-
дающе по тькьмо. ко побно сихь пкти.
и самомоу иерkю обити вьсь бжьствьны
храмь. и всkхь покадити. и тога прkдь сты-
ми ставь двьрми.[13] образомь чтьнаго
крта. кадилькницею знаменоуеть. и ку-
пьно сь знамениемь. славоу вьсилати
прkстои троици. сицk гле вь оуслышани-
е вьсkмь. Сла стои единосоущьнои[14] нераз-
[дkлимkи жи-
вотворещи троици[15] . . . .
. .[16] и нынk и приси. и по амнь залюцю
екклисиярхоу. ·г·[17] фламь. акие почети осла-
бно же и[10] тихо и смотрьно. мало повелии

възьглашати глы фламьскиие. да о се[…]
имлють вси непритлькновеньно и не-
заблоудно сихь прkити. и по сконьча[…]
г·[17] флм. по редоу всоу сьврьшаемь оу[…]
11а трьноу[18] слоужьбоу. ко[19] снадарь оук[…]
еть. не оубо бы о дневнои слоужьбk […]
шkи. и о[20] ноцьнои оуказано. рецi же […]
и о дшаспсномь исповkдани. а о тра[…]
зk слово сьга[21] да пождить † ·:·[22] П[…]
[еть оу[…]
игоуменоу аще приемлеть дkцоу дхов[…]
наоучавати братию. паче и по единомо[…]
наоучавати и направлати на дшеполз[…]
е спсение. аще ли не приеметь. то изб[…]
ти[24] единого цkломоудрьно живоуща[…]
имати[25] га[26] оца прьво[27] игоуменоу. и […]
мь всkи брати. а ни единомоу же о […]
инога[28] оца имати[29] повелkваемь. ащ[…]
не обрещеть се тако[30] побны[31] оу[32] ваш[…]
нk. да и о нkкихь инокихь[33] благовkр[…]
воущихь приемати вамь оца нь всkм[…]
ного. и наоучавати се о него. послоу[…]
хотещихь. исповkдати[34] сж. и всkкомо[…]
бноу цkльбоу прилагати. быти же пов[…]
лkваемь едьномоу[35] врkмени. по егда […]
неть се оутрьне словосвие[36]. вь неm […]
за все прkбывають вь манастыри.[38] а […]
работе не печалоующе да се врачоують […]
по павечерницахь иже соу[39] вьнk и в[…]
работьници. боуди же и сие аще како […]
зьнь есть игоумень. понеже оумножил[…]
11б есть братьство. да да повели комоу[40] го[…]
ерkи. или о нkкихь говkине братие […]
гихь и неразоумныхь помышлениа пр[…]
емати. помышлениа же иже вь днехь […]
часkхь нась моутжть. имь доходить […]

[1] побною. — [2] покланианию. — [3] оударив'. — [4] вь малою клепал'це — [5] Овде су две речи истругане. — [6] по то. — […] кию. — [8] бжтвною.— [9] кадилницею.— [10] Овога и нема.— [11] к.тимь.— [12] обычны.— [13] д'врьми ставь.— [14] стkи и юдиносоущнkи.— [15] […] рещи. троици всегда и нинa. — [16] Овде истругано неколико речи — [17] вза. — [19] оутрьн'ною. — [18] жкоже.— [20] Овога о нема[…] — [22] Овде је писац оригинала ударио тај знак (четири тачке и крст) да означи да се ту свршава глава, а да од[…] да почне она која следује, ма да текст није по обичају прекинут. Да би на то боље скренуо пажњу, он реч за овим зна[…] великим словом, а према њој са стране написао је гла. И монах Марко је ово опазио, те одавде почиње нову главу, али је […] ставио: гла s. без и каква наслова, те тако код њега има на два места *глава шеста*. Леонид није ово опазио, нити је што […] нуо.— [23] духовноую. — [24] изьбрати. — [25] и имати. — [26] юго. — [27] прkже. — [28] иного. — [29] имkти. — [30] таковыи. — [31] […] [32] вь. — [33] инокь. — [34] и исповkдати. — [35] юдиномоу. — [36] славословию. — [37] овога еже нема. — [38] монастыри. — [39] […] [40] коюмоу. — [41] доходити имь паче и.

Ѿпоущенымь быти. а не смоущение твр-
дѣнише стькорьшимь ѡставлѣти. симь пра-
щати ѡ гдѣ. а ѡ нихьже есть врачева(ти прі)*
ни ѣко оупрашати.[1] и приложенны кь игу-
меноу приемлоущимь да приповѣдаю[2]
и ѡнь побное ицѣление да дѣлаеть. и-
сповѣдающи се да ничесоже не ськрию
боеще се нѣкако да не своихь ра свѣдѣ-
нии просеще оубоють се. нь вса чисто сго-
дивьшоумоу[3] се да Ѿкриють. паче ны и к
тѣмь реще побная намь добро. что оубо
вамь братие. игоумена зреще на добро сие
и зѣло на дшепользьноую слоужькоу. по-
спѣшающе се потьщѣте потщѣте (sic). и вь
тихоие се дшеспсное пристанище· поспѣш-
но пристанѣтѧ. и всѣкь оума вашего по-
двигь· и дшеврѣдьное помышление.
чтно и непокрьвеньно Ѿкритѧ ѣко прѣ
бмь а не прѣд чломь. творещи исповѣда-
ние. боу же вѣдѣ[4] льгать[5] емоу[6] пьроу вьспр-
еть емоу. погоубиши бо ре ѱлмы пѣвьць
вса глоущее льжоу. не лоукавно бо испо-
вѣдающе се всѣкие[7] свѣдѣные[8] ради. вь-
сакого нечистьства[9]. всѣкие карбы и сь-
моущенны. своа помышленна прѣмѣ-
нѣюще. радостьни боудѣте ми и весели.
ѣко вь надежи пришькрѣтьше непогрѣ-
шенне спсенны. исповѣдаитѧже се не дроу-
гь на[10] дроуга виноующе вь расрьчение ма-
ло оупадьша.[11] или етере дроуге приклоне[12]
и себе неповиньне полагающа.[13] и соуда
паче ищоуща то нѣсте исповѣдаеми.
нѣже припадающимь вамы[14] о потрѣбѣ
бо гле тѧлеснои. сиа бо всако есть врѣ-
ме а инѣ же врѣме исповѣданна. исцѣ-
ленна дшевныхь стртеи. даще[15] ѡ коемь
расрьчени глати хощете. все пороугание
и вины. сьгрѣшенаго коего лоубо есть.
на се писати потьщите сеана[16] мѣтати.
аще ли ѡ етерѣхь инѣхь стртеи и тѣхь ч-
сти[17] исповѣдитѧ. да имате плодити се
и здѣ двою пользоу. кь чтомоу же[18] дше-
вномоу прити здравию· и[19] высокотво-
рено смѣрение ѡблѣщи сѧ. еже имоу-
ще побни вь истиноу боудемь боу рекь-
шоумоу[20] наоучите се ѡть мене. ѣко кро-
тькь есмь и смѣрень срцемь глоущоу чь-
12б то ли есть дроугаа истина. ѣклена кро-
тькаго и смѣренаго срцемь. или ѣко оу-
казано принести всоу скрбь храбрѣнь-
но. и себѣ вьздѣ пороугати се. толико оу-
бо добрыхь вина· истиньно есть исповѣ-
дание. без него же не[21] мни[22] ми се никомоу
же спсенна вьлоучити.[23]

ГЛАВА ·З·

о дшеспсьном исповѣдани.

Неисповѣдающоу бо се непричестьноу бы
ти Ѿ га ба вседрьжителѣ повелѣваемы:
доньдѣ же к себѣ бывь. и кь ѡцоу вса
сьгрѣшена[24] же и[25] врѣдьнаа исповѣсть
сьгрѣшѧнна.[26] аще ли ни побаеть оу-
бо семоу. и Ѿ манастырѣ изриновеноу
быти. ѩко изгноены ѡтьрѣзати оу-
дь. и ѣко строупь оусилно ицѣлѣемы.
или Ѿноудь неисцѣлѣемы. ѡнемати[27]
же и Ѿмѣтати. нь боудоущаго неоука-
зание. и нѣкако инога вь разоумѣние
своее надеже сего свѣта Ѿвратисьмо.
подьлежати же оубо емоу. непричеща-
ющихь се ѡсоуждению. и зѣло на поль-
зоу есть ѣко неразоумноу. что бо моу
есть польза здѣ прѣбывающоу. что
ли же емоу есть полза неисповѣдаю-
щоу се. а[28] не ли[29] паче врѣ и погибѣль.
13а и повсегда злу пооучение. и все еже при-
носить се погибѣль дши биваеть.
ѣко же болещоу нѣкомоу или строу-
пь имоущоумоу[30]. оутающоу враче-
ви. неоудобь кь здравию прити семоу
побаеть. а[31] или паче оусильнѣише (sic) дши.

*) То у загради сасвим је бледо, и изгледа да је намерно брисано.

[1] вьпрашати. — [2] исповѣдають. — [3] слоучив'шомоу. — [4] вѣдещоу. — [5] сьльга. — [6] Овога емоу нема. — [7] всакого. — [8] [illegible] — [9] и всакого нечистотьства. — [10] Овога на нема. — [11] вьпад'ше. — [12] приклоучаю. — [13] неповинны твореще. — [14] вамь. — [15] да — [16] се сѣми'нѣ. — [17] чисти. — [18] же и. — [19] и вь. — [20] рек'шомоу. — [21] Овога не нема. — [22] мнит'. — [23] полоучити. — [24] сьгрѣшенна. — [25] Нема же и. — [26] Ове речи нема. — [27] ѿнимати. — [28] Овога а нема. — [29] не оуже ли. — [30] имоущомоу. — [31] Овога а нема.

и пбно[1] емоу поклонение[2] подавше: вь
келие ваше пошьдше. нощьноую вашоу
слоужбоу по законоу сьвьршивше. и тако
вс҆кмь вь похвал҄к бывьшимь. и вь весел
дховн҆кмь. и кь сноу шбратите се. доньд҆к
же пбклисиархь чавьникь слышавь бию[ш].
и пбное вр҆кме шнамо оув҆кд҆квь. кь игоу-
меноу пришьдь. и пбноу ѿ него мтвоу
приемь. та. тихомь гламь. бавите сты
кротько вьзываю. вьдаривь[3] же тогда вь
клепалце.[4] . . . .[5] подви-
заеть и вы на полоунощьноую слоужбу.
юже и ть самь поеть. творен пбное црькви
св҆кщьное вьжизание. толиже великоие
10б клепало клепл҆еть. толиже[6] и м҆кд҆кное:
и вьзоветь вьс҆кхь вась на оутрьнее сло-
вослови.[7] емоуже починание тако пба-
еть творити. по звоньномь же оударени
бавл҆кеть се бь. шть дневнаго имоуща и-
ер҆кы тьгда по шбразоу чтнаго крта. пр҆к
стою трапезою. сь бжиею[8] похвалою сь ка-
ндильницею.[9] вы же амнь. чающе трьсто-
е п҆кти. и[10] абие по ·ої· и ·к·номь[11] ѱалм҆к и по шбы-
чаиныхь[12]. тропарихь. и по ги помил. сьслоу-
дающе по тькьмо. ѣко пбно сихь п҆кти.
и самомоу иер҆кю шбити вьсь бжьствьны
храмь. и вс҆кхь покадити· и тога пр҆кдь сты-
ми ставь двьрми.[13] шбразомь чтьнаго
крта. кадилницею знаменоуеть. и ку-
пьно сь знамениемь. славоу вьсилати
пр҆кстои троици. сиц҆к гле вь оуслышани-
е вьс҆кмь. Сла стои единосоущьнои[14] нераз-
[д҆клим҆кй жи-
вотворещии троици[15] . . . .
. . [16] и нын҆к и присн. и по амнь зающ
еклисиархоу. ·г·[17] ѱалмь. абие почети шсла-
вно же и[10] тихо и смотрьно. мало повелм

вьзьглашати глы ѱалмьские. да ѿ сег[о]
нмають вси непритлькновеньно и не-
заблоудно сихь пр҆кбити. и по сконьчан[и]
г·[17] ѱлм. по редоу всоу сьврьшаемь оу[т]-
11а трьноу[18] слоужьбоу. ѣко[19] сна҆гарь оук[а]-
еть. не оубо бы ѡ дневнои слоужьб҆к в[…]
ш҆кки. и о[20] нощьнои оуказано. рещ же […]
и о дшаспсномь испов҆кдани. а ѿ трап[е]-
з҆к слово сьга[21] да пождить ✝ ·:·[22] П[…]
[еть оуб[…]
игоумeноу аще приемлеть д҆кцоу дхов[н]…
наоучавати братию. паче и по единомо[у]
наоучавати и направлати на дшеползн[о]-
е спсение· аще ли не приемлеть. то изб[и]-
ти[24] единого ц҆кломоудрьно живоуща[г]…
имати[25] га[26] шца прьво[27] игоумeноу. и …
мь вс҆кки брати. а ни единомоу же ѿ в…
инога[28] шца имати[29] повел҆кваемь. аще
не шбрещеть се тако[30] пбны[31] оу[32] ваш…
н҆к. да и ѿ н҆ккихь инокихь[33] благов҆кр[ь]-
воущихь приемати вамь шца нь вс҆кмь
ного. и наоучавати се ѿ него. послоуш…
хотещихь· испов҆кдати[34] се. и вс҆кхомоу
бноу ц҆кльбоу прилагати. быти же пов[е]-
л҆кваемь едьномоу[35] вр҆кмени. по егда […]
неть се оутрьне словословие[36]. вь немь ж…
за все пр҆кбывають вь манастыри.[38] а …
работе не печалоующе да се врачоують …
по павечерницахь иже соу[39] вьн҆к и вь …
работьници. боуди же и сие аще како …
звнь есть игоумень. понеже оумножил[о]
11б есть братьство. да да повели комоу[40] го[в]-
ер҆ки. или ѿ н҆ккихь гов҆кние братие …
гихь и неразоумныхь помышлениы пр…
емати. помышлениы же иже вь днехь …
час҆кхь нась моутеть. имь доходить …

[1] пбною. — [2] покланиние. — [3] оударив'. — [4] вь малою клепал'це — [5] Овде су две речи istругане. — [6] по то. — … ние. — [8] бжтвною.— [9] кадилницею.— [10] Овога и нема.— [11] к.тимь.— [12] шбычны.— [13] д'врьми ставь.— [14] ст҆кй и единосоущн҆кй.— [15] … рещии. троици всегда и нинѣ. — [16] Овде истругано неколико речи — [17] ѕ҆а. — [19] оутрьн'ню. — [18] ѣкоже.— [20] Овога о нема … — [22] Овде је писац оригинала ударио тај знак (четири тачке и крст) да означи да се ту свршава глава, а да ода[вде] да почне она која следује, ма да текст није по обичају прекинут. Да би на то боље скренуо пажњу, он реч за овим знак[ом] великим словом, а према њој са стране написао је гла. И монах Марко је ово опазио, те одавде почиње нову главу, али је ставио: гла ѕ. без и каква наслова, те тако код њега има на два места *глава шеста*. Леонид није ово опазио, нити је што о[…] нуо.— [23] дховноую. — [24] изьбрати. — [25] и имати. — [26] иго. — [27] пр҆кже. — [28] иного. — [29] им҆кти. — [30] таковыи. — [31] … [32] вь. — [33] инокь. — [34] и испов҆кдати. — [35] единомоу. — [36] славословие. — [37] овога еже нема. — [38] монастыри. — [39] … [40] коемоу. — [41] доходити имь паче и.

Ѿпоущенымь быти. а не смоущение тврдѣише стѣкорьшимь ѡставлѣти. симь прациати ѡ гдѣ. а ѡ нихьже есть врачева(ти прі)* ни ѣко оупрашати.[1] и приложенна кь игумеnоу приемлоущимь да приповѣдаю[2] и ѡнь пѡбное ицѣление да дѣлаеть. исповѣдающи се да ничесоже не ськрию боеще се нѣкако да не своихь ра свѣдѣнеи просещі оубоють се. нь вса чисто сгодивьшоумоу[3] се да ѿкриють. паче ны и к тѣмь реще пѡбная намь добро. что оубо вамь братие. игоумена зреще на добро сие и зѣло на дшепользьноую слоужьбоу. поспѣшающе се потьщѣте потщѣте (sic). и вь тихоие се дшеспсное пристанище поспѣшно пристанѣтѧ. и всѣкь оума вашего подвигь и дшевредьное помышление.

чтно и непокрьвеньно ѿкриитѧ ѣко прѣ бмь а не прѣд члкмь. твореще исповѣдание. боу же вѣдѣ[4] льгать[5] емоу[6] пьроу вьспрееть емоу. погоубиши бо ре ѱлмны пѣвьць вса глоущее льжоу. не лоукавно бо исповѣдающе се всѣкие[7] свѣдѣние[8] ради. вьсакого нечистьства[9]. всѣкие карбы и сьмоущения. своя помышления прѣмѣнѣюще. радостьни боудѣте ми и весели. ѣко вь надежи приѡбрѣтьше непогрѣшение спсения. исповѣдаитѧже се не дроугь на[10] дроуга винующе вь расрьчение мало оупадьша.[11] или етере дроуге приклоне[12] и себе неповиньне полагающа.[13] и соуда паче ищоущѧ то нѣсте исповѣдаеми. иже припадающимь вамы[14] о потрѣбѣ бо гле тѧлесной. сия бо всако есть врѣме а инѣ же крѣме исповѣдания. исцѣления дшевныхь стртеи. даще[15] ѡ коемь расрьчени глти хощете. все пороугание и вины. сьгрѣшенаго коего лоубо есть. на се писати потьщите седна[16] мѣтати. аще ли ѡ етерѣхь инѣхь стртеи и тѣхь чсти[17] исповѣдитѧ. да имате плодити се и здѣ двою ползоу. кь чтомоу же[18] дшевномоу прити здравию. и[19] высокотворено смѣрение ѿвлѣщи сѧ. еже имоуще пѡбни вь истиноу боудемь боу рекьшоумоу[20] наоучите се ѡть мене. ѣко кротькь есмь и смѣрень срцемь глоущоу чь-

12б то ли есть дроугая истина. ѣклена кротькаго и смѣренаго срцемь. или ѣко оуказано принести всоу скрьбь храбрѣньно. и себѣ вьздѣ пороугати се. толико оубо добрыхь вина· истиньно есть исповѣдание. бе него же не[21] мни[22] ми се никомоу же спсения вьлоучити.[23]

глава ·з·

о дшеспсьном исповѣдани.

Неисповѣдающоу бо се непричестьноу быти ѿ гл ба вседрьжителѣ повелѣваемы: доньдѣ же к себѣ бывь. и кь ѡцоу вса сьгрѣшена[24] же и[25] врѣдьная исповѣсть сьгрѣшания.[26] аще ли ни пѡбаеть оубо семоу. и ѿ манастырѣ изриновеноу быти. яко изгноены ѡтьрѣзати оудь. и ѣко строупь оусилно ицѣлѣемы. или ѿноудь неисцѣлѣемы. ѿнемати[27] же и ѿмѣтати. нь боудоущаго неоуказание. и нѣкако иногда вь разоумѣние своее надеже сего свѣта ѿвратисьмо. подьлежати же оубо емоу. непричещающихь се ѿсоуждению. и зѣло на пользоу есть ѣко неразоумноу. что бо моу есть польза здѣ прѣбывающоу. что ли же емоу есть полза неисповѣдающоу се. а[28] не ли[29] паче врѣ и погибѣль.

13а и повсегда злу пооучение. и все еже приносить се погибѣль дши бываеть.

ѣко же болещоу нѣкомоу или строупь имоущоумоу[30]. оуташщоу врачеви. неоудобь кь здравию прити семоу пѡбаеть. а[31] или паче оусильнѣише (sic) дши.

*) То у загради сасвим је бледо, и изгледа да је намерно брисано.

[1] вьпрашати. — [2] исповѣдають. — [3] слоучив'шомоу. — [4] вѣдещоу. — [5] сьлга. — [6] Овога емоу нема. — [7] всакого. — [8] ...ния. — [9] и всакого нечистотьства. — [10] Овога на нема. — [11] вьпад'ше. — [12] приклоучаю. — [13] неповинны твореще. — [14] вамь. — [15] да — [16] се сѣни'нѣ. — [17] чисти. — [18] же и. — [19] и вь. — [20] рек'шомоу. — [21] Овога не нема. — [22] мнит'. — [23] полоучити. — [24] сьгрѣшенния. — [25] Нема же и. — [26] Ове речи нема. — [27] ѿнимати. — [28] Овога а нема. — [29] не оуже ли. — [30] имоущомоу. — [31] Овога а нема.

здравиꙗ наѫ приѥти неисповѣдающꙋмоꙋ[1] сѧ. И семоꙋ свѣдокь[2] бжствьны василиѥ. сиѥ сицѣ глѥ. пѡбаѥть пѡкарающоумоу[3] сѥ. аще ли хощеть пѡбнѡѥ напрстоупаниѥ оуказати. и вь навычениѥ по повелѣнию гноу живота. никиже хранить покрьвень подвигь дшѥ. нь обнажена всѧ прѣставлѣти. покрьвена срца игоуменоу своѥмоу. сиѥ оубо творещѥ братиѥ. не тьмо ѿ своихь прѣгрѣшени и[4] избавлѣѥм сѥ. нь и прочеѥ тврьдѣѥ имамы.[5] Рѥ оубо[6] лѣствичьны.[7] ѣзвы оубо ѡбличаемыѥ не идꙋть на горшеѥ. и паки дша исповѣданьѥ разоумѣющиꙗ. ѣко браздою ѿ неѥ држить сѥ не сгрѣшати. тако[8] велми и ползоу есть. своихь прѣгрѣшенеи ѡбличениѥ.[9] прочеѥ дрьзновениѥ. дрьзновеньно к немоу тьщѣмь. и вседнѥвниѥ[10] исповѣданиѥ. сицѣ оуказоуѥм быти

13б томоу же ѣко рѣно игоуменоу. ѥлико соуть пѡбни, приѥмати помышлениꙗ вьсхотѣль есть. а еже есть великоѥ и прьвоѥ исповѣданиѥ. еже мірьскиѥ ѿложити власы. исповѣдати сѥ пѡбаѥть ѡцоу ѥдиномоу. а не иномоу никомоуже дроугомоу. или игоуменоу ѣкоже сьвыше псахомь.[11] да имать всѣхь ѡц вѣдѣти и пѡбно ицѣлениѥ подаꙗти кмоужо. и сиꙗ оубо пѡбають сицѣ :·

А еже ѿ стыи постѣхь слоужьбы синаѯарева испытьно прѣложит[12] ѣко есть пѡбьно вь нихь всегда·:·

О агрипниѣхь како пѡбать[13] бывати глава ·и: —

·:· Агрипниѥ же по законоу пѡбающоу[14] быти. вь нєлє же. и вь влчне празьники. и вь прочихь стыхь паметехь. имьже ѿ синаѯарѣ[15] наоучимь сѥ·:·

Глава ·ѳ:·

О трапезѣ и о санѣ како по[…]

·:· Врѣме бо есть прочеѥ и о трапез[…]
ти. ѿ ѣдени и ѿ прочихь ѥлико бо[…]
воу телесномоу оуказоуѥть сѥ, ѣко ж[…]
ко и мы ѿ двою сьложени есмы. д[…]
же глу и тѣломь. такоже иже соуть[…]
настырѫ. да дша бо ѥмоу пѡбно р[…]
мѣѥть сѥ. еже вь пѣхь всѧ бголѣп[…]
14а слоужьба. тѣло же то и самь манас[…]
и ѥлико намь на потрѣбоу телесемь[…]
(не)же довольно сѥ сь бмь. ѿ дши са[…]
сьмы. лѣпо есть и о тѣлѣсемь прил[…]
рещи. и о пищи оузаконити. и ѿ н[…]
ти ѥлико манастырѣ сьставоу дово[…]
поминають сѥ. испытьно исказати […]
еже есть не мнѥ родити[16] ѡ потрѣб[…]
зращати хотещоумꙋ свои манастыр[…]
рекоу оубо и сиѥ и мнѣ оубо вьзл[…]
нымь ѡцемь и брати.[17] пѡбно прѣд[…]
По бывьшемоу[18] диѡклизмоу вь па[…]
еже есть по анафорѣ синѣсти по мал[…]
спити. бжствьнѣии[20] скончавши сѥ […]
ги.[21] Пѡбаѥть сьбравшимь сѥ всѣмь […]
сти. чающимь на трапезоу позвани[…]
оударениѥмь трапезнаго сьхода бы[…]
абиѥ сь литоургисавшимъи[23] нерѣѥ[…]
коупьно изьшьдьшимь. поклонениѥ […]
гоуменоу творити. толиже ѡбычани[…]
пламь почети вь оуслышаниѥ всѣмь. […]
же[25] поити на трапезоу. тоиоуже […]
и всѣмь, ѥлико на прьвоѥ ѣдениѥ […]
зѣ сѣсти оуказани соуть неѿскоуд[…]
вь сиюже трапезарию[26] вьходещимь[…]
ны пламь сь малою мтвою скончав[…]
14б и сѣсти по чиноу игоумѧномь оук[…]
и прѣдьложеноѥ сь похвалою оукоу[…]
и сиѥ боуди вамь вѣдѣти. аще кт[…]
и мтвѥ оулишить сѥ, да вьзвѣстит[…]
зарь игоуменоу. рещи же ѥмоу и в[…]

[1] неисповѣдающоу. — [2] свѣтель. — [3] покарающомꙋ. — [4] Овога и нема. — [5] тврьжѣшеѥ. — [6] бо. — [7] лѣствичнык. — [8] тако бо. — […]
[10] вседневноѥ. — [11] выше рѣхо. — [12] прѣложити. — [13] пѡбаѥть. — [14] пѡбающе. — [15] синаѯара — [16] радити. — [17] да рекоу ꙋбо и си[…]нымь оубо мнѣ ѡцемь и братіи. — [18] бывшомоу. — [19] прапратѣ. — [20] бжтвнѣиже. — [21] лургіи скончавши сѥ. — [22] вьзвани[…]гисавшимь. — [24] ѡбычны. — [25] тогда. — [26] вси, юже вь трапезарию. — [27] вькоушати.

ти лице своѥ. алчоущимьже и же-
ждоущимь ѡбеща насыщениѥ.
плачоущимьже се обѣща оутѣхоу
бесконьчьноую. сихь бо ѡбѣтова-
ни желающа. сладькаго и блгаго[1]
пастыра и оучителѣ ха вь слѣ-
дь текоуще. страждоуть его ради
и многиѥ моуки трьпеть. ѣко да
свршаныѥ вѣнце примоуть на
нбсѣхь. распинающе се живи соу-
ще. ѡтьмѣтающе своѥ вола.[2] за-
калающе себе ножемь своволны-
мь.[3] закьлавшоумоу са[4] нась ради.
вса ѣже вь мирѣ ѡставльша. глоу-
ще дроугь к дроугоу. лоубеи мира
и ѣже вь мирѣ врагь бжи нариче-
ть се. мирь бо си прѣходить. а тво-
реи волоу бжию прѣбываеть в вѣ.
2б тѣмже азь грѣшны и лѣнивы и[5] по-
слѣдьни всѣхь мни савва. молоу
се припадаѥ.[6] вьпию гле. ѡ хѣ лоуби-
мыя и дховныя братиѥ моя и ѡци.
оуподобимь се прѣкраснымь симь коу-
пьцемь. иже коупише сабѣ прѣдивь-
ноую сию коуплоу. вса бо имѣния
своя ѡдаше.[7] и единого коупише бе-
цѣньнаго бисера ха. поревноуита
моудрымь дѣвамь иже испльнише
свѣтилникы своѥ мати. и готови
изидоша противоу женихоу своѥ-
моу вь радость. блоудѣте се ѡ лоуби-
мици мои. бою бо се и трепещоу и
страхь ѡдрьжить ме. да не нѣкто ѡ
вась ѡстанеть вьнеудоу двьреи ѣк
и петь двь и страшьны и грьды ѡвѣ-
ть ѡнь оуслышимь. ѡтидѣте ѿ
мене вѣмь вась кто есте. сего же ѿ-
вѣта боѥще се. ѡного же прѣкрасна-
го гла желающе слышати. придѣ-
те блвни ѡца моего вьнидѣте вь ра-
дость га своѥго. смѣримы[8] себе здѣ
да тамо възнесем се. плачим се здѣ
да тамо оутѣшимь се. алчимь и же
жимь здѣ да тамо насытимь се. о
3а милимь се здѣ да матива ба та-
мо ѡбрещемь. аще и скрьбьны при-
деть всакоу радость имѣите брат
ѥ моя. или егда вь напасти вьпад
ете различьныѥ. вѣдите ѣко искоу-
шение вѣры вашеѥ сдѣваеть трьпѣ
ние. а трьпѣние дѣло сьврьшено д
имать. блжень бо моу[9] иже прѣтрь
пить напасть. ѣко искоушень бык
приметь вѣньць животьны. иже гь
оуготова[10] лоубещимь и. изрече бо
оутрьпѣвы[11] до конца спсен боуде
не льстите бо се братиѥ моя глоу
нѣци ѿ вась. ѣко аще дѣль не тво
нь вѣроую оу[12] ба. и спсоу се. то
вѣроують оу[12] ба. вѣра бо чиста и
скрьньна[13] ѿ ба и ѡца си есть. ра
мѣете ѣко вѣра без дѣль мрьтва
сть. аврамь ѡць нашь не ѿ дѣль
правьди се. вьзнесь исака сна своег
на ѡльтарь. видиши ли ѣко вѣра
поспѣшьствова дѣломь его. и ѡть
дѣла вѣра свршии се. и сьбыше се
ги гліще вѣрова авраамь бви и вь-
мѣни се емоу вь правдоу. и дроуг
бжеи[14] нарече са. видите ли оубо
3б ѣко ѿ дѣль оправда се члвкь а
ры едине.[15] сиѣ бо ѣже слышахь п
хь вамь. да и вы причестиѥ имат
и[5] причестие жа наше сь ѿцемь и[16]
мь его іс хмь. и се пишоу вамь да
дость ваша испльнена боудеть. и
есть сия свѣсть еже слышахь ѿ н
и повѣдаю вамь. ѣко бь свѣть ест
и тьмы вь немь нѣсть. аще ремь
ко причестие сь нимь имамы. и вь
тьмѣ ходимы[17] льжемь и не твори
мь истины. аще ли вь свѣтѣ его
димь и заповѣди его сблоудаемь.
ко и самь есть свѣть. причестие н

[1] За овом речи била је написана још једна, па је истругана. — [2] своѥ волѥ. — [3] своѥвол'нимь. — [4] закла
[5] Овога и нема. — [6] молю се припаю и. — [7] ѿдаше. — [8] смѣримь. — [9] моужь. — [10] оуготова гь. — [11] прѣтрьпѣвы. —
скврьн'на. — [14] бжіи. — [15] ѥдиноѥ. — [16] и сь — [17] ходимь.

и по васъ прѣбывающимъ въ семъ жи-
ти[1]. дшиже оуказано[2] вы есть и тѣлꙋ
подобна. да имате въ не[3] гледающе
ба помощника. и прѣчтоу[4] его мтрь.
и мою ащѧ и грѣшьноую млтвоу.
несблазно исправлѣюще прѣжити
житие ваше. подвизаеми къ добрꙋ
прѣбоудѣте. ни на десно ни на лѣво
5б нъ по силѣ елико мощь имать кто.
цркимъ поутемъ тъщѣтѧ поме-
ноующе еже есть. троудъ плодъ сво-
ихъ снѣси. блжень еси добро тебѣ
боудеть. тъщеще се сквозѣ[5] оузка-
ꙗ врата. и тѣсквнымъ[6] поутемъ. въ-
водещимъ въ живоtъ вѣчьны. дроу-
гъ дроуга лубеще. дроугъ дроугоу по-
карающе се. дроугъ дроуга теготы
носеще. покарающе себе единомы-
сльно вашемоу прѣдьстателоу и-
гоуменоу. молоу же вы братие мо[7]
именемъ га нашего іс ха. да сиꙗ дръ-
жеще заповѣданаꙗ вамъ. и да несоу-
ть оу[8] васъ распре. нъ да есте свръшени
въ тои мысли и воли. коупь себѣ при-
коупоующе ѣко и прѣкрасни коу-
пци. въспоминающе въ прѣпобь-
ныхъ вашихъ млитвахъ. бгопочи-
вшаго оца нашего и наставника
симеѡна мниха. и мое недостои-
ньство незабывающе. сиꙗ творе-
ще истиноу глоу ѿ хѣ послоуш-
ствоующе[9] ми вамъ ѣко непосты-
дьни обрещете се на страшнѣмь соу-
дищи въсприемлоуще вѣчныхъ блгъ.
6а блгодѣть и миръ га и ба спса[10] нашего
іс ха. и лубы ба и оца. и причестие
стго дха боуди всегда оу вѣкы с вѣ-
ми вами[11] амнь ::

Слово. в

О наслѣгении[12] стаго сего манастыря прѣпобнымъ оцемъ нашимъ[13].... симеономъ и савю ꙋмиленымъ. ѿ бла...

Нашь сты манастырь сии. ѣко[15] оувѣд...
ти вамъ. ѣко ѿпоустѣло бѣше мѣ-
сто сие ѿть безбожьныхъ разбоини-
къ. пришьдьшоу же въ мнѣ трьблаже-
номоу наставникоу оцоу нашемоу си-
меѡноу мнихоу. еже иномоу ѿ земль-
ныхъ[16] не приложить се. занеже доброд...
тель си есть лоубве ради. еже теплото...
ю искашѧ. ѿ всѣхъ и нашъ хотещоу по...
чисти ѡбразъ. въ неже теплою прободь-
дъ се лоубовию. и бжьствьнымъ по-
двигъ се дхомъ. слышавъ прѣсладъкы
гла глоущь. иже не ѿставить всѣхъ[17] ...
слѣдъ мене не идеть. нѣ ми[18] достоинъ...
цртво своего ѡчьства ѿставивъ. и вса
ѣже на земли. и дшоу поработающа-
го мира избѣгъ: въ сию приде поусты-
ноу мца. ноемра.[19] въ в. днь въ лѣ ѕ҃ѱ
и .з. и въсхотѣ ѿнь блжены. ѣко и та-
6б мо ѿправда свое цртво. тако и здѣ въж...
лѣвъ за вы ѡбрѣсти вы мѣсто спсени-
ꙗ. испроси[20] оу цра[21] мѣсто сие поусто...
поеть мене грѣшьнаго изъ ватопеда.
и въ мѣсто сие въселивѣ се. и нѣколик...
мало прѣбывъ съ мною. великимъ[22]
же и непрѣестественны[23] подвигъ прѣ-
шьдъ. и. мць[24] прѣбывъ. къ вѣчномꙋ
прѣложи се блаженствоу.

о врѣменьнѣи съмрьти. прѣпобн... оца. симеона мни. слово. г.

Въ лѣ. ѕ҃з. ѱ. и. мца февра. въ г...
къ вѣчномоу прѣложи се блженствоу

[1] жити семь. — [2] показано. — [3] ню. — [4] прчтоую. — [5] скрозѣ. — [6] тѣснимъ. — [7] моꙗ. — [8] въ. — [9] послоушьствоу... [10] и спса. — [11] всегда съ всѣми вами въ вѣкы. — [12] наслѣжении. — [13] Овде је било написано још кур си, па је истругано. — [14] ... — [15] монастырь сии покаеть. — [16] ѿ земальнихъ иномоу. — [17] вса. — [18] мене. — [19] ноювра.. — [20] и испроси. — [21] цра.. — [22] ... — [23] Први слог не у М прецрђен. — [24] мць и.

ıь симеѡнь. завѣтомь ѡста-
анастырь[1] си на мнѣ. велию тоу-
юзнь приехь. едыно ѿ поусто-
. а дроуго и[2] ѿ коıазни безбжь-
азвонникь. ѡставивь манасты-
ѣ вь маломь и смѣреномь ѡбразѣ
ь же ми ѡтиде и прьвога[3] игоуме-
юбна моужа. мефодиıа мниха
десетаго. нь како лоукви изво-
аставнице. и ѡного стымь мли-
како ѿ неѣвленаго и малаго
ино[4] вьзнесе се ѣвление. си оу-
і вѣ ко[5] бгомтри наставници гжі[6]
ѿ самого сьзда се основаниıа кни-
приложис'мо. такоже и стые сьсоу-
жтвные иконы. паче же и стые
завѣсы. и всакоудѣ всака красо-
аки братїи на потрѣбоу тѣлеснѹ-
могоуще. о них'же вамь повлеть
ıмь оувѣдѣти вь хрисоволие
'ше се, оувѣдѣти ıавлиенно. мы
прѣложению послѣд'ствоу слова
нение. нь ты бе, и гы всачьскымь
пѣтаа мти га и ба и спса нашего іс ха.
дѹть сиıа, дѣл'на же и дѣıан'на. намь
ю на, до кон'ца вѣка сего. чтными
и баю оугодника, нашего же
хтитора сумешна. вьнимаимь
а. понеже почети хощемь ıаже
. бол'шаа намь ѿ свѣта прострѣ-
е ча, еже е пркы дне. повлает' же
и се видѣти ѡ дѣлѣ свѣта. сказа-
орещи послѣдован'но, ѿ свѣта начи-

Сло .д. о пѣнїи, аго ча. и ѡ [млтвѣ.

он'чанїи оутрьн'не слѹжбе. и прьвые гоне
дити братїи вь келие, и повнлаıа сьврь-
гл. д. Пѡвлаеть оубо, оутрьн'не сла-
ие. кѹпно пѣти вамь прьвоу го-

диноу ıако ѡбичаи. приговарати же и по
кон'ци еие, м сию коуп'но. еже на всако
врѣме, и про. по млтвѣ же бывають колѣ-
нопоклонениıа мало кь земли, могоу-
щїимь. а немогоущїимь, мало нѣщо бы-
ти оутврьжениıа вь сихже, г оубо колѣ-
нопоклонениıа, льг'ко. по то елико оубо
рещи, бе ѡцѣсти ме грѣшнаго и помлоуи м.
290^{6} глати кь себѣ, прострьтѣ имоуще роуцѣ.
покланıаıющїимь колѣна и главоу до землие.
и глати, сьгрѣших' ти ги прости ме, г. та
прочаıа бі. побрьже. ıако едноущи рещи на
коеиждо колѣнопоклонении и вьстанїи,
прѣжерен'наıа и мольбнаıа приносе слове-
са. тьк'може и равно, а не единомоу прѣ-
же варити а дроугомоу ѡстати. нь наста-
вника всѣ имѣти еклиарха. или дневна
го имѣти їереıа. близь сщен'ны стоещѹ
дв'реи, и чинь оуказоующоу емоу. сиıа
сице дрьжимь, егда не пое бь гь наурни.
аще ли е, бь гь. то сии вь цркьвы творити
г низоу поклонениıа творити. и кь себѣ
глати, ıако прѣже].

7^{6} реченые молбы. по тѣхь же метании.
млтвоу сию ѣко достоить. вьзьгласити
всѣмь. вь вьздвижение роукоу. бе вѣ-
чьны все твари сдѣтелоу. приложити[7] ж
и по млтвѣ и ѡчьскихь мало словесь. ѡгла-
шание игоуменомь прочитаемо. ѣко-
же и ѿ прѣдьнихь наставникь прѣесмы. ѣ-
ю[8] же аща снабарь не вьзбранить коли. не
повлаесть[9] ѡставити никогаже. к симь
же и вьзаконеное вамь тресто бывати
емоуже по чтени прилагати и сию млтвѹ.
посилаеи[10] свѣть свои и походит. и сие же[11]
причитаемо. игда чте[12] ѡглашение. аще
ли не чте[13] ѡглашениıа. да ѡстави тресто:
а сию млтвоу примѣ к прьвой млтвѣ. и рьци.

рь. — [2] дроугое же. — [3] прьваго. — [4] велелѣп'но. — [5] ıако у место вѣко. — [6] Овде је откинут један лист, те трећа глава
, а четврта нема почетка, с тога се празнина попуњава самим текстом монаха Марка, који стављамо у заграду.
ы и безначелны приложити. — [8] прѣесмо кою. — [9] колиждо, не повлаеть.. — [10] посилае. — [11] У Марка нема же. —
— [13] нѣ у место не чте.

все же мтве глати роуцѣ вьздѣвьшимь.
ѣко же глать вьздвигнѣте роуцѣ ваши
на[1] стаꙗ[2] блвте га. и еже глать вьздѣние рꙋ-
коу моею жрьтва вернѣ. и еже[3] на вьсѣко-
мь мѣстѣ вьздвизати прѣпобнѣи ру-
цѣ. развѣ гнѣва и помышленеи. сконь-
чавьшеже се реченои мтвѣ. нерѣю ѡбы-
чанноу[4] мтвоу рекьшоу. вь тои[5] ча пада-
ти на лице вьсѣмь. и послоушати[6] игоу-
мена. а[7] ѡномоу[8] сико мтвоу просити
ѡ вась. молите се за ме ѡ гдѣ братиѥ да
7б избавлоу се ѿ стрти и ѡть сьблазнь непрі-
ꙗзниньнаго. А[7] вамь ѿвѣтоующимь.
Бь да те спсеть[9] чтьны ѡче. и паки вамь
ѡномоу сь оумилениемь вѣщающимь.
моли се и ты за ны ѡча чьстьны[10] да изба-
вимь се ѿ стрти и ѿ сблазнь неприꙗзни-
ньнаго. паки игоумену молещоу се и
глоущоу. бь мтвами стыхь ѡць нших да
спсеть вась. и тако вьставьше вь келие ва-
ше поидетѧ. вьсѣкомоу ѡставивьшоу сь-
хождениꙗ. и соуетьнаго ѿвѣта. и[11] празно-
словиꙗ же и смѣха нечтиваго. ѿ нихь же
сьгаждаеть[12] се и вь скврнословие выпасти.
и вь оукорение. и вь ѡсоуждение. зане сего
ради оумь расслаблѧнь есть. и забвение
приемлеши соущимь блгымь. и оуны-
вь теготоу ѡбрещеши. кь своимь кели-
ѣмь оуныньнымь сномь акиѥ погроу-
зиши се. и мнить ти се вьсь днь праздьны-
е и[13] непричестьныѥ. киѥ годѣ полз[14] на
се посадеть те. ѣко же ре великы василие
еже есть ѿпасти ѡть пробнаго ихь сьста-
ва. оудобь есть дши кь смѣхоу истакаю-
щи и растакаюци. и добромь печаловати.
и вь скврьнословие выпасти. оудоблѣ[15] ѥ-
сть еже[16] да не боудеть моимь ѡцемь и брати.
8а нь да поидеть кь своѥи келии кииждe. дрь-
зновеньно же коупно и моудрьно и бьдр-
но. и кь боу лоубовьнаꙗ дѣюще повсегда

аще ли кто по грѣхоу ѡбрѣтають се.
мь тако плѣнени. волѣ юни соуть вол…
стари. волѣ и заматорѣли вь ѡбразѣ.
соуть новаци. лоубве законоу да поуч…
се ѿ еклисиꙗрха. или аще се не исправе…
се завежоуть. не оубо новаке лѣниво…
ще завезовати доходить. нь и многа б…
бывьщихь годища вь ѡбразѣ. лѣнивно…
же и дрѣмально прѣбывающеѥ ѣкоже…
ѡ сихь ре лѣствичьны[17]. гредоущимь…
лие ваша прбноу свршати всоу слоуж…
боу. по ѡбичанныхь[18] же мтвахь и к…
нопоклонение. по вышеренѣмь законѣ.
е. рекохь пламь.[19] и. г. годиноу .и. шест…
дараемоу билоу по ѡбычаю. г. щи і оу…
колѣнопоклонениꙗ вь црькви. тькмо хра…
нити егда бь гь поеть се. ѣко[20] и свыше…
хомь. а вь келиꙗхь ваших выноу кол…
нопоклонение молеще[22] се боуди вамь. х…
нимь же и[11] по вь келиꙗхь ига[23] агри…
сть. занеже троудь ѥѥ ради есть. к с…
и. ві. дни ѡть хва рождьства. и праз…
ли. и вь ѿпоустьные дни годища так н…

8б Слово. е:·

о стои литоурги. и безь игꙋм…
се не причещаеть никтоже. ни пакь…
быкати емꙋ. бесь причещениѣ нь игꙋ…
ю свѣстию.

Рещи бо подбаеть и о божьствьнои[24] ли…
ѣже по дльгоу повсега подбаеть свршь…
се вь црькви. нь вь тои сьблоудьно ва…
себѣ братие. и тврьдо. ѣкоже ста[25] вь…
сьврьшаема. и страшна соуть ѣко сн…
ѡ инѣхь страшьнѣꙗ и прѣвеликѣꙗ.[26]…
вовѣрьныѥ[27] дрьжить се и сврьшаеть…
на. бжьствьна[28] и прѣчтьнаꙗ рекохомь…
литоургиꙗ. прѣчтнаго тѣла же[30] и кр…

[1] вь. — [2] стаа и. — [3] юже. — [4] ѡбычноую. — [5] ть. — [6] послоушати вьсѣ. — [7] Овога а нема. — [8] оно…
[9] вам'же ѿвѣщающимь. бь да спсет'те. — [10] стыи. — [11] Овога и нема. — [12] слоучаѥт'. — [13] празны си. — [14] полз'е. — [15] оуд…
[16] юже. — [17] лѣствичныь. — [18] пѡ обычных'. — [19] Фамь реко. — [20] ꙗко. — [21] выше. — [22] молеще. — [23] ѥгда. — [24] бж…
[25] стаа. — [26] прѣвеликаꙗ. — [27] правовѣрно. — [28] бжтьвнаа. — [29] ꙗже рекохо. — [30] прѣчтнаго же тѣла.

г͠а и б͠а[1] сп͠са н͠шего і͠с х͠а вь с҃ки бо ѣко рече-
но сьблоудати себе испытьно. и ѣко па-
че всѣкого помышленниꙗ трьновнаго.
нечтаго и недостоинаго. вь страшнои
ѡнои слоужьбѣ. ѿ вась ѿтьганѣти.
и всакомь образомь себѧ ѿчищати.
толиже бжьствьнымь стынѣмь при-
чещати се. ѿ игоумена прощение прие-
мьшимь. нѣ бо побно вамь комоу-
же без боꙗзни и весь соуда ни поксе-
гда причещати сѧ. хотѣли[2] бисмо се[3] мн-
гищи[4] бжьствьнымь причещати се ст-
нѣмь. многищі[5] бо есть и[6] причещаті
се и животоу. ѣкоже рече и самь хь.
9a ѣдеи мою плъть и пиеи мою крьвь. вь
мнѣ прѣбываеть и азь вь немь. и па-
ки аще не ꙗсте плъть мою ни пиетѧ кр-
вь мою. не иматѧ живота в себѣ. и
бжьствьны апль. прилѣплеи се гви еди-
на плъть есть. ꙗкоже и оудалѣющеи[7] се
тебе погибноуть. двдь рече кротькы
да хотѣли бисмо оубо[8] ѣко и[9] речено сие
нь члче ра немощі. и за дѣла стоужени-
ꙗ не повелѣваемы. недостоино бо ѣде-
и тѣло и пие крьвь гноу. повиньнь есть
тѣлоу и крьви. ре бжьствьны и дхогласны
и прьвы вь аплѣхь павьль. страшьнь е-
сть братие моꙗ глъ.[10] и трепетати причещі
ниꙗ. не ткьмо ѣко мене грѣшнымь.
нь и многооуздающіхь се оуказоуеть.
тѣм бо. г. щи. вь нели причещаті се ели-
ко себе свѣдеть. ѿчистівьшіхь се ѡть
скврьныхь помышлѧнеи. ѿ сихь сло-
жениꙗ. гнѣва же и рпта.[11] печали и ѡка-
ды. лъже. и смѣха безь оуставы. и еще
же и зломысльства. паче и ѣрости скв-
рнословиꙗ. и симь побьныхь. да ижи[12]
же[13] вь реченые вьпадоше стрти.[14] да испо-
вѣданиемь же и покаꙗниемь. ѿ сихь п-
спѣшеть[15] се ѿстоупити. едноущі или
дващі вь нли да причестить сѧ. аще ли

да ни едноущі. по игоумeновоу оуказа-
но хотѣнию. томоу бо есть печално ѡ си.
непричестьнымь же прѣбывати. безь
ѡного свѣдѣниꙗ непохвально. сико бо
твореи ѣко испльнае волоу свою ѿсоу-
дить се. а иже хотеть причещати се побь-
но есть вьзаконеноу на причещение.
пѣти слоужьбоу ѿбщиньноу.[16] и ѿбщи-
нино[17] колѣнопоклонение дроугь кь дроу-
гоу твореще. дающе прощение. толиже
кь животворещимь сь похвалою причеща-
ти се сщенеи. боуди вы оубо и си ѿбразь имѣти.

глава 2.

О сказани ѳ. гоне и о верни. и о панихі-
дѣ[18] и о полоуноштьніци. и ѡ оутрьніці :·

Вь деветоу[19] же гоноу. ѣко и прѣние гоне поба-
еть пѣті. клепалноие оударение. на сие
вась зовоуще ѣко ѿбычаи. а на верьноу
же пѣтие. снадарево оуказание. како по-
баеть бывати. ѣвленьно прѣставлѣеть.
и панахидоу по редоу коупьно. ѣко же
и павернице по вечери.[20] вь нихь же и колѣ-
нопоклоние[21] бываеть по законоу. егда
нѣ праздьніка. праздьникоу же глемь
вь гь на оутрьноу имоуще. егда паверь-
ница поеть се. иерѣю рекшоу ѿбычаиноу[22]
10a мтвоу падати вамь на колѣноу. ѣко и
на коньці прьве[23] гоне. и кь игоумeноу оу-
хо приклонѣти добро глоущоу. прости-
те мѧне ѿ гдѣ братиꙗ сьгрѣшіхь бо дѣло-
мь и словомь и помышлениемь. и вамь да-
вати емоу прощение глоуще бь[24] прості-
ть те ѿче. нь и вамь просити сие ѿ него при-
ложивьше. прости и намь ты чтьны ѿче.
сьгрѣшихомь бо и дѣломь и словомь и п-
мышлениемь. по томь же оумилено ѡн[25]
кь вамь глеть. бь мтвами стыхь ѿць про-
стить вамь вьсѣмь. по томь же вьставше

[1] г͠а б͠а и. — [2] хотѣли б о. — [3] Овога се нема. — [4] многащи. — [5] многоущи. — [6] Овога и нема. — [7] оудалꙗюще. — [8] оубо
н. — [9] ꙗкоже. — [10] глсь. — [11] рьптаниꙗ. — [12] иже. — [13] Овога же нема. — [14] стрты вьпадоше. — [15] поспѣшит'. — [16] ѡбьщ'н8.
…ычно. — [18] пан'нахи. — [19] дю. — [20] вечерны. — [21] колѣнопоклониение. — [22] ѡбычноу. — [23] коньць прьвые. — [24] бь да. — [25] и ѡнь.

и пóбно[1] емоу поклонение[2] подавьше: вь
келие ваше пошьдьше. ноштьноую вашоу
слоужбоу по законоу сьврьшивше. и так
вс҄ѣмь вь похвал҄ѣ бывьшимь. и вь весели
доховн҄ѣмь. и кь сноу wбратите се. доньд҄ѣ
же пóклисиархь чавьникь слышавь вию.
и пóвное врѣме wнамо оувѣд҄ѣвь. кь игоу-
меноу пришьдь. и пóвноу w него мтвоу
приемь. тá. тихомь гламь. бáвите сты
кротько вьзывае. вьдаривь[3] же тогда вь
клепáлце.[4] . . . . [5] подви-
заеть и вы на полоуноштьноую слоужбу.
юже и ть самь поеть. творен пóбное црькви
свѣштьное вьжизание. толиже великое
10б клепало клеплеть. толиже[6] и мѣд҄ѣное:
и вьзоветь вьсѣхь вась на оутрьнее сло-
вослови.[7] емоуже починание тако пóба-
еть творити. по звоньномь же оударени
бáвл҄ѣеть се бь. wть дневнаго имоуштиа и-
ерѣи тьгда по wбразоу чтнаго крта. прѣ
стою трапезою. сь бжиею[8] похвалою сь ка-
ндильницею.[9] вы же амнь. чающе трьсто-
е пѣти. и[10] абие по ·оі. и ·к·номь[11] ѱалмѣ и по wбы-
чаиныхь[12]. трорихь. и по ги поми. сьблоу-
дающе по тькьмо. ѣко пóбно сихь пѣти.
и самомоу иерѣю wбити вьсь бжьствьны
храмь. и всѣхь покадити. и тога прѣдь сты-
ми ставь двьрми.[13] wбразомь чтьнаго
крта. кадилкницею знаменоуеть. и ку-
пьно сь знаменинемь. славоу вьсилати
прѣстои троици. сицѣ гле вь оуслышани-
е вьсѣмь. Слá стои единосоуштьнои[14] нераз-
[д҄ѣлимѣи жи-
вотворешти троици[15] . . . .
. . [16] и нынѣ и приси. и по амнь злюштоу
еклисиархоу. ·г·[17] ѱалмь. абие почети wсла-
бно же и[10] тихо и смотрьно. мало повелми

вьзьглáшати глы ѱалмьскиие. да w сег
нимають вси непритькновеньно и не-
заблоудно сихь прѣбити. и по сконьчан
г·[17] ѱлм. по редоу всоу сьврьшаемь оу
11а трьноу[18] слоужьбоу. ѣко[19] снабарь оука
еть. не оубо вы w дневнои слоужьбѣ в
шѣи. и о[20] ноштьнои оуказано. рещи же
и о дшаспсномь исповѣдани. а w тра
зѣ слово сьга[21] да пождить † ·:· [22] П
[еть оук
игоуменоу аще приемлеть дѣцоу доховн
наоучавати братию. паче и по единомо
наоучавати и направлати на дшеползн
е спсение. аще ли не приемлеть. то изби
ти[24] единого цѣломоудрьно живоуштаго
имати[25] га[26] wца прьво[27] игоуменоу. и
мь всѣи брати. а ни единомоу же w в
инога[28] wца имати[29] повелѣваемь. аще
не wбрештеть се тако[30] пóбны[31] оу[32] ваш
нѣ. да и w нѣкихь инокихь[33] бгоговѣр
воуштихь приемати вамь wца нь всѣмь
ного. и наоучавати се w него. послоуш
хотештихь. исповѣдати[34] се. и всѣкомоу
бноу цѣльбоу прилагати. быти же пов
лѣваемь едьномоу[35] врѣмени. по егда
неть се оутрьние словословие[36]. вь немь
за все прѣбывають вь манастыри.[38] а
работе не печалоующе да се врачоують
по павечерницахь иже соу[39] вьнѣ и вь
работьници. боуди же и сие аще како
знань есть игоумень. понеже оумножил
11б есть братьство. да да повели комоу[40] го
ерѣи. или w нѣкихь говѣние братие
гихь и неразоумныхь помышлениа пр
емати. помышлениа же иже вь днехь
часѣхь нась моутать. имь доходить

[1] пóвною. — [2] покланианию. — [3] оударив'. — [4] вь малою клепал'це — [5] Овде су две речи истругане. — [6] по то. —
вию. — [8] бжтвною.— [9] кадилницею.— [10] Овога и нема.— [11] к.тимь.— [12] wбычны.— [13] д'врьми ставь.— [14] стѣи и юдиносоуштнѣи.— [15]
решти. троици всегда и нинѣ. — [16] Овде истругано неколико речи — [17] вга. — [19] оутрьн'ноую. — [18] ѣкоже.— [20] Овога о нема.
— [22] Овде је писац оригинала ударио тај знак (четири тачке и крст) да означи да се ту свршава глава, а да ода
да почне она која следује, ма да текст није по обичају прекинут. Да би на то боље скренуо пажњу, он реч за овим знак
великим словом, а према њој са стране написао је гл҃. И монах Марко је ово опазио, те одавде почиње нову главу, али је
ставио: гла ѕ. без и какве наслова, те тако код њега има на два места *глава шеста*. Леонид није ово опазио, нити је што о
нуо.— [23] доховноую. — [24] изьбрати. — [25] и имати. — [26] юго. — [27] прѣже. — [28] иного. — [29] имѣти. — [30] таковыи. — [31]
[32] вь. — [33] инокь. — [34] и исповѣдати. — [35] юдиномоу. — [36] славословие. — [37] овога еже нема. — [38] монастыри. — [39]
[40] коюмоу. — [41] доходити имь паче и.

Ѿпоущенымь быти. а не смоущение твр-
дѣнше створьшимь шставлѣти. симь пра-
щати ш гдѣ. а ш нихьже есть врачева(ти пр)*
ни ѣко оупрашати.[1] и приложенна кь игу-
меноу приемлоущимь да приповѣдаю[2]
и ѿнь пбное ицѣление да дѣлаеть. и-
сповѣдающи се да ничесоже не ськрию
боеще се нѣкако да не своихь ра свѣдѣ-
нен просещи оубоють се. нь вса чисто сго-
дивьшоумоу[3] се да ѿкрнють. паче ны и к
тѣмь рещи пбная намь добро. что оубо
вамь братие. игоумена зреще на добро сие
и зѣло на дшепользьноую слоужькоу. по-
спѣшающе се потьцѣте потцѣте (sic). и вь
тихое се дшеспсное пристанище поспѣш-
но пристанѣтѧ. и вьсѣкь оума вашего по-
двигь и дшевредьное помышление.
чтно и непокрьвеньно ѿкритѧ ѣко прѣ
бмь а не прѣд чвкмь. твореще исповѣда-
ние. боу же вѣдѣ[4] льгать[5] емоу[6] пьроу вьспр-
ееть емоу. погоубиши бо ре ѱлмны пѣвьць
вса глоущее льжоу. не лоукавно бо испо-
вѣдающе се вьсѣкие[7] свѣдѣные[8] ради. вь-
сакого нечистьства[9]. вьсѣкие карбы и сь-
моущения. своя помышления прѣмѣ-
нѣюще. радостьни боудѣте ми и весели.
ѣко вь надежи пришврѣтьше непогрѣ-
шение спсения. исповѣдантѧже се не дроу-
гь на[10] дроуга виноующе вь расрьчение ма-
ло оупадьша.[11] или етере дроуге приклоне[12]
и себе неповинньне полагающѧ.[13] и соуда
паче ищоущѧ то нѣсте исповѣдаеми.
нѣже припадающимь вамы[14] о потрѣбѣ
бо гле тѧлесной. сим бо всако есть врѣ-
ме а инѣ же врѣме исповѣдания. исцѣ-
ления дшевныхь стртеи. даще[15] ш коемь
расрьчении глати хощете. все пороугание
и вины. сьгрѣшенаго коего лоубо есть.
на се писати потьщите седна[16] мѣтати.
аще ли ш етерѣхь инѣхь стртеи и тѣхь ч-
сти[17] исповѣдитѧ. да имате плодити се
и здѣ двою пользоу. кь чтомоу же[18] дше-
вномоу прити здравию. и[19] высокотво-
рено смѣрение ѿблѣщи сѧ. еже имоу-
ще пбни вь истиноу боудемь боу рекь-
шоумоу[20] наоучите се шть мене. ѣко кро-
тькь есмь и смѣрень срдцемь глоущоу чь-
12б то ли есть дроугая истина. ѣвлена кро-
тькаго и смѣренаго срдцемь. или ѣко оу-
казано принести всоу скрбь храбрѣнь-
но. и себѣ вьздѣ пороугати се. толико оу-
бо добрыхь вина. истиньно есть исповѣ-
дание. бе него же не[21] мни[22] ми се никомоу
же спсения вьлоучити.[23]

главa ·з·

о дшеспсьном исповѣдани.

Неисповѣдающоу бо се непричестьноу бы
ти ѿ га ба вседрьжителѣ повелѣваемы:
доньдѣ же к себѣ бывь. и кь шцоу вса
сьгрѣшена[24] же и[25] врѣдьная исповѣсть
сьгрѣшѧния.[26] аще ли ни пбаеть оу-
бо семоу. и ѿ манастырѣ изриновеноу
быти. ако изгноены штьрѣзати оу-
дь. и ѣко строупь оусилно ицѣлѣюемы.
или ѿноудь неисцѣлѣемы. ѿнемати[27]
же и ѿмѣтати. нь боудоущаго неоука-
зание. и нѣкако иногда вь разоумѣние
своее надеже сего свѣта ѿвратисьмо.
подьлежати же оубо емоу. непричеща-
ющихь се ѿсоуждению. и зѣло на поль-
зоу есть ѣко неразоумноу. что бо моу
есть польза здѣ прѣбывающоу. что
ли же емоу есть полза неисповѣдаю-
щоу се. а[28] не ли[29] паче врѣ и погибѣль.
13а и повсегда злу пооучение. и все еже при-
носить се погибѣль дши бываеть.
ѣко же болещоу нѣкомоу или строу-
пь имоущоумоу[30]. оутающоу враче-
ви. неоудобь кь здравию прити сему
пбаеть. а[31] или паче оусильнѣнише (sic) дши.

*) То у загради сасвим је бледо, и изгледа да је намерно брисано.

[1] вьпрашати. — [2] исповѣдають. — [3] слоучив'шомоу. — [4] вѣдѧщоу. — [5] сьльга. — [6] Овога емоу нема. — [7] всакого. — [8] …. — [9] и всакого нечистотьства. — [10] Овога на нема. — [11] вьпад'ше. — [12] приклоучаю. — [13] неповинны творещи. — [14] вамь. — [15] да — [16] се сѣкн'нѣ. — [17] чисти. — [18] же и. — [19] и вь. — [20] рек'шомоу. — [21] Овога не нема. — [22] мнит'. — [23] полоучити. — [24] сьгрѣшения. [25] Нема же и. — [26] Ове речи нема. — [27] ѿнимати. — [28] Овога а нема. — [29] не оуже ли. — [30] имоущомоу. — [31] Овога а нема.

здравиꙗ нѫ прнети неисповѣдающꙋмоу[1] сѧ. Й семоу свѣдокь[2] бжствьны василиѥ. сие сицѣ гле. побаеть покаракющоумоу[3] се. аще ли хощеть повноѥ напрстоупание оуказати. и вь навычениѥ по повелѣнию гноу живота. никиже хранить покрьвень подвигь дше. нь обнажена вса прѣставлѣти. покрьвена срца игоумеиоу своѥмоу. сиѥ оубо творе͏̈щe братиѥ. не тьмо ѿ своихь прѣгрѣшени и[4] избавлѣѥм се. нь и прочеѥ тврьдѣѥ имамы.[5] Ре оубо[6] лествичьны.[7] ѣзвы оубо ѡбличаемыѥ не идоуть на горшеѥ. и паки дша исповѣданиѥ разоумѣющиꙗ. ѣко бръздою ѿ неѥ дрьжить се не сгрѣшати. тако[8] велми й ползоу есть. своихь прѣгрѣшенеи ѡбличениѥ.[9] прочеѥ дрьзновениѥ. дрьзновеньно к немоу тьцѣмь. и вседневниѥ[10] исповѣданиѥ. сицѣ оуказоуем быти
13б томоу же ѣко рено игоумeноу. елико соуть повни, приемати помышлениꙗ вьсхотѣль есть. а еже есть великоѥ и прьвоѥ исповѣданиѥ. еже мірьскиѥ ѿложити власы. исповѣдати се побаеть ѡцоу единомоу. а не иномоу никомоуже дроугомоу. или игоумeноу ѣкоже съвыше пісахомь.[11] да имать всѣхь ѡц вѣдѣти и повно ицѣление подаꙗти к моужо. и сиꙗ оубо побають сицѣ ·:·
А еже ѿ стыи постѣхь слоужьбы синаѯарева испытьно прѣложит[12] ѣко есть повьно вь нихь всегда·:·

о агрипиниѣхь како побать[13] бывати
главa ·и: —

·:· Агрипниѥ же по законоу побающоу[14] быти. вь неле же. и вь влчнe празьники. и вь прочихь стыхь паметехь. имьже ѿ синаѯарѣ[15] наоучимь се·:·

Глава ·ѳ·:·

О трапезѣ и о санѣ како …

·:· Врѣме бо есть прочеѥ и о трап…
ти. ѿ ѣдени и ѿ прочихь елико …
воу телесномоу оуказоуеть се, ѣк…
бо и мы ѿ двою сьложени есмы. …
же глу и тѣломь. такожe иже соу…
настырю. да дша бо емоу повно …
мѣеть се. еже вь пѣхь вса вгол…
14а слоужьба. тѣло же то и самь ма…
и елико намь на потрѣбоу телесе…
(не)же довольно се сь бмь. ѿ дш…
смы. лѣпо есть и о тѣлѣсемь п…
рещи. и о пищі оузаконити. и ѿ…
ти елико манастырѣ сьставоу до…
поминають се. испытьно исказат…
еже есть не мне родити[16] ѡ потр…
зращати хотещоумь свои манаст…
рекоу оубо и сиѥ и мнѣ оубо вь…
ными ѡцемь и братии.[17] повно пр…
По бывьшемоу[18] диѡклизмоу вь …
еже есть по анафорѣ снѣсті по м…
спити. бжствьнѣии[20] скончавши …
ги.[21] Побаеть сьбравшимь се вьсѣм…
сти. чающимь на трапезоу позва…
оудареииемь трапезнаго сьхода …
абиѥ сь литоургисавшимьи[23] иерѣ…
коупьно изьшьдьшимь. поклонен…
гоумeноу творити. толиже ѡбыча…
пламь почети вь оуслышание вьсѣ…
же[25] поити на трапезоу. тоиоуж…
и всѣмь. елико на прьвоѥ ѣдени…
зѣ сѣсти оуказани соуть неѿскоу…
вь сиюже трапезарию[26] вьходещи…
ны пламь сь малою мтвою сконча…
14б и сѣсти по чиноу игоумaномь оу…
и прѣдьложеное сь похвалою оук…
и сие боуди вамь вѣдѣти. аще к…
и мтве оулишить се. да вьзвѣст…
зарь игоумeноу. рещи же емоу и …

[1] неисповѣдающоу. — [2] свѣтель. — [3] покараюшомꙋ. — [4] Овога и нема. — [5] тврьжашеѥ. — [6] бо. — [7] лѣствичныкь. — [8] тако … [10] вседневноѥ. — [11] выше рѣхо. — [12] прѣложити. — [13] побаеть. — [14] побающе. — [15] синаѯара — [16] радити. — [17] да рекоу ꙋбо и… ными оубо мнѣ ѡцемь и братіи. — [18] быв'шомоу. — [19] прапратѣ. — [20] бжтвнѣижe. — [21] лургіи скон'чавши се. — [22] вьз… гисав'шимь. — [24] ѡбычнш. — [25] тогда. — [26] вси, иже вь трапезарию. — [27] вькоушати.

бываѥть. вьздѣ ꙗвлено и сиѥ. и ѿ иѡана
бжствьноѥ ѣсноуеть еѵнгли̏е сицѣ гле.
всакь покрьвенаꙗ творе. не исходить на
свѣть. да на ѿбличеть се ѿ свѣта дѣла е-
го лоукаваꙗ. и апль гле. всѣко ѿбличено-
ѥ свѣть есть. ѣко[1] слово оуказоуеть. ѣк[2]
неꙗвлѧноѥ тмѣ соупротивоуеть[3] коѥ-
и бати брата мои. свѣта ѿставлѣѥши
дѣло а тьме твориши. бою бо се рече просе
злаꙗ[4] оубо творе.[5] а еже ба мрьзи[6] не боиши
ли сѧ. да ѿ добрѣ ли се боиши. ни прѣмкь-
ни молоу ти се. нь сиѥ многе[7] свѣде[7] творе-
щѧѥ. и свои попирающе разоумь[8] и оу-
таити се мнеть. еже ми вьжизаеть[9] се вь срѣ.[10]
срца. и плакати ихь не ѿмѧтоу[11] сѧ. понеже
сиѥ зло имоуще не разоумѣють. оувы м-
нѣ и грѣха не ѿкривають. нимь же млтивь буди гь
16б и кь ползѣ побьно и сиꙗ сьматраѥ тѣхь
наставлѣѥ.[12] намь же быти ѿноудоу же и-
зидосмо. Обѣдовавьшимь оубо и ѿбы-
чне мтве рекьшимь. и вьставьшимь пѣ-
ти по законоу по мтвѣ[13] толиже кь своимь
поити кѧлиꙗмь.[14] А на вероу же ижь[15] хо-
ще[16] верѣти. и ѿстанеть ѿ мтве. и ть вь
тоже ѿсоужение да вьпадеть. ѣко и на
ѿбѣдѣ лишивь се. да се оупрашаеть и
тои.[17] и виноу немѣѥ бланоу. или си есть
оудрьжаниꙗ ра не шьль не шьль[18] на вечероу.
неповиньнь есть. хлѣбь оубо вамь хо-
тещимь верѣти. тькмо единь прѣлага-
ѥть се и того по малоу. аще ли соу и нѣкое-
го по малоу овоща.[19] по хотѣнию игоуме-
меновоу.[20] и то сь благодарениѥмь примѣи-
те.[21] питие же ѿбычанымь храсоволемь.[22]
по законоу да подасть се. Аще ли оубо слу-
чить се праздьникь. нѣкимь браꙗмь
праноуѥмь слоучить се.[23] сь свѣстию игу-
мена да не хранить се сие исправление на-
вери. нь ѣко почитающоумоу[24] годѣ та-
ко творите. И да вьходить понконо-
мь. на втораꙗ ѣдениꙗ. и да испытаѥт
кимь[25] достоꙗло вь прьвыхь ѣсти. и ѿ
ли соуть. и чесо ра ѿстание было имь.
17а даще[26] имь есть вина блана. то неповин
ни соуть. аще ли бесловесна. то не ѿст
влати ихь повелѣвамы[27] ꙗсти. ни сие
есть хвалимо. еже без бланые вине[28] ѿс
ꙗти ѿ ѣдении. и семоу паче и поимноу[29]
ти изьгнаноу[30] аще мощно·:·

слава ·і·

(·:·) О стыхь постѣхь. великыхь
малыхь. в. ихь[31] постѣхь. стыхь ап
и хва рожьства. глава. і.

Нынѣ оубо вь простые дни година. а
ѥ посте не сико. прьвоѥ же всѣхь. вь
выѥ великиѥ посте. Вь нихь же .а. дн
неланикь. прьве нелѧ. ни литоугие пое.
ни трапезе печаловати ѣдениꙗ. а вь пр
чеѥ дни сие неле. и о трапезѣ печалова
ѣдению. хотещимь вькоушати. еже ест
ѿ сочива квашена водою.[32] и сырова н
го зелиꙗ. и ѿвоща. а питие.[33] оукропь
сь киминомь смѣшена. сиѣзи[35] же до
а вь петь. ѣсти вамь кашоу.[36] и вина по
за праника ра стго и великаго мка ѳеѡ
Прьва же оубо сиꙗ ста нелѣ. стыхь ве
пость. сико вамь да[37] прѣбываеть.[38] А
тоу и вь нелоу. сихь стыхь пость .в.[39]
варенѣ сь масломь. и ѡктаподи.[40] дава
же и на питие ѡбычанны вел[41] красов
17б то же да бывать вамь . . . .
. . . . [42] а вь оутор-
никы[43] и вь четврь. иные.[44] .в. ѣдени да
гаета[45] се вамь. нь не ѿбѣ сь масломь. н

1 ꙗкоже. — 2 и ꙗко. — 3 соупротивоу ѥ. — 4 и злаꙗ. — 5 творοу. — 6 мрьзить — 7 многыи свѣмь. — 8 разоумь попирающ… згараѥт. — 10 вьноутрь. — 11 ѿмещоу. — 12 наставлꙗи. — 13 и скон'чавши се мтвѣ. — 14 келиꙗмь поити. — 15 иже. — 16 х… 17 вьпрашаѥть ти. — 18 Само један пут не шьль. — 19 нѣкоѥго ѡвоща помалоу. — 20 сь хотѣниѥмь игоуменовѣмь. — 21 пр… 22 ѡбычаннымь красоволиѥмь. — 23 Нема слоучить се; нешто је било па избрисано. — 24 почитающомоу. — 25 кимь ѥ. — … — 27 повелѣваѥмы. — 28 выни. — 29 помченоу. — 30 и изьгнанѹ. — 31 вторы. — 32 с водою. — 33 ѡвоща. питиже. — 34 … 35 смѣшеноу сиѥ. — 36 вареньѥ. — 37 Овога да нема. — 38 прѣбывати. — 39 двѣ — 40 ехтаподы. — 41 великы. — … су истругана *два и по реда*. — 43 вторникь. — 44 и иныѥ. — 45 прѣлагают'.

да праютъ се нихъ прѣвышꙗ въ пѣни
рекоу и въ свѣщахъ. и въ вашемъ ѣдени.
А стоѥ въведениѥ праѕ. еже ста стымъ
глемъ. свѣтъло вами да праздьноуеть
се свѣло и многотварьно. праздьникь
во есть праникомъ. и тръжьство тръжь-
ствомъ. въ томъ же да оуводими боутъ[1]
на трапезоу колико[2] мощьно. н[3] паче и
на врата подадите. въ хлѣбѣ и винѣ ко-
лико боудетъ братие. довольно боуди
сиѥ ѿ сихъ рекше. и о иныхъ прочихъ въ-
спомен ѣмъ ⁖

ГЛАВА ВІ. ⁖

О СВОБОДНОУ БЫТИ МАНАСТЫРОУ.

Заповѣдаю оубо вьсѣмь вамъ ѿ га ба
вседрьжителѣ свободьноу быти ст-
моу семоу манастырю ѿ всѣхъ тоу вл-
къ. и ѿ прота. и ѿ иныхъ манастырь. и ѿ
особныхъ влакъ. и ни подъ кыми же да е-
сть правдами. ни цркими. ни црковны-
ми. ни инѣмь ницѣмре.[4] Нъ подъ един-
ю прѣпѧтою бцею наставницею. и прѣ-
блаженаго и стго ѡца ншего мтвою. игу-
меноующаго въ немъ. съблоудати же
и исправлѣти и кръмити. и обьвладати
и еще же и хроусоволи блаженыхъ цръ.[5] къ
19б нихъже свободьно и всѣкою властию не-
порабощено имамъ. привезоуѥть се
тврдѣѥ непоколѣбимоу свободоу
и всѣкоюдѣ непогиблѥмоу и неизмѣ-
ньноу да иматꙗ. Аще ли кто въсхо-
щеть нѣкогда въ нѣкоѥ лѣто коимъ
ѡбразомъ поработити сиѥ. или по вл-
стию нѣкоею створити. или кто ѿ
црьковьникъ. н[6] ѿ лоудьскихъ. или
самъ игоуменъ. или ѿ в немъ брати-
ѥ. искоушениемъ демоньскимъ по-
двизаѥмъ. не тьмо[7] покиньнъ да е-
сть бжствьномоу тѣлоу и кръви.

га н[8] ба и спса нашего іс ха. и
гжи нш ѣ благодѣтельници.[10] нъ
ѳѣма емоу боуди. ѣко же ре бжс
аплъ. и клетва на немъ. т. и. і.
и наслѣдникъ боуди. прѣдателоу
дѣ. и причестьникъ рекьшимъ въ
възми распьни его.[12] и въпиющи
въ его на на и на дѣхъ нашихъ
причестьнъ. ѣко многа[13] пота. и
мѣсто сиѥ запоустѣлоѥ ѡбнови
съвръши се. и сими поставивьши
свободьно имѣти заповѣдѣно.
ѿбразною волею лоукавою. подъ
20а члкъ тьлѣньныхъ съгодить сѧ. и
выхъ ни на ино что възирающи
кмо на корысть погибѣльноую.
но ѿканьны[16] сътворитъ. и не т
нь и блаженыхъ цръ[18] крти. ихъ
лоубивою волею своею написаше
ле. свободоу подающе манастыр
трьѿканьны ѿнь и трьклеты. кт
дѣ есть. поправы же и ницьоре[19]
ѥ. ѿ немьже що аще и здѣ вы
нѣ повиньнъ. да боудоуть сиꙗ
ѡбразомъ повелѣна.

ЛАВА.[20] ГІ ⁖

О ПОСТАВЛЕНИ ИГОУМЕНОВ
ПОБАЕТЬ ВАСТАВИТИ ИГОУ

Подобаеть же прочеѥ и ѿ поста
игоумена и иконома. и ѡ црковиц
прьвомъ. вашеи лоубви творити
прѣложьно. и непрѣстоупно. аще
щетꙗ игоумана поставити. ѣко
шь си сты манастырь. прѣстыѥ
наставнице нашеѥ бце. почтенъ
ѿ благовѣрныхъ цръ.[23] да есть о
манастырь.[24] игоуманъ. ѣко ини
сти манастырнѥ[25] игоуманиѥ. н

1 въводими боуть. — 2 елико. — 3 Овога и нема. — 4 никым'ре. — 5 цръь. — 6 тък'мо. — 7 Овога и нема.
10 нашеи благодател'ници. — 11 стхъ и бгоносны. — 12 сего. — 13 много. — 14 ть. — 15 възыраюшїи. — 16 ѡкаан'но окаа
— 18 цръь. — 19 ничтоже. — 20 гла; у оригиналу недостаје црвено слово, за које је остављено место. — 21 поста
22 цркѡвныцѣ. — 23 цръь. — 24 монастыра. — 25 ѣко инѣ црскыхъ монастырь.

ме[1] вьздаины мьздоу противоу троу-
домь. и пакы проклеть чл҃кь твореи
работоу сь лѣностию. подбаеть оубо
сихь слышеще. злыхь ѿбѣгати. и кь до-
брымь паче подвизати сѧ. аще ли же
непоспѣшьна и не на пользоу боудоущѫ
врѣма его ѿвлечеть. ѣко вь слоужбѣ
лѣнива и нероднo[2] имоуща. или своимь оу-
живамь ѿдавающа. или ѿ манасты-
рѣ крадоуща или развра щающа брати-
ю. развѣ оустава оуказанаго. и кь игоу-
меноу праведныхь[3] повелѣнии[4] ѿрица-
юща сѧ. или манастырьскоую нѣкоу-
ю таиноу проповѣдающа. или что вь оу-
ставѣ раздроушающа вьсѣкоюдѣ. и сво-
ѩ поставлѣюща хотѣнимь. или плъть-
скихь нѣкихь стр҃ти ѿбьѣвлено сьвѣ-
21б шающа. и аще вь тѣхь нѣкоихь вещехь прѣ-
бывае не ѿвращае се ихь. нь паче сихь вьздра-
жаеть. то аще игоуменъ есть или иконо-
мь. вы же единo свещавша. и вь единo изво-
лите. на лоучьшаго.[5] и тогда и иного иже
бьшаго прѣставите. ѿ прѣдьстатальства
вашего. а[6] вашь изволиваго вьведѣте.
а сего да ѿставите. да паки покорить сѧ
и аще игоуменоу слоучить се излѣсти. ли-
бо[7] своею волею. или бо[8] сихь ради нѣкои-
хь вещи. то да почитаеть се вь манасты-
ри. ѣко и прьвы брать по игоуменѣ. ста-
нии же и сѣдалище. вь цркви же. и на трапе-
зѣ и вь прочихь сьхожденихь. ѣдении же
и пити. и вь всемь жити ѿбьщежительноу-
щимь. и аще боудеть поработавь нѣко-
лико. довольно емоу подавати[9] иного
нѣкоего ѿ иньшихь[10] работающа емоу.
боуди же вамь и сие оувѣдомо[11] лико[12] игоу-
мань. лико икономь. аще что приобрѣ-
ть живы оу[13] манастыри. и речеть сие мо-
е есть не повелѣваю томоу такоу бы-
ти. нь вьсѣкомоу довольна емоу потрѣ-
ба ѿ монастырѣ да бываеть.

о поставлени клисиѣрьхѣ.[14] глава [illegible]

Єклисиѣрха[15] же вамь подбаеть поставлѣти
22а брата избравьше по гл҃оу двою. блажень
моужь боиен сѧ г҃а и вь заповѣдехь его в[illegible]
хощеть зѣло. и да полагають оустав цркв[illegible]
прѣ прѣстою влчцею нашею бцею и сь [illegible]
чи црковьными. и да чинеть трьст҃о.
и по бывьшоу трьст҃омоу. вьзимаеть
нарѣны клисиѣрьхь.[16] оустав. и клоуче
ѣко и ѿ саме[17] прѣст҃ые влчце наше бц[illegible]
и приходить кь игоуменоу. и бл҃влѣие-
ть его игоумень. по свыше писаномоу
бл҃вению ѣко[18] иконома и[19] того тѣмже[20]
ѡбразомь да свршаеть. тькмо прѣ-
вращае на нем клисиѣрхово.[21]
Сиѥ заповѣдаю не быти емоу ѿвлѣнщу
се на исправление[22] слоужбы црковьны
нь исправлѣющоу вьдрьно. и поминa-
ющоу блаженаго прр҃ка вьпиюща. работаитe
сь страхомь и радоуите се емоу сь трепе[illegible]
мь. и та сьблоудающоу емоу имоущоу
и подьклисиѣрха[23] мьньшаго себе. и бл[illegible]
дьно[24] и сьмотрьно. сьглаждоующа. в[illegible]
ихь. и вь чтениихь. да нѣщо[25] не ѿст[illegible]
вашемь облѣнении. паче же и вь свѣщ[illegible]
мь оужежении. и кандиломь очищени
и оужежени.[27] или о поминани живыхь
и оумрьшихь. иже сѫ[28] оуписани. да с[illegible]
22б поминають. паче[29] и панахиде по прѣда-
номоу чиноу. ѣко и вь синодари повелѣет[illegible]
и ѿ оумрьшихь ст҃ыхь ѡ҃ць и брати на-
шихь. иже[30] се комоу слоучить. или [illegible]
ть. или поминоутие прѣже почивьши
братиихь нашихь. оу писаны емоу днь.
Аще ли сиѩ речениe памети. нѣкомоу ѿ
братие. приключить се вь днь недели. или
оу[31] праздника господьскь.[32] то немозе ѿст[illegible]
вити праздника ради. нь прѣ или прѣже пр[illegible]
ника. или по праздницѣ. Аще ли вь велик[illegible]

[illegible]

дьнѣмь[1] томь пастыри.[2] оупасаеми же и на-
ставлѣеми. нь ѣкоже нѣкоы златаы вери-
га. едина сь дроугою свезаны.[3] дроугь дроуга
имѣите[4] се и вь едино скоудите се тѣло. подь
единою главою. по бжьстьвномь павьлѣ. на-
чѧло кованиꙑ дх҃оу. Аще ли боуде[5] кто непрѣ-
клоньнь. неприклоньнь же и непристаѥмь.
свою же творе волоу. а кь игоумено у исповѣ-
данiѣ не творе. или кь ѡбьщемоу ѡц҃оу. ѣко
же сьвыше пiсахомь.[6] нь ѡнь иного себѣ а не
сего напiсоуѥть ѡц҃а дх҃овнога.[7] и ономоу
помышлениꙑ налагати постираѥть.[8] вь-
нѣ и далече ѿ вашега[9] стада да боудеть тога
ѿтьганѣѥмь. ни милостi приемлѧ ни по-
милованиꙑ. ѿ бжi всѣвидещi ѡчи. зьлѣ
и зѣло напастьно свѣщаль есть. да ѿганѣѥ-
ть се ѿ манастырѣ и да ѿлоучаѥть се. и тоу-
ждь да биваѥть ѿ нше честi. житиꙑ же и бе-
сѣдь ѣко и ѿтрьгноутиꙑ и[10] развѣщаниѣ
и всѣкого иного несьставiꙑ и сьмоущениꙑ и врѣ-
24б доу повiньнь. такомоуже пѡбьнь сын:·

о заповѣдь кь брати. поучениѥ. гл҃а. нi·:·

Си же да кь вамь паки заповѣдѣ.[11] боудѣте
ми вь всоу чть. и кь все добромысльство.
вь всѣ[12] говѣниꙑ. вь всѧ покорениѥ несоуме-
ньно.[13] вь все послоухи. кь игоумено у ваше-
моу сьврьшающе. ѣкоже нѣкомоу ѿ сты-
хь ѿць реченоно[14] есть. Рече бо аще ѿ вась и-
же вась ради родеще.[15] и слово вьзатi хотеще
како мы всѣкооудѣ симь не повинѧмь се
и ѣко глава прочиѥ[16] чтi дѣлѣ.[17] оуслышаѥ-
мь же и поработаѥмь. и бжьствьны же и ве-
ликы апл҃ павьль. сицѣ же кь евреѡмь ег
вь послани глеть. повиноуите се кь игоу-
мѧномь вашимь и покарѣитѧ се. ти бо
бьдеть ѡ дшахь вашихь ѣко слово вьзда-
ти хотеще. нь дроугь кь дроугоу единомы-
сльство. и лоубовь и мирь сьхранеще[18] [illegible]
прѣбываитѧ. дроу[20] о дроузѣ ражизаѥ[illegible]
лоубьзною волаю.[21] дроугь дроуга оутв[illegible]
жающѧ се. пооучавающе молеще се. трь-
пещѧ разоумѣюще[22] дроугь дроугоу. вь
поѡсщрене[23] лоубьве. и добрыхь дѣлесь.
рещи всѧ еже бл҃го. и еже спсьно. еже доб[illegible]
тель еже[24] похвала тьщещѧ се и правлѣт[illegible]
лико мощь.[26] Рѣ бо гь нашь iс хь. сицѣ за[illegible]
25а даю вамь да лоубите дроугь дроуга. ѣ[illegible]
же и азь вась вьзлоубихь. и дроугондѣ[27] [illegible]
мь разоумѣють ви. ѣко мои оученици [illegible]
аще лоубита дроуг дроуга. вѣдiте чего[illegible]
боудемь оученицi.[28] сиꙑ сьхранѧюще.[29] в[illegible]
те кою славоу и веселиѥ оулоучитi хощ[illegible]
члколоубцемь влкою наоучаваѥмi. тѣмь
же сь всѣмь потьщаниѥмь и сь всею си[illegible]
и сь всею дрьзостию. заповѣдi его вьнь[illegible]

пооучениѥ[30] кь игоумену. (и ѡцу дховьни).[31]

И ты ѡче дховны. сiреньнаго сего стад[illegible]
ставниче. сьмѣраѥ се боуди брати. и [illegible]
вь. все ѡчьско ихь сьврьшаѥ добромыс[illegible]
еи молоу се ѡ вьсѣ печалоуи. и[32] вьсѣ[illegible]
[бло[illegible]
и. и вьсѣхь трьпi. помагаи пооучаваѥ[illegible]
ставлѣи наоучаваꙑ[33] и оутѣшаѥ. недо[illegible]
жьныѥ ицѣлѣѥ.[34] немощьныѥ оутврь[illegible]
ѥ. малодшьныѥ толе. сьгрѣшающеѥ [illegible]
зврацiаѥ. седмьдесети и[12] седмию[35] пра[illegible]
по гноу глоу.[36] пѡбно бо есть томоу [illegible]
шимь[37] се гоу. ѡслабьно намь соудити. и [illegible]
бныхь ѡставлѣюще. илi краи хранеще [illegible]
винѣ. ѣко немiлостивоу и ненавiдещеѥ [illegible]
соужатi. да да (sic) ина ѡставлоу. Рѣ сты [illegible]
тон же игоумень[39] ѣко ѡць дѣти при[illegible]
да сьблоудаѥть. посѣщаѥ единого ко[illegible]

[1] подь онѣмь. — [2] пастырѣ. — [3] свезана. — [4] имѣте. — [5] боудеть. — [6] выше вьписахѡ. — [7] дховнаго. — [8] простир[illegible]
[9] вашего. — [10] Овога н нема. — [11] Сiиже пакы вамь заповѣдаю. — [12] все. — [13] несоум'нено. — [14] рено. — [15] радещи. — [16] [illegible]
[17] дѣлаꙑ. — [18] сьхранѧюще. — [19] Овога ми нема. — [20] дроугь. — [21] волею. — [22] и разоумѣющи. — [23] пощрренiи — [24] [illegible]
[25] правити. — [26] мощ'но. — [27] индѣ. — [28] оученици боудемь. — [29] сьхранѧющи. — [30] о пооучениѥ. — [31] Ове речи у загради[illegible]
могу разазнати, мора да их је сам писац избрисао, јер их нема у каснијим преписима. — [32] Овога и нема. — [33] нао[illegible]
[34] ицѣлꙑю. — [35] седмицею. — [36] глоу гнiю. — [37] оупѡбившим'. — [38] что. — [39] игоумьнь.

же̑ потрѣбоу и по̑бное помоцⷭ҇ приносити
нсцѣлениѥ и и сьнабдѣниѥ. еже по истинѣ немо-
щьны оудь. или тѧлесьно или дш҃евно. сь лу-
бовию и сь ѡ҆ч҃ьскымь добромысльством
приносити· Сико же вамь имоущимь нѣ̑
игоуменовати. или икономовати не-
достоино прѣскакаѥ[1] лѣтомь сьлоучени-
ѥ прѣдьлагаѥ. или дѣло или добродиѥ. и-
ли почисло. ли принесениѥ сель. ли добытка.
нь ѡ҆нь да есть почтень вь сих. иже ѡ̑ вась
вьсѣхь. еже есть вь свѣть[2] и вь посѣщениѥ·
и самѣмь тѣмь игоумѧномь. а҃есть и вь
новѣ се постригль. а҃есть и некнижьнь.
и ѡ̑ внѣшьнихь дѣюнеи приводимь. ни
єдинь бо врѣдь манастыроу ѡ҆ть того бы-
ваѥть. можѧть бо бь҃ и ѿ камене вьздви-
гноути чеда аврамоу. и слѣпымь дати
прѣмоудрость, и слово несловьнымь по-
дати. и еже и вещи всѣхь бл҃говолиѥмь
паче ѿ хвалещихь се своѥю силою. и прѣму-
дростию. и бг҃атствомь. и добродие-
мь. и симь свѣдѣтель есть бжⷭ҇твьны вь
истиноу и великы апⷭ҇ль ст҃ы павьль. сицѣ
велми вьпие. боуѩ мироу[3] и немощьна и изь-
гнаная избра бь҃. да прѣмоудрыѥ и си-
льныѥ и высокиѥ посрамить и несоущеѥ
да соущаѩ разроу̑шить. сиѩ оу̑ поставле-
ныю игоумѧнь икономь.[4] мало нѣщо[5]
приложоу кь реченымь. и вельми потрѣбь-
ноже и подобьно·:·

гл҃а. к҃.

о ѣко да не поричоу̑. братиѣ игоуменомь еже
вь одавании гостем манастырским.

Да не соудеть бра̑тиѩ игоуменомь. ни сло-
вомь нѣкоимь да трѣбоуют. ѡ немь же̑ ѧже̑[6] вь-
носить или издаѥть. потрѣбы ради мана-
стырскиѥ. недостоино бо сиѥ и врѣдь-
но. и не мало раж̑даѥть невѣрьство. разлу-
чениѥ же и развращениѥ. еже и ино сьбла̑-
жнениѥ творить. Ни ты паки игоумѧ-
не. оужикамь или дроугомь своимь иже[7]
не боудоуть на потрѣбоу манастыроу.
немози раздавати. или паки сьбирати и
оузимати[8] себѣ. гл҃е аще не боудоу пакы
игоумѧнь да сиѥ имаю. да боудоуть оу̑б
сиѩ творещеи непричестьни бжⷭ҇твьныхь
таинь о ст҃омь[9] дс҃ѣ. аще и бра̑ти не пови-
новати се о вьпрашанияхь и сьговорении. дѣ-
ющихь имь. или паки бра̑ти безь егове воле
творещимь. то на тѣхь и прѣж̑ьнаѩ запо-
вѣдь и сиѥ прилагаѥмь. непрѣсловномоу[10]
соуди и свѣдѣниѥмь ѡ҆бличителоу. вь и-
25б стиноу не оубѣжеть. тѣмь же боуди имь
и[11] не внити вь роуцѣ боу живомоу. ни ѡ̑
бжⷭ҇твьнаго же страшьнаго[12] соуда. не оу-
бѣжеть. бес правды и непо̑баюцоумоу[13]
изданию сьтокь и добытькы. егоже при-
читающе симь сиѩ пишемь. аще ли то-
лико несоумнѣниѩ и несрамни ѣвлѣ-
ють се. ѣко ни бж҃иѩ боѥще се соуда. нь не
лѣпо ѣже манастырьскаѩ растакають.
непричестьни да боудоуть. доньдѣже
ѿ сиковыхь ѿстоупеть.

глава ·к҃а·

о ськазании. завѣ̑. ико̑нь.[14] и книгь цр̑кьвн̑.

Непрѣтворномь быти волимь стѧжани-
ѥмь. сщ҃еныхь сьсоудь иконь. и завѣсь.
и книгь. и иного всего всего (sic) стежаниѩ
цр҃ковьнога.[15] не тъ̑мо же да не творна[16] боу-
доуть. нь и ѿноуда[17] неподвижима. и ни
ѿ кого николиже всѣкоюдѣ вьзимаѥ-
ма. да иже ѿ сихь нѣкто ѡ҆тимаѥ вьзи-
маѥть вины ради нѣкыѥ. цр҃кве покра-
дениѩ да вьпадаѥть вь грѣхь. и о сихь за-
коньна поньства[18] ѡ҆соуже̑нь есть. иноу
праведьныхь виноу. оубезноути и сихь

[1] прѣстоупаѥ. — [2] сьвѣть. — [3] мира. — [4] и икономь. — [5] нечто̑. — [6] юже. — [7] иже. — [8] вьзимати. — [9] ст҃ѣмь. — [10] непрѣ-[illegible]моу. — [11] Овога и вема. — [12] и страш'наго. — [13] неподобающомоу. — [14] и ико̑нь. — [15] цр҃ковнаго. — [16] творена. — [17] ѿноудь. — [18] [illegible]тва.

творити. или прѣтворити. ни мы ни и-
нь нѣкто. добро моудроуѥ[1] да повелить
тькмо сьлоучивьшихь се вь годь напасти
27ᵃ ѿ запаленныа. манастыроу слоучивьшу
се пожещи. или ѿ троуса пасти се илино щ[2]
еже боудеть манастыроу на помощь. а ино-
го ничесоже не имеѥть имѣти помо-
щи. тогда да подвижима боудоуть сиѣ.
нь не потаѥно ѥдинѣмь игоуменомь. нь вь-
сею старейшею братиею. да есть оуговорен
и оуправлено.

глава кв.

о изложени кь всѣ. еже побае изалагати се:

Нь то и еща вамь заповѣдаю. еже вамь вь-
сѣмь излагати се ѿ манастырские пра-
вьде.[3] еже вьношениа слоужещимь по ма-
лоу да прѣписоуѥть. издаваниа когда
и камо. а вьношениа кьга и ѿ коудоу. си
всѣмь заповѣдь есть. доуховроу. икономоу
и парикономоу.[4] или вьнѣшьнемоу иконо-
моу. или иноу коую[5] годѣ работоу прѣдрь-
жещихь. вь сие наставлаю вы да веси изла-
гаете се да боудете непорочьни и непого-
ворьни. ·:·

гл. кг. О свѣтьнословны и праснословны.

Прочее и кь инѣмь слово избраньно. и вѣдо-
мо инѣхь повно. аще соу кто ѿ вась вь роу-
кодѣлани коѥмь или вь инои слоужьбѣ сь-
ходеще се. и соуѥтные твореще бесѣды. на-
выкноули бо соуть сиа[6] сьхожение. таже и
вь скврьнословние вьпадають. ѿ многосло-
27ᵇ виа бо рече не оубѣжеть грѣха. наоучати
се ѿ большега[7] да не ѿмѣтають се. заповѣ-
даю оубо семоу сие творити ѿ лоубьве и тв-
рещоу и дшеврѣдьныхь ѡставлѣти. ѿ бжь-
ствьныхь писмень. ѣко дшепользьно бесѣ-
доующа. или мльчати. оудрьжаѥ бо оустьнѣ
разоумьнь еси и моудрь рече приточьник.[8]

и вь поути же бывше тоже болеще. т…
исцѣлеваите се. побаѥть оубо никако ж…
сега[9] вьдѣти. ѡ оумѣ[10] сьблоуденца[11] вѣд…
ѣко оудоба есть соупостатьномоу. льст…
на нихь наити. и вь падеже низвести. …
не боудеть ѣко и ѡградѣ стадоу. и пас…
изьгнанымь. кь симь же ни вь досажен…
дроуг дроугоу вьнити. или вь гнѣвь. не…
творе вь ѿлоучение да вьпадеть. аще …
ѥть се и прощаниа просить. и ськроуш…
мь[12] срцемь. мирь оубо и лоубьвь имѣ…
лимь. дроуг дроугоу вась всегда. и м…
гнѣваниа наоучите се. бл҃ги и прости б…
тѧ. а сьхожениа же соуѥтьна твореще. …
ходеще бес правды дроугь кь дроугоу. …
никоѥ же потрѣбьные вины. и сь игоу…
новою свѣстию наоучаѥми. и ѿ зла не ѿ…
стоупаѥи да емоу се заповѣдаѥть ·:·

глава. кд.

О не имати никомоу же вь келии… ниѣ. ни питиѣ. ни во. и до мѣдьнице ед…

28ᵃ И стежание нѣкоѥ имоуще. лихо запов…
манастырские. аще и до мѣдьнице. и-
ли овоще.[15] без вѣсти игоуменове.[16] вь з…
повѣдь да вьпадеть. Искрь же сихь ѿта-
и ѣде и пиѥ. аще не покаѥть се и поо…
ниѣ приемле ѿ дроугь и ѿ оужикь. и ѿ…
соуѥ имь. а оукрадаѥ ѿ манастырѣ н…
и неисправлаѥ се. да ѿганаѥть се тоу т…
да приложить се и сиѥ кь реченымь·:

гл҃а. ке.

О ѣко не волимо числоу вь вась быти. нь аще и мал нь сь лѹбвию:

Числа вь вась не волимь быти. толико д…
боудеть елико довольно имате прѣпита-
нию. и елико говѣние и лоубовь. и един…
мысльство. и инѣхь вьсѣхь исповѣдеть
почтенаѥ игоуменомь ихь. и вь трьпѣни…

[1] моудр'ствоуѥ. — [2] или ино что. — [3] правьды. — [4] паранкономоу. — [5] коѥ. — [6] Ове речи нема. — [7] бол'шего. — [8] прит… — [9] ниа. — [10] оумиѣ. — [11] сьблюдениа. — [12] ськроушенымь. — [13] без. — [14] ѥдини. — [15] ѡвощ'ке. — [16] игоуменовы. — [17] нѣ…

створи[1] екльсиıархь метание кромѣ не-
моци тѣлесьныıе. или на пѣние. или на
починание. да не ѿричеть[2] се. а на трапѧ-
зѣ чтеıа. повелѣваю. да дрьжите нелѣмı.
Я си всѣ[3] на игоумена полагаю.[4] да аще кто е-
клısиıарха не послоушаıе боудеть. да ихь
игоумень наказоуıеть.[5] ·:·

ГЛАВА .КѲ.

О ТМЬ ѢКОМЖЕ[6] НЕ ВАРИТИ ОСОБЬ НИ ѢСТИ В КЕЛИ[7] ·:·

О сихьже и сиıе вамь. прѣ[8] бмь. и самою влце-
ю нашею прѣстою бцею наставницею.
заповѣдаю вамь. да боудеть всѣмь вамь
сиıе. ѣдение же и пıтıе. а не варитı вамь п-
велѣваемь ни тебѣ самомоу игоумену
нı икономоу. ни екльсиѣрхоу. ни иномy
никомоуре[9] ѿ братиıе прѣбывающе[10] вь ва-
шемь стадѣ. Аще ли боудеть гость мана-
стырски. то побаеть игоуменоу. аще лı не
30ᵃ боуде[11] игоумена. да икономоу или кто го-
дѣ боуде ѿ прьвыхь вь манастыри. то на т
га[12] вьзлагаю да оуправи[13] гости ѣко есть поби:
того бо ради единого и различна ѣдениѣ.[14]
да бывають игоуменоу. И подаваем
да есть. еликоже ѣвлено. и вь болѣзнь выпа-
дьшеи соуть. и сего ради трѣбоують бо-
льшега[15] ѣдениıа же и питиıа. на сьставь
немоцьнаго ихь тѣла. се бо свѣстьно.
мни[16] ми се и братиıамь. прочеıе сьблоу-
дати несьблазньно.

ГЛАВА. Л.

О СЛОУЖЕЦI. ДИѢКОНИѢ МАНАСТЫРСКИ. КАК ПОБАЕТЬ Е[17] ПОСТАВЛАТИ:

Херотониıе слоужещимь. по икономовy
ставлѧнию. побаıеть бывати и поста-
влатı клоучарѧ. клоуче оузимающе[18] и по-
лагати прѣ прѣстою бцею. или прѣ
и трьстомоу бывьшемоу.[19] и томоу
щоумоу се. побно и сьмѣрено да стро
танниıа прѣ стою бцею. и клоуче вьз
своима роукама. таже игоуменови п
кланıаеть свою выю. и на нѧмь реч
бвениıе приемлеть. а ѣже имають
ча. вь стоую иконоу целывавьше. и
во знамениıе довлають вьставлениıе·

О НАКАЗАНОМЬ БЫТИ БРАТИ Ѿ Н
ДА НЕ ТВОРIТЬ СТРЬПЬТЬНА ВЬСТАВЬ
ПЕЗЫ НЬ ПОХОДИТИ ГОВѢИНО ВЬ КЕЛ

30ᵇ СЛОВО .ЛА.

Такоже да блоудаıеть игоумень. на
ıахь вь цркви. вьхожениıахь[21] на тр
да сьблоудаıеть братию. такоже и
комь мѣстѣ. еда сѣдеще бес правьд
здьнословьствоующе и праздьноують.
то братьски поучаваıе и исправлѣıе.
виноувьшимь же се симь походити в
келиıе сь молитвою. и роукодѣланиıе
творити. нь и трапезароу побаеть б
сти на трапезѣ. да нѣщо[22] вь лѣност
ıеи неоуправьно[23] на рптаниıе брати
вить пище. или неосмвеныıе[24] сьсоуд
ıмы. или изгноениıа нѣчеса. или всѣ-
мь не единако неподѣлениıа. то да ѿ
да моу даıеть игоумень заповѣдь.

СЛО. ЛВ.

О РАБОТАЮХЬ МАСТЫ.

На коуюже слоужьбоу ижи[25] соуть п
влени. иконома рекоу. и клисиѣрха.[26]
и параиконома. и ины[27] многимь иж
же манастырскиıе работе. сьблоудьно
го и чтьно твореще ихь.[29] правено ест

[1] с'творить. — [2] ѿречет' — [3] Сиже вса. — [4] прѣлагаю. — [5] истезаıеть. — [6] ıако никомоужи. — [7] вь келıи. — [8] пр… комоужи. — [10] прѣбывающее. — [11] боудеть. — [12] того. — [13] оуправить. — [14] ıадениıа. — [15] бол'шего. — [16] мнит'. — [17] Ов… — [18] вьзимающе. — [19] бывшоу. — [20] створить. — [21] вьхожениıа ихь. — [22] нѣчто. — [23] неоуправлıено. — [24] неим'ѣние. — … [26] вкланарха. — [27] иним. — [28] иже. — [29] творещиь.

створи[1] еклисиꙗрхъ метаниѥ кромѣ немоци тѣлесьныѥ. или на пѣниѥ. или на починаниѥ. да не ѿречеть[2] се. а на трапѧзѣ чтеꙑ. повелѣваю. да дрьжите нелѣкы. Ꙗ си вьсѣ[3] на игоумена полагаю.[4] да аще кто еклисиꙗрха не послоушаѥ боудеть. да ихъ игоумень наказоуѥть.[5] ·:·

ГЛАВА .КѲ.

о тѣмь ѣкомꙋже[6] не варити особь ни ѣсти ꙋ кели[7] ·:·

О сихьже и сиѥ вамь. прѣ[8] бмь. и самою влцею нашею прѣстою бцею наставницею. заповѣдаю вамь. да боудеть всѣмь вамь сиѥ. ѣдениѥ же и питиѥ. а не варити вамь повелѣваемь ни тебѣ самомоу игоумено́у ни икономоу. ни еклисиѣрхоу. ни иномꙋ никомоуре[9] ѿ братиѥ прѣбывающе[10] вь вашемь стадѣ. Аще ли боудеть гость манастырски. то пбаеть игоуменоу. аще ли не
30а боуде[11] игоумена. да икономоу или кто годѣ боуде ѿ прьвыхъ вь манастыри. то на т га[12] вьзлагаю да оуправи[13] гости ѣко есть пбн: того бо ради единого и различна ѣдениѣ.[14] да бывають игоуменоу. И подаваѥм да есть. еликоже ѣвлено. и вь болѣзнь вьпадьшеи соуть. и сего ради трѣбоують большега[15] ѣдениꙗ же и питиꙗ. на сьставь немощьнаго ихь тѣла. се бо свѣстьно. мни[16] ми се и братиꙗмь. прочеѥ сьблоудати несьблазньно.

ГЛАВА. Л.

О слоужещи. диꙗкониѣ манастырски. какь пбаеть е[17] поставлати:

Херотониѥ слоужещимь. по икономовꙋ ставлѧнию. пбаѥть бывати и поставлати клоучарѧ. клоуче оузимающе[18] и полагати прѣ прѣстою бцею. или прѣ хмь и трьстомоу бывьшемоу.[19] и томоу ставещоумоу се. пбно и сьмѣрено да строи[20]. .г. таниꙗ прѣ стою бцею. и клоуче вьзимаѥ своима роукама. таже игоуменови прѣкланаѥть свою выю. и на нѧмь реченоѥ блвениѥ приемлеть. а ѣже имають клоуча. вь стоую иконоу целывавьше. игоумено знамениѥ добають вьставлениѥ·:·

о наказаномь быти брати ѿ игоу[...]
да не творить стрьпьтьна вьставьше ѿ т[...]
пезы нь походити говѣино вь келие ва[...]

30б СЛОВО .ЛА.

Такоже да блоудаѥть игоумень. на пѣтиꙗхь вь цркви. вьхоже́ниꙗхь[21] на трапезоу[...] да сьблоудаѥть братию. такоже и на всѣ[...] комь мѣстѣ. еда сѣдеще без правьды и [...]здьнословьствоующе и праздьноують. то братьски пооучаваѥ и исправлѣѥ. повиноувьшимь же се симь походити вь келиѥ сь молитвою. и роукодѣланиѥ творити. нь и трапезароу пбаеть блюсти на трапезѣ. да нѣщо[22] вь лѣности сво[...]ѥи неоуправьно[23] на рьтаниѥ брати поставить пище. или неосмвеныѥ[24] сьсоуды ниꙑ. или изгноениꙗ нѣчеса. или всѣмь не единако неподѣлениꙗ. то да ѿ том[...] да моу даѥть игоумень заповѣдь.

СЛО. ЛВ.

О работающихь масты.

На коуюже слоужьбоу ижи[25] соуть поставлени. иконома рекоу. и клисиѣрха.[26] и параиконома. и ины[27] многимь ижи[28] д[...]же манастырскиѥ работе. сьблоудьно блго и чтьно творещe ихь.[29] правено есть не пр[...]

[1] с'творить. — [2] ѿречет' — [3] Сиже вса. — [4] прѣлагаю. — [5] истезаѥть. — [6] ѣко никомоужe. — [7] вь келїи. — [8] прѣ. — [9] [...]комоуже. — [10] прѣбывающиѥ. — [11] боудеть. — [12] того. — [13] оуправить. — [14] ꙗдениꙗ. — [15] бол'шего. — [16] мнит'. — [17] Овога и н[...] — [18] вьзымающе. — [19] бывшоу. — [20] створить. — [21] вьхоженииꙗ ихь. — [22] нѣчто. — [23] неоуправлѥно. — [24] неюм'вениѥ. — [25] иже. [...] [26] еклиарха. — [27] иним. — [28] иже. — [29] творещимь.

ставлатї ихь ѿ своихь работь. лѣноѹющіє
же се ѿ нихь и неродещє.[1] нѣкакоже и лоѹка-
вьноѹющє о нихь побаеть є прѣставлѣ-
ти. и инє пакы поставлѣти. ижѧ ѿ сихь
боѹдеть краде нѣщо[2] аще и мало. ѿсоѹже-
нь єсть г҃мь н҃шимь і҃с х҃мь. и прѣчистоѹю є-
го м҃трию ѿвщею наставницею. и[3] ѿ не-
ѥже и клоѹче приели соѹть. ѿвещающе
се нелоѹкавьновати и единод҃шьно слоѹ-
жити єи :·

сло҃ л҃г.

о клоѹчарихь. и хлѣбари. и рыбари. и о стораторѣ и о икономѣ. мето :·

Молоѹ се оѹбо клоѹчаремь. и хлѣбаремь. и
рыбаремь. и печалоѹющихь се ѿ мьскахь.
и іже соѹ оѹ[4] мѧтохиыхь икономи мана-
стырскихь сель. на дворь посилаемымь.
и инамо ѿходещимь. повелѣниемь игоѹ-
меновомь.[5] и паче всѣмь слоѹжещимь. и слу-
женниꙗ ваша имѣти всед҃шьно. ѣко немa-
лоѹ ѿ тѣхь оѹпваютѧ се вьзданию. безькні-
жьныимь вѣдѣ довлѣють кь ѿвѣтоѹ. и б҃оѹ
и намь еже ѿ слоѹжьбѣ. сьблоѹдание же[6] и
поспѣшьство. а иже свѣдеть книгоѹ.
вьзбраниють же се имь. за слоѹжбы. радї
еже вь м҃лтвахь ихь. слоѹжбоѹ творити
и бытї сь братиею на сборищи. поѹчаваe-
мь нѧ малод҃шітї се. нї ѿнечаатї. ѣко
мьнещимь се имь погоѹбышѧ[7] пользоѹ.
нь б҃лгод҃шьно же пачѧ имѣти и радо-
стьно. понѧже[8] оѹкрѣпиль ихь есть г҃ь
себѣ братию по подобию оного послоѹжї-
ти. иже рече не прїдохь да мї послоѹже-
ть нь да послоѹжоѹ. и положїти[9] д҃шоѹ
мою избавление за[10] многихь. зритѧ
братие мои коие вы дѣло сьврьшаетѧ.
зрите комоѹ подобитѧ се. видите ѣко на-
чело всемоѹ б҃лгомоѹ. сь лоѹбовию прї-
ходитѧ. что оѹбо скрьбита и тоѹжи-
те ѿ сьхожениꙗ оставьше не разоѹие-
те[11] ли ѣко своѥ д҃шоѹ полагаете за мно-
гихь. ѣко[12] мои в҃лка[13] х҃ь. да вѣ братию
вашоѹ оѹпокоитѧ.[14] радовати оѹбо и ігра-
ти вамь подобаеть. ѣко еже едва аще вь-
змогли биші исправити м҃лтвоѹ. вь-
німающї[15] дѣломь повсѧгда вы творите.
б҃лжені да сте[16] вь томь печаловани и[17] ревь-
нитѧлие. добра бо молька и зѣло добра
кь б҃оѹ бесѣдоватї на творещи. и ѿ земле
на н҃бо нась вьзносещи. лоѹча же и боль-
ше паче лоѹбовь. ѿна бо ч҃ть есть добро-
дѣтели. и всего тѣла и сьврьшенниꙗ сьврь-
шение. ѿсѣчение нѣкоие и оудь. а лоѹ-
бы глава ѥсть и сьврьшение ибо и высо-
тотвореноие смѣрение. сьпрежено себѣ
ѣвлѧеть. и м҃лтыноѹ и ч҃лколоѹбие
за нихь ра паче и б҃ь бывь чловѣкь. ѣко-
же зоветь се б҃ь и на ради ч҃лкь б҃ь оѹказоѹ-
32ª ѥть се. н҃бсьномоѹ ѿцоѹ подобьнь. чесо
радї скровище сихь всѣхь благихь ѿста-
вльше главоѹ. и кь нїжьнымь и кь едї-
номоѹ притѧжанию тѧчете. подоба-
еть бо главоѹ сицѣ приспѣвьшїмь. ве-
село имѣтї и тврьдо. и всѣ[18] творити ѣкѣ
ѿ не[19] не ѿпасти. боимь сѧ законоѹ на
лишение. нь не оѹбоите се ибо чиста-
ꙗ исповѣданиꙗ. оѹлишение сие испль-
нити вамь. и прощение по правдѣ по-
дасть. тькьмо да нѣ лѣностьно оѹлише-
ние. того бо се боите и то вьнїмаитѧ.
аще ли се нѣ. да раѹите мї се слоѹжьбѣ все-
д҃шевьно имоѹще. слоѹжеще же сико до-
вольно наоѹчивьше се. вси слоѹжещиеи
боѹдоѹть. добрѣ творещиеи. азь же е-
же мало прѣтекло ми боѹдеть то при-
ложоѹ словомь :·

[1] нерадещие. — [2] крадꙑ нѣчто. — [3] Нема и. — [4] соѹть вь. — [5] игоѹменовѣмь. — [6] сьблюдениеже. — [7] погоѹбльше. — [8] понеже. — положоѹ. — [10] за избавление. — [11] разоѹмѣете. — [12] ѣкоже. — [13] в҃лка мои. — [14] покоите. — [15] вьнимающе. — [16] да ѥсте. — чаловании. — [18] вса. — [19] нѥѥ.

ГЛАВА ЛД.

О ПОСЛАНИ НА ПРѢГЛЕДАНИ КЬ ДОБЫТЬКОМ:

Понеже оубо вь немоіџи нашꙗи ходеціе.
и добытька мало прииѡбрѣтохомь.
да по̂бает и о семь печаловати се игоу-
меноу и икономоу. прѣгледати емоу
колико моцьно. кихь есть вь сихь ста-
рѣшіне[1] посилати. говѣине и ѣко оука-
зано и цѣломоудрые и стӓрцѐ. аціа вь-
32б змоѕьно имь есть. за стрѣльчевѣхь
ради навѣть·:·

ГЛАВА ЛЕ:

О КАКО ПО̂БАЕТЬ ПѢТИ ПАНИ̂ДЕ КТИТ̆Р̆Ы̆.

Довлаеть[2] оубо ѡ[3] манастырскыхь. дово-
льно же и ѣко по̂вьно заповѣдаными.
о оусопшихь ѿць нш̃ихь и братие. да
оубо примемь свѣтьло. и сь всенощьны-
мь пѣниемь. почисти вамь памать.
трьст̃го и приснопаметьнаго ѡц̃а нше-
го и ктитора кур[4] семеѡ̈на[5] мни̂. еже есть
мц̃а ферварa. вь. гі. еже пра̂зьновати
вамь свѣтьло. и пѣтиемь. и свѣціами.
и вь вашемь ѣдени и піти. паче подаите
хлѣбь и вино на брата кто се прилоучі[6] вь
тои[7] дн̃ь. и сие вамь вѣдѣти. ере многаць[8]
прилоучаеть се сиа памеТь. вьноутрь
великихь пость. да пѣти вамь прѣже̂ по̂.
а вечерь на пахидѣ[9] подати вьсѣки брӓти
по свѣци да поють дрьжеціе надь гробомь.

О ПАНИ̂АД НАСТАСИНИѢ.[10]

Сиимь же образомь пѣти вамь и на па-
меть бл̃женопочивьшеие бывьша ино-
гда подроужиа его· анастасие мнӥхи̂[11]·:·
мц̃а. ию̂. ка.

ГЛАВА. ЛЕ.

О ПАНИХИДА̂. СТ̃ХЬ ѠЦЬ И БРАТИЕ НА-
ША. ПОЧИВШИ̂ 8[12] МѢСТѢ СЕМЬ. И
ПАКЫ ПОЧИТИ ХОТЕЦИ̂: КАКО ПО̂БА-
ЕТЬ ПѢТИ ПАНИХИДЕ.[13] И П̂МЕН̂ВАТИ:

318а [И елици по мнѣ что̂ достойно притвори
и поменовати се нами вьзакониш҄е годи-
цінвіе памети и̂ да біваюТь. и братіи же
тако̂же иміже вь поменаваниихь имена
вьписана соуть. или напишоут' се, не тькь
може нь̈ и вь новѣ прѣставльших' се повь
сегда на всако сьн'мище. Наоу̂р'ни̂. и на лу̂-
р'гие. и на ве̂рни̂ да помѣнь бываеть вь
вьздѣиан'ни̂ мол'бахь. еже е̂ поменованіе.
319а до, м̃, его. вь них'же елико дн̃іи, и просф
его да причеціают' се. симиже нь̈ и помен
комоужо̂ оумьр'шіихь да вьписоуеть екл̂
ıар'хь, да имѣти е вӹ имете незабыт'но
и да творите неѡскоудно. нь̈ ѡ сеи'же си
трьнѣие повелит' се. понеже бо по̂баеть
оумножившим' се братиамь. оумираю-
ціимь многаіци вь единои не̂ли .г̃. или,
д̃, памети сьтеціи се или веціими. тоужь-
но боудеть комоужо̂ паме̂ творити вь п
нахидахь да ѡставлают' се ѿлоучени
каноны панахыдахь днев̃ны. иже на все
дн̃ыи по дальгоу вамь ѡбѣціаны соуть. и п
же̂ ѡш̃ьшомоу пѣти, да не боудеть то̂ по
велѣваемы. ıако аціе кіи ѿ братие да н-
деть и да поеть за мрьтвыхь изволите.
а прочіи да поють вь параклитницѣ, вьз
конеиоую панахидоу. да е̂ и да творить
се сие. и бл̃гоприетно намь мнит' ми се
кь бо̃у. аціе ли зиме ради по грѣхоу или
немоціи, да не боудеть лѣности не изво-
лите сие, нь̈ прѣзрите. да елико аціе сь
сте памети вь единои то̂и не̂ли. сьтекь-
к'ше се (sic) все коуп'но. всѣ̂ единою да твор
319б сие панахыдою. аціе не слоучит'се паметь

[1] старѣйшинѥ. — [2] Довлѣють. — [3] Нема ѡ. — [4] Ово ү у речи кү̈р' покривено је словом и, написаним црвеним мастило[м]. [Код] Марка нема те речи. — [5] сӱмешна. — [6] прилоучить. — [7] тьи. — [8] ıако многаци — [9] панахидѣ. — [10] Овај је натпис у ориги[налу] написан поред текста, са стране. — [11] монахи. — [12] вь стѣмь. — [13] на па̂нахи. — [14] У оригиналу су одавде загубљена два л[иста] [...] те сем наслова нема 36. главе; а од 37. има само завршетак. С тога се празнина попуњава чистим текстом монаха Марка.

нѣкоюемоу игоумѥноу вашемоу. семоу бо
ѡсобна паме побаѥть. ꙗко вьсѣмь побаѥ
пѣти вамь. и сице да ѥ братїи же вашей дль-
гь, паме избран'на. и ѿ заповѣды вашеѥ
неѿпадающе да вь панахыдахь оубо сице.
ꙗже ѡ нихь лоургие и то ѥ добро. ѥже коу-
пно вьсѣмь вь ѥдино бывати паметемь.
и просфорамь ѡ ком'жо приносимомь.
понеже иереи на гробы ѿлоучень ѥ и вьза-
конень, ꙗко годѣ ѥмоу да творить. па-
чеже ꙗко вьзможьнь, а ѥже вь братѣ да-
ваѥма ѡ нѣкы, ѥже принесль ѥ нѣкто
или принесеть ѡ всакои комь годѣ паме-
ти. достоино ꙗко се боуде оуговориль вь
монастыри. ѡставльшоу или ѡставлꙗю-
щоу вь паме ихь, подавати заповѣдаѥмь
невьздрьжан'но. Тїпике оубо заповѣ-
даѥмь, єликаже соуть оуписованиꙗ.
ѡ гѣ їерѡмь самѣмь, или дїаконо. на
вса вьхожениꙗ и лоур'гиѥ,! да вьспоминаѥ
вь тїпицѣ писаниѥ. да сами не носите
грѣхь ихь, о онѣ непоминании, ꙗже
оуслышаниꙗ. рен'но же бы и ѡ сихь побно:

20а о постризающих' се. глаа. лз:

Рѣчь ѥ и ѡ постризающих' се. иже аще соу
кто вь славѣ. или ѿ нѣкыхь знаѥмымь
нами. и свѣдещий наше жиѥ, да постри-
зают' се. и вьноут'рь вьзаконѥнаго врѣме.
молещии' се вамь, и сего коупно приѥмлю-
щи. аще ли слоув'ших' се соуть незнанїи. по
прѣшьствїи, з днїи здѣ ихь пришьствиꙗ
да ѡблачет' се вь плащаницоу, и вь мни-
шьскыи шлѣмь. да заповѣдают' же се
ѥмоу вьз'можныѥ слоуж'бы. и да сьблю-
дают' се аще сь трьпѣниѥмь и сь смѣре-
ниѥмь сьврьшают' се. аще оубо сице имоу-
ще соуть, да прѣбывають, мць. г. и то-
гда братиꙗ да причещают' се постризаѥ-
ма и ѡброучениѥ бжтвнаго и агглска-
го да приѥмлють ѡбраза. Аще ли не-
прѣклоннии сьлоучет' се ꙗвити се имь рь-
п'щоуще же и оуныли ѡ заповѣдехь ихь.
игоуменоу побаѥть не приѥмати. Кь си-
м'же и сиѥ печално ѥ. иже ѿ страны при-
ходеще мниси. ихже приѥмати соужено ѥ
повѣжати и ѡ нѣкыхь, ѿрек'ших же
се и принесенѣи. нѣсть бо блты бжиѥ прѣ-
320б продавати дльгомь. или на добит'цѣ про-
давати. да бы здѣ стоудь или поношениѥ
прїидеть виновна сь постризающїихь.
и злїи сии гль вьнести се. моѥ ꙗвлѥн'но и тѣ-
ѥ и бол'шеѥ и малоѥ. и лоуч'шеѥ молити
се принес'шоу. а не приносещоу, да не боу-
деть сиѥ вь нась да не боудеть. аще ли что
и намь постризаѥи се приносить, да приѥ-
млѥмь. вол'но бо ѥ сиѥ а не ноужно. и ко-
л'но дѣло бголюбиꙗ млтиниѥ. чинь имѣ-
ите добротворениꙗ. и ѿ ба вьзмьздыѥ бѹ-
деть, вь ѡцѣщениѥ прѣгрѣшениѥмь. па-
че же да истиноу рцемь. покладь несеть боу
и пртчои ѥго мтри и настав'ници. ино бо
ѥ ѿрениѥ и принесениѥ. а дроугоѥ дарь
или млтиниѥ. поданиѥ или покладь. ѡно
оубо ѡбамо има вьзданиѥ. и ꙗкоже нѣ-
коую коуплю трѣбоующе полагаѥть. ѡ]
33б нѣкихь слоучивьшихь се глѣхь. и свѣтьныхь
коуплѣхь. а еже єстьвѣно небсьныхь надежь.
и ѿ данеи полагаѥмо. да ѿ сега[1] ни по
чисменеи. нѣкоѥга[2] прочиѥ[3] братиѥ.
давающи да не минить се. нь равно
быти сь вьсѣми. подрьжещимь[4] законѣ[5] ма-
настырѣ. аще ли когда искоушаѥмо нь[6]
поути. ѣже соуть многа несьвѣтьна. и
ѿстоупати ѿ манастырѣ искоусити се.
вьсхощеть же и дарованоѥ ѿнести. нь[7] не
дадите ѥмоу того, что годѣ слоучило се
ѥсть ико єдьноущи боу дарованоѥ не
вьзимаєть се. вьзимаѥиже сщеньно-
крадеи єсть. твореиже сщнокрасти
имать запрѣщениѥ. вси свѣдеть аще
и мы не глемь. себо[8] нинѣ сицѣ и сико
имѣита ·:·

о подании на брата брати:
глава. ли:

Ареноѥ и зѣло хранителноѥ не малоу
пользоу и спсениѥ вамь оумножа-

[1] сего. — [2] нѣкоѥго. — [3] прочеѥ. — [4] подрьжещїими. — [5] законь. — [6] Нема нь. — [7] нь да. — [8] сиѥбо.

ѥть. коѥже сиѥ на братѣхь подание.
и страньнымь и немощьнымь. оу-
покоѥние и посѣщение. нхьже ради
гостинницоу. ѿ холоубиваго нѣкоѥго
ѡбраза испросивше создахомь.[1] стра-
33б ньныѥже оупокоити братиѥ. и немо-
щьныѥ вьзлежещеѥ. ѣко мощь поспѣ-
шьствова о нихь. оудостоити. нагыѥ
же и босыѥ одѣвати и обоувати. веть-
хими вашими ѿдежами и ѿбоущами
не вами самѣми даваѥмо. се бо не пове-
лѣваемы. нь игоуменомь. питати
же алчьныѥ. и дши давати ѣкоже рѣ-
сьмо. оузаконенымь хлѣбомь и вино-
мь. и сочивомь нѣкимь ѿ кривы ва-
шеѥ избывающе.[2] повбаше бо ѡть оудрь-
жаниꙗ вашего симь быти. понѫжѧ
не тьщьно боуди понѣ. и ѿ избыть-
кь. и боу оубо ѥть лоубьзно. ѥже ѥсть ѣк
вьзможьно. и оумьршихьже погрѣ-
бати.[3] страньно гробиѥже ѥсть тѣхь ра-
ди сьздано. да не мыне[4] вами творимоѥ.
лоучеѥ[5] и тврьдѣѥ потьщаньно имоу-
ще забоудемь. не погрѣбатиже[6] тако
да би было. ни ѣко слоучивьшоу се.
нь прьво ѿпѣваемѣмь[7] погрѣбаемыѥ
вами. и дроугаꙗ достоинаꙗ[8] потьща-
ниꙗ ни единоущи паче всѣхь чистотьно.
кь страньнои нашѧи брати. чистотоу
ѣвите. да и мы чтоу же и блатоую ѿ ни-
хь ѿ бга мзть примемы.[9] ни[10] никогоже ѿ брать
34а нашихь праздьна ѿпоущати волимь.

ГЛАВА. ЛФ.

О поучении кь игоуменоу и кь иконо-
моу. и кь всѣи брати. неразьдроушьнѣ
хранити повелѣнаꙗ вь сиѥ тѵпицѣ:

И[11] молоу се га ради вьсѣмь вамь братиѥ
моꙗ. и чеда ѿ гдѣ вьзлоублѥнаꙗ. сь-
блоудати ѿ вьсѣхь. мною смѣреныимь
ѡцемь вашимь заповѣданаꙗ вамь. и
о сихь хтѣниѥ[12] моѥ и приетиѥ.[13] и свѣст
и заповѣдь. неразьдроушимоу и непрѣ-
двизаемоу.[14] вь пользоу вамь соущоу
и вь спсениѥ дшевноѥ. и вь оутврьжде-
ниѥ и вьсѣмь покои да рекоу. и моѥго
ѿца прѣдь лицемь гнемь.[15] похвала и
оукрашениѥ. сего ради и всоу сьблажне-
ниꙗ виноу. повѣдающоумоу[16] намь
вь семь[17] типицѣ. и заповѣдасмы ѣвѣ
и непокрьвено. изволите поспѣшихо-
мь се. да не по ншемь ѿхожени мѣсто
обрещемь. о немь же молоу се влчице мо-
ꙗ и гже прѣпѣтаꙗ наставнице. врагь
дшь ншихь сотона. да не поколѣбле-
ть вась ѿ прьваго помысла. и своꙗ пра-
щоу поставить. и разбиѥть ѣже соу[18]
сь потомь и сь многомь троудомь вь
34б спсениѥ дши. ѿ бга добрѣ сьтѧжано. и
вьсоуѥже зрить се красотою ѡсновано.
идѣже и по толицѣ нашемь оутврьжени
ѣко вьзможьно испытанию. вѣдѣ[19] ѣк
не злобою ѿскоудѣѥть николиже злобь-
наꙗ вина. и непрѣзнивомоу звѣроу и
стрптивомоу. развращениѥ и кривы-
ѥ вины приложениѥ. нь вы вси бжиѥю
блгодѣтию просвѣщени соуще. ѥго кьзни[20]
и како ихь хощете[21] ѿгнати. нѣсте нера-
зоумни ѿ бжствьныхь писмени. и ѿ
ѿглашенеи чтьныхь чтени[22] ѿ наоуче-
ниꙗ ихь. и вь нихь же сами вы наоучени
бысте. соупротивоу станете злобѣ твры-
до. пособство велико и неразоримо имоу-
ще бжиѥ. и за теплыхь ради млитвь. прѣ
непорочьныѥ и прѣстыѥ влчице нше го-
спже бце и стго и славнаго мка полѥк
и за млтвы блаженаго ѿца ншего семеѡ-
на.[23] приложоу же и млтвоу моꙗ грѣшьна
го. да наоучаеть[24] вы оубо братскы. и пр
лагаѥте повѣньноѥ. неразоумни ѿ добрѣ

[1] сьзахомь. — [2] избывающеѥ. — [3] погрибати. — [4] минеть. — [5] лоуч'шеѥ. — [6] погрибати же. — [7] ѡпѣваѥмымь. — [8] досто
— [9] приимемь мзть. — [10] и. — [11] Нема и. — [12] хотѣниѥ. — [13] моѥ приѥти. — [14] неподвизаѥмоу. — [15] гнимь. — [16] повѣдающ
— [17] симь. — [18] соуть. — [19] кѣмь. — [20] кьзны ѥго. — [21] хощете ихь. — [22] чтении. — [23] сумешна. — [24] наоучит'.

ино.[1] аще възможьно ны дыхати. или
паче слово спсьное. и всеже на спсение
36б и на создани ѥсть[2] и на пользоу. къ си-
мьже изгонити ѿ вась. всѣкь злы и-
сточникь. добытьколоубиѥ глоу.
и корыстити[3] се ѿ манастырѣ. или ко-
ѥго иного ѡбраза етера. и поклада-
ти поклады. и скровища творити и
до сьлоучивьшаго сѧ. вь немьже не п-
велѣль есть игоумѧнь. ни прѣданы
вамь номоканьнь.[4] простиль есть не т-
кмо сиѥ нь и небрѣжьствомь. или ки-
мь инѣмь неродьствомь.[5] ѡставлѣ-
ти нѣщо[6] манастырско погиноути.[7]
равно бо есть и сие прьвомоу. Аше чь-
то и приносьно[8] мнить се и равно ви-
нѣ ѿ ба оуказано есть. дрьзновение
елико възможьно ѿсѣцѣте. И да си
шьдь[9] рекоу все еже нѣ кь спсению наста-
влѣѥмо да ѿгонить се. немозѣте о[10]
ѡ чеда и братиѣ. да николиже врѣди-
маѧ почтемь. а спсающаѧже прѣте-
чемь нѣ бо нищо[11] ѿ прѣданыхь вамь
37а немощьно или оусильно исправити.
Аще ли и що[12] ѿ сихь. нѣкако сико[13] мни-
ть се. нь подвижимь се. потрьпимь[14] и
принесѣмь храбрѣньно.[15] поноудимь вь
малѣ себѧ. не бо покоѧ ра мира[16] ѡставись-
мо.[17] нь поспѣшьства ради и[18] подвига
по възможеномоу[19] кь оулоученню.
вь обѣтованиѧхь благыхь. поноуди-
мь оубо се[20] ѣко речено поноудимь. ну-
жьно бо есть цртво небсьноѥ. и ноу-
жьници въсхищають ѥ. никто же лѣ-
нивь поставить побѣдоу николиже.
никто сьпеи сномь бо его[21] своего борь-
ца побѣдить. нь текоуще добрѣ и тру-
жающе се. подвизающе трьпѧщи.
еже ѿ подвигь болѣзни за многие скр-
би. ре гь подобаеть вамь вьнити вь црт-
во нбноѥ. тѣмьже молоу се всѣмь
вамь. достоино потьщѣтѧ на зва-
ние ваше. поставите тѧлеса ваша ста[22]
гви. лоубите дроугь дроуга. добрѣ
37б тьщѣте на прѣдьлежещи вамь подви-
гь. елико[23] добра елико[24] благолоубьна.
та помышлѣните. ѣже слышасте
и наоучисте се. сиѣ творити не ѡсту-
пайте братиѥ. врѣме бо сьбираѥ-
ть се.[25] поминайте дше ваше. и нше
же смѣрение не забывайте вь
мтвахь вашихь.:·

глава мв.

О кели кариско[26] стго ѡца саввы.

Хощоуже к вашѣи лоубьви и[27] сиѥ изь-
рещи. паче же и заповѣ приложити.
азь многогрѣшны и присноунылы
на подвизаниѧ дховныѧ. быхь вь ма-
настыри нашемь стыѥ[28] влчице и бце
наставнице нашеѥ. и аще или пора-
бота ли потроуди се. ли немалыѥ тр-
гы прие. глоу по аплоу павлоу аще
есть[29] вь тѣлѣ. ли развѣ тѣла нѧ вѣ-
дѣ бь вѣсть. такоже и азь ѡ себѣ
глоу. аще что и приехь ѿ тѣхь рече-
ны то не вѣдѣ бь вѣсть. прѣбы бо
38а вь мнстыри. доколѣ[30] сьбра ваше
ѡ гдѣ лоубимоѥ стадо не мало по-
магающоу[31] моеи немощи влчци на-
шеи и[32] гжи бци. и наставници. мирь ва-
мь гле. ѣкоже и хь своимь оученико-
мь. и помисли егда сь вами вь мана-
стыри прѣбыва. сьбрати хоте вась и-
ли вьработати вамь. и забыва своѧ
прѣоумноженаѧ прѣгрѣшениѧ.
ѣже бѣхоу кь боу кь вашѣи лоубви.
и изпромысливь вь себѣ ѣко оуже[33] по-
баѥть промыслити и о свои сьгрѣ-
шѧнихь. и изьшь и створи себѣ сѣда-

[1] ино ничтоже. — [2] сьзание ѥ. — [3] богатити. — [4] номоканонь. — [5] нерадьство. — [6] нѣчто. — [7] погыбноути. — [8] прис
[9] сьш. — [10] Нема о. — [11] ничто. — [12] что. — [13] инако. — [14] прѣтрьпимь. — [15] храбьрно. — [16] мира сего. — [17] ѡставихо. — [18] …
— [19] възможномоу. — [20] се оубо. — [21] Нема бо его. — [22] стаа. — [23] елика. — [24] елика. — [25] приближають се. — [26] карейскои. — [27] …
и. — [28] прстыѥ. — [29] Ове речи нема. — [30] донелиже. — [31] помагающи. — [32] Овога и нема. — [33] ѣкоже.

СЕДАМ СРПСКИХ ПИСАМА ЋИРИЛИЦОМ ПИСАНИХ

из

МЛЕТАЧКОГ АРХИВА[1]

исписао

Јов. Н. Томић

1.

Мустафа, санџак-бег клиски, жали се шибеничком кнезу на млетачке поданике ради штете учињене турским поданицима.

Високо почтованомꙋ кнезꙋ и капитанꙋ шибеничкомꙋ поклон и поздравление како сꙋсидꙋ и пріѣателꙋ нашемꙋ и потом нека зна ваша милост, доеде прида ме Мꙋстафа и Вꙋковое[2] тꙋжеѣи се на рошке слапе, пошли ꙋ малин, онде око млиница пасꙋѣи коне тот по ꙋскочки закон херкаіꙋѣи силом оте павао ракиѣ и андриѥ охималовиѣ и іоштер с трима товарими и тоѥ било ꙋ вечернꙋ када сꙋ тꙋ силꙋ ꙋчинили. ѥли то право и мире и сꙋсиствꙋ прикладно да неверни ваши подложни сакривени ꙋскоци тако чине и честитога цара подложнике робе; то ѥ свитло било, дано ви ѣете ми томꙋ ꙋзрок наети; вамй ако се ѥдна длака што згоди тако тирчите хꙋѣꙋме с порте носити. ꙋзрок биѣаше на ꙋскоке а ви ꙋ граду потаене ꙋскоке и злочинце и лопꙋже и хаидꙋке д жите, за то ни остаѥ кон ни парип ни во коза што се не покраде ни силом не ꙋзе, н тар не мане нека и ѣа потанко ваше ствари бнетке и на честитꙋ портꙋ оповидим. кади пр дꙋр под земꙋникꙋ дирча може бити да ѣете ч како ѣе ствари прошле а и након тога шта бити и ви ѣете чꙋти. молим вас чините пар повратити и правдꙋ показати, зашто ми вирꙋ, т ми веле, и да на твоѥ име гди се годир ꙋкраде, да се теби води на походꙋ ревꙋѣи, т ми говоре, али томꙋ не могꙋ вировати. ништ мане одпис чекам и бог вас весели.

ѢА МꙊСТАФА ВЕГ САНЖАК КЛИ
И ХЛИВАНСКИ ПИСАХ.

На полеђини писма: високо почтован кнезꙋ и капитанꙋ шибеничкомꙋ да се даде ꙋ ꙋ шибеник.

Са стране турски печат.

---

[1] Прошле године радећи у млетачком архиву и прикупљајући податке за млетачко-турске односе у XVI. в. наиђох на на ова писма у једном од свежања у којима је грађа за историју приморских српских ускока (Dispacci, Capit. contra Vscocchi). Писма су писапа читко. на јакој и лепој хартији. Уза свако има и италијански превод, али није свуда од речи до речи.

[2] У италијанском преводу стоји: Vukoĭje.

2.

јула 1576. год.

Мустафа, санџак-бег клиски, жали се шибеничком кнезу на млетачке поданике ради штета и што помажу Ускоке.

Почтованомȣ и сваке почтене части и хвале ииномȣ кнезȣ и капитанȣ шибеничкомȣ по- и поздрављение како сȣсидȣ и приѣтелȣ на- и потом нека зна ваша милост како и ѥдном ȣгом лист писасмо заради оно двет (!) под- ников щто ȣскоци ȣ бродових ȣхватише ȣ ва- коналȣ на варкакоши, и о то(м) ми одписȣѥте о ваша вола и ваша мисал ниѥ ни хоѣе да ако чини ȣ мирȣ и на сȣсествȣ. ми то знамо зȣмили смо и ȣ хливнȣ и како смо се на кȣн- дилили, гди смо годире пришли и дошли, о се вашом милостеȣ и вашом правдом и сȣси- ом (!) и приѣателством ȣ лȣбзнивом мирȣ о сте похвалени. то се види и чȣѥ, тако вала, се и ȣфамо заради подложника наших. нами нако не може, защто када доѥде обиѥдном онизих ки сȣ похватани оци и матери и ва се тȣжеѣи тере свакоѣке оповидаіȣѣи и ȣѣи и вичȣѣи ȣ томе роба чинише да не мо- на сȣдȣ осидити; ȣ томе памет ȣчинише да ах щто вам чиних одписати а потом нака(!) ваша милост како ми и опет доідоше се тȣ- исти они подложници ки сȣ онда за сȣжне ени, тере сȣ на порȣчбини изашли тере ми идише, како сȣ их похватали по бродових и сȣ били бродови ȣставлени били шибенички ко сȣ их провели на сȣтон под ракитницȣ, ю тисно и онде им дали брод и два овна, де ѥли и пили и одонле сȣ се дилили на насали, и како онде пришли они брод вир- и дрȣги наормали и ѥли и пили и брашно- вали (и)х два попа, коѥ може бити да сте све ра- зȣмили од истих сȣжан како сȣ ствари прошли, а сада молим вашȣ милост да изнаѣете оне бро- дов и тишнане и оне остали, како ствари про- ходе, да извидите што се чини ȣ мирȣ и на сȣ- сествȣ како ствар исходи од подложников; нека знате защто и о нас не манка апашина ви ваше каштигаете а ми ѣемо наше, нека има сваки вирно и мирно походити и доходити да нам не даіȣ сваки час фаштидиіȣ, а сад молим вашȣ милост чините обнаѣи те ваше невирне подлож- нике да се не ȣглȣше онизих наших подложника зашто ако се ви и они оглȣше ѣа се неѣȣ оглȣ- шити; ȣфанаса да не ѣете поманкати свакȣ правдȣ ȣчинити како нисте ни досле а то ми се и мȣ- хамед цариник крȣто вашом милостиȣ и правдом похвали како показȣѥте защто сам и нега теф- тишио како ѥ ваша вола и правда тере ми се крȣто похвалише и щто вам на ричи рече мȣ- хамед моѥ сȣ ричи. од вас чекам щто ѣете ми одписати докле смо овде на кȣнфинех нека знамо на чемȣ ѣемо бити не дрȣго и бог вас весели.

Защто и ми неѣемо поманкати свакȣ правдȣ и лȣбав ȣчинити како нисмо и досле.

Ѣа мȣстафа бег санжак клишки и хливански писах.

На полеђини писма: високопочтованомȣ кне- зȣ и капитанȣ шибеничкомȣ да се преда ȣ рȣке ȣ шибеник.

Са стране турски печат, а у дну писма: Ricevuta li 14 di luglio 1576.

3.

декембра 1576. године.

…афа, санџак-бег клиски, жали се шибеничком кнезу на млетачке поданике што помажу Ускоцима.

Високопочтованомȣ кнезȣ и капитанȣ шибе- омȣ поздрављение како сȣсидȣ и приѣателȣ том нека знадеш како о тȣжбе веѣе немогȣ ити, щто се ȣ мирȣ а ȣ вашемȣ сȣсиствȣ и и од ваших неверних подложников, како ми по- чесмо веѣȣ лȣбав чинити тако и ви почесте веѣи пороб чинити, а сада о то на тȣжбȣ доіде село градац и село вратковиѣ, коѣ сȣ им челад заро-

бели на сел8 бклић8 а раича хвоића и вратковића десеторо челади заробили и 8везли (и)х мећ8 примошћен и меі8 крапан и онде оставили и с тога раича хвоића и онеде с8 толико дана стали тере с8 8вратице робили и доводили кои с8 злочинци били када[1] мик8л8 8хватише. то с8 и на тов челади били о то нека добро знате кс8ли сенани с вашим подложници 8кдно и заkдно и по мисец дана заедно іид8ли и пи8ли и заkдно пороб чинели тако се тамо пороб чини и доводи колико да к размирк и да к п8сто од ваших л8ди, ако к село на сел8 и оток на оток8. када но ви се хотило с8сидовати и мир и л8бав диржати не би могао кдан злочинац проити и робити то ник ли све с вашим подложници свит8м и на оком; а сада кли право и здраво и мир8 и с8систв8 подобно, да се тако 8 мир8 и с8систв8 чини; велимо да к мир и потвирдисмо мир. 8 те 8фанк тако се и не 8мимо ч8вати толикрат листе писасмо, не могосмо ни на чем8 познати, а сада вам дакм на знаik да ћ8 8повидети и баелос8 и на честит8 порт8 и хоћемо се ч8вати и бранити а на моі8 вир8 не ћете ни ви мировати ни она села гди се 8везе и честитога цара подложнике робе од ваше милости и од ваших подложника. ми велимо да ћемо наемерни бити и на ти краk како да к размик[2] и горе, а сада те молим како с8сида чинте т8 челад повратити, н8 ли нехоћете, настоћати ћ8 глав8 за глав8 тере ће ти жао бити. молим вас нечинте их опет на т8жб8 не слати кре неће добро бити нити ће вирно ни мирно бити; ви започинете а ћа ћ8 довиршити тере се боим да ће горе бити толико одпис чекам и бог вас весели.

ЋА М8СТАФА БЕГ САНЖАК
КЛИШКИ И ХЛИВАНСКИ.

На полеђини писма: почтованом8 кнез8 и капитан8 да се преда 8 р8ке 8 шибеник.

Са стране турски печат, а у дну писма: R[ta] li 20 di Xbre 1576 da Mustaffa Sanzacco di Clissa et di Hlivno.

[1] У рукопису реч удвојена.

[2] Ваљда размирје.

4.

јула 1577. године.

Мустафа, санџак-бег клиски, предусретљиво одговара шибеничком кнезу на његово писмо.

Високопочтованом8 кнез8 и капитан8 шибеничком8 мил поклон и драго поздравлениk како с8сид8 и прићател8 нашем8 а потом нека зна ваша милост примих лист почтовани на одговор нашем8 лист8 заради парипа ки ваши бантовали с8 и зло 8чинили с8; ништар не мане да сте и ви здраво и почтовани кнез, кои ће прићи; не ће се правди поманкати како ник се никоме а и ви и ми знамо да к свак зл8 човик8 д8жан зашто много 8 зли л8ди зло чине што ни мисал ни вола ник наша каконоће кдан др8гом нас раз8мити, и о то се 8 бнетке дил8кте, ходите 8 добри час, ди сте годи да сте здраво и весело и ми гди се находимо приправни смо, ако вам што треб8к и 8 л8бави и 8 осталое ствари; и не замирите и ви нами и молим ти се како нашем8 с8сид8 и прићател8 да се споменете од хафиза и да нам веле липо поздравите 8 свем високопочтованога ш8ранца од к8нфина намисника и драгомана нкгова, ки т8рски т8мачаше поздравите и да се спомен8 од либра кога нам обећаше сад засад то од ваше милости желимо да нам оправите на 8бав 8чините и поздравла вас наш почтовани канчелар на ваш8 к заповид и бог ваш8 милост весели.

ЋА М8СТАФА БЕГ САНЖАК КЛИШКИ
И ХЛИВАНСКИ, ХИРВАТСКИХ И ПРИМОРСКИХ
НА ОСТРВИЦИ ВИШЕ СКРАДИНА.

На полеђини писма: високо почтованом8 кнез8 и капитан8 шибеничком8 да се даде 8 р8ке или 8 шибеник или гди се находи виценцо да канал.

Са стране турски печат, а у дну писма: R[ta] li 9. di luglio 1577.

5.

фебруара 1577. године.

тафа, санџак-бег клиски, правда своје поданике и пребацује шибеничком кнезу што не улаже довољно труда на гоњење злочинаца.

Високо почтованомȣ кнезȣ и капитанȣ шибеничкомȣ поклон и поздравлениѥ како сȣсидȣ и ђателȣ а потом нека зна ваша милост како мих ваш лист, ȣ комȣ листȣ све разȣмих щто пишете заради оваца и посленичнђа ȣ мирȣ и на ествȣ. то ниѥ вола мођа да се тако чини опет ви чините, а то не ће наши подложници веће ако го хаедȣци а свако ѥ злȣ човикȣ дȣжан а то ће и из дрȣге земле лȣди и злочинци када се ѥ ȣчинило ми лȣпежом не можемо чеса како то и ђа како сам овде дошао нисам поманкао кȣ правдȣ и разлог ȣчинити, толикȣ сам дицȣ оне и лȣде и задрȣ и шибеникȣ и трогирȣ и итȣ повратиіо и лȣбав ȣчинио щто ниѥ ниѥ санжак ȣчинио, али све залȣдȣ; о толикога а како сам овде пришао ѥст зароблено хиȣ подложников честитога цара. ȣзрок велисте ȣскоке а то и ђа примам толики се пороб ни щто ниѥ нигдар било; защто сва ваша мацнђа ѥднога ȣскока ȣхватити и погȣбити сплита около трогира около вашега града и ло задра щто се ѥ поробило боле од мене те. ђа веће не могȣ о тȣжбе осидити а ви ѥдан брав хоћете сбит ȣжећи од листа праз- и бесида а на сриди ништа, наших подлож- а мимо ваше градове и прико ваших подлож- а воде и бродове возе и пиндȣ и пиіȣ како ѥ драго, ђа вићȣ ни ѥдна им се заприка не п. щто ми велите цар ѥ с кралем мир ȣчи- , када с наше стране прићȣ ȣскоци и поробе ми вам никад лист не пишемо веће онада кад с ваше стране прићȣ за щто ниѥ то през ваших тако ми се чини да се по сȣвȣ не роби, ако наши не робе, али с ваше се стране пороби, ви сте се обећали ми ћемо море пазити и тратȣ чинимо; добра вам трата исходи и добро чȣвате, како с тога чȣванђа напȣнисте сен честитога цара подложника како се горе не може. а то ни стои ствар добро овако, бȣдȣћи боле би да ѥ размириѥ нека би се ȣмило чȣвати, али ми вирȣи настођати ћȣ чȣвати и по сȣхȣ и по морȣ нека видим хоћете ли наше броде и лȣпеже пазити, како се неке када наши за ȣскоци ȣ потерȣ тирче тако ваши с прида с пȣшками и харбами. то ѥ тако ваш мир и сȣсиство и помоћ и лȣбав. ђа не могȣ чеса ви ȣзрок находите на ȣскоке и на лȣпеже а ми takoђер; ви им не можете чеса takoђер ни ми; тко се може ȣчȣвати и обранити а ми што ћемо мȣ, али ти велим не чините добро. како ви бȣдете чинили или добро или зло тако ћемо и ми. іоштер бих чȣдо писао али о то годиште да не од све далмациѥ не имѣх касте ми подобрили од ѥднога злочинца не дрȣго и бог вас весели.

Ове книге наше ȣ рипко шали (!) ђа мȣстафа бег санжак клишки.

На полеђини писма: почтованомȣ кнезȣ и капитанȣ да се даде ȣ рȣке ȣ шибеник.

Са стране турски печат, а у дну писма: R^{ta} li 11. febr. 1577.

6.

марта 1577. године.

Мустафа, санџак-бег клиски, шибеничком кнезу у истом смислу као и претходно.

Почтованомȣ и сваке почтене части и хвале онномȣ кнезȣ и капитанȣ шибеничкомȣ поклон здравлениѥ како сȣсидȣ и пријателȣ нашемȣ том нека зна ваша милост како примих лист мȣ листȣ све разȣмих што ми пишете. ђа како сам на ови санжак пришао ђа сам свакођако подобрио свакȣ правдȣ и лȣбав ȣчинити и толико сам ȣчиниіо ваше подложнике повратити а ȣ име мира и сȣсиства и лȣбави ка ѥ меіȣ нами и међȣ честитим царом и дȣжом; толико и то-

лико ѣа чиних. ви прима том8 не могосте ни остала далмациѣа подобрити да се ѥдан 8скок ил хаид8к 8хвати али веститога цара ѥдан подложник ослободи. и толики се пороб чинеѣи, како да ѥ размирѥ а и 8 дне и 8 ноѣи 8скоци и хаід8ци не исходеѣи из оток из ваших краѣа и ваших 8диле брашн8і8ѣи и заѥдно ходеѣи и пороб чинеѣи. тако ти великога бога, када би ваши подложници хотили не би лих свагда имати, али не ѣе защто с8 8 размирі8 велик8 л8бав чинили и заѥдно іили и пили и робили и робивали; сада они хоѣели ними коѥ зло 8чинити веѣе свак8 л8бав 8чини. нити ви се болестите о вашим подложници а ѣа се болестим знашим; а свак ѥ зл8 ч8вик8 д8жан 8 вас л8пеж а 8 нас има а прави се не притиснов криви се не изнаѣе а даѥм ти великога бога нека с ваше се стране се не роби, и ѣа ѣу свакоѣако учинити да се с наше стране не роби, щто се пороби од мене питаіте. ви 8зрок находите на 8скоке сенане: они с8 цесарови; када биѣаше размирѥ све ѥдно и заѥдно биѣахоте а све с8 христѣани. тако б8д8ѣи ако ви не можете ними заповидити да зло не чине можете заповидити да их ваши не брашн8ѥ и брод іим и помоѣ не даі8 защто и ми можемо 8зрок 8чинити, да из босне и херцеговине ха(і)д8ци доходе и робе али када би дошли, не би могли през нашега санжака чловика добити, и ѣа како ѣ8 них 8ч8вати како то и ви сенане. ви нами 8зрок находите а ми вами а тот подложници се робе и пишете ми да ми цирни мик8ла ниѥ крив; ни ми не велимо да ѥ крив. када ви велите али 8 оно доба л8нбарде бив8 и б8ка триска стоии да ваш8 милост ѣа наѣем, али ти мене не би ли се осомнило и не би ли било право питати и 8здиржати мик8ла цирни ово стои: іиде и пиѥ силом заѥдно. он ли ѥ крив тко ли ѥ др8ги, да се оправи и честитога цара подложнике ослободе. защто ниѥ како ниѥ при тр8се през ваших колико с8 била 8лизли 8н8тра мимо шибеник и мимо л8левац, ки ѥ том8 конал8 затвор како скрина. они злоселанин ниѥ крив, да ѥ ваших подложников осам 8хватило она два наших подложников, продали (и)х 8 сеп; ниѥ ли право да и[х] или изваде или им одк8п дад8, за тога диржим и том8 8зрок имате ли. и за он8 дивичиц8 к8р[...] таге овде ниѥ а веле да с8 ѥ за алибега вазели имамо и чит8л8 одговараі8. а за она два чловика заклана щто с8 8 ноѣи и 8 гори оком мигали н[...] ѣа знам нити, а он8 8 скрадин8 щто ѥ погин8[...] листе сам писао може бити да ѣете ч8ти што ѣ[е] се 8чинити а од ракиѣана лист писах нека с[е] има провидити а заради оваца злоселани с8 вам[и] и вашим досадили а камо ли нис8 нашим л8пежи и хаід8ци ѥдни др8гиѥ свете. и рекао си да ѣеш на порт8 и 8 венедик оповидити, молим вас оповидите, али право честитога ѥ цара подложника толико а д8жевих толико; ѣа примам истом каконо ѥ истина а ѣа ѣ8, како истина б8де, море бити, наш кап8ѣехаіа када поѣе на порт8 и поведе и сенанов и ваших подложних злочинаца, како с8 говорили прид честитим царем и прид пашама и прид вашим баюлом како ствари проходе ч8ти ѣете. на ваш8 се милост и на ваш[8] правд8 што чините не мог8 подложници пот8жити али мог8 на ваш котар; ако нисте ч8ли, хоѣете ч8ти. а кога с8 се т8жили они ѥзици, ко[и] с8 на порт8 пошли и ѣа на кога сам се т8жио защто ѣа желим 8 мир8 и на с8систв8 живити али се не мог8 ни огл8шити, да се честитога цара подложници химбено робе и б8д8ѣи на мир8 и на с8систв8 веѣе би трибовало да се ви рвете за цареве подложнике, када вирно и мирно ѣа кр8то желим да се 8 мир8 и на с8систв8 лип[о] и вирно и мирно живе не др8го и бог вас весели.

ѣа м8стафа бег санжак клишк[и] и хливански писах.

На полеђини писма: високо почтованом8 и сваке почтене части и хвале достоином8 кнез[8] и капитан8 да се даде 8 р8ке 8 шибеник.[1]

Са стране турски печат, а у врху писма R^{ta} di 7. di marzo 1577.

[1] У оригиналу последње две речи написане су два пут[а]

7.

јануара 1603. године.

Мехмед-паша, санџак-бег клиски, захваљује сплетском кнезу на поклону добивеном од њега.

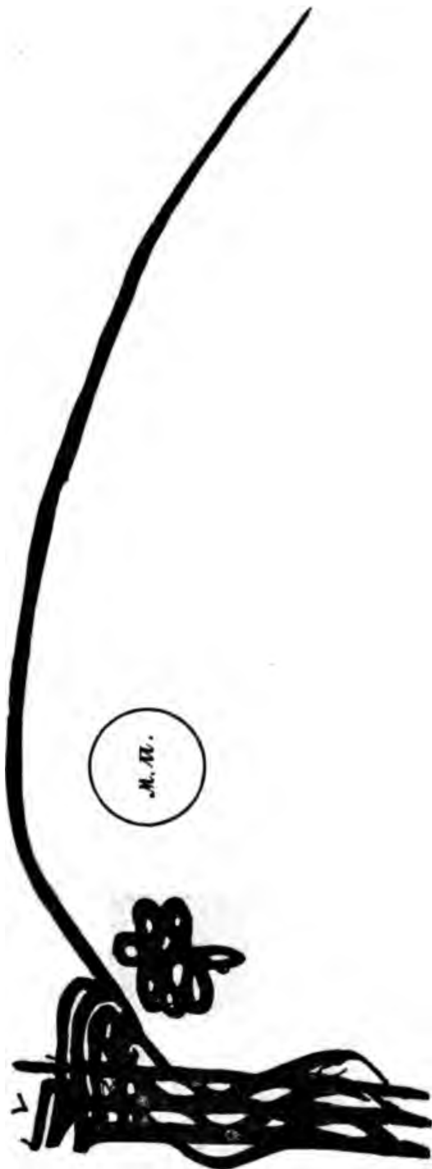

Ȣ свем веле високо почтованом и племенитом кнезȣ и капитанȣ сплитскомȣ поклон и драго и лȣпезниво поздравлеђе од мене мехмед паше клишкога санцака каконо нашемȣ сȣсидȣ и пријатслȣ а сада нека зна в. м. како нам в. м. канцелир пријде и с наши се липо и племенито разговорише толико нам ће драго било колико да бисмо с в. м. говорили и липо в. м. зафаливамо на липȣ стиманјȣ и дарȣ. И што ми пишете ради марка и негова (д)рȣга како ће в. м. лист дошао ћоште се докранели га а по онога цовика посласмо и када дође хоћете видети кȣ ћемо правдȣ ȣчинити како годи правда божја доноси.

И бог вас весели.

На писму је турски печат на обележеном месту мастилом утиснут и са стране приложени знак.[1]

Писмо је приложено депеши кнеза Павла Тривизијана од 22. јануара 1603. год. (Rettori di Dalmazia, busta anno 1603).

[1] Дуга црта од туре пружа се и захвата цео текст писма. Печат је ван текста.

НОВИ ПОДАЦИ О БИТЦИ КОД СИСКА 22. ЈУНА 1593. ГОДИНЕ

исписао и прикупио

Јов. Н. Томић.

Пораз турски код Сиска 22. јуна (по н.) 1593. г. био је од врло великог значаја по хришћанску ствар у доба када је турска моћ била још у сили. Тај крвави пораз турски обрадовао је све хришћанство, које је ишчекивало да му последице буду значајније него што су биле у ствари, па је чак папа наређивао да се по свем хришћанству моли Богу за успех против потурице Хасан-паше, јер је тај догађај ишао у корист његовој замисли о стварању хришћанског савеза против Турака. О њему се још тада много говорило и писало и савременици су му придавали велики значај, а нарочито у западној Јевропи, где су сваке године ницали нови пројекти о уништењу Турака у Јевропи, и стварању нове државе на рушевинама турске.

У новије време објављено је повише података о битци код Сиска. Највише их је из штајерског земаљског архива. Објавише их: И. пл. Радић у 19. књ. Starina jugosl. akad. (стр. 172 до 192.) и Радослав Лопашић једне у тој истој књизи Starina (стр. 64—67.), а друге у I. књ. Spomenika hrvatske krajine, Monum. histor. Slav. merid,, књ. XV. (стр. 175—188.).

Ми их прилажемо дванаест нових. Првих десет (на талијанском језику) јесу из рукописног зборника у Амброзијевој библиотеци у Милану под Nr. S. 103. super. с натписом: Diversi avisi della rotta con morte di Bassa della Bossina. Последња два штампана су 1593. год. у засебним књижицама, данас познатим под именом feuilles volantes. Они су тада служили за обавештавање у место данашњих новина. Оба су преписа из збирке feuilles volontes у библиотеци града Лиона у Француској. Данас су велика реткост ради чега их исписујемо и саопћавамо.

I.

1.

Relation del fatto d' arme seguito in Croatia con Vittoria de Christiani à 22. Giugno 1593. presso Sisach.

Volendo il Bassa della Bossina tentare l' impresa della fortezza Sisach nella Croatia, soggetto alli Canonici di Zagabria, situata in Isola fra l' estremo fine del fiume Cupa et il fiume Saua fece ridurre le genti delli 8 sangiacchi nel suo comando ch' erano al n°. de forsi 40 m. combattenti con quali XI. del presente mese di Giugno s' appresentò sotto essa fortezza dove per 4 giorni continui prima che cominciasse la batteria, che tanto duro à comparire. L' artigliaria che mandato havea levare si trincero, et fece fabricare un ponte sopra esso fiume Cupa di tanta largeza che 4 cavalli à paio potean commodamente correrli sopra, et ciò per dar commodità alle sue genti di passar dalla banda d' Imperiali per che da quella parte la fortezza non potesse ricever alc soccorso. Fornito ch' hebbe esso ponte alli 1

iede principio alla batteria da due parti, da una on 7 pezzi di molta grossezza, et dall' altra con più piccoli, accommodò anco in doi altri luoghi iversi archibusoni et moschetti, et con molti arhibugieri per levare alli defensori parte delle iffese et impedire la commodità d' un acqua et on questo modo 6 continuati giorni seguitò essa atteria che ben spesso tal giorno venivano spaate fino 200 cannonate contra quelle mura, ne erciò quelli di dentro ch' erano al n°. di 800 imasero di valorosamente diffendersi, da uno delli nedesimi Cannonici Padroni che vi si era serrato, ome principal capo. Erano di gia da questa bateria in doi lati gettati à terra buona pezza di sse muraglie, di maniera ch' à Turchi pareva astevole appertura di potervi andar all' assalto. Cosi preparate 100 paia di scale voleano l' istessa otte del stesso giorno dar l' assalto con pensiero li procurar la scalata delle mura da diverse bande, na non hebbero tanta gratia, percioche havendo i capi delle genti Arciducali che s' eran ridotti on le lor forze alla Città di Zagabria mandato 00 cavalli presero 7 schiavi dell' essercito turhesco da quali hebbero lingua dello stato periloso di essa fortezza, resolserò perciò di far ntendere ad esso Bassa, che voleano venir à girnata seco dandole l' eletta, ò che con le sue enti passate dalla sua banda con la commodità el nuovo ponte, ò che loro con le sue sariano ndati à ritrovarlo dove si fosse. Il Bassa chi nostrava di tener poco contra di essi Arciducali ccettò l' invito mandatoli per risposta à dire che aria andato à ritrovar loro invitando subito Memi egh uno de più valorosi sangiacchi ch' appresso ritrouasse per che passato il ponte si ponesse n le sue genti alli passi con vedere[1] che scorti li Christiani gli lo fecesse intendere. Il Mardi mattina, che fù à 22 del medesimo, le guardie l Memmi passato il ponte del fiume Saua, et e s' incaminavano verso loro di che ne mando i subito aviso al Bassa quale immediate colmo orgoglio Turchesco fere con trombe et.... altri o instrumenti da guerra dar segno della mossa dell' essercito et montato à cavallo con tutti li sangiacchi et il restante delle sue forze di quelli soldati, però che si attrovavano à cavallo passo il ponte del fiume Cupa lasciando alla Cnstodia dell' Artigliaria dui sangiacchi, quello di Clissa et di Licca con le lor genti, et col resto di tutta la fanteria. Passato che fù il Campo Turchesco di là dell' acqua, doppo che hebbero queste caminato vennero à scoprire l' essercito de Imperiali che tuttavia marchiava. Cosi avvincinati furon primi li Arciducali à mandar fuori buon n°. de Cozzidori quali attaccorno la scaramuccia con Turchi, et cosi che andavano combattendo li Christiani finsero di campare, il che vedendo li Turchi credendo che fuggissero con li soliti gridi gli correvano dietro et venuto tanti inanti, che diedero nella massa delle genti Christiane, quali con li loro cavalli freschi tutti, et la maggior parte archibuggieri entrati fra Turchi divisero il campo Turchesco in doi parti facendosi à forza d' Archibugiate far strada per mezzo loro. Li Turchi spaventati da tante quantità de fuochi subito voltorno le spalle et non facendo più fronte da alcuna banda, volto il Bassa con la maggior parte dell' Essercito tenendo la strada verso il nuovo ponte fatto sotto Sisach; dall' altra volotrno doi altri sangiacchi verso la nuova fortezza fatta da Turchi l' anno passato, dove vi è anco fabricato un altro ponte sul medisimo fiume Cupa. Il Bassa coli altri che lo seguitorno rimaser quasi tutti presi, perche tntti li Christiani si fecero padroni del Ponte sotto Sisach, in modo che tutti quelli che se ritrovavano di là dell' acqua convennero à rimaner morti dalle genti Imperiale ò affogarsi nel fiume, ma quelli che tennero la strada verso l' altro ponte, sotto la fortezza nova, nominata in Turco Xigerdelli non han' ricevuto tanto dano per hauer' havuto miglior' modo di Sangiacchi (!). Li doi sangiacchi che havean in custodia l' artigliaria vedendo le genti Imperiali pardoni del Ponte et scoprendo la rotta de Turchi, si diedero al fuggire lasciando in abbandono esse artigliarie de qualli si fecero Padroni li Austriaci et in tal maniera liberorno la fortezza dell' assedio et rimaser Padroni della Campagna. Duro questo fatto d' arme dal mezzo giorno fin quasi

[1] У рукопису је реч прецртана и над њом другом руком писано *ordine*.

à notte, la qual si trattenero à dormir li Christiani nelli medesimi loughi dov' era accampato l' essercito de Turchi. In questo fatto d' arme è perita la persona del Bassa nominato Hassan, che ferito di lanciata s' è affogato nel fiume, il suo cavallo è ricorso nell' essercito de Christiani. Sono anco periti e morti 4 altri sangiachi e sono li infrascritti:

Ramadan begh, sanzako di Posega, Memi begh sanzaco di Dvornichxof, For begh fratello del Bassa, sanzaco di Zarnich et Memet begh sanzaco di Cherzeg. Nepote del Gran Signor et con questi sono mancati li più nobili e valorosi Cavellieri del Paese al n°. quanto si puo congetturar di 12 m. persone poiche oltra di quelli che sono rimasti morti alla Campagna, il fiume Cupa s' era talmente impito de corpi morti d' huomini et di Cavalli, che per di sopra loro vi hanno caminato delle persone, ma quello ch' è di maggior consideratione che sono mancati quasi tutti li soldati vecchi et pratichi di quelli siti. Li doi sangiachi fugiti sono Cort begh sanzaco, Borabaresi di Chzastim bengh sanzaco della nova fortezza sudetta, et li dui sanzachi ch' erano alla Custodia dell' Artigliaria nominati Imbraim begh, sanzaco di Licca, et Operdi begh sanzaco di Clissa.

Erano passati soli 130 Archibugieri da Castel novo che haveano loro archibusi longhi, col Bassa di là dall' acqua come più valorosi degli altri da lui eletti; questi anco son rimasti morti tutti. Occorse anco un altro inconveniente nell' essercito de Turchi, che doppò che la Cavalleria passò il ponte parte dalla fanteria Turchesca contta l' ordine havuto, volser essi ancora andar dietro con speranza certa di quadagnar le spoglie de Christiani tenendo loro sicuramente di rimaner Vincitori; questi anco rimaser annegati et morti causando fra di se maggior confusione, perche nella carica ch' haveano li cavalli si venivano ad urtar fra d' essi, che li apportò maggior rotta. Oltra che fra li medesimi Turchi si attese à buttinar l' un l' altro, et spogliarse, poiche videro le cose loro andar male di maniera che sono molti anni che li Turchi non han ricevuto simil danno, volendo li soldati che son stati alla guerra di Persia, che in tutta quella guerra una fattion simile non sia seguita come è stata questa. Tutti li pavioni dell' essercito sono rimasti in poter delli Arciducali in fuori quello del Bassa che il Sanzaco di Lica con fatica lo salvò. Sono anco rimasti in poter de Christiani tutte le monitioni che in 60 barconi per il fiume Sava erano state condute per servitio dell' essercito à quel assedio, et tutto il resto delle ricchezze del Bassa et di Sanzacchi con tante spoglie, arme et cavalli, che è cosa di non poter esprimer di quanto valor fossero. L' artigliaria che è stata presa sono sette pezzi grossi e 4 piccoli, quali anco li Turchi prima che l' obandonnassero con darli carico fino alle bocche per farle crepare ma miraculosamente rimasero nel stato di prima senza che ne patissero alcun impedimento. Li Sangiacchi fuggiti si son ritirati à Costagniza logo nel fiume Vna, dove perche non possino esser seguiti dalli Arciducali hanno tagliato il ponte. Il resto dell' essercito fuggito s' è sbandato et ritornato alle lor case. Fra quali Sanzachi v' era ragionamente di voler smantellar prima che li Christiani andassero sotto la nuova fortezza di Xiglierdelli sudetta che in lingua Italiana vien à dir in mezzo il core, ma si creda che non lo faria, perche doppo s' è inteso che li han posto dentro 100 some di polvere. Se li Arciducali seguitaranno l' impresa, come si crede, potrano prender Bagnaluca et impatronirsi delli luochi perti perche non troveranno alcun impedimento. Si è poi anco inteso, che han ritrovato li Christiani il corpo del Bassa nel fiume Cupa con molte ricche zoie attorno. Li Capi delle genti Imperiali vengono nominati il Signor Arciduca Ernesto, Tomas Nadasdi et l' Ardegh, ambi bani della Crovatia. Ne si puo saper il n°. dell' essercito loro ma si crede che non possi esser stato, se non di buona quantità attribuendo li Turchi la principal gloria al detto Nadasdin, qual anco dicevano, che pochi giorni prima havea dato rotta alle genti del Bassa di Buda nel confin d' Vngheria; ne si puo saper ne anco la quantità de Christiani morti in questo fatto d' armi, ne che progresso habbia fatto l' essercito doppo la Vittoria aspettandosi altri auisi. Le principali cagioni che i Turchi attribuiscono à la detta

toria sono li molti Archibugieri à Cavallo ch' n nell' essercito d' Imperiali et la poca stima il Bassa faceva di quelle genti, lamentandosi aese, che per colpa sua si è persa tanta quan- di persone per la sua imprudenza et per vo- si acquistar gloria maggior prima che li arri- sero l' altre forze di dentro ch' un Beglerbei aspettavano.

Завршетак овога извештаја је на самом дну re стране 213. листа рукописнога зборника S. 103. Један лист за тим исечен је и ма je пагинација правилна, ипак се познаје по))актеру завршетка, да је било још текста.

2.

Di Lubiana li 28. Giugno 1593.

V. Signoria dovra haver havuto l' aviso della toria ch' è piaciuto à Dio con un pugno di ite dar al signor d' Auspergh del Bassa di ssina che n' haveva piu di XV. m. Io le mando nomi delli capi che sono restati morti nella tione, ò affogati nella Cupa. Li nostri sono pas- i avanti all' acquisto di Petrina, et altri Cas- li persi l' anno passato.

Assan Bassa di Bossina
Jaffer Sangiaco di Svornicch
Il Sangiacco di Zergovina
Aranarthan sangiacco di Crechevez
Operdi sangiacco di Clissa
Menoy sangiacco di Clevno
Simer sangiacco di Bachers
Curti sangiacco di Possega
Rustem sangiacco di Petrina
Abraim sangiacco di Licca. Il Capitano di Gradisca. Tutti li principali Spachi Bei di Bossina ne sono morti et affogati in to apresso poco 12 m. et. delli nostri ne n 15.

3.

Questa notte son tornato da Sisach et da listot, ove havendo visto la rotta data da Imperiali à Turchi sarei in grato se non la scrivessi à V. S. Però ha da saper chè l Bassa si trovava col suo essercito sotto Sisach, sendo la sua persona con una parte dalla banda della Città, e l' altra parte dell' essercito oltre l' acqua che battean et stringevano Sisach et perche il Bassa dubitava che questi di Carlistot non le facessero una sortita adosso, chiamò à se l' altra parte del suo essercito ch' era oltre l' acqua, il quale andato à passare il Ponte della Cupa al forte, et avviatosi verso Sisach die nelli Imperiali à caso che andavano per assalire il Bassa con quella parte sola dell' essercito et attaccata la scaramuccia che da principio con li Moschettoni messero in disordine li Turchi e caricandoli adosso li posero in fuga tagliandone quantità a pezzi. Il Bassa sentito ò avisato del caso si mosse col resto delle sue genti per soccorrere quelli li quali trovandoli rotti et scontrandosi in questi Vittoriosi, fù attaccata l' altra fattione, et sendo combattuto in faccia da questi et per schena da quelli di Sisach, che sortirono fuora fù anch' ei in breve spatio rotto affatto et si dubita sia restato morto. Co' l qual Bassa erano sette Beghi. Li Imperiali erano: il Conte d' Esdrino, il Buthiani, il Nadasdi, un Sigr. Buodor di Slesia, et li Carlistolesi et altri con una particella de Vscocchi. V. S. l' habbi per vera anzi verissima.

4.

Da Gras de 28. Giugno 1593.

Dopò la partita del Marchese figlio dell' Arciduca Ferdinando de questi confini fecesi l' Arciduca Ernesto suo luogotenente il Colonello Echenpergher et Generale della artigliaria il qual, essendo fin' hora stati malissimi tempi non pote mostrar alcuno segno del suo Valore; dove che il Turco sprezzando, e lui, e tutti li altri Capitáni di questi Confini fatti insolenti per li buoni progressi passati ritornò ali 13. del presente, cioè di Giugno all' assedio di Sizeg, et lo batè con sette pezzi d' artigliaria grossa della detta villa et smantellollo et ruinollo tutto da una parte. Da Domenica

di novo ritiratosi di là dal fiume ritornò à batterlo si fattamente che spianò la gran Torre, et rompè tutta la faccia della porta con gran ruina della muraglia, tanto che impossibile era più à poterlo mantenere per il che fù mandato il sudetto Signor Echempergher à piegar che per amor de Dio volesse subito soccorrerli, altrimente sarebbono tutti stati fatti pregioni, et si sarebbe perso il Castello. Dove havendo subitamente il Signor Echemfpergher la notte del Corpus Domini fatto venir à se de tutti li presidii la cavalleria proposto il partito di andar à soccorrere detto luogo à capetano, il Ban di Schiavonia detto Lardelli non voleva acconsentire à modo nissuno, dicendo che si haveva havuto una rotta sarebbe stata la ruina non solo delli confini, ma di tutta Stiria ancora, Li rispose il Colonello se si perdesse Seseg non sono tutti questi confini et la Stiria rovinati e dicendole, si disse, il Colonello: andiamo dunque et proviamo di soccorrerla acciò di se non siamo si tosto rovinati, ne volendo lui con li suoi Crovati à modo nissun andarvi protestolo il Colonello à Dio et all' Imperadore che se Seseg si perdeva si perdeva per amor loro et non per suo mancamento. Dove il Generale di Carlastat che è il Signor Andrea da Ospeorg disse: Signor fratello noi siamo solamente 5 m. e 500 tra cavalli et fanti et li Turchi sono 15 m. per il che doveressimo restar, non dimeno dove tu anderai io tu seguirò con le mie genti; andiamo dunque disse il Colonello et vedendoli il Ban tutti disposti si dispose ancora lui ad andarvi, et martedi gionsero sotto à Seseg, dove il Turco havendo fatto un ponte sopra la Culpa era passato con tutte le sue genti il che havendo veduto il Colonello non si smarì punto ma fatto del suo essercito 3 corpi spinse alla presa del ponte, il conte Monticuculi et la sua Cavalleria, et il fratello del Ban Pietro Ardeli seco, in corno destro era il Signor Donsperg e il sinistro del Breciani, nel mezzo eravi 500 caualli di Stiria bravi veramente, et di dietro eran le fanterie, dove hávendo incominciato la Zuffa alcuni Osachi aseguitandola li Turchi coraggiosamente estimando che non vi fossero altri archibugieri che quelli di Carlistot et sopragiungendo in quello li sopra detti 500 cavalli di Stiria, quali portano un archibugio longo e doi pistole per uno, entraron in battaglia con tanto impeto che li Turchi si misero in fuga alla volta del ponte, il quale essendo preso et diffeso valorosamente da Monticuculi et Ardelli si diedero à voler passar il fiume, il quale era grandissimo dove uno sopra l' altro gittatoci. Tra prigioni anegati et uccisi passano 15 m. bencbe li Turchi dicano che essendoci nove begh bisognava vi fossero 30. m. combattenti. Il Bassa della boschie(!) è stato occiso con 7 beghi, fatto prigione il suo paggio il quale non volè mostrare il suo corpo, è stato parimente morto il Capitano della fortezza chiamata petrina, quale il Bassa fabricò l' anno passato et presi sette pezzi d' Artigliaria grossa tra quali ve n'è uno che fù tolto ad un Capitano detto Cascianer quando il Turco fù sotto Vienna, pezzo bellissime con il quale il Turco ha smantellato tutti li forti che dall' hora in qua ha preso in Vngaria, et in Crovatia, il quale è stato di grandissimo contento à questa natione. Il Signor Colonello Echempergher scrive che li debbiano mandar genti che vuol certamente spianar Petrina, et fare qualche altro progresso mentre che sono così dissipati.

5.

Copia d' una lettera di Gratz li 28. di Giugno.

Alli 13. del presente comparve il Bassa della Bossina sotto Sicach Castello del capitolo di Zagabria sopra la Culpa et la Sava fiumi nell' Izola della Duropolia, et si pose all' assedio del detto Castello et dopoi l' haverlo battuto et smantellato da una parte, il sabbato di notte che fù li 20. del medesimo le diede un assalto dove havendosi quelli buoni soldati difeso valorosamente si ritirò il Bassa con perdita di 50 in 60 persone, e tutto il lunedi seguente attese à rouinar con l' artigliaria il rimanente del Castello et lo rovino si fattamente che però non poteano quelli di dentro offacciarsi alle muraglie, et un canonico, che con X soldati pur volse offacciarsi fù subito lui con il resto da un colpo d' artigliaria morto. Havevano quei poverini subito che 'l Turco si era accampato ma

o messagieri al colonello Echempergher luogo-
ente generale dell' Arciduca Ernesto à suppli-
lo che volesse venir à soccorrergli et glielo
rea promesso cortesissimamente et poi havea
itto al Conte de Sdrino, al Palanfi, al Butigiani,
Nadasdi tutti Signori Vngheresi circonvicini,
venissero la notte del Corpus Domini con quella
ggior segretezza che potessero et di questi 4
ne il Butigiani solo, il quale puo far 500
alli, et gli altri non vennero. Mandò per
S. Andrea Auspergher generale di Crovatia,
ndò per il Capitano Rodier, mando per il
nte Montecuculi, per il Ban di Schiavonia,
altri li quali vennero tutti in punto, che quelli
seri di Sisach haveano di nuovo mandato à
comandarsi per l'amor di Dio all' Echempergher,
e volesse conforme alle promissioni andar à soc-
rrergli, che più non si potean tenere, per il
e chiamato il 2.-do consiglio propose l'andata,
dal Ban fù risposto ch' à nissun modo non
dovesse andare poiche s' andava à manifesta
vina et ch' essendo cosi non solo quelli confini
la Stiria tutta si sarebbe persa et interrogato
ll' Echempergher se perdendosi Sisach si sareb-
ro persi quelli paesi et se la Stiria fosse stata
pericolo et rispostoli che si prima dunque che cio
venga; andiamo et socorriamo quelli nostri amo-
olissimi et rispostogli dal Ban che non si sa-
bbe mai gito (!), protestò l' Echempergher à
et à Sua Maestà Cesarea che se si perdeva Si-
h et il Paese tutto, sarebbe causato per amor
Ban et non di lui, et volfatosi al Generale
Carlistot disse: et voi Ausperghen che ditte?
quale rispose: S'. Fratello, il Turco è grosso
noi molto pochi, nondimeno dove andarete voi
ch' io vi seguirò. Et richiesto l' Aieder qual
gli pareva, disse: andiamo, andiamo dunque,
pose l' Echempergh. Vedendo il Ban quella ri-
utione si risolse ancor lui d' andarvi, et messisi
ordine giunsero martedi che fù li 22. alle XI
e ch' à v. horologio è un hora avanti ½ giorno
presso Sisach dove havendo ritrovato il Bassa,
havea passate le sue genti, per dar l' ultimo
lto al Castello, subito espedì li Caualli del
ntecuculi et quelli di Pietro Ardelli fratello del
Ban, alla presa del Ponte, quali erano 500 Ca-
ualli Archibugieri Messi poi nel corno destro il
Ban con le sue lancie, et nel sinistro il Bufigiani
con le sue, ancora nel primo fronte messi gl' ar-
chibugieri di Carlostot et la Cavalleria del Cragno
et di Carinthia, et dietro a quelli l' Aider con
li suoi 500 Archibugieri, et per retroguardia la
fanteria dove fatta la Zuffa delle lancie, essendo
li Turchi à cavallo, venne il Barbaro coragiosa-
mente all' indito, credendo che non ci fusse altri
archibugieri che quelli di Carlistot. Ma vedendo
da tutte le parti stepito ch' arhibugieri, et ca-
dendo morti tanti de suoi, subito missesi in fuga,
andò per passar il ponte, et essendo di là ancora
soprapreso dal spavento dell' archibuggi si risolve
di gettarsi all' acqua cioè nella Culpa, la quale
per esser molto grossa, et le rive alte, andando
l' un sopra l' altro, impirono si fattamente in
fiume, che sopra di loro si sarebbe passato come
di sopra il ponte, dove rimase morto il Bassa con
Beghi, et li nostri dicono che sono stati 12 m.
tra gli affogati, presi e morti, benche gli Turchi
dicano, che essendo con il Bassa 9 Beghi biso-
gnaua che fussero 30.000. Passati li nostri poi il
ponte per far il medesimo alle due insegne di Fan-
teria, che haveva lasciato il Bassa alla guardia
dell' Artigliaria non gli trovorno altrimente per-
che havendo veduta la Rotta si erano mossi in
fuga, abbandonando 7 pezzi d' Artigliaria tra quali
ve n' è uno chiamato Caccianer, perche fù tolto
à un Capitanio così chiamato, quando il Turco fu
sottona, et con questo pezzo il Traditore ha espu-
gnato la maggior parte delle fortezze che ha prese
in Vngheria e Croatia. Si ha trouato monitioni
assai di pale et piombe ma polvere non, perche
prima che pigliassero la fuga l' arsero, e li nostri
non erano piu che 5000. Pietro Ardelli fratello
del Ban ha fatto prigione il paggio del Bassa, ha
preso il suo cavallo, ha havuto la sua scimitarra
e padiglioni. Gli altri particolari non si sanno. Hora
l' Echempergher va inanti, e di quà gli si manda
500 archibuggieri à Cavallo et mille pedoni. An-
deravi il Conte di Esdrino con il Palanfi e Na-
dasdi che saranno in tutto il n°. di 2. m. Cavalli
à quali Dio dia vittoria.

6.

Di Carlistot.

Alli 14. di Giugno 93 giunse à Sisech gl' orgoglioso Asan Bassa della Bossina, conducendo seco un essercito grossissimo insieme con 9 altri Beghi piu segnalati menando ancora 9 pezzi d' artigliaria grandissimi (tra li quali fù anco la Coziana una grandezza smisurata, che era poco dinanzi tolta alli Christiani à Pitch) con voler espugnar detto forte secondo la sua promessa fatta da lui al suo Signore, il Gran Turco. Si haveva dunque nel principio di là della fiume Culpa accampato battendo terribilissimamente con dette cannonate la fortezza da lontano. Per soccorrer la quale il Signor Generale delle frontiere in Crovatia dell' Illmo S. Andrea Barone d' Auersperg alli 15 di detto mese intorno à mezzo di si partì di Carlistad con tutte le sue genti à piedi et à cavallo talch' ancora quella sera arrivò à S. Givan di là del Jastrebarscho, trovandovi la cavallaria di Carnia. Il seguente giorno partiti da qui tutti insieme congiungendoci ancor con le insegne del Colonello Obritsch, le quali aspettavano un poco più à dietro di noi in un prato. La nostra levata siamo passati fin' à Agram, e di là del Ponte qui alloggiatocci la mattina dopo viene avisato il Signor Generale ch' alcuni Cavalli Turcheschi sian per uscir fuora à rubbare il Paese intorno à Jastrebarscho, havea per questo mosso insieme alcuni cavalli dei Vssari, e la gente del Bano di Schiavonia, che ritrovassimo ancora, e mandatigli fuora ad incontrar detti Turchi, Tra questo giunsero quell' istesso giorno le 2 compagnie de Reuteri sotto il Signor de Redero. Era alli 18 del detto dove similmente la fanteria di quello d' Echemberg vi capito alla venuta delle quali si diede all' arme fintamente. Fatto ciò per risvegliar gli soldati, e dopò che siamo montati i cavalli tutto quel giorno passassimo inanzi in buon ordine verso Schelin ove anco per strada ci siamo fermati buon pezzo si per il Caldo eccessivo del mezzodi si ancora per spettare gia detti Vssari andati contra quelli Turchi che volevano rubbare (havendoli quel intesso di in una selva rotti e tagliati à pezzi 200 di loro), et ancora le compagnie del Conte Montecocolo, che si chia
delle Cosacche bianche. Essendo poi arrivate
queste genti à Schelin, li ci habbiamo accar
sotto l' Castello dissegnanto di spettar l' a
del Conte di Serin. Alli 19. havendo li n
Vssari inteso per certo ch' appunto di 300 T
si trovassero al fiume Sava, si han' mossi ins
con la Compagnia del S. Etschnik(!) per an
cercargli, dove trovati che li hebbero, li h
rotti et ammazzati tutti e ancor doi pezzi
menaron con loro i Turchi affondaron nel
fiume. Ad istesso giorno sul tardi fù arriva
Schelin il Signor Stefano Grasvein locotenent
generale di Schiavonia con tutta la sua g
Alli 20 siamo restati à Schielin per ristor
forzo. Alli 21 andassimo più dinanzi fin al
tello del Bano detto Novogardia, ove mettes
il Campo et similmente inteso per certe spie
l' nemico grosso di 2000 si fosse messo à
danni in Schiavonia, et che fosse gia trapa
il Ponte. Tra quello fù dato all' armi con
minor tema del grande pericolo instante, per q
parole, che l' Bano al Signor Generale disse:
furono Signor, moi haveremo tosto il Bassa ad
et detto questo corse subito via mentre si s
per tutto quel di nel ordine di combattere,
quella sera non fu seguito altro. La mattina
guente li 22. volse il Signor d' Egemberg
tirsene via con i suoi fanti. La causa non s
ancora. In tanto che si deliberava di qualch
doveria fare, giunse un coriero da Sisech con a
che ben presto dovesser soccorrer la fortezza,
altramente fosse pervenir nelle mani de ne
Il che inteso il nostro Signor Generale fac
prima commandare ad ogn' un de soldati, c
procurassero di Vettovaglie bastanti per un gi
e lasciando ancora con le some di Vettovag
pezzi d' Artigliaria à dietro se n' andò inanzi
voler incontrar quelli 2000 Turchi, non pens
di dover esser tanti. Ma questi sapendo gia
i nostri, il Ban, il Nadast, come si persuade
et altri Signori di Crouatia li andassero in c
si rallegravan molto, stimandoli poco, per le
troppo deboli et il Bassa fece passar il Pon
quasi 2000 dei più valorosi et gagliardi i

on voglia insatiabile d' azzuffarsi contro detto Nadast (il quale pure non vi fù presente). Ma mentre à noi un campo de nemici si grande et si possente, et non come pensavamo di 2000 vien visto. S. Eccelenza il Signor Generale tuttavia s' affaticava di far un bell' ordine per combattere e primieramente fece passar dinanzi il Bano coi suoi soldati delle frontiere schiavone, con un bel vedere, dopo loro 3 compagnie dei nostri archibugieri et una del Colonello Obritch. Alla man destra furno i nostri muscattieri di Carlstad in un bell' ordine posti, et alla più estrema parte di detta mano destra i cavalli Carnioli; alla man sinistra poi fù ordinato il Signor d' Egemberg con la fanteria. La retroguardia hebbe il Signor di Redero coi suoi Reuteri et le 2 insegne delle Casache bianche e verde. Et essendo li Vssari troppo avanti di noi, erano costretti, per giungnerli, affrettare, e sempre quasi callopare, ma mentre noi andassimo con tanta furia dinanzi per unirci coi nostri Vssari. Restò la fanteria molto à dietro et per la guardia sua il Capitanio Redero ancora talche ultimamente detti Vssari vennero tanto appresso l' inimico che la fanteria turchesca li scarico molte archibugiate adosso, ma pure senza gran danno, non dimeno causavano che li Vssari tutti sbigotiti voltando le spalle si messero in fuga, gridando alcuni di loro al nostro Generale di dover fuggire, ma sua Eccellenza riprendendo la soi vilta (!) con grand animo e maggior faticha li fece restar saldi et ritornar con lui alla battaglia altra volta, e lui stesso poi si come un Capitanio valorosissimo e corragioso, senza perdersi punto d' animo, o tema di tanti nemici se n' andò inanzi à tutti seguitato da i suoi Cavalli Carniolani, li quali in questa giornata si portorno si bene e valorosamente quanto mai d' un essercito desiderar si potria e dieder l' assalto à nemici della mano sinistra verso il Ponte perche dalla man destra erano serrati d' una laguna à guisa d' un rio, che usciua d' una selva della man destra. Tra questo i 2000 di Turchi ch' eran di qua dal Ponte, vedendo prima fuggirsene li Vssari et pensando che il resto doverebbe far il simile non che fossero per fermarsi et assaltarli di più erano gia quasi certi della Vittoria et il resto dell' Essercito turchescho, di la dal Ponte augurando il simile, poiche anco loro vedevano la fuga gi detti Vssari, allettati dalla preda che speravano delle spoglie de Christiani, cominciorno con tanto impeto à passare il Ponte con dissegno di perseguitar li nostri ma accorgendosi poi che noi non ostante la fuga delli Vssari insieme coi cavalli Carnioli, et il sudetto nostro Signor Generale (al quale dopò il Signor Iddio si deve attribuire la gloria della Vittoria) andassimo si arditamente in contro, et che i stessi Vssari per la gagliarda ammonition del Signor Generale si fermassero, et con noi altri si misero, restorno stupefatti e cominciorno appunto detta laguna pian piano à retirarsi tanto che credessimo che' l nemico piu presto ci dovesse ingannare menandoci à gente et artigliaria forse nascoste per disunirci e disuniti che fossimo per circondarci, che per fuggire. Ma andando loro di mano in mano più frettando et con maggior impeto fuggendo verso il Ponte che'l Bassa in sua Rovina havea fatto fabricare, comminciassimo à dividerci l' uni, cioè li Cavali Carniolani dietro ai nemici, gli altri quali menò il Signor Generale più al ponte se ne avicinando per vietar la strada di poter fuggire gli nemici gia rotti da senno talmente che l' occuporno tosto. Tra questo fù ammazzata una gran quantità de Turchi, fuggenti dinnanzi e da dietro, et ancora d' amendue le bande, si come quei di Carinthia all' altra banda della laguna si facevan sentire gagliardamente. Per la fuga degli Vssari (per la quale come si è detto dinanzi i Turchi si persuadevano la Vittoria) cominciava l' altra frotta di là del ponte passar detto ponte con grandissima furia, ma questo lor' impeto fù causa di molto maggior loro rovina. Imperoche questi che voltavan le spalle al' assalto del Generale volendo salvarsi fuggendo per il Ponte, se ne incontravan con quelli che volevan perseguitar i fuggenti Vssari, e arrichirsi della preda loro per il che fu un contrasto et urtarso grandissimo per esser il ponte stretissimo talche un gran numero di loro insieme con i Cavalli cascavano giù in acqua attacandosi l' un con l' altro talmente se impedivano che quasi

nisun di non miseratamente annegati poteva scampare. Parte di loro tentavano di passar il fiume natando ma perch' uno impediva l' altro, et i Cavalli eran gia stracchi. e noi eramo troppo vicini alle spalle, era impossibile il poter farlo et havendo noi gia occupato il Ponte, et appresso quello senza misericordia alcuna tagliato à pezzi tutto non vi giovavano i preghi ne promesse di voler farsi prigioneri, ne ancor ci moveano à compassione i gridi e lamenti di molti superbi Turchi. Qui et in quest' acqua s' annegò l' istesso Bassa con altri più principali, nove Beghi et altre genti delli confini, così che quasi tutti restorno morti et pochissimi prigioneri. Della banda destra Cavallieri Carnioli non cedevano à gli altri punto di valore; quali havendo i nemici gia perso il Ponte non sapendo anco dove salvarsi gli davano adosso ammazzandone parte, parte sforzando di cercar la salute nela crud' acqua ma pochi vi la trovorno. Finalmente poi restando rotto l' inimico arrivorno li Cavalli del Colonello Redern, che fu nella retrogvardia, ma non havevano per la grazia di Dio havuto bisogno più g' altro aiuto. Del resto poi feci il Signor Generale passar la fanteria per detto ponte all' altra banda, à dar forse anch' agli altri Turchi che eran gente di Paese e di poco valore, et esperienza, ma non dimeno uon si puote effettuar l' impresa per la strettezza come si è detto dinanzi del Ponte, tanto ch' alcuni della fanteria del Signor Egemberg furno spinti abasso, tra i quali ancora il Capitanio Sigismondo Baradiso stato era, che facilmente se non stato fosse l' aiuto di l' Eccelente S^re. si haverebbe potuto annegare. In quel mezzo il nemico fece sbarcare la sua artigliaria contra noi, così che eramo costretti à ritirarsi alla banda di qua del fiume. La sera poi abbrugiorno la polvere et abbandonarono l' artigliaria, campo et padiglioni, fuggendo verso Castanovviz. In somma si come certamente si sa del potentissimo essercito non ne sono scampati più di 2.500 et così il Signor Generale con altri Signori Principali restò nel Campo fin alli 24 del detto mese, et in quel giorno sul tardi si incaminò alla volta del Campo del Bassa ove fermandosi fin à i 25 andassimo poi à veder il forte nuovo ma per mancamento di vettovaglie foss costretti à ritirarci al Campo appresso la Cu Alli 26 restassimo sopra Schelin, insieme con q di Redern appresso una Chiesa chiamata Ed et ivi soggirnassimo. Li 27. arrivassimo tutti la insegna del Signor Obritch, in una Villa vi alla selva di quelli di Carlstad, e finalmente si gionti à Carlstad alli 28. circa le 16 hore per segno di festa e allegrezza si fece sbarca artigliaria. Ivi il Signor Generale si fece po inanzi le teste del Bassa di Bossina, Memmi B con 6 bandiere principali, tra quali 3 con gr dissimi bottoni d' argento erano adornate, insie con i tamburi del Bassa, che si sonavano alla T chescha, i quali tutti erano portati politament con gran contento delli nostri. Per tanta, e gloriosa Vittoria, che senza l' aiuto, e volontà Dio non si haverebbe potuta giamai acquista dobbiamo ringraziare noi Christiani tutti infini mente la S. Divina Maestà, che con le sue ma per noi istromenti suoi deboli habbia voluto c miracolosamente abbassar l' orgoglio di suoi Nem

---

7.

I nomi dei più principali Capi e Beghi i quali sotto Sisech nella battaglia son trovati.

Hassan Bassa della Bossina, coi suoi ministri e soldati eran . . .	4.0
Hramuntan begh d' Orechowitz . . .	1.0
Aparti begh di Klis	3.0
Zimeri memmi Begg	1.9
Seffer Begh di Gernik o fratello del Bassa di Bossina	7
Kurt begk figliolo del Ferat Bassa . .	1.5
Hrustan Begh di Petrina	5
Ibrahim begg di Lika	2.0
Capitano di Gradisca	1.0
Begk d' Erzegovina	3.0
	18.6

Quanto alli Spachi et altre genti del Pa apartiene, non si cosi tengono nel numero sopr critto punto, i quali se non più al mancho fi 20.000. Si dice che arrivino.

8.

Si conferma da più parti la morte del Bassa ı Bossina, et particolarmente da un Nipote mio Castellano di Duino ch' è stato nella fat-:, qual dice haverlo veduto morto, et che la della testa sua si ritrova in Carlistot appresso ignor Generale di Crovatia. Si conferm' ancora la rotta sia stata grandissima, e piu tosto giore di quello che s' ha scritto, poi che vo-io ch' il Bassa passasse la Culpa con 20 m. nini, et che passase dipoi ancora buon numero uei Turchi, ch' erano restati di là d' essa a, per desiderio di preda. Vedendo che nella a Zuffa li Crovati si voltarno per fugger l' hibuggiate de Ganizzeri quali inespettamente ararono adosso una gran salva, et che questo i causato che maggior numero di essi Tnrchi anegati; poscia che si rincontrarono al ponte li che fuggivano dalla furia delli nostri con ltri che tuttavia passavano; dove tra loro si o forza in maniera che molti trabocarono acqua, et molti ne furono caciati dell' impeto hristiani che non potendo passar il ponte si rono stessi dal timore nel fiume. Afferma pa-nte che li Turchi restati oltra l' acqua ve-o la gran strage che si faceva de li loro, si ro in fuga, et che arivati al ponte di Casta-iza, per la gran calca il ponte si ruppe, et ui ancora se ne siano anegati molti. L' Arti-ia acquistata è 14 pezzi grossi di batteria, et piccoli di Campagna. Li nostri non hanno tato fin hora la Vittoria per non esser stà sti di monitioni et vettovaglie necessarie à impresa. Si vanno però rinforzando di gente vedendo alli bisogni e alli 20 di questo de-unirsi tutti insieme à caminar inanzi e pro-i nuovo la loro fortuna che nostro Signore gliela vogli conservar buona.

Ho voluto ancora mandar l' un particolare del delli Beghi et numero delle genti Turchesche mi è stato mandato è scritto che s' habbi essaminationi d' un Turco prigione. S' ha che l' Bassa con la sua corte à piedi et

à cavallo arrivava al nnmero di . . .	4.000
Hamatan Begh di Orechiaviza numero	1.000
Aparti Begh de Clissa nipote del Gran Signore	3.000
Zimen Memibegh numero	1.500
Seffer Begh di Zernich fratello del Bassa di Bossina	700
Il Begh d' Erzegovina prigione figliolo d' Achmet Bassa nella porta	3.000
Kurth begh figliolo di Ferath Bassa della Pongina (!)	1.500
Chrustan Begh di Petrovina	500
Ibrahim Begh de Licca	2.000
Il Capitan di Gradischi	1.000
Summa	18.200

Il numero delle Spachie, Saim, et altra gente del paese, qual non è compreso qui di sopra ascende se non piu à 20.000.

Questi particolari sono scritti dal Signore Stefano Grasbain Colonello di Schiavonia al Ser^{mo}. Arciduca Ernesto.

Agiunta de più freschi particolari.

Per lettere de Signor Generale s' intende che un prebech Hungaro presso gia quattro anni dalli Turchi et fra Christiani fugito da Bitsch ha deposto nella suo essaminatione che Turchi erano sotto Sisach in numero di 50 m. et che quelli che passorono la Culpa con il Bassa erano 50 m. Cavalli de gli elletti et particolari bravi soldati che havesse, et fossero nei Confini, et che li loro Capi erano: Begh di Zernich, fratello del Bassa.

Il Begh di Crecovizi.

Il Begh de Bosega.

Memi Begh de Svernich figliolo di Memi begh.

Ibrahim Begh de Licca figliolo d' una sorella del Gran Signore.

Mechmet Begh de Erzegovina.

Ramathan Begh Vaivoda al presente stato S'canderia overo Albania.

Chrustam Begh de Petrina.

Kurth Begh de Vutshithan il quale è stato figliolo del gia Ferath Bassa della Bossina della famiglia Sacolovith,

Li quali Capi con 20 m. huomini eccetto Kurth Begh di sopra nominato quale il Bassa las-

cio con Aparti Begh appresso l' Artigliaria et l' altra gente, et 2.500 huomini di quali sono fugiti e ritornati à casa il resto veramente sono tutti morti e restati nell' acqua.

Si intese per le medesime lettere che da Sisech è stato avisato come doppo la rotta Turchi sono corsi in quei contorni, et han pigliato 24 dei nostri et che Crustan Begh di Petrovina se sia salvato con quel numero che fugi et sia ancora in vita. Di piu che havendo esso Signor Generale et il Signor Baan fatto sepelir il Bassa in un luogo ameno, li Turchi l' habbiano di poi disotterato et coudotto il corpo in Bagnaluca.

9.

Primi particolari portati dal Corrier spedito delli confini alli Signori Consiglieri secreti, et della guerra spedito ancora à Viena et à Praga qual ha referto anco il medesimo à bocca li 23. giugno 1593. circa la Vittoria ottenuta contra il Bassa di Bossina et suo essercito.

Li 14. giugno Assan Bassa della Bossina con 7 pezzi d' Artigliaria grossa, et 40 m. combattenti fra cavalleria et fanteria, e 9 beghi tra quali erano quel di Bagna luca, Posegh, Clissa, Erzegovina, Licca, Sazesagne (!), Vsbernich, Brisrem, Allatia-Issar, posse l' assedio alla fortezza di Sisech, in Schiavonia, situata fra la Sava et la Culpa, laqual fece continuamente battere sino alli 22 del medesimo à hore 12 di mezzo giorno et fù di maniera battuta, che secondo il parer delli intelligenti non si poteva mantener ancora più di due hore. Il Bassa nel tempo medesimo fece fabricar un ponte sopra la Culpa per poter commodamente condur il suo essercito all' assalto di essa fortezza et prenderla. In questo mentre il Signor Robercho Echemperg supremo Commissario bellico, ricerco il Signor Baron Andrea di Auspurg Generale delli Confini di Crovatia, il Signor Conte di Serin et la Provincia della Stiria, che soccorresero con la lor gente à piedi, et à cavallo, questo commun pericolo, il S^r. Conte di Serin si scusò, et la Provincia della Stiria parimente di non poter soccorrere con la sua gente et cavallo, ma che però hauria mandato prontamente di infanteria la quale hoggidi marchia à quella volta, si che comparse so-
lamente il Generale di Crovatia con la sua militi
accompagnato con la Cavelleria di Carniola e
Carinthia, et con il Signor Baan et fratello,
messo assieme quelle lor forze, con li soldati d
confino di quel Regno di Schiavonia passarono
Sava sopra il novo Ponte, et entrorono nell
Duropoglia andare al soccorso di Sisech. Inte
cio Bassa passò il suo Ponte con tutta la su
Cavalleria al numero di 16 m. e si mese à front
del nostro Campo con speranza ferma di poner
nostri subito in fuga. Il che però Dio lodato no
successe, ma li nostri non ostante il protest
fatto da quelli delli stati di Schiavonia à dover
ritirare senza por in manifesto pericolo le gen
dei Paesi circonvicini non parendoli possibile ch
potessero resistere alla fortezza d' un tanto esser
cito, si posero in ordinanza, et fecero ferma reso
lutione fra li 12 et un hora doppo mezzo giorn
invocata prima la misericordia di Giesu Christo
et del spirito Santo d' urtar solamente con la Ca
valleria negli nemici, et tutto che il Bassa confi
dasse nella fortuna sua solita dell' anno passato
restò senza spargimento di sangue Christiane, su
perato in maniera tale, che tutta la Cavalleri
puor che pochi fù conflitta et morta, da che n
segui la liberatione de Sisech, et l' acquisto di
pezzi d' artiglieria con tutte le sue pertinent
ecceto che la polvere nella quale li medesimi Tu
chi posero il fuoco e l' abbrugiorno. Esso Bass
con 9 Beghi è restato morto e s' ha ritrovato
Cavallo, et il bastone. Si vedero nella Culpa n
tanto circa 3 m. Turchi scavalcati, et cavalli dell
quali, non si crede che ne sia scampato alcuno
La nostra infanteria stando in ordinanza non
gionta al combattimento si come ne anco quell
del Turco ch' era dall' altra parte della Culpa
si che questa Vittoria è stata ottenuta solament
da quella poca di Cavalleria de Christiani che s
puote trovar in quel punto, qual fù circa due mili
e cinque cento cavalli, e di loro non ve ne son
restati più di 20 ò 30 e tra questi nissuna person
segnalata di nome, si spera un grossissimo bottin
massime di cavalli, alcuni vogliono che si hab
da esser ancora tre somme di denari, una d' o
e due d' argento. Il Signor Generale di Crovat

avuto nella battagliā il corno sinistro de Tur-
il Baan et Cavalleria del Conte Montecuculi
estro, et il Signor Redrer il Cappo della bat-
ia. Et questo hanno con l' aiuto del Signor
posto il nemìco in destruttione, il che s'
ibuisce alla Diuina sua Misericordia.

10.

Due di Lubiana separamente hanno riferto il Signor Ban havendo in spia alcuni Turchi, conducevano vittovaglie nel forte di Petrina iua gl' ha tagliati à pezzi, e tolto gli le vittglie. S' aspetta però certezza per lettere.

II.

1.

Extraite d' une lettre de la Ville de Gratz à un Gentilhome Italien.

Je vous ay cy devant assez particulierement sè des forces que le Turc auoit fait descenès provinces de la Styrie, Carynthie et Cro- soubs la conduicte du Bassa de la Bossene, e ce qui se traitoit de par deça pour s'y ser. Maitenant ie vous diray que quelques ts qui ayent couru en voz quartiers au cone la verité est qu' il n'a esté conclud aucun rd trèue ny pacification entre la Majesté Iml e le Turc. Ce que Dieu semble expresse- n' auoir voulu permettre à la fin que l' eux succez qu' il luy à pleu nous donner contre cruels ennemis de son Eglise, nous appreune ndes tousiours de plus en plus nos esperauces a toute puissante bonté, laquelle ne deçoit is ceux qui Chrestiennement s' appuyent sur . Le dict Bassa ayant donc tres furieusement battre la Ville de Sisseh, pres laquelle vienà se ioindre les riuieres de Saua et Colapi, e General de Croatie, auec le Commissaires Archiduc Ernest, se resolurent de l' aller ser et par ainsi ayant passé la dicte riuiere de le vingtiesme de ce mois, comme ils s' acherent vers un Chasteau nommè Selin, ils eurent aduis que non gueres loing de là se trouuoient quatre cens cheuaux Turquoys, qui y estoient venuz pour prendre langue. Occasion que l' on fist promptement sortir de Carlstat quelque nombre de cheuaux legers et vne compagnie d' harquebusiers à cheual, que eurent bientost rencontré les Turcs, lesquels ils chargerent si à propos qu' en ayant tué plusieures ils en prindrendt quelque quatre vingts prisonniers, et gaignerent autant de cheuaux, le reste qui estoit en fort petit nombre s' estant sauuer à la fuitte. Le landemain les nostres s' auancerent uers la dite ville de Sissek iusques à Nouegrade, et s' estant rencontré sur chemin vn gros ost de Caualerie Turquesque, il fust si viuement attaqué par quelques vns des nostres, qu' il fut contreint prendre la fuitte uers la riuiere Colapi, laquelle les Turcs s' efforcèrent de passer abandonnant leurs cheuaux pour se ietter dans deux grandes barques qui les attendoient à cest effect. Mais les nostres les poursuiuirent et presserent de si près que les deux barques furent mises à fonds auec tous les Turcs qui estoient dedans, vne centaine de leurs cheuaux estant demeurez aux nostres. Le mesme iour sur l' aduis qu' ils receurent que le Bassa passent ladite riuiere en tres grand hast pour donner l' assault à Sissik où il auvit fait faire vne bien grande bresche, ils se resolurent d' aller combattre ledit Bassa, lequel ayant aussi pris la mesme resolution, rangea incontinent ses gens en bataille, faisant estant que les nostres ne pourroient soutenir l' effort de la caualerie, qui estoit composée de dix mille cheuaux de meilleurs qu' il auoit peu choisir en toute la Bossene et Albanie: Mais par la Grace de Dieu il se trouua en peu d' heure, bien loing de son compte. Car les nostres commencerent à le charger auec tant de courage et de vehemence que tout incontinent ceste grosse armée Turquesque fut mise en tel desordre, qu' ils s' entretuoient les vns les autres et finelement ietoient leurs lances par terre taschant de sauuer à la fuitte. Mais se trouuant refermez entre deux riuieres, et ayant les nostres à leurs espaules, qui apres s' estre saisis du pont que le Bassa auoit fait faire sur la dit riuiere vn peu au dessus de Sissik, con-

tinuerent à les charger encore plus rudement qu' auparauant, les vns se precipitoient en l' eau ou ils se noyoient miserablement, les autres se loissoient tuer comme bestes, sans aucune deffences, tout le reste qui ne fut tué ou noyé demeura prisounier. Le Bassa s'y est trouué mort avec trois Beghi. Son infanterie qu' il auoit laissé au delà de ladicte riuiere Colapi, ayant veu cest exploict meit le feu aux munitions et s' enfuit, laissant sept grosses pieces d' artillerie avec plusieurs Conleurines, et gran quantité de boulets et d' autres bagages. La ueritè de cest nouuelle nous a esté icy confirmée par trois diuers voyes, qui nous aduisent en outre que les nostres poursuivent heureusement leur victoire laquelle ie supplie nostre Seigneur vouloir tousiours prosperer de bien en mieux à fin que par le premier ordinaire ie vous puisse continuer ces bonnes nouuelles. De Gratz le 27. pe Juin 1593.

Liste des Turcs plus signalez qui sont demeurez morts sur la place de cest exploit d' armes aduenu le 22. de Juin 1593.

Assa Bassa de la Bossene.
Nazamatha Bei de Klissa.
Simari Bei de Bahazzi.
Sciaffer Bei de Sourini frere du susdit Bassa.
Le Bei de Boscha fils du mesme Bassa.
Rusta Bei de Petrina la nouuelle fortesse.
Ibrahim Bei di Lika.
Et plusieurs autres fort estimez entre eux.

Штампано засебно у брошури с натписом: **La defuite des Turcs en Allemagne devant la ville de Sissik le 22. de Juine dernier 1593. Auec le nombre de morts et prisonniers. A Paris MDXCIII. 12°, 4 листа.**

2.

Discours au vray de la memorable deffaicte de l'armée Turquesque deuant la ville de Rischet ou furent taillé en pieces enuiron vingt mille Turcs en Styrie. Aduenue le iour et feste de la Natiuité de saint Jean Baptiste au present 1593.

Si l' Empereur Heraclius ne se fust serui de Mahometans contre ses ennemis, si Amurat Empereur des Turcs n' eust ésté iadis appellé d' Asie la mineur dict maitenant la Natoli, par l'
Empereur de Constantinople pour faire la g
au seigneur de Bulgarie et autres ses sul
et par ce moyen ne fussent les dicts Turc
affriandez de la fertilité du païs l' Europe,
eussent passè le destroite de Gallipoli pour se
nicher en la Macedoni et Thrace, pour s' est
peu à peu iusques à maintenant occuper la (
l' Egypte, la Hongrie, et autre nobles et
santes prouinces, d' auantage, si aucuns P
Chrestiens bruslans de cupiditè de vengenc
leurs eussent ouuert leurs ports et donnè
en leurs terres pour saccager leurs voisins e
ner prisonniers quant et eux, un nombre in
ames de chacuns sexe, au temps mesment q
Chrestiens estoyent entre eux occupez de g
ou seditions inestimes, il est certain que les
n' eussent iamais osé attaquer le moindre bi
de la Chrestienetè sans estre bien aduertis
diuision et partialitez ainsi que maintenant s
uenants que du costé de nostre mer Medit
ils auoient esté repoussez et battus maleu
ment par les Cheualiers de Malte, pour la de
de cette Isle ils ont depuis tourné tous
efforts du costé de terre ferme vers la Ho
Dransyluanie et autre terre adiacentes ne s
cians d' enfreindre pacification et trefeurs
conque pourueu qu' ils peussent tousious g
pied et s' empare de quelque piece. Oser
iamais assaillir la Hongrie sinon lors que
Roy François premier, et l' Empereur C
cinquiesme estoient en conbustion de guerre
telle? Et l' annee passee voyant les dicts
toute la Chrestiente se partialiser, pour les
bles de la France et des pays bas de F
apres auoir faict de grandes pertes contre l
de Perse, firent paix auec luy pour plus c
dement trauailler la frontiere de Hongrie
Allemagne à d' instigations mesmes (comm
cuns ont noulu dire) de la Roy d' Angleterr
a son Ambassadeur ordinaire a Constanti
quoy que ce soit ils surprindrent l' Esté
enuiron ce temps icy Wihitsch, ville capital
la Croissie, les habitans de laquelle apres
endurè deux assauts destituez de tout secour
auoir estè surprins, rendirent la place par

on neantmoins les Turcs perfides n' obseruemais poursuiuans leur victoire deffirent quelregimens d' Hongres et Allemans, depuis le oust tel qu' aujourd' huy prindrent par force euille et autres places voisines, cependant che chiduc Ernest estoit employé en d' affaires portance pour le faict du Royaume de Po-. Or l' Empereur se voyant inopunement is, assembla des forces de toutes parts pour er à vn tel et si grand ennemy de la Chresté. Et ayent opinion que Amurat à present reur des Turcs pourroit (selon sa coustume) oüer la rupture de la trefue, si le succez guerre ne reussissoit, selon son dessein: sçaaussi que les Turcs ne laschent iamais les qu' ils ont pris ou supris, quelque paix ou e qu' il s' en ensuiue ayant assemblé gens ierre de tous costez moyennant la faueur et resolution dudict Archiduc son frere, se it d' aller secourir la ville de Rizech assiegee e Baschat de Bossyne qui auoit faict vne urieuse batterie, et donné quelques assaulx icte ville. La petite armée de son Imperial ité attaqua si hardiment et si à propos les iens, que apres quelques resistances elle les de prendre la fuitte vers vn pont qu' ils nt faict dresser, pour la seurté de leur retvis-à-vis de ladite ville, sur la riuiere de c mais les nostres poursuiuans chaudement victoire les ont si bien escarmouchez, qu' il t demeuré sur la place bien vingt mille que que noyez, la butin a esté grand, et principent de deux mille bon cheuaux d' eslite. ceste defaicte des Turcs vn fort Chasteau basty sur la riuiere nommee Petrina, à estè gaigné par composition qui leur a esté gardée, on a esté trouuée grande quantite de munition de viures et de guerre. Depuis il y a eu autre rencontre auquel ledict Baschat de Bossine chef de rauage et cruautez qui furent executez l' Esté passé, a esté trouué mort, ensemble neuf ou dix des ces principaux Colloneles qui estoyent venus assieger vn monastere de Siseggio, enflépe (!) la victoire susdicte obtenue ladicte aunee passé lequel encore qu' il fust bien remparé et fortifié, estoit en danger d' estre perdu. Quand Dieu, qui n' abandonne iamais les siens au besoin, comme il void estre expedient pour nostre bien faict que l' armee Imperial qui estoit aux enuirons, marchant en bonne ordonance, assaillit les Turcs à l' improuiste si furieusement, et ceux du fort firent vne sortie impetueuse, que les Turcs furent tous mis en routte, dont la pluspart se noyerent en la riuiere de Sago, l' Artillerie, les Pauillons, Armes, Vaisselle, Cheuaux, Chameaux, or, argent, et autres equippage de grande valeur, furent la proye des nostres, sans avoir faict plus grande perte que d' enuiron cent soldats. Dieu nous face prosperer nos victoires de mieux en mieux, contre cette domination la plus Barbare, insolente et cruelle, qui fut oncques representée comme aucuns tiennent en la saincte Ecriture soubs le nom Gog et Magog, que Ezechiel dict que nostre Seigneur a permis qu' ils s' augmantassent et puissance pour les pechez du peuple.

fin.

Засебно штампано под горњим натписом у Лиону, у Француској 1593. г. на пет страна 12°.

ПРИЛОЗИ

ЗА ПОКРЕТ ХРИШЋАНА НА БАЛКАНСКОМ ПОЛУОСТРВУ ПРОТИВ ТУРАКА

КРАЈЕМ XVI ВЕКА

ПРИОПЋИО

Јов. Н. Томић.

1.

Discorso del S'. Fabio Genga fatto à Papa Clemente VIII. sopra le cose di Transilvania, l' anno 1594.

Desiderando la S. V. di vedere in scritto quel tanto ch' il Ser.^mo Principe di Transilvania potesse operare in servitio della Christianità nella guerra contra il Turcho, quello che egli desiderasse in aiuto della santa sede et da Principi christiani per poter cooperare ai S^ri, fissi di V. B^ne presupponendo nel resto che ella sia molto ben informata del reso di Religione, della prudenza et valore di detto Principe, et quanto egli sia obedientissimo figlio di Sta Chiesa et devotissimo servitore di V. Sta se li espone succintamente i Capi Principali nell' uno e l' altro negotio.

Prima come detto Ser.^mo di Transilvania puo metter insieme nel suo Regno circa 20 m. Cavalli et 2. m. fanti et quando havesse danari metterebbe in Campagna molto maggiore numero, et questo Principe per la particolar prudentia che ha mostro nelle sue ultime attione, ha accomodato le cose del suo stato talmente che non puo temer punto dell' obedienza de suoi soldati, che havendo seco la più brava militia che havesse il Re Stefano suo zio, con i Capi loro et il Prencipe stesso tanto animoso, magnanimo e prudente si puo et deve operare che con l' aiuto d' Iddio sia per far mirabil progressi in questa guerra.

Di più S. A. Ser.^ma harà seco il Principe di Valachia et Moldauia, che fra questi due Principi metterano insieme 30 m. Caualli oltre la fanteria, et di queste due Provincie gia quella di Moldauia, si è dichiarata contra il Turco con molte dimostrationi, et l' altra segretamente trattato et risoluto di far il medesimo, le quali Provincie si come sono state sempre pessimamente trattate dal Turco si ha da credere che per non veder l' ultimo esterminio loro, et per il desiderio di vivere liberi siano per fare ogni sforza possibile.

Oltre di ciò à riquisitione del detto Principe si solevaronno tutti i Raziani gente fiera et bellicosa, i quali tengono l' armi nascoste sotto terra, et à giorni passati quando hebbero un sol segno della volontà del Sig^re di Transilvania di voler uscir in Campagna in aiuto loro, si solevorno con l' intervento di altri soldati mandati ad esso Principe, ammazzarono un gran numero di Turchi, et presero li una fortezza et missero quasi l' assedio à Temisvar, et se il Principe per opera di ribelli non fosse stato impedito nell' uscir fuora, le cose della guerra sarebbono hoggidi in altro termine, dove che quei miseri populi doppo una gran strage

a di loro haveva il Turcho certezza dei traditori che harebbono impedito il Principe di Transilvania à non uscir fuora di nuovo furono sottomessi, et hora vedendo il deffetto era nato solo colpa di questi tali conservando l' istessa volontà verso il Principe, et essendo gia certi del luogo deto ad essi ribelli de nuovo si son offerti al Principe paratissimi à solevarsi et vedo con questa ultima vittoria che se intesa per lettere che il Transilvano habbi amazzatto 40 m. Turchi et affondato 40 navi cariche di monitione et artiglieria; essi Razziani ci ne habbino havuto parte.

Medesimamente il Ser.mo Principe ha gran pratiche con i Bossinesi, i quali sono buonissimi soldati et di quantita grande, et in quel Paese creda V. S. che per un Turco ci si trovano cento Christiani, i quali quando vedessero arder la guerra davero et haver vicino l' aiuto del Transilvano che ha tanta fama et grado fra loro, darebbono grande aiuto col felice successo della Christianità.

Quanto poi la natione Pollacha sia diversa dalla Tedescha sino dalla fasce è ben noto à V. S. che ha sperimentato e gl' uni et gl' altri et quanto sia conforme con la Transilvania si vede dagli effetti che tanto tempo sotto la guida del Re Stephano hanno guereggiato insieme, et hora vediamo molti nobili Pollachi venire sotto il Principe di Transilvania in questa guerra, il che è difficile à credere che facessero mai con i Tedeschi, ma come cosa è ben nota alla prudenza di V. S.ria non ne dirò altro.

In oltre il Principe di Transilvania posedendo un Regno cosi obediente et fortificato dalla natura puo svernar un grossissimo essercito come in una fortezza et cosi l' inverno istesso molestar il Turco, et impedirli in ogni tempo il passo del Danubio, et nella primauera poi con la Cavalleria sua et soldati usati fare una gran guerra al Turco verso Constantinopoli per pendersi da quella parte verso Vallachia et Moldavia tirar dietro à se il gran Turcho senza un minimo luogo che li resisti, et mentre si farà la guerra al Turco in casa sua, verà liberata la Germania dall' assalto et gran parte dall' Vngheria, et levato anco il sospetto à Principi dell' Imperatore et de Italia i quali tutti donerebbono in cosi honorata occasione porgere la mane aiutrice à quel Ser.mo. Principe per interesse loro.

Sarebbe anco questo essercito per diffesa di quel Regnò il quale è la vera chiave d' Vngheria et questa sarebbe altra perdita, che quella di Chiavarino perche si levarebbe à fatto la speranza di poter mai ricuperare detta Vngheria. Ti puo anco proporre alla S. V. che quando la M.tà dell' Imperatore desse il carico di tutti gl' Vngheresi al Principe di Transilvania che quei popoli guerreggiarebbono più volontieri sotto un Capo della Natione loro et essendo il Principe di Transilvania benissimo informato delle subornationi di Sinan Bassa con molti de Principali di Vngheria, creda V. S.ria che non ardirebbono di ordire simili tradimenti sotto il governo del Principe perche ritrovarebbe simil prattiche et essendo in persona alla guerra, et combattendo per vero zelo di religione, et aspirando à una gloria immortale per la quale ha posto incompromesso lo stato et la propria vita si puo credere che non comportarebbe loro queste scelleraggine, le quali hora le vengono menate buone perche dall' istessi ministri Imperiali da queli doverebbono riceuer il castigo, si dubbita che pigliono in gran parte l' essempio dell' infideltà di modo oltre essere la nattione Vnghara, poco schietta verso i Padroni, è di natura avara, e di nissuna conformita con i Tedeschi et non comportando volontieri l' Imperio loro l' uno per l' altro non sia per andare inanzi la guerra con quel passo et ardore, che dovrebbe. E vero che per ragion di stato potrebbe nascere qualche sospetto nell' Imperatore vedendo i suoi Vngheri tanto affettionati à Principe cosi valoroso, ma diverse cause doverebbono rimuovere l' animo de S. M.tà di simil sospetto, primo la gran bontà di quel Principe, qual anco per servitio di Casa d' Austria ha messo in pericolo il suo regno et persona et si è fatto divotissimo di S. M.tà La 2da. l' authorità et interuento di V. S.ria alla quale mai sarebbe per mancare come obedientissimo figlio di questa S.ta Sede in oltre si potrebbe assicurare l' Imperatore con i negotii d' accasamento che è passato tra loro, ma questa altra ragione pare

più di tutte efficacissime, vediamo le cose della guerra in tal stato che quanto all' Imperatore già l' Vngheria si puo dire persa, che in vero poco più ci resta, onde si vede che il partito che adesso si mette in elettione, non è dire se è meglio che l' Imperatore se guardi da se, et tenghi sicura l' Vngheria, ò si fidi di quel Principe, mala consideratione secondo lo stato presente et posta in risolversi si sara meglio fidarsi d' un Principe tale con le sicurezze gia dette, overo per zelo di stato lasciare più presto in preda al Turco, il quale aggiogendo un Regno tale, et cosi abbondante alla potenza sua, terrà sempre in un continuo travaglio la Germania et Christianità tutta.

Hora puo veder la Sta. V. come questo Sermo Principe oltra il valor proprio puo aiutar la Christianita in tutti questi modi cioè con le forze del suo regno con l' haderentia di Vallachia et Moldauia con sollevare i Razziani et trattar il medesimo con Bossinesi, Serviani, et simili stratioti con l' esser capo d' Vngheri, un Prencipe Vngharo cosi valoroso con l' amicitia et conformità d' huomini tra Pollacchi et Transilvani con isvernar grosso essercito in Transilvania come in fortezza con impedir i passi del Danubio con assaltar il Turcho con gente e Cavalleria fresca, con fare la guerra verso Constantinopoli, ò divertirla da noi e così veramente si farebbe qualch' impresa da piu bande.

Tutte queste cause paiano in se stesse potentissime à movere V. Sta. à dar aiuto à questo buon Prencipe non tanto per interesso del stato suo che pur menta esser protteto da lei questo beneficio della Christianità tutta.

Hora quello che sarebbe necessario per dar aiuto à questo Prencipe pare si restringa in tre capi, cioè gente, danari et appoggio.

Quanto alla gente si dice che possendo V. Sta il che è difficile far un grosso essercito d' Italiani non sarebbe bene che dependesse da alcuno straniero, ma quando per il poco numero loro s' havessimo à dar sotto il governo d' altri Principi meglio sarebbe che dipendesse del Transilvano per che per la diversità d' humori fra Tedeschi et Italiani, et per i mali trattamenti ricevuti in quell' ultima guerra, non si vedendo si non disgusti, manco s[…] puo sperare gran utile et beneficio.

Di più questo Principe è tanto amatore d[…] Italiani che tutti restarebbono sodisfatissimi et i[…] ogni occasione potrebbe il Prencipe mettersi à ca[…]vallo et meglio sostenerli per l' abondanza de[…] paese, et i loro pareri et consigli sarebbono as[…]coltati, eseguiti et essi honorati.

Oltre di cio havendo animo il Sermo di Tran[…]silvania di pigliare una piazza d' imprortanza a[…] Turco et fortificarla per impedir il passo del Da[…]nubio et tener questo stecco negl' occhi al Turco[…] non ci è gente più atta à diffender fortezza […] trincierarle che gl' Italiani.

Quanto à dannari non è dubbio che quest[…] sono il cuore e l' anima de soldati, et senza ess[…] è impossibile far guerra, però la S. V. lo soccorr[…] di quel piu che puole havendo consideratione ch[…] dando i primi pedi Transilvania solo tre fiorin[…] per cavallo et l' Imperatore sette ò otto, maggior[…] utile risulta che la Christianità metendosi con l[…] istessi denari maggior numero di gente in cam[…]pagna, e finalmente il tutto ridonda in benefici[…] di S. M. Cesarea.

E ben necessario che quel aiuto che la Sta V. vuol dare à detto Principe tanto di gente com[…] di danari, sia questo per poter con effetto far qual[…]che cosa ancor questo inverno à danno del nemic[…] per animare et confermare tanto più quel Princip[…] et tener li suoi popoli nel medesimo aiuto et ardor[…] et perche che la gente per aventura non posson[…] esser all' ordine in un subito sarebbe necessario[…] che la S. V. ordinasse in un luogo là vicino i[…] piu commodo, un assignamento d' importanza, da[…] quale di mano in mano s' andasse somministrand[…] aiuto et in questo principio cominciare à qualch[…] esborso nobile, perche altrimenti non si da tant[…] cuore ai Transilvani ne questi danari spesi cos[…] à poco à poco possono far gran colpa.

Circa l' appoggio poi ch' è certo che la Sta V. non puo per se sola sostenere cosi grave peso[…] si giudica necessario ch' ella con la sua patern[…] pietà la raccomandi al Re di Spagna, al Re […] Pollonia, al gran Duca et altri Prencipi ac[…] aiutassero in cosi notabil occasione et non fo[…]

ato dismetter l' essercito per non poterlo man-
re il che à pensarlo travaglia molto d' animo
uesto Ser^{mo} Principe.

Препис у Амброзијевој библиотеци у Милану у руко-
м зборнику D. 95. infer., лист 75—78.

2.

Одломци из „Discorso del Signor Lottario Conti di Poli".[1]

Nel tempo che V. S^{ia} havea deliberato (tre-
mesi sono) di mandare qualche persona al
:ipe di Transilvania, e gia s' era fatta elet-
di D. Alessandro Comuleo Abbate di Aona,
ò quà il Prete Alfonso Cariglao dal ordine del
mandato dal medesimo Principe, et il caso
che egli giunse à punto quel giorno che
va il detto D. Alessandro et venisse per la
sima cagione, per la qual colui andava, cioè
trattar di congiunger l' armi contro il Turco,
e monstro il Prete che non solo fusse desi-
to da S. A. ma anco dalla Nobiltà et da tutti
rdini di quel Regno, che cosi chiamano la
incia se ben chi la domina non usa titolo
io. Onde fù giudicato che tale confronte de
i et di velontà non venisse se non da Dio
uesto si mette à V. S. per fondamento acciò
sentisse mai accusare questa Sta. Sede alli
dini seguiti; dopoi sapia rispondere che i primi
vi di quel Principe contra il Turco furono
anei usciti da consegli proprii ò de suoi do-
ici. E vero che arrivò poi D. Alessandro e
ò con S. A. e con altri quel tanto, che V.
drà dalla copia dei istructione, ch' egli portò
del che se ne andava toccando in questa di mano in mano conforme all' occorrenza, et si trovò prontezza mirabile et animo risoluto di valersi della presente occasione per liberarsi con la Divina Gratia da giogo Ottomano. Anzi prima del arrivo suo le cose s'erano ridotte molto più oltre di quello, che portavano le nostre instanze, le quali s' erano regolate con rispetti opportuni et con le debite cautioni et il Prete Cariglao ricercò dell' accordo che si douea trattare con la M^{ta}. del Imperatore di che fù data da Noi cura al Vescoro di Cremona et per mano sua fù guidata la prattica fin' all' ultima conclusione che s' aspetta di dare alla venuta d' alcuni Ambasciatori che gia più settimane s' aspettavano di Transilvania in quella Corte, et non sono ancora comparsi. Fra tanto ui si è intrattenuto il Prete Cariglao et il Prencipe dopo la seditione intestina, della quale si ragionava più à basso che lo mese in forse dello stato et della vita, fece aperta dichiaratione con consenso de Popoli di voler romper la guerra al Turco, et in fatti si mosse con l' armi contra di loro....... Havendo mostrato in servitio d' altri tanta prontezza et tanto valore, acciò non venissero à raffredarsi li spiriti gia infiamati à questa guerra, quali bisognera però vedere, che non lo transportino à qual che pericolo della vita ò dello stato avertendolo spesso à tener le spie cosi in Constantinopoli come nel campo nemico in Belgrado et nei luochi vicini frontiere per esser sempre advisato se non de pensieri nemici almeno de progressi et de movimenti loro à fine di non poter esser colto improviso con disavantagio di forze et di luogo et per guadagnarsi aviso di poter porgere simili consigli con frutto sarà necessario che V. S. s' accommodi quanto potra all' ingegno del Prencipe et al humore............ Molti Cavallieri Vnghari consigliando che la guerra offensiva si faccia quest' anno da esso Transilvano, et che seco s' uniscano le forze dell' Vngheria riservandone solo le necessarie per le diffese delle piazze il qual parere saria bono per la speranza di qualche miglior ordine di quello s' è veduto sin qui sotto la cura, de gl' Imperiali et perche l' impresa si maneggiarà con più numero di gente poiche s' haveria dà sperare che assaltandosi Belgrado luoco

---

[1] У Амброзијевој библиотеци у рукописном зборнику под
5 infer. има повише ствари, које се тичу историје било
е било народности у њој. Неколико докумената имају
атпис: Scritture pertinente alla sudetta guerra, et ad
et alla unione dell' Imperadore col Re di Polonia e Prin-
Transilvania, међу којима и говор упућен на папу Кли-
VIII., из којега вадимо интересније одломке. Натпис из-
ши није над тим документом, већ на првом листу збор-
де је изведена садржина његова.
Сви одломци могу послужити као допуна објављеној грађи
ловићу и његову посланству и раду на склапању хриш-
савеза противу Турака при крају XVI. века (в. Starine,
IV. и XVI.), а уз то имамо два три податка о нашем
из најтамнијег периода историје његове.

opportunissimo non solo se uniranno i Rasciani che sono vicini et gia solevati, ma anco quelli del Ducato di S'a. Sabba, li Bulgari et Bosnesi che sono in quello tratto tuti Christiani et desiderosissimi de liberarsi del giogo Turchesco, ne è dubbio, che se la Divina Misericordia concedesse gratia di recuperare quella piazza che ne anco s' intende esser molto forte, et farria al nemico molto maggior danno, et à noi molto più vantaggio che se s' occupasse ò Buda, ò Strigonia, ò Alba Regale, ne due ò tre delle diù importanti Città dell' Vngharia, anzi s' haveria à sperare, che tutte l' altre havessero à cadere con poca fatica in mano di Christiani poiche la presa di Belgrado impedirà i soccorsi che possono condursi per acqua senza li quali è quasi impossibile che l' Ottomano possa guereggiare in Ungharia, oltre se non saria Belgrado in mano de Christiani, che da tutte le parti cominciaria la revolutione temuta da Turchi et sperata da Noi, di modo che quasi niun altro remedio humano ci puo promettere salute ma se bene questo consiglio sarà conosciuto anco da gl' Imperiali per il migliore, non sarrà però facile persuaderli ad abbracciarlo parte perche manifesterebbe maggiormente la vergogna del lor mal governo parte ancora perche temeriano che riuscendo il Transilvano bellicoso et accrescendo di forze gl' Vnghari non si voltassero tutti à volerlo per Re come huomo della nation loro et di casa segnalatissima per antiche et per moderne glorie militari, massime sapendosi l' ombre, che s' hebbero in questo genere dal Re Stefano di Polonia à tempo che la M'a del Imperatore si trovava indisposto......'

Препис у Амброзијевој библиотеци у Милану у рукописном зборнику под N°. D. 215 infer.

ПРИЛОЗИ ЗА ИСТОРИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ И БОКЕ КОТОРСКЕ
ПОЧЕТКОМ XIX СТОЉЕЋА
ИЗ ПЕТРОГРАДСКОГА ДРЖАВНОГА АРХИВА

препнсао

Марко Драговић.

---

1. Писмо митрополита Петра I. Николи Пе-овићу од 14. Јулија 1800. год.

Любезный соотечественникъ Николай Петро-ичъ.

По отъѣздѣ вашемъ изъ Черной Горы я не мѣлъ отъ васъ никакого извѣстія, кромѣ того олько прошлаго года, ноября отъ 18, съ острова икуни. Я извѣстясь отъ тѣхъ черногорцевъ, ко-рые вами отправлены въ Константинополь, о шемъ тамо пребываніи, удивляюсь что вы не сали какой успѣхъ тамо по дѣлу нашему имѣли, сающемусь до Порты. Здѣсь, какъ мнѣ видѣть, ропейская война приближается къ мирному за-юченію. Въ такомъ случаѣ пожалуйте всѣми рами постарайтесь при высочайшемъ дворѣ ис-датаиствовать, въ силу даннаго вамъ отъ сей щіи наставленія, да бы благоволено было со-купить Бокельскую провинцію съ Черною Го-ю и подъ явную Всероссійскую протекцію, съ ритіемъ публичнаго правленія законнымъ обра-мъ принять. Усердіе же, привязаность и коли-ство тѣхъ народовъ вамъ довольно извѣстны.

Наши сосѣди Австрійцы, совмѣстно съ тур-ми, непрестаннымъ угнѣтеніемъ и насиліемъ насъ обременяютъ; по елику сей часъ принялъ я извѣстіе что визиръ Босанскій посилалъ нарочнаго диздара Беговича отъ Требиня для договора къ Бушатліѣ въ Скадрѣ, который туда и обратно заѣзжалъ въ Кастелъ Новый, гдѣ съ генераломъ Бради свиданіе и постановленіе плана имѣли о нашемъ истребленіи. Но вы о сей справедливости преставьте гдѣ принадлежитъ и что мы терпѣнія не имѣемъ оное больше продолжать, а намѣрены, въ противномъ случаѣ, себѣ и границы наши оружіемъ защищать и есть ли воспослѣдствуетъ благополучный намъ успѣхъ, то оной къ чести и славѣ священнаго того престола имѣемъ приписать. Я самому императору, по отъѣздѣ вашемъ, за васъ писалъ; также вицеканцлеру г. Панину и Димитрію Львовичу г. Наришкину. Потрудитесь по дѣлу Ямпольскаго о производствѣ его настоящимъ консуломъ въ Рагузѣ съ пристойннымъ жалованьемъ; понеже Джика назначенъ въ оставку, и каковое же теченіе возъимѣетъ наше дѣло пожалуйте подробно во обстоятельствѣ здѣшнее національное собраніе увѣдомить. Также можете имѣть сношеніе съ Ѳомомъ Марковичемъ г. Марошевичемъ и есть

ли по прошенію моему резолюція о немъ будетъ учинена, то пускай пріѣзжаетъ безъ закосненія въ Черную Гору.

Іюля 14-го 1800. Въ Черной Горѣ на Станѣвиче.

Митрополитъ Черногорскій
Петръ Петровичъ Нѣгошъ.

Прибавленіе къ тому же письму:

Употребите всѣ средства что бы испросить нѣсколько пороху, да свинцу, въ чемъ крайняя нужда наша состоитъ, такъ какъ и къ вамъ въ первомъ письмѣ писалъ. Также постарайтесь себя преименовать по Россійской службѣ и быть назначенъ по повелѣнію Его императорскаго величества въ своемъ отечествѣ званіемъ соотвѣтствующимъ вашему чину, каковое на васъ возложеное со стороны Императора достоинство послужить, особливо въ нынѣшныхъ обстоятельствахъ, не малымъ выгодамъ и общей ползѣ. При протчимъ дѣламъ не забудьте представить гдѣ слѣдуетъ о заслугахъ и усердію изъ Россіянъ діакона Алексѣя, находящагося при нашей консисторіи при письменныхъ дѣлахъ, и просить да бы благоволено было его съ чѣмъ либо наградить. Я при семъ случаѣ отправилъ письмо на имя графа господина Ростопчина, также и господина Лашкарева, упоминая объ васъ. Свидѣтельствуйте мое почтеніе господину Димитрію Львовичу Нарышкину и пишите ко мнѣ что скорѣе о порученомъ вамъ дѣлѣ, ибо я скучаю не имѣя о томъ извѣстія. Время теперь удобное, поспѣшайте Христа ради что скорѣе къ намъ.

Петръ Петровичъ.

(Сва ова преписка писана је сопственом руком митрополита Петра).

---

2. Писмо Јоакима Лизакевића цару Александру.

Sire!

Le Roi de Sardaigne m' a dit, dans la dernière audience qu' un des Agents l' a informé qu' on avoit arreté dans le Frioule un Albanois, qui etoit chargé d' une grande guantite de lettres, pour les Agents françois, parmi lesquelles avoit quelques unes pour le général Mortier; plusieurs de ces lettres etoient de l' Archiv de Monténégrins, lequel est en correspond avec le général Mortier, et autres agents çois; que le commendant de Friule ayant vu toutes ces lettres etoient adressés aux fran n'a pas osé l' arreter, et l' a laisse passer l ment, et qu' il est probable que cet homm allé trouver le secretaire de l' ambassadeu France Champagny, qui a etabli son sejour un endroit de la Saxe, d' ou il entretient correspondance trés active avec le général tier. L' agent du Roi de Sardaigne croit, qu général Mortier fait passer la plus grande p de l' argent des contributions, tireés du pay Hanovere en Grece pour payer les rebelle surtout à l' Archiveque des Monténégrins, q des intelligences avec les arnautes en Egy qui se sont emperés du grand Caire et qui nacent Alexandrie. Il assure même, que pa ces arnautes il y a beaucoup des françois don principaux sont les chefs: et c' est le col Sebastiani, qui doit avoir formé le plan pou déstruction de l' Empire Ottomane, et qui a f la chaîne dont le bout est entre les mains gouvérnement françois, qui la dirige pour s' parer de l' Egypte, et pour desorganiser, et m detruire l' Empire turc. Sa majesté Sardé et confiant ceci, m'a recommande de le porter connoissance de Votre Majésté Imperiale, a ordonné en même temps à son ministre le c de Maystre, d' en faire aussi la communica au ministere de Votre Majesté Imperiale.

Leurs Majestés Sardes se proposent d' aprés demain à Albano à 16 miles de Rome, y rester une couple de mois. Le roi m' a entendre qu' il seroit charmé de m' y voi moins deux fois la semaine.

Je svis avec la plus profonde soumissio

Joachim Lisakevich.

Rome le $^{1}/_{13}$ Août 1803.

---

3. Питања учињена црногорцу Пламенцу 1803. г.
(Допросные пункты предложенны черногорцу Пламенцу)

Зачѣмъ прiѣхалъ въ Россію?

— Скажетъ для полученія имѣнія по завѣщанію умершаго родственника.

Кѣмъ рекомандованъ вдовѣ родственника его?

— Митрополитомъ.

Митрополитъ свидѣтельствуетъ ли въ письмѣ своемъ о добропорядочномъ его поведеніи?

Отвѣтъ утвердительный.

Извѣстно здѣсь однакоже что не всегда былъ онъ въ милости у Митрополита.

— Извѣстно что г. Пламенецъ въ 1792 году, будучи діакономъ, учинилъ святотатство и бѣжалъ изъ монастыря, пойманъ приведенъ и лишенъ діаконства; а потомъ, въ 1795 году, отправился въ Константинополь искать архіерейства, что митрополитъ писалъ тогда къ патріарху цареградскому и россійскому министру, извѣщая ихъ что послѣ отлученія его отъ причта проживалъ онъ въ разразбойничествѣ и душегубствѣ. Какимъ же образомъ даетъ ему нынѣ свидѣтельство похвальнаго житія?

— Здѣсь уже достовѣрно извѣстно что вошелъ онъ въ милость у митрополита, сдружился съ аббатомъ Долчи и раздѣляя виды его что митрополитъ простилъ ему или, лучше сказать, принялъ его въ свои сообщники въ намѣреніи употребить его въ свои емисцы, что отправилъ его въ Константинополь къ французскому послу, къ коему, мы точно знаемъ, что онъ имѣлъ порученіе въ проѣздъ его въ Одесу; что во всемъ томъ ему запиратся излишне будетъ; а что есть-ли хочетъ себѣ помилованіе то объявилъ бы ясно и безъ малѣйшей утаизны всё то что знаетъ онъ про умыслы митрополита, инако же будетъ съ нимъ поступлено найстрожайшимъ образомъ.

16 Октября 1803.

— При овоме додато је овакво објашњење:

Въ упросахъ учиненныхъ Пламенцу сохранилъ онъ твердостъ и присутствіе ума, которыя могли бы свидѣтельствовать о его невинности, когда бы преступленія, коими жизнь его запятнана, не подавали поводъ отнести оныя къ ожесточенію и можетъ быть нѣкоторой привичкѣ отвѣтствовать въ изслѣдованіи сокровенныхъ его дѣяніи. Человѣкъ воспитанный среди народа надъ коимъ вѣра и честолюбіе столь сильно дѣиствуютъ, и рѣшившійся на святотатство, долженъ былъ получить отъ природы непреодолимую склоность къ неистовству. Слѣдственно не безъ основаніи можно полагать что Пламенецъ вѣдалъ, угадивалъ причину ареста своего и уповалъ что доказательствъ въ улику ему представить будетъ невозможно приготовилъ себя въ пути отвѣтствовать съ безстрашіемъ на вопросы, кои здѣсь ему дѣлани будутъ.

Изъ собственнаго его признанія явствуетъ что по отъѣздѣ архимандрита Вукотича изъ Черной Горы митрополитъ зачалъ подозрѣвать причину поѣздки его въ Россію и востревожился слѣдствіями, которыя будутъ имѣть его здѣсь откровенія (что совершенно согласуется съ извѣстіями изъ другихъ мѣстъ полученными) поручилъ Пламенцу присматривать за нимъ и извѣщать себя о всёмъ что объ архимандритѣ увѣдаетъ.

Выраженія письма Пламенца къ митрополиту достаточно свидѣтельствуютъ, что ему причина опасеніи его была извѣстна; упорное же въ семъ запирательство его отнести должно къ тому что изворотливостію своею надѣется онъ выпутатся.

Что не чуждъ онъ интригамъ митрополита въ томъ кажется сомнѣнія нѣтъ, но извѣстны ли ему всѣ замыслы сего архіерея того утвердить нельзя; можетъ быть что онъ употребленъ имъ былъ какъ емисаръ, тайна ему не ввѣрена.

Въ всякомъ случаѣ осторожность требуетъ подержать его здѣсь по крайнѣй мѣрѣ до прибытія графа Ивелича въ Черногорію. Освободя его прежде можетъ онъ увѣдомитъ митрополита, и нанести хлопоты посланнику нашему. Съ отлученіемъ же митрополита быть удастся пріобрѣсти какія либо свѣдѣнія, которыя могутъ дать поясненіи и на счетъ сего прошлеца; а между тѣмъ, увѣщавая его по временамъ, можно будетъ стараться довести его къ признанію.[1]

---

[1] Ово је писмо преписано из московскога главнога архива министарства иностраних дјела из св. 4.

4. Једна биљешка о рапорту консула Фонтона о непријатељству црногорског митрополита к аустријанцима итд.

(Бр. 40 Записка въ докладъ и донесеніе консула Фонтона о враждѣ черногорскаго митрополита къ австрійцамъ и пр.)

Донесеніе генеральнаго консула Фонтона въ которомъ описиваетъ существующую вражду черногорскаго митрополита къ австрійцамъ, отклоненіе его отъ приверженности къ намъ, преданность къ французамъ и вліяніе которое имѣетъ аббатъ Долчи, французскій агентъ, на поведеніе означеннаго митрополита. Фонтонъ полагаетъ что если французы пожелаютъ сдѣлать десантъ къ черногорскимъ берегамъ, дла дальнѣйшихъ покушеніи на Албанію, будутъ приняти охотно черногорцами. Сверхъ того увѣдомляетъ что архимандритъ Вукотичъ, нынѣ здѣсь находящійся, чистосердечно привязанъ къ интересамъ нашимъ и что какъ аббатъ Долчи, такъ и черногорскій митрополитъ по отъѣздѣ его, не нашедъ нѣкоторыхъ бумагъ, и полагая что оные имъ увевены, крайнѣ были озабочены. Сентября 1803.[1]

[1] Рапорат Фронтона не нађох. Нађох ову биљешку овако како је овђе преписах. Из овога се види у кратко какав је био садржај рапорта.

5. Объ архимандритѣ Вукотичѣ (Бр. 39).

По приказанію вашего сіятельства пригласилъ я сего числа архимандрита черногорскаго Вукотича и обявилъ ему что имѣю порученіе съ нимъ переговорить, приступилъ къ кому слѣдующимъ образомъ: Слухи сюда отъ разныхъ мѣстъ доходящіе согласуются во всемъ томъ что вы здѣсь объявили о связи митрополита черногорскаго съ французами. Государственный канцлеръ послѣ сего еще болѣе утвердился въ своемъ къ вамъ благорасположеніи и желая какъ вамъ лично, такъ и всей вашей націи, добра хочетъ видѣть тѣ бумаги, которые вы увезли у митрополита при отъѣздѣ вашемъ изъ Черногоріи, относящіеся до переписки сего съ французами, потеря коихъ крайне встревожила его и аббата Долчи.

На сіе архимандритъ Вукотичъ отвѣчалъ твердо что онъ никакихъ бумагъ не имѣетъ, ибо всѣ таковые, содержащіе замысли митропол аббата Долчи, хранили они отъ него въ т Увѣрившись по бесполезномъ стараніи скл его на свою сторону, въ непреложныхъ его вилахъ быть преданнымъ Россіи, архиман присовокупилъ къ этому, что онъ всяческі рался открыть слѣды ихъ переписки и у планъ ихъ для донесенія сюда, но въ сем какъ не могъ успѣть и есть ли бы имѣлъ бумаги того роду не упустилъ би съ с начала ихъ представить, въ большое доказ ство справедливости доносимаго имъ. Посл началъ я съ нимъ говорить объ его единозе находящихся въ россійской службѣ, спраш знакомъ ли съ находящимся здѣсь и зна умершаго бригадира Пламенца; остались ли него какіе родственники. Остались, сказал мнѣ, и между прочимъ единъ съ имени Пламенецъ, бывшій діакономъ и обличившій покражѣ церковныхъ утварей; а потому и ный изъ духовнаго званія. Сей самый есть ш и емисаръ черногорскаго митрополита и а Долчи; его они посилали неоднократно къ цузамъ и послѣдный разъ къ послу ихъ въ рѣградъ, откуда нынѣшнымъ лѣтомъ онъ былъ въ Одессу, гдѣ и теперь находится. сего Саввы Пламенца можно узнать о всѣх мѣреніяхъ митрополита. Тѣмъ кончившій разговоръ я ему сказалъ что не премину до государственному канцлеру слова его относит до бумагъ, о коихъ шла рѣчь, и что м оставится увѣреннымъ въ благосклонност нему его сіятельства.

Сентября 28, года 1803. Статскій совѣ Константінъ Родофиникинъ.

— При овоме акту стоји прибељежено: рапортъ Государъ читать изволилъ 30 сент. года."

6. Нацрт писма од државнога канцел митрополиту ерцеговачком, 27 новембра 18

Архимандритъ Арсеніи, изъ монастыря отправленый, потвердилъ мнѣ отъ имени высокопреосвященства увѣренія о непо(ко)л приверженности вашей къ престолу Россі

благочестію, и о всегдашней готовности вашей оспѣшествовать къ утвержденію благочестивой изни ввѣреннаго архипастирскому попеченію вашему герцеговинскаго народа.

Государь Императоръ, до свѣдѣнія коего долъ я таковое расположеніе ваше, принялъ оное сьма милостиво и желаетъ что бы единовѣрные оплеменные ему народи столь же удостовѣрены ли въ непреложномъ его императорскаго величества благоволеніи и покровительствѣ, сколь увѣнъ Онъ въ преданности къ Россіи Славенорбскихъ народовъ.

Настоящія смутныя обстоятельства тамошняго ая подадутъ вашему высокопреосвященству слуй оправдать очевыднымъ образомъ сіе удостореніе наше, предохранивъ отечество и паству шу отъ гибели уготовляемой имъ коварствомъ ѣшняго непріятеля ищущаго, подъ личиною зкористнаго доброжелательства къ народамъ, аспространить повсюде властвованіе свое. Отъ розорливости вашей конечно не скрыть что оль ни справедливо желаніе народа герцеговинскаго быть въ независности отъ Порты, здравомысліе и будущее благоденствіе сіе народа предсываетъ ему отлнжить помышленіе его народа редписиваетъ ему отложитъ помышленіе сего до добнѣйшаго времени. Имперія Отоманская, приодя день отъ дня въ большее ослабленіе, тѣмъ олѣее сближаетъ герцеговинцевъ съ сею минуою и обѣщаетъ имъ независимость, безъ всякаго особія иновѣрцевъ. Когда Славяно-Сербскіе народы, уступя нетерпѣливости своей, и обольстившись ложными обнадеживаніями вольности, поустятъ французское правительство водворить единожды воиски свои среды ихъ, то не столь уже ѣгко имъ будетъ сложить иго французское, кото̀е покажется имъ тѣмъ болѣе тягостно что имѣть удутъ дѣло съ народомъ хитрымъ и сильнымъ.

Его императорское величество, роздѣляя опасеніе сіе и пріѣмля мѣры къ отвращенію онаго, жидаетъ что какъ вы, такъ и народъ герцеговинскій подвизатся со своей стороны будете къ спѣху сего благаго начинанія, и полную подать будете вѣру всему тому что отправленный Черную Гору полномочный Россійскій генералъ-леитенантъ графъ Ивеличъ вамъ отъ имени Его объявить будетъ, и есть ли бы онъ потребовалъ содѣйствія вашего на отраженіе хищнаго и властолюбиваго врага, то въ томъ ему отказано не будетъ.

---

7. Писмо Кньаза Александра Чарторискога руском посланику у Бечу графу Разумовском 1804. год. 22. октобра.

Monsieur le Comte!

Par les dernières communications du comte de Stadion, nous avons appris, et non sans peine, le resultat sérieux qu' a eû l' éturderie, car je ne puis l' appeller autrement démarche, de notre consul à Cattaro Mazourewsky.

Nous sommes bien loin de vouloir excuser la démarche irréfléchie de cet agent. Elle a certainement été inconvenable et mr. Mazourewsky ne manquera pas d' en être sévèrement reprimandé. Mais comme d' un autre côté le gouvernement Autrichien paroit avoir pris cette affaire plus sérieusement à coeur, qu' elle ne le méritoit à notre avis, il ne sera pas inutile de récapituler ici les notions que votre excellence doit avoir déjà, tant sur le Monténégro en général que sur nos relations avec ce petit pays. Ces notions serviront, comme nous l' espérons, à modifier l' opinion du ministère Autrichien sur l' incident en question, ainsi que la détermination qu' il a occasionné.

Dépuis environ un siècle, ou pour mieux dire, dépuis le règne de Pierre I-er, les Monténégrins se sont mis sous la protection speciale et immédiate de la Russie. Ce petit peuple, qui a sû conserver son indépendance malgré tous les efforts de la Puissance Ottomane s' est porté à cette démarche de sa propre volonté et a laissé aux souverains de la Russie le soin de le défendre.

Dans cet état de choses et lorsque aucune circonstance particulière n' appelloit l' attention de la Russie sur ce pays, des avis positifs, et qui nous furent transmis de Vienne aussi bien que d' autre part nous firent connoitre que l' Evêque de Monténégro séduit par les suggestions d' intrigues vendus à la France trahissoit ses devoirs

de citoyen et de pasteur et cherchoit à faire seroir le courage des Monténégrins à l' exécution des projets ambitieux du Gouvernement françois contre les possessions européennes de la Porte Ottomane. Ces projets pernicieux étant une fois demasqués, l' Empéreur, notre auguste maître, ne balança pas un instant de prendre le seul parti que lui prescrivoit sa qualité de Prottecteur né du Monténégro. Le lieutenant général comte Ivelitch fut en conséquence expédié vers ces contreés avec la commission d' éclairer les Monténégrins sur les vues pernicieuses de leur Métropolitain et de faire avorter ainsi dans leur principe les machinations du g.-t françois. On fit tomber de préférence le choix sur cet officier général parce qu' étant lui même né dans ce pays et connoissant à fond les localités et l' esprit de ses compatriotes, il paroissoit plus propre que tous autre à déjouer les trames du Métropolitain de Monténégro. Etrangé d' ailleurs à tout autre objet que celui qui lui a été confié ses instructions ne portaient rien qui fût donner le moindre ombrage à l' inquiétude la plus susceptible.

L' expérience sembloit jusqu' à présent justifier ce choix et le g.-t autrichien fût le premier à en ressentir les heureux effets, puisqu' il a suffi de la présence du comte Ivelitch et de quelques exhortations de sa part pour appaiser les mouvements qui s' étoient constatemment entretenus au littoral de Pastrovitch et dans les quatre communes de Zuppa, mouvements dont les symptômes commencaient à devenir alarmants. Je ne relève ces particularités à votre exellence que pour la mettre à même de faire sentir d' autant mieux au ministère Imperiale et Royal, que dans l' envoy du comte Ivelitch au Monténégro la Cour Imperiale de Russie étoit bien éloignée d' avoir des arrières pensées, dont la Cour de Vienne eut pu concevoir quelque méfiance.

Tout ce que je viens de vous retracer, monsieur le comte, relativement aux affaires présentes du Monténégro me permet d' aborder le but principal de cette dépêche. Je veux parler de la nomination d' un Consul de Russie à Cattaro et de la résolution que la Cour de Vienne nous annonce avoir prise à la suite de la démarche ind que mr. Mazourevsky s' étoit permis de son

Il est aisé de s' apercevoir par ce qu cède que la nomination en question d' un n' est, et ne peut être, autre chose que la de l' expédition du comte Ivelitch. Quel motif pouroit on donner en effet à l' insta d' un agent commercial dans un port, ou ne peut voir qu' accidentellement le pavillon N' ayant aucune relation directe avec les de la Russie la ville de Cattaro n' est un intéressant pour nous que par sa proximité le Monténégro. Nous nous refusons certainn à toute idée que les intensions de sa majest périale à cet égard puissent être soupçonnée la Cour de Vienne, cependant pour ne rien om de ce que la confiance la plus illimittée po exiger en pareil cas, nous n' hesitons pas à clarer à notre intime allié, que le principal de la destination de mr. Mazourevsky étoit de seconder le comte Ivelitch en lui tenant de sécrétaire. S' il en étoit pareillement dan obligations d' accorder son assistance à ceux Monténégrins, qui viendroient par fois la récla on ne sauroit sans injustice en déduire au conséquence équivoque. Toutes les Puisance l' Europe, hormis la France, ayent admis la petence des agents russes dans leur interventi faveur des sujéts de la république Sept-Insul le droit de protection qu' ils seroient dans l d' exercer en faveur des Monténégrins ne pou être regardé, que comme encor plus légitim par conséquent moins susceptible d' être cont puisqu' il reponse sur des lettres plus an que le temps a sanctionnée. Du reste il n' y doute que mr. Mazourevsky en se portant démarche irregulière, devoit encourir la désa bation de notre auguste maître. Je ne veux preuve que le rapport de mr. le barone de Ro lui même qui en rendant compte de cet é ment y fait parte en même temps, que le c Ivelitch désavoua la conduite du consul Rus

Sa majesté Imperiale a donc vû avec un r bien vif que la Cour de Vienne tirant à c quence un fait qu' il étoit facile de redr

oulut en quelque façon rendre notre Cour resonsable de l' imprudence d' un agent subalterne t aima mieux brusquer sa resolution, plutôt que e s' expliquer amicalement avec Elle. Tout gouernement est sans doute en droit de prendre pour a sûreté de ses États telles mesures que sa saesse lui indiquera et nous n' avons assurément as le droit de nous ingérer dans les arrangeiens intérieurs que la Cour de Vienne juge néessaire même avec l' intention de les consurer. 'ependant nous aimons à croire que vû l' amitié ui règne entre les deux Souverains, on aura égard ux considérations que je vais vous exposer, moneur le comte, et qui rendent très désirable qu' n revienne sur la détermination qui vient d' être rise relativement au port de Cattaro.

La Cour de Vienne connoit dans tous ses raports l' objet de la mission du comte Ivelitch, elle e peut ignorer que le succès de cette mission seroit vantageux aux intérêts des deux Cours Impériales.

Il s' agit de déjouer des intrigues ourdies ar le g-l françois de concert avec l' Evêque de Ionténégro et dont le résultat compromettroit, eut être, la sûreté des États héréditaires, tandis ue nous n' y sommes en jeu que pour des intéêts, qui ne peuvent avoir pour nous qu' une imortance secondaire. Il seroit donc difficile de suposer que la Cour Impériale et Royale voulut sous n prétexte dans le fond très leger mettre des ntraves et augmenter les embarras du comte Ivetch, en se refusant à l' admission de mr. Maourevsky en qualité de consul à Cattaro. Il se résente une autre considération non moins inrtante et ajouter à la peine qu' eprouveroit sa ajesté Impériale en cas que la Cour de Vienne oulut persister dans résolution de déclarer port ilitaire celui de Cattaro. La nomination de mr. Iazourevsky au consulat en cette ville étant deenue notoire par tout une détermination paille établiroit dans l' opinion publique l' idée une divergence d' opinion, d' une germe sisanie entre les deux Cours Impériales, i produiroit les effets les moins désirables et nt le g-l françois surtout ne manqueroit pas de er avantage, comme le ministère autrichien l' a très judicieusement observé plus d' une fois avant que le cas, dont il s' agit eût lieu. Aprés toutes ces considérations ce n' est que par manière d' acquit, et pour ne pas laisser sans réplique dans une déscussion de ce genre rien de ce qui a été avancé à ce sujet par le ministère Impérial et Royal, que je reléverai la comparaison qu' on a voulu établir entre le Port de Cattaro et celui de Sebastopol. Ce dernier n' est effectivement autre chose qu' un port militaire, puisque c' est là que se trouve le dépôt de toutes les forces navales de la Russie sur la Mer Noire et on n' avoit pas besoin d' aucune raison cachée pour le déclarer tel. Celui de Cattaro au contraire considéré comme position militaire ou comme échelle commerciale, ne présente aucun de ces avantages, qui puissent nécessiter des mesures extraordinaires.

On ne pouvra donc prendre la change sur la mesure à la quelle le cabinet de Vienne a voulu se décider et l' on ne manquera pas d'en tirer la conséquence que la désunion et la méfiance commencent déjà à agir entre les deux Cours. Notre auguste Maître espère trop de l' amitié d' Empereur François II pour ne pas être assuré que sa Majestè Impérial et Royal ne permettra pas qu' à la suite d' une affaire si peu essentielle de telles suppositions puissent s' accrediter aux quelles il est sous tous les rapports très important de ne pas laisser se former.

Votre Excellence voudra donc bien faire parvenir à la connoissance du ministère Impérial et Royal en comuniquant au vice-chancelier de la Cour et d' Etat le contenu de cette dépêche, l' impression penible qu' à faite sur sa majesté Impérial la resolution pris par la Cour de Vienne de fermer au commerce le Port de Cattaro. Pleinement convaincu que ce ministère saura apprécier dans toutes leurs valeurs les motifs qui nous font souhaiter un amiendenent à la mesure en question, nous aimons à nous flatter que cette circonstance ne sera pour sa Majesté qu' une occasion de plus de reconnoitre les dispositions vraiment amicales de notre intime allié.

Prince All. Tchartorysky.

St. Petersbourg, 22. octobre 1804.

P. S. C' est avec bien du plaisir que nous avons vû par vos dépêches sur N°. 113. et 114. que dans vos explications avec le vice-chancelier comte de Cobenzel Votre excellence a prévenu les ordres de l' Empereur qui nous sont adressés aujourd' hui relativement aux Monténégrins et à mr. Mazourevsky notre consul à Cattaro. Les détailes dont je vous entretiens vous mettront à même de doner des explications plus amples au Cabinet de Vienne qui ne saura méconnoitre l' utilité qui doit résulter pour l' Autriche même de nos relations avec le Monténégro.

Quoique (à notre grande surprise) nous soyions privé dépuis 3 mois des rapports du général-major Ivelitch, il paroit par les notices indirectes, qui nous sont parvenues, que le Métropolitain a été amené à la fin à proffesser meilleurs principes et à rompre les relations avec les agents françois. Aussitôt que nous apprendrons positivement que ce changement s' est opéré à Monténégro, nous serons dans le cas de commettre mesures ullérieres que notre Cour devra prendre pour empêcher que le pays de Monténégro ne revienne aux liaisons que les Français y avoient fondeés à quoi la présence d' une agent russe dans le voisinage peut le plus concourir. Nous esperons que la Cour de Vienne pesant mûrement toutes ces considerations ne fera plus de difficultés à renomer à son projet de déclarer Cattaro Port Militaire, et que loin d' entraver les mesures salutaires que les circonstances nous ont engagé de prendre elle les secondera au contraire.

22. octobre 1804.

A. Tchartorysky.

---

8. Бр. 138. Нацрт депеше посланику Разумовскоме од 19. децембра 1804.

(Projet de Dépêche à l' Ambassadeur comte de Razoumoffsky, 19. Décembre 1804).

La communication que nous vient faire le comte de Stadion d' une Dépêche ostensible qui lui fut adressée en date du 2. Décembre dernier, nous replace de nouveau dans la necéssité de revenir avec v. e. sur l' objet qui concerne le Monténégro. Apres avoir essayé dans cet office de prouver par les dispositions du traité de Chistove la dépendence du Monténégro de l' Empire Ottomane le ministère Autrichien y cherchait à nous faire reconnoitre la nécéssité pour la Cour de Vienne de recouvrir à des voies de rigueur pour terminer ses embarras avec les Monténégrins et principalement avec leur Métropolitain.

Déjà à la lecture de premières lignes nous avons été fortement surpris de ce qu' on ait voulu à Vienne, établir sur les dispositions du dit traité la sujétion du Monténégro à Empire Ottoman. Pour se rendre une compte exacte de notre surprise il suffit de se rappeler l' époque à la quelle le traité de paix fut conclu, et la Cour I.le et R.le se souvient assurement qu' après que l' Autriche eût mis fin par ce traité à la guerre, que les deux Cours Impériales avoient entreprise d' un commun accord contre la Porte. La Russie se trouva être seule en guerre contre cette Puissance, qui doit pour nous être parfaitement étrangère. Ce n' est donc pas le traité mentionné qu' on peut nous apposer comme une autorité dans le cas dont il s' agit. D' ailleurs, sans m' arrêter longtemps à l' epoque, si peu agréable pour nous, je ne puis m' empêcher d' ajouter qu' on a bien plus de peine encore à expliquer comment une transaction passée entre deux Puissance pourroit mettre y un Etat libre qui n' y fut pour rien.

Dépuis plusieurs siècles les Monténégrins sont en possesion d' une entière indépendance. Tous les efforts qu' on a vu faire à plusieurs souverains Ottomans, pour les en dépouiller, sont venus échouer contre les roches et le courage des habitans de ce petit pays, et ce n' est pas d' un traité de plume ni en vertu d' un traité dont ils ne soupçonnent peut être pas l' existance, qu' ils pourront être rangés dans les classes des sujets Turcs. La Cour de Vienne ne voudra pas non plus que ce même traité de plume imposa à la Russie la dure necessité de retirer sa protection à un peuple qui en jouit dépuis un siècle, et qui s' est jeté volontairement entre ses bras.

Tout ce qui vient d' être parfaitement appliqué aux traités et conventions de la Porte avec

ex-Republique Vénitienne est sans importence ar cette dernière avoit tout aussi peu de droits e disposer du Monténégro que telle autre Puisance de l' Europe. Si les Monténégrins eûrent oujours le joug Ottoman en horreur, ils ne se ontrerent pas moins jaloux de préserver leur ndépandance contre les entreprises des Vénitiens, t ils suivirent cette dernière marche avec le ême succès.

Pour ce qui regarde la Porte Ottomane depuis ombre d' années elle est instruite de la protecon, que la Russie accorde au Monténégro et ernièrement encore lorsque des circonstances rgeantes et suffisamment connues nécéssiterent expedition du comte d' Ivelitch, nous ne manquâes pas de mettre le veritable objet de sa mision. La Porte connoisant parfaitement l' existance olitique du Monténégro, et ne se dessimulant pas ue ce pays se trouve absolutement hors de sa épendance, ne sauroit concevoir le moindre omrage de ces rapports avec la Russie, et S. M. J. assurant pleinement à ces egard son intime allié e charge volontiers de repondre à toutes les eclamations, qui pourroient lui être adressées de a part de la Porte relativement au dit pays.

J' aborderai maintenant les motifs allegués ar la Cour de Vienne dans la Dépêche précéente du comte de Cobenzl pour établir la néessité de prendre des mesures sérieuses relativeent au Monténégro et principalement contre le létropolitain. J' ai déjà observé plus haut et il e sera pas inutile de le rappeler encore que deuis un siècle le Monténégro se trouve sous la rotection de la Russie. Si à la suite du voeu unaime dernièrement exprimé par les habitants de ce ays, notre influence y fut consolidée il nous seme que la Cour de Vienne devroit se rejouir avec ous de ce succès comme d' un moyen de plus ue nous nous sommes acquis par là de cimenter avantageux rapports d' amitié et de confiance ui subsistent entre ses deux pays.

En renumerant les preuves irrefragables que M. I. lui a donné en differents temps de son eu constant et sincére à cet egard. Il lui sera se de se convaincre que notre auguste Maître fidel à ses principes n' usera quant à l' Autriche de son inflence au Monténégro, que pour conserver le bon voisinage de ce pays avec les provinces avoisinantes de la domination autrichienne. S. M. I. pouvant compter sur un attachement inviolable de la part des Monténégrins et ayant plus d' une raison à croire que leur Métropolite est cincérement revenu à son devoir n' hésite pas à repondre à la Cour de Vienne de la conduite future des Monténégrins à moins que des intrigues sourdes et soufflées du dehors ne viennent entraver ses soins. De cette manière les mesures vigoureuses devenant parfaitement inutiles, la Cour I-le et R-le pourra les raporter sur d' autres points, qui doivent selon nous attirer de preferance son attention.

En examinant ainsi l' application des dites mesures et les motifs qui en ont suggeré l' idée à la Cour de Vienne, l' Empereur a reçu avec une satisfaction toute partuculière l' assurance qui nous fut donnée par le comte de Stadion, que la Cour I-le et R-l n' étendra jamais ses vues sur la possession du Monténégro et même ne se permetra aucun empiètement sur le teritoire de ce pays. S. M. I. se reposant entièrement sur la loyauté connue de son intime allié n' en demande pas plus pour être parfaitément tranquille à set egard, et desire seulement qu' on le soit également à Vienne sur le compte de menées presumées du Métropolite; car il est plus que probable, que selui-ci voyant l' attachement inébranlable de ses compatriotes pour la Russie, et connoissant suffisamment la nature des rapports qui existent entre les deux Cours Impériales s' abstiendra desormais de toute demonstration, qui pouroit fournir à celle de Vienne le sujet de quelque plainte contre lui. Dans tous le cas, s' il arrivoit qu' il oublia la dernière leçon que nous lui avons donnée et qu' il se portant à de nouvelles machinations, il est à esperer, qu' on trouvera toujours dans la personne de l' agent Russe un surveillant asser vigilant pour les decouvrir et les dejouer à temps.

Quant au consul Mazourevsky, sa conduite ayent été fortement et à plusiers reprises redres-

sée il n' y a pas de doute qu' il n' y apporte les amendemens desirés par la Cour de Vienne. Si cependant contre toute attente il continuoit à donner de justes sujets de mécontentement contre lui le ministère I-le et R-le peut être persuadé, qu' on s' empressera ici à y remédier en donant une autre destination à mr. de Mazourevsky.

Ayant ainsi repondu à toutes les points de la dépèche relative aux affaires du Monténégro que le comte de Stadion nous a communiquée, je dois prier V. E. de communiquer également in extenso le contenu de la presente au vice-chancelier de la Cour et d' Etat.

Avant de terminer j' ai encore à vous transmettre, mr. le comte, la resolution de l' Empereur touchant l' autorisation delégue par les Monténégrins au cousul Mazourevsky d' intervenir au près des autorités autrichiennes à Cattaro, toutes les fois qu' ils seront dans le cas d' y faire quelque reclamation.

Sa Majesté Impériale désire vivement que sette intervention fut admise par la Cour de Vienne convaincue comme elle est, que les Monténégrins s' étant une fois soumis à la juridiction du consul Russe à Cattaro, leurs rites frequentes aves les sujets autrichiens, non seulement puront être toujours prevenus par les soins de cet agent, mais que le germe en sera même étouffé. L' amitié et l' alliance qui unissent les deux Souverains nous autorisent à croire que cet objet ne rencontrera à Vienne aucune difficulté. J' y ajouterai la considération que l' exemple n' est pas nouveau: toutes les puissances de l' Enrope ont déjà reconnu ce droit à S. M. I. relativement à la République Sept-Insulaire, et l' Empereur ne doute nullement que son auguste allié voulut cette-foi-ci être moins complaisant.

S. M. I. vous charge en conseqnence, mr. l' ambassadeur, d' en faire incessamment la demande auprès du ministère autrichien par un office en forme à l' effet d' obtenir les ordres nécessaires pour les autorités de Cattaro relatifs à la competence de mr. Mazourevsky dans son entremise en faveur des Monténégrins.

---

9. Депеша књаза Чарторискога графу Р[...] мовскоме у Бечу.

(Dépêche du Prince Czartorysky au comte Razoumoffsky à Vienne. St. Petersbourg 27. J[...] vier 1805.

Руком императора Александра I напис[...] „быть по сему").

Les communications successives que nou[...] faites le comte de Stadion relativement aux a[...] res de Monténégro les dépêches du compte I[...] litch apportées ici par le major Miletitch m' [...] gagent à entretenir de rechef v. e. sur cet ob[...] Je le fais avec d'autant plus d' empressement [...] les explications que j' ai à vous transmettre, s[...] de nature à tranquilliser entièrement le cabi[...] de Vienne sur les doutes qu' il semble avoir con[...] et qu' elles serviront á redoubler sa juste c[...] fiance dans la sagesse des dispositions de no[...] auguste Maître et dans l' amitié qu' il' a vou[...] à S. M. I. et R-le.

V. E. a déjà été à même de deposer ampl[...] ment à la Cour de Vienne les raisons qui o[...] motivé l' envoi du général Jvelitch et du cons[...] Mazeurevsky. Le but que s' est proposé not[...] auguste Cour étoit de détruire dans ces contré[...] l' influence françoise qui commençoit à deven[...] allarmante et dont les provinces avoisinnantes d[...] S. M. I. et R-le auroient été les premières à s[...] ressentir. Ce but ne pouroit être que confor[...] au desir du Cabinet de Vienne. Il' y avoit de[...] moyens d' y pervenir, celui de remplacer le M[...] tropolite par une personne plus dévouée aux i[...] térêts et au sistème des deux cours Impériales [...] de conserver ce Prelat en le fesant rentrer da[...] le bonne voye. Ces deux moyens devenoient ind[...] ferens en eux- mêmes, pourvû que l' effet des[...] fut produit, et il ne s' agissoit plus que d' adopt[...] celui qui rencontreroit dans l' execution le mo[...] de difficultés. Le ministère autrichien avoit d[...] remarqué qne le dernier etoit est préférable [...] s' est aussi celui que mr. de Ivelitch a ch[...] comme plus simple et plus convenable. En e[...] le Métropolite a su acquerir un accendant r[...] sur l' esprit des Monténégrins, et nous n' av[...] pas cru devoir insister sur la resolution de

déplacer, mais en même temps nous avons acquis la conviction que ce peuple dévoué et attaché à la Russie par les liens de la religion et de l' origine et appreciant sa protection et ses bienfaits ne se laisseroit entraîner sous aucun prétexte dans une union avec la France; de sorte qu' en supposant même que les protestations du Métropolite ne soient pas sincères, il n' osera pas agir contre nous s' il veut conserver son pouvoir.

Tel est l' état des affaires dans le Monténégro et rien ne seroit plus impolitique que de diminuer dans ce moment nous soins relativement à ce pays. La Cour de Vienne en a reconnu elle même la convenance et l' utilité. Mr. le comte de Kobenzl dans l' une de ses dépêches au comte de Stadion exprime le désir que nous prenions les mesures nécessaires pour nous assurer de la sincérité et de la continuation des sentiments que semble professer maitenant l' evéque de Monténégro. Pour y parvenir et pour couper court à jamais aux intrigues françoises, l' Empereur seroit indispensable la presence d' un de nos employes dans le Monténégro et celle d' un consul Russe aux Bouches de Cattaro, à fin de faciliter les communications avec ce pays. Il s' entend de soi même que le but principal de la gestion de ces deux agents sera toujours d' employer au Métropolite et au peuple monténégrin des sentimens conformes aux désirs et à la juste attente de la Cour de Vienne. Il paroit même que de cette manière on s' assereoit le mieux de la tranqulité de ce pays, ce qui ne lesseroit pas que d' être essentiel sourtout dans ce moment on l' on sera occupé aussi exclusivement autre part. Le serment prété en dernier lieu par les Monténégrins de rester fidéles à la protection de la Russie et par conséquent de ne pas rechercher celle de la France est une circonstance qui ne peut qu' ajouter à la satisfaction de la Cour de Viene, et qui nous donne déjà assez d' ascendant sur eux pour ne pas hésiter à rassurer le ministère autrichien sur toutes les menées du Métropolite, tendantes à troubler le repos des sujets de S. M. I. et R[le] aux envoions des Bouches du Cattaro. Il est donc interessant de maintenir ce peuple dans les bonnes dispositions qu' il manifeste et d' eloigner toute nouvelle discussion qui pouroit entraver le succes de nos soins. En conséquence l' Empereur se plait à croire que son intime allié les Lui facilitera en ne donnant pas suite à l' affaire du monastère de Stagnovitch et en ordonnant de traiter bien les Monténégrins qui viendront ou pour le commerce ou pour d' autres affaires particulières sur le territoire autrichien. Il' sera aussi prescris à cet effet à notre consul à Cattaro d' employer ses bons offices pour empêcher toutes les rixes qui pouroient s' élever dans ces occasions. Pour cet effet j' ai à vous instruire, monsier le comte, que sa majesté Impériale désire que l' autorisation dont les Monténégrins ont eu l' intention de munir mr. Mazourevsky puisse être admise par le cabinet de Vienne. L' Empereur est convaincu que les Monténégrins ayant une fois adopté la jurisdiction du cousul Russe à Cattaro, il sera facile de prevenir ou d' appaiser par les soins de cet agent les démélés fréquentes entre eux et les sujets autrichiens et même d' en étouffer le germe. Leur refuser cette demende produiroit a coup sur un effet contraire.

V. E. voudra donc bien inviter officielement la Cour, ou vous êtes, a consentir que mr. Mazourevsky intervienne aupres des autorités autrichiens à Cattaro toutes les fois que des individus monténégrins seront dans le cas de reclamer son assistence, et nous avons lieu de croire qu' elle s' y refusèra d' autant moins que dans un cas semblable toutes les Puissances n' ont fait aucune difficulté de consentir que nos agents gérent en même temps les affaires des sujets de la république des Sept-Insulaire. En suivant nos conseils le ministère autrichien se trouveroit hors de toute mesure de rigueur y paroitrait superflue. La protection de la Russie sous la quelle se trouve le Monténégro depuis plus d' un siècle et le recours recent que ses habitans y ont eu seront sans doute appréciés dans cette occurrence à leur juste valeur par la Cour de Vienne. L' Empereur a reçu avec une satisfaction toute particulière les assurances que mr. le comte de Stadion nous à donné qu' elle n' etendroit jamais ses vues sur la prof-

fession du Monténégro, et qu' elle ne ce permetroit aucun empiètement sur le territoire de ce pays. V. E. voudra bien à son tour réitérer au ministère Autrichien l' assurance pue nous ne negligerons de notre côté rien de ce qui poura être agréable à l' Empereur et que sa majèsté après les rapports qu' Elle a reçu du comte de Ivelitch croit pouvoir repondre dorénavant d' une conduite plus satisfaisante de la part du Métropolite et des Monténégrins. Ce n' est pas que nous ayons l' intention de dissuader la Cour de Vienne de se mettre sur ce point en mesure, tout au contraire nous desirons qu' elle rassemble sur les côtes de l' adriatique sous quelque prétexte que ce soit des forces suffisantes, dont la présence ne peut que contribuer à consolider la tranquillité de ces contrées mais dont le veritable but sera d' être portées au premier signal dans le Venitien, ou même selon qu' on en verroit la nécéssité sur la côte oppossée de l' adriatique.

Outre les raisons ci-dessus mentionnés, qui font desirer à la Majesté Impériale la promenance de deux agents dans ces contrées v. e. n' est etrangé de confier aussi à notre intime allié que l' Empereur a le projet lorsque les hostilites commenceront en Italie de faire lever par leurs soins un corps franc dans le Monténégro, pour l' employer auprès de l' armée qui agira dans le Royaume de Naples sans compter l' avantage qui peut en resulter pour nos operations, on parviendra par ce moyen à donner de l' occupation à la jeunesse oisive et inquiete de ce pays.

Pour ce qui est des bruits qu' on a fait courir sur les prétendus projets de la Russie dans le Monténégro et sur lesquels notre Consul à Cattaro est accusé d' avoir tenu des propos déraisonables, ils sont trop absurdes pour qu' il soit necessaire de les refuter. Notre sisteme à l' egard de la Porte est assez connue par le Cabinet de Vienne pour qu' il puisse y ajouter foi, et il ne faut les atribuer qu' à un zèle mal entendu du mr. Mazourevsky qui selon les apparences, les aura disséminé dans la vue de faire plus d' effet sur les Monténégrins. Il' a nèanmoins déjà été repris très sévèrement et nous venons de le réprimander itérativement. Nous ésperons d' après cela que sa conduite sera à l' avenir plus convenable et fera oublier ses écarts anterieurs; si toute fois il continuoit à donner au gouvernement autrichien des motifs de mécontentement au point de faire désirer son rappel, nous nous empresserens de ceder au désir qui nous en seroit repeté et de donner à mr. Mazourevsky quelque autre destination. Sa majesté Impériale en attendant pour prevenir tout abus de confiance de la part de nos agens au Monténégro, et pour mieux examiner l' état des affaires dans ce pays es s' assurer que ses vues y seront remplies à sa satisfaction et à celle de la Cour de Vienne, vient de nommer à cette fin mr. le conseiller d' Etat Sancoffsky qui se rendra incessamment sur les lieux. Cet employé a donné des preuves de prudence et de zèle, et son personnel le rend tout a fait propre pour une commision de ce genre.

Il me reste à parler à v. e. des appréhensions que le cabinet de Vienne temoigne sur l' effet que nos démarches dans le Monténégro ont pu produire sur l' esprit de la Porte Ottomane. Depuis nombre d' années elle est instruite de la protection que la Russie accorde au Monténégro et dernièrement encore lorsque des circonstances urgentes et suffisament connues necessiterent l' expedition du comte Ivelitch, nous ne manquames pas de mettre le ministère turc au fait du véritable objet de sa mission. La Porte connoissant parfaitement l' existance politique du Monténégro ne se dissimulant pas que ce pays se trouve absoliment hors de sa dependance ne sauroit prendre ombrage de ses rapports avec la Russie et sa majesté Impériale croit pouvoir rassurer à cet égard son intime allié et se chargera volontiers de repondre au reclamations qui pourroient Lui être adressées à ce sujet de la part du gouvernement turc.

Je ne sourois a cette occasion passer sous silence la citation faite par le ministère autrichien du traité de Chistov dans le cours de nos discussion sur le Monténégro. Je ne pretends pas ici traiter la question du droit public si un traité conclu entre deux Puissances peut leur donner le

oit de disposer d' un pays qui ne reconnoit pas r domination et dont aucune d' elles n' a été possession. Mais puisqu' on nous a cité le traité Chistov. il sera necessaire de faire observer au nistère Impériale et Royale que la Russie ne peut mettre comme obligatoire pour Elle un traité quel Elle n' a jamais adhéré ni pris part; et M[té] l' á vu avec d' autant plus de peine mennné dans la communication du comte de Stan à Son ministère, qu' elle a dû se rappeller cete occasion les circonstances, qui ont accomgné la conclusion de ce traité."

---

10. Једна биљешка о рапорту мајора Милеића од 10 Јануара 1805. Бр. 40.

Отставной майоръ Милетичъ, присланный да куріеромъ отъ генералъ-лейтенанта графа велича, по даннымъ здѣсь прошеніямъ объясняъ что игуменъ Трофимъ изъ Герцеговини, узнавъ то онъ Милетичъ отъѣзжаетъ въ Спбургъ, прилъ къ нему ночью въ Рагузу и просилъ именемъ народа герцеговинскаго донести вашему веичеству о предданности всѣхъ герцеговинцевъ о желаніи ихъ быть подъ потровительство Росіи, подобно черногорцамъ, каковое желаніе не мѣютъ показать явно, поелику всѣ архіереи у ихъ изъ грековъ и преданы Портѣ, и что наодъ послѣдуетъ охотно всѣмъ тѣмъ направленіямъ кои ему отсюда будутъ даны. Въ заключеніи онаго Милетичъ доноситъ о непремѣнной редданности Черногорцевъ къ Россіи и о желаніи ихъ препоручить ему Милетичу нѣсколко олодыхъ людей для обученія европейской дисциплинѣ.

---

11. Извјештај о писмима црногорскаго архимандрита Симеона Ивковића 1807 године.

Черногорскій архимандритъ Симеонъ Ивковичъ подалъ два письма, изъ коихъ въ первомъ являетъ что отправленъ онъ съ тѣмъ что бы повергнуть предъ вашимъ императорскимъ величествомъ единодушное желаніе митрополита черногорскаго и всѣхъ народовъ того края, право славную вѣру исповѣдующихъ: 1. что бы по низложеніи всемірнаго врага соединитъ во едино провинціи: а) Черногорскую съ присовокупленіемъ къ ней трехъ городовъ албанскихъ: Подгорицы, Спужа и Жабляка; б) Боку ди Катаро; в) Герцеговину; г) Рагузу и е) Далмацію. 2. Соединеніе сіе утвердить на вѣчныя времена однимъ общимъ наименованіемъ сихъ областей Славеносербскаго царства. 3. Присоединить титулъ славено сербскаго царя къ августѣйшему титулу императора Всероссійскаго. 4. Для управленія симъ царствомъ назначить президента изъ природныхъ Россіанъ. 5. Общее желаніе народа что бы вицепрезидентомъ и товарищемъ управляющаго наименовать черногорскаго митрополита и по примѣру митрополита карловицкаго, что въ Венгріи, украсить его титуломъ князья Россійскаго и чиномъ дѣиствительнаго тайнаго совѣтника. 6 столицею сего царства и мѣстопребываніемъ президента и вицепрезидента назначить Рагузу, яко средоточіе пяти областей. 7. Въ митрополіи Славено-сербскаго царства подънынѣшнымъ митрополитомъ, постановитъ трехъ архіереевъ: въ Далмаціи въ городѣ Зарѣ; въ Герцеговинѣ въ городѣ Требинье; и въ Катаро, который будетъ намѣстникомъ митрополита. 8. Въ сихъ трехъгородахъ учредитъ по одной Семинаріи или школѣ. Въ заключеніе же народы сіе желаютъ сохранитъ на вѣчныя времена свою вѣру и вольность, подъ покровительствомъ Россійскаго престола.

Во второмъ письмѣ, по особому порученію отъ митрополита, коего прилагаетъ и письмо, представляетъ о многихъ трудахъ и усердіи и чесности статскаго совѣтника Санковскаго митрополитъ проситъ что бы до новаго въ томъ краѣ учрежденія онъ былъ оставленъ полномочнымъ вашего величества; а въ награду ему испрашиваетъ чинъ камергера и орденъ святаго Владимира; майору графу Воиновичу, комменданту въ Кастелъ Новѣ, чинъ, пенсію и орденъ; оберъ іеромонаху Владевичу, тайному секретарю митрополита, что бы онъ въ свое время былъ архіереемъ въ Герцеговинѣ; римскаго исповѣданія

сопра интенданту Замбарину, за особливую его ревность къ Россійской имџеріи и престолу, пенсію и орденъ; ознаменовавшемуся отличнымъ мужествомъ при занятіи Бока ди Катаро штабсъ капитану 4-го монаршаго полка и кавалеру ордена св. Іоанна, Скоробогатову чинъ, пенсію и орденъ. Въ заключеніе же архимандритъ Ивковичъ представляетъ и ходатайствуетъ: 1 о братѣ родномъ митрополита Саввѣ Марковѣ Петровичѣ, который и Сенявинымъ за храбрость и мужество его отлично рекомендованъ, представляетъ о награжденіи его знакомъ отличія, пенсіею и достоинствомъ графа Россійскаго; въ своемъ отечествѣ ползуется онъ почестію княжевскою, ибо въ грамотахъ государя императора Петра Великаго родъ Петровичевъ именуется князьями. 2. роднаго племяника митрополита, Станислава Петровича, также отлично рекомендованаго Сенявинымъ, проситъ о награжденіи знакомъ отличія. 3. Станиславу Заецъ — Бело, ближайшему тѣлохранителю, проситъ золотую медаль для пошенія на шеѣ и денежное награжденіе.

---

12. Рапорт цару Александру I. 1807. Бр. 41.
(высочайше утверждено въ Бартенштейнѣ 3 майя 1807)

.... Такъ какъ обстоятельства не дозволяютъ еще занятся устроеніемъ того края, то я по предмету сему заготовилъ отвѣтное отъ себя письмо к черногорскому митрополиту. Относительно же наградъ, по представленію отъ митрополита и отъ Ивковича, то представляю слѣдующія замѣчанія: статскому совѣтнику Санковскому св. Владимира 3-й степени; майору Воиновичу св. Владимира 4-й степени; оберъ іеромонаху Владевичу, тайному секретарю митрополита, митрополитъ желаетъ что бы въ свое время былъ архіереемъ въ Герцеговинѣ. Написать Самоковскому что то можетъ послѣдовать когда дозволятъ обстоятельства и зависѣть будетъ отъ общаго избранія; Замбарину табакерку въ 1500 рублей; Скоробогатовъ долженъ быть рекомендованъ отъ своего начальства; Саввѣ Маркову Петровичу орденъ св. Анны 2-й степени; Станиславу Петровичу табаке 1500 рублей; Заецъ-бело золотую медаль лубой, или красной лентѣ; брату архима Ивковича, александрійскаго гусарскаго пол мистру, Даниловичу персвести его въ тѣ которые находятся въ Черногоріи и пожа его чиномъ майора. Въ офицерскомъ чин житъ онъ здѣсъ съ 1790 года; а въ насто же съ 1802. Самому архимандриту Ив пожаловать алмазами украшеный крестъ св. 2-й степени, коего онъ уже кавалеръ и сверх пожаловать, вмѣстѣ съ братомъ, 500 червон

---

13. План како да се освоје Славено-с области: Босна, Ерцеговина, Зета, Бока ска и Далмација. Ad Бр. 40.

Настоящія военныя обстоятельства поб ютъ меня по вѣрноподаническому долгу не тѣхъ средствъ кои послужать въ пользу с его императорскаго величества. Будучи ро и воспитанъ до 17 лѣтъ въ Бока ди Катаро тамъ въ славянскихъ земляхъ связи род дружества; а потомъ бывъ въ сихъ краях жды: въ прошедшую съ турками войну въ 89, 90-мъ, равно и въ 1804, 1805 и 1806 г по высочайшимъ порученіямъ, пріобрѣлъ въ племенахъ такую довѣреность что они во случаяхъ, гдѣ польза службы его величеств бовала, исполняли всегда все то о чемъ я лагалъ имъ и тѣмъ доказали на самомъ совершенную ихъ преданность Россійском столу; нынѣ же, что бы развлечь францу турецкіе силы, удобно можно ихъ употреб слѣдующему:

Провинція Зента граничитъ съ Черною Г а Герцеговина съ Бока ди Катаре и Се будучи смежна также съ Далмаціею и Бо Народы сихъ областей толико же храбры ненавидятъ иго магометанское, вооружены и готовы при первомъ знакѣ нанести Отома Портѣ смертелный ударъ, ежели только по сіе будетъ; а кичливаго Наполеона не заставитъ отстать отъ своихъ предпріятіи, принудитъ искать мира.

А да бы достигнуть по сему предположенію желаеной цѣли неопходимо нужно:

1. Изъ войскъ Россійскихъ отправить изъ алахіи, въ сосѣдствѣ съ Сербіею, колону изъ 2 баталіоновъ пѣхоти и 3-хъ полковъ Казаковъ вступя съ оными въ Сербію, отрядить изъ оной есть баталіоновъ и два полка казаковъ и, приедина къ сей колонѣ три тысячи отборныхъ ербовъ, перейти къ рѣкѣ Длинѣ въ провинцію ерцеговину, гдѣ также обытають племена славнъ христіанскаго исповѣданія въ четверо болѣе урокъ, и по примѣру сербскаго народа желаютъ бросить съ себя иго Порты; легко завлядѣютъ аходящимися тамъ тремя крѣпостями безъ всяаго укрѣпленія и будучи снежны Бердамъ союящимъ подъ высочайшимъ покровительствомъ оссійскаго скиптра, гдѣ также найдётся отбораго и неустрашимаго войска десять тысячь, съ оторыми запять немедленно Зенту провинцію, ъ стари принадлежавшую сербскимъ государямъ обытаемую славянами, преизобильную съѣстны и припасами. Такимъ образомъ отрѣзана будетъ ъ Турціи провинція Боснія, въ которой также одится въ трое больше христіанскихъ Славянъ, жели турокъ и которые безъ сомнѣнія предать себя безъ пролитія крови. Такою диверсіею естоко потрясется Стамбулъ, когда вдругъ поряетъ лучшія области и принужденъ будетъ влечь всѣ свои силы, ибо увидитъ необходисть спасать другія смежныя съ ними провинціи.

2. Въ тоже самое время сверху горъ напасть Бока ди Катаро и Дакмацію и заставить франовъ немедленно бѣжать изъ оной; а когда пообится то изъ жителей Далмаціи можно нать войска 20 тысячь и сѣвъ на рыбачьи лодки, хъ имѣется тамъ во всякое время болѣе тысячи бнихъ для сего предпріятія, ибо на каждую стить можно до 40 человѣкъ, переплить адріескій заливъ, чрезъ 80 верстъ, въ Анкону и ть всю Пулію, преизбыточную всѣми нужными ребностями.

На всемъ походѣ войска Россійскіе не поднутся ни опасности, ни недостатку въ пропи, ибовъ странахъ, кои они проходить будутъ, всемъ изобиліе и обытаютъ вездѣ славянѣ.

Сіи славянѣ, когда услышать только о намѣреніи Россійскаго Императора защитить православную вѣру отъ ига магометанскаго и отъ Наполеона, со всею ревностію примутся за оружіе и не пощадятъ ни крови ни жизни своей, что бы ниспровергнуть супостатовъ; покровителю же своему, монарху Всероссійскому, доставитъ безсмертную славу за спасеніе единовѣрцевъ и цѣлой Европы; а Сербію возстановитъ ня блистательную степень государства, которое въ состояніи имѣть подъ оружіемъ до 200 тысячь неустрашимаго войска.

На овоме писму немаше потписа; али из тога што је оно додато к бр. 40, а под бр. 40 је биљешка о рапорту Мајора Милетића, то ће и овај план бити његов.

---

14. Писмо d' Анштета (d' Anstett) графу Салтикову из Беча 21. новембра/3. децембра 1808 године. Бр. 547 (23).

Monsieur le Comte!

Je viens de recevoir par la voye de Trieste l'expédition que v. e. ce trouvera ci-jointe. Elle etait adressée à mr. Ambassadeur prince Kourakin, mais son contenu m'a paru de nature à devoir être porté aussitôt à la conaissance du ministère. Un traité de paix et d' alliance entre les Monténégrins et les Turcs, leurs implacables voisins; un traité motivé par la crainte que montre le Pacha de Scutari, que les François ne songent à envahir l'Albanie, tout cela mérite quelqu' attention dans les conjonctures, ou nous nous trouvons vis à vis de la Porte. Je n' ai assurément point la prétention de faire à cet égard des remarques, qui seroient au moins superflues. Mais je devais à cet accompagnement joindre celle, que, lorsque le Métropolite faisait cette expédition, il n' avait pas encore reçu la reponse de mr. Ambassadeur, qui lui mandait, par ordre de la Cour, qu' il lui était libre d' accepter, ou de ne pas recevoir au Monténégro un consul de France.

Ces mêmes dépêches renferment le récit des affaires, qui ont eû lieu entre les garnisons Françaises et quelques communes, et dont on n' à jamais bien reçu les détails.

15. Писмо краљевске под-делегације од Будве и околине митрополиту црногорскоме.

(La Regia Vice-delegazione di Budua e distreto à Sua Eccelenza Reverendissimo Metropolita di Montenegro. Nr. 717).

Regno d' Italia.

Budua li 19 Luglio 1808.

O' auutto l' onore gia di spiegàre a V. E. quanto interessava S. E. generale in capo Duca di Ragusa Marmont che resedisse in Montenegro una persona incaricata con il titolo di Console, per potere per mezo di questa mantenere fra quella popolazione e l' atuale felice governo un amichevole cordiale corispondenza.

Rassegnai in pari tempo alla sopradetta prelodata E. S. le raggioni tutte delle quali in onore rendermi inteso come quelle che si oponevano per verificare questo desiderio in una popolazione non' avezza avere fra essa una tale diplomatica istituzione, e particolarmente di riconoscerla nella persona del signor Tomich stante le case come sono state segvite fra questo s-r e li Montenegrini ancora nell 1799.

Non tralasciai pure di rendere inteso S. E. il Duca di tutti gl' altri motivi di tenire e di dubio in cui verteva quella Popolazione per simile circostanzà gelosa sempre della sua liberta. Doppo avere detagliamente esposto ogni motivo che li obbligava a rifintarsi di condiscendere al instalazione dell detto console fra essi fui autorizato d' assicurarla della indubitata manutenzione della presenti condizioni.

Primo. Che alor grando vera gichierita l'auetazione di quest' incaricato consolare per fare conoscere la giustizia della qualle sono animate l' operazioni di S. E. il Duca, vera il signor Tomich richiamato alle sue militairi ispezioni, e nominato altro soggetto I. Boneo, e capace non gia mai di nazione Ragusea.

Locondo. Che questo residera in Zettigne, o altra parte che gli vera destinata.

Terzo. Che presso di lui non vi sara alcun militare, ne altre persone, se non quelle, che potessero abisognare al suo ufficio, come sare terprete o scrivano.

Quarto. Che li Montenegrini non saran mai violentati in alcuna cosa, e chi sara tato al console di non framischiarsi in nie quello puo appartenere agl affari interni di Popolazione.

Quinto. Che alor quando abbisogniasse verno qualche cosa in quella parte sara ord al detto console di comunicarli a V. E. onde bilire le direzioni che si dovranno tenere p sua diffinitazione.

Le altre ragionevoli circostanze vi fo dalla nazione desiderate in questo proposito da la fossero reputate necessarie per la co dazione di quest affare ogni qual volta in on di farme le conoscere relative, che potessero e al autorisazione data mi prestero di tosto firm voglio sperare ch' in questa forma potra e consolidata fra la V. E. e sua Eccelenza il una buona e sincera amicizia, e che sodisfan quest' argomento il suo desiderio senza pregiu d' alcuna convenienza fara conoscere la sua tizia e la sua generosita.

Voglia V. E. ricontarmi il ricevimento presente mio foglio, e credermi qualle mi d' alcuna convenienza fara coonore d' assicu della mia venerazione.

Zanovich Regio vice-delegato. Per la forma copia d' originale Simon Orlovich secre Metropolitano.

---

16. Писмо митрополита Петра I граф новићу.

(Petrowich il arciwescovo Metropolitan Montenegro, Albania, e Littorale e del mio stissimo Prottetore il Grande Imperatore di le Russie del ordine di sant Allesandro N Cavalier. Nr. 717).

Zetigne li 7-19 Agosto 1808.

Al Regio vice delegato di Budua e dis il nobil signor Co: Zannovich. Ad Br. 547.

Si comme il vostro foglio, Nr. 504, gi congresso generale di tutto il Montenegro ho publicare a viva voce con la traduzione in

a il qualle il governo popolario, d' altri tutti
api insieme con popolo mi fu a dato la ris-
a in scrito, da quala vi accompagno la copia
forma d' originale con presente questo foglio,
er secondo sono in attenzione il accuso del
vimento; acertandovi d' assigurazione del mio
eto.

Pietro Petrovich.
Simon Orlovich, secretario metropolitano.

**17. Изјава главара црногорских митрополиту
тру I о постављању француског консула у
ну гору. (Ad Бр. 547).**

Высокопреосьщенѣйшій Владыко, намъ же
сокомилостивѣйшій архипастиръ.

На первому нашему црногорскога и брдскога
рода генеральному сейму, минувшаго майя 14.
сла, разумѣли мы изъ слевеснаго предложенія
шего высокопреосвещенства колико жели и тре-
французски генералъ одъ Кампа и дука Мар-
нтъ да буде еданъ офицеръ нѣговъ, по имену
презимену Павелъ Томичъ, за консула фран-
скогъ поставлѣнъ у нашу землю, и на оно
дложеніе ваше ималисмо срећу сви единогла-
вашему высокопреосвещенству такођеръ сло-
но одговорити, молећи васъ и дабисте вы изъ
чи и договора свега народа кому се пристои
сьмено одговорили, да мы за различите узроке
енога консула примити не можемо. Но бу-
ли опетъ изновице, по вашему одговору, госпо-
ъ генералъ и дука Мармонтъ, чрезъ господина
целегата од Будве грофа Зановића требуе
, како се види, изъ писменога вицеделегат-
га изъясненія, само съ единомъ разликости що
другога а не Томића, ни икаква дубровча-
а, обећае послати. Тога ради мы правитель-
и народъ црногорскій и брдскій приносимо
ему высокопреосвещенству ниже писане раз-
, по коима не може бити у наша мѣста кон-
примлѣнъ.

1. Мы ніесмо обыкли, ербо ніесмо нигда ни
ли, међу нама консула одъ икакве државе,
другога иностранца за царске или кралѣвске
после стабилѣна на промѣну или безъ промѣне
нѣговымъ станѣмъ у нашу землю.

2. Мы немамо градовахъ ни варошихъ за консулско пребывалище, него села по горама разпершана и у њима наше мале не богате, но слободне кућице напуњене наше челяди.

3. Мы не чинимо велике терговине и терговцы одъ кралѣвине Италіанске не иду терговати у нашу землю, или преко наше землѣ у турску државу; него мы сами свою робу, такођеръ и ону што у турска мѣста купуемо, свуколику продаемо у градове и на пазаре речене кралѣвине Италіанске, а найвише предъ Которъ, ће и терговачке конте и погодбе съ терговцима найвише чинимо.

4. Међу нама ніе утврђено него само започето правительство, кое не имаюћи якости не може потребите начине и уредбе поставити, ни учинитъ да еданъ консулъ одъ толике велике имперіе имаде свое прилично мѣсто и честь, коя се нѣму пристои.

5. Мы изъ многіехъ ствариxъ очито видимо све другоячіе наго ли г. Зановићъ у своему писму изговара, ербо имамо явна свѣдочанства отъ смутливіехъ дѣлахъ вышепоменутога Томића, коя ніесу могла имати свою потайностъ сверху да се не обяве, и коя су упућена не само противу наше домаће мирноће, него и противу сусѣднога миролюбія и наше слободе и сувише противу утврђенога мира међу Россійскимъ и Француским дворовима; али се и не чудимо реченому Томићу, кои уноси међу нама буну и обећае новце и дарове, знаюћи да онъ иште утврдити свою срећу верху наше несреће, као што се и пріће 1799 година у едно съ графомъ Вукићемъ при турскому двору искао; него жалимо то што исто и одъ другога имамо чекати.

6. Мы по нашему горскому, и како намъ се чини праведному, расужденію находимо када бы коя друга держава имала намѣреніе поставити консула, или послати другога чиновника за кое велике после одъ интереса у наша мѣста, да га пошлѣ са знанѣмъ и допуштенѣмъ Россійскаго императорскога двора, кои насъ отъ давныхъ временъ подъ своимъ высокославнымъ покровитель-

ствомъ имаде, и коему смо мы вѣрностію и усердіемъ не манѣ него природны Россіаны привязаны. И потому кадъ небысмо овде могли нашу слободу уживати, кою смо съ пролиѣемъ наше крви свагда бранили, у такву згоду не остае намъ ништа више желѣти него да по вашега высокопреосвещенства, како высокомилостивѣйшаго архипастыря и отца любезнаго своего отечества, настояню будемо преселѣни у државу нашега всемилостивѣйшаго покровителя, куда насъ единовѣріе и единоплеменность позива.

7. Мы желимо сусѣдни миръ и тишину на обѣ стране, а особито съ кралѣвиномѣ одъ Италіе чистосердечно сахранивати, но по вышеписаніемъ разлогамъ ваше высокопреосвещенство, изъ договора и единокупнога гласа свега данашнѣга собранія и цѣлога црногорскога и брдскога народа, темельито господину Зановиђу одговоритъ можете што мы како Томиђа тако ни другога у име консула, или осталога офицера, станѣмъ у наша мѣста за садашнѣ вріеме ни по кои начинъ примити не можемо; него остаемо са свагдашнымъ и непоколебымимъ одъ прародителяхъ и родителяхъ нашихъ наслѣдованымъ усердіемъ и вѣрноћу къ высокославному покровителю нашему вѣчно привезаны; такође съ предубокимъ высокопочитаніемъ срећу имамо быть

Вашега высокопреосвещенства намъ же высокомилостивѣйшега архипастыря и отца любезнаго отечества своего всевѣрнопослушнѣйшіе слуге: Сердари, воеводе, кнезови, арамбаше, барјактари отъ све Црне Горе и Брдахъ у едно съ народомъ црногорскимъ и брдскимъ, кои прилажемо нашъ печатъ црногорскій и брдскій.

На Цетинье 6. Августа 1808. лѣта.

---

18. Писмо графа Зановића владици Петру I.

(Nr. 5. ad Nr. 547. *Regno d' Italia*. Il regio sub-delegato di Budua e distreto, a sua eccelenza Metropolita di Montenegro).

Budua li 23. Agosto, 1808.

Nelle grandi occupazioni in cui mi ritrovo occupato negli affari di offizio riscontro soltanto a v. e. reverendissima il ricevimento del pregi[ato] foglio $\frac{7}{19}$, con il qualle m' accompagna [la ris]posta data dalla nazione Montenegrina a [...] del console, che non tardero di far per[venire a] s. e. generale in capo Duca di Ragusa.

Zanovich, il regio vice-dele[gato]

---

19. Писмо графа Зановића владици Пе[тру I.]

Budua li 25. Agosto 18[08].

Sua eccellenza generale Clausel ari[...] questo punto mi commissione di scrivere [...] e di avertirla egualmente si viene fato [...] che certi montenegrini abbino preso par[te ...] affare di Braichi, e nell istesso tempo di [...] carli quanto esso signor generale ne sia s[...] d' una tale loro sconsigliata direzione.

Credendo pero lui fermamente che qu[...] essere possa la condotta de tali malviven[ti ...] sia mai questa ne diretta ne conosciuta [...] percio m' incarica di pregarla di volere es[...] l' amichevole sue misure, onde far rientr[are nei] limiti del proprio dovere li montenegrini, [...] fossero allontanati come pure di ordinare [ro]bustamente precettare a d' ogni vilaggio [monte]negrino di non prestar mano, ne di dare r[...] alli rebellati Braichi; poi she non vorrebbe [...] costretto in seguindo la loro pertuiazzia [...] con la sua truppa in un paese verso il qu[...] sua parte non ha mai mancato di rispetar[e la] buona corispondenza e perfeta amicicia.

Questo e tutto quello del quale sono c[ommis]sionato di comunicare all e. v. protenstan[...] davuta mia venerazione.

Zanovich, regio vice-deleg[ato]

---

20. Писмо Петра I ђенералу Клаузел[у]

(Nr. 734, ad Nr. 547. All Signor Im[...]gio generale di divizione Clausel).

Zetigne li $^{15}|_{27}$ Agosto 180[8]

Si come dietro sei giorni le vostre trup[pe] sortite contra vostri rebelli Braichiani li [...] sono a scampati per le montagne della vos[...]

nza, e ogni giorno si di piu riforzate con le re armi, ove presentamente esisteno le vostre die entro nei confini del Montenegro per le le s' invito di retirare indietro per otenere ostra ottima corispondenza confinario la quale entamente regnia fra noi; altrimenti se non, on in dovere, con questo popolazione monte-ina la quala e per simil circostanze sempre sa della sua liberta prendere l' altre misure.

Petro Petrovich.

Писмо ђенерала Клаузела владици Петру I. (ad Nr. 547. A Sua Eccelenza il signor Me-olita di Montenegro).

Budua li 28. Agosto 1808.

Ho ricevuto la sua lettera in data di ieri due troppo tardi e nel momento ch' ero per out-a Budua, con il dobole distacamento di truppa, era stato impiegato li ribbelli Rra.chiani sopra ostro territoris. e non sopra quello di Monte-o; ove sono stati ricevuti e protelli e sedoti rivolta, come e benissimo a cognizione di vo-eccelenza. Se le persone da lei spedite avves-posto piu di diligenza avrei conservato le esime posizioni per aspetarla nel caso che lei se avuto il vero dissegno di venirmi a vedere. li abitanti di Montenegro, vicini a Braichi, dossi un poco allarmati, ed avendomi assicu-ch' erano decisi di scaziare li ribbelli dal teritorio, ho fato ritrocedere il distacamento, non era ancora sortito dal nostro teritorio entrare in quello di Zernitza. Gia che v. e. n oggi a sua disposizione le truppe che gia giorni in Marcova (?) di non averle, io invito re un uso utile e salutare alla sua persona, tutto il Montenegro, servindossi per punire i Montenegrini che sono stati spediti a Braichi, tenere li sfortunati Braichiani, e ajutarli enerli in quel spirito colpevole di ribelione, che ersi senza risorsa, che questo esempio non anno.

Del resto tutto l' avantaggio dell comercio a vicinanza essendo per li Montenegrini, spetta ssi di riconoscerne il valore, e di comportarsi verso di noi in maniera di conservarlo: conducendossi poi essi in maniera differente, e contraria di questi principi, io vi dichiaro, signor Metropolita, che in vista ai costanti vostri riffiuti di dare la minima sodisfazione tutte le volte ch' autorita di questa Provincia ha reclamato presso di lei, io d' ora in avanti la procurero da me stesso in quel' anarchia della qualle uno degl' individui si fara lecito di venire nella nostra giurisdizione contro i sudditi di sua maesta l' Imperatore e Re cometere la minima mancanza.

Mi addolora vivamente, signor Metropolita, che lei abbia condote in cosi breve tempo le nostre amichevoli corispondenze in un stato, che in oggi e divenuto di cosi poca portata.

Jo sciegliero tutte l' ocasioni di ristabilire, come esistevano anteriormente, sopratutto quando vedro che si prestera vostra eccelenza francamente. Fratanto ho l' onore di salutarla; l' assicuro de miei distinti sentimenti, con qualli ho l' onore d' essere vostro servitore.

Clausel.

---

22. Писмо владике Петра I. ђенералу Клаузелу. (ad Nr. 547. A sua eccelenza il Signor Generale di Clausel).

Zettigne li $\frac{17}{29}$ Agosto 1808.

Eccelenza!

In onore di rispondervi sopra il vostro foglio datato di ieri, dal quelle relevo la di lei reclami contro la popolazione Montenegria. A lei e ben riconosciuto che le vostre truppe si a batuto cinque giorni contro vostri ribelli Braichiani entro nelle terre di vostra aspetanza, e ogni giorno si di piu radunavano le gran vostre truppe contro li Braichiani alla vicinanza del confine di questa nazione, ove non ci si retrovova che un picolo numero di panduri li qualli io gia espedito per accio che mi relacionarono per la sanita del confine Montenegrino, ove gia con doppi rapporti al giorno mi fu acertato che gli confini di questo popolo esistono nella pace confinaria: ma bensì doppo cinque giorni le vostre guardie erano avanzate entro nei confini montenegrìni! ove gia io

ero costretto e in dovere di rinforzare i confini propri di questa nazione, ma non mai con niun altro penciere, che per eseguir il proprio dovere il quale si aspeta ad ogni uno chi ama la sua cara patria, e poi questa popolazione la qualla e sempre gelosa per la sua liberta.

Per li vostri rebelli Braichi, nel primo giorno, quando le vostre arme sono sortite contro essi, io ai comuni montenegrini vicini del confine o fato precetare di non missiarsi, ne ricevere i rebelli di nostri buoni amici confinari, e del nostro augustissimo Protettore il grande l' Imperatore di tutte le Russie; e dietro li giornalieri raporti speditimi dalli cappi montenegrini niun non e ricevuto ne protetto, pero ne montenegrini spediti per minimo ajuto ai vostri rebelli, non che se qualche montenegrino avuto sorela, o pure de quelche altri parenti in Braichi, sopra il qual ragione io non ho dirito di precetare per non ricevere, come gia con mio foglio Nr. 727 o fato render inteso e risponder al signor co: Zanovich similmente, e piu ni una rimarcha non e nella medesima risposta.

Del resto in onore di rassegnarvi che i perturbatori d' armonia confinaria sono egualmente puniti d' ambe due parte d' autorita: ma con tutto cio, e se lei ha in cognizione i mal intenzionàti del Montenegro, v invito d' indirizarmi in scritto il nome e cognome ove devono esser puniti con severo castigo di questa respetabil autorita montenegrina.

Mi e dolente vivamente al mio cuore, che lei e cosi dubioso per l' amichevole corispondenza della parte mia e di questa nazione; essendo la piu viva desiderazione mia, che la tranquilita e amichevole corispondenza confinaria regniasse fra noi, come esiste fra due grandi Imperatori Allesandro e Napoleone.

Pietro Petrovich.

Per conforma copia di copia Simon Orlovich Secretario Metropolitano.

---

23. Писмо Владике Петра I графу Зано
(Бр. 727. ad Бр. 547. Кралѣвскому
делегату Будве господину конте Зановићу

На Цетинѣ $\frac{14}{26}$ Августа 180

Изъ поштенога писма вашега разумѣ
господина генерала Клаузела увѣраваю,
црногораца кои су узели страну бра
вамъ могу дати на знанѣ перви данъ как
разуміо да е регулярна войска ступила с
нихoвіе ребела, чиніо самъ датъ па знанѣ
жня села црногорска, да кои не би ус
поћи у едно съ браићима и сувише кулу
е кодъ мене, чиніо самъ послати на границ
горске, одъ коега примамъ сваки данъ дв
рапорте што црногораца не находи се съ бра
и што границе црногорске у святости пре
Но исто, како е и вама добро познато, бр
има довольно число кои су ожењени одъ
гораца, а црногораца одъ браићахъ и мож
да одива коя бѣжи свойомъ робомъ къ св
родственицима, за кое я немамъ права ни
сверху овога забранити, и желимъ да гос
генерала Клаузела одъ мое стране сердеч
здравите и све изъявите.

Петръ Петровићъ

---

24. Писмо сердара Саве Пламенца Пе
(ad Бр. 547).

Высокомилостивѣйшій архипаст

Паша скутарійскій чрезъ посредство
бега Османъ агита неоднократно предлагалъ
ногоріи что бы согласилась, назначившій
по соглашенію съ обѣихъ сторонъ, сдѣлать
для Черногоріи и турецкой скутарійской А
выгодный, и вслѣдствіе того какъ ваше в
преосвященство, и черногорское правите
согласны были съ пашею скутарійскимъ б
чрезъ прошедшую древность средостѣніе в
разрушити и по сему предварительно согл
было, всеобще съ желающими мира, на
границѣ черногорской и турецкой назначи
сто и назначено было при урочищѣ Купи

ъ съѣзду съ обѣихъ сторонъ посломъ черногор- мъ и турецкимъ, для учиненія премирія или и ершеннаго мира. И какъ я отъ вашего высоко- еосвященства и отъ черногорскаго правитель- а былъ выбранъ и уполномоченъ, для заклю- ія премирія или мира съ уполномоченнымъ ш албанскаго, и положено имѣть свиданіе на наченномъ мѣстѣ и трактоватъ о премиріи ирѣ и на каковомъ основаніи и съ какими Черногоріи выгодами. И какъ принялъ я отъ него высокопреосвященства инструкцію и вслѣд- іе оной сего теченія 21. числа въ одно время асъ съ обѣихъ сторонъ посольство въ назна- ое мѣсто сошлось: я съ главарями черногор- ми и нѣсколько сотъ войска черногорскаго въ ровожденіи насъ; а Бечиръ ага Сердаревичъ, лномочены отъ паши скутарійскаго, также съ овниками турецкими скутарійскими и нѣсколь- отъ войска въ сопровожденіи его прибыли на еупомянутое мѣсто и тамъ расположились всѣ обычаю сей страны и началась конференція ѣлѣ. Я предоставилъ первѣе Бечиръ агѣ Сер- евичу изъявить намъ его. Онъ Сердаревичъ со кою учтивостію началъ говорить слѣдующаго ержанія предложеніе: какъ нынѣ мирные до- оры происходять между царемъ нашимъ ту- кимъ и великимъ царемъ вашимъ россійскимъ, свѣтлости визирю нашему скутарійскому же- ельно весьма съ Черногоріею заключить вѣч- миръ и всё что было въ прошедшіе вѣки и мена съ обѣихъ сторонъ кровопролитіе пре- тить миролюбіемъ на вѣчное время и предать злобы бывшіе вѣчному забвенію и глубокому ланію. Впослѣдствіе сего онъ Сердаревичъ рилъ что скутарійскій визырь обязуется, если ногорія и Берда согласятся въ мирѣ и въ омъ сосѣдственномъ согласіи съ его владѣ- и пребывать, то визырь позволитъ Черногор- и Берджанамъ отъ нынѣ впредь свободно зъ икакой опасности входить въ его скута- кое владѣніе и покупки и торговли произво- , такъ какъ и самые скутарійскіе Турки безъ оны. За таковыя выгоды, коихъ Черногорія елѣ не имѣла, требуетъ скутарійскій визырь лучай если какой скутарійскій непріятель за- хочетъ покушеніе сдѣлать на скутарійское вла- дѣніе, что бы онаго Черногорія чрезъ свои гра- ницы не пропускала и никакого подкрѣпленія скутарійскому непріятелю не чинила; если же надъ чаяніе нашъ царъ турецкій объявитъ ва- шему великому девлету войну, тогда Черногорія можетъ съ визыремъ нашимъ скутарійскимъ миръ разорвать, но прежде ступленія въ военныя дѣй- ствія за мѣсяць объявить должна; равнымъ обра- зомъ если великій вашъ царь и покровитель объ- явитъ нашему турецкому царю войну и тогда между нами и вами миръ можетъ быть разорванъ, буде бы сіе когда либо послѣдовало визырь нашъ скутарійскій прежде за мѣсяць Черногоріи объ- явить имѣетъ. Злочинцовъ съ обѣихъ сторонъ никто не смѣетъ укрывать, а предавать каждаго своему правительству для поступленія съ нимъ по законамъ. По семъ его Сердаревича, во имя паши скутарійскаго, желаніи и обязательствѣ, хотя я ему возразилъ было что Чарногорія желаетъ токмо съ пашею скутарійскимъ армистиціумъ на нѣсколько времени заключить, а о мирѣ послѣ трактовать, однако онъ Сердаревичъ на таковое мое предложеніе никакъ не согласился, но при- лѣжно настоялъ и всѣ бывшіе съ нимъ турецкіе скутарійскіе чиновники закричали „миръ“ „миръ“; при томъ сказали: довольно мы и вы чрезъ про- шедшіе вѣки, безпрестанно ратуючи, крови рода человѣческаго пролили. По сему, и по всѣмъ пра- вамъ справедливости, желающимъ мира я не от- вергнулъ миръ, миръ благопріятный и благоже- лаемый человѣчеству, безъ котораго благоденствіе роду человѣческому быть не можетъ. Великіе мо- нархіи иногда ратуютъ и одна съ другою мир- ятся; а мы ли будучи болѣе ста лѣтъ въ безпре- рывной войнѣ, кому больше наскучила война какъ намъ Черногорцамъ; не безбѣдственное наше со- провожаніе было чрезъ всю прошедшую древность, но насъ никто не былъ въ состояніи силою по- корить; вольность свою оружіемъ защищали, къ тому же намъ и твердость обытанія нашего не малымъ пособіемъ было есть. И такъ я рѣшился и согласился на всѣ мирнія обязательства упол- номоченнаго отъ скутарійскаго паши и по оби- чаю сей страны заключили между обоими наро-

дами миръ торжественно и всѣ вышеизъясненныя обязательства приличными мы клятвами утвердили; и сверхъ того выговорилъ я, какъ мнѣ въ инструкціи предписано, что если Турки, или Франція разорвуть между собою миръ, то поколь Франція не поставитъ на своихъ границахъ въ Паштровичахъ регулярнаго войска, до того времени что бы Турки на открытіе границы паштровскіе отнюдъ нападенія не учинили, поелику пастухи наши черногорскіе со стадами своими имѣютъ сообщеніе съ паштровичами. Если бы Турки нападеніе учинили въ такомъ случаѣ миръ могъ бы быть разорванъ и на сіе онъ Сердаревичъ охотно согласился и клятвою утвердилъ быть по моему предложенію непоколебимо. И по заклученіи сего мира всерадостнѣйше съ обѣихъ сторонъ изъ оружія дважды салютовано было и потомъ пошли съ веселіемъ всякъ во свояси.

При Ріеки Церноевича 22 Іюня 1808.

Сердаръ Савва Пламенацъ.

(Съ подлиннымъ повѣрилъ Доментіянъ Владанъ, тайный секретаръ, архимандритъ и оберъ Іеромонахъ).

---

25. Писмо владике Петра I кньазу А. Б. Куракину, од 22. Августа 1808.

Князь Александръ Борисовичъ!

Французское здѣшнее въ Бока ди Катаро правительство, будучи на Черногорію за прошедшіе съ ними военные акціи, а особливо на меня, сердито за непріемъ ихъ покровительства и въ Черногорію консула, такоже и за учиненый Черногорцами съ пашею скутарійскимъ миръ, изливаютъ свой неправедны гнѣвъ на нещастныхъ христіанъ подпавшихъ подъ власть ихъ тяготѣющую. И какъ сего Августа 6-го на бывшемъ сеймѣ вторично рѣшительно народъ черногорскій на предложеніе французскому генералу, маршалу Мармонту, чрезъ посредство его повѣреннаго, отповѣдь далъ что, по изявленнымъ въ оной причинамъ, французскій консулъ въ Черногорію ни подъ какимъ видомъ принятъ быть не можетъ. И коль

скоро Мармонтовъ повѣренный принялъ отп
о непріемѣ въ Черногорію консула, увѣдоми
томъ генерала Клаузела и онъ тотъ часъ
нулъ всѣ гарнизонные войска съ крѣпостей
ди Катаро и велѣлъ генералу Делзону село Бр
(въ коемъ не болѣе какъ 130 оруженосцевъ б
состоящее на самой границѣ черногорской, я
за неповинованіе ихъ власти, мужеской и
ской полъ мечемъ истребить, а дома ихъ ог
сожечъ, да бы таковою жестокостію всѣхъ
чихъ застрашить и Черногорцевъ въ трепетъ
вести. Генералъ Делзонъ, исполняя повелѣні
нерала Клаузела, сего же теченія 10-го дес
ротами войска регулярнаго пошелъ было на
Браичи; Браичи такожде рѣшились погиб
что бы живыми въ рукахъ Французовъ не
датся, вступили съ французскими войсками въ
женіе и встрѣтивъ ихъ за три версти отъ с
нія ихъ начался жестокій бой и происходилъ
утра до вечера. Въ то время много французс
войска, нижныхъ чиновъ и штабсъ и оберъ
церовъ, убито и ранено по удобности занят
браичами твердыхъ горскихъ мѣстъ и сопро
лялись браичи крѣпко десяти ротамъ французск
Но какъ сей отряадъ войскъ французскихъ
могъ одолѣтъ браичевъ генералъ Клаузелъ,
остальными воисками регулярными, къ тому
приморскіе не регулярные войска были упот
лены, — всѣхъ около четырехъ тысячь чело
— пошелъ самъ въ подкрѣпленіе генералу
зону. Шесть дней съ браичами бой происхо
и напослѣдокъ браичевъ изъ селенія ихъ в
нили и дома ихъ огнемъ сожгли и на ни
хлѣбъ истребили и даже до самыхъ границъ
ногорскихъ, цермничкой нахіи. войско фра
ское приближалось и передовое вступило был
на самую землю черногорскую. При семъ движ
войскъ фрзнцускихъ вицеделегатъ отъ Будвы,
те Зановичъ, по повелѣнію генерала Клау
своимъ отношеніемъ увѣдомилъ меня что гене
Клаузелъ, сожалѣя какъ бы о Черногоріи,
его лестцы увѣрили что Черногорцы браичевъ,
беловъ ихъ, укрываютъ на землѣ черногорс
и что онъ принужденъ будетъ искать своихъ
беловъ гдѣ бы они ни были. Я ему, конте З

отвѣчалъ что Черногорци никакой связи съ
ичами не имѣютъ, а между тѣмъ былъ я предъ-
омленъ отъ самыхъ французскихъ чиновниковъ
генералъ Клаузелъ двинулъ съ крѣпостей и по-
ю артилерію и намѣреніе имѣетъ, подъ предло-
искавія своихъ ребеловъ, ворвател въ предѣли
іогорскіе и овладѣть первѣе цермничкою нахіею;
томъ, на первый случай, занять владѣнія скута-
каго Зенту, которая въ смежности съ цермнич-
нахіею находится. Изъ послѣдствія сего видя
намѣренія генерала Клаузела простираются
часъ велѣхъ Черногорцамъ, кто только можетъ
кіемъ дѣйствовать, выступить на свои границы,
имъ предписано было. Черногорцы, исполняя
повелѣніе, немедленно поспѣшили въ пове-
е имъ мѣста, да бы на случай непріятель-
о покушенія ворватся въ предѣли Черногоріи
и защищать свое отечество; но при томъ
огорцамъ строжайше приказало было быть
при оборонительномъ только состояніи и не
ать войскъ французскихъ на землѣ ихъ. Од-
же опасаясь что когда Черногорцы всѣ собе-
я непремѣнно начнутъ съ войсками францу-
и дратся и на ихъ землѣ, по сему сдѣлалъ
шеніе генералу Клаузелу и увѣдомилъ его
если онъ не отъретыруется съ войсками отъ
ицъ черногорскихъ прочъ, то я приму иныя
. Генералъ Клаузелъ. ни мало не медля,
о сего же Августа отъретировался во свояси.
послѣднемъ отвѣтномъ отношеніи своемъ изя-
тъ что онъ поздно мое отношеніе принялъ,
не основательно было, прикрывая свою неу-
онъ на бранчахъ получилъ мое отношеніе
гда отъретыровался, а Черногорци на другой
пошли домой.

Французское здѣшнее правительство веліи под-
имѣетъ что бы пріобрѣсти сильныя партіи
ерногоріи противъ меня, и всякимъ образомъ
ьпно трудится Черногоріею овладѣть. Также
ются хитростію своею и деньгами разорвать
съ пашею скутарійскимъ, послѣдовавшій съ
огоріею прошлаго Іюня 21. числа. Сей заклю-
ый миръ Черногоріею съ Албаніею весьма
цузамъ непріятенъ, а для Черногоріи, при
шныхъ обстоятельствахъ, преполезенъ.

Сіятельнѣйшій князь! мы очень скудны въ военныхъ припасахъ и нуждаемся въ порохѣ и и свинцѣ; а когда бы имѣли чѣмъ оборонятся въ твердыняхъ нашихъ не были бы подвержены дальшей опасности отъ грозы французской. Также съ нестерпѣніемъ на депеши наши ожидаемъ отъ Высочайшаго двора нашего отповѣди. А затѣмъ со всѣхъ бывшихъ по вышеизложенному дѣлу съ французскими чиновниками переписокъ, а равно и о непріёмѣ консула, какова генералу Мармонту чрезъ его повѣреннаго препровожена на сербскомъ языкѣ, копіи при семъ препровожаю, всенижайше прошу ваше сіятельство къ свѣдѣнію высочайшему нашему двору доставить не оставьте.

Цетинье 22 Іюня
1808 года.

митрополитъ черногорскій
Петръ Петровичъ Негошъ.

---

26. Писмо Петра I књазу А. Б. Куракину, од 22. Августа 1808.

Паша скутарійскій, по узнаніи что Французы намѣрены подъ власть свою подвергнуть скутарійское владѣніе и дальше поступить, по сей причинѣ настоялъ онъ сильно и предлагалъ Черногоріи неодступно что бы имѣть съ нимъ конференцію, или съ тѣмъ кого онъ уполномочитъ, равно и съ нашей стороны желалось ему обезопасить владѣніе свое скутарійское отъ французской предпріимчивости. Черногорія, будучи также со всѣхъ сторонъ въ тѣсныхъ обстоятельствахъ, съ одной сторони отъ Турокъ, а съ другой отъ Французовъ, которые не малый подвигъ имѣли лестію соодолѣть и Черногоріею овладѣть и тогда и Албаніею. При бывшихъ сомною съ генералами французскими разновременно тайныхъ конференціяхъ часто мнѣ напоминали, что если ихъ французское покровительство или консула Черногорія не приметъ, то конечно подвержена будетъ гнѣву ихъ двора и по ихъ настоянію и отъ Турковъ имѣетъ быть притѣснена. Я ихъ проводилъ и ни въ чемъ не отказывалъ въ ожиданіи поколь обстоятельство воспослѣдуетъ въ Европѣ благопріятное, и низпровергнутой порядокъ, десницею Всемогу-

щаго Бога, будетъ возстановленъ и посредствомъ благословеной Россіи и премудраго помазаника ея и славнѣйшія дѣла Россіи приведены будутъ въ окончаніе. Въ то время въ Европѣ порядокъ и миръ послѣдуетъ и несомнѣно уповаю что тогда и Черногорія, въ числѣ прочихъ, пріиметъ начало благоденствія желаннаго человѣчеству. А до того времени рѣшился я заключить миръ съ пашею скутарійскимъ и обезопасить нѣсколько Черногорію со стороны Турковъ и Французовъ и прошлаго Іюня 21. послѣдовалъ съ пашею скутарійскимъ для Черногоріи, такъ равно какъ и для Албаніи, при нынѣшныхъ обстоятельствахъ, выгодный миръ и нынѣ существуетъ ненарушимо и какіе съ обѣихъ сторонъ обязательства учинены по обычаю сей страны клятвами утверждены; а для обстоятельнаго благоусмотренія условленныхъ выгодъ отъ уполномоченнаго мною заключить миръ, черногорскаго чиновника сердаря Саввы Пламенца, съ подлиной реляціи копію при семъ вашему сіятельству препровождаю и прошу къ свѣдѣнію высочайшему нашему двору доставить не оставьте.

Цетинье 22. Августа
1808.

---

27. Писмо г. Никитиħа посланику Италинское из Котора $\frac{15}{27}$ Марта 1814.

Изъ приложеной при семъ копіи митрополита черногорскаго ваше превасходительство усмотрите въ какомъ положеніи находятся дѣла въ Бокѣ ди Катаро.

Будучи лишены всѣхъ пособіи, и имѣя въ деньгахъ крайни недостатокъ, мы не можемъ среди толикихъ препятствіи завесть тотъ порядокъ, который облегчаетъ всѣ дѣйствія. Беспокойство наше умножается тѣмъ болѣе что мы до сихъ поръ ни съ которой стороны не получили отвѣта на наши представленія.

Поелику оба народа, черногорскій и которскій, оказываютъ мнѣ всю довѣренность то просятъ у меня совѣта и помощи, которыхъ не могу имъ указать за неимѣніемъ отъ васъ инструкціи, которыхъ я отъ васъ ожидаю.

Вы можете изъ сего заключить како
положеніе, бывъ обремененъ двумя народа
торые нынѣ зависятъ отъ моей воли.

Да бы нѣкоторымъ образомъ быть и
лезнымъ, сохранить ихъ права и личную
пасность, я почелъ нужнымъ составитъ гор
стражу; а какъ она не можетъ быть соде
бѣдными доходами сего мѣста, то я упо
всякія средства къ отысканію денегъ, чре
предохраню народъ отъ безпокойствъ и б
ядковъ, которое неминуемо произведетъ
ніе безначалія.

**28. Писмо црногорскога митрополита
китиħу капетану гарде Ђ. Ц. В., полкови
начелнику црногорске и которске војске
стел-Нови.**

изъ котора $\frac{6}{18}$ марта 1814

Дѣятельность ваша и хорошія мѣры,
вы умѣли превозмочъ и уничтожить великія
ности, угрожавшія возмутить тишину и с
ствіе сихъ двухъ областей, въ которыхъ неми
возникли бы внутренные раздоры, побуж
меня изявить вамъ мою живѣйшую и искрен
благодарность.

Ваше прибытіе сюда и пребываніе
нами будутъ сочтени счастливѣйшею эпохою
провинціи, ибо нашъ народъ, не имѣя пов
отъ высочайшаго двора, отразилъ бы силою
ближающихся Австрійцевъ и убилъ бы всѣх
верженныхъ къ нимъ въ здѣшней катарско
винціи, между тѣмъ какъ я не имѣлъ ни
возможности остановить сіи печальныя слѣд
до такой степени сей народъ привержен
Россіи и къ славѣ ея оружія.

Вы предупредили всѣ сіи бѣдствія с
хладнокровіемъ, твердостію и благоразум
ведя себя такъ какъ прилично храброму
и прозорливому министру.

Жители провинціи черногорской и ката
имѣя на васъ свою довѣренность, льстят
пріятнѣйшею надеждою что его величество
раторъ Александръ обратитъ милостивый

ивую и искреннюю приверженность, которую итають ко всему тому что можетъ касатся лужбы.

29. Писмо митрополита црногорскога Петра овића његовоме сијательству рускоме мини у Бечу, графу Стакелбергу од $\frac{10}{22}$ Марта 1814. отора.

Извѣстивъ ваше сіятельство чрезъ почтенѣмое, отъ $\frac{6}{18}$ минувшего генваря мѣсяця, о томъ что произошло между мною и г. геомъ Милутиновичемъ я ласкался что господа йскіе генерали отстанутъ одъ предначерхъ ими предпріятіи на катарскую область, ь до полученія ожидаемыхъ соотвѣствіи отъ устѣйшаго нашего двора; но таковая наменя обманула, ибо на прошедшей недѣлѣ же самый генералъ Милутиновичъ съ коръ войскъ внезапно придвинулся къ предѣздѣшней области.

Ipи столь нагломъ и мгновенномъ обстоявѣ случилось быть въ Кастелновѣ господину внику и кавалеру Никитичу, который съ стію духа и хладнокровіемъ умѣлъ отдагибельное зло, каковое могло бы произоити жно отъ таковаго поступка. Округъ Каовскій, сопредѣльный съ Рагузскою страі нѣкоторое число изъ черногорскаго наи изъ близъ лежащихъ уѣздовъ, вооружистеклись въ одно мѣсто да бы силою ть австрійское войско для того что они, шій съ давняго времени питать въ себѣ пую и искренѣйшую приверженность къ димому императору вся Россіи, считали акъ бы за поруганіе причиненое его флагу, ающемуся на здѣшныхъ крѣпостяхъ, буде итъ овладѣть областію какому либо чужему прежде нежели присланы будутъ сюда йшія повелѣнія отъ императорскаго нашего для котораго собственными пожртвованіями ію былъ выгнанъ непріятель, не имѣвъ акой либо помощи кромѣ токмо отъ англикои съ однымъ фрегатомъ и однымъ бриотъ насъ приглашенными, содѣиствовали общему дѣлу и ползѣ нашего государя; а изъ сего бы произошло гораздо болѣе, поелику нѣкто господинъ Дабоиркъ, австрійскій майоръ, состоящій на пенсію, который нѣсколько уже мѣсяцевъ обрѣтаясь въ здѣшней области для оболщенія, посретствомъ тайныхъ связей и обѣщаніи, умовъ въ пользу Австріи, то былъ бы онъ убитъ въ ярости раздраженнаго народа со всѣми приверженцами коихъ онъ успѣлъ оболстить во время здѣсь своего пребыванія съ разореніемъ и лишеніемъ ихъ имуществъ. Всѣ таковые крайнѣ гибелные произшествія были возпрепятствованы постояннымъ благоразуміемъ вышеупомянутаго господина полковника, который господину австрійскому генералу представилъ всю важность опасностей, домогаясь упорно и уговаривая его къ одступленію и съ увѣренностію и почтеніемъ, какіе онъ себѣ пріобрѣлъ отъ здѣшныхъ народовъ, убѣдилъ ихъ унятся, успокоится и привесть себя въ порядокъ, избѣгая какъ ужаса междусобной брани, которая непремѣнно бы воспослѣдовала, такъ и нападенія на австрійскія войска, гораздо слабѣйшія противъ силъ ихъ. Господинъ австрійскій генералъ обявилъ господину полковнику что онъ пришелъ не сражатся, а занятъ спокойно бокескую область, вслѣдствіе неодступныхъ прошеніи нѣкоторыхъ бокезцевъ, и для собственнаго своего оправданія потребовалъ что бы ему дали отповѣдь письменно что естьли бы онъ домогался воити въ область, то въ такомъ бы сдѣланъ ему былъ отпоръ. А потому и дѣиствительно дано ему было отъ господина полковника таковое обявленіе письменно и былъ торжественно удостовѣренъ что по происками сказанаго майора нѣкоторые немногіе бокезцы быть можетъ его пригласили, кои бы тотъ часъ пострадали за вѣроломный ихъ поступокъ, ибо они составляли гораздо меньшее число противъ своихъ соотчичей, естьли бы не приняти были всевозможныя мѣры для удержанія сихъ послѣдныхъ. Тогда оный господинъ генералъ двинулся назадъ и въ тоже время послалъ ко мнѣ письмо господина австрійскаго генерала барона Томашича, которое, будучи одинаковаго содержанія, то копію съ него при семъ имѣю честь препроводить, почему и далъ

я ему безъ отлагательства отвѣтъ, повторяя ему въ ономъ что я не могу иначе дѣиствовать, ниже согласится на какое либо новое введеніе въ катарскую область, какъ токмо исполняя повелѣнія, коихъ ожидалъ я отъ нашего Двора, присовокупляя къ тому, между прочими замѣчаніями, что господинъ капитанъ Тростъ, англійскій комендантъ, вручилъ ключи отъ города Катаро двумъ особамъ, назначеннымъ отъ здѣшней центральной комисіи; а именно когда первый разъ тотъ же самый австрійскій генералъ прибылъ лично на управляемый имъ фрегатъ и съ своимъ войскомъ къ границамъ для занятія сей области. Обѣ же подписи имѣю честь при семъ доставить въ копіи.

Я счелъ себѣ обязаностію представить вашему сіятельству самую истину дѣлъ, да бы на случай воспослѣдованія съ вами какого либо разговора о семъ со стороны ли австрійскаго двора, или отъ какого либо министра, могли вы ихъ увѣрить въ точности, уничтожая всякое другое впечатлѣніе, какое по неисправности донесеніи, отъ кого либо, могло бы ввести заблужденіе въ ваши состязанія. И въ то же время прошу убѣдительнѣйше ваше сіятельство о соблаговоленіи довести до свѣдѣнія императорскаго нашего двора не токмо искренное и истинное изложеніе о такихъ дѣлахъ, но также и живѣйшую обязаность и приверженность мою, черногорскаго народа, и большей части бокезцевъ, во всёмъ томъ что можетъ относиться къ видамъ его императорскаго величества нашего владѣтельнаго Государя. Также желательно бы было есть ли бы и австрійскому двору угодно было дать повелѣнія своимъ генераламъ что бы и они поудержались отъ подобныхъ наглостей впредь до рѣшенія дворовъ о сей странѣ.

МИТРОПОЛИТЪ И КАВАЛЕРЪ СВ. АЛЕКСАНДРА НЕВСКАГО

Петръ Петровичъ.

---

30. Писмо митрополита Петра I господину посланику Италинскоме у Цариград. Цетинье 12. Августа 1814.

Вручитель сего Боко-которской провинціи, маинскаго округа, протоіерей Савва Тановичъ,
есть ли удостоенъ будетъ вашей благонаклонн
сти, то онъ возъимѣетъ счастье, къ величайшем
удовольствію моему, быть живымъ письмомъ дл
донешенія вашему превосходительству въ подроб
ности о всѣхъ здѣшныхъ произшествіяхъ, такожд
и о моемъ и народа пастирству моему ввѣреннаг
бѣдственномъ состояніи. Тановичъ находился пр
мнѣ и всегда отличался усердіемъ и привязанно
стію къ Россіи, почему и принужденъ нынѣ уда
лится отъ своего дома и семейства, да бы н
подпалъ въ руки существующей въ сіе время в
Бока ди Катаро австрійской власти, которая из
ливаетъ гнѣвъ свой на всѣхъ привязанныхъ к
Россіи, изъ числа коихъ многіе разбѣжались п
разнымъ мѣстамъ, а наипаче въ несчастную Чер
ногорію, которая видно судьбою опредѣлена н
вѣчное страданіе, единственно за преданност
ея къ Россіи, отъ коей по нынѣ находится ли-
шена всякаго благопризрѣнія и помощи.

Протекая сто второй годъ, какъ она подвер-
жена такому жребію, протекаетъ уже и девяти
мѣсяць какъ отправленъ мною народной депутат
къ самому государю императору съ точнымъ
обстоятельнымъ донесеніемъ о взятіи бокеской про-
винціи. Не преминулъ я и послѣ того во всѣх
случаяхъ, и при каждой оказіи, какъ и чрез
нарочно посылаемыхъ въ Тріестъ и Вѣну, отно-
сится къ министерству двора нашего, увѣдомля
оное о частыхъ австрійскаго войска, подъ пред-
водительствомъ генерала Милутиновича, на нас
нападеніяхъ. Просилъ наставленія, но всё сі
было безполезно и наконецъ явилось къ моем
огорченію, ибо не токмо наставленія и помощ
не получилъ, но даже и отвѣтовъ удостоенъ н
былъ. И такъ стало быть чѣмъ болѣе мы стара-
емся на самом дѣлѣ доказать усердіе и вѣрност
нашу къ Россійской Имперіи, тѣмъ и горш
несчастіе ожидать должны.

Возмите, прошу, милостивый государь в
разсужденіе возможнолъ сему несчастному на-
роду, между толь силными державами, въ безпре-
станномъ будучи угнѣтеніи, далѣе существоват
на семъ плачевномъ положеніи; а между тѣм
сей народъ почитаетъ себя подъ Россійскимъ по-
кровительствомъ и во всѣхъ случаяхъ исполня

ою обязаность и воевалъ на собственномъ своемъ штѣ за Россію, когда она только требовать помоществованія отъ него благоволила.

Я всегда, а особливо по силѣ высочайшаго скрипта его императорскаго величества отъ прѣля 23, 1806 года отпущенномъ, руководзовалъ сей народъ къ найискренѣйшей приверности и къ найтѣснѣйшимъ связямъ съ Росею, проповѣдуя оному что на семъ должны быть нованы; безъопасность, независимость и спокойвіе его и что для государя имератора будетъ іятнѣйшимъ попеченіемъ оправдать во всѣхъ учаяхъ оказиваемое черногорцами къ Россіи ердіе и спостѣшествовать ихъ благоденствію, пому и вступилъ я съ войскомъ нашимъ минувшаго да въ Бокескую провинцію противъ Французовъ, овая что оное будетъ яснымъ доказательствомъ шего усердія къ имперіи его величества.

Руссія столь нынѣ, благодаря Бога, сильна о она по всякой справедљивости почитается во емъ свѣтѣ избавительницей цѣлой Европи и лаготворительницею разныхъ народовъ; но если а, паче чаянія, по крайнему несчастію нашему, сіе отъ самаго Бога посланое время, избавляя оплеменнихъ, позабудетъ своихъ единовѣрныхъ единокровнихъ, а потому еще изъ древне заслужеихъ Черногорцевъ, вообразить извольте какая имъ дежда впредь остаётся.

Я приведенъ до крайняго разоренія такъ что всѣ мои вещи для содержанія войска, и для сылки депутатовъ и курьеровъ, заложилъ и въ малые долги впалъ, о чемъ покорнѣйше прошу оставьте къ свѣдѣнію высочайшаго Двора, какъ о всемъ прочемъ, донести.

---

31. Писмо посланика А. Италинскога[1]) гра- Неселроде из Цариграда $\frac{5}{17}$ октобра 1814.

Buyukdéré $\frac{5}{17}$ octobre 1814.

Monsieur le Comte!

Je dois informer V. E. qne le protoyerey ва Tanowitch, habitant des Bouches de Cattaro, arrivé recement en cette capitale, s' est presenti chez moi pour me remettre une lettre qui lui avoit été confice par le Métropolitiain de Monténégro, et une autre par l' officier Nikich. et pour me faire part de son intention de se rendre en Russie.

En les portant toutes les deux à la connoissance de V. E. par les copies si-incluses j' ajouterai qu' en attendant les ordres qu' il lui plaira de me faire adresser, je laisserai sans repons les doclades du Métropolitain et je declinerai la demande du protoyerey Tanowitch de se rendre en Russie, mais j' ai cru convenable de fournir à celui-ci quelque secours pecuniaires, j' en passerai le montant dans le compte des dépêches extraordinaires avec la Cour Impériale.

J' ai deja eu l'honneur d' entretenir V. E. deux passeports que l' officier Nikich delivre à deux individus que se rendent dans l' Empire Ottoman.

Le vice-consul en Chipres m' a adressé recement la copie, ci-incluse, d' un de ses passeports en me demandant des instructions sur la conduite qu' il doit tenir, comme V. E. daignera le remarquer dans la copie, ci-incluse, de son raport.

Je ne balancerai pas à lui prescrire de decliner de considerer le porteur comme sujet russe.

Je crois qu' en raison de l' occupation par les Autrichiennes de Bouches de Cattaro, et de la patente de l' Empereur François relativement aux provinces Jllyriennes, je ne saurais donner des instructions differentes au vice-consul en Chipres, et à tous les autres consuls dans l' Empire Ottoman, jusqu' à ce que V. E. me fasse connoitre les instructions Souveraines à cet egards. . .

A. de Italinsky.

---

32. Биљешка.

На паспортѣ Луки Вукасовича, отъ 27. Марта 1814 года, (изъ Cattaro) Никичъ подписивается такъ: Jl Capitano della guardia di Sua Maesta Imperatore di tutte le Russie; Colonello di un

[1]) Андрија Јаковљевић Италински био је руски посланик у Цариграду од 1812. до 1816. године.

regimento di Cosachi; cavaliere e Governatore delle due provincie unite di Montenero e Boche di Cattaro.

---

33. Писмо владике Петра I цару Александру. Из Цетиња 26. септембра 1814. године.

Всемилостивѣйшій Государь!

Народъ черногорскій услышавъ изъ высочайшаго рѣшенія вашего императорскаго величества что сосѣдственная намъ Бокеская земля австрійской державѣ уступлена, потерялъ всю надежду, которую онъ издревле имѣлъ на Россію, возлагая на меня вину своего несчастія зато что онъ съ 1711 года моими предмѣстниками, бывшими изъ моей фамиліи Петровича митрополитами Даніиломъ, Саввою и Василіемъ, какъ и мною, всегда былъ руководствованъ въ непоколебимой преданности къ Россіи и что чрезъ такое руководство неоднократно разоряемъ былъ и нынѣ до крайнаго несчастія доведенъ.

Всемилостивѣйшій Государь!

Я привелъ на себя и на сей народъ гнѣвъ сосѣдственныхъ державъ, а особливо австрійской держави, единственно за усердіе мое и за мою вѣрность къ Россіи, отъ чего ни блестящее золото ни серебро, ни страшное колообращеніе европейскихъ обстоятельствъ, не могли меня отцѣпить. Я проливалъ слези когда врагъ человѣчества вторгнулся въ государство ваше, но пламенъ священной Москвы обрадовалъ меня въ тогдашныхъ печальныхъ обстоятельствахъ, предвидя изъ оннаго паденіе гордаго возмутителя Европы. Я вступилъ съ Черногорцами въ Бокескую провинцію подъ флагомъ вашимъ, не ожидая на то вновъ повелѣнія вашего, имѣя оное въ высочайшемъ рескриптѣ вашемъ. Я подвизался всѣми силами, по предписанному мнѣ въ ономъ повелѣнію, для оказанія усердія нашего къ имперіи вашей. Я считалъ себя и народъ сей сынами россійскими и въ числѣ россійскихъ воиновъ, какъ по единовѣрію и единоплеменству, такъ и по документу, съ котораго осмѣливаюсь здѣсь точную копі[ю] ложить.[1]) Я и нынѣ при самыхъ тѣснѣйших[ъ] стоятельствахъ въ непоколебимой вѣрност[и] священѣйшему престолу вашему и я именем[ъ] лаго народа всеусерднѣйше со слезами ваш[е] императорское величество прошу, да бы благов[о]было принять насъ въ числѣ своихъ поддан[ныхъ] ибо мы на семъ положеніи ни подъ каким[ъ] домъ болѣе существовать не можемъ, о гвардіи в. и. в. капитанъ и кавалеръ Никичъ вѣрнѣйшій свидѣтель быть можетъ, которому мною такъ и цѣлымъ народомъ поручено о здѣшныхъ произшествіяхъ, и о нашемъ бѣд[ст]номъ состояніи къ свѣдѣнію вашего велич[ества] довести, чрезъ котораго надѣемся единожды вѣки всемилостивѣйшее рѣшеніе судби наше[й] лучить[2]).

---

34. Писмо владике Петра I руском[е] к[анце]лару графу Румјанцову. Из Цетиња 26. се[птем]бра 1814.

Сіятельнѣйшій графъ!

Народъ черногорскій, съ 1711 года, во [всѣхъ] военныхъ случаяхъ служилъ священѣйшему россійскому престолу и многократно на соб[ствен]ной коштъ свой, почитая себя подъ Россійс[кимъ] покровительствомъ и считаясь въ число Р[оссій]скихъ воиновъ. Въ прошломъ году, сентября числа вступилъ подъ Россійскимъ флагомъ и моимъ и прочихъ начальниковъ руководство[мъ] Бокеской провинціи противъ Французовъ.

По присоединеніи къ намъ бокескаго на[рода] и по очищеніи оной привинціи, воздвигнуть побѣдоносный флагъ Россійской имперіи н[а] крѣпости, въ коихъ находилось всего 104 п[ушки] и отправленъ отъ обоихъ народовъ черного[рскій] дворянинъ сердаръ Савва Пламенацъ депута[томъ] къ самому государю императору съ проше[ніемъ]

---

[1]) Копија с грамате коју је дао Милорадовић п[р]... цима 1712. године. Наштампана у историји Црне Горе ... лутиновића, стр. 55—57.

[2]) Ово писмо наштампано је у српском преводу у ... нику срп. уч. друштва“ књига 55., стр. 316., 317.

принатіи сего соединенаго края подъ высокомо-рпимъ его величества самодержавіемъ.

Я не преминулъ также во всякомъ случаѣ носится къ министерству двора нашего, увѣмляя оное о частыхъ австрійскаго войска на съ нападеніяхъ и непрестанныхъ интригахъ езъ кои австрійскіе интриганти производили здоръ и несогласіе въ народахъ сихъ; просилъ ставленія какъ мнѣ поступать надлежитъ въ кихъ обстоятельствахъ, но сіе было бесполезно о никаковаго отвѣта не получилъ; а между мъ австрійци, не взирая на существующій со-ъ высочайшихъ дворовъ, и не ожидая до рѣшенія ора нашего и до прибытія нашего депутата, кь имъ съ нашей стороны неєднократно пред-гано было, не преставали старатся для произ-денія своихъ предпріятіи на желаемый конецъ, чемъ они и успѣли, когда мы по словеснымъ писменнымъ ихъ увѣреніямъ неожидали ника-ваго нападенія. Но и потомъ народъ пребывалъ нѣкоторой надеждѣ до прибытія своего депу-та; а по прибытіи онаго потерялъ и послѣд-ю искру надежды, которую онъ издревле имѣлъ Россію, услыша что бокеская провинція усту-лена австрійской державѣ и что Черногорцы тавлены на произволъ судьбы, 'почему многіе ъ бокесцовъ, кои отличились своимъ усердіемъ Россійскому престолу, остались подвержены ѣшняго австрійскаго правительства гнѣву, а осо-иво означенные въ приложенной здѣсь записки стойны всякаго соболѣзнованія.

По сему плачевному и никогда неожиданному иключенію, и по разнымъ причинамъ, не въ стояніи я болѣе управлять народомъ черногор-имъ, ни содержать его въ преданности къ Рос-, потому что онъ возлагаетъ на меня вину рего несчастія зато что слишкомъ сто лѣтъ ими предмѣстныками бывшими изъ моей фамиліи тровича, митрополитами Даніиломъ, Саввою и силіемъ, какъ и мною былъ руководимъ въ не-колебимой преданности къ Россійскому двору что чрезъ такое руководство былъ разоренъ и нѣ до крайняго несчастія приведенъ, о чемъ рдіи его величества капитанъ Никичъ свидѣ-ьство быть можетъ, который кя намъ посланъ отъ адмирала Чичагова для открытія военнаго дѣиствія противъ Французовъ, но не успѣлъ своимъ прибытіемъ поелику мы оное, по вышеписаннымъ обвезательствамъ, предупредительно открыли были и совершенно кончили.

Мы поручаемъ капитану Никичу о нуждахъ нашихъ донести вашему сіятельству, о коихъ весь народъ черногорскій проситъ да бы благоволено было высочайшимъ двором единожды и на вѣки судьбу счастія или несчастія нашего рѣшить и чрезъ того же господина рѣшеніе намъ доставить.

Я ваше сіятельство по чести моей увѣряю что сей народъ ни подъ какимъ видомъ болѣе на семъ положеніи существовать не можетъ, ибо принужденъ разъсѣятся по инымъ державямъ, но ни Богу ни Государю не буду я впередь отвѣчать.

---

35. Бокиљељи који су гоњени од Аустријске владе за њихову вјерност к Руској царевини.

Бывшій въ россійской службѣ майоръ и кавалеръ графъ Воиновичъ; черногорецъ переселившійся въ Кастелновское предмѣстье Иванъ Шпадіеръ; капитанъ Даніилъ Поповичъ; Иванъ Поповичъ; Пантелеймонъ Поповичъ; Савва Ожеговичъ; капитанъ Остоя Черногорчевичъ; капитанъ Иванъ Цвіетовичъ; бывшій капитанъ россійской службы Савва Становичъ; катарскій гражданинъ римскаго исповѣданія капитанъ Иванъ Замбаринъ съ сыномъ своимъ заключенъ въ темницу; капитанъ Криле Коловичъ римскаго исповрданія, бывшія въ россіяской службѣ на кораблѣ въ 1806 году, обявившись россійским подданнымъ; капитанъ Виценцо Ловренчевичъ римскаго исповѣданія, обявившись россійскимъ подданнымъ бѣжалъ въ Корфу; катарскій гражданинъ римскаго исповѣданія Кривалія; протопопъ Савва Тановичъ убѣжалъ въ Константинополь, о коемъ и опубликовано что никогда дома не можетъ возвратится, а сынъ его былъ подъ арестомъ. Будвянскіе граждане: Тома Тановичъ и Петаръ Діокичъ бѣжали въ Черногорю, для коихъ будвянскимъ комендантомъ Масловаромъ публично обѣщано подарка 100 червонцевъ ежели кто ихъ убьетъ или жи-

выми поимаетъ. Попъ Иванъ Зецъ и сынъ его Иванъ; Князъ Иванъ Туйковичъ и Димитріи Вуйошевичъ; которскій гражданипъ Николай Огнѣновичъ и всѣ вообще которскіе и будвянскіе христіане нашего исповѣданія отлично ненавидими, исключая одного господину Никичу извѣстнаго.[1]) Станиславъ Прибиловъ и Иванъ Боговичъ были подъ французскимъ владѣніемъ въ національной полкъ поручиками. Сіи два первые минувшаго года подъ флагъ россійскій приступили и отличную храбрость и усердіе показали, зачто и претерпѣваютъ нынѣ отъ помянутаго правительства озлобленія. Капитанъ Рисанской комунитади графъ Өеодоръ Ивеличъ и вся Рисанская комунитадъ ненавидими; равно же и три комуны: Маины, Браичи и Поборы, будучи найвѣрнѣйшій были къ Россійской имперіи. Графъ Мирославъ Зановичъ, рамскаго исповѣданія, заключенъ въ крѣпость ди Сантъ Лоренцо въ Рагузѣ; Трифонъ Мариловичъ, Николай Радоничъ, Тома Томовичъ и многіе изъ бѣдныхъ разбѣжалися по разнымъ мѣстамъ.

---

36. Изјашњење Д. Татишчева о пресељењу црногораца у Русију. Из Мадрита $\frac{14}{26}$ Априла 1815.

Полковникъ Никичъ не скрылъ отъ меня главнаго предмета своего путешествія и ввѣрилъ мнѣ тайну желаніи черногорскаго народа.

Должности которыя по милости и довѣренности вашего императорскаго величества мнѣ поручены были: участіе во всѣхъ сокревеностяхъ внѣшныхъ сношеніи; управленіе коллечіею иностранныхъ дѣлъ и пребываніе при Неаполитанскомъ дворѣ доставили мнѣ средства узнать состояніе жителей Черной Горы, вникнуть въ ихъ нрави и опредѣлить настоящую цѣну ихъ преданности къ Россіи. Движимый нынѣ, какъ и всегда, чистѣйшимъ рвеніемъ къ славѣ вашего императорскаго величества я беру смѣлость повергнуть при семъ мои мысли о переселеніи черногорскаго народа въ Россію.

Жители Черной Горы и Бердахъ неоднократно уже обращались къ россійскому правительству съ просьбою о дозволеніи переселится въ Россію. Преданные сему государству, и по чувствамъ собственнаго сохраненія и по врожденной привершенности къ главнымъ сынамъ славянскаго племени, всѣ желанія ихъ стремять издавна сдѣлатся частію великой Россійской имперіи. Но существованіе сего народа на мѣстѣ отведеномъ ему природой, отдаленомъ отъ Россіи, всегда было препятствіемъ къ совершенію ихъ желанія. Черногорцы рѣшась переселится въ Россію изявили сіе намѣреніе въ послѣдный разъ въ 1802 году. Просьба ихъ была уважена и правительство обявило имъ что его императорское величество согласится на переселеніе съ тѣмъ, что бы оно производилось по частямъ и на иждовеніи самыхъ Черногорцевъ. Непреодолимыя трудности не позволили обытателямъ Черной Горы повиноватся сему приказанію государя императора. Нынѣ они возъобновляютъ свою просьбу и требованія ихъ заслуживаютъ безъ сомнѣнія обратить на себя попечительное вниманіе Русскаго правительства.

Вопросъ о переселеніи Черногорцевъ въ Россію долженъ разсмотрѣнъ быть въ трехъ видахъ.

1. Переселеніе сего народа согласно ли съ выгодами России.

2. Если выгодно какое мѣсто въ имперіи удобнѣе для поселенія.

3. Какимъ образомъ устроитъ перемѣщеніе черногорцевъ изъ отечества въ Россію.

Разрѣшеніе въ краткихъ словахъ сего трояkаго вопроса будетъ предметомъ слѣдующихъ замѣчаніи.

Черногорцы, природные союзники Россіи, до селѣ брали участіе въ нашихъ войнахъ съ Отоманскою Портою и въ семъ содѣйствіи состояла главная выгода, получаемая нами отъ ихъ приверженности. Набѣги черногорцевъ тревожили сосѣдственныхъ пашей, наносили имъ удари, но масса турецкой имперіи не чувствовала столь ничтожныхъ частыхъ нападеніи. Въ 1807 году, и въ послѣднюю съ Франціею войну, они были употреблени съ пользою, но сіи дѣйствія, учиненны

[1]) Греота што није име тога издајника народа свога и овђе споменуто, [illegible]

е необыкновенныхъ обстоятельствъ мя-
времени, едва ли когда возъобновится

реды скалъ, природою укрѣпленных, чер-
имѣютъ конечно способы удержать свое
е существованіе, вопреки всѣмъ притѣс-
Отоманской Порты и Австрійской импе-
состояніе ихъ бѣдственно и лучшимъ до-
вомъ сему служить народонаселеніе Чер-
, которое уже болѣе пятидесяти лѣтъ
ало ни малѣйшаго приращеній. Отдача
й Бока ди Катаро Австріи, увеличивъ не-
черногорцевъ къ сей державѣ, разрушитъ
сношенія между черногорцами и бокез-
пресѣченіе сей торговли изсушитъ един-
источникъ слабой промышленности чер-
ъ. Чѣмъ бѣдственѣе настоящая ихъ участь,
ренѣе желаніе ихъ переселиться въ Рос-
рая посредствомъ сего переселенія мо-
обрѣсти 20 тысячь семействъ составлен-
ь людей трудолюбивыхъ, хорошихъ зе-
въ и скотоводовъ, соединяющихъ съ сими
ными качествами неограниченную лю-
Россіи и въ случаѣ нужды исполненныхъ
мъ духомъ войны.

пріискахъ мѣста для поселенія черногор-
Россію предстоятъ три уваженія: сокра-
рехода отъ Черной Горы до Россіи; со-
его выгодъ удобностію избираемаго мѣ-
енія и употребленіе въ пользу Россіи
ихъ расположеніи черногорцевъ. Ново-
енія по букарестскому трактату земли въ
, а въ случаѣ недостаточнаго простран-
ихъ, земли лежащій между Днѣпромъ,
и Бугомъ кажутся приличными къ до-
сей тройной цѣли. Плодородство оныхъ
ь благосостояніе колоніи, а воинскія склон-
рногорцевъ, и ихъ ненависть къ туркамъ,
тъ спокойствіе нашей турецкой границы.
емѣщеніе черногорскаго народа въ Рос-
причинѣ его бѣдности, не можетъ иначе
ся, какъ съ помощію великодушныхъ ще-
императорскаго величества. Для сокра-
путешествія, за невозможностію пере-
езъ турецкія владѣнія, ибо вооруженныхъ черногорцевъ Порта не согласится пропустить, а безъоружныхъ опасно будетъ ввѣрить ихъ непріятелямъ, всего удобнѣе было бы заключить на сей конецъ условіе съ вѣнскимъ кабинетомъ. Австрія, пріобрѣтая оставленную черногорцами землю, подаетъ намъ право къ требованію взаимныхъ съ ея стороны уступленіи. На семъ основаніи переходъ въ Россію черногорскаго народа легко можетъ быть устроенъ чрезъ австрійскія владѣнія, Далмацію и нижнюю Венгрію.

Россія, заключающая въ пространствѣ своемъ многочисленное количество пустопорожныхъ земель, не преминетъ въ скоромъ времени испитать всю цѣну нынѣ возъобновляемаго предложенія черногорцевъ, если оно будетъ принято. Глава ихъ, митрополитъ, сохранитъ по смерть видимое начальство, принадлежащее ему по многимъ уваженіямъ и удовлетворяющее Өеократическимъ привычкамъ черногорцевъ. Для опредѣленія имъ обязаностей въ отношеніи къ Россіи можно было бы принять учрежденія, коими Гребенскіе козаки управляются.

Переселеніемъ сей отрасли славянскаго народа на свою гостоприимную почву Россія удовлетворитъ въ одно время страстному желанію жителей Черной Горы утвердить мудрымъ учрежденіемъ внутранняго управленія переселяемаго народа его прочное благосостояніе и прибавитъ новый блескъ скиптру Александра.

---

37. Писмо губернатора Вука Радоњића цару Александру.

Ваше императорское величество
всемилостивѣйшій Монархъ!

Есть ли позволяется однымъ всеподданнымъ поднести и припаднутъ предъ освященными стопами вашего императорскаго величества и донести плачевное состояніе сего народа еще отъ времени блаженной и вѣчнодостойной памяти императора Петра Великаго всѣгда сія малая часть народа нашего была вѣрна и привержена вашему высокославному престолу. Отъ нѣкотораго времени мы всѣ дѣла наши народныя были возло-

жили на нашихъ господей митрополитовъ, какъ и извѣстно по всѣми дѣлами высочайшему Двору. Нынѣ видя мы, съ немалымъ огорченіемъ нашимъ, что изо всѣхъ дѣлъ никакой пользи народной не воспослѣдовало и до сего времени, окромѣ самыхъ себѣ и своей фамиліи.

По сими причинама сей народъ находится въ самое сожалѣніе и плачевное состояніе и опасности со всѣхъ сторонъ. Того ради припадаемъ предъ освященными стопами вашего императорскаго величества возрите всеавгустѣйшій монархъ на содержаніе сего плачевнаго прошенія избавить изъ сего несчастнаго состоянія и принять у совершенное подданство сію часть народа.

Благоволите всеавгустѣйшій монархъ, возрите лучезарнымъ окомъ на плачевное наше состояніе и рѣшите судьбу сего народа, въ чемъ ожидаемо всемилостивѣйшей резолуціи.

Въ Черной Горы, на Нѣгуше 20 майя 1817.

М. П.

Губернаторъ черногорскій, а именемъ всего народа
Вуколай Радоничъ.

---

38. Писмо губернатора Вука Радонића графу Стјепану Андријевићу.

Графъ Степанъ Андреевичъ.

Не по мѣрѣ моихъ достоинстъ и заслугъ, но великодушіе, благодѣтельство и человѣколюбіе вашего сіятельства возбуждаютъ къ вамъ чувствительнѣйшую предданность и усердіе мое и всего народа за всё ваше оказаное благодѣяніе, которое оказали во время бытности вашей сему жалостному народу, который находится жертвою со всѣхъ сторонъ.

Я не могу изяснить перомъ ниже языкомъ плачевное состояніе въ которомъ находится сей бѣдный народъ и я съ ними, что легко ваше сіятельство прозорливымъ вашимъ окомъ можете расмотрѣть яко очевидецъ, что сами на опитѣ опробовали.

Отъ горестнаго моего состоянія осмѣливаюся у сего приложить прошеніе какъ съ моей стороны, равно же и всѣхъ тѣхъ которые пе[...] единомысліемъ и саморѣшительною властію [...] ради прилагаемо прошеніе у сего на имя [...] даря Императора на разсмотрѣніе вашего с[...] ства, под открытою печатью; самое содержа[...] шего прошенія съ вашими опытами сличить [...] и по разсмотрѣніи разсудите состояніе се[...] счастнаго народа.

Ваше сіятельство, єжели вамъ покажет[...] прошеніе наше имѣетъ пути, просимъ что бы [...] ставить оное государю. Мы полагаемъ несу[...] ную надежду на благодѣяніе Ваше что бы [...] ставить оное куда следуетъ и прибавить къ [...] благодѣтельное Ваше мнѣніе, что вамъ на о[...] и практикѣ все извѣстно.

Податель сего благородный господинъ [...] танъ Лукя Пейовичъ словесно мѣсто меня [...] вамъ сказать ибо всёмъ, которому повѣрить [...]

Впрочемъ рекомандую себя и народъ [...] родную судьбу въ милость и покровительст[...] шего сіятельства.

Въ Черной Горы, на Нѣгуше 20 майя [...]

Губернаторъ черногорск[...]
Вуколай Радоничъ

---

39. Писмо барона Строганова С. Санко[...] у Теодосију.

Бујукдере 13 јулија 18[...]

Черногорскій уроженецъ Лука Пейови[...] вившись ко мнѣ, представилъ паспортъ, дан[...] отъ черногорскаго губернатора Вуколы Ра[...] Онъ называетъ себя посланнымъ отъ означ[...] губернатора съ СПетербургъ съ письмами [...] сочайшее имя государя Императора, также [...] имя вашего превосходительства. Не почита[...] въ правѣ препятствовать отправленію его в[...] сію, я рѣшился предоставить вамъ, мило[...] государь мой, задержавъ его по обыкновен[...] карантинѣ, испросить прямо на случай се[...] чайшаго разрѣшенія. Между тѣмъ покор[...] прошу ваше превосходительство прилагаем[...] пешу отправить немедля къ господину упр[...] щему министерствомъ иностранныхъ дѣлъ.

ѣ съ донесеніемъ вашимъ были въ СПетер-
извѣстны подробности о дѣлахъ черногор-
и о причинехъ сего посольства.

---

0. Копија пашапорта којега је дао владика I.

PRINCIPATO DI MONTENEGRO

26.

in Cettigne

Noi Pietro Petrovich, per la grazia di Dio opolita e Primate di Montenegro, cavaliere rande ordine dell Impero Russo ecc.

Partendo de questo Principato Metropolitano Russo Dimitre di Nadalich-Giurovich per Constantinopoli, con bastimento di veatura ricerchiamo, in nome di Sua Maesta Imperatore delle Russie, tutti i Suoi ministri tanto di terra che di mare, ed invitiamo quelle Potenze amiche ed alleate di non permetere che gli si faccia ostacolo all suo viaggio, ma ansi che gli si presti ogni favore ed assistenza.

Cettigne il di 12 dell mese di Giugnio dell anno 1816. —

firmato all originale:

Il presente passaporto dovra valere per due anni

Pietro Petrovich
G. Steffanovich secretario

(На дно пасоша стоји лични опис).

Улцињ 16. Маја 1896.

ФРАНЦУСКЕ СЛУЖБЕНЕ БЕЛЕШКЕ

О ЗАПАДНО-БАЛКАНСКИМ ЗЕМЉАМА

из 1806—1813

приложио

Стојан Новаковић

I

Претходне напомене.

Велики покрет, извршен у почетку овог века у Европи услед Наполеонових освојења, није остао без утицаја на наш народ, па ни на Србију, која се онда тек у зачетку своме налазила.

Заплети који су тада настали међу Француском и Аустријом, и Француском и Русијом, увлачили су свагда у свој круг и наше земље, па и Србију којим било начином, и тога ради су за нас од велике поуке. Примицање пак француских граница у непосредно наше суседство; планови о увлачењу путне мреже Балканскога Полуострва у економни путни систем Француског Царства; установљење читаве једне југословенске области у Француском Царству под именом Областй Илирских (Provinces Illyriennes) на самим границама Црне Горе, Херцеговине и Босне; најпосле разни други планови Наполеона и осталих — увлачили су још више у горе поменути покрет и Србију и остале наше земље.

Савременици из нашега народа нису тој радњи поклањали веће пажње зато што је она била удаљенија; што је, у оно време, мање видик излазила, те се пред широм публиком обележила нити каквим видљивим успехом неуспехом. Биће да је све чињено без ве вере и очекивања, истом да се не би рекл је у том правцу што остало непокушавано. слим да је у томе узрок што наши оновре писци нису тој радњи пажње поклањали. се почело више сазнавати тек у најновије објављивањем списа̂ који показују шта је шавано. И ми овде излазимо с неколиким лозима те врсте. Прегледности ради мислимо показати досадашњу радњу по овој бразди.

Поменуто објављивање грађе почело Гласнику Српског Ученог Друштва 51 (г 1881). Ту је г. Иван Павловић под нат „Српска писма у француским архивама“ на пао међу осталим и два Карађорђева писма, од 16-ог августа 1809 и друго од 10-ог ја 1810. Прво, од 16-ог августа 1809 (изјав ности Наполеону) познато је било и ран француском преводу, израђеном по латинско воду који је самом оригиналу прикључен,

ј је то писмо барон Теста у своме делу Re-
eil des traités de la Porte Ottomane avec les
issances étrangères, t. II, 33. Латински превод
тога писма штампао је Сен-Рене Таљандје у
ау La Serbie, Paris 1872. По том је исти г. Ив.
авловић изнашао и остали део писама, те је го-
не 1890 у Споменику II Српске Краљевске Ака-
мије објављен његов зборник под натписом „Ис-
си из француских архива. Материјал за историју
алканског Полуострва с краја прошлога и почет-
м данашњега века". Мало раније штампао је г. О.
оп у „Отаџбини" за 1888 и 1889 свој Зборник
д натписом „Карађорђе и Француска. Документа
односајима Србије с Наполеоном I (1809 до
814)" опет из државних архива француских.

К овоме предмету припада и публикација
. О. Бопа La mission de l'adjutant-comandant
Mériage à Widin 1807—1809, публикована још
886 у Annales de l'école des Sciences politiques
и 15 avril 1886, где се на цео посао баца доста
ветлости.

Доброти истога г. О. Бопа имам и ја да
хвалим што сам у стању да нашу публику
познам са једним зборником разних писама и
емоара који истоме времену припадају, и са
иштинским консулским писмима у којима се
вича како се 1812 покушало да се установи
анцуски консулат у Приштини. Прво ћу дати
вештај о зборнику мемоара, па онда о при-
тинским писмима.

Зборник мемоара је једна велика фолио-књига,
јој на леђима пише: M. S. Mémoires sur la
rquie. Унутра су писма, записке, мемоари о
зним предметима Турскога Царства, у разним
лицима, све у оригиналу, што се нашло у ми-
старству, везано у једно, без списка и пре-
еда, без пагинације, једино с оним горе поме-
тим натписом на леђима. Ево све по реду што
у томе зборнику налази:

1. Consulat Impérial de France en Illyrie.
r le commerce de Trieste. Кратак извештај и
роводно писмо од 13 јуна 1812.

2. Journal de voyage de Mr. Fourcade ainé.
ute de Costaïnitza à Trawnik. На 17 листа у
ију.

3. Писмо Фуркадово ђенералу Андреосију, амбасадору у Цариграду, упућено из Сарајева, 21 фебруара 1813. У њему се на крају говори о Србији.

4. Apperçu du commerce général de la Bosnie и

5. Suite de l'apperçu du Commerce général de la Bosnie. На крају је потврђена верност потписа Фуркада Старијега. Обоје ће бити његов посао.

6. Писмо од 19 априла 1813 из Солуна, које је Фуркад Старији писао амбасадору цариградском, грофу Андреосију о путу кроз Македонију.

7. Писмо од 7-ог марта 1813 које је из Сарајева Фуркад Старији писао амбасадору цариградском грофу Андреосију спроводећи свој бележник путовања до Травника са три картографска нацрта путова које је описао, и са итинерарима у кратко изведеним. Ово је писмо у вези са списом горе под 2 поменутим. Овде би било продужење под 2 наведенога бележника, али тога прилога у зборнику нема.

8. Renseignements detaillés de la nouvelle route par la Bosnie, depuis Salonique jusqu'en Illyrie et sur tout ce qui a rapport au passage, par la dite route, des marchandises du Levant, recueillis par le Baron J. de Gamera à son voyage dans la Turquie européenne et l'Asie mineure.

9. Notes sur l'Albanie tirées de l'ouvrage de Mr. Pouqueville.

10. Sur Ali-Pacha de Janina, Corfou et le commerce ancien et nouveau de Venise. Писано 18 јуна 1812 у Млецима. Потписао Consul de France à Venise Sigouroux.

11. Quelques idées sur la Russie, adressées le 13 mai (1812). Писано истом руком и на истој хартији као и оно под 10.

12. Notes sur Ali-Pacha. Белешке ове без датума и потписа говоре о Али-паши и о односима његовим спрам султана. Неки детаљи додавани су и са стране другом руком и другим мастилом. Нешто је и превлачено, као да је за неки препис спремано.

13. Засебна једна записка опет о Али-паши и његовим приходима, писана истом руком као и она под 12.

14. Жалба Морејаца против Али-паше Јанинскога с прилогом у ком су податци о Али-паши, његовом пореклу, средствима којима се дигао итд. Обоје је у француском преводу, само без икакве записке, али се из жалбе види да је поднесена после смрти султана Селима (јануара 1808).

15. Traduction d'une requête présentée le 1-er mars 1811 par les Moraïtes à Sa Hautesse Sultan Mahmoud contre Tépédélénli Ali-Pacha, gouverneur d'Ianina.

16. Traduction d'un mémoire présenté a S. H. sur certaines mesures qui seraient propres à réduire au devoir Tépédélénli Ali-Pacha ou à le détruire.

17. Mémoire sur la défense du passage par le Canal de la Mer Noire et celle des parties des côtes d'Europe et d'Asie qui y sont adjointes. То је писмо једне комисије француске, која је радила у Цариграду. Мемоар носи датум 22 априла 1784.

18. Notes et observations sur les differents endroits que nous avons parcourus sur la côte de la Mer Noire conformement aux instructions qui nous ont été remises par la S. P. Спис носи на врху датум 20 septembre 1784, а и на дну са потписима тројице комисара, као и под 17. Види се да је тај посао 1784 године рађен за потребу Високе Порте.

19. Фуркада Старијега Observations sur la Mer Noire et renseignements neufs sur les pays qu'elle baigne. Уз тај мемоар је и писмо Фуркадово од 16 маја 1812, а мемоар је датиран 6 маја 1812.

20. Белешке на једном табаку хартије, без икаква натписа, о местима на црноморском европском приморју у Турској: Бургасу, Андосу, Анхијалу, Созополу, итд.

21. Extrait d'un mémoire sur Trébizonde à presenter à S. E. Monseigneur le Ministre des rélations extérieures par Mr. Pierre Dupré Consul de Sa Majesté. Под тим натписом долази у засебним одсецима Histoire de Trébizonde, онда Description de Trébizonde.

22. Notice sur la Géorgie et sur ses sou rains, истом руком и на истој хартији као и чла под 20 и 21.

23. Itinéraire d'un voyage fait en 1813 Constantinople à Brousse en Bythinie et ret par le Chef d' Escadron La Tour Maubourg.

24. Писмо Зановићево, писано 9 септем 1810 у Паризу министру француском.

25. Istoria di Montenegro descritta nel 17 da Vassilio Petrovich Vescovo Metropolita di M tenegro. Traduzione dal litterale Serviano n lingua italiana.

26. Descrizione. Под тим натписом је о Црне Горе.

27. Rapport sur l' Herzegovine.

28. Dettaglio succinto del Montenero fa dal Signor Milislao Zannovich, vice-delegato distretto di Budua, per ordine del Signore Ge rale di divisione Vignole.

29. De l'évêque de Monténégro. Записк владици Петру Петровићу.

30. Observation sur les moyens de maint la tranquillité aux Bouches de Cattaro.

31. Notes sur le golfe de Bourgas et c de Varna de la Mer Noire. Annales de Ma Brun. Под тим натписом долази белешка са јим засебним натписом који гласи: Reconnaissa nautique et militaire du golfe de Bourgas au n est de Constantinople, par M. M. Lafitte, C et Duverne de Preste, communiquée par Mr. clerc. Та иста тројица потписали су и мем споменут горе под бр. 18.

32. Већа половина некога мемоара о Дал цији, који је, на италијанском језику, писао какав Сплећанин, као што се види из онога говори о Сплету. Почетка нема (то су оде 1—6), а одељци 7—24 у зборнику су. Гл се тиче економских питања.

33. Белешке о Еносу и о острву Самотр

34. Писмо Гармезана, заступника консу Дарданела, од 24 октобра 1813 о околним о вима.

35. Histoire de l'île de Naxie.

36. Белешка о острву Санторину, на ла-ском језику.

37. Белешка о острву Санторину на фран-ском језику, с картом.

38. Белешка о острву Санторину на фран-ском језику, израђена по оној латинској, наве-ној под бр. 36.

39. Description de l'île de Santorin, с картом.

40. Relazione delli evenimenti successi nell' la di Santorino nel tempo chiameto *τυ κακυ*, del male acceduto, estratta da un libro greco cui se ne fa menzione da un certo Demetrio ale secondo le sua narazione pare che fosse ettadore delli sudetti.

41. Mémoires d'Egypte, par M. de Maillet. 1728.

42. Mémoires sur les Ismaeliks et les Nasaïril Syrie, adressé a M. Silvestre de Sacy par J. Rousseau consul général de France à Alep (im-imé dans les Annales de voyages de M. Mal-brun).

43. Précis sur l'état actuel de l'Arabie, tobre 1813.

Из свега тога материјала, ми смо обратили жњу само на ствари које се тичу нас, па и х смо изводили начином што се може већма јеним и ограниченим. Наводи наши наћи ће у овнх седам одељака.

1. *Белешке о Арбанаској из дела г. Пук-ла.* Ту је реферат о ономе што је у садржају рника наведено горе на свом месту под 9.

2. *Писмо Зановића министру францускомe.* је писмо у садржају поменуто под бр. 24.

3. *Списи о Црној Гори и Херцеговини.* Ту реферати, изводи и преводи онога што за нас а интереса из списа напоменутих у садржају д бр. 25, 26, 27, 28, 29 и 30.

4. *Фуркадов путни извештај о Босни.* Ту је ерат с изводима из онога што је у садржини рника наведено горе под бр. 2.

5. *Пут Солун-Сарајево, из извештаја барона Гамере.* Ту је реферат о спису наведеном горе адржини под бр. 8.

6. *Писмо Фуркада Старијега из Сарајева* од фебруара 1813. Одговара бр. 3.

У свему осталоме ствари су или онога вре-мена, или се нас и нашега народа не тичу.

Ред смо исписима дали не по ономе како се они налазе у зборнику, него по њиховој унутраш-њој вези.

Нарочито се истичу својом унутрашњом вред-ношћу белешке Фуркада Старијега — о Босни, и ако нашем народу нису свагда повољне. Види се да је о Босни и читао извесна посебна дела која су му онда могла бити на руци, и показује свуда познавање историје и главних чињеница из ње и познавање старих класичних писаца. Из самих текстова који су у овом зборнику потекли из пера Фуркадова видимо да је Фуркад пре 1812 дуже време служио негде у јужној Русији, по свој при-лици у црноморском приморју. Из његова пера тече и један извештај о Црноме Мору (види бр. 19 садржаја). То је без сумње био узрок што је његовоме старању поверен био један део брига о организовању пута од Костајнице (са границе француске области) преко Сарајева на Солун. Осим путнога дневника, од којега се сачувала само половина, Фуркад је још послао министар-ству и свој *Општи преглед босанске трговине* (садржај број 4, 5) у два пута, и по писмима се види да је собом прошао цео пут с једнога краја на други. Први део тога *Општега прегледа* послао је Фуркад 28 марта из Скопља, а други је послао 19 априла из Солуна. У првоме делу Фуркад наводи да босанска трговина може инте-ресовати Француско Царство из ова четири раз-лога: 1° Што ће се у Босни трошити индустриј-ски производи француски; 2° Што ће се животне намирнице из Босне извозити у Царство Фран-цуско и у Илирске Области; 3° Што ће се кроз Босну фабрички производи француски провозити за остале скеле на Истоку, и 4° Што ће се си-ровине с Истока тим путем провозити за Фран-цуску и Италију. „За високу политику, — на-„ставља даље Фуркад — за општу образованост „и за индустрију народа француског од претежне „су знаменитости везе ове средишње области с „Аустријом, са Србијом и с Острвима Јадран-„ског Мора који су под Енглеском.“ У другом пак извештају, који је 19 априла 1813 из Со-

луна експедован, говори Фуркад како је Сарајево кроз последњих 18 месеци било постало главно стовариште колонијалној роби, која је из Солуна и из Скадра шиљана преко Брода за Беч. Једна само аустријска кућа послала је кроз годину дана 30.000 товара. Коњи Македоније и Босне једва су стизали за вршење тога посла. На томе месту су казани и узроци који су изазвали тај окрет и дали толики обрт путу Скадар-Сарајево-Брод-Беч и Солун - Сарајево - Брод-Беч. Један је — рат међу Русијом и Турском, други је — француско заузимање више пристаништа на Балтичком Мору. Чим је међу Русијом и Портом (1812) закључен мир — тим су самим отворени путови на Одесу и на Видин-Оршаву, и то је само по себи било узрок да се умањи проходња на путу босанском. Касније, кад се француска граница одмакла од Босне и Херцеговине, престали су и остали разлози који су покретали Французе да размишљају о путу који би Француску и Италију преко Босне везивао са Солуном и пристаништима Истока.

Што се тиче Милислава Зановића, он припада познатој паштровићској породици. Депутација у којој је он био члан отишла је из јужних провинција. Главни је задатак те илирске депутације био да се нађе у Паризу, те да може помоћи уређењу Илирских Области, које је било у основу смишљено, али још није било израђено. Ту су депутацију чинили: Калафати, управник Истрије као председник; Ричи, помоћник владике у Љубљани као потпредседник; по један изасланик из сваке пуковније граничарске; Михаило Спалатин, као представник Задра; адвокат Бајамонти као представник Сплета; Ђорђић као представник дубровачке властеле; Андровић као представник грађанства, и најпосле Зановић као представник Боке Которске. Депутација је та остала шест месеци у Паризу, и учествовала је и у светковинама женидбе Наполеонове. Зна се да је отац Зановићев Антоније настанио се био у Млецима и да је живео распуштено и карташки; то су, са многим другим манама, наследили и његови синови. Брат је овога који се овде спомиње онај о коме је Чед. Мијатовић у „Отаџбини“ за фе-
бруар 1892 (XXX, стр. 377 и д.) саопштио
податке. Пизани саопштава на једном мест
је он био јакобинац, на другом да је био у
ски човек, а на трећем да је био приврж
црногорскога владике.[1]) Из списа који могу
његови а који се овде саопштавају види се
није био оно последње, а по свој прилици би
човек без икаквих искрених политичких убеђ

Није у овом зборнику преписка Ант
Васа, вице-консула у Приштини, о узалуд
покушају да се у тој вароши установи францу
консулат, у вези с осталим настојавањем о о
низацији пута Костајница-Сарајево-Солун. Ту
је преписку у препису пре више година
вио на расположење г. О. Боп. У њој има в
појединости о стању пашалука приштинског
се и нас тичу. Ја сам из те преписке поку
све оно што се наше историје може тицати
то је смештено на завршетку ових исписа, по
с некима од њих и у стварној свези стоји. С
преписи у целини предаће се збирци Српске К
љевске Академије.

II.

Белешке о Арбанаској, извађене из дела г. Пуквиља.

Под тим натписом налазе се белешке за
не стоји из којега су Пуквиљева дела извађене
ли из оног које је данас највише познато, Voy
de la Grèce, или из некога другог. Пошто је
менуто дело Voyage штампано позније (прво
дање у Паризу 1820, а друго 1827), може
узети да су за основу извода узети служ
изради Пуквиљеви, који се нису штампали
нису у оној форми штампани. Податке који
овом изводу, на прилику, о Призрену помињ
сам тражио у Пуквиљеву великом делу, ал
тамо не налазе.

[1]) Pisani, La Dalmatie de 1797—1813. Paris 1893, 45, 6

У овим белешкама главно су белешке о па-
лукy Али-паше Јанинскога, о варошима, при-
рју, трговини, становницима итд.

На завршетку се прелази на пашалук Ска-
ски.

Напомињући податке о Скадарскоме Језеру
о Бојани, спомиње како је равница, која се из
адра види „једна од најлепших и најплоднијих
а свету због њене издашности и због маслињака
виногрaда који је покривају. По њој се види
ноштво села и засебних кућа, и на сваком се
ораку види изобиље“.

За Скадар помиње како се састављa из че-
ри подграђа, која имају заједничко назвање
адра, и како му је положај тако војнички по-
љан, да би се од њега с малим трошком могло
чинити јако утврђено место. За насељење је
бележено да броји више од 12000, и да је по
ри: мусломанско и хришћанско (православно
католичко[1]).

„На четири сата хода од Скадра све по
авници — читамо даље — налази се варош
Бар, миљу и по од обале морске. То је последње
есто Турске Арбаније. Antibari (по грчки Ан-
ивари) зове се због тога што је наспрам ва-
оши Бара у Пуљи, на италијанској обали Ја-
ранског Мора. Баром заповеда градић, сазидан
а високом брежуљку. Станују у њему само
Турци, али многобројна села по приморју на-
сељена су католичким и православним хришћа-
има. Бар је Скадру скела и стовариште про-
звода из долине Дрима“.

За Улцињ се бележи да има 6.000 станов-
ка и да им је главни посао гусарење по мору.

Даље се бележи како од Скадра полази пут
Румелију и излази у Скопље прелазећи преко
анине Призрена (требало би: Шара). Од Скадра
Призрена броји се 30 миља „кроз земљу пу-
ту, начичкану страшним стењем, с дубоким
есвацима на све стране, необрађену, ненасе-
„љену. Пут је врло рђав. Призрен је варош
„прилично насељена;[2]) становници су јој не-
„што мусломани нешто хришћани, а језик им
„је словенски. Призрену је старешина један бег,
„који зависи од паше охридскога“.

„Да се отиде из Призрена у Калканделик
„(Тетово) ваља прећи планине Призрена (требало
„би: Шара). Доњи део је те планине покривен
„шумом, бокови су му и стране стрмените. Пет
„сати се треба пењати из Призрена на врх, на
„ком је снег скоро целе године. И пошто се
„одатле слази скоро четири сата, стиже се у
„Калканделик, с друге стране истога брега. Од
„тога села до Скопља има десет миља“.

Тим се свршавају ове белешке из дела Пу-
квиља.

III.

Писмо М. Зановића министру француском.

Господару,

Част ми је да Вашој Преузвишености по-
шљем тражене белешке о владици црногорском
заједно с мојом молбом за Њ. В. коју сам тргао
натраг из руку Њ. П. В. архи-канцелара с раз-
личитим прилозима који су истој били придати
и којима придајем сад још неке, из којих ће
Ваша Преузвишеност моћи сазнати како сам сва-
гда следовао ономе што ми је наређивано, у инте-
ресу службе, било као чиновнику било као при-
ватној особи.

Умољавам Вашу Преузвишеност да ми те
прилоге врати, пошто се с њима упозна. Ако
жели још каква објашњења о томе, сматраћу
свагда за част да их могу дати Вашој Преузви-
шености.

Што се тиче оне тачке моје молбе где на-
водим да никада нисам носио оружје против Фран-
цуза, ни онда када су то у нас сви чинили, по-

---

[1]) Dr. J. Милер бележи да је у Скадру било по попису од
0 кућа 3300, од којих је бомбардањем од 1831 и 1835 по-
ено 960. Исти писац бележи број становника у 1831 на
0 мусломана, 1800 католичких Арбанаса, 1500 Словена и
0 Османлија Турака, свега на 32.000. Albanien, Rumelien
Prag. 1844. стр. 48.

[2]) Dr. J. Милер, Albanien, Rumelien etc. Prag 1844, бележи
за Призрен 6000 кућа и каже да је харачки попис од 1838 из-
нео цифре: 4000 мусломанских, 2150 католичких и 18800 грчко-
православних што износи 24950 становника, стр. 82.

зивљем за сведоке и све наше људе и Њ. П. ђенерала Лористона.

Пошто се мислило да сам ја држао страну Французима и да сам Општину Паштровићску подговорио да против њих оружје не прихвати, па по том да сам хтео упустити ђенерала Лористона у Будву кроз прозор моје куће који гледа на море, изложише ме кињењу руске владе, која ме баци у затвор у кући за 40 дана, и за четири месеца ми забрани да из вароши излазим, осим тога што су ми сељаци куће у пољу порушили.

Кад су дошли Французи и кад су Главни Ђенерал и ђенерал Лористон учинили ми част да ме походе, молио сам их да ми одреде накнаду за поднесене штете, али ми Главни Ђенерал одговори да тај посао не улази у делокруг његове власти и да ће се он старати да ми другојачије накнаду учини.

Највећа милост коју ми може учинити Ваша Преузвишеност била би у томе што би ме удостојила части да за ме запита војску и ђенерале француске који су ме познавали.

Слободан сам надати се да ће Ваша Преузвишеност, која је својом благонаклоношћу одликовала све остале депутате Илирских Области и мене заштитити, те потпомоћи код Њ. В. моје тражбе и моје услуге.

Част ми је да с најдубљим поштовањем останем, Господару,

9 септембра 1810
у Паризу

ВАШЕ ПРЕУЗВИШЕНОСТИ
НАЈНИЖИ И ПОКОРНИ СЛУГА
Зановић.

IV.

Списи о Црној Гори и Херцеговини.

Као да су томе писму били приложени списи о Црној Гори који одмах иза писма следују.

На првом је месту италијански превод Црногорске Историје владике Василија Петровића. Потпун је натпис тога превода, Istoria di Montenegro descritta nel 1754 da Vassilio Petrovich, Vescovo Metropolita di Montenegro. Traduzione dal litterale Serviano nella lingua Italiana.
крају је другом неком руком записано par Mi
Scurich. То је без сумње преводилац.

За тим долази опет на италијанском јез
али другом руком и на другојачијој хартији, с
Црне Горе који носи прост натпис Descrizi

По неким знацима у опису судећи, исти
да је писан у почетку овога века. Нигде
забележено ко је опис писао, али при крају оп
Црне Горе писац помиње како је 1798 посре
вао у неким пословима међу аустријским ђ
ралом Бради, који је 1798 био посео Боку Ко
ску, и владиком Петром Петровићем. Из кн
опата Пизани о Далмацији види се да се
радило да се у Боци одрже Аустријанци и
се томе ни владика Петар не противи. Пуном
ства за грађанску управу у Боци имали су ђ
рал Бради и кнез Војиновић, који се и писм
владици обраћао, па је заиста и успео да аустр
скога ђенерала у тај мах измири са владик
пуштајући у посао и друге своје људе.[1] Излаз
би по томе да је овај опис писао Војинов
Могућно је, међу тим, да је то учинио и н
од његових људи, и ово ће последње бит
истина, пошто у збирци долази касније пре
тога списа с именом Милислава Зановића в
делегата из Будве. Могло би се, дакле, држ
да је опис посао Зановића.

У томе опису износи се како је Црна Г
подељена на *нахије*, нахије — на *кнежине* (сов
У арх. Н. Дучића се нахије деле на *капе*
није, племена, братства) а кнежине — на *се*
У свакој се нахији побрајају кнежине, а
том села.

Прелазећи на управу, наводи како је упра
власт у Црној Гори подељена на *губернато*
сердаре и *кнезове* и како се ти чинови управо
избором на збору народном, али како су вре
ном пали у руке јаким и силним породицама,
су постали наследни.

[1] Abbé P. P. Pisani, La Dalmatie de 1797 à 1815.
1893, 53.

„Црна Гора — пише даље — нема никаква [illegible] политичког ни грађанског устава. Управа се [illegible] Црној Гори врши по простим законима који [illegible] утврђени обичајем, али их онај који је јак [illegible]ши кад год му се прохте“.

„Црна Гора нема вароши, а које су главна [illegible]ла, обележено је становиштем сердара или кнеза“.

„Трг црногорски држи се сваке суботе на [illegible]рнојевића Ријеци“.

„Црногорци су сви вере грчке. Обичаји су [illegible] такви да се потпуно могу упоредити са хо[illegible]нтотскима“.

„Црногорци се хране највише варивом, мле[illegible]ом и качамаком лети; зељу, сухим месом [illegible]зими). Они који су ближи језеру или реци [illegible]аквој једу и рибу, а од неколико година свуда [illegible] за храну употребљава и кромпир који зову [illegible]*ртофуле.* Сејати кромпир научио је Црногорце [illegible]адашњи владика кад се последњи пут, 1786; [illegible]ратио из Русије“.

„Губернатор, сердари и кнезови црногорски [illegible]тарешине су за управу и суђење народу, али [illegible] пословима кривичним породица увређенога [illegible]вети се на породици увредиоца, чинећи му [illegible]тету на имању, у што се често мешају и ро[illegible]аци“. Томе се додаје како се склапа суд за [illegible]прење вражде, што нам је с других страна [illegible]ширније и у свима појединостима познато.

По том бележи како је владика Петар после [illegible]беде над Махмуд-пашом Бушатлијом (коју пи[illegible]ц назива *recente* — скорашњом) од године [illegible]796 стекао силан утицај над Црногорцима, тако [illegible] су га Црногорци звали *наш краљ.*

Толико сам свега нашао да изнесем из тога [illegible]иса.

На послетку има на крају записка, францу[illegible]ским језиком а другом руком записана, у којој [illegible] бележи како у Црној Гори нема ни гра[illegible]ва ни замкова и како је Цетињски Манастир [illegible]вни положај који би се, може бити, могао бра[illegible]ти. Испод те записке потписана су два слова [illegible]Z, али за друго нисам сигуран да ли је Z [illegible] је поцрт пера, те не треба ли читати само M.

За тим долази Rapport sur l'Erzegovine, писан са свим другом руком, француским језиком.

Овај извештај је писан у Дубровнику и носи потпис женијског команданта Бернара. Задатак је био да се Херцеговина дигне на Црну Гору, и пише се какав је који паша који управља појединим крајевима Херцеговине. Истиче се мостарски паша као добро расположен спрам Француза због тога што је рђаво с пашом сарајевским. По том се описују сви путови по Херцеговини. О насељењу забележено је ово: „Нисам могао „ништа поуздано сазнати о насељењу. Турци не„мају пописних књига, нити бележе рађања и „умирања, али је поуздано да Латина (католика) „има више него Грка (православних), а ових „последњих више него Турака. Грци теже странци „руској, а Латини — странци аустријској.“ Међу тим мало даље чита се ово: „Херцеговина може „дати 20.000 бораца. Под оружје се могу ску„пити за пет или шест дана. Међу тих 20.000 „ваља узети да има 5.000 Латина, 9.000 Грка, „и 10.000 Турака“. Овим се пориче оно што је о сразмери вера мало раније казано.

Ништа друго занимљиво нема у томе извештају.

По том долази Dettaglio succinto del Montenero, fatto dal Signor Milislao Zannovich, vicedelegato del distretto di Budue, per ordine del Signore Generale di divisione Vignole. Под овим је натписом са свим онај исти спис који је раније, могло би се рећи у концепту, наведен као Descrizione, само што је овде с именом и што је она прикривена напомена о писцу на дотичном месту изостављена. Али спис има и неких додатака који се у првом саставу Descrizione не налазе. То је Descrizione dell' Albania turcha, in cominciando dalli confino di Pastrovichio sino Scutari e delli villaggi che sono sotto la sua digiurisdizione nella pianura addistanta di un tiro di canone all' intorno di quella citta, fatta dal detto vicedelegato Zannovich per ordine de General di division Clauzel. У томе опису нема ништа знаменито.

После тога долази једна записка De l'évêque de Monténégro без потписа, писана рукописом који се нигде више не налази. Записка та није у пријатељском духу, али је ми саопштавамо, јер све треба ономе који хоће ондашње време да изучава. Она гласи овако:

„Садашњи црногорски владика зове се Пе-„тар Петровић. Родио се у селу Његушима око „године 1754. Васпитања се његовог прими стриц „му, ондашњи владика Сава Петровић, и узме „га к себи у манастир Стањевиће, где га стане „учити црквеноме реду, да би му могао бити „наследник. Све су ове владике тако радиле са „својим најближим рођацима, тако да се прво „достојанство црквено никако не упушташе из „њихове породице, јербо се свештенички чин „(било калуђерски било поповски) у породици у „овоме народу сматра као нека племићска титула. „Једно то мишљење, а друго и то што су ови „људи приморани да се, због незнања, за све „што треба написати или прочитати обраћају по-„повима, чини те је свештенички чин у великом „поштовању, ма да му је моралност што може „гора бити.

„Нема већега спора, нити се гдегод у овоме „грчком (читај православном) народу проспе крв, „а да им поп то није или заподео или изазвао. „У Паштровићима има један калуђерски мана-„стир *Праскавица* у коме је архимандрит Сава „Љубиша, који је у крвним споровима међу по-„родицама ових крајева проузроковао само својом „погрешком погибију 56 лица, кроз мало година, „и мноштво рањеника, што је све потврђено онда „кад је влада аустријска наредила умирење.

„Да би се појмило како су рђави ови по-„пови, вредно је да се забележи како је исти тај „Сава Љубиша једнога дана заложио Јеванђеље и „сребрн крст да набави 25 дуката те да плати „да се убије један човек.

„Црногорски духовници иду као и други „људи, носећи за разлику у оделу на постави „капе црно или љубичасто онде где други носе „црвено.

„Архиепископ је гледао да поповима за-„брани носити оружје, али у томе није могао „потпуно успети.

„Кад је владици било 25 година, његов га „стриц заархимандрити и постави за заступника. „Стриц умре 1778, навршивши 105 година. Си-„новац му тада отиде у Беч, где протекцијом „Кнеза Кауница изради архијепископство и буде „рукоположен у Карловцу.

„Налазио се у то време у Црној Гори још „један владика, Арсеније Пламенац, од јаке по-„родице из Црмнице, која је желела и жели не-„престано да у свему искочи пред породицу Пе-„тровића. Пламенци су се нарочито на то пози-„вали што је један Пламенац у руској служби „постао ђенерал, па је, пре кратког времена, на „смрти оставио им знатна имања, стечена у Ру-„сији, где се богато оженио.

„Тако је Пламенац неко време управљао „својом епархијом, а после његове смрти пре-„узме све Петар Петровић, који се, међу тим, „вратио из Немачке.

„Петар има три брата и више синоваца. И „стасом и обликом он је најлепши човек у целој „земљи. Главна му је страст частољубље. Он је „смеон и толико умешан колико то може бити „Грк (читај: православни) образован у школи „руској.

„Прва му је брига била да Црногорце са „свим отме од господства турског. Он се старао „и непрестано се труди да докаже да они под „тим господством никада ни били нису, али сумње „никакве нема да су и Црногорци били подчи-„њени и да су данак плаћали Турцима као и „остала племена у Арбанији.

„Године 1786, скадарски Махмуд-паша, чо-„век јуначан и предузимљив, смисли да одмет-„нуте Црногорце покори и устане против њих „с војском. Али бој изгуби, и с великим бројем „господе арбанаске који су с њим ишли и сам „погине. Главу пашину, његово оружје и његове „доколенице, извезене сребром, донесу владици, „који их у једној соби чува. И коњ је пашин „ухваћен и доведен владици. Од тога времена „Црногорци нису више губили слободу.

„Руси су се увек старали да себи ова пле-

ена придобију, или путем вере, или скупоце-
им поклонима, одређеним њиховим црквама,
ли, на послетку, добро примајући оне који би
з Црне Горе ишли у Русију.

„Услед неких размирица и спорова који су
астали међу Црногорцима и Аустријанцима,
рногорци смисле да руски двор у Петербургу
моле да их под своју заштиту прими. Кад су
е њихови изасланици вратили, владици дође
рден Александра Невског и застава руска, која
одмах истакнута на манастиру Цетињу и
тањевићима, уз звоњење звона и пуцање пран-
ја, те глас владичин међу Црногорцима по-
ане не може бољи бити.

„Али има тренутака, где га Црногорци су-
ише не слушају, па се још и вољи његовој
ротиве. У последњем рату руском против Фран-
уза, Црногорци су држали с Русима. И у Но-
ме, неки су се од њих усудили да владици
ји их је позивао да се бију одговоре овим
стим речима: *Петре, Петре! Ако ти мислиш
а ћемо ми ићи да гинемо да би се обогатила
аћа и синовци твоји, љуто се вараш!*

„На то им владика стаде претити клетвама,
диним оружјем којим се он може послужити
их у покорност поврати. Они му на ту претњу
говоре *да ће и они клети њега, ако би он
их клео.*

„Годишње примање његово може изнети на
ри хиљаде дуката. Примање потиче из рибо-
ова рибе *скоранце* (укљеве), из приноса који
лаћа свака црногорска породица и из зараде
ју има као владика. Грци (православни) из
оке Которске приносе му хиљаду дуката и
ише. Још има, чини ми се, и неку пенсију од
иљаду дуката, коју му Влада Руска даје.

„Свако лице које жели рукоположити се у
вештенички чин мора му нешто положити на
и посвећења, према стању своме. Да би се
била велика налога на свештенички чин, од
ора је утврђено да овај поклон за рукополо-
ење мора износити на 80 дуката, врло много
рема цифри која се до сад по обичају плаћала
која је износила 8—10 дуката.

„Владика живи веома скромно. Стан му је
„намештен по италијански, врло лепо. Посуђе му
„је од сребра и порцулана. Коње има добре, а и
„слуге су му прилично одевене, али по начину
„црногорском.

„Међу тим владика нити је разметљив ни
„издашан; чак је тврд.

„У знатним православним породицама зе-
„маљским обичај је да се владика позове на по-
„греб, и они мисле да он тада има силу да
„покојницима отвори небо, баш да су и приликом
„неке крађе главу изгубили.

„Није мален део дохотка који владици с те
„стране долази, јер се оваки побожни позиви по-
„нављају често, пошто се највећи злочинци на-
„лазе међу најзнаменитијим становницима.

„Кад владика говори народу, служи се нај-
„већом енергијом и најјачом реториком. Има
„обичај да на крају својих беседа рекне и ово:
„*Не заборавите никад, да су вам две главне
„дужности: рећи истину и добро бити из пушке!*

„Језик илирски (читај: српски) говори са-
„вршено, и много се труди да га у чистоти ње-
„говој негује. Често кори оне сународнике своје
„који се туђим језицима служе, а свој заборав-
„љају. Говори да не зна италијански, али кад
„га околности принуде да се тим језиком послужи,
„говори га с таком елеганцијом и тако чисто као
„да је Римљанин или Тосканац. Изгледа да ра-
„зуме и француски, али неће никада ни реч да
„устима изговори. Језик му је руски оно што
„латински образованоме римском духовнику.

„Страшно је љут, али тај недостатак тако
„снажно савлађује да би га могао узети за врло
„мирна човека онај који га не познаје. Али кад
„га грзе нешто што му је неповољно, може се
„по црвенилу, које му као ватра обузме лице, по-
„знати како му је, и ако се споља на њему не
„може ухватити ништа што се не би слагало с
„потпуном мирноћом.

„Добро је да напоменемо да и владика и
„Црногорци у опште презиру дубровачке племиће.
„Они их држе за сплеткаше и за људе одане
„Турцима, с којима су Црногорци вечито у спору.
„Најјачи им је разлог што они тврде да је Црно-

„јевић, један од старих кнезова њихових, Дубровчанима оставио све своје благо, које су племићи „дубровачки зграбили, па га држе сакривено у „једном бунару, за који само неколико сенатора „зна. Мени се чини да је то проста измишљотина млетачка, којој је задатак да Дубровчане „и Црногорце држи у неслози.“

Иза те записке о владици Петру долази по реду Observation sur le moyen de maintenir la tranquillité aux Bouches de Cattaro. У тој записци како да се одржи ред у Боци Которској помиње се како је Бока једно са Црном Гором, и како сав немир долази од Црногораца. Хвали средство које су били уобичајили Млечићи да од главних бокељских општина држе таоце реда код средишње управе у Задру, и препоручује да се то средство, укинуто после престанка млетачке власти, опет уведе, па и да се на Црну Гору рашири, ако би се Црногорци могли склонити да на њ пристану. Као најбољи препоручује се начин да се Црна Гора састави са Царством Француским. Још препоручује да се у Боци дажбине смање и да се уведе нека морнарско-војничка служба под плату, коју је био почео ђенерал Лористон, али ју је из недостатака средстава прекинуо.

Белешка нема никаква знака, по ком би се познало где је и кад је писана, али је очевидно да потиче из неке од француских канцеларија у Далмацији.

V.

Фуркадов путни извештај о Босни.

Пред нама су путне белешке Фуркада старијега, консула француског, о стању Босне и Босанаца по ономе што је он могао опазити и забележити на путу од Костајнице до Травника. Белешке су те многоврсне. Унутра је забележено да је полазак из Костајнице био 22 декембра 1812 године. По томе су белешке писане у 1813 години. Оне се тичу и географије и хигијене и ботанике, али ћемо ми из њих повадити
оно што се тиче описа народа, ма у ком пог
пошто то, по нашем мишљењу, има цене, а
жања су Фуркадова оштра и занимљива.

На 5-ој страни његова извештаја прела
карактерисање народа овим речима:

„Ваздух је у Босни у опште здрав.
„новници су стаса високог и правилног, изг
„јуначкога, погледа дивљачна, хода поузда
„озбиљна. Спрам зимске жестине и непогод
„руски мужик није тако неосетљив. Бошњац
„голих прсију у свако доба године. Од де
„ства их навикавају на сваку оскудицу, на
„и на промену температуре. Деца од шес
„дина трче гологлава и босонога по снегу
„леду, одевена самом платненом кошуљицом.
„до душе, у Босни и пропада више деце
„игде у просвећеним земљама. Овде се не
„даје ничем, ни животињи ни биљци. Хрваћ
„и Бошњак чисти оружје, покрива коња или
„Сина оставља природи. Зна добро шта в
„псето, а никад не води бригу о цени јед
„човека. Ако би какав владалац као султан
„лим поумио да их истргне из овога стања
„варства, они би га убили. Унизити их и
„тиснути или покорити може човек како х
„али тешко ономе ко би хтео да их послужи
„просвети! Можемо дивљаке хвалити у на
„списима; можемо их узносити као јунаке
„манâ; можемо међу њима тражити предмет
„сликање! — Али живети међу њима немо
„и чувајмо се, нарочито, од мисли да су сл
„Божијој од нас ближе.

„Овим се не окривљује само исламизам
„Бошњаци хришћани, православни и катол
„нису просвећени већма него ма какви див
„одмах после крштења. Од свију врлина нај
„познају хришћанско милосрђе. Мухамеданци
„зиру и мрзе све што није као што су они,
„барем међу собом живе као браћа и држе с
„дарни савез против неверника. И ако је г
„незналица, Турчин опет као Musлoman зна
„него раја му као хришћанин. мусломан
„милостињу својим једноверцима. Ако где
„каква побожна задужбина, јавна чесма, к

„су распоређене у размацима од три сата, али „су те гостионице врло слабе и малене, осим „Травника, Јајца и Стратинске, и у њима се само „мало света може сместити. Лети се, нарочито ка-„равански путници, устављају у шуми, крај каква „извора; наложе ватру и пусте своје коње на „пашу. Паше има свуда изобила, али је храна „поскупела од како је источна трговина за Фран-„цуску и Немачку ударила кроз Европску Турску. „Кириџије и поштари зарађују лепих новаца, али „скупоћа животних потреба досађује народу, и „он је незадовољан. Он не може да види у бу-„дућности како ће овај обрт трговачког пута иза-„звати раденост, поправити ратарство, набавити „нова богатства и нова уживања. Већина проводи „живот од дана до дана, и сав је свет противан „новим трговачким везама које се уводе. Овај „народ хоће да је сам себи довољан. Није да „не би имао шта продати, него не мари да прода. „Не може да се начуди странцима што се толико „журе да му његове производе покупују, и тога „ради нас још више презире. Кад тражимо да „му купимо што има да прода, изгледа му као „да хоћемо да му узмемо земљу, и то нас ње-„гово неповерење свуда гони. Место да поправи „мостове и установе попутне које хоће да се „сруше, уместо да рашири путове који постоје „и да отвори нове, он жели да се и ово што има „поквари, сруши, заспе. Осим неколико равница „на којима нема шуме, пут је зими просто не-„употребљив. Пролази, скоро без прекида, кроз „шуму, а линија му је она коју су случајно обе-„лежили први пролазници. Сваки час се на путу „ваља мучити с обореним дрвима, са трновитим „џбуњем и другим сметњама, и путнику ваља „доста муке да сачува главу и очи у глави. Има „места где је пут тако тесан, да једва прође „мазга с товаром. Трновите гране цепају и отва-„рају дењкове вуне и памука, и на трњу уз пут „виде се праменови вуне и памука. У иловачи „на путу сваки час се упада у рупе, изривене „копитама каравански коња. Њихови коњи се „држе трага као неке религије, а неће ставити „ногу на друго место, већ на оно на које му је „и претходник стао. Чак лети, те рупе би омеле

„и обориле свакога другог коња. У долина
„свагда се иде за потоком. Ту су и сметње
„опасности у шљунку, у силним бродовима, и
„баруштинама кроз које ваља пролазити. У ост
„лом војска би у овој земљи за врло кратко вре
„подигла добре путове по косама и по врхови
„брежуљака. Креча и камена има свуда, а д
„вета и сувише. За пренос би дивно послужи
„добро дрво за коларске направе. На другом м
„сту показаће се како се обрађује гвожђе и ка
„и њега има у Босни изобила."

— — — — — — — — — — — — —

С овим извођењем оштрих али занимљив
бележака дошли смо већ до 9-те стране извешта
на којој, при дну, говори о селима.

„Што је насељење ретко, мање треба пр
„писати влади, пошто ће узрок томе пре лежа
„у суровости климата. Насељење није у сразме
„с простором земље која би се могла радити, а
„га ипак има прилично у околини вароши, у ра
„ници Придорској и по долинама. Села су са
„засеоци. Дванаест или петнаест колиба овде
„назиВље селом. Често се виђају усамљене ку
„или пастирски станови. Род земље довољан
„био за насељење десет пута веће, и земља
„у опште добра. Жито би успевало прекрасно
„долини Врбаса и Сане, итд."

На стр. 10 почиње, а по том наставља
стр. 11 о трговини и о трговачкој циркулациј

„Описујући стање путова, ханова и пош
„мислио сам увек само на провозну тргови
„Сама Босна не потребује ништа од наших пр
„извода. Ми унутра уносимо само хрмзу (ал
„мбаш, auri pigmentum) и зечије коже. Али се
„Босне у Илирске Области износи: гвожђа, вос
„пшенице, пастрме, кожа и знатна количина
„лова и свиња. Највећи део те куповине пла
„се цекинима (млетачким дукатима), талири
„(аустријским) и грошевима (шпањолским). С
„полу дивљаци немају потреба никаквих и
„што своје продају, гледају да добију само нов
„па и тај новац траже да добију да би га
„крили и закопали као руски мужици. Нова
„у Босни редак, зато што нема обрта. Свак
„боји да се покаже богат. Новац се чува да

ао на невољи, кад треба спасавати или ивати главу или баштину, ако би тирагосподара или грађанским ратом једно уго дошло у питање. Али, не поричући го је горе написано, опажају се већ од ко година знаци неке цивилизације. Нени пролазак странаца, ствари које поштоу бесцење овамо онамо растурају, обичаји ки уведени на границама Илирских Облатови, огледала, лепо оружје које се да̂ по богаташким и господарским кућама е безбројне ситнице почињу већ и Бошеосетно и мало по мало да навикавају е обичаје и на наш начин живљења. Као м већ казао, већина гледа са суревњи- и неповерењем непрекидно пролажење ца неверника по земљи, љути се што они производе, дижу цену свему, па и хлебу ји за пренос и радничким рукама. Али та мржња и није угасила, она опет сад ако оштра као што је била. Кроз две гоеза̂ овако живих као што су у овај мах, би се изједначила с осталим приморским а у Турској. Тим неизбежним окретом, е извесно настати, ако само Турска своје се добро познаје, умножиће се знатно и нашега извоза индустријског. Присиљеним и суседством Илирије ми ћемо изазвати змену производа. На целој граничној липо местима у којима се налазе Франрже се недељни пазари, где се поданици ична два царства (турског и француског) и тргују под надзором војних и царинниовника. На тима састанцима има много добре воље. Ти се пазари, истина, држе нашњих времена и држали су се и под аустријском и млетачком, али се пронавикама и у реду који су са собом доФранцузи, неосетно шири и у унутрашТурске. — — — — —

ко Бошњак извози у Илирију коже и разне те за храну, не треба мислити да је земља обрађена и да је сточарство у стању које пуно задовољавало. И ако је Босна боље на него остале турске области, у њој опет „нема (као што сам горе већ напоменуо) онога „броја становништва које би се ту могло издр„жати и усрећити. У добрим годинама пшенице „роди више него што за унутрашњу потребу треба. „У осталом хлебац се пшенични једе само по „варошима и у спахијским кућама по селима. „Сељак, надничар, слуга једу само ржаницу и „просеницу. Меса ти људи не једу готово никада. „Па ни по варошима хлебац није добар. Говорим „само о каквоћи жита, јер је хлебац, уопште, „рђаво печен, рђаво ускисао, рђаво умешен. У „Травнику тај хлеб стаје данас три суа (15 ди„нарских пара) ока, што је за турску цена ве„лика. У опште је храна народа овде и рђава и „нездрава. Овнујска и свињска пастрма главно „су у најбољим оброцима. Млеко и меки сир, „накисела теста од овсеног брашна, ражи или „проса њихова су свакидашња храна. Јадни се„љаци немају ни пећи. Кад хоће себи да зготове „јело, они метну мало брашна под пеку од гвожђа „или од печене земље, и све то запрећу на ог„њишту пепелом и жаром. Варошки радници једу „каткад говеђине, али и та је матора и тврда. „Свеже месо овчије, пернаrа живина и риба виђа „се само на столовима богатих бегова мусломан„ских. С таком мучном храном а под климатом „тако суровим, народу треба нечега што би га „држало и дражило да не малакше. Ракија је, „заиста, потребна, али је народ злоупотребљује „као што и све остало злоупотребљује. Па и ра„кије није лако добити; ни она није добра. Нај„бољу пеку Јевреји, али је не пеку довољно. „Колико кад налазе да треба, толико и испеку. „Једном речју извоз још није доказ да нечега у „једној земљи има у изобиљу или да је пољска „привреда добро упућена. Маса живи бедно; на„рода нема колико би требало. Да уђу у ову „земљу десет хиљада војника и три хиљаде коња, „настала би глад после три месеца.“

Још ћу навести белешку о увођењу кромпира, који је онда био новина.

„Говорећи мало више о срећним променама „које су уведене опћењем са странцима, заборавио

„сам споменути кромпир, који су Бошњаци примили из Далмације. У Илирији се та биљка раширила поглавито старањем г. сенатора Дандола. „Тај поштовани господин имао је доста муке да „навикне своје подчињене на ову биљку. Као и „остали варвари, они су се опирали увођењу ове „корисне новине, а варалице обожавају и стране „пороке примају са највећом лакошћу."

Друга половина путних бележака почиње описом једне куће из босанске Крајине.

„Из Костајнице се кренусмо 22 декембра „1812 године. Придорски капетан беше ми одредио за пратиоца једнога мусломана. Ага од „Козарца био је тако љубазан да пошље преда „ме једнога од својих момака да ми спреми ноћиште у једноме хришћанском селу својега спахилука. Посао је тога изасланика био да истера „домаћина, да наложи у кући ватру и да донесе „што треба за јело. Ми стигосмо на место у саму „ноћ, после пет сати путовања. Колиба за нас „одређена, најбоља у селу, имала је једну једину „собу. Кад опишемо ову кућу, описаћемо и све „остале које смо видели уз пут. Кућа је имала у „дужину двадесет, а у ширину од прилике дванаест стопа — без димњака, без прозора, са „два отвора на источној и на западној страни, „који се овде зову вратима. Дебла шумска, заједно с кором њиховом, ограђују горе поменути „простор у висини од 15 стопа и држе кров од „дасака, који је каткада покривен сламом или „маховином. Станови господарски рађени су брижљивије, и нису тако отворени; дебла су дрвена „ту боље састављена једна с другима, отесана су, „а шупљине су затворене иловачом. Тако се гради „и по варошима, али ту превлађује плетер олепљен блатом и окречен. Куће по варошима имају „у осталом прозоре, димњаке и пећи. Али стакала на прозорима има само у великих господара. Светлост улази кроз ћерчива залепљена „хартијом (пенџерлијом), која се доста троши. „Један део се доноси из Млетака. Онака сеоска „кућа као што је она коју горе описасмо, отворена са свих страна, који пут је стан много-
„бројној породици, а кад настану хладне
„ноћи, ту се још склања и домаћа жив
„Становници се поређају око ватре, налож
„средини куће, а кад им дим одвише поч
„саћивати, онда дигну половину крова. На
„у осталом свагда има баца. Још се у ку
„лази ковчег, у ком се држи стајаће с
„рухо, по том оружје и сухо месо, повеш
„дуварима, и по који суд од бакра и
„земље. То је сав намештај. Место пода је
„а постеље су неколике прегршти сена или
„Шуме има доста. Кад стегну зимске ноћ
„гаси се ватра на огњишту, и к огњишт
„окрећу ноге, а остало тело умотавају у
„коже, не марећи што их једу инсекти. У
„нашег бављења, време је, према климату и
„добу годишњем, било благо; термометар
„казивао 5 или 6 испод нуле, али снег и
„продираху кроз хиљаду отвора, а нарочито
„кров и врата, која, дима ради, никако
„смели затворити".

После овога извешћемо опис Придор
стр. 16-те.

„У варошици Придору имаће на 250
„новника, и половина су мусломани. Гра
„на једном острву, ништа више до проста
„ограда, прилично обурвана. Ту станује ка
„Његова кућа је од дрвета као и остале
„роши, али је чиста. Собе се греју пећи
„иловаче, доста добро сграђеним. На
„масивној коцкастој подлози, у углу собе,
„дигнута је осмоугла пирамида. И коцка
„рамида избушене су рупама у којима су у
„глеђосани лончићи, којих дно иде уну
„пећ. Врата пећи, на која се она и ложи,
„из собе него споља".

„Варош Придор је доста знатна за
„цузе. Његова област се граничи са нашом
„ријом. Солунски каравани ту остављају
„део робе, одређене за наше трговце. Ту
„роба товари на Сану, њом спушта на
„с мало трошка и времена све стиже у на
„зарет у Костајници".

Інсац завршује белешкама о сачуваној авто- и босанских бегова, напомињући да ту окол- треба имати на уму у комбинацијама трго- политике, којом су се онда бавили фран- консулски чиновници у томе крају.

/з писмо су приложени и картографски на- пута од Костајнице до Травника.

VI.

Пут Солун — Сарајево.

На реду је спис један који носи натпис ignements detaillés sur la nouvelle route par snie, depuis Salonique jusqu'en Illyrie et sur ce qui a rapport au passage par la dite route narchandises du Levant, recueillis par le ba- J. de Gamera à son voyage dans la Turquie éenne et l'Asie mineure.

У овоме извештају има података који могу од интереса. Ми ћемо их искупити и по- ити.

Прво бележи да је *товар коњски* тежина од до 159 килограма.

За тим бележи да се каравани састављају од 20 до 50 коња, па и више. „Еспап се пре- „даје кирицијама. Кириције држе обично по 2, „4 или 8 коња, како који; а трговац погађа ко- „лико му је потребно, те тако саставља караван. „Све су кириције оружане као да ће на војску, „тако да уз караван увек иде пратња од 20 до „80 људи и више, према величини каравана. У „тој пратњи је довољно снаге да се караван може „одупрети и најјачем нападу хајдучком. Кад су „каравани мали, удружују се увек по неколико „њих, те саставе велики.

„Пред караванима увек има старешина, *ка- „пеци-баша* (capezi-bachi) или *барјактар*. Обично „је старешина каравану какав трговац, који има „највише својом робом натоварених коња.

„Осим тога и нарочито по опасним местима „караване увек прате трговци грчки или турски, „који се користе проласком каравана да оду у „једно или у друго место, те се пратња каравана „и тим начином множи."

„Како је био распоређен пут од Солуна до „Костајнице, најбоље се види из приложеног та- „беларног прегледа који смо нашли у поменутом „извештају:

[illegible]	СТАНИЦЕ	ВАРОШИ ИЛИ СЕЛА НА ПУТУ	Ханови или механе	ПРИРОДА ПУТА	Становништво (од прилике)	Куле или страже	Број војника	НАПОМЕНЕ
	ОД СОЛУНА У							
0	Кукуш	Бона Валивод	2	Пут добар	1500	1	4	У Солуну управу држи Јусуф-бéј, син Исмаил-беја од Сереза.
6	Дојран	Једно мало село	2	Пут добар а око језе-ра Gaulis мало брдовит.	800	0	0	Пут и за кола до Боне, а после добар за коња.
7	Струмница	Олеа и Кустурли	1		1100	1	6	Има дервен, у ком може бити заседе. У таким се местима налазе и хајдуци.
5	Радовиште	Два мала села	1	Пут добар	1000	1	4	У томе месту се види стари градић, а око вароши има зид.
6	Штип	Бања и два мала села	2	Брдовит	5000	0	0	Изнад вароши је стари градић, порушен, а око вароши зид.
0	Куманово	Три мала села	2	И за кола	800	1	8	Зида се велики хан.
6	Приштина	Кучаника, Куманица, Делиластики и 4 села	4	Прилична	12000	0	0	Велика трговачка варош, опасана зидом у два ката. Има један бег.
6	Вучитрн	Два мала села	1	Пут добар	1000	3	10	Има град у коме заповеда један бег.
6	Бањска	Митровица	1	Код Митровице се прелази река	800	3	8	Код Митровице има градић који заслужује пажњу војника.

Даљина пута у данима	Даљина пута у сатима	СТАНИЦА	ВАРОШИ ИЛИ СЕЛА НА ПУТУ	Ханови или механе	ПРИРОДА ПУТА	Становништво (од прилике)	Куле или страже	Број војника	НАПОМЕНЕ
12	10	Нови Пазар	Четири мала села	1	Брдовит. Има да се пређе река Ибар.	9000	3	12	У овој вароши има паша. Варош су пре две године спалили Србијанци.
13	10	Сеница	—	1	Пут добар. Има поток Рашка да се пређе.	2000	3	8	И ову су варош били запалили Србијанци.
14	6	Препоље	—	1	Брдовит. Има река Лим да се пређе.	2500	2	5	Има Беќир-паша. Сва му је обрана у реци Лиму.
15	8	Таслица	Страни село	4	Брдовит.	5000	2	10	Доста лепа варош.
16	8	Чајниче	Корош варош	4	Врло брдовит.	2000	2	6	Планина Кораш (Ковач) врло је велика. Има да се пређе река Ћехотина.
17	7	Праћа	Горажде варош	5	Планина Ковач. Врло брдовит.	500	0	0	Пре него што се стигне у Горажде, мала пређи реку Ћехотину, на којој сад нема моста.
18	8	Сарајево	Два мала села	4	Приличан.	60000	2	16	Престоница Босне. Стовариште свију еспапа одређених за Сплет, Костајницу или Брод.

VII.

Писмо Фуркада Старијег из Сарајева од 21. фебруара 1813.

Напомиње у почетку како се, поред свих незгода, Турци почињу навикавати на француске трговце. Правда им се у споровима досуђује лако, и већ и муселим и мула и цариник не допуштају кињење француских трговаца. „Да су господари „Грци или Јевреји, не би се француски трговци „обрнули ни 24 сата. Грци се нарочито с огор„чењем труде да досаде Французима. Русима су „одани по вери; Аустријанцима по обичају до„садашњих трговачких веза, а преко њих и ради „веза с Малтом, и Енглезима, а од наших се „трговаца боје као од конкурената. Они би хтели „да у својим рукама задрже сву трговину памука „и наших индустријских производа. Они нас опа„дају код Турака, они нам преувеличавају те„гобе, крију од нас цене, итд.

„Тако наилазим на многе сметње у извр„шењу повереног задатка да скупим податке о „сметњама које се налазе на новом путу, о зло„употребама којима је изложена трговина и о „начинима којима би јој се где могло помоћи. „Неповерљивост турска просто се не да описати. „Турци једнако држе да је наш једини задатак „да испитамо где је шта, еда бисмо олакшали „освојење. То је једини извор свима неприликама „и наших консула и наших трговаца. — — —“

На завршетку тога писма прелазећи на политику овако пише: „Бечка писма из грчких из„вора објављују да су Руси ушли у Берлин. Свима „овим лажима, које Србијанци често и наштам„пане разашиљу, Турци се смеју. — Бошњаци се „у опште осећају *унижени* оним што се извршило „у Србији. Било би врло умешно пустити их да „се боре против те бунтовне земље. Сарајевски „бегови с којима сам се видео једнако говоре о „томе и отворено оптужују своју владу да се у „томе питању показала мекана. Из Србије раде „Руси, а с друге стране, из Црне Горе и Дал„мације, узалуд покушавају да покрет изазову „Енглези. У Босни се свима тим покушајима „ствара положај повољан за Французе, и бистрији „људи сматрају се већ за наше.“

Разуме се да речју *Грци* писац овде по вери обележава Србе.

VIII.

Из извештаја Антоана Васа, вице-консула у Приштини.

I.

А. Ва̂с (Vasse) је отишао на своју дужност
: француских Илирских Области преко Босне.
првоме писму, писаном у Травнику 11 јуна
812, он јавља своме министру како се, пошавши
: Париза, журио да што пре стигне до Трав-
ика, где се надао да ће наћи још француског
мбасадора, ђенерала Андреоси, који је тим путем
рошао за Цариград, на своје опредељење. Али
ити га је затекао ту, нити је могао — као што
: надао — пратити га до Приштине. Пошто у
равнику, код тамошњега француског консула г.
авида, није затекао ни својега фермана, без ко-
га, каже са̂м, опасно би било ићи на опреде-
ење у Турску и ради власти̂ турских и ради
ановника, одлучио се да чека ферман (за који
: могло мислити да је истим путем из Цари-
рада послан у Париз) онде у Травнику, где се
огао користити за свој посао знањима и иску-
твом травничког француског консула г. Давида.
мао је још један разлог, са којега је добро било
очекати. „На Истоку и у Турској обичај је по-
нети какав поклон старешини места у које се
иде, а то сам од Ваше Ексцеленције (министра)
тражио још при поласку из Париза. За приш-
тинскога пашу кажу да је спрам Француза до-
бро расположен, али се добра расположења могу
да промене ако се пренебрегну средства којима
се, по обичају та расположења подржавају. А
тим начином се могу само сачувати или умно-
жити.“

II.

Пред нама је друго писмо писано већ у
Приштини, 23 августа 1812. О Малик-паши, го-
подару приштинском, ту се и опет говори као
пријатељу француском, докле се ново-пазарски
осподар Осман-паша помиње као пријатељ Ен-
леске и Русије. Ва̂с је отишао из Травника у
Приштину и не сачекавши фермана, као што је
први мах мислио, и задовољивши се препору-
ама које му је босански везир дао за Малик-
пашу. Главни разлог за полазак пре фермана била је заповест главнога директора пошта̂ у Илирским Областима који му је јавио да треба само да се смести у Приштини, па да се отвори непосредна поштанска веза с Цариградом преко Солуна и да се отвори нова поштанска линија међу Приштином и Скадром.

С Васом је из Травника пошао Dalmas d'Avenat, тумач француског консулата у Травнику, секретар Séchau, један татарин, и један момак. У Новом Пазару одсео је код Осман-паше. Осман-паша га је примио с уљудношћу хладном и усиљеном. Питао га је за судбину француске војске у Русији, мало узимљући к срцу оно што је од њега чуо. А Ва̂су се чинило да хладноћа Осман-пашина може долазити од заповести коју је имао од везира из Травника да не наплаћује царину на памук који пролази за Француску. „Он „ми је, међу тим, — наставља Вас — говорио „да је вољан вршити везирску заповест, али да „би требало да уз караване памука француски „консули из Смирне и из Солуна шаљу уверења „у којима би се назначавало који је еспап фран-„цуски, и он ће све пропуштати слободно кроз „своју област. Додао је да је исто тако потребно „да се уверењима попраћају и еспапи који иду „из Француске, јер их он иначе нема почем раз-„ликовати од еспапа из Аустрије и других зе-„маља. Осман-паша је завршио уверењем како он „жели да је с Француском у добрим одношајима „и да ће се сваком приликом користити да своје „пријатељство према Француској посведочи.“

Карактеристично је што се у овом писму наводи о заповеднику Сенице, Адему, код којега је консул био пре него што је дошао у Нови Пазар. Чим је А. Вас приспео у Сеницу, Адем је одмах дошао да га види и да му се поклони, и забављао га је више сати. Знајући ваљда, како је Осман-паша, Ново-Пазарски, противан Французима, Адем је давао највећа уверења како ће потпомагати трговину француску ма где био и ма колику област имао, и како у ту област никада неће ногом ступити ни *Срби*, ни Руси, ни Енглези. Рад је био да помоћу француском добије достојанство паше од два репа и, ако се може, област Осман-пашину. Пошто је знао да се А.

Вас интересује за поште, говорио је како би он у целој области установио поште, јер је у тај мах недостатак поштā у томе пашалуку дуго задржавао еспапе, путнике и поштоноше, и излагао их грдним трошковима ради тражења и набавке коња. Мало пре тога Адем је имао прилике да дочека и испрати француског амбасадора грофа Андреоси, који је туда са госпођом прошао за Цариград и који је Адема оставио у најбољим расположењима за Француску.

III.

Треће је писмо од 25 августа 1812 о почетку мисије у Приштини. Саопштавамо га у целини.

„У Приштину сам стигао 22 августа у један „сат после подне. На десет сати раније, с пута, „послао сам мога тумача да извести Малик-пашу „о моме доласку у Приштину. Он ме сусрете на „два пушкомета од вароши с пратњом која је „била изашла на мој дочек из Приштине и коју „је водио један официр Пашина Двора у Приштини. Изведен је био и парадни коњ за мене, „којега појахах по позиву поменутога официра. „После уобичајених поздрава сазнадох да Малик-„паша, има петнаест дана, није у Приштини, да „ће се кроз пет шест дана вратити и да ће ме, „међу тим, место њега, примити синовац му Јашар-паша, који ће ме од стране Малик-пашине „уверити колико је истоме мило што ће код њега бо-„равити један конзуларни агенат владе француске.

„На скоро стигосмо у Приштину. Кад се „погледа с брежуљка, изгледа лепше од свих ва-„роши које сам у Босни видео. Одведоше ме у „собу, за ме на брзу руку спремљену.

„У 5 сати у вече вратим походу Јашар-паши, „коме је могло бити 24 до 25 година. Кад сам „му се примицао, он устаде, посади ме покрај „себе и предусреташе ме са свом могућном источ-„ном углађеношћу. Разговор је био у самим ме-„ђусобним комплиментима, те нема вредности по „којој би заслуживао да се и Вашој Екселен-„цији саопштава. О ферману му нисам хтео го-„ворити ништа, смисливши да писмо босанског „везира предам господару онда кад ме примио буде.

„Јашар-паши сам говорио о новостима из „наше војске у Русији и о успесима које је она „учинила. Мило ми је било видети да он то прима „са задовољством и учешћем. Он је мени гово-„рио о војевању са Србима и о новости, која му „је пре кратког времена јављена, како је у Беог-„рад дошло шест хиљада руске војске, за коју „кажу да у њој има и Француза. Обавестио сам „пашу да је део о Французима неистинит, прво „по томе што смо ми сами у рату с Русијом, а „друго по томе што је наш цар у најбољим рас-„положењима према Високој Порти. То бӣ по „вољи Јашар-паши, и молио ме је врло прија-„тељски да у његовом двору тражим све што би „ми затребало. Јуче изјутра ме је опет походио, „што сматрам за врло добар знак на случај да „ми ферман брзо не дође. Али по једноме писму „г. Девала, секретара тумача нашега посланства „у Цариграду, као да ћу се овом љубазношћу „једва моћи користити, јер се у Цариграду Диван „затеже да изда ферман за оснивање мога кон-„сулата у Приштини.“

IV.

Четврто писмо, писано у Приштини 3 септембра, заслужује такође да га изведемо у целини.

„Пашу су очекивали у Приштини 27 авгу-„ста. Рачунајући да ћу га наћи потпуно добро „расположена према мени, радо пристанем да у „друштву с осталима и ја изјашем на коњу паши „у сретање. То ми предложи Куршид-беј, капиџи-„баша, Јашар-пашин и Малик-пашин рођак. Ко-„њичко друштво имало је за задатак да изјаше „пред Малик-пашу и да гледа трку која је при-„ређивана у част Јашар-пашине женидбе. Пошли „смо у 5 и по сати из јутра, а у седам сусре-„тосмо пратњу која је ишла с Малик-пашом. Ми „сјахасмо; Малик-пашини се пратиоци зауставише. „Мене представише господару, и ја почех моју „поздравну реч, али он не сачека ни да свршим „реченицу, него стаде говорити: „Добро, добро, „али ми је веома жао што вам нисам могао при-„правити стан. Ваше писмо ми је стигло баш „у очи поласка. Одгодити полазак нисам могао, „него сам наредио Јашар-паши да вас смести у „двору и да се пријатељски постара о свима по-

У осталом, видим да сте стигли, и нека
добро дошли. Постараћу се да вам се
ћа и како ћете овде дуго остати, виђа-
често и сваки дан у задовољству!““
нио ми се овај разговор као добар знак.
се кући мало пре свршетка трке, и ми-
да неће много времена проћи до моје
дијенције. Али су неколики дворани на-
вали моме тумачу да ту аудијенцију не
ш тражити, јер ваља пустити госпо-
се одмори. Био сам почео сумњати у
ст ових савета, ма да ми се у садаш-
иликама њихова напомена учинила тако
а, да сам доиста одгодио тражење ауди-

уста 28 пошљем мојега тумача да ис-
је поклоне господару, да га запита је ли
рио и да га замоли да не сметне с ума
чекам кад ће њему бити угодно да ме
те да му кажем чега ради сам дошао.
аша оштро одговори моме тумачу, да
, да уморан није нимало, али да ме
не може; да ја имам да се владам мирно
да радим искрено, а кад он буде до-
ме прими, известиће ме сам.“ По томе
овору одмах познао да су се располо-
алик-пашина променила сумњичењем ње-
уревњивих и зазорљивих дворана. С не-
сам очекивао сутрашњи дан. Још ме је
немиравало што сам опазио како Малик-
креће главу, да не прими наше поздраве
прошао ходником испред прозора наших
што од дворана, који су првих дана до-
к нама, не само више не хоћаху дола-
его би нас још увредљиво и презриво
кад би се с нама срели, а они који су
щама стајали отворено мотраху на сваки
крет, чак на сваки звук гласа нашега.
густа 29 заповедим нашем тумачу да
од Малик-паше и да га замоли да ми
стан. Нису га хтели ни пустити пред
Питали су га да прво каже шта хоће, и
није, од прилике, дођоше да га поведу
у покажу кућу. одређену за ме. Кућа
је просто четвртаста колиба, сваколика

„од једне једине собе. Ја одбијем. Покажу му „другу са две собе с додатим стубама, по „којима се пењало из једне собе у другу; по „том трећу, са три собе у нереду. Других није „било, јербо је требало да се сместимо у кући „пашиној.

„Око три сата мене позваше у двор. Место „да седи уврх дивана у куту, као што је обичај „кад се примају лица којима ваља указати неку „пошту, Малик-паша ме прими извађен на од-„морнику, лежећи, с изувеном обућом. Не бих „ја ни на то много гледао, да сам могао бити „задовољнији оним што је говорио. Али истом „му ја упутих прве поздраве; истом поменух „како је моје боравлење код њега само сведо-„чанство благонаклоности Њ. В. цара Наполеона „за њега, у одговор на услуге које он чини нашој „трговини својом заштитом, а он се поче некако „мрштити, и одговараше само једносложним „речцама.

„Бојећи се да по нечем све не долази отуд „што немам фермана и да му дворани нису тога „ради бог-зна чим напунили главу, те да не „ухвати неповерење према истинитој мојој мисији, „покажем му писмо везира босанскога. Малик-„нареди да се прочита пред нама, али оста она-„кав какав је био и пошто му га је писар про-„читао. Чак поче говорити како њему консул „ништа не треба, да су за трговину довољне „његове наредбе и страже које је поставио, а „да му консула тога ради није требало слати, „нити он зна шта ће с њим.

„Хотећи да пресечем разговор за који ми „је изгледало да окреће са свим рђаво, почех „да хвалим путну опрему, с којом је неки дан „дошао, сјајност и множину његових војника, „лагани и величанствени ход његов (честити паша „се возио у неким колима у којима су била „упрегнута четири коња), хитрост и лакоћу с „којом је с кола скочио на коња, на коме је за „неколико минута као муња прелетео грдно поље. „Малик-паша се поче смешити, и ја уграбих „тренутак у коме ми се он чинио боље распо-„ложен, да га замолим да ми да̀ кућу пространу „и чисту, близу двора његова, да га не би сва-

„којаке лажне доставе збуњивале и спрам мене „рђаво упућивале. Малик-паши се моја плашња „учини смешна; рече да ја на то не треба да „се обзирем; да на њ нико нема утицаја; ја ћу „бити слободан и на миру као пријатељ.... Али, „рече он повраћајући се и обраћајући се моме „тумачу: нека се добро узме на ум и нека и не „помисли да ми довуче из Цариграда какву за„повест с вишег места, као што је дошла Осман„паши у Новом Пазару, да ми се одузму права „која имам на трговину и караване; нека на то „и не помисли, јер ће онда и мени пасти на ум „да сам ја овде господар, и онда он нека не „чека од мене ни пријатељства ни заштите. Објас„ните му то добро, и нека добро утуби. Из тих „доходака ја издржавам оне војнике што их је „неки дан видео, а ако ми се доходци одузму, „ја му не јамчим ни за што што би га снашло. „Моја је област мала, сиромашна, јадна; у њој „роди само кукуруз и просо; од харача и ми„рије (доходак од земље) ја готово ништа немам. „А у свету се треба показати, и својим непри„тељима не треба се пустити да нас погазе. Тога „ради ваља бити и леп и одевен, имати злата, „и трошити много новаца. Сви су они људи моји; „они не знају ни за кога сем мене. Ја њих ша„љем на путове да чувају трговину, и ја сам то „чиним, и готово сам без престанка на ногама. „И зато, шта ће мени овде трговачки консул? „Шта он мени треба? Ако је дошао да ми штету „чини, нећу да знам за њега. Ако ли је пак „дошао да ми помогне да стечем новаца; добро, „нека је добро дошао! И ја ћу њему помоћи да „стече, и баш, ако хоће, писаћу и хвалићу га „госпођи амбасадорци. Али ако је дошао овамо „да он стече новаца, а ја да изгубим, нека од „мене не чека ни одбране ни пријатељства!““

„Овај разговор Малик-паша понови два и „три пута, и ја сам га по његовим покретима, „по тону и по живости с којом је говорио, разумео „боље него по преводу мога тумача. Ја уверих „Његову Честитост да ја никада нећу ни поку„шати да нашкодим његовим интересима, нити „да сам овамо дошао да тргујем и да гледам „како ћу до новаца доћи, пошто се чиновник „Владе Француске трговином бавити не сме, и „довољна му је част што може своју владу служити.

„Кад се растадосмо, оста Малик-паша доста „миран, а ја се преселих у кућу коју сам морао „примити, хтео не хтео. То је нека врста хана „или механе на крају вароши, са много штала „које остајаху у рукама имаоца, а стан бејаху три „собе као на горњем боју. Оздо је као некаква „ниска дворана. Примише да ту кућу очисте и „окрече, али не пристадоше ди хартију у прозо„рима замене стаклом, изговарајући се да се стакла „у вароши набавити не могу. Пошто смо се о томе „договорили, ваљало се погодити за цену. Ја сам „већ очекивао да цена неће бити умерена, али ми „ни на ум није могло пасти да ће ми за те јадне „собе искати четири хиљаде динара, јер сам знао „да за шест стотина динара ђенерални консул у „Травнику држи кућу једнога паше, у којој има „селамлик (одељење за људе) и аремлик (одељење „за жене), двориште, башта, штале и све што „треба великој једној кући. Изиђем не давши „одговора, људи ме задрже, и ималац преполови „првашњу цену, те ми кућу понуди за две хиљаде.

„Пошаљем тумача да се пожали Малик-паши. „Паша је био извештен о свему, и дочека тумача „као помаман. Пиштољи стајаху покрај њега; „вика, претња и псовка његова трештала је с „једнога краја двора до другог. Рекао је тумачу „да могу имати ту кућу за хиљаду гроша, ако „хоћу; јер је и ималац на то већ пристао, али „ако нећу да платим, да треба да идем па да „тражим другу, и да консул и не треба овде, „ако нема новаца....

„Кад су ми ово све казали, верујте ми да „ми се учинило да неће бити могућно остати у „Приштини. С једне стране луди трошкови на „које су ме хтели присилити; с друге опет претње „пашине, његови пиштољи, које је метнуо уза „се или да их употреби, или, свакојако, да њима „поплаши, његова вика и праска по двору — „нагоњаше ме да мислим да његови стражари не „употребе прву згодну прилику да с нама са „свим сврше. Али сам опет мислио само на оно „што ми је била дужност, и ја опет почех ми„слити на свој задатак да установим вице-кон-

улат у Приштини и да све употребим што треба а успех. Увиђао сам, до душе, да је то готово емогућно према карактеру господара и људи његових; али једно да не бих пропустио ни-оје средство, а друго, нарочито да бих добио ремена док ми ферман или даду или га коначно ткажу, одлучим да кућу погодим онако како у ми нудили, и то наредим да се каже Малик-аши кад је кроз ходник пролазио пошавши у арем. Пред целом свитом, која је стајала у еду, господар је на то одговорио: „До ђавола!“, а је продужио свој пут. Најпосле, ми изађемо з двора 1-ог септембра. Али од како смо у овом стану, ни мој момак, ни татарин, ни аваз не могу ништа да нам нађу за јело. На асапници нам нуде обирке, што нико други еће, а ако наредим да се купи живине или елени, нико неће да нам прода, или нам се уди оно што већ није ни за што.“

V.

У писму, писаном 8 септембра 1812 у При-тини, говори се опет како су главни повод горе исаним расположењима Малик-паше дажбине је он наплаћује од трговачких еспапа. Дажбине те велике, јер је паша наплаћивао за прола-к кроз његову земљу по пет гроша од товара, то му је могло доносити барем на два милиона инара. Што је паша консулу напомињао да му могне доћи до новаца, могло је значити да се нсул не противи да паша те дажбине још и виси. Још се у том писму напомиње да су сма из Цариграда гласила да Порта упорно азује издавање фермана за установљење кон-лата у Приштини.

VI.

Писмо, писано 1 октобра 1812 у Приштини, а појединости, које довршују слику раније за-чету. Тога ради доносимо га у целини.

„Изгледа да је Малик-паша од претежног гледа на двадесет или двадесет и пет миља аоколо, и ако се његова права област до те љине не простире. Он је сам мени казао да у је област врло тесна и бедна и да су јој „доходци тањи него што би довољно било да се „одржи на висини коју заузима. Он ми је сам „казао са свим одсудно да су његови доходци „од каравана главна потпора његове снаге, да „би он без њих постао обичан мали паша као „што их је пуно унаоколо, и да би га онда какав „сусед, суревњив или частољубив, лако могао „стрмоглавити, као што је то било, пре више „година, с пашом пећским и ђаковачким, који „сад на његовом двору живе као бегунци, ужи-„вајући сва права која им по рођењу припадају.

„Чинећи тако гостољубље тим несрећним „господарима и задржавајући их уза се, не дајући „им помоћи да се у своја господства врате, Малик-„паша их тиме чини у неку руку својима пот-„чињеним и навикава их да они њега сматрају „као вишега од себе, као господара.

„Варош Приштина налази се у једној долини „која излази у поље Косово. Опасана је јарком „и рђавим палисадима. Има у њој од прилике „осам до девет хиљада душа. Хвата у округ добру „миљу. Зидана је врло рђаво и има много башта. „Куће су махом врло ниске и обично све при „земљи. Гдекоје су на један бој. Нема никаквих „споменика који би посведочавали да је варош „стара, осим неколико чесама, које немају ништа „знатно. За њих хришћани држе да су их по-„дигли хришћани тамошњи пре освојења султана „Мурата.

„Варош ова није нимало трговачка. Праве „се у њој врло груби земљани судови и неко „ткање од кострети, које се употребљава за пако-„вање памука. Ипак се у Приштини држи двапут „на годину врло знатан панађур. Први се држи „месеца априла у вароши самој, а други у сеп-„тембру, изван вароши.

„Трговци из Арбаније, из једног дела Босне, „из Солуна, из Дренопоља, из Ниша и других „ближих места долазе у то време у Приштину, „и састане их се дванаест до петнаест стотина. „Подигну од грања и редом једни уз друге читаве „низове дућана, покривених ћилимима, платном „или другим каквим грубим ткањем, па ту изнесу „чоху, капе, стакларију млетачку; чоху и ножа-„рију из Немачке; муселин разне каквоће; велику

„множину готових хаљина; обуће, мириса, шећера и каве; оружја грађеног у околини, које „се продаје доста јевтино; седала и остале војничке опреме; свиле из Алепа, ћилимâ из Смирне „и других места; судова и којечега другог од „бакра и од гвожђа за кућевну потребу. Надметање трговаца, близина господара који се налази „једнако на једном крају панађура, и ред који „у свем влада, како изгледа, чине те се скупи „грдна множина купаца и радозналаца, од којих „највећи део долази из даље, и како се цео тај свет „у вароши нема где сместити, сви су настањени „по околини самога панађура. Тога ради панађур изгледа као права друга варош, само што „је она далеко живља од оне праве. Ту има свега „што је потребно, што у самој правој вароши „готово никад није случај.

„Овај панађур доноси много Малик-паши. „Од сваког дућана он наплаћује више од шездесет динара. Панађур је распоређен у три главне „улице, које су дугачке од прилике по четврт „миље (1 километар) од севера к југу, а те су „улице пресечене од пет шест других краћих. „Све је покривено лишћем и грањем. На десно, „изван дућана, намештене су колебе где се продаје и купује јело, са свим спремно. Многи се „ту редовно хране. На другом једном отвореном „месту продају се коњи, али све што је било „доведено није вредило ништа.

„У светковинама које су се држале у Приштини у авлији дворској приликом женидбе пашинога усињеника, главно је доста варварска „свирка, која почиње у шест сати из јутра, а „престаје само три или четири сата, да би се „одморили свирачи. Уз ту свирку играчице су „изводиле разне игре грчке и турске, који пут „и праве фигуре контр-данса. Изводили су их „играчи одевени вао жене. Њихови скокови и „увијање вршени су са свим по укусу источном. „За њима би долазили други као гимнастичари, „који су имали да покажу снагу и вештину, али „је и хитрина и гипкост њихова тела далеко изостајала иза онога што се свуда другде видети „може. По том доведоше за забаву гледаоцима „једнога медведа. За тим се показаше борци оде-
„вени по арапски са сабљама и штитов
„од бивоље коже, и нападаху један другог
„naћи се и одбијајући ударце с доста уме
„и хитрине. Хрвања, копљаничке борбе,
„којекакве игре и ватромет беху остављен
„вече. Тога ради се у авлији дворској нал
„велике ватре, и све се то вршило при н
„светлости. Хрвачи су имали само неки
„око кукова, били су од главе до пете на
„неким уљем врло непријатна мириса, и
„нису песничали, него је сваки гледао да
„супарника обори. Пошто би се хрвање так
„шило, победилац би сам дизао побеђеног
„том би га пољубио, и тим би се борба свр
„Неки пут су се хрвачи ређали један за д

„Копљаници су били такође по два
„Одевени су били врло чудновато. Ваљало
„изгледају да су на коњу, и тога ради д
„су међу ногама као врат и главу коњск
„чињену од дебеле хартије, и то су држали ј
„руком, а другом су држали неку врсту
„или цилита с гужвом вуне на врху. Њих
„игра била само у томе да један другог ју
„не стигну, а то су све вршили подскакују
„чином трка коњскога. Кад су то тако в
„четврт или пола сата, они би онда нам
„наврх својих цилита ракетле, по том на
„главу од хартије, па и на своју главу,
„лили би те ракетле, и продужили своју
„велико задовољство присутних који су их
„кликом поздрављали.

„Док се ово све вршило, на другој су
„једнако играле жене и два рђава играча
„нета, и то од седам до десет сати у вече
„се све свршило врло рђавим ватрометом
„стином римских свећа којима се сав народ

„Онај коме се у част чинило све ово
„уживао је највише у томе што је на гл
„и играче бацао запаљене ракетле, а нар
„је с места хватао и хитао даље у друге
„које су се разбијале и браниле се од тог
„су знале.

„Још првога дана по моме доласку
„ме Јашар-паша позвао да ово весеље гле
„његевог балкона; чак ме је нудио да и

ам запаљене ракетле онако као он, те да с им то задовољство делим. Свечаности су те рајале пет дана, и он би ме свако вече позвао а дођем на његов балкон, где се он непрестано алазио са својим рођаком Куршид-бејем и друим дворанима. После сваке игре играчи би доазили ту да приме награду, којој су додавали присутни што је који хтео, а којој сам реовно додавао и сам, да бих посведочио Јашараши учешће моје у општем задовољству и у његовом весељу, а и да бих и у народу за себе обра расположења придобио.

„Коњска трка која је била онога дана кад е вратио Малик-паша и коју сам и ја гледао ије била нимало налик на оно што се под тим меном замишља у Француској. Трка се та држала а западној страни непосредног поља Косова. олазна тачка била је на две миље даљине, те едаоцима није било могућно посматрати треутак кад се коњи затрчавају. Истом после пола та, од прилике, после датога знака гледасмо каче како стижу малаксали, измучени уморни, тово вукући се до мете доласка, а то је била нија згужване сламе, коју су коњи имали да еђу.

„Награде се биле у хаљинама, ткањима за љине и у новцу, и прва награда није била ћа од двеста педесет динара; друга је награда лмином мања, и тако редом; за тим долази ан, па јагње, па ћурка, па гуска, па патка, голуб, па онај који је стигао последњи доо је — само јагњећу цигерицу. Разуме се да томе свршетку смејало све што је живо.

„Ово раздавање награда вршио је сам гоодар са својих кола, око којих је био поређен двор његов, многи сватови са стране који допратили младу, и остале поглавице, реизи аге који су господару у пословима владе магали. На целој тој свечаности није се ни ало видети ништа лепше него тај збор коњика осподе на добрим коњима и у богатом руху.

„Још нисам у стању да Вашој Екцеленцији редим до којих се граница пружа област иштинска. Кога сам год питао, избегавао је ми одговори јасно, и ако ми је гдекоји и „казао нешто одређеније, нашао се други који „га је утеривао у лаж, а ја немам начина да „се уверим који од њих двојице лаже, који ли „истину говори. Једни ми говораху да под владу „приштинску потпада и Пећ и Призрен и Ђако„вица, па чак и Скопље; други ми опет говораху „да су та места од Приштине са свим независна, „а то су ми казале и паше од Пећи и Ђаковице „за њихове области, када сам их о томе питао.

„Чуо сам поуздано да у Призрену има фа„брика оружја. Гледаћу да идем собом до тамо „и да се о томе поуздано известим.

„Скопље је много веће и знатније за трго„вину него Приштина. Скопље је на самом путу „којим пролазе каравани и поштоноше“.

VII.

У писму, писаном у Приштини 6 октобра 1812, говори се како се забрана енглеске трговине у Солуну ни најмање не поштује. У том месту Енглези тргују у пуној слободи, ту стоварују своју колонијалну и осталу робу, а одатле је разносе куд год могу. Тај посао је не само противан царинским декретима о томе, него и смета трговини француској, нарочито преносу памука преко Босне на Костајницу, јер кириџијске коње није могуће добавити, толико се употребљавају за пренос каве, шећера, чивита и остале робе за Аустрију. За тим наставља:

„Додаћу неколико података о подвозним це„нама новим путем из Солуна у Оршаву преко „Софије и Видина којим се искључиво служи „енглеска трговина, и упоредићу их с подвоз„ним ценама нашега памука преко Босне. Првим „путем плаћа се осамдесет турских гроша за „товар коњски, сврх тога још дванаест гроша за „путне трошкове и педесет гроша што се даје „разним заповедницима турским и руским, за „пролазак кроз њихово подручје. Све износи 140 „гроша турских. Наши пак плаћају 180 гроша „турских од Солуна до Сарајева, а 80 од Сара„јева до Костајнице, свега 270, па се и по ту „цену данас у Солуну не може да нађе кири„џијских коња, јер кириџије воле солунско-ви-

„дински пут зато што је мање бреговит, што је „краћи, па им је брже враћати се.

„Нема сумње, да ће се наш пут са свим „онемогућити, ако енглеска трговина продужи „да се води овако живо и ако се не смисли што „друго за пренос нашега памука.

„Знам поуздано да су везе Скопља и Солуна „тако живе да никад не би недостало коња за „памук. Сваке недеље се носи из Скопља велика „количина брашна и жита. Коњи се, по том, „враћају празни, и тиме би се ваљало користити. „По том би се требало старати како ће се памук „пренети од Скопља до Сарајева или до Новог „Пазара, што ће бити много лакше, пошто је „даљина мања. Мислио сам да би се паши при„штинском могла понудити прилика да заради „новаца, коју он не би упустио, ако би се од „њега потражило да он да или набави товарне „коње за пренос од Скопља до Новог Пазара и „обратно по цени која би се израчунала спрам „даљине пута. Уверен сам да би он на ово при„стао, ако би само могућно било; а ако не би „могућно било, овај би план и иначе постао не„извршљив. Ђенерални консул Његовог Величан„ства у Босни имао би се постарати да уговори „с Осман-пашом у Новом Пазару што даље треба „за пренос памука до Сарајева и обратно. Пошто „ће се Сарајево ускоро опростити енглеске робе „због отварања пута преко Оршаве, моћи ће по„служити товарни коњи који су до сад ишли у „Брод, јер они или неће имати више шта да „товаре, или ће се њихов посао умањити.

„Ако овај нови путни распоред нађе одо„брење Ваше Екселенције, ја ћу се упети из „све снаге да склоним господара приштинскога „да се с њим погодим за пренос еспапа из Скопља „у Нови Пазар“.

VIII.

У писму, писаном у Приштини 24 октобра 1812 А. Вас помиње своме министру, како му је апсолутно немогућно одржати се у Приштини. Рачунао је на ферман с Порте, али тај стигао није; рачунао је на поклоне који још нису били стигли, али је већ чуо да Малик-пашу ни то променити неће, пошто он поклоне сматра као нешто што њему припада и за што он никоме ништа дужан није. Забрањивано му је излазити без допуштења. Повикало се на каваза да му до-
води жене, само да би се већа мрзост на
дигла и да би се присилио да Приштину
повикало се на њ да су због њега живо
требе у вароши поскупеле. У том писму
веда како су трговци француски и аустр
Сарајеву хтели изгинути због тога што
метнута некаква несретница да се начин
напаствована, па се светина дигла и каме
стала бацати на трговачки хан, тако да ј
било док се све то утишало. Кад је објав
лик-паши да је добио заповест да иде, п
собом на тргу објавио као радостан глас
се „већ једанпут одвући прљава неверничк
„чад, која су им варош поганила“.

У писму, писаном 22 новембра у Буј
прича како му је на поласку Малик-паша
рио за 800 турских гроша свога татарина
на путу прати, којега је, поврх тога, и н
још морао хранити. Кад је из Приштине
зио, сав су му намештај, постеље, столов
лице које је онде саградити дао, пред очи
говим развукли, а од кухињског посуђа је
избавио два три комада за путну потребу
је све чињено по заповести Малик-пашин

Колико је било одсуство свакога др
реда и колика самовоља наследних паша и
дара по Турској види се поред свега што ј
о Малик-паши побележено још из једног
вора с бегом у Куманову. Тај разговор да
светлости и за правац путова. „Како може
„џуска да трпи — питаше бег у Куман
„да се терети њена трговина тако као шт
„сад чини?“ Ви плаћате дажбине у Сер
„у Штипу, па у Велесу, па у Тетову, п
„луну, па свуд по околини те вароши. J
„добро, рече он, да у том броју има неки
„који наплату врше по одобрењу из Цар
„али их највећи број нема за то ни ферм
„тескере. Под изговором да их штите, он
„караване просто пљачкају“.

Имају још два писма, из Цариграда
децембра 1812 и из Терапије од 7 јула
у којима се тврди да се ферман за устан
вице-консулата у Приштини никако није
добавити. А Вас је, у осталом, у сва
следња писма настојавао да докаже како
лат није потребан у Приштини, него к
ради указане трговачке потребе, треба д
Скопљу. Али су догађаји политички онс
мена свему томе дали други обрт.

погледе на државу него што су они који се виде у адреси од 1827 године. Само поређење потписа од 1817 с онима од 1827 показује очевидан напредак у развитку и у организацији који је за тих првих десет година новога државнога живота природним начином показао се у Србији.

Осим потписа̂ који, као што рекох, бацају поменуту светлост на мисли о представништву земаљском и на административну организацију, ја сам обратио пажњу и на печате, који су, по ондашњем обичају, уз потписе утискивани гâром или мастилом. У њима има, и осим сфрагистичког интереса, почесто по нешто за историју или за језик, што није на одмет. Неко се, на прилику, потписује *исправник*, а на печату још му пише *кнез*, јер је кнез раније био, или је у потпису име књижевно а на печату је народно. Често потписи носе годину, којом се обично бележило кад је поменуто лице у онај чин ступило.

Било би још занимљиво побележити који су се потписали својеручно, а који нису. Али за распознавање тога нисам имао сигурна начина, јер није забележено ко се баш својом руком потписао. Осим свештенства, писмени су, у оно време, још били чиновници, па ни они нису сви, него знатном већином. Кметови су пак сви били неписмени, тако да их се само четворица својом руком потписало. Та су четворица *Милое Радоевићъ* под Нахијом Крагујевачком, *Миливой Томићъ* и *Јанко Николићъ* из Нахије Ваљевске, и *Петар Зратковић* из Нахије Шабачке. Сви су остали били неписмени.

Још реч две о формату ових народних заклетава.

Прва заклетва је писана на обичној писаћој хартији формата какав је и данашњи. Друга је на много већем фолио-формату, на дебелој, глаткој турској хартији.

Скупштина која је сва потписана на другој од 1827 године адреси, отворена је лицем на Св. Саву те године. Та се скупштина и у оно време звала великом. Сачувана је врло знаменита престолна беседа којом је Кнез Милош ту скупштину отворио. (Види Љ. П. Ненадовића Прилози за србску историју Земунъ 1858, стр. 16).

Оригинали те две адресе предају се з
старих писама коју има Српска Краљевска
демија.

I.

Адреса од 6-ог новембра 1817.

Во имѧ Оца и Сына и Сҭагѡ
Дх҃а, во єдинагѡ и самагѡ Бога.

Понеже мы ниже-именовати, смирены
тронолитъ Бѣлградскій и Ужичкiи и прочiи
кнезови, кнезови и цѣлый народъ сербскій п
дуюћи рѣчма Господа нашего Јисуса Христ
говори у сҭомъ Евангелію Матѳ. гл. 18 ст
„іакѡ, аще два ѿ васъ совѣщаета на земли с
„кой вещи еже аще просита, будетъ има ѿ оц
„єго, иже на Небесѣхъ: идѣже бо єста дв
„тріє собрани, во имѧ моє, тұй єсмь посредѣ

Того ради и мы вѣрујући чистим и нелож
рѣчма Господа нашегѡ Іисуса Христа, сог
и единодушнѡ во образѣ свега нашегъ серб
народа утверждавамо слѣдующе завѣщаніе, п
слявајући за добро правленіе и благополучн
стояніе отечества и потомства нашегъ.

В' первыхъ желимо; понеже и святый
посредствомъ Брата нашего и верховнога кн
правителя Народнѣгъ Господара Милоша
новичь: кой намъ е и даровао присуствујући
и тишину кое се данасъ радуемо и у свему
годарни есмо ѿ нѣга и ѡ добромъ урежден
е учиніо и чини народу. Молили смо га м
и принудили да восприми за живота свога т
овога правленія, кое е и пріимiо съ побуж
емъ самѡ изъ любови кою има къ роду сво
отечеству. Дакле како и до данасъ що с
имали и познавали за Первога и Господар
шегъ, тако и у будуще до његове смерти пр
вати га будемо и готови есмо (акѡ потребнѡ
за нѣга кровь пролити и дѣцу нашу жертв
и обвезуемо се нѣму у свим' заповѣстима
вимъ, кое се клоне на ползу отечества по
и послушни бити.

Второ: Будући да сви смертни есмо,
еданъ незна дана ни часа смертногъ; зато

ог' изволи узети ѿ насъ любезног' нашег'
і и Господара Милоша и преставити у
іженство, тогда непосредственнѡ да пре-
вай чинъ и правленіе цѣлог' народа на-
ближній сродникъ од' племена выше по-
любезногъ нашегъ Господара Милоша
у особитомъ свомъ завѣщанію (таста-
рече и такѡ да слѣдуе до последнѣгъ
іства. И то хоѣемо и желимо за славу и
течества и за возмездіе трудѡвъ и подви-
пасности кое е подносіо и подноси по-
ѵ за радъ нашъ.
тіе: Ово е рѣшеніемъ и заключеніемъ
имъ цѣлога народа Сербскогъ нашег',
ь во имя вседержителя Бога, творца Небу
укрѣплявамо и собственнима подписи и
потверждавамо, да има силу и крѣпость
мству рода нашего во всегда и на вѣки.
дакле ѿ насъ или ѿ наше дѣце или ѿ
нашегъ хотѣо бы нарушити и опроверг-
мъ ни будъ начиномъ да поквари и да
бытность овогъ завѣщанія, опредѣленіе
ѣлога рода нашегъ, онай да е проклетъ
ода Бога вседержителя и святыхъ отецъ
седмомъ соборѣ заключеномъ законȣ пра-
восточне матере наше церкве) и родъ и
нѣгово да се искорени измедь народа
, ѡ чемъ всеблагога Бога молимъ ему
. Дано в' Народно-Сербскомъ Соборѣ у
6-ог Ноемврія 1817.
ροπολητος Βελιγραδῦ Αγαθάγγελος (на
оло пише *Ο' ταπεινος μητροπολητης*
ȣ Αγαθάγγελος αωει, т. ј. Смирени ми-
београдски Агатангел, 1815. Средина пе-
њена је турским текстом).
ροπολητης Γερασιμος (На печату около
ταπεινος μητροπολητης ȣζιτξ........ т. ј.
митрополит ужички. Средина печата ис-
е турским текстом).
етіе архімадрть М. Враћевшнице
ечату: Анђели и путир, а около пише: Ермонах
аћевачки).
оица Жуевићь, прота валѣвски
ечату: Анђели и путир а натпис замрљан).
химандрітъ Самоилъ манас. Каленића
ечату: На штиту међу шарама крст; унутрашњост
испала; около пише: Іс. Хр. јер. Самȣилъ.... стȣде-

Нићиворъ архимандрітъ манастира Раванице
(печата нема).

Вуица Вулићевићь, Смедеревске Н. кнезъ
(На печату: Два округла штита на постољу, више њих, око грбова, жито и лоза. У левом грбу: В. В. и озго земни шар с крстом; у десном: лав као на новцима Ђурђа Бранковића).

Поп Никола кнез Пѡжешке Наие
(На печату: † Поп Никола, 1817).

Милосавъ Здравковићъ, Ћуприске наие
(На печату: Римски војник у кациги, очевидно стари некакав прстен).

Петар Топалъ, Крагуевачке наие
(На печату: Штит правилан, окићен лишћем, са словима која се не распознају, више њега кнежевска круна, около натпис: Кнезъ Петар Топал.....)

Милȣтин Савићъ, нах. краг.
(На печату: 1817 М. С.).

Гюка Филиповичь Н. Крагоев.
(На печату: † 1815 Кнезъ Ђȣко).

Милое Теодоровић Н. Ягодинске
(На печату: † М. Т, 1817).

Марько Тодоровићь, Наие Пожаревачке
(На печату: Два лава држе предњим шапама округао штит, врх којега је кнежевска круна. Око круне ситна слова М. К.).

Стефань Ѳодоровићь Мораски кнезь
(На печату: Стево Тодорович).

Рако Тешићь, Наие Валевеске
(На печату: Кнезъ Рака Тешићъ 1816 около, а у средини међу две храстове гранчице срце и из њега пламен).

Никола Новаковић Н. Соколске
(Нема печата).

Гајо Дабичъ, кнезъ Нахіе Валѣвске
(Нема печата).

Николай Катичъ, кнезъ Нахіе Бѣлградске
(На печату: Међу две храстове гранчице на постољу штит и на њему крст, а више њега кнежевска круна с крстом на врху. Около натпис: Обркнезъ Никола Катић).

Павелъ Сретеновичъ, кнез' Н. Бѣлградске
(На печату натпис:... Паіо Сретенов..... изъ Лісовіћъ).

Иовань Мићићь Н. ужичке
(На печату: У средини грана, а около натпис: Іѡван Мићіћь, 1816.

Иован Демирь Н. ужичке
(На печату: На средини голуб држи у кљуну маслинову гранчицу, а више њега је међу две гране крст. Около је натпис: Іѡвань Дмітровіћ).

Марко Щитарацъ кнезъ Н. Шабачке и Кузманъ кнез
(На печату Маркову прост натпис: Марко Штитарац, а на Кузманову: Кȣзманъ Петро... 1816)

Іѡванъ Лазић Н. Рудничке
(На печату: Іѡвань Лазіћ, 181.).

Ђурђе Остоић, кнез Рудничке
(На печату: Ђȣрђе Ѡстоіћ, 1816).

Иліа Марковић кнезъ шабачкій

(На печату: Или Ма. о. к. ш. н. 1816. Читај: Илија Марковић, обркнез шабачке нахије, 1816).

Милета Радоиковић кнез темнићскій

(На печату: Кнезъ Мілета 1816).

Матөей Ненадовић, прота валѣвскій

(На печату: Венцем окружен штит као словенско Ѡ; у десној му половини М Н у монограму, а у левој анђели и путир. Више тога два голуба крунисана отвореном круном, наврх које је шар с крстом.)

II.

Адреса од 17. јануара 1827.

Сіятелнѣйшій Княже Милоше Обреновићу!
и милостивѣйшій Господару!

Съ умиленіемъ ср҆ца саслушавшій ономадашнѣ Ваше рѣчи, пуне веселя и отеческе благости, къ нама и народу нашему, честитамо Вамъ, Сіятелнѣйшій Княже Милостивѣйшій Господару! свесрдно плодъ неусипногъ труда Вашегъ, коимъ сте насъ єдномъ цару у превелику милость увели, а другогъ силно покровителство надъ нама прострли; и молимо Васъ уср҆дно, сыновно и понизнѣйше: неотреците се и у будуще руководити насъ као и до садъ къ срећи и благостоянію, доброгъ и слабіегъ бранећи, а злогъ казнећи по правосуднимъ законима; и пріймите отъ насъ на аманетъ срећу нашу и добро наше. То Вамъ се молимо свы Мы овде собрани, и доле подписани: Членови Суда Народнѣга, Духовницы, главныи Кнезовы Нахійскій, Кнезовы Судова Нахійскіи, Кнезови Срезскіи, и Кметови сеоскіи, свы у Име насъ, и свега осталогъ отсутствуюћегъ Народа, и у име оне Браће коя ће се іоште къ нама присоединити. Свы мы выше реченіи, повтораваюћи све наше досадашнѣ заклетве отъ 1817 и 1826-е године, потврђуемо Васъ, Сіятелнѣйшій Княже, єднодушно и єдногласно и за насъ и за дѣцу нашу, и отъ рода въ родъ, Господаремъ и Княземъ нашимъ, и заклинѣмо се и за насъ и за наше потомке како Вама, тако и Браћи и Дѣци и свой Вашой Фамиліи: да ћемо Вамъ свагда и у свачему вѣрни и послушніи быти, и самъ Спаситель био супостатъ оному кой ову заклетву наруши, тако намъ всевышный единый Богъ помогао! тако [illegible] нама! тако помогао дѣцы нашой!

У Крагоевцу 17-го Януара 1827-[illegible]

Іованъ Обреновичь і Ефремъ Обрен[illegible]

Браћа Княза и Главни исправниц[illegible]

(На печату Јованову држе округао, врло си[illegible] две животиње, као два лава, а озго је грана са тр[illegible] листа. Слова потписа могла би бити на шлему, али с[illegible] На печату Јефремову правилан велики штит држе д[illegible] тиње, као две аждахе, и на штиту су два шлема, а [illegible] празан. Около потпис: Ефремъ отъ Обреновићъ рукопис[illegible] ним словима).

Членови Суда Народнѣгъ Сербскогъ

Матөей Ненадовичь
Милосавъ Здравко
Аөанасій Міхаиловичь
Милованъ Кукићъ
Павле Радомировићъ
Ранко Майсторовићъ
Атанаско Марићъ
Спасоје Јаковлѣвић
Лазаръ Өеодоровичь
Милета Радоиковић
Милутинъ Георгіевићъ
Лаза Ивановићъ

(Чланови суда потписани су упоредним редом у тр[illegible] Спрам натписа Членови Суда Народнѣгъ Сербскогъ [illegible] на њему округао штит под балдахином с круном нав[illegible] хина. Штит је празан [или није испало оно што је на [illegible] Около натпис: Суд кнезова сербски).

Мелетіе Павловіћь архімандріть.

(Печат даје распознати само анђеле; остало нeja[illegible] што је вађен мастилом као и многи други ове адрес[illegible]

Милосав Поповичь, прот. крагѮев.

(Печат се не да читати).

Андрей Поповичъ, Пр. Іерей

(Печат се не да читати).

Тома Перишићъ, Гл. Исправ. Н. Кра[illegible]

(На печату се распознају само слова Т П; виш[illegible]

Іованъ Маринковић, Гл. Исправ. Н. К[illegible]

(На печату се да прочитати само име; више с[illegible] не види).

За Магистратъ Н. Кр.

Арсеніе Стефановичъ

(Спрам потписа је печат и на њему натпис: † [illegible] Магистрата Крагоевачкогъ 18. 6. Десетица летописа није[illegible]

Кметови Н. Крагоевачке

Милое Радоевићъ

Иванъ Блазнавацъ
Стоянъ Алемпіевићъ
Марянъ Іовановићъ
Иванъ Алексићъ
Станиша Іовичићъ
Спасое Петковићъ
Живанъ Стояновићъ
Арсеніе Мартиновићъ
Петаръ Видићъ
Лука Іовичевићъ
Лука Іаћимовићъ

Нахія Пожаревачка

Іωаннъ Поповичъ протопр.
(На печату анђели и путир и I. II.)
Өеωфанъ Станковичъ, протопр.
(Печата нема.)
Пантелеймонъ Іанковичь Іерей.
(Печат замрљан.)
Андрей Поповичъ Іерей
(Печат замрљан.)
Іωсифъ Іанковичъ Протопр.
(Печат замрљан).
Іосифъ Милосавлѣвичъ изправникъ
(Печат према томе имену има на средини голуба с раширеним крилима и слова Н W и М II. Као да је некога другог).
Милѣтинъ Петровичъ изъправникъ
(На печату крст са две пречаге а око стуба М. П.)
Павле Богдановичъ изправникъ
(На печату: Павле Богда.).
Михаилъ Геωргіевичъ исправникъ
(На печату име замрљано, а од презимена се види Геωргі)
За магистратъ Н. Пожаревачке Кнез Митаръ
(На печату: † Димитрие Кωсимовић 1818).
Вѕле Григоріевичъ испр. Поречки
(Печат замрљан).

Кметови Н. Пожаревачке

Неша Божинъ
Милошъ Стояковъ
Стоядинъ Коićъ
Стефанъ Стойковићъ
Марко Марићъ
Никола Урошевићъ
Марянъ Станићъ
Милько Манойловъ
Живанъ Ивановъ
Радулъ Удра

Петаръ Митровићъ
Мирко Стояновићъ
Өеодоръ Павловићъ
Миленко Ерче
Иванъ Іовичинъ
Ілія Станковићъ
Милойко Јовановићъ
Стефанъ Првуловъ
Драганъ Чорбація
Евта Стойковићъ
Іованъ Николићъ
Милько Петровићъ
Ілія Кукићъ
Миладинъ Милићевъ
Михаилъ Павловићъ
Марко Шаруяцъ
Радойко Милойковићъ
Стоићъ Митровъ
Петаръ Благоевъ
Іанко Радулъ
Мартинъ Михаиловъ
Степанъ Мартиновъ
Петаръ Лазаревъ
Стоянъ Милићевъ
Іованъ Ереминъ
Живанъ Петровићъ

Нахія Валѣвска

Іωакум Кнежевичъ архимандрітъ м говаће.
(На печату: Анђели и путир; врх путира гол њега слова Іω. К. Испод путира 1814).
Стефанъ Протићъ протоіерей
(Печат замрљан, али се чита Протоерей....)
Протоіерей Радоица Жуйовић
(Печат замрљан).
Давидъ Поповићъ протоерей
(На печату: Анђели и путир, а около † Давідъ протое.)
Костантінъ Протичъ Іерей
(Печата нема).
Іовица Милутиновићъ исправникъ
(Печат замрљан).
Вићентіе Брдаровићъ исправникъ
(Нема печата).
Павле Даниловићъ исправникъ
(Печат замрљан. Нагађа се име и презиме у на средини изгледа да има нека животиња).

з Іовановићъ исправникъ
ту пише: † Антоніе Іωвановићъ 1825).
. магистратъ Нах. Валѣвске
Гая Дабићъ
натписом: Печатъ магистрата .....)

Кметови Н. Валѣвске

ій Томићъ
Николић
Максимовићъ
Пенићъ
Іаковлѣвићъ
Жуевићъ
Евтићъ
Кнежевићъ
ю Степановићъ
Ковачевићъ
ь Павловићъ
Савићъ
Михаиловићъ
ю Лаловићъ
; Іанковићъ
ъ Ђуричићъ
ъ Марковићъ
Савковићъ
ь Софроніевићъ
Ковачевићъ
о Дамняновићъ
й Ефремовићъ
ь Станисавлѣвићъ
Срећковићъ
Ралета
о Симеоновићъ
ь Ђукановићъ
Влайковићъ
анчићъ
Арсеновићъ
Груичићъ
ı Вуковићъ
Спасоевићъ
іе Өеофиловъ
іе Стефановъ
Ілићъ
ія Бошковићъ
Матићъ
Велимировићъ

Ілія Марковићъ
Ђорђе Секулићъ
Миланъ Велимировићъ
Пантелія Томићъ

Нахія Шабачка

Милованъ Беричь протоерей
(Печат замрљан.)
Янко Протичъ протоерей
(На печату се распознаје само име и презиме.)
Іωаннъ Павловичъ Протωпр.
(На печату се распознају путир и слова I. П.)
Ђука Марковићъ, исправникъ
(На печату се распознаје 182. и презиме).
Марко Лазаревичъ изправникъ
(Печат замрљан.)
Марко Штитарацъ исправникъ
(На печату М. Ш.)
За магистратъ Н. Шабачке
Станко Юришићъ
(На печату штит са шлемом, а около потпис; остало се не распознаје).

Кметови Н. Шабачке

Петаръ Зратковићъ
(На печату крст с две пречаге, а око стуба слова П и З.)
Ілия Іосиповићъ
Исакъ Углѣшићъ
Пантелія Ерићъ
Живко Елићъ
Иванъ Станковићъ
Михаило Екићъ
Ђурица Остоићъ
Іованъ Лукићъ
Станко Поповићъ
Тадія Дукићъ
Ђура Вуяннћъ
Панта Савковићъ
Алекса Іовановићъ
Іанко Арсеніевићъ
Тома Митровићъ
Михаило Живковићъ
Ілия Савићъ
Иванъ Алемпићъ
Негованъ Митровићъ
Марко Ковачевићъ
Рака Вучетићъ
Иванъ Бирманацъ

Вукъ Спасоевићъ
Іованъ Нинковићъ
Ђурађъ Миляннћъ
Павле Станковићъ
Михаило Стоишићъ
Ілия Павлићевићъ
Пантелей Милосавлѣевићъ
Василь Стефановићъ
Пантелей Маркешевићъ
Радосавъ Ілинчићъ
Ранко Марковићъ
Стеванъ Бакалацъ
Андреа Михаиловићъ

Нахія Београдска

Илія Поповичъ, протоіерей
(На печату се распознаје путир и около слова Ил. По).
Николай Остоичъ намѣстныкъ
(На печату: путир и слова Н. Ѡ).
Никола Катићъ исправникъ
(Печат исти који је код прве адресе описан).
Живко Мияиловичъ исправник
(На печату: крст, слова потписа и 1822).
Іован Вићентіевићъ исправникъ
(На печату: Іован Вічент кнезъ 1825).
Петаръ Михаиловићъ исправникъ
(Нема печата).
Живанъ Ивковићъ исправникъ
(На печату Живанъ Івковік ис.)
За магистратъ Н. Београдске
Никола Станковић.

Кметови Н. Београдске

Милованъ Симићъ
Сима Павићъ
Миленко Ивановићъ
Петаръ Пауновићъ
Михаило Павловићъ
Стефанъ Обрадовићъ
Петаръ Іовановићъ
Петаръ Арсеніевићъ
Груица Станоевићъ
Милутинъ Мирановъ
Ђорђе Здравковићъ
Станко Міятовићъ
Милићъ Палалићъ
Коста Панаіотовићъ

Веселинъ Муса
Риста Стефановићъ
Лаза Ћирићъ
Марко Николићъ
Иванъ Нешковићъ
Стойко Петровићъ
Првулъ Петровићъ
Ивко Милошевићъ
Никола Ивановићъ
Панта Милосавлѣвићъ
Лазаръ Аћимовићъ
Лазаръ Ивановићъ
Іованъ Вуковићъ
Живанъ Петровићъ
Еремія Велбабићъ
Марко Пантелићъ
Ілія Анђелковићъ
Петаръ Ивановићъ
Милованъ Ђуришићъ
Милутинъ Станоевићъ
Марко Станошевићъ
Антоніе Милутинъ
Еремія Миловановъ
Ілія Міятовићъ
Еремія Станкићъ

Нахія Пожешка

Неофитъ Марковићъ
архимандритъ М. Трнаве.
(Печат замрљан).
Протоерей Павле Никшће[1])
(Печат замрљан).
Илия Поповићъ іерей
Ілия Миловановић ерей
Василие Попович, глав. исправник
(На печату: Васо Попов 1781.)
За магистратъ Н. Пожешке
Вилип Тансич
Алекса Прокић исправникъ
(На печату му се распознаје крст на средини: слово из потписа наоколо).
Максим Апковић изправнік
(На печату се распознаје по неко слово од пот
Милованъ Неђелковић исправникъ
(Печат замрљан).
Сава Станоевић исправникъ

[1]) Презиме се не да читати другојачије.

Зарія Іовановић
Петаръ Риствовић
Груя Симић
Павле Панић
Деспотъ Живановић

Нахія Ћупрійска

Илия Стефановић протоерей
(Печат замрљан).
Георгій Илић протоерей
(На печату: путир, на путиру крст, а около путира слова слова Г. И. Ш.)
Богосавъ Здравковичъ Іерей
(На печату: путир, на њему крст, а около путира слова Б. З.)
Пана Еремић исправникъ
(На печату се чита само: Панта Ер.....)
Маріянъ Здравковић изъправникъ
(На печату пише: 1823 Марян Здрав.)
За магистрат Н. Ћуприске
Кн. Илія Барјактаровић
(На печату: † Печать Магистрата).

Кметови Н. Ћупрійске

Іліа Лазић
Кита Цаковић
Гаврило Влаић
Нина Шишко
Іанко Іовановић
Митаръ Радовановъ
Обрадъ Іанковић
Милосав Ілић
Петаръ Милић
Милошъ Николић
Милія Шаренкапа
Ђорђе Пеливановић
Милое Пауновић
Іованъ Станичић
Іованъ Мильковић
Вучко Еремић
Михаило Петровић
Милошъ Іовановић
Петаръ Радосавлѣвић
Милошъ Мильковъ
Іованъ Велић
Миланъ Петровић
Стоянъ Манойловъ

Нахія Смедеревска

Павелъ Угричић про. іерей
На печату: Анђели око путира, а више пути около голуба слова: П. У.)
Цветко Поповић протоерей
(Печат замрљан).
Василие Поповић наместникъ
(Печат замрљан).
Матѳея Поповичъ Іерей
(На печату: 1821. Матей П. іерей.)
Милосавъ Лаповацъ исправникъ
(Печат замрљан.)
Сима Радойковић исправникъ
(Печат замрљан).
За магистратъ Н. Смедеревске
Милошъ Стояковић
(На печату орао држи канџама штит као срц тога су прекрштена два пера. Из натписа се чита сам деревског).

Кметови Нахіе Смедеревске

Вучко Голубовић
Іованъ Ђорђевић
Иванъ Цветавић
Радое Антић
Стоянъ Николић
Живанъ Симић
Митаръ Марковић
Іован Стефановић
Сима Іовановић
Іованъ Дамяновић
Живанъ Савић
Панта Таліанъ
Живанъ Милошевъ
Паунъ Чолаковић
Лука Михаиловић
Павле Петровић
Миленко Николић
Марко Миловановић
Максим Ѳеодоровић
Стефанъ Петровић
Станое Живић
Ђурађъ Нешковић
Іованъ Митровић
Сава Милић
Иванъ Недельковић
Стойко Радойковић

ДВА СРПСКА ПРАВНА СПОМЕНИКА НОВИЈЕГА ДОБА

приложио и објаснио

Стојан Новаковић

I.

Тежачки уговор босанско-херцеговачки.

(по преради 14 сафера 1276 — 31 авг. 1859)

Има већ десет година како сам у особитој расправи (Српска Краљевска Академија, Глас I. Пронијари и Баштиници. Београд 1887) претресао права и дужности господара, уживалаца и радника на земљама од старог времена, па до сувременога ишчезавања тих веза, према новоме правном реду који се, мало по мало, увео у већем делу српских земаља. Ономе што се затекло у почетку нашега века под турском владом, посвећени су крајњи листови горе поменуте расправе. Пошто је Србија најближе била онима који су испитивали и писали, најбоље је познато оно што је било у Србији. О Босни (која у томе погледу има много занимљивости) мало је што забележено. За њу сам онда записао: „Такве су даж„бине биле по Босни, за коју у овај мах не могох „ништа тачније сазнати (стр. 90 поменуте књиге)".

Вук Стеф. Караџић саопштава о томе неколике податке у „Српском Рјечнику" под *Кмет*. „У Босни се — пише Вук — зове кмет сељак „који сједи на туђој земљи и у туђој кући. Онамо „врло мало има људи по селима који имају своју „земљу и своје куће, него су оваки кмети[1]). Од „овијех кмета нијесу господари спахије, не[…] „читлук-сахибије које се онамо зову *аге*. Кме[…] „плаћају агама како се погоде, н. п. ако [...] „агини волови и он да сјеме, онда му кмет [...] „љетине даје половину, а кад су волови кметов[…] „трећину итд. Прије свега спахија од љети[…] „узме десетак, по том се извади сјеме, било аги[…] „или кметово, па онда кмет и ага дијеле оста[…] „по погодби. Кмет је дужан агинско однијети [...] „варош агинској кући макар гдје било. Пре[…] „погодби од жита кмет даје аги и од осталиј[…] „ситнища, а нешто и у новцима. — — Ага мо[…] „својега кмета са своје земље и из куће крену[…] „кад му је воља, пошто сабере посијану љети[…] „а и кмет по правди могао би оставити аги [...] „земљу и кућу кад му је воља, али је то ње[…] „теже, јер н. п. ако је ага велики господар, [...] „смије други да му кмета прими преко њего[…] „воље."

Ове *погодбе*, како Вук вели, између ага [...] кметова, управо између господара земље и ра[…] ника врло су старе; и оне су само, услед зл[…] потреба, овда онда поправљене, којом се прилик[…]

[1]) У опису „Томина Кула у Котару Сански Мост" чита се: „Многи сељаци крштени и сад у тим околинама од бир[…] земана имају своју власиту земљу, те никада трећине да[…] „нијесу пиком. што је ријетко у Босни наћи. Казују и пр[…] „виједају да је то почетак још од војводе Томе. У прва „времена било је туда много села која су имала своју влас[…] „земљу, али с временом бези су мало по мало поотимали, „данас умију људи казивати када је отето право власни[…] „овом или оном селу и од кога бега". Гласник зем. музеја [...] сни и Херцеговини, 1889, 31.

тежило да се дође до онога што је било традиција и старинско право. Пошто се ј ред ствари држао старином, тако је свака била у томе што се новији обичај и новије живање одбијало, у намери да се врати к е. Познато је да су ти аграрни спорови први повод к ослобођењу Србије. Ослобо- Србије и слободан живот хришћански, лични вински у њој били су после узрок који је ним земљама, што су и даље под Турском , изазивао даље аграрне спорове. Ја сам наведеном спису о пронијарима (Глас I, 8), навео расправу која је 1835 извршена довањем А. Петронијевића, као изасланика Милоша, у нишком крају и писану неку о Лесковачком Округу, који је у „Бра- бр. 13 и 14 од 1887 године штампао г. а С. Јовановић. То би били у нас споменици књигама о овим правима и дужностима на западу воде још од средњег века. Из ег века ми имамо нешто у манастирским ма и у Душанову Законику: позније доба је оставило никаквих бележака.

у скоро дошла ми је до руку, добротом енка М. Вукићевића професора, врло за- ва босанска уредба те врсте о правима чким и господарским, на српском и турском . Није на уредби назначено где је штам- и у српскоме тексту није забележена ни штампања. Али по словима, у којима одмах у очи недостатак српских слова ђ и ћ, види је штампана у некој бугарској штампарији иград у. Турски текст пак показује датум *фера 1276 године од Хеџире* (по таблици ла К. Протића 31 августа 1859). У то време било никакве српске штампарије у Цари- Кад сам споредио слова с бугарским делима аним тога времена у Цариграду нашао сам босанска тежачка уредба штампана оним словима којима се штампао у то време у граду бугарски часопис „Читалиште“. И као урски текст почиње с десна на лево, тако вој уредби прва је страна српскога текста угој страни претпоследњега листа, пошто првој страни последњега листа почетак текста турскога, а друга је страна тога послед- њега листа празна зато што се хтео имати упо- редан текст.

Српски текст, или боље превод, у тој уредби израђивала је рука која је наш језик знала од матере, али јој осим слова друго ништа познато било није. Као што ће се из напред наведенога текста видети, реченице су несређене, смисао по- највише мутан; стил без синтаксе. Прави смисао ваља нагађати, и наћи се може истом поређе- њем, пошто се у свима члановима редом говори, с малим променама, о истоме предмету. Писац се држао, ваљада, и у преводу турскога текста онако исто као што је писањем следовао турскоме обичају. Интерпункције и правописа нема, тако рећи, никаква; писано је старим правописом без правила. Ево почетка, што заступа заглавље или натпис, од слова до слова верно, са још неко- лико врста самога текста.

> У чифлуцима Босанског Аялета са Херце- говачкимъ Санджакомъ постоеkьи обичай като што е половина, третина, четвртина и петина. Дакленъ ове уредбе измедьу чифлук сахибія и чифчія у землѣдѣлству налазекьи се обичай на кое е сада поравнанѣ на то извршено как слѣди??
>
> §. 1.
>
> У Сараевскога Санджака на виша мѣста третина а на неким мѣстима половина у теку- кьем обичаю бивши у споменутом Санджаку од давно измедьу чифлук сахибия и чифчия, кое се установило земледѣлство са неким уговори- ма у свием стварима како што е било тако остае. Но само што се тиче третине у том обичаю што е до данас половина чифлук сахиби а половина чифчій од вокья бивало. От данасъ даклен трекьи тал чифлук сахиби а два тала чифчіи от вокьа има бити. И чифчіе у коим кукьама и другим зградама обитаваю као и до- сад на ново градити или крпити, са свимъ од чифлук сахибине стране да се извршує, итд.

У томе се довољно види и интерпункција и правопис овога документа, те га даље описивати не треба.

У натпису овога документа назначено је да је ова уредба последица некаквога *поравнања*.

Сулејман-ефендија Фалаџић, хоџа београдски, казивао ми је како памти да су главни мусломани из Херцеговине у оно време питани кад је ваљало ову уредбу саставити. Сулејман-ефендија каже да је уредба увршћена и у турски зборник закона који се зове *Дестур*. Ако је тако чињено у Херцеговини, без сумње је тада то исто чињено и у Босни.

И као што се ова уредба једнако позива на старије стање, тако се и сад, при новим споровима аграрним тражи и призива у помоћ она. У аграрном мемоару који је у пролеће 1897 ($\frac{6}{18}$ априла) поднесен цару Фрањи Јосифу од стране депутације босанске помиње се ова иста уредба. „По турском праву — читамо тамо — нарочито „по закону од 14 сефера 1276 (1859) земљорадни „кметови или чифчије на земљама које су обра- „ђивали, тј. на чифлуцима, имали су ова права „и служности:

„а. Спахија их *није могао макнути* са чиф- „лука без њиховог пристанка, ако су бар трећину „свог посједа обрађивали;

„б. На те чифлуке они су имали *право прво- „купа* или искупа, по коме спахија није могао „продати га другоме док кметовима не понуди „искуп, па ако је и продавао, они су имали право „да новом власнику исплате оно што је он пла- „тио у току од три године дана; ово је нарочито „потврдио закон од 7 Мухарема 1293 (1876);

„в. Спахије су *били дужни да у добром „стању* одржавају куће, у којима су становали „кметови, и *стаје за марву*;

„г. Разна *кметовска права и служности* (сјеча „дрва̂, испусти, пашњаци) које су они имали на „добрима — била државна или неограничено особ- „на или јавна и ограничена — лежала су на тим „непокретностима *као стални и стварни терети*, „који се нијесу губили, ако је непокретност про- „мјенила свој карактер.

„Ако би се поводом различних несугласица „јавили спорови — то су их рјешавали *редовни „судови*, којима су биле познате аграрне прилике „кметова“.

Овим је довољно објашњено место ов
у правном развитку аграрних прилика у
Херцеговини. Она нам представља упр
рије, од ранијих векова наслеђено стањ
пословима, с неким поправкама из годин
којима припада управо више формални
које се могу сматрати као пречишћање ст
чајне уредбе од злоупотреба.

Текст је у свему верно исписан из
нога оригинала данашњим правописом с
кама интерпункције, које је разумевање
мутног текста неопходно изискивало.

У чифлуцима Босанског Ајалета са
вачким Санџаком постојећи обичај, като
половина, третина, четвртина и петина;
ове уредбе између чифлук-сахибија и чи
земљеделству налазећи се обичај, на које
поравнање на то извршено как следи.

§. 1.

У Сарајевскога Санџака на виша
третина, а на неким мјестима половин
кућем обичају бивши у споменутом
одавно између чифлук-сахибија и чивчи
се установило земљедјелство са неким
рима: у свијем стварима, како што ј
тако остаје. Но само што се тиче третин
обичају, што је до данас половина чифл
бији а половина чивчији од воћа бивал
данас, дакле, трећи тал чифлук-сахибиј
тала чивчији од воћа има бити. И чивчије
кућама и другим зградама обитавају, к
сад, на ново градити или крпити са свим
лук-сахибијине стране да се извршује.
толико, ако је она кућа или зграда од
чифчијине начињена и његова се она згра
у таком случају те зграде, кад буду потре
прављању, опет од чивчијине стране поп
треба. И као што је до данас забрањев
на исти начин и у напредак чифлук-сахи
својијех чивчија, било у малим било у
пословима, ни у каквоме случају бесплате
траживати неће; то је са свим забрање
уредбу половине који се чифлуци налазе,
између тијех уговора припадајућем роду
поравнање немогућно бивши учинити, с
лико у истим чифлуцима, као на примјер
и под забраном које се ствари налазу,

како што је у третинској уредби указано
ваће се.

§. 2.

Траванскаго Санџака на више мјеста тре-
на врло мало мјеста четвртина и петина
биле су, даклен, у споменутом санџаку
између чифлик-сахибија и чивчија земље-
о које се установило са неким уговорима
м стварима, како што је било, тако и остаје.
ао што се тиче третине, у том обичају што
анас половина чифлук-сахибија а половина
од воћа бивало, даклен од данас трећи
флук-сахибији а два тала чивчији од воћа
ти. И од данас у чифлуцима између чиф-
ибија и чивчија налазеће се зграде неки
чифлук-сахибијине, а неки пут од чив-
стране грађене су; даклен, од данас, било
о било поправке, све од стране чифлук-
јине извршиваће се. Само у том случају
коју буде чивчија начинио и његов се соп-
мал броји, исту зграду, до потребе, из
ачинити, међу тим поправљање и крпеж
се од стране чивчијине поправљати и из-
ти. И чивчије, као и до сад, ни у једном
у, било у малим било у великим посло-
ифлук-сахибијиним, бесплатежно употреб-
се неће. А што се тиче онијех чифлука
је погодба четвртина и петина, даклен
чифлуцима припадајућем плоду поправка
је не могавши се учинити, али и оне чив-
о њиховом уговору, који су се чифлук-са-
а обвезале неке познате послуге чинити,
од данас само у толико својим чифлук-
јама припадајући тал кућама олити на
однијети морају, и друго, сјем што ће у
и у виноградима и у башчама неке те-
послове обдјелавати, а друго, било под
м или не било, ни у једној служби упо-
вати се неће, и овим истим пак што се
града како што је у чифлуцима третине
, на исти начин, онако ће бити.

§. 3.

Бањалучком и Бихачком Санџаку са свим
дба третине налази, и у овим санџацима
чифлук-сахибија и чивчија који је тежачки
установљен, на исти начин у напредак
Само у толико и то је до данас од свега
чифлук-сахибији трећи тал припадало, од
пак четврти тал чифлук-сахибији, а три тала чивчији од поврћа припадати има. И до сада у истим чифлуцима налазеће се зграде неки пут од чифлук-сахибијине а неки пут од чивчијине стране грађене су и поправљане, даклен од данас са свим, било из ново начинити било поправљати и крпити, од чифлук-сахибијине стране извршиваће се. Само у том случају зграду коју буде чивчија начинио и његов се сопствени мал броји, исте зграде док буде потреба из нова начинити, међу тим поправљање и крпеж опет од чивчијине стране извршиваће се. И чивчије, као и до сада, ни у једном времену, било у малим било у великим чифлук-сахибијиним, службама, бесплатежно се употребљавати неће.

§. 4.

Зворнички санџак цијел у уредби третине бивши, даклен у чифлуцима споменутога санџака између чифлук-сахибија и чивчија одавно тежачки уговор који је установљен, на исти начин и у напредак остаје. Само у толико што је до данас у четири кадилука трећи тал чифлук-сахибијама, а два тала чивчијама, а у осталим кадилуцима половина чифлук-сахибијама а половина чивчијама од сијенскога плода бивало, од данас пак у свијем кадилуцима трећи тал чифлук-сахибијама а два тала чивчијама од сијена има бити. И до сада у истим чифлуцима налазеће се зграде неки пут од чифлук-сахибијине а неки пут од чивчијине стране грађене су и поправљане; даклен од данас са свим, било из нова начинити било поправљати и крпити, од чифлук-сахибијине стране извршиваће се. Само у том случају зграду коју буде чивчија начитио и његов се сопствени мал броји, иста зграда до потребе из нова начинити, међу тим поправљање и крпљење опет ће се од чивчијине стране извршивати, и чивчије, као и до сада, ни у једном времену, било у малим било у великим чифлук-сахибијиним службама, бесплатежно се употребљавати неће.

§. 5.

Новопазарскога Санџака чифлуци са свим у уредби четвртине уговор бивши, и овога санџака чифлукско земљедјелство које је установљено било, њихов плод ништа поправљати потребно не бивши, само у толико од ове четвртинске уредбе између чифлук-сахибија и чивчија који су уговорени неки познати послови, од данас чифлук-сахибијама припадајући тал кућама олити на пазар пренијети морају. А осим тога, ни у малим ни у великим

чифлук-сахибијиним пословима, бесплатежно се употребљавати неће. И до сада у истим чифлуцима налазеће се зграде неки пут од чифлук-сахибијине а неки пут од чивчијине стране грађене су и поправљане; дакле од данас са свим, било из нова, било поправка и крпљење, од чифлук-сахибијине стране извршиваће се. Само у том случају зграду коју буде чивчија начинио и његов се сопствени мал броји, иста зграда до потребе из нова начинити, међу тим поправљање и крпеж опет ће се од чивчијине стране извршивати.

§. 6.

У Херцеговачком Санџаку на једним мјестима третина, а на једним мјестина половина, четвртина и петина уговорне уредбе бивши, пак у истом санџаку између чифлук-сахибија и чивчија тежачки уговор који је установљен, на исти начин и остаје. Само на мјестима у којијем се третина налази, што су до данас чифлук-сахибије половину а чивчије половину од воћа и поврћа узимали, од данас пак у онијем кадилуцима гдје је поврћа више, од онога свега поврћа, а гди је воћа више — од воћа трећи тал чифлук-сахибији а два тала чивчијама припадаће. Само пак ова уредба у једном кадилуку, било у воћу било у поврћу, кад се изврши, друго ће остати ствари. И у чифлуцима у којим се уредба третине налази, оне чивчије својим читлук-сахибијама, било у малим било у великим пословима, како се бесплатежно употребљавати неће, тако исто и у оним мјестима гди је уредба половине, ако и нејма ништа друго да би се поправило, на исти начин и ове чивчије у чифлук-сахибијине послове употребљавати се неће, а у уредбама четвртине и петине поправљању ништа потребно не бивши, само у толико по уговору четвртине и петине између чифлук-сахибија и чивчија који су уговорени неки послови као њихов тал кући олити на пазар пренијети. И у њивама, виноградима и у башчама неке тежачке послове свиђати и обделавати. Осим овога у чифлук-сахибијине послове бесплатежно се употребљавати неће. А што се тиче зграда, како је у чифлуцима третине казато, на исти начин бити ће.

Уопште свијем уредбама поправљање ставља се.

§. 7.

У свакоме санџаку, као што је гори написато, и у свакоме параграфу по наособ, како је казато, од данас чифлукскијех зграда на ново постављање и поправљање и крпљење вазда од чиф-

лук-сахибијине стране извршивати се има.
у случају коју зграду ако је чивчија начи
тога се и највише и налази, и ових зград
прављање ако буде од чифлук-сахибије и а
потребно, могло би бити да онај чивчија
мјесто оставити и у други чифлук пређе, и
својијех зграда плаћу а чифлук-сахибија по
љања трошкове затраживаће. Даклен у ов
случају особито пролазањем времена није мог
међу њима раставити; због тога, без сумњ
различите распре долазе, зато такове зграде,
су од чивчијине стране начињене, кад на
грађењу потребне буду, онда од чифлук-са
јине стране начинити се хоће, а до тог вре
кад буде нужно поправљати, опет ће од с
чивчијине поправљати; у случају пак кад
чија оно мјесто остави и у други чифлук
јеђе, и оне зграде које су његов сопствен
са знањем суда и вјештијех људи ћевшењем
прилична цијена ставиће се, која ће се, од
лук-сахибије наплативши, чивчији дати, и у
ћевшењу један правичан ред предузети пот
бивши, као што се такова ствар трефити
онда од чифлук-сахибијине и чивчијине стра
два такова човјека, на која се они склонити
изабраће се, пак овакова човека четири, н
млеђетски меџлис дошавши, онога чивчије о
љене зграде у истоме стању цијене врије
опредјеливши и на истоме меџлису изврш
и у согласију ова четири човека, или-ти
њих на једну страну кад буде, ако с
могли буду сложити, ондар опет они једно
века изабраће, и по његовој памети и пре
како год буде изречено, треба да буде са
страна примљено.

§. 8.

Чифлук-сахибије, кад год хоће свога чи
са чифлука дигнути неће моћи, само у том сл
ако чивчија о земљедјелству трудио се не
без икаква узрока земљу упропастивши,
чифлук-сахибију од користи лиши оли-ти д
јем каквијем поступањем штете припошене
узрокује, оли чифлук-сахибији припадајућ
без никаква узрока не давши, нек га к
противи се, једнијем словом казати јест, ак
међу њих стављеноме контрату противан
ондар треба да се чифлук-сахибија суду о
и тужбу учини, па онда, кад суд извиди да
лук-сахибија у овој тужби има право, и
буде да споменути чивчија у напредак попр
се неће, онда, са знањем суда, хоће се из

луба дигнути, а чивчије у којим се чифлу-ма налазе, кад хотео буде драговољно изићи, дар у време вршидбе треба чифлук-сахибији да и, напротив пак, ако не би јавио и безвремено тави, ондар у таковом случају што чифлук-са-бији принесе штете, са знањем суда ће се на-ытити.

§. 9.

Од чифлукскога плода који тал чифлук-сахи-ама припада, они свој тал под закуп другоме давати не смију, је забрањено, у случају пак бн се који чифлук-сахибија наш'о да овако ступа, од стране суда забраниће му се и каз-н ће бити.

§. 10.

У нека времена, кад чифлук-сахибије на своје луке изиђу и своје чивчије из онијех кућа у им сједу изгоне, да сами собом у кућу сједу, од њих зоб и јело бесплатежно тражу и узи-у, даклен оваки поступак је од данас са свим рањен.

§. 11.

Једни чифлук-сахибије од шљива кад се ра-ја извади, ондар свој тал у ракији узимају. аки поступак, док се шљиве у ракију преобра-много труда и трошка учине, пак ова ствар, бн била међу њима и у уговор стављена, чив-јама је опет тешко. Зато од данас чифлук-сахи-је од споменутијех шљива сирових оли сухих свој узети ће, а од ракије ништо тражити не имају.

§. 12.

На Великом Тензиматском Меџлису чивчин-и пуномоћници как су на испит узети, онда на ихово доказивање гледајући да неки чифлук-са-бије под једним уговором своје чифлуке давши, пак послије против својијех уговора још не-та више затраживавши, чивчије стану се про-вити, а они, одговарајући се: и ово је у вашем овору било, и ако нам пак не дате, ми ћемо с из нашијех чифлука изћерати, и овакијем ри-чима чивчију стегавши преморавају, премда сви флук-сахибије оваковн нијесу, али неки се налазе ји су поклапни, те овако и ураде. Зато у тим ајевима између чифлук-сахибија и чивчија усмене куће погодбе бивши и између њих никаква се-ета не налазећи се, неки пут у распру падну и уду се обрате, па између њих сенета не имајући, њихова уговора темељ на чему је незнајући, ону њихову распру у ред правде довести са свим је мучно. Даклен, чрез тога њихова уговора, по уредби контрата, у један сенет записати треба, који ће у оваком случају оне њихове уговоре са-чувати, њихов посао у ред доводењу узрок ће бити, пак са обадвије стране, ако би против кон-трата који поступио, онда моћи ће се забранити и у чифлуцима споменутога ајалета текућа кирија и под кирију давање сви уговори обадвијем стра-нама потребни између чифлук-сахибија и онијех чивчија у фамилији најстарији, то јест онај који узима један чифлук под кирију, буди ко био, са знањем суда и обадвију страна, у језику кога међу собом разумјевају један контрат написаће се, пак са обадвије стране потписом или мухуром при-знавши и од стране суда потврдивши, један сенет чифлук-сахибији, а други чивчији заради сачувања уговора дати ће се, и ови контрати који ће се градити, сваки чифлук-сахибија са својим чивчи-јом какав уговор учини, и сада које су постав-љене поправке све опширно, без да би ишта при-метнули, написаће се, пак чифлук-сахибије, ако би штогод од своје доброте својевољно одобрили и скинули, то је од њихове воље зависи. И у јед-номе чифлуку налазећи се чивчија, док онај чиф-лук не остави, оли-ти на контрату потписани до-маћин не умре, онога начињенога контрата снага дјејствовати може, само један чивчија, кад у један чифлук ступи, оли-ти домаћин један који се на контрату потпис'о, умре, онда онога старога кон-трата дјејствовање престаје и на ново други кон-трат учинити треба, и ови сенети који ће се писати, у Цариграду ће се начинити и у сваки кадилук и у села распослати, и свакоме ће се бес-платежно давати — и било чифлук-сахибије било чивчије ни за ћаге, ни за ресум нити и за какав други трошак ниједне паре давати неће, и на ову ствар сви мемури трудиће се и мотрити да се каква наплата потрефила не би; у случају пак ако би се потрефила, те један мемур, оли-ти мухтар, оли-ти коџа-баша од кога год једну пару узме, по сви-јетлога цара џеза-канонами казњен ће бити.

§. 13.

Ове све горн споменути уредбе и поредци са потпунијем извршивањем стараће се и трудити у име овијех уредби, било чифлук-сахибије било чивчије, кад би се штогод потужили и тужбу представили, у таковом случају ухо пустивши и извршењу и правду на сриједу извадити трудиће се валије, мутесарифи, кајмаками и мудири, како што ова ствар њима и принадлежи, и кад не бише као што треба трудили се, онда ће под испит доћи и карани ће бити.

II.

Једна пресуда о сеоским међама.

Ја сам не једанпут истицао у разним приликама како су многе наредбе Душанова Законика живеле као правни народни обичај до јуче, или оживљавале чим би народу и земљи затребало оно што се у њима пише. То је могло долазити или отуда што су те наредбе и у Душанов Законик уписиване из оновременог правног живота и обичаја, или што су самој потреби тако прилагођене биле, да се тако рећи из природе онолико пута ваде колико пута затребају.

Говорећи и у моме делу о „Селу у старој српској држави“ (Глас Српске Краљевске Академије XXIV) о међама сеоским, ја сам на стр. 78—83 нарочито говорио о суђењу спорова о међама сеоским, и навео сам више примера и старијих и млађих од Законика о томе суђењу. У расправљању тога предмета на томе месту „Села“ није пажња обраћена на један случај, извесно старији од закона, а мало се онда могло казати о једноме случају из новијега времена, о синорењу међу селима крагујевачке Јасенице, Врбицом и Орашцем. Овом се белешком има и једно и друго да исправи, у толико пре што се оба случаја у извесним појединостима међу собом слажу.

У зборнику „Старих српских хрисовуља, аката и т. д.“ који је у Споменику Српске Краљевске Академије књ. III штампао г. Љуб. Стојановић, чита се на стр. 36—40 попис имања Хтетовског Манастира, и записано је да припада времену пре 1346, што ће рећи пре проглашења царства под Стефаном Душаном. У томе попису има једна права пресуда о суђењу за земљу, о којој се у „Селу“ говори само узгред у напомени на стр. 81. Нашло се за добро да се у попис унесе цела пресуда, која гласи овако:

„Месеца нојембра 4 дан сабраше се властеле „и хора к матери Божијој у Хтетову... кир-Калиник, Макарије, Калојан, Пардо и брат му Теодор, и Теодор од Лесковљан, и Георги Сулима „и кир-Алекса, брат Влахо-епископов, и ини прочи „бољаре и хора. И закле их јепископ призренски „Георги Маркуш, все старце и властеле, и идоше „на Плеш, на брдо, да изнајдут по сведочбе чија „је Плеш, или је црковна или је Прогонова. И „закле јепископ и кир-Калиник: Кто знаје што „право та не хће решти, да је проклет. И рече „старац Прибислав, Маркушев чловек, и Братина „и Станко: црковна је Плеш од века, и државали „су црковну стас 4 братија, и украдоста се два „брата и продадоше Прогону половину Плеша за „3 ведра вина. И рече кир-Алекса: Када беше „мој брат, Влахо јепископ, у Хтетове архимандрит, тога бех ја у манастири дететем, и добре „знам јере не метехаше Прогон са Плешијом, паче „бе посејал Прогон јечмен, и рече брат ми, Влахо „јепископ, и сабраху говеда всего села, и попасоше га; а се тому сведоци који се прилучише „на Плеши: кир-Калиник од Модриче, и севаст „кир-Манојло, и зет му севаст Гунзер, и севаст „Севлад, својачим му, и кир-Андроник, брат, и „ини прочи. И тако рече јепископ: Бољаре и „хоро, аз када предржу цркву по изволенију Божију и господина архијепископа, да и то и друго „откупити хћу, где нахођу црковно место, понеже јесам сушти господар, и откупих. Да кто „хће сије потворити, да да̂ господину краљу 500 „перпер. Поп Никола и номик писа и потписа.“

Није јасно зашто је „откуп“ чињен, како на крају стоји, али је знатно заклињање при почетку рада и истрага, вршена преко сведока. Видеће се из суђења о спору међу јасеничким селима како се црквени обред вршио још с већим формама, пуних пет векова позније, уочи самог стварања новога савременог законодавства. Налазио сам за потребно истаћи овај стари документ тога ради што их се од старине врло мало сачувало. Да је од пре 1346, очевидно је по помињању краља као старешине државног и у исти мах архијепископа као старешине црквеног.

Синорење међу селима јасеничким Врбицом и Орашцем припада међу најзанимљивије случајеве суђења у обновљеној нашој држави пре Грађанског Законика. У „Селу“ је погрешно казано да је суђење било под кнезом Милошем, пошто је оно извршено у фебруару 1840 после одступања његова. Пресуда је добављена од једнога сељака из Врбице, и саопштава се овде у целини, само с промењеним правописом, онако како је састављен

Високосјајном Намјесничеству Књажевског Достојинства

По смислу височајшег предписанија високосјајног Намјесничества Књажевског Достојинства 2. тек. м-ца Е№ 249 изашла је доле подписата комисија у Врбицу ради осинорења Врбице и рашца 10 т. м-ца на место парнице њихове, овде. Да би се дуготрајућа распра између опарних страна праведније окончала, сазвала је комисија, како с једне тако и с друге стране, парчаре, и запитала их, хоће ли они пристати на решеније кметова околних села којима је предмет арнице њихове добро познат, и који су они сами (Врбичани и Орашани) дозволили. На ово предали су комисији:

Од Врбичана опуномоћени:

Костадин Павловић, кмет.
Кузман Бошковић, помоћник.
Јанићије Милосављевић
Урош Алексић
Гаврило Павловић
Сима Јевтовић
Милан Јовановић
Михаило Јовановић
Сава Павловић
Иван Михаиловић
Кузман Глигоријевић
Павле Лазаревић
Мишо Јевтовић
Петар Лазаревић
Милош Јовановић
Сретен Јовановић
Неша Павловић
Раде Живковић
Милош Богдановић
Сима Богдановић
Војин Војиновић
Милан Богдановић
Стеван Павловић
Гаврило Павловић
Ристивоје Теодоровић
Мића Томић
Аксентије Јовановић
Јован Стевановић
Павле Димитријевић
Радоје Теодоровић
Јован Петровић
Раде Живковић
Вукадин Томашевић
Продан Петровић
Јован Ђорђевић
Павле Димитријевић
Дамњан Марковић
Лека Томановић
Теофан Лазовић
Нешо Павловић
Јован Миљковић
Танасије Јовановић
Михаило Ђорђевић
Аксентије Јешовић
Стеван Војиновић
Тимотије Милић
Иван Васиљевић
Теодор Николић
Илија Ћировић
Милија Живковић
Илија Павловић
Марко Скочајић
Иван Миловановић
Јован Јешовић
Мина Јешовић
Игњат Јешовић
Радован Игњатовић
Матија Радовановић
Мартин Милутиновић
Јован Јоксимовић
Ћира Јовановић
Јован Симеоновић
Јован Војиновић
Петар Јовановић
Вујадин Мирковић
Михаило Димитријевић

Од Орашана опуномоћени:

Милован Савић, кмет
Сима Јаковљевић, помоћник
Лука Марковић
Радован Марковић
Тодор Гајић
Матија Васиљевић
Михаило Илић
Милан Илић
Јован Вукашиновић
Антоније Теодоровић
Милован Јевтовић
Матија Марковић
Антоније Михаиловић
Ристивоје Михаиловић
Павле Радојичић
Ранко Радовановић
Андрија Стевановић
Јован Савић
Павле Јевтовић
Јевта Јовановић
Рајица Миловановић
Стеван Гајић
Михаило Васиљевић
Милоје Миливојевић
Јелесије Радичевић
Милан Стојановић
Андрија Теодоровић
Периша Лазаревић
Никола Јевтовић
Ристивоје Пешић
Милован Милојевић
Веселин Милосављевић
Сима Васиљевић
Павле Радовановић
Илија Стефановић
Ристивоје Јаковљевић
Танасије Пајевић
Милан Михаиловић
Павле Јовановић
Сава Гајић
Јован Теодоровић
Лазар Николић
Вујица Милошевић
Максим Стевановић
Коста Јоксимовић
Димитрије Јовановић
Танасије Јевтовић
Аксентије Марковић
Лазар Милорадовић
Дмитар Теодоровић
Петар Лазаревић
Станоје Радовановић
Гаврило Јевтовић
Павле Миловановић

И обећали се да ће на решеније кметова које су они заједнички позвали пристати, како тој ови кметови, по души и совјести њиховој, синор између села њихових, Врбице и Орашца, поставе, по чему позвати кметови као:

Радоје Степановић из Вукосаваца
Иван Радовић из Јеловика
Гаврило Татомировић из Гараша
Нешко Петровић из Гараша
Јован Антонијевић из Копљара
Стеван Јовановић из Стојника

Јевтимије Петровић из Бање сви Окр. Крагујевачко
Пантелија Грујичић из Даросаве
Павле Ђорђевић из Раниловића
Дамњан Адамовић из Раниловића сви Окр. Београ
Кузман Вујановић из Брезовца, Окр. Крагујевачко

обећали су се, на пониskавање више речених сељана, да ћеду по души својој справедљивој синор између села њима поставити и право поделити, и по овоме је Комисија, по одстојанију Божествене Службе у цркви Врбичкој, изашла пред цркву са парничарима и кметовима горе потписаним, овди, по жељи Врбичана и Орашана, три свјашченика у окруту црковному обучена изнела су пред свете храм јевангелије и крст. На светим стварима заклели су се пред-речени кметови да ће по души својој прави синор између села Врбице и Орашца поставити. Како свјашченици тако и кметови за време читања молитве и заклетве држали су гореће свеће у десним рукама. По положеној заклетви кметова, заклели су се и горе-стављени пуномоћници села Врбице и Орашца, да ће кметовима веровати и на њихов синор пристати, макар ови и посред кућа њихових синорили и никад више једни друге у смотрењу синора неће узнемиривати. Изљубивши заклети кметови свето јевангелије и крст, изљубили су свете ствари ове и Врбичани с Орашанима, по два и два редом, и то све по један Врбичанин и један Орашанин.

По овом узела је Комисија више именовате кметове редом једног по једног на испит, каково је мњеније којег да се справедљиви синор између Врбице и Орашца постави, и јесу ли њима шуме и зиратне земље које они притјажавају добро познате. На ово први кмет, Радоје Степановић из Вукасаваца, изјаснио се је да је њему сав предјел, шуме и све што ова села притјажавају добро познато, но да се они никад праведније осинорити не могу осим кад би се Орашанима нешто од шуме врбичке Баљковице додало, подкрјепивши мњеније своје тим доказатељствима што би Орашани, у случају том кад би им се од Кљештевице или од других окружавајућих Врбицу шума додало, преко њива и ливада врбичких прелазити и трти морали, и кад би се Орашанима од Баљковице додало, која им уза село лежи, нити би они коме, нити би њима који на досади био. Овог истог мњенија били су и Иван Петровић, Пантелија Грујичић, Павле Ђорђевић, Дамњан Адамовић и Кузман Вујановић, премда су један по један, не договарајући се један с другим, испитани били. Овако решивши кметови додали су да оно парче земље око којег су се Орашани и Врбичани терали до сад, припадне Врбичанима. Јован Антонијевић из Копљара пак, будући му околина Врбице и Орашца позната није, мњенија свог предати није могао док се о притјажању истих села уверио није.

Будући је свију кметова окром Јована Антонијевића мњеније било да се Орашанима нешто од шуме Баљковице, лежеће између Врбице и Орашца, дода, то је Комисија одмах к дјелу ступила поискавши како од Врбичана тако и Орашана да по 3—4 сељака и 10—15 деце од 1 до 20 год. старе пођу с комисијом и кметовима, да им синор означи и забележи.

Саопшчивши Комисија мњеније кметова парничарима, позвала их је да с њом на синорење пођу; Врбичани пошли су по наредби Комисије, а од Орашана којима се решеније кметов криво свидило, газећи заклетву своју, изјаснили су се да они рјешенијем кметовским не задовољавају се, по чему нису с Комисијом, и кметовима хтели осинорењу присуствовати. Комисија па будући је тврдо уверена била да кметови неће против совјесне и заклетве своје учинити, пошла ј с Врбичанима и кметовима у Баљковац; одавде по међусобном договору определили су често по менути кметови синор између Орашца и Врбице следујуће: Од синора села Бање из Иванића ја руге (Гњиле Земље), па преко Широке Косе са крстатим грмовима, преко јаруге Ђица ниже под рума Луке Савића Орашанина у саставке, па сокаком између винограда орашких и врбичких Милана Милошевића подрум; одатле преко јаруге у пресеку на брдо у грм, иза грма у липу, п у шупљи грм; одатле у засечену липу, па у другу липу у страни; одавде у ћоше градине Мар Васиљевића Орашанина, па у границу, од границе низ дољу у грм код капије врбичке, од капи ове све друмом између њива орашачких и врбичких у разкршће, одатле левим путем у поток Ба Луг, па потоком у Владичину Ћуприју, одавде уза Скочајића Јаругу белегама у капију, од к путем у Зарожје, синор стојнички, па у трокраки цер. Десна страна да буде орашачка, врбичка.

Овим осинорењем припало је Орашанима више од два дела Баљковице а кусур Врбичанима.

По окончењију синора приметила је Комисија стекавшим се у Врбицу парничарима да они оје зиратне земље, ако би осинорењем овим у другога атар прешле, као што су и до сад задрже обделавају, но даље исте крчењем распрострањивати не могу, и препоручила Врбичанима да умке ударaним белегама подигну.

Све подајњејше подносећи комисија цело теченије дела и решеније истога високосјајном мјестничеству Књажевског Достојинства, учтиво умољава га да изволи Кљатво-преступнике Ораше к себи призвати и с њима по свом благорасмотренију поступити, будући је Комисија тврдо рена да ће синор овај међу Орашцем и Врбицом постављени најправеднији бити.

№ 8.
15 фебруара, 1840 год.
у Рабровцу.

Секретар,
Јаван Печеновић

Председатељ Комисије,
член Совјета,
Матија Ненадовић

Членови Комисије
Начелник Окр. Смедеревског
Стефан Книћанин

Председник Суда Окр. Пожаревачког
Степан Катић

Начелник Среза Јасеничног, Округа Крагујевачког
Атанасије Вукићевић.

Да је ова копија оригиналу своме верна, Суд Окружија Крагујевачког потврђује.

Д№ 31918
Р№ 7828
15 Децембра, 1861 год.
у Крагујевцу.

(М. П.)

Председник Суда

III писар,
Јоц. Стевановић.

У академијским књижарницама Мите Стајића и Л. Бреслауера у Београду могу се добити.

I
ИЗДАЊА
СРПСКЕ КРАЉЕВСКЕ АКАДЕМИЈЕ

1. **Глас.** Књ. I—LII, LIV.

   Први разред (1—19) III, VI—IX, XI, XIX, XXI, XXIII, XXVI, XXVII, XXIX, XXXIII, XXXIV, XLI, XLVI, L, LI, LIV.

   Други разред (1—34) I, II, IV, V, X, XII—XVIII, XX, XXII, XXIV, XXV, XXVIII, XXX—XXXII, XXXV—XL, XLII—XLV, XLVII—XLIX, LII.

   Цене су: I, II, VIII, X—XII, XV—XX, XXV, XXVIII, XXIX, XXXII, XXXIV, XXXVII, XLII по 1; XIII и XLVI по 1·50; XXIV, LI, LII и LIV по 2; XIV 2·50, а осталима по 0·50 дин.

2. **Споменик.** Књ. I—XXXII.

   Први разред (1—3): I, XII и XXXII.

   Други разред (1—29): II—XI, XIII—XXXI.

   Цене су: VII, VIII, XVI по 0·50; I, IV, V, XX, XXVI—XXX по 1; IX, XXV, по 1·50; VI, X, XIV, XV, XVIII, XIX, XXI, XXII, XXIV по 2; II, XXIII по 3; XI, XIII, XVII по 4; III и XII по 5 дин.

3. **Годишњак,** од I—IX; цена I и IX по 1 дин., осталима по 0·50 дин.

4. **Српски етнографски зборник.**

   Књ. I. *Живот Срба сељака*, написао М. Ђ. Милићевић. Друго попуњено издање 1894. Цена 2 дин.

   Књ. II. *Старинска српска јела и пића* од Симе Тројановића. 1896. Цена 1 дин.

5. **Посебна издања.**

   — *Он зна све*, прича Л. К. Лазаревића, и *Ново оружје*, прича Симе Матавуља. 1890 Цена 1 дин.

   — *Први основи словенске књижевности међу балканским Словенима. Легенда о Владимиру и Косари.* Културно-историјске студије Стојана Новаковића. 1893. Цена. 3 д.

   — *Геологија Србије* од Јована М. Жујовића. Део први: *Топографска Геологија*. С првом свеском атласа. 1893. Цена 7·50 дин.

   — *Грчка и српска просвета*, написао Др. Владан Ђорђевић. 1896. Цена 2·50 дин.

   — *Одломци о Грофу Ђорђу Бранковићу и Арсенију Црнојевићу патријарху, с три излета о такозваној великој сеоби српског народа*, написао Иларион Руварац 1896. Цена 2 дин.

   — *Манастир Каленић*, написао М. Ђ. Милићевић. 1897. Цена 1 динар.

II

ИЗДАЊА

СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА

КОЈА СУ ПРЕШЛА У СВОЈИНУ АКАДЕМИЈЕ.

1. **Гласник** Српског Ученог Друштва. Књ. I–LXXV.
   На продају: V–VII, XXIX, XXXI, XXXIII–LVII, LIX–LXXIII, LXXV.
   Цена књизи LXVII је 4 дин., а осталима по 3 дин.
2. — — — — Друго одељење. Књ. I–XV.
   На продају: III–VI, IX–XV.
   Цена књ. XV је 0·50; III–VI, IX, XII–XIV по 1; X и XI по 2 дин.

3. **Посебна издања**:
   — *Историја умног развића Јевропе*, од У. Дрепера. Превео Мита Ракић. Књ. II. 1874. Цена 2. дин.
   — *Српске народне игре*, које се забаве ради по састанцима играју. Скупио и описао Вук Врчевић. 1868. Цена 0·50 дин.
   — *Elenchus plantarum vascularium*, quas æstate a. 1872. in Crna Gora legit Dr. J. Pančić. 1875. Цена 0·50 дин.
   — *Essai de quadrature du cerle* par Démètre Nesić. 1877. Цена 0·50 дин.

СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

СПОМЕНИК

XXXII

ПРВИ РАЗРЕД

БЕОГРАД
ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ
1897.

Цена 1·50 дин.

СПОМЕНИК

СРПСКЕ КРАЉЕВСКЕ АКАДЕМИЈЕ

XXXII

I

ЗЕМЉОТРЕСИ У СРБИЈИ 1893. ГОДИНЕ.

II

ЗЕМЉОТРЕСИ У СРБИЈИ 1894. ГОДИНЕ.

III

ЗЕМЉОТРЕСИ У СРБИЈИ 1895. ГОДИНЕ.

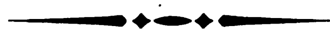

У БЕОГРАДУ
ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ
1896

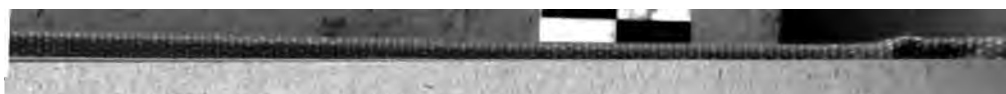

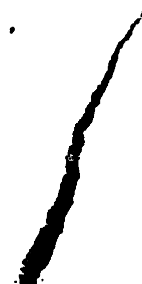

САДРЖАЈ

I

Земљотреси у Србији 1893. год. Са додатком земљотреса у околним земљама. На основу службених и приватних извештаја средио П. С. Павловић.

САДРЖАЈ

I

Земљотреси у Србији 1893. год. Са ним земљама. На основу службених и П. С. Павловић.

...ама.

...ва; ...у, од ...пре од ...и и Мо... А. Радо...ају нови... потресу

...а у Србији затражи телеграф... том потресу, према питањима, ...но управник Геолошког Завода. ...ревносној заузимљивости г. ми... свију министарствених чиновника, ...другог дана Ускрса добивен врло ве... број података. Од телеграфских станица ...но је да јаве: 1. Кога се дана, у ко... сати, колико минута, а ако је могућно, ...колико секунада, осетио земљотрес? 2. Како ...осетио, колико је трајао и какве је промене учинио у телеграфској штацији? 3. Је ли имао каквог утицаја на телеграфске апарате? 4. Је ли имао каквог утицаја на магнетну иглу, како и докле? 5. Је ли утицао на барометар, како и докле? 6. Какво је било време док је трајао земљотрес? 7. Је ли се за то време чуо какав особени звук, независно од трескавице дома и предмета у њему?

Имајући на уму учестаност потреса, а да би се на посао прикупљања ангажовао што већи број приватних лица, упућена су одмах, преко београдских новина, на све писмене грађане, ова питања:

„Господине. За проучавање земљотреса, ...оји су јуче и данас српску земљу потресали, ...тако и оних, који би се још могли десити,

ЗЕМЉОТРЕСИ У СРБИЈИ 1893. ГОДИНЕ

СА ДОДАТКОМ ЗЕМЉОТРЕСА У ОКОЛНИМ ЗЕМЉАМА.

На основу службених и приватних извештаја

средио

П. С. Павловић.

27. марта, на Велику Суботу, одмах по одне, десио се у Србији врло јак земљотрес. Први, и приватни и службени, извештаји што у поводом тога стизали управнику Геолошког Завода утврдили су факт о великој интензивности и обиму његовом, а и о силној учестаности у неким крајевима наше домовине. Да би се ова појава што боље проучила, управник Геолошког Завода сазвао је одмах сутра дан, ванредни Геолошки Збор, на коме је утврђено: 1. да Геолошки Завод Велике Школе предузме да прикупља и систематише све податке о земљотресу; 2. да управник Геолошког Завода напише програм за опис земљотреса и то: а) један за све писмене Србе и б) за телеграфска надлештва; 3. да Ј. М. Жујовић и Ђ. Станојевић оду, од стране Геолошког Друштва, да расмотре од земљотреса пострадала места у Ресави и Морави и 4. да С. Урошевић, Д-р Св. А. Радовановић и П. С. Павловић прикупљају новинарске и приватне податке о земљотресу.

У том правцу приступило се одмах послу. Г. г. министри унутрашњих дела и привреде замољени су, да се сва службена извештаја, која се тичу потреса у Србији, уступе Геолошком Заводу на употребу, и да се од свију телеграфских станица у Србији затражи телеграфски извештај о том потресу, према питањима, која је ставио управник Геолошког Завода. Благодарећи ревносној заузимљивости г. министра и свију министарствених чиновника, већ је другог дана Ускрса добивен врло велики број података. Од телеграфских станица тражено је да јаве: 1. Кога се дана, у колико сати, колико минута, а ако је могућно, и колико секунада, осетио земљотрес? 2. Како се осетио, колико је трајао и какве је промене учинио у телеграфској штацији? 3. Је ли имао каквог утицаја на телеграфске апарате? 4. Је ли имао каквог утицаја на магнетну иглу, како и докле? 5. Је ли утицао на барометар, како и докле? 6. Какво је било време док је трајао земљотрес? 7. Је ли се за то време чуо какав особени звук, независно од тресавице дома и предмета у њему?

Имајући на уму учестаност потреса, а да би се на посао прикупљања ангажовао што већи број приватних лица, упућена су одмах, преко београдских новина, на све писмене грађане, ова питања:

„Господине. За проучавање земљотреса, који су јуче и данас српску земљу потресали, а тако и оних, који би се још могли десити,

врло би корисно било, кад би могли и хтели одговорити на нека или сва ова питања:

1. Како се зове место (општина и срез) у коме сте земљотрес осетили или за исти дознали?

2. У који се дан, у који сат, а ако можете знати, и у који минут и секунад десио земљотрес? Можете ли знати колика је тада била разлика између сата телеграфског, железничког и у опште кога регулисаног сата и онога, по којем је бележено време земљотреса?

3. Где сте били кад сте земљотрес осетили: на пољу или дому, да ли у стаји при земљи, или на ком спрату, или у подруму? Шта сте тада радили, како сте га осетили, и је ли Вам што од њега било?

4. Какво је земљиште које се тресло: је ли стена, песак, глина или мочар?

5. Колико је било потреса, у којим размацима, и колико је који трајао?

6. Да ли се земљотрес осетио као потисак оздо на више, или са стране, или на прекрет, или као дрхтавица? Ако је било више потреса беху ли сви једнаки и једнога рода, или су били разни и по снази, и по трајању, и по начину? Да ли је трус био једнако силан по целом атару или не?

7. С које је стране дошао трус, и куда се упутио?

8. Је ли се чуо само тресак куће и покућанства, или још и неки природни звук и тутњава, и на шта је ова личила, је ли се чула пре и после правога земљотреса, а цео земљотрес личи ли Вам на коју другу појаву?

9. Шта се десило због земљотреса, и је ли било велике штете, јесу ли се куће рушиле и у колико, да није било каквих урниса, који су зидови и у ком правцу пуцали, у ком су се правцу пукотине у земљи отварале, колико су дугачке, широке и дубоке, и је ли што из њих излазило?

10. Да ли су се предмети покућанства кретали и падали и у коме правцу: јесу ли се клатила кандила, иконе, лампе, слике и т. Јесу ли звона сама звонила?

11. Да се није што променила вода у ворима и бунарима; је ли се од земљотр покренула вода у барама и како?

12. Да ли се на животињама опазио ка утицај земљотреса, да ли на ваздуху и времену?

13. Шта сте од Ваших земљака дозн о земљотресу у Вашој околини? Познајете кога, који би радо одговарао на овакова тања о земљотресу?

14. Шта сте од старијих људи слуш о земљотресима у Вашој околини?

Молим Вас, да свој одговор адресуј *Геолошком Заводу Велике Школе* у Београ који је одређен да прикупља све податк овим земљотресима, и који ће Вам бити ома захвалан и ако макар само на по н питања одговорите. Још Вас молим, да се трудите много да на сва питања одговара већ да пишете само о ономе што знат што су Вам озбиљни људи казивали. — Ускрс 1893. год. *J. M. Жујовић* професо управник Геолошког Завода Вел. Школе."

Желећи пак да на ова питања стигне само што више, него и што тачнијих од вора, управник Геолошког Завода умоли још и г. министра просвете да разашље менута питања свима учитељима и настав цима у Србији и да им препоручи, да по њ поступе и своје извештаје службено Зав шаљу. Овим путем Геолошки Завод добн многобројни и неоцењени материјал и из удаљенијих крајева Србије.

Сем тога замољена су сва уредниш српских листова да Геолошком Заводу пош оне бројеве, у којима би било ма каквих вештаја о земљотресу; али Геолошки За није добио с ове стране онолико и она потпоре како се је надао.

После свију ових припремних рад управник Геолошког Завода, у пратњи Ђ. Станојевића проф. Вел. Школе и Т. ленковића тад. начелника министарства

:, кренуо се, 30. марта, на пут ради
трања највећма потресаних крајева у
Мораве и Ресаве. Резултати њихових
трања објављени су у службеним но-
а.[1]) Да би се добила целокупна слика о
и најјачем потресу, а и из разлога што
ш извештај, услед одсуства његових пи-
препун штампарских погрешака, ја сам
ца уврстио (по дозволи г. Ј. М. Жујо-
у други део првога одељка овога гра-
У допуну његову приложени су још
ки снимци из тога краја које је изра-
Ђ. Станојевић.

а послетку ваља нам поменути, да је
И. Жујовић, директор Геолошког За-
и академик, држао предавање у краљ.
ој Академији Наука, и да је Академија
гов предлог одлучила: 1. да државног
а пошље ради проматрања земљотреса
де се они дешавају; 2. да изда наредбу
вној контроли телеграфских хрономе-
і 3. да се умоли г. министар просвете
лошком Заводу даде средстава за на-
сејзмографа. Према обавештењима, која
лошки Завод добио од стручњака из
а а нарочито из Швајцарске, где су
ојави врло чести, одустало се од на-
ових инструмената, јер ни један није
ю тачан, а тако су скупи да се њима
ке снабдсти потребан повећи број но-
ча. Г. Св. Л. Радовановић државни
обишао је детаљно цео крај где су
ћи потреси (Ресаву, пожаревачко По-
ље и околину Јагодине и Ћуприје), при-
ћи податке о правцу потреса и јачини
ој према последицама му. Он је о томе,
ја 1893. год., држао једно предавање на
астанку Геолошког Друштва и уступио
, тим све податке које је на лицу места
о и за које је држао да су од већег
; они ће се публиковати као додатак
атеријалу, у другом одељку. Назоре
природи и узроку ових потреса на-

поменуо је он уз додатак своје књижице „О трусу“, прештампане из „Дела“ за 1894. год.

Чим ми је, 10. априла 1893. год. од стране Геолошког Друштва, стављено у дужност, да средим свеколики материјал који се тиче земљотреса, ја сам одмах приступио томе послу, предузевши да постепено и полако прикупљам и одабирам све писмене документе, који су ми у Геолошком Заводу на расположење стављени. Геолошки Завод имао је већ тада богату збирку: 1) извештаја телеграф. станица; 2) извештаја железничких станица, послатих поштом и преко главне дирекције железница; 3) извештаје приватних особа; 4) рапорте министарства унутр. дела од потчињених му органа; 5) министарства привреде и најзад 6) новинарске извештаје. Из дана у дан овај је материјал све већма растао бројно, нарочито кад мало доцније учестаме извештаји наших учитеља, који су због задоцњења били у стању да пошљу Геол. Заводу податке о доцнијим, мањим и ређим потресима и то у времену, када је ова силна природна појава почела слабити по интензитету и опадати по учестаности, тако да обичан свет о њој није ни водио рачуна.

Стојећи строго на гледишту поверене ми дужности: да што потпуније изложим материјал, а у жељи да олакшам посао доцнијим испитачима ове природне појаве, трудио сам се да сав доступни ми материјал — огроман по броју, а растурен по разним извештајима — тако поређам, како би се ови њиме могли што лакше и подесније користити. Тога ради најподесније ми се учинило, да средим све податке о земљотресима по времену њихова појављивања, а после, у истоме датуму, према азбучном реду оних локалности одакле је за њих јављено било. Пошто цео материјал није исте каквоће, већ и с тога, јер су разни посматрачи, са свога гледишта, обраћали већу или мању пажњу на једну или другу појаву приликом труса, то су из једног и истог места често пута истина навођени извештаји; али се при том назило на излагање баш оних

[1]) Српске Новине, бр. 86., од 23. априла 1893. го-
416--417.

факата, у којима се извештачи не слажу или, често пута, избациване су нетовстности у излагању.

При сређивању материјала наилазио сам на разне тешкоће. Поменућу неке. У извештајима министарства унутрашњих дела — нарочито познијим — јављало се за поједине потресе, тек после два три дана, а у извештајима је често бележено: „јуче у вече“, „прекјуче на ноћ“ и т. д., или, што је још најгоре, када се у рапорту окружних начелства просто преписивао телеграфски извештај нижих органа од ранијег датума. У таквим случајевима било ми је врло тешко наћи се, особито када нисам имао извештаја друге врсте, са којима би их могао упоредити и по датуму квалификовати. У овим (ређим) случајевима мислио сам да је боље не уносити их, него поводом тога стварати нове забуне. Врло редак случај бивао је, да депеше (потице) немају датума кад су послате. Срећа, те се готово све оне односе на први најјачи земљотрес. Остале, којих је врло мало, нису употребљаване.

Највећа тешкоћа на коју ће наићи сви они, који се буду бавили о детаљној студији земљотреса у 1893. год., јесте, на сваки начин, одредба времена кад су се потреси јављали и колико су трајали. Геолошки Завод у овом погледу чинио је неке представке министарствима просвете и привреде и шта је по томе рађено публиковано је раније.[1] Време у извештајима није мењано. Отуда се може наћи, да се по кад што у истоме месту, исто, средњеевропско, време разликује за неколико минута. Да би се ипак могло доћи до какве корекције времена обраћам пажњу стручних читача на време хронометра у главној дирекцији, по коме се, у највише случајева, јављало и из мањих железничких станица.

Највише сам се трудио да ми не измакне какав податак, међутим уверен сам да ми је то најмање испало за руком. Ово се највише

[1]) В. Српске Новине бр. 106., од 15. маја 1893. год. XXI. Геолошки Збор, тачка 1. и 4. о регулацији поштанско-телеграфских хронометара и набавци сејзмографа.

тиче новинарских извештаја. — Из минис
ства унутр. дела имао сам извештаје до
кључно 8. маја, и, доцније, од краја авг
на за неколико дана.

Приватни извештаји дали су, поред
што се од њих тражило за лањске трус
и упут за тражњу писмених извора о т
Из њих се види да ове појаве нису рет
Србији, већ да их је и раније бивало,
што се о њима или није водио толики ра
пошто су по интензитету биле слабије
није било начина за њихову публикациј
потврду овога упућујем само на прибав
и изнесену множину извештаја за трусов
почетка 1893. год. па до Велике Субот
потресе за које се у многим српским мест
поред штампе и других средстава за об
љивање, апсолутно ништа није ни знало.
треси пак много ранијег датума, о којим
дошло до сазнања путем ових приватних
вештаја, утврдили су Геолошки Завод Ве.
Школе на живље заузимање око већ о
четог прибирања материјала ове врсте,
се находи растурен по многим архивама.
лешкама, новинама, старим летописима и
никама. И ако је ово веома тежак и
посао, тек надати се је, да ћемо — ако н
сураднике не изда стрпљење и досада
похвална ревност — за кратки низ го.
имати врло лепу и богату кронику пот
у балканским земљама од најстаријег
мена па до данас. — У неколиким изв
тајима находе се забелешке о народном
мачењу постанка потреса. Ако се буд
на ово обратила пажња, и ова ће се зби
надамо се, повећати.[1])

Извесни потреси од 1893. г. заузима
велико пространство. Да бих и у овом пр
олакшао доцнијим испитачима, на крају ст
стике земљотреса у Србији, ставио сам и
тресе у околним земљама. Одакле је матер

[1]) Прву белешку по овој ствари саопштио сам у 13
Јавора за 1893. год., где треба исправити и једну пог
која се нехотично измакла. Место 27. априла треба схв
тати 27. марта.

узиман наведено је поред сваке забелешке о по**тресу**. За земљотресе који су се десили у Ста**рој Србији**, Македонији и Бугарској велику бла**годарност** дугујемо нашим конзулима и мини**стар**. иностр. дела, преко кога су извештаји **слати** Геолош. Заводу. За потресе у Хрватској **и Славонији** много нас је задужио г. д-р **Миша Кишпатић** проф. загреб. универзитета. На **представку** мојy, за време мога боравка у За**гребу**, да су ми податци за Хрватску и Сла**вонију** — услед оскудице хрват. новина — **врло** оскудни, драговољно ми је уступио та**дашњи** свој рукопис о земљотресима у 1893. **год.**, који се у то време находио пред југо**словенском** академијом, и на тај начин по**штедео** ме дуготрајног и мучног прибирања **по** старим новинама. Нека ми је овде дозво**љено** да му у име своје и Геолошког Завода **изјавим** искрену благодарност.

На послетку, дужност ми је, у име Гео**лошког** Завода, изјавити дубоку захвалност свима чиниоцима, који су припомогли скупљању богате и лепе грађе, којом се Геолошки Завод само поносити може. На првом месту та захвалност припада г. г. министрима просвете, привреде, унутрашњих и иностраних дела, који су, по своме службеном положају, припомогли да се програми за рад штампају, растуре и остваре, даље г. г. Таси Миленковићу начел. министарства, Св. А. Радовановићу, држ. геологу; К. Кондићу, бив. руковаоцу телеграф. штације; Жив. Михајловићу, предавачу из Свилајнца; д-ру В. Панајотовићу и проф. С. Стојадиновићу из Крагујевца, свима г. г. телеграфистима и поштарима, наставницима основ. и средњих школа, свештеницима, инжињерима, уредницима свију листова, који су оштампали питања Геолошког Завода на све писмене Србе, и у опште свима и свакоме, који нису пожалили труда, већ су се својски одазвали позиву Геолошког Завода Велике Школе.

I.

ПОТРЕСИ У СРБИЈИ

A) Службени и приватни подаци

15. Јануара

Неменикуће (округ подунавски). — Земљотрес код нас, у Неменикућама, од 15. јануара до 27. марта већ три пута бива. Прва два земљотреса били су слаби, но ипак доста приметни(?)... (Михаило Милојевић свештеник, у своме извештају за 27. март).

2. Фебруара

Свилајнац — 2 фебруара када се је осетио земљотрес у Свилајнцу, по мом сату, који иде као и фабрички (војно-технички завод) било је 6 с. и 58 м. у вече. Седећи у кући својој, која је при земљи, а у средини вароши, опазио сам прво подземно, потмуло брујање и приличан таласасти земљотрес. Како сам седео на обичној столици, читајући новине, љуљао сам се у горњој половини тела лево и десно 2—3 пута. Прозори су били мирни а таван је почео крцкати. Трајао је од прилике 3—4 сек. (Из извештаја Никифора Димитријевића, шефа тополивнице, од 27. III).

3. Фебруара

Сењски Рудник (окр. моравски). — Овог дана десио се земљотрес у Сењском Руднику и то местимице, тако осетио се на једном месту, а од истог за 20 метара није се оп жао.[1]) (Добривој Затежић, земљомерник).

28. Фебруара

Петровац (окр. пожарев.). — У $8\frac{1}{2}$ с. вече осетио се један слаб земљотрес. Лич је на топовски звук. Долазно од ЈЗ. стра (Лука Младеновић, трговац).

1. Марта

Барошевац (окр. подунавски). — Је осамљен земљотрес осетио се овде 1. ма у вече, отприлике после 7 с., и трајао ј до 2 сек., а био је доста јак; љуљао је шк ску зграду од Ј—С. Никакве штете није чинио. (Дим. Момчиловић, учитељ).

Баточина (окр. крагујевачки). — У 7 сова у вече био је овде трус, без тутњ таласаст. Трајао је 5 сек. Љуљање је б као северу и натраг. Осетили смо га св варошици. (Б. Димитријевић, учитељ).

Брзохотска (окр. пожарев.) — Први трес земљин појавио се 1. марта по по, од прилике око 8 часова. Прво се чуо з

---

[1]) Да не буде локално стропоштавање? Или је сла трес, па неко осетио (н. пр. извештач), а други неко не?

трајао 40 сек. („Одјек“ бр. 62, од 1. априла 1893. год.)

Алексинац (окр. крушевачки). — У 3 сах. по подне осетио се јак земљотрес. Сат је у телеграфу стао. Магнетна игла није ништа изгубила од своје осетљивости; други знаци нису опажени, јер је због јаког потреса напуштена апаратна соба. Време је било чисто и лепо. (Телеграф. станица).

— У 2 с. и 50 м. био је јак земљотрес, који је трајао 10 сек. Осетио се као потисак од С—Ј. (Железничка станица).

— У 2 с. и 40 м. таласасти потрес са тутњавом, као кад пролази железнички влак. Једном бакалину пао раф са ерчом. (Милан Алексић, свештеник).

Аранђеловац. — У 2 с. 50 м. по подне јак земљотрес, трајао 4 сек., одмах затим, у 2 с. и 53 м., појави се опет, али слабији, трајао 2 сек. У вече тога дана, у 9 с. и 45 м., појави се још слабији и трајао је 1 сек. Телеграфска зграда јако испуцала. На апарате и магнетну иглу није се обраћала пажња. Време је било ведро, хладно и ветровито. (Телеграф. станица).

— Јак земљотрес и тутњава у 2 с. и 50 м., слабији у 2 с. и 55 м. Има штете. („Видело“, бр. 36, од 28. марта 1893. год.)

Багрдан (окр. моравски). — У 2 с. 50 м. по подне био је земљотрес. Њему је претходила потмула тутњава, налик на плотун батерија из далека. Овога дана био је готово сваког сата по један удар, по сви слабији од првог. Дошао је од З—СИ. (?). Зидови на згради попуцали. У селу Војски јавила се пукотина и излазио плав песак. (Жел. станица).

Бадњевац (окр. крагујев.) — Најјачи потрес био је око 3 часа по подне, а осим овог било их је више. Први се осетио као дрхтавица, други је најјачи и претходила му подземна тутњава; дошао је од СЗ.—ЈИ. Од земљотреса попадало је 6—7 димњака, попуцали штукатори на кућама, а зидане куће више страдале. Животиње су се поплашиле: скакале и дрхтале. (Драгут. Димитријевић, ђакон).

Бајна Башта (окр. ужички). — Зе трес се осетио око 3 с. по подне; дош СИ. и трајао 7 сек. Никаквог утицаја имао на апарате телеграфске и магнетску Барометар није посматран. Време је било дно, облачно и са мало ветра. (Тел. ст

Барошевац (окр. подунав.) — Земљ који се десио овог дана, дошао је с ЈИ тога чула се подземна тутњава. За врем треса пао је један димњак с једне омање школа и остале зграде испуцале су, али по угловима (где се таван с дуваровим стаје). Цреп је на неким кућама порем Црква, која је од тврдог материјала, пре је по средини северног и јужног дувар звонаре. Ноћу између 27. и 28. марта о смо још 2—3 потреса, од којих је само ј мислим око 11 сати, био велики. Јачи је била отприлике половина првога. Момчиловић, учитељ).

Баталаге (окр. ваљевски) — Око 3 с по подне осетила се прво хука, као јак в на после земљотрес од СЗ. стране, од се кућа потресла. Трајао је 10—15 сек. сле 10—15 сек. осетио се други слаби трајао 2—3 сек. (С. Маринчевић, учите

Баточина. — Земљотрес се осетио у и 50 м., трајао је око 25—30 сек. Кул рао је око 20 сек., па онда опадао. По м. други слабији. После 1 сата дувуо ј хладан, СЗ. ветар, који је целе ноћи п трус, а овај се јављао сваки 10, 15 и минута. Забележили смо преко ноћ трес Најјачи је био око 11 с. ноћу. Пре зе треса чује се хујање, као јак ветар и мула грмљавина. Правац СЗ.—ЈИ. Дим скоро сви попадали. Дувари испрепуц свима скоро правцима, негде из дувара дале цигле. Црква неспособна да служи Школа не ради цео април, јер су оправ лике. Земљиште је занос. Петли увек по певају а пси лају. (Ђ. Димитријевић, уч

Бегаљица (окр. подунав.). — На В Суботу осетила се три потреса. Први б био је најдужи и најстрашнији а друг

ого краћа. Трус је дошао од З—И. Од по-
еса кухињски судови попадали су, димњаци
кућа на више места срушили се, ћерамида
на крововима размицала а на неким и пала.
да у бунарима и барама замутила се. Људи
за време потреса осећали као неку врсту
вестице. Земљиште на ком је село махом
глина. (Дим. Марковић, учитељ).

Бела Паланка (окр. пиротски). — У 2 с.
50 м. по подне осетио се прилично јак зем-
трес, који је трајао 3 сек. Није утицао на
гнетну иглу. Време ведро са приличном
адноћом. (Тел. стан.)

Бели Поток (окр. тимочки). — Потрес као
је дошао са И., трајао је 8—10 сек. Сна-
о сам у извору воду са свим мутну. (Љ.
Живојевић, учитељ).

Бељајка (окр. моравски). — У 3 с. и 40
, по сунчанику, био је земљотрес од С—Ј..
с овога потмула тутњава. Димњаци су обо-
ли. Предмети по кућама падали к југу.
да по барама по читав метар излазила из
рита. Домаће животиње необично су узне-
рене биле. (Павле Димитријевић, учитељ).

Београд. — Земљотрес се десио у 2 с. и
м. по подне. Био је јак, трајао је 15 сек.
апаратној соби зид с леве стране, с једног
аја плафона до другог, приметно прецукао.
магнетној игли никакве се промене нису
азиле; часовник на дувару престао да ради.
еме је било поладно, и час ведро а час
лачно. (Врач. тел. станица).

— У 2 с. и 50 м. два потреса, први је
ајао 2—3 сек., други 10 сек. Оба су била
ласаста. Правац СИ—ЈЗ. Претходно се чуо
дземни тутањ, налик на грмљаву из далека.
Железн. дирекција — Гранд Хотел).

— Време кад се земљотрес десио јесте
с. и 50 м., по средње европском (за секунде
знам), јер сам тада гледао у сат, који се
ходи у министарству грађевина и који се
аког дана у подне регулише по пештанском.
Манојловић, чинов. желез. дирекције).

— Око 3 с. после подне био је овде јак
мљотрес, који је трајао неколико секунада,
десет минута доцније био је један слабији по-
крет. Куће се љуљаху, многе су повређене.
Правац покрета био је са И—З. (Neue Freie
Presse).

— Први земљотрес био је врло јак и тра-
јао је 27 сек. Многобројне су куће оштећене,
међу њима 4 на Теразијама. На Врачару су
попуцали дуварови на аустриском посланству.
Казнени завод у Топчидеру такође је оште-
ћен. Потрес је изазвао формалну панику. Људи
застрашени јураху на улице, из бојазни да
се куће не сруше. (Neue Freie Presse, бр.
10282 од 28 марта 1893).

— Од 1856. год., по причању старих
људи, у Србији није било земљотреса — бар
се није могао приметити. Те године —1856.—
појавио се око 2 с. и 56. м. по подне и тра-
јао само 6 сек., али је потрес био доста јак,
и после толико година ево га опет. Овде у
Београду удар је био доста јак и трајао је
45 сек. — ма да штете велике није било. Ну,
као да је од њега највише страдала Јагодина.
Тамо се земљотрес појавио око 20 пута и то
са таквом јачином, да је неколико кућа по-
рушено. Исто тако у Ћуприји и Свилајнцу.
Једном овд. попи дошла је депеша да му је
кућа у Свилајнцу раздвојена великом пуко-
тином земљином. („Борба“ бр. 32. од 2. априла
1893. год.).

— Јуче у 3 с. и 10 м. по подне осетио
се у Београду, у два маха, са растојањем од
2—3 мин., веома јак земљотрес. Први трус
био је много јачи и трајао је 15—20 секу-
нада. Подземна тутњава није се чула ни јед-
ног пута. Земљотрес је ишао у правцу од
ЈИ—СЗ. Озбиљне штете од овог земљотреса
у Београду није било, сем неколико порушe-
них димњака на понеким трошним кућама,
једног разбијеног стакла на излогу, повећег
броја разбијених слика и огледала. („Видело“,
бр. 36., од 23. марта 1893. год.).

— У 2 с. 51 м. по подне јак земљо-
трес, трајао је 30 сек.; други у 2 с. 55 м.,
трајао 3 сек. (Железничка станица).

— У радњи је радио 31 сат, а у моменту стало 26 и то у 3 с. и 14 м. (по београдском времену). Они што су радили висили су на источном зиду. (Макса Антонијевић, сајџија).

Бољевац (окр. црноречки). — Први врло јак земљотрес био је у 2 с. и 47 м., праћен јаком тутњавом, а трајао 20 сек.; други, но много слабији, био је у 3 с. и 5 м. и трајао 6 сек.; а трећи, врло слаб, у 3 с. и 18 м., трајао 4 сек. Није утицао на телеграфске апарате. Време је било ведро, али је дувао врло јак ветар. Говоре да је се појављивао и преко ноћ истог дана — у 11 с. ноћу. (Т. станица).

Борач (окр. крагујев.). — У 3 с., 11 м. и 30 сек. десио се земљотрес, који је трајао 4 сек. Земљиште је песковито. Штете није учинио никакве. (Војислав Милорадовић, учит.).

Бошњане (окр. моравски). — Око 3 с. по под. био је врло јак земљотрес са страшном тутњавом. Готово је свака друга кућа, са димњаком, страдала, а у сваке је кров поремећен. Трајао је до 4 сек. Правац С—Ј. У бунарима се није вода променила, али у изворима јесте: постала је мутна. Земљиште је смоница, а дубље песковито. Код Ћуприје препукла је земља и избијала вода са песком, који је свеж мирисао на сумпор. Тако исто било је у атару села Павца, близу Параћина. Сем овога преко ноћ било је више потреса, али сви су слабији и краћи. (Мих. Милошевић, учитељ).

Браљина (окр. крушев.). — У 3 с. и 15 м. по подне био је земљотрес. Никакве штете. (Трајко Стојковић, учитељ).

Брачин (окр. крушевачки). — Око 3 с. по под. била су два потреса, један је трајао 10—15 сек., а други 2—3 с. Правац СЗ—ЈИ. Земљиште глина. Школска зграда испуцала, ћерамиде попадале и порушила се два димњака. — До 11. априла није било дана да се земља не тресе. (Милан Вељић, учитељ).

Брђани (окр. руднички). — У суботу око 3 и по сата по под. од земљотреса љуљала се столица пода мном, после 10 м. појавио се други, али краћи. Многи га нису осетили. Изгледа ми да се јавио од СИ—ЈЗ. Стока пл[...] плашила. Ноћу око 12 с. био је такођер з[...] љотрес. (Драгутин Зисић, учитељ).

Брза Паланка (окр. крајински). — У [...] и 42 м. по подне осетио се доста јак зем[...] трес. Дошао је са СИ стране и трајао 18 [...] При овој појави ћуле на сату јако се за[...] њало и сат стао, а каса и остали предм[...] јако су се зањуљали. На телеграфским а[...] ратима није се могло ништа приметити. Вр[...] је било облачно. Чуо се јак шум налик [...] ветар. (Тел. стан.).

— Између 3 и 4 с. по под. био је з[...] љотрес, који је трајао 5—6 сек. Правац З[...] На кућама се јавиле пукотине. (Радул С[...] сић, учитељ у пензији).

— У 2 с. и 55 м. осетио се јак зем[...] трес, који је трајао 12 сек. („Видело", бр. од 28. марта 1893. год.).

Брзоходска (окр. пожарев.). — Од зем[...] треса, који се овде десио, падали су дими[...] е кућа. Вода је из неких извора избијала му[...] Код четеренике цркве из чесме је текла м[...] вода за време од 2—3 секунда. (Б. Радш[...] вић, ђак).

Брестовац (окр. црноречки). — Земљо[...] ме је застао на путу између Зајечара и Г[...] товца. Коњ заплашен стао, па после п[...] бежати. Вода је у бањи за четврт сата т[...] бела као млеко и у већој количини. У [...] нима вода придошла. Исто тако и у изво[...] до сад слабим. Испод Краљевог Конака[...] међу басамака, појавио се нов извор. Н[...] нема никакве. (Петар Илић).

Брус (окр. крушев.). — У 2 с. и [...] по под. осетио се, од И—З, земљотрес и [...] јао 4 сек. На телеграфском апарату п[...] тило се као кад је јака непогода. Магне[...] игла раније скретала врло јако, а до[...] слабије и неправилно, отприлике 4—6 пута. За време земљотреса било је обл[...] ветар је дувао јако и чуо се тутањ. (Те[...] станица).

— Земљотрес је био у 3 с. и 5 м., а [...] јао 4—5 сек. Дошао је од Мораве, са се

ане. Чула се потмула тутњава. Штете није .о. Неколико комада ћерамида пало је с ›ва једног салаша од кукуруза. (Васа Го›овић, учитељ).

— Данас у 3 с. овде јак земљотрес од -З; трајао је 5 сек.; штете нема. („Одјек", 62., од 1. априла 1893. г.).

Балакоња (окр. црноречки). — Око 3 часа под. сва се школа затресла. Била су два греса. Земљиште је каменито, смоница или чица, ређе пескуша. Велике штете није било, ю што су у селу Сумраковцу зидови :олске зграде пренукли. Вода у рекама та›ала се, а стока се у пољу поплашила. ›агут. Михаиловић. учитељ).

Ваљево. — Овде се осетио прилично јак љотрес у 2 с. и 47 м., и то у два маха. уги је био нешто снажнији од првог. На арате није имао никаквог утицаја. За време мљотреса дувао је ветар. Осетио се и неки тмуо подземни звук, налик на водопад кад из даљине слуша. (Тел. станица).

— У 2 с. 47 м. био је земљотрес, трајао отприлике 10 сек. (Извештај минист. унуашњих дела).

— Земљотрес је био на прекрет од Ј—С., ајао је најмање 10 сек. После 10 м. други трес од 3 сек. У цркви су се кандила клала. (Стојадин Радосављевић, секр. суда).

— Од јаког земљотреса, који се десио о 3 с. по под. на Вел. Суботу, предмети кућама падали су, зидови испуцали, многи варски сатови стали, на 2—3 места димци са кућа од трошног материјала попали, а са многих је кућа и креч падао. Покс је, по мом рачуну трајао највише 5 с. сле 2 м. земљотрес се поновио; тај је пок био краћи и трајао свега 3 сек. Према котинама у цркви ваљевској, на плафону, пукотинама на кући овд. проте, по нињу плафонских ламна, кандила и др. и по ању еснапа у дућанима Св. Милићевића екарија у овд. апотеци, могло би се као и да је правац потреса био СЗ—ЈИ или атно. Сем овога потреса тога дана десио се, но забележили г. Љубе П. Ненадовића, још један и то у 11 с. и 20 м. ноћу. По његовом причању трајао је највише 2 сек. (Љуб. Павловић, професор).

— У очи Ускрса, у 3 с. и 12 м. по под., у Ваљеву је био земљотрес. Трајао је 5 сек. („Дневни Лист", бр. 69. од 1. априла).

Варварин (окр. моравски). — Први и најјачи земљотрес десио се у 2 с. и 49 мин. по под. Осетио се са јаком подземном тутњавом, која је долазила са СЗ. стране и трајао је 20—30 сек. Зграда је сва испрскала. Време је било ветровито, а сунце грејало. Сем овога било је још и неколико пута, у разно доба. (Тел. станица).

Велика Каменица (окр. крајински). — У 2 с. и 55 м. био је земљотрес са подземном тутњавом. Свод црквени испуцао. Звоно два пут ударало. Полелеј се клатио од З—И. Неколико димњака спало с кућа. (С. Ђурић, учитељ).

Велика Лешница (окр. подрински). — Земљотрес је био у 2 с. и 55 м. по под. и то у два маха. Први је трајао 4—5 сек., други 2—3 сек. Правац ЈИ—СЗ. Штете нема. (Дим. Тодоровић, учитељ).

Велика Плана (ок. подунав). — У 2 с. и 50 м., по средњеевроп. времену, земљотрес у 2 маха, од Ј—С.; први је трајао 30 сек., други 10 сек. Остали, у размаку 20—25 сек., 1, 2, 3 сек. Земљотресу је претходила тутњава. (Железн. станица).

Велика Плана (окр. топлички). — Око 2 с. и $^{3}/_{4}$ по подне било је два потреса. Трајање 3—4 минута (?). Правац И—З. Штете нема. (Јован Ивановић, учитељ).

Велики Поповић (окр. моравски). — Земљотрес се десио у 3 с. и 2 м. по под. Трајао је 30 сек. Правац И—З. Ухватив се за једну врбу, повијао сам се заједно с њом. Потрес је, праћен јаким звуком, починио велику штету (до 300 домова). Порушени су многи димњаци и ћерамида. Све зидане бине остале су неспособне. На 9 дућана кров пао. Јавиле су се пукотине у земљи од 2 цола. Вода се у из-

није учинио никакве. Време је било
о и ведро. (Тел. станица).
ица (окр. тимочки). — Пре потреса
' тутњаву, као кад кола прелазе преко
на после поче да се тресе. Потрес
20 сек. Правац С—И(?). У цркви, са
ла је једна кришка малтера. (М. Ла-
учитељ).
ин (окр. подунавски). — У размаку
ута, било је два потреса. Неке иконе
пале на под, а од тавана црквеног
нешто лепка. У изворима вода је из-
мутна. (Мил. Јов. Жујовић, учитељ).
новица (окр. крушев.). — Овде је био
трес, услед кога се кров на сеоској
розао. (Саватије Грбић, учитељ).
овица (окр. крајински). — У 3 с. и
је земљотрес, који се осетио два пут
у од 3 минута. Први, јачи, трајао је
., а други 2—3 с. дошао са СЗ—ЈИ.
отреса чуо се тутањ, налик на пуцањ
Други пут није се чуло ни шта. Зем-
песковито. (Милан Радојевић, учитељ).
сани (окр. моравски). — Услед зем-
који се врло често (у размаку $^1/_2$ до
понављају, зидови на зградама испу-
лњаци попадали. У земљи се јавиле
, упоредо с коритом моравским т. ј.
Пукотине су узане, а из њих изба-
н песак, који мирише на сумпор.
воде у бунарима појачала се, а
ирис није променила. Село лежи на
м слоју, а испод овог камените је
љотрес је произвео страх код дома-
гиња. (Цветко Љубеновић, учитељ),
чица (окр. крагујев.). — Био је ве-
љотрес. (С. М. Велић, учитељ).
бац (окр. пожаревачки). — У 2 ч.
о под. осетио се врло јак земљо-
авцу југоистока, трајао је до 20 сек.
престао радити на линији, а у том
етна је игла скретала врло непра-
совник је стао. Чула се, врло јако,
емна тутњава. Време је било мутно,
дувао је јак источни ветар — ко-
шава. По други пут осетио се у 2 ч. и 57 м.; био је слабији и трајао 6 сек. Овај други није имао никаквог утицаја на апарате. Чула се слаба, подземна тутњава у истом правцу. Мештани причају, да се од првога земљотреса опажају, и дању и ноћу, по нѐколико пута, мањи и врло слаби потреси, који трају 2—3 сек. (Телегр. станица).

— У 2 с. 50 м. по подне појавио се земљотрес и трајао до 10 сек., други пут поновио се врло слабо у 2 с. и 55 м. и трајао 2 сек. Први је био врло јак. Зграде поремећене, а код мене пукао зид и сат ми стао у том моменту. (Тел. извештај срес. начлн. министарству унутр. дела).

— Око 3 с. по подне, са истока на запад, јак земљотрес; трајао 10—15 сек. Истог дана око $3^1/_4$ с. опет се појавио са исте стране трајао до 3 сек. Око 8 с. у вече био је са исте стране и трајао 2—3 сек. („Одјек", бр. 62. од 1. априла).

Горњане (окр. крајински). — Било је два потреса у размаку од 1 мин. На планини Столу много јачи. Дошао са СЗ, а отишао ЈИ. Земљиште је код нас песковито. Није било штете, само су се тресли предмети. (Јаков Чупић, учитељ).

Горњи Милановац (окр. руднички). — Овде је било два потреса, први у 3 с. а други у 3 с. и 5 м. по подне. На магнетну иглу утицао је покрећући је с дрктањем веома слабим. Време је било са свим ведро, но са јаким ветром и хладноћом. Чула се подземна, потмула хука, а потом тресак куће и предмета у њој. (Тел. станица).

Гркиња (окр. топлички). — Око 3 с. по подне осетио сам неко љуљкање, које је трајало 10 сек. По причању, правац је земљотресу СЗ. Чуо се неки звук, као железница из далека. Кандила, вериге, лампе клатиле су се. Нема штете. (Миливоје Пауновић, учитељ).

Гроцка (окр. подунавски). — Земљотрес се појавио тачно у 2 с. и 53 м. по подне и трајао до 2 с. и 56 м. (?); поновио се после неколико минута и трајао 2—3 сек. Време је

било чисто и мирно. Сем љуљања није се чуо никакав звук. На апаратима није се ништа приметило. (Тел. станица).

— Потрес, који се десио овог дана, дошао је од СИ—ЈЗ. Куће су препукле, али ни једна није се срушила. После првог потреса десио се други таласаст. (Никола Соколовић, учитељ).

Губеревац (окр. врањски). – У 2 с. 50 м. десио се земљотрес, који је потресао зграду, столове, врата. Кратко је трајао, а дошао је, изгледа, са западне стране. (Милија Ракић, учитељ).

Гуча (окр. руднички). — Земљотрес је био у три маха. Зграда се од њега тресла од И—З. Лично је на даљну грмљавину. Црква и школа npcла на три места на тавану. Са старе школске зграде опао је леп на западној страни. У многим њивама и ливадама земља се осула. (В. Мутавџић, учитељ).

Дворани (окр. крушев.). — Око 3 с. по подне био је земљотрес у два маха. Први нисмо приметили, други је дошао са СЗ стране. Нема штете. (Жив. Живковић, учитељ).

Двориште (окр. моравски). — Кад је наступио земљотрес — у 3 с. по подне. — једва сам остао неповређен, јурећи напоље кроз кишу од ћерамида, што су падале са школске зграде. Трајао је 15 сек. Дошао са С., упутио се Ј. Земљотресу претходио ветар а затим тутњава, која личи на далеку грмљавину или на пуцање топова у великој даљини. Сем ћерамида пали су и неки димњаци. Земљиште је мочарно. — Источно од Дворишта лежи село Пањевац. Код Пањевца има један извор, који је услед земљотреса пресушио. Остали су извори, за време најјачег потреса били препуњени водом, тамноцрвене боје, а у једном извору вода је била црна. Земљотрес непрекидно траје.[1]) Врапци, пре него што ће се земља трести, уђуте и излете испод кућних кровова, а за време потреса разлете се куд који. Свиње се при потресу скупе у

гомилу и рокћу. Исто тако и кокоши. К
вриште. Мачке и пси беже. Све животи
оните за време потреса дигну главе и
рају. (Т. С. Стевановић, учитељ).

Диљак (манастир у пирот. округу). –
3 с. и 5 м. по подне осетила су се три
треса, од укупно 40 сек. Пре потреса ни
чуо тутњаву, само су се кандила у цркви к
тала. (Ј. Пунић, бив. практикант).

Доња Бадања (окр. подрински). — За в
ме потреса сто ми се наже на СИ. стра
Нисам осетио никакви звук. (Стојан Рос
учитељ).

Доња Мутница (окр. моравски). — (
$2^1/_2$ с. по подне по мом сату (разлику не зн
осетио сам навалу крви у глави. Трус је
тутњавом, дошао са СЗ. Земљиште је гли
вито. Куће на узвишенијим местима мање
страдале него на нижим. На три до чет
зграде срушили се димњаци, а неке су пс
цале. Школска зграда највише страдала.
npcта могу у пукотину да се завуку.
манастира Св. Петке замутио се извор. (Је
Ербец, учитељ).

Доња Сабанта (окр. крагујевачки). — (
$^1/_2$ 4 с. по подне ишао сам цркви. Кад
тамо дошао наступио је земљотрес. Стража
су били страшно поплашени, изгледали
као они историски стражари при гробу Х
стовом. Од потреса чашице у кандилима
врнуле су се и зејтин се просуо. Иконе к
дила и др. љуљали се. Први је потрес
најјачи, па после све слабији. Попадали
оџаци, а куће јако испуцале. (Креста Ди
тријевић, учитељ).

Доње Видово (окр. моравски). — Зем
трес се осетио у 2 с. 45 м. по подне. Тра
је скоро 1 мин., и то прва половина сла
друга јак. Затим истог дана у 3 с. 15 м. с
трајао 8 сек.; у 3 с. 45 м. слаб, трајао
сек.; у 6 с. у вече слаб, трајао 7 сек.; н
дана у 10 с. и 15 м. слаб — 4 сек.; у 1
слаб — 9 сек. Даље до зоре није се осе
Земљиште је песковито. Правац потре
СЗ—ЈИ. Увек се чула пре земљотреса

[1]) Било је преко 100 до 1. маја.

а никад после. Ова личи као кад у ıı пуца топ. Зидови су испуцали на више (до 3 мин.). На СЗ. страни од села, на ıı 12—25 м. од Мораве, а упоредо с препукла је земља у дужини на 40 м., , мало даље, у истом правцу, на 40 м. ћа ширина износи до 58 мм. а дубина Вода је Мораве за 2—3 м. нижа. Из пу- а избачен је по мало ситан песак. На гњама се опажало ово: мачка је пред отрес маукала, као да је гладна и пла- а је била. Пси су лајали, трчећи на су- тутњави ка северу. Кокоши су изгледале ıашене, као кад прелети јастреб. (Мих. шивић, учитељ).

Доњи Милановац (окр. крајин.). — У 3 с. одне осетио се земљотрес. Магнетна игла ıла осетљивија, на остале апарате није о. Време је било врло хладно са јаким м. (Тел. станица).

Драча (окр. крагујевачки). — За време отреса, око $3\frac{1}{2}$с. по подне, био сам на од Крагујевца. У Драчи није било штете Ђреновцу попадали димњаци. (Л. Лазаре- учитељ).

Дреновац (окр. подрински). — Земљотрес осетио у 3 с. и 10 м. по подне, трајао је сек. Кров на качари почео је пуцка- После овога други слабији, једва да је о 1—5 сек. Потрес се осетио као ли- од СЗ—ЈИ. Све ово по причању важи Црну Бару и Бадовинце. (Жив. Јуришић,

Дубока (окр. моравски). — Између 3 и 4 подне био је врло јак земљотрес. По- вога читав низ других. Први потрес до- је од С—Ј. У последње време изгледа ı се правац променио од З—И. Чула се њава. Попадало неколико димњака и ће- ıа. У селу Гладни паде један подрум и са више попадалих димњака. У Малом вићу као и код нас у Дубокој, а сем испуцала је земља на више места и из- црни песак са водом, за време првог . Пукотина је било дуж а и као рупица.

Не знам колико су дугачке. (Светолик Брзаковић, учитељ).

Дупљани (окр. крајински). — У 3 с. и 22 м., по сунчанику, чу се прво тутњава па после потрес, од кога се тресао општински кош дрвљаник, ормани. По казивању дошао је са ЈИ. стране. Штете није било, сем што се са једног брега одвалила једна грдно велика стена, скотрљала у долину и зауставила у једној њиви. (Антоније Максић, учитељ).

Ђунис (окр. крушевачки). — У 2 с. 50 м. по подне врло јак земљотрес. Услед тога кров станични а и димњак оштећени. Чекаоница препукла на неколико места. (Желез. станица).

Ивањица (окр. ужички). — У 2 с. и 47 м. по подне осетио се врло јак земљотрес у два маха; први трајао до 13 сек., други 5 сек. Дошао у правцу од И—З., у виду таласања. Све ствари, које су биле обешене, померале су се. Џуварни сат услед тога стао. Време било облачно и дувао поветарац. (Тел. станица).

— Од потреса, који се десио у 2 с. и 45 м. по подне кућа се тресла, судови на полици дрхтали. Штете нема. (Радул Перишић, учитељ).

Жабари (окр. пожаревачки). — Земљотрес се појавио у 2 с. и 58 м. по подне од СЗ—ЈИ. Трајао 8—10 сек. Није имао никаквог утицаја на апарате. Магнетна је игла случајно искључена била. Време је облачно, дува јак северозападни, хладан ветар. Сем тога било је потреса истога дана: у 6 с. и 20 м., умерен; у 7 с. 10 м., такође; у 8 с. и 45 м. слаб; у 10 с. и 11 м., врло слаб и у 10 с. и 52 м. слаб. (Телеграф. станица),

— Од првог потреса сва се гора у Вршини близу Жабара превијала и играла са великим окршајем сувара. У Жабарима црква је јако попуцала и оштећена, нарочито свод и северна страна испод торња. Многи су димњаци попадали с кућа, мејана и среског здања. У околини Ливадице и поред Мораве земља је испуцала за 15—20 мм., из пукотине је

вода с песком за један метар пикљала, а већина бунара и извора обилнији су водом него обично. Чесма у Жабарима за 30—50 м. била је замућена (Други изв. тел. станице).

— Многе су куће поремећене. Црква и среска канцеларија највише су оштећене. Штета износи преко 50.000 динара. („Видело", бр. 37 од 31 марта).

Жагубица (окр. пожаревачки). — Први и најјачи земљотрес осетио се тачно у 2 с. и 55 м. по подне, трајао је 30 сек. Правац са И. Чуо се и јак потмуо тутањ. На магнетну иглу није имао никаквог утицаја. Извор Млаве био је замућен. Истог дана у 3 с. осетио се други, слабији. У $8^1/_2$, 10 и 11 с. ноћу, слабији, трајали по 2—4 сек. (Тел. станица).

Зајечар. — У 3 с. по подне био је земљотрес. Струја је ишла са И—З. Штете није било. (Начелн. окр. мин. унутр. дела).

— За време потреса био сам у Зајечару у кафани, која се јако тресла. Чула се и тутњава. Правац од Ј—С. (Ст. Дадић, учитељ, из Метовнице).

Засавица (окр. подрински). — Око 3 с. по подне била су два потреса, први 3, други 1 сек. Земљотрес је дошао са И. стране осетио се као љуљање. Није се чула тутњава. (М. Бошњаковић, учитељ).

Јабланица (окр. црноречки). — Око 3 с. по подне био је слаб трус. Штете нема. (Председник општине).

Јагодина (окр. моравски). — У 2 с. 58 м. по подне појавио се тако јак земљотрес, да је овде ретко која кућа остала неповређена. После првог треска приметило се да су магнетне игле постале мање осетљиве, као да им је магнетизам поремећен. Време је било ведро, а дувао је доста јак, хладан, северни ветар. Правац СЗ—ЈИ. У 11 с. у вече опет доста јак. (Телеграф. станица).

— У 1 с. (?) и 53 м. по подне први пут врло јак земљотрес. (Желез. станица).

— Земљотрес се десио у 2 с. и 50 м. по желез. времену. Долазио је са СЗ. стране, по мом оцењивању. Пре првог потреса чула

се кратка потмула тутњава. Већи део
њака попадао и по нека половина кр
стреје. Зидови су више попуцали код
ких и зиданих кућа. У бунарима приме
је да вода има већу висину. Код моје
пре земљотреса никад више воде од
после земљотреса преко 3 метра. По у
вода исте природе као и пре потреса. У
лини Јагодине, у селу Рибарима, $^3/_4$ с. о
рони, распукла се земља, по причању је
тамошњег становника, одакле је куљала
и жути песак. Пукотина је била до 1
исто тако и у В. Поповићу. (Д. Рашић,
шеф желез. станице).

— Око 3 с. по подне појавио се јак
љотрес, са претходним јаким звуком нал
грмљавину или тутњаву од железнице.
трес је дошао од СЗ. Трајао је скоро
Кућа ми се љуљала, димњак срушио,
поремећен. Кокоши су се скупиле у ј
крај и биле су узнемирене. Земљотрес с
прекидно појављује. При првом потресу
гинуо је, од једног порушеног димњака, Г
судија. (Павле Матић).

— Страшан земљотрес задесио варо
годину. Махом зграде зидане грдно оште
а телеграф. надлештво скоро раскоцано.
да прости Гавру Јовановића судију, кој
гибе у кафани Мите Вељковића. („Вид
бр. 36, од 28. марта).

— Страшна је паника овладала Ја
ном на Вел. Суботу у 2 с. 40 м. по п
Дан је био ведар, али доста ветровит и
дан. Железнички воз тек што је био пр
кроз Јагодину а под њом се осети урне
тутањ. Изгледало је, као да се земља
лама. Земљина кора, тек од јединаред, по
се вија, исто као и таласи, када се ка
воду баци. Куће се пак повијаху, то д
то лево и пркаху на многим местима.
су излазили у читавим гомилама из згра
поље са преплашеним узвицима: „земљо
земљотрес!" И животиња се узнемири,
веж и скијукање паса да уши пробије. С
свима овлада. . . . Тресење се од тог мо

станце понавља. За првих 24 с. сваких ата, а после све доцније. Јачина је понеједнака. Штета је грдно велика. Све државне, све важније и лепше куће ю су неупотребљиве. Школе су са црю све упропашћене. На више места око не, причају околни сељани, и земља је кла. При потресима куља вода, избацуюдричаст и смрдљив песак. („Видело", ., од 2. априла 1893. год.).

лашница (окр. врањски). — Од земљокоји се у овом месту десио, куће су еле, а са једне спале три ћерамиде. е је дошао, по причању, са С. (П. Стоћ, учитељ).

ишаница (окр. тимочки). — У 2 с. и 55 сунчанику, био је потрес од 20 сек. а. После 5 мин. обновио се, али много и. Правац З—И. Пре земљотреса чула се ва. (Милева Васиљевићка, учитељица).

унковац (окр. крагујевачки). — Око 3 с. дне осетио се, у три маха, таласасти трес. Први најјачи потрес трајао је 30 руги слабији 5 сек., а трећи најслабији У $10\frac{1}{2}$ с. ноћу осетио се такође. Праотреса са И. ка З. Пред првим потреула се тутњава. На жабарској цркви рст с торња на источну страну, па се кров. (Свет. Михаиловић, учитељ).

аменац (окр. крагујев.). — Око $\frac{1}{2}$ 3 с. . био сам у цркви и приметио како се греса полелеј љуљао од С—Ј. Ћерамида ло покренула. Никакве промене нису не на животињама. Око 7 часова осе потрес. (Јов. Рафаиловић, учитељ).

ладово (окр. крајински). — Земљотрес тио овде у 2 с. и 45 м. по под., до од СЗ. С почетка слабији потрес, ад брзо пролазе кола, затим јак са љу- зграда и свију олакиних предмета и најслабији. Трајао је свега 10—12 сек., какве штете, сем пада једног димњака юпи. На апаратима осетио се на реле- у виду дрхтања и јачег скретања бусоле, минувши рад између ове и Брзо-паланачке станице због неразумљивих знакова на релеима. За време земљотреса било је време мутно и загушљиво са слабим ветром. Људи слабијег организма добијали су несвестицу. Пред земљотресом чуо се један особити звук, као шум од наглог придолажења воде кад се ноћу осети. (Т. станица).

Кладурово (окр. пожарев.). — Од земљотреса који је трајао 4 сек., многи димњаци с кућа попадали, а зидови на зградама попуцали. Правац СЗ—ЈИ. Дознао сам да је земљотрес био јачи по висинама него у долинама. (Никола Цокић, општ. писар).

Кладушница (окр. крајин.). — Између 3 и 4 сах. по под. био је земљотрес са звуком налик на грмљавину. Од овога попадали тањири с полице. Правац ЈИ—СЗ. (Драгомир Петковић, учитељ).

Кленовник (окр. пожар.). — Од потреса, који се осетио као дрхтавица са З., пало неколико димњака. (Општински суд).

Клење (окр. подрински). — Осетио се један потрес, који изгледа да је дошао са источне стране. Никакав звук није се чуо. (Живко Живановић, учитељ).

Клока (окр. крагујев.). — За време потреса био сам на путу између Рачe и Сaранова. Низ једну врло благу низбрдицу коњ паде пода мном. У Рачи многе куће порушене, дувари опали, димњаци попадали. У вече сам био у Лапову, где сам, нарочито по заласку сунца, осетио многе земљотресе — готово сваких 5—10 м. У Клоки, по причању, потрес је уз пратњу тутњаве, дошао са З. Порушено је неколико димњака. (Ђорђе Илићић, учитељ).

Књажевац. — Земљотрес је био у 2 с. и 54 м. и у 3 с. и 14 м. по под. Први, доста јак, потрес у правцу СЗ., трајао је 7 сек., а други, слабији, 20 сек. Време је било лепо. (Т. станица).

— Данас у 3 с. 20 м. по под. појави се овде доста јак земљотрес са СЗ. стране и трајао је око 2 сек. Дуварови и штукатор на згради начелства на више места попуцали.

Штете није било. (Окр. начел. минист. унутрашњих дела).

Ковиље (окр. ужички). — Око 3 с. по подне почеше због земљотреса, који је ишао у правцу С—Ј, нагло падати низ кров димњаци (и то нешто од земљотреса пре 4—5 год., а нешто због овог). Димњаци су већином до крова пресечени и дупке пренесени за 4—5 см. на ЈЗ. Зидови школски испрскали. Чула се и нека тутњава, налик на потмулу грмљавину. Земљиште је од камена и ситног песка. (Мих. Ђуричић, учитељ).

Коларе (окр. подунавски). — У 3 с. и 15 м. јави се у два маха потрес. Први је био јачи. Оџаци попадали, црква преко средине пукла. Крст више олтара окренуо се. Пре потреса чула се тутњава. (Коста Поповић, председник општине).

Коњуси (окр. моравски). — Око 3 с. по подне покретала се земља као лађа на води. Куће су све начете, испуцале. (М. Поповићева, учитељица).

Копривница (окр. крајински). — Земљотрес, који се десио у 3 с. и 30 м., трајао је 20 сек. Најпре се чуо подземни тутањ, па после прасак од Ј—С. Од потреса једино што је једном човеку пао стари оџак с куће. Земљиште је смоница. (Јов. Вуксановић, учитељ).

Корађица (окр. подунавски). — Од потреса изобаљивани оџаци у комшилуку; звоно звонило, црен са цркве (са севера и југа) сручио се на земљу. (Лука П. Лукић, земљоделац).

Крагујевац. — Први и најјачи земљотрес осетио се у 2 с. и 49 м. по подне, од тог доба понављао се чешће, само слабије. Магнетне игле, за време трајања, биле су врло узнемирене; имале су јако кретање. Барометра станица нема, а по чувењу није се мењао. Земљотресу првом претходила подземна грмљава, а он је трајао 40—60 сек. Време облачно и натмушено са ветром. Ваздух је био после првог земљотреса чист и пријатан, као да је шумски. (Тел. станица).

— Данас у $2^{1}/_{2}$ с. по под. осетио се
јак земљотрес, у правцу СИ—ЈЗ, и трајао
минут. Штете прилично има по зградама,
су попуцале и на којима су димњаци обор
но колико ова износи не може се одредл
(Начел. окр. министарству).

— У 2 с., 46 м. и 10 с. по под. ч
се прво потмула тутњава, па врло јак т
састи земљотрес, од ЈИ—СЗ, који је тр
18 сек. Многе зграде оштећене: препукла
визија, гимназија, са које много црепа с кр
пало чак на улицу преко гвоздене огр
Нарочито је оштећено источно крило. Ми
димњаци попадали. Ретко је видети кућу, к
није ни мало испрскала од овог труса. На
нарским водама нема промене. Барометар
мм. — Истога дана било је потреса: у
55 м. и 10 сек., јак; у 7 с., слаб; у 7
и 10 м., слаб; у 9 с. и 2 м., слаб; у 9
17. м., слаб; у 10 с. и 16 м., јак с тут
вом; у 10 с., 54 м. и 3 сек., тако исто
11 с. и 15 м. слаб. (Д-р В. Панајотовић и
Стојадиновић, професор).

— Од потреса, који је допао у пр
СЗ—ЈИ, многи димњаци порушени, а м
само при дну одломљени. Чуло се и пот
брујање. (П. Димитријевић, шеф тополивн

— Први потрес био је око 3 с. по
од тог времена па до 3. априла 34 пута;
сле сам изгубио рачун. (К. Васиљевић,
ничар).

— На Вел. Суботу десио се веома
земљотрес, у 2 с. и 35 м., и трајао је го
цео минут и штете прилично начинио. (
Лист", бр. 69., од 1 апр. 1893.).

— Јак земљотрес. Први удар, јачи,
сах. 5 мин., други слабији у 3 с. по под.
вац од ЈЗ—СИ. (Гргур Вујић).

Краљево (окр. руднички). — Земљо
се појавио у 2 с. и 50 м. по под., трај
20 сек., пре тога чула се тутњава на ф
грмљаве, за време љуљања (од З—И)
ништа. На телеграф. апаратима није се
метило ништа, јер се радило на све ст
при отвореним линијама. За овим одмах,

ог минута, заљуљала се земља три пута
а истим правцем. При овоме није се чула
аква хука нити тутњава. Време је било
). (Тел. станица).

— У 2 с. и 48 м., по средњеевропском
лену, осетио се у овд. вароши доста јак
ьотрес, који је трајао до 50 сек., и после
. опет, али слабији и краћи. За сад не
се за штете, сем што је пао оџак на го-
зници „Студеница" и украс, који, срећом,
никога погодио. (Изв. среск. начел. мин.
гр. дела).

— У 2 с. и 25 м. био је доста јак зем-
рес, који је срушио неколико димњака,
од њих није било никаквих жртава. („Дн.
г", бр. 70. од 2. априла).

Криви Вир (окр. црноречки). — У 3 с.
) м. осетио се земљотрес као дрхтавица
—Ј. Са неколико кућа пали димњаци.
ј. Милошевић, општ. писар).

Крушевац. — У 3 с. и 6 м. по под. био
змљотрес, који је трајао 17—20 сек. Пра-
га је тутњава. Правац СЗ. Магнетска
скренула врло мало на запад. Време
овито. Истог дана било је између 4 и 6
омањих и једва приметних земљотреса
). Преко ноћ у 8 с. и 4 м., слаб; у 10
и 16 м., слаб; у 11 с. 30 м., јачи, тра-
сек. (Тел. станица).

— Земљотрес се десио у 2 с. и 55 мин.
од. Правац ЈИ—СЗ. Трајао је (држао сам
руци) 27—28 сек. Од потреса леп по-
и јавила се једна пукотина на зиду,
а гимназиска испрскала, са Куле Лаза-
попадало је с врха подоста камења. По-
рвог земљотреса био је други од 4 до
. (Јеремић, судија).

— Око 2 с. и 40 м. осетио се овде јак
этрес. Штете није било. Трајао је 1 мин.
окр. начел. министарству).

— Данас у 2 с. и 45 м. по под. осети
земљотрес, који је трајао од прилике
ут. Земљотрес је био тако јак, да су
бни намештаји љуљали, и зграде тако
е, да су и по неке ћерамиде падале с
кровова, а вода из судова пљускала. („Днев.
Лист", бр. 69., од 3. априла).

Крушевица (окр. пиротски). — По казн-
вању, земљотрес је трајао око 10 сек., а до-
шао у правцу СИ—ЈЗ. Ја га нисам осетио,
јер сам се тада возио на колима. (Р. Трајко-
вић, учитељ).

Кула (окр. пожарев.). — Од земљотреса
који је дошао са З., животиње узнемирене,
оџаци, цреп и ћерамиде срушиле се. Било га
је још у $7\frac{1}{2}$ с. и око 12 с. ноћу. (Дим. По-
повић, економ).

Кулина (окр. крушев.). — У 3 с. по под.
био је земљотрес, од кога су у Љуштену ($\frac{1}{2}$ с.
од Кулине) пала два оџака, а баре уздрмале
и заталасале се. (Ј. Голубовић, учитељ).

Куршумлија (окр. топлички). — У 2 с.
и 58 м. по под. осетио се слаб земљотрес.
Правац И—З. У 3 сах. појавио се у истом
правцу врло јак земљотрес, који је трајао
до 3 сек., од кога је надлештво на неколико
места испрскало. Време је било ведро са сла-
бим ветром. (Тел. станица).

Кусадак (окр. подунав.). — У 2 с. и 51 м.
по под. био је земљотрес, који је трајао око
20 сек., после овога други слабији од 2—3
сек. Од потреса кандило се клатило од ЈИ ка
СЗ. (Жел. станица).

Кучево (окр. пожарев.). — Први пут осе-
тио се земљотрес у 2 с. и 52 м. по под. У
почетку је био слаб, за тим све јачи, испо-
четка као љуљање, за тим као трескање у
месту. Време ветровито, али кад се земљо-
трес појавио беше са свим тишина и мирно.
На апарате није утицао ништа. Земљотрес се
понавља често. (Тел. станица).

Лазаревац (окр. подунавски). — У 2 с. и
52 м. по подне осетио се јак земљотрес, који
је трајао скоро 1 мин. Истога дана, после
3 м., поновио се опет, али много слабији и
трајао 1 сек., а у 8 с. и 45 м. у вече опет
и трајао 2 сек., но слабији од првог а јачи
од другог. На телеграф. апарате није имао
никаквог утицаја а тако исто и на бусолу. За

време првог земљотреса чула се јака, потмула подземна тутњава. (Тел. станица).

Лазац (окр. руднички). — Око 3 с. по под. била су 2 земљотреса у правцу, како ми се чини, с Ј. Друга два била су ноћу. (Т. Соколовић, учитељ).

Лапово (окр. крагујев.). — У 2 с. и 50 мин. по под. био је јак земљотрес у правцу ЈИ—СЗ. После првог потреса понављао се више пута, кад јачи, кад слабији; трајао 2 до 3 сек. Земљотресе прати потмула тутњава налик на удаљену грмљавину. (Железничка станица).

— На прузи Лапово—Велика-Плана, на километру 97., потписати приметио је да се фургон јако потресао т. ј. на десно и на лево јако љуљао. Приметио је надзорнику пруге на неваљалу пругу. Кад смо приспели у станицу разумели смо да је био земљотрес. (Из путног листа воза бр. 42., на прузи Београд-Ниш. Возовођ).

— У 2 с. и 15 м. по под. осетио се јак земљотрес. Од овога часа па до 9 сати у вече сваких 7—10 м. осећали су се помањи земљотреси. Од 9 сати осећају се сваких 25—45 м. поновни земљотреси. У самом селу Лапову до сад има штете у кућама и осталим зградама преко 60.000 динара. („Одјек“, бр. 62., од 1. априла 1893. год.

Лебане (окр. врањски). — Земљотрес у овом месту појавио се у 2 с. и 57 м. по под., беше врло слаб и трајао 2—3 сек. На апарате није имао никаквог утицаја. Само су се предмети, што висе на дуваровима, тресли. Време је било облачно са јаким ветром. (Тел. станица).

Лесковац (окр. врањски). — У 2 с. и 25 мин. по под. био је врло јак земљотрес, који је трајао 6 сек. Време лепо, али ветровито. Није утицао на апарате и магнетску иглу. (Тел. станица).

— У 2 с. и 50 м. по под. један потрес од 6 сек. трајања. Правац СИ—ЈЗ. (Желез. станица).

— У 3 с. по под. био је земљотр правцу С—Ј. Трајао је од прилике 6 Земљотрес се осетио у Нишу, Власо цима и готово у целом округу врањ Понављао се је два пута и доста је о био. („Дневни Лист“, бр. 69., од 1. апр

Лешница (окр. подрински). — Око и 52 м. по под. поче телеграфска линиј два чујно, да зуји, а у 2 с. и 55 м. с зграда поче из темеља најпре љуљати, тим трести. Дувари, у саставцима својим, чеше пуцати, а прозори у највећем тр лупали су. Бусола јако скрену и оста к нагнута за то време. Реле на против на жагор, за тим неколико пута удари на тачку па се врати у нормално стање. Зе трес је трајао 4—5 сек. Неки овд. гра причају, да су у вече, између 11 и 11·5 осетили земљотрес, али ова штација ниј приметила. (Тел. станица).

Лозница (окр. подрински). — У 2 55 мин. био је таласаст земљотрес у пр ЈЈЗ—ССИ. за тутњавом испод земље, и јао 5 сек. Пошто је линија била заузета дом, није се ништа приметило на апарат Због овога рада игла се нормално кре Време је било ведро и топло. (Тел. стан

— Око 3 с. по под. осетила су се потреса. Први, 5—6 сек.; друга два ј осетна трајали су по 2—3 сек. Први је таласаст. Правац СЗ—ЈИ. Никакав звук, тутањ није се чуо. (М. Настић, учитељ).

— У 2 с. и 55 м. по под. опазио с таласаст земљотрес у правцу ЈЈЗ—ССЗ(?), је трајао 3—7 сек., после 4 м. други, м слабији, који је трајао 1—2 сек. („Одјек“ 62., од 1. априла).

— У $3^1/_2$ часа јак земљотрес, трај цео минут, правац југосеверно. („Днев. Л бр. 69., од 1. априла).

Луке (окр. крајински). — У 2 с. и по под. био је земљотрес од СЗ—ЈИ, је претходила подземна тутњава и трај —15 сек. Било је два потреса, али ја нисам осетио. (Јов. Карабашевић, учите

Лужница (окр. крагујевач.). — Око 3 с. под. био је земљотрес у правцу СИ—ЈЗ. ие 5 мин. осетио се други, а ноћу осе-се још неколико пута. Од потреса зи-зграде испуцале више но плетаре и брв-. Црква је испуцала над левом певницом зним правцима. Жица што је спајала гро-ан откинута је. Слике на зиду кретале е. Стока се плашила. (Н. Милосављевић, ељ).

Љубовија (окр. подрински). — Земљотрес ио у 2 с. и 47 м. по подне. На апарате утицао. Време је било промењиво са м ветром. (Телеграф. станица).

— Земљотрес се десио у 2 с. и 52 м. одне, после 2—3 м. други. Први је трајао м., други 2—3 сек. Није се чула тутњава. вац З—И. (Стев. Ђорђевић, порезник).

Мајдан Пек (окр. крајински). — Овде се ио јак земљотрес у 3 с. и 40 м. по по-и трајао 15 сек. Пре земљотреса под-а тутњава. Време је било облачно. (Тел. ица).

Малајница (окр. крајински). — Око 3 с. је земљотрес од Ј—С., и то најпре са ху-Понављао се неколико пута, па и ноћу. іколи се појавиле мале пукотине. (Н. Бог-вић, учитељ).

Мали Пожаревац (окр. подунав.). — При отресу потисак је био од И—З. Једном ку пао димњак с куће. (Раде Миловић, ељ).

Малча (окр. топлички). — Земљотрес се ио по целој општини (у селима Горња кина, Пасјача, Ореовац) у 3 с. и 10 м. је таласаст и трајао 35—40 сек. Мени ини да је дошао са СИ—ЈЗ. Пре земљо-і чула се ужасна подземна тутњава. Моја а мало испуцала по ћошковима. У цркви — мар. Кандила се просула, престони чирати и др. строваљени. Стока узне-иа. (Љуб. Ристић, учитељ).

Младеновац (окр. подунавски). — У 2 с., и 50 сек. прво велики земљотрес од 3—4 сек., после мањи, трајао 1—2 сек. Правац ЈИ. (Желез. станаца).

Међулужје (окр. подунавски). — Потрес, који се десио у 3 с. и 35 м. по подне, ишао у правцу ЈЗ—СИ., трајао је 15—20 сек. Њега је пратила тутњава. Дувари су већином уздуж пуцали. Осим овога био је још један ноћу у очи Васкрса. (К. Васикић, учитељ).

Метриш (окр. крајински). — После 3 с. по подне била су два потреса; први јачи, трајао је 20 сек., други, после 10 минута, врло слаб и кратак. Дошао са З—И. Нема штете. Говеда се кидала и бежала. (Добросав Митровић, учитељ).

Миријево (окр. пожаревачки). — Око 3 с. по подне био је земљотрес, са тутњавом; као кад пукне топ. Дошао са СЗ. стране. Од потреса многи димњаци пали и ћерамида на кућама померена. Урниса нема. У бунарима воде више него пре. (Илија Новаковић, општински писар).

Митровица (окр. подрински). — Око 3 с. по подне осетила су се два потреса у правцу СИ—СЗ. (валда ЈЗ?). За време потреса чула се тутњава, која је личила на олују. (Драга Гачићева учитељица).

Накучани (окр. подрински). — Око 3 с. по подне осетила су се, у размаку од 5 м., два потреса, у правцу ЈИ—СЗ. Од овога кандила су се кретала. (Јован Маџарац, учитељ).

Наталинци (окр. крагујевачки). — У 2 с. и 40 м. по подне осетио се први и најјачи земљотрес, после 6—7 мин. други слабији, а након 20 м. трећи још слабији. Преко ноћ још два пута. Први потрес трајао је преко 20 сек., други око 10, трећи 2—3 сек. Зидови су попуцали, леп од дуварова падао је као киша и подлога на бронзаној пећи пукла је преко средине и једна половина пала је на патос. Пећ је неупотребљива. И ако сам радио за апаратом, нисам осетио никаквог утицаја, исто тако ни на магнетној игли. Ветар је фијукао. У том се чуло потмуло хујање, као из неке подземне дубине. (Телегр. станица).

— У 2 с. и 40 м. по подне чула се најпре јака тутњава, потом потрес, који је трајао 30 сек.; после 5 м. други од 5 сек. Оба су била једнака, само је разлика у трајању. Правац СИ—ЈЗ. Од потреса црепови на кућама попадали, димњаци попрскали, а неколико и са свим пали. Зидане су куће више оштећене. Пукотина у земљи нема. Кандила се клатила, полелеји љуљали, са иконостаса пала једна икона. Вода у изворима није се мењала. Коњи се поплашили и почели да ђипају. (Драгутин Арнаутовић, учитељ).

Неготин. — У 2 с. и 48 м. по подне осетио се доста јак земљотрес. Прво се чула нека потмула хука, као кад у даљини пролазе многа кола, а затим се отпочели предмети и зграде дрмати у правцу са И—З, испочетка слабије, варирајући час јаче час слабије, за тим доста јако и осетно, да су сви предмети по соби лупкарали као на железници. Многима су попадале ствари из рафова дућанских; у вароши се срушила три димњака, а на једној згради срушила се једна страна зида. Земљотрес је трајао до 45 сек. Пет минута доцније осетило се још једно, врло слабо и тренутно, љуљање. (Телеграф. станица).

— Данас по подне у 3 с. и 58 м. осетио се најпре слаб, по том јак земљотрес, тако да су се куће тресле. Многе су куће, нарочито од тврдог материјала, испрепуцале. Да ли има штета, начелство до овог часа није извештено. Земљотрес је трајао 40—45 сек. Дошао је са СЗ. По извешћу начелника срез. кључког осетио се и у Кладову јак потрес у истом правцу. (Изв. нач. мин. унутр. дела).

— У 2 с. и 48. по подне., по телегр. сату, био је потрес са потмулом тутњавом и трајао 46 сек. Од потреса ствари су на столу скакале, лампе се кретале у правцу З—И, шеталица на сату стала, зид пукао, а на једној кавани димњак пао. (Мелентијевић, предавач).

— Данас по подне у 4 с. и 30 м. (?) осетила су се овде три јака таласаста земљотреса у правцу ЈИ—СЗ. Осећали су се у
мацима од 5 м. (Neuer Wiener Tagblatt

— У 3 с. по подне осетио се јак
љотрес, који је трајао до 30 сек. и од
је више зграда попуцало. („Дневни лист
70, од 2. априла).

Пеменикуће (окр. подунав.). — Земљо
је био јак; сваљивао је ћерамиду и оца
кућа. Зграде од тврдог материјала све с
прскале. Црква је наша сва исцепана,
бито с јужне и источне стране. Кубе је
испрскало. Малтер је опадао у великим
мадима. Земљотрес је прошао с јаком х
и тутњавом. (М. Милојевић, свештеник).

Ниш. — У 3. с. 52 м. (?) по подне
тио се најпре врло слаб, а за тим јак
љотрес, који је трајао 7—8 сек. На неко
минута после тога осетио се слаб земљот
који је трајао више од 10 сек. Од шест
хата два су стала, слике на дувару и л
клатиле су се врло јако, ђулад од сата
рала су у стакло јако, те је изгледало
их изломити. На телеграфске апарате
имао никаквог утицаја. Хугови апарати,
су били у раду с Београдом и други с
фиском станицом, одмах су обустављени
се у исто време и тамо осетио исти зе
трес. На магнетну иглу нико, случајно,
обратио пажњу. Барометра нема овде
гласу једне депеше у Софији је баро
стајао на 766. Време је било прилично в
вито и прозрачно. Термометар је пока
8°R. Никакви особени звук није се чуо.
леграфска станица).

— У 2 с. 55 м. по подне био је зе
трес, који је трајао 10—15 сек. Правац
Ни пре, ни после потреса тутњаве није
(Желез. станица).

— У Нишу врло јак земљотрес у
и 40 м. по подне; трајао је 20—25 сек.
те нема никакве ни у околини. (Изв. н
мин. унутр. дела).

Поћај (окр. подрински). — После 3
подне била су два потреса, као љуљан
лађи, у правцу од С—Ј. (Мих. Симић, учи

Обреновац (окр. ваљев.). — У 2 с. и 50 по подне осетио се јак земљотрес и тра-
ο је пола минута. После тога у 3 с. опет, и веома слаб и трајао 2—3 сек. Магнетна игла јако скретала. Време је било лепо.
елеграф. станица).

Ораовица (окр. врањски). — У 3 с. по по-
е на желез. сату 2 с. и 58 м.) осетила су два таласаста потреса, у правцу Ј—С.
ови јачи, а други врло слаб. Нема штете.
арко Јевђеновић, учитељ).

Орашје (окр. подунав.). — Овде се осетио
ло јак земљотрес у 2 с. и 50 м. по подне трајао 35 сек. На магнетну иглу и апарате је имао никаквог утицаја, али је знатне
гете учинио телеграфским линијама поред
ке Мораве. Земља је распукнута, а у вре-
ну када је се први тресак осетио вода је песком помешана из пукотине шибала за
а метра у висину. Време је било тихо и ведро
и одмах за треском почео је дувати врло
, хладан северни ветар. Осетила се и јака
дземна тутњава. Земљотрес се чешће пута
нављао. (Телеграф. станица).

Осипаоница (окр. подунав.). — Данас се
тила четири потреса: у 2 с. и 51 м.; у
., 54 м. и 20 сек.; у 7 с. по подне кратак
12 с. ноћу јак и кратак. (Жел. станица).

Островица (окр. топлички). — У 3 с. по
дне био је земљотрес, у правцу З—И. Школ-
 се зграда зањуњала. Другог звука нисам
. Штете није било. (Н. Раденковић, учит.).

Охрид (окр. подрински). — По подне била
два потреса, први у 3 с. и 21 м., јак; а
ги, врло слаб, после 25 минута. Потрес је
ао од ЈИ стране и отишао у Срем. У том
утку осетио сам покрет тела напред, кубе
цркви тресло се, звонара се кретала у ЈИ
ацу. Нема штете. (У. Полеташевић, учит.)

Паланка (окр. подунавски) — У 3 с. по
е осетио се прво јак земљотрес, који је
о 30 сек., потом нека подземна тутњава
њање, које је трајало 1 мин. и 30 сек.
 је било ведро, али по мало ветровито.
раф. станица).

— Између 2 с. 40 м. и 3 сата по подне био је у Паланци земљотрес, у правцу ЈЗ. У атару Старог Аџибеговца и Велике Плане препукла је земља и вода прскала у вис 4—5 м. Избацивала је собом црн песак и ситан шљунак. Песак је заударао на сумпор. Бунари у Старом Аџибеговцу, који су били удаљени од реке Мораве 100 и више метара, засути су сви црним песком. Дубина бунара од 4 до 7—8 хвати. Пукотине су биле 20 см. широке, спојиле су се после два дана. Вода је јурила 4—5 минута. Други, таласасти, земљотрес трајао је 2—3 сек. Ноћу између 27. и 28. марта јавио се 5 пута. (Ђ. Ристић, ср. писар).

Параћин (окр. моравски). — У 2 с. и 47 м. по подне, када је дуварски сат стао, осетио се први пут веома јак земљотрес у правцу на ЈИ са СЗ.; у 2 с. и 55 м. по други пут; у 3 с. и 20 м. по трећи пут, а у 3 с. и 45 м. по четврти пут, но слабији. Истога дана појавио се такође слаб у 6 с. 45 м.; у 8 с., 9 с. и 10 с. Чуо се само тутањ тачно у 11 с. Први и најјачи потрес био је таласаст и трајао 40—50 сек., услед чега су зидови на телеграфској згради слабо пуцали. Остали су трајали мање, најдужи је био 7 сек. За време потреса, а и пре и после, дувао је јак северни ветар, било је сунце с облацима при хоризонту. Сваки је потрес пропраћен претходном, подземном тутњавом, која је код првог била врло јака. (Телеграф. станица).

— У 2 с. и 50 м. врло јак земљотрес. Димњаци су попадали, станица сва попуцала. Једна страна у опасности да не падне. (Жел. станица).

— По подне, око 3 с., био је земљотрес који је пореметио кров на неколиким кућама, а на железничкој станици пали су димњаци. Остале куће незнатно попуцале. У селу Шавцу западно од Параћина земља је нешто препукла и избијала је вода са песком, који је црникаст. Правац З—И. (Цвета Павловићева, учитељица).

— У 2 с. и 48 м. био је први земљотрес, а после овога врло често. Правац СИ. Пре потреса увек се чула подземна тутњава. Попадали димњаци са неколико кућа. Код села Шавца из пукотине избијала вода и песак. (М. Петровић, трговац).

— До сада (4 с. и 20 м. по подне) четири потреса. Најјачи први у 2 с. и 45 м., остали слабији. Неки димњаци пали. Станица ћупријска јаче оштећена, правац од СЗ. (Никола Ракић, предавач).

— По денеши из Ћуприје тамо пукотина услед земљотреса. Има избацаја. (Никола Ракић, предавач).

— Тачно у 2 и 45 м. по подне веома јак земљотрес са јаком подземном тутњавом, са северо западне стране; трајао 40—50 сек. На зградама тврдог материјала попуцали зидови. Знатније штете ако буде јавићу. („Видело", бр. 36., од 28. марта).

— У 2 с. 55 м., у 3 с. 20 м. по други пут у 3 с. 20 м. трећи пут, а у 3 с. 45 м. по четврти пут се појавио земљотрес но слабији. Штете има. („Видело", бр. 36, од 28. марта).

Петковица (окр. подрински). — Могло је бити око 5 час. по подне када се чула, у два маха, подземна тутњава и земља је пода мном два пут задрхтала. Први је потрес био јачи од другог. Дошао са З. отишао И. (Милан Симић, учитељ).

Петровац (окр. пожаревачки). — У 2 с. и 55 м. по подне појавио се јак земљотрес, који је од прилике трајао 15—18 сек. Телеграф. зграда, као и остале у овој варошици, попуцала је. Неке су и порушене. Време је било мутно и дувао је јак ветар. Земљотрес је пратила потмула грмљавина. Осим тога јавио се још неколико пута. (Телеграф. станица).

— Од земљотреса оџаци пали, цреп играо као оно новац на огрлицама кад женска игра. Правац му је био ЈИ—СЗ., а чула се и нека тутњава налик на ход железнице. Много тврдо озидане куће испуцале су. У близини Млаве показале су се пукотине, из којих је избачен при песак, који је заударао на сумпор. Лук,
посејан 26. марта, избачен је, скоро
површину леје. Стока поплашена. (Илиц
ковић, учитељ).

— Земљотресу који је дошао од
и трајао 30 сек., претходила је тутњав
од тврдог материјала испуцале на све
Оџаци су више од пола срушени. Пр
више кућа срозао на обе стране. Бил
котина 2 м. дужине, 1 м. дубине. И
излазила вода. Река се Млава врло м
буркала. (Лука Миладиновић, трговац

Пирот. — У 3 с. и 3. м. по подне
се у два размака доста јак земљотрес у
од З—И, и трајао је десетину секунд
мене на игли и барометру нису се мог
метити, јер одмах није обраћана пажња
је било променљиво и веома ветрови
какав се особени звук, за све то врем
чуо. (Телеграф. станица).

— Била су два потреса у разма
с. Цела се зграда љуљала, као лађа
пом мору. На учионици са западне
распукао се зид и то у правцу од Ј—С.
Јоковић, учитељ).

— У размаку од 1 сек. осетил
два потреса, први је трајао 1 сек., д
сек. Правац ЈЗ—СИ. Нема штете. Не
био је земљотрес ноћу у очи 28. (Ко
учитељ).

Пожаревац — Први и најјачи зе
осетио се у 2 с. и 55 м. по подне. Т
16 сек., а претходио му је јак подзем
Време је тихо, полуоблачно и доста
После 5 мин. појавио се опет, но сла
јао је 3 сек. Иза првог потреса пр
се да су бусоле неосетљивије. (Тел. с

— Данас у 2 с. и 55 м. по по
средњејевропском времену, осетио се
љотрес, који је трајао 15—20 сек.
кратког времена поновио се и траја
сек. Здање окружно јако се тресло
испуцало. На приватним домовима им
штете, многи оџаци попадали. Правац
С—Ј.— У Кучеву се појавио у 2 с.
трајао 1 м., а 5 м. доцније појавио

о 5 сек. У Жагубици и околини пое у 2 с. и 55 м. После 5 м. слабији. и је димњак на ондашњој школи. (Из- окруж. начелника министарству унуделаЉ.

И у Петровцу у 2 сах. и 50 мин. јак земљотрес. На цркви су јако ис- сводови; веће куће и среска канце- јако оштећене. Многи су димњаци по- . (Други изв. окр. начел. министарству (ела).

Начелник среза моравског јавља ми, јаког земљотреса, на неколико места, Ливадици и кључу жабарском до , куља густа плава течност из земље кој маси. Сељаци беже с фамилијама. трес се и сада једнако понавља. На- сам среском начелнику да одмах бе- а притече у помоћ. (Трећи изв. окр. .).

У 2 с. 50 м. осетио се јак земљотрес упцу. Зграде су незнатно поремећене. и 55 м. био је у Вел. Градишту к земљотрес да су многе зграде по- и неки делови кровова попадали. У о под. био је врло јак земљотрес у ру, трајао је неколико секунада и пов- се неколико пута. Куће све пореме- среска канцеларија и црква највише. је одмах затворена. Штета преко 50.000 Четврто извешће окр. начел. министар. а).

Кад се земљотрес десио на мом сату тада 3 с., 12 м. и 8 сек. а по теле- ом 2 с., 50 м. и 8 сек. Прво се чула а грмљавина, испочетка слабије, па по- јаче и јаче, а за тим настуни тала- отрес, који је трајао од прилике 8—10 ерен на коме Пожаревац лежи: 3—4 хумуса, за тим пљунак, па песак. Од е 10°/₀ камина порушено је у први а многим зградама показале су се пу- , а тако исто делимице и штукатори али. Земљотрес је дошао са З. а оти- а И. (Дим. Милошевић, инжињер).

— У 3 с. и 10 м. по под. осетио се појачи земљотрес, који се у 2 и 3 маха слабије понављао и који је готово сваку кућу у Пожаревцу мање више оштетио. („Дневни Лист“, бр. 69., од 1. априла 1893. год.).

Пожега (окр. ужички). — У 3 с. и 10 м. по под. осетио се јак земљотрес у два маха. Први је трајао до 15 сек., други 5. Дошао у правцу од И—З., и то у виду таласања услед чега дуварски сат стао. Време је било облачно. (Тел. станица).

Породин (окр. пожаревачки). — Данас у 3 с. по под. у нашем селу осетио се тако јак земљотрес да су се све куће, кафане, школе и црква јако распукле; димњаци са зграда попадали и друге штете почињене. У куће је врло несигурно више улазити. („Одјек“, бр. 62., од 1. априла 1893.).

Прилипац (окр. руднички). — Око 4 с. по сунчанику била су два потреса, први, јачи трајао је 15 сек., други 5 сек. Правац са С—Ј. Школа се љуљала, мапа кретала а висећи предмети клатили. (Т. Цветић, учитељ).

Причиновић (окр. подрински). — У 3 сах. и 10 м. осетио се један потрес од ЈЗ. Чула се и нека подземна тутњава, ово баш у време земљотреса. Пернада живина тражила је склоништа. (Павле Константиновић, учитељ).

Прокупље (окр. топлички). — У 2 с. и 55 м. по под. осетио се земљотрес, прилично јак, са потмулом тутњавом и трајао 8—10 сек. Време је било лепо, но хладно а у вече снег. (Тел. станица).

Пркиловица (окр. крушевачки). — У 2 с. и 48 м. по под. био је потрес, од ЈЗ—СИ. (Т. Маринковић, учитељ [1]).

Ражањ (окр. крушев.). — Овде се осетио земљотрес у 2 с. и 49 м. по под. у три маха. Земља се сва повијала ка И. и ка З., тако да су се лица, која су била окренута И. и З., кретала напред и назад. Трајао је 3—4 сек. На два су места прсли дувари на згради

[1]) Овај је господин штампао и један допис у „Дневном Листу“ (бр. 69. од 1. априла) о истом земљотресу.

телеграфској за 3—4 см. Сунце је грејало слабо и врло јак ветар дувао. Чуо се и јак звук, као кад пројури железничка локомотива. (Тел. станица).

— Земљотрес се осетио два пута у 3 с. и 55 м. по под. и у 8 с. у вече. Први трајао 8—10 сек. Дошао, изгледа, са С. стране. Зидови на неким тврђим зградама испуцали. (Н. Вељић, учитељ).

Рајковић (окр. ваљевски). — Од земљотреса, који је ишао у правцу ЈЗ—СИ, лампе се заљуљале, механска врата задрктала. Извор у селу Робајама, зван „Врело“, при потресу нагло је текао и мутан био. Доцније се избистрио, али сада јаче тече. Трајао је 4—6 сек. Други земљотрес ноћу између 27. и 28. марта. Подземне тутњаве није било. (Милан Драгојевић).

Рамаћа (окр. крагујев.). — Око 3 часа по подне била су два потреса. Први, дужи, дошао је са И. стране. Људи, који су били на пољу земљотрес нису осетили. У све три општине (рамаћској, добрачкој и шењској) није било никакве штете, док је у ближњем Кутлову било штете за неколико стотина динара. У селу В. Шењу две воде, „Топла“ и „Плића“, текле су мутне више од 24 сата. (Драгутин Глишић, учитељ).

— После 3 с. по под. осетио сам неко потмуло тутњање а за тим љуљање. Овога дана био је потрес три пута. Правац СИ—ЈЗ. Куће, више мање, прскале, ћерамиде са зграда падале. Предмети о дувару љуљали су се, а неки и падали. Стока је била поплашена. (Петар М. Суботић, свештеник).

Расница (окр. пиротски). — У 3 с. и 15 м. по под. задрхта школска зграда и у исто време чу се подземна тутњава. Потрес трајао 5—7 сек. Ја сам осетио само један потрес, премда неки веле да је било два. Чини ми се да је дошао од З. (Јовановић, учитељ).

Рача (окр. крагујев.). — У 2 с. и 52 м. по под. осетио се јак земљотрес, који је трајао 10 сек., други је следовао одмах, али мало слабији и од тог доба чешће се опажао. Правац од ЈИ—СЗ. За време трајања земљотреса релеј је био залепљен. Да ли је то било притиском тастера Крагујевца или Наталинаца, који су у то време радили, или не, не може се рећи. На магнетну иглу није утицао. Пре земљотреса било је ветровито, за тим натуштено, само за време земљотреса, као и после; осећала се у ваздуху као прашина и осећао се мирис барута. За време првог земљотреса чула се у истом правцу врло јака тутњава, а осећа се чешће потмуло брујање. Време једнако, али хладно, ветар дува. (Т. станица).

— Од потреса црква се љуљала, звона звонила. С куће пок. браће Павловића пале цигле, а са других попадало неколико оџака. Највише је оштећена црква. Правац И—З. Земљотрес трајао пун 1 мин. (Жив. М. Петковић).

Рашка (окр. руднички). — У 3 с. по под. појавио се земљотрес, који је трајао 1 м., за тим у 3 с. и 5 м. други, слабији, трајао 10 сек. Пре земљотреса чула се подземна тутњава. (Тел. станица).

Рготина (окр. црноречки). — Био сам на путу, на 5—6 км. од Зајечара. Земљотрес нисам осетио, само што ми је коњ у колима у то време (3 с. и 15 м.) прекорачио руду. У Вражогрнцу се љуљали кандило и полелеј. Тога дана, у размаку од 1 сата било је три потреса. Први је трајао 20 сек., други 10, трећи 4 сек. Правац потреса у Рготини С—И(?). Пре земљотреса чула се и подземна тутњава. У Рготини се срушио и један димњак, у селу Доњој Белој Реци река једна имала белу воду. (Цветко Петровић, учитељ).

Рековац (окр. моравски). — У 2 с. и 50 мин. по под. био је здраво јак земљотрес, са јаким звуком и трајао 2 (?) минута. Преко дана било је ведро и лепо време. (Тел. станица).

— У 2 с. и 50 м. био је таласасти земљотрес, који је трајао 10—15 сек. Од овога је падао креч с тавана у малим листићима и лампе су се кретале од СИ—ЈЗ. Сат на СИ. дувару стао. На једној кући пао димњак. Школа и неке кафане попуцале. Један се ћошак у школи, на СИ. страни, са свим одва-

у 3 с. и 27 м. по под. у 5 с. и 52 м. по под.
» 3 » » 29 » » » » 6 » » 2 » » »
» 3 » » 40 » » » » 6 » » 5 » » »
» 3 » » 46 » » » » 6 » » 6 » » »
» 3 » » 59 » » » » 6 » » 19 » » »
» 4 » » 19 » » » » 6 » » 49 » » »
» 4 » » 30 » » » » 7 » » 34 » » »
» 4 » » 39 » » » » 8 » » 17 » » »
» 5 » » 22 » » » » 8 » » 35 » » »
» 5 » » 25 » » » » 8 » » 46 » » »
» 5 » » 41 » » » » 9 » » 50 » » »
» 5 » » 51 » » » » 10 » » 30 » » »

Најачи је био први потрес. (Живан Михаиловић, предавач).

— У први мах се чуло да је ова варош сравњена са земљом. Али деснпе људи с лица места гласе утешније. Велики је број кућа испрепуцалих и срушених, и становништво проводи ноћи под ведрим небом. Неки су се склонили у брда због јаких потреса. Земља је била на неколико места испрскала. Из тих пукотина избијала је вода у вис за читава два метра. Потрес за потресом долазио је, али све слабији од првих. После 2 сата, дакле у 5 с. по под., дошао је један јак потрес, који је сленио све пукотине. („Видело“, бр. 37., од 31. марта 93. год.).

— Варош Свилајнац и околину снашла је катастрофа каква се у Србији није запамтила. — У 2 с. и 45 м. по под. осетио се тако јак земљотрес, да нема зграде која је читава остала, многе су тако испуцале да нису за обитавање, а неколике су са свим порушене. Торањ на цркви препукао је. У вароши и путем идући Морави на многим местима прсла је земља и избацила воду и црн песак, који заудара на сумпор. Из неких бунара појурила је вода на поље. На једном крају вароши отворио се слаб извор киселе воде(?). Био је један смртни случај и неколико са лаким повредама. Штета биће до 150.000 дин. После првог земљотреса, који је био најјачи, испочетка скоро сваких пет минута, понављали су се слабији потреси, па све ређи и ређи, који се непрестано осећају
до овог часа (10 с. и 45 м., 28. марта) када
ово јављам. Први потрес трајао је пуних
минута (?!), а остали по неколико секуна
Сем првог знатне је јачине био и потре
11 с. и 50 м. по под. истога дана. Пра
ових земљотреса био је ЈЗ—СИ (исти ка
онај који се осетио овде 1. марта ове го
Начин кретања ових земљотреса био је
ласаст, сем два за које се може рећи да
били такозвани „stossweise“. („Видело“ бр.
од 31. марта 1893. год.).

Седлари (окр. моравски). — У 3 с. и 1
по под. осетио сам земљотрес од СЗ., а
овога на 2 сек. као неку грмљавину. За вр
потреса добро сам приметио мала испупче
на равној школској авлији. Земљотрес је т
јао 4—6 сек. Због овога пала је многа
рамида с кућа, а оџаци готово сви. Од згр
нао је један кош на ЈИ. Пукотина има
више поред Ресаве. Све иду паралелно
њом. Дугачке су од 1—10 м. Ширина им
од $1/2$—3 дм. Најдубља пукотина износи
Из пукотина није ништа излазило. По це
селу избијала је вода из земље и на не
местима избацила песак. Сва та места с
управно на правац земљотреса. Ствари
орманима већином су падале на ЈИ. Вод
Ресави, после земљотреса, била је мутна
орање. Бунари су били са свим пуни. Из
ких истицала вода као из извора. Неки
били засути до половине песком; пошт
песак извађен воде није било. После пр
земљотреса била су још три слабија: у
23 м., у $1/2$ 4 с. и 4 с. А између ова
земљотреса земља је непрестано дрхтала.
сле 4 с. неприметно се умирила. У пол
сати био је један јачи од горња три. Н
између 27. и 28. било је 9 потреса, (а
причању сељака 48). Један од ових би
врло јак, да су ћерамиде с кућа понова
дале. (Сава Марковић, учитељ).

Сењски Рудник (окр. моравски). — Да
око 2 с. и 50 м. по подне овде на Сењс
Руднику осетио се јак земљотрес, кој
трајао око 10 сек. Услед овога радници

рудника сви побегли, и ни један неће да ади, тако, да се за данас продукција угља ора обуставити, о чему се учтиво извештава осподин министар. Опширнији извештај потом. (Телегр. извештај управника рудника министарству привреде).

— У 2 с. и 50 м. по подне, по желез. ату, био је јак земљотрес, са претходном подемном тутњавом. Куће и димњаци попуцали, реп се срозао на ниже. Сем тога било је отреса у 6 с. и 40 м.; у 7 с. 10 м.; 7 с., 2 м. 30 сек.; у 7 с., 17 м. и 30 сек. и у 7 с и 5 м. — Приметио сам да се пилићи нису изели после 21 дан, већ после 24 дана. (Доривој Затежић, земљомер).

Сибница (окр. моравски). — Око 8 с. по одне био је јак земљотрес. Ноћу опазио сам потреса. Претпоследњи био је најјачи. (М. илосављевић, учитељ).

Сикирица (окр. моравски). — У 2 с. и 50 био је врло јак земљотрес, трајао 1 мин. танична зграда јако оштећена, зидови попуцали, штукатори попадали. Истога дана пововио се четири пута. (Желез. станица).

Сићево (окр. топлички). — У 3 с. и 48 м. подне био је земљотрес, који је трајао 9 к. Одмах други потрес, трајао 12 сек. Оба шла од ЈЗ. (Желез. станица).

Славковци (окр. ваљевски). — Земљотрес осетио као дрхтавица и није био сувише к. Срушила се једна кречна стена у понор, личине једне обичне једноспратне куће. Зид цркви мало препукао у правцу од крова земљи. На једном извору потекла је црна вода и као такова текла један дан, а тим се избистрила. (М. Ђукановић, учитељ).

Слепчевић (окр. подрински). — У 2. с. и м. осетила су се два потреса. Други је био обији од првог девет пута. У селу мом није ло никакве друге штете, само што се срушио стари вајат (био је од брвана) Остоје тровића а његов син, ђак основне школе, игравши се у истој авлији, пао је обнезнањен, после је себи дошао и дигао се. Клатиле су се вериге, лампе, кандила, а животиње поплашиле. (Р. Ковачевић, учитељ).

Смедерево (окр. подунавски). — Земљотрес се појавио у 3 с. и 5 м. по подне, трајао је 45—50 сек. Том приликом пореметио је зграду у којој је ова станица. Њему је претходила тутњава налик на грмљавину. Време је било ветровито, а небо местимице превучено танким облаком, што је остало непромењено за дуго. После 10—15 м поновио се, но много слабији и трајао 4—5 сек. Није се приметио никакав утицај на апаратима нити на магнетној игли. (Телеграф. станица).

— Приликом земљотреса порушен један димњак на овој станици. Штета 40 динара. (Желез. станица).

— Данас у 3 с. и 28 м. по подне био је овде јак земљотрес и трајао је читава 2 мин (!), а за тим одмах у 3 с. и 34 м. други од 10 сек., али слабији од првога. Он је се осећао и у кући и на пољу, а био је са малом тутњавом. Зграде су се тресле и леп отпадао. Да ли има штете за сада се не зна. Долазио је од ЈИ. (Изв. окр. начел. минист. унутр. дела).

Соко Бања (окр. тимочки). — Земљотрес се осетио у 2 с. и 54 м. по подне. Осетио се доста јако дрмајући. Трајао 10—12 сек. У штацији није учинио никакве промене, сем што је стао сат. За време земљотреса било је ветровито време. Пред сам земљотрес чуло се потмуло брујање. На апарат није имао утицаја. Магнетна игла није опажана. (Телеграф. станица).

— У 2 с. и 48 м. по подне, по мом сату, био је земљотрес, који је трајао 5—6 сек. Предмети су се љуљали. Правац не знам. (Св. Аранђеловић, учитељ).

Сталаћ (окр. крушев.). — У 2 с., 50 м., и 26 сек. осетио се јак земљотрес у правцу од ЈИ., трајао је 15—20 сек. Потрес сувише јак. Бусолу сасвим демагнетисао. Време чисто, са доста јаким ветром. Чуо се особени звук, као кола чији су точкови гумом опто-

чени. Правац вертикалан — оздо на више. (Телеграф. станица).

— У 2. с. и 50 м. чу се најпре нека необична тутњава, па онда потрес, који је трајао до 5 сек. Правац потресу И—З. Зидане куће испуцале. На станици оштећени оџаци. (Спира Илић, учитељ).

Стари Аџибеговац (окр. подунавски). — Око 3 с. по подне био је јак земљотрес у два маха, први пут веома јак и трајао је око 1 м., а други пут, после 1 сата, слабији трајао је око $\frac{1}{2}$ минута. Пре потреса чуо се неки звук, као кад би железница поред човека projурила. Земља је у овом селу пропчуља, пескуша и мулак, али су потреси свуда једнаки били. Земљотрес је потискивао обично од З. ка И. страни. Од земљотреса многе се ћерамиде покренуле а негде и сасвим сјуриле. Има зграда, нарочито кошева, које су сасвим попадале. Зидане куће и цркве пуцале су по највише са западне и источне стране. Земља на многим местима испуцала — у правцу од И—З — и кроз пукотине излазила вода и песак. Колико су пукотине дубоке нисам испитивао, а широке су по негде по $\frac{1}{2}$ мет., а по негде 2—20 см. Избацивање воде са песком бивало је по свима пукотинама. Неки су бунари сасвим засути песком, а кључало је на много места и у самој реци Морави. Неке су пукотине биле дугачке по 300—400 мет., а неке опет по 4—5 м. На једном месту, које се зове: „Мличина," сишла је земља око пола метра доле на западној страни, а на источној остала равна. Песак је у разним бојама: жут, бео, плавичаст а често и црн. (Мата Аћимовић, општ. писар).

— Око 3 с. по подне у С. Аџибеговцу био је јак земљотрес, који се неколико пута понављао, но само лакше од првог потреса. Земљотрес овај учинио је знатну штету свима у опште зградама (ни једна кућа није остала здрава), јер се готово свима ћерамида с крова поместила и на земљу попадала а на многим местима и оџаци порушили. Црква је испуцала на више места и мора се инжињерски прегледати. На онижим местима и кључевима, земља је у време првог п испуцала тако, да су из пукотина јурил и песак по 4—5 мет. у висину за 4- па је затим поступно престала. Земљот непрестано појављује. Жртава није ни било ни у људима ни у стоци. Народ ста уплашен. Многи су били напустил станове, па су са породицама у брдо п (Изв. нач. окр. мин. унутр. дела).

Страгаре (окр. крагујев.). — У 3 с м. по подне седео сам на горњем спра се од једном зачу звека тепсија, бак т. д. Земљотрес је дошао од ЈЗ. Штет (С. Бојовић, званичник).

— У 3 с. и 27 м. по подне био стану, кад се од једном зачу нека н тутњава, као да батерија јури преко дугачке ћуприје, и цела се зграда зати љуљати. Земљотрес је био два пута. I трајао 2 м. (?), други 5 сек. У Масло била је већа штета него у Страгарима. вом месту пао је један димњак. Једн веку, који је зидао кућу, испала је сва између дирека. У Страгарима једном пали шапавци из тавана и ништа виш слошево лежи пола на мочарном зем. а пола на иловачи. Правац земљотреса СЗ. (Г. Лазаревић, учитељ).

Студена (окр. пиротски). — Око 3½ подне осетила су се три потреса. Прв јачи, трајао је 3—5 сек.; потисак је с јужне стране; за овим пауза од 2 други, слабији, трајао пола мин. Посл мин. трећи потрес, налик на први, а бији. (М. Митровић, учитељ).

Ступичевићи (окр. ужички). — Зем се осетио у 3 с. по подне. Потреса с два. Први је трајао до 10 сек., а д осетио после 4 мин., био је слабији и је 4 сек. И један и други земљотрес се као нагибање од ЈЗ—СИ и никакве није причинио. На исти начин био је трес и у целој околини варошице . (Влад. Илић, учитељ).

Суботица (окр. подрински). — У тренутку д се јавио земљотрес осетио сам несвестицу у први мах помислих да је то болест, но д погледах у земљу, приметих да се она ећe, од прилике тако као буре на каквој ди. Земљиште на коме сам био јесте висован, а земља је бела — грабовача. (Јероје Лукић, земљоделац).

Сурдулица (окр. врањски). — Овде се осео врло слаб земљотрес у 2 с. и 50 м. по дне, а трајао је од прилике 5 сек. Никакве омене у телеграфу није учинио, сем што сат померио са свога места на дувару и ао. (Телеграф. станица).

— Око 3 с. и 15 м. по подне осетила се, у размаку од неколико секунда, два треса као дрхтавица. Од њих се покућанво тресло. Тутњава се није чула. Штете ма. (К. Јовановић, учитељ).

Текија (окр. крајински). — У 2 с и 45 м. подне појавио се јак земљотрес и трајао 15—20 сек. С почетка потмула тутњава, слабије љуљање а за тим јак земљотрес, ко да се за 10 сек. сва зграда из основа љала и тресла. Време је било мирно и лепо. телеграфским апаратима није никакву проу учинио. (Телеграф. станица).

— У 3 с. и 5 м. по подне десно се земтрес, правца ЈИ—СЗ, а пре њега чуо се к налик на пуцњаву топова у врло великој нни. Од потреса пао само један оџак, а н је склон паду. У једној кавани зид на очној страни пукао. (В. Пантелић, учитељ).

Топола (окр. крагујевачки). — Први и нај земљотрес појавио се после подне око Трајао је 20—30 сек. За време његовог ања под земљом је клопарало, као кад езнички вагони пролазе кроз ришањски м, а над земљом приметило се неко пото зујање у виду ветра. Кућа где је телесмештен тресла се и пуцала. Време је и сувише хладно и сунце је грејало. Сем земљотрес се приметио, са свим слаб, 7, 9 и 11 с. ноћу. (Телеграф. станица).

Трепање (окр. моравски). — У 3 с. и 20 м. осетио се земљотрес, који је дошао у правцу С—Ј. Куће су испрскале одоздо на горе, и оџаци попадали. Вода у бунарима избила у врх сантрача, али за кратко време вратила се у првашњи положај. Земљиште је песковито. (П. Стрелић, учитељ).

Трстеник (окр. крушевачки). — Земљотрес се осетио овде у 2 с. и 50 м. после подне, са З—И., уз подземну тутњаву и трајао 3—4 сек. Промену није учинио никакву на апаратима Време је било лепо, но ветровито. (Телеграф. станица).

— Између 3 и $3^1/_2$ с. по подне осетио се земљотрес као потисак са стране. Дошао је, изгледа ми, са З. Чула се тутњава и тресак покућанства. (Видосава Обрадовићева, учитељица).

Трњане (окр. крајински). — У 3 с. 15 м. по подне била су два потреса. Први је трајао 25—30 сек., други 5—10 сек. Дошао је од СИ. Од потреса у школској згради пукао дувар. (П. Томић, учитељ).

Ћуприја. — У 3 с. по подне појавио се јак земљотрес и трајао 15 сек.; није имао утицаја на апарате, као ни на магнетну иглу. Затим у 3 с. и 15 м. слабији, трајао 3 сек. У 3 с. и 40 м. слаб, трајао 2 сек.; у 5 с. и 45 м. слаб, трајао 1 сек. У 8 с. 45 м. слаб, трајао 1 сек. У 10 с. и 15 м. слаб, трајао 2 сек.; у 11 с. и 15 мин. јачи, трајао 6 сек. Време је било овог дана у 7 с. у вече ветровито, затим киша до 11 с., а после опет ветар. (Телеграф. станица).

— Јак земљотрес. Станица врло поремећена. Ћупријски шеф рањен од цигље. Мост на Морави здрав. (Извеш. секционог инжињера глав. дирекцији желез.)

— Јак земљотрес. Велика станична зграда врло поремећена. Остале зграде попустиле незнатно. У Сењу стражара поремећена тако, да сам десетара деложирао. У вароши све куће попуцале. Влада паника! (П. изв. секц. инжињера).

— Услед јаког земљотреса станична је зграда повређена тако, да како особљу, тако и путницима, на моју одговорност, не смем дозволити боравлење у истој. (Извештај шефа станице главној железн. дирекцији).

— 27. били су потреси: у 2 с. и 59 м. по подне врло јак, трајао 15 сек.; у 3 с. слаб, с малом тутњавом, трајао 3 сек.; у 3 с. и 10 м. слаб, трајао 3 сек.; у 3 с. и 35 м. слаб, трајао 1 1/2 сек.; у 6 с. 45 м. слаб, трајао 1 сек.; у 8 с. и 40 м. слаб, трајао 1 сек.; у 10 с. и 10 м. слаб, трајао 2 сек.; у 11 с. и 15 м. трајао 6 сек. Овај последњи био је по јачини приближан првом. (Железничка станица).

— Данас у 3 с. по подне осетио се у овој вароши врло јак земљотрес од кога су многе куће и зграде покварене и испуцале. Окружно начелство све је испуцало, три оџака пала, стреја над вратима срушила се, у архиви фасцикле све попадале на патос, и у опште свуда у здању где што на дувару стоји пало. Железничка је станица сва испуцала. Земљотрес је трајао до 1 м. Поред овога осетила су се још у 3 маха, у врло кратком размаку, но сва три слабија од првог. Причињена штета јавиће се накнадно. Смртних случајева није било. (Извештај окр. начелн. министар. унутр. дела).

— У ади државној приликом земљотреса препукла је земља у дужини 100 мет. Из те пукотине избија вода, нека маса боје оловне налик на песак. Маса је боје жуте, која кад се између прстију протре осећа се као пепео. У пукотини, а дубини од 2 метра, стоји вода. У вароши је страх овладао. (II. извеш. окр. начал. министар.).

— Штете је било највише у суботу по подне; начелство порушено тако, да је, по мњењу инжињерском, неприступачно за рад и од г. министра тражена комисија за преглед. Исто су тако оштећене и остале зграде — испрскале и димњаци попадали. Земљотреси се често јављају, но слабији и нема од њих штете. У државној ади, где је пукотина, престала је течност да ради и избачена маса стоји у виду песка. (III. изв.
начелника).

— У околини Шавца од земљот
појавила се пукотина, са особинама као
ади. Пукотина иде у правцу од С—Ј., и
хвата у дужину до 300 мет. Ширина је
котине мала. Пукотина ова појавила се у
првог земљотреса. Песак је. свом дужин
ширином, избачен и изгледа као и онај у
(IV. изв. началн. министар.).

— Начелник среза ресавског јавља:
је у вароши Свилајнцу био јак земљот
који је доста причинио штете. Зна се за ј
смртни случај. Земља на више места пу
(V. изв. окр. началн. министар.)

— Лазар Марјановић из Великог П
вића овог ми часа јавља, да је Велики
повић, од земљотреса сав порушен. (Изв
начел. среза беличког мин. унутр. дела).

— Начелник ресавски јавља, да је
чиновника у Велики Поповић, и по
гову извешћу стање је од земљотреса
„Већи број кућа, дућана, механа пору
Грађани су се иселили у брда.“ Чиновн
предузео потребне мере, да не би било к
и грабежа. (Изв. окр. начел. минист.)

— Начелник среза параћинског јавља
је данас у 2 с. и 45 м. био јак земљо
који је трајао 40—45 сек. Правац СЗ—
Штете има и јавиће се накнадно. (Нач
окр. министру).

— Земљотреса је било у Ћуприји и
лини: у 2 с. и 50 м.; у 3 с. и 10 м.; у
и 20 м.; у 3 с. и 35 м.; у 5 с. и 40 м.; у 6 с.
м.; у 7 с.; 8 с.; 9 с. и 5 м.; 9 с. и 32 м.;
и 15 м.; 10 с. и 45 м. и у 11 с. и 15 м.
је био јак, остали слабији. Правац ЈЗ—
Сви су са тутњавом. Увек се чује као д
кне топ у земљи па онда потрес. У ресав
срезу све су зграде поремећене и неупот
љиве за обитавање, а у параћинском
повређене. У ресавском срезу, где се јав
најјачи земљотреси, земљиште је песков
у опште без камена, тако исто и у Ћуп
У државној ади код Ћуприје препукла је

ла, а у Медвеђи, Вел. Поповићу и оближњим селима свуда је испуцала и вода јурила у вис. Пукотина има до 2 дм. ширине. (П. Радосављевић, економ у добричевској ергели).

— Пауна Јанковића из Јасенова пригнсла је зграда, која је пала од земљотреса, и он је умјо. (Изв. окр. начел. министарст.).

— Од земљотреса 27. марта у општини суботичкој пала је воденица и у истој на месту погинуо Јован Милић из истог села, који је после неколико сати умјо. (Изв. окр. начел. министарству).

— У моменту земљотреса ја сам се возио чамцем по реци Раваници — ка ушћу. Кад сам био у близини Мораве до 50 м. чух јаку ломљаву и грмљаву са СЗ., дигох се у чамцу да видим шта је, и ја лепо видех да се река покрену прво у леву за тим у десну страну и тополе на левој обали реке савише се и пођоше врх мене 2—3 мет., у том моменту чамац удари у обалу. Вода је по свршетку труса била са свим немирна. (Б. Пичић).

Уб (окр. ваљевски) — У 2 с. и 55 м. по под., у које је време и телеграфски сат стао, био је јак земљотрес, који је трајао 20—25 сек., и одмах за овим други, али с малом снагом и трајањем од 5—7 сек. У почетку овога земљотреса зграда, астали и остали предмети јако су се тресли, леп (малтер) са зида опао. Бусоле су биле искључене. Време је било лепо и с ветром. (Тел. стан.).

Ужице. — У 2 с. и 49 м. по под. осетио се земљотрес прилично јак. Зграда се тресла, а тако исто астали и ормани. Трајао је 4—5 сек. Промене није било никакве у телеграфској станици. На магнетну иглу и апарате није утицао. За време земљотреса дувао је северни ветар, а било је хладно и облачно. (Тел. станица).

— Данас у 2³/₄ с. по под. осетио се овде у Косјерићу и Ивањици врло јак земљотрес, који је трајао неколико секунада. Штете нема никакве. (Извешт. округ. начел. министарству).

Умка (окр. подунав.). — Први пут примећен је врло јак земљотрес тачно у 2 с. и 52 м. по под. Он се осетио у правцу СЗ., а трајао је од прилике 10—12 сек. Промене у станици није учинио никакве, сем што је станични сахат, услед јаког потреса саме зграде, престао радити. Утицаја на апарате телеграфске није имао никаквог, тако исто ни на магнетну иглу, јер ју је земљотрес случајно у искључењу застао. На барометру такође промене није било. За време трајања земљотреса време је било са свим мутно: небо од СИ. стране било је густим облаком превучено. Ветра је било доста јаког, који долазаше са И. стране, али не тако хладног, нарочито је јачи био пред што ће сам земљотрес да настуши. После овог одмах је био тишији и топлији. Сем потреса зграда и предмета у њима, никакви други звук није се чуо. (Тел. станица).

Умчари (окр. подунавски). — Око 3 с. по под. осетила су се, у размаку од неколико минута, два потреса. Први је био дужи и јачи, а други краћи и слабији. Од земљотреса није било велике штете. Пао је на једној кући димњак, а на другој покривач од димњака. Лампе су се кретале у правцу СИ —ЈЗ. У осам часова у вече осетио се опет мали потрес, а веле да их је било и око пола ноћи. (Тел. станица).

Царина (Пецка, окр. ваљев.). — У 3 с. и 35 мин. по подне чула се само треска прозора на механи. Штете нема. (Бор. Пантелић, учитељ).

Црквенац (окр. морав.). — Од потреса попадало доста димњака. Школа испуцала сва, леп на неким местима пао. Звонара на школи накривила се на западну страну. Један димњак пао на север, а један преломио се испод крова и окренуо се на југ. Лавеж паса, као да је неко цело село запалио. На старом Моравишту (кључанско блато) земља препукла за 1 дм. и вода се разлила, а око пукотине леже читаве гомилице модрог песка. Чобанче, које се десило на том месту, било је мокро

до појаса од воде, која му је испод самих ногу куљнула. (Рап. Ранић, учитељ).

Црна Бара (окр. подрински). — Око 3 с. по под. осетила сам несвестицу у два маха и тресак покућанства. Штете нема. (Персида Струнџалићева, учитељица).

Црна Трава (окр. пиротски). — У 3 с. осетио се један потрес, који је трајао 5—6 сек. Правац од С—Ј. Никакав се тутањ није осетио. Нема штете. (Јов. С. Поповић, учит.).

Црнуће (окр. пожаревач.). — Чуо сам да се у Малом Црнућу појавио неки песак из земље, за то одем тамо да видим. Учитељ из тога села причаше ми, да је у дворишту школском избио песак са водом. Кад сам исти разгледао, видео сам да је са дна речног корита Млаве, која тече до на 8 метара далеко од лица места. Даље, сељаци тога села причаху ми, да су се на имању г. Игњата Бајлона, у истом селу, појавиле велике пукотине у земљи, из којих је избио песак на површину. Један очевидац причао ми је успут, да је тада шикнула вода из пукотине до на 2 мет. у висину. Одем тамо да видим и ево шта сам нашао: једну пукотину rs (в. сл. 1.) од 10 м. дужине, 40 см. ширине и 1,5 м. дубине. Поред исте, више и ниже, налазе се и друге, али мање. Карактеристично је што сам приметио — река овде кривуда — да те пукотине теку више мање паралелно с реком и од ње су 3—10 мет. удаљане. Поред пукотина са обе стране налази се фини песак, по боји на неким местима сив, а на неким црвенкаст.

За овај случај моје је мишљење: у току времена вода је подривала обалу реке код cv (сл. 2.) и допрла, рецимо до e. Услед потреса, који се десио 27. марта, призма земље са основицом $ceg'x$ (сл. 3.) а висином rs (сл. 1.) оцепила се од eh' (сл. 3.) и својим базисом ce (сл. 3.) пала на површину ve (сл. 2.)— у хоризонталној пројекцији $rstu$ (сл. 1.). При том се показала на површини пукотина $d'h'$ (сл. 3.) по дужини толика, колико је испод призме вода дуж реке подлокала. Падом горње призме на површину

ve стављена је количина воде у тространој
зми — са основицом cve (сл. 2.) и вис
rs (сл. 1.) — у кретање, и немајући гд
се код c (сл. 3). врати натраг у речно
рито, избила је кроз пукотину $g'h'$ (сл. 3
једно са песком, који се ту налазио. Збо
менутог пада пак, вода је зато високо
нула кроз пукотину $g'h'$, као што очев
прича. Пошто је земљотрес престао, вод
кроз поре на површини оцедила а пес
је остао око пукотина. Што је пак на н
местима сив, а на неким црвенкаст, то д
од терена преко којих Млава тече. У
селу порушени су димњаци до 60%. I
саграђена црква сва је испуцала одоз
ниже и прети највећом опасности. Ка
портал пред црквом, са два тесана сту
гранита, сурвао се на обе стране од с
ница и потпуно је разрушен. У селу С
ковцу такође је много димњака пору
(Дим. В. Милошевић, инжињер).

Чајетина (окр. ужички). — Земљотр
осетио у 2 с. и 25 м. по под. и трајао
Од тога часа магнетна игла није при
никако скретала и тек сутра дан, пош
понова магнетисана, отпочела је пор
кретати се. Других промена на апарату
било. Време је било мутно и облачно а
је силан ветар. Никакав звук није се чу
станица).

— За време земљотреса био сам у
и нисам га осетио. По причању био је д
вица. Нема никакве штете; чак једна
тара близу школе, склона паду, није
Земљиште је серпентин. (Ђ. Поповић, учи

Чачак. — Земљотрес је био у 2 с. и
по под.; дошао је од ЈИ и трајао 3—5
Никакву промену у штацији није учинио. I
је било чисто и ветровито. Никакви ос
звук није се чуо. (Т. станица).

— У 2 с. и 47 м. по под. осетио се
врло јак земљотрес, који је трајао 1 с
после неколико минута други, много м
краћи. Да ли се још где јавио и о ште
виће се доцније. (Изв. окр. начел. мини

— У целом овом округу осетио се врло к земљотрес око 3 с. по под. Штете друге ије учинио, у колико се до сад зна, до што овде и у Краљеву пала два оџака са ћа. (Службени извештај окруж. начел. министарству).

Читлук (окр. тимочки). — Око 3 с. по од. осетио се земљотрес, који је трајао 10 14 сек. Од потреса затресла се кућа и поћанство. Штете нема. (Сима Јеротић, учит.).

— Земљотрес сам осетио око 3 с. по од. Трајао је 10—12 сек., а дошао у правцу —СИ. Од потреса кретали су се предмети посуђе. У времену потреса један се сељак ивао на глави једнага крака Моравице и део да се сва вода у један мах замутила. Бирење ишло је постепено. (Мих. Јеврић, учит.).

Чумић (окр. крагујев.). — Око 3 с. по д. био је земљотрес у правцу Ј—С. Од њега рушили су се димњаци, а зидане куће прекле. (А. Рајчић, учитељ).

— Земљотрес се осетио око 3 с. по под. рушени су многи димњаци а зидови преали. (В. Катићева, учитељица).

Шабац. — У 2 с. и 50 м. по под. осеце овде јак земљотрес, који је трајао 5—6 . За цело време трајања магнетна је игла скретала. Дуварски је сат стао. Чула се а потмула тутњава. Време је било лепо. л. станица).

— У 2 с. и 50 м. по под. овде се осеврло јак земљотрес, који је трајао 5 сек., ле овога на 4 сек. понова и трајао је отлике 2 сек. (Нотица за телегр. штац. мит. унутр. дела).

— У 3 с. по под. био је земљотрес, од а су се предмети кретали а лампе клае. Правац С—Ј. (В. Љубичић, учитељ).

— У 3 с. и 20 м. по под., од прилике, сам у отвореном дворишту, добацујући ње једноме зидару. У тренутку кад сам у циглу $1^1/_2$ мет. у висину добацио мајру, осетио сам да сам се целим телом ао био за баченом циглом и то врло благо. шта више осетио нисам. Моја најстарија ћерка, ђак II. раз. полугимназ., била је тада код бунара и тек што је празну кофу до $1^1/_2$ мет. изнад водине површине у бунар спустила, у намери да воде извади, осетила је да се мотка од кофе у рукама, час на више час на ниже, трза. Кад је погледала воду смотрила је да из ње избијају клобуци, као даври, и одмах за тим заталасала се вода. Учинило јој се да вода расте, као оно млеко кад хоће да покипи. Боја јој је била мутна. У 4 с. вода је била мирна и као обично чиста. (Ј. Јуришић, гвожђ. трговац).

— У 2 с. и 5 м. јак земљотрес с југа, трајао је 4 сек. Поновио се после 4 м., али слаб. (М. Дукић, предавач).

— Око $3^1/_4$ с. по под. примећен је овде јак земљотрес у правцу И—З. Штета је незнатна. (Neue Freue Presse).

— У 3 с. и 20 м. по подне осетио се доста јак земљотрес, који је трајао 5 секунди. („Дневни Лист“, бр. 69., од 1. априла 1893.).

— У 3 с. и 17 м. по под. осетио се јак земљотрес у правцу југозападном. Трајао 5 сек. Штете нема. („Видело“, бр. 36., од 28. марта 1893.).

Шарбановац (окр. црноречки). — Око 3 сах. по под. осетио сам у Бољевцу, где сам тада био, земљотрес у виду дрхтавице, који је трајао 10—12 сек. Правац не знам. Чуо сам и подземну тутњаву. И у Шарбановцу се осетио. Од њега су две цигле са једнога димњака пале. Дете у колевци само се љуљало. (С. Илић, учитељ).

Шеварице (окр. подрински). — У 3 с. по подне осетила су се, у кратком размаку, два потреса. Правац С—Ј. Тутњава није се чула. Штете нема (Миленко Смиљковић, учитељ).

Штубик (окр. крајински). — У 3 с. и 20 м. по под. осетио се земљотрес, који је трајао од прилике 1 минут; после кратког времена поновио се још два пута. Пре земљотреса чула се потмула хука. Ценећи по љуљању лампе и кандила, правац је био Ј—С. Зидови су врло мало испуцали. (Ст. Дуцић, учитељ).

28. марта.

Алексинац. — У 12 с. пре подне осетио се земљотрес. (Тел. станица).

Аранђеловац. — У 1 с. по под. био је са свим слаб земљотрес. (Тел. станица).

Бадњевац. — Од првог, најјачег, земљотреса на Велику Суботу, па до 28. марта у јутру, док је сунце изашло, било је земљотреса готово сваког часа — некад слабији, некад јачи. Укупно 15 пута како су неки бележили.[1] (Д. Димитријевић, ђакон).

Баточина. — Целе ноћи, од 27. у вече па до зоре 28., било је мноштво земљотреса. Целе ноћи нисмо спавали и избројали смо око 30-тину. Јачи су били око 2 с. у зору, у 4 с. и 7 м. у јутру, а преко дан у 12 с. на подне. Тај је био кратак — 3—4 секунде. Цео тај дан тутњало је и тресло, кад јаче кад слабије, али никад као први пут (на В. Суботу). Потреса је, у разним размацима, било преко дан до 2 с. по под. на броју десетину. Нисам бележио сате, али кад год је био земљотрес у Свилајнцу и Јагодини, увек је у то време био и овде, но увек за један степен слабије но тамо. Правац увек од СЗ—ЈИ. Пукотине од првог труса само увећане потоњим земљотресима. (Ђуро Димитријевић, учитељ).

Борач (окр. крагујевачки). — Пред зору осетио се земљотрес, који је трајао 2 сек. (В. Милошевић, учитељ).

Бошњане (окр. морав.). — Овога дана било је више земљотреса. (М. Милошевић, учитељ).

Ваљево. — У 3 с. и 55 м. рано био је, по причању г. Ненадовића, тренутан, али врло јак земљотрес, јер је се кревет под њим врло јако љуљао и тресао. Трајао је више од 2 сек. (Љуб. Павловић, професор).

Влашка. — На сам дан Ускрса, око 4 с. у зору, приметио сам јаче љуљање земљино, које је било јаче него друго и треће од 27. (П. Поповић, свештеник).

Врчин (окр. подунавски). — У јутру, од прилике између 2 и 3 с., појавио се земљотрес, али у мањој мери него јуче. (М. …јовић, учитељ).

Врћеновица (окр. крушев.). — Ноћ… међу 28. и 29. неки веле да су осетил… …мљотрес. (С. Грбић, учитељ).

Голубац. — Око 12 с. земљотрес са … стране као и јуче. („Одјек“, бр. 62., … априла).

Гуча (окр. руднички). — Пред зору … 4 с., осетио се слаб потрес, који је т… 4—6 сек. Истог дана, око пола ноћи, … један, врло јак. Од овог последњег зе… треса нешто је цикнуло и заурлало, што … није имало обичај. (В. Мутавџић, учите…

Доње Видово (окр. моравски). — По… је било овога дана: у 8 с. пре подне, … трајао 20 сек.; у 11 с. пре под., слаб, т… 45 сек.; у 4 с. и 20 м. по под., слаб, т… 35 сек.; у 9 с. у вече, слаб, трајао 40 … (М. Веселиновић, учитељ).

Дупљане (окр. крајински) — У зору … тио се земљотрес, који је трајао 2—3 … (А. Максић, учитељ).

Жабари (окр. пожаревачки). — Овог… на забележено је: у 12 с. и 5 м., пре … само дулоли (тутњи); у 12 с. и 13 м. п… дне само тутњи; у 1 с. пре подне сам… тњи; тако исто у 1 с. и 4 м. и у 1 с. … пре подне; у 3 с. и 30 м. и у 3 с. 37 м … подне доста слаби потреси; у 3 с. и … јачи; даље у 3 с. и 47 м. доста слаб. … је потреса: у 6 с. и 22 м. слаб; у 8 с. … м., умерен; у 8 с. и 16 м. врло слаб; у … умерен. Исте јачине били су потреси: … с. и 5 м., 1 с. 50 м. и у 8 с. и 15 м. п… дне. (Телеграф. штација).

Жагубица. — Потреса је било: у 5 с. … с. и $11\frac{1}{4}$ с. пре подне и у 8 с. и 20 … подне; сви су слаби и трајали 2—3 сек. … леграф. станица).

Јагодина. — Кратког трајања појач… трес у 11 с. 55 м. по подне (Жел. ста…

Јунковац (окр. крагујевачки). — П… се осетио у 4 сах. изјутра. (С. Михаил… учитељ).

[1] В. потрес у овом месту под 19. априлом.

Кладурово (окр. пожарев.). — Земљотрес био око 9½ с. по подне. (Н. Цокић, општински писар).

Коњуси. — Око 9 сах. пре под. стајала ...м код цркве наслоњена на један дирек, од ...треса дирек ме одбаци од себе, а чула се ...да и тутњава испод земље. (М. Поповићева ...итељица).

Крагујевац. — У 2 с. и 55 м.; у 3 с. 39 ...; у 6 с. 44 м. и 8 с. и 44 м. пре подне ...ли су слаби потреси. Јак потрес био је у ... с., 53 м. и 20 сек. пре подне, а опет слаби 2 с. и 17 м. и 8 с. после подне. (Панајо...вић и Стојадиновић).

Крушевац. — У 8 с. пре подне био је ...аб потрес, у 12 с. и 10 м. по подне јачи ...трајао 1 сек. (Телеграф. станица).

— У 8 с. и 40 м. осетио се овде зем...трес. (Јеремић, судија).

Кула (окр. пожаревачки). — У 12 с. у ...дне осетио се земљотрес. (Д. Поповић, ...ном).

Лазаревац. — У 3 с. и 40 м. изјутра био слаб земљотрес, који је трајао 1 сек. (Т. ...ница).

Малча. — Осетила су се два земљотреса: ... с. изјутра и још један у 3½ с. по подне. ...Ристић, учитељ).

Међулужје. — По причању, био је око ...не земљотрес. (К. Васиљић, учитељ).

Метовница (окр. црноречки). — У зору, ... 2½ с., осетио се краћи и слабији зем...трес. (С. Дадић, учитељ).

Наталинци. — Овога дана било је земљо...са на подне и ноћу. (Тел. станица).

Неготин. — Земљотреса је било у 4 с. из...а и у 12 с. 21 м. по подне, овај се једва ...зио. (Мелентијевић, предавач).

Параћин. — У 3 с. 45 м. изјутра био је ...рес приличне јачине, у 6 с. 35 м. пре по... слабији, у 12 с. и 1 м. по подне јачи; у ... и у 4 с. и 20 м. по подне слабији, а у ... и 25 м. по подне јачи. Осим ових осе... су се ноћу између 28. и 29. слабији по...ни. (Телеграф. станица).

Пирот. — У 3 с. у јутру био је доста јак земљотрес, који ја нисам осетио. (М. Јосић, учитељ).

Пожаревац. — Земљотрес у Жабарима био је јутрос до 10 с. Водена маса у Ливадици и жабарском кључу, по извештају среског начелника, престала је синоћ. (Изв. окр. начел. минист.).

Прокупље. — У 3 с. и 55 м. пре подне осетио се слаб земљотрес, који је трајао 4—5 сек. (Телеграф. станица).

Прћиловица. — Осетила су се, у поноћ, три потреса, а после ових и у зору. (Т. Маринковић, учитељ).

Ражањ. — У 3½ с. у зору био је земљотрес. (Н. Вељић, учитељ).

Рајковић. — Преко ноћ било је слабијих потреса. (М. Драгојевић).

Рековац. — Преко ноћ била су 3 слабија земљотреса. (Телеграф. станица).

Рогљево. — У 1 с. изјутра осетио се земљотрес. (Н. Ђурић, учитељ).

Рудник. — У 3 с. и 30 м. пред зору осетио сам земљотрес. Био је доста јак и врата на кући тресао. Трајао је не пуна 2 сек. Штете није причинио никакве. Правац СЗ—ЈИ. (В. Цветковић, учитељ).

Сабанта (окр. крагујевачки). — И овог се дана земља тресла, само слабије него ли на Вел. Суботу. (К. Димитријевић, учитељ).

Свилајнац. — Земља се тресла:

У 1 с. и 30 м.	пре под.	у	8 с. и 9 м.	пре под.	
» 1 » » 50 »	»	»	8 » » 44 »	»	»
» 3 » » 35 »	»	»	9 » » 40 »	»	»
» 3 » » 36 »	»	»	10 » » 16 »	»	»
» 3 » » 40 »	»	»	12 » » 5 »	по под.	
» 3 » » 47 »	»	»	4 » » 13 »	»	»
» 6 » » 3 »	»	»	4 » » 20 »	»	»
» 6 » » 22 »	»	»	8 » » 30 »	»	»
» 6 » » 24 »	»	»	9 » » 30 »	»	»
» 7 » » 32 »	»	»	10 » » 40 »	»	»

Најјачи су били потреси у 1 с. и 50 м. пре подне и у 12 с. и 4 м. по подне. (Живан Михаиловић, предавач).

Седлари. — У $^1/_2$8 с. у јутру био је врло слаб потрес и трајао 3 сек.; у 2 с. по подне јачи, трајао 6 сек.; у 3 с. било је 5—6 тако рећи спојених и врло слабих. Размак између њих 1—2 сек., а трајали су по 2—3 сек. Око $^1/_2$9 с. у вече осетио се доста јак, који је трајао 4 сек. (С. Марковић, учитељ).

Сењски Рудник. — У вези јучерашње депеше управа јавља, да је синоћ било 11 пута земљотреса, који су трајали $^1/_2$—1 сек. Од јутрос било је 4 пута. У самом руднику није учињена никаква штета, али зграде у којима су канцеларије и чиновнички станови толико су препукле, да је услед честих земљотреса од јутрос несигурно у њима радити. С тога управа шаље овај телегр. извештај. (Извеш. управе сењских мајдана мин. нар. привреде).

Сибница. — Преко дана осетио сам земљотрес само један пут, а неки веле да их је било 2—3. (М. Милосављевић, учитељ).

Смедерево. — У 12 с. и 1 м., врло рано, био је веома слаб земљотрес и трајао 2—3 сек. (Телеграф. станици).

Странари. — У 4 с. у јутру био је доста јак земљотрес, а у 1 с. по подне мањи, без икакве штете. (Г. Лазаревић, учитељ).

Текија. — У 4 с. и 15 м. пре подне осетио се земљотрес, који је трајао 7 сек. (Тел. станица).

Топола. — Око 3 с. из јутра осетио се опет јак земљотрес и трајао 3—5 сек., а око 11 с. пред подне други, али са свим слаб. (Телегр. станица).

Трњане. — У зору осетио се слаб земљотрес. (П. Томић, учитељ).

Ћуприја. — Овога дана било је потреса: у 3 с. и 45 м. пре подне, слаб, трајао 2 сек.; у 4 с. и 5 м. пре подне, слаб, трајао 2 сек.; у 4 с. и 20 м. пре подне, слаб, трајао 1 сек.; у 6 с. и 3 м. пре подне, јачи, трајао 4 сек.; у 7 с. и 4 м. пре подне, слаб, трајао 1 сек.; у 11 с. и 15 м. пре подне, слаб, трајао 1 сек.; после подне: у 4 с. и 30 м., трајао 1 сек.; у 7 с. и 50 м. и у 10 с. по $^1/_4$ сек. Сва три била су слаба. (Телеграф. станица).

— У државној ади никаквих
нема. Стање је оно исто, које је већ
(Службени извешт. окр. начел. мини

— На телеграф. паредбу г. мин
данашњег, част ми је поднети след
вештај. Маса, која је услед земљо
Ливадици избила, боје је угасито п
без мириса налик на тињак песак. И
је трајало свега 8—10 м., а престало
гом потресу. Земљотрес траје и сад
се појављивао од јуче у 3 с. по под
овога тренутка кад извештај пишем
30 м. по подне) 42 пута, у разном
и јачини. Земљиште је равно, а где
избила то је на старом кориту Мор
Вода са песком избијала је у вис за
тра. Земља је препукла на 30—40 ме
котине широке до 8 м. и свуда је
бијала. Дужина пукотине не може
делити, јер су на више места извијуга
народа је велики страх и све је на
ван кућа и зграда. (Изв. окр. начал.
унутр. дела).

— Дознав да је у Јагодини
љотрес, отпутовао сам тамо и увери
да су све зграде од тврдог материјал
оштећене. Земљотрес се опажа, с вре
време, кад јаче, кад слабије. Гавра Јо
судија првостепеног суда погинуо ј
пада оџака Мите Вељковића кафец.
дине. Сва државна надлештва јако с
ћена. (Извешт. окруж. начел. минист
дела).

— Данас у 4 с. и четврт пре по
тио се земљотрес, но не тако јак. (Изв
начелника).

— Вечерас у 8 с. и 20 м. био
врло мали земљотрес. Значајних п
сад нема. (Изв. окр. начелника).

— У Ћуприји и околини било је
треса: у 3 с. и 50 м.; у 3 с. 55 м.;
с. 3 м.; 5 с. 23 м.; 6 с. и 43 м.; 8
м.; 10 с. и 20 м.; 10 с. 43 м.; 11 с.
11 с. 52 м. — сви пре подне. После п
4 с. и 18 м., 4 с. и 48 м.; 7 с. 21

м. и 11 с. и 32 м. Правац свима ЈИ—СЗ. ѧв. Радосављевић, економ).

Уб. — Између 3 и 4 с. изјутра био је ѧљотрес. (Т. станица).

Читлук. — У зору се осетио слаб земтрес. (Јеврић, учитељ).

Шарбановац. — Ноћу између 11 с. пре 2 с. после пола ноћи осетио се земљотрес. Илић, учитељ).

29. марта.

Алексинац. — Око 3 с. из јутра био је мљотрес. (М. Алексић, свештеник).

Аранђеловац. — У 3 с. и 55 м. изјутра о је доста јак земљотрес и трајао 2 сек.; 11 с. и 50 м. по под. слабији, трајао 2 сек.; одмах за тим још 3 пута, али врло слаби. . станица).

Багрдан. — У 11 с. и 55 м. пре под. етио се земљотрес, који је дошао у правцу (вальда ЈЗ.?) —СИ. (Жел. стан.).

Баталаге. — Око 3 с. изјутра осетио се мљотрес од 2 сек. трајања (С. Маринчевић, штељ).

Брђани. — Пред зору, око 4 с., осетио слаб потрес. (Д. Зисић, учитељ).

Брза Паланка. — Пред зору, у 3 с. и м., приметио се потрес, који је трајао 12 ек. (Т. стан.).

Брус. — Земљотрес се поновио у зору. розори на мом стану тресли су се мало. (В. олубовић, учитељ).

Ваљево. — Око 11 часова ноћу био је врло слаб, једва приметан, потрес. Највише да је трајао 2 сек. (Љ. Павловић, професор).

Витошевац (окр. крушевачки). — Изјутра г свануће био је јак земљотрес. Три пута се ревет пода мном дрмнуо. (М. Петровић, учит.).

Доња Мутница. — Овога дана било је 3 потреса. (Ј. Ербец, учитељ).

Доње Видово. — У 4 с. пре под. био је ично јак земљотрес и трајао је 40 сек.; с. пре под. слаб, трајање исто; у 6 с. и м. по под. слаб и трајао 20 сек. (М. Веновић, учитељ).

Дивљане. — У 4 с. осетио сам подужи, таласасти земљотрес, који ме је из сна пробудио. (Ј. Пунић, бив. практикант).

Голубац. — Причају мештани, да се од првог земљотреса опажају, и дању и ноћу, по неколико пути мањи и врло слаби потреси, који трају 2—3 сек. (Тел. стан.).

Градиште. — Потрес се осетио у 12 с. и 10 м. рано у јутру, а у 4 с. био је јак. (Тел. станица).

Драча. — Ноћу у 2 с. осетио се потрес. (Л. Лазаревић, учитељ).

Жабари (окр. пожарев.). — Потреса је било пре под.: у 1. с. и 35 м.; у 3 с. и 10 м.; у 3 с. и 20 м. — сви умерене јачине, у 4 с. и 22 м.; у 4 с. и 30 м.; у 5 с. и 55 м. и у 8 с. и 15 м. — сви слаби. После подне: у 4 с. и 42 м., умерене јачине и у 4 с. и 4 м. и 11 с. и 50 м., слаби. (Т. станица).

— Земљотрес једнако траје, али слаб, а овога часа (5 с. по под.) појавио се доста јак и трајао 2—3 сек. Јутрос у $3^1/_2$ с. био је врло јак и трајао 3—4 сек. Потмула тутњава једнако се чује. (Изв. среског начел. мин. ун. дела).

Ивањица. — У 3 с. и 25 м. пре под. био је слаб земљотрес, који је трајао 3 сек. У 11 с. и 57 м. по под. осетио се јак потрес. Трајао 4 сек. (Тел. станица).

Јагодина. — У 1 с. и 16 м. и око 3 с. и 50 м. по под., осетила су се два јака, али кратког трајања земљотреса. Пукотине на зидовима у горњем спрату много су се продужиле. Потреси долазе са ЈИ. стране. (Железничка станица).

Јунковац. — У $3^1/_2$ с у јутру осетио се доста јак потрес, који је трајао 4—6 сек., а а у $11^1/_2$ сах. пред поноћ био је други, али слаб. (С. Михаиловић, учитељ).

Књажевац. — У 3 с. и 35 м. јак потрес, трајао 3—4 сек. Пре њега чуо се јак пуцањ, а за цело време трајања потмула тутњава. (Тел. станица).

Крагујевац. — Потреси су били: у 3 с. и 25 м. у зору, јак; у 4 с. и 21 м. пре под.

слаб; тако исто и у 8 с. и 39 м. пре под.; у 11 с. и 44 м. после под. био је јак. (Панајотовић и Стојадиновић).

Крушевац. — У 3 с. и 17 м. пре под. осетио се слаб земљотрес. (Тел. станица).

Малча. — Изјутра је био један слаби потрес. (Љ. Ристић, учитељ).

Паталинци. — У 4 с. и 10 м. по под. осетио се сем омањих, и један појачи потрес. (Т. станица).

Неготин. — Овде се осетио земљотрес око 3 с. изјутра. (Т. стан.).

— Јутрос, пред зору, око 3½ с., појавио се опет слаб, тренутан, земљотрес. (Изв. окр. начел. минист.).

Ниш. — Око 4 с. изјутра осетио се слаб земљотрес; трајао је 3—4 сек. (Тел. стан.).

Параћин. — У . . с.[1] и 20 м. пре под. јак потрес, у 4 с. и 43 м. по под. и ноћу, око поноћи, слабији. (Т. станица).

— У 11 с. и 55 м. (кад?) земљотрес у правцу ЈЗ. Јачина прилична. Нових штета нема. (Жел. стан.).

Паланка. — Ноћу, рано у зору, између 1 и 2 с. осетио се један земљотрес с тутњавом, трајао је 5 сек., па око 3 и 4 с. опет, али без тутњаве. (Ристић, срески писар).

Пирот. — Ноћу у очи 30. био је један слаби потрес. (Ковачевић, учитељ).

Пожаревац. — У 3 с. и 28 м. пре под. био је земљотрес. Трајање 2 сек. Претходно му је мали тутањ. У 10 с. и 47 м. по под. опет, са претходним малим, подземним шумом. Између њих било је чешће слабијих земљотреса, који су се једва могли осетити. (Тел. станица).

Прокупље. — Ноћу у 11 с. и 55 м. осетио се слаб земљотрес, који је трајао 4—5 сек. (Тел. станица).

Рашка. — Ноћу у 11 с. и 55 м био је доста слаб потрес и трајао 12 сек. (Телегр. станица).

Рековац. — Преко ноћ осетио с пута слабији потрес. (Тел. станица).

— У 3½ с. у јутру био је земљ скоро као и први; трајао 8—10 сек. је више са северне стране и то са тутњавом. Пред поноћ био је јак, тра 6 до 8 сек. Правац СИ—ЈЗ, и овај са т вом. (Ђ. Јовановић, учитељ).

Рудник. — У 4 с. и 5 м. био је потрес, који је трајао две секунде. О се као љуљање. Правац СЗ. Штете нијс чинио. (В. Цветковић, учитељ).

Сабанта. — Преко дан земља се т неколико пута. (К. Димитријевић, учитс

Свилајнац. — Потреса је било: у пре под. и 11 с. и 50 м. такође пре и после подне: у 2 с. и 10 м., у 4 с. и у 8 с. и 5 м. и у 11 с. и 50 м. Најја је био први. (Ж. Михаиловић, предавач

— Становници, чије су куће од зе треса попуцале, бораве и ноћивају по јама, а извесан део у брдима. На ме где је земља пукла, вода је шикљала у и после 2 сата тргла се је. Земљотр чешће појављује. Јутрос у 4 с. био је јак и трајао 2 сек. За сад нема још ни опасности за ову варош. (Изв. ср. наче министарству).

Сењски Рудник. — Пре и после било је по два кратка земљотреса, а ноћ више пута. Није било никакве п осим што су канцеларије и станови чи нички више попуцали. Снег се отопио; кошава још дува. (Изв. управника мин. привреде).

Сибница. — Преко дана био је два земљотрес. (М. Милосављевић, учитељ).

Смедерево. — У 3 с. и 32 м. пре био је прилично јак земљотрес и трајао сек. (Тел. станица).

Сталаћ. — У 11 с. и 50 м. слаб по у правцу З—И. Штете никакве. (Жел. ста

Текија. — Око 4 с по под. био је земљотрес, али слаб, трајао 5—10 сек. станица).

[1] Не стоји у депеши у колико сати.

Топола. — Око 3 и 4 с. изјутра била су а земљотреса. Први врло јак, други мало абији. Оба су трајала по 1 секунд. (Тел. аница).

Трстеник. — У 11 с. и 57 м. по подне етио се земљотрес, који је трајао 1 сек. ел. станица).

Уб. — У 3 с. и 15 м. (кад?) био је зељотрес много мањи од првога. (Т. стан.).

Ћуприја. — Овога дана осетио се земљоес пре подне: у 2 с. и 35 м., јак, трајао /$_2$ сек.; у 4 с. и 50 м., слаб, трајао 1$^1\!/_2$ сек.; 11 с. и 50 мин., опет слаб, трајао 2 сек. осле подне: у 5 с. слаб, од $^1\!/_2$ сек.; у 11 с. к и трајао исто тако $^1\!/_2$ сек. (Телеграфска аница).

— Земљотрес се, преко ноћ, јављао више тэ. Правац као и до сад — СИ. Но око с., 57 м. и 12 с. у поноћ, мало уступа првом. вих штета нема, али старе пукотине већма шире. (Жел. станица).

— Јутрос у 3 с. и 40 м. овде је био јак мљотрес, који је трајао до 5 сек; други, ого слабији, био је у 4 с. и 40 м. Штете них није било. (Службени извештај окр. челника).

— Потреса је било: у 1 с. и 10 м., 6 с. 14 м., 10 с. и 1 м. пре под. и у 3 с. и 26 н. по под. Правац као и јуче. (Павле Раављевић, економ).

Чачак. — И ноћас између 3 и 4 с. осео се опет доста јак земљотрес. Изгледа да сви досадашњи потреси са ЈЗ стране. Увек осећало неко неприметно потмуло тутњање. вештај окружног начел. минист. унутрашх дела).

30. марта.

Алексинац. — Потрес је био од прилике 2 с. (кад?), други пре подне. Трајали су ки по 10 сек. (Т. станица).

— Између 29. и 30. марта, тачно у 12 ноћу, осетио се земљотрес, а осем овог с. и 4 с., оба краћа и слабија. (М. Алек-, свештеник).

Багрдан. — У 2 с. у јутру осетио се јак земљотрес, правца ЈЗ—СИ., а у 3 с. из јутра слабији, истога правца. Штета је велика, особито на горњем боју. Покућанство морам да преселим у магацин (Жел. станица).

Брус. — По трећи пут, помињу суседи, земљотрес око поноћи, међутим ја га нисам осетио. (В. Голубовић, учитељ).

Валакоња. — Око 2$^3\!/_4$ с. у јутру био је слаб потрес и трајао само неколико секунада. (Драг. Михаиловић, учитељ).

Градиште. — Земљотрес се осетио ноћу, врло рано, у 12 с. и 27 м., у 2 с. и 8 м., у 4 с. и 10 мин. Били су доста јаки. (Телегр. станица).

Голубац. — По причању људи било је потреса. (Т. стан.).

Доња Мутница. — Овога дана било је неколико земљотреса. (Ј. Ербец, учит.).

Доње Видово. — У 8 с. пре под. осетио се слаб земљотрес, који је трајао 2 сек. (М. Веселиновић, учитељ).

Драча. — Тачно у 12 с. ноћу кућа ми се необично уздрмала, али не дуго. (Л. Лазаревић, учитељ).

Ђунис. — У 12 с. и 10 м. рано у јутру из спавања ме пробудио земљотрес. Осећа се сваког дана, кад јачи кад слабији. (Шеф жел. станице).

Жабари (окр. пожарев.). — Потреса је било пре подне: у 1 с. и 40 м., слаб; у 1 с. и 50 м., мало јачи, а тако исто и у 3 с. и 50 м. и 3 с. и 55 м. После подне: у 5 с. и 24 м. само тутњи; у 6 с., јак; у 6 с. и 20 м. и 9 с. и 5 м. доста јак; слаби потреси били су: у 9 с. и 45 м., 10 с. и у 10 с. и 50 м. (Тел. стан.).

Жагубица. — Земљотрес непрекидно траје у размаку 5—6 сати. (Т. стан.).

Јагодина. — По подне осетио се земљотрес у 5 с. и 20 м., у 6 с. и 24 м. и у 9 с. и 11 мин. Други је био најјачи. (Т. станица).

Јунковац. — Потреса је било у 2 с. и 50 мин. рано, слаб, и у 5$^1\!/_2$ часова по подне такође слаб. (С. Михаиловић, учитељ).

Крагујевац. — Земљотреса је било: у 2 сах. и 8 м. у јутру, јак; у 2 с. и 53 м.; 4 с. и 6 м.; 9 с. и 27 м. — сви пре под. и сви слаби. Време је забележено по телегр. сату. (Панајотовић и Стојадиновић).

Крушевац. — Рано у 12 сах. осетио се јачи земљотрес са тутњавом, за овим у 2 с. слаб, са јаком тутњавом. (Тел. стан.).

Лазаревац. — Ноћу између 29. и 30., у 12 с., био је земљотрес, који је трајао 1 сек. У 4 с. изјутра прилично јак. Трајање исто. (Т. станица).

Лапово — Земљотрес се осетио у 11 с. и 55 м. после под. Правац И-З. Штете нема. (Жел. станица).

Неготин. — Јутрос око 12¹/₂ с., 1¹/₂ с. и 4¹/₂ сах. осетили су се слаби и врло кратки потреси, који се не могу, по времену, тачно утврдити. (Тел. стан.).

— Изјутра око 1 с., 2 с. и 5 с. осећао се у три маха врло мали, тренутан земљотрес. (Изв. окр. начел.).

Ораше. — Земљотрес се после првог, главног, чешће пута понављао. Данас непрекидно, дању и ноћу, са већом и мањом јачином. (Т. стан.).

Параћин. — Пре подне осетио се потрес у 11 с. и 30 м. (рано), у 2 с.; у 4 с., јак; у 6 с. и 23 м. и у 6 с. и 41 м. слаби; а у 8 сах. и 50 м. само тутањ; у 9 с. и 12 м. слаб. Ноћу између 30. и 31. осетила су се три слаба потреса. (Тел. стан.).

— У 2 с. изјутра осетио се потрес, исто тако у 4 с. пре под. Правац СИ. (Ж. стан.).

Рашка. — У 3 с. и 42 м. пре под. био је слабији земљотрес и трајао 6 сек. (Телегр. станица).

Рековац. — Преко ноћ био је земљотрес један пут, али са свим слаб, трајао ¹/₂ мин. (Тел. станица).

Рогљево. — У 2 с. у зору осетио се земљотрес. (П. Ђурић, учитељ).

Сабанта. — Око 4 с. по под. земља се тресла. Трус долазио, изгледа ми, од ЈИ. (К. Димитријевић, учитељ).

Свилајнац. — Потреси, који су бил дана, десили су се: у 2 с. и 6 м., 4 10 с. и 12 м. пре под.; у 12 с. у под после подне: у 3 с. и 15 м., у 3 с. и у 6 с. и 8 м., 8 с. и 12 м., 10 с. и 6 у 11 сах. и 50 мин. (Жив. Михаиловић давач).

Смедерево. — У 12 с. и 1 м. рано тио се слаб потрес, трајао 2 сек. (Тел станица).

Сталаћ. — У 3 с. и 40 м. био је потрес. Штете никакве. Правац З-И. станица).

— Од 27. до данас земљотрес се г љао. Било је 7 већих, а 3 мања потрес станица).

Трњане. — У зору осетио се слаб п (П. Томић, учитељ).

Трстеник. — У 1 с. и 57 м. изјут јавио се слаб земљотрес, који је трајао Сем тога осетио се још десетину пута. станица).

Уб. — У поноћ између 29. и 30. се слаб земљотрес. (Т. станица).

Чачак. — И ноћас се осети овам љотрес као и пређашњи, али слабији јао неколико секунада. (Службј. изв. окр. министарству).

Ћуприја. — Земљотреси су били: пре под., слаб, трајао 2 сек.; у 4 с. пр слаб, трајао 1 сек.; у 5 с. и 41 м. пре слаб, трајао 1 сек. После подне били су у 5 с. и 41 м., трајао ¹/₄ сек.; у 6 с. и и 9 с., оба трајала по секунду. (Телегр станица).

— У Ћуприји и околини било је з треса: у 1 с. и 50 м., у 5 с. и 5 м., и 19 мин. и у 11 с. 32 м. пре подне. подне пак у 4 с. и 10 м. и у 9 с. (П. сављевић, економ).

— У три маха осетио се земљот то: у 4 с. и 10 м., слабији; у 5 с. и јачи и у 6 с. и 2 м. приличном јачин без штете. (Изв. окр. начел.).

31. марта.

Александровац. — Свршетком марта по-вио се земљотрес и није се више понављао. . Богдановић, свештеник).

Багрдан. — У 3 с. по подне био је сла-ји земљотрес, исто тако слаб у 10 с. по д. (Жел. станица).

Велика Плана. — У 11 с. по под. био је мљотрес од 2 сек. трајања. Правац му се је могао определити. (Жел. станица).

Жабари (окр. пожарев.) — У 10 с. и мин. пре под. слаб потрес. (Т. станица).

Јагодина. — Земљотрес је био у 3 с. из-тра. (Жел. станица).

Крагујевац. — У 5 с. пре под. осетио слаб потрес. (Панајотовић и Стојадиновић).

— У 2 с. по под. био је земљотрес од га се слика Св. Саве на дувару кретала. (Н. митријевић, шеф топол.).

Крушевац. — Земљотрес се осетио у 8 х. и 30 м. пре под., а јачи у 2 с. и 45 м. под. и трајао 7—8 сек. (Јеремић, судија).

Лапово. — У 3 с 40 м. пре под. поја-о се земљотрес у правцу И—З. (Железн. аница).

— Са г. г. геолозима био сам у Свилајнцу, . Поповићу, Медвеђи, Манасији, Ћуприји Јагодини, те прегледали последице земљо-еса. Извешће шаљем писмом, а сад јављам је земљотрес од синоћ престао и да се т умирио. Геолози су отпутовали у Сме-ево. (Начел. окр. моравског министар.).

Оршије. — Земљотрес траје непрекидно. станица).

Рековац. — Данас није било потреса. (Т. ница).

Свилајнац. — Потреси су били: у 3 с. 0 м., у 3 с. и 50 м., 9 с. 10 м., 11 с. 55 н., 4 с. 5 м., 8 с. 50 м., 11 с. и 42 м., 2 и 50 м., 4 с. и 5 м. и у 7 с. и 6 м.[1]) (Ж. хаиловић, предавач).

Сикирица (окр. моравски). — Пре подне осетио се незнатан земљотрес. (Железничка станица).

Ћуприја. — Земљотреси су се опазили: у 10 с. и 1 м. пре под., трајао $^1/_2$ сек.; у 10 с. и 7 м., трајао $^1/_4$ сек. и у 10 с., 7 м. и 35 сек., трајао $^1/_4$ сек. Сви су били слаби. (Тел. стан.).

— Било је више слабих и једва приметних потреса. (Жел. станица).

— Потреса је било: у 10 с. и 10 м. и у 10 с. и 47 м. пре под. и у 1 с. и у 1 с. и 49 м. по под. (П. Радосављевић, економ).

1. априла.

Багрдан. — У 2 с. по под. слаб земљо-трес, у 2 с. и 8 м. по под. земљотрес истом јачином као и 27. марта, у 4 с. слаб. У ста-ничној згради појавила се нова пукотина у собама горњега спрата. (Жел. станица).

Велика Плана. — Земљотрес се осетио два пута, први у 2 с. и 50 м., други у 3 с. и 10 м., оба пута после под. Правац од С-Ј. Јачина није тако велика. Трајање 4—5 сек. (Из дневног извештаја шефа желез. станице).

Доње Видово. — У 2 сах. по под. слаб земљотрес. (М. Веселиновић, учитељ).

Ђунис. — Данас у 2 с. и 5 м. по под. појавио се доста јак земљотрес, који је тра-јао 1 мин. (?); нове штете нема. (Железничка станица).

Јагодина. — У 5 с. и 31 м. изјутра слаб земљотрес, сем тога осетили су се: у 7 с. и 20 м., у 8 с. 35 м., у 9 с. и 11 м. пре под., све слаби. У 2 с. и 6 мин. по под. јак али кратак, у 2 с. 35 м. слаб. Штете није било више. (Ж. станица).

Жабари (окр. пожарев.). — У 12 с. и 22 мин. по под. био је доста слаб земљотрес, у 2 с. доста јак, у 9 с. и 17 м. доста слаб а такође и у 12 с. ноћу. (Т. станица).

Крагујевац. — У 3 с. и 52 мин. у јутру слаб земљотрес, у 2 с., 2 мин. и 40 сек. по

[1]) Време је непоуздано, јер се не види кад се земљотрес о: пре или после подне? Према писму извештача изашло а по подне није било потреса, јер се тамо вели: „из Бео-а сам приспео у Свилајнац 31. марта по под. и до краја дана није ништа било, да ли је што ноћу било не могу нам ништа казати“. У осталом и сам се извештач ограђује за све потресе до 1. априла, наводећи како је све дотле забеле-жио по сазнању и чувењу.

под. јак, у 3 с., 46 мин и 10 сек. слаб и у 5 с. и 32 мин. слаб. (Панајотовић и Стојадиновић).

Крушевац. — У 2 с. и 5 мин. по под. само један слаб земљотрес. (Т. станица).

Лапово. — У 12 с. и 20 м. пре под. и у 6 с. и 15 м. пре под. слаби земљотреси, без икаквих штета. У 2 с. и 6 м. по подне осетио се доста јак земљотрес, који је трајао 2 сек. Струја је ишла од СИ-ЈЗ. Штете није било. Старе пукотине све се више шире. (Ж. станица).

Параћин. — У 12 с. и 30 мин. пре под. осетио се приличан земљотрес. Трајао је 5—8 сек. У 1 с. и 55 м. у јутру нешто слабији, а око 7 с. 30 м. пре под. слабији од другог. Правац ЈЗ. Штете нема. После подне у 2 с. и 7 м. појави се доста јак земљотрес, који је трајао до 10 сек. Понова у 2 с. и 42 м., трајао до 5 сек. (Ж. станица).

Петровац. — У 2 с. и 10 м. по подне слаб потрес, трајао 2 сек. Правац ЈИ—СЗ; са потмулом тутњавом. (Т. стан.).

Пожаревац. — У 2 с. и 3 мин. по под. слаб земљотрес, трајао 3 сек. (Телеграфска станица).

Свилајнац. — У 7 с. и 33 м., у јутру, лежећи још у кревету, приметих неку потмулу тутњаву налик на грмљавину, која из далека долази, затим два удара једно за другим — трајање 3 сек. Удари нису били тако јаки, но ипак мој се кревет потресао а и зидови од куће у којој сам био. Време је било мутно. У 2 с. и 3 м. наступи прво јако фијукање ветра, па онда тутњава и на крају ове један појачи удар, који се у секунду свршио и од њега потрес трајао још 2 сек., а са тутњавом заједно око 8 сек. (Ж. Михаиловић).

Сикирица. — Између 31. марта и 1. априла земљотрес се осетио два пута: пре и после пола ноћи незнатан. (Железничка станица).

Сталаћ. — Између 3 и 4 сата изјутра моментани и врло слаб земљотрес. Потрес се осетио само по орманима. (Желез[...] станица).

Ћуприја. — У 3 с. и 15 м. (?) осет[...] доста јак потрес, који је трајао до 3 с[...] 2 с. и 7 м. по под. био је доста јак зе[...]трес. Штете на прузи није било. (Же[...] станица).

— Ноћу, како јавља начелник ср[...] савског, јавио се неколико пута земљот[...]то: у 1 с. и 10 м., у 1 с. 15 м. и у 1 [...] мин. Сви слаби, кратки и са грмљавим[...]ком. У 2 с. и 10 м. и у 2 с. и 35 м. по[...] осетио се земљотрес и то први са нај[...] јачином после првог (од 27. марта), трај[...] 4 сек., други слабији и кратак. За штет[...] зна се. (Изв. окр. начел. министарству [...]трашњих дела).

— Начелник ср. беличког јавља, [...] ноћас појавио земљотрес и то у 12 с. [...] мин., у 2 с. и 45 м. и у 7 с. и 30 м., н[...] слабији и врло кратког трајања, без ш[...] (Изв. окр. начел. минист.).

— Начелник среза беличког јавља[...] се данас у 2 с. и 10 м. по под. осети[...] земљотрес, који је трајао до 6 сек. Да л[...] какве штете, јавиће се накнадно. (Изв. [...] начел. минист.).

2. априла.

Жабари (окр. пожарев.). — У 2 с. [...]тру доста слаб земљотрес, у 11 с. и 30 [...] пре под. врло слаб, тако исто и у 12 с. [...] (Тел. стан.).

Јагодина. — У 12 с. и 46 м. рано [...] јак, али кратак потрес. Потреси су би[...] 1 с. и 53 м. и 7 с. и 36 м. из јутра. [...] и 27 м. у вече слаб земљотрес. Штете [...] (Жел. станица).

— Око 9 с. у вече земљотрес. Тра[...] сек. Био је слаб. (Изв. окр. начелства [...]старству).

Јунковац. — У јутру рано земљотр[...] Михаиловић, учитељ).

Крагујевац. — У 3 с. и 30 мин. у [...] слаб потрес. (Стојадиновић и Панајотов[...]

Крушевац. — У 8 с. и 40 м. пре под. аб потрес од 3—4 сек. (Јеремић, судија).

Лапово. — У 9 с. и 28 м. по под. слаб мљотрес, трајао 1 сек. Штете није било. К. стан.).

Параћин. — Данас није било земљотреса. К. станица).[1]

Петровац. — Телеграфиста, у своме веиком извештају за неколико дана, прескаче вај датум.

Пожаревац. — У 1 с. и 57 м. у јутру лаб земљотрес, трајао 4 сек., без икаквог ретходног знака. Време ветровито, хладно чисто. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 6 с. и 3 м. изјутра обиан потрес, коме је претходила прво једна сетна тутњава. Време је било јако променљиво, напољу падаху циганчићи, са облака а облак, и са јаким СЗ. ветром. Хладноћа елика. Тако беше целога дана. У 2 с. и 6 . по подне опазих слабу тутњаву са једним лабим ударом — трајање 4 сек. Око 3 с. и м. опет се појави тутњава, јача од прве, и један удар, који такође беше јачи. Трање 5 сек. заједно с тутњавом. Свима поресима овога дана, уз тутњаву, претходило е и фијукање ветра. У 9 с. и 28 м. појави е тутњава и појачи потрес, а за њим други амо слабији. Трајање, са тутњавом, 6 сек. од куће сам седео до 12 с. ноћу и никакав отрес није био. (Жив. Михаиловић).

— Земљотрес траје непрекидно, и дању оћу, са доста јаким звуком и потресом, но ез штета, сем оних од 27. прошлог месеца. Начел. срез. ресав. минист.).

Ћуприја. — У Свилајнцу и Ћуприји био је земљотрес у 2, 4 и 10 с. (?) Доста јак, а грмљавином и хуком. По сазнању њега је било у ово исто време и у Јагодини. Штете није било. (Изв. окр. начел. министарству).

— Био само један незнатан потрес. Пруга е исправна. (Жел. станица).

— У Ћуприји и околини било је земљотреса: у 3 с. и 25 м. изјутра, у 3 с. и 50 м. јак и у 6 с. и 18 м. опет јак. (П. Радосављевић).

3. Априла.

Багрдан. — Јутрос у 3 с. и 15 м. слабији удар. Станични димњак скинут. (Ж. станица).

Жагубица. — У 12 с. ноћу земљотрес, трајао 3—4 сек. (Т. станица).

Жабари. — У 4 с. и 34 м. изјутра доста јак земљотрес, после овога у 4 с. и 50 м. пре подне слаб потрес. У 4 с. и 57 м. после подне само тутањ. (Тел. станица).

Јагодина. — У 6 с. и 1 м. изјутра слаб потрес. (Жел. станица).

Крагујевац. — У 7 с. и 40 м. по подне слаб земљотрес. (Стојадиновић и Панајотовић).

Лапово. — У 4 с. и 40 м. пре подне слаб земљотрес, трајао 2 сек. (Жел. станица).

Параћин. — Не јавља ништа. (Телеграф. станица).

Петровац. — У 4 с. и 38 м. изјутра јачи потрес од 2 сек., правац ЈИ—СЗ., са подземном тутњавом; у 6 с. и 30 м. пре подне слаб потрес од 1 сек., правац ЈИ—СЗ., без тутњаве; у 1 с. и 30 м. по подне врло слаб потрес, од 1 сек., правац ЈИ—СЗ; у 5 с. и 2 м. по подне слаб потрес, трајао 2 сек., од И—З, са подземном тутњавом. (Телеграф. станица).

Пожаревац. — У 5 с. и 48 м. по подне слаб земљотрес, трајао 4 сек. (Телеграфска станица).

Свилајнац. — Земљотрес у Свилајнцу и осталим општинама, у којима се 27. појавио, још траје. Ноћас се три пута појављивао и то дваред слабо а један пут јако. Данас се такође два пут јавио и то слабо. Сви без штете. Извештај сваког дана подносим начелству. (Рапорт среског старешине минист.).

— Овога дана изјутра била су 4 потреса — два слабија, два јача. Један је био око три ($2\frac{1}{2}$) с., други у 4 с., најјачи око 5 с. и последњи у 6 с., 13 м. и 55 сек. Прва

[1] Земљотрес не помиње ни телегр. станица.

три нисам опазио, пошто сам спавао, већ сам то дознао од других, а за време овог последњег бејах будан у кревету. На једанпут се чу добра тутњава, око 5 сек., па за овом доста јак потрес са једним ударом од две сек. Одмах сам скочио, обукао се и изашао на поље. Небо беше ведро, али ипак у атмосфери беше водне паре. — Даље, пре подне, овога дана није било потреса. По подне пак у 6 с., 28 м. и 48 сек. појави се слаб потрес, који је трајао 2 сек. Тутњаву нисам чуо. Јако ми је пало у очи, што сам код већине потреса приметио, да им прво претходи ветар, нешто налик на виор, па тек за овим долази тутњава и удар. — Посматрао сам песак што је излазио из пукотина и држим да није из веће дубине од 5 метара. — Једва осетан потрес осетио се ноћу у 11 часова. (Жив. Михаиловић предавач).

Ћуприја. — Земљотрес се осетио у 2 с. и 10 м. пре подне и у 4 с. и 43 м. такође пре подне. (П. Радосављевић).

4. Априла.

Багрдан. — Јутрос у 4 с. и 15 м. и у 4 с. и 20 м. земљотрес приличне јачине. (Жел. станица).

Велика Плана. — Земљотрес се осетио у 3 с. и 40 м. после подне, доста јак, трајао 2 сек. Правац З—И. Штете није било. (Из днев. извештаја шефа станице).

Доње Видово. — У 4 с. и 30 м. пре подне слаб земљотрес, трајао 6 сек., у 4 с. и 40 м. пре подне такође слаб, трајао 8 сек. (М. Веселиновић учитељ).

Жабари. — У 1 с. 50 м. пре подне само тутњи, у 1 с. и 55 м. пре подне тутњава, у 5 с. по подне доста јак земљотрес а тако исто и у 9 с. и 55 м. после подне. (Телегр. станица).

Жагубица. — У 2 с. и 15 м. и у 4 с. пре подне осетио се земљотрес. Трајали су 3—4 сек., последњи је био јачи. (Тел. станица).

Јагодина. — Овог дана осетила су се овде три земљотреса и то: у 5 с. 18 м. и у 6 с. изјутра, оба од слабијих, а у 4 с. и 3 м. по под. јак, али кратак. Праћени су претходном малом хуком, као кад се на далеко чује глас топа. (Из днев. извешт. желез. станице).

— Јутрос у 3 с. и 18 м. и у 5½ с. осетили су се овде земљотреси. Први је био доста јак а други слаб. Трајали су по две сек. Штете нема никакве. (Ср. начел. минист.).

Јунковац. — У 5½ с. по подне слаб земљотрес. (С. Михаиловић учитељ).

Крагујевац. — У 4 с. и 6 м. (кад?) у једанпут као једна експлозија, чисто ме одбаци од клупе на којој сам седео. (Н. Димитријевић, шеф тополивнице).

— Данас су били земљотреси: у 2 с. 59 м. пре подне, слаб; у 3 с. 27 м. пре подне, јак; у 4 с. 15 м. пре подне јак; у 5 с. пре подне, јак; у 5 с. и 20 м. пре подне слаб и у 4 с. и 6 м. после подне јак, у правцу СЗ; за 17° избио шеталицу од 12 см., дужина клатна 8 мет. (Панајотовић и Стојадиновић).

Нови Аџибеговац. — У 3 с. и 50 м. по подне слаб потрес, такође и у 10 с. и 20 м. у вече.[1]) (Бож. Донић, учитељ).

Параћин. — У 4 с. и 8 м. по подне осетио се земљотрес, који је трајао до 5 сек. (Жел. станица).

Петровац. — У 4 с. и 27 м. изјутра слаб земљотрес, трајао 2 сек., правац И—З; у 4 с. и 10 м. по подне. јачи, трајао 2 сек., правац ЈИ—СЗ., праћен потмулом тутњавом. (Т. станица).

Пожаревац. — У 4 с. и 28 м. у јутру опажен је слаб земљотрес, који је трајао 4 сек.; у 4 с. 24 м. по подне слаб земљотрес, трајао 6 сек. Време средње европско. Земљотреси се једва опажају тако су слаби. (Т. станица).

Свилајнац. — Рано у јутру, у 2 с. и у 3 с. и 5 м. слаби потреси, но ја их нисам опазио, већ сам дознао од других, који су били будни. У 4 с. и 45 м. јак потрес, коме је претходила појача тутњава, а која се свршила

[1]) Часовник, вели извештач, није био регулисан.

ојачим ударом. Јавио се са СИ. стране. При овоме потресу кокоши су слетале са легала и стале какотати. Био је прави таласасти, јер се лепо могло видети по нихању зидова. Трајао 3 сек. Наоблаченост 0, тихо без ветра. У 7 с. и 50 м. врло слаб — једва осетан. За време оба ова потреса десио сам се у соби. Даље до подне није било потреса. По подне седах у башти са повећим друштвом, очекујући да видим помрачење сунца. Свуда се по авлијама могао видети свет у групама, бојећи се да за време помрачења не наступи каква катастрофа, а неки су излазили и на брдо. Време беше ведро, са по којим беличастим облачком на западној страни, но и поред све ведрине у атмосфери се примећаваше доста водене паре. Кад би у 3 с. и 55 м. изненада, без тутњаве, настаде мали потрес, па све јачи и јачи, завршивши се јаким ударом — трајање 5 сек. Појавио се са СЗ. и ишао ка ЈИ. Куће су се тресле, а ја, седећи на столици, посрнуо сам. Друштво ми се разбеже и остадох сам. Трајао је 5 сек. При овоме удару, изгледаше ми, као да је центар испод самог Свилајнца, јер ми просто изгледаше онај удар испод мојих ногу. Учинио ми се као да иде одоздо горе — у вис. — Тачно у 11 с. спремах се да легнем, а у том наступи тутњава — трајање 6 сек. Правац од СЗ—ЈИ. Даље до поноћи није било потреса. Био сам будан. (Ж. Михаиловић).

Рача (окр. крагујев.). — У 4 с. и 22 м. у јутру слаб земљотрес са потмулом тутњавом, која му је претходила. У 4 с. и 22 м. после подне исто као и јутрос. Оба су имали правац ЈИ—СЗ. (Тел. станица).

— 4. априла одједаред нека подземна тутњава, а ми сви изађосмо напоље. Свет се јако поплашио. (Жив. М. Петковић).

Ћуприја. — У 4 с. у јутру опазио се земљотрес, но врло слаб и кратак, од 2 сек. Јутрос у 5 с. појавио се земљотрес и трајао ... сек., доста слаб. Данас пре подне у 9 с. и ... м. појавио се земљотрес врло слаб и трајао 3 сек. Ни од једног нема штете. (Извеш. начелства министарству).

— У 4 с. и 30 м. у јутру био је земљотрес, али не одвише јак. Долазио као и остали. (Из днев. извештаја желез. станице).

— У Ћуприји и околини била су два земљотреса: у 4 с. и 43 м. у јутру и у 4 с. и 19 м. после подне. (П. Радосављевић).

5. Априла.

Доње Видово. — У 4 с. и 40 м. пре подне слаб земљотрес од 8 сек. трајања. (М. Веселиновић, учитељ).

Жабари (окр. пожаревачки). — Телегр. станица не јавља ништа.

Жагубица. — У 4 с. и 30 м. пре подне земљотрес, трајао 3—4 сек. (Тел. станица).

Јагодина. — Земљотреса је било: у 4 с. и 23 м. пре подне слаб, у 12 с. 53 м. по подне јак; у 4 с. и 13 м. и у 5 с. и 28 м. по подне оба слаба. Земљотресу увек претходи слабија или јача тутњава, налик на пуцањ топа у даљини или на удаљену грмљавину. (Из днев. извештаја желез. станице).

Јунковац. — Нисам осетио, премда неки тврде да је био земљотрес. (Михаиловић, уч.)

Књажевац. — Јутрос у 10 с. и $^3/_4$ осетио се лаки, једва приметан земљотрес и трајао 1 с. и 25 м. тако, осетио се за једно магновење, па га нестане по 2, 3—5 м. Ово се осетило у канцеларијама начелства на горњем спрату. Није се могло приметити откуд долази. Кад га је потписати осетио, наредио је особљу и послузи да мирно седе и сврнуо им пажњу, па су сви приметили. У вароши и на доњем спрату исте зграде није нико осетио. (Р. Миловановић, окр. начелник у изв. мин. унутр. дела).

Коњуси. — У 8 с. 20 м. пре подне био је јак потрес земље. (М. Милосављевић, уч.).

Крагујевац. — У 0 с. и 51 м. по подне осетио се јак земљотрес. У Баточини појавио се, по средње европском времену, у 0 с. и 48 м. по подне. Други, слаб десио се у 1 с. и 51 м. по подне; најзад последњи, јак, био је у 11 с., 26 м. и 20 сек. (Стојадиновић и Панајотовић).

Крушевац. — У 10 с. и 40 м. после подне јачи земљотрес од 5 сек., други, слаб, био је у 11 с. и 50 м. Таласасти. (Јеремић, судија).

Липово. — Земљотрес је био у 4 с. и 20 м., трајао 3 сек., и у 12 с. 57 м., трајао 5 сек. (Желез. станица).

Нови Аџибеговац. — У 5 с. у јутру слаб потрес. У 11 с. и 20 м. пре подне слаб земљотрес и једнако треперење, које је трајало око пола часа. У 1 с. и 20 м. по подне мало јачи потрес, а у 8 с. и 50 м. у вече слаб потрес. (Б. Донић, учитељ).

Параћин. — У 12 с. и 51 м. по подне потрес. (Телеграф. станица).

— Данас у 12 с. и 50 м. по подне земљотрес, трајао је више од 5 сек. (Железн. станица).

Рача. — У 1 с. и 1 м. по подне слаб земљотрес. Правац ЈИ—СЗ. Време средњеевропско. (Телеграф. станица).

Свилајнац. — Рано у јутру, око 1 сат, слаб, једва осетан потрес, без тутњаве. Изгледао је као нијање. У 2 с. потрес са тутњавом и једним ударом. Ове потресе ја нисам приметио, већ сам прибележио по казивању других људи. У 4 с. и 57 м. прво тутњава, потрес и удар — прави таласасти, трајао је око 6 сек. заједно с тутњавом. Кућа се јако тресла, десио сам се у соби. Јавио се од СИ. стране. У 5 с. и 5 м. једва осетан потрес. У 6 с. и 34 м. два слаба потреса, једно за другим — трајање 5 сек. Од овога па до подне није било приметних потреса. Време је било тихо, тек са по неким облачком. По подне — око 1 сата — дуну СЗ. ветар. Наоблаченост 5. Седох за сто и почех да вам пишем ово извешће. Кад би у 1 с. и 20 м. настаде јак потрес, па удар, кућа ми се тресла — трајање 7 сек. Правац је био од СИ—ЈЗ. Даље до заласка сунца не беше потреса. По заласку сунца наоблаченост 10. Око 8 часова дуну олујина са укрштањем ветрова. Већина је са зебњом легла у постељу. У 8 с. и 29 м. слаб потрес, једва приметан. У 9 с. и 50 м. слаб потрес са тутњавом; трајао 3 сек. Правац СЗ—ЈИ. У 9 с. и 59 м. јачи потрес, трајао 2 сек.; исти правац као и горњи. Тачно у $^{1}/_{2}$12 с. ноћу јак потрес, заједно с тутњавом, кућа ми се тресла, у којој сам седео био за столом. Трајао 3 сек. На пољу врло јак ветар. — Потреси су од 3. априла на овамо много јачи. Правце потреса одређивао сам помоћу виска обешеног у соби. (Жив. Михаиловић).

Ћуприја. — Земљотреси у овом крају непрекидно трају. Начелник среза ресавског јавља: ноћас и јутрос 3—4 пута био земљотрес, но без штете; начелник ср. левачко[г] јавља: јутрос у 7 с. и 50 м. био је јачи земљотрес, штете нема. И у овој вароши осет[ио] се земљотрес у $^{1}/_{2}$1 с. по подне, доста јак [и] трајао 3 сек. (Извештај окр. начелн. минис[тру] унутр. дела).

— Земљотреса омањих било је више пута са мало јачом снагом осетио се у 12 с. и 5[?] м. по подне. Нових штета није било. (И[з] днев. извешт желез. станице).

— Земљотрес траје још. Данас су би[ла] два потреса, но слаба. Мостови на км. 18,74[?] и 21,300 препукли су услед потреса, но [?] сада нема опасности. (Изв. секц. желез. ин[же]њера Бартоша глав. дирекцији).

— У 1 с. и 4 м. по подне земљотре[с] у Ћуприји и околини. (П. Радосављевић).

Црквенац. — Земљотрес, који је дан[ас] био, дошао испод самих ногу; човек осет[ио] како га за читаву шаку дигнуо од земље. ([?] Ранић, учитељ).

6. Априла.

Велики Поповић. — Од 27. марта па [до] данас осећа се потрес непрекидно. Јутрос [је] био земљотрес у 3 с., у 4 с., у 7 с., у 8 [с.] и у $^{1}/_{2}$9 с. (Милут. Илић, бив. општ. писа[р]).

Доње Видово. — Земљотреси су били: [у] 3 с. пре подне, слаб, трајао 3 сек., у 4 с. [и] 20 м. пре подне, слаб, трајао 3 сек. и у [?] с. по подне, трајао 8 сек., такође слаб. ([?] Веселиновић, учитељ).

Жабари. — У 5 с. и 10 м. пре подне љотрес умерене јачине; у 6 с. и 7 м. пре дне умерен; у 10 с. и 10 м. пре подне слаб, у 3 с. после подне доста јак. (Телеграф. аница).

Жагубица. — У 2 с. и 42 м. по подне о је овде и у околини слабији земљотрес, ји је трајао 2 сек. (Тел. станица).

Јагодина. — Овде се осетио земљотрес ега два пута: у 10 с. 22 м. пре подне и у с. у вече — оба врло слаба. (Из днев. изв. фа желез. станице).

Крагујевац. — Јутрос у 4 с. и 26 м. слаб мљотрес, у 6 с. и 16 м. пре подне слаб; ко исто слаби: у 2 с. и 31 мин. и у 4 с. и м. после подне. (Панајотовић и Стојадиновић).

Крушевац. — Пред зору у 12 с. и 44 м. етио се земљотрес. (Јеремић, судија).

Лапово. — Данас је био земљотрес у 6 с. 13 м. пре подне, трајао 3 сек. (Железн. аница).

Нови Аџибеговац. — У јутру рано било потреса, сем тога у 6 с. и 20 м. пре поe јачи потрес, а у 7 с. и 8 м. слаб. По поe: у 2 с. и 40 м. јачи потрес; у 9 с. и 50 потрес у три маха узастопце. (Донић, уч.).

Параћин. — У 2 с. 34 м. по под. потрес иличне јачине. (Т. станица).

Петровац. — У 2 с. и 5 мин. ноћу јачи грес, са потмулом тутњавом, трајао 3 сек., Ј—С; у 5 с. и 45 м., у јутру, слаб, правца ог а трајања 1 сек. У 2 с. и 34 мин. по д. јачи земљотрес, са подземном тутњавом, јао 3 сек., правац ЈИ—СЗ. (Телеграфска ница).

Свилајнац. — Пред зору у 12 с., 26 м. 0 сек. јака два потреса, једно за другим, два удара. Други је удар био јачи. Потрес грајао 5 сек., а дошао са СЗ. Око 3 сах. т потрес, ја га нисам осетио, већ други. 5 с. и 41 м. два јака удара са потресом. јање 8 сек. Други је удар био јачи. Десио се у својој соби. Овај се потрес јавио СИ. стране. У 7 с. и 30 м. једва примeтан потрес, без удара и тутњаве. У 10 с. и 35 м. слаб потрес са тутњавом, трајао 2 сек. Десио сам се у читаоници. После подне: у 2 с. и 36 м. прво потрес са малим ударом, па затим јачи удар, трајао 3 сек. Јавио се са СЗ., без тутњаве. Десио сам се у кући, која се јако потресла. Одмах за овим, у 2 сах. и 54 м., прво потмула тутњава, па за њом мали потрес. Тутњава је трајала 5 сек. а потрес 2 сек. У 4 с. и 13 мин. осетан потрес од 2 сек. У вече, у 9 с., 59 м. и 30 сек., тутњава и слаб потрес; долазио са СЗ. стране. Од овога па до поноћи није било потреса. Време је овога дана било овако: у јутру рано облачно са јаким СЗ. ветром, тако до 8 сати, а после променљиво целог дана. Хладноћа велика. У јутру се могао поред бунара видети лед. (Жив. Михаиловић).

Ћуприја. — Јутрос у 6 с. и 35 м. потрес, тако исто у $1^1/_2$ с. и у 2 с. по под. Начелник среза ресав. јавља: данас се два пута јави земљотрес. Да ли има штете још се не зна. (Изв окр. начел.).

— У Ћуприји и околини потреси: у 2 с. и 30 м. из јутра; у 6 с. 40 м. пре под. јак, и у 2 с. и 43 мин. по подне. (Пав. Радосављевић).

— Земљотрес још траје. Два потреса доста интензивна. Пруга исправна. (Изв. сек. инжињ. Бартоша).

7. априла.

Жабари. — У 12 с. 20 м. пре под. слаб, у 5 сах. пре под. јачи потрес. (Телеграфска станица).

Јагодина. — У 4 с. и 8 м. по под. доста јак земљотрес, који је трајао до 6 сек. Штете нема. (Изв. ср. начел.).

— У 10 с. и 36 м. пре под.; у 12 с. и 58 м. и у 5 с. и 7 м. после под. земљотреси. Сва три слаба и кратка. (Из днев. изв. жел. станице).

Крагујевац. — У 3 с. и 30 м. пре под. јак земљотрес, тако исто и у 9 с. и 54 мин. пре под. (Панајотовић и Стојадиновић).

Нови Аџибеговац. — У 5 с. по под. слаб потрес. (Донић, учитељ).

Свилајнац. — Овога дана наоблаченост 0, тихо и врло хладно, са, по кад кад, слабим поветарцем. У јутру, око 4 с., осетили су многи слаби потрес — само је струја пројурила. Ја га нисам опазио. У 8 с., 11 м. и 30 сек. пре под. слаб потрес без тутњаве, трајао 2 сек. Правац му нисам могао одредити. Даље до подне није било потреса. А по подне: у 3 с. и 10 м. изненада удар са потресом, трајао 2 сек. и није много јак, јавио се са СИ. У 9 с. и 35 м. слаб удар, заједно с потресом и тутњавом, трајао 4 сек. а јавио се са СЗ. стране. (Жив. Михаиловић).

Ћуприја. — Земљотрес се осетио у 12 сах. и 15 м. пре под. (ноћу) и у 11 с. и 20 мин. пре под., јак. (Н. Радосављевић).

8. априла.

Крагујевац. — У 12 с. и 10 м. пре под. врло слаб земљотрес. (Панајотовић и Стојадиновић).

Нови Аџибеговац. — У 8 с. и 55 м. пре под. био је јачи потрес. (Донић учитељ).

Параћин. — У 6 с. и 30 м. пре подне слабији, а у 12 с. и 15 м. по под. јачи земљотрес. (Тел. станица).

Свилајнац. — Наоблаченост 0, тихо и не тако хладно као прошлог дана. Пре подне била су само два потреса, и то тако слаба, да су се једва опазила. Један је био око 6 с. и 30 м., а други у 11 с. и 18 мин. После подне у 5 с., 51 мин. и 45 сек. само тутњава, без потреса, или ако га је било, није се могао опазити; у 5 с. и 58 м. јачи потрес са тутњавом, трајао 3 сек., јавио се са СИ.; у 6 с. само тутњава; у 6 с. и 23 м. мали потрес са тутњавом, трајао 2 сек., опазио се са СИ. стране. (Жив. Михаиловић).

Ћуприја. — Данас није било потреса. (Ж. станица).

Начелник среза ресавског јавља: земљотрес још траје, у 11 с. и $^{3}/_{4}$, у вече, појавио се доста јак. Штете није било. (Д окр. начелника).

— У Ћуприји и околини био је у у јутру јак земљотрес, сем тога у 1 с. подне. (Н. Радосављевић).

9. априла.

Брзоходска. — У 7 час. пре под. і љавина од ЈЗ—СИ, без потреса. У 1 с. 1 по подне грмљавина са потресом од исто стране; у 7 с. и 4 м. грмљавина без потр Од 27. марта па до овога дана чула се сведнсвно грмљавина са потресом, или овога. (Б. Радивојевић, ђак).

Жабари. — У 12 с. и 35 м. по под. дудоли (тутњи), у 11 с. по под. само тутн (Тел. станица).

Јагодина. — У 1 с. 30 м. по под. бији земљотрес. Ноћу између 9. и 10. било земљотреса. (Т. станица).

— Пре подне било је потреса: у 25 м., у 3 с. и 15 м. и у 6 с. и 22 м. М је јачи био него претходних дана у 12 44 м. по под. (Жел. станица).

Крагујевац. — Потреси су се јав у 6 с. и 21 м. у јутру, врло слаб; у 9 2 м. у јутру, слаб; у 9 с. и 20 м. пре слаб. После подне: у 12 с. и 47 м. и у и 20 м. (Панајотовић и Стојадиновић).

Лозница. — Ноћу у 11 с. и 50 м. тио се земљотрес, који је куће два пут стонце цимнуо. (Тројановић, професор).

Нови Аџибеговац. — У 6 с. и 34 м под. слаб потрес, а у 1 с. и 55 м. по јачи. (Донић, учитељ).

Параћин. — У своме извештају те станица ништа не јавља за овај дан.

Пожаревац. — У 11 с. и 24 мин. подне слаб земљотрес, трајао 3 сек. средње-европско. (Т. станица).

Рача (крагујев.). — У 12 с. и 45 под. доста слаб земљотрес, претходно правац ЈИ—СЗ. У 9 с. и 30 м. у вече се с источне стране тутњава без земљо

ста је личила на рушење неког терета у даљини. (Тел. станица).

Сврљиг. — Овога дана било је 7 потреса и то: у 12 с. и 50 мин. (јутро) јачи отрес, заједно с тутњавом, трајао 2 сек., а ојавио се са СЗ. стране. У 6 с. исти као и орњи. У 10 с. и 13 м. тутњава са једва приетним потресом. Изгледало је да долази опет а СЗ. стране. Трајање тутњаве 4 сек. У 12 ах. и 50 м. по под. изненада јак потрес без дара, трајао 3 сек. а јавио се од СЗ—ЈИ. уħа, у којој сам био, потресла се из основа. 5 с., 42 м. и 30 сек. тутњава 7 сек., са коро неосетним потресом. Изгледање да доази са СЗ. стране. У 8 с. и 30 м. обичан отрес без тутњаве, трајао 2 сек. Кућа ми е мало потресла; дошао са СЗ. стране. У 0 сах. само тутњава, 4 сек., која је такође зглeдала да долази са СЗ. стране. Потрес е није могао опазити. Десно сам се у својој оби. Време је било целог дана промењиво о заласка сунца. По овоме се небо очистило ветар престао, али доста хладно. (Жив. Михиловић).

Ћуприја. — Земљотрес још траје. Данас у била два потреса, доста интензивна. Доста ак потрес у 6 с. 20 м. (Изв. секцион. инжиера Бартоша).

— Сем омањих земљотреса, осетио се ећом снагом у 12 с. и 44 м. и у 1 с. и 10 ин. Нових штета није било. Услед земљореса кров на станици јако повређен. Таван, дносно штукатори на собама, такође сувише оврећен, тако да при паду најмање кише рокишњава у собе. (Из днев. извешт. жел. ганице).[1]

— Јутрос се осетио земљотрес у 6 сах. 5 м. а у 6 с. и 37 м. са снагом доста приижном првом земљотресу. (Жел. станица).

— Ноћас у 1 с. и 50 м. појавио се земотрес, врло кратак и слаб. Јутрос у 5 с. и мин. такође кратак и слаб, а у 6 с. и 37 мин. доста јак. Да ли има штете, непознато је. (Изв. окр. начелства).

— У Ћуприји и околини у 6 с. и 34 м. пре под. земљотрес. (Н. Радосављевић).

10. априла.

Баничина (окр. подунавски). — Овамо се осетио јак земљотрес и то у $12^1/_2$ часова по подне. („Слобода“, бр. 41., од 16. априла 1893.).

Београд. — Данас је био земљотрес тачно у 11 с., 22 м. и око 30 сек. пре под. Правац труса од СЗЗ—ЈИИ. Ово сам констатовао одмах помоћу бусоле. Време је са свим тачно, јер за време горњег земљотреса десио сам се у канцеларији министарства грађевине. До моје собе находи се соба у којој ради телеграфиста министарствени, коме у дужност спада, да свој сат на зиду дотерује, сваки дан у подне, према пештанском, а с призрењем на наш географски положај (друга зона). — Кад је после 37 мин. и 30 секунада дават знак за подне, наш сат није показао никакве диференције — ишао је дакле исправно. Што се тиче секунада њих сам оцењивао оком. (Н. Манојловић, чиновник жел. дирекције).

— У 11 с. и 44 м. пре под. био је земљотрес. Трајао је 2 сек. Вода у флаши на прозору клатила се 4 мин. Правац не знам. (А. Мудриновић, лаборант у Геол. Заводу).

Брзоходска. — У 11 с. и 53 мин. ноћу доста јака грмљавина са потресом. (Б. Радивојевић, ђак).

Велика Плана. — Тачно у 11 с. и 20 м. пре подне осетио се јак земљотрес, који је трајао 2 секунда. Правац од С—Ј. Станична зграда све више оштећена. (Жел. стан., из днев. рапорта).

Доње Видово. — У 3 с. пре под. био је слаб земљотрес, трајао 4 сек.; у 7 сах. пре под. слаб, трајао 6 сек.; у 11 с. и 55 м. пре под. слаб, трајао 3 сек. — и опет слаб у 2 сах. и 15 м. по под. (М. Веселиновић, учит.).

Дуњани. — У 11 с. и 57 м. земљотрес. (А. Максић, учитељ).

[1]) По датуму не види се поуздано за који дан вреди, јер од из дневн. изв. гласи за датуме од 9—10. априла. По анавији стављам га овде.

Жабари. — У 4 с. и 20 м. пре подне само тутњи, у 11 с. и 13 мин. пре под. јак потрес. (Т. станица).

Жагубица. — У 11 с. и 42 м. пре под. доста јак земљотрес, трајао 4 секун. После подне били су слаби потреси, са трајањем од 1—2 сек., у 9 с. и 6 м., у 10 с. и 5 м. и у 11 с. и 8 м. (Т. станица).

Јагодина. — У 11½ час. пре под. био је прилично јак земљотрес. Трајао 2—3 сек. Штете нема. У 9½ с. у вече осетио се овде јак земљотрес, који је трајао 3 сек. (Изв. нач. ср. беличког).

— Земљотреса је било: у 11 с. и 25 м. пре под., јачина 4, трајао 6 сек.; у 7 с. и 25 м. по под., јачина 1, трајао 2 сек.; у 9 с. и 20 м. по под. јачина 1. У 9 с. и 26 м. по под., јачина 4, трајао 5 сек. Ноћу између 10 и 11 сати још три омања потреса, јачине 1—2. (Тел. стан.).

— Потреса је било: у 11 с. и 20 м. пре под. и у 12 с. и 22 м., 9 с. и 34 м. после под. (Жел. станица).

Лунковац. — У 11 с. и 47 м. пре под. био је земљотрес и трајао 2 сек. Лично је на љуљање чамца. (Михаиловић, учит.).

Крагујевац. — У 12 с. и 42 м. пре под. (ноћу) слаб, у 11 с. и 13 м. пре под. јак, у 5 с. (по телегр.) јак и у 11 с. у вече (опет по телеграф. сату) јак земљотрес. (Стојадиновић и Папајотовић).

Малајница. — У ½12 с. (кад?) земљотрес. Чуо сам хуку. За време земљотреса почела се просипати чорба из чорбалука. (Н. Богдановић, учитељ).

Нови Аџибеговац. — У 11 с. и 35 м. пре под. јак потрес, који сам ја осетио, а други као хујање. (Донић, учитељ).

Осипаоница (окр. подунав.). — У 11 с. и 25 м. (кад?) био је земљотрес. Штете нема. (Из днев. изв. жел. станице).

Параћин. — У 11 с. и 22 м. пре под. земљотрес приличне јачине. (Тел. станица).

Пожаревац. — У 11 с. и 35 м. пре под. мало јачи земљотрес. Трајао до 10 сек. (Т. стан.).

— У 11 с., 20 мин. и 3 сек. пре по
јак земљотрес као дрхтавица. Правац ни
могао приметити. Штете нема. (Д. Мило
вић, инжињер).

Рача. — У 11 с. и 40 м. пре под. (вр
средње-европско) јак трус, трајао 4—5
Правац ЈИ—СЗ. У 9 с. и 32 м. по подн
истом правцу, слабији, трајао 2—3 сек. '
њаве није било. (Т. станица).

Рековац. — Пред подне земљотрес са
њавом. (Ђ. Јовановић, учитељ).

Свилајнац. — Време је пре подне i
менљиво, наоблаченост 5, ветар појак. I
из јутра мало кише. По подне наоблаче
10, а око подне дуну још јачи СЗ. вета
на махове су се јављали јаки виори. –
8 с. и 32 м. једва приметан потрес; у !
59 м. и 45 сек., мали потрес, заједно с
њавом, трајао 2 сек., а јавио се са СЗ. стр
у 10 с. и 55 м. слаб удар са звуком, к
каквом затвореном простору, потрес ј
приметан; у 10 с. и 58 м. само тутњава
потреса и удара, трајање 3 сек. За време
два последња десио сам се у телеграфу,
је у бараци. Било нас је троје и сви см
осетили. По овоме устанем и одем у го
оницу на ручак у којој је било подоста с
пошто овај дан беше „пазарни дан“ у
лајнцу. Таман хтедох да седнем за сто,
том изненада, у 11 с. и 12 м. (по средње
времену) страшан удар, па за овим још ј
мало слабији и од њих јак потрес. Удар
се свршили у 3 сек., али је потрес тр
још 10 секунада. Удари су личили на пу
топа и јавили су се као и потрес, одозд
више. Зграда се из основа страшно тр
Сви који смо били унутра излетили см
улицу и на лицу свакога могла се ви
ужасна престрављеност. Ово је био нај
нији од свију оних потреса о којима сам
јавио. У 12 с. и 28 м. исти као и претх
само слабији. Удар са потресом одоздо на
трајао 5 сек. Десио сам се у авлији са
двојицом седећи за столом. Ветар дуваше
У 3 с. и 5 мин. тутњава са врло слаби

тресом; у 3 с. и 44 м. и 30 сек. исти као и претходни; у 3 с., 57 м. и 30 сек. слаб удар а тутњавом. У 4 с., 34 мин. и 45 сек. само утањ са СЗ. стране и једва осетан потрес. У 4 с. 57 м. једва приметна тутњава са малим отресом. Изгледало је као да долази са СЗ. гране. У 5 с., 16 мин. и 45 сек. тутњава и али потрес, трајао 2 сек. Нисам могао одедити с које је стране долазио; у 6 с. и 3 ин. само тутњава са СЗ. стране. За време ију ових малих потреса био сам у својој би и нешто писао. У соби је била тишина могао сам их све опазити. У 8 с. и 58 м. ар са потресом, могао је трајати од прике 2 сек. Ишао сам кући и баш сам се да десио у авлији, а они који су били у ћи добро су га опазили. У 9 с., 17 м. и сек. прво тутњава — 4 сек., па осетан трес 2 сек., дошао од СЗ. стране; у 9 с. 23 м. као и предњи, са истом јачином. У ., 27 м. и 30 сек. јачи потрес са тутњаи, кућа ми се тресла појаче и обешен предт лепо показао СЗ. страну, трајао 5 сек. 9 с., 32 мин. и 45 сек. обичан потрес без гњаве. У 10 с. и 20 мин. јача тутњава са ибим потресом, за једно 6 сек. Таман сам гао морао сам скочити из постеље да га бележим. Нисам му могао одредити правац. . Михаилавић).

Седлари. — Ноћу био тако јак потрес, је ћерамида с неких кућа падала а на не- почела падати. (С. Марковић, учитељ).

Трњане. — По под. слаб потрес. (П. То- ћ, учитељ).

Ћуприја. — Данас у 11 с. и 45 м. пре . опази се овде много јачи земљотрес, него је обично бивао. И у Параћину и у илајнцу опажен је мањи потрес. Није о штете. (Извештај окружног начел. ми- гар.).

— Сем омањих земљотреса, осетили су са доста јаком снагом, у 11 с. и 24 мин. под. и у 10 с. и 27 м. после подне. (Из . изв. жел. станице).

— Земљотрес још траје. Данас су два интенсивна потреса и неколико слабијих. Пруга исправна. (Изв. секц. инжињера Бартоша).

— У Ћуприји и околини било је потреса: у 12 с. и 56 м. рано у јутру, у 11 с. и 35 мин. пре подне и у 9 с. и 40 м. после под. (П. Радосављевић).

Штубик. — У 11½ с. пре под. осетио се земљотрес, који је трајао неколико секунада, у истој јачини као што је први био. (Ст. Дуцић, учитељ).

11. априла.

Баничина. — У недељу око 7 с. био је слабији земљотрес. („Слобода“, бр. 41., од 16. априла).

Брзоходска. — У зору потрес у два маха са грмљавином. (Б. Радивојевић, ђак).

Велика Плана. — Данас у 6 с. и 46 м. у вече осетио се јак земљотрес. Правац од З—И, трајао 2 сек. (Из дневног изв. желез. станице).

Доње Видово. — У 12 с. у подне слаб потрес, трајао 4 сек.; у 7 с. по под. такође слаб, трајао 8 сек. (М. Веселиновић, учитељ).

Гложани (окр. моравски). — Око 7 часова по подне јак земљотрес, али не као први. (Цв. Љубеновић, учитељ).

Доњи Милановац. — У 6 с. 40 м. по подне потрес, без икаквог претходног звука, трајао 2 сек. (Телеграф. станица).

Жабари. — Било је доста јаких потреса у 12 с. и 20 м. пре подне (рано), у 5 с. пре подне и у 6 с. и 30 м. по подне. (Т. стан.).

Жагубица. — Пре подне опажени су ови слаби потреси: у 2 с. и 7 м., у 2 с. 30 м., у 2 с. и 50 м., у 3 с. и 10 м., у 4 с. и у 5 сати, трајали су 1—2 сек. У 6 с. и 30 м. по подне доста јак, трајао 3 сек. (Т. станица).

Јагодина. — У 6 с. и 40 м. у вече осетио се доста јак, а у 6 с. и 42 м. по подне слаб потрес. (Жел. станица).

— Јутрос у 5 часова слабији потрес. У 11 с. и то пре подне слаб; у 6 с. и ¾ по

подне био је јак, а у 9 с. и 10 м. опет, али слаб. Штете нема. (Изв. начел. ср. беличког).

Јунковац. — У 6 с. и 55 м. после подне осетио се овде слаб земљотрес. (С. Михаиловић, учитељ).

Крагујевац. — У 3 с. у зору потрес јак, тако исто у 6 с. и 26 м. по подне. Правац од СЗ—ЈИ, избацио шеталицу са 120°. Време бележено по телеграфском сату. (Панајотовић и Стојадиновић).

Нови Аџибеговац. — У 7 с. и 20 м. по подне јак потрес. (Донић, учитељ).

Параћин. — У 6 с. и 46 м. по подне појачи земљотрес. (Телеграф. станица).

Пожаревац. — У 6 с. и 58 м. по подне прилично јак земљотрес. Трајао 6-7 сек. (Т. ст.).

Свилајнац. — У јутру око 5 часова, осетан потрес. Ја га нисам опазио пошто сам спавао, већ сам дознао од других људи, који су били будни. У 10 сати, 44 мин. и 45 сек. тутњава и мали потрес, свега 3 сек. трајао. У 12 с. мали потрес без тутњаве — 2 сек. Десио сам се у гостионици са још двојицом. Скочили смо одмах од астала. У 1 с. само тутњава, са једва приметним потресом, који се јавио са СЗ. стране. У 6 с. и 36 м. страшан потрес, као и јучерашњи, само што је друге природе — прави таласасти, при чему се куће тресле и нијале, што је сваки могао лепо да види, ко се десио на пољу. Неки су посматрали крст на цркви и овај је правио читав лук. Обешене лампе су се кретале у правцу СЗ—ЈИ, само не са свим чисто, већ са неким малим луком, за шта мислим да је дошло, што су се тресле и одоздо на више (дрхтале), па отуда и онај мали лук. За то време нашао сам се у читаоници, која је у згради гостионице „Европе“. У гостионици је било доста света, који је избегао из кућа. Потрес се јавио изненада, без тутњаве и трајао 6 сек. Са неких је кућа и ћерамида падала. У неким селима био је још јачи, као н. пр. у Црквенцу, који је удаљен по сата од Свилајнца и налази се на ЈЗ. страни. У 11 с. и 30 м. слаб потрес. Ја га нисам опазио, јер сам био већ заспао а дознао сам од других. — Време је овог дана врло хладно. Наоблаченост *10.* Око 10 с. пре подне падају циганчићи. Јак СЗ. ветар, са фијуком и виорима, који је по подне постао слабији а у вече готово престао. Око 10 часова ведро. (Ж. Михаиловић).

— Допуњавам извешће за 11. април. Потрес од 11. априла, у 6 с. и 36 м., као што сам јавио био је јачи у Црквенцу него у Свилајнцу. А сада вам накнадно јављам још и то: да је у Дубљу, које је источно од Црквенца, био још јачи. Тамо су куће прскале, а и земља је на једном месту пукла за један десиметар ширине и кроз пукотину избачен шљунак на површину. (Ж. Михаиловић).

Ћуприја. — Начелник среза ресав. депешом јавља: Земљотрес се непрестано појављује. Вечерас у $6\frac{1}{2}$ с. био је посве јак са грљавим звуком и трајао 2 сек. Штете нема. (Изв. окр. начел. министарству).

12. априла.

Београд. — У 1 с. из јутра пробудио ме је земљотрес. Колико је трајао и који му је правац, не знам. (А. Мудриновић).

Доње Видово. — У 4 с. пре подне слаб земљотрес, трајао 3 сек. (М. Веселиновић, уч.).

Јагодина. — У 2 с. и 30 м. по подне слаб земљотрес, трајао 3 сек. Време лепо. Дувао С. ветар. И доцкан ноћу био је један мали. (Т. ст.).

— Земљотрес у 2 с. и 20 м., у 5 с., 1[illegible] м. и 3 сек. Све по подне. Оба слаба. (Днев. изв. железн. станице).

Крагујевац. — У 11 с. и 51 м. пре подне слаб потрес. (Панајотовић и Стојадиновић).

Свилајнац. — Хладноћа доста велика. Готово целог дана ведро, дувао је СЗ. ветар који се тек у вече беше утишао. У јутру рано била су три осетна потреса и то: 1, 3 и 4 часа. Ја их нисам опазио, већ сам дознао од других, који су били будни. У 10 с. и 36 м. појача тутњава са малим потресом. Трајање 4 сек. У 11 с., 18 м. и 45 сек. тутњава са једва осетним потресом. Трајање

к. У 2 с. и 20 м. по подне изненада мали трес, без тутњаве, трајао 2 сек., а јавио са СИ. стране. За то време бејах у својој би. У 4 с. и 26 м. слаб потрес без тутњаве 2 сек. Десио сам се у телеграфу и правац не знам. У 5 с., 46 м. и 30 сек. осетан пос без тутњаве, трајао 3 сек., а јавио се СЗ. Био сам код куће, која се мало поесла. У 11 с. и 2 м. (ноћу) јак потрес са а удара а без тутњаве. Трајао 6 сек. и доо са СИ. Десио сам се у постељи и кућа се јако тресла. (Ж. Михаиловић).

Ћуприја. — Било је више потреса. Пруга правна. (Бартош).

— Око 11 с. у вече био је јачи потрес. зв. окр. начел. министарству).

13. априла.

Јагодина. — Рано у јутру био је мали мљотрес. (Телеграф. станица).

Крагујевац. — Земљотрес сам два пут отио, кад сам хтео да запалим оџак. Прац И—З. (Коста Васиљевић, општ. димничар).

Макреш (окр. крушевачки). — Рано у јуу била су два потреса и то у 2 с. и 20 м. у 2 с. и 23 м., први је био јак, други слаб. ба су дошла од С—Ј. (Пав. Радосављевић).

Свилајнац. — Пре подне наоблаченост 5, пред вече *10*, и преко целог дана јак СЗ. тар, који се пред вече беше мало утишао, к око 10 часова ноћу не дуну опет. У 12 13 м. (рано) тутњава и мали потрес од 2 к., са СЗ. стране. Десио сам се будан у постељи и кућа ми се мало потресла. У 1 с., м. и 30 сек. у јутру један појак удар с тњавом. Трајање 4 сек Појавио се с СЗ., за то време био сам у постељи, из које м скочио, јер ми се кућа добро потресла. 3 с. 43 м. по подне појача тутњава од 5 к. Потрес се није могао опазити. Више их овог на није било. (Жив. Михаиловић).

Ћуприја. — Рано у јутру био је слабији мљотрес. (Изв. окр. начелника).

14. априла.

Јагодина. — У 1 с. 36 м. по подне слабији потрес, трајао 2½ сек.; после тога у 2 с. и 10 м. по подне опет слаб потрес, који је трајао 1½—2 сек. (Тел. станица).

Крагујевац. — У 1 с. 35 м. по подне слаб земљотрес. (Панајотовић и Стојадиновић).

Макреш. — У 2 с. и 18 м. у јутру осредњи земљотрес од З—И; у 7 с. и 28 м. пре подне слаб са Ј—С. (Пав. Радосављевић).

Свилајнац. — Први пролетњи дан, топло ведро и без ветра. — У 9 с. и 50 м. пре подне мали, једва приметан потрес, који је трајао 2 сек. Био сам тада у гостионици, а и остали су опазили који су ту били. У 1 с. и 40 м. по подне јачи потрес без тутњаве — 4 сек.; ишао у правцу СЗ—ЈИ. Кућа ми се тада добро тресла. У 5 с. и 50 м. као неки пуцањ, налик на неко падање — срозавање. Десио сам се на улици са још двојицом. Звук је долазио са југоисточне стране. У 9 с. и 9 м. осетан потрес без тутњаве. У 10 с. и 50 м. јака тутњава са готово неприметним потресом, трајала 6 сек. и изгледало да долази са СЗ. стране. Десио сам се тада у постељи. (Жив. Михаиловић).

Ћуприја. — Земљотрес још траје. (Изв. секцион. инжињера главној дирекцији).

— Јављају нам да је у Ћуприји био јак земљотрес. („Дневни Лист“, бр. 81., од 15. априла).

15. априла.

Баничина. — Земљотрес се још осећа, сваки дан слабији; школа са свим препукла. (Слобода, бр. 41., од 15. априла).

Барошевац. — Једини потрес, који сам одмах забележио, био је овог дана у 7 с. у јутру и трајао пола секунде, а осетио се као јака дрхтавица. Врата на соби јако су се затресла. (Дим. Момчиловић, учитељ).

Доње Видово. — У 7 с. и 10 м. пре подне слаб земљотрес, који је трајао 2 сек.; у размаку од 6 м. опет се поновио, слаб, трајао 2 сек. (М. Веселиновић, учитељ).

Жабари. — Нема дана да у Жабарима нема земљотреса, но два и по три пута дневно. До 15. априла било је 67 пута. Људи се страшно преплашили. И махом спавају у авлији.[1] (Слобода, бр. 43., од 21. априла).

Јагодина. — У 7 с. и 3 м. пре подне земљотрес јачине 3, трајао до 4 сек.; за тим у 7 с. и 7 м. пре подне јачине *1*, трајао 2 сек. Време лепо и чисто. (Тел. станица).

— У 9 с. и 5 м. пре подне два земљотреса. Последњи врло јак, у растојању 5 м. („Дневни Лист, бр. 84., од 18. априла).

Крагујевац. — У 7 с. и 2 м. пре подне слаб потрес. (Панајотовић и Стојадиновић).

Макреш. — Није било земљотреса. (П. Радосављевић).

Параћин. — У 7 с. и 3 м. пре подне приличан потрес. (Тел. станица).

Свилајнац. — Преко дана наоблаченост *5*, са слабим (обичним) ветром, а у вече наоблаченост *10*, са нешто мало кише. — У 7 с. и 5 м. пре подне јак потрес од 4 секунде. Кућа се тресла. У 7 с. и 8 м. јачи од претходног и са два удара једно за другим, први удар јачи, трајање 7 сек. Кућа ми се из основа тресла и обешено је звонце јако звонило. Јавио се од СЗ—ЈИ. Свет је за време овог потреса истрчавао из кућа. У 7 с. и 10 м. прво јака тутњава, па обичан потрес. Тутњава је трајала 5 сек., а потрес 2. У 10 с. и 36 м. осетан потрес од 3 сек., али без тутњаве. У 1 с. и 6 м. по подне обичан потрес. У 2 с. и 5 м. тутњава са СЗ. стране од 3 сек. и слаб, једва осетан потрес. (Жив. Михаиловић).

Ћуприја. — Ноћас око 1 сата по поноћи појавио се у овој вароши слаб земљотрес тако исто и јутрос око 7 часова и то у два маха. Први јачи други слабији. (Изв. окр. начелн.).

16. априла.

Жабари. — У 4 с. у јутру само тутњи, тако исто и у 5 с. и 10 м. по подне. (Тел. станица).

[1]) Ово је саопштено и у „Дневном Листу“ бр. 88., од 23. априла 1893. год.

Жагубица. — У 2 с. по подне извор ве постао на једанпут бео као млеко. јало тако до 7 с. (Тел. станица).

Крагујевац. — У 2 с и 10 м. рано тру слаб потрес. (Панајотовић и Стојадино

Макреш. — Није било земљотреса. Радосављевић).

Параћин. — У свом десетодневном і штају не јавља ништа. (Тел. станица).

Свилајнац. — Целог дана наоблаче *10*, но без јаког ветра а оморина велика. треса је било свега два: у 4 с. и 14 м. подне појача тутњава од 5 сек., за тим удар са потресом од 3 сек., јавио се у пр СИ—ЈЗ. Кућа ми се страшно тресла. Д у 4 с., 49 м. и 50 сек., обичан, са тутњ од 3 сек. (Жив. Михаиловић).

17. априла.

Гложани. — Око 11 часова после п био је јак земљотрес као и 11. априла. Љубеновић, учитељ).

Доње Видово. — У 9 с. и 5 м. пре п слаб потрес од 2 сек., а такав исти о, после 6 мин. (М. Веселиновић, учитељ).

Жабари. — Овога дана забележено 5 с. пре подне врло слаб потрес, у 9 с. подне умерен потрес, у 9 с. и 10 м. так а у 11 с. 47 м. јак. (Тел. станица).

Јагодина. — У 9 с. и четврт осетио овој вароши јак земљотрес, који је траја 4 сек. Да ли има штете, још се не зна. (ср. начелн. минист.).

— У 11 с. и 46 м. по подне јави доста јак земљотрес, са јаким шумом и јао 3 сек. (Т. станица).

Макреш. — Није било потреса. (П. досављевић).

Параћин. — У 9 с. 40 м. пре подне земљотрес са тутњавом; у 9 с. 15 м. пре дне јачи; у 11 с. 46 м. по подне прили са тутњавом. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 9 с. 8 м. пре подне једно за другим. Други је потрес био зн јачи. Оба су трајала 6 сек. У 11 с. 50

подне (ноћу) јавио се трус. Трајао 3—4 сек. Потресима је претходила подземна тутњава. (Тел. станица).

— Наоблаченост 10, са омарином и нешто мало кише. У 9 с. и 6 м. пре подне тутњава са подужим а слабим потресом. У 9 с. и 11 м. пре подне тутњава са јачим потресом од 5 сек. Нашао сам се за то време у среској канцеларији, која се доста потресла. У 11 с., 46 м. и 15 сек. (ноћу) изненада, без тутњаве, страшан потрес са три јака удара. Други удар најјачи. Размак времена између удара 2 сек., а цео је потрес трајао 14 сек. Обешени предмет, у мојој сиби, правио је читав лук у правцу ЈИ—СЗ. Кућа се ужасно тресла и малтер са плафона почео падати, а укућани су се сви пробудили и устали из постеља. (Жив. Михаиловић).

Смедерево. — У 11 с. и 30 м. по подне врло слаб земљотрес, трајао свега 1 сек. (Т. станица).

Трстеник. — У 11 с. и 35 м. по подне осетио се врло слаб потрес. Трајао 1 сек., а одмах за њим, после пола минута, мало јачи и трајао 2 сек. Оба у правцу ЈЗ—СИ. (Тел. станица).

Ћуприја. — У 11 с. и 30 м. ноћу јак земљотрес. Трајао 3—4 сек. (Т. станица).

— Данас око 9 часова и 7 м. пре подне појавио се земљотрес у овд. вароши у два маха. Оба пута био доста јак и трајао је 1—2 сек. Штете није било. (Изв. окр. начелн.).

— Ноћас у $11\frac{1}{2}$ с. био је овде јак земљотрес. Штете није било. (Изв. окр. начелн.).

18. априла.

Барошевац (окр. подунав.). — Од првог земљотреса па до данас осетили смо многе земљотресе. Свака 24 сата бивало је по 2—3 понекада и по више потреса, али ни један није постигао јачину и трајање оног од 1. марта. (Д. Момчиловић, учитељ).

Доње Видово. — У јутру рано био је земљотрес и трајао 3 сек. Нисам га осетио. У 3 с. и 50 м. по подне слаб, 2 сек. трајао. (М. Веселиновић, учитељ).

Жабари. — У 9 с. и 47 м. пре подне слаб потрес. (Тел. станица).

Жагубица. — Слаби земљотреси, трајали су 2—3 сек., у 2 с. и 7. м. пре подне и у 3 с. и 2 м. (Тел. станица).

Доња Мутница. — У вече био је мало јачи потрес, оборио десетак ћерамида. (J. Ербец, учитељ).

Крагујевац. — У 3 с. и 25 м. у зору био слаб земљотрос. У Јагодини веле да ј био врло јак. (Стојадиновић и Панајотовић).

Макреш. — У 3 с. и 52 м. у зору слаб потрес од Ј—С. (П. Радосављевић).

Пирот. — Ноћу у очи 19. априла био је земљотрес и трајао 1—2 сек. (Ковачевић, учитељ).

Свилајнац. — Око 4 часа обичан потрес. Кућа ми се мало потресла. Опазили су га моји укућани, а ја сам за то време спавао. У 9 с., 48 м. и 15 сек. јак потрес без тутњаве, са два удара, други удар јачи. Размак између удара 2 сек., а цело трајање 8 сек. Ишао у правцу СИ—ЈЗ. Кућа ми се јако потресла. У 10 с., 44 м. и 30 сек. тутњава са једва осетним потресом. Трајање 2 сек. У 4 с. и 25 м. по подне обичан потрес без тутњаве, са два слаба удара. Трајање 3 сек. Јавио се са СИ—ЈЗ. Био сам у својој соби и кућа ми се мало потресла. (Жив. Михаиловић).

— У 9 с. 48 м. пре подне потрес трајао 2 сек; у 10 с. 49 м. пре подне трајао 1 сек. и у 4 с., 25 м. и 30 сек., трајао 1 сек. (Т. станица).

Ћуприја. — Два врло слаба потреса, у 9 с. и 50 м. пре подне и у 4 с. и 26 м. после подне. Трајали су по 1 секунад. (Телеграф. станица).

19. априла.

Бадњевац. — Земљотрес од 28. марта непрекидно траје. Последњи је потписани осетио данас у подне. (Д. Димитријевић, учит.).

Жабари. — У 2 с. и 52 м. после под. само тутњи. (Тел. станица).

Жагубица. — У 1 с. и 27 м. (кад?) слаб земљотрес, трајао 1—2 сек. Јутрос се приметило да је земља више врела Млавиног пропала у земљу 6—8 метара. Ширина провале од прилике 4—5 мет., дужина 7—8 мет. У тој провали налази се вода, која је била онако мутна као и вода врела Млавиног, које се том приликом замутило. Земља се непрестано по мало рони и доста је испуцала. (Тел. стан.).

Крагујевац. — Земљотреса је било: у 3 сах. и 20 м, у јутру, слаб; у 2 с. и 30 мин. по под., слаб, и у 3 с. и 10 м. по под., такође слаб. (Панајотовић и Стојадиновић).

Макреш. — Од 19.—25. није било земљотреса. (Пав. Радосављевић).

Свилајнац. — Од 12 с. па до свануһа три пута је био земљотрес. Ово по казивињу других. Сви су слаби. У 2 с. и 55 м. по подне земљотрес од 1 секун. трајања. (Телеграфска станица).

— У 1 с., 39 м. и 10 сек., рано, обичан потрес без тутњаве; трајао 2 сек. Струја само пројурила од СЗ—ЈИ. Десио сам се у постељи из које сам одмах устао и прибележио. У 4 сах., 25 мин. и 30 сек. јак и дуг потрес, без тутњаве, трајао 10 сек., дошао са СИ. стране. Кућа ми се јако тресла. У 2 с. и 46 м. по под. тутњава са неприметним потресом. У 2 с. и 57 м. појачи потрес, без тутњаве, трајао 4 сек. Дошао са СИ—ЈЗ. Затекао ме у соби и кућа ми се јако потресла. У 11 с. и 20 м., ноћу, тутњава са готово неприметним потресом. (Ж. Михаиловић).

Чумић (окр. краг.). — Око 4 с. у јутру земљотрес. (Василија Катићева, учитељица).

20. априла.

Доње Видово. — У 9 с. и 30 мин. пре под. слаб потрес од 2 сек. (М. Веселиновић, учитељ).

Свилајнац. — По казивању грађана било је 3—4 врло слаба потреса. (Телеграфска станица).

— Овога дана нисам осетио ни потрес. Неки веле да је било 2—3 слаба. (Жив. Михаиловић).

21. априла.

Лапово. — У 5 с. и 55 м. пре под. земљотрес, који је трајао 2—3 сек.; у и 55 м. пре под. јачи, трајао 5—6 сек. без тутњаве, други је пратила подземна њава. Био је окомит. Чисто подиже зг (Т. станица).

Свилајнац. — Било је потреса: у 5 50 м. пре под., трајао 2 сек.; у 8 с. и по под., трајао 3 сек.; у 4 с. и 40 м. под., трајао 10 сек.; и у 9 с. и 40 м. по трајао 2 сек. (Тел. станица).[1])

— Ја сам опазио свега два и то: у 51 м. и 30 сек., пре под., изненада, без њаве, мали потрес, трајао 2 сек. У 9 38 м. тутњава са слабим потресом. (Жив хаиловић).

Ћуприја. — Данас у два маха по се овде земљотрес. Први у 9 часова пре слаб, други у $^1/_2$3 по под. јачи. Штете било. (Изв. окр. начелства министарств

22. априла.

Београд. — У 8 с. и 16 мин. пре седео сам за столом у канцеларији и о земљотрес, но врло слаб. Видео сам ка вода у стаклету, на прозору, дрхтала. П дао сам одмах на бусолу, но нисам приметио. У 11 с. и 44 м. пре подне сам у стану г. проф. Љуб. Недића. У к ларији његовој, у којој сам седео, трес се чаше у орману. (А. Мудриновић).

Свилајнац. — Данас се није осетио љотрес. (Тел. стан.).

— Нисам приметио ни један потрес Михаиловић).

---

[1]) Од исте станице постоји још један извештај дан. Он гласи: „У 5 с. и 25 м. изјутра, трајао 3 сек. и 55 м. пре под., трајао 1 сек.“

23. априла.

Београд. — У 1 с. и 19 м. у јутру осе-
о сам земљотрес, који је подуже трајао.
их. Ристић, секретар министарства спољ.
ослова).

Свилајнац. — У 4 с. и 15 м. (кад?) зем-
отрес, трајао 1 сек. (Тел. станица).

— Приметио сам само један слаб потрес
5 с. и 4 м., који је трајао три сек. Тада
м се десио у селу Црквенцу и правац
у не знам. (Ж. Михаиловић).

24. априла.

Београд. — Око 4 с. из јутра пробудио
е земљотрес. Кад сам већ био будан трајао
2—3 секун. Био је таласаст. (А. Мудри-
овић).

Свилајнац. — У 9 с., 16 м. и 30 сек.
е подне био је земљотрес. (Телеграфска
аница).

— У 9 с., 15 м. и 7 сек. изненада, без
тњаве, потрес; трајао 7 сек., а јавио се са
. стране. Више их тога дана нисам опа-
о. (Ж. Михаиловић).

25. априла.

Свилајнац. — У 3 с. и 25 м. пре под.
љотрес, који је трајао 4 сек. (Телеграф.
аница).

— У 2 с. и 15 мин. по под. врло слаб
трес, а у 3 с. и 26 м. јак са два удара,
јао 4 сек. Кућа ми се доста потресла. (Ж.
хаиловић).

Седлари. — Данас био доста јак потрес.
Марковић, учитељ).

26. априла.

Барошевац. — У 10 с., 1 м. и 30 сек.,
ећи на кревету, осетих дрхтање кревета.
трес је трајао ½ сек., слаб и без тутњаве.
пољу је дувао појачи, хладан ветар. (Д.
ичиловић, учитељ).

Добричево (окр. морав.). — У 9 с. и 54
. пре подне слаб потрес, од И—З. Сат
ми је регулисан по телеграфском. (Пав. Ра-
досављевић).

Жабари. — У 9 с. и 30 м. пре под. уме-
рен земљотрес. (Тел. станица).

Јагодина. — У 9 с. и 34 м. пре подне
доста јак потрес, трајао 6 сек.; у 6 с. и 13
мин. по подне слабији, трајао 2 сек. (Телегр.
станица).

Кладурово. — Око 7 час. по под. потрес
који је трајао 1 сек. Од ЈЗ—СИ. (Н. Цокић,
општ. писар).

Лапово. — У 9 с. и 35 мин. пре подне
доста јак земљотрес, трајао 10 сек. (Телегр.
станица).

Параћин. — Око 9½ часова пре подне
био је доста јак земљотрес, трајао 10 сек.
(Тел. станица).

— У 9 с. и 48 м. пре под. био је зем-
љотрес са јаким ударом оздо. Трајао 5—6 сек.
По други пут 5 минута доцније, трајао 2—3
сек. (Цвета Павловићева, учитељица).

Свилајнац. — Данас се јавио земљотрес
у 9 с. и 33 м. пре под., који је трајао 10
сек. и у 6 с. 13 м. по подне; трајао 2 сек.
(Тел. станица).

— Рано у јутру била су два слаба по-
треса, но ја их нисам опазио. У 9 с. и 34 м.
изненада, без тутњаве, појак и дуг потрес,
трајао 15 сек., јавио се од СЗ—ЈИ. Кућа ми
се подобро тресла. У 10 с., 2 м. и 45 сек.
кратак удар са слабим потресом. У 6 с., 16 м.
и 30 сек. по под. слаб потрес, без тутњаве,
трајао 2 сек. (Ж. Михаиловић).

Седлари. — Земљотрес се осетио преко
ноћ. (С. Марковић, учитељ).

Ћуприја. — Слаб потрес у 3 с. и 30 м.
пре под., трајао 1 сек. У 9 с. 31 м. пре под.
доста јак, са грмљавим звуком. Трајао 3 сек.
(Тел. станица).

— Око 3 с. ноћу осетио се у овој ва-
роши слаб земљотрес. У 9 с. и 31 м. доста
јак и трајао 3 сек. Начел. среза ресавског
јавља: да се земљотрес тамо појављује непре-
стано — и дању и ноћу. (Извештај окружн.
начел.).

а правац му је био од С—Ј. („Слобода“ бр. 52., од 14 маја).

Београд. — Данас у 8 с. и 3 м. из јутра био је земљотрес. Време је средњеевропско, а гледано на сату, који се сваки дан у подне регулише. Потрес је био једва приметан и то у првом спрату министарства грађевина, а на приземном спрату није се ништа осетило. Могао је трајати 3—4 секун. Правац СЗЗ—ЈИИ. Било нас је више посматрача. (Пера Манојловић).

— У 8 с. и 10 м. пре под., седећи на столици, осетио сам као да ме неко мало издиже на столици. У том истом моменту задрхта астал и некоје хартије на њему и наста љуљање од Ј—С. Врата на орману од књижнице љуљаху се. Цртаћи лењир, на северној страни, на дувару, клатио се најпре од Ј—С, затим од ЈЗ—СИ. Трајао 5 сек. — У 5 с. и 55 м. по под. осетио сам врло слаб потрес. Приметили су га и г. г. Сава и Пера. (Д. Мудриновић).

Доње Видово. — У 8 с. и 5 м. пре под. слаб земљотрес. Трајао 16 сек. (М. Веселиновић, учитељ).

Градиште. — Јутрос у 8 с. и 3 м. појавио се доста јак земљотрес, трајао је до 6 сек. и то у два маха једно за другим. На апарате није утицао. Био је таласаст и од СИ. стране. Никакве штете није било. (Тел. станица).

Драча. — Око $9^1/_2$ часова у вече опазио сам врло јак земљотрес. (Л. Лазаревић, учитељ).

Добричево. — У 7 с. и 38 м. пре под. доста јак земљотрес, у правцу СЗ—ЈИ, са тутњавом, трајао 8—10 секун. (П. Радосављевић).

Жабари. — У 8 с. и 45 м. пре под. јак потрес. (Тел. станица).

Јагодина. — Била су два потреса и то: први у 4 с. пре под., трајао $1^1/_2$ сек., а други у 7 с. и 52 м. пре под., и то са врло јаком тутњавом, трајао $4^1/_2$ сек. а изгледало је као да је струја ишла с две стране и под нашем подножју сукобила се. Штете није било. станица).

Крагујевац. — У 7 с. и 50 м. доста земљотрес, са претходном подземном тут вом, дошао од И—З., трајао 1 сек. (В. С ковић, порезник).

Параћин. — Од 20. априла па до да осетио сам само једаред трус, и то данас с. и 57 м. пре подне; јак са тутњавом, тра 2 сек. (Тел. станица).

Петровац. — У 8 с. пре подне опаже слаб земљотрес, који је трајао 3 сек. (Т станица).

Пољна (окр. моравски). — Данас у 8 пре подне осетих земљотрес од З—Ј(?), тра 8 сек. Чула се подземна тутњава, која је т јала 2 сек. (Тодор Бушетић, учитељ).

Свилајнац. — Овога дана било је потр у 5 с. и 31 м. пре подне, трајао 3 сек.; с. 51 м. пре подне, трајао 6—8 сек.; у 7 56 м. пре подне, трајао 1 сек. и у 9 с. м. пре подне, трајао 2 сек. (Тел. стан.).

— Изјутра рано била су два потреса, ја их нисам опазио, већ мој колега, кога разбудили. Један је био у 4 с. и 20 м. други у 6 с. и 22 м. — У 7 с., 45 м. и сек. пре подне изненада, без тутњаве, поја потрес од 8 сек. Јавио се са СЗ—ЈИ. К ми се јако потресла. У 10 с. и 3 м. но јачи потрес од 5 сек. са тутњавом. Пра од СЗ—ЈИ. Кућа ми се добро потресла, и постеља у којој сам био. Од овога па даље чуле су се још три тутњаве, али потреса, а јављале су се у размаку од 3 с (Жив. Михаиловић).

— Земљотрес се понавља. Данас је три пута; два слабија а један као онај вели Време кад су се десили јесте: 4 с. 20 м. подне, 6 с. и 22 м. пре подне и трећи и већи у 7 с. и 45 м. такође пре подне. П вац СЗ. (Пав. С. Павловић, предавач).

Топола. — У 7 с. и 55 м. пре подне доста јак земљотрес, који је трајао више 1 сек. (Тел. станица).

Ћуприја. — Око 10 с. у вече био је врло јак земљотрес у Ћуприји и трајао 5—6 сек. По извештајима среских начелника био је у Параћину и Јагодини, а у Свилајнцу био је јак, са јаком подземном тутњавом. Штете није било. (Изв. окр. начелника).

Чачак. — Ноћас око $9^{1}/_{2}$ с. пре поноћи осетио се овде земљотрес, са потмулом тутњавом, који је трајао до 1 сек. Штете није учинио. (Изв. окр. начелника).

Шепшин. — У 9 с. и 25 м. у вече прилично јак земљотрес, који је трајао 5 сек. Само се чуо тресак покућанства. (Д. Михаиловић учитељ).

9. маја.

Баточина. — Ноћу, у 10 часова, јак земљотрес. (Ђ. Димитријевић, учитељ).

Београд. — Данас, тачно у 9 с. и 24 м., по средњејевропском времену, осетио се у згради министарства грађевине, у I спрату, потрес у два маха, а у интервалама од $^{1}/_{2}$ сек., један за другим. Правац од J—С. Други један посматрач вели у обичном правцу т. ј. од СЗЗ—ЈИИ. Трус је био врло слаб. (П. Манојловић).

Валакоња. — Био је ноћу земљотрес. (Д. Михаиловић, учитељ).

Доње Видово. — У 2 с. и 50 м. после подне; трајао 9 сек. Слаб. (М. Веселиновић, учитељ).

Градиште. — У 12 с. и 6 м. рано, слаб земљотрес, трајао 3 сек. У 9 с. и 30 м. пре подне такође слаб. Штете није било никакве, сем зграда које су биле препукле, још су више попуцале. (Тел. станица).

Добричево. — У 2 с. и 53 м. после подне; у 4 с. и 6 м. пре пола ноћи (?) Оба су слаба без тутњаве. Трајали 3—4 сек. Правац СЗ—ЈИ. (П. Радосављевић).

Жабари. — Било је земљотреса: у 9 с. и 21 м. пре подне, доста јак; у 8 с. 50 м. по подне, слаб; у 9 с. и 27 м. по подне, умерен и у 10 с. и 4 м. по подне, умерен. (Телегр. станица).

Кладурово. — Око 10 с. пре подне био је земљотрес. (Н. Цокић, општ. писар).

В. Орашје. — У 9 с. и 23 м. пре подне осетио се опет земљотрес, но слабији од јучерашњег. Трајао је 2 сек. У вече осетила су се два слаба: један у 9 с. и 30 м., а други у 9 с. и 48 м. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 9 с. и 21 м. пре подне земљотрес, трајао 3 сек., други у 9 с. и 25 м., трајао 4 сек. (Тел. станица).

— У 9 с. и 13 м. јак потрес, од 9 сек. заједно с тутњавом. Дошао од СЗ—ЈИ. У 1 с. и 30 м. по подне обичан потрес од 3 сек., са тутњавом. У 5 с. и 55 м. слаб потрес. Ја га нисам осетио већ дознао од других људи. У 8 с., 39 м. и 30 сек. само тутњава. У 9 с. и 17 м. тутњава са слабим потресом, трајао 3 сек. У 9 с. и 50 м. тутњава, са обичним потресом од 6 сек. Јавио се са СЗ. стране а затекао сам се у соби и кућа ми се мало потресла. У 11 с. и 8 м. слаб потрес. Ја га нисам опазио, већ сазнао од других људи. (Ж. Михаиловић).

Седлари. — У пола 10 с. изјутра осетио се слаб потрес од 5 сек. трајања. (С. Марковић, учитељ).

10. маја.

Београд. — Врло рано после по ноћи, осетио се јачи потрес. (П. Манојловић).

Валакоња. — Осетио се слаб потрес. (Д. Михаиловић, учитељ).

Грејач. — Тачно у 1 с. по подне осетио се слабији потрес и трајао 10 мин. (?) у виду слабог дрктања. (Слобода, бр. 53. од 14. маја).

Добричево. — Није било потреса. (П. Радосављевић).

Жабари. — У 4 с. и 36 м. пре подне слаб потрес. (Тел. станица).

В. Орашје. — У 6 с. и 30 м. пре подне осетио се један слаб потрес. (Т. стан.).

Свилајнац. — У 4 с. 25 м. пре подне потрес, трајао 2 сек.; у 3 с. 25 м. по подне трајао 1 сек.; у 9 с. 40 м. по подне сам

ıземпа тутњава, која је трајала 2 сек. (Т. .ница).

— У 2 с. и 30 м. рано, један обичан ıр одоздо на више. У 6 с. и 15 м. пре поэ тутњава са слабим потресом од 3 сек. зио се са СЗ. Око 3 с. по подне врло слаб трес. Ја га нисам опазио, већ дознао од угих људи. У 6 с. и 17 м. тутњава са слам потресом од 3 сек. (Жив. Михаиловић).

Седлари. — Осетио сам један потрес. (С. ırковић, учитељ).

11. маја.

Жабари. — Данас у 8 с. и 57 м. пре пое осетио се доста јак земљотрес, са велим претходном тутњавом. У 8 с. и 45 м. у че други, такође доста јак. (Т. станица).

Кладурово. — Око 9 с. по подне почела дати киша (пљусак), кад задркта земља преı киша оног тренутка. (Н. Цокић).

Свилајнац. — У 7 с. 37 м. по подне земтрес, трајао 3 сек. (Т. ст.).

— У 2 с. и 27 м. по подне слаб потрес 2 сек., са тутњавом. У 7 с. и 28 м. обиı потрес са тутњавом. Трајао 5 сек. (Жив. ханловић).

Седлари. — Осетио се један потрес. (С. рковић, учитељ).

Сењски Рудник. — Потрес у 6 с. и 45 (по железн. сату). Земљотрес трајао једнако. ıља није мирна ни једног часа. Прекјуче, ı сам ректифицирао теодолит, либела не ке бити ни 10 мин. мирна. (Д. Затежић, ıьомер).

12. маја.

Грејач. — У 3 с. и 41 м. изјутра осетио слабији земљотрес и трајао 3 сек. у виду ıтања. (Слобода, бр. 52., од 14. маја).

Свилајнац. — У 5 с. и 10 м. по подне ıьотрес, трајао 1 сек. (Тел. станица).

— У 4 с. 22 м. по подне врло слаб пое од 2 сек. У 4 с., 42 м. и 30 сек. мало ı, трајао 4 сек. (Жив. Михаиловић).

Седлари. — Преко дан један слабији потрес. (С. Марковић).

13. маја.

Доње Видово. — У 2 с. и 10 м. пре подне слаб потрес, трајао 20 сек. (М. Веселиновић, учитељ).

Жабари. — У 9 с. и 25 м. само тутњи. (Т. станица).

Свилајнац. — Данас се јавио земљотрес у 9 с. и 20 м. пре подне и трајао 2 сек. (Тел. станица).

— Око 4 с. у јутру обичан потрес. Ја га нисам опазио, већ други, који су тада били будни. У 9 с. и 13 м. пре подне појачи потрес са тутњавом — 4 сек. Правац СЗ—ЈИ. У 10 с. 35 м. ноћу појак потрес од 5 сек. са СЗ—ЈИ. У 11 с. и 5 м. слаб потрес. Ја га нисам опазио, већ дознао од другога. (Жив. Михаиловић).

Седлари. — У пола 3 с. по подне и у 4 с. слаби земљотреси. (С. Марковић).

14. маја.

Свилајнац. — У 9 с. и 40 м. ноћу обичан потрес и у 11 с. 30 м. јачи, које нисам сам опазио. (Ж. Михаиловић).

15. маја.

Свилајнац. — Потрес био само један и то око $3^1/_2$ сата у јутру, обичан, и њега нисам сам опазио. (Ж. Михаиловић).

16. маја.

Баточина. — У 6 с. и 50 м. по подне осетио се земљотрес. (Ђ. Димитријевић, учитељ).

Жабари. — У 3 с. и 20 м. и у 3 с. и 40 м. пре подне. слаби земљотреси. (Телеграф. станица).

17. маја.

Грејач. — Земљотрес се појављивао у 1 с. и 10 м. ноћу, трајао 3 сек. и у 3 с. и 5 м. ноћу, трајао 2 сек. (Слобода, бр. 55., од 23. маја).

18. маја.

Жабари. — У 7 с. и 20 м. пре подне умерен земљотрес. (Тел. станица).

19. маја.

Доње Видово. — У 7 с. и 25 м. у вече слаб потрес од 6 сек. трајања, а у 8 с. мало јачи. Штете нема. Изгледа као да је земљотрес престао. (М. Веселиновић).

Грејач. — Земљотрес се појавио у 11 с. и 45 м. ноћу, трајао 4 сек. (Слобода, бр. 55., од 23. маја).

Жабари. — У 8 с. и 20 м. после подне доста јак земљотрес. (Тел. станица).

Јагодина. — Вечерас у 8 с. и 20 м. земљотрес врло јак, трајао до 5 сек. Природе таласасте, правац од СЗ—ЈИ, без штете. (Т. станица).

Кијево (окр. крагујевачки). — У 8 с. у вече десио се доста јак земљотрес. Прво је била јака тутњава (личи на грмљавину), па после неколико (3—4) секунада поче трус, који је дошао са С и СИ. У 10 с. и 5 м. у вече слабији потрес. (Риста Стевановић, уч.).

Лапово. — У 8 с. и 10 м. по подне осетио се овде врло јак земљотрес, без тутњаве и трајао 3 сек. Јачина земљотреса била мања од оног првог, тако да су кров на згради и зидови почели пуцати. (Тел. станица).

Параћин. — У 8 с. и 15 м. по подне појавио се овде јак трус. Трајао је 2—3 сек. (Тел. станица).

Рековац. — У 8 с. и 10 м. по подне био је земљотрес, трајао је 2 сек., са подземном тутњавом. Ствари у соби тресле су се. Није било никакве штете ни овде ни у околини. (Телеграф. станица).

Свилајнац. — У 8 с. и 15 м. по подне земљотрес, који је трајао 4 сек. Јачина овог земљотреса била је равна оној од 1. марта. (Тел. станица).

— У 8 с. и 13 м. у вече био је, по причању, врло јак земљотрес и трајао од 5—8 секунада. У Седларима је био много јачи но у Свилајнцу, јер је тамо и ћерамида с кућа падала. Једноме учитељу, који је путовао на колима, коњ је стао у путу за време овога потреса. (Ж. Михаиловић).

20. маја.

Грејач. — У 2 с. и 44 м., рано, б[...] земљотрес, који је трајао 3 сек. (Слоб[...] бр. 55., од 23. маја.[1]).

Кијево. — „Данас смо осетили три тутњаву, која је долазила од С. и СИ. ст[...] за тутњавом дрктавица. (Р. Стевановић.

21. маја.

Свилајнац. — Време променљиво, по[...] ни један. (Ж. Михаиловић).

22. маја.

Жабари. — У 4 с. и 10 м. после п[...] слаб земљотрес, а у 5 с. и 15 м. умерен чине. (Тел. станица).

Свилајнац. — Само један врло слаб трес и то у 2 с. и 8 м. рано. Време про[...]љиво. (Ж. Михаиловић).

23. маја.

Жабари. — У 3 с. и 30 м. пре подне земљотрес. (Тел. станица).

Рековац. — У 4 с. и 35 м. пре п[...] земљотрес, који је трајао 12 сек., средњ[...] чине, са тутњавом. Ствари у соби њија[...] се. Није било штете. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 10 с. и 51 м. пре п[...] тутњава са врло слабим потресом. Траја[...] сек. Преко дана киша са јаким ветром. Михаиловић).

24. маја.

Свилајнац. — У 10 с. и 51 м. пре [...] тутњава са једва осетним потресом од 2 [...] Око 11 часова ноћу појача тутњава са [...]бим потресом. Трајање 5 сек. Киша [...] дана са јаким ветром. (Ж. Михаиловић).

25. маја.

Жабари. — У 3 с. и 55 м. после п[...] слаб земљотрес, а у 3 с. и 57 м врло [...] (Тел. станица).

[1] У извештају стоји: „19. маја у 2 с. и 44 м. ноћ[...] ове податке о земљотресу у Грејачу прештампао је [...] „Лист“ у 110. бр., од 6. маја 1893. год.

Свилајнац. — У 3 с. и 48 м по подне гњава са врло слабим потресом. Трајање сек. И овога дана беше кише са ветром махове (Ж. Михаиловић).

26. маја.

Жабари. — У 4 с. пре подне слаб земотрес; у 5 с. и 10 м. пре под. слаб; у 3 и 37 м. по подне слаб; у 3 с. и 47 м. по д. врло слаб. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 4 с. и 40 м. по подне мљотрес, трајао 1 сек.; у 4 с. и 43 м. по дне трајао 1 сек. (Тел. станица).

— У 3 с. и 30 м. по под. доста јак потрес тутњавом. Трајање 8 сек. Правац СЗ., кућа се потресла. У 3 с., 31 м. и 30 сек. тутава са слабим потресом; трајање 3 сек. У с., 33 м. и 30 сек. као и претходни; у 3 с. 34 мин. тутњава са врло слабим потресом; ајање 2 сек. У 3 с. и 35 мин. тутњава са чим потресом, кућа ми се мало потресла; ајање 4 сек. У 3 с. и 39 мин. тутњава са два осетним потресом — 2 сек. У 6 с. и м. слаб потрес са тутњавом, трајао 2 сек. еме је преко дана било тихо и без кише. . Михаиловић).

27. маја.

Жабари. — У 1 с. рано у јутру доста земљотрес. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 11 с. и 1 м. после под. љотрес, трајао 1 сек. (Тел. станица).

— У 10 с. и 52 м. ноћу обичан потрес два удара. Трајање 5 сек. Ишао правцем —ЈИ. Целог дана киша са јаким ветром. . Михаиловић).

28. маја.

Свилајнац. — У 2 с. и 46 м. после под. грес, трајао 1 сек. (Тел. станица).

— У 8 с. и 5 мин. пре под. врло слаб грес, трајао 2 сек. У 1 с. и 20 м. по под. чан потрес са тутњавом са СЗ. стране, јао 3 сек. Кућа ми се мало потресла. У ., 37 м. и 45 сек. појачи потрес са тутњавом и једним ударом, трајао 4 сек. Јавио се са СЗ. У 9 с. и 5 мин. обичан потрес са тутњавом, са СЗ—ЈИ, трајао 3 сек. Кућа ми ми се мало потресла. (Ж. Михаиловић).

29. маја.

Свилајнац. — У 3 с., 52 м. и 30 сек. по под. слаб потрес са тутњавом, у правцу од СЗ—ЈИ, трајао 3 сек. Време преко дана променљиво. (Жив. Михаиловић).

30. маја.

Свилајнац. — У 2 с. 14 мин. у јутру јак потрес са СЗ., трајао 5—8 сек. Време променљиво. (Ж. Михаиловић).

31. маја.

Свилајнац. — Време променљиво. Потрес један и то: у 4 с. и 7 м. по под., слаб, са тутњавом. Трајао 2 сек. (Ж. Михаиловић).

Ћуприја. — У току прошлих 15 дана земљотрес се појављивао и то: у срезу ресавском 26. по 4 пута а 31. по 1 пут; у срезу параћинском само 28-ог у 2 с. и 40 м. по под. и у срезу беличком у разне дане 6 пута. Од овог земљотреса није било никакве штете. („Дневни Лист“, бр. 123., од 9. јуна 1893 год.).

1. јуна.

Свилајнац. — У вече око 10 с. и 30 м. две тутњаве, једна за другом. Време променљиво са мало кише. (Жив. Михаиловић).

2. јуна.

Жабари. — У 5 с. пре под. врло слаб земљотрес. (Т. станица).

Свилајнац. — У 6 с. и 1 м. пре подне обичан потрес са тутњавом, трајао 5 сек. Правац од СЗ—ЈИ. У 6 с. и 3 м. пре под. мало слабији од горњег. У 11 с. и 40 мин., ноћу, појача тутњава са потресом, у правцу од СЗ—ЈИ, трајао 4 сек. У 11 с. и 44 мин. слабија тутњава са слабијим потресом од СЗ. ка ЈИ., трајање 3 сек. У 11 с. и 45 м. тутњава са једва осетним потресом од 2 сек. Од подне падала је киша. (Ж. Михаиловић).

3. јуна.

Свилајнац. — У 3 с. и 28 м. по подне слаб потрес са тутњавом, трајао 3 сек.; а за овим одмах у 3 с. и 29 м. само тутњава, са готово неприметним потресом. Преко дана падала је киша. (Жив. Михаиловић).

4. јуна.

Свилајнац. — Киша по подне и у вече. Потрес ни један није опажен. (Жив. Михаиловић).

5. јуна.

Свилајнац. — У 9 с. и 40 м. пре под. слаб потрес са тутњавом, трајао 3 сек. Јавио се са СЗ—ЈИ. Преко дана време промењиво. (Ж. Михаиловић).

6. јуна.

Свилајнац, — Време промењиво са ветром. Потреса није било. (Ж. Михаиловић).

7. јуна.

Петровац. — Преко ноћ био је јак земљотрес са тутњавом. („Видело" бр. 67., од 9. јуна 1893.).

Свилајнац. — У 5 с. и 42 м. из јутра јак потрес са тутњавом, кућа ми се јако тресла, затим у 5 с. и 43 м. само тутњава. Око 11½ часова ноћу била су још два слаба са тутњавом, у размаку од 5 сек., само је први био нешто мало јачи. Преко дан ведро са ветром, пред вече јака омарина. (Жив. Михаиловић).

8. јуна.

Свилајнац. — Није било потреса. (Жив. Михаиловић).

9. јуна.

Свилајнац. — Прилично јак земљотрес у 1 с. и 27 мин. пре под. (у јутру) и трајао 4—5 сек. (Тел. станица).

— Око 2 часа из јутра био је доста јак потрес са једним ударом одоздо на више. Ово сам дознао од других људи. У 9 с. и 56 м. пре под. само тутњава, која је трајала 3 с[ек.] потрес се није могао опазити. У 1 с. и [...] сек. по под. обичан потрес, који је тр[ајао] 2 сек. (Жив. Михаиловић).

10. јуна.

Свилајнац. — Није било потреса. (Ж[ив.] Михаиловић).

11. јуна.

Свилајнац. — У 9 с. и 23 мин. у в[...] појача тутњава са једва осетним потре[сом.] Трајање 5 сек. (Жив. Михаиловић).

12. јуна.

Жабари. — У 5 с. пре под. врло с[лаб] потрес. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 9 с. и 45 мин. у [...] тутњава са слабим потресом. Преко дана [про]мењиво а у вече олуја са кишом. (Жив. [Ми]хаиловић).

13. јуна.

Жабари. — У 3 с. и 20 м. по под. [...] слаб потрес. (Тел. стан.).

Свилајнац. — Није било потреса, в[реме] као и претходног дана. (Ж. Михаиловић)

14. јуна.

Жабари. — У 4 с. и 20 м. пре п[од.] врло слаб потрес. У 4 с. и 20 м. по под. [...] слаб потрес. (Тел. стан.).

Жагубица. — Преко ноћ обурвао се [ве]лики слој земље у пречнику 20 мет., у [ду]бини 10 метара. Ово је онај исти отвор, [који] се је, у времену прошлих земљотреса, п[...] зао и сад се проширио. Земљотреса није [било] овом приликом. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 8 с. и 55 м. пре п[од.] слаб потрес, трајао 2 сек. Време је било т[...] наоблаченост 5. (Ж. Михаиловић).

15. јуна.

Свилајнац. — У 11 с. и 4 м. ноћу јача тутњава са слабим потресом. Целог [дана] ведро и топло. (Ж. Михаиловић).

16. јуна.

Жагубица. — Овдашњи телеграфиста извио је јуче Завод, како је се отвор више а Млавиног још више проширио, но што времену после земљотреса, када је г. јић амо био. Част ми је да јавим Заводу, е је исти отвор данас још више прошитако да је пречник отвора готово то и исти колико и самог врела. Дубина је ра до 10 метара и сада има мало воде ну. Вода у отвору и на врелу је мутна орање. Оба пута кад је земља пуцала и њавала се, чуо се пуцањ, који је сигурно ада земље на дно отвора. — Ову депешу сао сам пре једног сата, али сад доласа врела. Отвор више врела то је један шан амбис, дубок преко 50 метара; на је вода, и по звуку, који камен прави ц бацања, изгледа да је дубока. (Драг. ћ, ср. начелник).

— Приликом првог овогодишњег земљоа, препукла је стена више Млавиног из-. 16. ов. м. стена је још већма пукла, и ник је отвора широк колико је врело Млаве. Изглед је страховит. Дубина је ра 50 метара, и има у њој воде, која је а. („Дневни Лист", бр. 132., од 20. јуна . год.).

16., 17. и 18. јуна.

Свилајнац. — Ових дана није било по-ı. (Ж. Михаиловић).

19. јуна.

Свилајнац. — У 6 с. и 17 м. по подне, потмула тутњава, која се једва чула, да долази из велике даљине, затим јак ес, који је трајао 10 сек., при чему су два удара једно за другим. Ја сам за еме био у својој соби и кућа ми се тресла. Потрес се јавио са СЗ. стране. е топло, ведро и тихо. (Ж. Михаиловић).

20. јуна.

Свилајнац. — У 6 с. и 4 м. по подне тутњава са потресом од 4—5 сек. Затекао ме у соби. Правац му нисам могао одредити. (Ж. Михаиловић).

25. јуна.

Свилајнац. — У 10 с. и 5 м. (кад?) само тутњава, затим у 10 с. и 27 м. (?) опет тутњава са слабим потресом. (Ж. Михаиловић).

26. јуна.

Свилајнац. — У 11 с. и 28 м. ноћу врло јак потрес, заједно са тутњавом, при чему је био један јак удар, који се свршио у секунди, а јавио се са СЗ. стране. Био сам тада у постељи и кућа ми се јако потресла. (Жив. Михаиловић)

3. јула.

Жабари. — Данас у 12 с. и 20 м. по подне био доста јак земљотрес. (Телеграфска станица).

Жагубица. — У 12 с. и 22 м. по подне појавио се јак земљотрес, који је трајао само 2—3 сек. Правац му је био са И—З. Приликом потреса чула се јака подземна тутњава. На апарате телеграфске и бусолу није учинио никакав утисак. (Тел. станица).

Петровац. — Јак потрес са 3 удара, између којих је размак био око 2 сек., а цело трајање 10—12 сек. Изгледало је да долази са СЗ. стране. Затекао ме је у соби и кућа се јако тресла. Свет је уплашен истрчао из кућа на поље. Потрес се десио у 12 с. и 15 мин. по подне. (Ж. Михаиловић).

5. јула.

Петровац. — Многи су људи осетили слаб потрес око 8 час. у вече. Ја сам у то време путовао и нисам ништа опазио. (Жив. Михаиловић).

6. јула.

Петровац. — У 9 с., 47 мин. и 30 сек. пре подне појачи земљотрес, 6—8 сек., са два удара. Потрес је био таласаст и изгледало је да долази са западне стране. Зате-

као ме је у једној трговини и зграда се од нсте јако тресла. (Жив. Михаиловић).[1]

8. јула.

Жабари — У 4 с. пре подне врло слаб потрес. (Тел. станица).

Жагубица. — Пре три дана вода у провали више врела била је толико усанула, да је размак између врела и воденице био сув т. ј. вода из врела престала је отицати. Тек јутрос око 7 с. понова је врело почело отицати по мало, тако да је око 8 с. могла воденица радити, вода је мутна. Сад се вода и у провали пење и обурвава једнако земљу и обим се шири. Дубина провале до воде је око 20 мет., а дубина, по падању камена, чини се да је знатна. (Телеграфски извештај среског начелника).

11. јула.

Баточина. — Поћас у 1 с. и 50 м. појави се јак земљотрес са ЈИ. стране и трајао само 20 сек. („Слобода", бр. 74., од 14. јула 1893. год.).

Свилајнац. — 2 с. и 3 м. рано, врло јак потрес, 12—14 сек., са СЗ—ЈИ. Тада сам спавао. Пробудио ме, јер ми се чак и кревет тресао. Овај потрес ретко кога да није разбудио. (Ж. Михаиловић).

12. јула.

Јагодина. — Данас у 2 с. и 31 мин. по подне осетио се врло јак земљотрес, који је трајао 2½ сек. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 2 с. и 38 м. по подне јак земљотрес, 8—10 сек., са СЗ. стране. Био сам тада у постељи и кућа ми се јако тресла. (Ж. Михаиловић).

Ћуприја. — Земљотрес у овој вароши приметио се у 2 с. и 36 м. по под., доста јак, трајао 4 сек., са грмљавим звуком. (Телегр. станица).

— Како нам из Ћуприје јављају,
се опет у понедељак, 12. ов. м., осетио
потрес од земљотреса, који је био, ка
сви остали, таласасте природе, а у правц
С—Ј. Тог дана, и у исто доба, дознајемо,
метио се земљотрес и у Баточини, ка
у другим местима. Штете није починио
какве. („Слобода", бр. 75., од 16. јула 18

14. јула.

Врњци (окр. крушев.). — У 8 с. и 3
по под. појавио се овде доста јак земљот
који је трајао 6 сек. Кретање струје бил
са ЈИ—СЗ. Штете није било. (Телеграф
станица).

Свилајнац. — Нисам опазио ни један
трес. (Ж. Михаиловић).

15. јула.

Александровац. — У 8 с. и 31 м., в
појавио се земљотрес. Целог дана до 8
било је лепо време и јака врућина, зати
8 с. наступи јака непогода са грмљавино
трајала је до 8 с. и 25 м. После тога хла
источни ветар, а у 8 с. и 31 м. земљот
и трајао од прилике 1—2 сек — доста
Штете није било. (Тел. станица).

Баточина. — У 8½ часова у вече п
вио се врло јак земљотрес. Био је пра
јаком тутњавом и трајао неколико секун
Ма да се свет прилично навикао на ове
јаве, услед њихове учестаности, ипак је
потрес задао доста велики страх, јер је
најјачи потрес после оног првог који је
у очи Ускрса. („Одјек", бр. 126., од 18. ј
1893. год.).

Београд. — У 8с., 54 мин. и 46 сек
вече, по београд. времену, осетио сам в
слаб земљотрес. У то време седео сам за
лом. Одшкринута собна врата тресла су се в
кратко време (1—2 сек.). У побочним соб
исти су земљотрес осетили мајка и сес
Седећи на креветима, оне су се том при
ком кретале напред и назад — у правцу
—ЈЗ. (П. С. Павловић).

---

[1]) Сви потреси који се опазили у Петровцу, опажени су и у Свилајнцу. (Ж. М.).

Варварин (окр. моравски). — У 8 с. и 5 мин. (кад?) овде јак земљотрес. Трајао је о 4 сек., са претходним потмулим шумом. Правац од СИ—ЈЗ. (Тел. станица).

Градиште. — У 8 с. и 40 м. у вече осетио се овде доста јак земљотрес са ЈИ. стране. Трајање 4—5. сек. (Тел. станица).

Жабари. — У 8 с. и 35 м. по под. доста јак земљотрес. (Тел. станица).

Жагубица. — Јуче око 5 с. по подне отвор врела почео се опет обрањавати; сада је отвор у виду готово правилног конуса, коме је врх дно отвора, а основица уста отвора. Дуварови отвора чисти су, те отвор колико је страшан толико и величанствен. У отвору налази се дубина воде до 10 м. — Синоћ око $^1/_2$9 с. у вече осетио се доста јак земљотрес а подземном тутњавом и трајао једно 5 сек. Да није случајно обрањавање отвора предзнак земљотреса? (Изв. ср. начел. од 16. јула).

— У 8 с. и 32 м. појавио се доста јак земљотрес са врло јаком подземном тутњавом, која се чула на 4—5 сек. пре потреса. Правац са И—З., трајао 3—4 сек. (Т. станица).

Јагодина. — У 8 с. и 35 м. по подне јак земљотрес, трајао до 8 сек., природе таласасте са малом подземном тутњавом. Штете нема. (Телегр. станица).

Крагујевац. — У 8 с. и 35 м. по подне осетио се слаб земљотрес од Ј—С. и трајао сек. (Дневни Лист, бр. 156., од 22. јула 1893. године).

Неготин. — Око 9 с и 5 м. осетио се ...ли земљотрес у атару општине тамничке. Трајао 1—2 сек., у правцу од С—Ј. Није чинио никакву штету. (Вечерње Новости, бр. 48., од 19. јула 1893. године).

Нови Аџибеговац. — Око $8^1/_2$ с. јак земљотрес с потмулом тутњавом напред. Кућа се тресла. Трајао 2—3 сек. (М. С. Павловић).

Паланка. — У 8 с. и 40 м. по подне појавио се земљотрес, од кога се зграде тресле. ...ти је био таласаст са тутњавом. Дошао је од СИ. и трајао 2 сек. Штете није било. (Т. станица).

Рача. — У 8 с. и 52 м. у вече појавио се земљотрес, који је трајао 4—5 сек. Био је прилично јак. Дошао од прилике од ЈИ. (Телегр. станица).

Раковац. — У 8 с. 33 м. осетио се овде доста јак земљотрес, трајао је 5 сек., праћен подземном тутњавом, налик на железничку тутњаву. Правац Јагодина — Рековац. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 4 с. и 45 м. по подне обичан потрес са тутњавом од СЗ—ЈИ. Затекао ме код куће у башти. У 7 с. и 30 м. врло слаб, да се једва могао опазити. У вече, као и преко целог дана, беше јака оморина. По гостионицама беше доста света, а највише странаца, који беху овамо дошли због вашара. И ја бејах у једној гостионици вечерајући, а кад је било 8 с., 54 м. и 30 сек. настаде изненада, јер му није претходила тутњава, необично јак земљотрес, са два кратка, али јака удара. Међу светом настаде ужасно комешање! Оно што беше пред гостионицом скочи са столица, а оно што је било унутра јурну на поље, једно преко другога, онако без икаквог циља, и да га ко запита где ће? — нико не би умео одговорити. И ја, и ако сам при другим потресима показао достао куражи, овде сам остао укочен, очекујући шта ће најпосле бити!? — Удари су се свршили у 3 сек., а потрес док је са свим ишчезао прошло је 20 сек. Ја сам био окренут леђима западу; удари су били за леђима и повио сам се са столицом напред ка истоку, те према овоме изгледа ми да је потрес ишао од З—И. Куће су се тако тресле, да је изгледало е ће се раздробити. При овоме земљотресу пси су стали лајати, а кокоши какотати. У Лапову је жена председника општине пала у несвест, и тек се после 2 сата освестила. Сем овога земљотреса била су те ноћи још три веома слаба, које су њих неколико осетили, но ја их нисам опазио. (Ж. Михаиловић).

Ћуприја. — У 3 с. и 48 м. по подне земљотрес са грмљавим звуком. Трајао 3—4 сек. Истог дана у 8 с. и 38 м. у вече јак,

са јаком грмљавим звуком. Трајао 5 секунда. Правац од С—Ј. (Телеграфска станица).

— Синоћ око $7\frac{1}{2}$ часова појавио се доста јак земљотрес у овој варошн, који је опажен и у срезу левачком. Штете непознате. (Вечерње Новости, бр. 46., од 17. јула 1893. године).

16. јула.

Жабари. — Јутрос у 5 с. 45 м. био је доста јак земљотрес. (Т. стан.).

Свилајнац. — У 5 с. и 45 м. пре подне слаб потрес од 2 сек. (Ж. Михаиловић).

Ћуприја. — Данас се није приметио земљотрес. (Т. ст.).

20. јула.

Баточина. — Из Баточине нам јављају 20. ов. м. да је у 12 с. ноћу био слабији, а у $1\frac{1}{2}$ с. јак земљотрес. Од сада ће се јављати само за јаке земљотресе, као за онај од 15. тек. месеца и овај последњи ноћас, иначе треба знати да се слабији земљотреси посведневно јављају. (Слобода, бр. 78., од 23. јула 1893).

Нови Аџибеговац. — Врло рано, ноћу, био земљотрес два пута. Први слабији, други јачи. (М. С. Павловић).

Свилајнац. — У 1 с. и 30 м. рано, прво слаб са два удара, па све јачи и јачи. Овај трећи био у размаку од прва два 5 сек. Потрес је дошао од СЗ. стране и трајао 15 до 18 сек. Затекао сам се у постељи и кућа ми се јако тресла. У 11 с. и 30 м. обичан потрес, са тутњавом од 3—5 сек. (Ж. Михаиловић).

31. јула.

Ломница (окр. морав.). — Око 10 часова у вече опажен је јак земљотрес. Том приликом близу Ломнице, у једном бранику, пропала је земља, те начињена урвина, у коју је пропало једно буково дрво и од њега само врх вири; а около попадало је и још много дрвеће. Страшно! (Дневни Лист од 13. августа 1893. године).

4. августа.

Свилајнац. — У 11 с. ноћу слаба тутњ[ава] са једва осетним потресом, до 2 сек. Ја с[ам] се тада налазио у постељи будан. Правац нисам могао тачно одредити. (Жив. Миха[и]ловић).

5. августа.

Д. Ђердап (окр. крајински). — Данас [у ...] с. 53 м. појави се врло јак земљотрес у пра[вцу] од Ј—С., који је трајао 3—4 сек.; после ј[ед]ног секунда понови се опет у истом прав[цу] но слабији. (Телеграфски извештај ни[...] Слободи у 85. бр., од 11. августа 1893[...]

Праово (окр. крајински). — Земљотрес био у 4 с. по подне у три маха; први је [...] најјаче, па све слабије. Појавио се као д[рх]тање и био размак између првог и друго[г и] трећег за 2—3 сек., а толико је трајал[о] поједино дрхтање. Штете нема од њега [ни]какве. Много је слабији од пролетошњега [...] 27. марта), тако да га многи нису примети[ли]. У Праову се појавио, канда, јачи него у [...] готину, који је даље од воде. (Ал. Раду[ло]вић, учитељ).

Свилајнац. — Није било потреса. (Ж[...] Михаиловић).

6., 7., 8. и 9. августа.

Свилајнац. — Није било потреса. (Ж[...] Михаиловић).

10. августа.

Лазаревац. — Данас у 4 с. и 40 м. поднe осетио се земљотрес, са подземном [ту]тњавом, који је трајао 2 сек. (Т. ст.).

— У 4 с. и 40 м. по подне од Ј. на[...] јака подземна тутњава са једним потрес[ом] (Одјек, бр. 144., од 2. августа 1893. год.)

Свилајнац. — У 9 с. и 40 м. у вече в[...] слаб потрес, тако да се једва могао опази[ти]. Трајао је 3 сек. (Ж. Михаиловић).

11. августа.

Свилајнац. — У 1 с. и 30 м. изјутра јача тутњава са јаким потресом — 7 сек. [...] тим у 1 с. и 31 м. јачи од претходног с[...]

ıтак. Потреси су ишли у правцу СЗ—ЈИ. гко кога да нису из сна пробудили. (Ж. хаиловић).

Од 12. до 20. августа.

Свилајнац. — Није било потреса. (Ж. :хаиловић).

20. августа.

Јагодина. — Из Јагодине нам јављају да се тамо, око 11 с. ноћу, осетио јак, таласаст земљотрес, који је трајао 3 сек. (Видело, бр. 100., од 25. августа 1893. године).

Свилајнац. — У 11 с. и 24 м. ноћу, врло ζ земљотрес без тутњаве са два јака удара, ји су били у размаку од 5 сек. Први удар ıаћи а јачи. Цео потрес трајао је 15—18 к., а ишао у правцу СЗ—ЈИ. Затекао сам тада у постељи. Кућа ми се јако тресла у соби ми се показале нове пукотине. (Ж. ıхаиловић).

21. и 22. августа.

Свилајнац. — Није било земљотреса. (Ж. ıхаиловић).

23. августа.

Варварин (округ крушевачки). — Данас у часа и 25 м. по подне појавио се јак, но з штета, земљотрес, који је трајао 3—4 к. (Тел. станица).

Јагодина. — У 2 с. и 29 м. по подне био врло јак земљотрес, са потмулим шумом јеком, који је трајао 3—4 сек. По величи и трајању највећи после првог. (Тел. аница).

Рековац. — Данас у 2 с. и 19 м. по поe осетио се овде јак земљотрес, таласаст, ајао 3 сек. Правац од ЈИ—СЗ. У исто време трам за потребно јавити Заводу, да је, од колико дана овамо, прилично захладнело и се сваким даном све већма хладноћа опажа. легр. станица).

Свилајнац. — У 2 с., 43 м. и 45 сек. по дне обичан земљотрес без тутњаве. Трајао 3 сек. Правац СЗ—ЈИ. Кућа ми се мало потресла. (Жив. Михаиловић).

Ћуприја. — Данас у 2 с. и 22 м. појавио се земљотрес са јаком тутњавом и трајао 3 сек. Понова у 3 с. и 44 м., али слабији и трајао 2 сек. (Тел. станица).

24. августа.

Свилајнац. — У 12 с. и 30 м. рано у јутру врло слаб потрес, са тутњавом, око 2 сек. Ја га нисам опазио, већ сам дознао од других, који су били будни. (Жив. Михаиловић).

25. августа.

Свилајнац. — Није био ни један потрес. (Жив. Михаиловић).

26. августа.

Јагодина. — Око 10 с. и 7 м. у вече осетио се један слаб потрес. (Видело, бр. 102., од 28. августа).

Лозница. — У 8 с. у вече појавио се слаб земљотрес. (Дневни Лист, бр. 186., од 28. августа).

Свилајнац. — У 10 с. и 26 м. ноћу обичан земљотрес са три дужа удара, трајао 7 до 8 сек., Правац СЗ—ЈИ. Затекао сам се у постељи, кућа ми се мало потресла. (Ж. Михаиловић).

— Тачно у 11 с. ноћу појавио се овде јак земљотрес, тако да су морали сви становници бежати из својих станова на поље у авлије. Трајао је 5 сек. (Видело, бр. 102., од 28. августа).

27. августа.

Александровац. — Јутрос, врло рано, у 1 с. и 20 м., осетио се врло јак земљотрес. Правац му је јамачно од И. стране, јер сва врата на школи и сви прозори истоку окренути најпре се почеше трести, а одмах за тим и прозори на западној страни. После тога цела школска зграда поче се прекретати, са јаком шкрипом, час на исток час на запад. Слике о зид извешане одвајале су се од зида

и опет уза њ шљубљивале. То је тако на изменце трајало док сам могао избројати осам. По снази могао се упоредити са оним од 27. марта. Штете није било никакве. (Милан Матић, учитељ).

Београд. — Врло рано у зору — на 5 м. пред 2 сата, по београд. времену — пробудио ме је земљотрес. Ударца су била два, оба кратка, али доста јака. Греде на тавану почеле су мало крцкати. У канцеларији Геолошког Завода јавиле су се, на истом местима као и пре 5 месеци, пукотине. Ово се лепо види, пошто је ономад соба кречена. (П. С. Павловић).

— Око 1 с. и 40 м. после пола ноћи јавио се земљотрес у Београду. Био је доста јак и трајао око 5 сек., но штете није никакве учинио. У исти час земљотрес се јавио и у целом моравском округу. У Јагодини га је било, у мањим размацима, више пута, био је јак, праћен великом подземном тутњавом, ишао је таласасто и трајао 10 сек. Штета је била незнатна. Земљотреса је било и у Свилајнцу, Ћуприји и у Алексинцу. (Одјек, бр. 158., од 28. августа).

— После онога јаког земљотреса што се је јавио на Велику Суботу имамо да забележимо нов трус, који по јачини оном првом ни мало не уступа. У престоници се осетио у 1 с. и 40 м. рано 27. ов. м. и трајао је неколико секунада. Потрес је био таласаст, али штете за собом није никакве оставио. (Видело, бр. 102., од 28. августа).

Белосавци (окр. крагујев.). — Из Белосаваца нам пишу: У 1 с. после пола ноћи био је овде прилично јак и дуг земљотрес. Овај ноћни земљотрес учини ми се још јаснијег звука, ваљда услед тога што се десио у глуво доба. У почетку се чу неки звук, сличан ветрићу, а доцније јачи, сличан воденој пари, кад се пловљење пароброда из даљине слуша. У почетку чињаше ми се као да се подижем са седишта у вис, а после кратког времена чу се и звук од ствари по кући а тако и шкрипање грађе у школској згради, и у том

моменту ја спазих нагиб земље од С—Ј
нагиб С—Ј, а Ј—С мало мањи и је
трећи примети, опет С—Ј. И онда се
и онај звук и нагибање земље. (Дн
Лист, од 2. септембра 1893. године).

Брза Паланка. — Ноћас у 1 с. и
по поноћи, по средњејевропском времен
јавио се земљотрес, који је трајао 2
Исти је био у почетку таласаст и слаб,
тим врло јак, тако да су се и предме
кућама врло јако љуљали. Правац му
од СЗ ка ЈИ. (Тел. станица).

Брђани. — Врло рано, ноћу у 2 с
тио се јак земљотрес, јачи но онај н
Суботу. Од један пут чула се тутњава,
тога настало је љуљање, прозори су зв
лампа се клатила. Љуљање је изгледа
СИ—ЈЗ. Потрес је трајао од прилике
Сељачке су зграде крцкале а зидане к
се тресле, али нису испуцале. (Драг.
учитељ).

Варварин. — Ноћас, рано, у 1 с. в
јак земљотрес. По јачини и трајању,
оног од 27. марта најјачи; трајао је
сек., прошао је без штете. За овим по
сљедовала је ускоро, два пута, јака по
тутњава без потреса. (Т. ст.).

Власотинци. — Ноћас између 26
појавио се земљотрес у два маха, и т
у 1 с. и 45 м. јак, трајао 1 мин. (?)
3 с. пре подне и он је такође јак, тр
м. (!). Земљотрес је дошао од СЗ. Ште
било, само су поплашени становници
из својих кућа. (Тел. станица).

Врњци. — Јутрос у 1 с. и 32 м.
јак земљотрес; таласаст, са СЗ—ЈИ.
је 12—15 сек., уз јаку подземну тутња
станица).

Годачица. — Земљотрес се појав
сле пола ноћи, у 1 с. и $^1/_4$, и трајао
сек. Дошао је, на сву прилику, од Ј
као неко цибање и љуљање земље.
пре је био слабији, док није престао.
минута пре појаве потреса чуло се
из даљине грми. Небо ведро, нигде

ги су судови од потреса попадали. (С. Веснић, учитељ).

Добра (окр. пожарев.). — Ноћас у 1 с. и . после пола ноћи земљотрес. Кућа се поче љати. Дошао од ЈЗ отишао СЗ. Трајао 1 2 сек. (Влад. Шарчевић, порезник).

Доњи Милановац. — Ноћас у 1 с. и 56 пре подне осетио се овде јак земљотрес. ајао је 4 сек. Осетио се у два маха. Први врло јак, а други слабији. За време поса било је и јако хујање. Други утицаји промене нису опажени, због тога што се ио изненада. (Т. ст.).

Дубравица (окр. пожаревачки). — Ноћас, нашим сатовима, тачно у 1 с. и 50 м., био овде код нас јак земљотрес, који је трајао -3 сек. Потмула тутњава била је врло јака, први мах помислио сам да је каква куа у авлији пала. Правац је био, ако се не вам, од Ј—С. Штете није било. Није се нављао. (Ст. Витас, цариник).

Ђердап. — Са Ђердапа јављају нам: у 2 и 2 м., по средњејевропском времену, осеse овде јак земљотрес у правцу ЈИ—СЗ. трес је трајао 20 сек., а потом одмах ги, који је трајао до 5 сек. (Слобода, 94., од 3. септембра 1893. год.).

Жабари. — Јутрос у 1 с. и 44 м био овде доста јак земљотрес. (Телеграфска ница).

Жагубица. — Ноћас у 1 с. и 30 м. поно се врло јак земљотрес са страшном, до нечувеном, тутњавом. Ова тутњава личи кад се нека каменита стена разбија дитом а изгледа да је у близини; трајао скоро 2 минута. (Тел. станица).

Зајечар. — Ноћас у 1 с. и 30 м. после а ноћи био је овде доста јак земљотрес правцу од З на И, који је трајао скоро 10 . (Поштанско-телегр. станица).

Ивањица. — Ноћас у 1 с. и 35 м. врло емљотрес са тутњавом, трајао 4—5 сек. -телегр. станица).

агодина. — Јутрос у 1 с. и 35 м. био ло јак земљотрес, врло мало слабији од првога, трајао је као и први до 6 сати. Свака 2—3 минута појављивала се јака подземна тутњава и мали потрес. (Тел. станица).

— У 1 с. и 38 м. пре под. (рано) био је овде веома јак потрес земље, који је трајао 8—9 сек. По јачини био је скоро раван оном од Вел. Суботе. За време земљотреса била је ужасна паника овладала становницима овога места, јер на 5—6 м. по потресу, који је био са јаком хуком, изашли су становници полуобучени на улице. Страх је толики био, да се слабо ко усудио да легне да спава, но је већина (готово сви) провела ноћ на сокаку. После тога јаког потреса била су још 4 слаба. Штете велике није било, али су свуда зграде попуцале. („Видело“ бр. 102., од 28. августа 1893.)

Косјерић (окр. ужич.). — У 1 с. и 40 м. пре под. појавио се јак земљотрес праћен тутњавом. Трајао је само 1 сек. Правац од И ка З. (Тел. станица).

Краљево. — Ноћас у 1 с. и 36 мин. појави се земљотрес. У почетку тутњава и дрхтање, затим таласасто љуљање од С—Ј и обрнуто. Трајало је скоро 1 минут. Све су куће пуцкале, да је све живо истрчало на улицу. Време је било чисто, тихо и ведро. (Телегр. станица).

Криви Вир (окр. црноречки). — Око $1\frac{1}{2}$ с. у јутру осетио се у овој околини врло јак земљотрес, тако да је од свију досадашњих био најјачи. Осетио се у виду љуљања и трајао неколико секунада. Дошао је, отприлике, са северне стране а упутио се на југ. Штете није било, сем што су зграде од тврдог материјала испуцале и неколико димњака пали. После овога, око 4 с. пре подне, још један слабији. (Стојадин Милошевић, општ. писар)

Крушевица (окр. пожарев.). — Ноћас у 1 с. и 45 мин. врло јак земљотрес, са врло јаким шумом. Два пута понављан. Трајао до две сек. За тим тихо треперење земље, које је трајало 2—3 сек. (Тел. станица).

Куршумлија (окр. топлички). — Ноћас у 1 с. и 37 мин. појави се доста јак земљо-

трес, који је трајао 6 сек. Чуо се и јак подземни тутањ од ЈИ ка СЗ. (Тел. станица).

Лесковац (окр. врањски). — Ноћас су овде примећена три таласаста земљотреса. Прва два била су слабија а трећи прилично јак. Први је био у 1 с. и 45 м. пре под., други у 1 с. и 55 м. а трећи у 2 с. и 25 м. пре под. Због тога што се десио ноћу, те се врло мало њих слажу у одређивању времена и правца, то се није могло определити време трајања и правац. Већина се слаже да је био у правцу од ЈЗ ка СИ. Штете од њега није било. (Тел. станица).

Лозница. — Око 2 с., рано, био је појачи земљотрес. („Дневни Лист“, бр. 186., од 28. августа 1893.).

Мајдан-Пек (окр. крајински). — Око 2 с. пре под. осетио се врло јак земљотрес, који је трајао 5—10 сек. Штете није никакве било. Данас је време врло лепо. (Тел. стан.).

Малча (окр. топлички). — Ноћас у 1 с. и 25 мин. осетио сам јак земљотрес. Најпре се јако уплаших, мислећи да ми лопови кућу обарају, па се брзо сетих да је земљотрес. Све из кућа истрча. Међ сељанима страх. Трајао 1 сек. (Милан С. Живковић, свешт.).

Милутовац (окр. моравски). — У 2 с. и 30 м., после пола ноћи, овде се осетио јак земљотрес, који је трајао 8 сек. Правац му је био СЗ—ЈИ. После овога земљотреса појавила су се још 4 мања, у размаку од пола сата. Услед овога многе су зграде попуцале, а једна се и срушила; других жртава није било. У народу влада велики страх. („Днев. Лист“, бр. 189., од 1. септембра 1893.).

Мионица (окр. ваљевски). — Ноћу, тачно у 2 с. и 18 м., опажен је овде прилично јак земљотрес са северо-јужне стране, а понављао се 4, односно 8 пута, натраг и напред. Није било куће у којој становници нису потрес осетили; сећајући се оних пролетошњих, бежали су из својих домова на поље. Да ли је било где и какве штете на другом месту у срезу — за сада се још не зна. („Дневни Лист“, бр. 189., од 1. септ. 1893.).

Неготин. — Ноћас у $^1/_2$2 с. десио се
лично јак земљотрес у овој вароши, та
су греде на таванима пуцкале, а чаше и
на столовима играле и звекетале. Пот
био од З—И или обратно и трајао 6—
По извештају среск. начелника из Кла
осетио се у срезу кључком у $^1/_2$2 с., а
јао до 3 сек. Штете није било. Тако
и у поречком срезу, али без штете. (Изв
начел. мин. унутр. дела).

— Око 1 с. и $^3/_4$ пре подне појав
доста јак земљотрес, који је долазио с
стране, а трајао 15—20 сек. Но преки
било за два секунда, а поновљени доста
трајао је до 4 сек. Неке су куће услед
препукле, али мало. (Тел. станица).

Ниш. — У 1 с. и 35 м. пре подн
је врло јак земљотрес са врло јаком т
вом и трајао 5—8 сек. Доцније осетио с
неколико пута са тутњавом али врло сл
Правац непознат. (Тел. станица).

Паланка. — Око 1 с. и 35 м. беше
јак земљотрес. Исти је био таласаст са
њавом, од кога се зграде и висећи пре
јако тресли. Трајао до 10 сек. Штете
било. (Пошт.-тел. станица).

Пожега. — Ноћас у 1 с. и 39 ми
поноћи јак земљотрес са ЈИ стране.
је 3 сек. (Пошт.-телегр. станица).

— Има пуних 7 година како ја у
месту опажам слабији земљотрес. Гото
довно по њиховој појави, ја сам саопш
у коме од дневних листова. То сам п
тио 27. марта. — Ноћас се овде, у
30 мин., опазио земљотрес, два пута ј
страшнији него онај у марту ове год.
садањи земљотрес дошао је од И—З,
у овим крајевима необичном снагом.
је задрмао станове, да је многе стан
из сна пробудио. Има примера да је
оборио са ормана тегле са слатким, а
померио степенице, које воде на горњи
куће. Нисам пазио колико је трајао,
уверавању оних, који су на то пазил
јао је 25. секун. (Драг. Н. Лапчевић, ек

Прокуиље. — Ноћас у 1 с. и 40 м. био веома јак земљотрес са потмулом тутња-м и трајао 8—10 сек. (Поштанско-телегр. зница).

Пирот. — Ноћас у 1 с. и 34 м., по же-зничком сату, осетио се доста јак земљо-ес. Кретање ундулаторно, трајао 2 сек., а авац ССЗ—ЈЈИ. (Цветко М. Петковић, про-сор).

— У 1 с. и 37 м. пре подне. осетио се де земљотрес. Потрес је био таласаст. Тра-) је две секунде. По јачини мало слабији оног пролетошњег. Штете није нанео ни-кве, само су се многи од потреса пробу-ли. (Мих. Р. Живковић, предавач).

Ражањ (окр. крушев.). — Јутрос око 1 с. 4 мин. врло јак земљотрес, са подземном гњавом у почетку потреса. Штета није било никих, сем што је овд. црква мало попуцала, тако исто врло мало и зграда у којој се коди ова станица. (Пошт.-телегр. станица).

Рача. — Данас у 1 с. и 30 м. пре под. јави се доста јак земљотрес, који је тра-) 12—15 сек. (Тел. станица).

Рашка. — Око 1 с. и 34 м. пре подне јави се јак земљотрес. У почетку тутњава, тим љуљање од С—Ј и обратно. Трајао 50 :. Време је било тихо и ведро. (Телеграф. ница).

Рековац. — Јутрос у 1 с. и 35 м. осе-) се овде врло јак земљотрес, по јачини ван оном првом од 27. марта, ако не и јачи. почетку је био јак трус, па после јако та-сање са тутњавом. Трајао 10 сек. После га било је још неколико слабијих, а пред у, у 4 с., био је нешто мало јачи са тра-ем од 2 сек. Подземна тутњава трајала непрестано од оног првог па до зоре. љотрес се јавио и у 4 с. и 5 м. по под., а трајао до 3 сек. Штете има доста у срезу. Сада подписани зна само за оп-у кавадарску, која је процењена на 2000 оа. По подне је даље био земљотрес у и 17 м., прилично јак и трајао 3 сек. тако у 6 с. и 33 м. слаб земљотрес, трајао 2 секунда. Оба таласаста. (Телеграф. станица).

Салаш (окр. крајински). — У 1 с. и 30 мин. пре под. по средњеевроп. времену, био је веома јак земљотрес, који је трајао неких 20 секунада и то у два маха. Други је био много слабији и краћи. Потрес је долазио са СИ. стране. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 1 с., 45 мин. и 30 сек. рано у јутру, страшан земљотрес, од 20—25 сек. трајања, са неколико удара, само они нису били кратки већ подужи, а и цео је потрес некако одвојио од осталих, јер струја није била брза, већ лагана са јаком тутња-вом, налик на какав клопот товарних кола. Био сам тада у постељи, из које сам поју-рио напоље, премда ми је кућа доста сигурна, а која се из основа тресла, показујући на зидовима нове пукотине. Кад сам истрчао из куће, напољу беше ведро са слабим пове-тарцем, а у ваздуху чујаше се неко необично брујање! Свет беше изјурио, бежећи из по-стеља на поље. И овај је земљотрес ишао у правцу СЗ—ЈИ. После овога било је више пута до сванућа само слабе тутњаве, но ја то нисам опазио, као и још два потреса, од којих је један био у 4 с. и 22 мин. а други око 6 часова изјутра. У 9 сах. и 58 мин. у вече прво тутњава, неких 5 секунада, па затим мали, али дуг потрес — 7 сек. од СЗ ка ЈИ. Затекао сам се у соби. (Жив. Михаиловић).

— У 1 с. и 50 мин. поновио се земљо-трес тако страшан као што је био на Вел. Суботу. Становници из сна морали су онако буновни децу да спасавају. То је тако страшно било, да су жене и деца вриskали, а људи заплашени и пребледели нису знали како да траже помоћи и спаса. Куће су се тако љу-љале и тресле и само се ишчекивало кад ће почети да падају. Предмети по кућама, од стакла и порцулана, причињавали су толику ларму да је био ужас и да се ишчекивала пропаст света. Жене, деца, људи — све је то голо истрчало на улице и очекивало судбу,

што ће их снаћи. Земљотрес је трајао пуних 20 секунада. Ретко која кућа да није испрепуцала. За овим непрестано се јављао на 2—3—5 минута, али слаб. Јутрос у 6 с. опет је јак био као онај први синоћни око 11 с. — трајао 4—5 сек. („Видело“ бр. 102., од 28. августа).

Соко Бања. — У 1 с. и 33 м. пре под. појавио се доста јак земљотрес, који је праћен јаком тутњавом. Трајање од прилике 4 сек. Пошто је било ноћу, у време спавања, не може се тачно определити правац земљотреса, но сва је прилика да је кретање његово ишло од И—З или обратно. Време је било тихо и ведро. Горње време обележено је по средњеевропском. (Поштанско-телегр. станица).

Ужице. — Око пола два рано у јутру осети се овде прилично јак земљотрес у правцу од Ј—С. Трајао је десетину секунада. Потрес се осећао јаче на бреговима него у долама. Штете није било. (Тел. стан.).

— По добивеним извештајима од срееских власти, ноћу између 1 и 2 сах. у јутру рано осети се јак земљотрес, који је био у почетку таласаст а потом са трусом. Дошао је од севера и трајао неколико секунди. Штете није било никакве. (Извештај окр. начел. министарству).

— Јутрос рано у 1 с. и и 44 м. десио се овде јак потрес, по нихању ствари, изгледа ми, у правцу С—Ј. Чим сам осетио потрес бројао сам у себи и по мом рачуну може се рећи да је трајао више од 4 сек. Потрес је био таласаст, а нихање тако осетно, да се моја двоспратна кућа од слаба материјала толико нихала, да је се могло лепо приметити по удару о другу кућу, од које је неколико см. одвојена. Никаквих рушевина ни пукотина нема. Разлика између мог и телеграфског сата јесте 3 мин. (Љуб. Павловић, професор).

Умка. — Ноћас у 1 и. и 40 м. осетио се овде јак земљотрес, који је трајао до 4 сек. Време је било тихо. (Тел. станица).

Ћовдин (окр. пожарев.). — Овде се
јавио јак земљотрес ноћу 27. августа око
сах. по поноћи; други пут у $^{1}|_{2}$4, а трећи
у 5 часова. Људи су бежали из станова. Шт
није било. („Дневни Лист“ од 4. септемб
1893. год.).

Ћуприја. — Према добивеним извеш
јима од среских начелника, опажен је зе
љотрес и то: у срезу беличком преко 20 пу
а најјачи око 1 с. и 35 м. пре под.; у сре
темнићском опажен је такође; у овд. варо
око 1 с. и 40 м. јачином раван оном од
марта. Од овог земљотреса многе куће
пуцале, димњаци попадали, а да ли има см
них случајева или не, јавиће се доцније.
изв. окр. начел.).

— Накнадно се јавља: у срезу левачк
око 1 с. и 25 м. опажен је врло јак зем
трес и трајао 8—10 сек. У општини ка
дарској, а у селу Вукомановцу, прилич
штете — до 2000 динара. Готово су све к
оштећене, а у Кавадару само су 4 димњ
окрњена. (II. изв. окр. начел.).

— И у срезу параћинском био је
2 сах. по поноћи јак земљотрес, од кога
падали димњаци. Он је се понављао до с
нућа и први је био најјачи. (III. извешт. о
начелника).

Чајетина. — Ноћас у 1$^{1}|_{2}$ с. по поно
био је овђе земљотрес и то у два маха,
размаку 2—6 сек. Тресак је био прилич
јак, нарочито последњи, тако да је и је
чаша, која је у локалу ове станице на п
стајала, од треска на под пала. Вријеме
пољу било је облачно, али без вјетра. Шт
није било. (Тел. станица).

Чачак. — Ноћас у 1 с. и 55 м. по
пола ноћи осетио се овде прилично јак з
љотрес. Овде није никакве штете проуз
ковао, а за округ јавиће се доцније. (
окр. начел. минист.).

— Накнадно извештавам г. министра,
се земљотрес осетио у целом округу, д
трајао до 20 секунада и да други штета

чинио, сем што је црква у Рашкој препу-а. (Изв. окр. начел. минист.).

— Част ми је известити Геолошки Завод је јутрос у зору, у $^3/_4$ на 2 сах., био јак љотрес, до сада најјачи. Трајао је скоро сек. Био сам будан. Кревет, врата и прози дрмали су се јако, греде су на тавану цале. Правац нисам могао распознати. Да-с сам разазнао да је цела варош осетила ај земљотрес и многе из сна пробудио, а Гор. Милановцу јављају да је био јачи. раклије Боди, инжињер).

28. августа.

Београд. — Тачно у 4 сах., 45 мин. и —40 сек. по часовнику министарства грађине (у железничкој дирекцији) осетио сам, још 6 чиновника, у 2—3 маха, слаб таласасти земљотрес, правца ССЗ—ЈЈИ. (Н. Ма-ловић, чинов. желез. дирекције).

Неготин. — Опште је тврђење да је зем-отреса било, али се једва осећао тако је аб био, и то у 5 с. изјутра и у 5 с. по по-е. (Тел. станица).

Рековац. — Данас у 4 с. и 47 м. и у 4 и 49 м. по подне слаб земљотрес; трајање сек. (Тел. станица).

Салаш — У 4 с. и 35 м. по подне био слаб земљотрес, који је трајао неколико сенада. На бусоли није ништа опажено (Тел. аница).

Свилајнац. — У 4 с. и 45 м. после подне ненада, без тутњаве, врло јак земљотрес, ајао 12—20 сек., са три кратка и јака у-ра, од којих је трећи био најјачи. Затекао м се у својој кући при раду и кућа ми се асно тресла. Свет је бежао из кућа на ице. Земљотрес је ишао у правцу СЗ—ЈИ. 4 с., 54 м. и 45 сек. много слабији од етходног, трајао 6 сек., са једва чујном тњавом. (Жив. Михаиловић).

29. августа.

Брза Паланка. — Јутрос у 4 с. и 55 м., средњејевропском времену, појавио се врло слаб земљотрес, који је трајао 2—3 сек. Правац му је био СЗ—ЈИ. (Тел. станица).

Ђердап. — У 5 с. и 1 м. осетио се такође јак земљотрес, у истом правцу, но био је мањег трајања од оног 27. ов. м. Изгледало је као да се земља тресе од какве јаке експлозије. У истом моменту појавио се јак ветар. (Слобода, бр. 94., од 3. септембра).

Салаш. — У 4 с. и 35 м. пре подне осетио се поново земљотрес, али много јачи и дужи од јучерашњег. На магнетској игли није се ништа опажало. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 7 с. 41 м. у вече слаба тутњава са једва осетним потресом. Трајао је 3 сек. (Жив. Михаиловић).

30. августа.

Свилајнац — Није било потреса. (Жив. Михаиловић).

31. августа.

Свилајнац. — У 11 с. ноћу био је земљотрес, који је трајао 3—4 сек. Куће су се јако љуљале. (Видело, бр. 105., од 5 септ.).

1. септембра.

Свилајнац. — Земљотрес се појави у 2 с. и четврт у јутру, но био је слаб и свега трајао 2 сек.; и у јутру после 4 с. такође слаб. (Видело, бр. 105. од 5 септем.).

2. октобра.

Рековац. — Данас у 3 с. и 10 м. по подне. Осетио се овде слаб таласасти земљотрес; трајао 2 сек. Правац од запада. Није било штете. (Тел. станица).

31. октобра.

Жабари. — Данас се појавио доста јак земљотрес у 4 с. и 48 м. по подне, трајао 4 сек. У 7 с. и 25 м. по подне опет се појавио земљотрес и трајао 2 сек. Био је доста јак. (Тел. станица).

Петровац. — Данас у 4 с. и 45 м. после подне био је земљотрес и трајао 3 секунде. Кретање струје са југоистока. (Тел. стан.).

1. новембра.

Жабари. — Данас у 9 с. и 6 м. пре подне појавио се јак земљотрес; трајао је до 4 сек. Потрес је био са јаким звуком и тутњавом. (Тел. стан.).

13. новембра.

Медвеђа. — Између 12. и 13. ноћу осетила се код нас јака подземна грмљавина са потресом земље. (Дневни Лист, од децембра 1893 год.).

Ћуприја. — Јутрос око 5 сати, појавио се прилично јак земљотрес са подземном тутњавом, али је врло мало трајао. (Тел. ст.).

14. новембра.

Медвеђа. — Ноћу између 13. и 14. био је још јачи потрес од јучерашњег, без подземне грмљавине. (Дневни Лист).

16. новембра.

Јагодина. — Тачно у 5 часова и 50 м. по подне опажен је у Јагодини доста јак земљотрес, који се простирао у правцу од ЈИ — СЗ. Трус је био таласасте природе, а трајао је, како нас извештавају, 5—6 сек. Време је и раније, па и за време труса, као и доцније, после њега, било ведро и лепо. (Вечерње Новости, бр. 48., од 17. новембра).

— Вечерас у 5 с. и 50 м. доста јак, таласаст земљотрес у правцу ЈИ—СЗ. Трајао је 5 сек. Време лепо — ведро. (Тел. ст.).

21. новембра.

Свилајнац. — У 11 с. ноћу појавио се слабији земљотрес; трајао је 2 сек. Правац З—И. (Тел. станица).

22. новембра.

Јагодина. — Јутрос у 6 с. и 15 м. доста јак земљотрес у правцу од ЈИ—СЗ. Природе таласасте. Трајао је до 5 сек. (Тел. станица).

Медвеђа. — Око 5 и по часова после подне осетила се мала тутњава, а у 7½ с. по подне страховита подземна грмљавина, која је подуже трајала. (Дневни Лист, [...]цембра 1893 год.).

Параћин. — Јутрос у 6 с. и 30 м[...] вио се овде земљотрес, трајао 2 сек. [...]тање таласасто у правцу од И—З. [...] није било (Тел. станица).

Свилајнац. — Јутрос у 5 с. и 30 [...] 6 с. и 40 м. појавио се овде земљо[...] правцу З—И. Први је био слабији и [...] 2 сек., а други много јачи и трајао [...] Штете није било. (Тел. станица).

Ћуприја. — Јутрос око 5 с. поја[...] врло слаб земљотрес, а око 6 с. и 45 [...] подне врло јак са тутњавом. (Т. ст.).

7. децембра.

Лозница. — У 4 сата изјутра осе[...] прилично јак земљотрес, јер су се се[...] зора и слике на зиду тресле. Ишао у [...] ЈЗ—СИ. (Сима Тројановић, професор).

8. децембра.

Алексинац. — У 1 с. и 30 м. (из[...] рано, осетио се слаб потрес са три [...] дара. Осетио га је само онај, који је б[...] дан. Правац му нисам могао одредити [...] гао је трајати 3—4 сек. (Жив. Михаи[...]

Београд. — Ноћас у два маха осе[...] земљотрес у Београду. Први је био у [...] други у 2 с. по поноћи. Оба су била [...] Правац од И—З. (Народни Прија[...] бр. 4., од 8. децембра 1893. год.).

Жабари. — Ноћас у 1 с. и 47 м. п[...] се овде доста јак земљотрес, који је [...] до 3 сек. Штете није никакве било. ([...]

Ивањица. — Ноћас у 1 с. 43 м. [...] се овде слаб земљотрес, који је трајао [...] сек. (Тел. станица).

Јагодина. — Јутрос у 1 с. мали, за[...] 1 с. и 40 м. врло јак земљотрес у пра[...] ЈИ—СЗ трајао 8 сек. Природе таласа[...] тим до сада (8 ч. пре подне) било је [...] десетак, час већих час мањих потреса. [...] ведро. Штете има. (Тел. станица).

Параћин. — Ноћас у 1 с. и 30 м. осетио овде земљотрес. Правац и кретање исто › и оног последњег. Јачине знатно слабије претходног. Трајање неколико секунада. л. станица).

Рача. — Данас у 3 с. и 6 м. био је приıан земљотрес, који је трајао 4—5 секун. л. станица).

Рашка. — Ноћас у 1 с. и 47 м. осетио доста јак земљотрес од С—И (?), и трајао до 4 сек. (Тел. станица).

Рековац. — У 1 с. и 35 м. рано у јутру авио се доста јак земљотрес; трајао је 6 8 сек.; потреси су били одоздо на више јаком подземном тутњавом — није било ете. У 6 с. и 10 м. пре подне појавио се ıбији земљотрес са трајањем од 2 сек., та-)е са јаком тутњавом, без штете.

Свилајнац. — Ноћас у 1 с. и 40 м. био овде земљотрес, који је трајао 4 сек., а у авцу од ЈЗ—ИЗ (?) (Тел. станица).

Ћуприја. — Ноћас у 1 час и 37 м. јак ıљотрес са тутњавом, трајао 8—10 сек., правац од С—Ј. Било је још слабијих: у 1 с. 55 м., у 2 с., у 2 с. и 2 м., али једва осетни. Још се понавља скоро сваког часа. У 8 с. и 49 м. пре подне појави се опет доста јак са потресом и тутњавом. (Тел. станица).

13. децембра.

Свилајнац. — Јутрос у 7 с. и 40 м. био је овде слаб земљотрес и трајао 2 сек., а у правцу од ЈИ ка З (?) (Тел. станица).

29. децембра.

Петровац. — Ноћас у 2 с. и 15 м. опазио се доста јак земљотрес. Кретање струје СИ—ЈЗ., а трајао 6—8 сек. (Тел. станица).

Свилајнац. — Ноћас у 2 с. и 20 м. после поноћи био је овде земљотрес, који је трајао 2 сек. а у правцу од ЈИ—СЗ. Тресак је био слаб са јаком хуком. (Тел. станица).

30. децембра.

Јагодина. — Ноћу 30. ов. м. била су два труса, један и то јачи у 3 с. и 6 м., трајао 3 сек., у правцу СИ—ЈЗ. (Тел. станица).

Б. Претходни извештај о земљотресу

од
Ј. М. Жујовића и Ђ. К. Станојевића
проф. Велике Школе.

Прве вести, које су у Београд дошле упутрашњости о земљотресу од Велике ‍Ђоте, показале су, да је тај потрес дошо међу необичне потресе, како по проанству тако и по интензитету и последиıа. Геолошко Друштво, сматрајући да је на ом месту позвано, да ту појаву, врло ретку аком облику у нашој отаџбини, проучи и ıта, састало се у ванредни састанак првога ı Ускрса и после кратког саветовања одıло је:

1. Да Геолошки Завод Велике Школе ıузме прикупљање података о земљотресу и да у том циљу, управник тога Завода напише програм са питањима о земљотресу:

а) за телеграфска и железничка надлештва у Србији.

в) за све писмене грађане.

2. Да се умоле уредништва свију српских листова да Геолошком Заводу пошљу оне бројеве у којима би било ма каквих извештаја о земљотресу.

3. Да потписани оду ради проматрања последица земљотреса до оних места (у сливу Мораве и Ресаве) куда су први изве-

штаји показали, да је земљотрес оставио најозбиљнијих последица.

Неке су од ових одлука већ извршене а неке су у току извршења тако, да кад се целокупни посао доврши, можемо се надати да ће та интересна природна појава у Србији, која је своје посматраче застала неспремне нарочитим справама и материјалом за посматрање, по могућству бити прилично проучена. Са захвалношћу ваља напоменути да су министарства: унутрашњих дела, привреде и просвете, знатно олакшала задатак Геолошког Завода, ставивши му на расположење све своје органе.

Остављајући за другу прилику нарочито проучавање целокупне ове природне појаве, ми ћемо се ограничити на кратак опис главних појединости до којих смо дошли у нашим проматрањима и на претходне закључке који се из њих могу извести.

Оставивши другога дана Ускрса око подне железнички воз у Марковцу, кренули смо се кроз то село према Свилајнцу. Само село Марковац није знатно оштећено сем неколико димњака који су овде онде својим падом сведочили, да је потрес био прилично јак.

На путу између Марковца и Свилајнца наишли смо на прве пукотине у земљи, које су нарочито падале у очи по самоме друму. На неким само местима је овде кроз те пукотине, један до два сантиметра широке, избијала подземна вода измешана с песком и траг тога избијања познавао се по заосталом још мокром песку. Правац пукотина је у главноме двојак: једне су пукотине ишле правцем СЗ. на ЈИ., а друге су са тим правцем заклапале скоро прав угао (тачније 75° до 80°). Дужина пак и једних и других пукотина износила је више стотина метара задржавајући скоро свуда горепоменуту ширину.

Избачени песак, на који смо овде први пут наишли и с којим ћемо се на целоме путу сретати, двојак је: један је зеленкасто сиве боје и он овде превлађује; само на два три места, и то у врло малој количини, изби у овоме пределу црвенкасто жути пес који ћемо у Медвеђи, у много обилниј личини наићи.

У непосредној околини Свилајнца тине су многобројније, по где што мало (до 10—15 см.) и избачени песак оби. Овде смо могли од очевидаца дознати вода с песком избијала из пукотина 3 сантм. високо и да је то избијање тр према разном казивању разно, али на 5 минута. Избачени је песак овде свуд прве врсте.

Нарочито је овде интересна појава образовање малих левкастих вртача у ченом песку а услед повучене воде у пукотине из којих је и избила. Пукотин дужином једнога шанца који је поред ископан, тако да се избачени песак и није могао лево и десно од пукотине турити, већ је остао у шанцу. Кад је јање престало, вода се кроз незатворен рупе повлачила натраг и том прилико вртила у песку и муљу левкасте отво 20 до 50 см. у пречнику и дубини и из дане наглим отицањем воде. То су у ист најинтереснији облици и трагови на кој на целом путу наишли. Песак и муљ избациван био је прве врсте (зеленкасто

Као што се често дешава при з тресима да се неки стари извори затва нови отварају, тако се нешто, али у слабом размеру, десило и на једном Свилајнца. Појавио се један нов извор је приличну количину воде просуо у јаму (ископану изношењем земље) али к трајао само неко извесно време, јер о доласку једва се могло констатовати слабо истицање воде из њега. Вода је 12° Целз., дакле обичну температуру бун воде у тој околини.

Сличне се појаве дешавале и са бунарима. У многима је вода нарасла тивши се, да после опет дође на обичн

ну, а неки су, скоро сасвим испуњени песом, пресушили. Нема сумње да је томе узрок ј, што је једна од многих пукотина, кроз је је избијала вода са песком и муљем, прола кроз такав бунар, па где је количина баченога песка била мала, ту је вода само мућена, а где га је било много више он је свршеном избацивању заузео место воде бунар је очевидно морао пресушити пошто вода спустила на свој обичан ниво испод вршине песка.

Ушав у Свилајнац нашли смо да је земтрес озбиљних знакова оставио на појединм зградама које су већином попрскале начито ако су биле од тврдог материјала, и димњацима који су готово сви попадали. спитујући пукотине на појединим зидовима ћним, нашли смо, да су махом пуцали зиви који су сасвим или приближно падали у авац СЗ—ЈИ,, док код оних који су управно тај правац били или није било никаквих котина, или је било знакова по којима су кви зидови тежили да се у целини одвоје зграде у горепоменутом правцу или се по што на њима виђале хоризонталне пуконе које су такође одавале тежњу, да се ај део зида што је изнад те пукотине од аде одвоји. Што се тиче правца пукотина првим зидовима, он је врло ретко где прост го су пукотине махом изукрштане. Биле к пукотине просте или укрштене, оне су иближно ишле дијагоналама дуварова, заапајући са хоризонтом углове од 35°—50°.

Правац којим су у правцу потреса пали димњаци у главноме је један исти: и то ема северозападу. Тај је правац падања о општи, да су по њему падали и они мњаци који су једном својом дијагоналом дали у правац потреса, претурајући се око не своје ивице у поменутом смислу, пајући дакле онако, како им је најтеже било ти.

Између осталих примера који показују авац падања напоменућемо, да је у једној гвожђарској радњи, на један дувар који иде приближно са истока на запад, било сложено гвожђа у полугама у тежини од 30.000 кгр.; услед потреса се све гвожђе са тог дувара одвојило и пало по дијагонали зграде и то према северозападу.

Не мање јасан смисао падања показао је и један кров који је био подигнут на једној прилично новој згради и сразмерно доста високо. Тај се кров услед потреса одвојио са своје зграде (која се није срушила) и пао према северозападу на један дућан слабога материјала и срушио га.

И ако сви досадањи знаци показују известан одређен правац потреса, ипак има знакова из којих излази да потрес није био прост него да је био сложен најмање из два под извесним углом укрштена потреса, који су се морали десити у већем или мањем размаку времена једно за другим. Јер, испитујући последице земљотреса у свилајначком гробљу, нашли смо, да је било обртног или упредног кретања појединих споменика. Нарочито је интересно такво обртање појединих делова једне четворостране пирамиде. Та је пирамида састављена из три дела: доњег који је укопан у земљи, средњег који на њему лежи и горњег који је на овоме. Поједине стране пирамиде гледају на исток, запад, север и југ. На доњем се делу пирамиде ништа не види; али је средњи део по доњем склизио и то не паралелно свом пређашњем положају, него се за извесан угао обрнуо око своје вертикалне осе. Гледајући у пирамиду обртање иде у смислу казаљака на сату.

Исто тако обртање и у истом смислу констатовали смо на једној каси у самој вароши, која је по казивању домаћина тешка 800 кгр. Обртање је касе по величини приближно једнако са обртањем пирамиде и износи 4° до 5°.

Најзад дознали смо да су се у истом смислу обртале мале статуете у апотеци свилајначкој.

За време нашега бављења у Свилајнцу т. ј. у Понедеоник после подне и целе ноћи тресла се земља више пута. Дневни потреси били су махом слаби и једва осетљиви. Први јачи потрес десио се у 12 с. и 19 м. после по ноћи, који није био таласаст већ се извршио у једном претходном слабијем и за тим једном јачем удару. Цео је трус трајао до 10 секунди.

За овим потресом следовало је још неколико знатнијих потреса до зоре. Међу тим и ако су ти потреси били многобројнији, ипак нису изазвали никаквих нових штета па ни на иначе начетим и повређеним кућама.

Те смо ноћи покушали да дознамо да ли тресење земље утиче што на магнетизам перманентних магнета. И за све време тих многих потреса није се могао констатовати никакав утицај на магнетску иглу.

Сутра дан, у Уторак, кренули смо се за Медвеђу где смо нашли исте призоре. Земља на више места испуцала пукотинама доста дугачким али узаним, са пројекцијом воде и песка, са том само разликом што је овде песак црвен. Куће од тврдог материјала овде су јаче повређене но у Свилајнцу; школа и црква од тога са свим неупотребљиве.

Правац пукотина у главноме се слаже са правцем констатованим у Свилајнцу.

Интересно је да приметимо, да је свештеник тога села видео, да је у сеоској речици неколико минута вода била усахнула после потреса; па се онда опет појавила и свој ток продужила. (Без сумње услед таласког простирања потреса; кад је речицом прошао таласки брег, вода се раставила трепутно да се за тим опет састави).

На бунарима исте појаве као и у Свилајнцу.

Важно је да се напомене, да се у Медвеђи а и у околини први потрес приметио још 1. Марта, и да је овде био тако јак, да су од њега два димњака оборена.

Истога дана у подне дошли смо у Вел. Поповић где никаквих нових земљотресних последица нисмо нашли, а које већ д… нисмо споменули. Може се само рећи … штета овде већа но у досад поменути… стима.

Још у Свилајнцу смо чули да је … српска задужбина, манастир Манасија, зн… пострадала од земљотреса, па желећи д… уверимо у колико су ти гласови основ… отишли смо истога дана у Манасију. Т… нашли да су пронесени гласови били п… рани. У самој ствари понова су се отво… извесне старе пукотине на источној ст… манастира а од нових штета споменуће… је са средњег кубета с једне стране пао г… перваз и својим падом само на крову … штету изазвао. Иначе је са кула мана… ских на више места камен попадао и н… мом уласку пролаз готово спречио.

У пролазу кроз Деспотовац нашли … да је то село у мањој мери оштећено, ј… сва штета своди на неколико палих дим… и срозаној ћерамиди са кровова.

У даљем путу према Ћуприји видел… да су последице земљотреса опадале ал… још овде онде наилазили на какав об… димњак.

Истога дана пред вече стигли смо … прију, где смо констатовали да је најјач… страдало Окружно Начелство и нарочито… гов други спрат, који је сада сасвим н… требљив. Ушавши у зграду констатовал… да су фасцикуле у архиви падале из з… них и јужних рафова а из источних и с… них нису. Исто тако констатовали смо н… ној великој каси у благајни обртно кре… такође у смислу казаљака сатних (глед… у касу) само мало слабије но у Свила… По палим циглама са димњака згра… лази да су заошијане падале непосредн… земљу, и не клизећи претходно по к… Правац падања тих цигала био је прем… верној страни зграде.

Близу саме вароши, на „Ади“, пок… су се пукотине у земљи, које смо још н…

површине долину те реке. Кад кроз исто место где је већ прошао таласки брег наиђе после кратког времена таласка доља, пукотине се смање а по где што и сасвим затворе а избачена вода с песком или се кроз заостале пукотине и отворе врати натраг или се по околном земљишту разлије.

Због такога истезања и притискивања земљиних слојева услед таласкога кретања, дешава се, да се приликом земљотреса отварају нови извори. У целом рејону ускршњих земљотреса поуздано се до сада зна, да се само у Брестовачкој Бањи отворио један нов извор вреле воде.

На реду би можда било да се што проговори и о узроку ускршњих земљотреса. И ако нам прикупљени материјал не дозвољава да са поузданошћу прецизирамо прави узрок ових земљотреса, ипак имамо довољн така из којих сигурно можемо закључи узрок наших земљотреса није вулканск роде, као што се то у народу у први м мислило. Све дакле бојазни и страхов ће из отворених пукотина покуљати вода или ватра, немају никаква смисл пукотине о којима смо напред говорил дубоке и ограничене су само на највиш јеве земљине и немају никакве везе с канским огњиштима. Исто је тако неос зебња и претпоставка да се кроз пу може излити силна вода и поплавити пределе, јер у земљи толико великих чина воде нема. Изливена вода, иначе малој количини, као што смо напоменул никаква друга, до обична подземна в

В. Подаци о правцу и јачини главног потреса у плеистосеисној област

од

Д-р. Св. А. Радосављевића

Бобова. — Тутњава се највише чује са СЗ. стране. Димњаци махом попадали на С и Ј. Сем школе остале куће, брвнаре, врло мало оштећене; највише се ћерамиде срозавале. На бунарима није запажена никаква промена.

Буковац. — У кречњачком терену. Штете веће нема. Камење се с брегова осипало и суљало на ниже као потоци. С Маћије се одвалио грдан комад стене, па преко друма прескочио Ресаву и од супротне стране вратио се донекле и ударио измеђ букава на воденици Андрије Стојковића, која је на једном јазу поред саме реке. Цео друм изгледа претрпан камењем разне величине.

Велики Поповић. — Тутњава приликом главног потреса са С., а доцније више са СЗ. Земља се толико њијала да је чак „играла". Бунари се толико испуњавали водом да је вода из њих излазила; неки су се замући неки и засипали. Ћерамиде на много са свим срозане и попадале. Калкани попадали на југ и север. Са куће Л Марјановића, окренуте западу, о средини горњи део јужне стране (кој свим једноставна) и то скоро за трећи ћоше раздрускано јаким пукотинама. падној страни (фронту) испуцао ксимс зонталним и косим пукотинама. На с страни јаке хоризонталне и косе пу ове се последње продужавају чак до у Овај зид преко десиметар изашао напо кућном крилу испао из средине северне ксимс а остали његови делови не, но са пуцали и то поглавито хоризонтални тинама. СИ. ћоше при врху све раздр Источна страна, која такође нема п неоштећена. Преградни зидови, прави

пуцали великим и унакрсним косим пу-
ама. Намештај и ствари по кући испре-
и. Шупа и кош у дворишту исте куће
се нагли на СИ. страну. — Са дућана
га газде (од чатме) пао цео кров и
аво доле а димњаци пали ка југу. —
ућану Владимира Павловића, чији
г гледа на исток, пали и северни и јужни
ан не напоље но унутра. — На кући Јев-
Јотића калкан и половина јужног
извањени на поље. Северни зид одво-
д куће и није пао само с тога, што је
њен на другу мању кућу, те му само
калкан и разрушио кров од суседног
а. — На зиданом дућану Милана Јан-
ћа јужни калкан пао цео на поље а
ни нешто напоље нешто унутра. — На
ој мејани Димитрија Павловића се-
и јужни калкан пали. Попречни зи-
попуцали унакрсно. У продужењу фронта
кренут нешто југу измакао се у горњем
ку за читав десиметар. У дворишту зид
е био саграђен као темељ за кош обур-
е к северу. — До мејане дућан ис-
газде: јужни зид нарочито раздрус-
испупчен, и с њега пао калкан. Се-
зид изашао за 2 см. напоље. Димњак
рни калкан пали на таван. И на ме-
на овом дућану ксимсови на источним
адним странама скоро неповређени. —
кући масе Животе Павловића
зид на десној страни препукао у на-
ЈИ. ћоше и капија, која је била уза њ,
ли се; зидана зграда на јужној страни
ла се заједно с капијом на југ. Ксим-
на И. и З. страни читави. Западни зид
пуцао у десној половини косо а између
ра хоризонтално. Сату који је стајао
ом зиду откачила се сказаљка. Јужни
спуцао у накрст и при врху помакао се
ље. Ствари су се претурале. Орман што
наслоњен уз западни зид није се пре-
и флаше у њему неповређене остале.
чни зидови, управни на правац С—Ј,
е раздрускали и изнитоперили, а по-

пречни зидови што су били у том правцу испрепуцали унакрст али мање раздрускани од оних првих. Северни део куће и ксимс изишли напоље преко један педаљ; ксимс отпао на северну страну. — На кући Милосава Ђокића свештеника северно и источно ксимс отпали. Северни зид препукао једном пукотином, која је до некле хоризонтална затим коса, а источни зид пукотином до некле хоризонталном па косом. СЗ. ћоше нарочито раздрускано и косим пукотинама омеђено. Ћерамиде слетеле с крова. — На школи јужни зид изишао на поље и пуцао честим хоризонталним пукотинама у доњој и горњој висини прозора. Попречни зидови правца И—З испуцали паралелним и унакрсним косим пукотинама. Попречни зидови управни на ове, слабије испуцали неправилним косим пукотинама. Два димњака пала на север а један на југ. ЈИ. ћоше све раздрускано.

У опште Поповић даје најжалоснију слику јаким потресима оштећеног места: куће разрушене, пусте, кровови голи, ствари испретуране и оштећене, људи унезверени, поплашени и морално депримисани, живећи особито за време најјачих потреса без икакве енергије за рад и као у неком провизоријуму. Највише их плашило отварање пукотина и избијање воде из њих, као и преливање и рушење бунара. И потрес од 1. марта јасно опажен.

Дубница. — Јаке тутњаве. Приликом најјачег потреса мештани јасно разазнали два удара, и за други веле да је јачи. Нијање као од ССЗ к ЈЈИ. Примећена је и тутњава с противне стране. Куће махом брвнаре не дају никакве интересне податке. Ћерамиде се срозавале, димњаци падали, „олтари“ попуцали. У долини тамошње речице земља пуцала и из пукотина куљала вода с модрим песком. Од школе пао леп с целе СЗ. стране. Димњаци приближно у том правцу посрнули и на крову се задржали. Капелица над јужним вратима цркве одвојила се од зида и попла к југу; крст на њој нагао се к се-

веру. На капелици над северним вратима никаквог јачег оштећења. Ствари по кућама мало падале. Људи јако унезверени од крцкања брвнара. Причају да су приметили на стоци јако унезверење пре потреса.

Ђуринац. — Тутњава се поглавито чује са СЗ., у којем су правцу и највише ћерамиде с кровова падале и куће (брвнаре) се наериле. Димњаци падали З., СЗ. и ЈИ. Стока поплашена. У долинама је пуцала и земља и запенушена вода куљала из пукотина. Потреси врло чести и свет унезверен.

Жабари. — Правац казују према тутњави са З на И. Причају да се и среска кућа у том правцу нијала. Међутим мастило на једном столу просуло се у правцу од ЗЈЗ на ИСИ, и људи који су радили за тим столом причају да се тако исто нијали, док опет, с друге стране има података (читај о цркви) да је потрес био СЗ—ЈИ. Са саме зграде среске куће, која је сазидана од тврдог материјала на покој, с фронтом окренутим приближно к западу, источни калкан на једном крилу отпао к истоку, а на другом крилу ослабљен и у том правцу склон паду. Зидови правца И—З препуцали косим пукотинама, иначе јачих оштећења нема, сем слабијих пукотина измеђ плафона и зидова што гледају на И. и на З., као и на саставу њихову са преградним зидовима. Каса померена ротаторно у смислу с лева на десно. Сат, што је стајао на зиду окренутим к западу, стао. — На цркви источни калкан у доњем делу испуцао двема косим пукотинама које се стичу у V, а испод овог две слабије хоризонталне пукотине; свод олтара препукао вертикалном пукотином, која се преко прозора пружа до темеља. На јужној певници, гледајући с поља, више прозора вертикална пукотина па онда хоризонтална на десно од горње висине прозора; у доњој висини прозора, с леве стране, прво хоризонтална пукотина па онда, од ћошка прозора на ниже, вертикална. Исто тако ксимс више ове певнице испрскао вертикалним пукотинама. У средини јужног платна а над

другим прозором препукли су ксимс и
самог прозора косим пукотинама, које н
конвергирају. Северно платно препук
под прозора слабом хоризонталном п
ном. Прозор до торња прскао великом
калном пукотином од ксимса до у темељ.
део торња на десној страни испод п
и више прозора препукао хоризонтални
котинама, које повијају на ниже. Сам
препукао испод прозора. Гвоздене сте
левој страни западног платна, гледај
поља, избиле до некле на поље и од
малтер а на десној остале непорем
Сводови између стубова испрскали па
ним пукотинама од И. к З. а кровни с
показују (услед такве конструкције) ро
пукотине. Жабарски парох наводи к
кандило пред распећем клатило у разв
кругу; судећи по искапаном поду, глав
била је од СЗ на ЈИ. Обе певнице и
испуцале су по средини вертикалним
тинама. — Мештани наводе како се
ком најјачег потреса замутала вода
мошњој чесми и износила песак. — Ист
казују да се у винограду више кућа
ровића био појавио нов извор па пре

Јагодина. — Најинтереснији примери
ћења ово су:

На цркви крст повијен на ССИ с
Западно платно препукло неправилно
тикалном пукотином измеђ врата и пр
ова се пукотина грана к југозападно
шету, које је на тај начин чисто изв
Јужно платно с неправилним и хориз
ним и вертикалним пукотинама. Јужна
ница препуцала тако као да је тежила
издвоји од цркве. Свод препукао пуко
од И—З. Звонара (засебно подигнута)
ризонталним пукотинама. — Врло је ле
мер црквена кућа: фронт, окренут
испрепуцао је слабим хоризонталним
тинама измеђ горњих делова прозора;
је тако испрепуцао и паралелни му пре
зид у ходнику дуж фронта. Задња (југоза
страна куће тежи да се јаким пукотина

ма одвоји од остале куће. Прегради зиправца СИ—ЈЗ, испрепуцали су косим нама. На основној школи, с фронкренутим приближно на ССИ, јужни зид онсточног ћошка одвојио се, снизио и до некле унутра. Исто тако и северни двојио се пукотинама од осталих. Пре зидови, што гледају на И и З, испреи косо унакрст. — Слична оштећења мназији, апотеци и Џамбасовој механи. џамији (ћошак од мунарета окренут остали углови по реду ССИ, ПЈИ и ЈЈЗ) највише камења и цигаља са ССИ. Исто тако маса камења пала од ксимса ивног ћошка, на којој је страни и заи део испрепуцао јаким вертикалним пума. — Јако су оштећене зграде и старо ипско начелство, затим једна двоа магаза у средини вароши, Шарена и многе приватне куће, али су на пукотине и оштећења такве природе, могу послужити као подаци за одредбу потреса. Најзад на више гробних споь примећени су услед најјачег потреса рни покрети.

година је, нема сумње, знатно више на но Ћуприја, али ипак мање но најштећена места у Доњој Ресави. О томе долази тутњава и о правцу потреса жу се. Судећи по оштећењима на црквеној кући, основној школи, гимнаапотеци главни је правац потреса био З или бар ССИ—ЈЈЗ, међутим има по(телеграф и клаћење и падање ствари) З—ЈЈИ. правац, а и димњак са ЏамМехане, што је убио судију Гавру Јоћа, пао је на ЈИ. Свет је био јако прен и узнемирен не могући да замисли јачих и страховитијих потреса. Ноћ Ускрса провели су врло многи тумаи јадајући се по улицама. Многи од зости нису могли дуго остати у својем и бежали су у друга.

инаво. — Махом падали димњаци и це с кровова. Куће брвнаре и чатмаре оштећене махом око огњишта, где имају зидане прегараде („олтари“). Многи бежали чак у Свилајнац. Свет јако унезверен.

Кушиљево. — Тутњава се чује махом са СЗ. Ћерамиде падале с кровова. Бунари се замућивали и придолазили. Куће само неке испрепуцале и то мање; махом димњаци падали и оштећени, и то не сви. Најинтереснији пример оштећења даје црква. Средином свода и при крају, лево и десно, пукотине од И к З. Ове се пукотине на крају рачвају. Источни свод и западни зид издвојени јаким пукотинама. На самом западном платну две вертикалне пукотине од којих је десна веома јака. Исто тако јаке пукотине више десне певнице и поред леве стране прозора на олтару. На северном платну две једна другој нагнуте пукотине: од крова к левом и од крова к десном прозору па са стране врата.

Луковица. — Потрес, судећи према тутњави, у главноме са ССЗ, иначе димњаци падали махом на ССИ. Штете мало, поглавито што се ћерамида па крововима разредила. Људи доста равнодушни.

Манасија. — Потрес долази са СЗ. стране. На кубету отпао ксимс са врха ЈИ. ивице. Појавиле се и неколике пукотине, али су то, по причању игумана, само проширене старе пукотине са цркве. С врха старе рушне осипало се на све стране камење из зидова тако да се колима могло износити. На међи између атара манастирског и деспотовачког појавио се млак извор за који мештани уверавају да га пређе није било. Да ли се и одржао није ми познато.

Медвеђа. — О правцу тутњаве не слажу се; у толико је јасно да је дошао „однекуд са северне стране.“ И овде су приликом најјачег потреса отваране у земљишту многе пукотине из којих је шибала вода. Једна оваква пукотина препречила је друм на изласку из села ка Свилајнцу, па је захватила и суседну кућу, те је после из ње вода шибала кроз патос. Отворио се један нов хладан извор у Каменити. Бунари се преливали, замућивали

елни преградни зидови с хоризонталним
инама око прозора а СЗ. и паралелни
еградни са косим и унакрсним. Димњаци
ли кров и попадили на таван или чак
одаје. — Кућа Димитрија Тимића
аздрускана; ћерамиде се највише сру-
и димњаци попадали на ЗСЗ. — У кући
еника Алексе Радовановића чиви-
аслоњен на ССЗ. зид није пао; поред
стајао орманчић па ни он није пао него
мо отворио и из њега испале ствари на
Слике нису попадале ни с једног дувара
се само пореметиле. Кућа чатмара ипак
оштећена. СИ. ћоше све раздрускано и
ак пао на ЈЈИ. С полице наслоњене на
равца ССЗ—ЈЈИ тањири нису попадали,
е ипак услед друскања један од други
ици изразбијали. — На кући Влади-
Милорадовића свештеника северни
н отпао а ксимс северни раздрускан али
Један део западног ксимса отпао к СЗ.
и у правцу С—Ј испрскали косим пуко-
а које се гранају у краће вертикалне.
ни зид испрепуцао неправилним пуко-
. На јужној страни калкан отпао а зид
уцао с крајева косим а у средини хо-
алним пукотинама, а поред тога вер-
им пукотинама по ивици издвојен од
х зидова. Преградни зидови од долме
скани и цигла се из њих срушила на
Плафон страховито раздрускан. И се-
се зид вертикалним пукотинама издво-
изишао до некле к северу. Димњаци
али и кроз кров на таван или на ис-
страну. Сат, чија се шеталица клатила
цу С—Ј, стао. На поповој воденици
о ћоше и СЗ. ксимс отпали. Димњак пао
Јаз воденички, услед јаког таласања
ита, бочно прелевао. Калкани што гле-
а ЈИ и СЗ нису оштећени. Средњи део
очног ксимса обурвао се. Сва зграда,
солидно зидана, раздрускана.
штаница. — На мејани моштаничкој,
тој с фронтом к И., калкани северни
и отпали са свим. Цела зграда, врло

несолидно сазидана од бондрука, сва раздрускана. Тутњаву чују највише са СЗ. стране, и то како сељаци причају „молно загрми као обала (поред Мораве) кад се рони.“ Стаклад из механских рафова попадала на ЈИ. Мејанџија и момци му (Македонци) хладнокрвно станују у једној ужасно раздрусканој одаји, и на озбиљно обраћање пажње опасности им само мирно климнуше главом.

Плажани. — Тутњава највише долазила од СЗ. и потрес био у главноме у том правцу па ка ЈИ. Један сат, што је био у поповој кући на зиду овога правца, није стао. Највише су падале ћерамиде с кровова, „олтари“ и димњаци, пошто су куће брвнаре и чатмаре. Воденица, што јој зидови гледају на четири стране света, наерена на ЈИ.

Роанда. — Потрес чују највише са СЗ и С а има некојих који су уверавали да по неки пут чују и са СИ. Од две куће и једнога коша одваљена по читава страна и пала на СЗ. Остале куће имају штете само по „олтарима“ између „кубета“ и „ватре“, на димњацима и у крововима. На бунарима нису запазили никакве промене. У једној од камена несолидно сазиданој воденици погинуо је Марко Крачуновић помељар из Суботице. Потрес од 1. марта јасно запажен.

Свилајнац. — Црква. Свод испуцао паралелним пукотинама у правцу И—З. Иконе што су биле између распећа, и то оне с леве стране, пале у олтар, а десне пале до десне певнице — дакле СИ—ЈЗ. Шеталица торањског сата, која се поред једне попречне преграде нија од И—З, стала при потресу. На јужној страни, близу до крајње источне ивице торња, велика вертикална пукотина; паралелно с њом, на месту где су прозори, још две пукотине, које се идући к темељу танчају и неправилно гранају. Од оне главне вертикалне пукотине повлачи се, одмах више сокла, хоризонтална пукотина па иде преко десне певнице и ЈИ. ћошка до средине олтара. Цела десна певница неправилно испрепуцала, али у главном од свог левог ксимса преко про-

зора к темељу. Источна страна пукла од висине крова па у десно к прозору; пукотина се затим наставља као мала и разграната. Са леве (северне) певнице одлепио се малтер. Више северних врата са обе стране у ксимсу две кратке и здраво широке вертикалне пукотине. Од врха леве стране торња па на ниже вертикална пукотина. Испод прозора, нарочито на И. и С. страни, торањ препукао у доњој висини прозора; ова се пукотина наставља донекле и на западној и јужној страни, али се овде, као јача, јавља њој паралелна у горњој висини северног прозора, која се тако продужује и преко западне стране где се грана у две, једну више прозора а другу по средини, која се затим наставља и на јужној страни до средине прозора. Торањ се дакле поделио у два дела: доњи је остао сталан а горњи се ротаторно окренуо на лево, што се нарочито лепо види на СИ. ћошету. Крст на торњу повио се ка ИСИ. Црква је израђена солидно, торањ је доцније придодат. Држим да је потрес дошао од ССИ ка ЈЈЗ. — На гробљу са једног гробног споменика близу цркве отпао крст (који је био озго прилепљен на усправном камену) па одлетео на ЈЗ. Споменик Тодоре Савчићке окренут ротаторно с лева на десно, а с гробне пирамиде Стојана Ресавца, која је такође покренута ротаторно, горњи камен претурио се на ССЗ. На самој капели источни крст пао је на СЗ. — Гимназија. Фронт окренут ЈЗ. Димњаци падали на СИ и ЈЗ. С фронта десни камен са атике пао на ЈЗ, а још 1. марта при претходном потресу пао горњи део с левог камена, а сад, при овом најјачем потресу, тај је камен остао. Ксимс пао са леве стране ЈИ. ћошка и скоро дуж целе СЗ. стране. На доњем спрату махом хоризонталне пукотине између зидова и плафона, и то махом дуж зидова који леже у правцу СИ—ЈЗ, а тек по негде дуж зидова противнога правца. На горњем спрату зидови правца СИ—ЈЗ попуцали косим пукотинама. Зидови противног правца, ма да су ослабљени прозорима, нису попу-

цали и овде су зидови између себе и
плафона пукотинама поиздвајани. — Н
основна школа. Солидно зидана, али
недовршена двоспратна зграда. Фронт о
нут северу. Свод ходника пукао дуж по
дини у правцу И—З. Попречни зидови
препуцали косим и унакрсним пукоти
Јужна страна показује хоризонталне п
тине између доњег нивоа прозора. Севе
зид (фронт), ослабљен такође многим пр
рима као и јужни, нема никаквих пукот
сем на додиру с плафоном. Плафон разд
кан у правцу прикованих трсака. — Општ
ска судница. Димњак један пао на
страну а један пропао кроз кров. Са с
попадали свећа и крст. Слике нису пад
само померене. Сат што је стајао на
окренутом СИ стао. — Среска кућа. Ф
окренут ИСИ. Испуцали попречни зидови
правилно косим пукотинама и поиздвајал
пукотинама од плафона. — Кућа Стој
Миргића. Стара кућа од тврдог матери
Фронт окренут СИ. Приликом најјачег
треса пао ксимс с целе ЈИ. стране. Пр
ком других јачих потреса одвалио се к
са средине ЈЗ. стране. — Кућа Велис
Вучковића баштована. ЈИ. ћоше при
отпало. Димњаци пали на СЗ. — Штед
ница. Отпало ИЈИ. ћоше. — Дућан Пе
Нешковића грнчара. Калкани ударњ
кров од суседног дућана, па се овај сј
на ССЗ и ударио у ковачницу. — Телегр
Калкан, окренут западу, није пао к за
но управо ка ЈЗ и то далеко. Лампа се
јала у правцу СИ—ЈЗ. Сто и на њему ор
покренути ротаторно на десно и то сто м
орман више. — Стан директора Ми
вића. Зидови окренути правцу потреса
пуцали хоризонтално, и усправне прег
на прозорима поломљене. Орман с књи
наслоњен на зид окренут западу није п
западу но к ЈЗ. Ормани други, наслоње
зид који гледа к југу, пали југу. П
зид правца С—Ј одвојио се
2 см. померио к западу. —

таменковића Крајинца. Врх југоисточног ћошка пао и с једне и с друге стране ућне ивице. Зидови правца СЗ—ЈИ препуали и раздрускали су се. Једна од главних их пукотина наставља се преко некалдрмисане улице на кућу преко пута. У ближи је река Ресава и паралелно с коритом ним јављале се и друге пукотине у земи, из којих је куљала вода жута и пенуава. — Дућан Михаила Јанковића з рафова окренутих ЈЗ и СИ падале су баске ситнице много више и много даље но зидова противног правца. — Апотека. онт се пружа приближно у правцу СИ—, окренут ка СЗ. Бочни зидови окренути И испрепуцали хоризантално. Фигуре од са, које су стајале на основи, окренуле се с десна на лево на десном зиду а ратно на левом попречном зиду (по саопштењу апотекарског помоћника). Зид паралан с фронтом није оштећен. Из десног пречног зида мало је стакала попадало но ина отерана у дно рафа; са левог попречг зида већина попадала. Са задњег зида ого мање стакала поремећено. И ово гори за правац СИ—ЈЗ. Преградни зидови ралелни с фронтом пуцали вертикално косо.

Од Уеја (општинска кланица) преко Баа ка Љуљевцима отварале се пукотине избијала вода с песком. Риболови се засили и кварили.

За податак колико је траја[illegible]вни по-ес интересно је саопштење к[illegible], кога потрес задесио кад је био [illegible] торња дотера сат. Осетивши пот[illegible], пре-нен, сјурио прво низ усп[illegible]убе до та одакле се звон[illegible] одат[illegible]рме ба-аке, одморима н[illegible] на онд правe, опет [illegible] е, у [illegible] и одавде поб[illegible] (у [illegible] бар 30 м[illegible] погледао" [illegible] ијају куће[illegible]

Седлари. — Претходни потрес 1. марта после 7 часова у вече. Причају да су те ноћи осетили још један потрес, а после ноћу између 6. и 7. марта још два пута. Куће махом брвнаре и чатмаре, те оштећења без интереснијег значаја. Имају само две зидане куће Димитрија Милорадовића и оне су са свим раздрускане. С једне куће зид што гледа на СЗ сав раздрускан, а зидови положени у правцу СЗ—ЈИ испуцали косим пукотинама. Димњак препукао и ротаторно обрнут око осовине. Јужно ћоше са свим отпало. ЈЗ. зид испрепуцао хоризонталним пукотинама. Са друге куће падали димњаци на СЗ или С. Калкан се погнуо на ЈИ. Све ово говори за правац потреса са СЗ. — Обале се обурвале паралелно реци. Пукотине по њивама у главноме од СИ на ЈЗ, дакле биле би отприлике управне на правац потреса. Остале куће расклиматане отприлике као у Ђуринцу и са кровова сручена ћерамида, те махом остали голи. Ипак има доста димњака што нису попадали. Бунари се замућивали и многи прелевали и засипали се.

Суботица. — Већина говори да тутњава долази од С. Причају да се приликом потреса и мејана нијала у том правцу. Највише испрскали источни и западни дувари косим пукотинама. И овде је земља пуцала. Бунари прелевали и засипали се. По брвнарама клафне се вадиле и диреци изглављивали. Ћерамида летела, димњаци падали. И овде су јасно осе-ти[illegible]трес од 1. марта.

[illegible]*ија.* — Зграде много мање оште-[illegible]у Свилајнцу и Јагодини, а разлика [illegible]огледу према Поповићу, Медвеђи и [illegible] местима [illegible] је јача. У најјаче и [illegible]есније [illegible]е зграде долази: На-[illegible]о. Фр[illegible]кренут ЗСЗ. Из рафова [illegible] били [illegible] на ЈЈЗ. и ССИ. страни [illegible] дан димњак пао при-[illegible] на [illegible]и на ЈИ. Највише ис-[illegible]нути ССИ и ЈЈЗ; остали [illegible]тавана не баш тако јаким

пукотинама. На фронту из средине сручио се већи део ксимса, и пао право на ниже преко главних степеница и лево и десно од њих; заиста, да није био празнички дан, како се потрес десио баш у доба кад обично доста света на степеницама и клупама чека које на суд које на начелника, код саме ове зграде било би не један но више смртних случајева, а овако срећом није било ништа! И ово је леп пример како према смртним случајевима не треба одмах закључивати о јачини потреса. На мејани „Синђелић", с фронтом окренутим ЈЗ., отпао на ЈИ. страни испод калкана зид за 1 метар. На нужнику сручиле се ћерамиде са ЈЈИ рогља. СИ. и ЈЗ. зидови највише су испрепуцали. — На цркви највећма оштећени ЈЗ. ћоше, јужна и северна страна, на којима преовлађују вертикалне пукотине. — На једној кући преко пута од цркве одвалио се горњи део од димњака к са СЗ. стране. — На државној ливади Мораве, у моравској алувији, препукла зем има неколико пукотина, које се парале настављају у знатној дужини и прибли правцу ЗЈЗ—ИСИ.

У опште последице главног потрес Ћуприји много су мање, но по осталим стима најјачег оштећења, тако, да Ћупр ако долази тек на међи плеистосеисне обла Ипак свет јако преплашен; многи су беж чак у Београд само да једном нађу себи ми

Црквенац. — Тутњаву чују махом од С Димњаци падали на ту и противну страну. дови у овом правцу поглавито оштећени. школи димњак прерубљен, па се нагао на Ј Главни део села што лежи на брежуљку мн мање оштећен но Свилајнац и онај му што су у наносној равници.

II.
ПОТРЕСИ У ОКОЛНИМ ЗЕМЉАМА

1. Бугарска

27. марта.

Софија. — Све што сам могао да дознам, о у министарству унутрашњих дела, а према зештајима које је оно добило од начелства, тоји се у овоме: да је у Враци било 27. . м. у 3 с. и 40 м. по подне јаког потреса, се исти кретао од З—И, да је трајао 6 к. и да у месту није било штете; да је у дину било такође потреса и тако исто јаг у 4 с., да се кретао од С—З (?), да је ајао 1 мин. и да није било повреде. Иста јава била је, поменутог дана, и у Лому, ет око 4 с. а трајање 20 сек. Земљотрес даље осетио у Белослитини, с правцем И—З (ово опет по извештају власти у аци). У Софији је био у 3 с. и 54. м. по дне, трајао је 12 сек., а правац му је Ј—С. је било штете. (Извеш. српског диплом. ента у Софији мин. иностр. дела).

— Све што сам министарству о земљоесу писао одмах сутра дан, то је и данас п све, што бих вам о њему могао да саопштим. У томе не би ништа изменило ни новине, које желите да имате, јер и оне нису донеле ништа друго, него оно што је у мом писму изложено и што је базирано на извештајима неких окружних начелника. Ја сам се обраћао и на професора Вацова, за кога ми је речено, да ће ми он можда моћи да саопшти што више и што поузданијег о земљотресу, и који се бави метеоролошким посматрањима, али нисам, на жалост, ни од њега могао да дознам, што сам желео да сазнам, јер појави као што су земљотреси нису предмет његових посматрања, а ни предмет посматрања метеоролошких штација какве Бугарска има. (Из писма г. Стејића, срп. дипломатског агента, управнику Геол. Завода).

— Данас после подне око 4 с. и 5 м. био је овде прилично јак таласасти земљотрес, кретао се на исток. Трајао око пола минута. Температура 10°R., небо је јако наоблачено. („Neue Freie Presse“, бр. 10.282. 1893. год.).

2. Стара Србија и Македонија

27. марта.

Битољ. — Овамо до сада није било земтреса (Изв. срп. конзулата мин. иностр. дела).

Приштина. — 27. ов. м. био је веома јак земљотрес у 1 с. и 40 м. по подне., трајао 1 $^1/_2$

мин. (?) у правцу Ј—С. Штете нема. (Изв. срп. консулата).

Скопље. — У суботу 27. ов. м. по подне овде се осетио земљотрес два пута једно за другим. Трајао је 2—3 сек. По добивеним званичним извештајима осетио се земљотрес три пута, у Новом Пазару, и то прво слаб, па јачи, па опет слаб. Тога истога дана у 11 ч. и 30 м. ноћу осетио се понова слаб земљотрес, који је трајао више од 1 сек. У исто време осетио се два пута, једно за другим, у Радовишту и трајао 5 секунада. (Извештај српског консулата).

Солун. — И ако није било земљотреса истодобно кад и у Србији, настала је таква промена температуре, каква се од неколико деценија у Солуну не памти. Силни ветрови — оркани — дувају наизменце неколико последњих дана, а ноћу 31. марта тако је страховит ветар беснио, да су Солуњани, који живе, с неколиким изузецима само, у кућама од слабог материјала — од ћерпича и плетаре — били у паници те ноћи. Срећом после 12 сати, те ноћи, почела је падати бујна и хладна киша, те је ветар стао. (Извештај српског консулата).

1. априла.

Сехово[1]. — Око 3 часа рано у јутру био је јачи земљотрес. (Изв. срп. консулата).

4. априла.

Сехово. — Око 5 с. по подне био је нешто слабији земљотрес од горњега. У Солуну пак време је непрестано рђаво: студени ветрови и кише наизменце и никако не престају. (Изв. срп. консуката).

17. јуна.

Битољ. — Овде се осетио земљотрес два пута први у 7 с. и 40 м. пред вече, а други после тога у 9 с. 45 м. Оба су трајал 4—5 сек. Други је био нешто мало јачи првога, но никакве штете није било. Зе тресе су само они осетили који су би кућама. Потреси су били слабији, јер с само врата и прозори тресли. Изгледа м је земљотрес ишао ЈЗ. — Стигло је телег ско извешће из Горице — Корче — (л ЈЗ. од Битоља 80 кил. далеко), да је т ноћу био земљотрес, који се неколико понављао. Потрес је морао бити много него у Битољу, јер је више кућа попуца многи димњаци с кућа попадали. (Изв. консулата мин. иностр. дела).

20. јуна.

Битољ. — Јутрос рано осетио се два земљотрес. Први у 1 с., а други одмах п 25 минута. Оба су трајала по 4—6 сек. Д је био нешто јачи од првога. Трећи по био је у 11 с. и 10 м. пре подне и траја 10 сек., најјачи од свију, но ипак штете било никакве и ако се свет прилично по шио. Правац код сва три потреса ЈЗ. — телеграф. извешћу из Горице био је подне тамо земљотрес, у исто време кад Битољу, само много јачи но овде; јер су потреса падале неколике старе куће, а м друге попуцале, нарочито зграда хућумат апсенског завода. Народ се тамо јако по шио и сада станује у пољу и по башт Наређено је, те је одавде послато некол шатора, у којима би се за неко време м склонити тамошње становништво. (Изв. консулата мин. иностр. дела).

5. септембра.

Битољ. — У 3 с. и 40—60 м. изј осетио се трус два пут једно за други трајао свега 3—4 сек. Био је слаб и ник штете није било. (Изв. срп. конзул. мин иностр. дела).

[1]) Село Сехово, близу Ђевђелије, удаљено је 12 часова од Солуна.

3. Босна

27. марта.

Бељина. — У 2 с. и 55 м. после подн
: земљотрес, трајао 4—5 сек.; у 3 с. и 5 м. подне други врло слаб ударац. (Meteoro-
;ische Beobachtungen an den Landesstationen Bosnien u. d. Herzegovina. Sarajevo 1893.[1]).

— У 2 с. и 48 м. по подне два јака у-
рца. Укупно трајање 4 сек. Правац С—J.

Брод. — У 2 с. и 48 м. по подне два
ка удара. Укупно трајање 4 секун. Пра-
ц С—J.

Вишеград. — У 2 с. и 45 м. по подне два
јака и један мали ударац. Трајање 3—4
к. Правац С—J.

— У 2 с. и 48 м. по подне јака ударца
т. д.[2])

Власеница. — У 2 с. 45 м. по подне зе-
ютрес. Трајање 4 сек. Правац ЈИ—СЗ. (Ме-
р. постаја).

— У 2 с. и 48 м. по подне два јака у-
ца и т. д.

— У 3 с. 7 м. по подне (средње европ.
ме) таласасти земљотрес, који је трајао
сек. Правац од СИ—ЈЗ, без икакве под-
е тутњаве. Посуђе је звекетало. Све обе-
лампе кретале су се. Кретање је пре-
о после $^1/_4$ сата.

Градишка. — У 3 с. 5 м. осетио се зем-
ес, који је трајао 10 сек. Правац С—J.

Зворник. — У 2 с. 40 м. по подне два
ца један за другим. Први је трајао око
к.

Кладањ. — У 2 с. и 50 м. по под. два
ца. Правац J—З (?). Трајање 8 сек. Први
ц јак, други слаб.

— У 2 с. 48 м. по подне два јака у-
и т. д.

Прњавор. — У 2 с. и 55 м. по подне слаби таласасти земљотрес, који је трајао 8—10 сек. Правац ЈИ—СЗ.

— У 2 с. 48 м. по подне два јака ударца и т. д.

Рача. — У 2 с. 48 м. по подне два јака ударца и т. д.

Рогатица. — У 2 с. 50 м. по подне два ударца. Први трајао 3, други 1 сек. Правац С—J. Намештај и прозори задрмали су се.

— У 2 с. и 48 м. по подне два јака ударца и т. д.

Сарајево. — У 2 с. 48 м. по подне два ударца и т. д.

— У 2 с. 48 м. по подне, два доста јака ударца, која су заједно трајала око 4 сек. Правац је био од С—J. У Босни бејаше овај потрес још у овим местима: у Бељини, Шамцу, Брчкој, Д. Тузли, Тешњу, Прњавору, Прибоју, Вишеграду, Кладњу, Рогатици. (Bosnische Post).

Тешањ. — У 3 с. јак ударац, дошао са запада.

— У 2 с. 48 м. по подне два јака ударца и т. д.

Тузла Доња. — У 3 с. по подне јак таласасти земљотрес. Трајао 2 сек. Правац И—З. 10 мин. доцније сличан али слабији.

— У 2 с. 48 м. по подне два јака ударца и т. д.

Шамац. — У 2 с. 48 м. по подне два јака удара и т. д.

27. августа.

Вишеград и Прибој. — Између 1 с. 35 м. и 1 с. 40 м. пре подне осетио се земљотрес, који је трајао 6 сек. Три ударца са подземном тутњавом налик на грмљавину. Правац СЗ—ЈИ.

7. децембра.

Брчка. — У 3 с. и 45 м. пре подне јак земљотрес од СЗ—ЈИ. Потрес је почео тако

---

[1]) За она места, нарочито у Босни, где није наведено
је узет податак о земљотресу, значи да је позајмљен из
е.

[2]) Сви извештаји који потичу од управе пошта и теле-
Сарајеву гласе (у 2 с. и 48 м. два ударца и т. д.) под-
ја то их у целини и не исписујем.

јаким ударцем, да су се не само лако покретљиви предмети занијали, већ су се и људи из сна пробудили и осетили као да их нешто из постеље диже у вис. После првог јачег ударца дошло је више слабијих. (Bosnische Post).

— У 3 с. 45 м. пре подне два јака ударца, који су ишли нагло један за другим. Пратила их је подземна тутњава.

Брчка, *Градачац*, *Зворник*, *Тузла и Шамац*. — У 3 с. и 47 м. више јаких удараца. Трајање око 5 сек. Правац ЈИ—СЗ. (M Beob. — Управа пошта и телеграфа рајеву).

Сибошица. — У 4 с. пре подне ја мљотрес; правац ЈЗ—СИ, нијала се жа мериска касарна, на димњацима и зидо јавише се пукотине. Други ударац око 20 м. пре под. Трећи у 5 с. 30 м. пре у истом правцу, али слабији. Први у трајао 10 (?) сек. Остали 5 сек. Темпер ваздуха 5° C. (Met. Beob.).

4. Хрватска и Славонија

27. марта.

Бежанија (Срем). — Између $^1/_2$ и $^3/_4$ на 3 с. по под. осетисмо доста јак валовити земљотрес са подземном тутњавом од СЗ. стране према И. (!) Неколико димњака порушено. (Народне Новине).

Брод (Славонија). — У 2 с. 55 м. по под. потрес, који је трајао 10 сек. и ишао правцем од И—З.; последица никаквих; многим се је од гибања смучило. (Н. Врбањац, уч.).

— У 2 с. 48 м. потрес, који је трајао 5 сек.; био је доста јак, а ишао од И—З. (Народне Новине).

— У 3 с. 6 м. по подне јак потрес, који је трајао 6—7 сек. и ишао од С—Ј. (Agramer Zeitung).

Вуковар (Срем). — У 2 с. 45 м. по под. потрес, коме би јачина одговарала 2. степену познате скале; трајао једно 6 сек.; правац му се није могао тачно определити; покућанство се тресло. (Проф. Шрам).

— У 2 с. 55 м. по под. потрес. У грађанској касини љуљале су се висеће лампе, а многима гостима причини се као да су у несвестици. У буци, каква је обично у то доба у каванама, нису сви чули тутњаву, већ само они, који су седели ближе улици. Известноцу се учинило, као да улицом вуку какву тешку машину којом се оре или Код једног staклара, преко од каване, з чало је стакло. Трешња као да је тр каквих 5 сек., а правац као да је би ЈЗ—СИ. (Народне Новине).

— Око 3 с. по под. доста јако љу. земље и уз то подземна тутњава. (Ср Новине).

Голубинци (Срем). — У 3 с. 7 м. по осетише потрес, који је у Равном Срем обичан појав. Испочетка наста дрмање зање у малом растојању, а при крају бично љуљање од С—Ј. Све је трајало сек. (Народне Новине).

Гргуревци (Срем). — У 2 с. 45 м. п доста јак земљотрес, који је навестила земна тутњава. Потрес је дошао од И. с и трајао од прилике 2—3 сек. Предме собама тресли су се с лупом, а кућни з таласали су се; људи који су се деси. улицама љуљали су се и као онесвеш били онај час. Штете међу тим нема. се налази под Фрушком Гором, која с стране ово место обрубљује. (Нар. Нови

Даљ (Славонија). — У 2 с. 50 м. п потрес у два маха; правац Ј—СЗ (?); тр 2 сек. (Обзор).

Кула (Славонија). — Око 3 с. по подне тако знатан потрес да су се предмети по собама зањуњали. (П. Кремплер).

Кутјево (Славонија). — Око 3 с. по под. знатан потрес. Људи који су у винограду лозу резали тако се зањуњане као да су пијани. (П. Кремплер).

Купиново (Срем). — Тачно у $^3/_4$ (?) по под. стајао је известитељ у соби касарне код прозора читајући. Од једном затутњи мукло и одмах се почеше трести прозори и врата, а затим се је стала земља тако таласасто кретати, да се је видело, како се цела кућа, стабла па и сама црква креће. Цело становништво било је у једном трену на улици. Трешња се поновила кроз неколико минута. Правац је био СИ. Штете нема. (Нар. Новине).

Митровица (Срем). — У 2 с. 50 м. наступио је потрес, који се ускоро затим у два маха поновио. Први потрес био је слаб и трајао је од прилике 5—10 сек.; правац му је био од С—J. Одмах затим навали други потрес и то много јачи, и он је ишао од С—J., а трајао је од прилике 1 минут. На зидовима, који леже од С—J нијали су се сатови, лампе, слике и друге обешене ствари. Предмети који су висили на зидовима у правцу И—З остали су мирни. Најзад у 2 с. 53 м. дошао је трећи, но све слаб, потрес, опет у правцу С—J. У неким су кућама зидови попуцали, као у основној школи. У новој пивари су се претурише чаше на столовима пред гостима. На хотелу код „Златног Венца“ срушио се димњак. Сат је стао код председника судбеног стола и у његовој је канцеларији зазвонило звонце. Правац је одређен по многим сагласним исказима, који се слажу у томе, да је кретање ишло од С. према J. Известилац је тада седео у кафани за столом, те је мислио, као и многи други, да га је ухватила несвестица. Обешени канделабри су се сви почели њихати. Несреће није било никакве. (Проф.М. Божић).

— У 2 с. 45 м. по под. таласаста земљотрешња. Трајање од прилике 3—4 сек. Штете никакве. Свет је бежао на ул
(Проф. Мудринић).

— У 2 с. 50 м. по под. земљотрес,
је трајао 1 минут. У 2 с. 53 м. поновис
и трајао пола минута. Први ударац беше
ста интензиван, други слабији. Правац уда
не могаше се одредити; по својој прилици
ишао је од З. и ишао И., евентуално од С-
Сат у телеграфу стао је од потреса у
51 м. Обешена лампа дрмала се. Подзе
тутњава није се чула. (М. Лесић, управн.
ште и телегр.).

— У 2 с. 45 м. по под. осетише се
знатна потреса; сваки је трајао 2—3 с
први бејаше много јачи од другога. Как
известилац могао оценити, по предметима к
су се обешени нијали, потресу је био п
вац ЈЗ—СИ. Јачина потреса може се про
нити и по томе, што су се два димњака с
шила и што је основна школа оштећена. С
рији Митровчани приповедају, да се не
ћају од 1849. год. потреса у овим крајеви
али и онда да није био тако јак као овај са
Други један известилац из Митровице ве
да се је земља тресла од С—ЈЗ (?), да су
пуцали зидови на основној школи и дру
зградама а торањ на цркви да се дрмао
шиба. (Нар. Новине).

Моровић (Срем). — У 3 с. по под. потре
два маха; правац од И—З., трајао 3 сек. (Обз

Нашице (Славонија). — У 2 с. 53 м
по под. потрес, састављен од два јака удар
трајао 2 сек. (Телегр. постаја).

Нијемци (Срем). — Око 3 с. по по
потрес од С—J.; известилац био је у тај
на пољу, па се тако зањуњао да се мо
прихватити за ограду. (Обзор).

Нова Градишка (Славонија). — Око
по под. доста јак потрес, који је трајао
4 сек. Правац од И—З. Известиочев сат
дувару управо је избио 3 сата и у исти
стао. (Agr. Zeitung).

Нови Бановци (Срем). — Између $^3/_4$
3 с. по под. потрес од 3—4 сек.; по кућ
се предмети занијали. (Обзор).

Осек (Славонија). — Неколико секунада 2 с. и 55 м. по подне доста јак потрес, се састојао од два ударца. Први јачи ц могао је трајати до 5 сек., мало задошао је други краћи. Укупно трајао је 0 сек. У соби, у којој је известилац био, у првом спрату, занијале су се обешене е, дуварски је сат стао, врата су шкри-, стаклад звечала, али срушило се није а. Кретање као да је било таласасто. ац потреса је био од СИ—ЈЗ., за једно ближе западу, а опредељен је по нихању а. Код сајџије Ајдлинга стали су сви сакоји висе о зиду положену према СИ., су остали и даље ишли. Код сајџије Кестао је дуварски сат, који иде тачно по ометру, управо на 2 с. 55 м., према тому ло је потресно гибање наступити нешто (Проф. В. Хржић).

— У 2 с. 45 мин по под. потрес који рајао 3 сек. и ишао правцем од С—Ј. лић).

— Од прилике око 2 с. 35 м. по под. осетљив валовит потрес, који је тра-0 сек. Трусни таласи могли су се тачно етити, а ишли су од И—З. Никаква се ива није чула. Неки су сатови стали, обе-лампе занијаше се, чаше и посуђе заташе. Известилац је био под ведрим па је мислио да му столица, на којој део, неваља, па да се љуља, те је ујеосетио и вртоглавицу. (Обзор).

— Око 2 с. и 54 м. по подне десио се јак земљотрес у правцу З—И. Покрет о таласаст, а потрес тако јак, да су се ови и столице кретале а сатови на дувећим делом стали. Код народа страх; лица истрчала из кућа на улице. Небо ло ведро са ветром. (Neue Freie Presse. 882).

Петријевци (Славонија). — У 2 с. 55 м. дне слаб потрес. Известилац га је осешколи, где су се две обешене лампе тале нихати. Правац му није могао од-и. (Нар. Новине).

Петриња (Хрватска). — Потрес од овог дана осетио се у свом задњем дрхтању и овде, јер је сат на метеоролошкој постаји стао у 2 с. 56 м. по под. Сат је био пре два месеца чишћен, те је увек ишао тачно. Шеталица на том сату иде правцем од И—З, а отуда се даје закључити, да су трусни таласи морали имати тај правац, јер кад је био потрес, који је ишао правцем СИ—ЈЗ, није сат стао. Иначе није нико потреса приметио, па и други сатови нису стали. (Д-р И. Зох).

Привлака (Славонија). — У $^3/_4$3 сах. по под. осетише доста жесток потрес, који је трајао до 2 сек., али штете није починио никакве. (Нар. Новине).

Рума (Срем). — Тачно у 3 с. по подне жесток земљотрес од И—З и натраг, и трајао је близу 1 мин. (Тел. постаја).

— У 2 с. 56 м. по под. доста јак потрес, који је трајао до 20 сек., а, судећи по јаком кретању обешене лампе, ишао је правцем И—З. Многа су деца у школи добила вртоглавицу, али, осим што су се поједини предмети потресли, нема никакве штете. Има више од 50 год. како се није осетио потрес у овоме месту. (Нар. Новине).

— 3—4 минута пре 3 с. по подне био је потрес са таласастим кретањем у правцу од И—З и трајао је 5—6 сек. Штете није било никакве, само су се ствари у собама љуљале, а неки сатови стали. (Народне Новине).

— У 3 с. по под. у Руми јак потрес од 5 сек. Како сличну појаву нису још опазили, свет се јако узрујао и побегао на улице. Сатови стадоше, а обешени предмети нијали су се још пола сата после потреса. (Agram. Zeitung).

Стари Јанковци (Срем). — У 3 с. 7 м. по подне потрес који је трајао 4 м.(!) (Нар. Новине).

Стара Пазова (Срем). — Око 3 сах. по подне осетише доста јак потрес, који је ишао од С—Ј. и трајао 3 секунда. (Народне Новине).

Стари Сланкамен (Срем). — У 2 с. и 52 мин. по под. потресла се земља једно за другим у два маха правцем од СИ према СЗ(!). Први ударац био је доста јак и трајао 4—5 сек. У старој деспотовој цркви падао је малтер, а и једна је цигла с крова спала. (Нар. Новине).

Стројинци (Срем). — У 3 с. по подне јак потрес од 3—4 сек., коме као да је правац био С—Ј. (Обзор).

Шимановци (Срем). — У 3 с. по под. земљотрес, који је трајао више него 4 сек. Од потреса су се стресли сви прозори и врата. Крст на православној цркви окренуо се тако, да гледа на супротну страну према првашњем положају. Куће су остале неоштећене. (Нар. Новине).

Хртковци (Срем). — Око 3 с. по подне доста јак таласасти потрес; правац као да је био СИ—ЈЗ.; трајање 4 сек. Зграде су се задрмале, а покућство заиграло. На цркви се торањ тако кретао, да се је крст с јабуком нешто искривио; у цркви су сводови на разним местима, особито око стубова на којима торањ почива, тако попуцали, да је малтер покрио под. (Обзор).

Черевић (Срем). — У 2 с. 45 м. по под. био је јак валовити потрес, који је трајао 10 сек. Правац СЗ—ЈИ. (Нар. Новине).

27. августа.

Хртковци. — Између 1 и ½2 с. пре под. потрес, који је имао правцем од И—З или обратно; како је у то доба све спавало, мало га је људи осетило. (Обзор).

1. септембра.

Земун. — Пред зору био је потрес. (Обзор).

7. децембра.

Врбања (Срем). — У 4 сах. пре
доста осетљив потрес, који је трајао 3
таласасто кретање ишло је у правцу о
—ЈЗ. Уз потрес чула се подземна тут
(Обзор).

Жупања (Срем). — У 3 с. 50 м. пре
доста јак потрес. Известиоца је тресња
будила и онда је опазио, како се посте
њим тресе од И—З. Запаливши свећу, в
је да се ђуле на зидном сату, које глед
паду, нише правцем од СИ—ЈЗ и натраг
тако гибала се вода у зделама за умин
Чаше и посуђе на орманима звечало. Л
који су били будни, приповедају, да су
потреса осетили тутњаву. Сатови који
дају на југ или север стадоше. (Нар
Новине).

Илок (Срем). — У 3 с. 30 м. пре п
потрес. Титрање земље било је доста
тако да су прозори и чаше звечале; пр
потресу био је од С—Ј. Потрес осети
по другим местима уз Дунав до Черев
и Каменице. (Agramer Zeitung).

Митровица. — У 4 с. пре подне пр
дила ме тутњава из сна, а одмах затим
тио сам љуљање целог кревета; правац
треса био је од И—З или З—И; мој са
зиду, где му се шеталица нише од С—Ј.,
стао, док је 27. марта ове год., кад је по
имао правац С—Ј, стао. Тако је стао
сат 12. новембра између 11 и 12 с. по
Трајање данашњега потреса није према
1 сек. (Проф. М. Божић).

— У 3 с. 45 м. у јутру доста јак по
који је људе из сна пробудио. Трајао је 1
правац ЈЗ. Постеље се потресоше и слик
дрмаше. Штете никакве. (Нар. Новине).

5. Угарска

27. марта.

Арад. — Око 3 с. и 5 м. по под. опажен је јак земљотрес, који се после неколико ми
нута поновио. Сатови, лампе и дуварни
мети помицаху се. Земљотрес је произве
лики ужас у вароши. (Neue Freie Press

Велики Бечкерек. — Између 3 с. и 3½ поднe опажен је земљотрес, који се у три ка снажно понављао у правцу са ЈЗ—СЗ(?). и првом потресу попадали су многи димци. У општинској кући и у многим дру-и препукли зидови. (Neue Freie Presse).

Дренкова. — Овде је опажен после подне ан слабији земљотрес; никакве штете није нио. (Neue Freie Presse).

Erdökürth (СИ од Пеште, 60 км. ваздније). — У 2 с. и 45 мин. по под. опазио а да ми се лампе, као и други предмети, и икаквог узрока клате; то је трајало ¼ га. (Извешће грофа Едуарда Вилцка у Pes-Loydy).

Клаузенбург. — Пре 3 с. по под. осетио овде земљотрес од више секунада. (Pes-Loyd).

Мохач. — Између 2½ и 3 с. примећен земљотрес у правцу И—З: (Neue Freie esse).

— У 2 с. и 51 м. по подне осетио се це таласасти земљотрес, који је трајао од илике 50 сек. Правац му је био ЈЗ—СИ. сле 12 мин. следовало је више јачих посa, које је пратила подземна тутњава. На ан сат пред земљотресом расла је јачина ра, а пола сата после земљотреса насту-а је потпуна тишина — ветар је стао. арски сатови свуда стали, зидови на мно-кућаме попуцали, димњаци оборени. Међу овницима био је велики страх. (Pester yd).

Nagy Enyed. — Око 3 с. по под. опа-на су овде два потреса. Дува ветар, небо блачно. (Neue Freie Presse).

Нови Сад. — Око 3 с. по под. опажена су овде два слаба потреса. У становима су поједини предмети заљуљани били. (Neue Freie Presse).

Ораовица. — Нешто пре 3 с. по подне имали смо јак земљотрес, који је трајао 2 сек. (Pester Loyd).

Сегедин. — Око 3 с. и 3 сек. по под. опажен је овде врло јак земљотрес. Потреси долажаху са СИ. и имали су таласасти покрет. Торањ општинске куће љуљао се. На гдекојим су местима зидови попуцали. (Neue Freie Presse).

— Око 2 с. и 50 м. по под. осетио се овде земљотрес, који је трајао 15 сек. Осетила су се два потреса. Потрес је био таласаст и у правцу СЗ—ЈИ. Дуварски сатови стали су, са зидова падали су предмети. Звона на торњима почела су звонити. Од године 1880. није се овде никакав земљотрес опазио. (Pester Loyd).

Темишвар. — Данас после подне био је врло јак потрес, који је изазвао врло велики страх. Први се земљотрес опазио око 2 с. и 50 м.; овај је био тако јак, да људи нису могли стајати. Са ормана и зидова падали су предмети и слике. Многе грађевине биле су уздрмане; нарочито јак потрес опажен је у горњим спратовима. На апаратима у главној телегр. штацији констатован је врло јак и дуготрајан земљотрес, који је имао правац СЗ—ЈИ. Избројано је 40 хоризонталних заниxавања, у почетку снажнијих, а по том спорији и спорији. Земљотрес је трајао 40 сек. (Neue Freie Presse). [1]

6. Аустрија

27. марта.

Беч. — Земљотрес који се у Суботу де-у југоисточној Европи био је необично као што потврђују и телеграфски извеи из Темишвара, Сегедина, Арада, Бечкерека, Београда, Шанца, Софије и т д. Потрес се осетио и у Бечу. Тако г. Фридрих Бауман дворски сајџија, чија се радња на-

[1]) Готово истоветан телеграм саопштен је у Pester Loyd-у од 9. априла (28. марта) 1893. год.

лази на Грабену, пише нам: „Када сам у Суботу, после 3 сата по подне, ушао у моју радњу, известили су ме моји помоћници да су се сва сатна ђулад (часовника са шеталицом) почела нијати, а то су приметили по томе, што су многа ђулад ударала у стакло од сатног оквира, а један регулатор показивао је од једном неколико секунада задоцњења. На тај начин ми смо одмах били уверени, да је то дошло од земљотреса и држали смо да је и централни Метеоролошки Завод то одмах констатовао и да је листовима саопштио". — Из палате грофа Е. Шенборна јављају: у суботу око 3 с. по под., дакле управо у исто време кад се у Угарској десио на многим местима земљотрес, опазило се у грофовој палати (Renngasse № 4.) а у разним собама јако нихање гасних лустера; то је мор доћи од земљотреса. — Из XIX. кварта, Пр Евгенова улица Бр. 17., извештавају: у боту око 2 с. и 58 мин. по под. стала с кући, у исто време, два сата. Држим да има везе са земљотресом у Угарској. (N Freie Presse).

— Према накнадним вестима што их добили, земљотрес се осетио у суботу целом Бечу. Тако из IX. кварта пишу н „У мом стану, у болничкој улици, лусте јако љуљао, а сем тога чула се лупа од падалих предмета а у затвореној соби, і је над овом. Кад сам после у побочној с погледао сат, видео сам да је овај стао 3 с. и 7 м. (Neue Freie Presse).

7. Румунија

21. фебруара.

Букурешт. — У 7 с. и 15 м. у вече осетио се у Букурешту и целој Влашкој таласасти земљотрес од С—J, трајао 18 сек. (A. de Richard, Les tremblements de terre. p. 5).

27. априла.

Букурешт. — У 10 с. и 6 мин. у јутру једва осетан удар, трајао 2 сек. Једновремено са земљотресом у Алгиру истог датума у 4 с. и 25 м. изјутра и трајао 25 сек. (A. de Richard, l. c. p. 5).

13. маја.

Букурешт. — Удар од 4 сек., готово неосетан. (A. de Richard, l. c. p. 5).

5. августа.

Букурешт. — У Букурешту и у целој Румунији осетио се потрес у 4 с. и 40 мин. по подне. Трајао 15 сек. Истог правца и фаза као и претходни. (A. de Richard, l. c. p. 5).

Између 14. и 15. августа.

Турна Северин. — Ноћу између 14. и осетио се у Турни и Баја де Арами потрес с час ранијим, трајао 10 сек. (A. de Richa l. c. p. 5).

23. августа.

Букурешт. — У 10 с. и 45 мин. у в осетио се удар од 1 сек. (A. de Richa l. c. p. 5).

29. августа.

Букурешт. — У 5 с. и 45 м. у јутру удар апсолутно сличан ономе од 2. септ бра 1892. год., тотално трајање 18 сек. de Richard, l. c. p. 5).

3. септембра.

Букурешт. — У 4 с. изјутра земљотр Трајао 4 сек. (A. de Richard, l. c. p. 5.)

ПОДАЦИ О ПОТРЕСИМА У 1894. ГОДИНИ.

СРЕДИО

Вл. К. Петковић.

1. јануара.

Ћуприја. — У 6 с. и 15 м. по подне. ајање 1 сек. Затим у 7 с. други, краћи и ıбији. (Тел. станица).

2. јануара.

Ивањица. — У 2 с. и 53 м. по подне лак трес. Трајао 1—2 сек. (Т. станица).

Рашка. — У 3 с. по подне био је врло : земљотрес. Правац СИ—ЈЗ. Трајање 5 к. (Тел. станица).

10. јануара.

Свилајнац. — У 4 с. и 35 м. у јутру. Пра- ı ЈЗ—СИ. Трајање 2 сек. (Тел. станица).

7. фебруара.

Свилајнац. — У 9 с. и 30 м. у вече био земљотрес. Правац СИ—ЈЗ. Трајао 4 сек. ıл. станица).

14. фебруара.

Јагодина. — У 4 с. и 43 м. по под. де- ı се доста јак земљотрес. Правац ЈИ—СЗ. ıјао 3 сек. (Тел. станица).

16. фебруара.

Јагодина. — У 3 с. и 12 м. по под. врло потрес. Трајао 4 сек. (Тел. станица).

Ћуприја. — У 3 с. и 15 м. по под. прилично јак земљотрес. (Тел. станица).

23. фебруара.

Јагодина. — У 8 с. и 32 м. по подне доста јак земљотрес са СИ—ЈЗ, трајао 3 сек. Сем тога било је слабих потреса: у 9 с. и 7. м., 10 с. и 12 м. и у 11 с. и 1 м. у вече. (Тел. стан.).

24. фебруара.

Јагодина. — Потреса је било: у 2 с. и 8 м., у 1 с. и 52 м., 2 с. и 4 м. и у 3 с. и 9 м. у јутру. (Тел. станица).

2. марта.

Аранђеловац. — У вече. („Мале Новине“, број 74.).

4. марта.

Аранђеловац. — Слаб земљотрес, десио се у 2 с. у јутру. Трајао 1 сек. („Мале Новине“, бр. 74.).

Баничина (окр. крагујев.). — Око 3 с. и 30 м. у јутру. („Дневни Лист“, бр. 55.).

Београд. — У 3 с. и 40 м. у јутру земљотрес правца З—И. (Љуб. Клерић, саветник).

Жабари. — У 3 с. и 14 м. у јутру земљотрес који је трајао 3 сек. (Тел. станица).

Јагодина. — У 3 с. у јутру врло јак потрес. Трајао 10 сек. (Тел. станица).

Крагујевац. — У 3 с. у јутру. („Дневни Лист," бр. 52.).

— У 3 с. у јутру слаб потрес. („Потпора").

Пожаревац. — У 3 с. у јутру земљотрес. („Грађанин").

Рача. — У 2 с. у јутру десио се земљотрес, који је трајао 2 сек. Правац СИ—ЈЗ (Тел. станица).

Рашка. — У 3 с. и 5 м. у јутру потрес од 4 сек. трајања. Правац С—Ј. (Телеграф. станица).

Свилајнац. — У 3 с. у јутру врло јак тресак од З—И. Трајао 10 сек. (Телеграф. станица).

Ћуприја. — У 3 с. пре подне доста јак трус. Трајао 3 сек. (Тел. станица).

5. марта.

Алексинац. — Око 2 с. у јутру три удара. Трајање 2 сек. (Живан Михаиловић).

23. марта.

Баточина. — У 7 с. и 40 м. по подне врло јак земљотрес од ЈИ—СЗ. („Дневни Лист," бр. 69.).

Велики Поповић. — У 7 с. и 20 м. по под. врло јак потрес. Правац И—З. („Мале Новине", број 89.).

Јагодина. — У 7 с. и 40 м. по подне потрес који је трајао 4 сек. Правац ЈИ—СЗ. (Тел. станица).

Крагујевац. — 7 с. и 15 м. по под. земљотрес од 2—3 сек. Пре њега чула се велика тутњава. („Потпора").

Рача. — У 7 с. и 50 м. по подне потрес у правцу СЗ—ЈИ. Трајао 2 сек. (Телеграф. станица).

Свилајнац. — У 7 с. и 55 м. по подне десио се земљотрес, који је трајао 9 сек. Правац СЗ—ЈИ. (Тел. станица).

— Око 8 с. у вече јак потрес с тутњавом. („Мале Новине," бр. 89.).

Ћуприја. — У 7 с. и 40 м. по под. љотрес. Трајао 2 сек. (Тел. станица).

21. априла.

Ћуприја. — У 12 с. и 20 м. у јутру сле пола ноћи) потрес средње јачине, тр 3—4 сек. (Тел. станица).

1. августа.

Свилајнац. — У 5 с. и 25 м. пре по Правац ЈИ—СЗ. Трајање 2 сек. (Телег станица).

5. септембра.

Свилајнац. — У 2 с. 35 м. десио се љотрес. Трајао 1 сек. Правац ЈИ—СЗ. (' станица).

11. септембра.

Свилајнац. — У 2 с. и 50 м. прил јак земљотрес, трајао 2 сек. Правац И (Тел. станица).

13. новембра.

Врања. — У 12 с. у вече. („Одјек", 245.).

Дедина Бара (окр. пиротски). — Потре десио у 12 с. у вече. У размаку од је сата поновио се 5 пута. Први и други доста јак, после слабији. („Одјек," бр. 2

14. новембра.

Врања. — У 3 с. у јутру. („Одјек", 245.)

Дедина Бара. — У 3 с. у јутру зе трес. У размаку од 30—40 м. поновио се пута. Правац (отприлике) С—Ј. („Одјек", 249.).

28. новембра.

Алексинац. — Ноћу између 27. и 28. вембра неки људи опазили потрес. Вре остало непознато. У 3 с. по подне слаб трес, без тутњаве. Правац ЈЈИ—ССЗ. Тра 3 сек. (Жив. Михаиловић, предавач).

Београд. — У 3 с. и 6 м. по подне потрес ва приметне јачине. Правац као и код раих. (П. Манојловић).

Горњи Ридник (окр. крупњев.). — У 3 с. 45 м. по подне. Правац И—З. Трајање 3 4 сек. (Милан Матић, учитељ).

Јагодина. — У 3 с. по подне десио се мљотрес, од кога су зграде знатно оштеле. Правац СЗ—ЈИ. Трајао 5—6 сек. Сем га било их је: у 3 с. 15 м., 3 с. и 25 м., с. и 42 м., 5 с. и 35 м., 10 с. и 40 м., и 11 с. и 48 м. по подне. Сви врло слаби. ел. станица).

Крагујевац. — У 3 с. и 2 м. по подне јак трес. Трајао 5 сек. (Тел. станица).

Краљево. — У 3 с. и 14 м. слаб потрес. авац С—ЈЗ (?). Трајао 2 сек. (Телеграф. аница).

Ниш. — У 2 с. и 35 м. по подне био је мљотрес. Трајао 1 секун. Правац И—С. (?) Слобода," бр. 103.).

Орашје. — У 3 с. и 8 м. десио се земљоес. Правац са З. Трајање 5 сек. (Телегр. аница).

Параћин. — У 3 с. и 10 м. јак земљоес. Трајао 3—5 сек. Правац С—Ј. (Телег. аница).

— У 3 с. и 1 м. по подне потрес у авцу Ј—С. Трајао око 3 сек. (Жив. Миловић, предавач).

Пожаревац. — Слаб потрес у 3 с. и 10 м. подне. Правац И—З. („Грађанин" бр. 96.).

Пољна. — У 3 с. и 30 м. десио се земотрес. Правац СЗ—ЈИ. По јачини трећи, по жини први од свих. (Тодор М. Бушетић, ітељ).

Рача. — У 3 с. по подне. Правац ЈИ—СЗ. . Трајање 3 сек. (Тел. станица).

Рашка. — У 3 с. по подне јак земљотрес, јао 3 сек.; други, слабији, у 3 с. и 10 м. л. станица).

Рековац. — У 3 с. по подне. Правац са ЈИ. Трајање 2 сек. (Тел. станица(.

Свилајнац. — У 3 с. по подне. Трајање 10 сек. (Тел. станица).

— У 3 с. по подне јак земљотрес. („М. Новине," бр. 329.).

Соко Бања. — У 3 с. по подне у правцу, од прилике, Ј—С. (Жив. Михаиловић, предавач).

Ћуприја. — У 3 с. и 8 м. по подне јак земљотрес у правцу са ЈИ. Трајао 5—6 сек. У 3 с. и 10 м. и у 3 с. и 12 м. слаби. (Тел. станица).

29. новембра.

Јагодина. — У 12 с. и 30 м., 2 с. и 3 с. ноћу слаби потреси. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 2 с. и 30 м. у јутру земљотрес у правцу Ј—З (?). Трајање 2 сек. (Тел. станица).

10. децембра.

Јагодина. — У 12 с. и 15 м. ноћу и у 4 с. и 15 м. у јутру доста јаки потреси. Правац ЈИ—СЗ. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 12 с. и 10 м. ноћу и у 4 с. и 15 м. јутру потреси у правцу СИ—ЈЗ. (Тел. станица).

17. децембра.

Јагодина. — Последњих дана редовно око 3, 4, 5, сати у јутру опажали су се потреси. („Дневни Лист," бр. 270.).

13. децембра.

Јагодина. — У 2 с. и 30 м. у јутру, кратак, али јак потрес. Правац СЗ—ЈИ. (Телегр. станица).

ПОТРЕСИ У СРБИЈИ 1895. ГОДИНЕ

средио

Вл. К. Петковић.

23. јануара.

Свилајнац. — У 3 сата у јутру био је це прилично јак земљотрес у правцу ЈИ—. У 11 с. и 30 м. пре под. прилично јак трес, трајао 3 сек. а у правцу ЈИ—СЗ. л. станица).

28. јануара.

Јагодина. — У 8 с. и 40 м. пре подне јави се слабији земљотрес, са јачом тутвом, који је трајао 3 сек. (Тел станица).

1. фебруара.

Жабари. — У 2 с. и 55 м. у јутру био јак земљотрес. Правац непознат. (Телегр. ница).

Петровац. — У 2 с. и 55 м. пре подне о је јак земљотрес, трајао 5 сек., а у правцу З—И. У 9 с. пре под. други, доста јак. ајање 5 сек. Правац исти. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 2 с. и 55 мин. у јутру о је овде земљотрес. Тресак је био приан и трајао 2 сек., али јака подземна њава чула се на неколико секунада пре после земљотреса у правцу од ЈИ—СЗ. (Т. ница).

22. фебруара.

Јагодина. — У 11 с. и 18 м. пре подне ави се прилично јак земљотрес у правцу ЈИ З. Трајао до 2 сек. (Тел. станица).

Свилајнац. — У 11 с. и 18 м. пре под. био је овде земљотрес са подземном тутњавом. Тресак је био јак и трајао 5 секунада у правцу И—З. (Тел. станица).

6. марта.

Петровац. — У 2 с. и 30 м. пре подне осетио се јак земљотрес са врло јаком тутњавом. Трајао 2—3 сек. Правац непознат. (Тел. станица).

12. априла.

Јагодина. — Јутрос, око 2 сах., био је овде прилично јак, таласасти земљотрес од СЗ—ЈИ; трајао 2 сек. (Тел. станица).

Пољна (окр. морав.). — Јутрос у 2 с. и 15 м. пре подне био је трус. Грмљавина се појавила под земљом са западне стране а затим је настало љуљање као у љуљки у истом правцу, од З—И. Земљотрес трајао 1 сек. Напомињем да мој сат ради по сунцу т. ј. 20 мин. иде напред од железничког сата. (Т. Бушетић, учитељ).

Рача. — У 1 с. и 58 м. пре под. био је доста јак земљотрес и трајао 3 сек. Правац ЈИ—СЗ. (Т. станица).

Свилајнац. — У 1 с. и 55 мин. био је доста јак земљотрес и трајао 5 сек. Правац непознат. (Т. станица).

— Из Свилајнца нам пишу: да се тамо ноћу између 11. и 12. ов. мес., око 2 с. по поноћи, осетио јак потрес, који је био врло кратак, али је заплашио становништво. Штете нема. („Вечерње Новости“).[1]

2. јуна.

Крушевац. — Бејах у школи на једном испиту, када се око 10 час. пре под. опази једва приметно дрхтање зграде, али ипак нисмо били сигурни да је то земљотрес. (Ж. Михаиловић).

4. јуна.

Београд. — Око 10 и по час. пре под. осетио се у Београду слаб земљотрес, који је трајао 2—3 сек. („Видело“).

— Данас пре подне у 10·5 часова осетио се овде у Београду слаб потрес, који је трајао свега 3 сек. („Вечерње Новости“).

— Око 10 с. пре под. у Београду слаб земљотрес, који је врло мало трајао. („Мали Журнал“).

— У 10 часова пре подне осетио се у Београду доста јак, али врло кратак земљотрес. („Српска Застава“).

Жабари. — У 9 с. и 55 мин. пре под. био је доста јак земљотрес. Правац непознат. (Т. станица).

Јагодина. — Овде се осетио доста јак земљотрес са подземном тутњавом у 10 с. пре под., трајао 4 сек. (Т. стан.).

Крушевац. — Бејах код куће и седећи за столом наједанпут, у 9 ч. и 59 м., опазих један, као из даљине, потмуо тутањ, затим један појачи удар, који се свршио у једној секунди, а потом трешња од 6—8 сек. Зграда у којој станујем доста се јако тресла. Ишао је правцем ЈЗ—СИ. То је сигурно, само нисам могао тачно да запазим с које је стране на коју ишао. Изгледало ми је, да је дошао од ЈЗ. При овоме потресу многи су из кућа истрчавали. Штете није било. (Жив. М ловић).

Пожаревац. — Из Пожаревца на лају да се тамо, око 10 с., осетио до земљотрес, који је трајао неколико сек Штете није било никакве. („Мали Жу

Рашка. — Јутрос у 9 с. и 45 м. се јак земљотрес, који је трајао до (Тел. стан.).

Свилајнац. — Данас у 10 с. и 1 пре под. био је овде земљотрес. Тре био врло јак и трајао 5 сек. Од земљ ово је најјачи после онога на Вел. (1893. год. (Тел. станица).

Уб. — У 9 с. и 57 мин. пре подн тио се овде слаб потрес. Трајао $\frac{1}{2}$ с станица).

— На Убу 4. ов. м. у 9·57 с. пр осетио се слаб земљотрес. Трајао свег сек. („Вечерње Новости“).

5. јуна.

Београд. — Земљотрес се понов 9 с. с вечера, али је овога пута би приметан и далеко слабији од јучер („Видело“).

13. јуна.

Свилајнац. — У 10 с. и 15 м. п био је овде земљотрес са подземном вом. Тресак је слаб и трајао 2 сек. а у од ЈИ—СЗ. (Тел. стан.).

21. јуна.

Крагујевац. — У 4 и по сата пре осетио се у Крагујевцу доста јак земл („Дневни Лист“).

Свилајнац. — Јутрос у 4 с. и 40 је овде земљотрес са подземном тут Потрес је био слаб и трајао 3 сек. а у од ЈИ—СЗ. (Тел. станица).

5. августа.

Београд. — У 9 с. и 25 мин. по осетио се овде у Београду врло крат доста јак земљотрес. („Вечерње Новос

[1] „Мали Журнал“ од 17. априла 1895. г. донео је овакву белешку: „И јуче и ноћас дувао је врло јак ветар. Ово неки доводе у везу са земљотресима у Штајерској, који су се ових дана и у Србији осетили“.

— У Београду се осетио у вече мали ıљотрес. („Мали Журнал“).

Жабари. — У 9 с. и 10 мин. по подне ›та јак земљотрес. Правац непознат. (Тел. ıница).

Јагодина. — Око 9. с. и 30 мин. после дне осетио се овде доста јак земљотрес, подземном тутњавом, који је трајао 2 сек. ›л. станица).

Параћин. — У вече у 9 с. и 25 м. осео се прилично јак земљотрес са југозападне ране, хоризонталног правца, а трајао је 5 нута (?). Страх беше опет ушао међу ставнике, сетивши се прошлих земљотреса, кад морали ноћу спавати у авлијама. Света је ого побегло из кућа. („Вечерње Новости“).

Свилајнац. — У 9 с. и 30 м. по подне о је овде земљотрес са подземном тутњам. Тресак је био врло јак и трајао 10 сек. у правцу од ЈИ—СЗ. (Т. стан.).

Уб. — У 9 с. и 16 м. по подне осетио се овде доста јак земљотрес са тутњавом. Трајао 1 и по сек. (Тел. станица).

Ћуприја. — Око 9 и по с. у вече јавио се опет код нас у Ћуприји трус, при дувању северног ветра, са два јака удара. Још док потрес од првог удара није престао, следовао је и други тако исто јак као и први. („Вечерње Новости“).

6. августа.

Параћин. — У 2 с. и 25 мин. у јутру опет се поновио земљотрес истог правца и трајао 1 минут (?). У 3 с. и 15 м. осетио се понова и трајао 3 сек. („Веч. Новости“).

Свилајнац. — Јутрос у 3 с. и 50 м. био је опет земљотрес са тутњавом. Потрес слаб. (Тел. станица).

Ћуприја. — Око 3 с. рано у јутру јавио се још један сличан удар, али много слабији од прва два. Веће штете није било. („В. Нов.“)

Сл. 1.

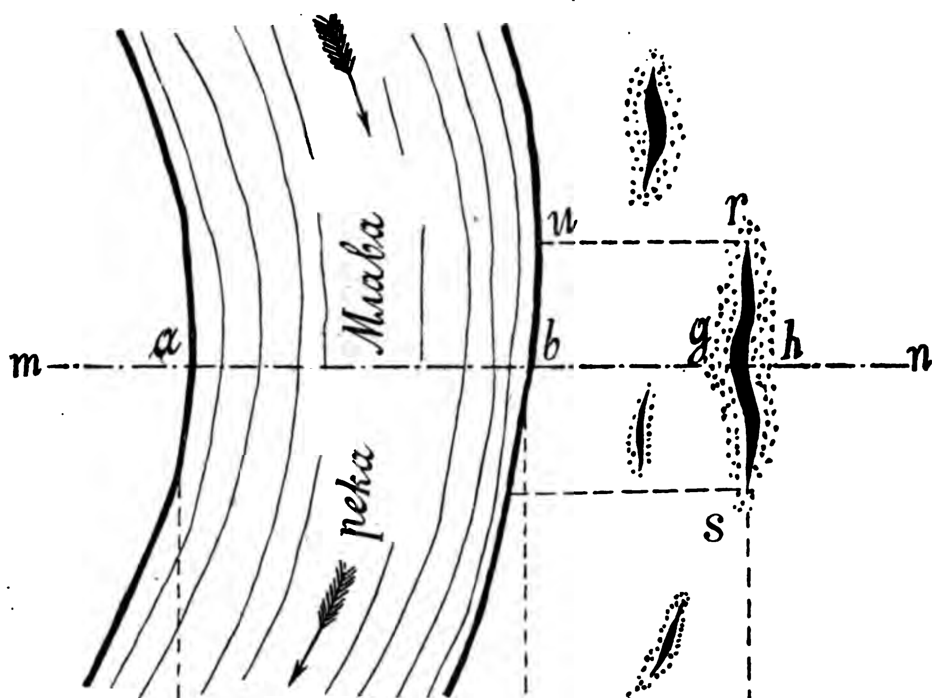

Сл. 2.

Пресек т.п. пре труса

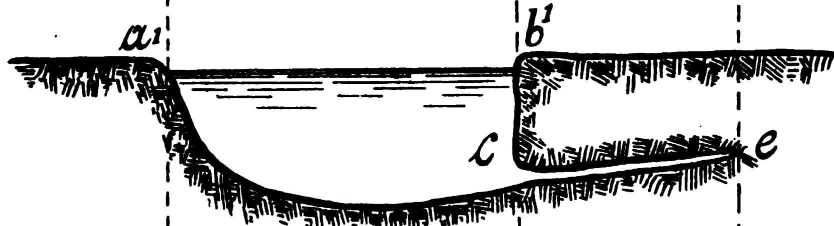

Сл. 3.

Пресек т.п. после труса

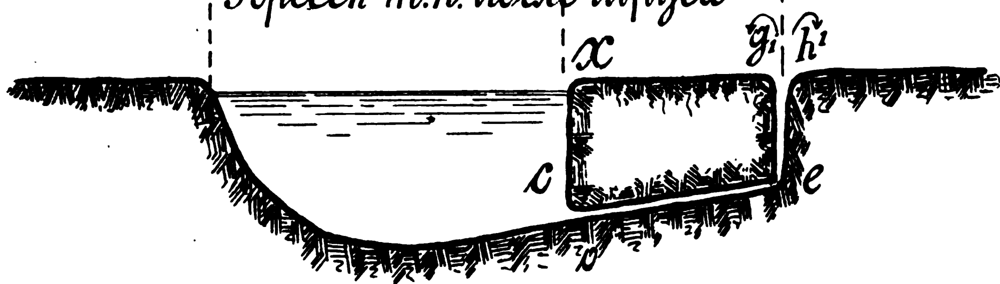

Пукотине покрај р. Млаве у М. Црнућу. (в. стр. 34.)

Скица Д. Милошевића инж.

3 Пукотина са левкастим отворима у избаченом песку близу Свилајнца. фот. Ђ. М. Станојевић.

Левкасти отвори у песку близу Свилајнца постали од земљотреса.
Фот. Ђ. М. Станојевића

II

ИЗДАЊА

СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА

КОЈА СУ ПРЕШЛА У СВОЈИНУ АКАДЕМИЈЕ.

Гласник Српског Ученог Друштва. Књ. I—LXXV.
На продају: V—VII, XXIX, XXXI, XXXIII—LVII, LIX—LXXIII, LXXV.
Цена књизи LXVII је 4 дин., а осталима по 3 дин.
— — — — Друго оделење. Књ. I—XV.
На продају: III—VI, IX—XV.
Цена књ. XV је 0·50; III—VI, IX, XII—XIV по 1; X и XI по 2 дин.

Посебна издања:

— *Историја умног развића Јевропе*, од У. Дрепера. Превео Мита Ракић. Књ. II. 1874. Цена 2. дин.
— *Српске народне игре*, које се забаве ради по састанцима играју. Скупио и описао Вук Врчевић. 1868. Цена 0·50 дин.
— *Elenchus plantarum vascularium*, quas æstate a. 1872. in Crna Gora legit Dr. J. Pančić. 1875. Цена 0·50 дин.
— *Essai de quadrature du cerle* par Démètre Nešić. 1877. Цена 0·50 дин.

СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

СПОМЕНИК

XXXIII

ДРУГИ РАЗРЕД

30

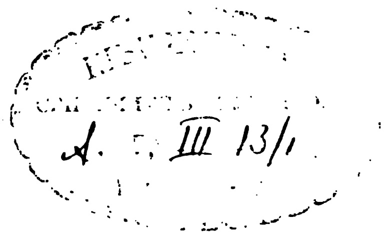

БЕОГРАД
ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ
1898.

СКУПОЦЕНА ИКОНА

УГРОВЛАШКОГА КНЕЗА ЈОВАНА МАТЕЈА БАСАРАБЕ

ем других икона у Хиландару, за које су
разне традиције, има и једна скупоцена,
риказујем због њене историјске вредности.
икона Богородице са Христом младенцем,
Мати држи на десној руци. Божанствени
нац загрлио је матер левом руком око врата
лонио свој леви образ на њен десни. Живо-
обичан светогорски, на дасци превученој
. Лик у Богородице и младенца мрке је боје
гао, са прилично дугим носом и обрвама.
кона је дуга 32, а широка 25 сантиметара.
а је обложена сребрним, јако позлаћеним,
а, које су тако скројене, да је сав живо-
кривен. Преко ових плоча, над главом Бо-
чином и Христовом, прикован је светитељски
вештачки израђен из једноставног комада,
тним шарама у емаљу, наизменце плавом
м. Венац је обло испупчен, а шаре у њему
вљају гране са крупнијим и ситнијим цве-
. Над венцем, више Богородичине главе,
зана је круна, изрезана од доста јаке, и
озлаћене, сребрне плоче. Резањем ове плоче
чки је изведен цео облик круне и на њојзи
ине гране и цветови, заливени плавим и
м емаљем, са распоређеним разнобојним
ем. А врхови грана завршени су крупним
бисера, која уједно оцртавају облик гор-
ела круне. Било је једанаест зрна овога
ог бисера, па су три од њих изгубљена.
Основ (доњи део) круне поткивен је ситним и крупним разнобојним камењем, као и гране у горњем делу. Сем тога, превес у Богородице није престављен живописом, него је израђен од ситна бисера, а на средини превеса уметнута је од злата кована звезда са једним рубином.

На самим плочама, које чине облогу с лица иконе, урезано је с једне и с друге стране Богородичине главе Μ͞ρ. Θ͞υ., а за тим идући озго доле, лево и десно, престављени су рељефно архангели Михаил и Гаврил, гозба свете Тројице код Аврама, Благовештење и два светитеља који се не могу распознати. Ова прва облога иконе утврђена је са све четири стране засебним оквиром, који је скројен опет од пojaчe сребрне па позлаћене плоче, посувраћене тако, да обухвата ивице иконе са све четири стране. По овоме оквиру, с лица иконе приковане су малене иконице, све једна испод друге, израђене на засебним сребрним плочицама, на којима су ликови светитељски рељефни, обливени зеленим емаљем. Најпре долазе горе, до саме круне Богородичине, с лева и десна, иконице великомученика св. Ђорђа и св. Димитрија. Ове две иконице квадратне су и дуге су 4 сантиметра, а широке $3^1/_2$. Одмах до њих, с лева и десна и идући одозго доле нижу се два реда иконица овалних, које су дуге 3, а широке $2^1/_2$ сантиметра. Горе на самим угловима оквира долазе два символа јеванђелиста (Јо-

вана и Марка), па онда с једне и с друге стране по осам (свега шеснаест) иконица пророка, па на доњим угловима опет два символа јеванђелиста (Матеја и Луке). Од пророчких иконица две су изгубљене. На доњој страни оквира прикована је једноставна плочица, која износи у дужину 19, а у ширину 4½ сантиметра. Она преставља засебну икону, на којој су рељефним стубићима и сводовима обележена засебна поља, а на овима опет рељефно израђени и емаљем обливени светитељски ликови. У већем своду, који је на средини, преставља је Христос на престолу, а њему десно и лево два крунисана лица, једно мушко, а друго женско, са свитцима у руци. Ова два лица без сумње преставља ктитора и ктиторку иконе, т. ј. кнеза Басарабу и његову супругу. Њима лево и десно у по два поља долазе по два светитеља; за тим тако исто с лева и десна, у по три поља долази по један светитељ. Сви су окренути Христову престолу.

Полеђина ове иконе обложена је црвеном кадифом; а преко ове, на горњој страни, прикована је сребрна па позлаћена плоча, висока око 15, а широка 27 сантиметара. На тој плочи рељефно је изрезан овај запис:

Сїи стїи и чꙋдотворнїи ѿбразь прѣстои чистои и прѣблагословенои славнои влчци нашеи бци и присноДви марїи и прѣвечнаго младенца юже иже држить на прѣчистихь рꙋкахь своихь. иже на херꙋфимехь седещаго и пѣваемаго ѿ серафимь. ꙋкраси благовѣрнїи и христолюбывїи велики и прѣсвѣтли кнезь и господарь вьсои земли ꙋгровлахискои їѡ маден, басараба воевода. и со сꙋпрꙋжницею своею благовѣрною госпождею еленою, да помѣнеть ихь гь бь въ вѣкы вѣкомь аминь: съ благословениемь прѣѡсщенаго архиепископа и митрополита въсои земли ꙋгровлахискои кирь деѡфила. трꙋдомь и подвизаниемь мене смѣренаго митрополита ѡанопока логина кореннча. семꙋ же стомꙋ и бжственомꙋ дѣлꙋ быше приставници и правителие жꙋпань строе велики вистиарь. и жꙋпань оудгице (?) втори логофеть. и жꙋпань шарбань втори вистиарь, покровь и помощница имь да бꙋдеть прѣстаа бца ❖ съврши се сие стое дѣло, в лѣ. ✱ црна. а ѿ спаситенаго рождества гаа ба и спаса нашего іс. ха. ✱ ахмг. мца. ав. еі. крꙋгь слнцꙋ. аї. а лꙋни. з. демелиж к. злато число. ї. епак. ѕ.

Незна се за где је ова икона грађена, ни како је доспела у Хиландар. У манастиру постоји предање, да су је „цареви“ носили пред војском, и њеном помоћу одржавали победе над непријатељима. Према томе, што се у овоме запису помиње као главни трудбеник око њене израде митрополит Лонгин Коренић, и што у манастиру имаде још неких ствари његових, изгледа, да је он њоме располагао као својином, и да ју је неко заједно са тим стварима поклонио Хиландару. То се још боље потврђује једним маленим свитком, коме сама икона све до данас служи као скривница. Као што је горе поменуто сребрни оквир тако је удешен, да покрива и ивице иконе. На средини доње ивице оквир је просечен, па је онда у дасци издубљена јамица, девет сантиметара дугачка и три сантиметра дубока. За ову јамицу удешен је сребрн заклопчић са маленим шарчицама, шипом и кукицом, који је тако затвара, да се без нарочите пажње не може ни опазити, да је ивица иконе просечена. У тој маленој скривници смештен је поменути свитак, писан на хартији, дугачак близу један метар, а широк осам сантиметара. Свитак је био нешто дужи, али је у своје време честим вађењем, ради помињања записаних имена, поцепан и искидан, и од његова завршетка сачувана су само неколика парчад. На овоме свитку има запис, писан брзописом најпре с лица, а за тим и на полеђини. Мастило је било слабо, те је, које због тога, које због честе употребе свитка, запис избледео и истро се. Због тога није могуће прочитати све фамилије на њему уписане. Главно је да су записане фамилије готово све српскога порекла, ма да су ктитори иконе влашки кнез и великаши. Запис гласи овако:

Благословени Свитак ѿ хе браства ва име прѣстие читие и прѣблвение влци нашеи бци и приnодви мри, хощи въписати се по покро тихога и небꙋнога пристанища нн. воно е велики и мали богати и ꙋбоги, такмо ѿ ꙋсрд'иа съ верꙋю (sic) и страхо бжи, на вечное вопоминание и ѿ

е бе избавление, и цртва бжиего наледие молвами прчитие бце.

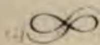

ро смѣренаго архиепикопа и митрополита нополека логина корени браковиһа (sic)

помени ги дше ра своихъ въписающи се зде ксана. ишанѕ. петра. марѵ. михаила. петрѕ. манѵ. єринѕ. марка.

ро гоподина ано диака из комарна. шца крака (?) и мате тодѕ и гопожѕ марѵ. даде ложи 30 ока жита ?)*

ро гоподина николе сечаца. драгое и мате нһелиѵ и брата ѡвѵ.

ро продана раиһа шстрогоского или лакаһао (?) тома. даде на вапоминание себе шца миаила и маикѵ єлкѵ и гоподѵ свою анѵ радѵ.

ро господина вѵчиһа капетана пиа радѵла и аикѵ ꙗгодѵ и гопождѵ єленѵ.

ро чанаго шца лешнтиа шсовичанина. стоꙗ стоꙗ. иванѵ лиꙗнѵ.

ро лазе крчка (?) пиа шца һѵрѵ и мате марѵ сина ішвѵ и госпождѵ павѕ.

ро гоподе анне логожинице. писа гоподара етра логожиѵ и сина степана и гоподина радоцѵ. и паторка лацка.

ро гоподина февари (?) габора шбрьваиде коаранског или капетана дунавског крчка ꙗрославевиһа пи шца вранеша и матерь божицѵ. и прадеда гргура и деда ицѵ. и прабабѵ анһелию. и деда радѵла и бабѵ анһелию и гопожѵ свою аннѵ вранковиһевѵ (sic) и тата шгнана вранковиһа и шчицѵ катаринѵ.

ро николе влаха стоика шца писа и матерь.. рта. и сина стоика кһер анһѵ и гопожѵ свою дорѵ и синове своє һѵкѵ їшана. ал. ка. и брата барбѵла.

ро пане скопꙗнина писа . . . . . .

ро Стефа С. акви. ова ѡ стоꙗнещи писа шца киꙗка и маикѵ добрѵ и брата воика. и станимира и гопожѵ свою марнѵ.

ро тодора радакови раꙗ грѵна . . . . . ката

ро гоподе маре капатановице (sic) капатана хр'вать матіна. пиа мате ро(кс)андѵ и шца ѡ(ана) стѵпарови(һя) и гоподара своега пе(тра) и себе ѵ

ро гоподе кнегине вѵане һѵркине матере кнежевиһа. писа гоподина своега кнеза воина. и шца своега грѵицѵ и матерь . . . . (с)ина һѵкѵ.

ро гоподина станимира тохолевиһа смедеревца или раць ꙗноша ханаһа векерһаскаго. писа шца һѵрѵ и маикѵ живанѵ поповиһа и себе гопожѕ свою петрѵ и сина своєго симѕ.

ро кѵ саве бешграчиһа. писа шца . . . .

ро чанаго шца ишвана презвитера из векерде. писа шца василиа и маика анна и попадиѕ пелагиѕ и сина ꙗкима и брата ѡвана.

векеда**

ро раше половачевиһа. писа гопжа мика гшподара своега радѵла половачевиһа и свекра своега вѵчихнѵ и свекрвѵ дикѵ и шца крстѵ и маикѵ ꙗнкѵ и кһерь савкѵ и себе.

Кад је место одређено за писање попуњено, онда је неколико записа уписано међу шаре, које се налазе у почетку свитка. Од њих сам могао ова два прочитати:

ро гоподина радосава. писа шц(а) милиѵ и мате момѵ. пи гопожа радосавлева шца вѵкца и мате терниһнѵ.

ро часнаго шца филипа кричка прѣзвитера комараскаго. писа шца ѡвана. и мате депѵ и брата симѵ и вѵицѵ и степана и попадиѵ илонкѵ и синове һѵкѵ и (і)швана.

* Овако тумачим због тога, што се код неких избрисаних фамилија читају њихови прилози за помен.
** Ово је назив места, и написан је у свитку са стране.

Записи са места јако оштећених:

ро гоподина петра гѵбеновића из варада. писа шца ђѵра и матерь марѵ и госпожѵ флоридѵ. и кћерь аннѵ и дрѵтѵ кћерь аннѵ и кћерь илонѵ и сина ђѵрђа.

Јануара 1895. год.
Хиландар.

ро гопоже петрове стане. писа гоподар
га аврама . . . .

та ива раши и братѵ жива и шцѵ
по им. и стани по и себе и братѵ . . . .

ро гоподина хаџи миливоја трговца из
беwграда пиа шца новака ѕгрѵ.

Епископ Димитрије.

Чинь како подобаеть исходити с̓ кр-
ты. готовають же се светаꙗ цркы во-
ткнѣки литоургіи и абию клепаюм. Вь
торыи час и с̓бираюм̓се вь цркьвь вь
рипратоу и поюмь гдне. Нам̓ же по-
щнимь гдне облачит̓се иереи и недел-
акь сь диꙗкономь. И причещаеть стыꙗ
дары. По семь ѡблачит̓се стль сь ию-
еѡмь. Аще нѣст стлꙗ да иереи творить
оужбоу сию.

И вьходить прѣд светоую трапезоу и покадить
ль ѡкрть стыꙗ трапезы. И вьз̓моуть ста ѥуліꙗ
иконы стыꙗ. сам̓же стл вьз̓меть чтныи крть.
глю стль млтвоу сию прѣ стою трапезою вь
слышаниѥ всѣмь :·

Гї бе нашь помлоуи на грѣш̓ныхь и недои-
ихь рабь твоихь. вьнѥгда намь призывати стоѥ
покланꙗн̓ноѥ име твоѥ и не посрами на ѿча-
иꙗ мати твоѥѥ· нь дароуи намь гї вса проше-
ꙗ ꙗже кь спению. и спѡби ны любити и боꙗти
тебе всѣмь срцемь нашимь. и творити всѣмь
лю твою :· Вьзгл :· Ѩко блгь и члвколюб̓ць бь
и и тебѣ славоу вьсиламо ѡцоу и сноу и сто дх :·
ь мирь всѣ. Днꙗ. главы на. Пнь. м. в. вь оуслы-
шаниѥ всѣмь :·

Гї стыи вь высокыхь живыи и вс̓евидныимь
онимь ѡкомь призираѥ на вьсакоу тварь. тебѣ прѣ-
онихомь выю срдчноую и телесн̓оую и млим̓ ти
простри роукоу твою невимо ѿ стго жилища
оѥго и блви всѣхь на и ѥже сгрѣшихомь волѥю
неволѥю. ꙗко блгь и члколюбць бь прости. да-
уѥи намь оукрашениꙗ твоꙗ блгаꙗ :· В̓згл. Твоѥ
ѥ миловати и спсти ны хе бе нашь и тебѣ славоу
силамо ѡцоу и сноу и стомоу дхоу нна и при :·

И глѥ стль м. в. вь оуслышаниѥ вс :·

Боже ѡтче господа нашего іс христа сын блнь
вь вѣкы пославь ѥдиночедаго сина своѥго вь мирь.
да блоудещие ѡбратить пад̓шеѥ вьздвиг̓неть оу-
мр̓щвлѥнныѥ ѡживить. прими ныи грѣш̓ныѥ и
недостоиныѥ рабы твоѥ праздноующих̓ ти днь
дхов̓но. славословиѥ прѣ приносимь ти ѡ быв̓шемь
родоу члвчкомь спсни ти блгти. еи влдко прими
наше сиѥ молениѥ. да причестници боудемь на
нбѣхь гласа праздноующихь. идѣже веселещимь се
всѣмь жилище оу тебе. кралꙗ наше оутврьди и
все лю ѥго схрани по кровомь своимь. молитвами
прчтыѥ владичице наше бце приснодѣвы мариѥ. и
стыхь беспл̓тныхь силь и стго пророка прѣдтече
крьстителꙗ іѡана и стыхь прѣславныхь врьхов̓нихь
апостоль и стго богоносца ѡца нашего савы и всѣхь
стыхь. ꙗко благь и члколюб̓ць бь ѥси и тебѣ сла-
воу вьсиламо ѡцоу и сноу и стомоу доухоу нинꙗ
и присно и в в :·

Мирь всѣм. И глаголѥт стль м. г. вь оуслы :·

Ꙗко господи іcоухе приклони срца наша вь
послоушаниѥ бжтвныхь твоихь повелѣнии, да право
ходеще вь стыхь заповѣдехь твоихь. прѣлежещии
намь поуть житиꙗ сего бес прѣтиканиꙗ ѡшьство-
вати. да боудоуть прѣ тобою млтвы наше при-
ѥт̓ны на стѣмь и мысл̓нѣмь и прѣнебесн̓ѣмь тво-
ѥм ѡл̓тари. паки господи неключими раби твои
молим̓ те ѿврати ꙗрость твою ѿ нас да не вь
вѣкы прогнѣвлѥши се на ны. и скородабаретны
твоѥ господи ꙗко ѡб̓нищахомь зѣло. помози намь
боже спасителю нашь. ꙗко милостивь чловѣколюб̓ць
богь ѥси и тебѣ славоу вьсиламо ѡцоу и сноу и
стмоу дхоу нинꙗ и присно :·

Мирь всѣмь· стль м. д вь оуслышаниѥ :·

Паки те молимь милоср̓даго влкоу господи
саваоѳе боже израилѥвь сѣдеи на хероувимѣ и на

РАДА РАДОСАВЉЕВИЋ

ТАМНАВСКИ БУЉУБАША

ИСТОРИСКИ ПРИЛОЖАК

(ОД 1807 ДО 1817 ГОДИНЕ)

Народној Библиотеци у Београду има пет
исних бележака, које се односе на српску
од године 1807, и на управу од 1815 до
у Шабачкој Тамнави. Те белешке треба,
м мишљењу, обелоданити, не би ли се још
могло за времена сазнати.

На првом је месту рукопис, који је забеле-
под № 548.

То је *тевтер* у дрвеним корицама, у кварту,
листа, од којих су исписани само 8, а 81
су бели.

а првом листу тога тевтера записано је ово:

„Тефтер од војнице.

*ати се које ја Рада Бuљубаша метух на
знам колико у ком селу имам, да не
крив никаквом суду.“*

сано лета 1807.“

ах на другој страни овога првога листа

Радован Буљубаша

ело Голочело № 1.

ука Антоник Мали Буљубаша	1
илинко Михаиловић	1
митрије Илић	1
илосав Стевановић	1
ван Матић	1
ука Симић	1
Матија Игњатовић	1
8. Илија Петровић	1
9. Ђорђе Петровић	1
10. Тадија Кокоровић	1
11. Сима Петровић	1
12. Илија Филиповић	1
13. Живан Богосављевић	1
14. Лазар Јовић	1
15. Дамњан Јовић	1
16. Вукашин Ненадовић	1
17. Максим Теодоровић	1
18. Јанко Јовановић	1
19. Јаков Гргуровић	1
20. Трифун Гргуровић	1
21. Гаја Ђукић	1
22. Васа Ђурђевић	1
23. Милутин Нићиворовић	1
Од Голочела села сума војника	23

Село Каменица № 2.

24. *Станко Аћимовић Мали Буљубаша*	1
25. Кузман Петровић	1
26. Илија Мићић	1
27. Вићентије Стојковић	1
28. Јован Стојковић	1
29. Живан Матић	1
30. Петар Старчевић	1
31. Андрија Крсмановић	1
32. Пантелија Матић	1
33. Филип Давидовић	1
34. Ђока Цветић	1

35. Никола Зорић 1
36. Димитрије Миловановић . . . 1
37. Цвеја Станчић 1
38. Јован Ранковић 1
39. Костандин Мијаиловић 1
40. Радован Ђокић 1
41. Јевта Симић 1
42. Павле Милинковић 1
43. Андрија Аћимовић 1
44. Милић Петровић 1
45. Петар Мијаиловић 1
46. Ранко Богићевић 1
47. Матија Педићевић 1
48. Јован Тадић 1
49. Мијаило Мандић 1
50. Гаја Јовановић 1

Од Каменице села сума војника . . 27

Село Црниљево № 3.

51. *Алекса Милошевић Мали Буљубаша* 1
52. Ђурађ Гавриловић 1
53. Спасоје Мијаиловић 1
54. Стеван Мијаиловић 1
55. Ђока Дрекић 1
56. Васа Станимировић 1
57. Вукашин Филиповић 1
58. Беља Стојадиновић 1
59. Пантелија Петровић 1
60. Зеља Стојадиновић 1
61. Милован Митровић 1
62. Илија Ивановић 1
63. Павле Чворић 1
64. Живан Илић 1
65. Милован Петровић 1
66. Вучић Дамњановић 1
67. Дука Бајић 1
68. Јездимир Митровић 1

Сума Црниљеваца 22. То су Алексини (другога Малога Буљубаше).

Црниљево је било подељено на две Мале Буљубаше: на *Алексу Милошевића*, који је имао 22 војника из Црниљева, и на *Кузмана Милосављевића*, Малога Буљубашу, под којим је била друга пола Црниљева, што је давала 19 војника црниљеваца.

Црниљево (друга пола села)

69. Грујица Васиљевић 1
70. *Јован Томић Белов** 1
71. Милош Николић 1
72. Ђура Дато-Николић 1
73. *Кузман Милисављевић Мали Буљубаша* 1
74. Ђура Митровић 1
75. Цвеја Стевановић 1
76. Мића Трифуновић 1
77. Алекса Радосављевић 1
78. Радован Стојковић 1
79. Димитрије Мијаиловић 1
80. Кузман Марковић 1
81. Матија Андрић 1
82. Живан Јовановић 1
83. Стеван Јовановић 1
84. Јевта Јовановић 1
85. Гаја Павловић 1
86. Илија Симић 1
87. Илија Стефановић 1
88. Илија Симеуновић 1
89. Филип Симеуновић 1
90. Лазар Симић 1
91. Марко Теодоровић 1

Сума Црниљева свега војника 19. То су Кузманови (Малог Буљубаше).

Село Галовићи № 4.

92. *Марко Митровић Мали Буљубаша* 1
93. Јован Лукић 1
94. Мића Стефановић 1
95. Павле Стефановић 1
96. Васа Благојевић 1
97. Антоније Ђокић 1
98. Која Ђурђевић 1
99. Павле Спасојевић 1
100. Панта Остојић 1
101. Јован Петровић 1
102. Манојло Вукашиновић 1
103. Јован Ђурђевић 1

Од села Галовића војника сума . . 12

* Јован Томић Белов, јунак међу првима [illegible] власт[illegible] старешинства никад није тражио. „На Мишару 1806, прича [illegible] кић: — добио је пар Кулинових пиштоља, који су [illegible] вели, [illegible] у његових потомака. Једном, прича он даље: — у Јеленчи[illegible] дили Турци Карађорђа и све нас (дружину његову), и хо[illegible] исеку. Пред ноћ удари Белов с 50 момака, уби Ђур[illegible]гиџа[illegible] ског старешину, узе му мач, и све нас избави. По[illegible] С. *Милутиновић* спевао му је читаву песму, у *Србијанки*, III, стр. 78—87.

ремом и до мене дођи, на вољу ти дајем. А уверен буди у име свега народа опраштам кривицу, и слободу дајем да седиш вод куће, и нитко да те не смије ни запитати где си био.

у Београду, 17 Октобра 1817

Милош Обреновић
Врховни Књаз и правит.
Народа Српскога.

Радо, Брате! љубезни! ти менениси нигда видео, нити смо браћом звали се, но ја, за божју љубав, доста се трудих ове речи да се мени поклоне, које се теби сад поклањају; не погази, брате, дођи и ово писмо држи у руци, ја ћу место тебе све поднети ако се сумњаш.

Твој доброжелателни
Никола Николајевић
Секретар верх. Кнеза.

Рукопис под бр. 550 писмо је Господара Јеврема:

А д р е с:

Дати се Ради Радосављевићу, гди буде.

Љубезни брате Радо,

Здравствујте!

Љубезно тебе поздрављам и јављам ти да сам ја твој поздрав сд Ковача Радосава из Баталага примио, и по истом Радосаву послао сам теби и твојему друштву *моју тврду веру и Бога самог за јемца, да се ништа не бојите*, но да се прођете те дивљачине, и да бадјава не врљате, и да идете својој кући, да се ништа не бојите. По за уверити тебе, и друштво твоје, и од стране Господара Милоша, писао сам Господару за тебе, и показао му и твоју стару службу, и заслуге, и тако Господар сам пише ето вама, које писмо ево ја вама пошиљем, из којег ћете видети како вама и Господар сам опрашта, и да сте макар толико зла починили, а камо ли што нисте никому никакова зла учинили. Господар, сматрајући на твоју доста велику службу, *опрашта вама, тврду веру и Бога јемца вам даје да вами ништа не само вредити неће*, но јоште позива вас к себи, да вас увери, да вам добро жели, али вама опет на вољу оставља, *или вам воља ићи к њему, или сваки својој кући*. Но ја вама, Радо, од своје стране

совјетујем, будући како и ја сада у дошасту ср
полазим у Београд, да би много боље учини
да сада са мном пођеш у Београд Господару
који би ти о какојој невери радио убио га Б
невера! И свега се онога лишио што му је
овом свету најмилије.

По овому и Господаревом писму, сада
добро промисли Радо! и оваку милост Госп
реву немој одбацивати и себе у пропаст бац

Ако ли ти, Радо, што год сумњаш што
печат на Господаревом писму одерат, то ја
уверавам да ништа није друго, но кад су пи
печаћена, то је твоје писмо с врућим печа
постављено међу моја писма и преонуо за м
писмо, и тако ја када сам распечаћавао м
писма, не смотривши да је преонуо печат, от
нуо сам.

Са тим остајем, Радо, тебе и твоје друш
поздрављајући и одговора на ово писмо час
очекујући, и јесам

у Шапцу 21 Октобра.
1817.

ваш истинити доброжелатељ
Јеврем Обреновић.

Као што се види из онога што је довде
ложено, Рада Радосављевић био је најпре Бу
баша у Шабачкој Тамрави на селима *Голочелу,*
меници, Црниљеву, Галовоћу, Градојевићу, и Ћ
ковимама, а свако то село за се имало је и св
Малога Буљубашу, који је стајао под Радом; с
Црниљево пак, као бројем велико, имало је
Мала Буљубаше, од којих је сваки имао под с
јом влашћу половину војника — Црниљевац

По списковима које је саставио сам Ра
та су села, године 1807, имала војника, и т

Голочело	23
Каменица	27
Црниљево	41
Галовић	12
Градојевић	10
Ћуковине	10
Свега	123

Толико су бораца онда та села давал
су били све војници већ под заставом. А

код куће било остављено колико мушкараца, зна се; тек се, мислим, неће много удаљити истине, ако се узме да су онда били скупни под барјак сви који су могли носити оружје.

Ради поређења ондашњег стања тих села са нашњим, ја сам из Пописне Књиге од године 95 узео у тим селима бројеве мушкараца који у време пописа били у својој доби живота од до 50 године, и нашао сам да је година 1895 их затекла

У Голочелу	123	главе
„ Каменици	136	„
„ Црниљеву	166	„
„ Галовићу	42	„
„ Градојевићу	54	„
„ Ћуковинама	77	„
Свега	598	глава!

Године 1816, јануара 25 Кнез Милош је ду поставио Буљубашом над целом *Тамнавском нежевином,* у нахији Шабачкој.

Разбирајући да што више дознам о овом ади Буљубаши, и да објасним ове неколике доументе Кнеза Милоша и Господара Јеврема, по ојима, Ради се најпре даје велика власт у Тамавској Кнежини, а после се он позива на прежу, као да је хајдук, дознао сам из села Голочела ово:

Буљубаша Раде Радосављевић рођен је у селу Голочелу, у Шабачкој Тамнави. Ту је, иза себе, ставио синове: Дамњана и Кузмана, који су оба већ помрли. Од Дамњана је остао син Драгомир, а од Кузмана имају синови: Милош, Станимир, и Владимир, који живе оделито од Драгомира.

Сви се они данас у селу зову *Буљубашићи*, али се пишу, где треба, *Радићи.* И ово им се сматра као право презиме.....

Никола Остојић из Голочела, старац, ком је 1894 било 80 година, прича ово:

У оно време, кад је Рада био Тамнавски Буљубаша, и, као такав, седео у Шапцу, у Голочелу, и још у неким тамнавским селима, боравили су Турци напоредо са Србима. Буљубаша Рада био је, вели чича Никола: — такав човек, да је често у Шапцу омркњавао па би, те ноћи, дојурио у Голочело, те турске куће палио, и до зоре би опет био у Шапцу, код своје куће!

Чича Никола мисли да је он то радио по заповести Кнеза Милоша. Најпосле, Турци све сазнаду, и онда се Рада, божем, одметне у хајдуке, па је те паљевине, ђоја, чинио по својој вољи, без знања старије власте!....

И за ова писма Кнеза Милоша и Господара Јеврема, онамо се мисли: да су писана тек да се Турцима замажу очи, те да не сазнају што је у самој ствари!....

За Раду се, даље, прича да је погинуо на Шапцу у неком сукобу, кад су Турци сагоњени у Шабачки Град, али нико не уме да каже које је године то било......

Ово све нека је тек напомена онима који би се бавили оним што се догађало пре нас. Може бити да ће се што више сазнати и о Ради, и о приликама у којима је он живео и радио. За сад, нека је доста и оволико!

15. Феб. 1897
у Београду.

М. Ђ. Милићевић.

ВАСИЛИЈЕ ПЕТРОВИЋ,

ладика црногорски и помоћник патријарха пећског Атанасија II. Гавриловића, у Ћесарији због ствари и утвари пећске цркве, изнесених овамо патријархом Арсенијем IV. Јовановићем Шакабентом.

ИСТОРИЧНО-КРИТИЧНА ЦРТА

ОД

ДИМИТРИЈА РУВАРЦА.

Г. Марко Драговић, црногорац, издао је 882. у Петрограду књижицу: „*Митрополитъ Черорскій Василіи Петровичъ и Его сношенія съ оссіей*“; *1884.* „*Василије Петровић Његош, или сторија Црне горе од 1750 — 1766.*“, а у XXV. *Споменику*„ кр. српске Академије, изишли су егови: „*Материјали за историју Црне горе врена митрополита Данила, Саве и Василија Певића, из московскога и петроградскога архива инистарства иностраних дјела.*“

Да ли је шта г. Драговић у првој својој књижици, рекао о поменутом у наслову доласку асилијевом, не знамо, јер не могосмо је нигде бити.

У другој својој књижици, рекао је он о ему ово: „У вријеме пресељења Срба у Мацар-, које се догодило под патријархом Арсенијем нојевићем у 1690. години и под патријархом сенијем IV Шакабентом 1737., многе црквене ари патријаршије пећске понесене су биле у царску. Ове су по праву припадале патриiији пећској; за то је патријарх Атанасије ио да се ове ствари поврате тамо одакле су онесене. Будући патријарх није могао оставити патријаршију и ходити да тражи ове ствари, то је он опуномоћио митрополита Василија да он може, у име његово, тражити ове ствари, преко аустријске власти, од српске митрополије у Мацарској.“ (стр. 7 и 8).

„Исте 1751. год. митрополит Василије кренуо је из Црне горе. Дошавши у Беч, он се је ту зауставио ради уређења дјела о повратку ствари патријаршији пећској. Не дуго послије доласка, израдио је аудијенцију код царице Марије Терезије, која га је добро примила и обећала испунити тражбину пећскога патријарха. Будући су се ствари, које је тражио митрополит Василије, налазиле у Карловцима и Араду, то је била назначена особита комисија, која ће тамо отићи, и потражити ствари па кад их нађе, предати их митр. Василију, да их овај преда српскоме патријарху у Пећ. За све вријеме док је комисија истраживала те ствари, митр. Василије се бавио у Аустрији. За вријеме свога бављења у Бечу, он се је често састајао са рускијем послаником грофом Кајзерлингом, што је обратило на себе особиту пажњу аустријске владе. Сви су држали Василија за руског агента и пријатеља,

би га могао само погрешног штампати. Скоро, сваки је ред другачије штампан, него што је у „*Гласнику*" односно у оригиналу. Шта више, у Рајковићевом препису стоји, да је Василије о ускрсу 1750. био већ епископ, док се у Даничићевом вели, да је био архимандрит, што је и био, јер Василије је тек 22. Августа 1750. год. посвећен био за епископа.

И г. Гаврило Витковић, у III. збирци „*Споменици из будимског и пештанског архива*", 1874. на стр. 169. навео је половину реченог записа Василијевог, — наравно не са свим верно —, рекавши како се у манастиру Раваници — не рекавши којој — налази један празнични минеј, у ком се измећ осталих записа, налази и наведени Василијев.

Тај се пак минеј, није у оно време налазио у Раваници, него у београдској народној библиотеци, где се и данас налази, и њега је 1792. написао односно преписао рачански јеромонах *Кипријан*.

Као што Василије у своме поменутоме запису рече, долазио је он о ускрсу 1750. год. у Карловце и околне фрушкогорске манастире „*ради міл͡остинѣ и вещей цѣрковних арсеніємь четвртим на сих странах ізнесенних*".

У Карловцима се налазио Василије и 11. Јула 1750. год., као што се види из I. прилога.

Василије је, као што рекосмо завладичен 22. Августа 1750. год., а завладичио га је у Београду патријар *Атанасије II. Гавриловић*, заједно с београдским митрополитом *Вићентијем Стефановићем*, и рашким *Гаврилом Георгијевићем*, за митрополита епархије „скендеринске и приморске и екзарха сятѣйшаго: Ѳрона Сербскагω."

Патријар је Атанасије, завладичио Василија, по причању Милутиновићевом, због тога, што га је „народъ Церногорскій и Бердскій любіо тако, и по необходности желио дома имати; за то чрезъ Кучкога Войводу тад' знатнога *Илію Дрекаловића* пишу патріарху за нѣга да имъ га врати дома, *ска не иначе, до Архіереомъ*" (Види се, да је Василије постао епископом, без знања и воље митрополита Саве).

Грамата је патријархова о посвећењу Василијевом за владику, штампана у поменутој историји Милутиновићевој на стр. 78—81., у Милаковићевој „*Грлици*" за 1836. стр. 34—5., а 1874 као са свим нову и непознату ствар, која се „нашла" у будимско-пештанском архиву, штампао ју је г. *Гаврило Витковић* у поменутој збирци на стр. 166—169.

Поставши Василије владиком „скендеријски и приморски", у којима је епархијама био прави владика, митрополит Сава, није се ни журио са својим одласком у Црну гору и Пећ, где га је народ по речма Дрекаловићевим „по неопходности желио дома имати," него је застао у патријаршији и на даље, и као „прави Црногорац," знао је наговорити и задобити патријарха Атанасија, да му даде патријаршки печат и пуномоћ, да може отићи у Карловце, и искати пренесене патријархом Арсенијем IV. ствари и утвари пећске цркве, а подједно да може по Бесарији купити милостињу за патријаршију.

Не стоји дакле оно причање г. Драговићево, у поменутој историји, да се Василије по свом посвећењу за митрополита вратио у Црну гору и постао сауправитељем митрополита Саве. — Првијех година своје владе Василије се особито трудио да се уведе у земљу ред и да се пресијеку међусобне свађе. — — У исто вријеме кад се м. Василије спремаше за пут у Русију, искрсе му и други важни рад, да се јави заштитником интереса српске патријаршије пећске, т. ј. да иде у Карловце да ишти изнесене пећске ствари. (стр. 6—8).

Василије је могао отићи из Бесарије у Црну гору тек у другој половини 1751., ако је отишао из ње управо у Црну гору, а не прво у Пећ.

Причању Драговићевом о тобожњем одласку Василијевом одмах по свом посвећењу у Црну гору, поверовао је и г. *Ђока Поповић*, у својој „*Историја Црне горе*", Београд 1896., рекавши: „После посвећења дође Василије у Црну гору и одмах се прими управљања са земљом и црквом — — —. Василије се крене крајем

челу с војводом Кучким Илијом Дрекаловићем, могле су побелити очи, изгледајући и очекујући, да им дође љубљени владика Василије.

Ако је и Илија војвода Кучки био онакав, као што рече 1850. г. *Милорад Медакввић*, у својој књизи *„Повѣстница Црне горе“*, да су били још и у то време Дрекаловићи, Братоножићи и Кучи „подмитљиви и лакоми за новцем, не пазећи ни мало да ли чести човека шкоди. Они иду често за свиту, новце и друге турске лагарије скадарском паши, те се називају часом његови, часом опет владичини. Тако је у тим племенима вјероисповједаније у слабом уваженију“ — онда није и Илији војводи било баш тако тешко, што не долази „жељно очекивани“ Василије; јер је он без сумње „свој део примио“ од Василија, што је писао патријарху Атанасију, да им пошље Василија, „ема не иначе, до Архијереом“.

Да би пак Василије имао изговора, што се не повраћа у патријаршију, отиде при крају 1750. год. из Карловаца у Беч, купећи уз пут милостињу, те 8. Јануара 1751. год. поднесе царици *Марији Терезији,* приложену под III. прилогом молбу, у којој се као *веран поданик* (fidelis vasallus) царичин, жалио, што му митрополит Ненадовић није предао све ствари и утвари пећске цркве, изнесене у ћесарију патријархом Арсенијем IV. Јовановића Шакабентом, а подједно молио и за дозволу за купљење милостиње по ћесарији.

Како је Василије при своме поласку из Пећи у ћесарију, понео са собом и печат патријарха Атанасија, што се види из прилога под V.; није му било тешко, било да сам састави у име патријархово на царицу молбу за дозволу за купљење милостиње по ћесарији, па да на њу удари патријархов печат, било да је у Бечу показао оно писмо патријарха Атанасија и поменутих митрополита Вићентија и Гаврила и Филотеја Рацановића митрополита Ерцеговачког, које је штампано у реченој Милутиновићевој историји на стр. 81—2., и које је било намењено тобоже за руски двор, а које је Василије морао кривотворити, односно у њему нешто додати или поправити.

На истом писму стоји, да је писано
ској патријаршеској резиденцији 25. Март
што не може стојати, јер у њему се на
силије „свободнагѡ моностира Цітінскаго
дерски и приморски митрополит,“ а у то ј
Василије био још архимандрит, јер он
11. Јула и. г. потписивао као архиманд
ски. Василије је као што рекосмо тек
густа 1750. посвећен био за епископа
трополита.

Исто писмо као што рекосмо, или
вотворено од самог Василија, па Милу
нашавши га на Цетињу, без премишља
штампао га, или није навео добро дан
писања.

Ми држимо, да ће бити пре оно при
се исто писмо налази и данас на Цетињ
црногорски учењаци, завире мало боље у
нека га сравне са граматом или „дип
патријарховом од 22. Августа 1750., па
уверити, да ли је кривотворено или није,
је у чему је. А ако није, ког је дана

Г. Драговић у својој поменутој исто
стр. 8—9. навео је у српском преводу ист
Атанасијево, ставивши да је писано 25.
1751. године. Ми држимо, да је г. Драгов
изменуо годину, знајући да Василије 25.
1750. није још био митрополит.

Василије је 25. Марта 1751. био или
ловцима, или у Крушедолу, као што се
прилога V., и њему тада није никако мог
истављено исто писмо, и то у толико пр
ни сам патријар Атанасије није знао, где
силије, као што се из прилога VI. види.

Да је исто писмо кривотворено, у то
потврђује прво то, што и сам Милут
у примедби на стр. 82. рече: „Ово є (
чисто и просто на само біелу ціелу листу
велике артије писано“, из чега се може и
да је препис; а друго то, што нема нигд
мена — мислимо званичног —, да је Ва
одлазио у Русију ради милостиње за пећс
тријаршију.

Василије је одлазио више пута у Р
као што се види из поменуте работе Др

Дошавши Василије у Карловце, камо је сти-ао тек око половине марта, митрополит Нена-овић дознавши да је Василије злоупотребио па-ријархов печат, и вршио еписконске дужности, оје није смео вршити; сазове синод, који донесе акључак приложен у V. прилогу, а подједно дузме од Василија патријархов печат; дато му воје писмо за дозволу да може купити милостињу, предате му поменуте ствари и утвари, које су е још налазиле у Карловцима, а сам Василије буде упућен у манастир Крушедо, да тамо чека, док не стигне одговор патријархов, шта да се ради с поменутим стварима и утварима.

Међутим је митрополит Ненадовић писао атријарху Атанасију, који му је и сам писао и удио се, што Василије не долази и где се толико адржава, и јавивши патријарху, шта је све Ва-силије радио, од како је дошао у ћесарију; умоли га да му јави шта да ради с пећским стварима и утварима.

Патријар је морао Митрополиту Ненадовићу јавити, да их преда Василију, јер из прилога VIII. види се, да су Василију све ствари и у-твари пећске цркве предате.

Да ли је Василије однео примљене ствари и утвари у Пећ у патријаршију, или је с њима из Карловаца отишао управо на Цетиње, не знамо. Г. Витковић је у примедби на поменутом месту рекао: „Василије Петровић, искао је од ондаш-њег митрополита карловачког патријаршеске цр-квене окруте, које је и добио, и које се данас у цетинској митрополији хране.“

Како је г. Витковић познат као некритичан писац, не стојимо добри, да ли се поменуте ствари и утвари у истини налазе данас у цетинској ми-трополији, а ако се и налазе, не можемо огрешити своју душу, и рећи за извесно, да их је Васи-лије у њу донео.

А можда су — ако се оне данас налазе у цетинској митрополији — њих донели после уки-нућа пећске српске патријаршије (1766.), пре-бегли у Црну Гору српске владике и митропо-л.

На ова би нам питања могао понајбоље од-говорити какав црногорски књижевник, ма и не био „оцаковић,“ или г. протођакон Филип Ради-чевић.

У *„Старинару“* за 1888. на стр. 15—17. опи-сао је г. *Марко Драговић*, „старине ризнице це-тињске,“ међу којима се налази рукописно јеван-ђеље на пергаменту, довршено 7012 (1504.), и по опису Драговићевом, исто јеванђеље не ће бити никоје друго, него оно наведено у II. при-логу под III. нумером под бр. 15.

Митрополит Павле Ненадовић је писао 30. марта 1751. приложено у VI. прилогу писмо ца-рици Марији Терезији, у ком јој је јавио шта је све радио Василије, и шта је синод закључио, на што му царица под 8. јуном 1751. (види при-лог VII.) одговори, да она одобрава поступак ње-гов са Василијем, и да јој у своје време јави, шта је све предао Василију од пећских ствари и утвари.

Василије пробавивши три месеца дана у при-твору у Крушедолу, и добивши за тим све поме-нуте ствари и утвари, отиде из Карловаца у дру-гој половини 1751., и није се више јављао ни у њима ни у фрушкој гори, нити у карловачкој митрополији. Морао је увидети и сам, да је ми-трополит Ненадовић, мало друкчији човек од вла-дике црногорског Саве, који му је допуштао да се истиче испред њега, и патријарха Атанасија, који му је дао и патријарашки печат.

По причању Драговићевом у поменутој сво-јој историји на стр. 10. Василије је отишао из крушедолског затвора управо у Русију, куда је стигао у почетку 1753., што пак не стоји.

Василије, видећи да нема за њега „хлеба“ у ћесарији и да му се у Бечу не прима његово хвалисање са црногорским „губернаторима, вој-водама, срдарима, кнезовима и капетанима,“ нити се прихваћа понуђена њиме царици Марији Те-резији помоћ црногорска, повративши се у Црну Гору, ода се на темељно проучавање налазећих се у цетињској митрополији, списа о преписци између руских царева и црногорских митрополита, те држећи из проучених списа, да ће Русија бити подеснија земља за његово хвалисање од ћеса-рије, израдио је да му је издао 25. маја 1752. митрополит Сава и главари црногорски, препо-

поменутих ствари отишао с њима у патријаршију, не би допао затвора, и његов затвор у манастиру Крушедолу, не може се приписати „клевети,“ као што рече г. Драговић.

Не верујући, да се данас не налазе у земаљском угарском архиву они списи, из којих је вадио Швикер своје причање о Василију; ми смо се обратили поново своме младом пријатељу, да упита Швикера, где је нашао поменуте списе, и поред свег надања да ћемо до њих доћи, до њих не могосмо доћи. А не могосмо доћи с тога, што се не налазе тамо, где би требало да се налазе.

I.

Карловци 11. Јула 1750.

(Руком Василијевом писато и печатом по-
но).

Темес8ђь Арсенiа патрiарха что шнь покойни за шесть стотінь грошах у Скоплѣ еvреин8 иковичв и у нем подписати емци Аѳанасіи сински, Симешнь самоковски, Алеѯіи ужічки шни побѣгоше а неки помриеше: а патрі- Аѳанасіи, еvреин8 ис8фикович8 плати шне ь стотінь грошах. по томь на ҂а҃ѱм҃е едань ѿ сечища ишань, здрохлинь зеть, узеш ѿ а темес8ђь и доніш швамо у цесарско да шне шесть стотінь грошах. За то ми пише iархь да шбявимь Господин8 митрошліт8 — исе темес8ђь иска да неби що грекь м8тіш iес8ђемь.

҂аѱн҃
Июліа а҃і
в Карловци

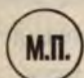

Василіи Петрович м. р.
архимандрить пекски.

II.

Карловци 22. Септембра 1750.

Шпецификацiа ш вещей и Адиђара Патрі- з Сербске монастира Пеки преписатихь въ овцѣ Аvг8ста 3-го и пакъ Ноемвріа 24-го лѣта Р8кою Паvла Сvггела, которыя вещи ено почившимъ патріархшмъ Господиномь ніемъ Јшанновичемъ изъ Пеки принешенни: ы днесь дол8 подписавшіися по н8мерахъ ѣдахшмъ вь всѣхъ трѣхъ санд8кахъ за уви- коя шбрѣтаются нынѣ и коя не шбрѣтаюся.

Н8мера Первая. Санд8къ шкр8глый кожомъ шбшивенъ 1. Омофоръ фехтъ свиленъ 1, 2. Поясшвъ сребрнихъ 4, 3. крстова со стопицомъ шковатихъ 5, 4. крстова с држкови без стопица шковатихъ 7, 5. крста безъ држка и стопице шковата 4, 6. стопица апарте безъ крста 1, 7. Панађіара шковатих малыхъ и великихъ съ ланци сребрни 5, 8. Панађіара безъ ланаца оковата 3, 9. Петохлѣбница сребрна 1, 10. кашике сребрне 2, 11. Брояница ѿ мержина 1, 12. Стихаръ ѿ чрвене свиле, шаре бѣле 1, 13. ст8пица ѿ чирака сребрна 2, 14. чаша сребрна са ст8пиђемъ 1, 15. кандило сребрно позлађено 1, 16. стопица ѿ потыра сребрна и позлађена 1, 17. мантіа мораста Архіерейска 1, 18. чаше сребрне и позлађене 2 една ѿ тихъ безъ стопице 19. потыръ сребрнъ и позлађенъ безъ стопице 1, 20. чаша винска сребрна и позлађена са стопицомъ 1, 21. кадилница сребрна съ ланци сребрни 1, 22. р8чка сребрна безъ заклопца 1, 23. кадилница велика сребрна съ ланци 1, 24. Рипида сребрни и позлађени паръ 1, и сотими сребрнъ крстъ с мощима 1, 25. Потыра безъ ф8троле сребрна 2, 26. еvаггеліе р8кописнш малш шковато сребромъ 1, 27. Стихаръ мoрасте свиле златими гранами 1, 28. Стихаръ свиленъ съ гранами фехтъ 1, 29. Епитрахиль свиленъ фехтъ 1.

Н8мера вторая. Санд8къ четвероуголный, кожомъ обшивенъ, въ немъ дол8 слѣд8юще вещи: 1. Митра сребрна сва украшена каменѣмъ 1 и въ той мараме една чрна а др8га бѣла везене со щаке Архіерейске 2, 2. пакъ Митра шковата по чрвеной кадифи 1, 3. потиръ сребрнъ позлађенъ и каменіемъ врло лѣпо украшенъ со дискосомъ и звѣдздицомъ сребрномъ во ф8троли 1, 4. дарка фехта 2, 5. Бошча тетраподска ѿ чрвене кадифе оковата сребромъ крстови и д8гмети

1, 6. Нарѫквица по бѣлой дамашки везене златомъ и на нима образъ благовѣщенія 1, 7. паръ Нарѫквица по чрвеномъ атлазѫ везене златомъ и на тима образъ благовѣщенія 1, 8. пакъ Нарѫквица паръ по чрвеномъ атлазѫ везени златомъ и на немъ благовѣщеніе 1, 9. Паръ Нарѫквица ѿ чрвена атлаза ткани со златомъ крстови 1, 10. Нарѫквица фехта по плаветномъ атлазѫ везена златомъ паръ. 11. паръ нарѫквица златотканихъ фехти 1, 12. Петрахиль везенъ златомъ по атлазѫ чрвеномъ со ѡбрази 1, 13. Пакъ Петрахиль везенъ златомъ по атлазѫ чрвеномъ со ѡбрази 1, 14. Сакосъ златотканъ съ чрвенимъ гранама 1. Атлаза мораста ѿ нѣколико ризъ парче.

Нѫмера Третія. Сандѫкъ великъ четвероѫголный черномъ кожомъ ѡбшивенъ, и въ немъ слѣдѫющія вещи: 1. Стихаръ ѿ морасте дамашке 1, 2. Стихаръ ѿ дамашке плаветне жолтими гранами 1, 3. Сакосъ алъ со златними гранами 1, 4. Сакосъ жолтъ ѿ дибе 1, 5. Пакъ сакосъ жолтъ ѿ дибе съ различными гранами 1, 6. Пребедреница ѿ чрвене кадифе златомъ и образи везена бисеромъ и каменіемъ украшена 1, 7. Пребедреница по бѣломъ атласѫ златомъ везена и на томъ воскресеніе Христово 1, 8. Сакосъ чрвенъ златотканъ со златними чипками 1, 9. Паръ рипида велики сребрни и позлаћени 1, 10. Потиръ безъ дискоса безъ звѣздице, сребрнъ и позлаћенъ и каменіемъ украшенъ у фетроли 1, 11. Дарке ѿ жолта дибе нове 3, 12. ѡрара ѡковата сребромъ по червеной кадифи 2, 13. Христовъ ѡбразъ на парчетѫ атлаза везенъ златомъ 1, 14. Еѵаггеліе московско ѡковато сребромъ 1, 15. Еѵаггеліе рѫкописно на паргаментѫ, оковато сребромъ по кадифи зеленой 1, 16. Еѵаггеліе сребромъ ѡковато московско и позлаћено. На немъ хтиторъ подписанъ: (Петро Маетковићъ презиме ћелошъ) 1, 17. Даракъ ѿ дибе чрвене, дамашкомъ морастомъ ѡперваженъ 1, 18. Дѫгмета сребрнихъ малихъ и великихъ 26, 19. Антимисъ на бѣлѫ платнѫ нешсвященъ 1, 20. Аеръ прекрасно везенъ рѫкою святыя Богоматере 1, 21. Бошчица чрвене свиле 1, 22. Чаршафъ бѣлъ 1, Мантію едну морастѫ Архіерейскѫ приложисмо въ сію Нѫмерѫ, понеже въ тефтерѣ подъ 3. Авгѫстомъ 1740. написаномъ обретается еще една мантія назначена, коя въ семъ неположена.

Вѣдомѡ творимъ всѣмъ и всякомѫ, како понеже прешсвященнѣйшій подъ властію ихъ ц. к. величества ѡбрѣтающагося Славено Сербскаго Народа Архіепископъ к митрополітъ Господинъ Паѵелъ Ненадовичь, и тогожде славнаго Народа Сѵнодъ, Соборъ на взисканіе Блаженнѣйшаго Архіепископа Пекскаго и Патріарха Г. Аѳанасіа II. не само оныя къ святѣйшей патріаршіи и такожде монастирѫ Пекскомѫ Надлежавшіа, а за еже ѿ пленеиіа тѫрскаго возуклонити, при послѣдней брани тѫрской Блаженнѣйшимъ Патріархомъ Господиномъ Арсеніемъ четвертимъ изнешенныя сѣмо во цесарскѫю область, вещи, утвари и іадићари по составленной ѿ нинѣ реченнаго Блаженнопочившаго Господина Патріарха Арсеніа шпецификаціи издато, но и на изнешеніе тѣхъ же вещей, и толико лѣтное храненіе иждивеное преко три тисѫще фѡринтовъ, новце ѿ своего усердіа даровати и награжденіа въ тѣхъ не искати, Благонаклонно заключиша и завѣщаша, азъ тыяжде вещи, утвари и іадићари по гласѫ моею рѫкою подписанныя шпецификаціи силою мнѣ, ѿ въ Началѣ помянѫтаго нинѣшняго Господина Патріарха и собора Архіерейскаго о тамошнихъ странъ Аѳанасіа даннаго полномощія, изъ рѫкъ Прешсвященнѣйшаго Архіепископа и Митрополита Господина Паѵла Ненадовича исправно и истинно пріахъ и писаніе сіе ѿ мене за исправное вещей оныхъ пріатіе высокопоменѫтомѫ его Прешсвященствѫ священнѣйшемѫ сѵнодѫ и славномѫ Народѫ въ державе Цесарской, ѡ крѣпости мнѣ даннаго Нарочнаго полномощіа, и на той конецъ вовѣренныя Патріаршескія Печати тако даю, да не токмѡ нинѣ реченный Блаженнѣйшій Господинъ Патріархъ, священнѣйшій сѵнодъ Архіерейскій въ Тѫрской области сѫщій, или кто инъ ѿ клера и народа ѡномошняго, но ниже потомци ихъ когдалибо чтолибо ѿ вещей Патріархомъ Блаженнѣйшимъ Арсеніемъ Јѡанновичемъ на сіа страни изнешенныхъ искати или претендирати могѫтъ ни хощѫтъ. Но еще часто поминаемый Господинъ Патріа[рхъ] за себе и своя потомки гласомъ мнѣ на то д[ан]наго ѡсобливаго полномощіа високореченнаго [...]

ia Архієпископа и митрополита ѡбнадеж-
да ни онъ ни священнѣйшій его сунодъ,
и Народъ ни потомци ихъ каковъ либо ѿ
ннопочившаго Патріарха Арсеніа у Тѕрской
ный и заоставшій долгъ каковъ бы годъ
ылъ плаћати должни не бѕдѕтъ. Но таковыя
гори и долги Блаженнѣйшій Патріархъ и
цы его плаћати обѣщаются бѕдѕтъ. За неже
нископіа, и вещи Патріаршеске издаде полни
на тыя потрошенне преко три тысѕще фо-
новце патріаршіи поклонися. Сіе все ѿ
го мнѣ Полномощіа сице квитирѕю и ре-
ѕю, а въ болшѕю того крѣпость и вѣроятіе
рршескѕ мнѣ врѕченнѕю печатъ прилагаю и
ой подписѕюся.

Въ Карловцѣ месеца Сентемвріа 22. 1750.

(Л. П.) Архієрей черногорскій и пълномощникъ патріаршескі и сабора архієрейскаго свшаго патріархіи пекскіе славено сербскія
Василій Птровичь с. р.

III.

8. Јануара 1751.

Ad
Sacratissimam Caesaream Regiamque
Maiestatem Dominam Dominam
Clementissimam
Humillima Instantia
ntroserti Supplicantis.

Sacratissima Caesareo Regia Majestas,
Domina Domina Clementissima!

'oram Augusto Maiestatis Vestrae Sacratis-
Throno demisse repraesentare prosummo:
er Patriarcha olim Illyrico Serviensis Arse-
oannovics ductu suae obligationis post re-
ı a Turcis Nissam ad fidelitatem Mattis Ve-
Sacratissimae partesque Regni Hungariae In-
s adveniens, multas diversi generis res secum
tioris conservationis et a Turcis proserva-
etulerit, eo vero inde exeuntae Turcae Pa-
ialem eius residentiam invadentes, eandem
dati depopulatique sunt adeo, ut ex ipsa
tia Turcicam Ecclesiam vulgo Mecset vocatam extruere, hacve ratione eandem in perpetuum irredemplibilem efficire voluerunt.

Hoc malum extreme expilationis depopulationisque videns modernus Patriarcha Gabrilovics, perpendensque amisse residentiae suae racaptivationis per moram enascendam improssibilitatem, considerans denique ferendi tanti oneris, per impositionem importabilis Tributu enati, et de Anno in Annum continuo magis magisque accrescentis, impotentiam, capto cum suis subalternis Episcopis, consilio, alioque remedio haberi haudqueunte, assumpto gravi ore aliento, repetitam suam residentiam pecuniis redemit, tantoque passivorum debitorum oneri involvit, ut tarde admodum aut nunequam ab iis semet enodare valebit. Ut tamen modus enodationis adinveniri queat, cum iis, quibus supra consultatione habita, Opem et Auxilium a Vicinis Christianis Principibus Regnisque et Provinciis exposcendum esse decernens me ex libero Nigro Montensi Principatu oriundum, cum consensu Eiusdem Principatus ad Terras Maiestatis vestrae Sacratissimae Haereditarias exmissit, factumque est, quod Anno praeterito 1749. Die 27. Julii Carlovicium (ubi recte eotum Nationis Rasciano Illyricae Generalis Congregatio celebratur) advenerim, quo ita adveniens Literas Patriarchales, quas pro manibus habui, moderno Archi-Episcopo et Metropolitae tradidi et assignavi; Ex quibus in congregatione publice perlectis omnes una intellexerunt tam praeexprosita ingentia Patriarhiae aggravia, quam vero petita moderni Patriarchae Duobus punctis complecti: Primo: Ut res illae Sacrae diversi generis per Patriarcham olim Pechsiensem profatum Arsenium Joannovics ad partes illas fine, uti praemissum haberetur tutioris conservationis translatas, eidem Patriarchiae Pechciensi restituatur, per me eo transportandae; Secundo: ut agnita tanta Patriarchiae ruina per Turcam Christiani Nominis hostem infensissimum modo praedeclarato quasato, natio isthaec oneri eliberationis contractorum ingentium debitorum succurat, semetque benevolam et gratiosam exxibeat. Ad quae duo puncta et ad primum quid tota Natio ut petito Patriarchæ satis fiat desideravit restitutionemque restituendorum appromisit, pro

ut expost omnino modernus Archi-Episcopus et Metropolita res quas ipse sub sua potestate habuit, mihi septima die praeteriti Mensis Octobris Anni currentis effective restituit et consignavit; sed quia res quaepiam signanter caput S. Ægenii cum quibusdam sacris reliquiis Aradini inter res alias ad ultimo defunctum Archi-Episcopum et Metropolitam spectantes, sub sigillo asservari, aliae vero et quidem praetiosiores et majoris momenti res pariter Pechsino huc allatae prae manibus Episcopi Karansebesiensis haberi perhibeerentur, is vero sine positivo Vestrae Maiestatis Mandato ipsas extradare et restituere recusaret, eas et tales hactenus ad manus habere non potui.

Proinde Maiestati Vestrae Sacratissimae humili de genu supplico, quatenus repetito moderno Metropolitae et Archi-Episcopo Nenadovics clementer injungere et demandare dignetur ut id utriusque generis res Pechsienses tam nimirum illas quae Aradini asservari perhibentur, quam vero illas, quae prae manibus Episcopi Karansebesiensis esse referuntur, ad se recipeat, mihi qua legitimo et indubitato Patriarchae Pechsiensis Plenipotentiario resignare teneatur, atque obligetur; Ac nihilo minus quemadmodum modernus Patriarcha dictus quippe Athanasius Gabrilovics mense Augusto Anni currentis 1750. Belgradum Compareus traditis ad manus meas hic annexis literis suis me ad Vestram Majestatem Sacratissimam expedivit, eamque gratiam et misericordiam exorandam commisit, quatenus Vestra Maiestas dignaretur Patriarchiae suae a praededucto passivorum debitorum onere eliberationen benigne adjuvare, ita ego ex fideli et libero alias Principatu Nigromontensi qui a natura sua Turcis infensissimus Christianis vero Principibus est successor fidelissimus, oriundus, primus in Conspectum Augustae Domus Austriacae compareo, ac ex eo, quod primus essem, per quem qua suum selectum Pastorem et Ductorem eadem etiam Provincia semet semper et ubique ad servitia Vestrae Maiestatis Sacratissimae armis suis prostanda paratissimam esse declararet et offerret, attonita haeret, et praestolatur quali benignitate et Clementia Altetitulata Maiestas Vestra sacratissima me pati dignabitur, atque humili de genu supplico quatenus fidelissimi huius Patriarchae per me supplicantis benignam reflexionem habere eiusdem praegrandi passivorum debitorum oneri benigne et misericorditer succurrere dignetur.

Quibus altis gratiis et Patrocinio Vestrae Maiestatis in omni submissione et reverentia comendatus benignam praestolaturus resolutionem emorior.

Maiestatis Vestrae Sacratissimae

Humillimus perpetuoque fidelis vasallus Vasilia Petrovics Nigro-Montensis Partiumque Albanensium Metropolita et Vicarius Patriarchae Pechsiensis.

IV.

Беч 3. Фебруара 1751.

Писмо од царице Марије Терезије (потписато од грофа Коловрата) митрополиту Павлу Ненадовићу у Карловце.

(У првом делу писма наводи се садржина молбе Петровићеве, па се онда наставља.)

— — — — Belangend die restitution deren ihnen Räzen in Turcico zugeherig seyn sollenden Effecten meldet zwar obgenannter (Zernogorer Metropolit) die bey deiner Andacht vorfindig gewesten bereits zurückempfangen zuhaben, und machet demnach nur um ausfolglassung deren übrigen dasigen Ansuchen, worüber du aber allein respectu dessen was bey deinen handen ware, Bericht abzustatten, sondern auch, was zu Arrath und Caransebes hieran vorhanden seyn solle, über den eigentlichen Verhalt der Sachen worinnen ein so anderes specifice bestehe, und was ohnegefer die pretiosa inwert betragen mögten, dich genau zuerkundigen, und darüber zwar eine Specification fördersam anhero einzusenden, unterdessen aber allsotane Sache zu deinen handen bringen zumachen und sie folgends, wen darwider kein besonders erhebliches Bedenken waltete (was allenfahls auf das schleunigste zuberichten wäre) widerholten Patriarchischen Deputirten ohne weiters auszuhändigen, allermassen dan solcher untereinstens verabscheidet wird, sich derenwillen alhier weiters nicht zuverweillen, sondern allein zu deiner Andacht hinab-

zuverfügen und von dir hierauf die Antwort zu empfangen, worvon sofort der Erfolg zuvernehmen erwartet wird.

So vill aber die erbittende Almosens-Samlung betrift, hast du schon aus einem anderen in Sachen ergehenden rescript zuentnehmen, dass, und warumen Wir dergleiche in unserem Fürstentum Sibenbürgen und Temesvarer Banat niemanden deren ex Turcico herüberkommenden Leuten zugestatten gemeinet seyen und gleichwie dieses sowohl dem Suplicahten selbsten in Antwort angefüget als derselbe nicht gestattung halber in jenen Ländern das nötige an seine Reherde verordnet wird also hast du auch selben mit seinem disfahligen Gesuch abzuweisen. Wormit Wir deiner Andacht mit K. K. Gnaden wohlgewogen verbleibe, geben in unserer Residenz Statt Wienn, den dritten Monatstag February im Sibenzehenhundert ein und fünfzigsten, Unserer Reiche im ailften Jahr.

Ferdinand graff von Kollowrat m. p.

Ad mandatum Sacrae Caes. Regiae Majestatis proprium

Johann Christoph von Jenisch m. p.

V.

Карловци 18. Марта 1751.

Протокѕлъ

во винѣ Господина Єпископа Черногорскагѡ Васиілія Петровича како слѣдѕетъ.

1.-во Что во вѣнѕ ѿходилъ безъ вѣдомости Г. Блаженнѣйшаго Патріарха равнѡ и Г. Архіепископа и Митрополіта нашегѡ къ ц. к. Величествамъ не имѣвъ коеялибо вини или потребы стѫжалъ Бѕдѕћи да оныя вещи, за кія предлагалъ, уже есть былъ пріимилъ и реверсиралъ, и что еще непріимилъ ѡбнадежденъ былъ пріимити своимъ и скорымъ временемъ.

ктомѕ

2.-ро Съ своимъ доношеніемъ и прошеніемъ винѕ подаде, да ц. к. Величество резолвира, внапредъ изъ Тѕрецкія страны не приходити комѕлибо милостыни ради семо, и недопѕщатися имъ просити милостыни прежде даже неперихтѕется славномѕ ц. к. дворѕ, и ѿтѕдѕ милостивая резолѕція полѕчится.

Єще

3-тіе Да Блаженопочившій Патріярхъ нашъ Арсеній Јѡанновичь послѣ нишкія рати изшелъ есть во своемъ ц. кралевскомѕ дворѕ предложеномъ Меморіалѣ ѡбявлялъ есть изъ коегѡ помянѕтомъ Г. Патріархѕ прежде нишкія рати изшедшемѕ безчестіе наносилосе есть, ктомѕ и тое да предтитѕловатый Г. Патріархъ вещи со собою изнеслъ есть, а изнесены сѕть вещи послѣ съ великимъ трошкомъ нашего въ сихъ странахъ ѡбитающаго Народа Сербскагѡ. Єще тамѡ во поменѕтомъ Меморіалѣ тойже г. Єпископъ (валда Патријар), іако видѣти есть, выше лѣпыхъ пѕнктовъ предлагалъ есть.

Ксемѕи

4.-то Юрисдикцію Єпископскѕю дерзнѕлъ есть безъ вѣдомости мѣстнаго Єпископа и допѕщенія администрирати, и за милостиню священная и мирская лица подъ клетвѕ и анаѳемѕ подлагати.

За кое више знаменованное за благо сѕдимъ, да за вещи Патріаршіи Печскія онако сотворимъ, како славный ц. к. дворъ повелѣваетъ, а писмо Г. Архіепископа и Митрополита нашегѡ, данное мѕ ради прошенія милостыни, ктомѕ и Блаженнѣйшагѡ Патріарха печатъ да возмется ѿ него и до извѣстія тогожде Г. Патріарха да удержится равнѡ и поменѕтыя вещи пекскія до извѣстія Патріаршескаго да удержится. А дотолѣ поменѕтый Г. Єпископъ Василій или здѣ въ Карловцѣ или во единомъ ѿ монастирей фрѕшкогорскихъ како и емѕ самомѕ ѡбявлено уже есть да удержится. Такожде и славномѕ ц. к. дворѕ дотолѣ перихтъ да недается всецѣлый, по точію извѣстіе. Дѣлано въ резиденціи А. Митрополітской Карловачкой дне 18. Марта 1751.

Павелъ Ненадовичь с. р.
Архіепископъ и Митрополітъ
Софроній Јоанновичь с. р.
Даніилъ Јакшичь с. р.
Сѵнесій архимандритъ раковачкій с. р.
Арсеній Ѳеофановичь архимандритъ грабовачкій с. р.

VI.

Карловци 30. Марта 1751.

(Писмо царици Марији Терезији из Карловаца 30. Марта 1751. Макулатура без потписа).

Zu allergehorsamster Folgeleistung Euer K. K. Majästet an mich noch unter 3. Februar a. c. allergnädigst erlassenen Befehls, womit der von meines ritus in der Türkey existirend Patriarchen berüber geschickte Vicary Bischof v. Czernagora Basilius Petrovich in seinem Allmosen Samlungsgesuch abgewiesen werden solle, habe ich die gantze von erstberührten dato verstrichene Zeit gewartet um Ihme diese allerhöchst geschöpfte Resolution bedeuten zu können, es ist aber geschehen, das er sich bey seiner entfernung von Wienn nicht geraden wegs zu mir verbscheidet worden, sondern nacher Arrad und umliegend dortige Gegenden begeben, allwo er nicht nur den ihme von Euer K. K. Majästet Hof Kriegs Rath zu sicherer Reiss nacher Carlovitz, Caransebes und Triest ertheilten Pass als ein Kajs. Patent, inhalt dessen Ihme die Allmosen Sammlung solle bewilliget worden seyn, angegeben, sondern auch das Allmosen wider die bey unserer Nation eingeführten gewohnheit nemlich dem Belieben nach Allmossen zu schenken, unter Bedrohung anathematis abgefordert beynebst auch das ihme von wohlgedachten Patriarchen anvertraute Sigill auf ungebührliche Weiss gebrauchet und endlich sich in die Ihme als auswertigen und nicht Diöcesan Bischofen unerlaubte Bischöfliche Function einlassen, ja auch Euer Kajs. K. Majästet allerhöchsten Hof angemasset vorgebend, als wären ihme einige Effecten über die, so er bereits würklich zu handen empfangen und er selbe darüber recipissiret, zurückbehalten worden. Da nun aber gantz glaublich ist dass mit solch seinem Betragen der Patriarch nicht allerdingst zufrieden seyn wird, massen er sich bey mir des Bischofens aufenthalts halber angefraget und nicht einmahl hat in Erfahrung bringen können wo er sich so lange Zeit aufhalte, und aus was für Ursach seine Rückreiss er verschiebe, als ist Ihme Bischofen Petrovich synodaliter mitgegeben worden, womit er sich nebst depositirung des Ihme von gedachten Patriarch anvertrauten Sigils bey dem Bischöflichen Synodo sich entweder hier zu Carlovitz oder in einem deren Syrmischen Klöstern biss einlangender Patriarchal Verhaltungs antwort geduldet und die überpohmene effecten ohne solche hinüber zu lieferen zurückbehalten solle. Ich aber Meiner allerunterthänigsten Schuldigkeit zu folge erkühne mich Eyer K. K. Majästet ein solchen fürgang in aller Submission anzuzeigen mir übrigens vorbehaltend das weitere nach empfangener Patriarchal antwort allergehorsamst einzuberichten, der ich mich zu für dauernd K. K. Hulden und Gnaden allerdevotest empfelend ersterbe — — —

VII.

Беч 8. Јуна 1751.

(Писмо царице Марије Терезије митрополиту Павлу Ненадовићу).

Ehrwürdiger, Lieber, Andächtiger und Getreuer! Aus deinem jüngst eingelangtem Bericht ist zu ersehen gewesen, was deine Andacht wegen des vor einiger Zeit ex Turcico herüber gekommenen Vicary dortigen Patriarchens Graeci Ritus von Ippek so nebst Zurückstellung einiger ad Turcicum gehörig sein sollenden Effecten zugleich die Allmosens-Samlung für dortigen Clerum diseits zugestatten gebetten, über ein und anderes in Antwort erstattet hat; Wie nun bey denen angezeigten Umständen, wie einestheils sein Vicary anbringen, als ab ihme über die bereits empfangene Effecten diseits noch einig = andere wären zurückgehalten worden ganz ohngegründet ist, anderentheils aber derselbe, des zu Sicherheit seiner Reys allhier erhaltenen Passes sich missbrauchet und gegen das Ihme beschehene Verboth in unserem Königreich Hungarn hin und wider Allmosen sogar unter angemasten Bedrohungen des Anathematis zu sammeln sich unterstanden, auch über dieses noch andere ungebührmissen begangen hat an der einberichteten führkehrung allerdings recht beschehen ist; Also hast du zu sehen Selbster zu handen zubringen und bis auf empfangende Antwort von seinem Patriarchen, ihme zu Carlovitz oder in

ДОДАТАК.

Рекосмо, како Сима Милутиновић у својој „Исторія Церне горе — — —“, није навео место, где је нашао, да је митрополит Ненадовић хтео отровати владику Василија Петровића.

Рекосмо, ако је Сима исту своју тврдњу и црпао из заосталих писама Василијевих, да се не треба ни томе чудити, јер је Василије био у стању и таку неистину написати за митрополита Ненадовића.

Рекосмо и то, кад би се могло наћи оно Василијево писмо, писато колегији иностраних дела у Русију, да би се из њега можда што више дознало о тобожњем покушаном маровању.

Истина, ово писмо још се није нашло, ал се нашло једно друго писмо Василијево, из ког се јасно види, да Василије није тврдио, да га је митрополит Ненадовић хтео отровати.

Симо је морао исто писмо имати у рукама, и рђаво схватити. И тако пада сумња са Василија, да је огрешио душу неистинитом тврдњом о тобожњем тровању.

Не давно дошла нам је до руку књижица: *„Матеріалъ и нѣкоторыя изслѣдованія по исторіи Черногорья. А. Александрова. Казань 1897.“*

У истој књижици на стр. 26—30. налази се:

5. Отрывокъ изъ собственноручной рукописи митрополита черногорскаго *Василія,* представляющей описаніе его путешествія къ Карловацкому митрополиту и обратно въ свой монастырь, а за тѣмъ снова чрезъ Вѣну въ Россію, въ городъ Кіевъ.

„Я ѿ стола јзидохъ на крилце предсаломь почехь блювать. поћохь на стари кватерь нашь пихь водꙋ си дорога блювахь много. ј ѿворисе ѿ мене крвь за многое време потаде. Заꙋтра ме опет зва ксебе Митрополить ј рече сажалꙋю что вчерашни дань слꙋчило се тебе лоше, ѿговорихь: многи слꙋчаи человѣкꙋ биваютъ: Ѡбаче никогда тако мене прежде неслꙋчило се хꙋдо. јсѣдосмо ѡбѣдовать и поѡбѣде поћосмо на каретахь гꙋлать остави мене одеснꙋю себѣ у каретꙋ прозварошь. смотря нась варошани говоре междꙋ собою: что тако нашь митрополить почитꙋеть черногорскаго. а прежде лютою враждою его гоняше. заутраже на празникь вознесения вкꙋпе слꙋжили летꙋргию митрополить јславонски архиереи Софроніи. јмене узели сь нима слꙋжить. ј тои дань вси трое ходили слꙋжить. ј тои дань вси трое ходили слꙋтиею чрезь варошь ј священиковь ј диаконовь єлико их било, ј народь многь. ј паки на трапезꙋ у митрополита били, ј заутра по празникꙋ вкꙋпе трапезовали у митрополита врꙋчил ми вещи. а некоторие взяль, и єще у владике јѡана карасебичкога болши всехь сакосъ митра ј полное архиереиское ѡблачение. у гешрћия темишварскога сакось средни. еще у митрополита кꙋтицака и панагиа ѡкована драгоценно. полна различнихь святителеи мощихь. тꙋ ми наижалие би ѡставить. но что сотворитми настояше.“

„Уже и животь ј имениа до пять соть чорвенцовь потерахь. поклони ми митрополить единь петрахиль и ѡмофорь средние матеріи. посла

своего архидиакона проводитме до раковца монастира. тȣ поћевахъ. заутраже преидохъ дȣнай доћохъ у фȣтохъ у домъ обрщьлоитмана јѡна черноевича. препочинȣхъ у его десет днеи. даровами ме коня и двадесеть цекинахъ щоћеми у помоћь харча бить на пȣть. ј даровами едне сахате, и двие пиштоле. јспрати ме до новога сада и подписа даће се збраћомь договорить. ј послат шесть стотинь форинтовь да се огради стара церква јвань бега черноевича на цетине. у нови садь старець висарiѡнь бачки архиереи угости ме три дни. ј вкȣе сь господиномь јѡаномь черноевичемь јновосадскимь бировомь јспратише ме еднȣ пощȣ. ј разлȣчисмо ј двадесети дань доћосмо у триесће. из триешћа писахъ цесарȣ у бечь еднȣ великȣ жалбȣ на митрополита ј ѿправихъ по пощи и дошла му е у рȣке. наимисмо еднȣ трабакȣлȣ. и десети дань доћосмо подбȣдвомь. јзидосмо подь махине у манастирь дочека нась господинь владика савва ј вся братия съ сердочною радостию јлюбовию. ј весь народь черногорски ј приморски. толико чȣждахȣ се где власи глави моея начели бѣхȣ снећеть. и лице блѣдять јисахло."

„Толко деветь мѣсець ва домȣ у своемь монастирȣ постояхъ. ѿправих се кь високославнои россiскои јмперiи. дадохъ за превозь до сенске рieке кє҃ цекинь бȣдлянима. или ти до триесћа. тȣ слȣжисмо летȣргию у гречаскои новои церкви. и поставихъ ѡца дамаскина архимандритомь. ј недостало ми на пȣть денегь. взехъ у Петра грека педесеть цекинь. поћосмо истриесћа у бечь. номе у триесће пристиже јсчерне горе стано поповь станишичь. и вкȣпе доћосмо у бечь паимисмо квартерь. доћоше ѿ цесара два чиовека, рекоше преосвященi владико заутра рано поћи у царски дворь чекаћете цесарь. поћохъ я наиприћe российскомȣ послȣ графȣ михаилȣ петровичȣ бестȣжевȣ ѡдахъ поклонь јсказахъ все. рече поћи у ћесара. но се блюди ѿ всега. поће у цесара самномь и стано поповь дочека пе цесарь прими ј разговори се. напоследакь рече ти владико ѡпеть заутра доћи к мени самь у летни двор. — — — — но царь га (Станка Поповог, воји хтеде и по други пут ићи цару с Василијем) непȣщи предсобомь, но мене еднога. ј говорими цесарь ако хоћешь уставить да неидешь у рȣсию хоћȣте удовствовать чимь желишь. спросихъ цесара ежели мощно ѡсвободить ѿ тȣрецкихь воискь да неидȣть на чернȣ горȣ, ѡ прочемь же доволство мощно удоволитме. ѿвеща цесарь сȣпроћь тȣрковь безь рата немощноти учинить помощь. понеже междȣ нами и тȣркомь утверждень мирь. рекохь я цесарȣ то ни я ѡстатсе не могȣ но да идȣ у россiйскȣ империю. но прошȣ ѿ вашего царскаго величество паспорть свободной. рече бȣдеть заȣтра: јтако јзидохь ѿ цесара у великȣ салȣ. — — — А мене доће ѿ цесара паспорть, подписань рȣкою јмператрице Марие Терезие. ј ѿ посла россискаго графа Михаила петровича бестȣжева узехь паспорть и рекомандацию на графа разȣмовскаго. јнаго брата канцлера алеѯия петровича бестȣжева. и на вице канцлера графа Михаила ларiѡновича воронцова, а дрȣга посла по пощи у петрбурхь. ј тако јз беча поћохь дȣнаемь у лаћю до бȣдима — — — —."

Из овог одломка Василијевог писма, види се, да је њему у Карловцима једном приликом после ручка код митрополита Ненадовића, позлило, да је почео прво повраћати, а за тим да је почео крв блувати. Од то је доба почео Василије побољевати, и од сушице је и умро у Русији.

Из истог одломка Василијевог писма види се још и то, да Василије с добивеним стварима од митрополита Ненадовића, није отишао патријарху у Пећ, него управо на Цетиње.

когорским манастирима; но нема их ни данас, нити их је икада било и у манастиру Шишатовцу.

Рачански калуђери, по збегу своме из Раче, с патријархом Арсенијем III. Црнојевићем, у Ћесарију 1690., живели су расејано по Угарској, а већина их је живела у Св. Андрији, и тек им је 1697. дозволио исти патријар Арсеније, да се могу настанити у запуштеном манастиру Беочину, у Срему, као што се види из његовог отвореног писма, писатог у Табану (у Будиму), којим јавља „свима српским воинственим и поменсним поглаварима, како духовним тако и светским, да је он рачанским калуђерима, који већ толико време пребивајући у ћесарској земљи, немају прилична места где би се скупили и братски жителствовали по свом иноческом обичају, — дозволио и благословио, да се могу настанити у манастиру Беочину, а на име да духовник Христифор, и остали Рачани могу у Беочину цркву вадрузити, и тамо живети без сваке турбације и задржанија“ (Шематизам Арх. Карловачке за 1892 стр. 13.).

Исте су (1697) године и Раваничани (калуђери из Раванице у Србији), који су се по збегу (1690) налазили у Св. Андрији, настанили у запуштеном манастиру Врднику, у Срему („Старинар“ за 1888. стр. 83.).

Кад је манастир Рача попаљен и опустошен, не зна се за извесно, као што се незна ни за Раваницу.

По запису Хоповца монаха Теофила, у једној књизи „Турци вь лѣто 7190 (?) ѿт вапльщенија Христа 1688. огнѥмь сагорѣше 4 лаври: монастирь Хопово и Милешева и Рача и Раваница.“ („Старинар“ за 1888. стр. 81.) Како 7190. не одговара 1688., него 1682. односно 1683., не зна се која је година исправна т. ј. да л је и Рача попаљена 1688. или 1682. односно 1683., ако је Теофило добро записао ма коју од наведених година.

У књижици „Повѣсть кратка ѡ фрꙋшкогорскомъ општежителномъ манастырꙋ Хоповꙋ, списана Іринеемъ Гадіћь, истогъ манастыра Игꙋменомъ,“ Будим 1847 на страни 32. писац речи: „Међу тим кад Турци

разбијени буду под Бечом, онда останци
са стидом вративши се, церков манастира Х
и сва зданија његова попале и опусте л. 1

Да пак те године (1683.) — ако је т.
ран навод Иринијев, односно Теофилов —
и Рача изгорела, може се извести из тога
је још 1684. односно 1685. писан за ма
Рачу у „скиту Бања“ минеј за месец а
(„Летопис Матице српске књ. 15. стр. 9.)

Како су се септембра 1688. Аустријан
кли с Турцима око Зворника, који се Аус
цима 14. (24.) Септембра предао, можда су
том приликом запалили м. Рачу.

У м. Жичи налази се на дувару запис
мени господи и раба своего хаџи Исака рач
и проигꙋмена Арсениа ҂зрѻѯ (1668.) („Стар
за 1885. стр. 60.), а из записа на књигама.
тим у м. Рачи, које се налазе у м. Беочину
се да су писате 1642., 1654, 1667, 1685. (
топис стр. 8—11.); то не ће стојати тврд
је м. Рача био у рушевинама 180 година
што се — што рече г. Фирмилијан — нала
писано на једној плочи.

По поменику „крушевачком“ листу 4
оборотје, било је у м. Рачи и калуђерица.
кр. српске Академије XLII. стр. 26).

М. Рачу, у Србији у ужичкој нахији (ок
саградио је по „троношком летопису“ (Гл
друштва српске словесности V. стр. 57.);
варчевом другом“ и „Софијском,“ завршеном
(Споменик српске кр. Академије III. стр.
Драгутин краљ (Теоктист + 12. марта
У Руварчевом вели се: „Драгоутинь създа
възнесенія въ іадрѣхь на рецѣ Дрине зовом
а у Софијском: „Драгоутинь създа храмь
сенія зовом Рачю.“

У „житијама краљева српских,“ а так
и у старијим „летописима и родословима,“
помена о томе, да је краљ Драгутин са
м. Рачу.

У старијем летопису, тако названом
брезничком хронографу,“ преписатом из ст
летописа 7158. (1650) вели се, да је Сте
Драгутин — сазидао цркву св. Георгија у
(Споменик српске кр. Академије III. стр

а по дорпатском и Руварчевом првом: „почиваетъ Ѳеоктистъ — Драгутин — вь Георгіевихъ стлповехъ вь Расе“ (loc. cit. 125), дочим се ово не вели и у рачанском, а тако исто ни у поменику рачанском — о коме ће бити говора —, као ни то, да је Драгутин сазидао м. Рачу, што би свакако у њима морало назначено бити, да ју је он сазидао.

Г. Милан Ђ. Милићевић, у опису „манастири у Србији“ (Гласник срп. учевог друштва XXI.) код описа м. Раче рече: „комисија — иста је 1836. год. била одређена да попише све манастире у Србији — каже, да је покојни игуман Хаџи Мелентије Стефановић (+ 1824.) „донео из Русије некакав трукован натпис, из ког се дознаје, да су овај манастир зидали краљеви Драгутин и Милутин.“ (стр. 66.)

У рукописној књизи, у којој се налази описана визитација фрушкогорских манастира од 1753. год., налази се код м. Беочина ово: „Обрјетохом да сего монастирја Беочина храм јест вознесеније Господа и Бога и Спаса нашего Исуса Христа. Здатељ и фундатор сего новаго храма кто бист и в которое времја созидат, на својем мјестје изјавитисја будет. Стараже церков здје била, каменаја древња, малена, храм вознесенија Господа Нашего Исуса Христа, на ћемер (свод) сведена, више цјевница било труло устроено, и звала се монастир Беочин, от древних времен. [По „*Православни српски манастири у Срему*,“ у поменутом Шематизму, Беочин се у записима спомиње први пут 1622—3. године. Стр. 12.)]. Здатели же сеја церкви не вједомо кто били, понеже много времене пуста била от турецкаго плененија, и того ради порушила се, а при тој церкви бивше камене келие све пропале и поквариле се биле. Во времја изшествија од турскаго предјела, блаженопочившаго патријарха Арсенија Чернојевића, купно в тое времја изишли и калуђери из монастира Раче сушчаго во Босни (!), близ сеја церкви древјану церков водрузили, ону стару оборили, а сију нову церков на том стом мјесту водрузили.“

А у инвентару рекло се за ту нову — данашњу црква ово: „Церков сија новосаздана от камена фундамент и дувар више земли једин клофтер, а проче циглом зидана сва. На ћемер сведена, прекрасно зданије, водружена на мјестје ветхија и старија здје бившија каменозданија церкве, во имја (јакоже и древња каменаја, и по јеј древјанаја) вознесенија Господа Бога и Спаса Нашего Исуса Христа устроена, долготоју с олтарем 9 клофтери и 3 шуха, широтоју у пјевницах 5 кл. (которе сут крестообразне), прочее церкви широта 3 кл. и пол. Церков сија сва изнутра кречом побјелена, каменом плочом патосана, више пјевницах на 4 столпа труло устроено преизрјадно, на нем 8 повелики пенжера с стакли. На олтару 3 пенжера велика, на свој прочее церкви 6 пенжера с стаклами. Сви горје именовати пенжери, како на трулу, олтару, пјевницах, тако и на всеј церкви сут без катри (гвожђа — Gitter-a). Једна врата от западне стране, на два крила от чамови дасака, брава немачка, више врата изнутра један хорус от чамови дасака устроен. Пред церковију почат торонь зидатисја, и раван с церковним зидом от камена и цигле, на 4 столпа в нем звона три, једино от центе, друго от полдруге центе, а третие от 25 фунти разбиено. В том торњу двје потајне коморе, па ћемер сведене, на њима по један пенжер голем с катрами жељезними. На једној врата гвоздена с бравом немачком, на другој древна; идетсја у тој торонь из церкви от сјевернија страни.“

„Сеја церкви (т. ј. нове — данашње) здатељ и ктитор бист почтенородни Господин *Миливој Милаковић*, житељ вароши Футога, и син јего *Петар*, постмајстор ц. к. величества, котори соружиша сију церков от фундамента, јуже начавше созидати љета 1732., во времја благополучнаго царствованија Римскаго Императора Карола Шестаго, при Преосвјашченејшем Архијепископје и Митрополитје Карловачком Викентији Јоановићје, при игуменуже Прохору јеромонаху и прочему братству трудољубње подвигшусја. Равноже и торонь. Совершисја же љета господња 1740. Покривена церков црепом немачким, и извње црвеном бојом и вапном упештрена ктиторством почтенороднаго Господара *Обрада Ра-*

доника житеља Новосадскаго. Труло покривено немачком шиндром чамовом, червеном бојом фарбансато. На трулу крест от жељеза фарбом и златом моловат, испод јего јабука бакарна златом украшена. На олтарју крест от плеха. Под патосом церковном, на среди церкви гробница на ћемер сведена, идјеже лежат кости вишеречепаго Господарја Миливоја.“

„Престол на 4 столна от цигле сазидат, на нем частнаја трапеза от јединија каменија плочи, освјашчена свјатопочившим митрополитом Стефаном (Метохијац, епископ бачки, који је по смрти митрополита Исајија Ђаковића (+ 20. јула 1708.), декретом од 8. августа 1708. постављен био за администратора митрополије, и као такав умро 27. априла 1709. у Карловцима, а сахрањен је у м. великој Ремети. Шематизам Арх. Карловачке за 1884. стр. 15.), в старој церкви, пренешена же и постављена здје Благословенијем Блаженопочившаго Патријарха Арсенија Четвертаго љета 1739. октоврија 26. днс. Церков же неосвјашчата (троносана) и до ниње пребивает.“

„Сеј монастир имјејет келие от западне стране у једном реду, прво трапезарија, кухина обшча, мјешаоница, двје келие и между нима кухина, изпод тих келиах два подрума, један велики други менши, велики с таваном, други менши на свод. Испод мјешаонице један врло мален подрум с таваном. Врата на нима троја от чамових дасака, браве немачке, и како подруми, кухине и келие из фундамента сазидане каменом и циглом. На трапезарији 3 пенжера с катрами жељезними, без стакла. Таван от чамових дасака, греде растове, патос от цигле, двоја врата от чамових дасака, на нима браве немачке, 1 которача из трапезе, с којеју идетсја у подрум, и 1 орман тишлерски от чамових дасака, 3 долапчића устроена у дувару. Кухина полак на свод а полак таванисита чамовим даскама, ожак изидан циглом. Врата чамова, в нјеј (т. ј. у кујни) 1 рав, от чамових дасака. Келие горјепоменуте потаванене чамовом даском, греде чамове, фуруне зелене, патос от цигле, пенжери с катрами и стакли, врата чамова проста, браве немачке. У кухини ожак созидат от цигле, врата чамова дасака прости. Испред тих келиах, трапезарије, кухине и мјешаонице јест доксат древен, покров на цјелом том реду чамови дасака, нов, сего љета (1753.) покривене сут.“

„От сјесерне стране, под једним покровом сут три келие, устроене от древета, старинским обичаем, изпод них два подрума и једна коморица, њекаја част зидата, а њекаја је от древета, а келие от брвана улеплене блатом, и с пред них доксат древен. Таван от чамових дасака, 1 фуруна зелена, 2 от земље, врата от чамових дасака, пенжери с катрами жељезними и стакли, на врати браве немачке, до тих келиах једна капела малена, от черпића и брвана устроена, таван од чамових дасака, патос от цигле, побјелена (јакоже и келие) кречем. Освјашчена Стефаном митрополитом Сремским, во имја свјатаго великомученика Георгија, љета и дне невједомо когда, токмо знамение на престолу јављајет.“

„На том престолчићу (котори јест от чамових дасака) јакоже и проскомидија, јест:

1 антиминс неосвајашчан, ветх
1 покров бјел от платна
1 двери пилторске, старе, моловате
4 иконе, мале ветхе древене
2 пенжера с катрама жељезними
1 врата чамова, на два крила.

Вишеписане келие и капела покривене чамовом шиндром немачком и даском чамовом. На врху покрова један крест от плеха.“

„От полуденија страни, двје келие, комора и кухина, на ћемер, а келие с тавани, комора на свод, патосате циглом, на великој келии 2 пенжера, 1 с катрами, други без катри, на комори 1 пенжер с катрами жељезни, сви пенжери стаклени. На комори и келии врата тишлерска от чамових дасака, браве немачке, фуруна зелена; на меншој келии 2 пенжера без катри са стакли, патос от цигле, фуруна проста, врата тишлерска, брава немачка. На кухини ожак зидан каменом. Испод келиах два подрума сведена на ћемер, на нима 4 пенжерића, 4 врата од чамових дасака, браве 2 немачке. Испред подрумах и келиах доксати на столпови сведени на ћемер. Вишеречене келие и подруми сазидане от камена ч

. Келие и доксати изнутра кречлеисати, а ља чист камен. Покривене сего љета (1753.) иовом даском.“

„Сим келиам ктитор бист Јеромонах и Про-умен Христифор, сего монастира постарижник.“

„Близ монастира от полудене стране јест цина капела, над потоком сазидана от цигле, едена на ћемер, патосата циглом, кречлеисата оља и изнутра с цифрама, пенжера на неј де-т с катрамиже жељезними и врата тишлерска, ава немецка, покривена црепом немачким, на ј два креста от плеха. Јеј же бист ктитор По-енородни Господар *Миливој Милаковић*, жи-ь вароши Футога.“

„Једна коњска штала сазидана от камена и игле, потаванена чамовом даском, покривена трс-м, на неј врата двоја чамова.“

„Једна шупа пред шталом на растови ди-щи, покривена трском.“

„Качара једна страна изидата каменом, про-е на диреци растови, покривена трском.“

„Ракижиница от плетера олеплена блатом, неј 1 врата чамова проста, 1 пенжер, потава-на чамовом даском, покривена ветхом чамовом иском.“

Опис овај м. Беочина, први се пут овде тамиа, а њега је саставила комисија, одређена карловачког Архијепископа и митрополита срп-ког Павла Ненадовића, састојећа се из Парте-ија Павловића, епископа (посвећења, без епар-ије), Арсенија Радивојевића, архијепископско итрополитовог ексарха (потоњег епископа бач-ог), Викентија Поповића, архимандрита шиша-вачког (потоњег епископа вршачког) и Атана-ија Исаијевића, игумана Реметског.

Опис је потписан у м. Беочину 3. августа 753. године.

У „Летопису Матице Српске“ књ. 15. на-зи се на стр. 1—19. опис „Монастира Бео-ина,“ у ком се рекло и ово: „Перва историја ог монастира, као и многи губи се у тами не-вјесности: кад и от кого је на овом мјесту шеспасително заведение најпре основано, и ка-е је судбе от почетка претрпио, ништа се по-дано казати неможе; јер се никаковог о том доказателства неналази. Толико је само извјестно, да су овдје јошт у давнашња времена пустињици, а потом и гдјекоји јеромонаси живили, да је садашња церква већ четврта, и да се овај монастир тек от 1704. године дизати почео, кад је из монастира *Раче*, у Сербији, Игумен Хрисав (из напред наведеног писма патријарха Арсенија III. Црнојевића, види се да је он Рачанима, а на име духовнику Христифору 1697. допустио, да се могу настанити у м. Беочину, те по томе исти се м. Беочин почео дизати пре 1704. год.), заедно с братиом от гонепија и пљененија турског избјегао, овамо дошао и на мјесто попаљене и от турака разорене камене церкве, нову дервену начинио, коју је *Стефан Метохиац*, администратор архијепископие, 1708. осветио. Но посље неког времена оснуе се нова, која и данас стои, велика от камена и печене цигле зидана церква трошком *Миливоја Милаковића* из Футога, и сина му *Петра*, постмајстора гложанског, и доврши се год. 1732. (по напред наведеном комисијалном опису, започета је данашње црква 1732. а довршена 1740.) Ови благочестиви ктитори жертвоваше на то 9.000 фор. Године пак 1752. даде *Обрад Радонић* из Новог Сада, љубовију к православију одушевљен, исту церкву печеним црепом покрити, с поља обновити, а год. 1762. торањ сазидати (по наведеном опису, торањ је започет 1753. год. или пре), и темпло чрез живописца Димитрија из Карловаца (Бачевића) и Теодора Крачуновића измалати, на коју је жертвовао 2390 фор. и 200 холандски дуката. Са западне и полудене стране, заклањају велику цркву ћелије на један кат сазидане, на које су многи ктитори жертвовали трошак; нарочито намваља споменути Јеромонаха хажи *Стефана*, проигумна и духовника, постриженика Рачанског, који је две ћелије с подрумом 1728. год. за 1.500 фор. сазидати дао; такође и Јеромонаха *Христифора*, који је на подобно дјело 700 фор. поклонио.“

Из овог се дакле јасно види, кад су Рачани дошли у м. Беочин, ко је саградио данашњу цркву и капелу, као и то, ко је и кад су сграђене налазеће се и наведене 1753. ћелије и остала здања манастира Беочина. Те на основу

свега тога, можемо с мирном савешћу рећи, да не стоји наведена тврдња г. Фирмилијанова, да су Рачани пребегавши у Ђесарију: „јамачно и силан новац — уз остале црквене утвари — пренели, којим су основали Реметицу (о Реметици, биће даље говора) и Беочин.“

Да су Рачани саградили данашњу цркву манастирску и капелу, а тако исто и ону у Реметици, и сва данашња здања; онда би могло стајати горња тврдња г. Фирмилијанова. Но кад стоји да су и данашње цркве у њима, и скоро сва здања — од старих келија само је нешто заостало — доциније грађена; онда не ће и не може стајати поменута тврдња г. Фирмилијанова.

Рачани су, настанивши се после 1697. у м. Беочину, могли у њега донети многе ствари и утвари из Раче, јер се из инвентара м. Беочина од 1753., види, да у то време ни један фрушкогорски манастир, није имао онолико сребрних ствари и одјејанија црквених, као што је имао Беочин.

Од сребрних ствари налазило се 1753. у м. Беочину:

1 церков сребрна, позлашчена с пјатма трули, около образи украшена, внутр устроение ради свјатих таин, с надписанием монастира Хопова, ковата љета от созданија ѕзп҃д (7084) (1576. од Христова рођења.).

1 церков сребрена с пјатма трули, около образи украшена с надписанием монастира Шишатовца, ковата љета от созданија мира ѕзн҃и (7058) (1550).

1 ручка велика сребрна с пјатма трули позлашчена, на неј кита от черне свиле.

1 ручка менша, ординар камением и трепетликами украшена на неј кита свилена.

2 рипиде сребрне с трепетликами, Херувими на нима изображени.

1 трикариа сребрна, гдје что позлашчена, Богојавленска.

1 петохљебница сребрна, гдје что позлашчена.

1 таблица сребрна, на неј распјатие Христово.

1 крест велики са стопицом оковат сребром и позлашчен, камением и мержаном украшен.

1 крест са стопицом сребром оковат п
злашчен, около сугуби ланци, на нима кам
ординар.

1 крест окован сребром са стопицом, поз
чен лажувертли, с камением накићен.

2 креста с држци сребром оковата, позл
чена, камением ординар накићена.

1 крест сребром оковат, позлашчен без
менија.

1 звјездица сребрна на верху голуб изва

1 потир сребрн и позлашчен.

1 потир сребрн и позлашчен менши, по
пици гранчице везене.

1 потир снизак сребрн, и позлашчена ча
стопица непозлашчена, на неј 3 камена ордин

1 потир сребрн, непозлашчен стопица
шемакли.

1 потирчић мален, сребрн непозлашчен.

1 потирчић мален, сребрн гдје что
злашчен.

3 дискоса сребрна и позлашчена.

1 дискос сребрн непозлашчен.

1 дискос велики гдје что позлашчен.

2 звјездице сребрне.

1 панагиар свјатогорски сребром оковат
позлашчен, лажувертли, на нем ланчић среб

1 панагиар саде от сребра позлашчен,
нем 10 каменији зелених с ланцем сребрним.

1 панагиар сребром оковат, на нем два к
мена червена и сребрн ланчић.

3 панагиара сребром оковата с ланци ср
брними, два измежду их позлашчена.

1 крест стаклен оковат сребром и позлашч
с бисером накићен, с барјака.

1 подносац сребрн испод соединенице.

1 анафорница на стопици, сребрна гдје ш
позлашчена.

2 кадионице сребрне.

1 соединеница сребрна.

6 кандила сребрних, различних.

10 чаша на подобие ћасах, с образима
којорија и звјерми, њекија позлашчене.

1 чаша ракиска, на подобие филџана,
злашчена.

1 чаша ступчата на подобие потира, споља лашчена, на неј 2 сребрна беочуга малена.

1 чаша на подобие врга, сребрна, с различими звјерми изваjата, гдје что позлашчена.

2 ножнице оковате сребром.

9 појасева сребрних и позлашчених, кромје иннаго.

2 лжице сребрне с потирах.

1 кашика малена сребрна.

1 крест от стакла с држком сребром оковат позлашчен, каменијами накиђен.

1 панагиар свјатогорски сребром оковат, полашчен, на нем 2 камена чрвена, ланчић сребрни, позлашчен, с потписом сицевим: „Сей панагіарь владикѣ Іларіона.“ В сем панагиарје јест частица животворјашчаго древа крестообразно у злату устроено. На крајеви 3 зрна бисера, на среди мален дијамант камен.

Сие честное древо превеликое издает благоухание.

1 крест мален са стопицом лажувертли, ординар каменнем накиђен.

1 Панагиар от седефа сребром оковат, позлашчен лажувертли. На нем ланац сребрн, позлашчен, каменнем ординар накиђен.

2 сребрне ђесице, 1 чаша сребрна от потира.

1 појас сребрн, плочице позлашчене, лажувертли 15 на ново добиен.

1 крест сребром оковат, излупан, позлашчен.

2 копија сребром оковата.

1 ножница саде от сребра, бисером и каменем накиђена с једне стране, гдје что позлашчена.

2 ножнице ординар сребром оковате.

1 ланчић сребрн, на јему једно камено зелено дугме.

1 оков сребрн с једног малог крстића вратног 4 комада.

1 панагиар древјан моловат, пиринжем оковат.

1 панагиар древјан моловат с двјема дверми оковат пиринжом, внутр образи оковати сребром и позлашчени.

1 кашика сребрна, нова.

1 оков, то јест 5 плоча сребрних са старога јевангелија.

1 крест оковат сребром, поклонен у Стејановачку церков.

По визитацији бившеј на лето 1733. сребрнија вешчи неисходит, јакоже слѣдует: 1 крест оковат сребром.

2 креста оковата сребром повелика слупана.

1 крест оковат сребром, менши слупат.

1 звјездица сребрна, каменнем накиђена.

1 Голпија сребрна, оковата на неј 8 камени.

28 копчи сребрних.

3 плоче округле сребрне.

4 прстена сребрна.

7. дугмета сребрних великих.

2 пафте сребрне.

30 паражика олупати дугмета.

8 дугмета стаклени.

27 дугмета сребрних на једном концу.

14 дугмета сребрних.

1 сребрна шкатула.

7 паражика излупана сребра.

8 каменији ординар.

14 чаша сребрних.

1 бројанице от ситних мержана, на нима сребрн крест зрна 84.

1 бројанице от ситних мержана.

97 зрна, сребрни разброи.

1 саединилница сребрна.

1 сребрна холба дугачка.

6 чаша сребрних ракиских.

1 чаша сребрна с латинским словима.

1753. било је 16 фелона, већином од свиле. Епитрахиља 35, ђаконских орара 11.

О манастиру Реметици (Реметске), у поменутој рукописној књизи, налази се ово: „Обрјетохом да сего монастирја јест храм Покров Пресвјатија Богородици; здатель сеја новија церкви бист Почтенородни Господар *Станко Милинковић*, житель села Шуьма (у Срему), јуже водрузил из фундамента, каменом сву созидал, ђемери сведени циглом, пјевнице крестообразне, труло више пјевницах, на нем пенжера 9 повелики без катри, на свој церкви пенжера такожде 9, без катри. Двоја врата, једна от полудне, друга от

запада, от чамових дасака; долга церков 9 клафтери, широка 4 кл. и пол., висока 4 кл. и пол, препрата, каменом президата, покривена како церков, тако и труло даском чамовом уже обветшалом и старом, крест на трулу од жељеза моловат, под ним јабука от бакара такожде молована. Церков сија неоправлена, непобељена ниже освјашчена. Созидатаја љета 1739. начала, при державје Римскаго Императора Кароло Шестаго при Блажењејшем Патријарсје Славеносербском Арсенији Четвертом. При Игумење Прохорје Беочинском кир Прохорје. На сем мјестје била јест стара церков, каменнем созидата (јакоже и ниње фундамент свидјетелствует) за которују повјествуетсја, јако сија стара церков бист храм јакоже и сеја новија, и бил здје метох монастира Раче (!), сушчаго в Босни (!) что они здје держали житнија усеви и марву; во времена же турскија рати запустјела и порушиласја. Јегда же монастира Рачи братија преселишасја в сија предјели, тогда Божијеју помошчију воспријаша сие мјесто.“

„Сеј монастир имјејет један подрум поголем, созидан от камена с сјеверне стране, над ним двје келие и кухина, от чатме олеплене блатом. Тако и ожак, фуруне от земље, врата чамова, тавани такожде от чамови дасака, покривене чамовом даском. От полуденија страни, један подрум созидан от камена и цигле, сведен на ћемер, на нему два пенжера, двоја врата от чамових дасака, браве немачке, покривен чамовом даском.“

„Једна качара на 8 растових соах, покривена шашем. Хамбар от растови дасака, покривен трском.“

А у реченом опису м. Беочина у „Летопису“, рекло се за Реметицу ово: „К монастиру Беочину припада јошт као филиал м. *Реметица*, или као што се јошт од старина звало, а и у привилегијама назначено стоји *Реметско*, која от полудене стране фрушке горе ниже м. *Јаска* лежи. Каже се, да је српски м. Рача у стара времена овдје своје житне усјеве имао и марву držao, и да му је то мјесто заједно с предјелом околним краљ серпски *Драгутин* на ту потребу поклонио(!); а то је веома лако повод дати могло, да се овдје церквица оснује ради људи, који су овдје живили и калуђером радили. Толико само, што се заведенија и основанија овог монастира тиче, може се рећи; даље пак, шта је с њим до г. 1690. било, извјестно се незна. У време пак кад је Арсеније Чарнојевић Патријарх с многима Серблљима у Аустријску државу прешао, дошли су овамо и калуђери Рачанци, и запуштену и порушену церкву мало поправили и у њој божествену службу отправљали. Год. пак 1739. на том истом мјесту сазида се нова церква, трошком *Станка Милинковића*, житеља Шуљамског, који на то жертвова 165 дуката, а ћелије год. 1758. иждивением *Јоана Јоановића*, оберлајтнанта Петроварадинске регименте, који у седмогодишњој прајској војни у Тропави при последњем концу тестаментално завјешча и аманет жени својој *Ружици* остави, да здание ћелија, које је сам био започео, својим трошком доврши; које заиста и буде, и она на то дјело 680 фор. поклони. Између други знатнији приложника и ктитора како Беочина, тако и Реметице, налазе се: Архијепископ и Митрополит, Павле Ненадовић, који је све три церкве осветио (биће да је Ненадовић манастирску цркву само троносао, јер у њој се морало до њега већ служити, дочим се у капели и у реметичкој цркви до 1753. није служило), Вук Исаковић, оберстер Петроварадинске регименте (1753.), Арсеније Чарнојевић, притјажатељ спахилука футожког (1764.), Петр Маленица из Черевића (1756.), Павел Парић Верпшчанин, и прочи.“ (стр. 3—4.).

Како се, како у реченом опису поменуте рукописне књиге, тако и опису у „Летопису“, вели, да је м. Реметица био метох м. Раче, нема сумње, да су ту „повјест“ измислили сами Рачани, дошавши у м. Беочин, како би свој долазак оправдали и неким старим правом.

Црквица, коју је 1739. саградио поменути Станко Милинковић, а тако исто и ћелије, саграђене 1758. поменутим Јованом и Ружицом Јовановићевом, постоје и данас. М. Реметица води се и данас као филијал м. Беочина, но има посебног администратора. М. Реметица (Ремет-

) могао је бити и био је метох рачанских ка- ›ера, настањених после 1697. у м. Беочину, није могао бити метох м. Раче у Србији; јер зо где је Рача, а где је Реметица, а друго је био њен метох, не би патријар Црнојевић Рачане — као што рекосмо — рекао (1697.): ı немају прилична места где би се скупили и ıтски жителствовали по свом иноческом обичају," „да се могу настанити у м. Беочину и у ње- церкву вадрузити," него би се они, чим је ошла опасност од Турака, настанили у своме тоху м. Реметици (Реметско), да је он био у тини метох њиховог манастира Раче.

Како су Рачани, као што видесмо, дошли у ıустели м. Беочин, тек после 1697. год., а ма- ıстир Реметско (Реметица) морао је бити и до- ıе (филијал) метох м. Беочина, те како је нова рква у Реметско (Реметици) саграђена 1739., ре ког је времена на истом месту била сагра- ена од камена стара црква, може се из тога звести, да је м. Реметско (Реметица) постојао ре доласка Рачана у м. Беочин; јер да су тек ни саградили поменуту у њему „стару цркву", е би се за њу могло рећи, да је „стара" била 739., и не би је они зидали од камена, као то нису зидали од камена у главном м. Бео- ину, него дрвену.

И као год, што је м. Беочин 1697. год. био шуштен, тако је исто у то време морао бити шуштен и м. Реметско (Реметица), и биће да и у ему није било цркве све до 1739., као што је ије било ни у м. Беочину до после 1697 год.

А да је у м. Реметско (Реметици) поменута стара црква" морала бити саграђена пре дола- ка Рачана у м. Беочин, и да се и она, као и на „стара" у м. Беочину, у време њиховог до- аска т. ј. после 1697. налазила у рушевинама, иди се и из тога, што као што се рече у по- енутом опису за речену нову цркву од 1739: церков сија неоправљена, непобељена, ниже вјашчена," те кад се у њој није служило од 739. до 1753., а друге цркве у м. Реметско еметици) није било, — јасно је да су калу- ри м. Беочина — бивши Рачани — у м. Ре- тско (Реметици) „держали житнија усеви и марву", што је дало повода поменутој комисији од 1753. да поверује причању, да су још калуђери манастира Раче у Србији, у Реметско (Реметици) „држали житнија усеви и марву," и да је њега краљ Драгутин дао м. Рачи као метох.

Из напред реченог, јасно се види и то, да у Реметско (Реметици) није служена служба божија од 1697. (а и пре тога) па све до после 1753. год., те по томе не може ни стојати поменута тврдња г. Фирмилијанова, да су се Рачани прво населили и основали м. Реметицу (Реметско), а из ње се у м. Беочин преселили и њега основали.

М. Беочин, као што рекосмо постојао је пре доласка Рачана у њега (после 1697.), те се довијање г. Фирмилијаново, да је м. Беочин добио своје име отуда, „што се рачанским калуђерима није свидело у Реметици, те су они основали Беочин — леп величанствен манастир, са којим су били задовољни, и у иностранству већ се привикли, па за то су га и назвали *Беочин* т. ј., део чин, бело, лепо, светло дело," — најблажије не може друкчије назвати него „*наивним*", а тако исто, не може се друкчије назвати и оно његово друго довијање, да је м. Реметица добила своје име отуда: „што су рачански калуђери побегавши из Раче и основавши у фрушкој гори манастир, назвали га Реметицом за то, што су се пореметили у својој кући — Рачи на Дрини".

У фрушкој гори, не само да се данашњи манастир велика Ремета, звао од како се зна, а то је од 1534. год. Реметом, него се Реметицом (Реметско) звао и Шишатовац све до 1540—1550., а од то доба Шишатовац, прозват тако од жичких калуђера, игумана Теофила и монаха Иларијона и Висарийона (Шематизам Арх. Карловачке за 1892. стр. 10—11.).

А метох (филијал) м. Беочина, данашња Реметица — мала Ремета — звао се још 1753. Реметско, као што се називао и на печату од 1710. „Ремецко."

У Славонији, у пакрачкој дијецези, манастир Ораховица звао се још 1694. Реметом, као што се звао и 1585. (Летопис Матице Српске књ. 143. стр. 80. 83.).

Ремета је реч мађарска (remete), и значи пустиња. Отуд су и наше Ремете и Реметице добиле своје име.

Као што видесмо, у инвентару од 1753. год. поменуте рукописне књиге, рекло се: „до тих келиах (оне три са северне стране) једна капела малена, от черпића и брвана устроена — —. Освјашчена — — — во имја св. великомученика Георгија, љета и дне невједомо когда — —“.

Иста капелица данас не постоји више, а тако исто, нема данас на северној страни никаквих ћелија, нити каквог здања.

Како се у поменутом опису м. Беочина у „Летопису“ рекло, да је данашња капела — на потоку — посвећена св. Георгију, а у истој капели 1753. није још служено, нема сумње, да је са оне старе капелице пренесена „слава“ на данашњу, и то је могло бити учињено, кад се стара порушила.

Стара капелица, коју су за извесно Рачани подигли, била је посвећена св. великомученику Георгију, и то с тога, што је у Бањи, код м. Раче био *скит св. великомученика Георгија*, у ком је живео 1684. односно 1685. Христифор, онај исти, који је 1697. добио дозволу од патријарха Црнојевића, да се може с братијом настанити у опустелом м. Беочину.

У рукописном минеју за месец Август, који се налазио у м. Беочину 1828., стајао је овај запис: „— — начертанъ бысть мѣсѣчник бренною рꙋкою многогрѣшнаго и хꙋдшаго въ иноцѣхъ Христофора iерea, въ скvтѣ св. великомꙋченика и побѣдоносца Георгiа на мѣстѣ зовомое *баня*, при Монастирꙋ Рачи — — —“ (Летопис, књ. 15. стр. 9.)

У рукописном минеју за месец Децембар, писатом истим Христифором 1667., у запису, измеђ осталог рекло се: „— — — и всѣмъ общаго дꙋховника Кvръ *Θеофiла* живꙋщꙋ и прѣбывающꙋ емꙋ тогда въ скvтѣ въ храмѣ св. и славнаго великомꙋченика Георгiа при монастирꙋ *Рачи*, въ мѣсте именꙋемомъ *баня*. — — —“. (loc. cit.).

Рачански калуђери, за време свога бављења у Угарској, расејани по разним местима, бавили су се писањем црквених књига, а и иначе, Рачани су познати били и дотле као љубитељи преписивања црквених књига.

По реченом инвентару м. Беочина од 1753., налазилесу се у њему следеће рукописне србуљске књиге, за извесно писане Рачанима, и то: 1 велико српско јеванђеље, оковато сребром и позлаћено с разни образи; 1 велико јеванђеље на велико коло; љестивица; апостол на велико коло; 7 октоиха на велико коло; 8 псалтира на мало и средње коло; 15 минеја на велико коло; 4 литургије на средње коло; 2 молитвослова; панађирик на велико коло; 2 стихологије на мало коло. [У једној од ове две стихологије, које је преписао 1671. познати нам Јеромонах рачански Христифор, што се види по запису: „Сiа стiхологiа написа се роукою многогрѣшнаго и мънъшаго въ иноцѣхъ Христофора Јеромонаха цѳмоевеѳ (Рачанина), повелѣнiемь и съ мъздою Прохора јеромонаха Рачанина. въ лѣто ҂зрое (7179) оть рождьства Христова ҂аχоа (1671.)“, и која се данас налази у прашком музеју под бр. 13. (Споменик III. стр. 123.), налази се и тако звани „рачански летопис“, ког је употребио Шафарик 1851, у својим познатим југословенским писменим споменицима (Pamatky drevniho pisemnictvi Jihoslovanuv“, а г. Љуба Стојановић у „Споменику III. стр. 123—129.“ сравнио са Дорпатским и Руварчевим првим.

Исту је стихологију Павле Јосиф Шафарик узео из м. Беочина, јер као што видесмо 1753. налазиле су се у њему две писане стихологије.]; законик српски на мало коло; крмчија на велико коло; акатистар на средње коло; 23 различних српских рукописних књига на велико и мало коло; споменик.

Овај „споменик“, јесте онај у књижевности познат под именом *„беочински споменик“*, који је припадао м. Рачи у Србији, где је и основан. По запису на стр. 88. преписат је исти поменик 7124 (1616) са неког старог поменика. Шафарик је држао, да је исти поменик преписат са најмање 200 година старог поменика, а г. Стојан Новаковић, да су први поменици могли постати најраније при крају XIV. века или у почетку XV. (Гласник XLII. стр. 10.).

О овом поменику има спомена у Вуковом чнику од 1818. стр. XIX., у Шафариковој: eschichte der Serbischen Literatur“ 1865. Праг . 233.

1828. год. налазио се у м. Беочину псал-р, писат 7163 (1654.) у св. Атонској гори по повести и трошком Јеромонаха Теофила, ду-вника светогорског, Висарјона и старца До-теја, за њихов м. Рачу; минеј за месец Ав-ст, писат 7193 (1684.) руком инока Христи-ора јереја, у скиту св. великомученика Геор-ја, у месту Бањи, при манастиру Рачи; минеј месец Децембар, писат 7175 (1667.) истим ристифором у истом скиту, у ком се у то време лазио и његов стриц поменути Теофил, који у је и заповедио да га препише; псалтир писат 150 (1642.) иноком Јаковом рачанским; минеј а месец Март писат Јеротеом Рачанином у Фелд-ару 7207 (1698.), поменути „поменик“, и још ного других књига, на којима није било напи-ано, као на поменутим, да су рачанске, односно ад и где су писане. (Летопис књ. 15. стр. 6—19).

У манастиру Реметици, налази се и данас, ише минеја писатих између 1691—1698. Ми-еј за месец Јуни писат је 1691. као што се ели у запису: „Сїи миней монастира раче храма тáго възнесенїа гá и бгá и спáа нашего Іс. хá и одьписасе вь лѣ̑т ѿ біа ҂зрчд (7199).“

Истом руком писат је и минеј за месец Мај.

Минеј за месец Април, писат је 1698. у елдварцу (у Бачкој) од Јеротеја Рачанина, као то се види из записа: „Бá блгаго блгтїю и iколюбием, вх блдти гá нашег͠о іс хá подѣиствꙋ тго дха, начета бысть сїа книга мѣсечникь пи-атисе лѣто ѿ сзданїа мира ҂зсз мца ноем з ренною рꙋкою много грѣшнаг͠о и хꙋжашаг͠о вх ноцѣ ієродеа ра͠ч вх зѣмли оугрьцѣй оу вѣси ꙋдварꙋ при рѣце дꙋнавꙋ на слꙋжбꙋ монастирꙋ рачи. рамꙋ вхзнесенїа гá бá и спса нашего іс хá. Ѿчьс-оже земля матиже гробь.

Тѣмже млюсе и милсе дѣю чтꙋщимх ю, или еписꙋющимх елика погрѣшенїа вх немх обрещете, кл͠ните ни рꙋгаитесе, неписа аггелх нх рꙋка брѣн-а и грѣшнаа, еще же не малое и скоескꙋдоꙋмїе, врьшижесс тогоже лѣта, сїречь тоеже зиме мца iꙋарїа кг.“

Ова два записа наведосмо овде с тога, што у поменутом Летопису, у ком се налази кратак опис м. Беочина и налазећих се (1828) у њему књига, нема помена о ова два минеја, а то с тога, што су се они и тада налазили у м. Реметици.

Из поменутих записа, а наиме из записа минеја за месец Март (Лет. 15. стр. 8. под бр. 5.) и овде наведеног за месец Април, види се, да је Јеротеј за два месеца и неколико дана преписао један минеј. За први рече: „преписахже за двомечное исчисленіе и и дни“, а у другом вели, да га је започео писати 7. Новембра, а свршио 23. Јануара. Што је овај други мало дуже писао, узрок су свеци у Децембру и Јануару.

Осим ових минеја, налазило се пре неколико година, кад смо били у м. Реметици, и минеји за месец Август, Новембар и још неке друге месеце, и још других црквених књига, што су писате за м. Рачу.

Између осталих Рачана из новијег доба, који су се бавили преписивањем црквених књига, најзнаменитији је Кипријан Рачанин, који је прешао у ћесарију с патријархом Црнојевићем, од ког се налази написат *„Граматик (буквар)“*, писат како мисли г. Стојан Новаковић 1717. у Св. Андрији, у ком је још чист српско-словенски језик.

Исти је Кипријан био учитељ јеромонаху Гаврилу Стефановићу Венцловићу, који је написао између 1725—1745. више дела. О овом Кипријану има спомена у „Историји српске књижевности“ од Стојана Новаковића стр. 182—183., у Гласнику XXXIV. и LXVII., где су наштампане неке његове ствари.

Осим Кипријана, познат је и Јеротеј, који не само да је — као што наведосмо — преписивао црквене књиге, него је он и описао свој пут у Јерусалим 1704. год. (Гласник XXXI. стр. 292 и даље), ког је написао 1721. у м. великој Ремети.

Како Кипријан, тако и Јеротеј Рачанин, као да се нису са осталим Рачанима склонили и настанили у м. Беочину. Кипријан је био општи

спомињу византијски и римски цареви), јер су римски и византијски цареви водили своје порекло од крви цара Константина великог, па су и имали право владавине над земљама, и народима *новим* на римској-византијској територији, са чега су нови народи и стварали генеалогије, да су и они од царске крви.

Наш први краљ вели, да су били велики метежи у српским земљама, а наш први архијепископ вели за Немању: Господ га постави *самодржавнога* господина царствовати свој српској земљи и он створи себи „свата“ грчкога цара Алексиа Комнена. Сродио се дакле, с насљедницима цара Константина. Овога је мало.

За боље разумевање овога навода и самога питања, да наведемо неке сведоџбе из савремених им писаца. Тако је у Collectione di opere inèdite rare (Bologna komagnoli) напечатан староталијански роман, под називом: Réali di Francia Материјал је узет из франачких shansons de Geste. Критичар овога романа Rajno налази, да се извор овога романа налази у три књиге *il libro Fiorovante,* а то је компилација француских историских извора прве половине XIV в. Оно чиме се разликује Reali од Fioravante и од других компилација јесте философско-историјска идеја доведена у везу са династијом Каролинском и генеологијом византијских царева.

Извор ове идеје налази се у генеолошким таблицама, које су налик на таблице у Waticinatium Sibyllae. У Reali пак очуване су доцније, опширније компилације него ли што су у Fioravante.

По Reali Константин велики имао сина Constanzo Fiovo (Flavios), по Fioravante — синовац Константина великог. Fiovo постао француски краљ. Кад он по смрти оца постане римским царем преда свој престо Fiorell-у овај остави престо Fioravant-у, који је имао два сина:

Gisberto и Ottaviano. Gisberto-ов син био Michel, а о́вога опет син Agnol (или Костантин). Agnol имао два сина: Pipino и Leona. Леон постао римски цар, а Pipino — француски краљ.

По Vaticinatio Sibyllae непосредан је прелаз од цара Константина великог на краљеве француске и немачке, чиме се хтела провести *идеја* о непрекидној власти и ***несумњивим правима нових владалаца на власт и самодржавије*** римске територије. И у Reali проведена је иста идеа, јер се каже, да је Пипин, син и насљедник цара Михаила чак и по казивању Јордана Оснабришког Пипин син Карла Мартела узео за жену сестру византијског цара Михаила. Јован Лајденски вели: ad Carolum Pipini filium et imperatoris Grecorum consanguineum . . . et duxit in matrimonio Tebergam sororem michaelis imperatoris Romanorum. Ту је, дакле, јасно изнешена идеја о *праву* и непрекидности власти по крвноме сродству од св. хришћанскога цара Константина.

Иста је идеја изречена у „**Історія вь кратцѣ о срьбьскых цареи**“ о непрекидности идеје царске власти, која је прешла на Немању од Константина великог и потврђује се овим речма: „**Глаголють истинны сьписателие**“ да је Ликиније био Србљин, да реч Србљи долази од града Сера, како је Диоклитијан био Србљин и да су *први* српски владаоци Немање од крви Константина цара и да су за то и постали самодржавни владаоци не по националним принципима, него по њиној царској крви преко Уроша Белог. Тако је по царској крви прешла царска власт на династију Немањску, са чега Доментијан и меће у уста првом српском архиепископу Сави ове речи: „**іако да вѣнулиет брата своиего на кралиевьство по прькомоу отьчьствоу кралиевства ихь, вь нием же и отьць их роди се вь Диоклитии, иеже се зовеť се великоие кралиевство оть прьва.**[1]) А Теодосије монах, наш други писац, вели: **и никто нињ инокольѣнњ вь Срьблїхь** (не) **ѡгосподи се, тьчию отъ племене их** (Немања) отац сину предаје краљевство.“ Народна пак пјесма говорећи о женидби Душана са сестром пјева у пјесми:

„Да се царско не разлази[2]) лице!

Тако се мало по мало развијала свест национална и идеја државна све дотлен, док Немања није отишао у св. гору, сазидао српски Виландар на сред свете горе, тамо премину, по-

[1]) Живот Св. Симеуна и Саве стр. 246. Издање 1865.
[2]) Вукове Народне пјесме стр. 136. год. 1887.

ветио се, постао „Мѵроточац,“ а његов син први архијепископ Савва Светитељ. Тада се јављају два Србина писца од којих један описује Савин земаљски живот у „Поxвали“ а други пише „житіа“ оба угодника божјих.

Писац Поxвали св. Саве (по редакцији троицке лавре 9) овако свршава „Поxвалъ:“ Оба ова светитеља (преподобни Симун и освећени Сава) бране земљу српску од нападања непријатељских и предају српско краљевство од отца синовима: обоица су анђели божији, које Бог шаље у помоћ Србима; они се јављају чак и пред српским полковима, у свом сопственом обличју. Многи су војници казивали, да су својим сопственим очима видели светитеље Симеона и Савву пред убојним дружинама: један у смиреном оделу калуђерском, а други у сјајним ризама светитељским (архијепископском оделу) и чудили се, како су поражавали супостате, који су нападали на српску земљу.“ Житіє — писац казује како је св. Сава зачет по милости божјој, као што се зачео св. Јован Крститељ и творио дела која приличе светитељима.

„Повјестничар“ пак написао је обојици похвале и *службе*, сврх „Поxвали,“ где их упоређује са светитељима библијским и хришћанским, а *житијеписац* описује их као земаљске анђеле.

Та су два писца ударила два темеља српској књижевности: како је у средњем веку била снажнија струја житија и чудотворенија, одржао врх правац житијеписца, а не повјестничара, те се одомаћило у нашој књижевности витијство и многоглаголаније без фактичке садржине.

То су две најлепше српске умотворине: једна је описала јунаке и мудраце земаљске, а друга угоднике и јунаке небеске. И тако су Срби извојевали себи и небо и земљу т. ј. државу.

Тек са овакве тачке гледишта, кад посматрамо два наша велика писца XIII. века, показује се њина права величина и могу се оценити па достојинства.

Као год што генеалози доводе власт државну, по царској крви, од Константина великог тако исто и ова два велика писца доводе власт с неба, а то исто чине и наши љетописци.

У њима се свуда говори: закраљи *се*, за цари *се*, одеспоти *се*, али у исто време сви владаоци српски, бугарски и босански на балканском полуострву јављају се као потомци Немањине крви, као потомка цара Константина и мироточца и божијега угодника.[1]) Немањом и Св. Савом, којима се почињу српски свеци и угодници божји на небу су код Бога и тиме се народ наш у сазнању уједињава у једну целину, коју после толиких векова нису кадри уништити српски противници и супарници. С тога је „*српска вера*“ тако дубоко ухватила корена у српском срцу и животу, да је сваки православни у исто доба тим самим и Србин, па су им и *династије српске* како у старој, тако и у *новој српској историји*. —

I.

Пре Доментијана и Теодосија писали су о Немањи: Првовенчани краљ и први српски архијепископ. Обојица синови Немањини. Наслов „Житіа Немањина“ првовенчаногa краља гласи: **Житїє и жизнь светаго и блаженаго и прѣподобнаго отьца нашего Симеона прѣжде бывшаго наставника и оучитела, господина же и самодръжца отьчьствиꙗ си вьсе Срьбскыиє земле и поморьскыиє.**

Владыко благослови.

Значи да га је написано кад је Сава био архиепископ, зато и вели: „Владико благослови.“

Савино „житїє“ свога отца гласи: **Слово ·а҃· о наслѣдовании светаго манастира сего** (Студенице) **прѣподобнымь отьцемь нашимь и хтиторомь, господиномь Симеономь, и ѡ житии его, каково бысть прѣдь богомь и чловѣкы.**

Отьче благослови.

За благословом обраћа се своме мироточивом отцу и свецу.

Доментијан је написао два житија, која је издао Ђ. Даничић у једној књизи у Београду. 1865. год. и то:

[1]) У издању на грчком језику житија св. Владимира елбасанског вели се, да је син Немањин.

а) **Житїє и жизнь прѣподобьнаго и светаго вь светыхь отьца нашего Симеона бывьшаго Неманѥ прьваго, обновителѧ Срьбьскаго отьчьства, новаго мνротоучьца и велнкаго чоудотворьца. благослови отъчє.**

б) **Житїє и жизнь прѣподобнаго отьца нашего и богоноснаго наставника вьсеѥ Срьбьскыѥземлѥ и поморьскыѥ Архїепископа Савы. отьчє благослови.**

Теодоснїє написао їє „Повѣст“ св. Саве, или иначе: **Житїє и подвизи вь поустыни сь отьцемь и особь хожденїа и отъ чьсти чюдесь сьповѣденїа, иже вь свеѣть отьца нашего Савы, прьваго архїепископа и оучитела Срьбьскаго.** Ову је „**повѣсть или житїє** напечатао Ђ. Даничић 1860 г. Ова **повѣсть** или **житїє** и јесте предмет спора.

Тај спор одпочео се са нађеним преписом (1763 г.) „**Повѣсти**“ који гласи: „**Сїє житїє исписа се вь светѣи Горѣ Афона на скить светопавльскы на Кѥлїи глаголѥмѣи Сотирь повелѣнїемь Свештеноинока Нектарїа їеромонаха, рѹкою же многогрѣшнаго и хоудаго вь иноцѣхь Еνѳимїа расодера, текоущи тогда лѣти бытїа ·,ӟро̃в· отъ спаснаго же вьплъщенїа господа нашего Іосу** — Христа **·,ахѯг· кроугь сльньцу ·д· а лунѣ·ѳ· Ѳамелїа вї· мѣсеца Марта ·л҃а· житїє и подвизи еже вь поустыны сь своимь отъцемь и особь хожденїа и отъ чьсти чюдесь сьповѣданїе иже вь светыихь отьца нашего Саввы прьваго архїепископа и оучитела Срьбьскаго, сказано прѣподобнымь Доментїаномь инокмь и презвитеромь монастыра Хиландарь нарицаемаго, сьписано же Ѳеодосїемь монахомь тогожде монастыра.**“

Прво што у овом запису пада у очи, то је не знање Српског језика „**на скитъ**“ „**на келїи**“, друго дугачко објашњавање, после кога тек долази наслов **житїа**, треће, реч „**Савва**“ са два вједи, и четврта реч „**сказано**“,[1]) што ће од све прилике значити, да је **житїє** Савино већ био написао Доментијан, а ово је **сьписано** (написао) *Теодосије* монах истог манастира Хиландара. Година, кад је писао, досад није нађена.

[1]) т. ј. о коме је већ Дометијан написао житїє.

Ово је овде проста напомена, коју тек критички имамо да претресемо и разсветлимо.

Одкуда зна овај многогрјешни расодер Јевтимије и почему је могао рећи, за ово Теодосијево дело (издање 1860 г.) да је оно „**сказано**“ **Доментїаномь**, а „**сьписано**“ монахом Хиландарским *Теодосијем?*

У предговору изд. Доментијана 1865. г. Даничић вели: Покојни П. Шафарик мислио је, да је једно дело право Доментијаново, а друго да је из Доментијановог начинио калуђер Хиландарац Теодосије. Оно дело, које је Шафарик тако покудио, нема сумња да је *прерађено од првога.* Аки кад је постало? Кога је написао и заслужује ли онакву покуду? Сам га Доментијан није прерадио (што се види из речи истога дела у првој глави). За овим наводи наслов преписивача Јевтимија, из чега изводи да је то урадио Теодосије. У прерађеноме има мање историјских ствари (!), али ипак онаквих рђавих разлика између једног и другог не налазимо какве је налазио Шафарик у Теодосијевом, у коме не налази (него у првом) ни мање духа, ни осећања, ни саме лепоте, него ли у Доментијановом. На неким местима Доментијаново је дјело боље, а на неким опет Теодосијево. У Доментијановом има више о крунисању првовјенчанога краља, него ли у Теодосијевом, у коме има више о расприи између Радослава и Владислава. У Доментијановом нема прекрасног плача Владислава краља на гробу св. Саве у Трнову, који красотом не уступа најљепшим мјестима, којима је могло заслужити право дјело Доментијаново онакву похвалу Шафарика. Не могу да не споменем да Теодосију за његов посао припада **већа** похвала, што је доцније живео.“

Наведене су ове речи пок. Даничића, који је први устао противу мњења Шафарика и доказао, да је Теодосије много пређе живео, него ли како је мислио Шафарик. Ми пак сада морамо се запитати: одкуда је Јевтимије могао рећи за Теодосијеву „**Повѣст**“ св. Саве, да је „**сказана**“ Доментијаном, **сьписана** Теодосјем? Већ сам наговестио, да овакав израз, уметак, који је хтео рећи да је пре Теодосија написао био жи-

в. Саве Доментијан; али и иначе имам ос-
ставити овако питање, јер ме на то побу-
„запис“ на **Житію** св. Симеуна, (списак
библиотеке) напечатан у Monumenta Serbica
шића,[1]) где се вели: „**вь роукотворенинѣмь**
Уроша) **его Стльпѫ живѫщѫ нѣкоемѫ уръницу,.. ïанѫ ïеромонахѫ Христось истины Богь ис- царьствѫен на вѣкы и навѣкь и на нась тымь доухомь обьꙗви емоу житïе прѣ- наго отъца нашего Симеона дѣтелïю све- оуха и того светаго изволенïемь тѣмь пре- но быстъ вь светѣи Горѣ въ монастири лаврѣ царской вь стльпѣ Светаго прѣображенïа спа- ...**

Iема никакве сумње, да је Доментијан до-
д краља Уроша **житïе** Немањино напи-
Првовенчаним краљем и **житïе** Немањино
ано св. Савом, он је по њима изнова пре-
— **прѣписаль житïе** св. Симеона. Доказ је
у томе, што у Доментијана нема ни једног
факта, кога не би било у прва два **житïа.**
ренију Теодисија монаха ми немамо доказа,
н није *знао* за Доментијаново **житïе** св. Саве,
је се односе његове речи мном наведене
ове речи: **прелѣстнѣе житïе вь обилïи,** што
ти доказ, да је Теодосију било извјестно
св. Саве Доментијаново кад овај није био
написао **житïе** св. Симеуна. Према томе
свој смисао израз Јевтимијев Доментијаном
зано,“ а „**сьписано**“ **Ѳеодосиїем мо-**
ь. За спомен Јевтимија расодера, тога худог
гогрешнога Србина, види се, да ту има
неспоразум или да је он имао у рукама
доказ, да је житије **сьписаль** Теодосије, кад
ан *сказао* а други списао живот св. Саве,
с Mon. Mikl. тврди, да је баш Доментијан
исаль“ житије св. Симеуна међутим расодер
тврди, да је монах **Ѳеодосиїе сьписаль** жи-
св. Саве, [издања 1860 г.] онда се морамо
дити, да то питање објаснимо и на чисто
мо, шта је написао Доментијан, шта ли опет
сиїе и ко іе сьписаль житије св. Саве из-
Даничићево 1860 године?

[1]) стр. 49.

Да је оба житија издања Даничићева 1865 год. списао *један* писац, у њему има једна така карактерна реч, која је употребљена како у житију св. Саве, тако и у житију св. Симеуна, да је довољно ње једне да је оба **житïа** *писао један* веома побожни и благочастиви **житïеписаць.** На стр. 5 житија св. Симеуна стоји **вьсприемти прѣсьвршеноую благодѣть**“ (то је у житију св. Симеона) а на стр. 345. житија св. Саве (исто књиге) стоји: „**посла юмоу богь прѣсавршеноу молитвоу его и то харизма юмоу бысть та книга.**“ Поред ове једне исте речи, коју ненаилазимо у његових савременика, имамо још једну реч двапут употребљену писцем оба житија издања Даничићева 1865 године, коју је писац узео из „*творенија монаха Теодосија*“, „**Агрипьниꙗ**“ и употребљена је двапут (стр. 187). Да је пак ово житие св. Саве (издање 1865 г.) умотвор јеромонаха Доментијана најбоље се види из овога навода (стр. 172): **И великь канонь уставивь себѣ** (св. Сава), **и юлико прѣбыту**[1]) **прѣдрьжавь и** (тај канон и правила), **и тако оуставитьь канонь тоу хотештомоу жити. по томоуждє правилу повелѣвь тѣмьждє образомь дрьжати пѣтиꙗ дьневьнаꙗ и ноштьнаꙗ. вь дьни жє великаєго и благовѣрьнаго кирь Стефана кралꙗ оуроша, вьноука светаго Симеона, вь тоиждє келии тьждє канонь прѣдржештоу нѣкоюмоу уръньцоу и юромонахоу Доментиꙗноу, сєго светаго житию доухомь светыимь назнаменова сє, и тѣмь прописано бысть.**“ (стр. 172). То се говори о Доментијану кад је живио у сихастарији св. Саве у Карејама да је *назнаменовао* **житïе** св. Саве. По уставу св. Саве, монах, који се настани у његовој келији, ту мора остати до своје смрти. Дометијан ту није остао, што се види из тога факта, јер кад је писао **житïе** св. Симеона, то је радио у **стльпѫ Спасову.** И та промена места има своје значење, кад се упореди са **повелѣнïемь** Теодосију да напише „**повѣсть св. Саве.**“

У разсветљавању ових питања, може да се објасни писање **житïа** св. Саве издања 1860 г. и може

[1]) т. ј. (Колико је времена ту провео).

нам припомоћи, књига, моје библиотеке, коју сам добио у жупи Сиринићској, у Шари планини, у цркви св. Богородице у селу Драјчићима. То је препис рукописања и препис XIV в. издања Дан. 1860., у тврдим корицама и кожом онако обложенен, како се укоричавају црквене књиге. Дугачка 8 с. м. а широка 6 с. м. Унутра у књизи има житије св. Саве и службе св. Сави и св. Симеону са похвалама. При крају књиге (нема последњи листова) црвеним мастилом написано: „**Ѳеѡдосїє недостоини поюте отьче Сꙋ̈меѡне.**“ иницијали су црвеним словима.

> **Ѳеѕвита, рьвениємь стоудныє єрьсы потрѣбиль єси. сь нимьже вь Христоу** (не може да се прочитају три речи) **помысли и потрѣбити моли се дрьзновено вьсхвалити те богоносны и триблаженыи.**

> **Єгда сиꙗнїємь прѣсвѣтыє троице прѣподобны отьче ѡзари се и єрсы мракь тоу ѿставивь, люди своє вьзвель єси ѿтъ тьмы невѣдѣниꙗ вь свѣтоу богоразꙋмиꙗ Сумеѡне богоносне и приснoблажене.**

> **О боѕѣ вѣрою изьгналь єси Єретическоє шатание низложиль, рогь вѣрьнихь црькве вьзнесль єси. Христа ѡтьцоу сина єдиносоущнаа, и доухоу равьноучьсьноу троицоу нераздѣльноую вь єдино божьствѣ люди своє чисти научиль єси.**

> **Б̊ Добротою благодати прѣоукрашена богодарованнаа ѡтьче слово пльтию ꙗвльше се єси, за благосрьдїє, неизреченнымь же наче оума же и слова благословенна сина родила єси прѣбыв дѣвою по рождьствѣ нескврьннаа. Канонь дроуг светаго Симеонона вь неиже ѽ мꙋ̈роизлитии** (нема даље.)

Читава друга половина ове књиге, то су службе св. Сави и св. Симеону, кратка биографија св. Саве. а на стр. 414: **Аще когда небываєтъ великаа вечерниꙗ, на агрипны поємь канѡнь обыць спасо Христоу и светомꙋ Сꙋ̈меѡноу и Савѣ творенїє Ѳеѡдосїа монаха.** Дакле је заиста Теодосије монах написао како св. Симеону, тако и св. Сави[1]) службе. Доментијан реч „**агрипны агрипины**“ (бденије) из служаба тих узео је, што је знак, да је Теодосије ове пре Доментијана био написао.

У овој рукописној књизи, има свега 509 страница, а „**повѣсть**“ св. Сави свршава се на стр. 398. За овим фали (исечено неколико листа), па онда иду службе св. Сави и св. Симеону. А на преднапоследњој страници има овакав запис (црвеним словима): **Ѳеодосиіє недостоиний пою те отче Сꙋ̈меѡне**“, Пред овим записом вели се: **кромѣ ірмоса имы̑ стиховь ·л̑г̑· (33), иже зачела сиџє глашають вьвꙋпꙋсꙋџє:** И заиста у **Ѳеѡдосїє недостоиний поюте ѿче Сꙋ̇меѡне** има 33 писмена, а то је доказ, да је још до краја књиге било 33 стихире, од којих се свака почињала са иницијалом по реду ових 33 писмена, као што се заиста прва стихира почиње са **Ѳ**; друга са **Є**, трећа са **О**, четврта са **Д**. и т. д. недостаје још 29 стихира до краја књиге.

По списку Троицке руске Лавре,[2]) ова **повѣсть** св. Саве свршава се доношењем св. Саве у Милешево, где у сну светитељ заповеда некоме старцу, да његово **тѣло цѣло** изнесу на **видѣние** и **поклонєниє**, па се додају две закључне похвале, као и у овоме моме препису: **Быше же и посихь многаа чюдеса сосѣниєниємь ст҃аго дꙋха отъ светыихь мощеи ст҃аго, многаꙗ исцѣлениꙗ многиымин недоугы̑ болещїимь и до ныня вѣрою приходещїимь подаваютъ и отъчьство же своє, ѡба коупно, Сꙋ̈меѡнь, глаголю прѣподобнїи и к'сеѿсвѣщены Сава вь Богоу молитвами срьпскою землю ꙋтврьждають и отъ нашеьтвїꙗ противныхь вьзбраниꙗюще сьблюдаютъ и никтоже инь иновлѣньнь вь срьблїихь ѡгосподи се, тьчию ѿтъ плємена ихь ѡтьць си-**

---

[1]) Књижевни радови Н. Дучића. књ. 2. стр. 234. вели да у париској библиотеци под надписом: „Slave. 21·“ има србуља, из које наводи наслов исписан црвеним словима: „**На агрипни канонь обць спасоу Христоую и ст҃огомоу Сумеѡноу и Савѣ Ѳеодосиа монаха**·“

[2]) „**Житіє преподобнаго и богоноснаго отца нашего Саввы І-Архіепископа Сербскаго.** Издање четвертое. Атонског руског пантелеимоновског манастира. 1894 г. Москва. Цена 25 коп. (један динар).

ноу и синь синоу кралевьство прѣдаю ще.

Ꙗвлають же се и прѣдь пльковы срьпскыхь скуптрїи вь видѣнїи ѡбраза ихь божїи Аггелы на помощь вь бранехь молитвами ихь оть Бога посилаемїи ꙗко многымь оть воиньствоующїихь глаголати: видѣхωмь светаго Сумеωна и светаго Саву прѣдь нами вь пльку на конїихь ꙗздещїихь, иового убо вь смѣренна, иноучьска ωдѣана, вового же вь свѣтаа светителльска оукрашена, многыхь же противныхь, иже на отъчьство ихь, на срьпьскою землю подьдвигьшихь се молитвами вь Богоу посрамленїи обратише, нѣкыихь же и до коньца низложьше оубыше.[1])

Тим се свршава ова **„повѣсть“** у препису Троицког руског манастира, а даље иду похвале обојима светитељима, као и у овоме моме рукопису.

Г. В. Јагић (Starine кн. V. 8—21.) у *„критичким додатцима“* казује, како је у Петрограду, у публичној библиотеци нашао у збирци Гиљфердинга, два преписа житија св. Саве:

Први је рукопис дело Јеромонаха Доментијана сасвим сличан са житијем св. Саве издања Даничићева 1865 године. Јагић је изложио све наслове, који се подударају са издањем Даничићевим од 1865 г.

Други је рукопис препис од 1526 г. преписао **„попь Дмитрь по заповѣсти игумена Германа вь манастирѹ Сопоканахь.“** Тај препис упоредио је г. Јагић са издањем Даничића од 1860 г. живота св. Саве. И наводи из овог другог рукописа ово место: **даждь намь по твоеи милости** (благости) **прижити еще чедо мужьскы поль, иже боудеть оутѣшеніе доуши нашеи и наслѣдникь тобою нашее дрьжави и жьзль старостїи нашеи, на негоже роуцѣ вьзложьша поучїевѣ и ωбѣщнїе ти овѣти вьздаевѣ** и т. д. нашао да се тај рукопис петроградски са штампаним 1860 г. *„подпуно слажу“* тако да није било потребе исто ни бележити.“ [2])

За овим наводи из истог рукописа петроградског још један пример, а у Даничићевом издању од 1860 г. (стр. 216), који се почиње овако:

Бывше же по сихь и т. д. што смо мало пре напоменули и подпуно се слаже са издањем г. Даничића 1860 г.

Тако се исто мој рукопис подпуно слаже са издањем Даничићевим од 1860 г. Као што се налазе и похвале како св. Симеону, тако и св. Сави. Те се похвале почињу са ређањем чудеса од којих су изсечени неколико листа, а и Јагић вели над похвалама стоји овакав наслов: **Тогожде Θеодосїа монаха похвала светихь и преподобныхь отьць нашихь Сумеωна и Савы оучителю срьпьскою.„**

На тај начин **„житїе“** св. Саве штампано Даничићем 1860 г. јесте **„твореннїе Θеодосиіа монаха.“**

Ја ћу овде нешто више рећи о моме рукопису, из чега ћемо се још боље увјерити, да је писац живота св. Саве издања Даничићева 1860. заиста монах **Θеодосніе**.

Текст живота Савиног зове се не **„житїе“**, него се зове **„Повѣст:“** **„Еже по силѣ поучинаемь Повѣсть.** и т. д. што су доцније преписивачи назвали га **„житиїемь“**, то је просто из неразликовања **„повѣсти“** од **житїа**. Реч пак **„Повѣсть“** потпуно одговара речи *„Историја св. Саве.“* У моме је, дакле, рукопису, не само **повѣсть** св. Саве, него су ту похвале св. Сави и св. Симеону са службама обојима српским светитељима.

Дакле може се смело рећи, да је **„твореннїе Θеодосніево повѣст св. Саве“** од рођења до његовог преноса моштију у Милешово и постављање њигових моштију у цркви пред олтарем и помагање Србима не само за живота, него и по одласку на онај свет.

У издању Даничићевом ништа се не говори да ли су са житијем биле и службе, што да је било, то би споменуо издавалац. Даничић вели, да је фалио један лист у издању 1860 г. који је он по рукопису дворске бечке библиотеке (бр. 62) печатао у издању 1865. у предговору стр. XVIII и XIX.

Овде ћу напоменути, да сам сравнио мој рукопис с издањем Даничића (1860.) и нашао сам ове разлике:

[1]) Деспот Михаило и Стрезимир.
[2]) Starine. V. стр. 12.

Издање Данич. 1860. страна	у моме рукопису.
103. **Нѣкоторыи оубѣ стрѣзь**	**Етерь оубо Стрѣзь.**
144. **вь оутрѣи же** · · ·	**к'сѫтрие же**
157. **да не нѣчто** · · ·	**да не что постраждемь.**
„ **вѣсть** · · · · · · ·	**вьсѣхь во**
„ **мандiи** · · · · · · ·	**мантiи**
„ **вешти ꙗ** · · · · ·	**вещи ꙗвѣ**
„ **ѿ них же** · · · · · ·	**оть нихь же**
163. **не оумрьть краль** · ·	**не оумреть во краль**
167. **вь оутрѣи же дьнь се светыимь патрiархом**	(не треба да дође реч за) **патрiархом,** него: **оть тоуда еть се вь оутре.**
170. **Теталiи** · · · · · · ·	**Тесалiи**
роусинь родом · · ·	**роусинь хромь.**
219. **и што моужь врьве** ·	**и оть моужь врьве.**

Мој рукопис је важан још у томе обзиру што се из њега види, како су били веома рђави и непоуздани преписивачи. Ево у чему је ствар. цео рукопис писат је једном руком и то од почетка до листа 191 закључно. Онда иде 20 листа писаних другом руком, а на 283 страни у наоколо текста опет оном првом руком стоји забележено ово: **„братiа простите ми, понеже своею рѹкою не писахь сихь ·е҃· (5) тетрагь. Вы же вашимь разоумомь болѣе исправите, а не кльните.“** Речи **„вашиме разоумомь** упућују на почетак **Повѣсти**, јер се **повѣст** почиње: **Разоума** и т. д.

Писац је текста прочитао тих пет тетрађи друкчијом руком писаних и ту у тексту исправио све речи, које је нашао да су погрешно преписане.

Преписивач: страна	Писац (поправио):
250. **сьлоуѕами** · · · ·	**сь сльзами**
мало ниже додао реч	**сь симь**
264. **вь вїи** пребрисао	**вь вын**
265. **вьдне** · · · · · ·	**дьнь**
266. Има доста поправака,	него је највећа нпр.
Недоугь да ѡблнчить ним ѡ возѣ · · ·	**да облнчить ныiи ѿ возѣ**
или: **вы вась** · · · ·	**вь в'ась**
„ **много** · · · · · · ·	**мною**
„ **вьселенной** · · · ·	**вьселеннѣ**
„ **во моуздемь** · · · ·	**вь мыслемь**
„ **чьсннти же** · · ·	**чьстнымь же**
„ **преклание** · · · · ·	**покланꙗемь се**
ѡносещиа · · · · ·	**отьносещаго ихь**
„ **и авие подикнте се** ·	**и авие подвигше се**
„ **пли** · · · · · · · ·	**пакы**
(изостављена реч) ·	**отьвращеть се**
„ „ · ·	**послоушьствѹеть**
(замрљана) · · · · ·	**и правы**

Од стр. 318. иде рука писца, који је испочетка почео писати па до краја књиге куда долазе похвалне, службе св. Сави и св. Симеону, а при крају иницали стихира (црвеним мастилом) склапају име **Ѳеодосiе.**

Црвеним словима стоје написане су и ове речи: **аще когда не бываеть велика вечерь, из агрипины поемь канонь ѡбщь спасоу Христоу и светомоу Сѷмеѡноу и Савѣ. Творенiе Ѳеѡдосiа монаха по г҃ стьих.**

Да би се видела разлика између причања **Ѳеодосиеве Повѣсти** (из 1860.) и **Житiа** (из 1865) Доментијанова наводим место које је значајно за оба писца.

Теодосије (из. 1860).

на стр. 200 а 101. издања и на страни мога рукописа 363:

По отьшествiи же царевѣ болѣзнию обьеть быкь светы, разоумѣ своѣ вь богоу позванiе и призвавь оученикы своꙗ и вьса светаа же и чьстнаа, ꙗже вь Палестинѣ и вь Сирiи, вь Егѷптѣ же и вь Вавилонѣ, вь Асiи и вь Константинѣ градѣ искоупование сьбраль вѣ чьстные свештенства одежде, и свѣштники златокованны каменiемь и ви-

Доментијан (изд. 1865.)

По отьшьствии же царевѣ приложи се емоу болѣзнь крѣпька; богоумьнымь же расоужденiемь расписа и вьсе светые потрѣбы црьковные сьбраные вь светыихь странахь иеросалимьскыихь и расписавь благословение вьсѣмь чедомь своимь и благословивь вьса чеда своꙗ и сьродьникы своѥ и богопрѣданноѥ емоу стадо людии и землю своего отьчьства, и сь светымь благословениемь и сь светыими потрѣбами отьсла оученикы своѥ

мь оукрашены и проѵее сасоуды црькокные,
тїи же скетыихь много, сїи кьса расписавь и
рхїепископїю, дроугаꙗ же и кь Стоуденицоу
сти покелѣкь, мир же и благословенїе Клади-
ꙋ кралю и своего прѣстола намѣстникꙋ блаже-
оу Арсенїю архїепископоу и кьсеи ꙁемли лю-
скоихь писанїемь дарокавь. И тако своѥ оу-
кы кь срькьскоую ꙁемлю отьпоустивь, самь
ь малыми оставь. Дасть же и кь патрїархїю
рскоую скештеные ѵьстныѥ одежде и книгы
ѡкованны и скештникы каменїемь и бисеромь
ашенїи и проѵее сьсоуды црькокные, ѥже и
ѣниꙗ кь ѵьсть божїеи црькви и кь кьспоми-
: скетаго стоеть сьблюдаема и ништїхь же
лиѣ оуштедрикь, ꙗко ниѵесоже оу себе ѡста-
оу, нь кьса отьдакшоу и льгкоу оть всего кь
одоу оуготокившоу се, похвалꙗше же бога
прошенїе ѥго испльникша, и кь тоуждїихь
ахь доухь его приети хотешта. Прїидеже кь
оу блаженный Їѡакимь патрїархь и кидѣвь его
ь сьмрьти и коньѵнаꙗ дыхающта глагола кь
оу: Аште келиши болѣꙁнь твою цароу кьꙁкѣ-
ь? Скетыи же много молить глаголѥ: не кь
дь келикь симь владыко скетыи вьдаждь мене.
остивое паѵе сьмною сьткоривь, и самь кь
отьидеши келию, и не дѣи мене кь тишинѣ
ь свои кь господоу отьдати. Молиткꙋ же и
еднѥе о господи цѣлованїе дроугь дроугоу по-
ша, и тако патрїарх кь своꙗ си отиде. Кь
оунощтию же кьскрьсенїа дьне недели оскита-
и прѣѵьстныихь и скетыихь и животкорештихь
токѣхь таинь скетыи приѵестивь се, глагола,
и присно глаголаше: „Слава Богоу о ксемь.“
їе ꙗко се нѣкые иꙁдавна любимиѥ
едьше сьликостквьникы (вршњаци) имѣе,
ль быкь доухомь божїихь ангель кь ѥмоу
ьсткїе симь оукѣракише се веселїемь свѣтль
цемь несказанно ꙗвлꙗше се и симь ѵистотоу
е своѥ иꙁвѣстьткоквавше и тако до коньца
го благодаре бога кь роуцѣ его прѣдасть до-
свою.

Теодосије.

прѣдь собою и расправи кьсе, и кьꙁкрьже на го-
спода пеѵаль свою. и кельми болештоу прѣоске-
штенномоу, и готовештоу се кь отьхожденню и
богоѡтца Давида пророуьсткоу поуть кьсприѥмь
и сь радостию кьпиꙗше: ѥгда дасть се достоꙗ-
ние господьниѥ, и сынове мьꙁда плода троуднаго
соуда: идѣже ѥгда отькрьсты оѵесы сь страхомь
рииштоуштимь анꙁгеломь и сь говѣниѥмь слоу-
жештимь и апостоломь сѣдштимь на прѣстолѣхь
келиѵьствиꙗ своѥго, Христось ꙗвить се любеш-
тимь ѥго, иꙁвольникомь своимь, ѥже иꙁволи себѣ
достоины соуште и о дароу отьплаштениꙗ радо-
вати се наѵьноу, ѥже и симь просвѣштенм кь
сиѥмь послѣдьниѥмь дьни своѥмь богомысльным
раꙁоумомь поꙁнаваше обьштаго соуда послѣдни
дьнь кь ниѥмь же кьꙁданиѥ боудеть комоуждо по
ѵислоу добрыхь дѣтѣлии оть нелицемѣрьнааго соу-
диѥ праведьноѥ кьꙁданиѥ; и того ѵаѥ прилѣжьно
проꙁрѣ доухомь светымь и раꙁоумѣ поꙁкание лю-
бителꙗ своѥго, ѥго же оть многыихь лѣть и дьнии
ѵаꙗль бѣ; и преселити се хотѣ на прѣнебесьнаꙗ
села желаѥмаго хоте видѣти и гонимаго пости-
гноути, и сь нимь кь ѥдинѣнии быти бесь коньца
кь кькы аминь. Дьнви же соуботьноу миноукшоу
и наити недельны приспѣкьши, и кьскрьсениꙗ дьнь
оꙁарꙗюшти, и сьвеѵера многыимь ѵасомь миноук-
шимь и кь полоуноштию приближающтимь
се, повелѣ прѣоскештеньым оуѵеникомь своимь
рекь: Ѵеда и братиѥ поѵинѣте понѣ да и мало
прѣдьложить вы напрѣдь вештьше потроуждениѥ.
Распри же бывьши кь тѣлѣ прѣоскештенаго, ѥсь-
тьство ꙁемельноѥ потеже кь своѥи матици ꙁемли,
и вельми отежьѵа; а доушевьноѥ ѥстьство паѵе
кьꙁможе и приѥ силоу и крѣпость и кьꙁвоѥва кь
небесьнимь, раꙁоумѣвь своѥго владыкы скороѥ
пришьствиѥ и светыи всегда готовь на молиткоу
и по обыѵаю прѣсвѣтлаго кьскрьсениꙗ праꙁдьнь —
ство хоте прославити полоуноштии ѵаѥ пришьствиѥ
жениха небесьнаго, паѵе прилѣжьно обрати се на
молиткоу, кьпиѥ кьсѣмь оумомь и кьсѣми ѵоувь-
ствы доушевьными пророуьскымь гласом кьꙁапихь
кь пеѵали моѥи кь господоу богоу моѥмоу и го-
споди оуслыши молиткоу мою и кьпль мои кь тебѣ
да приидеть; и неотькрати лица твоѥго оть мене,
кьньже дьнь тоужоу, приклони кѣ мнѣ оухо твоѥ

и скоро оуслыши ме; иде ꙗко исчеꙁоше ꙗко дымь дьниѥ мои, и кости моѥ сьметоше се ꙁѣло, и оуны вь мнѣ доухь мои, и срьдьце моѥ сьмете се вь мнѣ, и остави ме сила моꙗ; и вьꙁдѣхь вь тебѣ роуцѣ мои, и доуша моꙗ ꙗко ꙁемлꙗ беꙁводьна желаѥть твоѥго помилованиꙗ, и скоро оуслиши ме, Господи, ськоньча се доухь мои, и не отьврати лица твоѥго оть мене, и иꙁьми ме оть врагь моихь, Господи, вь тебѣ прибѣгох и доухь твои благы наставить ме на ꙁемлю правоу, имени твоѥго ради Господи, оживиши ме по правьдѣ твоѥи иꙁведи оть печали доушоу мою и милостю твоѥ потрѣби врагы моѥ, и погоуби вьсѣсьтоужающте доуши моѥи, ꙗко аꙁь рабь твои ѥ҆смь, оуслыши ме правьдою твоѥю и невьниди вь соудь сь рабомь твоимь, ꙗко неоправьдить се прѣдь тобою вьсакь живы; и иꙁведи ись тьмьнице доушоу мою исповѣдати се имени твоѥмоу. И тако приближи се вь коньцоу житиꙗ. И се вьсеблагыи господь обѣштавыи се послоушати истиною приꙁивающтиих ѥго, и скоро обрѣтаѥ се близь скрьбештиихь и рекыи нельжьными оусты своими: приꙁови ме и оуслишоу те; и се приидохь; и рече: Радоу се рабе мои, истинѣ любителю. Светыи же огласи се, и слиша светыи и сладькыи гласъ глаголющть: благыи рабе мои и вѣрьныи, се ꙁоветь те доухь светыи; приди, оусьни и почини, да приммеши вьꙁданиꙗ моꙗ обѣштана тебѣ и вьсѣмь любештиимь ме, вѣчьнаꙗ блага, ихьже око не видѣ, ни оухо не слыша, ни на срьдьце чловѣкоу не вьꙁидоше, ꙗже оуготовах ти ꙁа прѣмногыѥ троуды твоѥ ѥже троуди се послѣдоуѥ свѣтыимь пророкомь и апостоломь и моученикомь и вьсѣмь прѣподобьныимь, раꙁличьниими подвиги своими вьсечиныихь испльниvь; того ради блажень ѥси, и паметь твоꙗ прѣсвѣтлаа вьродь и родь; того ради вь прѣнебесьныихь сьлюбовию вьдворивши се, идѣже свѣть прѣсветлыи сиꙗѥть и покоиште твоѥ оукрашено ти ѥсть и оукрашено раꙁличьнымь красотами троудь твоихь. И вьсеобычьнымь приходомь вь полоуноштиѥ господеви приходештоу вь рабоу своѥмоу. И тако нѣкы имь благыимь обычаѥм иꙁиде света доуша ѥго и не оста своѥѥ матице нь господеви прилѣписе давидовьскы кающоуии: прильпе доуша моꙗ по тебѣ, мене же приѥть десь-

ница твоя. И аггелы благыми приета бысть и самѣмь господемь вь радостемь вѣчьнымь прѣставлена бысть; и сь господемь порадовавьсе радостию оною неизреченною, и по глаголоу господьню: радости его никьтоже невьзметь оть него; и сь ангельскыми лики и сьврьстами апостольскыми и сь блажеными доухы вь славѣ ведома висть прѣдь человѣколюбивые лица творьца своего; и за прѣмногые троуды свое обрѣте его, блага и прѣмилосрьда и прѣвеликыи свѣть сьподоби се видѣти, идѣже велици патриярси и отьци отьцемь Аврамь и Исакь и Іаковь и идеже прѣмоудрыихь пророкь лици, идеже блажени доуси апостольскаго числа, идеже безь числа аньгелвскыих силь, сѣ тѣми сьподоби его вьседрьжитель Господь безь коньца радовати се вь вьсе вѣкы. аминь.

Доментијан.

Из овога упоређења јасно се види, да Теодосије писац **„Повѣсти“** приповиједа јасно, тачно
ецизно:

Теодосије казује (1860 издање):
Како је дошао архијепископ Сава у Трново
олео се. распоредио свете ствари и свете
ри и свете мошти по српским манастирима,
о највише ствари у Жичу и Студеницу, по-
благослов краљу Владиславу и своме „На-
ику“ арх. Арсенију и благослов целом на-
и то испратио по ученицима, а код њега
стало мало; како је цар Асењ отишао у лов,
му је у очи недеље дошао патриарх Јоаким
ао га да јави цару за његову болест, како
Сава одбио и Јоакиму рекао, да га и он
и у миру и тишини, како се причестио св.
шћем, како му изненадно дошли (из Србије)
и вршњаци, чему се нарочито обрадовао,
је био весео у њином друштву и како је
орио своју узречицу, коју је имао обичај
отац му говорити: „Слава Богу о всемь
вему хвала Богу) и како био весео у кругу
милих вршњака и у том расположењу
о душу у божије руке. То је тако природно,
као да очима гледамо тога великога Ср-
и на смрти.

(Издање 1865) Доментијан је у своме причању тако та факта претрпао цитатима св. Писма, да се читаоцу вијају мисли по небесима са апостолима, св. отцима, па чак и мученицима, каквим заиста није био царевић — први српски архијепископ, како се борила душа са телом, како се молио Сава, а заборавио да наведе манастире, којима је послао Сава мошти и свете утвари, па је заборавио да наведе да се Сава причестио и заборавио да наведе свагдашњу Савину изреку и најпосле сбркао тако своје причање, да се незна време ни кад је издануо, а види га на небесима са свима патриарсима почињући од Аврама до Апостела и Анђела. Овако причање то је агиобиографија, али се њоме не може служити историја. Овде су споменута испретурано она факта, која је у **повѣсти** написао Теѳдосије, а то је доказ да је Теодосије написао самостално **повѣсть** св. Саве онако како је у ствари живио светитељ. У Доментијана житију св. Саве нема ничега новога из живота земаљскога светитеља, али зато има многоглаголанија и грчкога витијства сувише много, да се историк не сме ослонити на његова факта ако их не нађе

ѡаꙁа их божии аггели на помощь въ бранехъ, лıтвами ихъ оть Бога посылаѥмїи ꙗко многимь ь вонисть ихъ глаголати: „видехомь светаго Сѵмеона и светаго Савоу прѣдь намїи въ Полькоу коньнихъ ѣздещиихъ и ового оубо въ смѣренна оуьска облеуена одеждою, ового же въ светлаа етительска оукрашенна, многыхъ же противнихъ, ке на отьуество ихь на срьпскоую ꙁемль поигьшихъ се молитвами въ Богоу посрамлѥнїи ратише нѣкыихъ, нѣкыхъ же и до коньца ниꙁьлоше, оубише.“

Повѣсть (житїе) писано једном руком, па мах даље стоји: **Тогожде Ѳеодосиꙗ мохѧ похвала светыихъ и прѣподобныихъ отьць шихъ Сѷмеона и Савыи оуѵителю Срьбьскою.** Ог овога мњење је Јагића, да је текст „**по...сти**“ св. Саве издања 1860 г. дјело Теодосиво, као што су и Теодосијеве и похвале „**на онцоу**“ светитеља.

И у моме рукопису ова се иста похвала лази и још их има две три подобне. Г. Јагић навео неке:

Оть сихъ хвалныихъ светихъ и въ богоу иꙁдниихъ моужь соуть сїи отьци наши, ихьже надисанїѥм слова вьмѣнихомь, прѣподобнїи Сѷсонь глаголю и всеосвѧщенни Сава иже ныиѧ ами хвалими и оубо сицевимь въ правьдоу дити се и достоино сихьоублажити, ꙁа не и они повѣци подобовьрѣднїи намь бивше нь ѵе нась бога вьꙁлюбише.

О Симеону овако почиње: **Нь оубо прѣпоенаго отьца нашего Сѵмеона, ꙗко оть испрьва[1]) ииль вив'шеи и лѣть дльгихь отьстоꙗемь, ꙗже еда вь мїроу житїа его всехь исавленїи его сказатїи, нь ꙗко же оть житїа о проѵитающе раꙁоумѣхомь, иже поещен того ꙗко прѣбогатое сровище и приѵестїе отьѵе намь ѵедомь его сайїемь оставише.... нѣцїи[2]) же и ви-**

[1]) Ово је место узето из житија Немањина писаног пр... краљем, који вели: **Азь... вьспытаны нмь Стѣфань, сего све... ...поди (оца) своѥго рождьство..... аще несоущоу ми тьгда ...щоу бывьшихь ѥже ѡ рождьствѣ ѥго** и т. д.

[2]) Дакле Теодосије је не само прочитао оно, што је о ...ањи писано, него познавао неке, који су Немању лично знали ...ђели....

девше ꙁнаете ѥже и наѵе нашего вьсноглаголанїа.... реѵи „вѵера и дьньсь“ тврде да није прошло много времена по смрти оба светитеља. Похвала **Сѵмеоноу** свршава се овим речма:

И сїа ѕво тако, ꙗже о отьци нашемь прѣподобнемь Сѵмеонѣ. Послѣди же еже о нѥмь вькоупѣ слово да пождить реда. Прїидемь же ныиѣ вь сего по пльти сынꙋ (т. ј. св. Савви у моме рукопису види мало даље), **по доухоу же светомꙋ отьцоу и обрещемь и сего оть добра рода[1]) плодь иꙁещьнь....** [ово речи свршетка прве главе издања Даничићева 1860 г. из „**Повѣсти**“.]

Још ћу навести неколико похвала св. Сави из мога рукописа:

стихира 29:

Сѣѵенома прѣсеѵено быстъ море ѵрьмное и вльна ми ꙗже питѣѥма исьше глыбина, таже коупьно безьороужнымь бывши прѣшьствиѥ и вьсеорꙋжнымь гробь. Пѣсьнь же богоу красна вьспѣваше се: славно бо прослави се.

Вьнегда вьꙁовемь иꙁбави ни гнѣва своѥго вльнии оуставлꙗе, не прѣдаждь нась неѵьстивыми погльщеномь быти, да не рекоуть: гдѥ ѥстъ Христось богь ихь соуѥтьнь работаѥ ѥмоу.

Много ꙗко вь Христоу имоуще дрьꙁновенїе оть бѣдь житеискыихь молимь се и оть сѣтїи враꙁныихь нась иꙁбавите облъгѵающе бреме грѣхь нашихь молитвами Сѵмеоне богоносне и Саво свѧщенне.

Канонь светаго Савы ѥмоуже ꙁаѵело (иницијали) **сию слогоу съвръшаѥть.**

Савоу похвалити раꙁоума боже мои дароуи ми.[2])

Гредете людїе поѥмь пѣсьнь Христоу Богоу. Свѣтъ отъ свѣта Христе боже, отъ отъца прѣжде вѣкь рождь се искони сїи сь отъцемь и сь доухомь, мракь[3]) дꙋше моѥѥ отьгнавь оꙁари поуть мои молю се, ꙗко да вьꙁ-

[1]) т. ј. опет св. Савва.

[2]) На другом месту вели: Теодосије: **поюте оче симеоне.**

[3]) Издање 1860. Теодосија **....подати ми свѣта зароу юже мракь доуше и оума очистив си,...** стр. 1.

могоу пѣти твоюго оугодника Савоу Свеще-нилго.

Аще и уловѣкьсы отьуе юстественомь аггльскы на земли пожиль юси, деснаго изь юности поутьюмь се цѣломѫдріа раунтель бывь доуха светаго унстою обытелище Сако всесвещенне юви се и т. д.

Кь моудрости главизноу страхь божіи вьзлю-бивь и т. д.

Оуслыша Євва прьвомилосты уьстьна и т. д.

Втори канон св. Савы вьнюмьже ѡ уюдотворенїи юго.

....На гороу разоума добродѣлнии вьзшьдь вь уювьствьнѣижегорѣ Афона дрѫгаго юко Исака подобно самаго себе вьзвель юси идеже вьсесъжежения овуе срьдьце своюмысльно пожрьль юси.

Паулово наслажденние и апостолово прнюмын и т. д.

Савоу сь Сыномь прѣзрѣвьша тлѣюноую, божьствьные ва вѣкы сподобиста се идѣже ныню о нась молита се. и т. д.

За овим долазе стихире **мурониланию.**

После ових похвала навешћемо из г. Јагића „Нов доказ — вели он да је Теодосије живео у XIII в. могли би смо наћи и у овим речма о св. Сави, како је **мощи** свога отца донео у отачбину, па даље иде: (**И вь своюе присно се отьуьство) юже вса и до ныню светими єго молитвами сьхранюема иегнбающа прѣбивають** (а ово значи да је писано после смрти Немање, а за живота св. Саве).....

[После похвале св. Саве наставља хвалити обоицу]: **Се оубо ѡсобь когождо светихь отьць нашихь сказахомь, юко нехоуждьше соущь светихь древнихь житїємь..**[1]**) и ѡбьщьно же пакын и вькоупь похвалити тьщїм се.... нь уюждѫ се и како похвалити не вѣмь**"....

„Из речи које ћу навести — вели Јагић, могли би смо изводити, да је Теодосије позван био.... *од отаца светогораца,* да се састави овај панегирик (похвалу), јер се вели: **нь ми юкоже**

[1]) Ово се говори у **повѣсти** Теодосија у првој глави.

юсть достоино похвалитїи непостизающе и ниихь словесь юко не искоусьни восиѫти хотехомь, обауе вашими молитвами оунов вь сїа поиѫдихомь се.

„Још ове речы: **оть многоѡбразнаго редиаго ихь вь богоу житїа юко оть раз и благооуханиихь цвѣтовь вѣнцѣ похвалы з сихь вѣнуаньмь и испо ѣдаиїємь дель добро ниихь хвалюнїа юко сьставимь**[1]**) рекоуще** (а били извори из којих је Теодосије црпе

.....„даље: **вольша и Тита прьвѣе и шаго послѣдїи Диоклитїи ювиста се юко ла не зазорно вась нарицаемь** (Уптћује на рођења Немањина)..... **и звозїи вси иже многыхь вашихь благодѣюнїи насищ'ше и ныню насищающе се и еже кто аще ут вѣе оть вась**[2]**) прїемь и ныню вай емлю, вьзвѣстить намь и обьщьно с дьньсь сьбрав'ше вою о сихь да вьсхва нь и пришьствїємь светихь ваших щеи земли людеи вашихь благо єс и просвѣти се и цркви ваше красать се датанвы и благоухани сихь имоуще..... гро шїихь свѣтаїихь и уюдоденсть вьнихь покла се любовїю цѣлоуємь....** (на крају писац вели): „**мене соуща**[3]**) аще и и моиыи з строкава**[4]**) и лишанка**" *препоручује штити оба светитеља.*"

Због свега овога г. Јагић ставља Тео у XIII век, а не у XIV.

У Хљудовскомь рукопису похвале с меуну и Савви, стоји: **вашеа вѣтви р нась царьствовати благоѣьстно зтв ита и на сѫпротивыа юзыки побѣдѫ оть Христа испросища**[5]**)**"....

[1]) И заиста се у похвалама Савви користио „кр чијем" Дометијановим, јер за себе вели да је „**вьсиеж**

[2]) Био тако рећи савременик. т. ј. Од њих пр ховину **пищоу**, а сада се он њима обраћа: **прьчѣ оть** јице) **приемь а ныиы — вамїа приюмлю** и т. д.

[3]) Да није био од оних деветорице, који су ост Саву по смрти очиној?

[4]) Ова реч као да хоће да напомене одлазак ка св. Горе. Дали и он није био у том броју?

[5]) Овако говори човек који је познавао оба све

Још ћу навести једно место из кога ће се
дети да је писац **„Поквсти“** (издање 1860 г.)
іста Теодосије:

**Благоуьстїа истинные проповѣдникы и црькви
ѣсветлые звѣзды**[1]) **Сумеона прьваго вѣрѣ
борника, Савоу же истиннаго оучителю и слоу-
телю еѵ҃вангевїю сказателю христовихь свеще-
іхь таинь, ѡбою пѣсньными похвалныими поуьтѣмь.
и бо паче сольнца вьсиюша вь вѣрѣ и тврьди и
ю лоучами ѕуениемь вь нощи невѣдѣнию соу-
їнхь вьзведоше. Сїи бо плѣвелы злоуьстїа ис-
ьзавше, благоуьстїемь вьзрастише людеи своихь
говьзоують**[2]) **правовѣрнемь. Сїе бо лозѣ ис-
инаго винограда, иже гроздь зрѣль истин-
ую вѣроу на стльбахь чедь своихь носеще.
о же вѣрнии адоуще вь веселїю сьтыцѣмь се
олеще се: Сумеоне богоносне, Саво свещене
ьньскаа похвало и оудобрѣние, пастырие и оу-
теление прьвопастыра и оучетелю Христа молите
оушамь нашимь подадите велию милость.**

Још ово: **Миродрьжанїа и мирьскыихь кра-
оть, ѥко синю льстеща ѡставивь и вь Афона
оустыни сь сыномь веселивь се, идѣже словес-
ие си стадо сьбравши, имь же всесвѣтла свѣтил-
ка ѥвиста се, смѣрѣнїемь предьходеща, и сїних
освѣщающа, тѣмь же сь любовїю вьсхвалюще
лнчаемь исходьноую всесветоую память молеще
богоносиаа отьца Сава, симеоне..... иже вь
стыихь отьца нашего Сумеона срьпѣскаго, но-
го мироточьца, сице глаголють вькупь сѫще:
Ѳеодосїе недостоинии тою те ѿче
умеоне.**

Дакле известно је, да је Теодосије написао
хвале и службе св. Сави и св. Симеуну;

Известно је, да су у службу и похвале
ине унешене речи из његове **поввсти** о св.
ави **„добрь родь, плодь,.. нь оть лозы
роздь“**;

Да је писано (издање 1860) управо у XIII
еку, налази се доказ одмах у првој глави или
у почетку књиге: **зѣло желанно еже сихь писати
и чистѣе поучитати** (т. ј. читати), **ѥко высотоу
стоеще одоушевлениые стльпы на житїа ихь
зрѣти“... архиепископа Савы... вь Повѣсть пре-
дьлагаю слышештимь, не оть слышанїа тькмо сїа
приемь, нь оть чьстныихь егооученикь, иже сь
нимь сьпостникь и страннчьсттвїа сьпоут-
никь и хожденїа сьтроудникь, иже ѥко
прѣбогатое скровиште или причестїе отьчее иже
по нихь много стадоу писаниенихь оста-
више.....**

**Тїи саиспосници Савини, сьпоут-
ници и сьтрудници“** били су вршњаци
растковн, па су или с њиме отишли, или се
на њега угледали и доцније отишли у св.
Гору. И то су били његови *саиспосници*, *сапут-
ници* и *сатрудници* нису били од њега млађи
годинама. И нема сумње, да је то било при-
јатно Савиним родитељима, да њиног сина оп-
кољавају његови вршњаци. Кад се и Немања
закулуђерио, нема сумње, да су и многи ње-
гови присни с њиме отишли у св. Гору, какав
је био на пр. Методије, који је био старији од
св. Саве, па је несумљиво било у животу сто-
љетних стараца, чему се не може нико чудити.
По смрти св. Симеона десет српских хиланда-
раца напустили су св. Гору и св. Савва остао
са мало братства, ну чврста његова воља све
је преодолела и опет српско братство прикупила,
што се види из његовог разговора с царем Ни-
кејским као што је на пр. Иларио Јеромонах,
ког је св. Сава послао из св. Горе, те присут-
ствовао при повторном мироточењу Симеоновом
у Студеници. Или на пр. Сава цару Теодору
говори: немамо свога архијепископа, па нека
цар нареди да **единаго оть братїи мнихь** патриарх
посвети за архијепископа наше земље. Цар од-
говори: **видѣти хошту егоже глаголеши братию и
ако благоволи бог душн моіоі зѣло бо таковомоу
достоить быти. — Вьси** (значи било их више)
**да прїидоуть и о кога Бог нареди да се допадне
твоіоі души,** твои ће ти анђео указати. Пред цара
дођу сва **„братїа“**; он им рече: свети отци и
браћа твоја, сви су часни и свети, него **толики**

[1]) Слово ѕ. Тај глас није био у грчкој азбуци, ѕ-ло су
нашли и створили писци азбуке кирилске, да изразе глас, који
и данас може чути у Старој Србији, али и којим се хоће да
рази: дзц ѕвѣздо на пр. дзцездо, налик на инглеско t h e.
И дан дањи тако изговарају ѕ у Старој Србији и Маке-
нији. У нас веле: ѕ појела з.

[2]) *коловођач* = прваци.

сань вишнне и апостолске катедре не вь инмь ꙁѣло довѣрлїꙋ се.....

Ето то су били вршњаци и суврменици св. Саве. Суврменици Немањини отпутовали к својим очевима при крају XII или у почетку XIII.

Суврменици Савини посвршавали су до половине XIII века или најдаље у трећој четвртини XIII века, а кад се узму на ум сви изрази, које смо навели у похвалама и стихирама, онда необходно морамо признати, да је служба Симеону и Сави постала веома брзо после њине смрти, према чему морамо уврстити Теодосија у број писаца или суврменика св. Саве, који су га наџивили тек у сваком случају у број писаца XIII. в. и то старијега по годинама од Доментијана.

Штета је што није очуван крај **повѣсти** и служба св. Симеуну у моме рукопису, али се надамо да ће се пронаћи још који читав препис и у њему завршетак, где ће бити забележена и година кад је писана **„повѣсть“: „Творенїе Теодосїа монаха.“**

Из приступа овога дела јасно се види, да је Теодосије написао **„Повѣсть“**, према чему сматрамо, да је садашњи наслов у нашем препису доцнији додатак, кад је одржао врх правац писања Доментијанов агиобиографија.

Наслов мога рукописа *црвеним словима* стоји овако:

Житїе и подвиꙁи вь поустины сь отьцемь (*а пре* **отьца?**) **и особь** (доцнија путовања) **хожденїа и оть усты ꙋюдесь сьповѣданїе иже вь светїихь ѿца нашего Савы, прьвааго архїепископа и оучителя Срьбьскааго.**

Црним мастилом стоји додато: **Сьписано прѣподобнымь Доментїаномь їеромонахомь монастыра Хиландарь нарицаемааго. отче благослови.**

Расодер пак Јевтимије вели: **сьписано Теодосїемь монахомь.**

Одкуда је то дошло, да се и ово **„житїе“** приписие Доментијану, видићемо даље.

Овде ћемо рећи неколико речи о Доментијановом писању само толико, да је он био веома препунен читањем житија хришћанских, које је водило борбу с „јазичеством“ па се износе св. Симеуну и св. Сави такви противници, као да су то били „јазичници“. При опису Савине смрти, Доментијан је употребио једну реч из које би се могло извести, да је он читао службе Теодосијеве[1]) о св. Сави на име: он вели за св. Саву **„расповедникь“** утвари и мошти прикупљене у своме путовању, јер даље о томе ништа не говори, како је распоредио те скупоцене утвари и мошти, прескаче долазак савиних врињака и обичајну узречицу св. Саве, а опширно збори о Савиној души на небу.

Још је карактернија разлика између **повѣсти** Теодосијеве и житија Доментијанова у причању о смрти Првовенчанога краља.

По **„Повѣти“** ви у Сави видите правог једноупотребног брата краљева, како на коњу хити своме брату, како плаче, приступа братњеву телу, грли га, меће му руке у недра на срце и, кад су сви плакали и вајкали се, како је умро *краљ* Сава рекне: не плачите и ућутите *краљ* неумире, него ако је умро, онда је умро Стеван, али *краљ* неумире le *roi* mort — vive le *roi*! И како је краљ дошао себи или кад се убедио да је Стефан умро он проглашава краљем Радослава!

У Доментијана о томе се сасвим друкчије казује и то је казивање претрпано библијским текстовима и молитвама, да се сама ствар не види. Па тако је свуда: Теодосије казује **„повѣсть“** просто и природно, а Доментијан свуда ствар тако претрпава текстовима и молитвама, да се добија сасвим друкчији појам о току ствари. Нигде не видиш лични труд и дела, него видиш вољу божију, а читалац је само посматралац воље божије као кад се посматра на бини чудеснa представа.

Како стоји **„повѣсть“** према Доментијановом **житїю** Савином и Немањином, исто тако стоје и умотвори Немањиних синова према труду Доментијановом изузев похвале првог краља своме оцу. Савва о своме отцу пише: „слово а҃.“ и Теодосије у **житїю** Савином вели „слово“ а пише

---

[1]) Теодосије није могао узети из Доментијана онога, чега тамо није било на пр. наименовање ствари, које шаље у Студеницу, које у Жичу, и т. д. Таква факта показује човека, који их сам знао и видео.

юкѣсть". Казујући какав је био живот Нема-
ıи пред „**Богомь** и пред људма" и управо писац „**Повѣсти**" узео податке о Немањином животу Савиног „*а. Слова*" о Немањи онако кратко ко је то био написао Сава. Доментијан је ео податке из описа Немање првог српског ала и још их више текстовима заплео и пре-
ıао.

Да најпре прегледамо све до сада познате дписе, да их објаснимо историјским догађајима фактима одпочињући са кратким пролошким итијама св. Сава, које се налази у моме ру-
шису, па после да завршимо ову расправу.

а). Из онога дела житија св. Саве, који си наслов: „**Творенıє Теѡдосиꙗ монаха,**" кратка ографија св. Саве гласи:

„**Сего оуво блаженьнаго и светителıємь сь-
ѣстольнаго, светаго и прѣподбьнаго отьца на-
го Савы житиıє сиıє бѣше: Бысть оуво благо-
дноу и праковѣрьноу родителю сынь и любимь ло ныа. И изъмлада вьзлюби бога к'сѣмь срьдь-
мь и всьєю доушєю своєю и єуангельскы глась слышавь глаголющь: иже ѡставить отьца или ьтерь и вьса красна мира сего сторицєю при-
єть и жизнь вѣчную наслѣдить. Оставль оуво ьца своєго и матерь и вьса красна мира сего вьзмь крьсть послѣдова Христоу и бѣжа вь стоую Гороу и вьшьдь вь монтырь светыє и ьславныє богородице рѣкомыи Ватопедь прием ты мнишьском образъ. Трудолюбивоє єго жи-
є кто исповѣсть, иже троудивь се добрѣ пощ-
иıємь, бдѣниıємь, молитвами, ꙗко прѣвьзити тїємь аггельскимь все монахы соущеє вь мѣстѣ мь. Єгоже видѣвь богь, иже вьса провидѣ и дыи, хотѣ вьсѣмь спасти се и вь разомь ис-
ныи прїити, божественымь посѣщенїємь и бла-
датию светаго доуха раждегь се, иже не себе динаго на высотоу вьзведь доволь бѣ, нь со-
ю поуть и родителıєма своима показавь и тѣ привести вь добродѣтели аггельскаго житїа, вьз-
дь хотѣ посѣтити и видѣти отьчьство си, слы-
ше бо ꙗко соуть, ꙗко овьце неимоуще па-
ыра. Господоу богоу поспѣшьствоующоу ємоу, ы єго прѣмногыми светительскаго и алıєвьскаго освештенїа, земли отьчьствиꙗ єго сподобисе полоучити. И слыша о нıємь вьселıєньскыи патрїархь Маноуиль. Сїаше бо вь мирѣ ꙗко Сльньце и добродѣтели ради єго постави єго архїепис-
копа вьсеıє срьбьскыıє земле и вьроученноє ємоу стадо пасти добрѣ и єпископы постави и вь свꙗ-
щенными и мнишьскыи чинь оумноживь. Архїепис-
копїю сьзыдавь оукраси вьсачьскыми добротами.**

**И паки оставивь вьса и шьствовавь вь Їе-
роусалимь поклонити се гробоу Господню и вь-
сѣмь мѣстомь. Таже и вь Синаи желанїа по-
лоучивь богь бо рабомь испльнꙗєть вьса прошенїа ихь, ꙗкоже и семоу светомоу желааше бо и мо-
лꙗше се вь туждеи странѣ приєти коньць жи-
тиа сего, ꙗкоже и бысть. Дошьдь Трьнова и вь царьскыихь полатахь прѣдасть доухь свои госпо-
девы, єгоже вьзлюби. Честноє тѣло єго положено бысть вь гробѣ. Многоуже времеnoу миноувшоу боголюбивaa єго чеда земле отьчьствїа єго сь вьсакимь оусрьдиıємь дошьдш обрѣтоше и цѣло и никакоже разьдроушено любьзно вьсприємше оть земльнихь ꙗдрь и принесоше ıє сь всакою честїю вь землю отьчьствїа своєго и дѣже ныиꙗ лежить того молитвами боже помилоуи нась ꙗко чловѣколюбьць.**"

У овоме краткоме житију, које је написано по житију св. Саве издање 1865 г. важна су два факта, да је народ био без свога пастира, да је он дао земљи Архијепископство, краљевство и освећење земље. И Доментијан вели, да је минуло „*много времена*", па га пренели у Србију, да је био цел и неповређен, али је житїє и сувише кратко безфактично као и средњевековна житија. А што је важно ово једино „**житїє**" тврди, да је Мануило патријарх цариградски водио неке преговоре са Србијом, да је слушао за св. Саву и позвао га, да га за архијепископи.

б) Покојни Ђ. Даничић после наведеног записа бечке библиотеке, у коме се наводи запис издања **житїа** Савиног 1860 г., где је речено: „**сказано прѣподобнымь Доментїаномь инокомь и прѣзвитером манастира хиландара, сьписаноже Ѳеодосїем минхом тогожде монастира**" вели: „налазимо, дакле, и онога који прерадио и онога, ко је **житїє** Савино **сьписао** (написао) Писац Тео-

досија), а то допушта мислити, да је то дјело постало још прије и да је тај Теодосије живео још прије. Од оба поменута рукописа **много** је старији онај што сам га штампао 1860 г. По писму и правопису може се држати, да је писан у XV. в. по језику мислим да ваља *тврдо држати*, да је дело још *старије*, па у том рукопису само је препис, и да му је писац Теодосије и ако се именује у најстаријем рукопису.“

Тако је Даничић дошао до уверења, да је Теодосије живео у XIV. веку. Ну ми ћемо поћи још даље, па се запитати: *Зар је служба св. Сави и светом Симеону постала, тако доцне т. ј. XIV. века?* Ми налазимо у Доментијана, да је записан у свеце св. Симеун на годину дана после смрти: **„Написаше юго вь редь светыихь великыхь и прѣподобьныихь отьць, паче и чудотворьца и поклонише се юмоу ꙗко и вьсѣмь светыимь, богомь прославлюномоу на небеси и на земли и светоу и божьствьноу литоургию сьвршьвьше. Сьтворише праздьньство светомоу Симеоноу новомоу миротоучьцоу, и приложише юго кь светомоу Сѵмеоноу богопримимьцоу, ꙗко праздновати има вь юдинь дьнь обьште праздьньство. И благословише богоносьнаго отьца нашего кирь Савоу написати юмоу канонь и стихире и чудотворению юго. Онь светыи написавь и пакы благослови нась оучение своїє тѣмь же благословениюмь и по врѣмени не рѫзлучи се оть богоноснаго соупруга своюго**[1]).“

Кад се прочита из описа св. Саве, биографије Немањине[2]) глава 7. 8. 9 и 10. где се описује боловање и смрт монаха Симеона, па се сравни са описом тога истог догађаја Теодосија[3]) монаха, сваки ће се уверити, да је Теодосије био савременик св. Саве и да је боље познавао тај догађај, него ли Доментијан. Нарочито обраћамо пажњу на страницу 60 и 61-у где се вели: **„Испрьва сказахомь великоу любавь колико желаніє имѣаше светыи, еже оть вьсѣхь оупраздинити се и вь юдинении мльчаливо сѣдѣти, нь вьзбранюнь бист игоуменомь, паче же богомь ради юности юго. По сихь же отьчее пришьствиє оудрьжа юго и еже послоужити старости єго, кь симь же и хожденїа кь цaрьствоуюштимь и попеченїа о сьставлюнии манастьира.....**

Свети Сава вели, у биографији свога оца: **азь грѣшный положих блаженое тѣло вь новѣмь гробѣ, ꙗкоже ми бѣ повелѣль и исьпльнихь заповѣдь єго. Сьвькоупльшим се множьствоу чрьньць неотпоустихь ихь даже до .Ѳ· дьне на вьсакь дьнь творещіє емоу слоужбу....**

„Обаче вьса о возѣ добрѣ монастырскаꙗ оустровь и игумена поставивь, спасеніємь братїє пешти се и отьца добрѣ кь богоу достигша видѣвь и проводивь и оть вьсѣхь ослабоу получивь (значи противници отишли) **мѣсто вь мѣстѣ рекошѣмь Кареꙗ изредно обрѣть, водами оудобраюмо плодосными дрѣвы оукрашаемо, и сие коупивь оть прота, мльчанїю себѣ келїю сьтвораеть и црькова светаго и прѣподобнаго отьца Савы ѥроусалимскаго сьздавь и многыихь отрѣксе и трими довлить се** (само три остало) **хотештихь црькови оурставь исполькати, самь же сьумльствоуіє вь келїи, пѣнїємь и молитвами оть вьсѣхь кь богоу оупражнашесе, понавлюеть юностьные троуды, скоудно житїє и жестоучаише паче прьваго прїемлюеть, пощеніємь и бдѣнїємь, колѣнокладеніємь же и ноштныими стоꙗнїи вышьши бываеть, вьса ꙗже имь прьваа забвеннаа кь прѣдниимь прострьтїємь, оумиленїа же и танꙗа и обꙗвленнаа вьздыханиꙗ и сльзнихь єго источникь лише по достоанїю и по соущьствоу скажемь**[1]).....

Даље овако говори о смрти Немањиноj (стр. 95 рукописа): **Сьсйми помощию и сыноу своюмоу богомоудромоу Савѣ. И тако отьпоущаеть когождо их вь кюлию, заповѣдавь имь: никомоу же ихь кь нюмоу до оутрѣ неприходити, бѣ бо нощь оуже. И абїю вь послѣдиюи старости внезапьно юноше скы оть одра вьстаюеть и ꙗко нѣкыихь благородныихь или свѣтлыихь и высокыихь оть цaра прїити ожидає веселою доушею, свѣтлыимь и светыимь англьскыимь образомь оукрасивь се. И тако светыихь и прѣчистыихь и бесьмрьтныихь и животво-**

¹) Дом. 1865. стр. 89.
²) Ж. С. Симеона написано св. Савом стр 8.
³) Теодосија стр. 55—58.

³) *Значи да је пре писао службе Немањи и Сави и тек доцније написао* „повѣсть“

рещїихь страшныихь и ѹжасныихь таинь приобщивь се: „Слава богоу о всѣхь,“ рекь.

По сихь мало ꙗко ѹловѣкь огнѣмь сьмрти ѥестьвныѥ обьѥь бывь, любомоу же сиоу, еже послѣднѣе и отьуї слоужбѣ, оусрьдно подвызаюштꙋ се (за ту ноћ цео псалтир прочитао), **инокомь же вьныма вьнити сподоблѥть, нь ѥдинь единаго оувѣщаваѥть и благодарныѥ молитвы кь богоу вьспоминаѥть глаголати.**

Дню же осьвтшоу, вь црькокны притворь вьносить и҆. И беше позорь оумилѥнь вранааго смѣрениꙗ видѣти еже иногда высокь бывь и на златыихь и меккыихь вьзлегаѥ ꙗко единꙋ оть послѣдныихь нищихь, на единои и рогозинѣ лежаше мꙋжь послѣдниꙗ дыхаѥ. Братїамь же опьстоупльшемь и плащющемь отѣ уа҃ (часа?) миленїа. Едва вьзмогь прѣподобии и вьздвигь роукоу помаваѥть оу тишиню быти. И бѣше свѣтиломь лицемь ꙗвьлꙗе се и весело зра кь прѣуьстномоу образоу Христовоу и кь прѣуистои ѥго матеры и ꙗко сь нѣкыми дроугыми поѥ видѣꙗше се, разоумѣти же никомоу же можаше. Вь коньце же фалма достигь, ꙗсно се глаголѥть: всакое дихание да хвалить господа. И тако разꙋмно всѣмь бысть ꙗко сь аггелы, аггельскоую пѣсьнь и вь коньць житїа богоу поꙗше прѣподобнїи и вьтомоу по онои аггильскои пѣсни, дроугаа не сподоблꙗѥт се провѣщати, на образь же Христовь свѣтло зрѣ и ꙗко вь роуцѣ его доушоу прѣдьлагаѥ ꙗвлꙗше се. И се ꙗко нѣкыихь доброволеьныихь аромать вьздоухь испольнꙗше се, ꙗко всѣмь соущїим стоѥщемь дивати се недоумѣномоу и неизреуенномоу таковомоу благоуханїю. И тако сладьцѣ ꙋспе свеᴛы старьць, прѣдавь доушоу свою Христоу Богоу, егоже пауе всѣхь вьзлюбы. Припадаѥтьже лѥбьзны сынь на всеуьстноѥ лице отьца и т. д. И тако сь вьсею братїею свѣщe многы вьжегоше и т. д. било опело и сарањивање у мраморни гроб у цркви Хилендару, па даље се вели: **дьни҆ же памети**[1]) **его светыѥ отьслоужникь** и т. д. За овим казује, како је Савином уједињењу стао на пут игуман пре, а после му дошао отац, те није могао своју жељу испунити; како је отишао на оно место, где му било у Цариграду речено за сокровиште **„сь свонмь оуuенникомь,“** мало **копьноувше** ископали благо, које Сава подели на четворо, па што му није било дозвољено због **„везьгодныѥ ради юности“** и због **попеунниꙗ о сьставиѥнїи монастыра.“** Он купи на Карејама **землю оть Прота за „мальуальницу,“** где подигне цркву св. Сави Јерусалимском, па вели: **„И многыхь отьрек се трьми довлїитсе, хотѣщїихь црьковны оуставь испльнꙗти** т. ј. Кад је Сава завео строг устав, уредио манастир и поставио игумана, нађу се увређени 9 калуђера и архимандрит Методије,[1]) оставе манастир и остане св. Сава само са три калуђера, који су пристали да извршују оуставь. То су били калуђери, који су дошли с Немањом, а њима се придружили и други и отишли у Србију. Од све прилике, да је у овом броју био и писац. Сава ипак одржи манастир, што је најзначајније то је ово:

Кад се навршила година, Сава позва проту и духовнике и рекне им: **азь, отьuе, по своѥмоу ꙗзыкꙋ сь всѣми своими братїами вьсхождоу оутрьнꙗꙗ славословїа на пирогоу сьврьшити, ты же отьuе свтыи сь всѣми своими зде вь великои црькви оутрьнꙗꙗ пѣнїа ѡ памети подобна оу гроба отьца моѥго отьпоите и молите се о покои его....** И кад се извршило мироточење из гроба св. Симеона **послѣ** јутрење и божије службе **„проть сь всѣми игоумени и старци и сь всѣми пришьдьшими благословише: Житїе прѣподобнаго писанїемь памети оставити и сь светыими праздновати.**

На овако решење прота и свију игумана и стараца св. Горе одговорио је син монаха Симеона, Сава, написав: *„Слово·а·“*[2]) Из овога је „слова“ као и из биографије Немањине написане његовим другим сином *„краљем“*, Теодосије позајмио факта и обукао их у стихире.

Из ових је синовљих биографија о Немањи, Доментијан позајмио фактичну страну житија Не-

---

[1]) Треба упоредити ово са описом Доментијановим стр. 75—80. из чега ће се видети да Доментијан није био присутан кад је умро Немања. Теодосије је био присутан како се види из овога описа.

[1]) Срп. кр. акад. Споменик (другог разреда) стр. 45. 1898 године.

[2]) Раматку Шафарика изд. Иречека.

мањиног и развукао их и снабдео текстовима, а Теодосије обукао у стихире.

Ове речи Теодосијеве (издање 1860 г.): **Разоума за ние нищетою одрьжнмь оть оубогаго дома оума моюго ниуесоже имы, мко подобноу вашего достоинства прѣдложити трапезоу соущоу словесе аггельскыю нищє, вась, присные рабы богатаго владыкы и бога, ω отьци молити подвизаю. .....И азь вашемоу повелѣнїю отьуьскомоу повиноук се, ныню хвалимаго вьсеблажелнаго Савы житїє, иже вь свѣтеи горѣ Аѳона постывшаго се, последиже бывша прьваго архїепископа и оуучителю срьбьскаго вь Повѣсть прѣдьлагаю....** да напише **житїє** Савино, а у овом случају од Теодосија су захтевали, да напише **повѣсть** о Сави првом архијепископу. Кои је заиста ту **повѣсть** написао и предложио о мужу *„Слово“* (као и Сава о своме оцу) **не несоуштал**[1]) **ω нюм сьписающте, ...пауе же соущихь лицє едва изьмснити вьзможемь....**

Из самога овога житија видимо, да је Теодосије потпуно и самостално написао о Сави **Повѣсть.**

Сведочба је расодера Јефтимија верна, да је ово Савино **житїє** написао Теодосије, о чему је „сказано“ у анђелском **житїю** Доментијановом.

Да завршим овај део исписом из рукописа моје библиетеке, која ће јасно потврдити, да је Теодосије био старији од Доментијана и да је био, може се рећи, вршњак св. Саве.

Пошто је казао, како се покоје молити св. Симеона мироточивог у Студеници, додаје, да је из Трнова св. Сава пренешен и погребен у Милошеву, да се појавио и захтевао, да његове мошти не држе у гробу, већ да их поставе у цркви и онда се обраћа у молитви обојици да сачувају Србију **оть вьсакаго находа и всакаго оскрьблѣнию молитвами спасаита.**

„Вьмы — вели, оуво мако много безаконныих наших дѣль скврьнами вась ωскрьблмюще, оуиилы творимь нь не неωставита нась, неѾринита, не мкотоужденодныхь нас бо ωтреуете се, вашего бо ждрѣвию достаниїе[3]) **есмы, и оуже Ѿ бога дѣломѣрїа вашего. И не таимь еже ω нась многыю трьды и поты ваше благопохвалмюемь и проповѣдаюемь, еже ω нась благосьдѣмнїи вашыхь: Православїа вѣроу, Ѿ юресы свобожденїю, истинною крьщенїю, црькъвамь вьздвиженїю стль вельлѣпотоу цьрьскоие вѣнцемь оукрашениие, людии(хь) оузаконениие, вь покаянию наууенїю, инокых сьбранїю, нище питѣнїа,**[1]) **сирыхь милованїю вь животѣ и по сьмрьти уюдеса дивна. Прѣдьстательство вь богоу, молитвами и вь бранѣхь пособїє отѣуьскоие благоутробїє и присноую милость.**

„Всѣх благыхь ваших, еже ω нась и вь нась бывшихь незабытливїи быхωмь ни бѫдемь. Требоуюм же пакы присноу помощь и благодать и застоуплюениие ваше, просимь ω нась мольбоу и ходатанство и припадающе молимь се не прѣстаита молитвоу творити уловѣколюбьцоу богоу ω стадѣ вашемь, егоже Ѿ доуше вьзлюбисте. Ѿ нюм же даже и до смрьти подвизасте се, мко да избавим се Ѿ тьмы грѣховныхь страстеи и всакого ωдрьжанїа лоукавыхь бѣсь и Ѿ[2]) **моужь крьве и льсти, и мко же вь маловрѣменнѣмь и прѣльстнѣмь семь житїи, доиде же сь нами наставлающе**[3]) **нась бѣсте вьωбоихь и сьблюще, вьдоушевныхь, глаголюемь и тѣлесныхь пауе жениым мко оу Христа соуще Ѿ нась вь нюмоу молити се мко да вь мирѣ и тихости покаянием житїє наше поживше и по коннуинѣ своеи, милостива и оувѣтлыва того ωбрѣщемь и вь дьнь страшнаго соуда вьзданию доброотьвѣтьны и благоотьдатливь намь боудеть, того бо юсмы тварь, и томоу живемь и юсмы и развѣ того бога не познахωмь. Ємуже подобюеть всака слава хвала же и величие, уьсть и поклонянїє коупно сь отьцемь и все светымь доухом нынѣ и присно и вь вѣкы вѣкωмь, аминь.**

У моме рукопису даље нема, изсечена два листа).

[1]) Ово преворевање невога.

[2]) У издању 1860 г. стоји **вашего ждрѣвны** а треба: **вашего ждрѣвию дѣ...**

[1]) т. ј. св. Сава прикупио иноке

[2]) У издању 1876 год. стоји: *и што*, а у моме рукопису **и оть.**

[3]) Писац овога житија запамтио је Немању и био савременик св. Саве, кад су обоица с њиме били *духовно и телесно.*

Доментиановo житиıє св. Симеуна.

Овај запис почиње се онако исто као и ʒапись житија св. Саве:

Кь имє отьца и сына и светаагo духа. Кь. лѣто ≠ѕ҃ѱ҃о҃в҃[1]) вь царьство благовѣрьнаагo цара грьчьскаагo кирь Михаила Палеолога вь третиıє лѣто, ıєгда прѣıє Цариградь оть латинь, и царьствоующоу ıємоу вьстоучьными ʒемлıами и ʒападьными, а нашемоу господиноу вьнаукоу светаагo Симеона, а прьвовѣнчанаагo кралıа кирь Стефана младѣишемоу сыну ıєго вь вьсеи братии ıєго, ıакоже дѣдоу ıєго Немани бывьшоу младѣишемоу вь братии своıєи, нь того молитвами и нарокомь ıєго светымь прѣвольшемоу и прѣвысокомоу кралю Стефану оурошоу, и по благословению светаагo Симеона прѣстоль дѣдинь и отьчинь и самодржавьно владычесьствоующоу ıємоу вьсѣми срьбьскыми ʒемлıами и поморьскыми, а прѣосвештенаагo прьвагo арьхиıєпископа кирь Саввы прѣстолу прѣдрьжештоумоу также вьноукоу светагo Симеона, прѣосвештеномоу вьторомоу кирь Савѣ, а третиıємоу архиıєпископоу срьбьскихь ʒемель, при блаженѣмь и прѣподобьнѣмь отьци нашемь светогорьстѣмь проте кирь Арьсении, и присветѣмь и прѣподобнѣмь отьци нашемь кирь Ієвьстатии, игоумену Хиландарьскые лавры, вь дьни же тѣхь светыхь моужии и по лѣтѣхь многѣхь племене светаагo Симеона третиıємоу родоу старѣıющоу[2]) се, а четвртомоу вь конильство вьстоупаıющоу, благовѣрьномоу же кралю нашемоу сь вьсѣми сими прѣдьресеными и монастырь Светыıє Горы прѣдрьжаштоу и прилежьно подвиʒаıющоу се о ıємь и недостатькы родитель своихь испльнıаıє[3]), и выше великаагo монастира вь горѣ сьʒда стльпь, идѣже живеть посѣтитель доушь светыихь отьць[4]) живоуштиихь вь светомь мѣстѣ томь, и вь дьни же того боголюбиваагo христолюбьца ʒа великоıє благодарениıє ıєго и ʒа любовь ıєго юже имаше кь Христу богоу и кь прѣчистѣи ıєго матери и кь светыимь родителıємь ıєго, вь роукотворенѣмь ıєго стльпоу и жиоуштоу нѣкоıємоу чрьнацоу, Прѣдрьжештоу моу доуховноıє правило светыихь отьць живоуштиихь вь светомь монастири томь, прѣосвештенаагo прьваагo кирь Савы, послѣдниıємоу оученикоу, иıєромонаху Доментиıаноу, Христось истиньныи богь испрьва царьствоуıєи вь вѣкы и на вѣкы и на нась прѣсветыимь доухомь своимь обьıави ıємоу житиıє прѣподобьнаагo отьца нашего Симеона, и дѣтелıю светаагo доуха, и того светаагo иʒволıєниıємь тѣмь прописано бысть вь светѣи Горѣ, а вь мѣстѣ рекомѣмь Хиландара вь стльпоу прѣображениıа сьпасова, и господемь богомь и прѣчистою ıєго материю и молитвами светаагo и прѣподобнаагo отьца нашего Симеуна, сиıа книга посьлана бысть ıємоу на благословениıє оть светыıє Горы вь срьбьскоую ʒемлю, Господоу нашемоу Иисоу Христоу слава чьсть и бесначелиıє вь бесконьчьныıє вѣкы, аминь.

У monumenta Serbica Миклошића[1]) из бечке библиотеке мало иначе написан овај пети ʒапись на име почиње се:

Кь царьство благовѣрнаго цара грьчьскаго кurь Михаила Палеолога, егда прѣıє Цариградь оть латинь, и царьствоующоу ıємоу вьстоучными странами и ʒападними, а нашемоу господину, вьноукоу светаго Сумеона и прьвовѣнчаного кралıа Стефана младѣишомоу сыну его вь всеи братии своеи, нь того молитвами и благословениıємь светымь прѣволшемоу и прѣвисокомоу кралю Стефаноу Оурошоу и по благословению светаго Сумеона прѣдрьжещу емоу прѣстоль дѣдовь и отьчинь, самодрьжавно владычьствующу емоу высѣми срьбьскыми ʒемлıами и поморьскыми, и прѣосвещеннаго прьваго архиепископа Савы прѣдрьжещому прѣстоль также вьноуку светаго Сумеона прѣосвященнаго втораго Савѣ, третиıєму же архиепископу срьбьскыхь ʒемль, при блаженнѣмь и преподобнѣмь отьци нащемь протѣ светогорьцѣмь кurь Арсению и при прѣподобнѣмь отьци нашемь кurь Еустаѳии, игумену хилендарскые лавры, къ дни же тѣхь светьихь моужии и по лѣтѣхь многѣхь племенѣ светаго Сумеона, третиıємоу[2]) роду състарѣющу се, а четврьтому вь конильство въступающу, благовѣрномуже кралю нашему съ

¹) (т. ј. 1264.)

²) Први род — Немања, други род — Првовенчани трећи род његови синови. Четврти род — Милутин и Драгутин.

³) Прилоге давао.

⁴) Душа Немањина и Савина.

¹) стр. 118 и 119.

²) Трећи је род Урош, а четврти Милутин.

кратїє моєє (Срба) „**ни азь самь**“ док ме зовете ви (стр. 187). И кад је настало време **иьни,**“ Грци светогорци оду у цркву и то- се молили, а св. Сава са Србима — калу- ма оделито молио се *„на своме језику“* и се излило из гроба св. Симеона, са чега је озван „мироточац“ „и прота **сь** светогор- рекоше; написаше **єго кь редь скетынхь ынхь, прѣподобныих отьць пауе и уоудоткорь-** поклонише се **ємоу ѩко и кьсѣмь скетымь омь прослакленомоу** на небеси и на земли[1]). Тако се говори у **житїю** св. Саве, а у **жи-** св. Симеона о истом се вели: И написаше **ь редь скетынхь келикынхь и прѣподобьнынхь**[2]) **пауе и уоудоткорьца,** и поклонише се **ємоу и кьсѣмь скетымь когомь прослаклєномоу на сн и на земли...... Сьткоришє праздникьстко моу Симеоноу новомє миротуьцоу, и прило- єго кь скетомоу Симєоноу богоприємцоу, праздьдьновати има кь єдинь дьнь обьштє пра- стко** и благословише **богоносьнаго отьца го кирь Саввоу:** *Написати* **ємоу каноны нхнре н уоудоткорєнии єго. Онь скєтын авь и пакы благослови нась, оуученикы є тѣмждє благословєнїємь и по врѣмени нє- уун сє оть** и т. д.

Сава „написав“ благословио и своје ученике благословом, вели Доментијан, што значи је било више, а не један Доментијан. Шта авва написао, то незнамо, а утврдо се може да је још за Саввина живота била написана ба светоме Симеону, на којој стоји: Творе- Теодосија монаха, а у служби св. Симеона: *досије недостојни* **поютє** *отче Симеоне.*“ То , да је Теодосије био вршњак св. Саве, да ту написао док још Савва није био постао јепископ и да је из те службе св. Симе- Доментијан узео реч „**агрипиѩ.**“ Дакле је осије вероватно био старији годинама од До- ијана. Ми смо видели, да је Доментијан пи- **житїє** Савино у Савиној ћелији на Каре- да га је послао краљу Урошу, да му је Урош исту књигу послао натраг и да му је то од краља била харазма.

Житїє св. Симеона писао је у **Стльпоу** Преображенија и то је **житїє** послато од свете Горе у српску земљу на „**благословенїє**“ краљу. Одкуд та разлика и зашто је Доментијан оставио ћелију св. Саве?

За Доментијаново **житїє** св. Саве, вели се, да Доментијану **богь „прѣдложи оуразоумѣти житїє** св. Саве и *руковођен св. духом* њиме **житїє** *„прописано“* **бысть** у светој Гори, на Карејама 1243 г. За **житїє** св. Симеона вели се: „**прѣписаль**“ (**у Стльпоу спаса**) да му је св. духом било „**обьꙗвлєно.**“ Један доцнији преписивач вели *за издање 1860 год.: „сказано“* Доментијаном, а **сьписано** Теодосијем монахом хиландарцем. Шта значе све три разне речи, објасниће се даље, а овде ћемо напоменути, да „прописано“ ће значити: о чему је писано Доментијаном; „**прѣписано**“ сигурно је погрешка преписивачева; а *„сказано“* ће значити оно исто што и *„прописано“* т. ј. о чему је писао Доментијан.

Пре него ли што пођемо даље, да прегледамо савремене догађаје онога времена кад је постала српска архијепископија и проглашена краљевина.

II.

Четврти крсташки рат на место да води борбу у Палестини против мухамеданства, умеша се у спор византијских царева, пријатеља Немањиних Исака и Алексија, јула месеца 1203 год. Крсташи обседну Цариград, у коме се појави пожар. Цар Алексије, таст првовенчанога краља, поплаши се и 18 јула побегне из Цариграда у Ларису (у Тесалији). За цара у престолници буде проглашен ослепљени и збачени Исак а за сацара његов син Алексије IV, који је обећао Крсташима баснословну суму новаца за васпостављање свога оца на престолу византијском. Цариградски патријарх призна главенство папско. Августа исте године, трновском бугарском митрополиту папин посланик преда *палиум*, јер је Јован Скило још 1199 год. примио у Трново

[1]) Стр. 189.

[2] Стр. 89.

папиног примаса Василија, који је цара Јована венчао на царство.

Идуће 1204 год. Исак и син му Алексије свима насиљима изнуђавали су приходе у касу да исплате Крсташима уговорену суму, што им помогли попети се на престо византијски, усљед чега 25 јануара (1204) плане буна у Цариграду, збаци и пошље на онај свет Исака и сина му Алексија, а за цара прогласи Алексија дуку Мурцуфа (имао лепе састављене обрве) зета Алексија III по кћери т. ј. прогнаној жени великог српског жупана Стефана сина Немањина. У том је времену пламтио рат у Србији између Вукана и Стефана. Папа послао круну Вукану, да га венчају на краљевство. Тај грађански рат у Србији био је главни узрок, што се велики жупан Стефан није користио тим огромним превратом и падом цариградске империје у латинске руке.[1])

Како је Алексије Дука Мурцуф био проглашен царем, он одрекне исплату обећану Алексијем III *награду* Крсташима. Због збачења Исака и Алексија и њине пропасти и проглашења цара Мурцуфа, у граду није било реда, него је владала потпуна анархија а светина присталицама збачених царева направи изнова буну, која дође главе и Алексију Мурцуфу и прогласи за цара Теодора Ласкара, опет зета Алексија III, за ког је била удата рођена сестра прогнане из Србије Стефаном супруге Јевдокије. Како у Цариграду збуњеном унутрашњим превратима, нико није ни мислио да се брани од Крсташа, ови упадну у Цариград и без икаквог одпора и одбране и заузму га. У Цариграду је беснио страшан пожар и пљачкање крсташко. Сви знатнији људи и виши сталеж избегну из града а Никита Хонијат историчар и сенатор на путу у Селимврију сусретне патријарха Каматира без штаке, без једне паре у џепу, босоногога, у простој калуђерској ризи.

Кад Крсташи на тако лак начин освоје Цариград, које су предводили: Балудовин граф фландриски, Бонифацније маркиз монфеватски и старина

[1]) Чудновато. Кад год се дешавале прилике за успешну радњу Србије, свагда су спољашњи врагови налазили глупих Срба, који су производили у земљи забуне, као и у новој нашој историји на пр. 1839. 1842. 1868 год. Последња је била проба Тополска 1877 год. Дај Боже да буде то била последња!

Хенрик Дандуло дужд Венециански, они изберу за цара Византијског, Балдовина фландријског, коме припадну обале Боспора и азијске приморске покрајине. Бонифицније добије Солун са околним местима са титулом *„краљ.“* Венеција добије *четвртину освојених земаља* а осталим вођама и ритерима припадну већи или мањи делови империје у Тракији, Атици и Мореји. На место патријарха папа постави Тому Морозинија. Таким начином, божем, папа изврши уједињење цркава. Најзнатнији Грци избегну у Азију, где прогласе у заједници са свештенством:

1. У Никеји Теодора Ласкара за цара константинополског[1]);

2. У Трапезунту се прогласи царем двајестогодишњи унук Андроника I, Алексије Комнен названи, **Μέγας Κὸμνηνος**

3. Михаило Дука брат од стрица Исака II оде у Епир и присвоји Етолију, Акарнанију и острво Крф и прогласи се *„деспотом“* у престолници Јанини;

4. У планинама и брдима јужнога Епира и Тесалије постане господарем[2]) *Велики Влах* (Големи?), кољеноначелник племена *влашкога* (цинцарског).

5. На острвима утврђују се разни барони под сизеренством Венеције, од којих су најзнатнији: графови Кефалоније, Занте, Наксоса и т. д. У овима местима, која су заузели Латини, стављени латински митрополити и епископи изузимајући оних места грчких, која су припознала власт папе римског.

Император Балдовин 1205 год. погине у борби са Јованом Скилом царем бугарским[3]). Насљеди га његов брат Хенрик (наших хроника Ерик). Блгарски цар оснажи се и рашири освојења без да је игде налазио отпора. Због гра-

[1]) Летопис црквени: Према овоме буде решено, да се **царь Теодорь Ласкар** назиље **царемь** „Константина Града“ а тако и патријарх никејски. Тим се објашњава фраза житија Доментијанова: „Иде (Савва) **на вьстокь кьсатоу си цариградьскомоу царю кирь Теодороу**, јер је био **царемь** у Цариграду врло кратко време [цитат под 1 стр. 111.].

[2]) Ово је онај, који је отео жену краља Радослава.

[3]) Приповеда се, да га Јован Скило заробио и бацио у неку јаму пуну змија, где су га оне уједале, а он певао и призивао на освету, о чему су ритери доцније спевали и певали много несама, у каквим је мукама душу испустио,

анског рата српска земља пострада. Вукан потане **„прѣстоуникь,“** а преводилац Вукановог еванђеља вели: **„Оужасдю сѧ ζѣло оумомь же слокомь окаче дрьζноухь кьпоминаю келичикхь.** Истина, због ратовања с Латинима Јован Скило цар блгарски престане помагати Вукану, ли том приликом освоји много земаља грчких, српских. То ослаби Вукана и појави се реакција у корист великог жупана Стевана, са чега вели, првовенчани: моји непријатељи сапети **ыше** и падаше, а **мы къζстахомь** и поврати е Бог на очин престо.“ Јована Скила закоље ачем његов сродник Борило код **Солуна** 1207 од. То проузрокује у Бугарској неред и тада, а позив великог жупана Стефана његов брат в. Сава пренесе у Србију свето тело Немањино српска се земља умири и сталожи. **„Благослове-ніе** (наслеђство) Немањино одржи се.

У Никеји — царству Теодора Ласкара, збор **уховных** и светских лица још 1204 год. одмах озове патриарха Каматира на престо. Он се назио у Дадимотици, и да венча цара Теодора а царство.[1]) Ну Каматир остане у Дадимотици пошље Тодору оставку на патријаршијско звање име призна да је глава империје константинољске у Никеји, са чега и приступе избору парјарха 1206 год. и буде изабран за патријарха онстантинопољскога скеларије св. Софије, Михаило IV.[2]) Патријарх Михаило умре 1212 год. Катедра остане праздна десет месеци, због тога што је Теодор Ласкар ратовао с Латинима у Тракији, а 23 септ. 1213 год. био изабран за парјарха Теодор Иреник. Римски папа 1213 год. пошље у Цариград легата кардинала Пелагија правом: „сејати и искорењивати, зидати и обаати.“ Тада су многи православни пострадали и били приморани на служби певати. „Инокентију владици и папи старога Рима, многаја љета!“

Светогорски манастири потпадну под власт солунског краља, потчињени самоме папи римском *(отуда се лако даје објаснити, зашто се игуман студенички Сава бавио у Србији а није хтео ићи у св. Гору)* но не латинском митрополиту у Солуну, а за надзиратеља био назначен латински титуларни епископ Севастијски, који је кроз кратко време починио многобројна насиља и пљачкања, са чега папа га збаци са звања 1214 год. а светогорским манастирима потврди њина права и подчини их непосредно својој управи.

Године 1215 јануара 31. премине патријарх константинопољски Теодор Иреник, а на његово место буде изабран Максим, који умре исте године 3. дакембра, а за патријарха Константина града, у почетку 1216 год. буде изабран Мануил I Сарантен, бивши велики ђакон св. Софије, ког су називали Харитопул.

Како је преминуо страшни папа Инокентије III јула месеца 1216 год. Његовом прејамнику папи Хонорију III из Цариграда јави легат Јован, да су неки Грци *тајно*[1]) подобијали звања епископска за сва она места, где су били намештени латински епископи; а други пак будући под забраном, свршавали су литургије и чинодејствовали у забрањеним црквама, и како веома много цене и поштују грчке обреде, а ни најмање се не покоравају латинским прелатима; други опет грчки епископи, као чак и неки латински, *посвећују се у туђим епархијама* и оданде добијају десетину на штету местних епископа, а грчким је епископима *забрањено* узимати десетину на што папа Хонорије заповеди легату Јовану, да се у свему држи и поступа по правилима св. *сабора* и да призивљу *у помоћ грађанску власт.* Из овога се види, да су *минула* времена страшног Инокентија и да је настало много блажије поступање Хонорија према православнима. У овом времену може бити да се обратио велики жупан српски Стефан преко Методија Хонорију III и затражио краљевски венац, и Хонорије може бити обећао надајући се да ће наћи у Стефану при-

---

[1]) У Дадимотици одржао се као васал латинске империје екн знатан православни грк и ту се задржи патријарх Каматир.

[2]) Стање православне цркве у Грчкој империји за владање латинске империје врло је добро описано у додатку „Творенија св. Отаца“ за годину 1857. при кијевској академији због чега нема места она замерка г. Вуловића на стр. 112. У Чупићевој задужбини. Год. 1232. калуђер Доминик, с папиним благом основао ред *доминиканскu* (praedicatorum) да обра у римску веру јеретике. У њине руке западне *инквизиција* sanctum officium) употребљен противу православних у лаој империји.

[1]) Као пребогу као што су лане Блгари добили три владике

јатеља за подржавање растројене латинске империје у Цариграду[1]). Међу тим архим. Сава и велики жупан Стефан већ су у велико били саградили Архијепископију Жичу и ступили у преговоре с никејским царем и патриархом Мануилом[2]), да израде независну српску цркву, а вероватно због шиљања Методија у Рим, арх. Сава остави Србију и оде у свету Гору. Ну доклен је архимандрит студенички на томе радио и спремао се за полазак у Никеју, при крају августа месеца, умре патријарх Мануло, а на његово место буде изабран за патријарха игуман *местног* манастира, Герман II, који није ништа знао о архимандриту Студеничком Сави, нити што о његовом пореклу и његовом брату, а царица је никејска била игуману студеничком прија, а цар Теодор опет пријатељ, јер је царичина сестра Јевдокија била мати синова Стефана великог српског жупана. Тим се и објашњавају речи Доментијанове: **„Сѥмоу богоносномоу повелителю живоущоу въ светѣи Горѣ, а послоушателю** (т. ј. жупан Стефан) **ѥго въ срьбьскои ꙁемли, наче же ни тоу бѣхꙑ, нь горѣ въ вышьнихь въ прѣнебеснꙑихь обителехь въдварающа се сь прѣбогатꙑимь отьцемь небесьнꙑимь, нь по словеси господьню нельжьномоу ꙗко же рече: Нѣсть волꙗ прѣд отьцемь моимь небесьномь да погибнеть власть чловѣкомь на ꙁемли, а апостоль Павле рече: нльти нашеи отьце имѣхомь каꙁателеи срамлꙗхомь се ихь... ꙗкоже и ꙗвѣ высть междоу сима светꙑима** (Стефаном и Савом)... **и вꙑноу неразлоучьна соуща раꙁдѣлена телесы и сьвькоуплѥна доухомь, и дроугь дроугоу волю твореща**[3]). Да се боље разуме овај навод напоменућу да од одласка из Србије архим. Саве, Немањино тело није пуштало св. миро; Стеван се забрине и замоли брата Саву, да му помогне, да се мироточац одљути, што је он слао у Рим Методија по венац краљевски. На то је арх. Сава одговорио по посланику, ког је послао у земљу свога отачаства, који **доньдь въ царьствоующомоу любимомоу братоу ѥго, повѣда ѥмоу вьса о прѣподобнѣмь (Сави) и речена имь сьтворити ѥмоу.** Стефан са послаником оде гробу Немањином и ту се одслужи бденије и **оутрениимь пѣснемь сьврьшенѣмь вꙑкьшнимь, посьланꙑи же оученикь отьслоужикь светоую божьствьноую литоургию по повелѣнию прѣподобьнаго и сьтворикь трисветое надь гробомь отьца Симеона, и посьланиѥ прочьть Симеоноу богоносьнаго кир Саве,** и кад је била свршена молитва и тај час приспје дух свети са словом богољепног кир Саве, и велики чудотворац свети Симеон **отьць „нашь“ вьнеꙁапоу нѣ оть коудѣ авꙑ сьтѣмьже словомь приньдь.... иꙁлиꙗ светаꙗ рака ѥго богатьна исцѣлениꙗ вьсѣма чедима** своје отаџбине... После чега послани ученик врати се у св. Гору, у манастир Хиландар. **„и Сава благораꙁоумьнꙑи сьвѣть приѥмь вь срьдьци си, подвигь се иде на вьстокь вь сватоу сицариградскомоу цару кирь Теодору Ласкару** и са чашћу беше предусретнут царем **ꙗко по подобию светꙑихь: вѣдѣше бо ѥще не прьва иꙁь млада вь свещении вьспитана и до коньца мира отьлоучьша се и по истинѣ бога вьꙁлюбивьша.... и того ради прѣиꙁлиха любляше и ть благовѣрьнои царь, желаѥ како бꙑ причестникь быль светꙑи ѥго. И многыѥ дьни царю дрьжещоу ѥго оу себе....** Сава затражи од цара архијепископију и рекне: **„да хотѣль бꙑхь да повели великоѥ ти царьство патриархоу** да **ми** посвети архијепископа“ из чега се види, да новопостављени патриарх о свему томе није ништа знао. Цар одмах пристане али затражи, да архимандрит Сава буде архијепископ, и на његово одрицање рекне **царь Теодор: ѥще прѣжде твоѥго пришьствиꙗ иꙁвѣщениѥ имамь** (а то су оне речи Мануила патријарха) **ꙗко твоѥи светꙑни сьпрѣстольникоу бꙑти апостольскаго сѣдалища и тебе достоина больми покаꙁаль ѥсть; да не прѣрѣкоуи....“ „И повѣда же царь патриꙗрьхоу вьса ꙗже о прѣподобьнѣмь и о ꙁемли отьчьства ѥго“ и т. д.**

[1]) Ар. Арсенија: Љетопис **церковнихь событіи.** Петроград 1880 год. стр. 457.

[2]) Отуда и долази она реченица у кратком житију св. Саве: **„И слꙑша о нѥмь вaсиселѥньскꙑи патріархь Мануиль.** У Љетопису Арсенија вели се: „Од све прилике такав поступак Стевана жупана принудио је игумана студеничког, да оде из Србије на Атонску гору и побуди га да енергично настане да се утврди у Србији православље и да се доведу у ред црквени послови. стр. 458.

[3]) Жив. св. Саве Доментијана издање 1865 стр. 215 и 216.

И тако арх. Сава приспео је у Никеју 1221 год. одмах после избора новог патријарха Германа, по смрти Мануила, који је „имао о архим. Сави најбоље гласе.“ Цар Теодор **Ласкаръ** био је „сват“ т. ј. пријатељ Савин. Из овога излази, да је архијепископ Сава вратио се у Србију 1222 год. И на Спасов дан прогласио архијепископију и венчао свога брата Стефана на краљевство негирајући пређашњи рад о венцу, о чему нема нигде ни спомена (у издању живота Савиног од 1860 год.) што је најбољи доказ, јер о томе папском венцу Доментијан говори у њиме написаном житију св. Саве и печатаном 1865 год. После реченога јасан је текст житија св. Саве, написани Доментијаном. Ну још је једна околност много допринела, да се св. Сава могао вратити у св. Гору, а та је околност у томе, што је збачена посредна као и непосредна подчињеност св. Горе папи и солунскоме краљу. Ствар је текла овако:

По смрти епирског деспота Михаила (у рату противу великог српског жупана Стефана) 1214 год. одеспоти се како, вели Акрополита, Теодор Ангел, који је био у служби цара Никејског Тодора Ласкара константинопољског, (у ствари Никејскога). Григора казује, да је Теодор деспот после 1214 год. раширио своју деспотовину и заузео Тесалију, Охрид, Прилеп, Елбасан и Драч. За тим је надбио и погубио латинског императора Петра, који је путовао преко његове — државе — деспотовине, у Цариград, да наслеђи престо цариградски. За овим деспот епирски Теодор нападне на град Солун и све земље краљевине солунске освоји од седамнаестогодишњег сина бонифацијевог Димитрија. Пошто се тако оснажио, Теодор одбаци титулу деспота, а мрзио на титулу краљевску и желио да добије титулу царску. Тим он дође у сукоб са никејским императором Теодором Ласкаром. Због те његове жеље добро му дође свађа патриарха константинопољског Мануила, доцније и Германа са архијепископом охридским Димитријем Хоматенским, ког је желио подчинити патриарх константина града из Никеје, и Димитрије Хоматенски бранио афтокефалност охридске архијепископије. У тој свађи 1222 год. прогласи се императором деспот Теодор Ангел солунски, мете на главу круну, огрне се порфиром, навуче на ноге „црвене чизме“ и на царство венча га архијепископ охридски, Димитрије Хоматенски и прогласи га *αὐτονομος*— самодржац цар. То много озлоједи и расрди императора Никејског и патријарха Германа, који се обрати с питањем Димитрију Хоматенском, како је то смео урадити? Архијепископ охридски одговори, да је то урадио као афтокефални Архијепископ и да нема тога, коме би он имао давати рачуна за своју радњу, јер се и патријарх Герман меша у ствари, за које није надлежан, а то је указивање на проглас српске архијепископије и архијепископа Саве, чија је паства и епископи спадала у област архијепископије охридске.[1]) И он, Димитрије, има права венчавати на царство кога год хоће и кадгод хоће. О томе се водио дуго спор између патријарха Германа и архијепископа охридског Димитрија и цара Никејског са царем солунским. Акрополита прича, да је император Теодор солунски хтео се у свему изравнати са императором Константина града, па установи државни дворски штат и испостављаше деспоте, севастократоре, протовестијаре и т. д. а у двору владао је ред *варварски* т. ј. *словенски*, где није било ни етикеције, ни велељепности, ни старинских царских и дворских обичаја. Границе нове солунске царевине допирале су до граница државе Славове, а у приморју до Дидимотике и реке Марице. Теодор је Солунски освојио Адрианопољ и допро до зидина цариградских.

Још више пођу на руку послови Теодору цару солунском до сукоба са Асењем блгарским царем, јер 1222 год. умре никејски цар Теодор

[1]) Димитрије Хоматенски постао је архијепископом охридске архијепископије 1190 год. а пре тога био је хартофилакс свога предходника. У издању Питре налазе се „различна питања најблагороднијега великог српског жупана Стефана и одговори на њих архијепископа Димитрија Хоматенског.“ Свега има питања и одговора 13. Прво је питање било: „Неки говоре, да се деца могу крштавати само у суботу и недељу? Говоре ли добро? Одговор гласи: „Не говоре добро. — Може ли се проскомидисати са једном просфором? Одговор гласи: у крајњој нужди може се проскомидисати са две, *но никада с једном.* С ког је времена римска црква почела употребљавати обланде (опресноке)? По мњењу Димитрија први је то почео радити папа Феликс противник папе Ливерија, а после, пошто је прошло много времена, укоренило се убеђење, да је то тако заповедио св. апостол Петар. Патриарх Михаило Керуларије одлучио је од цркве папу за употребу пресног хлеба и за додатак у символу вере и т. д,

ли његово име и писали Доментијана на
Теодосија. Даље, оно гоњење Спана прикрива
і неку абељаровску тајну, са чега је постао
(ушкопљеник). С тога без позитивних по-
и не може се ништа позитивно рећи, док
пронађе нов непознат препис **житїа** св.
(1860 г.). С тога овде да напоменемо ра-
Јевтимија, који је преписао **житїє** Сав-
„**сказано** Доментијаном, а **сьписано** Теодо-
монахом, чије је похвале навео г. Јагић[1])
го ближе приступио решењу овога питања,
јући се на Петковића, који је у библио-
Хиландарској видео *препис на пергамену*,
сан Теодулом [1336], где се каже „**ска-**
Доментијаном, **а сьписано же Θеодо-**
і мнихом истог Хиландарског монастира.
препис Теодул извршио на 83 године
е пошто је била написана „**Повѣсть**“ Тео-
за. Кад ово говоримо, то мислимо, да не
обстати ни тумачење факта г. П. С. Про-
зречено (на стр. 72 и 73). Да, дакле, има
и историјске вредности напомена *препи-*
Теодула, које је доцније после *441* го-
овторио *„расодер“* Јевтимије рекав: „**ска-**
Доментијаном, **сьписано же Θеодо-**
мнихом“ Хиландарцем, јер заиста је До-
ан написао 1243 г. житије св. Саве, али
није била главна циљ да напише „**повѣсть**“
Историју Савиног земаљскога живота, него
била циљ, да напише **житїє** свеца Савве,
і вели: Немања **сь богодарованною юноу**
тию сь богоуасьтивою Аною, живоуштa вь
зин своюемь по законоу господьню и ро-
Сыны и дьштери, и по томь на ста-
скою добрѣ сьнабьдѣвьша уистотоу свою и
сльныи сьвѣть сьвѣштавьша, помолиста се
зви Богоу вьсєдрьжителю глаголюшта и т. д.
де молитва, да им се роди чедо по усмо-
божију, које ће „**благовѣрнїєм испунити**
стнїєм своїє отеуество“ и т. д. па онда
ье Аврама и Сару, Захарију и Јелисавету,
а и Ану, крститеља Јована и Христа (и
тр. 119. у почетку Савиног житија), а у

[1]) Јагић. Starine к. VI стр. 64.

житију св. Симеона, које је писао после 20 година, пошто је кратко споменуо цариградског цара „љутога и крвопролијатеља“ и угарскога краља (по житију Немањину Првовенчанога краља) он вели: „**Сии прѣподобьныи отць нашь** (Немања) **о земльныихь пекы се, небесьнаю прѣдьзрѣваше и оупованиюемь прѣдьлежетиихь благь оукрѣпляше се и не исповѣдныи страхь божии имѣюе вь боголюбивѣи доуши своюеи, выноу пауе и болюе на прѣдьлежештеюе спѣюе, и помышляюе како оугодити господеви, за иѥ вьса сьбраниѥ сего свѣта соуюетна соуюетамь и вьса минмогрѣдоуштa, и слышавь Апостола Павла глаголюшта: да юсте имоуште жены ѩко же неимоуште и сьхраниѩюште се вь уистотѣ; того ради и азь грѣшьныи испороуульницоу моюего тврьдаго застоуплюениѩ и хранительницоу прѣуистоу и неврьньноу матерь твою моюего покаяниѩ подаюти и имени ради твоюего светаго отьлууаю се сьуетаниѩ[1]) сьврьсиѣницє моюе** и т. д. зида на Ибру Студеницу, па за овим одма вели, да је Немања као Израиљ (Јаков) имао „**сыны и дьштери**“ и као Јаков што је љубио Јосима, тако је овај љубио **Растька,** па се опечалио по **расьтковом** одласку у св. Гору и после дуге молитве и навода текстова промени земаљско **царьство** на небеско, пошто је призвао своју **сьврьстницоу** и синове своје и кћери своје и велможе и т. д. одриче се престола (стр. 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29).

Дакле реч „сказано“ Доментијаном мора бити да има друкчије значење, и најприродније ће бити објашњење ове речи у томе о чему већ сказао Доментијан.

Из даљег пак разлагања још ће бити јасније, а ми овде да продужимо наша разлагања:

„На реду су, вели г. Вуловић, две биографије Доментијанове и једна Теодосијева т. ј. Издање Даничићево од 1865. и издање 1860 г. Излази да је издање Даничићево од 1860 г. творение Теодосијево.

На чему оснива он ову своју реченицу? Он наводи о „биографији Доментијановој оно, што је рекао Шафарик, да је живео у Карејама, а

[1]) (За ово има чудновата прича у Студеници).

р је *„сложено и прописано у Карејама у* **ольүаннци** *св. Саве,* као агиографијску био-афију по образцу и византијском писању жи-ја светитеља. С тога је ово житије Доменти-ново и примљено било за угледно писање. А је оно писано по обрасцу византинских св. итија, то ћемо мало даље навести као непо-тни доказ.

Други рукопис донесен Гиљфердингом узет из манастира Довоље, који је преписан у ма-стиру Сопоћанима **попомь** Дмитром по зăпо-сти игумана Германа 1526 године. Текст овога угога преписа слаже се тако са редакцином Да-ичића од 1860 г. да готово г. Јагић није имао икакве разлике забиљежити.[1]) За доказ наводи з петроградског житија Савиног једно место, де се на стр. 216. штампаног Даничићем (1860 .) налази ово:

И ѡтьүьство же своє ѡба коүпьно, Сүмеонь аголю прѣподобнии и всесвєщени Сава кь гос-одоү молитвами срьпьскою ꙁємлю оүтврьждають ѡть нашьствїа противнихь вьꙁбранꙗюще сьблю-ають, и никтоже инь иноколѣньнь вь Срьблихь ѓосподи се, тьүию ѡть племєна ихь ѡтьць сы-оү и сынь сыноү кралѥвьство прѣдающе, ꙗвлꙗють е се и предь пльвови срьпьскыхь скүфвтрь вь дѣнїи ѡбраꙁа ихь божии аггели на помощь вь анехь, молитвами ихь ѡть бога посилаємїи ꙗко ногимь оть воиистьвиинхь глаголатїи: видехомь етаго Сүмеона и светаго Савоү прѣдь намїи вь ькоү на конѣнихь вꙁдещїнхь и ѡвого оүбо вь ерна иноүьска ѡблєүена ѡдеждєю, ѡвого же свѣтла светительска (архијерејска) **оүкрашена огынхь же противнхь иже на отьүьство ихь на ьпьскоүю ꙁємлю подвигьших' се молитвами кь гоү посрамлєнїи ѡбратише неквихь, некыхь же до коньца низлож'ше, оүбише.“**

— „Ја слутим, вели Јагић — да и овдје еше Теодосије као писац дела изреком споме-т на посљедној страни, истом руком напи-но: **„Тогожде Θеодосиіа монаха пох-ла светихь и прѣподобнихь отьць на-ихь Сүмеона и Савы оүүителю Срьпьскою.“**

[1]) Star. V. стр. 17.

С тога Јагић тако рећи *не сумња* да је ова **„По-вѣсть“** Теодосијева.[1])

У издању Даничићеву од 1860 г. при крају нема похвале св. Сави, а у овом Гиљфердинго-вом има похвала обојици светитеља Симеуну и Сави. Па како у похвалама нема обично фак-тичког излагања, то је ова похвала и изазвала осуду овог житија од стране Павла Шафарика. А та је похвала написана Теодосијем, како се види из већ наведене сведочбе.

Да би то утврдио Јагић из похвале наводи неколико исписа на пр. **„Пресветла, просвѣщеньна намь всеүьстною ѡтьцоү дьньсь вьсніа памєть,**

пресвѣтлою бо ꙁарєю ѡꙁарающи се и свѣтлопро-свѣщающїи нась, светла оүбо и просвѣщенна и всакоє поүьстїи ѡ возѣ и радостїи достоина, нмже вашихь боголюбивихь доүшь іако вьꙁлюблєнннхь үєдь ѡтьць кь доүховномоү веселїю нынꙗ сь-ꙁвавьшїи и ꙗко любителє ѡтьць вь светѣи сеи црькви радостно приємлющи и любовїю веселщїи, прежде пльтьскїе доүховнꙋю вамь прѣдꙋго-товающїи трапеꙁоү испьнь соуоү похвали светихь сь нимиже и техь самѣхь светихь ѡтьць испльнь радости, доүховнаго веселїа ис-польнь сладости божьстзьнихь словєсь, аггельскїе пище, пищꙋ бо аггельскоүю писаніа словєсе нарицають нмже доүша вьнимающїи оүмомь наслаждает се и ꙗко пищєю тело словомь оүкрѣплꙗємо бываєть. Сла-дость же божиихь словєсь Давидь вьвоүсивь и ѡ сїихь оүдивлꙗє се кь богоү глаголєть и т. д. Или у истој похвали ово: **„ѡть сихь хвалимихь светихь и кь богоү иꙁреднихь моүжь соүть исїи ѡтьци наши, их'же надписанїемь слова**[2]) **вь-мѣнихомь; прѣподобнїи Симеонь глаголю и всесве-щенни Сава, иже нынꙗ нами хвалими и оүбо сицевимь вь правдоү дивити се и достоино сихь үблажити, ꙁа иє ѡни үловѣци подобоврѣднїи намь бивше нь пауе нась бога вьꙁлюбише.“ Или: нь оүбо прѣподобнаго ѡтьца нашего Симеѡна, ꙗко ѡть испрьва сь нимь бивьшени лѣть дльгихь ѡтстоꙗнїемь не постиꙁаємь**[3])

[1]) кн. 6. „Starinu“ стр. 64.
[2]) Ове су две речи узете из житија Немањина.
[3]) Речи првог краља о своме оцу.

ıаже єгда вьмироу житїа єго всехь исправленїи єго сказатїи, нь ıако же ωть житїа[1]) єго прочитающе[2]) разоумехомь, иже помнещен того ıако прѣбогатое скровище или причестїе ωтьче нам чедомь єго писанїемь ωставише;[3])" Из овога излази, да писац непознавајући дела Симеона морао се задовољити оним, што су *други*[4]) о њему *написали*. То ипак није могло бити касно, након Симеунове смрти, када похвала признаје: **Нѣцїиже и видевьше знаете юже и паче нашего вьсноглаголанїа."** Јагић вели (стр. 19): И антитезе **вчера — дьньсь** сведоче, *да је тај панегирик писан не одвећ много времена после смрти обадва светитеља.*

Похвала св. Симеону свршује се овим речма: **И сїа вбо тако, ıаже о ωтьци нашемь прѣподобнемь Симеонѣ. Послѣди[5]) же еже ω немь вькоупь[6]) слово да пождить реда. Придемь же нинıа вь сего по пльти сыну,[7]) по доухоу же светомоу отьцоу и ωбрещемь и сего ωть добра[8]) древа изещьнь.**

„То је нов доказ, да је Теодосије вели Јагић, по својој прилици живио у XIII веку, на што упућују и ове речи, где говорећи о св. Сави кад је донео у Србију мошти свога отца вели се **„и вь своє приносе ωтьчьство ıаже вса и до нынıа светими єго молитвами сьхранıаемаа не гиблющаа прѣбивають....** у похвали пак вели: **нь чюжду се и како похвалити не вѣмь....** Из речи, које ћемо навести — вели Јагић могли би смо изводити, да је Теодосије био *позван од отаца светогораца да напише похвалу*, јер се *вели:* **„нь ми ıако же юсть достоино похвалитїи непостизающе похвальнихь словесь ıако не искусни коснути се не хотехомь, обаче вашими молитвами оупокающе и вь сїа понудихомь се.**

Још важније и ближе објашњавају ствар о којој ћемо говорити даље, ове речи Теодосијеве: **„ωть многоωбразнаго же изреднıаго ихь вь богоу житїа, ıако ωть разлчнихь и благоуханнихь цвѣтовь вѣньце похвалы свѣзьше, сихь вьлчнимь и исповѣданїемь дель добродетельних хвалленїа ликь сьставимь рекоуще....** показују извор, одаклен је Теодосије црпао похвалу: то беху писани животи обоице светитеља.[1]) Најпосле призивље браћу на гробу: **Гробь вашїих светлїхь и чюдодеиствьнихь покланıаеющее сь любовїю цѣлоуемь"** па завршује Јагић овим речма: „Бити ће ми драго *ако ово неколико речи помогне још већма ускрисити спомен тога давнога српскога писца*, који се није одликовао оноликом речитошћу као Доментијан, опет му се не може порећи пламка и одушевљена *љубав* спрам српскога народа и његових светиња. С чега држи да је Теодосије живео у XIII веку (стр. 20). Наше смо проматрање довели до питања: Шта је писао Теодосије монах? Из наведених цитата г. Јагића, јасно је, да је он најпре написао службу св. Симеуну а доцније и св. Сави а **повѣсть** ће после доћи на ред. **Придемь же нынıа по пльти єго сыноу, по доухоу же светомоу отьцу и обрещемь юго и сего оть добра древа изещьнь**, а ово је **Повѣсть.**

Ето тако смо дошли до питања, ко је написао Савину **повѣсть** издања Даничићева 1860 год. Ми смо већ навели, два сведока, који тврде да је то урадио Теодосије. Да видимо шта сам писац о томе говори. То се види из прве главе. Према томе, да ли је Доментијан *пре* или *после* **„Повѣсти"** „уразумео" житије св. Саве или је он писао **житїє** св. Саве, а Теодосије написао службу св. Симеуну и св. Сави, а тек после прешао **„сыну"** и написао његову **„повѣсть"** другчије речи: Је ли Теодосије прерадио Доментијаново дело у **повѣсть** или је Теодосије написао службе обојима светитељима, а како није знао Немањин живот, а врло добро знао живот св. Саве, после служби и написао самостално **повѣсть** св. Сави? Доментијан пак на основу *„слова"* св. Саве и житија првог краља о Немањи и написао **житїє** Немањино у **Стольпоу**, а пре тога по обрасцима византијским у **мольчальници** св. Саве написао био Савино **житїє**?

---

¹) ib.
²) ib.
³) ib.
⁴) Први краљ и Сава.
⁵) Пише о Симеону а доцније.....
⁶) ib.
⁷) ib.
⁸) У „повѣсти" Теодосијевој.

¹) Два [illegible] првог краља и Саве.

…ва глава Повести св. Саве.

из Даничићева изд. 1860 год.

…оума ȥание нищетою одрьжимь ѿ оуко-
…ма оума моѥго, а ниуесоже нмїи,
…обноу вашего достоиньства прѣ-
…итрапеȥоу пльноу соущоу словє
…льскыѥ пищє, вась прїнсныѥ рабы
…го владыкы и бога, отьци молити под-
…Слово[2]) раȥоумомь тькоущє, и
…оукшниенїа[3]) ѿнеоскудных его скровыщь
…ми, прѣждє сн̾хь свѣта ȥароу[4]), ѥюже
…душн и оума ѡуистивь сн вьсє-
…о Савы, нже ныня ноко вь нашє
…роснявшаго добродѣтели житїа
…о скаȥати вьȥможемь, не яко
…нщоущє похвалити.[5]) Похвала во
…кͮ оть бога, науєже польȥно уто самѣмь
…сьписающє, не вѡ, нь и дрѣвнымь,
…ь моужь житїа потрѣвнӑ вѣхоу писати
…уитати, поа̇ȥе рады ѿ ныхь при-
…ыѥ уловѣкомь; а ѥже ныня нашего
…нѧго лѣнывааго рода, вь нже вѣкь
…достиже, вь нѥмьже мало спасаѥ-
…є тьуїю потрѣвно, нь иȥѣлѡ жє-
…єжє сїнхь писати и уистѣѥ по-
…, яко высотоу стоѥщє одоушевлѥнныѥ
…а житїа нхь ȥрѣти, и како и єлико ѿ
…ающе севѣ ȥаȥрѣти и сь вѣстию осоу-
…є. Око же ȥа соущєѥ вь нась лѣности,
…поощраѥмы̆мь, и якоѡстно́мь
…єнїи вь добродѣтелы имали под-
…ь сє. Єдка во ащє и многы и великы
…ы[6]) вьȥвоудеть срьдьце нашє вь жи-
…ракленїю, сихь ради и аȥь вашє-
…велѣнию ѡтьуєскомꙋ повыноувь-

се, ныня хвалимааго всєвлажєннааго Савы житїє, нже вь светѣи горѣ Афона постывшаа се. Послѣдь̑ же бывьшаа, прьвӑго архїєпископа и оуунтєля срьбскаало, вь повѣсть прѣдлагаю слышоущимь, не оть слышаниꙗ тькмо сия прыѥмь, нь ѿ уьстныхь его оуuєникь, иже сь нимь сьпосныкь[1]) и страиуьствїа[2]) сьпоутныкь,[3]) и хожденїа сьтрудныкь, иже яко прѣвогатоѥ скровищє, или приуестїѥ отьуе, иже по ныхь оного стаду писаниѥмь оставише[4]).

Прѣдлагаѥмь же ѡ мужи слово.[5]) Не несоущӑ[6]) о нѥмь сьписающє, и я̆ко многыми похвалами сего укорїнмь наue не желы похвалимь, науе же соущїнхь, аще и єдва иȥьяснити вьȥможемь влажимы боудемь. неоскудьнь[7]) во̆ ѡ̆нь небесныхь похваль, божьствьныхь вькоупѣ и аггльскыхь, яже оумь нашь яко страстьнь и неуисть непостыжьнь иȥглаголати.[8]) ѡвауе вога вь помощь молитвами ѥго (Савє) приȥывающє, єжє посилѣ науинаѥмь „повѣсть.“

Науинаѥмь же вьȥыскающе ѡтькоудоу же подобно. Подобно же вьȥыскаты ѿ ворѣне ѡтьрасль, и обрѣщемь и обеѥмлѥмь не оть трьния, нь оть лоȥы гроȥдь. Сь синь вѣ жоупана великааго Немаиниѥ и т. д.

Игуман манастира Студенице Савва написао је: „Слово ·а· о наслѣдовании сего монастыра Господиномь Симеономь и о житїи его каково бысть прѣдѣ вогомь и уловѣкы.“ И овај пак скромни писац Теодосије изговарајући се нищетою раȥоума и убоштвомь свога ума, на дан спомена св. Саве предлаже

…во се тиче чудесног житија Савиног, које је написао
…и.
…ва реч узета по примеру св. Саве из описа Немањине
….
…пет се тиче Доментијановог писања.
…ао што певачи народних песама призивљу виле, тако
… братију да њиним молитвама помогну му, да га освете
…
…еће га хвалити, јер га је Бог похвалио, те постао
…го да нам буде углед, као што се повјести (Историје)
…од најстаријих времена за угледање потомства. Треба
… наше велике људе и чешће прочитавати ради наше
…
…пет се тиче Доментијана.

[1]) Значи, који су с њим отишли у св. Гору.

[2]) Исто.

[3]) Исто.

[4]) Белешке, ушта долази и „сказано“ Доментијаном.

[5]) „*Слово*·а̃· о наслѣдовани сего монаст. господиномь Симеономь и ѡ житїи его каково бысть предь богомь и члоьѣкы.“ Св. Савва у житию свога оца.

[6]) Ово је прекор Доментијану, који је говорио о Сави све само чудеса — несуща яко многыми по̆хвалами *(као што је написао Доментијан)*.

[7]) *Није он* (Сава) *оскудан* небесниxь и аггелскыx поxвала, опет како је то описао Доментијан.

[8]) Опет против Доментијана, знак је, да је ово (из. 1860) житїе Савино написано после смрти Савине около 1253 год. То је оно, што пок. Вуловић без основа нагађа против 1243 год.

„И затражи да прими причешће.
„Причести се светога причешћа,
„Прекрсти се, доле главу спусти
„И са речма: „За све Богу хвала“!
„Свету своју душу он испусти!“

Сава сарани свога отца у спремљеној гробници у Хилендару ч девет дана провео је у молитви и молењу, о своме отцу подносећи све труде и тегобе. Уз то му се деси још већа жалост: Како још није био довршен манастир и братство се није хтело покоравати типику, монах Сава ископа благо и само $^1/_4$ задржи за братију и Хиландар а $^3/_4$ разда на богоугодна дела, јер је гледао на новце као на **„калъ“** а није хтео лихоимствовати. То братији није било право Монах Сава одкупи од протата светогорског Кареје и тамо сагради своју **мльчалницоу**, изабере игумана и удали се у своју ћелију да обнови испаштање, а заведе у Хиландару свој типик. Том новом типику не покоре се девет калуђера са Методијем игуманом, него оставе Хиландар и поврате се у Србију, а Сава са оставшом братиом избере игумана оставши у Карејама да се ода труду, молењу, поклањању и трудовима најстрожијега монаха и због одласка братије почне очајавати. У том му се једном на сну јави отац и каже му, да ће он постати први српски архијепископ и учитељ. У тим тешким тренутцима добије од брата много злата за потребе манастирске и одкупи опљачкане црквице Каракал, Ксиропотам, Филотеј, окрепи се, прикупи изнова из Србије више братије. па кад се навршила годпна дана од смрти очине, искупи сабор светогорски, да просветкује годишњи спомен свога отца: у главном храму да држе бденије Грци с протом на *грчком* а он оделито са својом српском братиом на своме језику. Сутрадан отворили гроб и нашли мироточиво тело свога отца, од чега се и назове мироточац. Услед тога сабор свете Горе с протатом благослове, да се *напише* **житїє** Немањино. Треће године по смрти Немањиној посети Хиландар Николај еријски епископ на дан Немањине смрти одслужи службу, па оде, а Савва се повуче у своју **мольчалницоу** на Карејама. Четврте године од очине смрти оде манастирским послом у Солун у свој манастир Филокали и тамо се јави митрополиту Костандију. Ту се десио и епископ Ерцјски Никола и проричао сву радњу Савину и његовог отца на Атону. Митрополит Костадин, ериjски владика Никола, каландријски епископ Михаил и адрамерски епископ Димитрије призову и Саву да служи с њима службу и том приликом Костадин с епископима произведе Саву за архимандрита. Сава архимандрит ѐдтален из Солуна пошље своме брату Стефану једно стакло св. мира заједно с писмом 1204 год. кад је пламтио најжешће грађански рат између Вукана и Стефана — његове браће. Ово стакло св. мира подпоможе великог жупана Стефана за идеју, да се одржи Немањино **„благословенїє.“** Ово је било тим пре, што је, по одласку на Атон Немање, Вукан рекао: *„Нека се сврше дани мога отца, тада ћу се брату осветити.“* Кад је Немања заиста преминуо, али се он посветио и постао божи угодник и мироточац, од чијег је св. мира Савва послао брату Стефану стакло мира и ток ствари у Србији окрене се у корист Стефана. Даље се описује у **Повѣсти** грађански рат и кад је земља доведена до пропасти и Вукан се потчинио римском папи и тражио од њега краљевску круну, Стефан напише Сави писмо молећи га да испуни очин завет и да пренесе његове мошти у Студеницу. На место звона ту се ударало у клепала. Сава изврши завет свога отца на молбу свога брата и изнесе очине мошти из Атона, који је био потчињен папи Инокентију и донесе их у Студеницу, где светитељ изнова излије св. миро. Стакло св. мира послато из Солуна великом жупану Стефану и ново **„мироизлитїє“** у Студеници прекрате братску свађу, стишају страсти, утврде Стефана на великожупанском престолу и одрже се Немањина творевина. По умирењу земље и учвршћењу Стефана на престолу, архимандрит Сава захте да се поврати у св. Гору, што се види из његових речи тада изговорених. Велики жупан умоли га да остане у Студеници и да уведе *„законе.“* Тада је арх. Савва путовао по земљи, изрекао многе мудре изреке, које се одр-

жале у народу, престала гоњења[1]) (стр. 98) и с братом Стеваном почео спремати се за проглашење српске цркве и почели зидати дом Спасов у Жичи т. ј. архијепископију. За овим је проприčана смрт деспота Михаила и смрт Стрезина и смрт Јована Скила под Солуном. У том је времену престала власт рим-папе Инокентија над атонском гором, а Теодор Анђел епирски деспот освоји солунску краљевину латинску а Димитрије Хоматенски охридски архијепископ венчао га на царство, услед чега се завади с царем Никејским, а патријарх Константина града опет с Димитријем Хоматенским. Тим се и користе велики жупан Стефан и архимандрит Савва и ступе у преговоре с Никејским патријархом Мануилом, да Србија добије архијепископију на што не би пристао архијепископ охридски Димитрије Хоматенски. Због тога се и обрати велики жупан патријарху Константина града сјајно и свечано испрати у свету Гору архимандрита Савву снабдевши га новцима и захтевом да се врати што пре архијепископом у Србију. „Ако Бог помогне, вратићу се“ одговори Сава.

Сава пребивао у својој испосници на Карејама, а Стеван му писао да незакасњава, него што пре да га обрадује (117) и зашто не идеш? питао Стефан брата Саву.

— „Ми незнамо вели писац: аште сице, аште инако — није отишао. На то Стефан пошље безчислено злата да разда „идҍже ꙁлаєть.“

Сава пошље у Србију Иларијона ученика и напише молбено писмо своме оцу, да обрадује народ излићем мира, и брату писмо. Пошто излије миро Симеун, Стеван напише Сави: „нынҍ време је... єже земљи жељу мога срца испунити.“ По повратку Илариона у св. Гору и Сава одмах са путницима својим оде у Никеју (138); но не нађе у животу патријарха Мануила, већ новог патријарха Германа. И затражи од цара Теодора „свата,“ да постави патријарх Србима архијепископа и утврди српску архијепископију. То све изврши цар и Србија добије независну цркву — архијепископију, која је у Жичи на Спасов-дан проглашена и том приликом Сава крунише великог жупана Стефана за краља. Врло су знамените том приликом Савине беседе за које држимо да су аутентичне. Због прогласа краљевине, наљути се мађарски краљ и почне купити војску. Архијепископ Сава оде у Угарску и измири краља угарског са српским краљем. За овим долази опис радње архијепископа на утврђењу православне српске вере, до смрти краља Стефана. Врло су значајне речи Савине, кад су му казали, да је *умро краљ;* јер је он одговорио: *не умире краљ* прогласи краљем Радослава и венча га на краљевство у Жичи 1228 год. За тим је Сава путовао на Исток у Јерусалим, видео никејског цара Јована Ватаца. У Солуну није нашао цара Теодора Анђела, (1229 год.) јер је био у пљену код цара блгарског. Сава се врати у св. Гору, а одатле у Србију, где је отворио гроб свога брата првог српског краља Стефана, нашао нетљено његово тело, прогласи га светим, пренео из Студенице у Жичу поставио пред олтаром (у ковчегу). За овим путовао по земљи, учио, зидао цркве и стављао крстове. У том плане буна противу Радослава због тога, што је његова жена заповедала, а он био „*женопокорљив*,“ збаце га „разбојнички“ с престола а венча за краља Владислава, а Радослав избегне у Драч, у државу Големога, који се заљуби у жену Радослављеву и умало Радослав није изгубио главу због своје жене — „*нове Далиде*.“

Архијепископ закалуђери избезумљеног и увређеног синовца Радослава, постави на место

[1]) „*Савина водица*.“ Тако се зове једна чесма воде између села Чумића и Влакче. О тој „*светој*“ води прича се ово: Путујући по земљи св. Савва са момком дође на конак у Чумиће у нечију кућу, која је била у оној урвачи, с леве стране пута између Чумића и Опсишта. Ту заноће. Ноћу запевају петли, а Савва се прекрсти. За што се крстиш игумане? За то што сад певају анђели божији на небесима. — Онда је петао скупоцен. — Тако је одговори Савва и почне се спремати на пут. Сељак истрчи напоље и закоље петла, па га стрпа у Савине бисаге и опреми му коња, па кад је Савва узјахао коња, ...љак рекне, да му је нестало петла и мора бити да си га ти ...рао, па у бисаге, из којих извуче закланог петла. св. Савва ...окуне *забедника* и оде. Било зима. Слуга заборавио Савине ...вавице о клину дирека на сред куће. Слуга се врати да их ...е, кад дође види бездану (воду) и путању до дирека. Пута...м оде до дирека и кад скине рукавице дирек оде у бездан а ...путања се ороии. Слуга се уплаши и ухвати га грозница па ...ражи да се напије воде. Св. Сава удари штапом по стени и ...веде воду, од које се напије слуга. Та вода и сада постоји и ...зове се „*Савина водица*.“

јатеља за подржавање растројене латинске империје у Цариграду[1]). Међу тим архим. Сава и велики жупан Стефан већ су у велико били саградили Архијепископију Жичу и ступили у преговоре с никејским царем и патриархом Мануилом[2]), да израде независну српску цркву, а вероватно због шиљања Методија у Рим, арх. Сава остави Србију и оде у свету Гору. Ну доклен је архимандрит студенички на томе радио и спремао се за полазак у Никеју, при крају августа месеца, умре патријарх Мануло, а на његово место буде изабран за патријарха игуман *местног* манастира, Герман II, који није ништа знао о архимандриту Студеничком Сави, нити што о његовом пореклу и његовом брату, а царица је никејска била игуману студеничком прија, а цар Теодор опет пријатељ, јер је царичина сестра Јевдокија била мати синова Стефана великог српског жупана. Тим се и објашњавају речи Доментијанове: **„Семоу богоносномоу поселителю живоуштоу вь светѣи Горѣ, а послоушателю** (т. ј. жупан Стефан) **юго вь срьбьскои ȥемли, наче же ни тоу бьхма, нь горѣ вь вышьнихь вь прѣнебесныихь обителехь вьдвараюшта се сь прѣбогатыимь отьцемь небесьныимь, нь по словеси господьню нельжьномоу ꙗко же рече: Нѣсть воля прѣд отьцемь моимь небесьномь да погибнеть власть члоиѣкомь на ȥемли, а апостоль Павле рече: пльти нашеи отьце имѣхомь каȥателіе и срамлꙗхомь се ихь... ꙗкоже и ꙗкѣ бысть междоу сима светыима** (Стефаном и Савом)... **и выноу нераȥлоучьна соушта раȥделіена телесы и сьвькоупліена доухомь, и дроугь дроугоу волю творештка**[3]). Да се боље разуме овај навод напоменућу да од одласка из Србије архим. Саве, Немањино тело није пуштало св. миро; Стеван се забрине и замоли брата Саву, да му помогне, да се мироточац одљути, што је он слао у Рим Методија по венац краљевски. На то је арх. Сава одговорио по посланику, ког је послао у земљу свога отачаства, који **доньдь кь цар-ствоуюштомоу любимомоу братоу юго, повѣди юмоу вьса о прѣподобиѣмь** (Сави) **и речени мь сьтворити юмоу.** Стефан са послаником оде гробу Немањином и ту се одслужи бденије и **оутрениимь пѣснемь сьврьшенѣмь бывьшиимь, посьланыи же оученикь отьслоужи вь светоую божьствьноую литоургию по повелѣнию прѣподобьнаго и сьтворивь трисветов надь гробомь отьца Симеона, и посьлание прочьть Симеону богоносьнаго кир Саве,** и кад је била свршена молитва и тај час приспје дух свети са словом богољепног кир Саве, и велики чудотворац свети Симеон **отьць „нашь“ вьнеȥапоу нѣ оть коудѣ ѫвы сьтѣмьже словомь пришьдь.... иȥлиꙗ светаꙗ рака юго богатьна исцѣлениꙗ свима чедима** своје отаџбине... После чега послани ученик врати се у св. Гору, у манастир Хиландар. **„и Сава благораȥоумьныи сьвѣть приюмь вь срьдьци си, подвигь се иде на вьстокь вь сватоу Цариградскомоу царю кирь Теодору Ласкару** и са чашћу беше предусретнут царем **ꙗко по подобию светыихь: вѣдѣше бо юште и прьва иȥь млада вь свештении вьспитана и до коньца мира отьлоучьша се и по истинѣ бога вьȥлюбивьша.... и того ради прѣиȥлиха любламше и ть благовѣрьнои царь, желаю како бы причестникь быль светыи юго. И многыю дьни царю дрьжештоу юго оу себе....** Сава затражи од цара архијепископију и рекне: **„да хотѣль бых да повели великою ти царьство патриꙗрьхоу** да **ми** посвети архијепископа“ из чега се види, да новопостављени патриарх о свему томе није ништа знао. Цар одмах пристане али затражи, да архимандрит Сава буде архијепископ, и на његово одрицање рекне **царь Теодор: юште прѣжде твоюго пришьствиꙗ иȥвѣштение имамь** (а то су оне речи Мануила патријарха) **ꙗко твоюи светыни сьпрѣстольникоу быти апостольскаго сѣданиꙗ и тебе достоина больши поваȥаль юсть; да не прѣрѣкоуи....“ „И повѣда же царь патриꙗрьхоу вьса ꙗже о прѣподобьнѣи и о ȥемли отьчьства юго“** и т. д.

---

[1]) Ар. Арсенија: Љетопис **церковнихь событій.** Петроград 1880 год. стр. 457.

[2]) Отуда и долази она реченица у кратком житију св. Саве: **„И слыша о немь васиселюеньскыи патріархь Маноуиль.** У љетопису Арсенија вели се: „Од све прилике такав поступак Стевана жупана принудио је игумана студеничког, да оде из Србије на Атонску гору и побуди га да енергично настане да се утврди у Србији православље и да се доведу у ред црквени послови. стр. 458.

[3]) Жив. св. Саве Доментијана издање 1865 стр. 215 и 216.

И тако арх. Сава приспео је у Никеју 1221 год. одмах после избора новог патријарха Германа, по смрти Мануила, који је „имао о архим. Сави најбоље гласе.“ Цар Теодор **Ласкарь** био је „сват“ т. ј. пријатељ Савин. Из овога излази, да је архијепископ Сава вратио се у Србију 1222 год. И на Спасов дан прогласио архијепископију и венчао свога брата Стефана на краљевство негирајући пређашњи рад о венцу, о чему нема нигде ни спомена (у издању живота Савиног од 1860 год.) што је најбољи доказ, јер о томе папском венцу Доментијан говори у њиме написаном житију св. Саве и печатаном 1865 год. После реченога јасан је текст житија св. Саве, написани Доментијаном. Ну још је једна околност много допринела, да се св. Сава могао вратити у св. Гору, а та је околност у томе, што је збачена посредна као и непосредна подчињеност св. Горе папи и солунскоме краљу. Ствар је текла овако:

По смрти епирског деспота Михаила (у рату противу великог српског жупана Стефана) 1214 год. одеспоти се како, вели Акрополита, Теодор Ангел, који је био у служби цара Никејског Тодора Ласкара константинопољског, (у ствари Никејскога). Григора казује, да је Теодор деспот после 1214 год. раширио своју деспотовину и заузео Тесалију, Охрид, Прилеп, Елбасан и Драч. За тим је надбио и погубио латинског императора Петра, који је путовао преко његове — државе — деспотовине, у Цариград, да наследи престо цариградски. За овим деспот епирски Теодор нападне на град Солун и све земље краљевине солунске освоји од седамнајестогодишњег сина бонифацијевог Димитрија. Пошто се тако оснажио, Теодор одбаци титулу деспота, а мрзио на титулу краљевску и желио да добије титулу царску. Тим он дође у сукоб са никејским императором Теодором Ласкаром. Због те његове жеље добро му дође свађа патриарха константинопољског Мануила, доцније и Германа са архијепископом охридским Димитријем Хоматенским,ког је желио подчинити патриарх константинограда из Никеје, и Димитрије Хоматенски бранио афтокефалност охридске архијепископије. У тој свађи 1222 год. прогласи се императором деспот Теодор Ангел солунски, мете на главу круну, огрне се порфиром, навуче на ноге „црвене чизме“ и на царство венча га архијепископ охридски, Димитрије Хоматенски и прогласи га *αὐτονομος* — самодржац цар. То много озлоједи и расрди императора Никејског и патријарха Германа, који се обрати с питањем Димитрију Хоматенском, како је то смео урадити? Архијепископ охридски одговори, да је то урадио као афтокефални Архијепископ и да нема тога, коме би он имао давати рачуна за своју радњу, јер се и патријарх Герман меша у ствари, за које није надлежан, а то је указивање на проглас српске архијепископије и архијепископа Саве, чија је паства и епископи спадала у област архијепископије охридске.[1]) И он, Димитрије, има права венчавати на царство кога год хоће и кадгод хоће. О томе се водио дуго спор између патријарха Германа и архијепископа охридског Димлтрија и цара Никејскога са царем солунским. Акрополита прича, да је император Теодор солунски хтео се у свему изравнати са императором Константина града, па установи државни дворски штат и испоставља: деспоте, севастократоре, протовестијаре и т. д. а у двору владао је ред *варварски* т. ј. *словенски*, где није било ни етикеције, ни вељелепности, ни старинских царских и дворских обичаја. Границе нове солунске царевине допирале су до граница државе Славове, а у приморју до Дидимотике и реке Марице. Теодор је Солунски освојио Адрианопољ и допро до зидина цариградских.

Још више пођу на руку послови Теодору цару солунском до сукоба са Асењем блгарским царем, јер 1222 год. умре никејски цар Теодор

[1]) Димитрије Хоматенски постао је архијепископом охридске архијепископије 1190 год. а пре тога био је хартофилакс свога предходника. У издању Питре налазе се „различна пи тања најблагороднијега великог српског жупана Стефана и одговори на њих архијепископа Димитрија Хоматенског.“ Свега има питања и одговора 13. Прво је питање било: „Неки говоре, да се деца могу крштавати само у суботу и недељу? Говоре ли добро? Одговор гласи: „Не говоре добро. — Може ли се проскомидисати са једном просфором? Одговор гласи: у крајњој нужди може се проскомидисати са две, *но никада с једном.* С ког је времена римска црква почела употребљавати обланде (опресноке)? По мњењу Димитрија први је то почео радити папа Феликс противник папе Ливерија, а после, пошто је прошло много времена, укоренило се убеђење, да је то тако заповедио св. апостол Петар. Патриарх Михаило Керуларије одлучио је од цркве папу за употребу пресног хлеба и за додатак у символу вере и т. д.

Ласкар, а на престо ступи Ласкаров зет Јован Дука Ватац, коме је било 29 година. У Србију се вратио 1222 г. Архијепископ Сава и између њега и Димитрија Хомастенског изроди се спор о епископији Призренској и Скопљанској.

У Бугарској, Јован Асењ победи цара Борила, зароби и ослепи га, а сам се прогласи царем под именом Калајован 1218—1241 г. По трећи се пут ожени с ћерком Теодора Солунскога цара, рођеном сестром жене нашег краља Радослава, која је била изванредно лепа и коју је Асељ волео као што је „волео Антонније Клеопатру.“ Ну ово није цар Калојован, који се спомиње у запису житија св. Савве, него се под Калојеном мора разумевати зет Теодора Ласкара Калојан Дука Ватац.

У нашег Доментијана (изд. 1865 г.) врло је збркано причање о слању по венац у Рим епископа Методија. Тако се на стр. 244 казује, да је св. Сава оставио Србију и отишао у св. Гору. На стр. 245 опет се говори „о посланији *преосвештеног* у град велики рим,“ што не може обстати, јер тада св. Сава није био још „преосвештени,“ ни епископ, ни Архијепископ, међу тим се ту говори, да се у писму послатом у Рим говори о Диоклитији, да се Немања у њој родио и да се та земља назвиље „**келико крлкевьство оть пркка.**“ За тим се тражи венац, који је добивен и да је тек после св. Сава венчао брата краљевским венцем.[1]) Како ово извешће Доментијаново неће имати никакве историјске вредности, јер Сава тада још није био архијепископ, него тек после свога повратка из Никеје 1222 г. кад је по примеру Димитрија Хоматенског, венчао у Жичи свога брата Стефана за краља.

Због свега реченог остаје да кажемо, да је Доментијан написао житије Савино 1243 г. За владе Никејског императора Калојоана Дуке Ватаца и српског краља Уроша, архијепископа српског Арсенија, у Карејама, у Сихастарији (мучоницн = мочалници) св. Саве, где има црква св. Саве јерусалимско кад је „*уразумео*“ житије Савино, т. ј. и како ће написати житије Савино. — Шта је он то могао прочитати о св. Сави и ко је што о томе писао?

III.

Почињући од Павла Шафарика још није дефинитивно решено ни кад је монах Теодосије живео, ни шта је написао. У књизи XXII Чупићеве задужбине (стр. 93—136) г. Вуловић изнео је разна мишљења, а тако је исто и г. П. С. Протић та мишљења изнео у својој кандидатској (ђачкој) расправи: „Житја Српских светаца, као извор историјски (Београд. 1897.)

Пок. П. Шафарик први је дао повод тиме, што је заподозрио време писања Савиног живота издања Даничићева 1860 г. и том приликом доказао погрешност тога мишљења. Вуловић вели: „На реду су две биографије **Доментијакове** и једна Теодосијева.“ Јасно је да је г. Вуловић мислио на две биографије Доментијанове св. Савве и св. Симеуна издања Даничићева 1865. И биографију св. Савве монаха Теодосија издања Даничићева 1860 г.

За Доментијана докази су готово они исти, које је навео и Шафарик, као и то, да је Доментијан најпре живео у Карејама, у ћелији св. Савве, а доцније у **Стльпоу** Преображења, али не усваја годину писања биографије св. Савве 1243, већ наводи годину писца Шестоднева, Теодора Спана 1263 г. о чему није реч, него је реч о **житію** св. Савве, које је написао Доментијан у Карејама 1243 г. И Голубински наводи белешку Григоровича, који је нашао **житіє** св. Савве у типикарници Карејској „**скаꙁано** преподобним Доментијаном, а **сьписано** Теодором мнихом“. Ну овде остаје недоказано, да је Теодор Спан исто лице т. ј. Теодосије монах. У запису се спомиње „светогорски кир прота Теодор.“ Главно је да нема доказа да је Спан — Теодосије. Да пак има нечега нејасног у овоме расправљању може се извести из тога, што је писац издања 1860 г. био човек начитан и научен, па ипак су доцнији преписивачи као нарочито из-

[1]) Vetera monumenta Slavorum Meridionalium за време папе Honoria 1217 15 маја до 1240 30 маја колико је владао пориjе неналази се никакав документ св. Саве, нити какво о срп. в. жупану. Услед тога неће имати никакве историјске вредности казивање Доментијаново на стр. 243. о папи, венцу.

доцније у „**Стльпу**“ св. Спаса а не усваја годину писања 1243. додаје, да је издање 1860 г. *„али таква израда, да „ни камен на камену није остао од старе грађе.“* Овде је питање: које је од ова два дела старије да-ли издање 1865 г. или издање 1860 године, иначе је ствар природна, јер се факта не могу измишљавати, само је питање у каквој се светлости факта излажу? Остала упоређења и сравнења оба писца, мени се чини, да не приносе ничега новога у питању, ко је и кад написао **житїє** Саввино изд. 1860 г. јер је Доментијан писао житија с' другог гледишта, а издање 1860 г. писано је са сасвим с другог гледишта, што ће се врло лако видети, кад се та гледишта тачно расмотре.

У „Starine“ (књ. V. стр. 3—22.) г. Јагић[1]) вели: да у „импер. публ.“ библиотеци у Петрограду имах два рукописа, која је Гиљфердинг однео у Петроград. Први је рукопис Доментијанов узет из Пећи, који је Даничић издао 1865 г. у коме се управо двапут излаже живот св. Саве а) у Немањином житију, а г) у житију св. Саве. И заста су наслови и читаво житије, као и наведени докази тако јаки и непобитни, да је **житїє** св. Саве, које је Доментијан написао у Карејама у св. Гори. У томе Доментијановом житију на крају вели се: **Вь лѣто ·ѕѱ҃ѯв·** (6762 = 1254 г.) **индикта ·ві· вь царьство... цара грькомь Калоіана и вь дни самодрьжца срьпьскаго вьноука светаго Сумеона сына же Стефана** (изсечено) **по томь бывшимь богоносци прѣосвещеннѣмь Арсеніи, Доментиіаноу сромонахоу ѩкоже прѣжде реченно живоущоу вь Светѣи Горѣ вь мальчалници сего светаго, иже ѥсть именоуемо Кареѥ, послѣднемоу оученикоу его бывшоу, прѣдложи богь ѿкрнвь доухомь светыимь прорасоумети житїе сего преосвещеннаго Савы и тѣмь сложено и прописано бысть, вь мѣстѣ вышереченнѣмь Кареѩх, светаго доуха наставленнѥмь и молитвами светаго, за благыѥ же вѣры юже имѣше вь прѣѡсвещенномоу си Господнноу Савѣ, благовѣрный господинь нашь Стефань краль Оурошь посла емоу богь прѣсавршенноую молитвѹ его сію книгоу юже пріѥть ѩко прѣвеликы дарь чьстьнь.**“

Јагић вели: „разликује се од даничићевог издања у години, јер тамо стоји ѕ҃ѱ҃н҃а (6751 = 1243). Овде пак стоји ѕ҃ѱ҃ѯ҃в (6762 = 1254 или боље 1253). Овде се у овом запису говори о цару **Калоѩноу**, који је умро у новембру месецу 1255 године, а на престо ступио његов син Теодор II Ласкар веома храбар и побожан владалац, али он умро 1259 г. месеца Августа, а на престо ступи његов син Јован IV Ласкар, у деветој години живота. Новога цара — дете заступао протовестијар Теодор Музалон. Ну заповедник војске Михаило Палеолог наговори странце солдате, те на парастосу цара Теодора, деветог дана по смрти царевој убију наследника — дете — цара Јована, а зацари се Михаило Палеолог војсковођа.

Према овоме не може бити година 1253—4. него мора остати 1243. Како се у житију Доментијановом св. Симеуна, писаном 1263 године говори о краљевању краља Уроша „**и по лѣтѣхь многѣх племена светаго Симеона третиѥмоу родоу старѣюштоу се четвртомоу** (крал Милутин) **вь кральство вьстоупаюштоу, благовѣрьномоу же кралю нашемоу сь вьсѣми сими прѣдьреченыими и монастырь светыѥ Горы прѣдрьжештоу и прилѣжно подвизаюштоу се о нѥмь и недостатьки родтель своихь испльнѩѥ, и выше великаго монастыра вь горѣ сьзда стльпь, идѣже живеть посѣтитель доушь светыихь отьць живоуштихь вь светѣмь мѣстѣ томь и вь дьни же того боголюбиваго христолюбцаѣа за великоѥ благовѣриѥ ѥго и за любовь ѥго, юже имѣаше вь Христоу богу и вь пречистѣи ѥго матеры и вь светыимь родителюмь ѥго, вь роукотворенѣмь ѥго стльпоу живоущоу нѣкоюмоу чрьньцоу**“[1]) и т. д. што је било 1263-4. У белешци **житїа** св. Саве, писаног Доментијаном од свега тога нема ни спомена, јер је писано мало доцније по ступању на престо краља Уроша, онда морамо усвојити као верну годину ону, која се налази у белешци изд. Даничића 1865 г. а то је годину 1243-ћу.[2])

---

[1]) У VI. књ. „Stairna“ Јагић већ вели, да је Теодосије писац изд. Дан. 1860 г. стр. 64.

[1]) Св. Симеуна стр. 117.

[2]) 1255-4 Доментијан већ није био у Карејама.

јер је *„сложено и прописано у Карејама у* **кельѵнници** *св. Саве,* као агиографијску биографију по образцу и византијском писању житија светитеља. С тога је ово житије Доментијаново и примљено било за угледно писање. А да је оно писано по обрасцу византинских св. житија, то ћемо мало даље навести као непобитни доказ.

Други рукопис донесен Гиљфердингом узет је из манастира Довоље, који је преписан у манастиру Сопоћанима **попомь** Дмитром по заповести игумана Германа 1526 године. Текст овога другога преписа слаже се тако са редакцијом Даничића од 1860 г. да готово г. Јагић није имао никакве разлике забиљежити.[1]) За доказ наводи из петроградског житија Савиног једно место, где се на стр. 216. штампаног Даничићем (1860 г.) налази ово:

И ѡтьчьство же свое ѡба коѹпьно, Сѵмеонь глаголю прѣподобнии и всеосвещени Сава вь господоѹ молитвами срьпьскою ꙁемлю оѹтврьждають и ѡть нашьствїа противнихь вьꙁбраниꙗюще сьблюдають, и никтоже ниь инокол ѣньнь вь Срьблихь ѡгосподи се, тьчию ѡть плѣмена ихь ѡтьць сыноѹ и сынь сыноѹ кралевьство прѣдающе, ꙗвлꙗють же се и прѣдь пльвови срьпьскыхь скѵфѵтрь вь видѣнїи ѡбраꙁа ихь божии аггели на помощь вь бранехь, молитвами ихь ѡть бога посилаемїи ꙗко многимь оть вонистьвнихь глаголатїи: видехомь светаго Сѵмеона и светаго Савоѹ прѣдь намїи вь пльвоѹ на конѣнихь ꙗꙁдещїихь и ѡвого оѹбо вь сиерна иночьска ѡблечена ѡдеждею, ѡвого же вь свѣтла светительска (архијерејска) **оѹкрашена многыихь же противнихь иже на отьчьство ихь на срьпьскоѹю ꙁемлю подвигьших' се молитвами вь богоѹ посрамлени ѡбратише невнихь, неких же и до коньца иꙁлож'ше, оѹбише.“**

— „Ја слутим, вели Јагић — да и овдје бјеше Теодосије као писац дела изреком спомеut на посљедној страни, истом руком написано: **„Тогожде Θеодосїа монаха похвала светихь и прѣподобнихь отьць нашихь Сѵмеона и Савы оѹчителю Срьпьскою.“**

[1]) Star. V. стр. 17.

С тога Јагић тако рећи *не сумња* да је ова **„Повѣсть“** Теодосијева.[1])

У издању Даничићеву од 1860 г. при крају нема похвале св. Сави, а у овом Гиљфердинговом има похвала обојици светитеља Симеуну и Сави. Па како у похвалама нема обично фактичког излагања, то је ова похвала и изазвала осуду овог житија од стране Павла Шафарика. А та је похвала написана Теодосијем, како се види из већ наведене сведочбе.

Да би то утврдио Јагић из похвале наводи неколико исписа на пр. **„Пресветла, просвѣщеньна намь всечьстною ѡтьцоѹ дьньсь вьсиїа памєть, пресвѣтлою бо ꙁарею ѡꙁарающи се и свѣтлопросвѣщающїи нась, свѣтла оѹбо и просвѣщенна и всакое почьстїи ѡ боꙁѣ и радостїи достоина, ниже вашихь боголюбивихь доѹшь їако вьꙁлюбленнихь чедь ѡтьць вь доѹховномоѹ веселїю нынꙗ сьꙁвавьшїи и ꙗко любителие ѡтьць вь светѣи сеи црькви радостно приемлющи и любовїю веселщїи, прежде пльтьскїе доѹховнѹю вамь прѣдѹготовающїи трапеꙁоѹ испьнь сощоѹ похвали светихь сь нимиже и техь самѣхь светихь ѡтьць испльнь радости, доѹховнаго веселїа испольнь сладости божьствьнихь словесь, аггельскїе пище, пищѹ бо аггельскоѹю писанїа словесе нарицають ниже доѹша вьнимающїи оѹмомь наслаждает се и ꙗко пищею тело словомь оѹкрѣплꙗемо бывает. Сладость же божиихь словесь Давидь вькоѹсивь и ѡ сїихь оѹдивлꙗе се вь богоѹ глаголеть** и т. д. Или у истој похвали ово: **„ѡть сихь хвалимихь светихь и вь богоѹ иꙁреднихь моѹжь соѹть исїи ѡтьци наши, их'же надписанїемь слова**[2]) **вьмѣнихомь; прѣподобнїи Симеонь глаголю и всесвещении Сава, иже нынꙗ нами хвалими и оѹбо сицевимь вь правдоѹ дивити се и достоино сихь чблажити, ꙁа ние ѡни члов ѣци подобовр ѣднїи намь бивше нь паче нась бога вьꙁлюбише.“ Или: нь оѹбо прѣподобнаго ѡтьца нашего Симеѡна, ꙗко ѡть испрьва сь нимь бивьшеи и лѣть дльгихь ѡтстоꙗнїемь не постиꙁаемь**[3])

[1]) кн. 6. „Starinu“ стр. 64.
[2]) Ове су две речи узете из житија Немањина.
[3]) Речи првог краља о своме оцу.

ꙗже егда вьмироу житїа его всехь исправленїи его сказатїи, нь ꙗко же ѡть житїа[1]**) его прочитающе**[2]**) разоумехомь, иже помнещен того ꙗко прѣбогатое скровище или причестїе ѡтьче намь чедомь его писанїемь ѡставише;**[3]**)"** Из овога излази, да писац непознавајући дела Симеона морао се задовољити оним, што су *други*[4]) о њему *написали*. То ипак није могло бити касно, након Симеунове смрти, када похвала признаје: **Нѣцїиже и видевьше знаете ꙗже и паче нашего вьсноглаголанїа."** Јагић вели (стр. 19): И антитезе **вчера — дьньсь** сведоче, *да је тај панегирик писан не одвећ много времена после смрти обадва светитеља.*

Похвала св. Симеону свршује се овим речма: **И сїа зѣло тако, ꙗже о ѡтьци нашемь прѣподобнемь Симеонѣ. Послѣди**[5]**) же еже ѡ немь вькоупь**[6]**) слово да пождить реда. Придемь же нинѣ кь сего по пльти сынѹ,**[7]**) по доухоу же светомоу отьцоу и ѡбрещемь и сего ѡть добра**[8]**) древа изещьнь.**

„То је нов доказ, да је Теодосије вели Јагић, по свој прилици живио у XIII веку, на што упућују и ове речи, где говорећи о св. Сави кад је донео у Србију мошти свога отца вели се „**и вь свое приносе ѡтьчьство ꙗже вса и до нынѣ светими его молитвами сьхранꙗемаа не гиблющаа прѣбивають....** у похвали пак вели: **нь чюждѹ се и како похвалити не вѣмь....** Из речи, које ћемо навести — вели Јагић могли би смо изводити, да је Теодосије био *позван од отаца светогораца да напише похвалу*, *јер се вели:* „**нь ми ꙗко же ѥсть достоино похвалитїи непостизающе похвальнихь словесь ꙗко не искѹсии коснути се не хотехомь, обаче вашими молитвами оупова̀юще и вь сїа понѹдихомь се.**

Још важније и ближе објашњавају ствар о којој ћемо говорити даље, ове речи Теодосијеве: „**ѡть многоѡбразнаго же изреднаго ихь кь богоу житїа, ꙗко ѡть разлнчнихь и благоуханнихь цвѣтовь вѣньце похвалы звѣзьные, сихь вьлнчиемь и исповѣданїемь дель добродетельних хвалениїа ликь сьставимь рекоуще....** показују извор, одаклен је Теодосије црпао похвалу: то беху писани животи обоице светитеља.[1]) Најпосле призивље браћу на гробу: **Гробь вашїих светлаїхь и чюдодеиствнихь поклонꙗещее сь любовїю цѣлоуемь"** па завршује Јагић овим речма: „Бити ће ми драго *ако ово неколико речи помогне још већма ускрсити спомен тога давнога српскога писца,* који се није одликовао оноликом речитошћу као Доментијан, опет му се не може порећи пламка и одушевљена *љубав* спрам српскога народа и његових светиња. С чега држи да је Теодосије живео у XIII веку (стр. 20). Наше смо проматрање довели до питања: Шта је писао Теодосије монах? Из наведених цитата г. Јагића, јасно је, да је он најпре написао службу св. Симеуну а доцније и св. Сави а **повѣсть** ће после доћи на ред. **Придемь же нынѣ по пльти его сыноу, по доухоу же светомоу отьцу и обрещемь ѥго и сего оть добра дрѣва изещьнь**, а ово је **Повѣсть.**

Ето тако смо дошли до питања, ко је написао Савину **повѣсть** издања Даничићева 1860 год. Ми смо већ навели, два сведока, који тврде да је то урадио Теодосије. Да видимо шта сам писац о томе говори. То се види из прве главе. Према томе, да ли је Доментијан *пре* или *после* „**Повѣсти**" „уразумео" житије св. Саве или је он писао **житїе** св. Саве, а Теодосије написао службу св. Симеуну и св. Сави, а тек после прешао „**сыну**" и написао његову „**повѣсть**" другчије речи: Је ли Теодосије прерадио Доментијаново дело у **повѣсть** или је Теодосије написао службе обојима светитељима, а како није знао Немањин живот, а врло добро знао живот св. Саве, после служби и написао самостално **повѣсть** св. Сави? Доментијан пак на основу *„слова"* св. Саве и житија првог краља о Немањи и написао **житїе** Немањино у **Стольпоу**, а пре тога по обрасцима византијским у **мольчальници** св. Саве написао био Савино **житїе**?

---

[1]) ib.
[2]) ib.
[3]) ib.
[4]) Први краљ и Сава.
[5]) Пише о Симеону а доцније.....
[6]) ib.
[7]) ib.
[8]) У „**повѣсти**" Теодосијевој.

[1]) Два [illegible] првог краља и Саве.

зборy светогораца духовну *трпезу* пуну пића анђелске и пристојну робова богатога владике, (све) у „**повѣсти**“ „**слово**“, да разумом објасни велико сокровиште просијавше за његовог доба у српскоме народу добрим делима житова, кога не жели хвалити, јер праведнику Бог даје похвалу, него жели да изнесе дела Савина да се на њега као највећи узор угледају доцнија поколења и да се поучавају. Због тога, покоравајући се „вашој (игумана хиландарског) отачкој заповести, *данас* — вели он — хваљеног и блаженог Саву, који се *испаштао* у светој Гори, доцније постао први архијепископ српски и учитељ у „**Повѣсти**“ предлаже слушаоцима, коју је написао не само по чувењу, него је примио од частних савиних ученика, који су с њиме били *саиспосници* и његови *сапутници* и *сатрудници* и који као највеће отачко благо после себе и написмено оставише.

Предлаже, дакле **Повѣсть ѡ моужѹ „не несоѹштаа ѡ нѥмь сьписающте“**[1]) (не пишући оно чега није било), **него паче же „соѹштихь аще едва вьзможемь изьıаснити** срећним ће се сматрати.“ Ове речи као да су прекор писцу Савиног **житїа** (оно чега није било), као и ове: „Први архијепископ Сава није оскудан у небесним похвалама и анђелским, што није у стању постићи и изрећи *наш* страстан и нечист ум, али ипак призивајући у помоћ бога „молитвама св. Саве, према *нашој* моћи почињемо „**Повѣсть**“.

Почињемо истраживањем онога што треба, јер налазимо да он није израстао од трња, него да је од племените лозе грозд. Беше син великог жупана Немање и т. д. Овде морамо напоменути, да је св. Сава написао типик манастира Хиландара у типикарници или молчалници својој, где вели: „И ја грешни и лењиви, и *последњи* између свију вас, монах Савва, о христу духовна браћо и очеви“ наређујем, да онај брат, кога по општем избору изберете, да се настани у мојој ћелији (на Карејама), мора у њој остати до своје смрти.“ И заиста је Доментијан у типикарници св. Саве на Карејама написао **житїе** св. Саве; но види се, да је у нечему нарушио Савину наредбу, јер га видимо у **Стльпѹ** преображенија, где пише **житїе** св. Симеона. Ово нас наводи на питање: да-ли није који од ова два писца, по смрти Немање, оставио Хиландар и с Методијем отишао у Србију? Да-ли онај, који је остао у светој Гори, по одласку Савином за Архијепископа, није прешао у Савину ћелију на Карејама, а то Доментијан и доцније ту написао **житїе** Савино 1243 г. Доцније пак, по нама непознатим узроцима, напустио Кареју и прешао у **Стьлпь** Спасов, где је после 20 година написао **житїе** Немањино? Ко се после њега настанио у Карејама, у ћелији св. Саве? Одкуд је Теодосије онако верно и карактеристично описао живот св. Савве? Кад је Доментијан оставио типикарницу у Карејама и прешао у **Стльпь** спасов, кога је братство изабрало за типикарницу? Заиста су збор и **братїа** молили Теодосија, а игуман му заповедио да напише **Повѣсть** св. Савве. Кад је Доментијан у ћелији на Карејама написао Савино **житїе** и послао га краљу Урошу, зашто Доментијан и ово **житїе** св. Симеуна написано после много љета, није то учинио, него је оно било послано од св. Горе, у Српску земљу? Све те појединости захтевају објашњења и тек би онда могли говорити поуздано и тачно. Молба збора и **повелѣнїе** игумана упућују нас на мисао, да је Теодосије заузимао важан положај у братству хиландарском и да је био већ познат са својих књижевних дела као и то, да је био у стању знати и написати животопис или „Слово“ о светом Савви.

Овај, дакле други писац Теодосије и пише праву „**Повѣсть**“ каквог је порекла Савва, спомиње како је у 15-ој години постао пунољетан, добио свој део очевине, а у години 17 отишао у св. Гору у руски манастир св. Пантелејмона и ту се замонашио. О слави храма Ватопада био и он тамо, па како су ватопедци дознали тко је иштa је, они га премаме у свој манастир **ıако хотеште его себѣ сьвдомити вь оугодїе твораште отьцоѹ юго.** Родитељи му пошљу много злата, коње и много прилога зашто други манастири почну завидети Ватопаду па чак и протат светогорски.

[1]) Доментијан.

атопаду Савва сазида ћелије и црквицу гови: „Желим у мојим ћелијама и мојој цркви идим мога отца.“ Тада напише отцу писмо зове га у св. Гору. Отац сазове збор, оде се престола, епископ Калиник закалуђери цркви св. Павла и Петра у Пећи и даде ме Симеон, а супрузи му Анни, Анастасија. бави неко време у Студеници и крене се за Гору. С њим су отишли многи његови људи. Како је био на пр. игуман Методије. Сиоднесе много злата, велике прилоге, пов де е коње. Савва је, провео отца по манастирима, сао га у црквене поменике као што су завани и византијски цареви. Кад је ватопадбратство имало потребу да измоли у цара повластице Ватопаду, игуман мешто себе ье монаха Савву. Цар Алексије испуни све е манастирске и по препоруци свога отца, Сава жи у име отца, да им цар поклони место Хиар,[1]) да ту буде Српски манастир, јер је х Симеон желио да умре у своме манастиру. још даде прилога и поклони им црквице св. а, св. Николу на Милејама, и добије хриљ, кстим се поклања Немањи манастир Хиар и придаје истоме Зиг, а Сави поклони ански „жєздь“ и црквy Евергетицу у Цари-у.

Кад је манастир Хиландар био довршен, ња му даде прилоге, пресели се у свој мар и поклони га своме сину великом жу-Стефану. За овим се у **Покъсти** говори, како Немања разболео. Ово је место (стр. 55) вено узето из народне песме, коју су му суеници спјевали. Мислимо да је ту пјесму ао сладкогласни љубимац Немањин игуман дије, ког је Немања нарочито волео. Ту се како се Немања разболео

„Па дозивље свога сина Саву.
„И овако њему проговори:
„Сине Саво моје чедо драго
„Време дође мријети се мора
„И отићи Богу на истину.

[1]) Памятник светогорски. стр. 10. Хиладар зилчи: „Ласта.“

„Сине мили, једина утјехо
„Много си се о мени трудио
„И о души мојој бринуо се,
„Јоште мало потруди се сине,
„Па ће Господ вечно бити с тобом
„Све што тражиш у Господа Бога
„Даће ти се и испуниће се.
„Тад загрли Саво свога отца
„И овако њему бесеђаше:
„Тебе отче грлим и молим те,
„Како си ме од сваког зла чувао
„И од сваког рђавства хранио
„Када одеш Христу на небеса,
„Замолиму с светим молитвама
„За нас чеда твоја н'овом свету
„И за земљу и за наше цркве,
„О чем си се трудио, мучио,
„Да нас Господ очува, сахрани
„Од свих зала и сваке напасти.....
„Старац проли сузе низ образе
„Из уста му потекоше речи:
„Сине мили, моје чедо драго
„Ја о себи ништа не смем рећи
„Док не видим Бога па небесма
„И ако ме господ пусти к себи.
„Ја вас никад заборавит нећу
„И старачким загрли'г' рукама,
„Па га стаде љубит, благосиљат,
„И благоме Богу молити се,
„А суза му сузу сустижаше
„И грлећ сина њега целиваше
„И овако њему бесеђаше:
„Довршите започете цркве.
„Моје кости овде неостави
„Већ их скупи, скутај и однеси
„Мојој цркви, мојој задужбини
„Манастиру светој Студеници
„Под окриље матере божије.
„На то рече светитељу Сава:
„Све што си ми оче наручио
„Испуниhу заповијест твоју.
„На то старац са одра својега,
„Брзо уста као јунак — младић
„Ка да госте своје очекива,
„Свете госте цара небеског

„И затражи да прими причешће.
„Причести се светога причешћа,
„Прекрсти се, доле главу спусти
„И са речма: „За све Богу хвала“!
„Свету своју душу он испусти!“

Сава сарани свога отца у спремљеној гробници у Хилендару ч девет дана провео је у молитви и молењу, о своме отцу подносећи све труде и тегобе. Уз то му се деси још већа жалост: Како још није био довршен манастир и братство се није хтело покоравати типику, монах Сава ископа благо и само $^1/_4$ задржи за братију и Хиландар а $^3/_4$ разда на богоугодна дела, јер је гледао на новце као на **„каль“** а није хтео лихоимствовати. То братији није било право Монах Сава одкупи од протата светогорског Кареје и тамо сагради своју **мльуалницоу**, изберe игумана и удали се у своју ћелију да обнови испаштање, а заведе у Хиландару свој типик. Том новом типику не покоре се девет калуђера са Методијем игуманом, него оставе Хиландар и поврате се у Србију, а Сава са оставшом братиом изберe игумана оставши у Карејама да се ода труду, молењу, поклањању и трудовима најстрожијега монаха и због одласка братије почне очајавати. У том му се једном на сну јави отац и каже му, да ће он постати први српски архијепископ и учитељ. У тим тешким тренутцима добије од брата много злата за потребе манастирске и одкупи опљачкане црквице Каракал, Ксиропотам, Филотеј, окрени се, прикупи изнова из Србије више братије. па кад се навршила година дана од смрти очине, искупи сабор светогорски, да просветкује годишњи спомен свога отца: у главном храму да држе бденије Грци с протом на *грчком* а он оделито са својом српском братиом на своме језику. Сутрадан отворили гроб и нашли мироточиво тело свога отца, од чега се и назове мироточац. Усљед тога сабор свете Горе с протатом благослове, да се *напише* **житїє** Немањино. Треће године по смрти Немањиној посети Хиландар Николај ерийски епископ на дан Немањине смрти одслужи службу, па оде, а Савва се повуче у своју **мольуалницоу** на Карејама. Четврте године од очине смрти оде манастирским послом у Солун у свој манастир Филокали и тамо се јави митрополиту Костандију. Ту се десио и епископ Ерийски Никола и проричао сву радњу Савину и његовог отца на Атону. Митрополит Костадин, ерийски владика Никола, каландријски епископ Михаил и адрамерски епископ Димитрије призову и Саву да служи с њима службу и том приликом Костандин с епископима произведе Саву за архимандрита. Сава архимандрит ѣдтален из Солуна пошље своме брату Стефану једно стакло св. мира заједно с писмом 1204 год. кад је пламтио најжешће грађански рат између Вукана и Стефана — његове браће. Ово стакло св. мира подпоможе великог жупана Стефана за идеју, да се одржи Немањино **„благословенїє.“** Ово је било тим пре, што је, по одласку на Атон Немање, Вукан рекао: *„Нека се сврше дани мога отца, тада ћу се брату осветити.“* Кад је Немања заиста преминуо, али се он посветио и постао божи угодник и мироточац, од чијег је св. мира Савва послао брату Стефану стакло мира и ток ствари у Србији окрене се у корист Стефана. Даље се описује у **Повѣсти** грађански рат и кад је земља доведена до пропасти и Вукан се потчинио римском папи и тражио од њега краљевску круну, Стефан напише Сави писмо молећи га да испуни очин завет и да пренесе његове мошти у Студеницу. На место звона ту се ударало у клепала. Сава изврши завет свога отца на молбу свога брата и изнесе очине мошти из Атона, који је био потчињен папи Инокентију и донесе их у Студеницу, где светитељ изнова излије св. миро. Стакло св. мира послато из Солуна великом жупану Стефану и ново **„мироизлитїє“** у Студеници прекрате братску свађу, стишају страсти, утврде Стефана на великожупанском престолу и одрже се Немањина творевина. По умирењу земље и учвршћењу Стефана на престолу, архимандрит Сава захте да се поврати у св. Гору, што се види из његових речи тада изговорених. Велики жупан умоли га да остане у Студеници и да уведе *„законе.“* Тада је арх. Савва путовао по земљи, изрекао многе мудре изреке, које се одр-

жале у народу, престала гоњења[1]) (стр. 98) и с братом Стеваном почео спремати се за проглашење српске цркве и почели зидати дом Спасов у Жичи т. ј. архијепископију. За овим је проприčана смрт деспота Михаила и смрт Стрезина и смрт Јована Скила под Солуном. У том је времену престала власт рим-папе Инокентија над атонском гором, а Теодор Анђел епирски деспот освоји солунску краљевину латинску а Димитрије Хоматенски охридски архијепископ венчао га на царство, услед чега се завади с царем Никејским, а патријарх Константина града опет с Димитријем Хоматенским. Тим се и користе велики жупан Стефан и архимандрит Савва и ступе у преговоре с Никејским патријархом Мануилом, да Србија добије архијепископију на што не би пристао архијепископ охридски Димитрије Хоматенски. Због тога се и обрати велики жупан патријарху Константина града сјајно и свечано испрати у свету Гору архимандрита Савву снабдевши га новцима и захтевом да се врати што пре архијепископом у Србију. „Ако Бог помогне, вратиħу се“ одговори Сава.

Сава пребивао у својој испосници на Карејама, а Стеван му писао да незакасњава, него што пре да га обрадује (117) и зашто не идеш? питао Стефан брата Саву.

— „Ми незнамо вели писац: аште сице, аште инако — није отишао. На то Стефан пошље безчислено злата да разда **„идѣже ⱬлаєть.“**

---

[1]) „*Савина водица.*“ Тако се зове једна чесма воде између села Чумића и Влакче. О тој „*светој*“ води прича се ово: Путујући по земљи св. Савва са момком дође на конак у Чумиће у нечију кућу, која је била у оној урвачи, с леве стране пута између Чумића и Опсишта. Ту заноће. Ноћу запевају петли, а Савва се прекрсти. За што се крстиш игумане? За то што сад певају анђели божији на небесима. — Онда је петао скупоцен. — Тако је одговори Савва и почне се спремати на пут. Сељак истрчи напоље и закоље петла, па га стрпа у Савине бисаге и опреми му коња, па кад је Савва узјахао коња, ђак рекне, да му је нестало петла и мора бити да си га ти рао, па у бисаге, из којих извуче закланог петла. св. Савва куне *забедника* и оде. Било зима. Слуга заборавио Савине ławице о клину дирека на сред куће. Слуга се врати да их е, кад дође види бездану (воду) и путању до дирека. Путам оде до дирека и кад скипе рукавице дирек оде у бездан а путања се орони. Слуга се уплаши и ухвати га грозница на ражи да се напије воде. Св. Сава удари штапом по стени и веде воду, од које се напије слуга. Та вода и сада постоји и ве се „*Савина водица.*“

Сава пошље у Србију Иларијона ученика и напише молбено писмо своме оцу, да обрадује народ излиħем мира, и брату писмо. Пошто излије миро Симеун, Стеван напише Сави: „**нынѣ** време је... **єжє** земљи жељу мога срца испунити.“ По повратку Илариона у св. Гору и Сава одмах са путницима својим оде у Никеју (138); но не нађе у животу патријарха Мануила, већ новог патријарха Германа. И затражи од цара Теодора „свата,“ да постави патријарх Србима архијепископа и утврди српску архијепископију. То све изврши цар и Србија добије независну цркву — архијепископију, која је у Жичи на Спасов-дан проглашена и том приликом Сава крунише великог жупана Стефана за краља. Врло су знамените том приликом Савине беседе за које држимо да су аутентичне. Због прогласа краљевине, naљути се мађарски краљ и почне купити војску. Архијапископ Сава оде у Угарску и измири краља угарског са српским краљем. За оким долази опис радње архијепископа на утврђењу православне српске вере, до смрти краља Стефана. Врло су значајне речи Савине, кад су му казали, да је *умро краљ;* јер је он одговорио: *не умире краљ* прогласи краљем Радослава и венча га на краљевство у Жичи 1228 год. За тим је Сава путовао на Исток у Јерусалим, видео никејског цара Јована Ватаца. У Солуну није нашао цара Теодора Анђела, (1229 год.) јер је био у пљену код цара бугарског. Сава се врати у св. Гору, а одатлен у Србију, где је отворио гроб свога брата првог српског краља Стефана, нашао нетљено његово тело, прогласи га светим, пренео из Студенице у Жичу поставио пред олтаром (у ковчегу). За овим путовао по земљи, учио, зидао цркве и стављао крстове. У том плане буна противу Радослава због тога, што је његова жена заповедала, а он био „*женопокорљив*,“ збаце га „разбојнички“ с престола а венча за краља Владислава, а Радослав избегне у Драч, у државу Големога, који се заљуби у жену Радослављеву и умало Радослав није изгубио главу због своје жене — „*нове Далиде*.“

Архијепископ закалуђери избезумљеног и увређеног синовца Радослава, постави на место

себе архијепископом Арсенија па оде на Исток да у туђини остави кости. Није био задовољан са својим синовцима. Пропутовао по свима светим местима и свуда писао у поменике оца, мајку и брата Стефана и палио им свеће, али то нигде није чинио за синовце. После дугог путовања преко Цариграда оде у Трново, своме пријатељу цару Асену, где се разболе, распореди све ствари прикупљене на Истоку пошље које у Жичу, које у Студеницу, по ученицима, а њему дођу у Трново његови вршњаци, с којима је у веселом разговору провео ноћ пред смрт, причестио се, пао у постељу и душу испустио рекав као и његов отац: *„Богу хвала за све.“* Њега сахране у саборној цркви 40 мученика. После године дана на захтев архијепископа Арсенија, свештенства и племства краљ Владислав, који је био узрок Савином одласку из Србије, пренесе мошти Савине у Милешево.

На питање: Ко је писао ову **„повѣст“** св. Саве? Јевтимије расодер вели, да ју је „списао Теодосије монах.“ Ово потврђује преписивач **„Повѣсти“** довољског манастира, поп Дмитар по заповести игумана Германа у манастиру Сопоћанима, и који је доцније написао, по свршетку житија „заглавак:“ **Тогожде**[1]**) Ѳеодосıа монаха похвала светихь и прѣподобныхь ѡтьць нашихь Симеѡна и Савы оучителю српскою“** Повјест је написана после „похвала“ **„тогожде“ Ѳеодосıа** монаха.“

У препису ове **„повѣсти.“** св. Саве, коју имам и која је нађена у жупи срећској (Шаре планине) у цркви села Драјчића, имају службе св. Сави и св. Симеуну са похвалама и кратким житијем св. Саве, у коме се спомиње патриарх Мануил, који је знао за св. Саву, то *ново* светило Атонске Горе.

За *„Повешћу“* долази *црвеним* словима.

Мѣсеца Генвара ·дı· (м), иже вь светых отца нашего Саввы прьваго архиепископа и оучителıа срьбскаго.

На малѣ й вечерй и т. д.

Светитель богопрıѧтьнь и пастырь истинынь, стлъпь непрѣвратьнь, основанїє вѣрѣ не подвижнıо, благочьстїа степень непоколѣблıеми, забрало црькви нерѫшимо, светителıемь доброта и чюдесе источникь Саво быль єси. тѣмте оублажаıемь благочьстно пѣсньми и вьсесвещенноую ти дьнь сьвршаıемь памеѧть.

Стихире даље иду овим редом:

1. **Сльньца свѣтлѣише** и т. д. 2. **Благооухаıеть рака** и т. д. 3. **Ѡледѣвшоую землю** и т. д. 4. **Кровь твоıа** и т. д. 5. **Оуча владыкоу** и т. д. 6. **Владыка своıеплеменнымь** и т. д. 7. **Стадо си** и т. д. 8. **Ѿ пелень** и т. д.

На велицѣй Вечернїи.

1. **Отьца иже** и т. д. 2. **Апостолѡмь равнопроповѣдателıа** и т. д. 3. **Словесь твоихь** и т. д. 4. **Вьсь ѡсвештень** и т. д. 5. **Ѿьıуности** и т. д. 6. **Поуть твои** и т. д. 7. **Славы оу вьсѣхь** и т. д. 8. **Прѣиде сѣнь** и т. д.

Чтениıе:

1. **Память праведникоу сь похвалою** и т. д. 2. **Прѣмоудрости Соломоніе чтенїе: изь оусть праведнаго каплıеть премоудрость** и т. д. 3. **Оть притчь чтенїе: Праведныхь доуше вь роуцѣ** и т. д. 4. **На литїю: Оумь прѣподобнь** и т. д. 5. **Єуггелскыих** и т. д. 6. **Срьбскаа великаа црькви** и т. д. 7. **Аггелѡмь сьродниıе** и т. д.

И вьходимь вь црьковь поıуще: 1. **Кыми ıако вѣнцꙇ похвалами оукрасимь Саву вьсеблаженнаго, иже оть вьстока мысльнаго Христа, Сольньце разоумноıе вьсїаль ıесть, и люди своıе на западѣ благоразоумиıемь наоучивь просвѣтиль ıесь и ıако вѣрны рабь Владицѣ своıему вь благочьстїи сихь оумножиль ıесть сего убо єдины достойнѣ бесьмрьтныıе славы оутварою украсиль ıесь христолюбьць имѣıе й велию милость.** 2. **Кыми духовными пѣсьнми похвалимь** и т. д. 3. **Кыми пѣсьнными добротами** и т. д. 4. **Божьствьнаго духа** и т. д. 5. **Поути вьводештаго** и т. д.

Аще когда не бываıеть великаа вечериıа на агрипны поıемь каноу ѡбщь Спасоу Христоу и светомь Симеѡну и Савѣ. Твореніıе Ѳеодосїа монаха.

1. **Сѣченомь прѣсечено бысть море чрьмноıе** и т. д. 2. **Вьнıегда вьзовемь Господи оуслиши ны**

[1]) Што значи, да је он написао „повѣсть“ првог српског архијепископа Саве.

и т. д. 3. Много ꙗко и т. д. Благоуꙁниии и т. д. 4. Тебѣ господи и т. д. 5. Оцѣщение и т. д. 6. Господь сїи и т. д. 7. Господь всѣмь и т. д. 8. Въ низь влѣкоущеѥ и т. д. 9. Потьмнѣвшоую мракомь ереси и т. д. 10. Людїе закона и т. д. 11. Чьстнаа богоневѣсто дѣво Марие и т. д. 12. Шестокрилными и многооучитими и т. д. 13. Съ богомь и т. д. 14. Провиде пророкь и т. д. 15. Въ сьрдьца наша и т. д. 16. Царемь, цара и т д. 17. Егда на соудѣ и т. д. 18. Множьствомь дрѣвлие беззаконы нхь и т. д. 19. Потопа грѣховнаа го и т. д. 20. Мирь многь и т. д. 21. Иꙁь нощи злихь дѣль моих оть мьгли лютиѥ грѣха ради чииииик и т. д. 22. Высотоу благородїꙗ и злато- повѧсныихь и т. д. 23. Грѣха ѿбѣгоути и т. д. 24. Не намь господи не намь изливеши и чашоу гнѣва и т. д. 25. Копаѥ грѣха мысльно и т. д. 26. Въ- ꙁоуших господи злими одрьжимь и т. д. 27. Сѣ- кира ꙗже при корени и т. д. 28. Непоминающа злобь и т. д. 29. Сьсьним и т. д. 30. Твоимь Го- сподн оувѣждень и т. д. 31. Оцвсти чьстнаа и т. д. 32. Отроци въ Вавилонѣ и т. д. 33. Божьственымь и т. д. 34. Нетлѣнноу славѹ и т. д. 35. Прѣстоли егда и т. д. 36. Богомилостивь и т. д. 37. Милостива и т. д. 38. Тѣло злобѣ и т. д. 39. Тѣло злобь. — Тѣло злобиво дѹши и т. д. 40. Многыихь оуди- висте се и т. д. 41. Вса ꙗже на земли оставивше и т. д. 42. Мьчь блистающь и т. д. 43. Тѣло- носиь 44. Страньствїꙗ и т. д. 45. Странствѹю- щаа ме и т. д. 46. Множество сьрѣшени и т. д. завршава се: „Слава ти боже нашь слава ти“ 47. Кто не дивить се и кто не славить и т. д. 48. Кто богь ꙗко ти бог.... 49. Кто достоино....

По скопчани же агриниие. Чтенїе въ пракси. Аще не имани житїе светаго. На оутрьни тропарь: Правовѣрїю наставниче... и Поути вьво- дещаго вьжизнь.... за овим: Льсти мира, богатьства и свѣтлости, вса елика видимыхь доброть малолѣтиꙗ и высокѹю любовь родителю провидѣвь, смѣренїемь же въ нищетѣ оучеще владицѣ Христоу послѣдоваль иеси. Оть него же поученїемь и молитвами истиньноѥ, богатьство и сѹщоую свѣтлость, царьство недвижимо и въ вѣкы прѣбытиѥ Саво отьче наслѣдоваль иеси, въ не- ве ныиꙗ молим се грѣхомь оставлѥние подати, чьтоущїимь сь любовию светоую паметь твою.... и Небесноую двѣрь и Ковчегь.... Стлъпь.... и Ꙗко невьздѣлань добрь виноградь и онда:

Сїи фалмь светымь архїереѡмь въ мѣсто: на рѣцѣ вьвилонцѣи:

а) Оуслышите сїа вьси ѥзици и т. д. и две стихире: Въздрьжаниемь житїе оукрасивь и ꙗко вьсенепорочна невѣста....

Светомоу въ обою Канѡнь

Има три стихире, па онда: Канонь све- таго Савыи ѥмоу же зачела сию слогоу сьвр- ваюта (црвеним) словима: Савоу похвалити разоума боже мои дарчими. (И) иду че- тири стихире са црвеним иницијалним словима: С.... А.... В.... ОУ. За овим долази:

Канѡнь ·в· светаго Савы вь немь же ѡ чю- дотворенїе ѥго.

Похвалꙗющоу ми твоѥ житїе въ Христоу дрьзновениѥ ꙗко стежавь оть богатїихь дѹха со- кровищь, каплю разѹма отьче дати ми моли се, ꙗко достоино похвалитите хвалы достаинаго.

Ис корѣне блага, блажениа отьрасль про- зебль ѥси, божиꙗ разоума водами напаꙗемь, и плодь благооуханьнь ꙗви се, житиѥмь своимь иꙁь юности богоносе срьдьца и дѹше веселиши пою- щихь те.

Ѡ прѣмоудрооумноу ти въ богоу ра- зоумоу, имьже оуказаньствова отьца своѥго елениемь ловитвою Христоу отьче вьселивь доу- шоу свою, егоже любовїю жегомь въ источникоу бесьсмрьтїа томоу притекль ѥси.

Паче оума соущихь любовїю небесныхь до- броть подвизаѥмь земльныихь малолѣтїꙗ избѣжавь ѥлена течениемь Христа възыскаль ѥси оть него же желаѥмыхь Сава не погрѣши.

Чистоти любовїю одрьжимь благородиѥ доуше пльтолюбиемь не поработивь, тѣмь ныиꙗ чистоты вѣньце прїемлѥ сь аггелы оу Христа веселиши се, въ немоуже о нась Сава моли се.

Иже оть землѥ до небьсь дошьдьший лѣст- вице сказа се Ꙗковѹ ѥюже богь чловѣкомь спо- доби се благословлѥнаа прѣчистаа, неизреченно чюдо и недоумѣвлѥѥмо видѣнїе спаса ихь въ тебѣ прибѣгающе ѥ.

Катавасїа.

Глъбинѣ отькрилъ ѥси дно и по соухоу своѥси изводить вь нѥи ихь погроужь соупостати крѣпкы вь бранѣхь Господь ꙗко прослави се.

Ірмось:

Тобою Христе небеса оутврьждаѥма вса, слово божїе и сина и сьповѣдають славꙋ вседѣтелныѥ роукы твоѥѥ сьтворенїѥ, нѣсть бо свꙗть паче тебе Господи.

Тебе вси прѣчьстнаа славеть, чинове аггель, мы же богородице непрѣстанно зовемь и благодарно поѥм: радоуисе владичице ѥдина помощи всѣмь и застоуплѥниѥ.

Кто подасть по достоꙗнию милосты: поѥмь рождьство твоѥѥ ѹтробы тварь видѣвши сьврьшенноѥ вь тебѣ таинство чюдесно зовѣше. Нѣсть бо владичице паче тебе много спасениꙗ имь.

Приложи просещїмь оть тебе милость дѣво милости дрьжавьною си рꙋкою соущїимь вь побѣдахь просторѣши и вь напастахь прѣдьваришїи тебе бо стежахомь вьси избавлѥниѥ вь скрьбех. — На камени ме вѣры оутврꙋди.

Прѣзрѣвь нижниꙗ ꙗко прѣпираѥмаа и любовь родителю прѣобидѣвь поустыниѥ любно Христа вьзискаль ѥси. Єгоже мьчемь любве оуꙗзвивь доушоу твою того любе и того ище ненасыщаѥмыѥ красоты.

Оть всѣхь иже на земли нерадивь, звѣрїи ловиткою оу родителю истроше, поустыню отьче постиглъ ѥси, идеже многыимь пощенїѥмь сьскорымь же бдѣнїѥмь и молитвами доушегоубителныѥ звѣри страсти оумрьтвиль ѥси.

Христа нась ради смѣривьшаго се волею до рабиꙗ образа вьзлюбиль смѣрениѥ, им же высокь бывь грьдаго смѣриль ѥси и вь плъты многыимь вьздрьжанниѥмь троици домь благообитѣлнь Сава свещтене оудостои се.

Вь инѣхь женахь мати доиде же дѣва не позна се, ни мати по рождьствѣ дѣвьствовати сподоби се, на тебѣ же дѣво богомати обоѥ сьбысть се. Тѣмь веселїѥмь доуха вьспѣвлю: нѣсть непорочныѥ паче тебе владичице.

Ірмось инь

На гороу разоума добродѣтелни вьзьшьдь вь чювьствьнѣ иже горѣ Афона дрꙋгаго ꙗко Исака подобно самого себе вьзвель ѥси, идеже вьсесьжеженниꙗ овче срьдце своѥ мысльно пожрьль ѥси.

Свѣтылникь свою доушоу сльзами оукрашаѥ рано вь Христоу оутрьнюю роукоу же простртиѥмь вь молитвахь ꙗмаликꙗ тѣло оумрьтвиль ѥси и на гороу бестрастїа вьзьшьль ѥси.

Бестрастїа любовїю пострекаѥмь плътьскаа вьзыграниꙗ исьсоушитель ѥси, доушоу же божьствеными сїанїи просвѣтивь си и намь оуво свѣта разоумнаго Сава отьче оулꙋчити моли се.

Юности цвѣть гладемь оувидѣвь вьздрьжаниѥмь ꙋдыи оумрѣтвывь пощениѥмь тѣла отьврже се, бдѣниѥмь и молитвами вьзмагаѥ ѡ Господи же любовию врьха добродѣтелїи Саво достигль ѥси.

Благородниѥмь высокь и добродоушиѥмь изещрьнь, разꙋма моудростїю оудивлѥнь бысть. Цвѣть ꙗко прѣкрасны чистотою сиꙗѥ и свѣтомь смѣрениѥмь Сава отьче оукраси се.

Мати божиꙗ прѣчьстаа благословлѥнна и прѣнепорочнаа доуши моѥи строупы исцѣли и страсти плътьскыѥ и оумири, оумь мои оть всакаго врѣда и оть вражие ме напасти изми владичице.

Катавасїа.

Здѣ подобаѥть: Прѣмоудрость.

Иду стихире: Павлово насаждениѥ..... О тебе радуѥт се..... Иже на крѣстѣ .... Ты и ѥси мироу.... Стѣна ѥси..... Радоуи се граде..... Ірмось.

Аггелскомоу житїю поревновавь владичьсьчющꙗ отьца оставивь Горы Афона достигль ѥси.....

Любомꙋдрїѥмь море житеискоѥ испытавь

Иже вьгорахь тѣсно живꙋщїихь босыма ногама.....

Ты рожьшаго плътию доухомь....

Истинноучень....

Ірмось:

Многочисленоѥ злато сь. отьцемь раздавша, оба ꙗко моудра домовидца.

Человѣка отьца призваль ѥси.

Соуѥмоудрыи гонинь братовьскрьимивашє.... божиѥмоу соудоу прѣдаль ѥси.

Похоулѥнь иже моудь ѡ себѣ....

Просвѣщаѥмыи....

Новь ꙗкоже мѡуси ꙗвль се.....

Оуслышахь Господи гласъ твои....

Вьтебѣ оутрьнюю....

Радоу се стѣно вѣрнымь...

Велегласно....

Разоума твоюго....

Авьсиньскаго Їωва....

Оуправи оумь....

Мракомь ереси покрываюмаа зем-
а людїи твоихь...

Апостоль оть Христа посла се....

Большиихь иже и лоучьшаа желаю Їеро-
имыа, оуко и егупта и синию дошьдь...

Брата своюго оумерьшаа слышав....

Житиюмь юко аггль на земли отьче
ви се.

црвенн мастилом

М'ца сего ·ді· памеѣть иже вь светыихь преподобнаго отьца нашего прьваго архїепископа срьбскаааго Савы.

Иде наведено **житїе** Савино где се говори патријарху *Емануилу* и *мало повечерије*.

Овде без мало се може казати, које су сти- ре Теодосијеве, према чему можемо извести и је нису његове. — Чије су? Ето ту има ме- а Шафариково тврђење, да је Теодосије узео юоге стихире Доментијанове или написао сти- ре према чудесном **житїю** Доментијаном св. аве, на пр. **Юности цвѣть** или **сѣченом прѣсе- но высть море** или упоређења с Мојсејом и т. д.

црвеним мастилом

Мьсѣца Ферфара вь ·гі· Памеѣть иже вь светыхь отьца нашего Симеона оучителѥ срьбьскаго новаго Миротоучьца. Вечерь на малѣи вѣчернїи, составимь на ·д· стыхирехь гласъ·д· подозвани сь выше.

Све стихире певају дела св. Симеуна, која описана у **житїю** Немањину првог српског аља и у **житїю** Симеоновом од св. Саве. И то свршава крајегранесијем, у коме иницијали са- ављају име **Өеодосиѥ**, а пред којим стои црвеним овима: **Өеодосїю недостоинии поюте ьче Симеоне.**

Кад се упореде ове стихире једне с дру- ма и са **жнуїюм** Доментијановим и Теодосије- м, онда се види, да је Теодосије написао пре ужбу св. Симеону, а доцније св. Сави; да у ужби св. Симеуну нема позајмљивања из Жи- тија написаног Дометијаном, а да у служби св. Сави има врло много стихира из којих се види, да је Теодосије читао **житїе** св. Саве написано Доментијаном, да су у **„Повѣсти“** о св. Сави по- ређана само дела и факти из Савиног живота и да је Теодосијева **„повѣсть“** потпуно самостално и чисто биографско-историјски опис живота св. Саве, у којој се пребацује Доментијану за ње- гово онако написано **житїе**, и да: ако се може штогод рећи о позајмљивању или каквој преради Теодосијем Доментијана, онда се то може гово- рити о позајмљивању Теодосијем *чудеснога* ма- териала из Доментијана при писању стихира у служби св. Сави.

Прегледали смо садржину **„повѣсти“**, сад да продужимо преглед и садржину житија Домен- тијанова.

Доментијан како смо споменули почиње **жи- тїе** Савино овако: **Царьствоующоу же Господу Исоу Христоу и прѣльсти и т. д.** иде читав увод из житија Немањина, писаних његовим синовима првовенчанога и Саве. казује се да је Немања великославно и великородио као превелики жу- пан самодржавно царовао над свом српском зе- мљом и поморјем, Дукљом Далмацијом и Тра- вунијом са сврсницом својом Анном и родио си- нове и кћери и на старости договорио се с Аном, да живе у чистоти, па се молили Богу, да им поклони чедо и да **вь тоноу не приближивѣсе вь сьюдинию сию пльтьскыю любьве, нь да прѣвоу- девѣ светыою саврьшающта вь страсѣ твоюмь вьсе дьни живота наю.**[1]) За овим се у дугачкој молитви ређају Аврам и Сара, **Захриѥ и Юли- савета, крьститела Іоан** и т. д. По истини при- мише **извѣштенню оть светаго доуха юко дарь божии.... юко аньгела божиѧ.... прообьазоующи ныа бесконьчною.... юко царьствовати юмоу на прѣстолѣ отьца своюго итаины божию видѣныю ныа о ниюмь никомоужа не вьзвѣстиста**[2]). За овим се прича, како је од 17 година почео размиш- љати о божанским делима и иду врло дугачки цитати из јеванђелија и св. писма, даље и по- сланица апостолских. Како се Богу молио, како

[1]) Стр. 119.
[2]) ib. 120 121.

Кафакасїа.

Гльбинѣ отькрилъ ѥси дно и по соухоу свою̀ѥси иζводить вь ніен ихь погроужь соупостати крѣпкы вь бранѣхь Господь ꙗко прослави се.

Їрмось:

Тобою Христе небеса оутврьждаѥма вса, слово божїе и сина и сьповѣдають слав8 вседѣтелные роукы твоѥ̀ѥ сьтворенїѥ, нѣсть бо свꙗть паче тебе Господи.

Тебе вси прѣчьстнаа славеть, чиноке аггель, мы же богородице непрѣстанно ζовемь и благодарно поѥм: радоучсе владичице єдина помощи всѣмь и ζастоуплѥніе.

Кто подасть по достоанию милосты: поѥмь рождьство твоюѥ чотробы тварь видѣвши сьврьшенноѥ вь тебѣ таинство чюдесно ζовѣше. Нѣсть бо владичице паче тебе много спасенниꙗ нмь.

Приложи просещїмь оть тебе милость дѣво милости дрьжавьною си р8кою соущїимь вь побѣдахь просторѣши и вь напастахь прѣдьварившїи тебе бо стежахомь вьси иζбавлѥніе вь скрьбех. — На камени ме вѣры оутврьди.

Прѣζрѣвь нижниꙗ ꙗко прѣпирлѥмаа и любовь родителю прѣобыдѣвь поустыніе любно Христа вьζискаль ѥси. Єгоже мьчемь любве оуꙗζвивь доушоу твою того любе и того ище ненасыщаѥмые красоты.

Оть всѣхь иже на ζемли нерадивь, ζвѣрїи ловиткою оу родителю истроше, поустыню отьче постигль ѥси, идеже многынмь пощенїѥмь сьскорымь же бдѣнїѥмь и молитвами доушегоубителные ζвѣри страсти оумрьтвиль ѥси.

Христа нась ради смѣрившаго се волею до рабиꙗ образа вьζлюбиль смѣреніе, им же высокь бывь грьдаго смѣриль ѥси и вь пльты многымь вьζдрьжаниѥмь троици домь благообитѣлнь Сава свещтене оудостои се.

Вь инѣхь женахь мати доиде же дѣва не поζна се, ни мати по рождьствѣ дѣвьствовати сподоби се, на тебѣ же дѣво богомати обоѥ сьбысть се. Тѣмь веселїѥмь доуха вьспѣваю: нѣсть непорочные паче тебе владичице.

Їрмось инь

На горо̀у раζоума добродѣтелии вьζшьдь вь чюдьстьвнѣ иже горѣ Афона др8гаго ꙗко Исака подобно самого себе вьζве вьсесьжеженниꙗ овче срьдьце свої жрьль ѥси.

Свѣтыльникь свою доушоу сль[…] рано вь Христоу оутрьнюю роукоу […] ѥмь вь молитвахь алланиа тѣло о[…] и на горо̀у бестрастїа вьζшьль ѥс[…]

Бестрастїа любовїю постреклѥ […] вьζыграниꙗ исьсоушитель ѥси, доуш[…] ствеными сїанїи просвѣтивь си и на[…] раζоумнаго Сава отьче оучечити[…]

Юности цвѣть гладемь оувидѣвь […] ѥмь 8дыи оумрѣтвивь пощениѥмь т[…] се, бдѣниѥмь и молитвами вьζмаган[…] же любовию врьха добродѣтелїи Саво д[…]

Благородиниѥмь высокь и добродо[…] грьнь, раζ8ма моудростїю оудива[…] Цвѣть ꙗко прѣкрасны чистотою сиꙗѥ смѣрениѥмь Сава отьче оукраси се.

Мати божиꙗ прѣчьстаа благослови[…] непорочнаа доуши моѥи строупы исцѣ[…] стьти пльтьскыѥ и оумири, оумь мои от[…] врѣда и оть вражне ме напасти иζми вла[…]

Кафакасїа.

Ζдѣ подобаѥть: Прѣмоудрость.

Иду стихире: Павлово насажденниѥ.. радует се..... Иже на крѣстѣ .... Ты и ѥси Стѣна ѥси..... Радоуи се граде..... Їрмос[…]

Аггелскомоу житїю поревнова[…] чьсьчюща отьца рставивь Горы Афона […] ѥси.....

Любомодрїѥмь море житенскоѥ и[…]

Иже вьгорахь тѣсно живщїихь вост[…] гама.....

Ты рожьшаго пльтию доухомь....

Истынноучьсинь....

Їрмось:

Многоучисленое ζлато сь. отьцемь дакшаа, оба ꙗко моудра домовидца.

Чловѣка отьца приζваль ѥси.

Соучемоудрыи гоонинь братовьскр[…] ваше.... божиѥмоу соудоу прѣдаль ѥси.

Похоулѥнь иже моудь ѡ себѣ....

Просвѣщаѥмыи.....

Новь ꙗкоже мѡуси ꙗвльсе.....

[illegible] Господи [illegible]...

[illegible]...

[illegible]...

[illegible]...

[illegible]...

[illegible]...

[illegible]...

[illegible] ӡем-[illegible]...

[illegible] Христа посла сє....

[illegible] желаѥ ѥро-[illegible] дошьдь...

[illegible] слышак....

[illegible] на ӡсмли отьчє [illegible].

[illegible] паметь иже вь светыихь [illegible] отьца нашего прьваго ар-[illegible] срьбьскаго Савы.

[illegible] житїє Савино где се говори [illegible] и мало повечерије.

[illegible] се може казати, које су сти-[illegible], према чему можемо извести и [illegible]. — Чије су? Ето ту има ме-[illegible] тврђење, да је Теодосије узео [illegible] Доментијанове или написао сти-[illegible] чудесном житїю Доментијаном св. [illegible] пр. Юности цвѣть или сѵѥном прѣсе-[illegible] или упоређења с Мојсејом и т. д.

[illegible] феврара вь ·ті· Паметь иже [illegible] светыихь отьца нашего Симеона оу-[illegible] срьбьскаго новаго Мироточьца. [illegible] вѣчернїи, составль на [illegible] глась·д· подобни сь выше.

[illegible] певају дела св. Симеуна, која [illegible] у житїю Немањину првог српског [illegible] у житїю Симеоновом од св. Саве. И то [illegible] [illegible]јетранесијем, у коме иницијали са-[illegible] Өеодосп, а пред којим стои црвеним [illegible]: Өеодосїѥ недостоинии поютє [illegible] Симеоне.

[illegible] упореде ове стихире једне с дру-[illegible] житїем Доментијановим и Теодосије-[illegible] се види, да је Теодосије написао пре [illegible] Симеону, а доцније св. Сави; да у [illegible] Симеуну нема позајмљивања из Жи-

тија написаног Доментијаном, а да у [illegible] Сави има врло много стихира [illegible] да је Теодосије читао житїє св. [illegible] Доментијаном, да су у „Повѣсти“ [illegible] ређана само дела и факти из [illegible] да је Теодосијева „повѣсть“ [illegible] и чисто биографско-историјски [illegible] Саве, у којој се пребацује „Доментијану [illegible] гово онако написано житїє, [illegible] штогод рећи о позајмљивању [illegible] Теодосијем Доментијана, [illegible] рити о позајмљивању Теодосијев [illegible] териала из Доментијана при [illegible] служби св. Сави.

Прегледали смо садржину [illegible] продужимо преглед и садржину [illegible] тијанова.

Доментијан како [illegible] тїє Савино овако: Царьство [illegible] Исоу Христоу и прѣдьсти [illegible] из житија Немањина, [illegible] првовенчанога и Саве, [illegible] великославно и великородно [illegible] пан самодржавно [illegible] мљом и поморјем, [illegible] вунијом са сврешниом [illegible] нове и кћери и на [illegible] да живе у чистоти, [illegible] поклони чедо и да вь [illegible] на да прѣбоу-сьѥдинєѥ [illegible] ва страсѣ твоѥмь дєвѣ светыю [illegible] вьсє дьни живота [illegible].[1]) За овим се у дугачкој молитви ређају Аврам и Сара, Захрия и Єли-савета, крьститєл Іоаан и т. д. По истини при-мише изьвѣштениѥ оть светаго доуха [illegible] божии.... яко аньгела божиꙗ.... [illegible] царьства [illegible] божиѥ [illegible] бесконьчноѥ.... [illegible] отьца своего [illegible] на прѣстолѣ [illegible] о [illegible][2]). За овим се прича, како је од 17 година [illegible] дати о божанским делима и иду [illegible] цитати из јеванђелија и св. писма, [illegible] [illegible]. Како се Богу молио, како

[1]) Стр. 128.

[2]) Ib. 129 [illegible].

[illegible] на камену од [illegible]едно, да је није [illegible] односи се на [illegible] тако мислим [illegible]рђују.

[illegible]м зачећем св. [illegible] па му је свака [illegible] тако, да се ак-[illegible]удеса, а људи [illegible] чудеса. Тако [illegible]еса на пр. кад [illegible]ом у св. Гору, [illegible]луге примили [illegible] царьствѹ мали [illegible]вва после мо-[illegible]лагоговѣн-[illegible]м доухом и [illegible]тню наоучи и [illegible]нь оусьтвори [illegible]салимь и вь [illegible]а принде вь [illegible]овио његове [illegible]олили „по-[illegible]иротињи и [illegible]ло везу у [illegible] Појавили [illegible]е спасао. [illegible]далијама [illegible]в се од [illegible] духом [illegible]ицу у [illegible] То је [illegible] отац [illegible]аже-[illegible]пи-[illegible]ми-[illegible]ма [illegible]ц [illegible]

му дошао **нѣкы үрьньць** из св. Горе, као божији вестник, протумачио му ништавост овога света и после дугачких молитава и текстова заволео **поустыньною житїє** као Јован крститељ и отишао у св. Гору, где се десило чудо, јер се Немања обратио цару кир Исаку и он заповедио, да се нико не усуди примити у свој манастир сина великог жупана, кога су посланици Немањини нашли у ман. св. Пантелејмона и друго се чудо десило, како их Растко преварио, напојио и замонашио се. Све је то развучено од 121—127 стране.

Казује се као да је сам прешао у Ватопад, где га игуман **Теостирихтось** постриже **вь имє отьца и сына и св. духа** и дао му име Савва. Излази да није постријжен у св. Пантелејмону (стр. 128), за тим мучио своје тело и молио се Богу, да оде у Јерусалим, па да се врати на „**ʒапад**" и силом св. духа да просвети људе **ʒаблуждьшєє невѣдѣниюмь истинаго бога.**"

Доментијан од почетка па до краја **житїа** св. Саве управо пише о чудесима тако, да су и само зачеђење, и рођење, и васпитање Растково, све сама чудеса. И та су чудеса урешена и помрачена текстовима из старог и новог завета. Само је приповедање сухопарно, препуно многоглаголанија, упоређења и цветистих упоређења и сравнења. Факта нису навођена историјским редом, као у Теодосијевој „**Повѣсти**", него кад му је где и како који факт требао, али је он тај факт тако текстовима претрпао, да се читалац диви и чуди краснорјечију и витијству пишчеву, а не самим фактима и делима. Само приповедање развитка православне вере у нашем народу представља се тако, као да се то дешава у неком незнабошком и идолопоклонском свету, где се његов јунак креће наилазећи на све препоне и неприлике јазичке. Хвалење и слављење светца долази до највишег ступња тако, да у Сави не видимо човека, него свеца од колевке до гроба. То је потпуно копирање грчких житија светитељских. Доментијаново **житїє** св. Саве, то је управо творение и опис живота светитеља, божијега анђела за пример чега напоменућемо свршетак житија, где се на неколико страница упоређује св. Сава с Мојсијем, где су истина доста натегнуто, али опет вешто изведена та упоређења а врло много упоређења има, којима није никако ту било места, као на пр. што Мојсеј није могао видети Ханаан, него преминуо на граници Ханана, тако и Сава није умро у Србији, него изван српске земље. Такав управо високопарни, без садржине, мртвачки умотвор Доментијанов, одржао врх у Србији а стао на пут самосталној развићу српске књижевности, коју су засновали први краљ, први архијепископ и Савин савременик Теодосије повешћу о св. Сави. Тој околности треба приписати тако многобројне подписе Доментијанова дела, који је „*уразумео*" право **житїє** Савино т. ј. свеца, па је често писано и на Теодосијевој **повѣсти**, да ју је написао Доментијан. Такво чудесно **житїє** допадало се савременицима Доментијановим, као што се данас допадају накарадне преводне „приповести", црне краљице, звонари, француски водевилни комади, кућне капице и све што је чудесно," јер се свету више допадају лутрије, него ли прави и поштени рад и штедња, као што се не допада рад и трудба, него проналажење блага цара Радована. Доментијан вели: „**И оть тѣхьсвєтыихь моужии оставьши вь свєтѣи Горѣ рєшє ми, ижє самовидьци бышє прѣславныимь дѣломь юго: аньгєла ʒємльнаго и нєбєсьнаго үловѣка имєновахоу и сєго рєүє, Богь, ʒа прѣвєликоую милость свою яви вь коньүиноу вь свою үловѣколюбїє обльвь, ʒа милость свою бєсүисльноую, южє имѣю исирьва на родѣ үловѣүьсцѣмь богь и прѣүистаа мати юго и на үрьньцихь свєтогорьскыихь**"[1])

Нарочито је карактерно упоређење св. Саве с Мојсејом (види: „**О шьствии прѣосвєштєнаго на гороу синаискүю**" стр. 310—324). Ту се између осталога вели: **и сама поүиина морьская сь страхомь послужи и вь похоть юмоу принєсє вєликоу рыбоу прѣүюдьноу, ако роукамама үловѣүьскыма на самомь томь прѣосвєштєномь послужи**" и наситн се он и његови ученици и управљачи лађе.

[1]) Стр. 279.

О св. Симеону спомиње само она факта, која је споменуо син Немањин и први краљ српски, али говори о супарницима Немањиним као о незнабошцима, па због тога напомиње оних дванајест **кельмоужа** или жупана овако: **И по глаголоу великаго и честнаго пророка Авакоума: сьсѣкль еси вь оужасѣ главы сильныих**" На основу ових доментијанових речи: **По истинѣ изволиста господеви послѣдовати идеже доуши сьпасти. Нь господь каю вь роуцѣ своѥи сьдржить вьсе коньце земле.... Тебе и родитела твоего Богь избра, ако да боудета начальника сьпасению отьчьствоу каю: пророкоу богь рече: не тькмо ты ѥдинь пророче оувѣждь ме, нь на Сионь гороу вьзиди** и т. д. и у служби Немањи и Сави и написан спомен уједно. И садржина је је Доментијанова описа и св. Саве управо ушла у стихире „**Творение Феодосиа**" монаха тако, да не може бити ни говора о преради Доментијаном написанога житија, монахом Теодосијем, него се позитивно може рећи, да је Теодосије монах стихире службе нарочито св. Сави, па основу Доментијанова житија писао. Може се рећи утврдо, да је неке стихире св. Симеуну написао св. Сава као и канон, оне се не могу поређати које су баш појединце, а неке је стихире св. Сави написао Доментијан и то управо све оне, које предходе реченици: „**Творение Феодосиа монаха,**" а све су остале стихире службе св. Саве и цела служба св. Симеуна, творение **Феодосиа** мниха. Теодосија је монаха и она кратка биографија св. Саве. Како није описао живот Немањин ни првовенчани, ни св. Сава тога није написао ни Доментијан, као ни Теодосије, који о Немањином животу управо понавља речи првог краља и првог архијепископа. Први вели: „**Несоущоу ми тогда....**" Сава је обухватио све тековине Немањине, али није редом излагао да „**не умножит се писаніе.**" Теодосије није ни умножавао, а Дометијан умножио многоглаголаније тако, да му Теодосије замерио речма: „**Прѣльстивое житіе вь обилїи...**"

Дакле, не само да није прерађивао Теодосије монах биографију св. Саве Доментијанову, него о томе не може бити ни речи, или како је рекао још Шафарик, да ју је божем тако прерадио, да није остао ни камен на камену од Доментијанове грађе, што је све једно, да је није ни прерађивао, него прерађивање односи се на канон и стихире службе, да је то тако мислим да сам навео доказе, који то потврђују.

Доментијан започиње чудесним зачећем св. Саве и прелази од чуда на чудо, па му је свака радња Саввина чудесе — описање тако, да се активна радња Савина сва своди на чудеса, а људи су прости гледаоци догађајућих се чудеса. Тако с првих дела Савиних почињу чудеса на пр. кад су у Србији чули о одласку Савином у св. Гору, онда су не само његови родитељи, слуге примили **плачь и печаль,** него и по **вьсемоу царьству** мали и велики испунили се страха, а Савва после молитава **сьзда и многые лики благоговѣнныхь чрьньць породи светим духом и вьсе по отьчьствоу своѥмо благочьстию наоучи и вь светѣи Горѣ поуть великь и пространь оусьтвори нимь... и показа нимь поутѣ вь Иероусалимь и вь Синаю и по истинѣ сии светыи Илиіа приидe кь намь**[1]) **и т. д.** И тада је Бог благословио његове родитеље, па пошто се много Богу молили „послаше много злата сину," да разда сиротињи и божјацима, што је у Србији утврдило везу у срцима многих и тако даље иду чудеса: Појавили се разбојници и заробили Саву и *чудом се спасао*. Четврто чудо створено кад је Сава у сандалијама с неколико браће ишао по мору избавив се од хусара и то је било пето чудо. За овим духом прозрео зашто се спрема, па сазида црквицу у Ватопаду и другу цркву св. Златоуста. То је учинио духом светим уразумев да ће му отац доћи. За овим озида у Пиргу цркву Преображенија Спаса. И тек после свега тога напише писмо своме оцу. Разуме се да је то писмо измислио Доментијан, јер ту су цитати из св. писма старог и новог завета проричући да ће му отац бити мироточац и „**подобьнь светомоу Димитрию ꙗвити се**" То писмо заузима стр. 139 до 150 да отац научи децу светогорце побожности. **Отац духомь светыим прозрѣвь боудущаꙗ и разумѣвь отьчьство гробьное** одриче се престола, ступа у калуђере и постриже га епископ

[1]) Стр. 131.

ще веселие и вса єлика чл҃вуьскаа на земли
єтнаа и несоуща разоумевь[1]) и т. д.

Из овога се види да је изгубљено испочетка
раво 4 листа, где говори како му се (Сави) на-
равља, вршило 15 година и добио свој део
њиме па се даље вели:

**И се̑ꙗко бг҃омь подвигноути соуще придоше
єры[2]) иноцы оть светїє горѣ Аѳона кь отьцоу
прїєти требоуємаа и ѿтьнищете поможенє.
оучи же се єдинь оть нихь роусинь хромь.[3])
го же ѡсобы вривь б҃ѫтвии юноша. Ѡ всемь
иташе ꙗже ѡ ст҃ѣи горѣ прѣжде оутвердивь
звѣраннїємь не повѣдати таинѹ єго никомоу же
т. д.**

На 6 стр. издања 1860 год. **И се ꙗко богомь
двигноути.... оть нищете положенїє**, па даље
е како је **єдинь оть нихь роусинь хромь....**

Још је значајнији свршетак Теодосијева жи-
ја св. Саве:

**Просимь ѿ нась мольбѹ и ходатаиство и при-
дающе молим се. Не прѣстанта[4]) молитвоу тво-
ти и чл҃вколюбцоу Богоу ѿ стадѣ вашемь, Єго
оть д҃ше вьзлюбисте, ѿ нюм же даже и до
рьти подвизасте се, ꙗко да изваким се оть
ни граховнихь страстеи и всакого ѿдрьжанїа
вакихь бѣсь и о т ь[5]) моужь крьвѣ и льстїи и ꙗко
маловременнѣмь и прѣльстиѣмь семь житїи, дон-
ке с н а м и[6]) н а с т а в л ꙗ ю щ е н а с в ѣ с т е в ь
о и х с ь б л ю д а ю щ е в ь д҃ ш е в н и х ь г л҃ ю м ь
ь т е л е с н и х ь паче же н ы н ꙗ ꙗ к о ѹ христа
щ е ѿ н а с ь к ь н ю м о у молите се ꙗко да вь
рѣ и тихости покаꙗнїємь житїє наше поживше
по кончиие своєи милости и оувѣтанѣа того
рещемь и вь дьнь страшнїи соуда вьзданїа,
брѿвѣтьнь и благоотдатаивь нам боудеть, того
бо есми тварь и томѹ живѣмь и есми и разве
того иного Бога не познахѡмь. Ємѹ же подобаеть
всака слава, хвала же и величїє чьсть и покла-
нꙗнїє вкупно сь отьцемь и всесветимь дѹхѡмь ны-
нꙗ и присно и вь вѣкы вѣкѡмь аминь.**

Рукописно житије **Ѳеодосиєво**, осим изгуље-
них листова, има свега 144 листа, а похвала
једног и другога свеца има 30 листова. Кад је
Теодосије писао **повѣст** и похвале нема означене
године. Ну ово је препис житија и стоји овакав
запис: **в'лѣтѡ ҂з҃ л҃ д҃ сїю книгоу писа попь Дмитрь
сь повеленїємь Игѹмена Геѡргиа зь монастироу
Сопоћанехь** (7034—1526 год.) (Сопоћанима а то
је задужбина краља Радослава изнад извора р.
Рашке близу старог трговишта), за повјешћу иду
похвале.

У препису Доментијанова **житїꙗ** св. Саве
при крају стоји овај запис: **Вь лѣто ҂ѕ҃ ѱ҃ ч҃ в҃** (1792[1])
**индикта ·ѕ҃і· вь црьство благовѣрнаго цара грькомь
кѵрь Калоїоанна и вь дни самодрьжца срьбскаго
вьноука ст҃аго Сѵмеѡна, сина же Стефана Оуроша**
[даље поцепано] овде је само значајна година
҂ѕ҃ ѱ҃ ч҃ в҃[2] о којој ћемо говорити мало доцније. Овде
ћемо навести *„почетак“* (начало) биографије св.
Саве, коју је написао Доментијан. Она се по-
чиње овако:

**Єдиномоу же г҃ви н҃с х҃оу сь отцемь и сь
светымь дѹхомь светою и єдиносоущною трои-
цею нераздѣлно прославлꙗємоу небесными и зем-
льными и прѣисподними и всоу тварь видимоу и
невидимоую ѿ небытиꙗ вь бытиє сьтворьшоу и
тою царьствоующоу непрѣстанно вь бесконьчныє
вѣкы, аминь.**

**Благовѣрномоу же и благочьстивомоу и бо-
гомь избраномоу и богомь вьздвиженомоу госпо-
диномоу кѵрь Стефаноу великославьномоу само-
дрьжцоу Неманю царствоующоу вьсею срьбскою
землею и поморьскою Диоклитиєю и Дальмациєю,
травоуниєю и захльмиєю.[3]) Сь богодарованном
ємоу сьврьстїю благочьстивою Анною живоуща вь
царьствии своюмь по законоу господню рѡдиста**

[1]) Испочетка нема двадесетог реда (види издање од 1860
. стр. 5.

[2]) Старији препис (од изд. 1860 год.).

[3]) У изд. 1860 год. стоји: „хромь на место родомь.“ Ово
тачније

[4]) Двоиствени број.

[5]) У изд. 1860 год. стоји: Лоукавыихь бѣсь и што моужь
и льсти. На место: оть стоји „што,“ а то је погрешка
писивачева.

[6]) Ово јасно тврди, да је Теодосије старији од Доменти-
и да је *обојицу* (Симеуна и Саву) својим очима видео и
. Он је ово писао по смрти Савиној.

[1]) Т. ј. 1284, јер је ѕ (6) ѱ (7) ч (9) и в (2) т. ј. 6792,
од кога броја кад се одузме 5508 остаје 1284. Ово је препис.

[2]) Ако је ово старинско ч, онда се оно рачуна 90 а то
би било 6792 — мање 5508, дакле је преписано 1284 год.

[3]) Узео из житија написаних Немањиним синовима.

сыны и дьщерни потомь на старость свою добрѣ сиабдѣвша чистотоу свою и богомысльныи свѣть свѣщавша помолиста се господевы вьседрьжителю глаголющаа: Господи приложи нама чедо родити по воли милосрьдия твоего и по смотрѣнїю твоемоу божьственомоу яко да бесьчисльною силою твоею боголюбнаго твоего благовѣрия испльнить своє отьчьство. Ємоуже вѣра... твоя заповѣди твоего божьства и светыхь твоихь апостоль наченьвь положи сь вь(рою) надѣюща се блаженое твое вьзданиє приети и аще сьтвориши милось сьрабома твоима да вьтомоу неприближивѣ се вьсыє дниє пльтьскыие любове, нь да прѣбоудевѣ стыню сьврьшающаа вь страстѣ твоємь вьсе дьни живота наю. Преблагыже Богь искони послоушаие любещихь єго и волю боещимсе єго творе. Послушавыи Аврама и Сарры и приложивь има настарость Исака по обѣтованию, такожде Захарие и Єлїсавѣты послоушавь дал има приложить Крьстителя Їоанна богосвѣтлоую зароу, истово є сльнце мирови повѣдающа Христа Бога нашего. Потомь такожде Иоакима и Анны, яже по обѣтованию родиста питателницу жизни нашеи, пречистоую матерь Бога нашего Їсус Христа и порєч ї ю апостола їсь хс вь чера и дьнь, тьжде и вь вѣкы и на конечноу лѣть сею праведныю послоушав чьстнаго молениня и приложи я вь прьворечєнымь праведникомь.

И потомь зачеть боголюбивая Анна вь оутробѣ своеи и родии по воли божїеи синь оть благаго корѣне ѿрасль богопрозеввоу о немьже богосветлюю радость приємьша родителя благодариста благодѣтеля своего иже не прѣзрѣ молениня єго и оть зачетия єго вьтомоу не сьвьвоуписта се вь ложе своє. Нь яко же ѿвєщиста се богоу вь тои прѣбыста до конечины живота своего. Богодарованнаго же сина крьстивша вь име отьца и сина и стаго духа име нарекоста ємоу Растко. По истинѣ вельми и т. д.

На крају Доментијановог житїа стоји запис као у издању од 1865 год. С тим да је лето преписа ѕѱчв (6792) од ког броја кад се одузме 5508, излази да је преписано, вероватно с ори-
-нала 1284 год. Дакле не може бити говора о
4 години, него је овај препис извршен после
гинала на 41 годину доцније и то у св. Гори.

Још остаје да наведемо: „Житије
добнаго и богоноснаго отца нашего Савы
хијепископа сербскаго.“ Четврто издање
скаго рускаго Пантелеимонова монастыра.
год. Са портретом св. Саве, сликом мо
Хиландара и још неколико слика. Ово је
на руском језику [Даничићево од 1860 г
рукопису из 16 века, Троицке Лавре.

Значајно је оно тиме:

1. На место предговора стављен је
истог житија: „Разоума зание нищет
и свршава се првом главом речма: „и
малеы не оть трьния, нь оть лозы г

2. Свршава се ово житије речма: „О
нио Сѷмеонь глаголю прѣподобнїи и всеос
Сава, вь богоу молитвами, срьпьскоую землю
ждають и оть нашьствїя противьныхь вьзбра
сьблюдають и никтоже ныь инокольньнь в
лїхь о господи се, тьчию оть племена их
синоу и синь синоу кралєвьство прѣдающе.
ють же се и прѣдь пльковы срьпскыхь с
вь видѣнїи образа ихь божїи аггелы ни
вь бранехь молитва ми ихь оть бога поси
яко многымь оть воиньствоующїихь гла
„видѣхомь светаго Сѷмеона и светаго Саво
нами вь пльвоу на коиїихь вьзьдещїихь.
оубо вь змѣрениа иночьская ѿдѣяна, обо
свѣтлаа святительская оукрашена, многыхь
тивьныихь, иже на отчьство ихь, на срь
землю подвигшиx се, молитвами вь Богоу
лєнїи обратише се. нѣкыхь же и до коньц
ложьше оубыше[1].)“

Према овоме издање 1860 год. свр
шестим редом, одозго, стр. 217. И зап
што је настављено даље више припада с
ном летопису и хваљењу светих него ли
Поред погрешака у издању од 1860 го
једна погрешка, која квари смисао Пант
новског манастира руског у св. Гори па д
Тако Даничићево издање (1860 год.).

[1]) По тексту моје редакције даље иду „восхвале
Симеону и св. Сави. Како је извјестно похвале напис
Теодосије, то је доказ, да је „повѣсть“ написао исти

стр.	одозго ред	стоји	а треба
217	20	нь ними же	вь ними же
217	21	благо нно	благовмыліенно
„	22	нмь	нмь рьцѣмь
„	23	гла	главѣ
219	1	вѣсь и што	вѣсь и ѿ(оть) моужь крьве и льсти
6	29	ωть нихь роусинь родомь	оть нихь роусинь хромь

С овим је русом уговорио св. Сава да иде у св. Гору: **оутврьдивь ȥаклиштаніемь не повѣдати таиноу его никомоуже...** Због тога је св. Сава и примио монаштво у руском манастиру св. Пантелеимона, па тек доцније ватопедци премили га у свој манастир. Тим се и објашњава оно велико поштовање руско спрам св. Савве.

Значајно је ово, што нема године кад је писано житије троицко, нити има имена писца. Због чега су издаваоци овога житија, после *„предговора“* о коме смо рекли у почетку, додали белешку, да је ово житије написао Доментијан **1264**[1]) год. У мојој редакцији издања 1860 житија стоји, како сам већ споменуо **црвеним** словима у почетку:

„Житіе и подвизи **вь поустинн съ отцемь и особь хожденіа и отьчьсти чюдесь сьповѣданіе, иже вь светых отьца нашего Савы прьвого архіепископа и оучителѧ срьпьскаго.“**

А ниже црним мастилом додато: **„Сьписално прѣподобнымь Доментіаном іеромонахомь монастыра Хилендарь нарицаемаго.“** Види се да је ово доцнији додатак, као што је и горњи уметак издавалаца овога житија св. Пантелејмона. У моме рукопису за оваквим свршетком **житіа** долазе похвале и белешке.

За житијем долазе похвале обојима светитељима, које гласи овако:

Лежеть же прѣподобнаго светые мѵроточивие Сѷмеона мощи вь великои иже оть него сьȥданои лаврѣ, вь црькви прѣсветые Богородице, вь мѣстѣ рекомомь Стоуденица. Сегоже же синь всеосвещены Сава, иже равноапостоль, прьвы архіепископь, и оучитель срьпскы цѣль и нераȥдроушимь и благооухае лежить вь великωмь монастыри, вь црькви вьȥнесеніа господнѩ, юже благочьстиви краль Владиславь сьȥдал, вь мѣстѣ ȥовомомь Мылешева. Обоиже светы и чюдодѣйствьвны и цѣльбы и до сего дьне подавающе, иже сь вѣрою вь нимь и любовию приходещіимь. Таковыми бо чюдесы вь животѣ и по сьмрти дивны вь светыихь своихь оудивые богь вь нимеже и мы нынѣ смереннемь и вь всегда припадающе молимь се влагооумилиенно же вьȥвысивше гласъ подобна нмь рьцѣмь: ѿ преподобнѣ и свещеннѣ и вьсечьстнѣи главѣ иже много оудобрѣннѣ дѣлы добродѣтеліи. Ѿ двоице богоиȥьбрана нам светлаже и дивна, богоносна и вьсеблаженна отьца, Сѷмеωне и Сава, троици ѩко нынѣ коупно прѣдьстоеща, еюже и свѣтомь свѣтлωблистаемы, приȥыраете ωть небе на ны сьвыше. Не непаметны же боудете, благаа промышлающе ѿ нась людіи своихь. Непоминанта же ȥлобь, имиже Бога прогнѣвахомь; несрамлѩнта се нашими нечистотами, ими же вь немѣ сьгрѣшаемь, и сихь ради далече оть него отьстоимь. Нь ѩко чедолюбивла отьца оть сихь покланѩемь нась ѿмывше и присно благаа даѩнѩ намь оть того испросеща подаванта. Оть погань, находа, и всакаго ωскрьблѣніа молитвами спасанта. Вѣмы оубо ѩко много беȥаконнихь нашыхь дѣль, скврьнами вась оскрьблѩюще, оунинлы творимь. Нь не оставнта нась, не отьрынта, не ѩко тоуждерωдныхь нась отьтреуете се, вашего бо ждрѣбиѩ достоѩние есмы, и оуже ωть бога дѣломѣріа вашего и не таимь, еже ω нась многые трѹды и поты ваше благопохвалѩние, и проповѣдаемы еже ω нась благосьдѣланіи вашыхь Православіа вѣроу оть ереси свобождение, истинное крещніе, црьквамь вьȥдвиженіе стль велелѣпотоу црьское вѣнцемь оукрашеніе, людии оуȥаконение вь покаанию наоученіе, инокыих сьбрание пищепитѣніа, сирыхь милованіе вь животѣ и по сьмрти чюдеса дивьнаа. Прѣдьстательство вь богоу молитвами и вь бранехь пособіе, отьчьское благоутробые и пространноую милость.

Вьсѣхь благыхь вашихь еже ω нась и вь нась бывшыхь неȥабитлывіи бычωмь, ни бѹдемь. Трѣбоуемь же пакы присноу помощь и благодать и

[1]) Узета година писања житија св. Симеуна Доментијановог а то је доказ, да је и Теодосије живео у XIII веку.

ꙁастоупленије ваше, просимь ѿ нась мольбоу и ходатаиство и припадающе молимь се: не прѣстаита молитвоу творити человѣколюбцоу Богоу, ѿ стадѣ вашемь егоже оть доуше вьꙁлюбисте. Ѡ немже даже и до сьмрти подвиꙁасте се, ꙗко да иꙁбавим се оть тьмы грѣховныхь страстеи, и всакаго ѡдрьжанїа лоукавыихь бѣсь и ѿ моужь кръве и льсти и ꙗкоже вь малокрѣмѣнѣмь и прельстнѣмь семь житїи, доидѣже сь нами наставлꙗюще нась бѣсте, вь ѡбоихь и сьблюдающе вь доушевныхь глаголемь и телесныхь, паче же нынꙗ ꙗко у Христа соуще ѡ нась кь немоу молите се, ꙗко да вь мирѣ и тихости, покаанием житїе наше поживше и по коньчинѣ своеи милостива и оувѣтлыка того ѡбрѣщемь и вь дьнь страшнаго соуда вьꙁданиꙗ доброть отьвѣть и благоотьдатливь намь боудеть. Того бо есмы тварь и томоу живемь и есьмы и раꙁвѣ того бога не поꙁнахѡмъ. Емоу же подобаеть вьсака слава хвала же и величие, чьсть и поклананние коупьно съ отьцемь и всесветимь доухомь нынꙗ и присно и вь вѣкы вѣкѡмь аминь.

После ових похвала, које сам исписао из мога рукописа житија св. Саве, у издању атонског житија св. Саве пантелеимонскога манастира, долази:

„Устав св. Саве, за манастир хиландарски и ћелију на Карејама. Ту се вели: „По смрти преподобног Симеона, св. Сава, како сам говори у своме уставу, с великом жалошћу и страхом, примио је на себе старање о Хиландару, како му је његов отац заветовао. Братије је било врло мало, чак игуман Методије с деветорицом братије остави манастир Хилендар. Ну старањем Савиним убрзо се манастир изравна бројем инока с првим манастирима атонским. Савва преуреди из основа Хиландар, снабди га књигама, сасудима, иконама, ризама и свима потребама црквеним; обезбеди прилозима издржавање „братије“ и *даде свој устав манастиру*.

Тај устав или типик написан св. Савом очуван је у Хиландару до данашњега дана. Надслов му гласи овако: **„Оуказанїе житїа вь монастирѣ Пресв. Богородици, ꙁдѣ написанное и преданное вамь братїе и чеда моꙗ вьꙁлюбленнаꙗ, мною грешнымь и смиреннымь монахомь Савою.**[1])“

У уставу је св. Сава исказао љубав Богу и свој поглед на калуђерски живот. „Преподобни и Богоносни отци наши, светила целог света, одрекоше се света, покоравајући се речма Господа, који вели у Јеванђељу: ко хоће ићи за мном да се одрекне себе самог и да узме свој крст и да иде замном. Ко љуби отца или матер више него ли мене, није мене достојан, који учи презирати своје тјело, старати се о души безсмртној и који позива себи оне, који се труде, и који су оптерећени, који им обећава успокојење, ништима духом — царство небеско, и онима који плачу — утеху безкрајну. Слушајући такве речи, они су оставили овај свет и све што је у њему, пошли су за Господом и вршећи заповести божије, плакали су дан — ноћ о својим душама и радосно су сносили свако страдање и мучења из љубави према Господу, распињали и мучили себе свакодневно послушношћу, и одрицањем од своје воље и својих расуђивања и т. д. Даље вели: „И ја *гремни, лењиви и последњи*[2]) од свију, *монах Сава*, моли вас љубазно по Христу и моја духовна браћо и очеви, будите налик на оне паметне купце, који су разменули привремено за вечно, који су раздали своја имања заједно са својим телом и душама и задобили неоцењени бисер — Христа и т. д. Па ако је који између вас браћо *лењив, као што сам ја окајани, лењиви, дремљиви*, строкави, *и немоћан* и т. д. *Будите творци речи, а не само слушаоци* и т. д. „Игумана, економа, Еклисиарха сагласно бирају десет или дванаест најстарије браће без икаквог учешћа протата и осталих светогорских манастира“ и т. д.

Уз манастир св. Савва подигао је странопримницу за јабанце, бедне и немоћне и т. д.

---

[1]) Устав св. Саве по српском оригиналу XIII. в. написан је Леонидом у српском Гласнику XXIV. 1868 год. са фотографским снимцима и објашњењима, али још много раније напечатао је исти Шафарик у Гласнику XX под називом „Типик св. Саве,“ који је преписао старац Пајсије Величковски 1788 год.

[2]) Реч последњи не може се тумачити онако, како је тумачи Вуловић, јер сам Доментијан вели: **„и оть тѣхь светыиꙁь моужии оставьши вь светѣи Горѣ реше ми, иже самовидьци бывше прѣславлымь дѣломь его...** Него том речју исказује своје смирение и ништавост земаљску.

Осим устава за манастир Хиландар св. Савва аписао устав за своју ћелију, по начину живљења уједињеног. Ћелија је св. Саве на Карејама, па ако припада манастиру, она је по управи езависна од игумана: *„Брат, који се у њој наѓани, по општем избору монаха, дужан је у тој ѣлији остати до своје смрти.“* Осим обичне богомоље дужан је сваки дан прочитавати читав алтир и ударати нарочите метаније по свршетку огомоље. У суботу и недељу ту се свршава лиургија, а на јутрењи, прочитати Јована јеванелиста. У недељи пет дана јести један пут на ан, а у понедеоник, среду и петак јести без ејтина и вина. Сопственост ћелије мора остати еокрњена.

„И до данашњега дана читава је ћелија св. Саве на Карејама и у њој сопственоручни устав в. Саве на паргаменту (на кожи), написан 1199 год. Са сопственоручним потписом светитеља и притврђен његовим печатом. Тај је устав од речи до речи (осим потписа св. Саве) изрезан на мермерној плочи великим словима и та је плоча сместена изнад врата, изнутра у ћелији „Типикарнице.“ (види у Дучића 1884 год.) Хиландар у типикарници издржава два брата старца за вршење устава, па је та ћелија и прозвана Типикарница.

Још ћу из овога издања манастира Пантелејмона навести неколико речи о *„Русику*[1])*,“* где се Растко замонашио.

„Стари Русик бивши дуго времена у развалинама, не давно је обновљен и сад је *„скит,“* у коме живе неколика братија оделито сваки за себе. Русик је на 1½ сат хода од Кареје. У том је манастиру српски царевић, доцније знаменити српски архијепископ Сава био „постриѫен“ за калуђера и посланицима свога оца с куле предао своје царско одело.

Тај манастир „Русик“ обновљен је 1868 г. При обнављању тога манастира нађена је плоча с ликом св. Пантелејмона и на место ковчежића у левој руци држи „свитак“ с речма: „Братије моја, потрудите се и неће бити узалудан труд ваш!“ Године 1871 биле су готове ћелије и црква у име св. Савве српског, олтар заузима сав онај део куле (пирга), где је био старински малени храм св. Предтече, у коме је св. Сава био пострижен за монаха. Ову је цркву осветио арх. Макарије (игуман руског манастира) 3 јун 1871 године.

У том одељењу, где је црква св. Саве има још два параклиса: 1) параклис у име 42 мученика **„иже вь Аммори“** испод цркве св. Савве. 2) Параклис у име великомученице Варваре, Екатарине, Александре, Параскеве и свију великомученица.

Сада у старом Русику живи 20 монаха по нарочитом уставу и сваки дан се служи служба у храму св. Саве. Део старинске развалине обавит павитом — зимзеленом стоји и дан дањи.

IV.

Према изнесеном материјалу, изнесеним податцима и расправама о књижевном раду Доментијана и Теодосија [хилендарских монаха] да изведемо сљедствен, логички закључак о „њиним творенијама,“ нарочито о „творенијама“ Теодосија монаха:

1. Обојица су били књижевници и добро познавали црквену књижевност с том разликом, што је Теодосије добро познавао и историјску грчку књижевност и средњевековну грчку философију. Доменттјан је опет боље познавао библијску и црквену грчку књижевност а нарочито грчку агиобиографску литературу. Теодосије био **кьснов ѯнчни**, а Доментијан **красноръчиви и многоглаголиви вь иѯобилии.**

2. Обојуца су продужитељи српске књижевности Првовенчанога краља и св. Савве. За доказ реченога напомињем: а) Творенија Теодосија монаха као писца служаба св. Симеону и св. Сави сасвим у духу и правцу агиобиографском грчких светитеља и похвале обојици светитеља (Симеону и Сави). При писању службе светитељима Теодосије се користио житијем оба Немањина сина Првовенчанога краља и св. Саве.

[1]) Рјечник из књ. стар. српских Даничића. Дио трећи Р—ћ. стр. 64. **Рнусинь рωдомь** бјаше калуђер, који поможе св. Сави побјећи од родитеља у свету Гору. Ово је ошибка. Реч **рωдомь**“ стоји у оригиналу С. П. Им. Публ. биб.: **„χρωмъ“** и мње, да је ово тачније.

У писању службе св. Сави Теодосије се користио и агиобиографијом Дометијановом св. Саве. То се види кад се упореди с Доментијановим писањем стихира Теодосија монаха.

Службе и похвале су написане св. Симеуну ускоро по његовој смрти и проглaсу за свеца и мироточца. „Благословише св. Саву да напише мироточцу канон и стихире,“ а он благослови „**насъ**“ своје ученике да то исто урадимо.“

После овога Савва је купиó *Кареје* и увео свој устав у живот, коме се нису хтели подчинити девет калуђера с игуманом Методијем, оставили манастир и вратили се у Србију. У уставу св. Савве нареѣује се, да братија изберу једнога монаха у његову ћелију на Карејама кога изберу, онај ту мора остати до смрти. Види се, да је био изабран Доментијан, јер је

3 Доментвјан на Карејама у ћелији св. Саве написао агибиографију св. Савве под насловом: „**Мѣсеца генькара** 14 **дьнь. Житиѥ и жиꙁнь прѣподобнаго отьца нашего и богоносьнаго наставника вьсе срьбскыѥ ꙁемлѥ и поморьскыѥ архиѥпископа Савы.** 1243 год.

Сам Доментијан казује како је писао аглобиографију Савину: **Бог му прѣдьдложи оуразоумѣти житїѥ сего прѣосвещенаго кирь Савы и божиѥмь повелѣниѥм и светаго доуха наставлѥниѥмь и тѣмь прописано бысть вь самѡи светѣи Горѣ вь мѣстѣ рекомѣмь вь Кареꙗхь и вь сихастарии того самого прѣосвештенаго кирь Сави вь нѥи же цркви Сватаго Савы иѥроусалимскаго** и послао исту књигу **кралю Урошу**.

4. После овога не налазимо Доментијана у ћелији св. Саве на Карејама. Он сам сигурно није погазио устав св. Савве и оставио Кареје, него је био приморан да то учини чим се може објаснити такав његов поступак? Може се објашњавати тиме, што збор хилендарски није био задовољан с том агибиографијом св. Саве, какву је написао Доментијан и тада је збор тражио монаха, који је од почетка до краја знао живот св. Савве и нашав таквог у лицу Теодосија монаха овоме наложио да напише животопис св. Савве, зато Теодосије и вели: **И аꙁь вашемоу повелѣнию отьчьскомоу повиноук се нынꙗ хвалимаго вьсеблаженнаго Савы житїе, иже вь светѣи горѣ Аѳона постившаго се, послѣди же бывша архїепископа и оучителꙗ срьбьскаго вь повѣсть прѣдлагаю слышештимь, не оть слышаниꙗ тькьмо сїа приемь, нь оть чьстныхь его сьпоутникь его оученикь и то: иже сь нимь сьпостникь и страньчьствїа сьпутникь, и хожденїа сатроудникь, иже ꙗко прѣбогатое скровиште или причестїе отьчее иже по нихь ѡного стадоу писанїемь оставише. Прѣдвлагаемь о мужи „слово,**[1]**)“ не несоуштаа о нѥмь сьписаюште, и ꙗко многыми похвалами сего оукоримь паче нежели похвалимь, паче же соуштихь, аште и едва иꙁвꙗснити**[2]**) вьꙁможемь блажни боудемь; неоскоудьн во онь небесныихь похваль, божьственныих вь коупѣ и аггельскыихь, ꙗже оунь нашь ꙗко страсьтьнь и нечисть непостижьнь иꙁглаголати, обаче Бога вь помоць молитвами его приꙁываюште, еже по силѣ „Повѣст“ начинаємь же вьꙁыскаюште ѡтькоудоуже подобно. Подобно же вьꙁыскати оть корене отьрасль и обрѣштемь и обьемлѥмь не оть трьнїа, нь лоꙁы гроꙁдь.**

Ретко је наћи у књижевности, у мање речи објективнију и уместнију критику о Доментијанову умотвору коју је изрекао писац „**Повѣсти**“ св. Савве, Теодосије. Он вели, да је исту „**приѥмь водрьно**“ не од „**слишаніа тькмо**“, него од Савиних *саиспосника* (који су с њиме отишли у св. Гору), *сапутника* **хожденїа**“ и *сатрудника* у раду, а то показује, да је писац био ако не вршњак. а оно мало млађи од св. Савве. Није писао „**несоуцаꙗ**“ т. ј. оно, чега није било, него је писао „**соуцаꙗ**,“ која ако могне изјаснити рачунаће се срећним, јер је тако богат добродетељима први српски архијепископ. „**Повѣсть**“ је написао онако, како су писана историјска дела византијска, и то дело назвао је „**слово**“ **раꙁумочь текоуцее и ѥꙁыкь оучимикнїа**,“ из чега се види, да је већ био прочитао „**прѣльсивѣе житїе вь обилїи**,“ како се саркастички изразио о умотвору Доментијанову.

[1]) Тако је исто о своме отцу св. Сава написао „*слово*“

[2]) Ово је критика на писање Савине агибиографије Доментијанове.

Да-ли је био задовољан Краљ Урош са агио- ографијом св. Саве Доментијановом, може се дети из краљевих речи како је то дело До- нтијаново примио. Како је Доментијан Савино **тїє** написао по предлогу божију и руководио не фактичним делима, него и по **наставленїю** етаго доуха, дакле a priori по састављеном у пред правцу и плану писања светитељских **тїи** без обзира на фактички ток рада, крал **онь „того ради посьла юмоу Богь прѣ- крьшеноу молиткү юго, и то харизма иоу бысть та книга,“** што ће, ако ми добро заћамо смисао ових речи, значити: на такву игу написану по божију повеленију и руковод- вом св. Духа, Бог је саслушао краљеву мо- тву и краљ као награду из благодарности, ту ту књигу вратио натраг у свету Гору Домен- јану.

Ова је агиобиографија писана за време ар- јепископа, насљедника савиног, Арсенија.

5. После ове Доментијанове прве књиге, не лазимо Доментијана у Карејама, него га на- зимо у **стальпоу** Преображења, а то је знак, је вољно или **неволньно** погазио типик св. Саве преселио се из Кареје у **Стольпь**, где је **„по тѣхь**[1]**) мнозѣхь племене св. Симеона тре- юмоу родоу старѣюштоу се, а уткрьтомоу кь нньство кьспоуүлюшоу**[2]**).... послѣдьнюмоу оучє- коу юромонаху Доментїаноу... Богь, прѣсветымь ухомь обьявки юмоу житїе.... св. Симеона, и телню светаго доуха са изволенїюмь св. Симеона стальпоу преображерїа тѣмь (Доментїаномь) оописано бысть“** и та книга послана **бысть ть светыє Горы кь срьбьскою землю.“** те није ошла трагом прве његове књиге. Написана је време трећег српског Архијепископа Саве II. новца св. Савве I.

У овој књизи нема ни једног факта о Не- њи кога није навео у Немањином житију или вовенчани краљ или св. Савва.

[1]) I род Немања.
II род Првовенчани.
III род Радослав, Владислав, Урош.
IV род Драгутин и Милутин.

[2]) Пунољетство се почињало свршетком 14-године живота. етнаjестој години Растко добио свој део.

Реч **„послѣдьнии“** ученик не треба никога да збуњује, кад сам св. Савва у своме типику за себе вели: Ја грешни, *лењиви* и *последњи* од свију монах Савва,“ а то има онакав исти смисао како се називале прве римске папе: servus servorum хоће да покаже своје смиреније и ништавило, *није* дакле Доментијан последњи у животу ученик Савин.

И овај умотвор Доментијанов нема никакве историјске вредности, јер је написан агиобиографски. Ето зашто се у **„Повѣсти“** Теодосијевој о св. Савва вели: **„и оть уьсти уюдесь сьповѣданїє,“** јер је чудеса написао Доментијан. Ова су чудеса и могла бити употребљена Теодосијем при писању службе св. Сави.

6. Теодосије монах, у похвалама св. Симеону вели: **нѣцїєже и видєвше знастє єже и науе нашего вьсноглаголанїа.. вуєра и дьньсь,** казује, да није прошло много времена по смрти оба светитеља, кад је он писао **„Повѣсть“** св. Савве, а нарочито су значајне ове речи: **И сїа зво тако, иже о отьци нашемь прѣподобнемь Симеонѣ, послѣдиже єже о немь вьвоупѣ „слово“ да пождеть реда. Приидемь нынѣ кь сего по пльти сынѹ** (св. Савви), а то ће рећи, да је Теодосије приступио **Повѣсти** св. Саве **по доуху светомѹ отьцѹ** (Немањину) **и обрещемь сего** (Савву) **оть добра рода плодь изещень....** Теодосије је, дакле био вршњак, св. Саве, јер је знао оне, који су виђали и знали Немању.

7. Теодосије у похвалама обојици светитеља вели: **Сїи бо лозѣ истиннаго, винограда, иже гроздь зрѣль....** а та је реченица, без мало од речи до речи употребљена Теодосијем у **„Повѣсти.“**

8. Немања је оставио свој престо сину Стефану, по смрти кога архијепископ Савва венчава на престо као легалног и законитог насљедника прворођеног му сина Радослава, дакле уводи примогенитуру; зато Теодосије наводи узроке побуне Владислављеве о разбојништву Владислављевом и о незадовољству венчања на престо Владислава, због чега је одмах оставио Србију и зарекао се да се неће враћати. У своме путовању чини прилоге по црквама, пали свеће родитељима и брату Стефану, уписује их у поменике, а о синовцима

нигде ни спомена нема. И повјестиписац то бележи оваквим речма: „**И никтоже нѣ иноколѣнинѣнь вь срьблїихь ѡгосподи се, тєчію ѡть плємєнихь отьць сыноу и сынь сыну кралѣвьство прєдаюштє.** И заиста су Првовенчанога наслеђивали синови Радослав, Владислав и Урош т. ј. није одржана примогенитура како је хтео св. Савва, али није био нико **иноколѣнинѣнь**.... Из ове белешке може се извести, да је **Повѣсть** писана за време владе краља Уроша.

9. Доментијан вели у **житїю** Немањину, да су светогорци прогласили Симеона за мироточца, уписали га у књигу светих и благословили Савву да му напише „**канонь и стихирє**“ и чудотворенија. Свети Сава опет истим благословом „**благослови нась,**“ своје ученике да му напишу **канонь и стихирє**. У служби св. Симеуну налазимо ове речи: **Теодосиє недостоинии поютє отчє Симєчнє**. У служби св. Саве стоји: да је то **твореннє** Теодосија монаха. Ова сведоџба јесте очити доказ, да је и Теодосије био у броју оних „**нась**“ ученика, које је благословио св. Сава да напишу канон и стихира св. Симеуну и овај је заиста то извршио, па је после написао службу и стихире и св. Сави а похвале обојици светитеља. Из ове службе св. Симеону узео је Доментијан речи **агрини** и употребио на два места.

И то показује време живота Теодосијава.

10. Кад се пак прочита житије Немањино написано првовенчаним краљем и са „словом“ о Немањи, које је написао св. Савва нарочито главе: 7, 8, 9 и 10 па се сравне са описом тога догађаја Теодосијавим на стр. 55—58 јасно се види да Теодосије говори као савременик и очевидац истих догађаја, а не онако како се то може прочитати у Доментијана. Нарочито треба обратити пажњу на стр. 60 и 61 где се вели: **Испрьва сьмзахоць великоу любовь колико жєланіє имѣашє свєтыи єже оть вьсѣхь оупраздинити**[1]**) сє и вь єдиножитїи мльчалнико сѣдѣти, нь вьзбранєнь бысть игоумєномь, имчє жє когомь вєзьщєнь юдиник**[2]**) ради юности єго. По сихь жє отьчєє прѣшьствїє оудрьжа и єжє послоужити старо-**

¹) Т. ј. удалити се из манастира и живети схимнички.
²) Т. ј. још врло млад јуноша.

сти єго кь симь жє и хождєнїа кь царьствоующтими и попєчєнїа о сьставлєнии манастира....

Кад је Сава, како сам пише, положио у спремљени гроб тело свога отца, како му је било заповеђено он хтедне увести у живот свој типик, ну претходно откупи од протата место најлепше тако звано *Кареје,* где подигне своју **мольчальницоу**, а за тим са нађеним благом преустроји манастир, а нехтедне с новцима *лихоимствовати* и захте, да се подчини братство његовом уставу, противу чега устану братија и на броју њих девет с игуманом Методијем оставе манастир и врате се у Србију, Сава остане у тузи и жалости с неколико братије, ипак не клоне духом, него са својим челичним карактером припне на посао с тако маленим бројем братије и прикупи изнова велико братство¹)... Св. Сава сматрао је злато (новце) **яко каль вьмѣнꙗшє.... обачє вьса о возѣ добрѣ монастирьскаꙗ оустроивь, и игумєна поставивь спасєнїємь братїє пєшти сє и отьца добрѣ кь боугоу достоино видѣвь, мѣсто кь мѣстѣ рєкомѣмь Карєꙗ изрѣдно обрѣть, водами удобрꙗємо, плодоносными дрѣвы оукрашєно, сєбѣ кєлию сьтворивь и са три брата довлить сє, хотєштихь црькокни оустаь испльнꙗти** (остали дакле нису хтели устав испуњавати) пређе на Кареје у своју **мольчальницу и поновлꙗть юношьскыє труды скоудноє житїє** (т. ј. оно отпочне радити и онако живети како је у младости хтео, но му забранио игуман, а после није могао, јер му дошао отац, па га требало услужити као и немогућност због путовања у Цариград, што кад је све прошло, завео устав, поправио манастир, купио Кареје, озидао тамо цркву и своју сихастарију (**мльчальницоу**) поставио игумана да води бригу о спасавању **братїє** он пређе у ту своју ћелију и отпочне да живи најстрожијим монашким животом...

Све ово може описати само онај, који је био очевидац или ако се и он удалио у Србију, па после се вратио, то је све чуо од она три брата, који су се покорили типику и по њему у Хиландару живели. Тако је то остало док није

¹) **Житїє св. Саввы,** издање Пантелејмонскога манастира стр. 106. 1894 год. Москва.

ренео мошти свога оца у Студеницу, где се адржао до смрти папе страшног Инокентија, кад е света Гора ослободила из потчињености папству. Кроз то време он је путовао по Србији, тврђивао народ у православној вери и с братом еликим жупаном отпочео зидати архијепископију Кичу. Тада је велики српски жупан ступио у преговоре с царем и патриархом (Мануилом) Константина града, да се у Србији оснује самостална рхијепископија. На питање зашто се нису обратили надлежном архијепископу охридском, него атријарху Константина града, одговор је веома азумљив: Охридски архијепископ био је у сваћи патријархом Мануилом, а цар Теодор Анђел олунски бивши деспот епирски опет са царем еодором Никејским, јер је охридски архијепиепископ венчао на царство деспота епирског Тедора, који је био у зависном положају од цара икејског, па охридски архијепископ не би дозволио да се прогласи автокефална црква у Великој рашкој жупанији као архијепископија, јер е улазила у круг потчињених цркава архијепископије охридске. Грци су били архијепископи. Зато су синови Немањини и обратили се патриарху Константина града — цару и патријарху икејском. Теодосије пише о св. Савви по смрти Немањиној.

„**Богомоудрїи же Савва разлученїе прїемь алости вькоупѣ и веселїа обьштиникь** (увео по пнику обштежитије) **бываеть**“ нађе новце **сь ученикомь своимь и рекие**: моје је злато и сребро **юмоу же хоштоу дамь ю** и нехте лихоимствовати **и вь югда поносити Богоу несытьствоу наемоу.** Свађа се породи око тога раздавања новца, е многа братија оставе св. Саву, јер је он на новце гледао „**юко каль вьмѣнюше и юко не своя нь ожда нареуе се.... обаче о возѣ добрѣ монастирькаю оустроивь и игумена поставивь спасенїемь ратїе пешти се и отьца добрѣ вь богоу видевь**[1]) **проводивь оть вьсѣхь ослабоу полоучивь,**[2]) **ѣсто вь мѣстѣ рекомѣмь Кареѧ иꙁрьдно обрѣть, одами оудожрѧемо плодоносными дрѣви оукрашено и сие коупивь оть прота мльчанїю себѣ .ю сьтворяеть и са три врата довлить се Хотештихь црькокии оуставь испльниюти**, сам је живио у ћелији.... **понавляеть юношьскые трꙋды скоудно житїе и жестоуаншее паче прькаго приемлеть....**

[1]) У сну му се јавио.
[2]) Инокоштину.

Овако може писати очевидац или ако је био у броју оставивших **монастырь** онај, који је то све слушао од оних, који су остали у манастиру очевидаца. Кад се доцније намножило много чернеца после **житїа** Савиног написаног **Доментиюномь**, који се из Кареје преместио у **стльпь** преображенија Спасова, збор је замолио Теодосија, и по **повелѣнїꙋ** игумана он напише **повѣсть**, јер је у Доментијана нашао **несоуштаа**, па написао **соуштаа**[1]).

11. И Савва благослови „**нась**“ ученике своје да напишемо канон и стихире св. Симеону. а Теодосије у служби св. Сомеуну вели: „**Теодосие недостоини поюсте отьче Симеоне**“ и црвени иницијали састављају: **Ѳеодосие.**

12. Теодосијеве речи у служби св. Симеуну: **донде же с нами наставлююште доушевнихь глаголюмь и вь телесныихь, паче же ныня** и т. д. значи да је Теодосије видео Немању и телесним очима, као и св. Саву. С тога логички морамо мислити, да је он био вршњак св. Саве, а у сваком случају био је старији од Доментијана.

13. И тако Теодосије је написао службе св. Симеону и св. Сави и похвале обојици. После Доментијановога житија, он је по заповести игумана а на молбу збора хиландарског написао „**Повѣст**“ или „слово“ т. ј. животопис св. Савве, кад није живио у Карејама Доментијан, него у **Стольпоу** преображења писао житије св. Симеона.

14. Доментијан је писао Савино **житїе** 1243 год. при краљу Урошу и архијепископу Арсенију [који је био архијепискуп од 1233 до 1261 г.[2]] на Карејама у **мльчальници** св. Саве а тада био светогорским протом Теодор.

15. **По многѣхь лѣтѣхь** (владавине Немањине лозе) племене св. Симеона третијему **родꙋ старѣюштоу се, а четврьтомоу вь вонистко вьстоупа-**

[1]) Како су преписивачи бркали оба житија и приписивали Доментијану и Теодосијево житије св. Саве, мислимо да је Теодосије написао Савину „повѣсть“ 1254 год.
[2]) Према овоме није никакво чудо што неки називљу писца житија Теодосијева. (издање 1860 год.) и Теодора.

юниту. Дакле није могао писати Доментијан житије св. Саве 1254 год., [ако то није година кад је Теодосије написао **Повѣст** св. Саве?], јер се вели по **лѣтѣхъ мноѕѣхъ** кад се трећи род састаревао, а четврти у војску ступао, а то је било опет за владе краља Уроша и Михаила Палеолога.... При српском архијепископу трећем Савином синовцу, Сави II, при проти светогорском Арсенију и при хиландарском игуману Јевстатију,[1]) треће године по заузећу Михаилом **Палеологомь** Цариграда од латина, а то је 1264 год. И на послетку Теодосије је најпре написао службу св. Симеону, а за тим службу св. Сави па се даље вели: **Тогожде Теодосіа житїе св. Саве. сьписано Теодосиемь монахомь**, Хиландара манастира **нарицаемаго**.

То је узрок зашто сам уврстио монаха Теодосија у продужатеље српске историје после Немањиних синова.

---

[1]) Овај је Евтимије био архијепископ после Данила I.

Доментијан је писао агиобиографију св. Савве **несоущаа**, божијег анђела и небеског светитеља, с тога и неможе имати историјске вредности. Узета факта из житија Немањиних синова он је претворио у чудеса. Теодосије је написао „**повѣст** или слово“ св. Савве и написао оно што је било — „**соущаа**,“ продужио српску историју првовенчанога и о св. Сави, сачувао нама историју унутрашњих нереда, збацивање с престела Радослава, проричао постанак српске архијепископије и постанак краљевине, његови су податци верни, и њиме наведене беседе нису сачињене, него верно забележене и у опште смело се може рећи, да је он продужио српску историју од смрти првовенчанога, до 1235 год. кад су пореметили лримогенитуру Немањини унуци. Са чега св. Савва оставио земљу, пропутовао по свима светим местима, палио свеће за душу својих родитеља и свога брата Стефана, давао прилоге и записивао их у поменике, па нам је оставио узречицу Немањину и светога Саве, који су имали обичај говорити: „*За све Богу хвала!*“

14 Јануара 1898 год.

П. С. Срећковић

Умољавају се читаоци, да ситне штампарске погрешке сами исправе, јер нема великих погрешака које би смисао квариле.

У академијским књижарницама Мите Стајића и Л. Бреслауера у Београду могу се добити.

I
ИЗДАЊА
СРПСКЕ КРАЉЕВСКЕ АКАДЕМИЈЕ

1. **Глас.** Књ. I—LII, LIV.

   Први разред (1—19) III, VI—IX, XI, XIX, XXI, XXIII, XXVI, XXVII, XXIX, XXXIII, XXXIV, XLI, XLVI, L, LI, LIV.

   Други разред (1—34) I, II, IV, V, X, XII—XVIII, XX, XXII, XXIV, XXV, XXVIII, XXX—XXXII, XXXV—XL, XLII—XLV, XLVII—XLIX, LII.

   Цене су: I, II, VIII, X—XII, XV—XX, XXV, XXVIII, XXIX, XXXII, XXXIV, XXXVII, XLII по 1; XIII и XLVI по 1·50; XXIV, LI, LII и LIV по 2; XIV 2·50, а осталима по 0·50 дин.

2. **Споменик.** Књ. I—XXXII.

   Први разред (1—3): I, XII и XXXII.

   Други разред (1—29): II—XI, XIII—XXXI.

   Цене су: VII, VIII, XVI по 0·50; I, IV, V, XX, XXVI—XXX по 1; IX, XXV, по 1·50; VI, X, XIV, XV, XVIII, XIX, XXI, XXII, XXIV по 2; II, XXIII по 3; XI, XIII, XVII по 4; III и XII по 5 дин.

3. **Годишњак,** од I—X; цена I и IX по 1 дин., осталима по 0·50 дин.

4. **Српски етнографски зборник.**

   Књ. I. *Живот Срба сељака,* написао М. Ђ. Милићевић. Друго попуњено издање 1894. Цена 2 дин.

   Књ. II. *Старинска српска јела и пића* од Симе Тројановића. 1896. Цена 1 дин

5. **Посебна издања.**

   — *Он зна све,* прича Л. К. Лазаревића, и *Ново оружје,* прича Симе Матавуља. 1890, Цена 1 дин.

   — *Први основи словенске књижевности међу балканским Словенима. Легенда о Владимиру и Косари.* Културно-историјске студије Стојана Новаковића. 1893. Цена 2·50

   — *Геологија Србије* од Јована М. Жујовића. Део први: *Топографска Геологија.* С првом свеском атласа. 1893. Цена 7·50 дин.

   — *Грчка и српска просвета,* написао Др. Владан Ђорђевић. 1896. Цена 2·50 дин.

   — *Одломци о Грофу Ђорђу Бранковићу и Арсенију Црнојевићу патријарху, с три излета о такозваној великој сеоби српског народа;* написао Иларион Руварац 1896. Цена 2 дин.

   — *Манастир Каленић,* написао М. Ђ. Милићевић. 1897. Цена 1 динар.

юнтү. Дакле није могао писати Доментијан житије св. Саве 1254 год., [ако то није година кад је Теодосије написао **Повѣст** св. Саве?], јер се вели по **лѣтѣхь многѣхь** кад се трећи род састаревао, а четврти у војску ступао, а то је било опет за владе краља Уроша и Михаила Палеолога.... При српском архијепископу трећем Савином синовцу, Сави II, при проти светогорском Арсенију и при хиландарском игуману Јевстатију,[1]) треће године по заузећу Михаилом **Палеологомь** Цариграда од латина, а то је 1264 год. И на послетку Теодосије је најпре написао службу св. Симеону, а за тим службу св. Сави па се даље вели: **Тогожде Теодосиіа житіе св. Саве. сьписано Теодосиемь монахомь**, Хиландара манастира **нарицаемаго**.

То је узрок зашто сам уврстио монаха Теодосија у продужатеље српске историје после Немањиних синова.

Доментијан је писао агиобиографију св. Савве **несоуцщаа**, божијег анђела и небеског светитеља, с тога и неможе имати историјске вредности. Узета факта из житија Немањиних синова он је претворио у чудеса. Теодосије је написао „**повѣст** или слово“ св. Савве и написао оно што је било — „**соуцщаа**,“ продужио српску историју првовенчанога и о св. Сави, сачувао нама историју унутрашњих нереда, збацивање с престела Радослава, проприčао постанак српске архијепископије и постанак краљевине, његови су податци верни, и њиме наведене беседе нису сачињене, него верно забележене и у опште смело се може рећи, да је он продужио српску историју од смрти првовенчанога, до 1235 год. кад су пореметили примогенитуру Немањини унуци. Са чега св. Савва оставио земљу, пропутовао по свима светим местима, палио свеће за душу својих родитеља и свога брата Стефана, давао прилоге и записивао их у поменике, па нам је оставио уречицу Немањину и светога Саве, који су имали обичај говорити: *„За све Богу хвала!“*

14 Јануара 1898 год.

П. С. Срећковић

[1]) Овај је Евтимије био архијепископ после Данила I.

Умољавају се читаоци, да ситне штампарске погрешке сами исправе, јер нема великих погрешака које би смисао квариле.

У академијским књижарницама Мите Стајића и Л. Бреслауера у Београду могу се добити.

I
ИЗДАЊА
СРПСКЕ КРАЉЕВСКЕ АКАДЕМИЈЕ

1. **Глас.** Књ. I—LII, LIV.

   Први разред (1—19) III, VI—IX, XI, XIX, XXI, XXIII, XXVI, XXVII, XXIX, XXXIII, XXXIV, XLI, XLVI, L, LI, LIV.

   Други разред (1—34) I, II, IV, V, X, XII—XVIII, XX, XXII, XXIV, XXV, XXVIII, XXX—XXXII, XXXV—XL, XLII—XLV, XLVII—XLIX, LII.

   Цене су: I, II, VIII, X—XII, XV—XX, XXV, XXVIII, XXIX, XXXII, XXXIV, XXXVII, XLII по 1; XIII и XLVI по 1·50; XXIV, LI, LII и LIV по 2; XIV 2·50, а осталима по 0·50 дин.

2. **Споменик.** Књ. I—XXXII.

   Први разред (1—3): I, XII и XXXII.

   Други разред (1—29): II—XI, XIII—XXXI.

   Цене су: VII, VIII, XVI по 0·50; I, IV, V, XX, XXVI—XXX по 1; IX, XXV, по 1·50; VI, X, XIV, XV, XVIII, XIX, XXI, XXII, XXIV по 2; II, XXIII по 3; XI, XIII, XVII по 4; III и XII по 5 дин.

3. **Годишњак,** од I—X; цена I и IX по 1 дин., осталима по 0·50 дин.

4. **Српски етнографски зборник.**

   Књ. I. *Живот Срба сељака,* написао М. Ђ. Милићевић. Друго попуњено издање 1894. Цена 2 дин.

   Књ. II. *Старинска српска јела и пића* од Симе Тројановића. 1896. Цена 1 дин

5. **Посебна издања.**

   — *Он зна све,* прича Л. К. Лазаревића, и *Ново оружје,* прича Симе Матавуља. 1890, Цена 1 дин.

   — *Први основи словенске књижевности међу балканским Словенима. Легенда о Вла*[illegible] *Косари.* Културно-историјске студије Стојана Новаковића. 1893. Цена 2·50

   — *Геол*[illegible]*бије* од Јована М. Жујовића. Део први: *Топографска Геологија.* С првом [illegible]аса. 1893. Цена 7·50 дин.

   — [illegible]*ска просвета,* написао Др. Владан Ђорђевић. 1896. Цена 2·50 дин.

   — [illegible] *Грофу* [illegible]*ђу Бранковићу и Арсенију Црнојевићу патријарху, с три* [illegible]*позва*[illegible]*икој сеоби српског народа,* написао Иларион Руварац [illegible] 2 [illegible]

   — [illegible]ао М. Ђ. Милићевић. 1897. Цена 1 динар.

II
ИЗДАЊА
СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА

која су прешла у својину Академије.

1. **Гласник** Српског Ученог Друштва. Књ. I—LXXV.
   На продају: V—VII, XXIX, XXXI, XXXIII—LVII, LIX—LXXIII, LXXV.
   Цена књизи LXVII је 4 дин., а осталима по 3 дин.
2. — — — Друго оделење. Књ. I—XV.
   На продају: III—VI, IX—XV.
   Цена књ. XV је 0·50; III—VI, IX, XII—XIV по 1; X — XI по 2 дин.
3. **Посебна издања:**
   — *Историја умног развића Јевропе*, од У. Дрепера. Превео Мита Ракић. Књ. II. 1874. Цена 2 дин.
   — *Српске народне игре*, које се забаве ради по састанцима играју. Скупио и описа. Вук Врчевић. 1868. Цена 0·50 дин.
   — *Elenchus plantarum vascularium*, quas æstate a. 1872. in Crna Gora legit Dr. J. Pančić 1875. Цена 0·50 дин.
   — *Essai de quadrature du cercle* par Démètre Nesić. 1877. Цена 0·50 дин.

СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

СПОМЕНИК

XXXIV

ДРУГИ РАЗРЕД

31

БЕОГРАД
ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ
1898.

Цена 2 дин.

СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

СПОМЕНИК

XXXIV

ДРУГИ РАЗРЕД

31

БЕОГРАД
ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ
1898.

I

ТИПИК ХИЛАНДАРСКИ И ЊЕГОВ ГРЧКИ ИЗВОР

(ДОДАТАК К ИЗДАЊУ ЕПИСКОПА ДИМИТРИЈА)

ОД

ДР. ВАТРОСЛАВА ЈАГИЋА

УВОД

Типик хиландарски, о којем испрва, у тридесетим годинама, П. J. Шафарик ни знао није, у Geschichte der südslawischen Literatur III. 112, 202, 203 само се помиње карејски и сту-нички типик — издан је већ неколико пута. Године 1866-е издао га др. Јанко Шафарик по ...аљалу пријепису у XX-ој књизи Гласника; године 1868-е боље и тачније по оригиналу архи-...дрит Леонид у XXIV-ој књизи Гласника; најбоље и најтачније прољетос епископ Димитрије у ...XI-ој свесци српског академског Споменика; а већ године 1890-е донио је више исправака и ...атака проф. Љубомир Стојановић по фотографским снимцима Руса Севастијанова и по једном ...е добром рукопису, који се из оставштине професора Григоровича налази сада у библиотеци ...еског свеучилишта. Нека ми буде допуштено припоменути, да сам по овоме рукопису и ја већ ...ине 1873—4 испоредио и у издање Леонидово убиљежио себи сва оступања одеског текста од ...ландарског рукописа. Гдје устреба, ја ћу се овим својим биљешкама послужити.

Што смо од педесет година назад привикли у историји српске литературе звати типи-... хиландарским св. Саве, то управо и није читав типик, ако ћемо под типиком да разумијевамо ...ав црквене службе; то је само један као увод или један заглавак типика. Потпуни типик био ... систематско казало или тачни и потанки регулатор реда службе црквене и манастирске преко ...аве године, узимајући на ум службу дневну (об дан и об ноћ), службу према календару и ...жбу двојаког триодног круга (посног и цвјетног, т. ј. пред ускрс и послије ускрса). У хилан-...ском типику нема тога, већ има нешто друго, што се тиче историје манастира, његових осни-...а и дисциплине његових становника — калуђера. Тај однос садржине типика хиландарског ...ма правим уставима црквене службе освијетљен је сада књигом професора кијевске духовне ...демије, Алексија Дмитријевскога: „Описаніе литургическихъ рукописей, хранящихся въ библіоте-...ъ православнаго востока. Томъ I. *Τυπικα*. Часть первая. Памятники патріаршихъ уставовъ и ...торскіе монастырскіе типиконы. Алексѣя Дмитріевскаго. Кіевъ 1894.“ Штампајући у тој крупној ...изи (од преко 1000 страна) богату грађу за историју литургије у грчкој цркви, изнесао је руски ...фесор преко сваког очекивања на видјело грчки образац, грчко огледало хиландарског типика. ... се догоди овако.

Прикупљајући грчке рукописе по библиотекама истока и запада, у којима се налазе нови ...јако непознати или неиздани извори за историју православне литургије, професор Дмитријевски

свраћаше пажњу на типике, којима, како сам казује, припада прво мјесто међу богослужним ді
православне цркве, пошто су неопходно потребита помагала за освијетљење реда црквене сл
какав бјеше у разно вријеме и по разним мјестима у обичају, прије свега у великој патрија
цркви цариградској и по разним знатнијим манастирима православног истока. Међу осталим
писима те руке, а г. Дмитријевски нашао их много, већ први дио издане до сада грађе зау
преко 900 страница грчкога текста — нашао се у библиотеци атинскога свеучилишта један
копис на кожи из прве половице XII вијека, тако мисли г. Дмитријевски, с овим натписом:
ναξάριον σὺν Θεῷ ἤτοι Τυπικὸν ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας τῆς εὐαγοῦς μονῆς τῆς ὑπερα
Θεοτόκου τῆς Εὐεργέτιδος (то ће рећи: Синаксар или типик црквене службе часнога манастира
свете Богородице благодатнице). Тај се синаксар или типик одликује ријетком опширношћу,
долази у књизи г. Дмитријевскога на стр. 256—656, у свему има дакле 400 страница грч
текста. Садржина његова дијели се у двије неједнаке половице. Прва, од стр. 256 до 614, са
управо типик у обичном значењу ријечи, т. ј. потанко излагање, како се има чинити служба
жија преко дана, идући од мјесеца до мјесеца, од недјеље до недјеље, од дана до дана; поч
се по црквеном обичају с 1-им септембром и свршује крајем августа; за тим се излаже ред и н
црквене службе преко поста (четрдесетнице) и преко педесетнице, с још неким додацима. Д
мања половица, од стр. 615 до 656, носи овај посебни наспис: *Ὁ πρόλογος τοῦ Τυπικοῦ*, д
пролог или предговор к типику. Ту се говори у кратко о историји цариградског евергетидског
настира, о томе ко га је основао и прилозима обдарио, како се има у молитвама спомен чинити
тору, како ваља да се владају калуђери овог манастира, како се богу моле, како се хране,
да раде и чега да се клоне, како да си бирају и како да послушају своје власти, и т. д.

Ево овај особити дио, који се у типицима свагда мијења према историји и судби
манастира за који је написан, послужио је од евергетидског цариградског манастира огледало
манастир хиландарски, задужбину св. Саве и оца му Симеуна. Према овому грчкому „прол
израђен је или, да право кажемо, већином ријеч по ријеч преведен типик хиландарски. Све с
сада јасно види из књиге проф. Дмитријевскога, који је први и открио зависност хиландар
типика од оне грчке радње. Он је из живота св. Саве, и ако по неваљалом издању прошлога
јека, изнесао на виђело оно причање, како је св. Сава, долазећи у Цариград, најрадије свр
у манастир „Богородице благодатнице“, како је на спомен себи и оцу свому чинио богате при
у тај манастир, чак нешто на цркви градио или приграђивао, тако да су у евергетидском м
стиру њега и његова оца убрајали у ктиторе. О томе може се боље и лакше читати сада п
дању Даничићеву текста Доментијанова на стр. 180 и 328, а по издању Теодосијеве редакци
стр. 51 и 198; напокон о даровима оца Симеуна истому манастиру помиње и Стеван прво
чани, на стр. 10 (првог издања Шафарикова).

Манастир Богородице „евергетиде“ (благодатнице) ваља да је био — тако се смије
мишљати послије 700 година — угледно уређен, живот монаха и ред обављања службе и д
дужности биће се толико свидјели св. Сави, да се одмах сјетио њихова „устава“, кад је би
реду да организује своју и оца свога задужбину у св. Гори. Ако није да је са собом пон
боравећи као гост у манастиру евергетидском, један пријепис њихова устава, а то не ће
било тешко поручити у Цариград, да му пошаљу једну копију својег регламента. Овако с
натеге разумије, како је типик евергетидски, који је истом године 1895-е у Кијеву изаш
свијет, могао постати угледом и извором организације Савине у манастиру хиландарском, а
тако у манастиру студеничком. Мој ће бити задатак, да испоредим словенску редакцију с те
грчким, да одговорим колико умијем на нека питања, која ће нам се том приликом намет
Прије ипак него ли се дамо на тај посао, могао би нас когод упитати: како то, да је св.

вео или дао превести само један и то мањи дио оне цјелине, коју атински рукопис износи под писом *Συναξάριον ἤτοι Τυπικόν?* Проф. Дмитријевски такао се тог питања у својој књизи (на . LI), те мисли, да не би ни мало чудновато било, кад би се данас сутра нашао још слоски пријевод и оне прве половице грчкога текста, правог устава црквене службе, онога што је штампао на стр. 256—616. Али мени се доказивање проф. Дмитријевскога не чини онолико урним, колико би се могло изводити из његових ријечи. Сви цитати, у којима се хиландарски ик позива на синаксар (а таких мјеста има доста, глед. у издању еп. Димитрија л. 7[б], 9[б], 11[а], bis, 18[б] bis, 22[б]), преведени су с грчкога текста, јер се тако говорило у оригиналу, али одатле, слим, ни мало не слиједи, да си је преводилац разбијао главу, налази ли се или тај синаксар, ји се онђе спомињаше, или који други њему слични у словенском пријеводу. Дневна служба вршила у хиландарском манастиру, сва је прилика, исто онако као у другим словенским (бугарско слоским) и грчким манастирима светогорским. Мислим, да је један прави синаксар или устав црве службе био већ прије хиландарског типика преведен на словенски језик, и ако то ваљада није управо синаксар евергетидски, већ може бити онај, којега се пријепис руски још и данас лази у синодалној московској библиотеци. Рукопису тому одређују палеографи вријеме постања XII вијек, Срезњевски ставља га одмах послије године 1193-е. Тај се рукопис, колико нам је ната његова садржина из описа у Горскога и Невострујева III. 1. стр. 239—270, неколико пома са синаксаром евергетидским, и ако нису оба управо једно те исто. Ако прерада на редакју руску (има доказа за јужноруску провениенцију те редакције) пада негдје под крај XII вија, тада је први пријевод на словенски језик могао бити израђен већ у XI или почетком XII јека. А то би урађено, нема питања, у неком манастиру светогорском. Св. Сава биће тај сиксар (или који други) нашао већ готов у словенском пријеводу те га није требало истом преити. Он се могао задовољити радњом око оног особитог уводног или заглавног дијела, у којем ваљало посебице говорити о историји, т. ј. о постању, хиландарске задужбине. Тај посао није ьда израдио сам Сава, већ наручио кому год од својих калуђера, вјештих колико толико грчкому ику, да га дотјера према „прологу“ евергетидског типика. И ако узмемо, да је пријевод с грча израдио неко други, опет биће у уводу, т. ј. у опширној првој глави типика, и још у неким авама уметака Савиних. О томе биће одмах ријеч.

Сам проф. Дмитријевски наводи у својој књизи више примјера из грчке литературе, гдје види, да се типици нису састављали свагда у оној опширности с излагањем читаве годишње жбе, као у атинском екземплару, т. ј. где правога устава црквене службе управо и нема, већ само онај особити дио, који је у евергетидском тексту назван „прологом.“ Сама ријеч *πρόλογος* лази код Дмитријевскога још у два случаја (на стр. 702 и 769). Али се пита, како дође у нском рукопису *πρόλογος* на крај синаксара мјесто на почетак? Проф. Дмитријевски мисли, је неки повезач рукописа скривио поремећени, т. ј. изврнути ред; али ако на самим листовима, пр. у бројењу кватерниона, нема доказа, да је збиља у овом рукопису „*πρόλογος*“ некоч стојао првом мјесту, тада бих ја волио тврдити, да је сам писац хотомце увео тај ред, било зато што се тако чинило боље, било зато што је већ у свом изворнику нашао исти ред.

Пролози, т. ј. ови особити, уводни дијелови типика, гдје се говори о манастиру, о њеу оснивачу, о његовим имовинским и другим односима и т. д., обично су подијељени на главе. ки текст, који је послужио као извор и узор хиландарског типика, садржи 43 главе с једним логом познијег постања. Наш српски извод броји исто тако 43 главе. Типик мамантова манара има 48 глава (Дмитр. стр. 707.) с једним додатком преко броја; типик манастира богороина *τῶν ἡλίου βωμῶν* садржи 51 главу (Дмитр. стр. 769), а у једном западном типику има глава (Дмитр. 824).

Ево у кратко све, што ми се чинило, да би требало рећи прије но што ћемо приступит к испоређивању словенског текста хиландарског с грчким евергетидским. Код тог ће посла осно вним текстом мени послужити издање епископа Димитрија, али ћу једнако водити рачуна и о оде шком рукопису, а осврћаћу се и на типик студенички, којему се није сачувао почетак, али инач слиједи узастопце текст хиландарски; на мјестима, гдје су листови хиландарског рукописа пропал добија типик студенички велико значење, јер се њиме лако контролише одешки рукопис.

Натпис. Грчкому називању *πρόλογος τοῦ Τυπικοῦ* нема трага у слов. пријеводу. То м се чини доста знатно. Преводилац или није нашао тих ријечи у ексемплару, с којега је преводи, или их је нарочито изоставио, да не би овај натпис кога забуњивао, као да ће послије продл јоште штогод доћи. Остале су ријечи у натпису преведене добро, т. е. за *ἔκθεσις καὶ ὑποτύπωσις* казано је у пријеводу **исписаније и оуказаније**, што није управо по етимологији грчких ријечи, ближе било би да је за *ἔκθεσις* казано **изложеније** а за *ὑποτύπωσις* **начрьтаније** или **вьзаконеније** (јер се *τυτυπωμένον* преводи: **вьзаконено**), или **изображеније**, пошто се ријеч *τύπος* обично пре води ријечју **образь**. Богородица хиландарска зваше се „**наставьница**“: *ὁδηγήτρια*, па је тако и замијењен израз грчког оригинала, у којем према називању грчког манастира стоји *ἡ Εὐεργέτις*. У другој половици натписа српски текст иде својим путем; у хиландарском типику присваја се цијел ова установа „**грѣшьномоу и смѣреномоу инихоу Савѣ**“, док је грчки текст састављен бригом неког Тимотеја, првог намјесника, који је у манастиру богородице евергетидске слиједио иза ктитора. Леонид бјеше у свом издању наштампао прву ријеч **написание**, сада се чита **исписаније**, тако је и у одешком рукопису. У овом чита се на крају натписа **бл҃ви ѡ҃**, овим редом, а тако је и у грчком оригиналу: *πάτερ εὐλόγησον*. Већ овдје могло би се упитати, одакле та разликост у тексту оде шком према хиландарскому? али ја остављам то питање за касније, кад се накупи више једнаки примјера.

ГЛАВА I.

Грчки и словенски текст дијеле излагање предмета на главе. Пред првом главом нема никаков натписа; да у словенском тексту није чак ни број главе (1) постављен, док у грчком има Α'. Садржина пре главе у велико се разликује у словенском тексту од грчкога. У средину између почетка текста по грчкому и његова наставка уметнута је врло опширна опомена и поука, (грчки звали би је *παραίνεσις*) којом се св. Сава окреће к браћи свога манастира. Поуке ове нема у грчком оригиналу, она је састављена понајвише од парафраза, из разних реченица јеванђеља и апостола. Има и подужих цитата. Тешко је рећи, чији је управо тај додатак. Ако га је уметнуо сам св. Сава, још би се могло питати, да ли га је сам и саставио или готова нашао у какову панегирику на монашки живот. Остављам другима, којима је боље позната богата са држина грчке патристике, да ријеше ово питање; управо зато ћу сав уметак превести на грчки језик, за би ли нам се тиме помогло, да то питање ријеши когод од људи, који и не разумију словенскога текста. Код цитата из св. писма указани су извори, одакле је што.

Прве ријечи, прве главе пријевод су грчкога „пролога“: **красна ѣко богоу приєтьно и к ваши не мало сьнабдѣємо ползѣ, ѡ господѣ Ісоу Хрьстѣ братиꙗ моꙗ любимаꙗ и чеда доуховнаꙗ** — ове ри јечи одговарају овим грчким: *κάλλιστον ὅτι καὶ Θεῷ εὐαπόδεκτον καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν οὐκ ὀλίγα συντείνο ὠφέλειαν, ὦ ἐν κυρίῳ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα μου πνευματικά.* У пријеводу није добро казано **красна**, а ни кра **снаа** у одешком рукопису није боље, ваљало је превести **прѣкрасьно**; у мјесто **приєтьно** очекивали бисм тачније **благоприєтьно** — али нашто се протеже ово „красно и богу пријетно“? То се не види из словен скога текста, јер је уводна реченица управо у средини пресјечена дугачким уметком, који говори о нечем другом. Истом на л. 5-а (издања Дмитријева, по бројењу листова у оригиналу) долазе неке ријечи, којим се као наставља онај горњи почетак. У грчком тексту добро се наставља послије оних првих ријечи овако *τὸ πᾶσαν τὴν ἱερὰν ὑμῶν ἐν ψαλμῳδίαις ἀκολουθίαν, ὅση τέ ἐστι καὶ οἵα, πότε τε καὶ πῶς αὐτὴν ἐκτελεῖσθαι δεῖ παρ' ὑμῶν, ἐν γραφῇ καταθεῖναι καὶ ὡς περί τινα* (може бити било би боље, да се чита *ὥσπερ τινά*?

στάθμην καὶ τύπον οὐ μόνον ὑμῖν ἀλλὰ καὶ τοῖς μεθ᾽ ὑμᾶς καταλιπεῖν. Ово све, од прве ријечи *κάλλιστον* до посљедње *καταλιπεῖν*, чини у грчком оригиналу једну поворку или један зглоб реченица, којима је смисао посве јасан и разговијетан. У словенском тексту напротив долази истом под крај оног дугачког уметка, о којем ћемо одмах говорити, неколико реченица, које подсјећају на управо наведени грчки текст: **како (бо) подобаеть творити вамь** (није казано што), **написахь вы положити** (*ἐν γραφῇ καταθεῖναι*) **ѣко и нѣкоѥ мѣрила ѡбразь** (ваљало је превести **ѣко нѣкоѥ мѣрило и образь** према грчкому *ὥσπερ τινὰ στάθμην καὶ τύπον*), **не тькмо вамь, нь и по вась прѣбывающимь** (*οὐ μόνον ὑμῖν ἀλλὰ καὶ τοῖς μεθ᾽ ὑμᾶς*).

И за наставак грчких ријечи у првој глави пролога има неких као реминисценција у словенском тексту. Да их испоредимо: *Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν τοῦ βίου διαγωγὴν, τήν τε εἰς αὐτὴν δηλαδὴ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα πρέπουσαν, ἵνα ἔχοιτε σὺν θεῷ πρὸς ταύτην ἀποβλέποντες ἁπλανῶς τὸν βίον ὑμῶν διεξάγειν τε καὶ διϊθύνειν, καὶ μὴ τῇδε κἀκεῖσε περιπλανώμενοι τῶν ὀρθῶν εἴητε σκολιῶν διαπίπτοντες, ἀλλ᾽ ἀκίνητοι πρὸς τῷ καλῷ μένοιτε, μήτε δεξιᾷ μήτε ἀριστερᾷ κατὰ τὸν Σολομῶντα περιφερόμενοι.* Као развалине овог грчког текста избијају у словенском пријеводу ове ријечи: послије **прѣбывающимь** слиједи **вь семь жити** (од. рук. **вь жити семь**), а то као да се поклапа с грчким изразима *ἅπασαν τοῦ βίου διαγωγήν*; даље **доуши же оуказано** (vl. **показано**) **вы есть и тѣлоу подобна** (*εἰς αὐτὴν δηλαδὴ τὴν ψυχὴν καὶ σῶμα πρέπουσαν*) **да имате вь не (вь нѥ) гледающе бога помощника (и прѣчистоую ѥго матерь и моѭ аще и грѣшьноую молитвоу) несблазно исправлѣюще прѣити житиѥ ваше** (*ἁπλανῶς τὸν βίον ὑμῶν διεξάγειν τε καὶ διϊθύνειν*), **подвизаѥми вь доброу прѣбоудѣте** (у грчком: *ἀκίνητοι πρὸς τῷ καλῷ μένοιτε*), **ни на десно ни на лѣво** (*μήτε δεξιᾷ μήτη ἀριστερᾷ*).

Међу овим одломцима из прве главе грчкога текста у средини стоји врло опширан уметак, који засвим прекида оне прве ријечи, отпочињући ево овако: **Понеже оубо мнози начеше повѣсти чинити ѡ извѣстьныхь сихь вещехь, слоучи се и мнѣ хоуждьшоумоу вьсѣхь паче и грѣшнѣишоу вьписати вамь по редоу** — ово је познати почетак прве главе јеванђеља Лукина, ст. 1 и 3, који се разликује од обичних текстова само у том, што у мјесто **повѣсти чинити** у јеванђељу пишу **чинити повѣсть**, а мјесто **сихь** у јев. **вь насъ**, мјесто **слоучи се** у јев. **изволи сѧ**, мј. **хоуждьшоумоу** и т. д. у јев. **хождьшоу**, мј. **вьписати вамь по редоу** у јеванђ. **по рѧдоу писати тебѣ**.... Што слиједи иза **по редоу**, није више цитат из јеванђеља, већ самостално причање. Читав тај уметак, рачунајући овамо и више поменуте ријечи из јеванђеља Лукина, гласи грчки од прилике овако (мој је пријевод израђен ријеч по ријеч):

Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν διηγήσεις ἀνατάξασθαι περὶ τῶν πεπληροφορημένων τούτων πραγμάτων, (лук. I. 1) *ἔδοξε κἀμοὶ οἰκτροτάτῳ πάντων, μᾶλλον καὶ εὐτελεστάτῳ γράψαι ὑμῖν καθεξῆς* (лук. I. 3), *τοῖς ποθοῦντι τε καὶ ἐπιθυμοῦντι λαβεῖν ὑμᾶς, ὦ ἀγαπητοὶ ἐμοῦ, τὸ ὡρισμένον ὑμῖν τυπικὸν τοῦτο θεοπαραδότων ᾠδῶν καὶ κατανύξεως καὶ προσευχῶν* (*καὶ*) *ταπεινώσεως καὶ ὑπομονῆς, δι᾽ ὧν θεὸν ἵλεων ποιήσομεν ἡμῖν. οἱ θεόφοροί τε καὶ ὅσιοι καὶ παμμακάριοι πατέρες ἡμῶν, τοῦ κόσμου φωστῆρες, γήϊνοι μὲν ἄγγελοι οὐράνιοι δὲ ἄνθρωποι, ἐν ἀρχῇ ἐκ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος παραδόσεως μονάζειν εἰωθότες καὶ χάριτι τοῦ θεοῦ τὸ σύνολον ἐπιφανεῖς γενόμενοι καὶ Χριστὸν εἰσοικίσαντες εἰς τὰς καλὰς αὐτῶν ψυχὰς διὰ τοῦ καθαροῦ βίου αὐτῶν, κατὰ διαβόλου τὴν νίκην ἐπέδειξαν. καὶ τούτου γε πολλῷ μὲν πειρασμῷ πυρούμενοι, νικήσαντες δὲ αὐτὸν, πλεῖον χρυσοῦ λάμψουσιν καὶ τρανώτερον χιόνος ἐλευκάνθησαν, καὶ ἀΰλου χρυσοῦ νοερὰς πτέρυγας ἀναπτερώσαντες εἰς οὐρανὸν ἐπέτοντο ὡς θεοπετεῖς ἀετοί, ὑμῖν δείξαντες βουλομένοις ἕπεσθαι αὐτοῖς καὶ ἐπιθυμοῦσιν τρέχειν πρὸς τὸν εἰπόντα· ὁ διψῶν ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω ἐκ τῆς πηγῆς* (*τοῦ ὕδατος*) *τῆς ζωῆς ἐμοῦ* (јов. VII. 37, апокал. XXI. 6), *καὶ πάλιν εἰπόντα· ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος* (мат. X. 37). *ὁ φιλῶν γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἢ οἰκίας ὑπὲρ ἐμὲ* (марк. X. 29), *οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. Ταῦτα ἀκούοντες, τὰ πάντα ἀφιέναι καὶ ἐπὶ τὰ δόγματα αὐτοῦ τρέχειν, λαμβάνοντες μὲν τὸν σταυρὸν, ἀκολουθοῦντες δὲ τῷ Χριστῷ, λαλοῦντες αὐτὸν* (ако се чита **дѣюще и**) *διδάσκειν παρορᾶν μὲν τὰ τῆς σαρκὸς, ζηλοῦν δὲ τὰ ἔργα πνευματικὰ, ἀθάνατα. Τοῦτο γὰρ τὸ ἔργον ἀθάνατον, οἱ ζητοῦντες αὐτὸ ἀκολουθοῦσι τῷ εἰπόντι· δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες, ἰδοὺ ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς καὶ ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι πραΰς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ* (мат. XI. 28. 29). *Καὶ ἄρατε τὸ σχῆμά μου ἐφ᾽ ὑμᾶς· ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν* (мат. XI. 29). *Καὶ πάλιν μακαρίζοντα τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι· τούτοις μὲν γὰρ ἐπηγγείλατο βλέπειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, τοῖς δὲ πεινῶσι καὶ διψῶσι ἐπηγγείλατο χορτασίαν, τοῖς δὲ κλαίουσι ἐπηγγείλατο παράκλησιν ἀτελεύτητον. Τούτων οὖν ἐπαγγελιῶν ἐφιέμενοι, τοῦ γλυκέος καὶ χρηστοῦ ποιμένος καὶ διδασκάλου Χριστοῦ ὄπισθεν τρέχοντες, κάμνουσιν αὐτοῦ ἕνεκα καὶ πολλὰς κολάσεις πάσχουσιν, ὅπως τελείους στεφάνους λήψονται ἐν οὐρανῷ, σταυροῦντες ἑαυτοὺς ζῶντας, ἀθετοῦντες τὸ θέλημα ἑαυτῶν, κατασφάττοντες ἑαυτοὺς τῇ μαχαίρᾳ αὐτοθελεὶ ἐπὶ τῷ κατεσφαγμένῳ δι᾽ ἡμᾶς, πάντα τὰ ἐν κόσμῳ ἀφέντες,*

λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· ὁ ἀγαπῶν τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου ἐχθρὸς Θεοῦ καλεῖται. ὁ μὲν γὰρ κόσμ οὗτος παράγεται, ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα (посл. јов. I. 2. 15. 17).

Διὸ ἐγὼ ἁμαρτωλὸς καὶ ἀμελὴς καὶ εὐτελέστατος πάντων, μοναχὸς **Σάββας**, *ἱκετεύω προσπίπτω κράζω λέγων· ὦ ἐν Χριστῷ ἠγαπημένοι καὶ πνευματικοὶ ἀδελφοί μου καὶ πατέρες, ὁμοιωθῶμεν ἀγαθοῖς ἐκείνοι ἐμπόροις, οἵ ἠγοράσαντο ταύτην τὴν θαυμαστὴν ἀγοράν· πάντα γὰρ ὅσα εἶχον πεπράκασιν καὶ ἕνα πολύτιμ μαργαρίτην, τὸν Χριστὸν, ἠγοράσαντο.* **Ζηλώσατε** *σοφὰς παρθένους, αἵτινες ἐνέπλησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶ τῆς χάριτος* (читај: *τοῦ ἐλαίου*) *καὶ ἕτοιμαι ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν τοῦ νυμφίου εἰς τὴν χαράν* (мат. XXV. 1 *ὁρᾶτε, ὦ ἀγαπητοὶ ἐμοί· φοβοῦμαι γὰρ καὶ τρέμω καὶ ὁ φόβος συνέχει με, μή τις ὑμῶν μείνῃ ἔξωθεν τῆς θύρα ὥσπερ καὶ αἱ πέντε παρθένοι, μηδὲ τὴν φοβεράν τε καὶ αἰσχρὰν ἀπόκρισιν ἀκούσωμεν· ἀπόστητε ἀπ' ἐμ οὐκ οἶδα ὑμᾶς, τίνες ἐστέ* (лук. XIII. 27). **Ταύτην** *μὲν τὴν ἀπόκρισιν φοβούμενοι, ἐκείνην δὲ τὴν καλὴν φων ἐφιέμενοι ἀκούειν· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, εἰσέλθετε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου ὑμῶν* (мат. XXV 34, 23), *ταπεινῶμεν ἡμᾶς ὧδε, ἵνα ἐκεῖ ὑψωθῶμεν* (кор. II. 11. 7)· *κλαίωμεν ὧδε, ἵνα ἐκεῖ παρακληθῶμε πεινῶμεν καὶ διψῶμεν ὧδε, ἵνα ἐκεῖ χορτασθῶμεν· κατανυσσώμεθα ὧδε, ἵνα ἵλεων τὸν Θεὸν ἐκεῖ εὕρωμε ἐὰν καὶ ἡ θλῖψις ἐπέλθῃ ἡμῖν* (*ὑμῖν*? ја читам: **лиме и скркк ны придеть**), *πᾶσαν χαρὰν ἔχετε, ὦ ἀδελφο ἐμοί· ἤτοι ὅταν περιπίπτητε εἰς πειρασμοὺς ποικίλους, οἴδατε ὅτι ὁ πειρασμὸς τῆς πίστεως ὑμῶν συντελεῖ τ ὑπομονήν, ὑπομονὴ δὲ ἔργον τέλειον ἐχέτω.* **Μακάριος** *γὰρ ὁ ἀνήρ, ὅς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γ νόμενος λήφεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς* (посл. јаков. I. 12), *ὃν ὁ κύριος ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτό* (ib.). *εἶπεν γὰρ ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος σωθήσεται* (мат. X. 22). *μὴ πλανᾶσθε οὖν, ὦ ἀδελφοί μου, λέγοντες τιν ὑμῶν, ὅτι εἴπερ τὰ ἔργα μὴ ποιῶ, ἀλλὰ πιστεύω εἰς Θεὸν καὶ σωθήσομαι. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι εἰς Θεόν* (хак. II. 19). *Θρησκία γὰρ καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστὶν* (јак. I. 27 *γνῶναι ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων ἀργή ἐστιν* (јак. II. 20). *Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθ ἀνενέγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον; βλέπεις, ὅτι ἡ πίστις συνεργεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ κα ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη, καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· ἐπίστευσεν Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ καὶ ἐλο γίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος Θεοῦ ἐκλήθη. ὁρᾶτε οὖν, ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος καὶ οὐ ἐκ πίστεως μόνον* (посл. јак. II 20—24).

Ταῦτα *οὖν ἃ ἀκήκοα, ἐξηγησάμην ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε, καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶ ᾖ πεπληρωμένη. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἐπαγγελία ἣν ἀκήκοα ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλω ὑμῖν, ὅτι ὁ Θεὸς φῶς ἐστι καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι κοινωνίαν μετ' αὐτοῦ ἔχομεν, ἐν δὲ τῷ σκότει πε ριπατῶμεν, ψευδόμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν* (јов. посл. I. 1. 3—6). *ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν φῶς* (*ἐν φωτὶ*), *κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ καὶ τὸ αἷμ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας* (ibid. 7). *ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπη ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ὑμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκεν· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς* (*τὴ ψυχὴν*) *θεῖναι* (јов. I. 3. 16), *εἰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. κα αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύωμεν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. καὶ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ* (ib. 22—24)· *φόβος γὰρ οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπ ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον, ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. ἡμεῖς ἀγαπῶμ αὐτὸν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς. ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν Θεὸν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισ ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν ἑώρακεν, τὸν Θεὸν, ὃν οὐχ ἑώρακεν, πῶς δύνατ ἀγαπᾶν; καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτ καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν υἱὸς Θεοῦ, ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντ ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ γιγνώσκομεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὸ Θεὸν ἀγαπῶμεν καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν, ὅτι πᾶν τὸ γεγε νημένον ἐκ τοῦ Θεοῦ νικᾷ τὸν κόσμον· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον· ἡ πίστις* (јов. I. 4. 1 до 21, 5. 1—4), *ἐλπὶς, πραΰτης* (*πραϋπαθεία*), *ὑπομονὴ, πεῖνα, προσευχὴ θερμὴ μετὰ δακρύων, μάλιστα δ ὑπὲρ πάντων τούτων ἡ ὡραιότης ἀγγελικὴ, ταπεινόφρων ὑπακοὴ καὶ ἀγάπη, δι' ἣν κατῆλθε πρὸς ἡμᾶς ὁ υἱ τοῦ Θεοῦ, τούτοις δὲ προστιθέντες καὶ τὴν ἀκακίαν. μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετ ταῖς δὲ φρεσὶν τέλειοι* (*γίνεσθε*) (коринт. I. 14 20), *καὶ τῇ πίστει εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ εὑρήσετε ζωὴν αἰώ νιον καὶ ὧδε ἀνεκλειπτὸν τροφὴν, ἐὰν τηρήσητε πάντα τὰ ἐντεταλμένα καὶ ἀπειρημένα ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ταπειν* **Οὗτος** *γάρ ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ πάντων καὶ ἐάν τι αἰτήσητε ἀπ' αὐτοῦ, ἀκούει ὑμῶν.*

Τέκνα *μου, ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τοῦ διαβόλου, μή πως τις ἀφεθῇ ἔξωθεν νυμφῶνος. εἰ δέ τι ὦ ἀδελφοὶ, ὀκνηρός ἐστιν, ὥσπερ κἀγὼ, ἑαυτοῦ τὴν βεβλασφημένην ἐλέγχων ἀσθένειαν καὶ τὴν ταλαιπω*

ν καὶ τὸ ὑπνηλὸν βάρος, πλὴν ἀνανῆψον, ὦ ἀγαπώμενε, διαλόγισαι τὰ δῶρα, ἃ ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τθαι τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν καὶ τοῖς κοπιῶσι δι αὐτόν. ἀπήγγειλε γὰρ ὁ ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ, ἃ ὀφ- οὐκ εἶδεν καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη ἃ ἡτοίμασεν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν . I. 2. 9). *ἐκεῖ γὰρ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι* (петр. I. 1—12). *καὶ πάλιν ἀπήγγειλε· οὐκ ἔστι ὔτου τοῦ κόσμου ὁμοία τῇ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος δόξῃ, ὡσαύτως δὲ καὶ κολάσεις τούτου τοῦ κόσμου ἴσιν πρὸς ἐκείνας. τρέμει γὰρ αὐτὰς, ἔφη, καὶ αὐτὸς ὁ σατανᾶς. οἶσθα δὲ, ὦ ἀγαπητὲ, ὅτι τοῖς μὲν πα- τιμὴ καὶ δόξα, τοῖς δὲ ὀκνηροῖς καὶ ἀχρείοις μετὰ τὴν ἀνάπαυσιν τὴν σαρκικὴν κόλασις αἰώνιος. καὶ ταῦτα κατανοήσαντες, ἐν κυρίῳ βεβαιωθέντες, ἐπανάστητε ἰσχυρῶς ἐπὶ τὴν ὀκνηρίαν, ἀποθέμενοι πᾶσαν αν καὶ περισσείαν κακίας ἐν πραΰτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου καὶ μὴ μόνον ἀκροαταὶ, παραλογιζόμενοι ἑαυτοὺς, ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου αὶ οὐ ποιητὴς (τῶν ἐντεταλμένων ἐν αὐτοῖς), οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ῳ· κατενόησεν γὰρ ἑαυτὸν καὶ ἀπελήλυθεν καὶ εὐθέως ἀπελάθετο ὁποῖος ἦν. ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς (λόγων) ἐπιλέσμων γίνεται αὐτῶν (γενόμενος) ποιητὴς ἔργου (ἐστίν). οὗτος μακάριος* (јаков. I. 21—25).

Сада истом долази онај наставак из прве главе грчкога евергетидскога пролога, који је већ на- протумачен. Иза њега читају се још ријечи, које у грчком пријеводу овако гласе:

᾿Αλλὰ κατὰ δύναμιν, ὅσα τις ἰσχύει, τὴν βασιλικὴν ὁδὸν τρέχετε, μνησθέντες ὅ ἐστιν· τὸν πόνον τῶν σου φάγῃς, μακάριος εἶ, εὖ σοι ἔσεται· σπεύδοντες διὰ στενῆς πύλης καὶ ἐν τεθλιμμένῃ ὁδῷ, εἰσαγούσῃ ν αἰώνιον, ἀγαπῶντες ἀλλήλους, πειθόμενοι ἀλλήλοις, τὰ ἀλλήλων βάρη βαστάζοντες, ὑποτασσόμενοι αθὸν τῷ προστάτῃ ὑμῶν τῷ ἡγουμένῳ. ᾿Ικετεύω δὲ ὑμᾶς, ὦ ἀδελφοί μου ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν, Χριστοῦ, ταῦτα τὰ ἐντεταλμένα ὑμῖν τηρεῖν μηδὲ τὰ σχίσματα ἐν ὑμῖν γένωνται, ἀλλὰ τέλειοί ἐστε οΐς καὶ ἐθελήματι, ἀγορὰν ὑμῖν κερδαίνοντες ὥσπερ καὶ οἱ ἀγαθοὶ ἔμποροι, ὑπομιμνήσκοντες ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑμῶν τὸν θεοκεκμηκότα πατέρα ἡμῶν καὶ καθηγητὴν, τὸν μοναχὸν Συμεῶνα, καὶ ἐμοῦ τῆς ίας μὴ ἐπιλανθανόμενοι. Ταῦτα ποιοῦντες, τὴν ἀλήθειαν λέγω περὶ Χριστοῦ μαρτυροῦντος ἐμοῦ ὑμῖν, επαίσχυντοι εὑρηθήσετε ἐν τῷ φοβερῷ δικαστηρίῳ, ἀπολαμβάνοντες τὰ αἰώνια ἀγαθά. χάρις καὶ εἰρήνη ρίου καὶ θεοῦ, τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ ἀεὶ εἰς αἰῶνας μεθ᾿ ὑμῶν πάντων.

Овај уметак садржи неколико краћих и неколико подужих цитата из јеванђеља и из посланица аских, за које се може поуздано рећи, да су уплетени у поуку према словенскому пријеводу, који је овог уметка, дакле св. Сава, добро познавао. Нека краћа мјеста не би још много доказивала, јер су бити случајно и по други пут онако преведена, т. ј. истијем ријечима, како стоји у библијском тексту; а и подужих цитата, који се одвећ поклапају са словенским пријеводом да би се могло помишљати, је и било цитирање из главе, по памети, да би их могао когод овако изрећи само случајно, а да ао словенског пријевода. За доказ исписаћу сва мјеста, којима сам могао ући у траг у новом завјету а ће у једном ступцу стојати текст хиландарски, у другом библијски (из Мирослављева јеванђеља, из товачког апостола итд.). На ортографију цитата не полажем у том случају никакве важности.

кеждеи да градеть кь мнѣ и пиеть ѿ источ- кикота моего. (Хиланд.).	аще кто жеждеть, да градеть кь мнѣ и пиеть (јов. VII. 37) Миросл.
юбеи ѿца и мтерь паче мене нѣсть мене до- к. (Хиланд.).	иже любить оца или мтрь паче мене, нѣсть мене достоинь (мат. X. 37) Миросл.
юбеи женоу или дѣти или села или имѣниы мене. (Хиланд.).	іли жену или чеда или села мене ради (марк. X. 29) Миросл. или жену іли дѣти или села или храмины (мат. XIX. 29) Миросл.
придѣте кь мнѣ вси троуждающе се, азь вы) и вьзмѣте на се иго моє и научите се ѿ ѣко кроткь есмь и смѣрень срцемь (Хиланд.).	придѣте кь мнѣ вси троуждающе се.. азь вы покою вьзмѣте иго мое на се и научите се ѿ мене, ѣко кроткь есмь и смѣрень срцемь (мат. XI. 28. 29.) Миросл.
иго бо мое блго и брѣме моє лько (од. рук.) есть (Хиланд.).	иго бо мое блго и брѣме мое льгько есть (ibid. 29) Миросл.

ГЛАВА II.

Глава друга и све што за њом иду обиљежене су обично у словенском пријеводу ријечима **с ·в҃·, слово ·г҃·**, и т. д., а од шесте главе напријед **глава ·ѕ҃·, глава ·з҃·** и т. д. (опет **слово ·м҃а·**); у гр се тексту не ставља ни *λόγος* ни *κεφαλή*, већ само бројеви *·Β'· ·Γ'· ·Δ'·* и т. д. У другом „слову" не п дара се натпис у пријеводу сасвим с оригиналом. Ондје стоји *περὶ τῆς καθέδρας*, у пријеводу **о наслѣ** т. ј. *περὶ κληρονομίας*. И ако друга глава не може у свему да слиједи оригинал, пошто се говори у ра читим манастирима, опет је састављач Хиландарског типика, колико је само могао, ишао устопице за грч ријечима. Одмах почетак је исти:

Нашь с҃ты манастырь сии, ꙗко оувѣдѣти вамь.

Ἡ καθ' ἡμᾶς αὕτη ἁγιωτάτη μονή, ὡς πά ἴσασι; мјесто *ἴσασι*, у Хиланд. је тексту казано *πᾶσιν εἰδέναι* или *ὡς πᾶσιν ἰστέον*.

Да је мјесто, гдје је основан Хиландар, опустјело било од разбојника, то је нешто, о чему се н могло говорити у грчком оригиналу. Али одмах послије ријечи, да је онамо (у Св. Гору) дошао „*τρισμά καθηγητής, ὁ πατὴρ ἡμῶν Συμεὼν μοναχός*", наставља слов. текст доста тамно овако:

еже иномоу ѿ земльныхь не приложить се — ово није тачан пријевод грчкога текста, и ако се чини да је преводилац хтио рећи: да се с овим мјестом ниједно друго на земљи не може испоредити. Али **приложити** не значи управо сравњивати.

ὅπερ ἄρα παντὸς οὑτινοσοῦν ἑτέρου τῶν ἐπὶ προτετίμηto.

занеже добродѣтель си ѥсть любве ради еже теплотою искаше — имао је рећи: **любьве** (или **желании**) **ради ѥвѣ къ добродѣтели и безмльвиꙗ еже теплотою искаше**, али **безмльвиѥ** сасвим је изостављено.

διὰ τὸν δηλονότι πρὸς ἀρετὴν πόθον καὶ ἦν ρικῶς ἐζήτει καὶ πάντων εἶχε προτιμοτέραν ἡσυχ

Ријечима **и нн҃ѣ хотещоу почисти образь** (*καὶ τὸ ἐμὸν βουλομένῳ τιμῆσαι πρόσωπον* или σχ нема разлога у грчком тексту, ондје се и не говори о односају између оца и сина, као у српском тип У грчком долазе мјесто тога ријечи: *καὶ πάντων εἶχε προτιμοτέραν ἡσυχίαν*, чега како рекох преводи није уважио.

в неже теплою проводь се любовию и бж҃ьствьнымь подвигь се д҃хомь — израз **проводь се** доста је незграпан.

ἧς (протеже се на *ἡσυχίας*) *τῷ θερμῷ τρω ἔρωτι, τῷ θείῳ τε κινηθεὶς πνεύματι.*

слышавь прѣсладьки гл҃а гл҃юць· иже не ѡставить всѣхь и вь слѣдь мене не идеть, нѣ̑ ми (од. рук. **мене**) **достоинь**.

(*ἀκούσας τὴν γλυκυτάτην φωνὴν λέγουσαν ὅ ἀφήσει πάντας καὶ ἀκολουθήσει ὀπίσω μου, οὐκ ἔ μου ἄξιος*).

Ових ријечи и овога цитата нема у грчком, — што је у заградама додано, то је мој пријево ово је дакле особит додатак св. Саве, који је, како већ видјесмо, врло волио наводити цитате из јеванђ

Ц҃рство своѥго ѡт҃ьства ѡставивь и вса ꙗже на земли и д҃шоу порабоцiающаго мира избѣгь вь сию приде поустиноу.

τὴν βασιλείαν (у грчк. ориг. *τὴν βασιλίδα* μ *λόπολιν*, што се дакако није могло пренијети на бију) *καὶ ἑαυτοῦ πατρίδα καταλιπὼν καὶ πάντ* оригиналу *τἄλλα τε*) *ὅσα περὶ τὴν γῆν καὶ ψυχὴν λοῦντα κόσμον* (*ἐκφυγών*), *τοντὶ κατέλαβε τὸ ἀγρίδ*

Даље слиједи у хиланд. типику тачно указана година и дан и једна реченица, којој нема п леле у грчком тексту: ту се прича, да се Симеун, као код куће око царства, тако овдје старао око с душа, како је сина свога дозвао из Ватопеда те се оба настанише у новој задужбини хиландарској, а вршује се овим ријечима:

и нѣколико мало прѣбывь сь мною, великимь
j како је у од. рук. **великыи) же и [не]прѣке-
ткьны подвигь прѣшьдь · · · кь вѣчномоу прѣ-
і се блаженствоу.**

καὶ ὀλίγον τινὰ χρόνον ἐπιβιοὺς μετ' ἐμοῦ, μεγάλους καὶ ὑπερφυεῖς ἀγῶνας (у пријеводу долази једнина) *διηνεκῶς, πρὸς τὴν ἀΐδιον μετετέθη μακαριότητα.* Али ове ријечи долазе у грчком оригиналу на почетку треће главе.

ГЛАВА III.

Трећа глава носи натпис **о врѣменьнѣи сьмрьти прѣподобнаго оц҃а Симеона мниха**; нешто
јачније него ли је натпис грчког текста: *περὶ τοῦ καιροῦ τῆς τελευτῆς.* На почетку текста ове главе
зе у словенском тексту ријечи што су у грчком на крају друге главе с овим додатком: **завѣтомь
івивь манастырь си на мнѣ**, то је према грчким ријечима *ἐνδιαθήκως καταλιπών μοι τὸ μοναστήριον.*
зи и страху Савину не могаше бити говора у грчком тексту; то је дакле и опет оригиналан уметак.
слиједи:

**оставивь манастырь мнѣ вь маломь и смѣ-
нь образѣ, вь немьже ми отиде** — у грчком
ексту говори о стању манастира, у пријеводу као
е имао на уму монашки образ Симеунов.

καταλιπὼν τὸ μοναστήριον ἐπὶ τοῦ μικροῦ (ἐκείνου) καὶ εὐτελοῦς σχήματος, (εἰς ὅπερ αὐτὸς αὐτὸ κατεστήσατο). Посљедња (заграђена) реченица у словен. је тексту преиначена.

Помињање о Методију у хиландарском је типику оригиналан додатак, али одмах за тим слиједи:

**нь како любви изволи се наставнице и много
ни молитвами, како ѿ невѣленаго и малаго
лѣпно вьзнесе се ѣвление.**

οἷον ἀνθ' οἵου γέγονε ταῖς τῆς Ἐυεργέτιδος (за српски случај мислило се на *τῆς Ὁδηγητρίας*) *πρεσβείαις καὶ ταῖς ἐκείνου ἁγίαις εὐχαῖς, ὅπως τε ἀπὸ τοῦ ἀφανοῦς καὶ ἀτελοῦς ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστατόν τε τοῦτο ἤρθη καὶ διαφανές* (преводилац преиначио је *τὸ διαφανὲς* у *τὴν διαφάνειαν*).

си оубо храмь ѣко (очекивали бисмо **како**, пошто
прије два пута било **како**) **богоматери настав-
і госпожди нашеи ѿ самого сьзда се основанны,
ы же приложисмо, такожде и ст҃ыие сьсѫды и
ены иконы, паче же и ст҃ыие ризы и завѣсы
акооудѣ всака красота.**

(*Ναὶ μὴν*) *ἀλλὰ καὶ ναὸς οἷος τῇ θεομήτορι καὶ κυρίᾳ ἡμῶν τῇ Ἐυεργέτιδι* (за српске прилике: *Ὁδηγητρίᾳ, κυρίᾳ ἡμῶν*) *ἐξ αὐτῶν ἀνηγέρθη τῶν βάθρων* (даље је изостављена једна реченица у слов. пријеводу), *βίβλοι τε ὁποῖαι καὶ πόσαι* (у словен. тексту *βίβλους δὲ προσεθήκαμεν*), *ὡσαύτως ἱερά τε σκεύη καὶ θεῖαι εἰκόνες, ἀλλὰ δὴ καὶ ἅγια πέπλα καὶ ἔπιπλα καὶ ἁπλῶς* (слов. преводилац *πάντως*) *πᾶσα κόσμησις.*

Реченици која говори о потрепштинама браће **и пакы кратич на потрѣбоу тѣлеснѹю что мо-
е** има неки грчки ослонац у ријечима *καὶ κτήσεις.. πρὸς σύστασιν τῆς μονῆς καὶ διαμονὴν ἐπεκτήθησαν,*
ње опет се оба текста зближују овако:

**ѡ них же вамь подобаеть хотеціимь оувѣ-
, вь хрисоволе прѣклон'ше се оувѣдѣти ıак-
о. мы же кь прѣдложению послѣд'ствоу слова
лонение**

περὶ ὧν ... ἔξεστι τῷ βουλομένῳ μαθεῖν τῷ βρεβίῳ (преводилац је то замијенио ријечју *τῷ χρυσοβούλλῳ*) *ἐγκύψαντι διδαχθῆναι σαφέστερον, ἡμᾶς δὲ τοῦ προκειμένου ἐχομένους πρὸς τὴν ἀκολουθίαν τὸν λόγον μετακλιτέον.*

Посљедње грчке ријечи преведене су сасвим тамно и неразумљиво, ваљало је рећи: а ми држећи
едмета (**кь прѣдложению**) обратићемо причање к наставку (то је оно *μετακλιτέον τὸν λόγον πρὸς τὴν
ουθίαν*). Ко ће докучити тај смисао у нагомиланим именицама **кь прѣдложению послѣд'ствоу слова
лонение**?!

Крај „слова“ поклапа се ријеч по ријеч с грчким:

**нь ты бж҃е и г҃и всачьскым и ѿ прѣпетаа мт҃и
ба и сп҃са нашего гс х҃а, да боудеть** (читај:
дѫть) сии дѣльна же и дѣлан'на нам же и иже

Ἀλλ' ὦ θεὲ καὶ κύριε τοῦ παντός, καὶ ὦ πανύμνητε μῆτερ τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, γένοιτο ταῦτα ἐνεργά τε καὶ ἔμπρακτα

по на҃ до кон҆ца вѣка сего, чтнымн мл҃твами вашю оуто҆дника, нашего же Ѿца и хтитора Сѵмешна. въниманиѥ гл҃ан҆ныѧ понеже почети хощемъ ѩже вольшаѩ, вол҆шаѧ намъ Ѿ свѣта простръв҆шаго се ча҃, ѥже ѥсть првыи дн҃е, подобаѥт҆ же, мнит҆ ми се, видѣти ѡ дѣлѣ свѣта сказаниѥ твореши послѣдован҆но Ѿ свѣта начинати.

ἡμῖν τε καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς ἄχρι τέλους τοῦ παρ… αἰῶνος ταῖς τιμίαις εὐχαῖς τοῦ ὑμετέρου θεράπο… ἡμῶν δὲ πατρός τε καὶ κτήτορος. Προσεκτέον τ… ρουν ἤδη τοῖς λεγομένοις· ἐπεὶ ἄρξασθαι βουλόμ… ὅθεν ἄμεινον, ἄμεινον δὲ ἀπὸ τῆς τὸ φῶς ἡμῖν … πλούσης ὥρας, ἥ τις ἡ πρώτη τῆς ἡμέρας ἐστὶ, … δὲ οἶμαι πάντως τοῦ περὶ ἔργων φωτὸς τὴν ἐξήγ… ποιησομένους ἀκολούθως ἀπὸ φωτὸς ἄρξασθαι.

И у том пријеводу није све како би требало да буде. Мјесто **вол҆шаа намъ Ѿ свѣта простр…шаго се ча҃** ваљало је превести **вольша же отъ свѣтъ намъ простирающаго часа, иже..** и под крај … се рећи: **подобаѥтъ же, мьнитъ ми се, вѣдѣ** (ова ријеч биће сакривена под **видѣти**) **о дѣлѣхъ св… сказаниѥ творещиимъ послѣдовано отъ свѣта почети.** У значењу *πάντως* долази **вѣдѣ** ниже на …

ГЛАВА IV.

Глава четврта поклапа се у натпису с грчким текстом, само што на крају недостаје пријев… за *ἀκολουθίαν*, т. ј. у мјесто **и подобнаѩ съвръшати** ваљало је превести **и подобьноѥ съвръшати послѣ…ваниѥ** или **подобьноую слоужьбоу**. Знаменито је, што за *ὥρα* поред пријевода **часъ** овдје у један пут … лази и старија ријеч **година: прьвыѥ годинѣ** *τὴν πρώτην ὥραν*, и у самом тексту ове главе и касније … колико пута овако. Текст ове главе имао би ријеч по ријеч садржавати исто што и грчки оригинал, … преводилац није свагдје умио дотјерати правилан пријевод према грчкому; какав је сада словенски те… на разним мјестима не можеш му ухватити смисла, особито крај неваљале интерпункције, која више см… него ли помаже. Ја ћу све што не ваља исправити поредећи према грчкому.

Подобаѥтъ оубо оутрьн҆не славословиѥ коуп҆но пѣти вамъ, ваљало је рећи: **подобаѥтъ оубо по оутрьн҆нимъ славословии к. п. в.**

Χρὴ τοίνυν μετὰ τὴν ὀρθρινὴν δοξολογίαν … νημμένως ψάλλεσθαι ἀφ' ὑμῶν.

по мл҃твѣ же бываютъ колѣнопрѣклонениꙗ, како још траје зависност од глагола **подобаѥтъ**, имало се и у пријеводу настављати: **по молитвѣ же бывати** (или **да бываютъ**) **обычанныимъ колѣнопрѣклонениѥмъ** (или **обычаннаѩ колѣнопрѣклонениꙗ**).

μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν γίνεσθαι τὰς εἰθισμένας … νυκλισίας.

въ сихъже г҃ оубо колѣнопрѣклонениꙗ лъг҆ко — тачно би било овако: **въ сихъже тремъ оубо** (sc. **колѣнопрѣклон҆ѣниѥмъ**) **съвръшати се полъгъче.**

τούτων δὲ τὰς μὲν τρεῖς σχολαιότερον τελεῖσ…

по томоу елико оубо рещи.. гл҃ати къ себѣ, овдје је нешто сувишно а нешто пропуштено, ево како је требало да се преведе: **по томоу ѥлико оубо вамъ стоѥщемъ трищи... глаголати въ себѣ** (или **къ себѣ**). Може бити **рещи** стоји грјешком мјесто **трищи**, прво је сувишно, а другога нема.

καθ' ὅσον ἄρα ἱσταμένων μὲν ὑμῶν τρὶς τ… λέγειν ἐν ἑαυτοῖς.

аще ли ѥсть в҃ъ г҃ъ, то сіи въ цр҃квы творити, овдје није уважен грчки израз *σχολαστέον*, што је на другом мјесту преведено **да оставитъ.**

εἰ δὲ τοῦτο, σχολαστέον τὸ ταύτης ἐν τῷ … ἐκτελεῖν.

г҃ низоу поклониениꙗ творити и къ себѣ глаголати ѩко прѣжде реченыѥ мольби — ни ово не одговара грчкому тексту, тачно било би: **г҃. же низоу поклониениꙗ творити, въ нѥже каждомоу къ себѣ трижьды, ѩкоже речено бысть, прѣжде реченыѥ мольбы глаголати.**

τρία δὲ βαθέα προσκυνήματα ποιητέον ἐν τῷ … ἑαυτοὺς, ὡς εἴρηται, τρισσῶς ἑκάστῳ αὐτῶν τὰ … λεχθέντα ἱκετήρια φάσκειν.

ѣко же и ѿ прѣдьнихъ наставникь прѣюсмы — ово је, како се види, прерађен израз према поло-у хиланд. манастира.

καθὼς παρὰ τοῦ παμμάκαρος πατρὸς ἡμῶν παρελάβομεν.

кѹю (vl. кою) же.. не подобаеть оставити ни-каже; мјесто србизма коую очекивали бисмо юже, и ни то не би било тачно, јер се замјеница протеже оглашение, ваљало је дакле превести еже.. не ост. ник.

ἣν (sc. κατήχησιν)... οὐ χρὴ παραλιμπάνειν ποτέ.

моли се и ты за ны ѡче чьстьны — знаменито о овдје од. рукопис пише ѡче стыи, дакле ближе г. оригиналу.

εὖξαι καὶ σὺ ὑπὲρ ἡμῶν, πάτερ ἅγιε.

вьсѣкомоу оставивьшоу сьхождения — боље тачније било би вьсакого оставльше се сьхождения.

πάσης ἀφεμένους συνελεύσεως.

и сие же причитаемо ега чте оглашение, аще не чте оглашения, да остави трьсвего.. ега гаризам је или македонизам мјесто егда, чте било јасније чьте (или чьтеть) се, али како је да остави оставить) преведено активним обликом, може и ге остати као 3. лице једнине. Партиципу причимо нема трага у грчком тексту, али могло би се дније καὶ τοῦτο δὲ помислити да је додано: ἐπαναγνωσκέσθω или ἐπαναγνωστέον.

καὶ τοῦτο δὲ, ἀναγιγνωσκομένης ὡς δεδήλωται τῆς κατηχήσεως, εἰ δὲ μή, σχολαστέον τὸ Τρισάγιον.

а сию молитвоу примѣшь к прьвои молитвѣ рьци, према грчкому очекивали бисмо овако: сию молитвоу да сьвькоупляеть кь прьвои иже ждеже оглашения молитвѣ и да речеть (или сьвьгаи.. и рьци).

τὴν δέ τοι εὐχὴν συναπτέον τῇ πρὸ τῆς κατηχήσεως ἑτέρᾳ εὐχῇ καὶ λεκτέον.

и паки вамь ономоу сь оумилениемь вѣщаю-щимь — ових ријечи, и ако добро пристају овамо, на у грчком тексту.

(καὶ πάλιν ὑμῶν ἐκείνῳ μετὰ κατανύξεως φθεγγομένων) овако се може мислити да би било у грчком оригиналу.

вьсѣкомоу оставивьшоу сьхождения, према грчку ваљало је превести овако; вьсѣкого оставльше сьхождения.

πάσης ἀφεμένους συνελεύσεως.

ѿ нихъже сьгаждаеть се и кь скврьнословне насти — ово је добар пријевод, али је вриједно ратити пажњу на србизам у ријечи сьгаждаеть се ј. згађа се, συμβαίνει. У црквеном језику нема ри- тога значења.

ἀφ' ὧν τί συμβαίνει; τὸ εἰς αἰσχολογίας δηλονότι παρεκπεσεῖν.

зане сего ради оумь раслаблень есть и забь-ние приемлеши соущимь благымь — ово је и ако сто слободан али ваљан пријевод.

ὡς ἐντεῦθεν τὸν νοῦν χαυνωθέντας λήθην τε λαμβάνειν τῶν ὄντως καλῶν.

и оунывь теготоу обрещеши кь своимь келиѣмь нымь сномь ление погроузиши се — у вези ријашњим ово би се тачније казало овако: и сьньнь нывь, кь своимь келиѣмь вьзвративь се (или келие сьрѣть) оунывьнымь сномь ление да роузиши се.

καὶ νωθεῖς καὶ ῥαθύμους πρὸς τὰς ἑαυτῶν ἀπαντήσαντας κέλλας τῷ τῆς ἀκηδίας ὕπνῳ εὐθέως καταβυθίζεσθαι.

и минить ти се вьсь дьнь праздьные и неприньные кые годѣ ползи на се посадеть те — ово ни мало разумљиво: ако се хтјело ἀποκαθίστασθαι ти активно, ваљало је казати овако: и минить — вьсь дьнь праздьна и непричестьна коюже годѣ и на вьсе (боље: вь вьсе) посадеть те.

καὶ σχεδὸν πᾶσαν τὴν ἡμέραν ἀργοὺς καὶ ἀμετόχους τῆς οἱασοῦν ὠφελείας εἰς ἅπαν ἀποκαθίστασθαι.

еже есть Ѿпасти ѿть подобнаго их състава оудобь есть, дш҃и къ смѣхоу истакающи и растакающи и доброимь печаловати и въ скврьнословие въпасти оудоблѣие (ю)сть. Ни овај цитат из Василија није добро преведен, ево како би требало: **еже оубо отъпасти оть подобьнаго (подобающаго имь) ихъ състава, оудобь (есть), доуши къ смѣхоу истакающи се** (или **истакаемѣ**), **и расточити (раздроушити) печаль добраго** (или **о добрѣѣмь**) **и въ скврьнословие въпасти оудобѣие (оудобьше).**

τὸ τοίνυν ἐκπεσεῖν τῆς ἁρμοζούσης αὐτῶν *στάσεως εὔκολον, τῆς ψυχῆς πρὸς γέλωτα χεομένη* *τὸ διαλυθῆναι τὴν τοῦ καλοῦ μέριμναν καὶ εἰς αἰ* *λογίας παρεκπεσεῖν εὐκολώτερον.*

любве законоу да поучеть се ѿть еклисиарха – ни ово није добро; мјесто датива **законоу** ваљало је превести **любьве законы** т. ј. **любьвьнымь образомь** или **любьвьно.**

ἀγάπης νόμοις νουθετείσθωσαν παρὰ τοῦ ἐ *τημονάρχου* (преводилац као да је нашао у св екземплару *ἐκκλησιάρχου*, или је нарочито преина

да се забежоуть … лѣниво имоуще забезовати, пријевод глагола *ἐπιτιμᾶν* ријечју **забезовати** није обичан, обичније се употребљује глагол **запрѣтити, запрѣщати**. Преводилац није разликовао значења глагола *ἔχω* с адвербијем од обичнога *ἔχω*, њему је свагда *ἔχω* **имамь.**

ἐπιτιμάσθωσαν … ἀμελῶς ἔχοντας ἐπιτιμᾶσ

по ѡбичаиныхъ же мл҃твахъ и колѣнопрѣклонение по вышереченѣмь законѣ — требало је превести: **съ обычаиными молитвами и колѣнопрѣклонении вышереченымь образомь.**

μετὰ τῶν συνήθων εὐχῶν καὶ γονυκλισιῶν, *τὸν ἀνωτέρω ῥηθέντα τύπον.* Преводилац није добро разликовати значење предлога *μετὰ* с ра па ђежима.

Под крај главе изостављен је у словенском тексту један ставак, који се тиче богородице ев тидске, т. ј. ове ријечи нису преведене: *ἔτι γε μὴν καὶ τὰς μεθεόρτους ἐννέα ἡμέρας τῆς κοιμήσεως τῆς* *ραγίας δεσποίνης ἡμῶν καὶ εὐεργέτιδος τῆς Θεοτόκου.*

ГЛАВА V.

Глава пета није представљала толико потешкоћа, кад је ваљало превести грчки текст рије ријеч. И опет на неким мјестима има приговора словенскому пријеводу. Натписи се подударају, само ј грчкога *χωρὶς προτροπῆς τοῦ προεστῶτος* у словенском казано краће **безь игоумена.**

нь вь тои съблюдьно вамь къ себѣ, братие, и тврьдо — ово је боље преведено неколико редака ниже: **съблюдати себе** (т. ј. **съблюдати вамь себе**); и пред **тврьдо** сувишно је.

πλὴν ἀλλ' ἐν ταύτῃ προσεκτέον ὑμῖν ἑα *ἀδελφοί, ἀσφαλές.*

ѣко сиы паче Ѿ инѣхъ страшьнѣы и прѣвеликѣы праковѣрьныe дрьжить се и сврьшаеть се таина. Овдје није тачно **сиы**, ваљало је рећи **тоу** или **сьде**, гријешке су преписивача **страшьнѣы, прѣвеликѣы** мјесто **страшьнаы, прѣвеликаы**; к **правовѣрьные** треба додати **вѣры**; глагола **дрьжить се** не треба, дакле: **ѣко тоу** (или **сею, тою**) **паче инѣхъ страшьнаы и прѣвеликаы православьныe вѣры нашеe съврьшаеть се таина.**

ὅτι ταύτῃ μᾶλλον τῶν ἄλλων τὸ φρικτὸν καὶ *μεγα τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως τελεσιουργεῖτ* *στήριον.*

испытьно ѣко паче всѣкого помышлениы трьновнаго нечтаго и недостоинаго въ страшнои ѡнои слоужьбѣ Ѿ вась ѡтьганѣти — овдје се **ѣко паче** односи к **испытьно**, зато је ваљало наставити даље овако: **и вьсѣко помышлениe плѣвельно и нечисто и недо-**

ἀκριβῶς ὡς μάλιστα, καὶ πάντα λογισμὸν *νιώδη καὶ ἀκάθαρτον καὶ ἀνάξιον τῆς φρικτῆς ἱ* *τελεσιουργίας ἀφ' ὑμῶν ἐκδιωκτέον* (преводила срнуо у пријеводу ријечи *τελεσιουργίας*, као да шао *λειτουργίας*!).

ино страшьнаго оного свршенны оть васъ оть-
ыти.

толиже бжьствьныимь стынѣмь причещати се,
игоумена прощение приемшимь — боље било би
ако: толиже бжьствьныимь стыниамь (или: бжь-
вьныхь светыныхь причещати се тѣмь, ѥлико же
ичещати се оть игоумена прощенние приеше.

οὕτω τε τῶν θείων ἁγιασμάτων μεταληπτέον τούς, ὅσοις ἄρα καὶ μεταλαμβάνειν παρὰ τοῦ προεστῶτος συγκεχώρητο.

Цитати из св. писма: јов. VI. 56. 53, I. коринт. VI. 17, нису посве једнаки с библијским текстом.
в. VI. 56 слаже се, али јов. VI. 53 стоји овдје „аще не ѩсте пльть моѭ ни пиете крьвь моѭ“, док у
ријинском јеванђељу пише: „аште не снѣсте плъти и (не) пиете кръве“ — цитат је дакле нешто пре-
ачен према тексту грчкога „пролога.“ I. коринт. VI. 17 чита се овдје „прилѣплен се гви една пльть есть“,
к у апостолу (а и у грчком тексту пролога) пише: прилѣплѣѭи се господеви ѥдинь доухь есть.“ Пс.
в. LXXII. 27 оудалѣюще се тебе погибноуть гласи у синајском тексту готово исто тако: оудалѣѭщте
оть тебе погыбжть. I. коринт. XI. 27 стоји овдје: недостоино бо ѣдеи тѣло и пие крьвь гноу, а у
шатов. иже аще ѩсть хлѣбь сь ли пиеть чашоу господьнѭ недостоинѣ (повиньнь боудеть тѣлоу и
ьви господьни).

и смѣха безь оустав — овдје је у пријеводу
на ријеч српска: устава, без уставе, т. ј. без пре-
да. У црквеном језику ријечи тога значења нема;
ακτος преводи се обично бесчиньнь или 7-б: не-
стивь.

καὶ γέλωτος ἀτάκτου.

да ижи (обичније: иже) же вь речение вьпадоше
рти, да исповѣданиемь же и покаанием ѿ сихь
спѣшеть се ѿстоупити, едноущи или двашти вь
дѣли да причестить се, овдје друга реченица није
бро удешена према првој, требало је овако превести:
иже вь речение вьпадоше страсти, исповѣданиемь
и покаанием оть сихь спѣшеще отьстоупити,
нощи вь недѣли да причестеть се.

τοὺς δέ γε τοῖς εἰρημένοις περιπίπτοντας πάθεσι, δι' ἐξαγορεύσεως δὲ καὶ μετανοίας πρὸς τὴν τούτων σπεύδοντας ἀποχὴν, ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος μεταληπτέον (преводилац или је нашао или је од себе додао по-
слѣ ἅπαξ ријечи ἤ δὶς).

да ни едноущи по игоуменовоу оуказано хотѣ-
ю, и ово било би боље овако: или ни единоѭщи по
умуменовоу оубо хотѣнию (или: ѩвѣ, ѩвѣ ѩко;
како оуказано за δηλονότι не ваља).

ἢ οὐδ' ὅλως κατὰ τὴν τοῦ προεστῶτος δηλονότι διάκρισιν.

томоу бо есть печално ѡ сихь — боље било
томоу бо ѥсть пещи се о сихь (или печаловати
сихь).

ἐκείνῳ γὰρ φροντιστέον περὶ τῶν τοιούτων.

вь животворещимь сь похвалою причещати се
нии, није добро састављено већ овако: вь живо-
орещимь — свещениѥмь, јер спада заједно.

τῶν ζωοποιῶν εὐχαρίστως μεταλαμβάνειν ἁγιασμάτων.

ГЛАВА VI.

У шестој глави, која је исто као све дојакошње преведена ријеч по ријеч с грчког текста, вра-
у се опет онакве нетачности или управо погрешке, какима уђосмо у траг у 4-ој и 5-ој глави. Већ сам
пис није тачан:

О сказани ·ѳ· година и о вечерни… ово је тре-
о превести овако: оуказанние о деветѣи годинѣ
черьнии. Можда и није о сказани што друго већ
ка једнога преписивача, јер неколико ријечи
итамо с(и)наѯарево оуказанние за грчко ἡ τοῦ

Διάταξις περὶ τῆς ἐννάτης ὥρας, τοῦ ἑσπερινοῦ…

συναξαρίου διάταξις, док **сказаниіє** значи *ἐξήγησις* (под крај главе треће).

клєпалноіє оударєниіє на сиіє вась зовоущиє, ово је из апсолутног датива прерађени апсолутни номинатив, према словенској граматици ваљало је превести: **клєпальномоу оударєнию на сию** (sc. **годиноу**) **вась зовоущоу**.

праздьникоу же гл҃емь б҃г г҃ь на оутрьноу имоущиє — да буде разговијетно, ваљало је превести: **праздьникь же глаголємь богь господь на оутрьню имоущии**.

єгда павечерьница поєть сє — ово не одговара тачно грчкому оригиналу, ваљало је рећи: **ієгда же павечерьница отьпоієть сє**, јер је под првим часом добро казано: **ськоньчавьши же сє молитвѣ**.

доньдѣже поклисиіархь часовьникь слышавь виющь и подобноє врѣмє ωнамо оувѣдѣвь — овај пријевод, и ако одговара у ствари, не поклапа се с грчким текстом, према којему ваљало је рећи: **доньдеже подьклисиіархь** (али ове именице у грчком тексту нема), **пекыи сє о часовьницѣ, подобающєє оть тоудоу врѣмє оувѣдѣвь**.

вьдаривь же тогда вь клєпальцє... подвизаєть и вы на полоуноцьноую слоужбоу. Из грчкога се текста види, да би у словенском пријеводу послије **клєпальцє** ваљало уметнути: **по обычаю и свѣть вьсѣмь раздавь**. Може бити да је то нарочито изостављено.

ωть д҃нєвнаго имоуща ієрѣя — овдје или није требало партиципа **имоуща** или мјесто **днєвнаго** ваљало је превести **чрѣдоу** (може бити **дьнєвьноую чрѣдоу**). Нешто више било је речено **днєвнаго ієрєа** (290⁶).

тьгда по ωбразоу ч҃тнаго кр҃та прѣ с҃тою трапєзою с б҃жїєю похвалою сь кандильницєю — овдје нема у пријеводу партиципа и према тому остаје све неразумљиво, а ваљало је превести: **тьгда образь чьстьнаго крьста прѣдь свєтою трапєзою коупьно сь божиєю похвалою кадильницєю назнамєнающа**.

вы же а҃мнь чающє трьс҃тоє пѣти — боље би било **вамь же — пѣти** или **вы же — поитє**; даље није добро казано **авиіє по ѳ҃і и ·к҃· номь ѱ҃мѣ**, већ је требало превести: **авиіє сь ·ѳ҃і· и ·к҃· ымь ѱалмомь**.

сьблюдающє по тькьмо сихь пѣти, није доста разговијетно, али је добро преведено: **по тькьмо** (боље било би **по тькьмоу**) значи управо *ἐξ ἴσου*.

ωбразомь ч҃тьнаго кр҃та кадилницєю знамєноуєть — и ово је ваљало превести овако: **образь чьстьнаго крьста кадильницєю назнамєновавьшоу**.

и по а҃мнь зающоу єклисиіархоу ·ѕ҃· ѱ҃мь авиє почєти — овдје бисмо очекивали овакав пријевод: **и по томь аминь чающоу єклисиіархоу ·ѕ҃· ѱалмь авиіє**

τοῦ συμβολικοῦ κρούσματος ἐπὶ ταύτην ἡμ
λοῦντος.

ἑορτὴν δὲ λέγομεν τὴν θεὸς κύριος κατὰ τὸ ὄ
ἔχουσαν.

καὶ τοῦ ἀποδείπνου δὲ ψαλέντος.

ἄχρις ἂν ὁ τοῦ ὡρολογίου φροντίζων τὴν
ζουσαν ἐκεῖθεν ὥραν μαθών.

κρούσας τε τηνικαῦτα κατὰ τὸ ἔθος τὸ σήμ
καὶ φῶτα πᾶσι διαδοὺς ἐξεγερεῖ πρὸς λειτουργίαν
τῆς μεσονυκτίου ἀκολουθίας.

παρὰ τοῦ τὴν ἐφημερίαν ἔχοντος ἱερέως.

αὐτίκα τὸν τύπον τοῦ τιμίου σταυροῦ ἔμπ
τῆς ἁγίας τραπέζης ἅμα τῇ τοῦ Θεοῦ αἰνέσει μ
θυμιαστηρίου ἐπισφραγίζοντος.

*ὑμᾶς δὲ τὸ Ἀμὴν ἐκδεχομένους **Τρισάγιον***
λειν εὐθέως μετὰ τοῦ ἐννεακαιδεκάτου καὶ ε
ψαλμοῦ ...

προσέχοντας ἐξισοῦν — ι. τούτων ψαλλ

καὶ τὸν τύπον αὖθις τοῦ τιμίου σταυροῦ
μιαστηρίῳ σφραγίσαντα.

ἀφ᾽ οὗ τὸ Ἀμὴν ἐκδεχόμενον τὸν ἐκκλη
τοῦ ἑξαψάλμου εὐθέως ἀπάρχεσθαι.

не почти; **зачющоу** ваља читати **зачинающоу** (тако д. рукопису), студ. пише **чающоу** — то ће и ближе ти грчкому изразу.

непритлькновеньно — грчки оригинал показује је ваљало писати (а тако је за цијело и било у вом пријеводу) **непрѣтькновеньно**.

ἀπροσκόπως.

не оуко кы ѿ дїекнон слоужкѣ кашѣи и о цьнон оуказано. Овдје **не** смета смислу, ваљало читати или **се оуко** или **но оуко**.

οὕτω μὲν ἡ περὶ τῆς ἡμερονύκτου ἀκολουθίας ὑμῶν ὑποτύπωσις.

ГЛАВА VII.

Ријечима **се оуко кысть — оуказано** свршава се шеста глава. У рукопису хиландарском изостав- и је натпис седме главе, који би према грчкому *περὶ τῆς ψυχοσώστιδος ἐξαγορεύσεως* гласио у пријеводу ако: **о доушесьпасьнѣмь испокѣдании.** Ове ријечи долазе поновице одмах на почетку главе у тексту, ји отпочиње овако: *λεκτέον δὲ ἡμῖν καὶ περὶ τῆς ψυχοσώστου ἐξαγορεύσεως*, у пријеводу: **рещи же намь о доушесьпасьномь испокѣдании.** Али за чудо, неком пометњом залутао је управо овакав натпис са свога авога мјеста које би му овдје било у средину текста ове главе. У издању еп. Димитрија он се чита на 12ᵃ, а тако и у одеском рукопису и чак у студеничком типику (Гласник XL. 146). Потоме рекао бих, да већ у грчком екземплару, с којега је наш текст преведен, натпис био криво турен не на почетак главе, ћ овдје гдје се сада чита у словенским текстовима.

Почетак ове главе има хиландарски текст нешто опширнији и другојачији у словенском пријеводу, што се чита у грчком оригиналу. Ја ћу, да покажем разлику, овдје ставити пријевод словенскога текста грчки и упоредо ријечи грчког оригинала.

По словенском тексту било би овако:

Δέον τοίνυν τὸν προεστῶτα, ἐὰν προσδέχηται ...να πνευματικά, διδάσκειν τοὺς ἀδελφούς, μᾶλλον ... καθ' ἕνα διδάσκειν καὶ κατευθύνειν εἰς ψυχωφελῆ ...τηρίαν. ἐὰν δὲ μὴ προσδέχηται, ἐκλεκτέον τινὰ σω...όνως βιοῦντά τε καὶ ἔχειν αὐτὸν πατέρα πρῶτον ... τοῦ προεστῶτος, μετ' αὐτὸν δὲ πάντων ἀδελφῶν. ...δενὶ δὲ ὑμῶν ἄλλον πατέρα δέχεσθαι κελεύομεν. εἰδὲ ... εὑρίσεται τοιοῦτος ὅμοιος ἐν τῇ ὑμῶν τάξει, ἀπ' ...λων μοναχῶν ὀρθοδόξως βιούντων δέχεσθαι ὑμῖν ... πατέρα, ἀλλὰ πᾶσιν ἕνα, καὶ διδάσκεσθαι ὑπ' αὐ... ἀκροᾶσθαι τῶν βουλομένων ἐξομολογεῖσθαι καὶ ...ἑκάστῳ ἁρμοδίαν τὴν ἰατρείαν ἐπιτιθέναι.

По евергетидском прологу:

Δέον τοίνυν τὸν προεστῶτα διὰ τῆς ἡμέρας ἐν ἰδιάζοντι καθῆσθαι τόπῳ, καὶ παντὸς οὑτινοσοῦν ἀφέμενον ἑτέρου ἔργου καὶ πάσης οἰκονομικῆς ὀχλήσεώς τε καὶ διατάξεως φροντίδα ποιεῖσθαι ἐπιμελεστάτην, ἀκροᾶσθαι τῶν βουλομένων ἐξομολογεῖσθαι καὶ ἑκάστῳ ἁρμοδίαν τὴν ἰατρείαν ἐπιτιθέναι.

Одавле даље подударају се грчки текст и словенски, али дакако с онаким нетачностима, којих ...ле нађосмо доста много.

вь немьже еже за все прѣкывають вь мана-ыри а ины ракоте не печалоующе да се врачоують ... веза ријечи иште, да се мј. **еже** каже **иже**, **ины** ...боте као акузатив множ. не би имао стојати уз не-...тивну реченицу; мј. **да се врачоують** било би тач-...је **да врачоуеть**.

ἐν ᾧ τοὺς διηνεκῶς διάγοντας ἐν τῇ μονῇ καὶ μὴ τισι διακονίαις ἀπασχολουμένους θεραπεῦσαι.

боуди же и сие — тачније било би **боуди же ...моу допоущено.**

ἐφείσθω δὲ τούτῳ.

да да повели комоу годѣ ѿть ерѣи — овога разумијемо, ако нећемо да исправимо или: **да по-**

προτρέπειν καὶ οἷς ἂν βούλοιτο τῶν ἱερέων τε καὶ διακόνων, ἔτι δὲ καί τισι τῶν εὐλαβεστέρων ἀδελφῶν.

велить или **да да** (sc. **дасть**) **повелѣние**. Преводилац изоставио можда нарочито *καὶ διακόνων*.

имь доходить паче ѿпоущенымь быти а не смоущение тврьдѣние створьшимь, ѡставлѣти симь пращати ѡ гдѣ — мј. **имь** свакако би требало **имьже**, послије **симь** ваља уметнути **и**. И опет остаје пријевод неразумљив.

а ѡ нихьже есть врачевати (прі ни) ѣко оупрашати и приложенија — ово покварено читање долази у одеском рукопису овако: **а ѡ нихже есть врачевание ıако выпрашати и приложенија**, у студеничком: **а о нихьже ıесть врачени ıако оупрашать и приложенија** — сва је прилика, да се има читати: **а о нихьже есть врачевания нѣкоıего выпрашати и приложенија** (читај **прилежания**), или још даље од текста, који се у нашем пријеводу чита, овако: **а имьже есть врачевания нѣкоıего выпрашати и прилежания** или: **врачевания нѣкоıего трѣбоующихь и прилежания**.

кь игоумену приемлющимь да припокѣдаю (студ. **приповѣдають**, од. **исповѣдають**) — ваљда овако: **кь игоумену приıемлющимь вьзводити** (или може бити **приводити**) или **кь игоумену приıемлющеи да вьзводеть** (или **приводеть**, или **приповѣдають**).

да не своихь ради свѣдѣнеи просещи оукоють се — ово је сасвим неразумљиво; више нађосмо *λογισμός* преведено ријечју **помышлениıе**, овдје долази **свѣдѣниıе**, више стоји за *ἐπιμέλεια* **приложениıе** (боље било би **прилежаниıе**), овдје није никако ни преведено; више стоји **выпрашати** за *δεόμενος*, овдје **просещи** — грчки текст, какав је пред нама, гласио би у пријеводу словенском овако: **да не своихь** (или **ихь**) **помышлении приложенија** (боље било би **прилежанија**) **просещихь сьвѣдеть**, т. ј. **да не помышлении своихь прилежанија трѣбоующихь сьвѣдеть**.

паче ны и к тѣмь рещи подобнаıа намь добро — овдје је **ны** за цијело мј. **нь**, дакле **паче нь**.

что оубо вамь, братие, игоумена зреще на добро сиıе и зѣло на дшеполезьноую слоужьбоу поспѣшающе се потьцѣте — боље било би овало: **тѣмь же оубо и вы, братиıе, игоумена зьреще на добpoую сию и зѣло доушеползьноую слоужьбоу поспѣшающа се, потьцѣте**.

и дшевредьное помышлениıе чтно и непокрьвеньно ѿкрините — мјесто **чтно** ваљало је свакако превести **чисто** — тако је сва прилика и било у првом пријеводу.

бог же вѣдѣ льгать емоу пьроу выспрнеть емоу, од. рук. **богоу же вѣдещоу сьлагаемоу проу выспрнıеть ıемоу**, студ. **богоу же вѣдѣ и льгать ıемоу прю выпросеть ıемоу** — сав је овај текст искварен, према грчкому имало би се рећи: **богоу же**

οὓς δεῖ πάντως τῶν εὐδιαλύτων ὄντας κα
τὴν ὄχλησιν στερροτέραν πεποιημένους, καὶ ἀφ
τούτοις καὶ συγχωρεῖν (слов. преводилац као да
шао још *ἐν κυρίῳ*).

Τοὺς δέ γε ἰατρείας τινὸς δεομένους καὶ ἐ
λείας πρὸς τὸν προεστῶτα τοὺς δεχομένους ἀναφ

Овдје грчки текст говори, ако право разум
о случајевима, када замјеник редовног исповјед
може сам праштати, и када, у озбиљнијим случа
треба да доноси до знања игуманова. У првом
чају ваља да су *λογισμοί* (**помышлениıа**) *εὐδιά*
(т. ј. **благоотьпоустьнаıа**) и *μὴ τὴν ὄχλησιν στ*
τέραν πεποιημένοι (т. ј. **не сьтворьша смоущ**
тврьдѣние). У другом су случају *λογισμοί* та
да требају **нѣкоıего врачевания** и **прилежани**
тада онај који прима исповијед (*οἱ δεχόμενοι*),
је *ἀναφέρειν* (**вьзносити**) т. ј. испричати игума

εἰ τοὺς σφῶν λογισμοὺς ἐπιμελείας δεομ
εἰδεῖεν.

Последњи глагол *εἰδεῖεν* преведен је **оук**
се (бугаризам мј. **оукоıеть се**), као да је прево
нашао у свом тексту *δεδιεῖεν*. Или је оба глагол
мијешао? или је хтио слободно изрећи само г
смисао?

πλὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν τὰ
ἡμᾶς καλόν.

Τοιγαροῦν *καὶ ὑμεῖς, ἀδελφοί, τὸν προ*
βλέποντες πρὸς τὸ καλὸν τοῦτο καὶ λίαν ψυχω
διακόνημα σπεύδοντα, τρέχοιτε..

καὶ ψυχοβλαβὲς ἐνθύμιον καθαρῶς καὶ ἀπ
λύπτως ἀποκαλύπτοιτε.

Θεῷ δὲ πάντως ὁ σπουδάζων ψεύδεσθαι
ἀπαιτηθήσεται.

ѣко (може остати и **вѣдѣ**) **тьщен се льгати** **азаниѥ** (боље него ли **пьрю**) **вьсприиметь**.

исповѣдающе се всѣкиѥ свѣдѣньѥ ради, од. **. всакого свѣдѣниꙗ ради**, студ. подудара се с **анд.** — *γνωσιμαχία* није **свѣдѣниѥ**, већ прије **зоумопрѣниѥ**; овај и други што слиједе генитиви отежу су на *ἀπαλάττοντες*, зато би валало превести: **повѣдающе се и вьсꙗкого разоумопрѣниꙗ, вьсѣ-го нечистьства, вьсꙗкоѥ карьбы и сьмоущениꙗ ои помышлениꙗ изкавлꙗюще** (није тако добро **ѣвѣныюще**).

ἐξομολογούμενοι καὶ πάσης γνωσιμαχίας... τὰς ἑαυτῶν διανοίας ἀπαλάττοντες.

ѣко вь надежди приωбрѣтьше непогрѣшение сениꙗ — није добро преведено, већ овако: **благоую дежоу приобрѣтьше не погрѣшити** (т. ј. **не не-лоучити**) **спасениꙗ**.

τοῦτο εὔελπι κομισάμενοι τὸ μὴ ἀστοχῆσαι τῆς σωτηρίας.

исповѣдаите же се не дроугь на дроуга ви- **ющіе вь расрьчение мало оупадьша** (од. и студ. **падьше**) **или етере дроуге приклоне** (од. рук. **при-** **чаю**) **и себе неповиньне полагающе** (**неповинны** **орще** од.) — овдје је за цијело **вьпадьше** у студ. ксту и од. рукопису боље него ли **оупадьша** хил. кста, још тачније било би **вьпадающе**; пријеводу *μφιβολία* изразом **приклонь** нема за сада друге по-рде.

Ἐξομολογήσεσθε δὲ μὴ ἀλλήλους αἰτιώμενοι, παροξυσμοῦ τυχὸν παρεμπίπτοντος ἢ τινος ἑτέρας ἀμφιβολίας, ἑαυτοὺς δὲ ἀναιτίους τιθέμενοι.

Преводилац узео је партиции *παρεμπίπτοντος* у номинативу, прочитав га као *παρεμπίπτοντες*, иначе био би превео **расрьчению припадающоу или етероу дроугомоу приклоноу**.

и соуда паче ищоуще то нѣсте исповѣдаюми — ово није тачно, боље би било **и соудовь паче** **роуще, не исповѣдающе се**, т. ј. **соудовь паче и-** **оуще нежели исповѣдающе се.**

καὶ κρίσεις μᾶλλον ζητοῦντες, οὐκ ἐξαγορεύοντες.

ни же припадающимь вамы (студ. **вамь**) **о по-** **ѣбѣ бо г҇ле тѣлесной** — ово не даје никакова сми-а, а опет је у свим текстовима једнако; превести ьало је овако: **ни же о сьлоучающихь се** (или како једном преведено србизмом: **сьгаждающихь се**) **іь потрѣбахь глаголите тѣлесьныхь.**

μηδὲ περὶ τῶν συμπιπτόντων ὑμῖν χρειῶν λέγοιτε τῶν σωματικῶν.

Облик **глаголе** у пријеводу тј. *λέγοιτε* могао би бити бугаризам тј. **глаголѫ** за правилно **глаголѭ**.

все пороуганиѥ и вины сьгрѣшенаго коего люко **ть на се писати потьщите се и** (у хил. **а**) **намѣ-** **ти** — овдје неваља **коего**, смисао тражи **коѥ**, а **сьгрѣшеноѥ** за *σφάλμα* није тако добро, као **сь-** **ѣшениѥ** или **прѣгрѣшениѥ**, по томе био би бољи ај пријевод: **вьсе пороуганиѥ и вины прѣгрѣше-** **ꙗ, ꙗкоже люко ѥсть, на се писати потьщите се** **намѣтати ..**

πᾶσαν τὴν μέμψιν καὶ τὰς αἰτίας τοῦ σφάλματος, ὁποῖον ἂν καὶ εἴη, ἑαυτοῖς ἐπιγράφειν σπουδάζετε καὶ ἐπιρρίπτειν.

ѡ етерѣхь инѣхь ст҇ртей и тѣхь ч(и)сти испо- **ѣдите** — свакако барем **ѡ етерѣхь инѣхь стра-** **ехь, и ты чисто исповѣдите.**

εἰ δὲ περί τινων ἄλλων παθῶν, καὶ ταῦτα καθαρῶς ἐκπομπεύοιτε.

да имате плодити се и здѣ двою пользоу — је добро преведено, јер *καρποῦσθαι* значи „плод црти", дакле „да и одавле имате као плод црпати ојаку корист."

ἵνα ἔχοιτε καρποῦσθαι καὶ τὴν ἐντεῦθεν διττὴν ὠφέλειαν.

высокотворено смѣрениѥ — ово би ваљало пре-сти **высокотворьноѥ смѣрениѥ**, јер *ὑψοποιός* има тивно значење.

τὴν ὑψοποιὸν ταπείνωσιν.

б҃оу рекьшоумоу... г҃лоущоу, овдје је један од партиципа сувишан, или онај пред цитатом или онај за цитатом.

чьто ли есть дроугаѩ истина ѣвлена кротькаго и смѣренаго ср҃цемь — мјесто **истина** било би боље превести ријечју **знамение**, дакле: **чьто ли ѥсть дроугоѥ знамение ѣвленѣѥ..**

или ѣко оукадано принести вьсоу скрьбь храбрѣньно — ни ово се не веже добро с пријашњим ријечима: **неже ли ѩвѣ ѣко нести** (или **прѣнести**, не ваља **принести**) **вьсю скрьбь храбрьно.**

и себѣ вьздѣ пороугати се — не **вьздѣ**, већ **вь вьсемь** или **вьсьгьда**; м. **пороугати се** боље: **себѣ — порѣкати** или **порицати.**

толико оубо добрыхь — ваљало је превести: **толикоу оубо добрь** или **толицѣхь оубо добрь**, узевши **добро** као именицу сред. рода.

дондѣже к себѣ бывь и кь Ѿцоу — ни ово, чини ми се, није добро преведено, мислим да се *τοῦ κρείττονος* протеже на субјекат реченице; фраза значи: док постане свој (дође к себи) и бољи.

вса сьгрѣшена же и врѣдьнаѩ исповѣсть сьгрѣшенииа — *μελετήματα* нису **сьгрѣшенииа**, **сьгрѣшена — сьгрѣшенииа** никако не пристаје, ваљало је рећи **дѣѩниꙗ** или **наоученииа** (**навыченииа**).

аще ли ни подобаеть оубо семоу... Овдје је преводилац додао од свога **аще ли ни**, јер није схватио, да *ἔδει* значи „требало би“, т. ј. по старом језику **подобааше оубо**. Кад би био ово овако превео, не би му требало онога **аще ли ни.**

нь боудоущаго неоуказание и нѣкако иногда вь разоумѣние своее надежде сего свѣта Ѿвратисьмо. Ни ово не даје никакова смисла, а биће ту и grijешке преписивачеве; ријеч по ријеч било би овако: **нь боудоущаго невѣдѣние и вь еже нѣкако иногда познати себе надежда сего** (или **такого**) **сьвѣта нась отьврати.** Ако се остане код текста, који је у пријеводу, ваљало би исправити овако: **нь боудоущаго неоуказание и нѣкако иногда вь разоумѣние своѥ надежда сего сьвѣта отьврати нас.** Али и **сьвѣть** није овдје одвећ добар израз, боље било би **волѩ** или **хотѣние.**

и зѣло на пользоу есть ѣко неразоумноу — није добро преведена посљедња ријеч, преводилац биће мислио на *ἀνόητος*, а *ἀνύσιμος* значи **пользьнь** или **сьобразьнь**, дакле: **и зѣло на пользоу ѥсть ѩко вельми сьобразьно.**

не ли паче... все еже приносить се погибѣль д҃ши бываеть — рјечце **се** послије **приносить** не треба, свакако ово није **сѧ**, већ могло би бити **се** — *ἰδοῦ*; мјесто **бываеть** било би тачније **прибываеть**

τῷ Θεῷ... λέγοντι.

Τί δ' ἂν ἄλλο εἴη τεκμήριον ἐναργέστερο[...] πρᾴου καὶ ταπεινοῦ τῇ καρδίᾳ...

ἢ δηλονότι τὸ φέρειν πᾶσαν θλῖψιν γενναί[...]

Пријевод **ѣко оуказано** за *δηλονότι* није зго[...] није боље ни тако што је **ѣко** метнуто пред р[...] **оуказано.**

καὶ ἑαυτῷ ἐν παντὶ ἐπιμέμφεσθαι.

τοσούτων οὖν καλῶν.

ἕως ἂν ἑαυτοῦ γενόμενος καὶ τοῦ κρείσσονος[...]

πάντα τὰ σφαλερά τε καὶ βλαβερὰ ἐξομολογ[...] μελετήματα.

ἔδει μὲν οὖν τοῦτον.

ἀλλ' ἡ τοῦ μέλλοντος ἀδηλία καὶ τοῦ ἴσως [...] ἐπιγνῶναι ἑαυτὸν προσδοκία τοῦ τοιούτου βουλ[...] ἡμᾶς ἀνεχαίτισεν.

Смисао је овај: пошто се не зна што ће [...] и пошто има наде да би се такав могао освјес[...] одустало се од те накане.

καὶ λίαν ἐπωφελὲς ὡς ἀνυσιμώτατον.

ἢ οὐχὶ μᾶλλον βλάβη καὶ ὄλεθρος καὶ [...] τοῦ κακοῦ μελέτη καὶ πᾶν ὁτιοῦν τῇ ψυχῇ φέρο[...] λειαν ἐπιγίνεται.

повьсегда злоу пооученије није обично, али је бро, јер **пооученије** збиља значи *μελέτη*.

διηνεκὴς τοῦ κακοῦ μελέτη.

неоудобь кь здравию прити семоу подобаеть овдје, како се види, глагола **подобаеть** не треба, је сувишан додатак.

δύσκολον πρὸς ὑγείαν ἐπανελθεῖν.

а или паче оусильнѣише доуши здравиꙗ не нети не исповѣдающоумоу се — ово се не подура с грчким оригиналом и није добро везано за еђашњу реченицу; требало је казати: **тако оубо и љьши паче оусильнѣие доуши здравиꙗ приети огда не исповѣдающоумоу сѧ.**

οὕτω δὴ καὶ πολλῷ μᾶλλον χαλεπώτερον τὴν τῆς ψυχῆς ὑγείαν λήψεσθαί ποτε τὸν μὴ ἐξαγορεύοντα.

и вь навыченије по повелѣнию гн҃ю живота — дје у пријеводу испаде глагол, дакле или **вь навыченије быти** или без **вь** само **навыченије**, као обкат пређашњега глагола **оуказати.**

καὶ εἰς ἕξιν γενέσθαι τῆς κατὰ πρόσταγμα τοῦ κυρίου ζωῆς.

никн же хранить покровень подвигь дш҃е, овдје еба свакако читати **хранити.**

μηδὲν φυλάσσειν ἀπόκρυφον κίνημα τῆς ψυχῆς.

покровена ср҃ца, читај **покровенаꙗ.**

τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας.

тврьдѣие имамы — и овдје није *ἔχω* **имамь**, већ удоу или **имамь быти**, дакле **тврьдѣие быти имамь.**

βεβαιότερον ἕξομεν.

дш҃а исповѣданије разоумѣющиꙗ, ꙗко врьздою ние дрьжить се не сьгрѣшати – ни ово није допреведено, ваљало је рећи: **доуша о исповѣдании мышлꙗющи ꙗко врьздою оть него** (sc. **исповѣниꙗ**) **дрьжить се не сьгрѣшати.**

ψυχὴ ἐξαγόρευσιν ἐννοουμένη ὡς ὑπὸ χαλινοῦ ὑπ᾽ αὐτῆς κατέχεται μὴ ἐξαμαρτάνειν.

прочее дрьзновенније, очекивали бисмо **дрьзновьнии** или **вьдри.**

λοιπὸν πρόθυμοι.

томоу же ѣко речено игоуменоу елико соуть добни приемати помышлениꙗ вьсхотѣль есть — ту је опет све побркано, требало је рећи: **самомоу ѣко рѣчено игоуменоу и елико же емоу подобьни имати помышлениꙗ мьнеть се** (или **мьнѣше се**).

αὐτῷ τε δηλονότι τῷ προεστῶτι καὶ τοῖς ὅσοι αὐτῷ ἐπιτήδειοι πρὸς τὸ δέχεσθαι λογισμοὺς δόξαιεν.

еже мирьскије ѿложити власы исповѣдати се добаеть ѿцоу единомоу, а не иномоу никомоу же оутомоу или игоуменоу — овдје се смисао не поапа с грчким, може бити нарочито, а није све пиеведено како би требало: **еже мирьскыје отьлагаје власы исповѣдати се подобаеть, игоуменоу** (*προεστῶτι*) **единомоу да вьзложить се а не иноу никомоу же.** Словенски преводилац говори јприје о оцу те истом у другом реду о игуману.

ἣν ἄρα τὴν κοσμικὴν ἀποβαλλόμενοι τρίχα ἐξαγορεῦσαι ὀφείλομεν, τῷ προεστῶτι μόνῳ καὶ μή τινι ἄλλῳ ἀναθετέον.

Глава седма у пријеводу не завршује оним ријечима као у грчком, већ ставља овамо још из потка осме главе ово: **а еже ѿ ст҃ыи постѣхь слоужьбы снаꙁарева испытьно прѣдложит ѣко есть подоно вь нихь всегда** — ово ако и није добар пријевод, опет се види да је речено према ријечима грчког иста на почетку осме главе: *περὶ δὲ τῆς τῶν ἁγίων νηστειῶν ἀκολουθίας τὸ συναξάριον ὑμῖν ἀκριβέστατα οθήσει, καθὸ καὶ ποιητέον ἐν αὐταῖς πάντοτε.*

ГЛАВА VIII.

Тако за осму главу не остаје него натпис, који је састављен према грчкому, само што се у грчком та *πότε*, а преводилац као да је читао мјесто *πότε* ријеч *πῶς*: **о агрипнѣхь како подобаеть бывати;** из текста ове главе долази ово:

агрипние же по законоу подобающоу бити вь неле же и вь вачие празьники и вь прочихь стыхь паметехь, имьже ѿ снаѯарѣ наоучимь се.

καὶ τὰς ἀγρυπνίας δὲ κατὰ τὸν τύπον ὁ μενον γίνεσθαι ἐν τῇ πάσῃ κυριακῇ καὶ δεσ ἑορτῇ καὶ ἐν λοιπῶν ἁγίων μνήμαις, ὡς ἐκ τοῦ ξαρίου μαθησόμεθα.

ГЛАВА IX.

Глава девета подудара се у хиланд. тексту с грчким оригиналом, али је пријевод и опет неразумљив; преводилац није умио навезивати реченица с разним уметцима једну на другу по прави синтактичне конструкције, већ је свак час поремећивао ред и везу ријечи, а није свагдје ни смисао г ријечи погођен. Већ у натпису није *περὶ τῆς διαίτης* добро преведено **о санѣ како подобаеть**, најбоље би превести **о хранѣ** (можда је и било некоч **хранѣ** гдје се сада чита **санѣ**), или **о крьмлении**, или **о житии**, јер се тако ријеч преводи ниже.

елико бо сьставоу телесномоу оуказоуеть се — ово је тек издалека налик на грчки текст, који има овај смисао: **юлико сьстава ради тѣлесьнаго сьбираюеть се** (или **ськрывлаюеть се**).

ὅσαπερ τὴν σύστασιν τῷ σώματι ταμιεύον

и о тѣлесемь прилоучено рещи — требало је барем овако казати: **и о тѣлесемь прилоученыхь**, тј. **о тѣлесемь лоучьшихь** (јер се *τὰ διαφέροντα* овако преводи); јоште боље у једнини **тѣлеси**.

περὶ τῶν τῷ σώματι ταύτης διαφερόντων Генитив *ταύτης* односи се на *ψυχή*, али у приј нема му трага.

и о пищи оузаконити — преводилац је и овдје избјегао ријеч *δίαιτα*.

τήν τε τῶν τροφῶν δίαιταν διατυπῶσασθα

и ѡ иномь жити елико манастырѣ сьставоу довольно поминають се — није добро, већ: **и о иномь**, (или **инѣхь**) **елико сьставь манастиры доволь сьнабьждають** (**зароучають**) или овако: **елико сьставь манастыры коле оудовьлають**. Преводилац мислио је код глагола на *μνᾶσθαι*.

καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τὴν τῆς μονῆς σύστασιν κεστέραν περιμνηστεύονται.

еже есть не мне родити ѡ потрѣбахь вьзращати хотещоумоу свои манастырь — боље овако: **о нихьже есть не мьне родити потрѣбахь вьзр. х. с. м.** — но пошто *χρεὼν* није генит. мн. од *χρεία* (т. ј. *χρειῶν*), већ адвербиална ријеч, имало се превести овако: **о нихьже не мьне родити трѣбѣ юсть вьзр. хот. св. мон.**

ὧν οὐκ ἔλαττον φροντίζειν χρεὼν τὸν αὐξ ἐθέλοντα τὴν οἰκείαν μονήν.

да рекоу оубо — подобьно прѣдати — није добро састављено, већ је ваљало рећи: **да рекоу оубо — и подобьно прѣдамь.**

λεγέσθω τοίνυν καὶ ταῦτα καὶ — εἰκότω ραδεδόσθω.

по бывьшемоу диѡклизмоу вь папрьтѣ бжственѣи искончавши се литоурги — овако ваљало би саставити слов. текст, мј. онога како је наштампано.

μετὰ τὸ γενέσθαι τὸν συνήθη διακλυσμὸν νάρθηκι, τῆς θείας ἤδη περαιωθείσης ἱερουργία

[**еже есть по анафорѣ снѣсти по малоу и испити**].

заграђеним ријечима нема грчкога текста, уметнуто као неко тумачење ријечи *διακλυσμός* је тако, тада тумачење не ваља.

позванны оударениемь трапезнаго сьхода бывшоу абие — овдје је према тексту грчкому нешто скраћено, а за чудо на један пут се *σύμβουλον* преводи ријечју **сьходь**, док је прије употребљена ријеч **било** — дакле **позьванны, оударениемь трапезьнаго била бываюемаго**; даље могло се је наставити: **бывьшоу же** (sc. **оударению била**) **абие**.

πρόσκλησιν τὴν διὰ τοῦ κρούσματος τοῦ ζικοῦ συμβόλου γινομένην, κρουσθέντος δὲ τοῦ σ εὐθύς.

[**и сиє боуди вамь вѣдѣти**].

да аще блвно — ово нити је добро преведено ти у добру облику приказано; *εὔλογος* не може се дје преводити са **благословень**, већ или **благогла-алань** или **оправьдань**, дакле: **да аще благоглаго-на (оправьдана**, sc. **вина**).

не рьпщоущоу никомоу же ни метоущоу се ни ѣшати оноу пользоу сь мирьскыми бесѣдами — ово није тачно, поправићемо овако: **не рьпьщоущоу комоужє ни метоущоу се ни сьмоущающоу оноу ля оть тоудоу) пользоу мирьскыми** (без **сь**) **бе-сѣдами**.

да аще кто оупрашаєть єго — по пријеводу огло би се мислити, да неко пита нешто игумана, грчки текст свједочи противно, дакле: **да аще кого впрашаєть** или **вьпрашаемоу же комоу либо оть єго**.

да єга оутѣшаєть оуставлѣє трапезарь — ов-е није **оутѣшаєть** на своме мјесту, доста би било **оуставлаєть**, или бар **да єго оутишаєть оуст. тр.**

аще ли єго послоушавь не оумлькнеть нь слово ворить рьпьтьно и єще, ѿ трапезы без хари да двизаєть се — овдје преводилац није разумио, што ачи *λόγον ποιεῖσθαί τινος* (водити рачуна, обазирати), зато је и превео **слово творить**, док је имао рећи: **е ли, еже да не боудеть, самомоу оутишающоу-оу не вьнимаєть рьпьщеи, оть тр.** — израз, „**без ри**" биће био већ онда у народном говору познат у ачењу „преко воље", у црkв. језику преводи се *ἄκων* јечју **неволєю**.

вь неиадениꙗ запрѣщеныꙗ — читај **вь неиаде-ы запрѣщениє**.

гдоу да боудеть приєтьно братиꙗ по бзѣ жи-ущє и николи же завидѣти ѡ сѣдалищи — није зумљиво; овако би се могло било превести: **къде гдоу** можда се и крије **гдѣ**?) **да боудеть приєтьно атиꙗмь по бозѣ живоущемь отьноудь прѣрѣкати о сѣдалищи**;

равьно сь мирьскими и здѣ сами себе ѡд ни-ь оуказати сами себе тьщимь се прѣвьзнашаеми, е соуть ѡ соуєтьнои славѣ а боу мрьзима воимь — ово како је преведено, не ће нико разумијети; ри-по ријеч било би овако: **равьно сь тьщещими се мирьскоумоу оть тоудоу себе прѣвышающе (прѣ-знашаемы) дроугыхь оуказати, ѣко воєщими се ѣбывьшими се) о соуєтьнѣи славѣ и богоу мрь-ѣи**.

мрьзость бо ѿ гā вьсакы (вьсакь) высокосрьдь цитат није ријеч по ријеч, из Луке XVI. 15, гдје чита: **єже єсть вь человѣцѣхь высоко, мрьзость дь богомь єсть**.

овакиx грчких ријечи нема, али је ово добар уметак, да би се олакшао прелаз.

εἰ μὲν εὔλογος (sc. *ἡ αἰτία*).

μὴ θορυβοῦντός τινος μὴ ταράττοντος μὴ συγχέοντος τὴν ἐκεῖθεν ὠφέλειαν ταῖς κοσμικαῖς ὁμιλίαις.

καὶ τοῦ ἴσως ἐρωτημένου παρ' αὐτοῦ (sc. *τοῦ προεστῶτος*).

κατασιγαζέσθω παρὰ τοῦ τραπεζαρίου.

εἰ δ' ὅπερ ἀπείη μήδ' αὐτοῦ τοῦ σιγάζοντος λόγον ποιεῖτο ὁ θορυβούμενος, τῆς τραπέζης καὶ ἄκων ἐξεγειρέσθω.

τῷ τῆς ἀβρωσίας ἐπιτιμίῳ ὑποβεβλήσθω.

ποῦ γὰρ ἂν καὶ εἴη τοῦτο δεκτὸν ἄνδρας κατὰ θεὸν ζῶντας ὅλως ἐρίζειν περὶ καθέδρας;

ἐπίσης τοῖς κατὰ κόσμον ἐντεῦθεν ἑαυτοὺς τῶν ἄλλων ὑπερέχοντας ἀποδεικνύναι σπουδάζουσιν οἷα περὶ τὴν ματαίαν δόξαν καὶ τῷ θεῷ μεμισημένην ἐπτοημένοις.

βδέλυγμα γὰρ παρὰ κυρίῳ πᾶς ὑψηλοκάρδιος.

г҃ь грьдымь противить се а смѣренымь даеть благодѣть — ово се сасвим подудара с шишатовачким текстом, само мј. г҃ь ондје стоји б҃ь.

еже ср҃це смѣреныхь — барем срьдьцемь, а мјесто смѣреныхь било би тачније ськроушеныхь.

сего ради гнѣвае се л҃ѣ сьлоучению или дѣло прѣдлагаие — већ гнѣваие се није тачно, боље било би противлыие се или прѣпираие се; сьлоучению требало је превести аще лоучить се или сьлоучаино, по прилоучаю, или барем лѣть сьлоучение —

не ждеть повелѣниıа, — није добро преведено, јер *ἐμμένω* није исто што *μένω*: и не прѣбываеть вь повелѣнии.

ѣкоже нѣкоу фалагеденоу (еже есть погибѣльнаıа еза) — додатак у заградама тумачи грчку ријеч, која није фалагедена већ фагедена.

вьзлюбиль бо е злокоу наче ѿ добродѣтели приемати — ни ово није тачно, мј. вьзлюбиль бо е требало је рећи: льгьче бо юесть...

ни до малы капле сьмѣсити сь виномь — у грчком се каже: ни до малы каплие вь прохлаждениие сьмѣшениıа.

и многищи сихь нѣчеса слоучить се — ово је нешто раширено, у грчком нема него само ријеч *πολλάκις*,

трѣбование — боље било би трѣбованоие.

не милованиıа ради нѣкоюего... и скѫпине ради, мј. милованиıа ради било би боље штедѣниıа ради.

нь да не боудеть то вь нась толико оудрьжавати сиıа паче братие нашеие покоıа — ни ово није добро преведено, опет није погођен смисао грчког текста: ни же бо имать (боудеть) намь толико избывати текоущихь, ıако оудрьжавати сиıа паче братиıе нашеие покоıа. Мјесто оудрьжавати било би ближе грчкому тексту изволити.

нь говѣино поиѣ сиıе и бл҃гочт҃ивно вамь вьспоминание, да не мѣста здѣ ѿ многихь оунынеи примемь, вьсоу трапезоу размѣси, да нѣ нищо ѿ ненаказаньныхь и неговѣиныхь — тога пријевода неће нико разумјети, а овако било би ријеч по ријеч према грчкому тексту: но говѣиноıе и вь семь и благочиньноıе вамь оброучающе (пороучающе), да не мѣста оть тоудоу многыхь оуныниıе приемь, весь трапезьныи чинь размѣсить, и ничьто же оть ненаказаныхь и неговѣиныхь не разлоучающе се боудемь (и да не боудемь — различьни).

еже юегда пиють дроугь дроуга почитають прѣтварающе прѣжде пити же и отпиѣти — прва је половица разумљива, друга није: прѐводим овако: иже юегда пиють дроугь дроуга почитають, прѣдьварающе прѣжде питии и отьпитии. Мјесто прѣ-

κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινο *δίδωσι χάριν* (јак. IV. 6).

ὡς τὴν καρδίαν συντετριμμένων.

τούτου χάριν διαπληκτιζόμενος χρόνους τυχ *ἐνέργειαν προβαλλόμενος.*

καὶ οὐκ ἐμμένει τῇ προστάξει.

καθαπερεί τινα φαγέδαιναν.

ῥᾷον γὰρ κακίας μᾶλλον ἢ ἀρετῆς μεταλαμβά

ἄχρι γοῦν καὶ μικρᾶς ῥανίδος εἰς ψῦξιν κράμ

πολλάκις.

τὸ χρειῶδες.

οὐ φειδοῦς ἕνεκέν τινος... καὶ σκνιφότητος.

μηδὲ γὰρ ἔσται ἡμῖν τοσοῦτον περιέχεσθαι *ῥεόντων ὡς προκρίνειν αὐτὰ τῆς τῶν ἀδελφῶν* *ἀναπαύσεως.*

ἀλλὰ τὸ εὐλαβὲς κἀντούτῳ καὶ εὔτακτον *μνηστευόμενοι, ἵνα μὴ χώραν ἐντεῦθεν ἡ τῶν π* *ῥᾳθυμία λαβοῦσα τὴν ὅλην τῆς τραπέζης τάξιν συ* *καὶ οὐδέν τι τῶν ἀπαιδεύτων καὶ ἀνευλαβῶν ἐσό* *διαφέροντες.*

οἵ ἐν τῷ πίνειν ἀλλήλους φιλοτιμοῦνται δ *μενοι ταῖς προπόσεσί τε καὶ ἀντιπόσεσιν.*

карыюще могло би се превести такођер поздравюще.

нѣ тако, нь вь хотѣние прѣсѣцаѥ почтение, симь же и многихь искорѣноуѥмь несытьство — дје нѣ (или нѣсть) тако било би боље не тькьмо и, даље овако: вьсхотѣния (или просто хотѣния) рѣсѣцаѥмь прѣдьпочьтение, кь симь же и многихь искорѣноуѥмь несытьство.

οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ θελήματος περικόπτομεν πρόκρισιν, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὴν τῶν πολλῶν ἐκριζοῦμεν ἀκρασίαν.

нь штаи боудоущоумоу тьмномоу дѣлоу и ѣвленомоу да не рекоу и оукраденомоу вь вась ведемь — ни ово није доста разумљиво, боље би ло овако: нь и оть отаи боудоущаго (или бывашаго) тьмьнаго дѣла и неявленаго, да не рекоу и украденаго, вась оуводимь (боље него ли оуведемь).

ἀλλὰ καὶ τοῦ λάθρα γινομένου σκοτώδους ἔργου καὶ ἀφανοῦς, ἵνα μὴ λέγω καὶ κλοπιμαίου, ὑμᾶς ἀπάγομεν.

аще ли; — исправи и читај чьто оубо;

τί δαί;

вездѣ явлено и сие — читај: вьсякомоу явно и сие.

παντί που δῆλον καὶ τοῦτο.

всакь покрькеная творе не исходить на свѣть не шбличеть се ѿ свѣта дѣла его лоукавая — тат из јев. Јов. III. 20, али није изведен ријеч по јеч: вьсякь бо дѣлаюи зьла.. не приходить кь ѣтоу. да не обличеть се дѣла юго ѣко зьла соуть.

πᾶς ὁ φαῦλα πράσσων οὐκ ἔρχεται εἰς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ ἀπὸ τοῦ φωτὸς τὰ ἔργα αὐτοῦ τὰ πονηρά.

всѣко обличеное свѣть есть цитат из послан. фес. V. 13: вьсяко же являемоѥ свѣть юсть шатов.

πᾶν τὸ φανερούμενον φῶς ἐστιν.

ѣко слово оуказоуеть, ѣко неявленоѥ тмѣ соупотивоуеть — није добро преведено, јер „неявлене“ није противно тми, већ напротив јест тма, дакле: ко словоу оуказоующоу, ѣко неявленоѥ соупротивьма (или тьма соупротивьна).

ὡς δηλοῦντος τοῦ λόγου ὅτι τὸ μὴ φανερούμενον σκότος ἄντικρυς.

коюи бл҃ти, брате мои, свѣта шставлѣюши ло а тьме творишн; и овдје су прве двије ријечи опако преведене, боље било би овако: за коую виу или чьсо ради —

τίνος οὖν χάριν, ἀδελφέ μου, τὸ τοῦ φωτὸς ἀφεὶς ἔργον τὸ τοῦ σκότους ποιεῖς;

Преводилац није разумио значење фразе *τίνος χάριν.*

ни прѣмкьни, молю ти се — овдје је преводац *σύ γε* узео као некакав облик глагола *σιγάω* тако превео, мјесто да каже: не ты же.

μὴ σύ γε, παρακαλῶ —

еже ми вьжизаеть се вь срѣ срца — по мојему итању ово није добро преведено, ваљало је рећи: ѥ ми касаеть се (или прикасаеть се) самоѥ срѣды и самои срѣдѣ) срьдьца.

ὅπερ μου καὶ μέσης αὐτῆς ἅπτεται καρδίας.

сие зло имоуще не разоумѣють — безграпно тако болеще не ощоущають.

οὕτω κακῶς ἔχοντες ἀναισθητοῦσιν.

и грѣха не шкривають — боље било би: и расти не отькрывають.

καὶ οὐδὲ τὸ πάθος ἀποκαλύπτουσιν.

и вь ползѣ подобьно и сия сьматраѥ тѣхь ставлѣие — није добро преведено, већ овако тро би да буде: и кь пользѣ, яко пользьно вься атрыя, тѣхь настави (боље него ли наставляи).

καὶ πρὸς τὸ συμφέρον, ὡς συμφερόντως τὰ πάντα οἰκονομῶν, αὐτοὺς ὁδήγησον.

намь же быти, читај радије овако: намь же ити.

ἡμῖν δὲ ἰτέον.

пѣти по законоу по мл҃твѣ — ово није тачно, овако: пѣти по законоу (по оуказанию) слоу-

ψάλλειν τὴν κατὰ τύπον ἀκολουθίαν μετὰ τῆς εὐχῆς.

жьвоу сь молитвою; одески рукопис доноси овдје другојачији текст: **искон'чавьши се молитвѣ**.

да се оупрашаѥть и тои и виноу не имѣѥ блгноу — боље било би овако: **вьпрашаѥмь ꙗвѣ оубо и вины не имѣѥ благоглаголаны**.

или си ѥсть оудрьжанија ради не шьль на вечероу, неповиньнь ѥсть — није сасвим тачно, овако би требало: **обаче оудрьжанија ради не вьшьдын на вечерю, неповиньнь**.

да не хранить се сиѥ исправлениѥ, нь ѣко почитающоумоу годѣ — боље овако: **да не хранить се сиѥ правило, нь ѣко праздьноующоумоу годѣ**.

вина блгна.. аще ли бесловесна — боље било би: **вина оправьдана — аще ли неоправьдана**.

и семоу паче и помчноу (читај: **помоученоу**) **быти (и) изьгнаноу аще мощно**. Избор ријечи **поучено** за *κολαστέον* није управо згодан, боље било би **наказаноу**, и ако се мора рећи, да се *κολάζω* обично преводи ријечју **моучити**.

Преводилац није узео на ум разлике у зна[…] предлога *μετά* с разним падежима.

ἐρωτώμενος δηλαδὴ καὶ τὴν αἰτίαν οὐκ […] εὔλογον.

ὁ μέντοι δι' ἐγκράτειαν μὴ εἰσιὼν ἐν τῷ δει[…] ἀνένοχος.

οὐ τοῦτον φυλακτέον… τὸν κανόνα, ἀλλ' ὡ[…] ται τῷ ἑορτάζοντι βουλητὸν (οὕτω δὴ καὶ ποιεῖν).

ἡ πρόφασις εὔλογος — εἰ δὲ παράλογος.

καὶ κολαστέον αὐτὸ καὶ ἀποτρεπτέον εἰς δ[…] μιν πάντοτε.

На крају главе долазе у грчком оригиналу још ове ријечи, којих у пријеводу нема овдје: *Τ[…] μὲν οὖν ἐν ταῖς λιταῖς ἡμέραις τοῦ ἐνιαυτοῦ.* Завиримо ли у главу десету, наћи ћемо да почиње у сло[…]ском пријеводу овако: **Нынѣ оубо вь простые дни годища**. То и јест пријевод ријечи грчкога текста […] крају девете главе, само мј. **нынѣ оубо** ваљало је рећи **сиѥ оубо**.

ГЛАВА X.

Наставак текста у словенском пријеводу слиједи вјерно стопе грчкога оригинала. У глави де[…] долазе ипак неке незнатне разлике. Већ у натпису састављено је у једно, што у грчком тексту стоји на[…] У слов. пријеводу казује се: **о стыхь постѣхь великыхь**, т. ј. *περὶ τῶν ἁγίων νηστειῶν* (додатка *μεγ[…]* нема), **и ѡ малыхь ·в· ихь постѣхь стыхь апль и хва рождьства** (ово долази у грчком ниже на с[…] мјесту пред самим текстом, овако: *περὶ τῶν μικρῶν δύο τεσσαροκοστῶν τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τοῦ […] στοῦ γεννῶν*).

Текст почиње, како рекосмо, ријечима што у грчком стоје на крају девете главе, одмах затим […] стаља се овако:

а вь стыѥ посте не сико

прьвоѥ же всѣхь вь прьвыѥ великыѥ посте — преводилац волио је први и највећи пост изрећи множином, и ако је у грчком једнина. То ће бити према народному мишљењу и говору: велики пости.

ни трапезе печаловати ѣдениꙗ… о трапезѣ печаловати ѣдению — у пријеводу није уметнута конјункција **и, или** пред ријечју **ѣдениѥ**, док у грчком долази једанпут *ἢ βρώσεως*, други пут *καὶ βρώσεως*, дакле овако било би исправније: **ни о трапезѣ печаловати или ꙗдении… о трапезѣ печаловати и о ꙗдении**.

оукропь вода сь киминомь смѣшена — словенски преводилац саставио је *πόμα θερμὸν* у један израз **оукропь**, и ако је већ прије за *πόμα* употребио

ἐν δέ τοι ταῖς τῶν ἁγίων νηστειῶν οὐχ ο[…] καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἐν τῇ πρώτῃ καὶ μεγ[…]

μήτε τραπέζης φροντιστέον ἢ βρώσεως… τραπέζης ἐπιμελητέον καὶ βρώσεως.

τὸ δὲ πόμα θερμὸν ὕδωρ κυμίνῳ συγκρ[…]

гни; ријеч је добро позната, чешки úкгор, словен. ор и т. д.

а вь петкь ѣсти вамь кашоу и вина по чаши овдје је у пријеводу једном ријечју **каша** све ка-ло (т. е. *ἐδέσματα ἐλαίου ἀμέτοχα*, што се мало ље изриче овако: **ѣденны безь масла**) а-за-вино ори се у краће.

ἐν ταύτῃ δὲ ἑψητά τινα βρωτέον ὑμῖν ἐδέσματα ὕδο ἐλαίου ἀμέτοχα, οἰνόν τε ποτέον κρείττονα μετὰ τοῦ μείζονος ἑξαγίου διδόμενον…

Послије ријечи **великаго мч҃ка Ѳеѡ҃ра** (*τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου*) изостављене су четри врсте грчког текста у слов. пријеводу, које садрже још неке потанкости о празнику св. Теодора, те мах слиједи:

прьва же оубо сиꙗ ст҃а нел҃ѣ ст҃ыхь великихь сть сико вамь да прѣбываѥть — даље се све клапа с грчким текстом, али послије **·в· ѣдени ва-нѣ сь масломь** додаје се **и октаподи давати же**, га нема у грчком тексту; октапод је исто што хо-тница, о којој се ниже говори.

ἡ μὲν δὴ πρώτη ἑβδομὰς τῆς ἁγίας μεγάλης τεσσαροκοστῆς οὕτως ὑμῖν ἀννέσθω.
…δύο.. ἐδέσματα μετέχοντα καὶ ἐλαίου.

то же да бываѥть вамь — истругана два и реда сл. текста могу се попунити према грчкому сту овако: **вь срѣдоу срѣдопостиꙗ и вь четврь-кь великаго правила.**

τὸ δ᾽ αὐτὸ γινέσθω κἂν τῇ τετράδι τῆς μεσονηστίμου καὶ τῇ πέμπτῃ τοῦ μεγάλου κανόνος.

а вь дроуге дн҃и ние.. тькмо сочиво квашено ѣщие ѡвоща по малоу — ово није све према грчму тексту, већ се понавља што је прије било каво ријечима *ὄσπρια διάβροχα.*

τὰς τοίνυν ἄλλας ἡμέρας.. ἢ μόνων κυάμων ἑφθῶν καί τινων μικρῶν ὀπωρῶν.

аще ли сихь ѥдинь слоучить се праздникь ьныѥ главы пр҃ѣтчевы ѡбрѣтениѥ или ст҃ыхь м҃ ннкь (развѣ прьвые нел҃е все и пакы развѣ ср҃ѣ пе҃.) боуди вамь раздрѣшено хоботьнице и ·в· рени сь масломь а вино сь великимь храсоволемь овдје су ријечи, што сам их заградио, додане и их нема у грч. тексту; исто је тако уметнуто **хо-тьнице**; мј. **в҃ варени** било би тачније рећи **·в· ꙗ-ннн.**

ἂν δὲ τούτων μιᾷ τύχοι τὴν μνήμην συνδραμεῖν τῆς εὑρέσεως τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου ἢ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα, καταλυτέον καὶ δύο ἐδέσμασιν ἐλαίου μετόχοις ἑστιατέον καὶ οἶνον μεταληπτέον τῷ μείζονι μετρουμένου ἑξαγίῳ.

Сада долази у грчком тексту о рибама посебна установа са својим натписом, свега десетак врста, тога у слов. пријеводу нема, већ је сасвим опћенито казано: **рыбь же николиже ꙗмы.** Словен. текст слије ове опћените опаске одмах наставља оним, што у грчком носи натпис *περὶ τοῦ εὐαγγελισμοῦ καὶ ἑορτῆς* (т. ј. **о благовѣщении и о праздьницѣ**). Овога натписа нема у хиланд. типику, већ одмах нављa сам текст овако:

на празникь же бл҃говѣщениꙗ стание (стоꙗ-же) свѣтьло и празновати вь мощь — види се да пријевод није добар, овако би се имало било превести: **праздьникоу же благовѣщениꙗ наставьшоу свѣтьло праздьновати вь мощь.**

Τῆς ἑορτῆς δὲ τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἐνστάσης λαμπρῶς ἑορταστέον εἰς δύναμιν.

и рыбы вамь вькоушати нь развѣ (једна је ријеч истругана) **ср҃ѣ и пе҃.** — и овдје се оба текста ударају, ријечи *οἴκοθεν ὠψωνισμένων* нема у оду, а у грчком тексту нема оног додатка о ла.

καὶ ἰχθύων μεταληπτέον οἴκοθεν ὠψωνισμένων.

деничком типику ове ријечи: **въ томь же и дадите на вратѣхъ, повелѣваю, єлико же можемь и наша
ка възмагаєть**, ово је ближе грчким ријечима: *ἐν ᾗ καὶ διάδοσιν ἐν τῷ πυλῶνι γίνεσθαι ἐντελλόμεθα,
ὅσον ἄρα δυνάμεθα καὶ ἡ χεὶρ ὑμῶν εὐποροίη*, него ли текст хиландарски: **въ томь же да оуводими
(доу)ть на трапезоу колико мощьно и паче на врата подадите въ хлѣбѣ и винѣ колико боудеть
тие.** Чини ми се, да је и ово одступање од грчког текста хотимице изведено, и то ће бити промјена Савина.

ГЛАВА XII.

Глава дванаеста израђена је готово ријеч по ријеч према грчкому тексту, ипак није све тачно и
но. Натписи добро се слажу: **о свободноу быти манастыроу**, *περὶ τοῦ ἐλευθέραν εἶναι τὴν μονὴν καὶ
τοδέσποτον.*

**Ѿ всѣхъ тоу вл҃къ и Ѿ прωта и Ѿ иныхъ ма-
стырь и Ѿ особныхъ вл҃къ.**

У грчком каже се овако: *ἀπὸ πάντων, αὐτοδέσποτόν τε καὶ ἰδιοδέσποτον*

**и ни подь кими же да есть правдами ни цр҃-
ими ни цр̃ковными ни нѣкыь ницѣмре** — овђе
сљедња грчка ријеч *προσωπικοῖς* није преведена
личьными), већ је описана опћенитим изразом
ѣкыь ницѣмре.

καὶ μηδὲ τισιν ὑποκειμένην δικαίοις, βασιλικοῖς τυχὸν ἢ ἐκκλησιαστικοῖς ἢ προσωπικοῖς.

У студ. типику скраћено је то овако: **одь вьсѣхъ
владоущихъ, ни подъ кимь же да боудеть** —

Богородица зове се и овдје **наставницєю** у хиланд. типику, у студеничком **благодѣтелницєю** према
кому тексту *Εὐεργέτιδος* — али ниже доље наћи ћемо и у хиланд. тексту један пут **гжи нш҃ѣ благо-
тельници** (*δεσποίνῃ ὑμῶν τῇ εὐεργέτιδι*). На ту нетачност свратио је пажњу већ проф. Дмитријевски, но
же бити овдје није се мислило толико на називање цариградског богородичног манастира, колико на оп-
ити епитет **благодѣтельница.**

**прѣблаженаго и ст҃го ωц҃а нш҃его м҃лтвою игоу-
моующаго къ немь** — из грчкога се текста разабире
је пред **игоменоующаго** изостављена ријеч **и**; у сту-
нич. тексту уметнуто је пред **м҃лтвою: и хтитора;**
о тако долази на своjем мјесту **и.**

τῆς τοῦ παμμάκαρος καὶ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν εὐχῆς καὶ τοῦ καθηγουμενεύοντος ἐν αὐτῇ.

**въ нихъже свободьно и всѣкою властию непо-
бощено имамь привезоуєть се тврьдѣє, непоко-
бимоу свободоу и всѣкоюдѣ непогибаемоу и не-
вѣньноу да имате** — ни овдје није пријевод тачан,
ало је казати овако: **имиже** (sc. **хроусовоули**) **сво-
дьноє и вьсѣкои власти непорабощеноє** (sc. **ста-
е или сьстоıаниє**) **привезоуєть се тврьдѣє**, итд.
студеничком типику уметнуто је овдје нешто, што
стаје према особитому значају студеничког манас-
ира, чега у хиландарском и у евергетидском ти-
ку нема.

οἷς τὸ ἐλεύθερον καὶ πάσῃ ἐξουσίᾳ ἀκαταδούλωτον ὑμῖν ἐμπεδοῦται στερρότερον, ἀπερικλόνητον τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ ὅλον ἀπαρασάλευτόν τε καὶ ἀπαράτρεπτον ἕξετε.

У тексту пријевода као да се под **имамь**, што не пристаје у смисао, крије гријешка, коју учини преписивач, написав **имамь** мјесто **и вамь.** То би био један од више доказа, да је хиландарски типик — стара копија.

Ријечи *κἂν βασιλεὺς ἢ κἂν πατριάρχης* нијесу у словенском тексту преведене, или да правије ре-
но, ако су и биле преведене, избацио их Сава, те одмах долази *κἂν ἄλλος τις τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἢ
γκλητικῶν*: **или кто Ѿ цр҃ковьникь и Ѿ людьскихъ**, ни ријечи *ἢ ὁ οἰκονομῶν*, што долази послије *καὶ
τὸς ταύτης παρεστώς* (**или самь игоумень**), нема у слов. пријеводу.

и боу҃ м҃три гжи нш҃ѣ бл҃годѣтельници — како
оемо, ово је тачан пријевод, али за хиландарску
ородицу не пристаје; њу су обично звали „**на-
вьница**“.

καὶ τῇ θεομήτορι καὶ δεσποίνῃ ἡμῶν τῇ Εὐεργέτιδι.

Даље наставља свaки текст своје причање. Грчки текст говори о томе, како је ктитор евергетид- настира испрва имао на уму да установи, нека би била по два игумена, један *ἔγκλειστος* (у клаузури) *νετος* (на двору); послије смрти првога замјењивао би га други (онај на двору). Али ктитор се пре- о те мјесто двојице одредио једнога игумана. Овај не смије ван у неким случајевима да изађе из ра, на пр. кад га позову цар или патријарах или кад би навалила на манастир непријатељска сила еко воље изагнала. Тада истом долази ријеч о постављању игумана. Узима се, да је сам ктитор себи првога замјеника. Послије ктиторове смрти тај ће у збору и договору с неким најстаријим и нијим монасима — изабрати иконома. Описује се чин избрања. Тај иконом сматра се подједно ре- насљедником игумана, било да га је овај пред смрт сам увео у ту част, било да је умро прије тога. е случај опет описује чин постављања.

Хиландарски типик говори о постављању игумана другојачије. Сава — а то је његов рад и успјех о царској милости, што је стекао хиландарски манастир: он се као ктитор бјеше увјерио, колико мора истрошити блага, док ће игуман да пође у Цариград да добије царску потврду, док ће се опет вратити. израдио код „благовјерних царева“ (Исака и Алексија?), да игумани не требају долазити у Цариград тврде; он је у то име добио и донио у манастир царски „стап“ (штап). Сада се описује избор игу- тај случај, да је први (пређашњи) умро или се одрекао. О назначивању нема овдје говора, већ се иконом, еклисијарах и 10—12 настаријих монаха бирају из своје средине игумана. И кад је иза- иједи обред. За тај обред употребљене су у хиландарском типику ријечи, што долазе и у грчком гдје се ради о хиротонији игумана, који је дојако био иконом. Ту се чита ово:

305ª (за 20б): **и симь ѡбразомь поставлꙗти оуꙋмена. вьлѣз'шимь вамь всѣ вь црковь и іе сін типикь и положьше на стои трапезѣ прислонити кь стои трапезѣ, и повелеть ющоу вьнити вь ѡл'тарь с ѡбычнымь тр- сь тропарми. тро. помлоуи ны ги помлоуи сла. ги ги призри сь нбсь и виждь. и н. нин в ѡ. єдиночєды и ꙗдиносоущїи ѡцоу . та ги помлоуи ·л·, и поклонив'шоумоу се землꙗ прѣ стою трапезою, и вьзьм'шоумоу ѣ сін типикь и жьзль глющінмь всѣмь до- и достоиноу соущоу стати на достоинѣмь игоуменьско. и ставшоу ꙗмоу боудеть цѣ- всею братиꙗю. и ѿ толѣ бытн ꙗмоу ваше- умєноу бпь поставлꙗноу и прстыꙗ гже и іє наставницє посп'ѣшьствоующоу ꙗмоу** (крај

У грчком тексту долазе ове ријечи готово јед- наке (Дмитр. стр. 633): *τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ τοῦτο δὴ τὸ τυπικὸν ἐπιτιθέντες, προσερείσαντες τε καὶ τὴν βακτηρίαν αὐτῇ, προτρέποιτε τὸν προκριθέντα εἰσελθόντα τὸ ἅγιον βῆμα, μετὰ τὸ ὀφειλόμενον τὸ τρισάγιον καὶ τὰ τροπάρια ταῦτα· ἐλέησον ἡμᾶς κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς. Κύριε κύριε ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἴδε καὶ ἐπίσκεψαι. Δόξα καὶ νῦν. Μονογενὲς, ὁμοούσιε τῷ πατρί σου καὶ τῷ πνεύματι, καὶ τὰ τριάκοντα κύριε ἐλέησον, ποιήσαντά τε βαθείας γονυκλισίας τρεῖς ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης, λαμβάνειν ἐκεῖθεν τὸ τυπικὸν καὶ τὴν βακτηρίαν, ἐπιφωνούντων πάντων τὸ ἄξιος, καὶ ἐξιόντα ἵστασθαι εἰς τὸν ἁρμόδιον τόπον, καὶ ὑπὸ πάντων ἀσπάζεσθαι καὶ τὸ ἑξῆς εἶναι ὑμῶν ἡγούμενον θεοχειροτόνητον.*

ГЛАВА XIV.

Не може се порећи, да је хиландарски типик у дијеловима, што говоре о избору, јаснији од из- „пролога“ евергетидскога. Послије постављања игумена долази у глави четрнаестој на ред иконом о постављање, ова глава носи натпис: **како подобаѥть иконома поставлꙗти.** Тому је с нешто дру- м тенденцијом посвећена и у грчком тексту глава 14-а, која говори управо о случају, када се има оном скинути а други поставити на његово мјесто. Словенски је текст ове главе састављен из ди- 3-е и 14-е главе грчкога оригинала.

У словенском тексту отпочиње 14-а глава овако: **како же и пакы иконома хотєщє поставити оумєнє и всєи братїи избрати по добродѣтєли вашеи подобна и вь иконом'ство поставити. да же се ѡбразомь сицє.** Овому одговарају ове ријечи грчкога текста: *εἶτ' αὖθις αὐτόν τε καὶ ὑμᾶς των ἐκλέγεσθαι κατ' ἀρετὴν ὑμῶν διαφέροντα καὶ εἰς οἰκονόμον ἀποκαθιστᾶν* (Дмитр. 633, у 13-ој . овому може се додати што је већ напријед било: *προχειριζέτω δὲ τρόπον τοιόνδε.*

настырьскоую нѣкоую таиноу проповѣдающа или о вь оуставѣ раздроушающа всѣкоюдѣ и свои ставлѣюща хотѣниа или пльтьскихь нѣкихь стра- ен шбьѣвлено сьмѣшаюема. Овај пријевод није сва- је тачан, ни у тачности згодан; као на пр. **и кь оумєноу православныхь повелѣнии отрицающа се,** дје није требало преводити предлога *πρὸς*, пошто ш глагол **отрицающа се** иште генитив, дакле доста било рећи: **отрицающа се повелѣнии игоумена ли игоуменовѣхь**); придјев *εὔλογος* бјеше у глави ветој два пута преведен ријечју **благословень**, што исто тако незгодно, као овдје **православьнь**.

γοντα εἴτε τὰ τῆς μονῆς ὑποτιθέντα τινὶ καὶ κατα-προδιδοῦντα, εἴτε τι τῶν τοῦ τυπικοῦ διαταγμάτων παραθραύοντα ὅλως καὶ τοῖς ἑαυτοῦ στοιχοῦντα θε-λήμασιν ἢ καὶ σωματικοῖς τισι πάθεσι προφανῶς συμφυρόμενον... (Дмитр. 634, у гл. 14-ој).

Наставак није више једнак. У хиланд. типику казује се, кад би био такав игуман или иконом, да има скинути и други бољи на његово мјесто поставити. То има и у грчком тексту, али другим ријечима.

то любо игоумень есть или икономь, вы же нно свещаите и вь едино и(з)волите на лоуч(ш)аго. тогда и шного неподобьнаго прѣставите ѿ прѣд- ательства вашего, а вамь избраньнаго вьведѣте. его да шставите, да паки покорить се.

У грчком се тексту каже: ако се нађе такав *πρὸς κυβέρνησιν ψυχῶν ἀνεπιτήδειος* а има други бољи, да се постави тај: *αὐτὸς ἐκείνου πάντως προτιμηθήσεται καὶ τὴν οἰκονομίαν προβήσεται ἢ καὶ ἡγουμενείαν, οὗτος δὲ μεταστήσεται καὶ πάλιν ὑποταγήσεται* (ibid.).

У грчком се тексту иза тога црта нова ситуација: кад би иконом био недостојан, а игумана не би ло — бира се најприје игуман а тада уз његову помоћ нови иконом. Словенски текст не говори о тој гућности ништа, већ каже само што бива с игуманом, који се или одрекао или морао одустати. Ту има ет нека паралела међу словенским и грчким текстом:

и аще игоуменоу слоучить се излѣсти лико оѥю волею или бо сихь ради нѣконхь вещи, то почитаѥть се вь манастыри ѣко и прьвы брать игоуменѣ стани же и сѣдалищи, вь црькви же а трапезѣ и вь прочихь сьхожденихь, ѣдени же пити и вь всемь жити обьщеживоущимь.

καὶ τὸν ἀπόβλητον, εἰ βούλοιτο, καθῆσθαι μὲν εἰς κελλίον τῆς μονῆς, δευτέρας δὲ ἀξιοῦσθαι στάσεως τε καὶ ἕδρας τῷ ἡγουμένῳ ἔν τε τῇ τραπέζῃ καὶ ταῖς λοιπαῖς συνελεύσεσι, βρώσει τε καὶ πόσει καὶ λοιπῇ πάσῃ διαίτῃ τοῦ κοινοβίου ἀρκούμενον (Дмитр. 635, глава 14[a]).

Још се у словенској редакцији говори о том, има ли права игуман или иконом на имовну осопштину.

ГЛАВА XV.

У неким грчким типицима (гледај код Дмитријевскога на стр. 727) слиједи иза главе о постављању онома посебна глава о еклисијарху. У евергетидском „прологу“ нема тога, али хиландарски типик, а исто о студенички, посветио је еклисијарху („**клисиѣрхь**“ зове га типик) главу 15-у. Она се не подудара у единостима с грчким текстом у Дмитријевскога. Не умијем казати, одакле је хиландарски типик узео своју петнаесту главу, али готово нема сумње, да је и то израђено или по неком грчком тексту или ема обичају манастирскому по аналогији избора иконома. И збиља на ту се аналогију указује и у тексту: **свыше писаномоу бл҃вению ѣко иконома и того тѣмже шбразомь да свршаѥть, тькьмо прѣвращаѥ име клисиархово.** У самом обреду, који се донекле поклапа с оним код постављања иконома, вриједно истакнути, да се напријед употребљује ријеч **типикь** (**вьзьм'ше сїи типикь** 305[a] за 20[в]), а овдје се тај и предмет зове **оуставь црькокны** — ово би могло бити одатле, што је друго лице (можда сам Сава) тнуо овај додатак о еклисијарху. Паралелизам у ствари види се одатле,

код иконома:

т҃рсто всѣми бывающаго да творить ·г· ме- ниа прѣдь пр҃стою вл҃чцею нашею г҃жею бц҃ею и в'ницею и сь страхомь говѣино да цѣликаѥть, ...ы' же да поклонит' се игоуменоу ... а игоу- ь ч҃тнымь кр҃томь знаменаѥ говѣино да гл҃ѥть...

код еклисијарха:

и да чинеть трьс҃то и по бывьшоу трьс҃томоу вьзимаѥть нареченыи клисиархь оуставь и ключе ѣко и ѿ саме прѣс҃тыѥ вл҃чице наше бц҃е и прихо- дить кь игоуменоу и бл҃гвлѣѥть его игоумень...

По обичају Савину долазе и ту цитити из св. писма. Један је из псалма CXI. ст. 1; дру
псалма II. 11:

блажень моужь коиеи се Г҃а и вь заповѣдехь иго вьсьхоцеть зѣло

работаите Г҃ви сь страхомь и радоуите се емоу сь трепетомь.

Блаженъ мѫжь боіаи сѧ Г҃ѣ, въ заповѣ его въсхоштетъ зѣло. (синај. пс.)

работаите Г҃ви съ страхомъ и радоуи емоу съ трепетомъ (id.).

Како на еклисијарха спада дужност надзирати ред црквене службе, то се особито налаже да на помињање упокојене браће.

ГЛАВА XVI.

Глава шеснаеста носи у слов. тексту натпис: **О пооучени к братии на игоумена чьсть и** Овај натпис подсјећа довољно близу на грчке ријечи што и ондје стоје пред шеснаестом главом: *Παρα πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς περὶ τῆς πρὸς τὸν προεστῶτα τιμῆς* (*καὶ εὐλαβείας καὶ εὐπειθείας*). Али сам текст шесн главе у словенској редакцији налази се у евергетидском типику већ у четрнаестој глави, одмах иза ријечи што говораху о скинутом игуману.

Нь молю се, чеда моя ѡ Г҃дѣ вьзлюбленаы, молю се, паче же и заповѣдаю и свѣдѣтеле словоу призываю, ѣко дѣлоу сьблюдьникы и послоушьникы кь игоуменомь и кь икономомь дрьзновениѥ же и почтениѥ ѿ вась бываю、кь вамь бо и паки слово, еже ѡ семь соудите се, да ѿстоупаѥть ѿ вась зависть, да ѿстоупить соуѥтьна любы и дарь несловесьны, соудь же праведьны сьблюдениѥ испытьно и мѣрила правьды истины испытанию да разоумѣѥть се, ѣко самомоу призирающоу всѣвидещаго ѡкоу, ср҃ца же и оутробы испытающоумоу, сицѣ же ѿ вась сь соудь же испытанию да бываѥть.

Ἀλλὰ παρακαλῶ, τέκνα μου ἐν κυρίῳ ποθο παρακαλῶ, μᾶλλον δὲ καὶ ἐντέλλομαι καὶ μάρτυρ λόγου τὸν θεὸν ἐπικέκλημαι ὡς καὶ τοῦ πράγ ἔφορον, τῆς τῶν προεστώτων ἢ καὶ τῶν οἰκονόμ κιμασίας τε καὶ προκρίσεως παρ' ὑμῶν γινομένης, ὑμᾶς γάρ μου καὶ πάλιν ὁ λόγος, οἵτινες ἂν εἰς κριθείητε, ἀπέστω ἔρις, ἀπέστω φθόνος, ἀπέστω ματαία προσπάθεια καὶ χάρις ἀλόγιστος, κρίσις ὀρθὴ καὶ στοιχασμὸς ἀκριβὴς καὶ στάθμη δικαιο καὶ ἀληθείας ἀκρίβεια συνιέτωσαν καὶ ὡς αὐτοῦ ρῶντος τοῦ τὰ πάντα βλέποντος ὀφθαλμοῦ, κα τε καὶ νεφροὺς ἐξετάζοντας οὕτω παρ' ὑμῶν ἡ κ τε καὶ δοκιμασία γινέσθω (Дмитр. 635, у глави 1

Овај словенки текст не одговара натпису, или да правије кажемо, натпис даје нам право очек нешто друго. Ова опомена тиче се случаја, кад би се имао бирати игуман, да буду браћа сложна, да се не пре међу собом, да рјешавају праведно и разумно. Оваква опомена зацијело добро пристаје у положај грчкога те али не пристаје у наш, гдје је већ био говор о избору и иконома и еклисијарха. Али словенски текс овдје не даје добра пријевода: мј. множине **и свѣдѣтеле словоу призываю** ваљало је превести **и свѣ телы словоу кога призываю**, надовезати на то **ѣко дѣлоу сьблюдьника** — ријечи **и послоушьникы** поврде у грчком тексту, не знам како је преводилац схватио, као *ἀκροατής* или као *μάρτυρ*, очек бисмо свакако **и послоушьника** (ако се протеже на **кога**); *δοκιμασία* не ваља превести **дрьзновениѥ**, **искоушениѥ** или **испытаниѥ** и *πρόκρισις* није овдје **почьтениѥ** већ прије **избраниѥ**, **изволениѥ**, да **игоуменомь или же икономомь искоушению** (**испытанию**) **и избранию оть вась бываѥмоу**; **еже о соудите сѧ** исто тако није добро, ваљало је рећи **иже на се соудите се** (или **соудь приимете**). И даље текст разумљив, ван да се каже овако: **соудь же праведьныи и сьблюдениѥ** (боље било би **наблюде испытьно и мѣрило правьды и истины испытаниѥ да сьнидоуть сѧ** (ја читам *συνίτωσαν* мј. *συνιέτω* — **си соудь же испытанию** ваља исправити: **си соудь же и испытаниѥ.**

И наставак није погођен: **аще ли что вь вашемь чловѣчьствѣ не могоуще расоудити сами сьгрѣшениѥ вь себѣ, притьцѣмь кь иномоу могоущоумоу намь расоудити злыѥ ѡбычаѥ, твореще пагоубоу доуши**: ове ријечи кажу, да ако по човјечјој слабости сами собом не би се могли одрећи с гријеха (неслоге и т. д.), нека се утеку к некому трећему. Али о неком трећем, који би имао између пресуђивати, нема овдје говора. Грчки текст каже ово: ако би по човјечјој слабости погрешну пресуд пили (т. ј. учинили неваљали избор), нека узму на ум, куда то води и нека прорачунају, какове би о настале штете.

ихъ же слово аще праведьно праведни и не- **оупьнь соудь его дѣюемь есть вами, дооумѣю** **Ѿвѣть аще створивьше и осоужденны Ѿвѣ-** **можемь** — и ово је скроз криво преведено, *λόγον* *ἀιτεσϑαι* значи „рачун тражити“, ваљало је дакле сти: **ихъ же разлогь аще праведьно праведьныи** **ѹкрочьныи соудии вьзищеть оть вась, не дооу-** **се, кого отьвѣтьника сьтворивьше осоужденны** **кжати бисте могли.**

ὧν τὸν λόγον εἰ δικαίως ὁ δίκαιος καὶ ἀπαραλόγιστος δικαστὴς εἰσπραττόμενος ἔσται ἀφ᾽ ὑμῶν, οὐκ οἶμαι τίνα ἂν τὸν ἀπόλογον ποιησάμενοι τὴν κατάκρισιν ἐκφυγεῖν δυνήσαισϑε. (Дмитр. 636, гл. 14).

Преводилац оставио је за *λόγος* обично значење **слово**, а *δικαστής* није превео **соудии**, већ **соудь**, напокон *ἀπόλογος* није схватио овдје као личну ознаку.

шви же, ш горе, зломоу и погыбѣльномоу прѣ- **соуда зλаго избрасте, нь толикь приносите** **ь нь тькмо ономоу нь и сами себѣ и сь вами** **ими, ѣко шномоу же самомоу семоу и самѣмь** **погибѣль и сь инѣми оуказавше.** И ово тре- је другачије превести: **иже вы, о горе, зьлымь** **ыбѣльнымь соудомь (избьраниемь) недостои-** **избьрасте и толикь принесосте врѣдь не тькьмо** **ѹ, но и самѣмь же себѣ и сь вами вьсѣмь** **мь, ѣко ономоу же самомоу и вамь погыбѣль** **ѣми оукαзавьше** (боље **навeдьше**).

οἵ γε, φεῦ, κακῷ καὶ ὀλεϑρίῳ προκρίματι τὸν ἀνάξιον προκεκρίκατε, καὶ τοσαύτην ἐνήκατε τὴν βλάβην οὐ μόνον ἐκείνῳ, ἀλλὰ δὴ καὶ σφίσιν αὐτοῖς καὶ τοῖς σὺν ὑμῖν πᾶσι λοιποῖς, ὡς αὐτῷ τε τούτῳ καὶ ἑαυτοῖς τὴν ἀπώλειαν μετὰ τῶν ἄλλων προυξενηκότες. (Дмитр. 636, гл. 14).

У ријечи **шви же** може се тражити **о вы же** или **вы же** или **а вы же**. Како је преводилац без главе радио, показују ријечи **зломоу и погыбѣльномоу прѣжде соуда**: придјеви *κακῷ καὶ ὀλεϑρίῳ* изражени су дативом, а *προκρίματι* схваћено је као као да стоји у тексту *πρὸ κρίματος*!

Наставак овога доста се добро разумије у пријеводу, само ћу свратити пажњу на облике **гредоу вась, паче же сьблюдаю вашоу сходещоую волю** — то су на српску дотјерани бугарски облици партиципни: **граджѫ** мј. **грады**, **съблюдаѭ** мј. **съблюдаѩ**, имало би се дакле читати: **греде** (или **греды**) **же сь, паче же сьблюдаю вашоу сьходещоую волю и единь свѣть** (*ἑπόμενος δὲ μᾶλλον ἕψεται τῇ συν- ὑμῶν γνώμῃ καὶ ὁμοβούλῳ*).

Крај главе шеснаесте опет се не поклапа с текстом грчким, који је под крај главе четрнаесте, т. ј. за ријечима управо наведеним. У грчком се тексту каже: ако не будете сложни међу собом, већ се пате на разна мишљења, он (т. ј. игуман) не ће о вама рачуна водити, већ поставити кога усхтије. андарски типик говори нешто са свим друго: ако ви (монаси) не ћете да послушате мојега (Савина) а, изаберите си другога „наставника“, који ће угађати вама и вама се покоравати, а не ви њему. Глава ује опћенитом опоменом против „супротивословника“. Ово десетак врста изгледа као лични додатак Савин.

ГЛАВА XVII.

Глава седамнаеста носи натпис „**о пооучени игоумeноу кь брати и о исповѣдании**“ — тако се чита и у грчком тексту као натпис петнаесте главе: *περὶ τοῦ τῷ προεστῶτι τοὺς ἀδελφοὺς ἐξαγορεύειν.* текст, што одговара нашему хиландарскому те долази под овим натписом, чини ондје петнаесту главу четка до краја. Пријевод је словенски у главноме тачан, колико се може говорити о тачности код диоца, којему смо већ открили много слабих страна у познавању грчкога језика. Истакнућемо неке није погрешке.

поспѣшите се ш дш҃ахь вашихь емоу же нало- похожденны вьсѣ — није добро преведено, нити *ατιϑέναι* овдје **наложити** већ **изложити** или **ти**, нити је *κινήματα*, гдје се о души говори, **кденны**, већ **движенны**, дакле овако: **поспѣшите** раво требало би рећи **ѣко поспѣшите се**) **доушь хь емоу изложити (ськазати) дьвиженны вьсıа.** **да швоудоу же вьнимаıе вашоу любовь вь себѣ мь вам есть и наложениıе вьшбражлıеть** — није згодно преведено; ако већ допустимо, да је могло бити преведено ријечју **любовь**, али

σπεύδειν τὰ τῶν ψυχῶν αὐτῷ ἀνατιϑέναι κινήματα πάντα.

ἵνα ἐντεῦϑεν αὐτίκα τὴν πρὸς αὐτὸν σχέσιν τε ὑμῶν καὶ διάϑεσιν ὁποία χαρακτηρίζοιτο.

διάϑεσις није никако **наложенние**, прије могло би се рећи **расположенние**, дакле: **да оть овоудоу** (или **оть тоудоу**) **акиие же вашоу любовь кь себѣ и расположенние вьображаеть.**

помышленииа же не ихь же си исповѣдаль прѣжде, рѣсьмы, нь елико вь дн҃и и вь часе стоужающеие вамь — ни ово није добро преведено, боље било би и разумљивије овако: **помышлениия же не ихь же ѥсте исповѣдали прѣдьшьствовавьшимь** (или **прѣждьнимь**), **глаголю, нь ꙗже ѥлико вь дьни и вь часы сьтоужають вамь** (или партиципално: **нь ѥлико вь дьни и вь часы сьтоужающаꙗ вамь**).

λογισμοὺς δὲ οὐ τοὺς προεξαγορευϑέντας προλαβοῦσι, φαμὲν, ἀλλὰ τοὺς ὁσημέραι καὶ ὥρα ρενοχλοῦντας ὑμᾶς.

ни бо есть ни есть чловѣкомь соущимь вамь и не помысливьше нѣщо лоукаво николиже и неѿложенние доброу боудѣте дающе — ово опет није складно преведено, већ овако било би сноснитје: **ни бо ѥсь льзѣ, ни ѥсть вамь чловѣкомь соущемь и не помышлꙗти нѣчьто лоукаво николиже, и не боудѣте отьложенние доброу дающе** (тачније: **отьложению доброу дающе**).

οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἀνϑρώπους ὄντας μὴ καὶ λογίζεσϑαί τι πονηρὸν ποτὲ, καὶ μὴ ἀν τὸ καλόν ἦτε διδόντες.

по — дьнѣмь томь пастыри (од. рук. **подь шнѣмь томь пастирѣ**, студ. **по ѥдинѣмь томь пастыри**) — за цијело било би боље: **подь ѥдинѣмь и тѣмьжде пастыремь**, али преводилац чини се да је написао: **по ѥдьнѣмь томь пастыри.**

ὑφ' ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ποιμένι.

дроугь дроуга имѣите се и вь едино сьоудите се тѣло под единою главою, по божьствьномь Павлѣ, начело кованиꙗ доухоу — ово је парафраза ријечи ап. Павла к Ефесцима II. 20—22, гдје последње ријечи у шишат. тексту овако гласе: **ѡ ниемьже вьсако зданние сьставлꙗеть се, растеть вь црькովь светоую ѡ господи, ѡ ниемьже и вы сьзидаѥте се вь жилище божиѥ доухомь** (ср. још IV. 16) — одатле се види, да би мјесто несрећног пријевода **начело кованиꙗ** разумљивије било, да је преводилац рекао **сьздаииемь доуха**. Глагол **сьоудити** није зло изведен мј. шишатовачког **„членьми сьставлꙗемо“**. (Ефес. IV. 16).

ἀλλήλων τε περιέχοισϑε καὶ εἰς ἓν συναρ γεῖσϑε σῶμα ὑπὸ μιᾷ κεφαλῇ κατὰ τὸν ϑεῖον ἀπ λον τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ τοῦ πνεύματος.

И овдје је преводилац доказао незнање гр језика, он је једну ријеч *ἀρχιτεκτονία* раста двије *ἀρχὴ* (**начело**) и *τεκτονία* (*τεκτονεία*), ко значи **кованиѥ** (т. ј. дунђерлук).

аще ли боуде кто непрѣклоньнь, неприклоньнь же и непристаѥмь — овдје један адјектив није ни преведен, можда у грчком извору није било ријечи *ἀμείλικτος* (од прилике **неоублажимь**), а **непристаѥмь** није згодна ријеч за *ἀνένδοτος*, ваљало је превести **неоустоупьнь** или **непристоупьнь.**

εἰ δέ τις ὢν ἀκαμπὴς καὶ ἀμείλικτος, ἀτε τε καὶ ἀνένδοτος.

или кь ѡбьщемоу ѿцоу ѣкоже сьвыше писахомь.

овиx ријечи нема у грчком тексту те је главе седме истакнуто, да хиландарски тип мапа говори о *оцу*.

и ономоу помышлениꙗ налагати постираѥть — и то је незграпан пријевод, *προσανατιϑέναι* било би најтачније **привьзлагати** (ср. посл. к Галаћан. II. 6), боље **излагати**, а *διατείνεσϑαι* било би најтачније **растезаѥть се**, боље **стараѥть се** или **напрезаѥть се**. Могло би се мислити, да у **постираѥть** ваља тражити **постараѥть (се)**! Али и студ. текст пише **простираѥть.**

κἀκείνῳ τοὺς λογισμοὺς προσανατιϑέναι νοιτο.

тогда ωтьганѣѥмь — барем **тогда же**, или і боље **акиѥ отьг.**

παρευϑὺ διωκόμενος.

ω бжи вьсѣвидещи ωчи зьлѣ и зѣло напастьно кщаль есть — у свим текстовима (т. ј. овдје, у еском и у студеничком) изостављене су ријечи, на е се послије усклика онај глагол **свѣщаль есть** отеже, те се овако, како је сада, наш текст и не умије, ваљало је превести овако: **нь ꙗко отьтоу-,дше се тѣхь, ныь же зьлѣ, ω-очи, зьлѣ и зѣло пастьно** (боље било би **бѣдьствьно**) **сьвѣщаль ть.**

ἀλλ' ὡς ἑαυτὸν ἀλλοτριῶν οἷς ἄρα κακῶς, ὦ ϑεοῦ πάντα βλέποντες ὀφϑαλμοὶ, κακῶς καὶ λίαν ἐπικινδύνως βεβούλευτο.

Мјесто **отьтоужддѥ се** могло би се у пријеводу казати **тоуждь се творе**. Глагол *βεβούλευτο* с дативом *οἷς* тумачим: којима је савјете (зле) давао.

ꙗко и Ѿтрьгноутиꙗ и развѣщаниѣ и вьсѣкого ого несьставиꙗ и сьмоущениꙗ и врѣдоу повиньнь овдје је вриједно свратити пажњу на пријевод **вѣщаниѥ** за *διάστασις* и на **несьставиѥ** за *ἀκαταστασία*.

ὡς διασπασμοῦ καὶ διαστάσεως καὶ πάσης ἄλλης ἀκαταστασίας καὶ ταραχῆς καὶ βλάβης αἴτιος.

ГЛАВА XVIII.

Глава осамнаеста поклапа се с шестнаестом грчкога текста, само натпис није једнак. У грчком каже *Παραίνεσις πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς περὶ τῆς πρὸς τὸν προεστῶτα τιμῆς* — тај смо натпис нашли у ланд. типику већ код шеснаесте главе, а у осамнаестој глави хиланд. типика стоји овај натпис: **О запо-дь кь брати поучениѥ**. То је свакако требало нешто складније казати, на пр. **о заповѣди кь братии**; ема другим натписима могло би се очекивати: **пооучениѥ кь братии о заповѣди**. Додатак **о заповѣди** гао је бити изазван првим ријечима самога текста.

Си же да кь вамь пакы заповѣдѣ — ово је не казано, него ли у грчком тексту, гдје стоји овако: се и опет к вама обратим" (с обзиром на главу снаесту). Може бити је преводилац побркао оба агола *τρέπεσϑαι* и *ἐπιτρέπεσϑαι*.

ὑμεῖς δὲ, ἵνα πρὸς ὑμᾶς καὶ πάλιν τρέψωμαι.

вь всоу чть и вь все добромысльство, вь всѣ ѣниы, кь все покорениѥ несоумеьно, вь все по-ухи кь игоумeноу вашемоу сьвршающе — кад већ *ἀποσώζοντες* преведено глаголом **сьвршающе** гло се рећи такођер **сьхраньюще**), није никако ебало стављати предлога **вь** испред акузатива, већ ако: **боудѣте ми вьсю чьсть и вьсе добромысль-во . . . сьвршающе.**

εἴητέ μοι πᾶσαν τιμὴν, πᾶσαν εὔνοιαν, πᾶσαν εὐλάβειαν, πᾶσαν ὑποταγὴν ἀδιάκριτον, πᾶσαν εὐπείϑειαν τῷ ἡγουμένῳ ὑμῶν ἀποσώζοντες.

ѣкоже нѣкомоу Ѿ стыхь ωць речено есть — је било би боље, да је преводилац схватио датив субјекат активне реченице те превео: **ѣкоже нѣ-ымь Ѿ ст. ω. р. е.**

καϑάπερ τινὶ τῶν ϑείων πατέρων εἴρηται.
Датив *τινὶ* стоји овдје мјесто обичнога *ὑπὸ τινὸς*.

слово вьздати хотеще — веза ријечи иште, да каже: **слово вьздати хотеть.**

λόγον ἀποδοῦναι μέλλουσι.

и ѣко глава прочіе чти дѣлѣ оуслышаѥмь и поработаѥмь — и овдје је текст нагрђен и иструкција погријешена, ваљало је рећи: **и ѣко авоу прочеѥ чести тѣла оуслышаѥмь же и пора-таѥмь** (sc. **ѥи**). И ако се у свим текстовима по-вља ријеч **дѣлѣ—дѣлꙗ**, опет то не може бити што уго, но гријешкa једног писца мј. **тѣла**.

καὶ ὡς κεφαλῇ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος ὑπακούσομέν τε καὶ ἐξυπηρετήσομεν.

Цитат из посланице ап. Павла к Јеврејима XIII. 17 изведен је према готовому словенском[у] јеводу како доказује ова паралела:

повиноуите се кь игоуменомь вашимь и покарѣите се · ти бо бьдеть ѡ дш҃ахь вашихь, ѣко слово вьздати хотеще.

оутврьждающе се, поучавающе, молеще се, трьпеще, разоумѣюще дроугь дроугоу вь поощрение любьве и добрыхь дѣлесь — овдје је два пута замјеница **се** сувишна, а уз **разоумѣюще** ваљало је казати **дроугь дроуга**.

ѣко рещи, ваљало је попунити **ѩко просто** (или **сь прста**) **рещи**.

тьщеще се и правлѣти — ваља читати **тьщеще се исправлꙗти**, тако и има у студеничком типику. Одески рукопис није више могао прочитати **с** послије **и** те је зато преокренуо **правлѣти** у **правити**.

Шишат. текст:

покиноуите се игоуменомь вашимь и покар[ѣите] се · ты бо бьдеть по доушахь вашихь, ѩко [слово] вьздати хотеще.

ὑποστηρίζοντες, νουθετοῦντες, παρακαλοῦ[ντες,] ἀνεχόμενοι, κατανοοῦντες ἀλλήλους εἰς παροξ[υσμὸν] ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων.

καὶ ἁπλῶς λέγειν.

σπεύδοντες κατορθοῦν.

Цитати из јеванђеља Јов. XIII. 34 (XV. 17) XIII 35 подударају се готово ријеч по ријеч са с[тарим] словенским пријеводом; види се да је преводилац пријевод јеванђеља знао добро напамет; не бих река[о да] му је ради оваких кратких ријечи требало завиривати у текст.

ГЛАВА XIX.

Глава деветнаеста подудара се већ у натпису с грчким текстом, у којем је то глава седам[на]... **Поучение кь игоуменоу**: *παραίνεσις πρὸς τὸν προεστῶτα.* Додатак **и ѡц҃ꙋ дѹховномꙋ** није био сувиш[ан], ако га је већ рано неко истрьо. У пријеводу има обичних нетачности, које ћемо приказати.

все ѿчьско ихь сьврьшаѥ доброумысльство — овдје би свакако требало **ихь** промијенити у **имь**.

ѡслабьно намь соудити — према грчкому тексту ваљало је превести **сьнисходительномь** (или **сьнисходещемь**) **намь быти** (т. е. **соудити се**).

ѣко немилостивоу и ненавидещеѥ ѡсоуждати — и овај је пријевод тежак, нетачан; боље било би овако: **ѣко немилосрьдомь и братоненавистьникомь осоуждаемомь** (или **осоужденомь**) **быти**.

и подобное помощи приносити исцѣление и сьнабдѣние еже по истинѣ немощьны оудь или тѣлесьно или дш҃евно сь любовию и сь ѿчьскымь добромысльствомь приносити — ни овај се пријевод не може разумјети; инфинитив **приносити** ваљало би промијенити или у партиципи (јер је *ἐπισκέψεται* преведено **посѣщаѥ**), тако се у студен. тексту збиља и чита, или у сад. вр. с **да**: **да приносить**; **помощи** ваља раставити у **по мощи**, у цијеломе од прилике овако: **и подобьноѥ** (боље **подобающеѥ**) **по мощи приноѕе** (или **да приносить**) **исцѣлѥние и снабьдѣниѥ и по истинѣ немощьныи оудь или тѣлесьно или доушевьно сь любовию и сь отьчьским доброумысльствомь расматрияѥ** (**да расматриѥть**); на овом посљедњем мјесту **приносити** за *διαβιβάσει* никако не одговара смислу.

τὸ ὅλον πατρικὴν αὐτοῖς ἀποσῴζων τὴν εὐ[νοιαν]

συγκαταβατικοὺς ἡμᾶς κριθῆναι.

ὡς ἀσυμπαθεῖς καὶ μισαδέλφους κατακρι[θῆναι]

καὶ τὴν ἁρμόζουσαν κατὰ τὸ δυνατὸν εἰσά[γειν θε]ραπείαν καὶ ἐπιμέλειαν καὶ τὸ κατ' ἀλήθειαν ἀσ[θενὲς] μέλος εἴτε σωματικῶς εἴτε ψυχικῶς μετὰ ἀγά[πης] τῆς πατρικῆς εὐνοίας διαβαστάσει.

Ово су ријечи св. Василија, којима нала[же игу]ману, како ће поступати с појединцима.

нѣ҄ игоуменокати или икономовати недостоинпрѣскакаѥ — ни ово није јасно, требало је каи: **не боудеть** (или **не имать быти**) **на игоумеіанниѥ или на икономованниѥ недостоинно наскакаѥи** в боље било би према духу словенске синтаксе: **боудеть** ... **наскакающа**).

οὐκ ἔσται ὁ τῷ ἡγουμενεύειν ἢ ὁ τῷ οἰκονομεῖν ἀναξίως ἐπιπηδῶν.

лѣтомь сьлоучениѥ прѣдьлагаѥ — боље било **лѣта аще сьлоучить се прѣдьлагаѥ**, јер одмах ье иду акузативи **или дѣло или доброродиѥ** (боље .о би **или дѣинниѥ или благородиѥ**), **или почисло** ље **почьсть** или **достоинниѥ**), **ли принесенниѥ сель** ље **имѣнии** или **сьтежании**).

χρόνους τυχὸν προβαλλόμενος ἢ ἐνέργειαν ἢ εὐγένειαν ἢ ἀξίωμα ἢ προσαγωγὴν κτημάτων τινῶν ἢ χρημάτων.

нь ѡнь да есть почтенъ вь сихь иже ѿ васъ ѣхь еже есть вь сьвѣть и вь посѣщенниѥ и самь тѣмь игоуменомь — ово нити је јасно нити пуно, а једно и друго не може да буде, пошто је водилац према начелној разлици о изборима, која огледа у хиландарском типику, неке ствари хтио јрао изоставити. Он би ријеч по ријеч имао био вести овако: **нь онь да боудеть прѣдьпочьтенъ** по **почьтенъ** није доста) **вь сихь, иже оть васъ ѣхь вь сьвѣть** (боље **вь сьвѣщаниѥ**) **и расоуенниѥ о наставьницѣ изволѥныхь и самѣмь тѣмь** **оумѣномь изберєть се.** Но пошто у хиланд. типику дје нема говора о ограничену броју монаха — бн-а, изоставио је преводилац и овдје неколико рии грчких, не обазирући се на то, даје ли потпун сао оно што је остало. У пријеводу **вь посѣщенниѥ** мјешао је преводилац ријеч *διάσκεψις* с ријечју *σκεψις*.

ἀλλ' ἐκεῖνος ἔσται προτιμητέος ἐν τούτοις ὁ παρὰ πάντων ὑμῶν τῶν εἰς συμβουλὴν καὶ διάσκεψιν τῷ ἡγουμένῳ προκεκριμένων καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ προεστῶτος ἐκλελεγμένος — али у пријеводу изостављене су ријечи *τῷ ἡγουμένῳ προκεκριμένων.*

и ѿ внѣшьнихь дѣинен приходимь — ни то а смисла, *ἀφελὴς* значи **просто**, дакле **вь внѣихь дѣиннихь просто**; преводилац биће мислио неки облик глагола *ἐφαιρέω.*

καὶ τοῖς ἔξω πράγμασιν ἀφελής.

и еже и вещи вьсѣхь блговолниѥмь паче ѿ хканихь се своѥю силою — и ако се у свим текстоа овако чита, није добро, већ треба да се исправи: **и веще вь сихь благоволить** (или **о сихь блалить**) **паче неже вь** (или **о**) **хвал. с. св. сил.** вако је **вьсѣхь** гријешка стара преписивача мј. **сихь**.

ὅς γε καὶ πλέον ἐν τούτοις ἐπευδοκεῖ ἢ τοῖς ἐγκαυχωμένοις τῇ ἑαυτῶν σοφίᾳ.

Цитат из посланице I апостола Павла Коринћанима II. 27—28 скраћен је и нешто преиначен, како види кад се испореди хиландарски текст са шишатовачким,

Хиланд. текст:	Шишат. текст:
боуи мироу и немощьна и изьгнанаы избра бъ прѣмоудрыѥ и сильныѥ и высокиѥ посрамить і соущиѥ (читај: **не соущаа**) **да соущаы раздроуть** (студ. текст **оупраздьнить**).	**нь боуи мира избра богь, да посрамить прѣмоудра, и немощьнаа мира избра богь да крѣпька посрамить, и безьродьнаа мира и оукорѥнаа избра богь и не соущаа, да соущаа оупраздьнить.**

сиы оубо поставленыю игоумень икономь — рави овако: **сиы оубо о поставленни игоумень и номь.**

Ταῦτα δὴ καὶ τά περὶ χειροτονίας τῶν ἡγουμένων τε καὶ οἰκονόμων.

ГЛАВА XX.

Глава двадесета наставља у хиландарском типику истим редом излагање као у грчком, гдје …
исто глава осамнаеста. У натпису има неких разликости. **О ѣко да не поричоуть братиѣ игоуменоу въ одавани гостемь манастырскимь** — ово је краће него ли у грчком: *Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἀνακρινοῦσι… ἀδελφοὶ τοὺς ἡγουμένους ἐφ᾽ οἷς εἰσοδιάζουσι καὶ ἐξοδιάζουσι, ἀλλ᾽ οὐδὲ αὐτοὶ οἱ καθηγούμενοι τοῖς συγγ… καὶ φίλοις ἑαυτῶν χαριζόμενοι τὰ τῆς μονῆς ἀναλώσουσιν.*

У тексту ове главе, кад се испореди с грчким, долазе неке незнатне промјене и као свагда … нетачности:

да не соудеть братиꙗ игоуменомь — у натпису било је казано, **дь не поричоуть**, овако је могло остати и овдје, а добро би било такођер **да не вьстезають**.

οὐκ ἀνακρινοῦσι.

ни словомь нѣкоимь да трѣбоують о немь же еже — ни ово не изражава тачно грчких ријечи, мјесто **словомь** требало је рећи **ни слова нѣкоего** (или **правьды нѣкоюе**) **да трѣбоують о томь еже. . .**

οὐδὲ λόγον ποτὲ ἀπαιτήσουσιν ἐφ᾽ οἷς εἰσ… ζουσί τε καὶ ἐξοδιάζουσιν.

И овдје *λόγος* не значи **слово**, већ **разлогь**, … **причина.**

потрѣбы ради манастырские.

Овога нема у грчком тексту.

ни ты паки игоумене — овај обраћај к лицу игуманову чини живљи утисак, у грчком тога нема.

ἀλλ᾽ οὐδὲ αὐτοὶ οἱ καθηγούμενοι.

ижи не боудоуть на потрѣбоу манастырю — овако није ствар приказана у грчком тексту, ондје се не говори само о непотребним стварима, већ у опће о стварима манастирским.

У грчком се тексту каже само *τὰ τῆς μον…*

или пакы съкирати и оузимати себѣ, гл҃е, аще не боудоу пакы игоумень, да сие имаю.

Овога нема у грчком тексту.

аще и братии не повиновати се о въпрашаниихь и съговорении дѣющихь имь — ово је опет нејасно и непотпуно; како показује грчки текст, ваљало је рећи: **аще бо и братии имь не повиновати се о въпрашании** (боље било би **о испытании**) **дѣемыхь.**

εἰ γὰρ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς μὴ ὑπάγεσθαι ἐν… τάσει τῶν πραττομένων αὐτοὺς κεκρίκαμεν.

или паки брати безь егове воле творещимь то на тѣхь и прѣждьнаꙗ заповѣдь и сие прилагаемь.

Овиx ријечи нема у грчком тексту.

тѣмь же боуди имь и не вьнити вь роуцѣ боу҃ живомоу, ни ѿ бж҃ствьнаго же страшьнаго соуда не оубѣжеть бес правды и не подобающоумоу изданию сьтокь и добытьки. егоже причитающе симь сиꙗ пишемь. Овдје је изостављена реченица, која говори да људи не могу одредити доста велике казне (*κἂν γὰρ — τὸ ἐπιτίμιον*), а друге двије долазе у другачијем реду. Према грчкому тексту имало би се у хиланд. типику читати овако: **тѣмь же и да вьнемлють себѣ не вьпасти вь роуцѣ богоу живоумоу. аще бо мы и не довьлѣемь равьномоцьное имь вьзложити покаание бес правьды и не подобающоумоу изданию монастырьскихь стокь и добытьковь, нь отъ божьствьнаго страшьнаго соуда не оубѣжеть, егоже и причитающе симь сиꙗ пишемь.**

διὸ καὶ προσεκτέον αὐτοὺς μὴ ἐμπεσεῖν εἰς χ… θεοῦ ζῶντος. κἂν γὰρ ἡμεῖς οὐχ ἱκανῶμεν ἰσόρ… αὐτοῖς ἐπιθεῖναι τὸ ἐπιτίμιον τῆς ἄνευ λόγου κ… δεούσης ἐξόδου καὶ καινοτομίας τῶν τῆς μονῆς … μάτων τε καὶ χρημάτων, ἀλλὰ τὴν τοῦ θεοῦ φ… κρίσιν οὐ διαφεύξονται, ἣν καὶ ἐπιψηφιζόμενοι τ… ταῦτα γράφομεν.

толико несоумнѣниꙗ и несрамни — ваља читати: **толико несоумьнѣньни и несрамьни.**

τοσοῦτον ἀδεεῖς ὀφθεῖεν καὶ ἀναιδέστατ…

ГЛАВА XXI.

Глава двадесет прва хиландарског типика одговара деветнаестој грчкога текста, али натпис није нак, а и у тексту словенском има које што другојачије, т. j. краће је казано или посве изостављено. пис: **О ськазани завѣ^с (н) иконь и книгь цр̄ковьныхь**, грчки: *Περὶ τοῦ ἀνεκποίητα εἶναι τὰ ἱερά, τὰς ας εἰκόνας. . . .* У слов. тексту биће ваљда било казано овако: **ськазаниѥ** (или може бити **оуказаниѥ**) **о ѣсахь и иконахь и кьнигахь**. У тој се глави говори како се манастирске ствари не смију покренути ти, продати) из манастира, ван у ванредним несрећним случајима; за неузимање у грчком је тексту упобљен израз *ἀνεκποίητος*, у слов. пријеводу **непрѣтворьнь**. Испоредићемо, колико се може.

и иного всего стежанию цр̄ковьнога. — овин ријечи нема у грчком тексту.

не ткмо же да не творна боудоуть — овдје кивали бисмо **не тькьмо же да не прѣткорьна.** — *οὐ μόνον δὲ ἀνεκποίητα.*

Сада је даље нешто изостављено, то су грчке ечи заграђене. — *(ὅτι τε κόπῳ πολλῷ καὶ μόχθῳ προσεπεκτήθησαν καὶ ὡς ἀναθήματα τῇ κυρίᾳ ἡμῶν καὶ δεσποίνῃ τῇ ὑπεργίᾳ θεοτόκῳ καὶ εὐεργέτιδι ἀφιερώθησαν).* ове три врсте грчког текста не долазе у пријеводу.

да иже ѿ сихь нѣкто штимаѥ вьзимаѥть вины и нѣкыѥ, цр̄кве покраденню да вьпадаѥть вь ѣхь и о сихь законьна поньства (читај **поносьства**) **ѹждень есть** — пријевод **законьно поносьство** грчке ријечи *νόμιμοι εὐθύναι* није баш згодан, боље о би **законьно наказаниѥ**, а може бити испрва е било у тексту **поносьство**, већ некакав други аз. — *καὶ ὁ τούτων τι ἀποκτησόμενος ἢ ὑφαιρησόμενος διὰ πρόφασιν τὴν οἱανοῦν, τῷ τῆς ἱεροσυλίας ὑποπεσεῖται ἐγκλήματι καὶ ταῖς ἐπὶ τούτῳ νομίμοις εὐθύναις ὑπόδικος ἔσται.*

иноу праведьныхь виноу оувезноути и сихь орити или прѣтворити ни мы ни инь нѣкьто вроиоудроуѥ да повелить — и ово је поремећено неразумљиво у пријеводу, ваљда је било испрва ко: **иноу бо праведьноую виноу вьзетиѥ сихь орити или прѣтворениѥ ни мы ни инь нѣкьто вроиоудроуѥ не повелить** (боље **не повѣдаѥть**). — *ἑτέραν γὰρ εὔλογον πρόφασιν τοῦ ὑφαίρεσίν τινα τούτων ποιήσασθαι ἢ ἀπόκτησιν οὐθ' ἡμεῖς οὔτ' ἄλλος τις εὐφρονῶν ὁρίσαιτο. . .*

тькмо сьлоучивьшихь се вь годь напасти, ѿ ₓалениꙗ манастыроу слоучивьшоу се пожещи или троуса пасти се или ино що еже боудеть манаыроу на помощь а иного ничесоже не иметь имѣти ощь. Ово је према грчкому не само знатно скрао, већ и доста замршено, без оригинала тешко би ло разумјети, што је хтио текст да каже. Види се, да овенски текст говори само о пожару, о трешњи и пропасти ствари, без којих је тешко бити — ако тим случајима других срестви није, — *εἰ μὴ τὴν ἐκ τυχηρᾶς συμβάσεως περίστασιν, τὴν ἐξ ἐμπρησμοῦ τυχὸν γινομένην (ἢ ἐπιδρομῆς τινων πολεμίων, τὴν μονὴν ἴσως τεφρωσάντων ἢ καὶ ἀπὸ βάθρων καταρριψάντων) ἢ καὶ τὴν ἀπὸ σεισμοῦ κατάπτωσιν καὶ τηνικαῦτα πολλῆς ὅτι δέοιντο τῆς ἐξόδου εἰς περιποίησιν ἢ καὶ ἀνέγερσιν* — — Овдје су заграђене ријечи, којих у пријеводу нема.

тогда да подвижима боудоуть сиѣ — ту је жна ријеч *εὐλόγως* остала непреведена. — *τότε γὰρ εὐλόγως ὑφαιρεθήσονται.*

нь не потаѥно ѥдинѣмь игоуменомь, нь вьсею арешею братиѥю да есть оугокорено и оуправлено. о је кратак извод из опширног грчког текста, у јем се све потанко описује, како се у том случају ступа. — *ἀλλ' οὐδὲ λαθραίως ἢ ὑφ' ἑνὸς καὶ ἀνωϊστί, ἀλλ' εἰς προὖπτον καὶ ἀριδήλως συνιόντων ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοῦ προεστῶτος, τοῦ οἰκονόμου, τοῦ ἐκκλησιάρχου καὶ τῶν λοιπῶν προκρίτων διακονητῶν.* У грчком слиједи још седам или осам врста текста!

ГЛАВА XXII.

Глава двадесет друга, и ако је кратка, не поклапа се, као што је иначе обичај, с грчким текстом јеч по ријеч, већ само опћенито. Говори се о полагању рачуна, т. j. о уписивању у књиге. У грчком каже тому *ἀναγράφεσθαι*, у пријеводу **излагати се**, дакле **о изложени кь вьсѣмь еже подобаеть излагати се**,

и сь игоуменовою свѣстию — како ове ријечи
исе од приједлога *χωρὶς* (**безь**), ваљало је превести
)аво наопако, т. ј. **и безь игоуменовы сьвѣсти**.

καὶ τῆς τοῦ προεστῶτος εἰδήσεως (sc. *χωρὶς*).

наоучаюеми и ѿ зла не ѿстоупаюен да емоу се
іовѣдаюеть — разумљивије било би: **наоучаюеми**
боудоуть и оть зьла не отьстоупающемь да
ь се заповѣдаюеть (запрѣтить).

νουθετούμενοι καὶ μὴ τοῦ κακοῦ ἀπεχόμενοι ἐπιτιμηθήσονται.

ГЛАВА XXIV.

Глава двадесет четврта разликује се од грчког текста само у натпису. Хиланд. типик пише овако: **не имати никомоуже вь келии ѣдениѣ ни питиѣ ни коща и до мѣднице едне** (т. е. *περί τοῦ μὴ ἔχειν βενὰ ἐν κελλίῳ βρῶσιν μηδὲ πόσιν μηδὲ ὀπώρας ἄχρι καὶ ὀβολοῦ ἑνός*), а грчки каже: ***Περὶ τοῦ μὴ ἐπικτήσεις*** *ᾶς ἔχειν παρὰ τὸν κανόνα τῆς μονῆς καὶ περὶ τοῦ μὴ λαθροφαγοποτεῖν καὶ λοιπῶν.*

У пријеводу кратког текста истакнуће ове нетачности:

и стежаниюе нѣкоюе имоуще — вь заповѣдь да
падеть, боље било би: **и сьтежаниюе нѣкоюе при-**
рѣтаюи (или **приобрѣтающиен**) — — **да вьпадеть**
ли **да вьпадоуть**).

καὶ οἱ ἐπικτήσεις τινὰς ἐπικτώμενοι — — τῷ ἐπιτιμίῳ ὑποπεσοῦνται.

аще не покаюеть се —тачније било би: **аще не**
повѣдаюеть се.

εἰ μὴ ἐξομολογοῖτο.

и поучениѣ приюемле — није довољно разгови-
тно, мј. **поученния** ваљало је одабрати другу ријеч,
пр. **повѣданния, повѣсти**, јер се ту не ради о поу-
њима, већ о свакојаким гласовима и извјештајима са
ране пријатеља или родбине.

καὶ ὁ μηνύματα δεχόμενος.

К овој је глави у слов. тексту урачунан још и почетак грчкога текста 23-е главе: *προσκείσθω καὶ τοῦτο τοῖς εἰρημένοις*: **да приложить се и сиюе кь реченымь.**

ГЛАВА XXV.

Глава двадесет пета опет се разликује само у натпису, који у хил. типику гласи овако: **О ѣко волимо числоу кь вась быти, нь аще и мало нь сь любовию** (*περὶ τοῦ ὅτι οὐ βουλόμεθα ἀριθμὸν ἐν ῖν εἶναι, ἀλλ' κἂν ὀλίγους, μετ' ἀγάπης δέ*), то су ријечи што се понављају у самом тексту, а у грчком іси натпис овако: ***Περὶ τοῦ μὴ ἀριθμὸν εἶναι ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ τοὺς ἀρκετῶς ἔχοντας τῆς διατροφῆς*** *τοὺς εὐλαβεῖς καὶ μὴ τοὺς ἀτάκτους καὶ ἀπειθεῖς εἶναι ἐν τῇ μονῇ.*

У тексту има опет неких ствари, које нису исправне:

и елико говѣние и любовь и единомысльство
инѣхь вьсѣхь исповѣдеть се почтенаю игоуме-
нь ихь и вь трьпѣни и смѣрени срⷣца повиноують
— ни овог низа реченица није умио невјешти пре-
дилац тако удесити, како би изашао добар смисао.
ему *ἡγοῦνται* значи **исповѣдеть се**, *προτιμητέον*
је умио саставити са *τῶν πάντων ἄλλων*; превести
ъало је овако: **и юелико говѣниюе и любовь и юеди-**
мысльство инѣмь всѣмь мьнеть (или **непьщоу-**
ть) **прѣдьпочитаюемо, игоуменомь же ихь вь вьсемь**
ьпѣнии и сьмѣрении срьдьца повиноують се.

καὶ ὅσοι τὴν εὐλάβειαν καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὁμόνοιαν τῶν ἄλλων πάντων ἡγοῦνται προτιμητέον καὶ τοῖς προεστῶσιν αὐτῶν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ καὶ ταπεινώσει καρδίας ὑπείκουσι.

ГЛАВА XXVI.

Глава двадесет шеста а у грчком тексту двадесет четврта подударају се готово ријеч по ријеч, је је и пријевод за чудо добар. Може се само приговорити, да је мј. **паче блгь** *μάλα χρηστὸν* ваљало

рећи **пачє благо**, мј. **любовию закономь дχовьнымь** (*ἀγάπης νόμῳ πνευματικῆς*): **любьви закономь** **χовьныѥ**, а мјесто **аще ли соуть кто по єдиномоу вь келиѩχь да соудить игоумєнь** (*εἰ δέ τινας καὶ* *εἶναι ἐν τοῖς κελλίοις κρίνοι ὁ προεστώς*) било би тачније: **аще ли соудить игоумєнь быти комоу по** **номоу вь келиѩχь.**

ГЛАВА XXVII.

Глава двадесет седма, и ако се тиче истога предмета, као у грчком глава двадесет пета, се текстови не поклапају. Грчки текст говори опћенито, нека се одијело купује и даје према потреб се препоруча штедња и без велике потребе да се не тражи поро. Хиландарски типик улази у детаљ приближава тексту грчком другог типика, који је у Дмитријевскога наштампан на стр. 744. Особито је мисао у оба ова текста једнака. Хиландарски типик говори: **повелѣль биχь да имь даю расє** **нь видѣχь ненавистию диꙗволею рьптаниꙗ бышє вь ниχь многа** — а у грчком се каже: *περί* *ἐνδυμενίας καὶ ὑποδήσεως καὶ παντοίας ἄλλης σωματικῆς περιβολῆς τῶν μοναχῶν ἐβουλόμην διδόσθαι* *ἐπεὶ δὲ ταῖς τοιαύταις διαδόσεσιν ἔρις ὡς τὰ πολλὰ ἐπακολουθεῖ...* Зато је по хиландарскому типику новљено, да новак добије расу и кошуљу — иначе да се даје у новцима: **а на годищє вьсѣки брати** **подаєть по пєрьпєрѣ, да си коупоують ѡдеждоу**, а у грчком стоји: *κρεῖττον ἡγησάμην διὰ νομισμάτ* *τῆς ἐνδυμενίας ἑκάστῳ τῶν ἀδελφῶν ἀναπληροῦσθαι.. δοθήσονται τοίνυν ἑκάστῳ τῶν ἀδελφῶν* — — јединостима се и ова два текста разилазе: грчки говори о *καθ' ἕκαστον ἑξάμηνον ἀνὰ νομίσματος,* додатак, у којем се наводе *ὑπέρπυρα δύο*, те ако би манастир напредовао, чак *ἀνὰ τριὰ ὑπέρπυρα* *βουλόμεθα ἐνιαυτὸν τούτοις δίδοσθαι.* Хиландарски типик изузима обућу те оставља то на вољу игу иконому, исто тако потребе **„вь калигиѩχь“** и **„вь нощьномь роусѣ“**. У тој се глави хиландарског помиње још, колико добијају масла на расвјету ћелија, у грчком тексту нема тога.

ГЛАВА XXVIII.

Глава двадесет осма наређује казне онима, који би немарно полазили црквену службу. У евергетидском тексту нема тога, али у оном другом типику код Дмитријевскога на стр. 738 има нешто с али само у врло опћенитим цртама. Под крај главе говори се о читању, а то као да би имала битя глава, јер је у хиландарском екземплару „на празнини листа с леве стране“ написано **о чтѥ**, и у о рукопису **ѡ чтєни.** У студеничком није тај натпис истакнут. О читању говорило се у кратко већ у 9-ој, а што се спомиње **вь канарχани**, мисли се на дужност грчку *κανονάρχης*.

ГЛАВА XXIX.

Глава двадесет девета хиландарскога текста опет се подудара с двадесет шестом грчкога Натпис није једнак, и ако је у ствари исто. Хил. текст гласи овако: **О томь ѣко (ни) комоужє ни** **особь ни ѣсти оу кели** (*περὶ τοῦ μηδενὶ ἔφειν κατ' ἰδίαν μηδὲ φαγεῖν ἐν κελλίῳ*), а у грчком тексту *τοῦ πάντας τῇ αὐτῇ βρώσει καὶ πόσει.. χρᾶσθαι ἐκτὸς τῶν προφανῶν ἀρρώστων.*

О сиχь жє и сиѥ вамь — не **о сиχь** већ **кь симь жє** ваљало је превести; или **по сиχь жє.**	*Ἐπὶ δὴ τούτοις καὶ τοῦτο ὑμῖν.*
да боудеть вьсѣмь вамь сиѥ ѣдениє жє и питиѥ — није добро **сиѥ ѣдениѥ**, већ је требало превести **тождє ѣдениѥ.**	*ὡς ἂν εἴη πᾶσι ὑμῖν ἡ αὐτὴ τροφή τε κα*
• **а не варити вамь повелѣваємь ни тебѣ самомоу игоумєноу ни икономоу ни єклисиѣрχоу ни иномоу никомоуре ѿ братиѥ прѣбывающиє вь вашемь стадѣ** — словенске ријечи дају само исти смисао, а нису пријевод приложеног грчког текста. Али сада долази оригиналан уметак, који ни у калуђерском	*καὶ μὴ διαφορά τις τούτων ποτὲ ἐν ὑμῖν* *ἀλλὰ τοῖς αὐτοῖς χρήσεσθε πάντες, φημὶ δὴ* *μενος, ὁ οἰκονόμος, ὁ ἐκκλησιάρχης, οἱ προέχ* *χρόνῳ καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ τοῦ βίου περιφανεί* *τούτων κατὰ ταῦτα λειπόμενοι.*

воту није дао да се затаји словенско гостољубље. ј уметак гласи:

аще ли боудеть гость манастырски, то подо- ть игоумено, аще ли не боуде игоумена, да ико- моу или кто годѣ боуде ѿ прьвыхь вь мана- ыри, то на тога вьзлагаю да оуправи гости ѣко ь подобно. того бо ради единого и различна ѣде- ѣ да бываютъ игоуменоу и подаваемо да есть.

Сада опет наставља према грчкому:

еликоже ѣвлено и вь болѣзнь вьпадьшеи соуть сего ради трѣбоують больщега ѣдениꙗ же и пи- ꙗ на сьставь немощьнаго ихь тѣла. Судећи по кому тексту имала би овамо спадати такођер по- едња реченица оних ријечи напријед, што говоре госту, т. ј. **того бо ради единого** итд. може се отезати и на госта и на слаба, болесна монаха;

се бо свѣстьно мнѧ ми се и братиꙗмь прочее блюдати несьблазньно — пријевод није тачан, тре- ло је да се каже овако од прилике: **се бо и расмо- ениꙗ мьнить ми се быти и прочее братие сьвѣсть блюдати несьблазньно.**

ништа слична не долази у грчком тексту.

μόνους γὰρ ἐκείνους θεραπευτέον ἐν ἅπασι καὶ χειραγωγητέον, ὅσοι δὴ προφανεῖς ἀρρωστίας περίκειν- ται καὶ διὰ τοῦτο δέονται τυχὸν κρείττονος βρώσεώς τε καὶ πόσεως πρὸς σύστασιν τοῦ ταλαιπώρου αὐτῶν σώματος.

τοῦτο γὰρ διακρίσεως οἶμαι καὶ τὴν συνείδησιν τῶν λοιπῶν διατηροῦν ἀσκανδάλιστον.

Грчких глава 27-е и 28-е нема у словенском пријеводу.

ГЛАВА XXX.

Глава тридесета хиландарског типика и двадесет девета евергетидскога „пролога“ садрже једно исто, и ако се у натпису не слажу. Хил. текст има овај чудновати натпис: **О слоужещихь дьꙗконнѣхь настырскихь како подобаеть е поставлати.** Овдје је или **слоужещихь** уз **дьꙗконнѣхь** или ова друга јеч уз ону прву сувишна; јер *διακονητής* није што друго, него ли „**слоужещии**“. У грчком се каже: *Περὶ τοῦ τοὺς διακονητὰς χειροτονεῖν κατὰ τὴν τοῦ οἰκονόμου προχείρισιν.*

Хиротониꙗ слоужещимь по икономовоу став- нию подобаеть бывати — правилније било би: **ротониꙗмь слоужещихь по икономовоу ставлению добаеть бывати.**

и поставлати ключаре ключе оузимающе и по- гати прѣ҆ прѣстою бцею или прѣдь хсмь и ѣстомоу бывьшемоу и томоу ставещоумоу се по- бно и сьмѣрено да строи ·г· метаниꙗ прѣ стою цею и ключе вьзимаꙗ... Ово је нешто мало дру- јачије него ли у приложеном грчком тексту; да „кључари“ постављају кључеве пред богородицом, тога грчком тексту нема. Конструкција **томоу ставещоу- оу се — да строи** није у реду, ваљало је рећи или ако: **и томоу ставещоумоу се — строити и ключе зимати,** или **и самь ть прѣдьставлꙗѥмыи — да роить и ключе вьзимаеть...**

вь стоую иконоу целывавьше — свакако било боље: **стоꙗ иконы целованиꙗ** —

игоуменово знамениꙗ довлꙗють вь ставлениꙗ овдје ваља додати ријеч **и** пред **игоуменово** а **ставлениꙗ** (тако је наштампано) раставио сам у **ставлениꙗ.**

Αἱ χειροτονίαι τῶν διακονητῶν κατὰ τὴν τοῦ οἰκο- νόμου προχείρισιν ὀφείλουσι γίνεσθαι.

τῶν κλειδίων δηλαδὴ ἐνώπιον τιθεμένων τοῦ Χριστοῦ ἢ τῆς Θεοτόκου, καὶ τρισαγίου γινομένου, καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ προχειριζομένου μετὰ τὰς δεούσας τρεῖς γονυκλισίας τὰς κλεῖς ἐκεῖθεν λαμβάνοντος...

Према овому је тексту већ напријед у хиланд. типику у глави петнаестој говорено о кључевима цр- ковним, ср. ове ријечи: „**и да полагають оуставь црьковьны прѣ҆ прѣстою влчцею нашею бцею и сь ключи цр҇ковьными и да чинеть трьсто и по бывь- шоу трьстомоу**“.

ὁ τῆς θείας εἰκόνος ἀσπασμός.

καὶ ἡ τοῦ ἡγουμένου σφραγὶς ἀρκέσουσιν εἰς προ- χείρισιν.

Главе 30-е грчкога текста нема у словенском пријеводу.

ГЛАВА XXXI.

Глава тридесет прва слаже се али само донекле с грчким текстом под истим бројем. У г
има натпис: *Περὶ τοῦ εἶναι ἐπιστημονάρχην καὶ τραπεζάριον* — а у хиланд. типику пуно опширније: О
заноыь быти брати ѿ игоумена да не творетъ стрьпктьна вьставкше ѿ трапезы нь походити го
вь келие ваше (sic! м. **своіє**).

У словенском тексту нема говора о звању *ἐπιστημονάρχης*, већ се иста дужност присваја игу

Такожде да сьблюдаєть игоумень на пѣтиıахь вь црькви вьхождениıахь — требало би овако да је преведено: **Також е да сьблюдаєть игоумень вь вьхождениихь на пѣтиıа вь цркькь**, или може бити по студен. тексту: **т. д. с. иг. на п. в. ц. вьхожденииє ихь.**

ὡς δέον εἶναι καὶ ἐπιστημονάρχην ἔν τε τα ψαλμῳδιῶν εἰς τὸν ναὸν εἰσελεύσεσι.

на трапезоу да сьблюдаєть братию — додај и: **и на тр. да сьбл. бр.**

καὶ ἐν ταῖς τῶν ἑστιασέων ἐπιτηροῦντ ἀδελφούς.

такожде и на вьсѣкомь мѣстѣ — према грчкому ваљало је превести: **такожде и вь вьсѣкь часъ**, преводилац узео је *χώρα* мј. *ὥρα.*

ὡσαύτως καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν.

єда сѣдеще без правьды и праздьнословьствоующе и праздьноують, то братьски поучаваіє и исправлѣніє — веза реченичка хтјела би да се ово каже овако: **и сѣдеще** (тачније **вь коупѣ сѣдеще**) **без правьды и праздьнословьствоующе и праздьноующе братьски да поучаваєть и исправлıаєть.**

καὶ συγκαθημένους ἀνευλόγως ἢ ἀργολογ ἢ ἀργοῦντας (εἴτε τι ἀπρεπὲς καὶ ἀνόητον ποι ἀδελφικῶς παραινοῦντα καὶ διορθούμενον.

повиноувьшимь же се снимь походити вь келиє — овдје је преводилац помијешао глагол *πείθω* са *πείθομαι*, ваљало му је превести: **да прѣпираєть же ихь походити вь ихь келиє.**

πείθοντά τε ταῖς αὐτῶν προσιέναι κέλλ

сь молитьвою и роукодѣланиє творити — ово може поднијети, али тачније било би **молитвоу и роукодѣланиє творити** или **о молитвѣ и роукодѣлании вьнимати.**

τῇ εὐχῇ καὶ τῷ ἐργοχείρῳ προσανέχοντας

Што даље словенски текст говори о „трапезару“, да не смије небригом својом дати повода
да се против њега буне, што им није дао добре хране или што је била неопрана посуда или нешто
или што није подијелио на једнаке дијелове — свега тога у грчком тексту нема. Тај присваја тр
са свим друге дужности.

ГЛАВА XXXII.

Глава тридесет друга не поклапа се с грчким текстом у натпису, али даља садржина ј
иста. Хиландарски типик ставља овај натпис: **о работающихь манастыроу** (*περὶ τῶν διακονούντων τ*
док се у грчком у пуне четири врсте приказује садржина ове установе.

На коуюжде слоужьбоу иже соуть поставлени, (иконома рекоу и клисиѣрха и параиконома и ины многимь иже дрьже манастырскиє работе), сьблюдьно, благо и чтьно творєще ихь, праведно есть не прѣставлıати ихь. Набрајање манастирских званичника не долази у грчком тексту, иначе је у словенском и грчком тексту исто: слажу се готово ријеч по

᾿Αμέλει τοὺς ἐφ᾿ ἑκάστην τῶν διακονιῶν χειρισμένους προσεκτικῶς μὲν καὶ θεοφόβως μετιόντας ἐᾶν ἀμετακινήτους δίκαιον.

У наставку грчкога текста долази ријеч
κος, која је зло преведена **ѡсоужденъ єсть**,
био добар пријевод за ***κατάδικος***; види се, д

ич, само мјесто бл҃го и чт҃ьно боље је у студ. тек-: и благочьстьно, а још тачније било би богобоязньно.

водилац оба грчка израза побркао; ваљало је превести повиньнь боудеть с дативом. Овака нетачност има већ сприједа у глави 21-ој, на стр. 41.

ГЛАВА XXXIII.

Глава тридесет трећа, колика је год, опет се лијепо слаже у оба текста, види се да је словенски водилац ријеч по ријеч преводио с грчкога; само у натпису нема једнакости. Грчки текст говори опће-о: *παραίνεσις πρὸς πάντας τοὺς διακονητὰς τοὺς τε ἔνδον τῆς μονῆς καὶ τοὺς ἔξω*; словенски натпис раја потанко, о којима ће служницима установа говорити: **о ключарихь и хлѣбарихь и рыбарихь и о аторѣ и о икономѣхь метохь**, т. е. *περὶ τῶν κελλαρίτων καὶ ἀρτοποιῶν καὶ ὀψοποιῶν καὶ τῶν ἐπιμεῶν τῶν ἡμιόνων (στρατόρων) καὶ τῶν μετοχειαρίων*. Ријеч је **страторь** грчка *στράτωρ* — strator.

У излагању текста не ћемо се устављати на свим појединостима, доста ће бити да свратимо пажњу неке ствари.

и слоуженины ваша имѣти вседш҃ьно — преводац није пазио на разлику међу *ἔχειν* и *ἔχεσθαι*, ваљало је превести: **слоужении вашихь** (или **своихь**) ати се вьседоушьно.

ὁλοψύχως τῶν διακονιῶν αὐτῶν ἔχεσθαι.

еже ѡ слоужьбѣ сьблюдание — боље би се ло: **юже о слоужьбѣ вьнимание**.

ἡ περὶ τὴν διακονίαν προσοχή.

за слоужбы ради — по грчкому могло се до-и: **многострадальные**.

διὰ τὸ τῆς διακονίας πολυόχλοον.

не малодш҃ити се ни ѿнечаяти — преведено је бодно али добро, ипак је глагол **отьнечаяти** без мјера, доста би било **отьчаяти** или **нечаяти**.

μὴ ὀλιγωρεῖν ἢ ἀπογιγνώσκειν.

ѣко мьнещиимь се имь погоубыше пользоу — е у студ. тексту **погоубльше**, тако и од. рук.

ὡς δὴ τὴν ἑαυτῶν ἀπολωλεκότας ὠφέλειαν.

ѣко начело всемоу бл҃гомоу сь любовию при-дите, овдје није добро преведен глагол *μετέρχεσθε* ваљало је рећи: **ѣко начело вьсемоу благоу лю-вь достигаете**, или уз глагол **приходите** ставити ив: **ѣко начелоу всемоу благоу, любьви приходите**.

ὅτι τὸ κεφάλαιον παντὸς ἀγαθοῦ τὴν ἀγάπην μετέρχεσθε.

лоуче же и больше паче любовь — боље било : **лоучьши же и больши паче любовь**.

κρείσσων δὲ ἄρα καὶ μείζων πολλῷ πλεῖον ἡ ἀγάπη.

и всего тѣла и сьвршенииа сьвршение ѿсѣ-ние нѣкое и оудь — ово није како би требало: ьсего тѣла сьвршительнаго сьвршениꙗ отьсѣ-ние нѣкое и оудь (или **честь**).

καὶ τοῦ ὅλου σώματος τῆς τελειωτικῆς τελειότητος ἀπότμημά τι καὶ μόριον.

за нихь ради паче и бг҃ бывь человѣкь, ѣко зоветь се бг҃, и нⷯ ради чл҃кь бг҃ оуказоуеть се разумљивије овако: **за нихь ради паче и богь сть человѣкь, ѣкоже и зоветь се богь, и ихь же и человѣкь богь оуказоуеть се.**

δι᾽ ἃ καὶ μᾶλλον ὁ Θεὸς γέγονεν ἄνθρωπος καὶ ἃ καλεῖται Θεός, καὶ δι᾽ ὧν ὁ ἄνθρωπος Θεὸς ἀποδείκνυται.

чесо ради скровище сихь всѣхь благихь ѡста-ше главоу и кь нижьнымь и кь единомоу при-анию течете; овдје требало би само нешто испра-и или попунити: **чесо ради оубо ... оставльше и воу, кь нижьнимь и кь притежанию единого ете.**

ἵνα τί γοῦν, τὸν θησαυρὸν τούτων πάντων τῶν ἀγαθῶν ἀφέντες καὶ τὴν κεφαλήν, ἐπὶ τὰ κάτω καὶ πρὸς ἑνὸς ἐπίκτησιν τρέχετε;

главоу сицѣ приспѣвьшимь весело имѣти и рьдо — конструкција није добра, **кь главѣ сицѣ**

τὴν κεφαλὴν οὕτω φθάσαντας εὐπετῶς κατέχειν τε ἀσφαλῶς.

присп҄ѣвьшемь весело дрьжати се (боље него ли **ни҄ѣти**) **и тврьдо**.

бонмь се законоу на лишениѥ — не ваља, већ овако: **бонмь се, глаголють, законоу нароушениꙗ** (или **оулишениꙗ**).

δεδοίκαμεν, φασί, διὰ τὴν τοῦ κανόνος ὑστέρη

нко чистаꙗ исповѣданиꙗ — — подасть: овдје или ваља казати у једнини **чистоѥ исповѣданиѥ** или глагол у множини **подадеть**.

ἡ γὰρ καθαρὰ ἐξαγόρευσις — — ἀναπληρῶ

радоуите ми се слоужьбѣ вседшевьно имоуще, исправи овако: **рад. ми се слоужьбы вьседоушевьно ѥмлюще се**.

χαίρετέ μοι τῶν διακονιῶν προθύμως ἐχόμε

слоуже; е же сико довольно наоучивьше се вси слоужещеи боудоуть добрѣ творещеи — ово је тамно и заплетено у пријеводу, боље било би овако: **слоужещеи же оуко сико довольно наоучени** (боље него ли **наоучивьше се**) **вьси кь слоужении боудоуть добрѣ творещие**.

οἱ μὲν δὴ διακονητικοὶ οὕτως ἱκανῶς νουθετηθέ ὅλοι τοῦ διακονεῖν ἔσονται καλῶς ποιοῦντες.

ГЛАВА XXXIV.

Глава тридесет четврта само је нешто скраћена према грчкому тексту. У натпису грчком ка овако: *Περὶ τοῦ ὁποίους δεῖ εἶναι τοὺς ἀποστελλομένους προνοητὰς ἐν τοῖς κτήμασιν*, а преводилац изр је то исто у краће: **О послани на прѣгледани(ѥ) кь добытькомь.**

У пријеводу излазе опет на видјело неке погрешке, изазване незнањем танкоћа грчког јези

да подобаеть и о семь печаловати се игоумениоу и икономоу — у грчком говори се само о игуману.

καὶ δεῖ καὶ τούτων φροντίζειν τὸν προεστῶ

прѣгледати ѥмоу колико мощьно, кихь ѥсть кь сих старѣишине посилати — мјесто **кихь** било би тачније **каковѣхь**; даље не ради се овдје само о старјешинама, већ у опће о надзирању, дакле: **каковымь быти** (или **каковы да соуть**) **кь промышлениѥ сихь посылаѥмымь** (или **посылаѥмии**).

παρατηρετέον αὐτῷ τὰ εἰς δύναμιν ὁποίους τοὺς εἰς τὴν τούτων πρόνοιαν πεμπομένους.

говѣние и ѣко оуказано и цѣломоудрыѥ и старце — и овдје је као више пута **и ѣко оуказано** незграпан пријевод за *δηλονότι*, обичније било би **ꙗвѣ** или **ꙗвѣ ꙗко**.

εὐλαβεῖς δηλονότι καὶ σώφρονας καὶ γηρ εἰς ἅπαν.

аще вьзможьно имь ѥсть за стрѣльчевыхь ради навѣть — овдје је преводилац изоставио *πρὸς τὰ πάθη νεκροὺς* (**кь страстьмь мрьтвыѥ**), па се зато и не разумије, што ће му у један пут „**стрѣльчеви навѣти**“. Ко је тај **стрѣльць**? Грчки текст показује, да је преводилац *Βελίαρ* изводио од ријечи *τὸ βέλος* (**стрѣла**) и одатле начинио **стрѣльчевь**. У посланици II ап. Павла Коринћанима VI. 15 преведен је *Βελίαρ* у неким текстовима **сѫпостатъ**, али за **стрѣльць** немам доказа.

εἰ δυνατόν, καὶ πρὸς τὰ πάθη νεκροὺς δι ἐκ τοῦ Βελίαρ ἐπιβουλάς.

ГЛАВА XXXV.

Глава тридесет пета, у којој се наређује да се има славити спомен **ктитора** — а **то исто** с и грчки текст у истој глави — не може се ријеч по ријеч подударати с грчким **оригиналом, који**

угога ктитора и у друго вријеме, и опет колико је само могао повео се хиландарски текст за евергетидим. Натпис грчки говори *περὶ τῆς ἁγίας μνήμης τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν*, а слов. текст: **о како подобаеть ктн панихиде ктиторомь** (*περὶ τοῦ πῶς ψάλλειν παννυχίδας τῶν κτητόρων*). Словенски текст ове главе чиње уводом, да је већ довољно говорено о стварима манастирским, да је већ казано, што заповијести лажу о помињању упокојене браће — али о том није било довле много говора, већ само нешто у глави 5-ој хил. типика; но све је то само пријевод грчких ријечи, које се у евергетидском тексту читају на крају ређашње главе те гласе овако:

Довлаеть оубо ѿ манастырскихь, довольно и-и ѣко по̂бьно заповѣдаными, о оусопшихь ѿць шихь и братиѥ да оубо примемь — и ако је у уд. тексту исто тако (само је предлог **о** замјењен знником **и**), опет је пријевод непотпун и зато нерамљив. Преводилац није добро погодио, куда спада *ρμοδίων* (као да је читао *ἁρμόδιον*), а и *διαθέμενοι* ије разумио што значи. Овако је ваљало превести: **оволь оубо о манастырю подобьныхь** (или **польныхь**) **и ѣко подобьно завѣщавьше, о оусьпьшихь тьцихь нашихь и братии да оубо примемь се.**

Ἀρκούντως ἤδη περὶ τῶν τῇ μονῇ ἁρμοδίων καὶ ὡς εἰκὸς διαθέμενοι, περὶ τῶν κεκοιμημένων πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν τοιγαροῦν διαληψόμεθα.

Мјесто **довлѣеть** било би боље преведено **доволь** или **довольно**, пошто је *ἀρκούντως* додатак к прилогу *διαθέμενοι*.

свѣтло и сь всенощьнымь пѣниѥмь почисти мь память трьс҃тго и приснопаметьнаго ѡц҃а нш҃его ктитора...

προσήκει τοίνυν λαμπρῶς καὶ μεθ᾽ ὁλονύκτου ψαλμῳδίας ἑορτάζειν ἡμᾶς τὴν μνήμην τοῦ τρισμάκαρος καὶ ἀοιδίμου πατρὸς ἡμῶν καὶ κτήτορος...

Даље се дакако текстови не слажу, у хиландарском изведене су неке појединости слављења, којих грчком нема, као: **еже праздьновати вамь свѣтьло и пѣтиѥмь и свѣщами и вь вашемь ѣдени и пити**; собито је занимљив додатак: **паче подаите хлѣбь и вино на брата кто се прилоучи вь тои дн҃ь.** Ово се ве врло на близу подудара с установом главе 50-е оног другог типика, који је наштампан код Дмитријевкога на стр. 769, и ако ријечи нису управо исте. Тај је уметак ушао и у студенички типик, али ондје има више тога за доказ, да се у Студеници врло сјајно славио спомен ктитора. Ипак све ми се тако чини, да у студеничком типику све, што садржи више од хиландарског,, уметнуто истом касније у XIII или XIV јеку. Послије долази у хиланд. типику још опомена, што бива када ова слава пада у велики пост. Такова мо нешто у краће изведена опаска долази и у грчком тексту.

Самосталан је додатак на крају ове главе о помињању Анастасије, „**подроужиы его**“.

ГЛАВА XXXVI.

Глава тридесет шеста подудара се с грчким текстом, који је на реду (исто у глави 36-ој), осим ких малих, незнатних разлика, које долазе што у натпису што у тексту. У натпису додаје грчки текст покојној браћи још и добротворце: *καὶ τῶν ποιησάντων τι μνήμης ἄξιον τῇ μονῇ*, у хиландарском тога ма, већ се само говори о панихидама браћи упокојеној у том мјесту за сада и за напријед. Ни о дијељу прилога „**на братѣхь**“ не говори словенски натпис ништа.

И елици по мнѣ что достоино притворише и оменовати се нами вьзаконише, годишные памети хь да бывають — овдје је уметнуто **по мнѣ**, да се такне да су св. Симеун и Сава били први осничи и добротворци овог манастира. У грчком тексту ма тога.

Ναὶ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ὅσοι τι μνήμης ἄξιον τῇ μονῇ περιεποιήσαντο καὶ μνημονεύεσθαι παρ᾽ ἡμῶν τετυπώκασιν, ἐτησίως τὰ μνημόσυνα γένοιντο.

вь помеиованихь.

τοῖς διπτύχοις.

нь ѿ сем'же смотрьнѣѥ повелит' се — ово није ста разговијетно, ваљало је рећи: **обаче о семь же доблѥть и смотрьнѣѥ (строинѣѥ) нарещи.**

πλὴν ἀλλ᾽ ἐνταῦθα δεῖ τι καὶ οἰκονομικώτερον διορίσασθαι.

понеже бо подобаеть — сьтещи се, овдје није раво згодан глагол **подобаеть**, боље било би **сьлоу-**

ἐπειδὴ γὰρ ἐνδέχεται — συνδραμεῖν.

чаєть се или **въզможьно ѥсть**, и ако се *ἐνδεχόμενον* обично изриче ријечју **подобьно**.

тоужьно боудеть комоуждо памеՐть творити въ панихидахъ да (не) ѡставлꙗют' се ѿлоучени каноны (въ) панахыдахъ дн҃евны иже на все дн҃ыи по дльгоу вамъ ѡбѣщаны соуть — ни ово није доста разговијетно и разумљиво, мј. **тоужьно** волимо **ноуждьно**: **и ноуждьно боудеть вьсꙗко желѣющемъ комоуждьдо памеՐть творити въ панихидахъ оставлꙗти отьлоученыѥ каноны** (или **да оставлꙗють отьлоученыѥ каноны въ панихидахъ**), **еже по вьсе дьни по дльгоу вами обѣщани соуть.** Ако не управо овако, т. ј. ако ништа друго, а оно бар требало би пред **оставлꙗють** уметнути **не**, што сам у заградама већ додао, исто као **въ** пред ријечју **панихидахъ**.

повелѣваѥмы ꙗко аще кіи ѿ братиѥ да идеть и да поѥть за мрьтвыхъ. изволите, а прочіи да поють въ параклитицѣ възаконѥноую панахидоу, да ѥ҃ и да творить се сиѥ. Ово било би тачније уз малу промјену у конструкцији овако: **повелѣваѥмъ ꙗко аще кыи оть братиѥ ити и пѣти за мрьтвыхъ изволить, а прочии пѣти въ параклитицѣ възаконѥноую панихидоу, да ѥсть и да творить се.**

сиѥ и бл҃гоприѥтьно намъ мнит' ми се къ бг҃оу — читај: **сиѥ и благоприѥтьно намъ, мьнить же ми се и богоу.**

нъ прѣзрите да елико аще свѣсте памети въ ѥдинои тои недѣли сътекъше се, все коупьно всѣхъ ѥдиною да творите сиѥ панахыдою — исправљено било би овако: **нъ назирайте да елико аще свѣсте памети въ ѥдинои тоижде недѣли сътекъше се, вьсе коупьно о вьсѣхъ ѥдиною да съврьшите панихидою за вьсѣхъ.**

ꙗко всѣмъ подобаѥть пѣти (студен. **отьпѣвати**) — овдје није погођен смисао грчкога текста, ваљало је превести овако: **ꙗко о вьсѣхъ васъ отьвѣщати имоущоумоу** — то се односи на игумана, који се и на другом свијету заузима за своју браћу. —

и сице да ѥ҃ братіи же вашеи дльгъ памеՐть изврансна и ѿ заповѣды вашеѥ не ѿпадающе — правије било би овако: **и сице боудете братии же вашеи дльгъ памети съврьшающе и оть заповѣди вашеѥ не отьпадающе.**

понеже нерен (боље студ. типик **литоургъ**) **надъ гробы ѿлоученъ ѥ҃ и възаконѥнъ**, овдје је послије **ѥсть** сувишан **и**.

ꙗко възможьнъ — читај **ꙗко възможьно.**

ѥже принеслъ ѥсть нѣкьто или принесеть ѡ всакои комъ годѣ памети достоино — ваљда овако: **ѥже пр. ѥст нѣкьто или принесеть о вьсакомъ комъ годѣ нѣчьто памети достоино.**

καὶ ἀνάγκη πάντως μέλλοντας ἑκάστου τελεῖν ἐν ταῖς παννυχίσι καταλιμπάνειν τοὺς ἀ μένους κανόνας ἐπὶ ταῖς παννυχίσι ταῖς καθ' ὑμῖν χρεωστικῶς ὀφειλομέναις

У грчком не стоји управо негација пред *λιμπάνειν*, али кад се не преведе *μέλλοντας*, в у хиланд. типику нема пријевода за овуријеч свакако додати **не** испред **оставлꙗють.**

ἐντελλόμεθα ὡς εἰ μέν τινες τῶν ἀδελφῶν ἀ καὶ ψάλλειν τὸν νεκρώσιμον αἱροῖντο, οἱ δὲ τὸν τετυπωμένον τῆς παρακλητικῆς παννυχίδος, καὶ τελείσθω.

καὶ εὐαπόδεκτον ἡμῖν οἶμαι δὲ καὶ τῷ θε

ἀλλὰ παρατηρητέον καὶ ὅσων ἂν εἰδῆτε μ ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἑβδομάδι συνδραμούσας, ὁμοῦ τῶν πάντων διὰ μιᾶς τελευτέον παννυχίδ πάντων.

Глагол *παρατηρεῖν* преводи се у новом з ријечју **назирати**, а **прѣзрѣти** обично значи друго.

ὡς ὑπὲρ πάντων ἀπολογησομένου ὑμῶν.

καὶ οὕτως ἔστε τοῖς τε ἀδελφοῖς ὑμῶν τὸ τῆς μνήμης ἀφοσιούμενοι καὶ τοῦ κανόνος ὑμ ἐκπίπτοντες.

Глагол *ἀφοσιούμενος* преведен је од пр као да је у оригиналу било *ἀφαιρούμενος.*

ὁ τῶν τάφων λειτουργὸς ἀφωρισμένος τετ

ὡς δυνατόν.

καὶ ἁπλῶς παντὸς οὑτινοσοῦν μνήμης τι ἄ

Даље напријед грчки је текст доста за није чудо, ако је и преводилац нешто изостави малко преиначио.

Типике (! читај **диптихе**) **оуко заповѣдаѥмь** [**ѩ**]**каже соуть оуписованиѩ ѡ г҃ѣ ієрешмь самѣмь** [**и**] **дїакономь на вса вьхожденіѩ и литоургиѥ да** [**в**]**споминаѥть вь тіпицѣхь** (sic! читај **вь диптисѣхь**) [**пи**]**саниѥ, да сами не носите грѣхь ихь о онѣхь** [**не**]**поминании, ѩже оуслышаниѩ.** Овдје доказује сту[де]нички текст, да је ријеч **типике** гријешком препи[си]вача дошла у одески рукопис, у студ. стоји **диптихе,** [**в**]**ь диптисѣ**; али не по одескому рукопису, већ гри[је]шком неког другог преписивача из **оулышениѩ** (боље [**о**]**улишениѩ**) учињено је **оуслышаниѩ.** У тексту ваља [**ѩ**]**ккаже** (или боље **ѩже**) **соуть оуписованиѩ** сматрати [г]лосом, која објашњује ријеч **диптихе**; **на вса вьхож**[**де**]**ниѩ и литоургиѥ,** како се види по грчкому ориги[на]лу, није добар пријевод, ваљало је рећи: **на вьсѩ** [**в**]**ьхожденіѩ вь литоургию,** т. ј. код сваког присту[па]ња к литургији; **писаниѥ** ваља читати **писаныѥ**; **грѣхь ихь** било би боље **осоуждениѥ** (без **ихь**), [**ѩ**]**же оулишениѩ** било би боље **и оулишении.**

Τὰ μέντοι δίπτυχα ἐντελλόμεθα ἐν κυρίῳ τοῖς τε ἱερεῦσιν αὐτοῖς καὶ τοῖς διακόνοις κατὰ πᾶσαν ἐπιέναι λειτουργίαν εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἐν αὐτοῖς ἀπογεγραμμένων, ἵνα μὴ αὐτοὶ τὸ κρῖμα βαστάσωσι τῆς ἐκείνων ἀμνηστίας τε καὶ ὑστερήσεως.

Код Димитрија попуњена је празнина хиландарског рукописа текстом извађеним из одеског; боље би било, да се имао на уму текст студенички, који је на томе мјесту знатно ближе првому пријеводу, јер чува ријеч **диптихь,** пише **писаныне,** исто тако **оулишениѩ.**

ГЛАВА XXXVII.

Глава тридесет седма подудара се с грчким текстом и у натпису (*περὶ τῶν ἀποκειρομένων*: **о** [**по**]**стризающихь се**) и у излагању саме садржине, хиландарски текст не отступа од грчкога ван гдје није [пр]еводиоцу пошло за руком, да грчке ријечи тачно пренесе у словенски језик. Доказа тој невјештини нађосмо [и]ако врло много. И ова ће глава изнијети на видјело нових примјера.

ѿ нѣкыхь знаѥмымь нами — овдје ваља испра[ви]ти **оть нѣкыхь сьвыше намь** (или **вамь**) **знаѥмыхь.**

ἢ τῶν ἀνέκαθεν ὑμῖν γνωρίμων.

молещим' се вамь и сего коупно приѥмлюще [—] то није према смислу грчкога текста, који хоће [та]ј пријевод: **молеще и сами сего некьли и при**[**ѥ**]**млюще.**

ἀξιοῦντες καὶ αὐτοὶ τοῦτο ἴσως καὶ ἀποδεχόμενοι.

аще ли слоучившихь се соуть незнаніи — боље [би]ло би **аще ли простыхь соуть и незнани.**

εἰ δὲ τῶν τυχόντων εἶεν καὶ ἄγνωστοι.

аще оубо сице имоуще соуть да прѣбываю[**ть**] [**м**]**ь ·ѕ·** — читај: **аще оубо сице соуть да прѣбы**[**ва**]**ют м. ·ѕ҃·**

ἂν μέντοι οὕτως ἔχοντες διακαρτεροῖεν ἄχρι μηνῶν ὁλοκλήρων ἕξ.

и тогда братиѩ да причещаюь се постриза[**ѥм**]**а** — овако по одеском рукопису, међутим студе[ни]чки је текст овдје сачувао исправно ријечи, како [тр]еба да се читају: **и тогда брати** (читај **братии**) **причитають се постризаѥми.**

τοῖς ἀδελφοῖς τηνικαῦτα συντασσέσθωσαν ἀποκειρόμενοι.

аще ли непрѣломни сьлоучеть се ѩвити се имь [—] овдје је преводилац помијешао глагол *ὀκλάζω*, аор. [*ὀκ*]*λάσαντες*, с *ἄκλαστοι* — а *ὀκλάσαντες* значи **оу**[**ны**]**вьше** (гледај у мојем грчко-слов. ријечнику к це[тињ]ском октоиху) — што и пристаје овамо.

εἰ δ' ὀκλάσαντες τυχὸν φανεῖεν,

игоумену подобаѥть не приѥмати — ово је [ре]ће, него ли у грчком.

τῷ προεστῶτι μελήσει περὶ τοῦ εἴτε δεῖ τούτους εἰσδέχεσθαι εἴτε καὶ μή.

кь симь же и сиѥ печално ѥ҇ иже ѿ страны [**при**]**ходеще мниси** — имало се рећи: **кь симь же** (или

πρὸς δὲ τούτῳ φροντιστέον καὶ τῶν ἀπὸ ξένης ἐρχομένων μοναχῶν.

къ семоу же) подобаеть пещи се (печаловати) и о иинсѣхъ приходещихъ оть страны.

нхже приемати соуждено ѥ, побѣждати н° ѡ нѣкыхъ ѿрек'шихъ же се и принесенѣи — ово нема смисла, превести требало је овако нхьже оубо приемати (боље приети) соуждено ѥсть, не поноуждати ихъ о нѣкыхъ отърѣченнихъ же и принесеннихъ.

τοὺς τοίνυν εἰσδεχθῆναι κριθέντας οὐ κατα καστέον περί τινος ἀποταγῆς τε καὶ προσενεξέως

нѣсть бо блаты бжиѥ прѣпродавати дльгомь или на добит'цѣхъ продавати — добро је преведено, ако се дльгомь узме као предикат у смислу „не треба“, (али преводилац схватио је *χρεών* као генит. множ. *χρεῶν* од *τὸ χρέος* дльгь те генитив по обичају превео дативом), обичније било би: нѣсть бо трѣбы благодѣти божиѥ прѣпродавати (у апостолу: крьчьмьствовати) или на добытьцѣхъ продавати.

οὐ γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ χάριν καπηλεύειν χρε χρήμασιν πιπράσκειν.

да кы здѣ стоудь или поношениѥ прїидеть киновна съ постризающїнхъ — овдје је текст искварен, у неразумљивој ријечи киновна съ сакривено је въ насъ, а у кино не би било одвећ далеко наслућивати тоуне, и ако преводилац није написао тоуне, већ кѣно, пошто није разумио значења грчког израза *προῖκα*; тако би био добар овај текст: да кыи здѣ (боље отътоудоу) стоудь или поношениѥ не приидеть тоуне въ насъ (боље оу насъ) постризающимь се (тачније постригьшимь се).

μήπου τις ἐντεῦθεν αἰσχύνη καὶ ὄνειδος προσ τοῖς προῖκα ἐν ἡμῖν ἀποκαρεῖσι — ја читам *αἰσ* мјесто *αἰσχύνη*, како је код Дмитријевскога.

и злїи сїи глъ вънести се моѥ ꙗвлен'но и твоѥ и большеѥ и малоѥ и лоуч'шеѥ молити се принес'шоу а не приносещоу — и ту има које што искварено у тексту, барем молити се свакако стоји мј. мыслити се (и ако је већ у студеничком типику молити се); цијело према грчкому требало би да се каже овако: и зълыи и проклетыи сь (сьи) глаголь да не вънесеть се, моѥ ꙗвлѥно ꙗко и твоѥ, и большеѥ и мьньшеѥ, и ѥже лоучьшоу (или лоучьше) мыслити се принесьшоумоу неже ли не принесьшоумоу.

καὶ τὸ κακὸν καὶ ἐπάρατον τοῦτο ῥῆμα πρ αχθῇ· τὸ ἐμὸν δηλονότι καὶ τὸ σὸν καὶ τὸ μεῖζον τὸ ἧττον καὶ τὸ κρείττονα οἴεσθαι τὸν προσενέγκ τοῦ μὴ προσενέγκαντος.

аще ли что и намь постризаѥи се приносить — овдје је преводилац изоставио двије важне ријечи *αὐτὸς ἑκὼν*, т. ј. самь волѥю.

εἰ δέ τι αὐτὸς ἑκὼν ὁ ἀποκαρησόμενος προσ κεῖν αἱροῖτο.

вол'но бо ѥ сиѥ а не ноуждно и вольно дѣло бголюбиꙗ млстиниѥ чинь имѣите добротворениꙗ, и овдје је гријешка у имѣите, испрва је може бити било имѣѥ те, цијело добија према грчкому овакав облик: вольно бо ѥсть сиѥ а не ноуждьно и волѥ дѣло боголюбьныѥ и милостыниѥ чинь имѣѥ (тачније прѣдрьже) и добротворениꙗ.

προαιρετικὸν γὰρ τοῦτο καὶ ἀβίαστον καὶ γ ἔργον θεοφιλοῦς καὶ ἐλεημοσύνης τάξιν ἐπέχον κα ποιίας.

ѡно оубо ѡвамо имать въздаииѥ и ꙗкоже нѣкоую коуплю трѣбоующе полагаѥть ѡ нѣкихъ слоучивьшихъ се глѣхъ и свѣтьныхъ коуплѣхъ — ово је доста добро преведено, ипак мјесто овамо очекивали бисмо оть тоудоу или оть овоудоу, к ријечи въздаииѥ по грчкому треба додати надежде, даље није добро трѣбоующе већ овако: и ꙗкоже нѣкоую коуплю

ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἐντεῦθεν ἔχει τὴν τῆς ἐλ ἀντάμειψιν καὶ ὥσπερ τι ὤνιον τῶν χρειωδῶν καταβάλλεται ἐπί τισιν ἴσως ῥηταῖς συμφωνία ἀνταλλάξεσι.

ћемыхъ (потрѣвьныхъ) полагаѥть о нѣкыхъ ивьшихъ се глаголѣхъ (боље сьглашениихъ) и ахъ (свѣтьныхъ коуплѣхъ).

еже есть вѣно небс̄ьныхъ надеждь и Ѿдаолагаѥмо да Ѿ сега ни почисмененѣ нѣкорочиѥ братиѥ даваюшни да не мнить се нь быти сь вьсѣми. Ово је опет нов примјер нејевања грчкога текста: *τὸ δὲ ὂν προῖκα* пре- је а еже есть вѣно мј. а ѥже ѥсть тоүне и есьныхъ надеждахъ и отданиихъ полагаѥмо, оүво (или оть сего оүко) ни почисменьнѣи го прочеѥ братиѥ даваюшин да не мнить равьно быти сь вьсѣми. Овако било би према у хиланд. типику, а према грчким ријечима бих превести овако: а ѥже ѥсть тоүне и вьныхъ надеждахъ и отьданиихъ лежить, тѣмь даваѥи да не мыслить (непьщоуѥть) прѣдьниѥ нѣкоѥ сего ради имѣти прочеѥ братиѥ ьно быти сь вьсѣми.

одрьжешнмь законѣ читај по дрьжешнмь . Али *τύπος* није управо законь.

ще ли когда искоушаѥмо нь поути ѣже соуть несьвѣтьна и Ѿстоупати Ѿ манастырѣ искоу- — и овдје је преводилац нагрдио свој пријевод ав *ὁδοὺς* као да је од *ὁδὸς* поуть, (одатле његово ти) мј. *ὁ δοὺς*, а *ἐκ δαιμόνων* оста му непре-, исто тако није схватио *οἷα πολλὰ τὰ τῆς ἀβου-* ја бих исправио овако: аще ли когда искоу- (или искоушаѥмь) бѣсы давыи, ѣковоже крать ѥсть несьвѣтьство, отьстоупити оть гырѣ вьсхощеть (искоусить се).

ворен же сщ̄енокрасти имать запрѣщениѥ, ѣдеть — ове је двије реченице преводилац везати: творен же свещенокрасти (или свещенониѥ) ѣково имать запрѣщ.ниѥ, вьси сьвѣдеть.

τὸ δὲ ὂν προῖκα καὶ οὐρανίαις ἐλπίσιν καὶ ἀνταμείψεσιν ἀποκείμενον τῷ τοι μηδὲ πρόκρισίν τινα διὰ τοῦτο τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν ὁ διδοὺς ὑπολαμβανέτω ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἴσης εἶναι τοῖς πᾶσι — ја сам овдје исправио читање грчкога текста из *τὸ δέον* у *τὸ δὲ ὄν*, исто тако *μὴ δὲ* у *μηδὲ*.

Знаменит је овдје пријевод грчкога *πρόκρισίν τινα* ријечју почисменен (овако се чита и у студ. типику). Ако је ово придјев, има се исправити у почисменьнѣи, као компаратив од чисменьнъ; цијела реченица да не мнить се почисменьнѣи значи дакле: да се не рачуна (или сматра) у већем броју, т. ј. знатнији. Вриједно је истакнути, да ријеч чисма долази врло често у Јоана ексарха бугарскога.

κατὰ τὸν κρατήσαντα τύπον.

ἂν δέ γε ποτὲ πειρασθεὶς ἐκ δαιμόνων ὁ δοὺς οἷα πολλὰ τὰ τῆς ἀβουλίας ἐκστῆναι μὲν τῆς μονῆς πειραθῇ.

Ријечи: *οἷα πολλὰ τὰ τῆς ἀβουλίας* значе управо: како често бива код људи неразумних или зло упућених.

ὁποῖον δὲ τὸ ἱεροσυλεῖν ἔχει τὸ ἐπιτίμιον, πάντες ἴσασι.

ГЛАВА XXXVIII.

Глава тридесет осма говори о дјелима милосрђа пред вратима, и ту се поклапају оба текста ријеч по ријеч, само што је у хиландарском типику неколико врста под крај главе изостављено. је у словенском тексту краћи: о подании на врата врати, у грчком опширније: *περὶ τῆς ἐν τῷ καθημερινῆς διαδόσεως καὶ τῆς ἐν τῷ ξενοδοχίῳ τῶν ξένων καὶ ἀσθενῶν ὑποδοχῆς*. И ако се ово пое у натпису словенском не спомиње, опет у тексту долази на свом мјесту.

реченоѥ и зѣло хранительноѥ не малоү польсп̄сениѥ вамь оумножаѥть — није тачно, јер је реченоѥ већ „рещи се имоүщеѥ“.

хьже ради гостинницоү ѿ х̄олюбиваго нѣкобраза испросивьше создахомь страньныѥ же нти братиѥ и немощьныѥ вьзлежещеѥ ѣко поспѣшьствова о нихъ оүдостоити — овдје илац није могао свега превести, ако није хтио

Τὸ δὲ δὴ ῥηθησόμενον καὶ λίαν ὑμῖν φυλακτέον οὐκ ὀλίγην ὠφέλειαν καὶ σωτηρίαν ὑμῖν ἐπιδαψιλευόμενον.

δι᾽ οὓς καὶ τὸ ξενοδοχεῖον ἐκ φιλοχρίστου τινὸς τὸν τόπον ἐξαιτησάμενοι ἀνηγείραμεν, ἐφ᾽ ᾧ καὶ παρεγγυώμεθα τοὺς ξένους τε ἀναπαύειν ἀδελφοὺς καὶ τοὺς ἀσθενοῦντας αὐτῶν ἀνακλινομένους τῆς κατὰ δύναμιν ἐπιμελείας ἀξιοῦσθαι.

да каже неистину, зато је из христољубивог човјека, који је по грчком тексту поклонио земљиште, начинио **ѿ христолюбиваго нѣкоюго ѡбраза**, али могло би се и тако тумачити, да је мјесто *τόπος* прочитао *τύπος*, јер се *τύπος* често преводи ријечју **образь**. К **испросивьше** нема овако у хиланд. типику објекта, док је у грчком *τὸν τόπον*. Исто је тако изостављена у пријеводу реченица *ἐφ' ᾧ καὶ παρεγγυώμεθα* (**югоже ради и пороучаюмь се**) — мјесто **поспѣшьствока о нихь оудостоити** требало је казати **поспѣшьства о нихь** (или **поспѣшьствованиы о нихь**) **оудостоити**.

не вами самѣми даваюмо — исправи: **не вами самѣми даваюмыми** (sc. **одеждами и обоущами**).

и дш̃и давати — **оузаконеньмь хлѣбомь и виномь и сочивомь нѣкимь ѿ кръмы вашею изъбывающе** — пријевод глагола *ψυχαγωγεῖν* **доуши давати** одвећ је тијесан, боље би било: **оутѣшати**; **оть кръмы вашею** посве је добро казано, и ако у грчком стоји „**оть потрѣбь вашихь**“; **изъбывающе** ваљало би саставити са **сочивомь**, дакле **изъбывающимь**.

ѡть оудрьжаниы — више је било **оть оулишениы**.

понеже не тъщьно — ни ту није погођен смисао грчких ријечи, ваљало је казати **понеже же нѣсть** — преводилац читао је *οὐ κενόν*!

да не мьне вами творимое лоучеие и тврьдѣие потьщаньно имоуще забоудемь — није добро преведено, грчки текст говори, да се имају странци кад умру сахрањивати у „страном гробљу“, да не би добив мање (т. ј. храну и одијело) важнијега (т. ј. укопа) лишени били, дакле од прилике овако: **да не мьньша оть вась обрѣтающе лоучеие и тврьдѣие непотьщаньно имоуще забоудоуть се**.

нь прьво ѡпѣваемѣмь погрѣбаемые вами и дроугаа достоинаа потьщаниа ни единоуще паче всѣхь чистотьно кь страньнои нашеи брати чистотоу ѣвите — ово је врло замршено, чему је по нешто крив и грчки текст. Од прилике овако: **нь прьво опѣваюмымь погрѣбаюмымь вами и дроугаго оудостоюнымь потьщаниа и просто чистотьнѣише ѩвити се чистотою (цѣстотою) кь страньнои нашеи братии**.

никого же ѿ врать нашихь праздьна ѿпоущати волимь — према грчкому добро би било уметнути **ко** послије **никого же**.

οὔκουν οὐ παρ' ὑμῶν αὐτῶν δεδομένους.

καὶ ψυχαγωγεῖν — τῷ τε ἤδη τυπωθέντι [...] *καὶ οἴνῳ καὶ ὀσπρίοις τισὶ τοῖς ἐκ τῶν χρειῶν* [...] *περιττεύουσιν.*

ἐκ τοῦ ὑστερήματος.

ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐνόν.

ἵνα μὴ τὰ ἐλάττω παρ' ὑμῶν περιποιούμενο[...] *κρείττονι καὶ καιριωτέρῳ ἀτημελήτως ἔχοντες λάθ*[...]

Боље било би, да се *ἔχοντες* с прилогом *ἀ*[...]*λήτως* преведе без **имоуще** просто придјевом **неп**[...]**щани**.

(*θάπτειν*) .. *ἀλλὰ πρότερον ψαλλομένους τὰ* [...] *τάφια παρ' ὑμῶν καὶ τῆς ἄλλης ἀξιουμένους ἐπιμε*[...] *καὶ ἁπαξαπλῶς, τὸ παράπαν ἱλαρωτάτως τὴν* [...] *τοὺς ξένους ἡμῶν ἀδελφοὺς ἱλαρότητα διαδείκνυ*[...]

οὐ δέ τινα γὰρ ἐκ τοῦ πυλῶνος ἡμῶν κενὸν [...] *στρέφειν βουλόμεθα.* Наставак грчкога текста го[...] о женама, а то је у хиландарском типику павлаш[...] стављено.

ГЛАВА XXXIX.

Глава тридесет девета хиландарскога текста садржи оно исто, што је у грчком у глави 40-[...] 39-а глава грчкога текста, што говори о женама, изостављена је с истих разлога, као и оно на крају[...]

аве. Натписи у оба текста готово су исти, само се у грчком казује, да је **пооучение** ктиторово (*τοῦ κτή-ρος παραίνεσις*), док у слов. тексту нема спомена о ктитору, већ се само каже: **о пооучени къ игоумeноу къ икономоу и къ вс҃ѣки крати** (у грчком: *πρὸς πάντας ἤγουν τόν τε ἡγούμενον, τὸν οἰκονόμον καὶ τοὺς ἀδελφοὺς*) **нераздрѹшьно хранити повелѣнаꙗ въ сиемь типицѣ** (*τοῦ ἀπαράθραυστα φυλάξαι πάντα τὰ ἐν ῷ παρόντι αὐτοῦ τυπικῷ διατεταγμένα*).

и свѣсть — очевидно гријешка мј. **съвѣть**, али ко стара, да већ и студенички типик и одески текст шу **свѣсть**.

καὶ συμβολήν.

и моюего ѿца прѣдь лицемь г҃немь поѵвала и крашение — како мислим, да у грчком акузативи оје још једнако под конструкцијом предлога *εἰς*, то боље било и складније, да је преводилац написао: **моюего доуха прѣдь лицемь господьнюемь въ по- алоу и оукрашение.**

ἵνα εἴπω καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος ἐν προσώπῳ κυρίου καύχημα καὶ ὡράϊσμα.

сего ради и всоу съблажнениꙗ виноу покѣда- роумоу намь въ семь типицѣ и заповѣдасмы ѣвѣ непокрьвено, изволити поспѣшихомь се — овдје грчки оригинал претежак, да би могао био невјешти ршеним грчким реченицама преводилац превести ко ваља; а то би било од прилике овако:

сего бо ради вьсю съблажниениꙗ виноу по соу- роумоу вамь въ семь типицѣ и оучинихомь ꙗвѣ и покрьвено и отьюети (отети) поспѣшихомь се.

διὰ γὰρ τοῦτο καὶ πᾶσαν σκανδάλου ἀφορμὴν κατὰ τὸ ἐνὸν ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι τυπικῷ καὶ ἀνεταξάμεθα προφανῶς καὶ ἀνεπικαλύπτως καὶ περιελεῖν ἐσπουδάσαμεν.

Глагола *περιελεῖν*, који се у новом завјету преводи ријечју **отѧти**, није преводилац разумио те је узео глагол **изволити**.

мѣсто обрещемь — очевидна погрешка мј. **мѣ- о обреть** —; **ѿ прьваго помысла** — и опет по- ешка мј. **оть праваго помысла**.

χώραν εὑρὼν — — τοῦ ὀρθοῦ λογισμοῦ.

ѣже соу — въ сп҃сение д҃ши ѿ б҃а добрѣ сьте- ано — свакако **стежана** (боље било би **оутврьждена**).

τὰ — — — ὑπὸ τοῦ θεοῦ καλῶς ἡδρασμένα.

и вьсоуюеже зрить се красотою ѡсновано — евидна гријешка преписивача м. **и въ сию ꙗже рить се красотоу основана.**

καὶ εἰς τοῦθ' ὃ νῦν ὁρᾶται κάλλος τεθεμελιωμένα.

идѣже и по толицѣ нашемь оутврьждени ѣко змowьно испытанию вѣдѣ ѣко не злокою ѡскоу- иеть николиже злобьнаꙗ вина и неприѣзникомоу ѣроу и стрптивомоу развращение и кривые вины иложение.

И тај је зглоб реченица био претежак за нашега вјештога преводиоца, ево како ће се то исправити: **ѣже и по толицѣ нашемь оутврьждении и ѣко зможьно испитании вѣдѣ, ꙗко не зьлобѣ оскоу- ѣеть николиже зьлобьнаꙗ вина и непризникомоу ѣрю и стрьпьтивомоу развращениꙗ** (боље **стрьпь- вьства**) **и кривины** (или адјективима: **стрьпьтивые кривые**) **вины и приложениꙗ** (боље **наоущениꙗ**).

ὅπου γε καὶ μετὰ τὴν τοσαύτην ἡμῶν ἀσφάλειαν καὶ ὡς δυνατὸν ἀκρίβειαν οἶδα ὡς οὐ μὴ τῇ κακίᾳ ἐπιλήψειέ (читај *ἐπιλείψειέ*) *ποτε κακίας ἀφορμὴ καὶ τῷ πονηρῷ θηρὶ καὶ σκολιῷ σκολιότητος καὶ λοξότητος ἀφορμαὶ καὶ ὑποβολαί.*

За *ἀφορμή* долази већ у новом завјету ријеч **вина**, а за *ὑποβολή* предлажем **наоущение** ради глагола **наоустишѧ** *ὑπέβαλον* дјел. ап. 6. 11.

его кьзни — нѣсте неразоумни ѿ б҃жствьныхь сьмени и ѿ ѡглашени чтныхь чтени ѿ наоуче- ь нхь и въ нихьже сами вы наоучени бысте соу- ртивоу станете злобѣ тврьдо — ни овога зглоба е умио преводилац свладати: **и юего кьзни — — неразоумѣвающе, оть божьствьныхь писании и лашении прилежьнаго чьтениꙗ и оть самого наоу- ниꙗ** (тачније **искоушениꙗ**) **и о нихьже въ искоу-**

καὶ τὰς αὐτοῦ μηχανουργίας — — μὴ ἀγνοοῦντες, ἀπό τε τῆς τῶν θείων γραφῶν καὶ τῶν κατηχήσεων συνεχοῦς ἀναγνώσεως, ἀπό τε τῆς πείρας αὐτῆς καὶ ὧν αὐτοὶ ἐν πείρᾳ δοκιμασθέντες γεγόνατε, ἀντίστητε τῇ κακίᾳ στερεοί.

нгоумеиоу повсегда нерѣдько вь больницоу ходнти и вседнѣвно посѣщати братию.

вь нихьже и врѣме есть и мощьно монастыроу іиести, та принести — ово је преведено слободно, ,оста је тешко дати тачнији пријевод, од прилике во: **иже врѣмени и сьтежаниѣ манастироу окрание** (или **ократь**) **имь приноситъ.**

нь не оупрашати ихь покелѣваюмы — ово није но, јер *τρυφᾶν* не значи **оупрашати**; ваљало је и: **нь не наслаждати се имь оустоупаюмь** (по-**ѣваюмь**). Могло би се нагађати, да је **оупрашати** рва било **оукрашати**.

да и ти вь трьпѣнию мьздоу еже есть оулиниѣ похотьныимь и болѣзни тоуга ходатан боуде ь ѿ бѓа насладити се — није разумљиво, већ овако: **и ти трьпѣнию мьздоу, еже оулишениие похоль и болѣзни тоуга ходатан да боудеть нмь, ь бога вьсприимоуть.** Мј. **еже оулишениие** — **ходатан да боудеть**, како је у пријеводу, могло би се ин: **юже оул. п. и бол. тоуга исходатанствовати ь имать, оть б. вьспр.**

(*τὸν ἰατρὸν*) *μὴ παρέργως μηδὲ σπανίως τῷ νοσοκομείῳ ἐπιφοιτᾶν ἀλλὰ καθεκάστην καὶ ὁλοψύχως ἐπισκέπτεσθαι τε τοὺς ἀδελφούς.*

οἷς ἄρα ἡ τοῦ καιροῦ καὶ τῆς εὐπορίας τῆς μονῆς περιφορὰ τούτους δεξιοῦται.

ἀλλ' οὐχὶ καὶ τρυφᾶν αὐτοὺς παραχωροῦμεν.

ἵνα καὶ αὐτοὶ τὸν τῆς ὑπομονῆς μισθόν, ὃν ἡ στέρησις τῶν ὀρεξέων καὶ ἡ τῆς ἀρρωστίας δυσχέρεια προξενεῖν αὐτοῖς μέλλοι, ἐκ θεοῦ ἀπολάβωσιν.

ГЛАВА XLI.

Глава четрдесет прва хиландарског типика опет се поклапа са грчким текстом у четрдесет другој ави, већ у натпису каже се **дроугое поучение** *ἑτέρα παραίνεσις*, грчки текст додаје *τοῦ κτήτορος* а сло-ски **кь игоумену и братн.** Прве ријечи грчкога текста *Ἔστι μὲν οὖν ταῦτα* остају без пријевода, који ках почиње овако:

Єлнко же есть намь волѣ и боу блгоприетьна ље у одеском рукопису **блгоприетьно**).

ни вь любовь неполѣпноую или изборие и разинна — овдје долази неколико израза, којима иначе ма примјера: **неполѣпьнь** за *ἀπρεπής* није обично, **нелѣпь**; *παρασύναξις* **изборие** посве је ново, ично значи грчка ријеч незаконито или противузаито сабрање, а за *σχίσμα* служи у црквеним тековима ријеч **распьрѣ** — дакле разумљивије било би: **вь любовь нелѣпоу или вь незаконьная ськоуплѣа или распьрие.**

еже добродѣтельное житие оуказано и прѣвати, боље било би: **еже добродѣтельно жити ѣко и прѣбывати.**

и все же на спсение и на создани есть и на ьзоу — исправи: **и вьсе еже на сьзданию доуши гь и на пользоу.**

добытьколюбие глоу — овдје требало би по кому тексту додати и **начелолюбие.**

скровища-творити и до сьлоучившаго се — је тачан пријевод, али није тако добар, као па ом мјесту гдје је *τὸ τυχὸν* изражено ријечју **мало**: о **мала.**

ὅσα γε ἡμῖν βουλητὰ καὶ τῷ θεῷ εὐαπόδεκτα.

μὴ πρὸς φιλίας ἀπρεπεῖς ἢ παρασυνάξεις καὶ σχίσματα.

τὸ ἐναρέτως ζῆν δηλονότι καὶ πολιτεύεσθαι.

καὶ πᾶν τὸ εἰς οἰκοδομὴν ψυχῆς τύγχανον καὶ ὠφέλειαν.

φιλοχρηματίαν λέγω καὶ φιλαρχίαν.

καὶ θησαυρίζειν ἄχρι καὶ τοῦ τυχόντος.

ни прѣданы вамь номоканонь простиль єсть — спомена је вриједна разлика између грчкога текста, који говори о канону (правилу, закону) и словенскога, гдје се то исто изриче пунијом ријечју **номоканонь**. Не мислим ипак, да је допуштено одатле изводити, да се већ овдје указује на онај номоканон, који је св. Сава послије као први архиепископ српске земље раздао својим епархијама.

οὔτε ὁ δοθεὶς ὑμῖν κανὼν συνεχώρησεν.

аще чьто и приносьно мнить се — боље овако **аще чьто и разньствовати мьнить се**. Преводилац као да је читао *προσφέρειν*?

κἂν τι διαφέρειν δοκῇ.

и равно винѣ ѿ ба҃ оуказано єсть — боље овако: **и равныѥ вины оу бога оучестьно**.

καὶ τῆς ἴσης ἐνοχῆς παρὰ τῷ Θεῷ πρόξενον

и да си шедь рекоу — боље овако: **и да сьвькоупивь рекоу** — преводилац лако да је *συνελὼν* прочитао *συνελθὼν* те превео **сьшьдь**.

καὶ ἵνα συνελὼν εἴπω.

все єже нѣ҃ кь спсенню наставлѣємо — читај **наставлыѥ**.

ὃ μὴ εἴη πρὸς σωτηρίαν ὁδηγοῦν.

не мозѣте, ѡ чеда и братиѣ, да николиже врѣдимаꙗ почтемь — читај: **не мозѣте оубо ... да николиже врѣдьнаꙗ почьтемь** (управо **прѣдьпочьтемь**).

μὴ οὖν, ὦ τέκνα καὶ ἀδελφοί, μηδαμῶς τὰ β
τοντα προτιμήσωμεν.

за многые скрьби подобаєть вамь вьнити вь цр҃тво нб҃ное — у црквеним текстовима то исто, само мало другачије: **мьногыми скрьбьми** (дјел. ап. XIV. 22).

διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰ
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

врѣме бо сьбираѥть се — у св. писму другојачије: **врѣме бо прѣкратьно** (или **прѣкращено**).

ὁ καιρὸς συνεσταλμένος.

ГЛАВА XLII.

Глава четрдесет друга говори о Каријској ћелији и уставу, који је за њу написао св. Са тога дакако нема у грчком оригиналу. Причање је по обичају, који се јасно види у свим дијеловима т гдје је учествовала рука и глава Савина, просто и разговијетно те и овдје уплетено неколико ремин ција из св. писма (из апостола Павла Коринћанима II. 12. 2).

ГЛАВА XLIII.

Посљедња, т. ј. четрдесет трећа глава хиландарскога типика, опет је израђена према посл глави евергетидскога текста, подударање текстова иде ријеч по ријеч осим неких разликости у нат оних неисправности у пријеводу, које се имају одбити на невјештину лица што је преводило тај тек грчком се натпису каже: ***Περὶ τοῦ ἀναγινώσκεσθαι τὸ τυπικὸν καθ᾽ ἑκάστου μηνὸς ἀρχήν***, у пријеводу нешто додано: **О чтени сего типика на всѣкь мц҃ь и сконьчавати го, паче же и на памеѣть ктито исчитати єго.**

У тексту, који је иначе добро преведен, јер није било тешких закучастих мјеста, долазе ове погрешке:

и мнѣ же пища доушевнаго сего наставлєниꙗ и наказаниꙗ ѡ г҃дѣ простирающе — **пища простирающе** не даје никакова смисла, већ је ваљало рећи: **мнѣ же (за) пищоу** (боље **кръмлю**) **доушевнаго сего наставлєниꙗ и наказаниꙗ о** (или **вь**) **господѣ искоупоующе се**. Преводилац узео је *ἀποτίννυμι* у значењу глагола *ἀποτείνω*!

ἐμοὶ δὲ τὰ τροφεῖα τῆς πνευματικῆς ταύτη
γωγῆς καὶ παιδεύσεως ἐν κυρίῳ ἀποτίννυντες.

За глагол *ἀποτίννυντες* помишљам на иско юще се према посл. Филем. 19, још би простије плащоу — вьздающе.

бг҃ же мирьскы — чудноват израз, у посл. апо-
ла Павла Римљанима преводи се **богь же мира**
и **мироу**). — *ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης.*

съврьшить вась и оутврьдить — испаде ваља
да: **да съврьшить вась и оутврьдить.** — *καταρτίσαι ἡμᾶς καὶ στηρίξαι.*

* * *

И ако је типик хиландарски већ три пута наштампан, опет мислим да се нећу огријешити о добар
мен живих и мртвих српских или словенских филолога, ако речем, да га до сада нико није разумио. Могао
и даље ићи те рећи, да си баш нико није ни главе разбијао о томе, да га проучи. Кад је Даничић
ао Рјечник из књижевних старина српских, могао је употребити само комаде текста, наштампане у Авра-
ићевој Светој Гори. Миклошић припомиње у старословенском рјечнику међу изворима само типик студе-
ки; тај се, како сада знамо, већином подудара ријеч по ријеч с хиландарским текстом, али у његову
чнику многих значајних ријечи нема. На пр. нема глагола **кочити се** (гл. 9, л. $15^{а}$), нема ријечи **каша**
10, л. $17^{а}$), нема **добромысльство** (гл. 19, л. $25^{а}$), нема **изборие** (гл. 41, л. $36^{а}$), нема **малодоушити**
гл. 33, л. $31^{а}$), нема **неоуправьно** (гл. 31, л. $30^{б}$), нема **съвычьнь** (гл. 27, л. $29^{а}$), нема **съгаждати се**
4, л. $7^{б}$), нема **октаподь** (гл. 10, л. $17^{а}$), нема **почьта** (гл. 13, л. $20^{а}$), нема **набѣлѣжати** (гл. 13, л. $20^{а}$),
а **почисло** (гл. 19, л. $25^{б}$), нема **непоговорьнь** (гл. 22, л. $27^{а}$), и др. Да је ко и хтио потанко изучавати
ј споменик, био би на сваком корачају наишао на озбиљне потешкоће; задавале би му велике неприлике
толико поједине ријечи, колико цијеле реченице, којима не би лако погодио значења. Како то? Ево сада,
то је изненада откривен грчки оригинал хиландарског типика, ствар се објашњава лако и просто. Онај,
је написао тај типик, — а сада знамо да се за велику већину његова рада смије управо рећи да је пре-
во ријеч по ријеч с грчкога — није био извјештен у таким пословима. Знао је доиста нешто грчки, али
ње му није допирало далеко. Кад би се намјерио на нешто замршеније мјесто, па подужи зглоб реченица
не би одмах разумио смисла, преводио би од ријечи до ријечи ненаредно и незграпно, не водећи рачуна
оме, хоће ли и ко тај његов пријевод разумјети. Гдје је грчка ријеч према разним приликама узимала
ичита значења, не даје пријевод никаквих доказа, да је преводилац размишљао, које ће значење при-
ати, е да би према њему удесио свој пријевод. У мојој анализи словенског текста упоредно с грчким
гиналом било је много прилике, да се за оваке приговоре изнесу на видјело докази. Ко је имао стрпљења
прати моје поређење, биће се увјерио, да преводилац није познавао многих танкоћа грчкога језика, биће
ио, да је често побркао двије по спољашњим звуцима једнаке а по значењу различите ријечи, биће увидио,
је на више мјеста криво прочитао грчку ријеч или је замијенио с неком другом (на пр. *ὁ δοὺς* са *ὁδούς*,
ἐνόν читао је *οὐ κενόν*, *ὀκλάσαντες* узео као *ἄκλαστος*, *συνελῶν* схватио као *συνελθών*, итд.). Да се оваки
јевод не може лако читати и разумјети данас, није чудо; али је теже одговорити на питање, да ли су
аси манастира хиландарског, за које је управо типик написан, разумјели што им се прописује и наређује.
о бих, да су докучивали најглавније, а у разглабање појединости, у смисао и значење сваке ријечи
се није се нико ни упуштао.

Радња око хиландарског типика са стране правилности језичке не вриједи много. Преводилац није
јаки у правилима словенске граматике. Особито у облицима доста често мијеша црквено с народним,
му радо праштамо ради добити, коју из његова текста црпемо за историју језика. Али којега језика?
ли бисмо српскога, кад би цјелина облика и ријечи овог споменика садржавала само два елемента: цр-
и словенски и народни српски. Али то као да неће бити тако. Што између обичног словенског у тексту
ја на површину, није једнога кова, не може се прозвати чисто српским, већ ту има мјешавине треће,
морамо признати бугарском или македонском стихијом. Ја не придајем много значења оваким бугариз-
, као: **приточьникь** $27^{б}$ (од **притъча**), **создани** (читај **создание**) $36^{б}$, **создахомь** $33^{а}$, **оусопшихь** $32^{б}$,
ноую $4^{б}$, јер је у оно вријеме таких облика много било у црквеним књигама. Могло би се рећи, да је
и (мј. **сь**) $18^{а}$ и **тои** (мј. **ть**) $7^{а}$. $14^{а}$. $16^{б}$. $19^{б}$. $25^{а}$. $28^{б}$. $32^{б}$ — и ако ово већ нису прави стари облици,
доста обична појава, коју је преводилац грчкога текста могао усвојити, ако и није био Македонац. Исто
не бих смио рећи, да су облици 1 га лица множине на — **мы** што друго, ван доста обична појава оног
ена, које се могао држати који му драго писац јужнословенски почетком XIII-ог вијека. У хиландарском
ку долазе оваки облици често: **смѣримы себе** $2^{б}$, **имамы**, **ходимы**, **есмы** $3^{б}$. $13^{б}$, **ѣмы** $18^{б}$, **повелѣваемы**
$2^{б}$. $33^{б}$, **повелѣвамы** $17^{а}$, **приимемы** $33^{б}$, **рекосьмы** $14^{а}$, **рѣсьмы** $23^{б}$, **запов'ѣдасьмы** $34^{а}$. $35^{б}$, **прѣсмы**

7б. Црквеному ћемо језику оног времена оставити такођер овакс облике, као генитив множине: **двьри** 2б, **свѣдѣнеи** 11б, **страстеи** 7б. 12а. 21а, **оунынеи** 15б, **помышленеи** 7а, **прѣгрѣшенеи** 13а, **дѣюнеи** 25б, **Ѿдани** 33а, **писменеи** 34б, **ѡглашенеи** ib., **чтенеи** ib., (ср. такођер **божеи** 3а. 4а.), или локале множине: **вь пѣтиıахь** 22а. 30б, **по метаниıахь** 7б, **вь чтениıахь** 22а, **о выпрашаниıахь** 26а, **вь хождениıахь** 30б, **на обѣтоканиıахь** 37а. Али ако и речемо, да сви ови облици још ништа не доказују, тешко је мимоћи у српском типику не-правилности граматичке, којима је узрок могао бити само у слијепом пренарећивању облика бугарских од слова до слова, против закона домаће граматике. Ко је за партицип сад. врем. могао написати **гредоу** (мј. **греды** или **греде**), **сьблюдаю** (мј. **сьблюдаıє**) 23б, ко је за треће лице множине написао **оубоють се** (од глагола **оубоıати се**) 11б, **лѣжоуть** (ваљда м. **лежеть**, или можда **лѣжюще**, тако је у студ. тексту) 29б — трећи примјер **оутаıющоу** биће скраћени облик мј. **оутаıаıющоу** — за-њ ћемо рећи, да је мијешао бугарско са српским, што се још боље види на оваким диалектским ријечима: **ига** (мј. **ıегда**) 7б. 22б. 23б. 28б, **сега** 11а, **сега** 27б, **кьги — тьги** 18б. Рекао бих, да су се оваке ријечи поткрале у перо човјека, који их је добро знао, а могао их је знати, јер су се у његовим крајевима говориле. У црквеним текстовима није их могао толико наћи, да би их оданле био научио. Несрпским обликом прозвао бих такођер **ıедноуци** (са **оу** из ж), које се често чита у хил. типику: 290б. 9а. 9б. 17б; може бити и **толи же** мј. **по томь же** (јер је у студеничком тексту неколико пута оно прво замијењено другим).

Али редом с оваким несрпским цртама језика у типику хиландарском долазе такођер очити србизми (по нашем данашњем схватању). Такав је србизам прво лице множине на — **мо**: **волимо** 28а, **ѣмо** 18а, **вькоуш**-**шамо** 18б, **бисмо** 8б. 9а. 24а, **изидосмо** 16б, **остависьмо** 37а, **рѣсьмо** 33б, **отькратисмо** 12б, **оуказасмо** 18б, **приложис'мо** 289б (послије 6б). Исто ће значење имати многобројни примјери на **е** у замјену црквенога словенскога **ы**: **вь прѣкрасне доуше** 1б, **оть вѣры едине** 3б, **нокаке** 8а, **прѣдьне године** 9б, **прьве години** 10, **прьве недѣле** 17а, **работе** 11а. 30б, **говѣнине братие** 11б, **етере дроуге приклоне и себе повинные** 12а, **ты** 16а, **многе** 16а, **молитве** 7а. 14б. 16б, **обычне молитве** 16б, **безь — вине** 17а, **кь — посте** 17а. 18а, **вь дроуге** **дн҃и ине** 17б, **рыбе** 17б, **все слоужьбе** 18б, **прѣсвете владычице** 19а, **ѡне цр҃е** 26б, **од саме владычице** 22 **панахиде** 22б, **за мрьтве** 22б (и на стр. 24 у другоме ступцу, 10-а врста здола у студ. тексту стоји испра-није **за мрьтве** мј. одеског рукописа **за мрьтвыхь**), **вь часе** 23б, **безь егове воле** 26а, **оть правьде** 27а, **мѣднице едне** 27б, **безь вѣсти игоуменове** 28а, **расе** 28б, **вьлне** 29а, **литре** 29а, **ине** 30б, **старѣишине говѣ**- 32а, **зиме ради** (послије 32б, на уметнутом листу). Овамо спадају, и ако нису тако значајни, облици парти-ципа: **мете се** 14б, **свѣде** 16а, **ѣде** 28а, **ѣдеи** 9а, **краде** 31а. Необорив је србизам у облицима замјенице и придјева свршетак на — **га**: **га** 11а — али има један пут и **го** 39а — **инога** 11а, **ега** 15а, **тога** 30а, **св**- 33б, **нѣкоега** 33а, **вашега** 17б, **велнега** 17б, **большега** 27б. 30а, **прьвога** 6б, **црковнога** 26б, **доуховнога** 24 Овамо спадају још **нѣчеса** 15б, **ничесаре** 38б, док није народно **чесого** 4б.

Не бих смио тврдити да су управо србизми, али сва је прилика да јесу облици 3 лица једнине и множине без — **ть**: **чте, не чте** 7б, **да ѡстави** 7б, **да повели** 11б, **аще повели** 15б, **разлѣси** 13б, **ш**- **ми се** 12б. 30а, **мрьзи** 16а, **нжь хоще** 16б, **аще погибне** 21а, **ѣко приме** 21а, **да не ѡстане** 22а, **нжь** **ходити** 23б, **ига приде** 28б, **да оуправи** 30а, **аще не покара се** 29б, **комоу створи** 29б, **да строи** 30а, **сьтѣче** 29б, **да се прилоучи** 32б, **да се поклони** 29б, **аще не да** 16а, **аще прѣбываıє не Ѿвращаıє се** 21б — један је облик у партиципу —, **да имь се даıє и вьлие** 29а, **аще ли се не покаıє** 29а, **е** 15б, **ıе** 15 36а, **нѣ** 16а, **боуде** 18б, 24а. 30а. 38б. **соу** 11а. 16б. 18б. 22а. 27а. 29б. 31а. 34а, **да приповѣдаю** 11б, **да** **ходе** 20б, **аще ѡстаноу** 17б, **да имь даю** 28б, **та ѡстаю** 29а, **иже дрьже** 30б, **да сьдрьже** 35б.

Сигурнији су србизми, него ли ова посљедња тачка, ове појаве: **оукоушати** 14б, **оупрашаıеть** 15 **оупрашати** 35б, **оузимати** 26а, **оузимаıюще** 30а, **оузети** 38б, **оуведемь** 16а, **оуводими** 19а, **вь оуторникы** 17 **по оуторомь** 15б, **вѣроую оу бога** 3а bis, **оу вѣкы** 6а, **оу вашемь чинѣ** 11а, **оу половиноу** 17б, **ȣ почти** 2 **ȣ златѣ** 20б, **оу конихь**, **оу троудѣ**, **оу манастыри** ib. (и 21б), **оу писаны дьнь**, **оу праздьникь** 22б, **ȣ** 29б, **оу метохиıахь** 31а, **оу езоу оупадоуть** 35а. Србизам је **ере** (мј. **ıеже**) 32б, **нищоре** 20а, **ницѣре** 1 **никомоуре** 29б, а гори нађосмо **ничесаре**. Напокон у глави другој читамо натпис **о наслѣгени** 6а, а на л. 2 долази један пут **аке ли** мј. обичнога **аще ли**.

Крај толиких доказа (пуно јачих него ли за оно прво) не може се посумњати, да је писац хиландарског типика познавао главне црте српског језика. И опет ја бих волио рећи, да није био човјек родом из чистих српских крајева. А на ту ме мисао не наводе толико више поменути бугаризми у појединим ријечима, колико цијели утисак, којему се читајући тај замршени, несклапни пријевод, никако не могу от-Све ми се чини, да имам пред собом човјека, који никако није умио нешто подужи низ ријечи саставити у граматичку везу, јер се у његовој кући или бар у његовој глави већ знатно помјерио стари граматич-

зам: стари су му облици постали рећ би индиферентни, који као да се смију самовољно замјењивати
другим. Да ли је збиља језик неког краја спао већ тада у такву дезорганизацију, што је обично пре-
ових творова, нових комбинација у језику, ако неће да сасвим изгине, или се у хиландарском типику
само лична невјештина и лично неумијеће, тешко је расудити. А то је тим теже, што не умијемо
дано одговорити на питање, да ли се текст типика сачувао у првој својој цјелини по садржају и
. Судећи по студеничком типику и одеском рукопису смио бих рећи, да се онај оригинал или извор,
су црпали своје текстове, није ни у чем важном разликовао од данашњег хиландарског типика. Не
ак тиме хтио рећи, да је управо данашњи хиландарски текст био већ у старо вријеме једини оригинал
. Волио бих мислити, да је то тек један савремени пријепис, у који су се могле поткрасти чак и неке
ке старог преписивача из XIII вијека, којих у студеничком тексту (не данашњем, већ неком знатно
м) није било, дакле не ће их бити било ни у првом оригиналу хиландарског типика. Одески рукопис,
г је најновији издавач под ступцем уносио варијанте према хиландарскому тексту — а био би добро
, да је водио рачуна и о студеничком тексту — одступа од хиландарског само у толико, што је из-
рбизме и бугаризме, што је замјењивао гдје које изразе и чинио неке исправке, али не по какову год
рукопису, већ по својој памети, гдје је потеже или неразумљиво мјесто изазивало његову домишљатост,
ко је хтио, да унесе какав такав смисао у текст. То ћу да објасним с неколико примјера.

У глави 17-ој, као што је напријед истакнуто (гл. стр. 36) изоставио је хиландарски текст неко-
ијечи у пријеводу, који овако крњ како је не даје потпуна смисла. Студенички и одески текс дијеле
ндарским исту гријешку. Још је чудноватија гријешка у глави 18-ој, гдје мјесто **тѣла** стоји у хиланд.
дѣлѣ, ипак и ту, како споменусмо на стр. 37, ни један текст не доноси исправка. Међу исправцима
рукописа спомена је вриједан онај у глави 21-ој, гдје хиландарски типик пише **и о сихь законьна**
ка ѡсоуждень есть, грчки текст: *καὶ ταῖς ἐπὶ τούτῳ νομίμοις εὐθύναις ὑπόδικος ἔσται.* Студенички
одудара се с хиландарским, само је модерни издавач зло ријечи раставио: **и о сихь законь напонь-**
соуждень ѥсть (тако је и Леонид прочитао). Одески рукопис доноси и ту свој исправак неразумљиве
поньстка те пише **поносьтва**, али се пита, пристаје ли та конјектура овамо? Пошто **поносьство**
значи superbia, очекивали бисмо овдје ријеч другога значења, на пр. **отькѣть**, или ако је у **поньство**
остатак оригиналне ријечи, могло би се мислити на **покиньство, погоньство**. Свакако ни овдје не
ио исправку одеског рукописа. Ево још неколико примјера неразложна умовања одеског рукописа. У
8-ој читамо у хиланд. тексту **да не мыне ками творимое**, ово је исто тако у рукопису студеничком, само
вач раставио **мыне** у **мы не**, али грчки текст *ἵνα μὴ τὰ ἐλάττω παρ᾽ ὑμῶν περιποιούμενοι* свједочи, да
ваља тражити компаратив **мьне** или можда **мање** (minus), како се још и данас ова ријеч изговара
ни. А што учини преписивач одески? Он исправи **мыне** у **минеть**! У глави 4-ој одески рукопис
приносе словеса тък'мо же и равно; не двоумим ни мало, да је ово својевољан исправак, док се право
сачувало у студеничком тексту: **тькминою же и подобьнымь чиномь**, према грчкому *ἐν ἰσότητι γοῦν*
προσηκούσῃ εὐταξίᾳ. О гријешкама 36-е главе, гдје је одески рукопис из **диптиха** учинио **типикь**,
већ ријеч; у истој је глави **литоургь** — тако још има студенички текст -- преиначено у **иереи**,
изостављено је (на стр. 24 у другоме ступцу у врсти 24-ој) **вѣдѣ** (што се чита у студеничком тексту
ијевод грчкога *πάντως*) послије ријечи **тоужьно**. И у глави 37-ој може се једна гријешка одеског
са исправити, што је већ указано на стр. 51.

Напротив у студеничком рукопису, и ако је из касног времена, налазе се нека мјеста у бољој
ији не само од одеског већ и од хиландарског текста. Већ је сприједа под главом 36-ом указано,
одески два пута криво написао **типикь**, гдје је у студеничком остала правилна ријеч **диптихь**.
штета, што је управо тај лист у хиландарском рукопису пропао; јер кад би се могло помислити, да
ки рукопис није од свога промијенио **диптихь** у **типикь**, добили бисмо јако, да управо необориво
анство, да хиландарски текст није био ни једини ни оригинални докуменат овог типика. Али се чини,
то може доказати другим примјером. На л. 11[б] у глави 6-ој читамо у хиландарском типику овако:
вѣдѣ льгать емоу пьроу вьсприеть емоу. Смисао ових ријечи био би управо недокучив, да се није
сачувао грчки оригинал, који гласи: *θεῷ δὲ πάντως ὁ σπουδάζων ψεύδεσθαι δίκην ἀπαιτηθήσεται.*
е се види, да *ὁ σπουδάζων* није ни преведено; преводилац или није нашао израза у свом тексту,
је био искварен, или га је прескочио. Да је преписивач одеског рукописа имао пред собом друго-
текст, него ли онај што се данас налази у хиландарском типику, не би био од свог умовања преи-
вѣдѣ, што добро одговара грчкому *πάντως*, у **вѣдеироу**, нити би од **льгать**, гдје бисмо очекивали
инфинитив **льгати**, учинио **сьльга**, док је напротив оставио **вьсприеть ѥмоу** нетакнуто, а управо ту

јечи подударати и исто овако гласити у студеничком типику. Али од четврте главе напријед није било требе да се много мијења, зато се оба текста већином до најмањих ситница поклапају. Студенички помаже ѣ, да се нека мјеста исправе, о чему је припадом било говора. Уз његову помоћ може се попунити, што на л. 10ª састругано, т. ј. код еп. Димитрија на стр. 8 у првом ступцу у врсти 11-ој послије **клепал҄це** ѣа уметнути: **и свѣщє вьсѣмь подавь**, тако је и у грчком: *καὶ φῶτα πᾶσι διδούς*. Он доказује, да на ој страници и истоме ступцу у врсти 4-ој здола, што је истругана у хиландарском екземплару, није ништа ставлено, већ ако је писац што год по два пута написао те послије истругао сувишно. У глави десетој, гдје говор о посту,, одступа по нешто у првим врстама студенички текст од хиландарског, који се подудара рчким, а понешто разилазе се и међу собом и од грчкога. На стр. 12 у другоме ступцу, врста 3—4 здола, је прилика да су у хиландарском типику истругане ријечи, што се читају у студеничком овако: **на ѣри малымь красоволемь оу поль келиѥга**, ако нису ондје биле преведене ове грчке ријечи, којима нема ѣга у студ. тексту: *κἂν τῇ τετράδι τῆς μεσονηστίμου καὶ τῇ πέμπτῃ τοῦ μεγάλου κανόνος* (ср. више на ь. 27). И у даљем причању о постовима долазе неке мале разлике међу текстовима, али има и таких суасница међу студеничким и хиландарским текстом, којима нема ослонца у грчком евергетидском оригиналу, ›: **развѣ ·а· недѣле все и пакы развѣ срѣды и петька** (ово се чита у оба слов. текста, а у грчком тога ма), **боуди вамь раздрѣшено хоботьнице** (у грчком само *καταλυτέον*). Оба се текста подударају такођер реченици: **рыбь же николи же не ѩмь**, које у грчком нема, а што има о рибама на томе мјесту у грчком ксту, тога нема ни у хиландарском ни у студеничком типику. Долази ли ова заједница од једног грчког зора, који је нама непознат? или је овако већ било писано у првом пријеводу? То је тешко расудити, › одмах затим опет се словенски текстови растају те у ономе, што је у хиландарском на л. 18ª, види се ѣно подударање с грчким, док је студенички одступио и које што скратио. Један извор избија доиста је гдје, али се подједно виде и промјене, особито у студеничком тексту веће но у хиландарском.

Знатније је истакнути, да у једанаестој глави студеничка редакција вјерно слиједи стопе грчког игинала, говорећи о празнику „**прѣставлѥниѩ**" (‚успенија') богородице, који је у хиландарском замијењен азником ‚ваведенија'. Да би се боље објаснио однос текстова, стављам их овде напоредо с грчким у средини:

Хиланд.	Евергетид.	Студен.
а с҃тоѥ вьведениѥ пр҃акь еже с҃та ѫмь г҃лемь свѣтьло вами да аздьноуѥть се, свѣ҃ло и многоарьно · праздьникь во есть ьникомь и трьжьство трьжькомь. вь томь же да оуводими ѣть на трапезоу колико моцьно. ьаче и на врата подадите вь ѣбѣ и винѣ колико боудеть атние.	*ἡ δέ γε τῆς ἁγίας αὐτῆς μεταστάσεως ἑορτή, ἣν δὴ καὶ κοίμησιν λέγομεν, λαμπρῶς ὑμῖν ἑορταζέσθω, λαμπρῶς καὶ πολυτελῶς, ἑορτὴ γὰρ ἑορτῶν, καὶ πανήγυρις πανηγυρέων ἔσται, ἐν ᾗ καὶ διάδοσιν ἐν τῷ πυλῶνι γίνεσθαι ἐντελλόμεθα, καθόσον ἄρα δυνάμεθα, καὶ ἡ χεὶρ ὑμῶν εὐπορoίη.*	**а светаго ѥи прѣставлѥниѩ праздьникь, ѥгоже оуспениѥ глаголемь, свѣтло вами (да) праздьноуѥть се, свѣтло и многотварьно. праздьникь бо ѥсть праздьникомь и трьжьство трьжьствомь. вь томь же и дадите на вратѣхь, повелѣваю, ѥлико же можемь, и наша роука вьзмагаѥть.**

У дванаестој глави, гдје се ограђују слобода и повластице манастирске, није могао остати у сва и документа исти текст. Ближи је грчкому, с неким малим промјенама, текст хиландарски, даље одступа ѣст студенички. Али се и ту лако улази у траг првому пријеводу, који је био за оба текста основа. Ево колико доказа, гдје оба словенска текста иду напоредо:

Хиланд.	Студ.
Заповѣдаю оубо вьсѣмь вамь ѿ г҃а б҃а вседьжителѣ свободьноу быти с҃тмоу семоу манаырю — —	**Заповѣдаю оубо вьсѣмь вамь оть господа бога вьседрьжителѩ свободьноу быти семоу светомоу манастырю — —**
нь подь единою прѣп҃тою б҃цею наставницею прѣбл҃женаго и с҃то ѿца н҃шго м҃твою игоуменоуаго вь немь сьблюдати же и исправлѣти и крьти и обьвладати — —	**нь подь ѥдиною прѣпѣтою богородицею благодѣтельницею и прѣподобнаго отца нашего и хтитора молитвовь и игжменоуюцаго вь немь сьблюдати же и исправлıати и крьмити и обладати — —**
аще ли кто вьсхощеть нѣкогда вь нѣкоѥ лѣто.	**аще ли кто вьсхощеть когда вь нѣкоѥ лѣто.**

О изборима игумана, иконома и еклисијарха говори се у оба словенска документа у три ова је подјела дакле заједничка, да о избору икопома и еклисијарха говори се ријеч по ријеч исто. се, да је тај начин бирања био у исто вријеме израђен за оба типика. Али игуман бијаше другојачије у Хиландару и другојачије у Студеници. Зато је тринаеста глава, у којој је ваљда већ прва радња одс од грчког узора, за студенички типик и опет прерађена према посебним приликама и потребама. И почетак главе у оба текста слаже, како доказује ово поређење:

Хил. чл. 13.	Студ. чл. 13.
Подобаеть же прочее и ѡ поставлени игоуменa и иконома и ѡ црковницѣ прьвомь вашеи любови творити непрѣложьно и непрѣстоупьно.	**Подобаюеть же прочее и о поставлени и прькоѥ вашей любви творити непрѣложьн прѣстоупьно.**

Једно је и друго према грчкому тексту *χρήσιμον δ' ἂν* (?) *ἔσται λοιπὸν καὶ περὶ τῆς χειρ τῶν διακονητῶν ἐπιμνησθῆναι.* Мјесто опћенитог израза *περὶ τῶν διακονητῶν* спомиње се у студ. типи игуман, што је сасвим у реду, ако се води рачун о садржини главе тринаесте. Хиландарски типик одмах сву тројицу, о којима има говора у главама 13—15; али је за чудо, што се еклисијарах — а термин обично не преводи — овдје зове „црковником“. Истина **црьковьникь** помиње се још у гла и 28, али ондје као да је ријеч узета у опћенијем значењу *ἐκλησιαστικός*. Изгледа ми, као да је ово глави ушло у текст истом послије, т. ј. кад је већ положен био основ данашњему хиландарскому Да се и овдје уза све разлике, колико се игда могло, остављао непомјерен први пријевод, видјеће испоредимо ове ријечи:

ѣко нашь си сты манастырь прѣстые гже наставнице нашее бце почтень бы ѡ блговѣрныхь црь да есть оу почти манастырь ..	**ѩко нашь светыи сь манастырь прѣ кладычице наше госпожде богородице благ нице почтень бысть оть благовѣрьнаго и л любиваго кралѩ... да ѥсть вь почьти манас**

У студеничком типику, гдје се избор игумана обављао у присуству српског краља — о потреба другојачијег излагања — додан је под крај главе додатак о одјећи и обући манастирске бр чини у хиландарском типику главу 27-у текста, али се садржина у појединостима не подудара, п почетак исти:

Подобаѥть прочее оуказати ѡ одежди крати.	**Подобаѥть проче оуказати о одежди**

У даљем излагању истиче се у оба текста потреба, да се има особито на уму „**црьковн** тој се тачки дакле слажу текстови, и ако је свак својим ријечима изрекао исту ствар. Да је у студ редакцији читава глава 27-а смјештена овамо под игумана, види се већ одатле, што страга на свом мјест лази; али зашто је студенички типик овамо под игумана уметнуо баш само ову установу, тога не умијем

Од главе шеснаесте до двадесет шесте долази у студеничком типику све као у хиландар свима особинама и нетачностима пријевода или појединих облика. Глава 27-а како већ рекосмо нијс деничком типику под тим бројем, већ је без посебна броја турена у главу 13-ту. Али глави 28-ој хилан типика одговара и сада 28-а студеничкога (т. ј. у данашњем реду глава нема 27-е, али бројење ниј мећено). Спомена је вриједно и то, да се у глави 28-ој, и ако јој нема ослонца у евергетидском тексту, ипак оба типика подударају управо ријеч по ријеч. То нам је опет доказ, да је већ заједнич за данашња два типика у неким дијеловима одступао од грчког евергетидског текста. У тој глави једна знаменита ријеч: **кь чтени и кь канарханн**, (студ. **кь чьтении и вь канерхани**), из које је р акад. рјечника учинио kanerhana те мисли, да је ријеч „непозната значења“. Али већ у Микл рјечнику има записан правилан облик **канонархание**, а то је вербална именица глагола **кано** (*κανοναρχεῖν*).

Сада опет наставља један те исти ред текста, ријечи и облика, готово без икакве разл до главе 35-е, гдје се у студеничком типику уз остало подударање одређује особито свечана прослав ктитора Симеуна. Ријечи (шест врста) што о томе говоре, уметнуте у студенички типик, сва је при нису одмах с почетка биле на томе мјесту; не бих рекао, да је већ који год од синова Немање сл ради рибе чак на Дунавске стране. Али о томе нека расправљају наши историци.

Подударање међу текстовима иде и од ове главе напријед све до краја, али глава 42-а, како није дала у Студеницу, јер се у њој помиње каријска ћелија св. Саве — није ни унесена у студенички типик; да се не наруши број глава, посљедња је и овдје убиљежена као 43-а, а 42-е нема. Текст студенички, узевши неколико писарских гријешака, готово ни на влас не одступа од хиландарског. Знатно је и то, о се у глави 39-ој и 41-ој од један пут и у том тексту говори о богородици обичним називањем хиланрскога типика: **госпожде моы прѣпѣтлы и наставнице** (изд. Јиречекова стр. 177, у грчком стоји: *κυρία ύμνητε Εὐεργέτις*), **и богоу благоприıетна и наставници** (ib. стр. 179, у грчком: *τῷ Θεῷ εὐαπόδεκτῳ τῇ Εὐεργέτιδι*). Кад би се могло одређено казати, да је овако било већ у старијем тексту студеничког ика, — а то ми се бар чини да је врло подобно истини — имао би се и у том одступању од обичног раза нов доказ уске везе, која је некоч сједињавала оба типика. Лако може бити, да је оба оригинална земплара писала иста рука, као што нема сумње да је радња изведена за оба манастира у светој Гори ачно под надзором самога Саве.

Знајући сада све то, црпамо из подударања текстова хиландарскога и студеничкога јако увјерење, је овај споменик дошао до нас у главноме у истом облику, како је по први пут преведен с грчкога. има дакле неједнакостима његова језика није криво вријеме, већ сам процес његова постајања. На типику ће радило више људи, свакако најмање двојица: преводилац с грчкога и допуњавач готовог пријевода ема посебним приликама манастирским. Прво лице биће био некакав светогорац, родом из Македоније, ји је знао и грчки и словенски: у грчком није се умио свагда разабрати, у словенском мијешао је црквене лике и ријечи с народнима, то српским то бугарским. Друго је лице био сам Сава. Колико је знао грчки сада, тешко је казати; али како је био врло начитан у црквеној литератури, његови додатци у типицима, еплетени цитатима из св. писма, показују да је практички усвојио црквени језик доста добро. Да ли су самом пријеводу радила двојица и више, тешко је рећи. По неким неједнакостима могло би се прије слити ово посљедње. Јер је збиља чудновато, да се *ὥρα* преводи то **часъ** то **година**, да се уз **близъ** ан пут чита **искрь**, уз **сьборище** (два пута) такођер **сънъмище** (један пут), да је уз **типикъ** два пута отребљена ријеч **оуставъ**, уз **игоуменъ** један пут **прѣдьстатель**, уз **еклисиархъ** један пут **црьковьникъ**· ак то могу бити случајности, неконсеквенција истога лица. У облицима не бих рекао да је под српским ивом написан номинатив множ. **игоумение** $20^{а}$. $20^{б}$, а и акузатив множине **одрове** $35^{а}$ не чини ми се иком старосрпским XIII вијека, већ прије старобугарским, гдје је овако изједначавање акузатива с ноативом отпочело раније. За мјешавину у падежима несрпску има доста доказа: **ѡ етерѣхъ инѣхъ страсти** (мј. **страстехъ**), **ѡ оумьршихъ стыхъ ѿць** (мј. **отьцихъ**) $22^{б}$, **о оусопьшихъ ѿць нашихъ** (мј. **отьцихъ**) , **помеиоутие прѣжде почивьшихъ братиıахъ** (мј. **братии**, у студ. **братѣхъ**) $22^{б}$, **да ѡставлıают се оучени каноны панахидахъ дневны** (глава 36, тако и у студ. тексту, мј. **панихидь**). Особито се често итив мијеша с дативом у синтакси: **прѣсте же блчце бце** (ген.) **наставници нашѣи** (дат.) $19^{а}$, **не токмо о мене грѣшнымь** (дат., у студ. **грѣшнаго**), **нь и много оуздающихъ се** (ген.) **оуказоуеть** $9^{а}$ (грчки *ῦς ἁμαρτωλοὺς .. τοὺς θαρροῦντας*), **приемати вамь** (дат.) **ѿца и послоушати хотещихъ** (ген.) **исповѣдати** $11^{а}$, **чающимь на трапезоу позваниıа** (ген.), **оударениемь трапезнаго схода бывшоу** (дат.) $14^{а}$, **или ѿ кыхъ знаемымь** (дат.) **вами и свѣдещи** (ген.) **наше житие** (гл. 37), **ни трапезе печаловати ѣдениıа** н.) .. **о трапезѣ печаловати ѣдению** (дат.) $17^{а}$, **нь ѡтли боудоущоумоу тьмномоу дѣлоу и неѣвлемоу и оукраденомоу вь вась** (боље **вась** без **вь**) **оуведемь** $16^{а}$ (овдје датив одговара грчкому генитиву *ἀπάγομεν*), **семоу же икономоу ненадежьноу слоужбоу его сьврьшающоу** (дат.) **кь богоу и вамь**, **дрьокена ıавлıаема соудимаго** (ген.) **же вами и оуправлıающоу емоу** (дат.) **вась**, **нь все имоуща** (ген.) **ıако днь оудь**, **имоущоу** (дат.) **же подь собою и помощьника**. Не мислим, да би српски преводилац тако ко мијешао датив с генитивом, говорећи једнако о истом лицу. Не мислим, да би без разлога мијењао деже у том примјеру (у гл. 36): **на оутрьниıахъ и на литоурьгие и на вечерьниıахъ**; не мислим, да би тавно овако несклапну конструкцију: **ѣко многа пота и троуда мѣсто сие запоустѣлое ѡбнови се** (мј. **многымь потомь и троудомь**), или овако: **да имате плодити се и здѣ двою пользоу** $12^{а}$ (гр. *ποῦσθαι τὴν διττὴν ὠφέλειαν*), свакако или **плодити** без **се**, или **двоıею пользою**. Предлог **отъ** долази, је га у XIII вијеку по историји српског језика не бисмо очекивали: **тоужде отъ наше чести** $24^{а}$, **злобоу че отъ добродѣтели приемати** $15^{б}$, **вещи вь сихъ благоволиемь паче отъ хвалещихъ се** $25^{б}$, **лоуче ко нь творе волю господьню паче отъ множьства безаконикъ**. Не одјекује српском конструкцијом **на игоуа чьсть ныѣти** $22^{б}$, **оуправлıающоу емоу вась на лица** (прије $21^{а}$): у првом примјеру очекивали бисмо тив без предлога или предлог **кь**, у другом **по** с дативом; **дроугь на дроуга виноующе** $12^{а}$ (овдје је ески рукопис **на** избацио, али у студ. долази), **вь едино изволите на лоучаго** $21^{б}$ (овдје би се могло **на**

бранити према грчкому *σύμφονοι γίνεσθε ἐπὶ τῷ κρείττονι*). Има и других доказа особите наклоности и предлогу **на**: **чающимь на трапезоу позванны, поити на трапезоу, елико на прьвоє ѣденниє на трапезѣ сѣсти** $14^{а}$, **комоу створи еклисиырхь метаниє .. на пѣниє или на починаниє** $29^{б}$. Сл. и овај примјер $16^{а}$: **вь хотѣниє прѣсѣцаює почтениє** (мј. **хотѣнны прѣсѣцающе почьтениє** т. ј. **прѣдьпочьтениє**). Напокон да се сјетимо и оваких израза: **по кельми** $10^{б}$, **по тькьмо** $10^{б}$, **по брьже** (пред $7^{а}$, у студ. чак **по брьзо**), **по злѣє** $28^{б}$, **почисмени** $33^{а}$, чак код именице **почисло** $25^{б}$. Овамо ће спадати и често пута поновљено **повьсегда**.

Још ћу напокон свратити пажњу на неку малу ствaрцу, за коју не знам управо што бих рекао, из чије је главе потекла. У хиландарском типику стоји више пута за множину облик **ижи** мј. **иже**: **ижи** — **кыпадоше** $9^{а}$, **ижи соуть** $20^{б}$, **ижи соу оуписани** $22^{а}$, **ижи имоуть** $29^{а}$, **ижи дрьже** $30^{б}$; то као да је учињено навлаш, јер у једнини се пише **ижь**: **ижь хоще** $16^{б}$, **ижь хощеть** $20^{б}$, **ижь боудеть** $20^{б}$, **ижь име** $23^{а}$. Не опомињем се, да бих и гдје нашао оваково разликовање множине од једнине. Уз то долази дакако и по старому **иже** за једнину и множину.

Био сам науман завршити ово разглабање хиландарскога типика грчко-словенским рјечником, за који сам већ и отпочео прикупљати ријечи, али како ме друге дужности откинуше од тог посла, нека то остане на млађима.

* * *

II

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ КНЕЖЕВИНЕ СРБИЈЕ

Пошто је онако брзо и енергично угушена Ђакова буна“ (1825) у смедеревској Јасеници, ез Милош је за потребно нашао, да у интесу јавнога мира и поретка дозна, има ли још због чега незадовољства и у народу кнежине пеничке, која беше у првоме суседству огњига Ђакове буне. Да би све то најтачније доао, кнез је одредио четири своја повереника епутата, полномошчника), који су се најпре клели и још писменим реверсом обвезали, да најсавесније у народу поменуте кнежине све свакога испитати, па тада тек њему и Српском родњем суду саопштити.

Избраним, а поименце поменутим изасланима кнез Милош је издао приложено „Објавније, којим кнеза и народ поменуте кнежине вештава о својој жељи, но уједно даје и упутво за вршење поверене дужности.

У многом погледу интересан овај документ оригиналу налази се код Анице Новаковића, дашње удове, а рођене кћери Уроша Новковића.

Документ је на целом табаку жућкасте, лаве хартије. Цела садржина простире се на и стране. Писан је ситно, али извежбаном рум. Уздуж и попреко пресавијен је. А због огог развијања почео се на местима превоја ћ и цепати, те га је притежатељка белим копм прошила, да се у четири дела не би распао.

Мастило је истина пожутило, на местимице избледело, али се рукопис ипак даје прочити свуда, осим на неким местима, где је хара пресавијена. Нарочито се не да прочитати ю презиме оног изасланика Јована из села Чумића. Рекао бих, судећи по очуваним писменима, да се презивао Маринковић.

На документу има и два печата у црвеноме воску. Један је истискан код потписа кнеза Милоша, а други до потписа Српског народњег суда. Оба су печата врло јасно истиснута и добро очувана. Могу се сматрати као узори сфрагистички. Јамачно их је компоновао уметник финог укуса, а изрезивала вешта рука.

ОБЯВЛЕНІЕ

коимъ на знанѣ даемъ, како кнезу кнежине лепеничке у Нахій крагоевачкой, тако и свему Народу одъ мала до велика у истой кнежини.

Како я желећи, да свакій од наймањѣгъ до найвећегъ рахатъ буде, и дасе нико на правди напаствовати, тиранизирати, и угнѣтавати неможе нити смѣ, већъ да сваки онако задоволянъ, и у своему добру споконнъ быти може, како штосе съ окружностима нѣговимъ сложити може, и найпосле желећи, да бы свака тегоба и обида одъ когамy драго она была, комупибудъ нанешена, што скоріе и онако као што се догодила, мени и Суду Народнѣмъ, до знаня доставлѣна была; за необходимо нуждно Судіосамъ депутате (полномощнике) Народнѣ одъ кнежине Лепенице у Нахій крагоевачкой овде пореду именоване

Уроша Новковића изъ Жабара.

Јована Мари . . . вића изъ Чумића.

Петронія Аћимовића изъ Ресника.

Ристу Ђорђевића изъ Комарица.

на то опредѣлити, и съ пространнимъ Полномощіемъ снабдѣвајући ій, на душу имъ наложити,

да све свое вниманіе нато обрате, дознавати, у чему се и наймалѣ не задоволство, не само Народа во обще, већъ и по единогъ човека состои, и одкуда оно происходи, и по дознаваню своюмъ у овомъ призрѣнію мене и Судъ Народный точнѣйше извѣщавати, и онако као штосусе исти депутати реверсомъ своимъ одъ 23 га Августа 1825. Године Мени и Суду Народнѣмъ торжествено обвезали, и заклели: было то угнѣтеніе Народа одъ стране кнезова, или ньини подчинѣни, и состоялосе оно у чемму драго. —

Посредственицима овимъ између Народа и Правителства, даесе пуна власть, верховной власты по души и совѣсти своей све онако явити, као што єстъ, безъ додатка или изоставка, — а Правителство умеће потомъ мѣре свое предузети, и учинити конецъ онаковомъ насилію, и незадоволству. — Народу речене кнежине допуштасе и препоручуе, потужити се за сваку обиду овымъ Полномощницыма, а ньима налажесе, да ни Чертицу єдну не изоставе подъ страшнимъ одговоромъ, што небы власти верховной явили. — Притомъ даесе ньима власть, да могу у случаю гди бы кнезъ кнежине ньине потребовао сверху распре какове мнѣніе ньино, да могу таково и давати, и маловажніе ствари, у согласію съ истиъ кнезомъ расправляти. — Аколи бысе обхожденіе депутата овы кнезу кнежине речене неповольно показало, то онъ неможе ни какве мѣре противъ ньи предузети, — єръ сваки членъ између ньи, зависи непосредственно одъ Суда моегъ и Народнѣгъ; и тако кнезъ исти само худо обхожденіе Лица они обявити може, а ништа друго. — К тому напоменути непропуштамъ, дае дужность депутата ови, поучавати Народъ како му треба не само Правителству покорнимъ и послуш већъ и своему кнезу у кнежини дасе свак винуе; зашто колико є дужность ньина бр Народъ одъ угнѣтенія и насилія Старѣй толико исто дужнису и Народъ учити, дасє рѣйшинама своимъ у свачему повинуе. Ов повинуе самимъ заповѣстима верховне наше вл

У Крагоевцу 23 Августа 1825.

№ 1438.

Милошъ Обренови
Сербій князь.

На све Горенаведене точке єго княжеc сіятелствомъ изложеногъ Обявленія соглаш совершено.

Судъ
Народный Срб

У Крагоевцу 23 Августа 1825.
№ 923.

саопштио

Д. Ђ. Милутинови
проф. велике школе

III

ПРИЛОЗИ СРПСКОЈ ИСТОРИЈИ

од

Ђ. Тирића

Захвалан Краљевској Академији што је доустила да ово неколико прибележака с мојих утовања угледају света, дужан сам да коју напред кажем.

I. У 1893 год., за време великог школског дмора, ишао сам у Св. Гору с намером да у ашем Хилендару проведем који дан и прибелеим све што се може и умем.

Од тих мојих радова овом ће приликом углети света ово двоје: „Проштена Књига или схоетико патријара пећскога српскога, господина аксима“ и „Два листа из историје о паду Цаграда“.

II. У 1894., опет за време великог школског дмора, ишао сам у Босну и Херцеговину.

С тога ми је пута „Поменик манастира Жимислића у Херцеговини“.

III. У 1889. год., за време мојега бављења ревизији по основним школама, нашао сам на велику збирку рукописа из доба Карађорђева прве владе Милошеве.

Добротом г-ђе Лепосаве Красићке, тадашње итељице у Власотинцу, а праунуке Младена иловановића, данас су ти рукописи у мојим кама.

Од тога сад се пушта на јавност *шеснаест* илога, само из Карађорђева доба.

Што се пак тиче мојих напомена о појединм предметима који ће се овде изложити, казато даље, на дотичном месту.

12. септембра 1898.

у Београду.

Б. Тирић
ПРОФЕСОР

I

ХИЛЕНДАР

Максим, Пећски Патријарх, разрешава од грехова јеромонаха Захарију.

7177 ГОДИНЕ 8. ЈАНУАРА

---

† Максѵ҃ милостїю Патрїар҃ пекскы и все҃ Срьблю҃ и Блгарѡ҃ и проч҃.

Оумѝрѣнїе наше ѿтъ благодати же и дара и власти всесветаго и животворештаго доуха, дан'ны є отъ спаса нашего І҃ѵ Хр҃та божьствьны҃ его оученикѡ҃ и апостоломъ, въ еже вѣзати и рѣшити чьловѣкѡ҃ съгрѣшенїа, рекша имъ: Прїимите Доуха ст҃го, имже ѿпоустите грѣхи отпоуштенїи соутъ, и имже оудръжите оудръжетъ се. Єлика же аште свежете и разрѣшите на земли, боудетъ свезано и разрѣшено и на небеси. Ѿтъ онѣхь оубо и на на҃ другоприматєлнѣ пришьдшей той же божьствьнѣй благодати имамы проштено и сїе по доухоу чедо наше, їеромонаха Захарїю. Єлика же онъ ꙗко чьловѣкъ съгрѣши и къ Богоу прѣгрѣши словомъ, дѣломъ, помышленїемъ, волею или неволею и̑ всѣми своими чювствы. Ꙗште подъ клетвою отьчею или матернею, аште подъ ѿлоученїе҃ архїерейскы҃ или Їерейскы҃ бысть, или своемоу проклѣтїю подпаде, или клѣтвою заклѣ се, и сїю прѣстоупи, или инѣми нѣкыми съгрѣшенїи превзе се. Сїа вса доуховны҃ отьцемъ исповѣда, и еже ѿтъ нихъ правило ѿтъ срьдца прїетъ и испльнити оусрдьствова. Сы҃ оубо въ сехъ вины же и съоуза разрѣшаемъ сего и свободна имамы всесилною властїю и благодатїю все светаго и живоначелнаго доуха, єлика же забвѣнїа ради неисповѣдана остави, и она вса да проститъ емоу премилостиви Богъ, молитвами б҃цы и присно дѣвы Марїи, светаго и

славнаго и прькваго Ярхіепископа Савви Српьскаго, и светаго преподобнаго отьца его Сѷмеѡна мѵроточива, и светаго Яр'сеніа втораго архіепископа српьскаго и все свети ами:· .. Въ лѣто ѿтъ създаніа міра ҂ꙁ҃. р҃. о҃. з҃. ге Й :·

Мазѵ Божією милостію патріар пекскы.

Напомена. Замењено је: ѿ са ѡтъ, ȣ са оу и щ са шт. Остало је све онако, како је у оригиналу.

Артија је платном подлепљена. На полеђини стоји: „**Проштена книга или сҳоретико патріарха пекскаго сербскаго господина Мазима**“.

На средини је платно опсечено, па отиснут печат са кога се може прочитати ово: **архіепискȣпъ пекскы Мазим.** *Б. Т.*

У повратку из Хилендара, задржавајући се у Карејама један дан, све време проведох у Испосници Св. Саве. Ту ми показаше два три *долапа* с књигама, скоро сасвим раскупусаним. Колико је год било могућно довести их у ред — ја сам их довео. Прегледајући тако лист по лист оних растрвених књига наиђем на два листа рукописа на хартији. На ова два листа које сам ја собом понео довршује се историја о паду Цариграда.

Да то овде испишем:

... и почюди сѧ (Магметъ) ономоу великомоу зданію црьковномоу, тако рекъ въ истиноу людіе сіи быша и преидоша, а иніи по них симъ подобни не боудоутъ. И поиде въ цръковъ и виде мерзость в-запоустѣніе во свѧтилище божіе, и ста на мѣсте свѧтемъ его. Патріархъ же и весь клирикъ и народоу бесчислено възопиша съ слезами и рыдан'ми и падоша пред ним. Ѡнже, безбожны Магметъ помавъ роукою да престаноуть и рече им: Тебѣ глаголю, Янастасеи, и всей дроужини твоеи и всемоу народоу. Поднешніи днь въ прѣстомоу (тако) не оубоитесѧ гнѣва моего, ни оубіиства, ни пленені. И ѡбратився рече пашемъ и сан'чаквіемъ за запретѧть всемоу воискоу и всакомоу чиноу моихъ вратъ да всемоу народоу градскаго и женѣ и дѣтеи ни оубіиствомъ ни плененіемъ, ни иною враждою никоторою вредѧтъ. Яще ли кто престоупить наше повеленіе смртію да умретъ. — И повелѣ выслати всѣхъ из. црькви да поидоуть кождо в-домъ свои. Хотѧше бо оувидѣти оу рѧдъ и кровища црькви. Народоу же идоущоу изъ црькви ѿтъ перваго часа и до десѧтаго и еще соущи многымъ во црькви, и недож'дав'же безбожныи

выше из' црькви, и видѣвъ изшед'шихъ из' ц
плъноу площадь и по оулицамъ идоущихъ и
и оудивисѧ толикоу народоу ѿтъ единыѧ хра
изъшедшихъ, ихъ же не бѣ числа. И поѣ
царскомоу двороу, и тоу срѣте его нѣкіи Се
принесе главоу благовѣрнаго царѧ Констан
Ѡнже ѡкан'ныи Магметъ възрадовасѧ вел'м
скорѣ позва болѧръ и стратигъ, и въпроси
да рекоуть емоу истиноу: аще то е глава ц
— Ѡни же страхомъ одъжими рѣша емоу
е соущаѧ глава царева. Ѡнже ѡкан'ныи ѡ
завъ ю рече: Во истиноу ꙗвна тѧ бъ (тако)
роди паче же и царѧ, почто всоуе погибе.
посла ю к' патріархоу да ѡбложатъ ю сребро
златомъ и съхранѧть ю ꙗкоже самъ вѣ. П
архъ же вземъ благовѣрнаго цара Конста
главоу и положи ю в' ков'чегъ сребрѧнъ и п
щенъ, и скры ю в' великои црькви под прѣсто
Ѡть иныхже тако слышахомъ ꙗко ѡставші
соущихъ съ царемъ оу златыхъ вратъ, оукра
его нощію и ѡтнесоша его в'калитоу и съхра
Ѡ царици же бывшоу великоу испитанію, и
заша Магметоу ꙗко великіи доукасъ и велик
местникъ и анактосъ и прото..ратовъ и
Яндрѣи и братиничи его Ишсанъ Фоца Па
говъ и епархъ градскыи Николаи отпоустиш
рицоу в'караблѣ, и абіе истѧзавъ ихъ мног
повелѣ казнити смртію, и симъ тако быв
грѣхъ ради нашихъ. Я беззаконныи Магметъ
на прѣстолѣ Царѧграда. Благородніи шак
градовъ иже подъ слнцемъ изобладаша вл
щихъ грьдаго Ярарксексіа невмѣстимаго п
нами мрьскыми и конѧводѧ ширѧ землѧ. И по
потребившихъ Троию прединвоую седмь десѧ
четырми крали ѡборѧемоу, Мефодіемъ патр
и Лвѡ премоудрымъ, и знаменіа ѡ градѣ
съврьшиша сѧ тои последнѧа. Но оубо раз
еши ѡканне аще всѧ прежде реченнаа не пріид
но тако съврьшити сѧ имоуть, пишеть бо ро
рѡдъ, ѡ прежде создателными всего изманат
бѣдѧть и седмохолмаго пріимоуть со прежез
ными е, и в'немъ въцарѧтсѧ.

Одмах за тим наставља ово:

Влѣто ·҂ѕ. ѡ. п. ѳ. (6889 — 1381) Сказа
задонскомъ бою. Похвала великомоу кнѧзю
трію Ивановичю и братоу его кнѧзю Влади
Яндрѣевичю. Благослови ѿче.

II
ЖИТОМИСЛИЋ

оменик манастира Житомислића у Херцеговини

Августа месеца 1894. године пропутовах роз Босну и Херцеговину. У путу свом из Херговине за Далмацију — управо из Мостара за Метковиће — свратим у манастир Житомислић. Немадох намере да се у њем бавим, јер мишљах а ме за тај манастир нема шта друго ни везити окром обичне путничке радозналости — да и он види. Господин Архимандрит Н. Дучић овео је у том манастиру дуже време, и описао и уписао све што је било записати. Па ипак нешто и за мене остало.

Житомислић лежи на левој обали реке Неретве, скоро на средокраћи између Мостара и етковића. Пре железничке пруге био је готово приступачан како с колима, тако исто да се и коњу до њега дође.

У Житомислићу застадох архимандрита г. меона Тодоровића са два сабрата Христифором стовићем и Христифором Милутиновићем. Обаојица су јеромонаси, и родом из Херцеговине.

После краткога мога одмора и упознавања овим светим оцима, њиховом љубазношћу, припних прегледању манастирске библиотеке. Она данас незнатна. Броји по неколика рукописа знатне вредности и неколико штампаних књига Херцеговини и Црној Гори. Ја се зауставих једној. То беше рукописна књига од хартије натписом:

I.

„Поменикъ срьпскихъ Господъ.“

Поме́ни господи благочьсти́ваго господина срб҃ский Сумешна мо́наха и мироточ'ца.

Поме́ни господи благочьстивꙋ монахїю Ан'насію.

Поме́ни господи благочьсти́ваго и прьваго кра́ Стефа́на монаха и Сумешна монаха.

Поме́ни господи Ан'нꙋ монахїю.

Поме́ни господи благочьсти́ваго кра́лѧ Владива.

Поме́ни господи Іѡанна[1] монаха, Ан'нꙋ монахїю.

[1] „Іѡан“ је тако написан.

Поме́ни господи благочьстиваго кралѧ Стефана монаха.

Поме́ни господи благочьстиваго Феоктиста.

Поме́ни господи благочьстиваго кралѧ Оуроша.

Поме́ни господи благочьстиваго и присноѿпоми́наемаго цара Стефан'наа̀ и благочьсти́вꙋ и присноо̂поминаемоу царицꙋ монахїю Еугенїю.

Поме́ни господи благочьстиваго и присноо̂поминаемаго цара Оуроша и благочьстиваго Влькашина.

Поме́ни господи благочьстиваго сина его кралѧ Мар'ка.

Поме́ни господи благочьстиваго и присноо́поминаема́го кнеза Лазара и присноопоминаемоу Еугенїю монахїю.

Поме́ни господи благочьстиваго и присноопоминаемаго деспота Стефана и благочьстиваго и присноопоминаемаго Влька Бранковика и благочьстивоу и присноопоминаемꙋ монахїю Маринию.

Помени господи благочьстиваго и христолюбиваго деспота Гюрга и благочьстивꙋ и присноопоминаемоу Еринꙋ и чеда их: благочьстиваго деспота Лазара и подроужїю его Еленꙋ.

Помени господи благочьстивꙋ и христолюбивоу Марꙋ и Грьгоура и Стефана и благочьстивоу и христолюбивоу монахїю Аггаїю.

Помени господи благочьстиваго и христолюбиваго Їѡаина дѣспота.

Помени господи благочьстиваго и христолюбиваго Кадакꙋзина Андроника.

Помени господи благочьстивоу и христолюбивоу дѣспиню Елѣноу.

Помени господи благочьстиваго и христолюбиваго дѣспота Стефана.

Помени господи душе ра́бъ своихь въ царьствїи небесномъ.

Додано познијом руком:

„Барем̾ кадъ се поминѣ издавникъ в'лкь Бранковићь, нека се помиꙋѣ вѣрни рабь Милошь Обилићь, кои но није издао кано Волкъ Бранковић.“

Напомена. Речи: „господь“ и „цар“ и по кад што „благочьстиви“ скраћене су у рукопису. Интерпукцију сам изменио. Акценте сам свуда задржао.

Б. Т.

II.

Поменикъ архїепископь срьпскїимь

Поме́ни господи архїепископа прьва́го Са́вꙋ.

Поме́ни господи архїепископа Арсенїа.

Поме́ни господи архїепископа Савоу.

Поме́ни господи архїепископа Іѡаннїкїа.

Поме́ни господи архїепископа Єкстатїа.
Поме́ни господи архїепископа Савоу.
Поме́ни господи архїепископа Нико́ди́ма.
Поме́ни господи архїепископа Дани́ла.
Поме́ни господи прьваго патриарха срьпскаго Їѡаникїꙗ.
Поме́ни господи патриарха Савꙋ.
Поме́ни господи патриарха Єфрѣма.
Поме́ни господи патриарха Спиридона.
Поме́ни господи патриарха Дани́ла.[1]
Поме́ни господи патриарха Савꙋ.[2]
Поме́ни господи патриарха Кѵрїла.[2]
Поме́ни господи патриарха Никодима.[2]
Поме́ни господи патриарха Максима.[2]
Поме́ни господи патриарха Павла.[3]
Поме́ни господи патриарха Калиника.[3]
Поме́ни господи патриарха Моусеа.[3]
Поме́ни господи патриарха Ярсенїа.[3]
Поме́ни господи късеосвещенааго митрополита Андонїа.[4]
Поме́ни господи (намерно избрисано стругањем).
Поме́ни господи всеосвещенаго митрополита Силвестра.
Поме́ни господи всеосвещенаго митрополита Леонтїа.
Поме́ни господи всеосвещенаго митрополита Сѵмеѡна.
Поме́ни господи всеосвещенаго митрополита (место празно).
Поме́ни господи всеосвещенаго митрополита (место празно).

За тим долазе поменици игума̂на̂ и јеромона́ха̂ у манастирима: Житомислића, Врбна(?), Требиња, Пиве, Завале, Хопова, Дубочана(?), Косијерева, Драговића. . . .

Осим тога што се из овога поменика види да је и у Сарајеву било манастира — јер се помињу монаси — види се још и то: да је било и женскога манастира; јер се помињу ове монахиње: Ана, Марија, Дафина, Јелисавка, Фимија, Анђелија, Јелисавета, Марта, Анастасија, Евгенија, Јевросима. (Имена: Марија, Анђелија, Јелисавета долазе по неколико пута).

Рекоше ми калуђери да манастири и *Прѣнь* и *Станојевићи*, који се у овом помонику такође спомињу, данас немају у својим околинам[a]
једнога православног.

Трѣбањ је такође задужбина Храбрених
лорадовића).

Породица ових Храбрених (Милорадов
који су и подигли Житомислић, по поме
броји од прилике до десетак мушких и око
женских глава. Мени је данас жао што не
сах и њихових имéна̂. Сметња ми је у том
што се нисам могао бавити у Житомислићу
од дана.

III

КАРАЂОРЂЕ

Тапіа № 1250.

Дае се свакому на знанѣ отъ мене вер
нога вожда народа сербскога како я поклони
Циганлію на води Сави Господ: Младену М
вановичу, Предсѣдателю Совѣта Сербскога
нѣгове превелике заслуге нашему Отечеств
служене, обратиле су мое вниманіе и ве
благодарностъ нѣга вознаградити са више
нимъ подаркомъ Адомъ Циганлїомъ. Тако ода
да е Господаръ Младен Миловановичъ прави
бна од више речене Аде, и нитко да му се
мешати у ту Аду, но онъ остае прави вла
и нѣгови потомци, и по нѣговой вольи дер
или продати може. Дае му се ова тапіа са м
именомъ и печатомъ потврђена за болѣ веро

Дано у Правителствующемъ Совѣту
скомъ 7гъ априла у 1809мъ лѣту у Београ

Кара Ђорђе Петровичъ,
верховниваждъ народа сербско

(печат) Правителтвующіи Совѣтъ нар
сербскій
Кнезъ Илїа Марковичъ, Совѣт
Миліа Здравковичъ, Совѣтник
Петаръ, Советникъ пожечки.
Василіе Радоичичъ, Совѣтникъ
Милутинъ Васичъ, Совѣтникъ.

---

[1] Дотле све једном истом руком. То је писала она иста, која и I. поменик.
[2] То друга рука.
[3] Све то четворо једна рука „босанчицом“.
[4] Одавде па ниже попуњано разним рукописима.

[1] Ваљда „владѣтель“.

Милостивіи Государъ Мои
Младен Миловановичь

С овом вѣрномъ указиомъ писамъ пропустио време васъ любезно поздравити и писмено посѣтити и душевно вами желаю велиаго благополучия и од бога здравле. Равномерно желаю и вашои любезнои фамиліи, а особито васъ любезно молимъ и бисте ми учинили ову любовъ коє я вѣрно надѣю ся на васъ, да ћу остати служенъ заради Косте Чолака кои се онъ данас овде находи у служби царскои а има ту у Београду своєго брата Анастаса и свою супругу Катерину. Молимъ васъ й одпустите с вашим поизволениємъ, дођи овде Кралѣво с нинимъ имѣниємъ щоби имали своє. Пустите и за мою любовъ обадвоє и одпишите за ваше обстоятелство и за ваше здравие. Со тимъ изостаємъ вашъ добри желателъ и слуга покорни

Иван Исаиефъ

Маіа 27ог 1809 года
Кралѣво.

Благородни Г. Младене Миловановићꙋ,
Здравствꙋйте!

Ваше писмо од 7го примио єсамъ 14го, и садъ разꙋмео єсамъ що ми пишете за Гꙋргꙋсовацъ да га треба градити.

Кад сте тамо, гледаите, уредите. Топове я ће старати послати кнезꙋ Милою и кнезꙋ Євти. ...шенъ да потонѣга човека изтераю, и тамо ...ргꙋсовац да чꙋваю. А за Делиградъ єсамъ одредио 7вꙋ и Стошића, одъ смедеревске 250 люди, и крагꙋевачке 750 да чꙋваю Делиградъ- Само се стараите тамо одъ те тимочке нахиє у ...ргꙋсовцу нека седе са нашомъ воискомъ за... Тимъ старешинама оштрꙋ заповесть издаи, ...ꙋ Нини и Топи бимбаши, да воиске изтераю ...договорꙋ да сꙋ са кнеза Євтомъ и Милоемъ. Топови кад справни бꙋдꙋ, послаћꙋ. Само градъ ...ран се поправити.

Како тамо уредишъ, дођи овамо на разговоръ. С тимъ остаемъ васъ поздрав. . .

у Тополи
...емъ. 18го 1810.

Кара Ђорђе Петръ.
В. П. Н. С.

Адреса: Благородном Г. Младенꙋ Миловановићꙋ гди надлежитъ час пре.

У Гꙋргꙋсовацъ или где бꙋде.

На печату спољa „комендантъ фо=сервиє“.

Напомена. Писмо је било утврђено Карађорђевим печатом који је и сад у целости. — Осим интерпункције није ништа друго промењено. *Б. Т.*

Благородни Господар Младене!
Здравствуите!

Труди ваш̂й Отечеству жертвовати; истинная храброст ваша на многим местма показанпа и свим познато благоразумїе ваше обратило э мо(їе) и целог Народнѣг Собранїя вниманїя на вас: всего воспоминанїе возбудило нашу признателност.

В знак наше признателности а вашег отличия и награжденія обще-согласно избирамо, именуемо и поставлямо вас Членом Совѣта — а Попечителем военних дѣл.

Увѣрителну надежду имам, да ћете ви охотно приликом овом ползовати се, с коїом неброене ваше заслуге за отечество у новом важнѣишем дѣлу їошт умножити, и тако безсмертно Име у вѣчитим Отечества книгами оставити доиста можете.

Желећи да скоро дѣло вам наложено предузмете и вами благополучно здравїе есам

вами
благонаклони
верховни Народ. Серб. вожд
Георгїє Петровїчь
(М. П,)

у Београду
18го Януарїя
1811

Мы долу подписани знано творимо свакому кому надлежитъ знати, и од себе ово писмо даемо, да мы есмо данашнимъ даномъ исправно примили од Г. Младена Миловановича у готову новцу од мала покойног Митка и Станка из Ниша кои су на Сићеву погинули у 807 — кои су били код Г. Младена на сохраненію 3000 гроша т. е. три хиљаде гроша — и то е све што мы имамо тражити од мала покойног Митка и Станка од Г. Младена — чега ради и ово писмо од

насъ даемо за болшег верованя ради, да мы никада више ништа немамо тражити што се тиче овог мала од Г. Младена, но све што е код нѣга было примили смо — на то ово писмо даемо и крстом потверждавамо.

У Београду 14 Юніи 1811

† Яна Ми(ми)ткова мати,
Станковъ синъ Мита.
Ђорђие Живковичь.

Напомена. Све ово уверење написано је неком исписаном руком писарском, а Јану, матер Миткову, потписао је Станков син Мита. Ђорђе Живковић сам се потписао као сведок. *Б. Т.*

Высокороднiи и высокопочтеннiи славено сербскiи Сенаторъ Младенъ!

Не могу я пропуститъ ову оказiю да вамъ чувствителнѣйше не благодаримъ на све ваши милости и благодѣянiя, коихъ вы по природнимъ добродѣтелствамъ своимъ чините бывшему секретару моему Господину Симеону Орловићу, воеводѣ присоединенихъ къ воинству нашему Черногорскому Герцеговинскихъ ускоковъ, ербо якое онь удалѣнъ отъ моега лица, но докле буде честнимъ человѣкомъ и любытелѣмъ своега рода и отечества, що се истинито надамъ да ће вѣчно уздержат, неће нигда бйти далѣ отъ моега сердца и любави, него ли е био у врiеме нѣгове бытности кодъ мене, по чему не само що я нѣму желимъ свакога добра, него и сувише вамъ и свакому кои би му благодѣянiе и милость учинио, како що сте му въі чинили, — остаемъ моею благодарностiю на вѣки обвезанъ. — примите дакле ову благодарност отъ таквога соотечественика, кои васъ и всѣхъ соединяющихъ труди и подвиги ко избавленiю своега Народа и дражашега отечества отъ искрености любытъ и почитуетъ, и кои вамъ жели що и самому себе.

У цернои гори
въ цетинѣ
августа 16. 1811.

Вашега высокородія покорни слуга
Черногорски Митрополитъ,
Петаръ Петровичъ.

Напомена. Цело писмо писано је владичином руком. Овде се штампа у свему онако како је у оригиналу. *Б. Т.*

Облiгацiя

Сверху пет хиляда и двѣста Гроша кое долу подпiсаті остаемо дужні Господ. Мих Груевићу, за продато Кладово. и обећавамо даћемо до 15 февруарiа 812, без нiкаква вора платiтi. свидѣтелство — Дато у Кла Декевра 16. 1811.

к. ѳ. 5200. Грь.

Георгие Поповічь с. г.
Симеон Алекъ. Ненадовъ.

На полеђини стоји записано руком М Грујовића ово:

24го фебруара 1813

на ову облигацiю приміосам у Со Сербскому од рачуна Симе Ненадовича хы гроша —

Мих. Груiовичь

Напомена. Интерпункција је оригинална.

Записник Јакова Ненадовића.

1212 . . . ферфѕа(ра) 8.
Разговоръ о старешинама.

Вели Михаило: Господару iякове, каж мене шта ћете іскати ѕ цара?

Велим я: оно що ми старешина рекоі у наставленiю, що е потроба народѕ, брезъ народъ не море живити.

— Ти велишъ, народъ не може жи брезъ уредбе.

— Я велимъ, і не море.

— Велиш ли ти, куда ће ти бола на него ли лане що смо га потве(р)дили? читавъ законъ царски.

— Велимъ я, iесте iстина. Я га бегени

— Велиш ли ти, ти када га бегени зашто га не дрежишъ?

— Я велимъ, я мислимъ да га држи

— Ти велишъ. Ние iстина.

— Я велимъ, есте!

— Рече ли ти, та видиш ли да га самъ сподаръ не дрежи.

— Реко я: како га не дрежи?

— Рече ли ти, ели посли заклетве Янићина іза Симу посеко; ели дететȣ .... оцеко, що ни у каквȣ милетȣ нема; ели човека разътрего іва па конма; ели Станоя раниіо?

Рече ли кнез Сима: „Зашто исиче Тȣрке дъ кȣће, заръ і оно вала; ели Младенъ затво- човека у кошарȣ, пакъ запаліio жива; ели тония Плакићъ толико люди посеко? Та видиш Јовицу по Београдȣ ща чини? Та е ; . мȣ зе- ве негове, ако Бо'да, те живъ доћемъ, е . . ћȣ икȣ зетовима да̂ ми не сȣде по Београдȣ! Да , Бог да, све три поцркале ћери, те би народъ ећни біо. А і пре сȣ ћери народъ разъкопале, къ мисле иако зетови народъ да окренȣ у опастъ."

То кнезъ говори, а Михаило рече: „Та богме, кове, нама вала човекъ кои ће заповедати а не ушати. Якове, Якове, ви знате а(п)дȣковати а сȣдити. У сȣдъ вала люде здреле, учене."

— Я велим, я не знамъ боли него ли ови п сȣ са господаромъ завоевали.

Он вели: „Вала од цара искати оне люде оно ће сами люде у сȣдъ метати і бирати учене оде, а не како Младенъ: како се налȣти, да не изъ сȣда ізътерава." Пакъ рече: „Та богме, кове, імаде право Миленко тражити зашто га , земне ізътеравате."

Реко я: „Ми га нисмо ізътерали, но самъ."

Рече ли: „Вїдіо да не море право сȣдити, го і неће да стане у сȣдъ. Та богме да е за покоіні Миланъ і Миленко то би било све ȣкчие."

Реко я: „І би дояко била несрећа."

Вели кнез Сима: „Докъ годе Янићиа дрижи ръ господаревъ, нема среће. Но Янићию, Пантȣ, мке, Стевȣ ізъ Београда да дигнемо; Юговића, адена — пакъ ондаі море се сȣдіти. Но іоште ленка да поведемо."

Рече ли Михаило: „Одите да поведемо Миіка, пакъ ти і господар Сима і Миленко укрȣ- е се. Да видишъ посла лепа, када се момци , господара отераю. То. све Янићия пали і Панто. Сама Петра да оставимо, пакъ дрȣге писаре да метнемо.

Я реко: „Ја не престаемъ заповести Міленка, нити ћȣ га водити."

Напомене. 1. Упоређивањем многих потписа̂ Јакова Ненадовића с овим целим записником — несумњиво је да је све ово писала рука Јаковљева.

2. Интерпункцију сам ја са̂м по смислу ставио Остало је све како је и у оригиналу. *Б. Т.*

Младен Миловановић одговара на тужбу Вујице Вуличевића и Павла Матејића због неких коња̂, упропашћених у војни 1813. године.

На предато прошеніе Г. верховнога вожда касателно предатог обтуженія двух чиновников, за перваго Вуице Вулетича 4 лошадей, а втораго Павла Матіевича адновогъ лошада, отвѣтствуем:

Касателно перваго обтужителя Вуице Вулетича: Находящим се нашим войскам противу Арми Турецкой у каторой воискѣ и помянути Вулетич под началством моим с прочими был ест, но прежде изшествія нашего на границу Отечества законом установлено ест: чтоб. . всякому чиновнику военом из своея собствености покупат лошадй для пушек, под сво. . командою находящих ся, а по совершенію воинѣ общенародная касса естли у состоянію будет всѣм хоћет исплатит. И по тому Уставу Вуица Вулетич прибавил для пушек по командою сво. . находящих се лошади; Походящуже мнѣ са Арміею противу Турков прибавил за собственія деньги 32 лошадей для пушек общенародньих, котори отправили ся со мною. По пришествію моему въ опредѣленую позицію приспѣл и Вулетич, са своею командою меншею, котораго поставив на позицію начинали ся с Турками драт, у котором дранію от моих 32 лошадей от непріятелскія бомби убіени попали ся въ землю. Теперже пушка ета без лошадей остала ся. Он увидѣв что Турки поехали въпирот привел свих 4 лошадеи, которих днез истраживает, и поставил их етую пушку витягнут. Патомже, по немощном противленію нашем, начала воиска к своим домам бѣжат. Потому — и ми чиновницы принуждени убѣжат — повелѣл я пушки витягнут назад въ Белградѣ; но войска, разорвана

по дарогу, из пушек лошади взяли, токмо от Вулетича 4 и от заоставших моих 28 пріехало въ Белград 5, которих 5 лошадей слуги мой препхравили въ Нѣмечную, въ Земунѣ, и Милутину Топалу одали.

Я будуѣ под караулом, как и други чиновники, не имѣл времени с помянутим Милутином за 5 лошадей гадитися, и так без назначенія цѣни и без пріятих денег остали ся въ Нѣмечной у Милутина. Вуица Вулетич говорит что брат ево увидѣл двух лошад у Милутина котори кажутся ево бит. Я не знаю ибо их не видѣл такмо по сказанію моих слугах знаю что пріехало 5 лошад въ Белград, а отуду въ Нѣмечную преправилися знаю, а естли измежду их котори кажется быт ево то кагда я получу денги от етовог купца, тогда ему сколко надлежат будет за ево два лошада буду му одат. А присягою буду потвердит что еще ни однія копейка за их не получил.

А касателно втораго, Павла Матевича, отвѣтствуем да я при набавленію моих 32 лошадей находящем се ему въ Белградѣ Матевичу вопрошал ево не знает ли он каковаго лошада коториб могл ... пушки тягнут, ибо мнѣ за дополнит число 32 еще однивог не имѣл, на которое за здѣланая мною ему благодѣянія отвѣтовал: „Я сам имѣю одновог, и буду для любви вашея к меня подарѣт ево, премда лошад ети не будет вам но обществу службу творит.“ По том же он въ своей командѣ уехал, и лошада меня для общія ползи прислал, а об цѣнѣ ни устмено ни писмено до селѣ ничево не говорил.

Я Младен Миловановичъ как што готов есам присягою потвердит да никакови копейки за одатих Милутину 5 лошад неполучил, так и за Павла Матеевича слова мнѣ изрекших об поменутом лошаду.

Квита

Сверху 700 гроша, кои я долу подписати от Господара Младена Миловановича примїо есам за 4 кона, коя э он то ест Г: Младен Милованович бившій Попечител военных Сербских Дѣл от мене у Делиграду купіо у само то време, када су из топа под командомъ нѣговом находившагося кони от непріателске кумбаре убіени оста у мѣсто коих моя горе поменута 4 кона узео и сего 24го Дна Декембра месеца 1814го исплатїо ест.

у Хотину
24го Декембра
1814 года

Вуйца Вуличевич
войвода среза смедеревске на

Напомена. Ову квиту писала је иста она која је писала Младену и одговор на тужбу Вујп због ових коња. *Б. Т.*

Благородни и нашь любезни Господарь Јови

С овимь писмомь доходимь вась любезно здравити и явити како самь и пре вами и єдно писмо, коє не двоимь да примили поради Євте Полицаста коє ми имаде дѹжань грота јоште из Београда, коє саму у заямь Ово ти препоручуємь да ви от нѣга те н примите. Особито поздравляємь и Г. Младе люби му рукѹ. Чѹо самь да є отишао у Беч я хоћу ови дана да идемь у Панчево. Ако помогне може да ћу и нашой кући отисти. се тиче Сербіє, хвала Богу добро наши С Свуда сѹ срећни. Смедерево, Шабаць узел свѹда до старе Сербске Границе дошли. Београдь јоште держи се. От Босне єдапь пошао на Сербе, и Серби га лепо дочекали ноге ниє се курталисало. И пашу жива уф са: 50: тѹрака.

Вь прочемь остаемь вась и Госпоћу поз ляюћи и рукѹ люблѣћи

Υιαννη Κωστα

У Сибину 7го Августа $\overline{815}$.

Адреса: Из Сибиња. Благородному Г дару Г. Јовици Миловановићу у Хотинь.

Напомена. Ово је писмо писао неки др Јанићије Костић само га је грчки потписао. Ов нићије оженио се после ћерју војводе Чолак која је и сад жива. *Б. Т*

**агородни й високопочитаеми Господару Мла-
нь Миловановичь мнѣже милостиви Госудь.**[1]

Будуђи да сам лищен здравїа моего, и к
ии прийти немогу. сего ради ў ймя мое й себе
паго шалѣмь вами мое усердно прошенїе. Го-
дару, примите ў милость, на садашнѣ велико
ждно мое время й тяготно, како што й разумѣли
е да сам болестань, а за сада жалованѣ не-
учисмо, помощи ни од куду неймамь ў овои
воли мойой. Смилуйте се бога ради, й вовѣрите
на мое прошенїе четири Дуката. Ако богъ
лостиви дарует ми здравїе, со благодарностїю
икою повратити. Я вась молим покорно само
а ми будите у неволи помощникь, и ово мое
ошенїе можете задержати у имя ѡблигацїе, ако
прошенїе мое у милость примити будете.

У Хотину 29ог октоврїа 815

(М. П.)[2] **Милошь Сарановац**
бивши войвода

Високоблагородый милостивый Государъ мой

Я слишавше вашего благополучно возъвра-
нія из Париза, все ожидалъ от васъ что бы
крайнеи мѣръ за ваше добро путованіе пи-
ли. И тако и то не получивши, пишемъ что я
ла богу здравъ и мирно пребываю, до сей часъ,
моймъ домаснимъ желимъ и за васъ слишати
ко се находите ,, и бо немой да мислите что
стояніе места, или ти долгота време могутъ да
нитъ да заборавимъ мои приетелямъ, а особито
съ, за которое надѣю ся что и из ваше стране
буде равнимъ начиномъ взаимно къ мене. Ако
друго неимамо баремъ еданъ за други да
тамо, и да желимо добро. И ако щогодъ ново
ате тамъ отъ наше отечество, приобщите и
ма. Овде говору люди да су се помирили тамъ
го не знамъ ако е истина. Поздравлите вашимъ
доманшимъ, и кой годъ за насъ пита. Ласкаръ Феодоровичъ поздравля васъ.

Со темъ пребывамъ

17го ноебра 815:

Вадулуивода.

Ваше Высокоблагоро(д)ій
теплый Богомолецъ —
Леонтй бывшій С: Митропол:

Напомена. Ни код овога писма није измењена ни једна запета, нити је икоје слово друкчије написано. *Б. Т.*

Копія.

Я, Младенъ Миловановичъ, безъ удержанія Духа и двогубаго смисла по силѣ чистога истине вежести и воспоминанія Духа моего къ Богу всемогущему приявномъ и неутаимой и чистой совѣсти моей заклинѣмсе, да я противникомъ моимъ Єфтомъ Савичемъ у нѣгову процесу противъ мене предложено писмо Яньи Костичу въ Декабру 1813. году дао изъ нужде єсамъ, а отъ нега, Савича, никакови новаца долженъ, но къ тому онъ мнѣ 1195т гроша долженъ єсть, тако ми истинно богъ помогао.

1817го года 3го Маия.

Къ сей присят присягнулъ Младенъ Миловановъ преписяй приводилъ протоєрей Григоріи Род. . . .

При приводи присяги присудствовали: —

Комендантъ генералъ Маіоръ
Лидерсъ,
Полицъ мейстеръ **Визирянъ,**
Писмоводитель **Толявскій**

(На другој страни, у продужењу):

Я съ подлинаго перевелъ вѣрно сербски воени секретеръ Алексѣі Николаевичъ Видаковъ (с. р.). . . . верно Комендантъ Генералъ маіоръ Лидерсъ (с. р.), Полицмаистор Визирянъ (с. р.) Писмоводитель Толявски (с. р.)

1819 године юніа месеца 28 дана.

1819 године юніа 28 дана у Хотину, я внизу подписатий Младен Миловановић по учинѣной

---

[1] На полеђини: Благородному и високопочитаемому Го-
дару, Господару Младену Миловановичу. У мѣсту.

[2] Печат је доста једнак с Карађорђевим; у средини је
еса и у њој полумесец са звездом, у наоколо сви бојни знаци,
ал крувом је рука с голом сабљом. Натпис иде у полукруг,
итак је: Гла: вои: Ми: сара: Б. Т.

россіискому, не оставте подъ игомъ бѣдну націю стонять. Всевишни создателъ даровалъ своега Показаника избавителя Европи, да даруетъ Богъ вашему Императорскому Величеству избавителѣмъ и царѣмъ назватъ се православнога народа Сербскога, и на вѣки вѣковъ ваши внукіи надъ націею Сербскою да: Царствуютъ.

С глубочайшомъ преданостію пребываемо на вѣки Вашего Императорскаго Величества всемилостивѣйшаго Государа

преданѣйшіи рабіи

Младенъ Миловановичъ
попечителъ военихъ сербскихъ дѣлъ
и кавалеръ

Яковъ Ненадовичъ
попечителъ внутренихъ сербскихъ дѣлъ
и кавалеръ.

IV

МОЈСИЈЕ ПЕТРОВИЋ, МИТРОПОЛИТ БЕОГРАДСКИ

1713—1730.

ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ СРПСКЕ ЦРКВЕ

ОД

ПРОТОЈЕРЕЈА ДИМИТРИЈА РУВАРЦА

ПАРОХА ЗЕМУНСКОГ.

Између осталих заслужних српских архије-ја, који су цела свога века радили на бољитку ога народа и своје цркве, па поред свега тога, то су давно и давно преминули; не нађе се ко од српских књижевника, да опише њихов ивот и рад, — налази се и некадашњи митро-лит београдски Мојсије Петровић.

О митрополиту Мојсију Петровићу све до ора, није се ништа друго знало, до ли оно, то је архимандрит Јован Рајић у својој *„Исто-ји Катихизма“* о њему навео, а на име: да после смрти митрополита Вићентија Поповића, род изабрао за митрополита Мојсија Петровића; су на његову молбу из Русије послати учи-љи и потребне књиге — буквари и славенске матике, који учитељи заведоше прве српске оле; да је он у својој београдској резиденцији у катедралној цркви имао проповедника слова кјега Мало-Руса јеромонаха Синесија Залуц-; да је он из Свете Горе довео јеромонаха тонија, искуснога певца, који је завео грчко ање, а српско се дотадашње појање укиде; да он завео данашњи крој свештеничког одела. заповедио свештеницима да потсецају косу и ду.

Рајићева „Историја Катихизма“, уз остале гове богословске рукописе, налази се у руко-пису у митрополитско-народној библиотеци у Карловцима и дан данас, поред свега тога, што је у Карловцима постојала „митрополитско-гимназијска“, а данас „манастирска штампарија“, и што је цар Франц II. у своме отпису од 16. (27.) априла 1792., упућеном на архимандрита Рајића, одредивши му годишњу мировину од 250 фор. из српског народног фонда, што је своје рукописе оставио фонду, за исте рукописе рекао ово: „. . . weil diese Schriften beinahe die einzigen in ihrer Art vorhanden sind, woraus für die Ausbildung des nicht-unirten Cleri, mithin auch für diese Nation der wichtigste Nutzen gehoffet wird“. (Рукопис), т. ј. од њих се може очекивати, пошто су једини, највећа корист по изображење клира, односно и самог народа.

Др. Милош Светић — Хаџић је штампао из исте историје извод у српском преводу, и то прво у *„Голубици“* II. стр. 3—15., под насловом „Точнов изображеніе Катихисма“, а за тим у *„Бачкој вили“* I. на стр. 3—16.

Г. Гаврило Витковић је у својим *„Споменицима из будимског и пештанског архива“* књ. III. стр. 424—432. штампао исто „изображеніе“, и то онаким језиком, каквим га је Рајић написао.

Књижара је браће Јовановића у Панчеву, у својој *„Народној библиотеци“* св. 95., издала

у српском преводу Рајићево изображеније под насловом „*Историја Катихизма православних Срба у цесарским државама. Написао Јован Рајић, архимандрит. Превод из црквено-словенског рукописа*“.

Како је ово издање браће Јовановића најпотпуније, то ћу се њега држати.

У истој Рајићевој историји има доста погрешака. Ја ћу овде опровргнути само оне, што се налазе у опису рада митрополита Мојсија Петровића.

На стр. 20. Рајић рече: „А по смрти архијепископа и митрополита београдскога (јер је архијепископија тада у Београду била) Вићентија Поповића, избором и жребијем получи жезло правленија духовнаго Мојсије Петровић.“

На ово имам приметити, да Вићентије Поповић, који је био изабрат за митрополита 25. Априла 1713. године, а умро 23. Октобра 1725., није био београдски митрополит. Он се звао и потписивао: „**Викентіе, православни архиепискѹпъ и митрополитъ сркски,**“ а столица му је била у Карловцима. До њега је била митрополитска столица у Крушедолу.

Мојсије Петровић је, као што ће се даље видети, постао још 1713. митрополитом (владиком) београдским, и као такав је потпадао под власт српског патријарха у Пећи, а кад је 1718. Србија потпала под Аустрију, цар Карло VI. потврди Мојсија за архијепископа и митрополита београдског, а по смрти митрополита Вићентија Поповића, 1726. Фебруара 7. буде он изабрат и за карловачког митрополита, те се под њим сјединише ако и привремено — у једну митрополију карловачка и београдска митрополија.

На стр. 21. Рајић рече: „У мисли и намери добро га послужи срећа. Од Њенога Величанства серусијске императорице Ане Јовановне би послат Велико-Рус Максим Суваров из саме Москве. Овај кад дође, донесе собом велико число букварова и граматика (и мени тада младу сушту, срећа послужи, те добих на дар осмолистни букварчић), и тада се дашчице укинуше и престаше; и ја сам их видио, но из њих ни *а* занепознах. Тако с великим успехом почеше деца у читању обучавати се, а мађистери били су им са г. Максимом дошавши Руси.“

На ово имам приметити, да није царица Ана Јовановна, која је тек по смрти Петра II., који је умро 22. Јануара 1730. дошла на владу, Руса Максима Суварова послала у Србију; него је њега цар Петар I. велики 1724. послао. И пошто је Рајић рођен 11. Новембра 1726., то је Суваров пре него што је Рајић и рођен, дошао у Србију из Русије и донео прве букварове.

Исти су букварови прештампавани у Римнику 1726. и 1727. митрополитом Мојсијем Петровићем, те кад је Рајић пошао у школу, морало је бити у Карловцима штампаних букварова.

Можно је, да су учитељи у оно време у прима мах учили децу читању и из дашчица, па кад су нешто научили, давали им буквар. Ну, све кад би и стојало, да је Суваров тек 1730. дошао у Карловце, т. ј. последње године живота митрополита Мојсија Петровића, што не стоји, почем се он у њима налазио већ 1728. („Гласник“ 56. стр. 124.); не би могао Рајић од њега ни тада добити буквар, почем он сам вели у свом родослову, да је „шестолѣтенъ сый, пойдохъ въ школу“, дакле тек 1733. („Летопис“ 24. стр. 51.)

А не стоји ни тврдња Рајићева, да је са Суваровим дошло из Русије још Руса, почем је он сам дошао 1724. из Русије у Београд, од куд је доцније прешао у Карловце, остали пак Руси: Козачински, Миницки, Крижановски, дошли су у Карловце из Русије тек 1732|3. на позив митрополита Вићентија Јовановића, и тада је учињен почетак карловачким вишим школама, у којима је већ 1712. постојала мала школа.

У последње време, већ се шта више наводило о митрополиту Мојсију Петровићу, и ако не на једном месту и систематично; но ипак о њему данас знамо много више шта, него што је знао о њему архимандрит Рајић.

На основу свега до сад које где штампаног о Мојсију Петровићу, и на основу нових списа који до сада још нигде нису штампани; написа је ова црта, и критички у њој је опровргнуто све оно, што се које где рекло о митрополи

ојсију Петровићу, а не стоји онако, као што рекло.

Мојсије Петровић је рођен 1677. у Београду, оца Петра и матере Јелисавете.

По прелазу патријарха Арсенија III. Црновића 1690. у Угарску, даду родитељи Мојсија двор патријархов у Св. Андрију на науку, где учивши с успехом оне науке, што је тада у му могао научити, зажели закалуђерити се, и тријар Арсеније III. зађакони га у Св. Андији.

Не само у то време, него и доцније, па још за време митрополисања Стратимировићевог, су се сви они, који су хтели ступити у приорне калуђере, одмах калуђерили; него су прво ли за мирске ђаконе, а многи и за свештенике оизведени, па су се тек доцније калуђерили.

Тако је и патријар Арсеније III. рукоположио Мојсија за мирског ђакона, и као такав де на скоро ради неких општих народних ствари слат с јеромонахом Митрофаном у патријарију у Пећ, патријарху Калинику, где се закађери.

Из Пећи поврати се Мојсије у Карловце, е га администратор митрополије крушедолске ко се називала у то време данашња карловачка трополија) Стефан Метохијац рукоположи за ештеника (јеромонаха).

Мојсије отиде поново у Пећ, где га на скоро тријар Калиник произведе за протосинђела.

Као патријарашки протосинђео, буде Мојсије . Октобра 1709. у Пећи од патријарха Калика и осталих митрополита и епископа посвећен митрополита (епископа) дабро-босанског, са диштем у Сарајеву, на место умрлога митролита Висариона. (Рукопис).

По издатој му грамати патријарха Калиника 4. Новембра 1709., у синоду при избору Мојјевом за митрополита, учествовали су осим тријарха Калиника још и ови архијереји: Атасије, митрополит Скопљански, Герасим, митролит Захумски, Мојсије, митрополит Рашки, ихајил, митрополит Београдски, Константин, трополит Темишварски, Григорије, митрополит љевски, Нектарије, епископ Самоковски, Данило, епископ Колашински, Данило, епископ Цетињски, Јоанићије, епископ Нишки, Христофор, ексарх патријарашки, и „ѡнꙗехь странь немало чрьнаць и властель и са прочимь клиросѡмь и причатѡмь церкѡвнымь“ („Беседа“ за 1870. бр. 10.).

У Сарајеву се митрополит Мојсије слабо задржавао. Више се бавио у Пећи у патријаршији, од куда је шиљан бивао на разне стране, у разним пословима.

За чудо ми је, како је могао преосвећени дабро-босански митрополит Сава Косановић, у чланку; „*Српске старине из Босне*“ („Гласник“ 38. стр. 166.) рећи: „Врло је значајно, што је патријарх Мојсеј одлучио био од свештенодејства митрополита босанскога Мојсеја, који је дуго времена био љубимац и придворник патријархов; доцније га поставио митрополитом босанским (макар да га је најпре одредио Калиник), а после мислим премјестио га на епархију Биоградску;“ кад се баш из наведенога писма синова Сарајевске цркве од 4. Октобра 1713., на које се г. Сава позвао, одмах после тих његових речи, са свим нешто друго види, а наиме, да митрополит Мојсије није био одлучен од свештенодејства од патријарха Мојсија, него да се он три године задржавао у патријаршији: „Ето имаа ово трѣтіе лѣто како слꙋжи нашъ митрополитъ (Мојсије) святомꙋ прѣстолу србьскаго Патріархѡшьства, а ми стоимо безъ пастира ожидꙋюштѣ когда прїдетъ посѣтити насъ, и ниніа прїдѣ и принесе намъ ѿ васъ по истинѣ плачꙋ достоиное писаніе да оставитъ насъ — — —“, рекоше синови Сарајевске цркве у реченоме своме писму.

А да патријар Мојсије није поставио Мојсија Петровића за митрополита дабро-босанскога; види се из напред реченога са свим јасно.

Мојсије је, дотадашњи митрополит Рашки, изабран за патријарха српског у Пећи 6. Октобра 1712. (Рукопис), а Мојсије Петровић је, протосинђео патријарашки, посвећен као што видесмо, 30. Октобра 1709. за митрополита дабро-босанског.

Да митрополит Мојсије није седео непрестано ни у Пећи, види се из његових бележака,

што их је он својеручно записивао у своје две књижице. Из истих се види, да је он по смрти патријарха Калиника († 16. Августа 1710.), 8. Септембра пошао у патријаршију на сабор, те је по закључку епископског сабора 28. Септембра 1710. отишао у Цариград; приликом је избора митрополита Скопљанског Атанасија за српског патријарха (6. Јануара 1711.) ишао Мојсије на избор, од куд је 18. Фебруара и. г. дошао у Сарајево, те поплаћао што је био дужан које где; 20. фебруара 1711. је пошао из Сарајева у Темишвар патријарху Атанасију, те том приликом понео да плати и харач; 1711. бавио се с патријархом Атанасијем у Београду, од куда је 11. Августа отишао у Сарајево, те поплаћао неке дугове; 1712. Фебруара 25. отиде патријар Атанасије из Београда у Пећ, и остави Мојсија да исплаћује његове дугове, међу којима стоји назначено: „дадѡх хажди ахметꙋ р҃ грѡша, что є дато кадъ є патріархь ис кꙋле изишао“; (у пећском општем листу о овом затвору вели се: „Аѳанасіи имѣл оубѡ лютагѡ супостата по преставленіи Михаила митрополита Белградскагѡ, брата нѣгова (по Мојсијевом запису зета Јованчета), котори за имѣніе изѡставша вишереченнагѡ митрополита брата своегѡ оу везира Белградскагѡ ѡбтꙋжи патріарха своегѡ и оурестовалъ полъ года оу кули Небоиши, гдѣ многѡ лежећи ѡболестился и во скорѣ, по изпущенію преставился — —“. „Гласник“ XXXV. стр. 77.); 1712. Марта 10. пошао је у Темишвар, и из Темишвара пође да купи „таксил“, те чувши, да је патријар Атанасије умро († 23. Априла 1712.), врати се натраг у Темишвар, у ком пробави 7 дана, док је добио ферман, и пође 22. Маја на сабор, на ком је и био, и дође до Ниша. Из Ниша повратио се опет у Темишвар, те док се од паше ослободио, прошло је дуже времена, и тек се 6. Јула отиснуо да купи таксил.

Том је приликом Мојсије у Београду био затворен 46 дана, од куд се избавио пошто је платио Ајактерију мумбаширу 100 гроша и 50 гроша харача.

Од 20. Августа 1710. спомиње се у Сарајеву Мелентије, као ексарх Мојсијев, који је по његовом преселењу у Београд, постао дабро[...] санским митрополитом.

Октобра 1713. буде Мојсије премештe[...] Сарајева у Београд за митрополита, камо је [...] гао 14. Новембра, те му подједно уступљена [...] на руковање и ваљевска епархија, коју је [...] следњу све до половине 1714. уживао и у[...] управљао.

Како се 25. Маја 1714. спомиње Григор[...] епископ ваљевски, ког је дана зађаконио у П[...] Арсенија Поповића, потоњег игумана Беочинс[...] биће да је Григорије збачен био.

1714. Јула 28. спомиње Мојсије у је[...] од речених својих књижица, Доситија, као [...] псифија т. ј. изабратог а не посвећеног влад[...] а 1715. већ као владику.

1713. спомиње се Доситије као ексар[...] Ваљеву.

По својеручном запису у једној од поме[...] тих Мојсијевих књижица, дао је он за исти [...] прелаз: ҂аѱгі лѣто отиде харач поради бꙋю[...] тіа за обадве ієпархіє паши и ћехаи и диван Е[...] діи и мꙋхардарꙋ и прочим на капіи х҃ и҃ гр[...] паки башка еі҃ грѡша ћехаином іазиціи меть Е[...] діи, г҃ грѡша азнатарꙋ ћехаинꙋ, і҃ грѡша воив[...] неколико лимꙋна, в҃ оке кафе и ока свѣща [...] щани, кафеціи и шербечіи рп҃ асири, паки каф[...] пѡл грѡша, іазиціи д҃ грѡш, глава шећер[...] аспри, д҃ ока кафе мꙋзꙋрь аги.

и смедеревскѡм алак бегꙋ в҃ оке кафе.
и іаничар аги
и миралемꙋ ока кафе и г҃ главе шећер[...]
з҃ грѡша что кара грѡше разбисмо.
То є харачь за обадве ієпархіє.

Мочсей последны приставник белиградꙋ [...] свое хисе дадосмо асприх поради харача за [...] юрꙋнтіе прьво тз҃ грѡша казась огліи за ћ[...] ме҃ грѡша димитрію нашемꙋ, з҃ грѡша воив[...] і҃ грѡша и за єгѡв пешкеш д҃ грѡша и нєго[...] младимь на капіи что комꙋ г҃ грѡша и п҃ асп[...] за кафꙋ мꙋзꙋрь аги грѡш и по.

хазнатарꙋ ћехаинꙋ г҃ грѡша, за кафꙋ [...] деревскомꙋ алай бегꙋ и миралемꙋ є҃ грѡша [...]

свѣгде харача било ѱзі҃ грѡша и то на[...] хисе паде тнд҃ грѡша, такожде на нєгово хи[...]

Како је митрополит Мојсије био у свему
редан, то је забележио и од кога је узео у
јам шта, забележивши: „и те аспре више ре-
ене ѕзеше се све месеца ноемвріа ді дань лѣта
ѱгі.“.

Међу верованицима Мојсијевим, спомиње се
а првом месту из Раковице Дамјан Арнаутовић,
оји му је позајмио 300 гроша.

Митрополит Мојсије, за време турске владе
ј. од 1713—1718., стајао је у преписци с ми-
рополитом карловачким Вићентијем Поповићем.
Од те њихове преписке, сачувала су се три
исма, 1 Мојсијево; а 2 Вићентијева, која су
зведена у „*Прилозима*“ под бр. I., II. и III.

Како се у писму под бр. III. од 7. Децем-
ра 1716., писатом у Даљу, камо је Вићентије
о утекао од Турака, вели: „ако питате за вашѣ
словѣ, чим смо пришли у варадинъ, *таки смо
равили горѢ ѹ бечь на пощи* и какѡв ѿговорь
демо имали ѿписатићемо ви, токмо питаите
често на пощи“, — вредно би било знати,
кав је то Мојсијев посао био, што га је имао
Бечом.

Да није митрополит Мојсије још тада стајао
преговорима с Бечом, да Србија потпадне под
аст бечког ћесара, као што је доцније цар
рло VI. у потврдној повељи (Confirmations-
plom-и) од 10. Септембра (30. Августа) 1718.,
изнао му, да се „показао у разним приликама,
е се ствар и згодан случај десио, особито веран
одан нашим стварима“.

Како је данас дозвољен приступ у све бечке
хиве, вредно би било, да ко од наших ђака,
о се уче у Бечу, потражи кореспонденцију
јсијеву с Бечом између 1716—1717. године,
а на то не доспевају наша учена друштва!

По запису Мојсијевом „того се лѣта (1711.)
ѹчи съмрьть митрополитѹ белиградскомѹ Миха-
ѹ, по самръти єговой поставь зеть єгѡвь Іѡ-
чче, са силою безъ воли патріархове“. Шта је
ю са истим Јованчетом, није Мојсије забеле-
о, а и иначе не зна се. Зна се само то, да
Мојсије Октобра 1713. био премештен с бла-
ловом патријарха Мојсија и архијерејског са-
а из Сарајева у Београд за митрополита бео-
градског и браничевског, и да му је привремено
дата у управу и ваљевска епархија.

О том своме премештају, рече Мојсије у
своме тестаменту од 26. Јула 1730. ово: „— здѣ
же въ Бѣлградѣ прилучшися нѣкоторому волне-
нію, и претикапіи цркви Христовѣй, и с' нуждою
паки соборне преселивше мя отъ босни въ здѣ-
шную митрополію.“ (Прилог LVI).

У Београду је митрополиту Мојсију био ек-
сарх Теодор.

1717. Маја 14. записао је Мојсије, да је
1716. у јесен „поради сегѡ смѹщенога нинѣшнаго
врѣменна“, дао на аманет божиј на сачување игу-
ману Фенечком (Мојсије је написао Фелпечком и
Фенлечком) Григорију у једном ковчегу, под сво-
јим печатом разних ствари, и то које својих, које
сестре своје Граце.

У манастир Студеницу протосинђелу Миса-
илу, дао је Мојсије неке ствари, које му је по-
слао по владици ваљевском Доситију.

У манастир Витеоницу игуману Кирилу, дао
је неке ствари и 10 дуката френгија поп Нико-
линих.

У свом двору имао је Мојсије такође у бу-
рету сложених ствари, и то које цркве београд-
ске, које својих, које своје сестре Граце и бабе
Живане.

И све што год је коме шта дао Мојсије на
аманет на сачување, то је поименце навео.

Мојсије је послао по Стојши, ћурчији Ириш-
ком 7. Новембра 1716. на аманет новаца, које
своје матере монахиње Јелисавете, а које своје
сестре Граце, епископу бачком Григорију Дими-
тријевићу, и то сестриних 400 гроша, 20 дуката
френгија и 38 дуката маџарија, а материних 23
дуката френгија и 12 дуката маџарија.

По запису Мојсијевом од 15. Маја 1717.,
сестра је његова Граца, имала на дугу код вла-
дике ваљевског Доситија 600 гроша, за који је
дуг стајао добар патријар Мојсије, Арсеније,
митрополит Захумски, хаџи кир Гена и кир Гавра
Теофиловић из Ваљева.

1717. Маја 15. записао је Мојсије, да је
исплатио за откупљено од Турака робље у име
митрополита Вићентија Поповића 353 гроша, и

да је дао на аманет епископу бачком Григорију Димитријевићу 401 грош.

1717. имао је Мојсије на дугу код епископа себешког (вршачког) Мојсија Станојевића 1200 гроша, које му је требао вратити о св. Димитрији.

Код епископа темишварског Јанићија Мартиновића и вршачког Мојсија Станојевића, имао је Мојсије на дугу 1735 гроша, што је у место њих платио њихов дуг хаџи Ахмету казас Огли, за који је дуг он добар стајао.

1717. Маја 27. послао је Мојсије у Сарајево митрополиту Мелентију на аманет 913 гроша, да учини све у дукате френгије и да му их сачува.

Међу осталим стварима, што је Мојсије дао на аманет на сачување, налазило се 3 рукописна псалтира и 1 часловац, један цароставник српски рукопис покојнога Митрофана, а један цароставник српски рукопис, на средњем колу, танак, Василија Раваничанина.

По запису од 18. Децембра 1717. примио је Мојсије од свију, све дате ствари на аманет на сачување, натраг — „кад смо се — рече — ослободили“ —, а од митрополита Мелентија о ускрсу 1718. у Београду, примио је 150 дуката, а остао му дужан још 117 гроша и 90 аспри.

Сретним ратовањем 1716. и 1717., Аустријанци протерају Турке из Срема, којом су приликом страдали многи наши фрушкогорски манастири, а особито Крушедо, и 7. (18.) Августа 1717. Аустријанци освоје од Турака Београд.

По паду Београда, Турци затраже примирје, што је добро дошло било и Аустријанцима, и после дугог преговарања — конгрес за мир, који је држан под чадорима на путу између Пожаревца и Костоца, на умци, која и данас постоји, трајао је 70 дана, и за то је време држано 12 седница, и тек је у 13. седници од 10. (21.) Јула 1718. закључен мир, тако прозвани *„Пожаревачки мир“*.

По овоме уговору „почињала је граница између Турске и Аустрије, у простору Србије, на ушћу Тимока у Дунав, па је ишла Тимоком до села Трнавца. Од Трнавца одвајала се је граница од Тимока пењући се на висове, на левој страни Тимока, преко Хајдучке Планине и избијала је на Шупељак (сад Јовановац), остављајући Турцима Ражањ. Од Јовановца ишла је граница донекле Јовановачком Реком, па је избијала на састави обе српске Мораве, и одавде даље ишла је Источном Моравом до Чачка, остављајући Чачак Аустријанцима. Из Чачка даље, ударала је граница на планине на десној обали Дрине изнад Сокола, остављајући Соко Турцима, па се је за тим спуштала на Дрину испод Лешнице.“ („Годишњица Николе Чупића“ VIII. стр. 249.).

Још пре закључења „пожаревачког мира“, отишао је митрополит Мојсије 12. Фебруара 1718. у Беч, у ком се задржавао све до Новембра, а 15. Новембра у суботу стигао је у Београд, радећи да буде потврђен за архиепископа и митрополита београдског, и „зајамчење свију оних права и слобода, које његова једноверна браћа и саплеменици имају у Угарској“, за које је време потрошио 7000 фор.

За свој намерни одлазак у Беч, јавио је Мојсије митрополиту карловачком Вићентију, који је писмом својим од 25. Фебруара 1718. умолио будимског капетана кир Манојла, да буде са осталим будимцима на руци Мојсију, кад уздође у Будим (III. књ. „Споменика из будимског и пештанског архива“ стр. 155.).

О свом бављењу у Бечу, односно трошењу, својеручно је записао митрополит Мојсије у једној од поменутих књижица ово: „лѣта господнія 1718. месеца Сектемвріа 10. дань по латинском календарȣ, по нашемȣже ѥсть месеца Авгȣста 30. дань, въ царствȣющом градȣ бечȣ, пѡдписаш се цесар прѣсветли Каролȣсь на нашȣ конфирмацію, коіа є намь дата ѿ свѣтліє канцѣларіє конзилибеликȣма, за кою є нам на той канцеларіи ȣзет такше 150 фор.

кои є писао 6 фор.

кои є носио на пѡдпись 2 фор.

кои є печать оудріш 2 фор.

секретарȣ Етлійнȣ 6 фор.

локаю · · 2 фор.

дикщкреціе Етлійнȣ братȣ 6 дȣката маџаріа

Самомȣ господинȣ Етлін дикщкреціе 30 маџаріа. Дадисмо 50 маџаріа, али мȣ ніе до рȣк толико пришло, него 30, и 24 маџаріе пород темишвара.

Паки на канцеларіи свѣтлой маҕарске канларіи такше оузето намь есть 150 фор. госпон8 х8ніадіи референдар8 дищкреціе 42 фор.

регистратор8 10 фор.

експедитор8 8 фор.

канцелисте 4 фор.

кои е печать шбесио 2 фор.

х8надин8 писар8 2 фор."

Митрополит Мојсије живео је „оу лешполт8 оу Естерхазиной к8ћи".

Антоније Јосиф од Етл био је референдар, он је исту конфирмацију написао по налогу ра Карла.

Дошавши Мојсије кући из Беча, по запису истом месту дао је у Београду: „Првьо г. нерал8 ѕ҃ (6) ока кафи, д҃ (4) главе велике еҕера, г҃ (3) ф8нте вощани бели свѣща, д҃ (4) цета лим8на. После паки дали жив8 дивью нию, и заклат8 срьн8 един8.

Паки о новом8 лѣт8, оу шчи пиховог рожства ѕ҃ (6) хакова б8димскога вина.

Ишпектор8 в҃ оке кафе, в҃ главе шеҕера, в҃ 8нте вощани бели свеща, в҃ т8цета лим8нова.

После един8 свиню дивью жив8. Паки о ном8 лѣт8 д҃ хакова б8димскога вина.

Іеговшм кшнтри в҃ хакова.

Плацьмаюр8 в҃ шке кафе, в҃ главе шеҕера, 8нт8 и пшл свѣща вощани бели, в҃ т8цета лим8на.

Госпоҕи м8 елпезе (лепезе) и р8кавице.

Паки ш новшм лѣт8 г҃ хакова б8димскога вина

Обрь кригс комесар8.

Кафа плаћата по г҃і (13) маріаша, шеҕер 8нта по г҃ маріаша, за в҃і ф8нти свећа д҃і фор. є҃ маріаша. Вино хаковь по є҃ форинти."

Многима ће данас смешно и чудно изгледти, поменути давати поклони Мојсијеви, бечкој београдској аустријској и маџарској господи. нсти знају, како су поменути поклони у оно еме били од велике вредности, и да су и доцји српски митрополити карловачки „дискрецимо" дāватим великој господи, не само много то сазнали, шта се ради у Бечу и шта се нарава радити, него да су само њима и много та доброга и корисногa по себе и народ добили, као што ће се на своме месту навести; не би им поменуте „дискреције" Мојсијеве изгледале смешне и чудне.

Да су нешто све наше владике и митрополити—патријарси верно и тачно бележили, као што је забележио митрополит Мојсије, шта су издали на „дискреције" приликом свога именовања, бечко-пештанској господи, ала би то била занимљива студија! Из ње би се паравно могло увидети и постепено растење „дискреција", јер без сумње, доцније нису се у име ње давали лимунови, беле воштане свеће, шеҕер и кафа, него талири, дукати, стотинарке и хиљадарке.

За време свога бављења у Бечу, Мојсије је поднео преко руског посланика у Бечу Аврама Петровића Весселовског, писмену молбу руском цару Петру I. великом, молећи у њој, да му помогне да обнови београдску саборну цркву, и да пошље за њу нужне утвари, одежде и књиге, а тако исто да му пошље још за 12 цркава нужне одежде и књиге, и још 2 учитеља искусна „ради ученія дѣтей благочестію". („Нови београдски дневник" за 1887. бр. 163.).

Ову му молбу цар Петар није уважио ни испунио. За што, не зна се.

За време бављења Мојсијевог у Бечу, послата је из Београда принцу Евгенију Савојском следећа молба:

„Іже ва благодати пресвіатаго д8ха, ѿ самих материих ложъ шсніаваемом8 I свѣтлости цесарскіе крѣпкш држителншм8 Стлъп8, ѿ вас8д8 шбстоещия его врагшвъ Господин8 господин8 іаснѣйшем8 і премилостивѣйшем8 и одвисенѣйшем8 господин8 господин8 Принц8 Еѵгенію де Сафшй нашем8же премилостивѣйшем8 кормителю и шмилователю. Просимш ѿ господа бога длъгоднъствія и помощи и на с8постатъ побѣди."

„Мы сви паршдно и единок8пно рабш лѣпиш припадаемъ са ниским поклопеніем и цѣл8емо високо стоіателние ти сапоги и молб8 творимо за нашего прешсвіащенѣйшагш Митрополита Грьчаскагш закона господина Моѵсеа Петровића щое штишао меще нас свию сиромаши егова стада поклонити се Свѣтлости цесарской и вашой іасности и милости просити."

„Пакисмо раз8мѣли, какѡ има припетіе ѿ своих ем8 непріатель, щом8 говоре да ніе он наш архипастиръ, негѡ да є свою єпархію ѡставіѡ. Паки се намъ т8рскомъ силѡмъ наметн8ѡ.“

„Али то ние истина, іаснейши и премилостивѣйши и пре8звишенѣйши господине господине принцъ, що они наши и єгови с8постати говоре, него смо га мы просили са великим прилежаніем ѿ господина патріарха срьбскагѡ, да нам га да за пастира д8шевнагѡ. Паки смо нѥгово свіатителство прилежнѣйше молили, да намъ б8де пастир, а ние се своеволно на нас наметн8ѡ, како они клеветници що говоре. Тогѡ ради сви народно слъзе испущаемо и ваш8 превисок8 іасность молимо, неимамо се разл8чити ѿ нашегѡ пастира того митрополита господина Моѵсеа Петровича, до нашего издиханііа, него що имате показати милость на св8 нас сиромаш, що сте са великою побѣдою примили мимо гред8щаго лѣта и нас ними єдинок8пно избавили ѿ проклетых р8къ агаренских, да покажете свою милость на єгов8 свіатителств8 а нашем8 архипастир8 господин8 митрополит8 Моѵсею Петрович8. Ѿ той радости болшие неимамѡ. И ѡ том8 ѡстаемо са слъзами на молби превисокѡ стоіателніети іасности, Априліа 30. дне, летѡ 1718., оу Белград8.“

„Мы сва сиромаш вароши белиградскіе са ѡкрстностми нахіами и селма, вашей іасности нижайши сл8житель Бировъ Аврамъ са ешк8ти и ѡсталѡмъ сиромаши, свим єдинок8пно полажемо печатъ свой.

Бировъ вароши смедеревскіе Димитріє Иванковичь.

Бировъ вароши пожаревачкіе Марко Зринѡгліа.

Бировъ ѿ рамске нахіе Радосав Иванковичь.

Бировъ ѿ вароши градишке Манойло Николичь.

Бировъ ѿ вароши гол8бачкіе Милован Радићь.

Бировъ ѿ вароши поречке Ђ8рѡ Василієвичь.

Бировъ ѿ нахіе сремске Ненад Михаиловичь.“

Препис списа овога налази се у митрополитско-народној архиви у Карловцима под бр. 205. од 1718., и овде се први пут штампа.

Кад се у карловачкој митрополији с
да Мојсије ради и на томе, да буде потв
архијепископа и митрополита београдског;
је митрополит Вићентије Поповић, прваке н
на збор и договор, да против тога Мој
умишљаја поднесу тужбу.

Збор је одржан у Карловцима 13. Маја
на ком је прочитан и потписан протест
мандујућег генерала у Славонији и Срему
Отнеа (Ottuer-a).

Исти је протест написан на латинс
зику, и налази се од њега препис данас у
нутој карловачкој архиви под бр. 200 од

На леђи је назначен овај садржај на
ком језику: „An den commandirenden H.
ralen in Slavonien und Syrmien Baron von

Karlovitz den 13. May 1718.

Geistlich und weltliche Stände der gesa
Illyrischen Nation zeigen an, dass der Stuhlw
burger(!) H. Graeci Ritus Bischof Moyses
vich den Allerhöchsten Hof mit verschiedenen
Ständen præjudicirlichen Erneuerungen und
lichen Anlangen womit S. Majestät Ihm al
Metropoliten in den Griechisch Weissenburg
strict allergnädigst zu bestättigen geruhen n
zu belästigen kein Bedenken trage, wider w
Beginnen sie Herren Stände in Kraft den
allergnädigst verliehenen Privilegien sollenit
testiren mit dem ferneren Ansuchen, Ihr di
liges Gesuch bey Ihr. Majestet dem Kaiser g
anzubringen, und nachdruksam zu unterst
endlich auch Ihnen darüber eine gütige R
wort ertheilen zu wollen.“

Као најглавнији разлог протесту на
је то, што по привилегијама датим српск
роду, за Србе има постојати само један
пископ—митрополит.

На истом су протесту потписани:
Никанор Мелентијевић, епископ печ
Никанор Митровић, епископ костајн
Атанасије Радосављевић, епископ на
Доситеј Николић, епископ ваљевски
Софроније Томашевић, епископ сег
Атанасије, игуман крушедолски
Јоан, игуман оповски

цијевога устанка, овладала у Бечу бојазан, да се и Срби не здруже са устаницима; тада су се пожурили, да издаду на подручне заповест, да се час пре испуне сви дотадашњи патријархови захтеви, и да му се учини све што би затражио („daher auch in seinen etwo habenden prætensionen nit längs mehr aufgehalten, sondern so schleinig als möglich abgeförttigt werden solle". „Als hat mann Ihro Löbl. K. Hofcamer solches im fahl bei deroselben erwenter H. Erzbischoff etwas zu suchen hette, zu gehörigen weithern unbeschvärten Verordnung hiemit in Freundschaft verhalten wollen" (Гласник књ. 73. стр. 274.).

Како је пак доцније поступано, како с митрополитом Мојсијем, тако исто и с његовим последником Вићентијем Јовановићем, и српским народом за време аустријског владања у краљевини Србији; рећи ће се на своме месту.

Овде ћу напоменути само то, да се тако рећи није ни осушило мастило на поменутој дипломи, а већ је 12. (23.) Октобра 1718. дворски ратни савет у Бечу упутио на београдског заповедника генерала грофа Одвиеа (Odwyer-а) инструкцију, по којој је имао у друштву са земаљским судцем Хохмутом, а у присутности неколико српских изасланика, свечано у цркви прогласити за архијепископа и митрополита Мојсија, а подједно да том приликом Мојсије положи и потпише заклетву, и то ону, која се налази на поменутим местима стр. 122. односно 752., а подједно је у њој и ово стајало: „— — генерал има с митрополитом свакако, у свему правично да поступа, али да се и за то брине, да и архијепископ и цео народ потврђење или постављање (митрополита—архијепископа и епископа) призна као царску милост и Њ. царском Вел. једино припадлежеће право. Даље треба и на то мотрити, да митрополит ни на који начин не присваја себи власт над целим српским народом, већ само над клиром свога обреда, и то у чисто духовним и црквеним делима, као и да не покушава духовнике већег достојанства, па и владике не поставља својом влашћу, јер је Њ. В. једино за себе задржало у свему потврду истих, и због тога је пре избора потребно вазда потражити уобичајени пристанак, и тек онда наименовани има сам, вазда најпокорније, да измоли од двора потврдну повељу". (l. c. стр. 7. односно 31.).

Ова инструкција била је доцније повод свима оним трвењима између митрополита Мојсија, а доцније и Вићентија Јовановића и српског народа, с једне стране, а с друге стране бечких власника; јер дочим су је Срби сматрали као супротну датим привилегијама српском народу, како оноте у Угарској 1690—1695., тако исто и оноте у Србији 1718., Беч се ње држао и само је присиљен ванским околностима и сложним држањем српскога народа, од ње одступио.

По потврдној дипломи од 30. Августа (10. Септембра) 1718., архијепископу и митрополиту Мојсију, припозната је власт над српским свештенством и народом само у краљевини Србији. Како су пак Мађари тражили, да и они имају удела у управи новозадобивене краљевине Србије, што им пак Беч није хтео уступити; то су ипак успели у томе, да и њихова дворска канцеларија изда од своје стране Мојсију потврдну диплому, коју му је издала под 27. Септембром (8. Октобром) 1718. И у њој је припознат Мојсије не само за архијепископа и митрополита краљевине Србије, него и доњег Срема.

Из овог се јасно види, да не стоји тврдња J. Чапловића „да је Мојсије 1718. придодан митрополиту Вићентију Поповићу као помоћник за Србију и доњи Срем" („Slavonien und zum Theil Croatien" II. део, стр. 67.), коју је тврдњу усвојио и Емил Пико у „Срби у Угарској", превод Павловићев II књ. стр. 456.

И ако је већ само потврђење Мојсијево за архијепископа и митрополита краљевине Србије, рђав утисак учинило код карловачког митрополита Вићентија Поповића, и српског народа у Угарској; потврђење његово и за архијепископа и митрополита доњег Срема, произвело је још већу зловољу и омразу и трвење између оба архијепископа и митрополита. Исту је омразу доцније повећала и та околност, што је цар Карло VI. дипломом својом од 8. (19.) Јула 1719. подложио и доњи Срем, што је задобијен од Турака, митрополиту Вићентију. Од то доба почео се по

д-кад Вићентије потписивати: „В. П. Арх. срби и митрополить срѣмски“.

Ну, кад су уведела оба поменута митрополита, коме гове њихово трвење; они су настојали, у што већој љубави и слози живе, као што може видети и из наведених у „Прилозима“ њихових писама.

Како је пожаревачким миром и БанатТашки припао Аустрији, то Беч не обзирући се то, што је по привилегији 21. Фебруара (4. арта) 1695. вршачки епископ потпао под власт хијепископа српског и патријарха Арсенија III. његових последника; издао је ипак цар Карло VI. ко звану „проширену повељу“ (патент) 5. (16.) овембра 1720., у којој је власт Мојсијева распострта била и над Банатом, у ком су постојале е српско-романске епископије и то у Темишру и Себишу (Карансебешу).

И тако је Мојсије имао власт над овим епипијама: београдском архијепископијом, епипијом Ваљевском, Темишварском и Себишком ршачком).

Овом повељом још је већи јаз учињен изђу митрополита Вићентија и Мојсија.

У истој се повељи рекло и ово: „. . . Како наследна(!) наша краљевина Србија суседна Тамишким Банатом и растављене су само реи Дунавом, а поменути Мојсије Петровић у шењу дужности изврсно се показао светлим разом, увиђавношћу, верношћу, ученошћу и огим доказима, то смо сматрали да се његово квено правосуђе, у колико се ствари и лица чу његовог обреда, треба да распростре и на мишки Банат, и побуђени овим стварима њега шом нарочитом царско-краљевском милошћу — — моћи и највишом влашћу милостиво енујемо и постављамо силом овога писма за хијепископа и митрополита споменуте територије тако, да све митрополитске дужности своје кве и вере у нашем Тамишком Банату може прављати, и да може и сме — свима другим ичајима, правима, слободама, уредбама, допумма и прерогативима, које смо ми у другим има наше владавине нама верном и драгом ком (српском) народу милостиво потврдили — без икакве сметње по целој митрополитској епархији својој и овом новом, нарочито увећаном, слободно и мирно служити се, уживати — —.“ (l. с. стр. 125. односно 831.).

Ни на овој повељи (патенту), није се још ни осушило било мастило, а дворски ратни савет у свом допису (интимату) од 4. (15.) Јануара 1721. управљеном на банатску земаљску администрацију, упозорило ју је, да и ако су повељом (патентом) од 5. (16.) Новембра 1720. српска привилегијална права и слободе проширене на грчко-источно становништво Баната, да ипак и у њему митрополит Мојсије нема право мешати се и у световне ствари, него само у духовне и црквене над клиром свога закона, и да не може по својој вољи и самостално постављати епископе, а уз то да пази, да не предузима ништа, што би било од штете по римокатоличку веру. Уједно јој препоручи, да настоји на томе, да се црквене ствари за грчко-источне у Банату у свему онако уреде, као што су уређене у Србији. А истог дана извести исти ратни савет и заповедајућег генерала у Србији принца Александра Виртенбершког, о поменутој проширеној власти митрополита Мојсија над Банатом, као и о томе, да над њиме у Банату нема надзор водити српска, него банатска администрација. (l. с. стр. 15. односно 37.).

По запису Мојсијевом у једној од поменутих књижица, кад је он пошао у Темишвар на инсталацију, понео је са собом: 31 оку смокава (ока по 11 потура), грожђа 37 ока (ока по по марјаша), урме 28 ока (ока по по марјаша), бадема 24 оке (ока 2 марјаша), а о самој инсталацији имао је трошка: кувару 16 марјаша, тафлдекерима 6 марјаша, за једно теле 4 мар., Рементишу дишкреције 12 дуката. (По писму Вићентијевом под бр. XXXI. и Мојсијевом бр. XXXIII. звао се он Ребентиш, и био је инштектор. А то се види и из прилога бр. LXXV., и да му је било име Самуило Фрања пл. Ребентиш).

Срби што су прешли с патријархом Арсенијем III. Црнојевићем у Угарску, а тако исто и они, који су још пре тога настањени били у Угарској, по смрти патријарховој († 27. Октобра

1706. у Бечу), искупљени у сабору у Крушедолу манастиру 7. (18.) Јануара 1708., да бирају новог црквеног поглавицу, ма да је цар Јосиф I., у упуству своме од 18. (29.) Октобра 1707., датом владином комесару Христифору Игњату пл. од Гаријана и Рала, рекао: „— — За тим пре свега треба да се зависност од патријаршије пећске и од свију у турском царству потчињених патријаршија избегне и коначно откаже — —,“ — изабравши 7. (18.) Јануара 1708. јенопољског владику Сремца Исаију Ђаковића (ког је наш народ прозвао „Исаијом мудрим“), за архијепископа крушедолског (нису хтели да га бирају за патријарха с тога, што је српска патријаршија постојала у Пећи и после њиховог прелаза), подједно закључише, да се Исаија морао заклети у сабору: „Второ. Светѣйшаго и блаженѣйшаго архіепіскопа Іпескаго, и патріарха словѣносрьбскаго познавати да имѣю старѣйша прьвопрѣстолствію, и его вь дѹховнѡмъ налѣженію нѣѾлѹчати се вѣчне.“ („Беседа“ за 1869. II. књ. стр. 141. и 156.).

Како је Исаија већ идуће 1708. Августа 8. умро, није патријар Калиник тако рећи ни имао кад, да потврди новоустановљену у Угарској митрополију.

Последник Исаијин Софроније Подгоричанин, обратио се по свом избору патријарху Калинику, да му дозволи „называти се Старѣиши Митрополить“, на што му патријар 18. Маја 1710. у „Нимѣтѹ“ даде „емѹ власть и благословисмо емѹ называти се и бити прьви Митрополить“, те тако новоустановљена митрополија крушедолска доби своју каноничност. (l. c. стр. 238.).

Знајући за *ово* патријар српски Мојсије, потврдио је и од своје стране Мојсија за самосталног архијепископа и митрополита Србије и Баната, као што се види из ове до сад не штампане грамате, која се налази у поменутој карловачкој архиви у оригиналу.

Иста гласи:

„Моѵсей Божіею Милостію Архіепископ пекскыи, всей же Сервіи и Болгаріи, далматіе и Илѵрика, западнаго поморіа и горніаго подѹнавіа Патріархъ.

По благодаты и дарѹ пресветаго и ж
рещаго дѹха, иже по нелажномѹ ѡбещані
саврьшеніе ѵпостасніе прѣмѹдрости отчее;
столскѡм ликѹ прьвее независтнѡ изліав
и презнихь сънаслѣдникѡм и въспріемник
столѡв их апостолских даровавшеисе; по
них же врѣменех и лѣтех тайноводителне
въ рѹцѣ, преподаючи се, црьковним све
чельникѡм дрѹгопріемателне въ ѡпрѣд
богомь, пастоящее нынѣ врѣме, единой
благодаты ѿ прѣвисочайшаго начело паст
спода и бога и спаса нашего Іисѹса Х
нашей мерности данней; еже въспріем
блюстителю быти намъ прѣстола патріа
славеносрьбскаго въ коемь оувидевше се
священнаго и въ архіереех въ благоразѹ
редно благохвалнаго господина, господина
Петровича, божіею милостію православн
митрополита белиградскаго, мѹжа всяки
гоѹгодними и изредними дѣли сіающа,
свѣдѣтельствѹютъ и исправленіа его, ихж
оудостоилсе есть петакмо ѿ нашее мер
еже о нас священнаго сабраніа сым прѣв
шим митрополитским частвовати се и зв
и ѿ самаго его прѣсвѣтлаго величествіа,
любивешаго и аѵгѹстнейшаго римскаго
Карола шестагѡ, таковой прѣвисокои ми
часты оудостоил се есть, даже даровалъ
милостивною конфирмаціею оутврьдил б
Архіепископѹ и Митрополитѹ прѣсловѹта
лієвини сервиские града прьвостолнаго бе
Сервіи же и темишварского баната; то
ныніа и наша мерность са сѹдствѹющимь
саборнѣ прѣѡсвещенним митрополитѡм,
безнимь епископомь и прочемѹ сабранію д
мѹжей частних, послѣдѹюћи его кесарска
свѣтлаго величаствіа конфирмаціи милост
датой егѡвѹ прешсвещенствѹ, благодатію
прѣсветаго и животворещаго дѹха сь ѡб
вѣтомь и прооувѣденіемь, благословихо
преосвещенномѹ господинѹ, господинѹ *Мо*
тровичѹ бити всегда и звати се подль
нископѹ Митрополитѹ іакоже кралевин
и баната темишварскаго, сицѣ аще би
се по воли божіей и савѣтѹ въ врѣме ж

тровића умро митрополит карловачки (Вићентије Поповић), да се у том случају има карловачка митрополија сјединити с београдском, и да Мојсије буде врховни митрополит и архијепископ над обе митрополије.

За ову патријархову грамату као да нису знали тадашња господствујућа господа у Београду и у Бечу, а за њу није знао ни Швикер у поменутом своме делу.

За њу су морали знати само доглавници Мојсијеви, у првом реду протосинђео и ексарх митрополита Вићентија, Вићентије Јовановић последник Мојсијев, и још неки првaци народни. А без сумње, за њу је морао знати и тадашњи митрополит Карловачки Вићентије Поповић.

Ако су пак у Београду и Бечу знали за ову грамату патријархову; онда и због ње нису допустили, да се Мојсије постави за коадјутора оболелом митрополиту Вићентију, као што ће се даље видети.

Имајући Мојсије у рукама речену грамату, а видећи како Аустријанци поступају са српским народом у Србији, и како је погрешено што се установљавала и друга митрополија, уз то видећи како је Вићентије митрополит због старости и слабости сувише слаб за отпор и за брањење народних привилегија и ствари; договори се с првацима народним, да га народни сабор изабере за коадјутора (помоћника) Вићентијевог, а по смрти његовој, да он постане архијепископ над обе митрополије, у смислу поменуте патријархове грамате.

Услед учестаних тужаба митрополита Вићентија, преко свога ексарха Вићентија Јовановића, и у којима се жалио на разне злоупотребе државних власти спрам српског народа и свештенства; царским рескриптом од 23. Јуна (4. Јула) 1722. буде дозвољено држање српског народног сабора, и то тако, да на њега не смеју доћи посланици из Србије и Баната.

По истом рескрипту, на истом сабору смело се говорити и закључивати само о верским стварима, и сабор се састане у почетку Септембра у Варадинском шанцу, данашњем Новом Саду.

Заповедник београдски пуковник Corrado (Корадо) забранио је Мојсију, да сме ићи на исти сабор; ну он је ипак у њему био и говорио.
истом сабору било је два комесара, од стр
војске пуковник барон Rudolphin (Рудолфин
од грађанске земаљски авдитор Амвросије Fret
ner (Фречнер).

Сабор, поред свега тога, што је забра
био долазак посланицима из Србије и Банат
седници од 8. Септембра закључио је ово:

„На 1722. месеца Септ. 8 дань бивш
нашем8 Србском8 Сабор8 8 Шанц8 Петров
динском8 и что єсмо доконали.

Како Прешсвещени Архиереи и шстали
рось црковни, тако и воинставнога чина Об
петани и капетани, и шстали коморски и варм
Деп8тати, кнези и терговци, нами прѣмило
внейше привилегіе ѿ свѣтлаго царскога и
лѣвскога величанства, подароване ради верн
наше, кое протлковати 8чинисмо; с8проть
саде многе с8противности истимь Привилег
и правицам нашимь 8чиніене с8ть, зато сви
борно договорисмо се како клер црковни та
мирски, видећи преосвещеннаго Господина
трополіта и Архиепископа нашего Вићентіа
повича верло болестію обтежена, м8чно и с
тешкой болести бреме носсћи, а камоли оп
народа тeготи и неволіе провићати, того
іединомислно и са свимь опщимъ промотре
народа нашего избрасмо на помощ іем8
какоти коадютора илити сапомощника Прешс
наго господина Митрополіта и Архиепиской
кралієвине Сервіе Моvсеа Петровича, коиће
вилећіе и правице народске са ниховимь
собнимъ договоромъ бранити, и ѡ томь
носити, и сваке т8рбаціе коієби с8противь
вилегіа народски биле, на сви потребни ме
инщанціе како овде 8 краини, тако и 8 св
царскомь Двор8 да има приносити и пров
истою властію и иленипотенціѡмь више ви
помен8таго Господина Митрополита и Арх
скопа Вићентіа Поповича, па оваки исти
да б8де подп8на ьласть Митрополитска и
епископска Господина Вићентіа Поповича, к
и досада; само щос8 т8жбе и с8противност
шимь привилегіамь да има Господинь Митро
Моvсей Петровичь скрбити или настаіати и

часть по вредности каждемꙋ Архиерею и кои бꙋде за посвещеніе, да є цела ʼосподина Преосвещенога Митрополита Поповича такожде и ꙋ єпархіи своієй и дальски добара и доходака; а що за опщенародне потрошке да ѡ том орне имамо проматрати, за коеҺесе на- ›требни люди измеҺꙋ народа, с коим се ›варати.

ище доконано ієсть, ако бы измеҺꙋ њи омесе самерть слꙋчила, да бꙋде ꙋ напре- би ѡстао обема странамь како Сервіи Плавоніи и банатꙋ и прочимь ієдань Ар пь и наследникь. И ако би по милости ʼосподинь Митрополить и Аєп. ВиҺентіе здравіемь ѡбдарень био, да има самь и како и досада скꙋпа са нами.

иереи пакь како здешни тако и ѿ Сервіе, да имадꙋ подпꙋнꙋ повиность и часть паніе истомꙋ верховномꙋ Митрополитꙋ ꙋ ВиҺентію Поповичꙋ творити и вьзда- о самрти белиградскаго", ово је белим натписано).

рхꙋ свега тога Господинь Митрополить Петровичь, да положи заклетвꙋ своемꙋ народꙋ нашемꙋ, како Һе право и верно ꙋ Православію живети и ꙋмрети и ѡ томь и, и како неҺе нища без знаніа и дого- шего возпоменꙋтаго Г. Митрополита и Һентіа Поповича особито чинити.

им свршꙋемо и нашимь подписаніемь и отверҺꙋемо:

ѕанор Мелентіевичь владика крушедолски
роніе Ѳомашевичь єпископь бачки и проч.
имь Гавриловичь єпископь сечꙋйски и ольски
ѕанорь Димитріевичь іепископь Костай-
ил Люботина іепискꙋпь карловачки и сень- рань
роние Иѡановичь архимандрить хоповски
еніе арх. Ораховици монастира
ентие Іѡановичь іеѯархь
арь Пантелеимонович протопоп байски
ван Цьрногорацъ протоіереи карловачки

Максимь РадковиҺь прота ꙋ шанцꙋ варадинском
Станое РадоевиҺь из Бꙋдима
Тодорь Миловановичь ѿ Сент-Андреіа
Остоіа Поповичь Текелиа обркапетань поморишки
Никола обркапетан посавски
Васо НиколиҺь обркапетань подꙋнавски
Иліа ІакшиҺь капетан ѡстрогонски
Іоаннъ капитань ѿ потиске краине
Стоян Бошнякь капетан Тителски
Іѡан МанастирлиҺ капетан
ЂꙋрҺе Танацки капетан
Стойко РꙋниҺ капетан феꙋдварски
Страина ИлиҺ капетан бечейски
Јанко РанковиҺ сꙋдаць пакрчки
И Алеѯандарь Гавриловичь бировь байски.

По народномꙋ семꙋ опщемꙋ вашемꙋ промотренію и ми на то ваше више писатое и печати потврждеое іако дꙋховнаго реда тако и световнаго рукою своею подписꙋемо се и печати нашимь потврждꙋемо.

Викіентіе Поповичь православни Архиепископь и врховни Митрополить Словено Србски и проч.

Моусей Петровичь."

По писму обркапетана Живана Зорића, Остоје Поповића Текелије, Васе Ђулинца, Николе Рашковића и Васе Николића, писатом доцније митрополиту Виђентију, које ћу на свом месту навести; изгледа да је ово пристајање Виђентијево и Мојсијево доцније уметнуто, но из писама Виђентијевих, види се да и он није био противан сједињењу.

Препис овог закључка налази се у поменутој карловачкој архиви под год. 1727. бр. 172., и до сад је штампан у изводу у мојој „*Беседи,*" говореној 23. Октобра 1893. у манастиру Раковцу, на парастосу блаженопокојног Архијепископа српског и Митрополита Београдског и Карловачког *Виђентија Јовановића* (1731—1737.), Земун 1893., стр. 10.

И ако су присутни комесари на сабору настојали свом силом у сабору, да се *такав* закључак не донесе; не могаху га ипак осујетити.

[illegible] [illegible] добро су уочили смер[illegible] што је [illegible] поред карловачке митрополије и београдску митрополију: те су остали [illegible] у [illegible] намери.

[illegible] Беч добро смер и намеру поменутог [illegible] [illegible] у погледу коадјуторства Мојсијевог [illegible] да га одобри и потврди.

[illegible] је заповедајући генерал у Славонији барон Петраш давао комесару Рудолфину, да отиде митрополиту Вићентију, и да му „пристојном [illegible] напомене, да он новоизбраном коадјутору пре него што о овоме, као о једној новој ствари, не дође најмилостивија одлука, не треба да допусти никакво вршење архијерејских дужности у својој митрополији, јер двор и ратни савет још раније нису дозволили сједињење архидијецезије српске и славонске.“

Исту су поруку добили и оба митрополита Вићентије и Мојсије.

Напослетку изиђе рескрипт дворског ратног савета од 24. Новембра (5. Децембра) п. г. упућен комесару Рудолфину, у ком се рекло и ово: „Од целокупног народа једногласно захтевано постављање једног коадјутора, јесте ствар, која засеца у права царска, и које се без позитивне дворске наредбе, ни у ком случају, не може дозволити, а најмање у лицу београдског митрополита Мојсија Петровића.“ (І. с. стр. 23. односно 134.).

Из реченога јасно се види, у чијој је глави поникла помисао за сједињење обе митрополије, а подједно и то, да у томе није било ничијег „масла“, а најмање руског. Срби су сами дошли на поменуту замисао, и у томе нису имали а ни требали учитеља.

Да виде читаоци ове црте, како може субјективност да занесе и иначе паметне и беспристрасне људе, нека покажу следећи ретци.

Учени Рус Сергије Соловјев, у својој: „*Исторія Россіи*, съ древнѣйшихъ временъ. Томъ XVIII. Москва 1868.,“ на стр. 194—5. рече: „Сербскій архіепископъ Моисей Петровичь, пріѣхавшій въ Россію поздравить Петра съ ништадскимъ миромъ, привезъ отъ своего народа просьбу, въ которой Сербы, величая Петра новымъ Птоломеемъ, умоляли прислать двоихъ учите[illegible] тинскаго и славянскаго языка, также кни[illegible] ковныхъ: „Будь нашъ второй апостолъ, пр[illegible] и насъ, какъ просвѣтилъ своихъ людей, скажуть враги наши: гдѣ есть Богъ ихъ?“ велѣлъ отправить книгъ на 20 церквей, [illegible] кварей, сто грамматикъ. Синодъ долженъ сыскать и отправить въ Сербію двоихъ учи[illegible] которымъ полагалось по 300 рублей жал[illegible] человѣку.“

Ова пак тврдња Соловјејева не сто[illegible] митрополит Мојсије није сам ишао 1721. [illegible] сију, него је послао свога логофета (сек[illegible] Владула Малајеска с молбом на цара Пе[illegible] с препоруком на руског државног канцелара Гаврила Ивановића Головина, у којој је [illegible] ручно Владула као човека верног, поузд[illegible] доброг хришћанина, који већ дуго у Србији [illegible] јер се не може да врати у своју отаџбину [illegible] ку, (како се у парници Константина и Р[illegible] Кантакузина — о којој ће бити говора [illegible] мније и Малајеско из Русије, и то не у [illegible] слици, но као неки денунцијанат, можд[illegible] био овај Владул Малајеску, јер о њему [illegible] спомена доцније у Србији), а у својој је [illegible] на цара Мојсије молио у име своје и [illegible] народа „помощи ко просвѣщенію и ученію [illegible] жіи душъ нашихъ“, и да му пошље к[illegible] учитеље.

Исту је погрешку Словјев учинио [illegible] што није разумео дотична места, на која [illegible] звао, да их је употребио при писању т[illegible] тврдње, а наиме синодална акта, односећ[illegible] изасланство посланика Мојсијевог и срп[illegible] рода Малајеска руском цару Петру 1721. [illegible] а не на одлазак Мојсијев у Русију.

Да митрополит Мојсије, није ишао [illegible] Русију 1721., може се најбоље видети и[illegible] дећега.

У књизи: „Житіе и славныя дѣла Г[illegible] императора Петра Великаго — — — — [illegible] Венеціи 1772.“, вели њен писац Захариј[illegible] лин, у II. књ. на стр. 329. и даље ово: [illegible] градской Архіепископъ, тогда бывшей [illegible] Петровичь, еще въ 1721. году, именем [illegible]

и всего Народа сербскаго было послалъ въ
сію къ Єго Императорскому Величеству на-
юга человѣка съ єднымъ, но самымъ умилен-
шимъ письмомъ, въ началѣ котораго обьявляетъ
коль великую радость имѣетъ весъ народъ
обѣдахъ Єго Императорскаго Величества надъ
едами одержанныхъ и что они хотя и не дер-
тъ явно, на всѣхъ однако службахъ Божіихъ
бенно, о благостояніи и счатливыхъ успѣхахъ
ператорскаго Дому теплыя къ Богу молитвы
сылають. Что и непрериво чинится. Потомъ
дставлялъ Архіепископъ худое состояніе, въ
оромъ Народъ Сербскій находится, не имѣя
акова ученія, и что причина тому убожество
и недостаточество къ заведенію онаго. И
учи подвластны Государю, отъ котораго имъ
томъ помощи надѣятися не можно, было єще
давна вознамѣрилися притещи къ благоутробію
милостивѣйшаго Государя Россійскаго, въ твер-
ъ обнадѣяніи, что онъ ихъ яко единовѣрныхъ
мѣ невѣденія душевнаго не оставитъ; однакомъ
тоятелъства сѣверныхъ дѣлъ не допускали ихъ
того; а кад сіи миновали, то они и осмѣли-
ъ исполнити свои намѣренія, начавъ прошеніе
тако: „Нынѣ же убо знающе время благо-
учно, притекаемъ къ пристанищу Вашего ми-
ердія: Тебе имамы и Тебе познаемъ по Бозѣ
ощника и утѣшителя въ скорбѣхъ нашихъ, и
ылаемъ обще сего — — —. Утѣшаемся яко во
гополучное время Вашего Величества имамы
ое допущеніе, да возможемъ милостію Вашею
ати тая, яже сѫть ко спасенію толикимъ душамъ,
Филиппъ Македонскій возрадовался въ рожде-
ѣ сына своего Александра, а наипаче яко живъ
е еще премудрый Аристотель, надѣющися о
ніи сына своего, которое превосходитъ всякое
атство. Буди Державнѣйшій царю, къ намъ
другій Птоломей во Єленнѣхъ, Вашимъ до-
дѣтелствомъ; не презрите Благоутробнѣйшій
ю, моленіе наше, Богъ насъ посылаетъ въ
ость Вашего цесарскаго Величества, да яко
ѣснику своему на земли, да свободити души
отъ толикаго неученія. Не просимъ тѣлесная
душевная, сирѣчь помощи, да созиждемъ шко-
два учителя на Латинскомъ и Славенскомъ
языку, и книгъ ради церквей яко Типографіи не имѣемъ."

„Въ прочемъ обьявлялъ Архіепископъ кратко все то, что из лишенія наукъ, церкви и народъ православный, отъ Римокатолицкаго духовенства терпѣти принуждены яко безпокровительные, и за то продолжалъ онъ свое прошеніе тако:"

„Не оставите насъ убо, подайте тихое слишаніе и благозрѣніе общему нашему прошенію, буди другій Апостолъ Хрістовъ къ намъ, просвѣти и насъ якоже и люди своя, да не рекутъ врази наши: гдѣ есть Бог ихъ?, и нѣсть помагаяй. Милость Твоя да будетъ, мы же будемъ устроятп. Не жальше богатства, якоже великій Артаксерсъ писалъ къ єпарху Єллиспонскому о Ипократѣ и о другихъ таковыхъ мудрыхъ людей любящихъ ученіе, съ коимъ возвышаются и сохраняются царствія и спасаются души. Не ищемъ богатства, токмо о помощи просвѣщенію ученія, и о оружіи душъ нашихъ къ сопротивленію воюющимъ на насъ. Во многія страны достиже милость Твоя, да прійдетъ и на народъ нашъ. Умилосердися, Благоутробный царю, можеши бо аще хощеши. И великій есть даръ, кои есть душевный, рцы и будетъ. Буди другій Моисей, и избави насъ отъ Єгипта неученія. И аще иначе нѣсмы достойны работати Вашему Величеству, но нелѣсно (якоже и творимъ) будемъ просити Бога дающаго мзду, за многоденствіе Вашего царскаго Величества, и за многочистительное воздаяніе въ небесномъ єго царствіи."

„Съ какою великою милостію было отъ єго импер. Величества, оное Архіепископское письмо принято, можно видѣти изъ послѣдующаго здѣсъ, отъ Правительствующаго Сената на святѣйшій Синодъ учинненаго, и посланику Сербскому въ копіи даннаго опредѣленія, которое было таково:"

„1722. Маія 11. дня Всепресвѣтлѣйшій, Державнѣйшій Петръ Великій, императоръ и Самодержецъ Всероссійскій будучи въ Сенатѣ указалъ, по прошенію Бѣлградскаго Арх. Моисея, чтобъ въ Сербской земли, для необходимыхъ разореніемъ Турецкимъ нуждъ, Архіерейское и священническія одѣянія церковнаго служенія и прочія

хива за аустријску историју, а отуда одштам-, а 1894. преведен је исти чланак у *„Веснику ске цркве“ од М. П. Спасића.*

Оставићу професоре Брикнера и Перволфа, ћу узети професора Швикера, који је и онако Брикнеру навео све оно, што се односи на жњи одлазак Мојсијев у Русију; да му до-ем, да не стоји оно, што је он рекао, т. ј. *се са српским народом 1722. чинило* **онако,** *навито због оног тобожњег Мојсијевог одласка Русију.*

Професор Швикер је прво навео, како су би још 1670. почели свој спас да очекују одије.

Ово не стоји, јер Срби су почели много тога времена, да се обраћају Русији за по-, и у њој почели да гледе своју избавитељку несносног јарма турскога. Тако се зна, да су се пре тога времена, обраћали игумани па-ћски Лонгин 1617., Данило 1621., Симеон 4., а архимандрит Ананије 1628. („Годиш-а“ II. стр. 255—6.). Тако се зна, да је 1606. ријар српски Јован шиљао калуђера Дамјана фратром Домиником Андријашевићем к над-оди Фердинанду, потоњем императору римском трийском) и краљу угарском, тражећи од њега реко њега од римског императора и краља ског Рудолфа, помоћи против Турака, и осло-ење српског народа од несносног јарма тур-. („Гласник“ XIX. стр. 81.). Не добивши и помоћи од римских императора и краљева ских, Срби су принуђени били да је траже уских царева. Тако се зна, да је 1652. 1660. рополит српски Михаило ишао у Русију, 1654. шао је и сам патријар српски Гаврило у Русију, се читаву годину дана задржавао, те због тог одласка 1659. „скончав се удавленіѥмь ѿ къ“ („Гласник“ XXIII. стр. 248. и *„О пећ-патријарсима“*, од Илариона Руварца, За-1888. стр. 71. 75.). Тако се зна, да је 1662. 65. ишао у Русију митрополит српски Тео-је („Гласник“ XIX. стр. 81—2.).

Па и патријар Арсеније III. Црнојевић, обра-се преко архимандрита из свете горе Атонске, стира св. Павла, Исаије 1688. 25. Маја руским царевима Јовану и Петру Алексијевићу, молећи их у име своје и српског народа, „да што пре дођу у помоћ, и да им помогну и спасу“. („Одломци о грофу Ђорђу Бранковићу“ од Илариона Руварца, стр. 59., и „О пећским патријарсима“, од истог, стр. 87.).

Срби, долазећи с Русијом у додир, тражили су од ње не само помоћи за своје цркве и манастире; него и помоћи за своје ослобођење. А на то су они имали и неко право, и то не само што су Руси били с њима једне вере; него што су знали, да је српски краљ Драгутин, син краља српског Уроша I. (1277—1281. † 1317.) „вь роусьскоую бо землѥ множицею посылаше сьлы (посланике) своѥ сь многочьстьныммн дары кь божьствьнымь црькьвамь и манастиремь и ѥлико милостынѥ кь ништнимь и маломоштьнымь; вь той бо земли роусьцѣй имѣ зѣло любовьнааго си приятеля кнеза Василия, и томоу по достояннию чьсть вьздавааше глаголы сладькые сь великолѣпьными дары царскыими вьсылае ѥмоу“. (I. део *„Житиꙗ краль србьскыихъ“*, Београд 1877. стр. 184.).

Даље је навео Швикер, како је 14. Новембра 1704. Србин Божић имао разговор с руским министром Головином, рекавши му, како су Срби још раније хтели послати свога посланика цару руском, но нису добили одговор, да л ће бити примљен, те умолио га, да руски цар прими живење Србе у Угарској за своје поданике. Истина — рекао му је Божић — побуњеници мађарски (за време Ракоцијевог устанка) звали су Србе, да с њима заједно устану против Немаца, па дознавши, да они раде у дослуку с Французима и Шведима, не хтедоше имати с њима никакве везе; са Србима у Турској и под млетачком владом — рече му даље Божић — слажу се у свему, и сви имају наду једино на цара руског. Не помогне л им цар — рече — сви су пропали.

Како се — рече Швикер — знало у Бечу, за овако пријатељско расположење, а то је расположење по најбоље познато било принцу Евгенију; то се слабо веровало у њихову верност и привրженост, те је за то принц Евгеније и издао строг налог војеним заповедницима, да добро

[illegible] за Србе и за [illegible] с њима посту-пају, [illegible] разговоре воде [illegible] мађарским.

Напоменувши за тим Швикер, како је руски цар Петар велики 17.., [illegible] бечком двору [illegible] против мађарских устаника, што је овај [illegible] обећао је да ће Петар том приликом не [illegible] Србима, као што су Срби 1710. послали Богдана Поповића у Москву с писмом и молбом, да Петар избави Србе [illegible] под турским јармом, као је после несретне војне по руског цара 17.., [illegible] на Балканском полуострву [illegible] намера његова да их ослободи, [illegible] заборавили, [illegible] је [illegible] наду гајили, да [illegible] избавити, коју су наду не само [illegible] одржавали, него и многи [illegible], Срби и Црногорци, који су сту-пали [illegible], а и архијепископи и епи-скопи православни [illegible] у преписци с руским царем, и многи калуђери и свештеници одлазише у Русију и долазише из Русије, рече даље Шви-кер [illegible]

[illegible] Русије, није могао одолети [illegible] митрополит Мојсије Петровић, [illegible] по Русе учињеног мира ни-[illegible] 24. Августа 1721., не оде у Русију, [illegible] кога је том [illegible], да пошље у славен-[illegible], те да постане апо-[illegible]. Петар испуни његову [illegible] 20 [illegible] црквене књиге, 100 [illegible] и два учитеља, [illegible]

На основу [illegible] погрешне тврдње, Швикер је [illegible] не би извео, да [illegible] Немац—Мађар [illegible], беше у стању [illegible] а ако је на основу [illegible] што га је имао при руци, врло [illegible] да поменута [illegible] Брикнерова, не може сто-[illegible] из Русије, за који [illegible] у Бечу, почела се међу [illegible] и карловачкој митрополији

ширити агитација, која је на одржаном нар[...] сабору у варадинском шанцу (Новом Сад[...] Септембра 1722. јасно показала, шта јој је циљ била, а наиме, да се обе митрополије у једну, коју агитацију приписује Швике[...] трополиту Мојсију, као да је он у Русији н[...] да ради на сједињењу обе митрополије, ш[...] је — рече — толико лакше било за ту задобити српски народ, што је митропол[...] ловачки Вићентије Поповић био болешљив те кад би се под њим (т. ј. Мојсијем) сје[...] обе митрополије у једну, он би могао бо[...] нити народне привилегије, и што је доб[...] поклонима у Русији, код народа био у ве[...] поштовању, те је агитација његова нап[...] одзива.

Наспоменувши за тим Швикер, како [...] родни сабор 8. Септембра 1722. закључио, оболелом митрополиту Вићентију, постави адјутора Мојсије, а после смрти једног о[...] двојице, да се обе митрополије споје у је[...] и ако се у поменутој наредби од 24. Нов[...] (5. Децембра) 1722., као што видесмо рекло целокупног народа једногласно захтевано п[...] љање једног коадјутора јесте ствар, која з[...] у права царска, и које се без позитивне ц[...] наредбе, ни у ком случају, не може дозво[...] а најмање у лицу београдског митрополита сија Петровића." рече, да је то учињено [...] тога, што је заповедајући генерал у Слав[...] барон Петраш сазнао, не само за агитацију сијеву против митрополита Вићентија, и з[...] дињење обе митрополије у једну — за ово Петраш морао друге распитивати, и да од и то дозна, кад се то јасно рекло у поме[...] закључку саборском од 8. Септембра 1722 него и за то, да је Мојсије врло добро изве[...] о ономе, шта бива у Москви, и да он ст[...] свези са цариградским патријархом.

Да митрополит Мојсије, није научен т[...] за време свог бављења у Русији, да ради на сједињењу обе митрополије, и да ауст[...] влада није хтела тобоже и из оних, Шви[...] наведених узрока, да потврди поменути зак[...] саборски, у погледу постављања Мојсије[...]

оадјутора, и евентуалног сједињења обе митрополије; то се види прво из тога, што Мојсије ије ни ишао 1721. у Русију, као што се јасно иди из напред реченога, а друго то се види из оменуте грамате патријарха Мојсија од 15. Августа 1721., у којој је предложено и препоручено сједињење обе митрополије, после смрти дашњег митрополита Вићентија Поповића.

Прави узрок, што влада није хтела потврдити поменути закључак саборски у погледу коадјуторства односно сједињења обе митрополије, иди се јасно из рескрипта дворског ратног савета од 6. (17.) Октобра 1722., упућеног на поведника београдског пуковника Корадо, у ком рекло и ово: „—— у будуће нека је принцип, да српски народ без добијене дозволе од двора, не сме држати сличне скупове; а кад је ећ карловачком митрополиту дозвољено држање абора, то је ипак митрополиту Мојсију исти тимање приступачан, *кад Његово Величанство није икако дозволило, да Срби сачињавају засебно литично тело народно (corpus nationis), него ће да зна само за срску и карловачку митрополију.*“ (l. c. стр. 20. односно 131.).

То је дакле прави и главни узрок непотврди менутог закључка, а то је узрок, и што доцније стријска влада није допустила 1726. и 1731. кано и силом добијено сједињење обе митрополије.

А њиховом сједињењу била је она противна због тога, што је држала, да кад би Срби имали дног митрополита, да би тај имао сувише велиг уплива код народа, те би могли имати свезе с ишћанима у Турској, и могли јој неверни бити.

Како митрополит Вићентије, тако исто и митрополит Мојсије, нису казали ни самим посланицима са поменутог сабора од 1722., о непоради саборског закључка о коадјуторству, односно сједињењу обе митрополије, и о узроку неподе. А да им нису казали, види се из следећега.

У митрополитско народној архиви у Карловцима, у ексхибитном протоколу вели се: да је Марта 1723. клир и народ молио варадинског ерала за сједињење карловачке и београдске трополије.

У III. књизи „Споменика из будимског и пештанског архива“ („Гласник“ српског ученог друштва 2. одељак), Београд 1873. г. Гаврило Витковић под бр. 179., наштампао је извештај обркапетана Илије Јакшића, посланика острогонског са сабора 1722., написат у Св. Андрији 24. Марта 1724., у ком даје извештај својим бирачима, како је са осталима изасланицима из Пеште, Будима и Св. Андрије, приликом доласка митрополита Вићентија у Св. Андрију владици Михаилу Милошевићу, ишао митрополиту, иштући од њега одговор, шта је са закључком саборским од 1722. у погледу коадјуторства, односно сједињења обе митрополије, на што су преко владике Михаила — јер митрополит се парио, те није их преда се пустио — добили за одговор, да кад сиђе доле „да хоће владике и сабор паки и за то изнова купити о сашествію св. Дѹха“; те кад су они од њега искали одлучног одговора, и кад су му поручили, да они што су једном закључили, при томе и остају и желе да се остане, на што им преко владике Михаила митрополит одговори: „да до сабора реченнаго не може бити. И напосле да є отказао, да неда нити того допѹшта бити“.

На то су прваци народни упутили следеће писмо на митрополита Вићентија, које се налази у мојим рукама, и које се овде први пут штампа. Штета што на њему не стоји кад је и где је писано.

Исто гласи:

„Все блаженєиши и прешсвещенєйши господине господине архиепискѹпе и митрополите, намже господине шче архипастирѹ преважделенєйши.

Писали єсмѡ из шанца варадинскога вашемѹ прешсвещенствѹ — архипастирствѹ, поради нашего, то єсть, онаа годища текѹщаго 1722. саборнаго савершеніа адюторства Митрополитскаго, илити наследіа, како єсть прешсвещени господинь митрополить белиградски Моѵсей, ѡбще народно ѿ свега сабора видевши ваше прешсвещенство ѹ тешкомѹ негодованию и болести пребивша, вашемѹ прешсвещенствѹ за адьютора и наследника избрань биѡ, имавши народ толикѹ власть како и меѣѹ пѹнкти милостивно ѿ с. ц. величанства приви-

легиски народ издани сведочить: „и даемь вамь слободно меѣȣ вама по своей слободи из народа расціанскога поставити архиєпископа коєга чина, како свещенически та о и мирски избере саборно меѣю собомь“, а не посебе кое избраніе, єсте народ ѡнога пȣта господинȣ генералȣ и комендантȣ варадинскомȣ и ѡсталимь господаремь на саборь нареѣенимь ѡнде бȣдȣѣи ȣ саборȣ претенсȣ, приказаѡ и на то избраніе народ подписаѡсе, и нисмо коначне ѿговора ѿ вашего прешсвещенства имали, и сада на наше книге ница намь неѿвещȣете, и єсмо писали били, и како ѿ воинставнога реда депȣтиртовали господина ѡберкапетана Илию Іакшиѣа и на поглавите господаре вароши Пеще, бȣдима и сенть Андреє варȣчили да имадȣ вашемȣ прешсвещенствȣ приказатисе и наша саборна савещаниіа ѿ вашега прешсвещенства из ȣста ѿговорь имали желили, и нами ѿписали, и ѡни нами ѿписȣю да сȣ четири пȣта доходили и нисȣ могли аȣденцие добити веѣе крозь господина Михаила владике разȣмелисȣ, да до дрȣгога сабора продолжение хоѣете чинити за то, ис тога видисе намь ника голема конфȣзиіа, да єсть ѡни нашь први саборь и ȣтверждение ни ва что вамененъ и противȣ свега народа изволениіа стоисе. и привилегиіамь наимилостивно подарованимь аȣторитать поманкава и власть народна се под ноге меѣе, щое єдань пȣть сабор доконаѡ и изабраѡ да два три могȣ покварити и толикȣ конфȣзию ȣчинити и аȣторитатȣ народномȣ противитисе, и ѡпеть на то дрȣге саборе савакȣпляіати, и що се єдань пȣть саборно народ доконао и ѡще поначелствȣющи господаровь ȣ дворь цесарски ѡгласиѡ, паке своимь речма неби били ѡбдржатели, видеѣи с. ц. двор нашȣ ненаредность и некое єдино срдне и єдинставне вамените на нашь аȣторитать народни покварити и и ѡни с нама владати и ȣправляіати, како нима є драго, за то мѡлимѡ ваше прешсвещенство да тȣ мисаѡ ѡставити пакости и конфȣзию нечините нощеню и аȣторитатȣ саборноме и привилегискоме безчастіа ненаносите, єре ѡма мѡже препетие из тога прилȣчитисе, него бȣдȣѣи наши архипастири скȣпщинȣ стада своега, и сад за живота савакȣпляіайте какоѣе и по смрти вашега прешсвещенства ѡбдржатисе, а не распȣдити и ѡнаке
іателе кои ваше прешсвещенство на то ȣзд
поманкане народȣ чинити саветȣю ȣчините
ѿринȣти, защо хоѣете и пред господином
за толики народ ѿговарати, и по смрти
ѿ народа клетвȣ примити, по чемȣ како
вась та болесть наишла, и невалале сав
ваше слȣшате, тако доста и привилегиіа
реное и покршеное ноге и рȣке, коєсмѡ
крвавимь рȣками и тешкомь мȣкомь народ д
милости с. ц. паки сад хоѣете да изгȣбимѡ
привилегискȣ щосмо имали посеби саборно
са свимь клиромь изабрати себи народнаго
вара, то ви по себи єдномь двема ли пер
ȣчинити хоѣете, како смѡ свих ѡбщо, ек
непрестаемѡ, како воинставни тако и пом
него протиштаљȣемѡ пред вами и код с. ц.
и іасности принципа, и код свию дикастера,
наше обще привилегиіа непокварȣю, и ак
слите, ѡпеть зато саборе чинити, ми неѣе
то совакȣпити се, кад смо се ȣ первашном
лагали, не може ни ѡвай ȣтверждень ко
бити, а за оне три хиляде фор. прихода
милостивєйше ѿ цесарскога величанства
за то неимамѡ спомена за живота вашего
свещенства, како сте и сами говорили госп
ѡберкапетанȣ Живанȣ кад сте ишли ȣ илиц
іадию, и стим що найберже чекамо ѿгово
вашего прешсвещенства, и ѡстаемо на слȣ

прешсвещенствȣ вашемȣ

М. п. Живань Зориѣ ѡбркапетан ȣ по
са васеми ѡсталим ѡфицири с. р.

М. п. Ѡстоіа Поповиѣ Ѳекели ѡберка
команде поморишке са ѡсталими своими
цири с. р.

М. п. Васо Ћȣлинаць ѡберкапитань ко
темишварскога баната са васеми ѡсталим
ѡфицири с. р.

М. п. Никола Рашковиѣ ѡбркапетан с.

М. п. Васо Николиѣ ѡбркапетань с
ѡфицири подȣнавске краине.“

Да митрополит Виђентије није био про
сједињењу обе митрополије, односно поме
закључку саборском од 8. Септембра 1722.,
се из следећих његових писама, писатих

лиpу Мојсију, која су писма сада у мојим рукама, и која се овде први пут штампају.

Из истих писама види се подједно и то, га је све рађено, и шта се мислило радити око тврде поменутог саборског закључка.

Иста писма гласе:

„Преосвещеннеиши и намь любазнеиши господине брате митрополите.

Ми бивши горе ѹ Далю, и сада какосмо шли, три писанія такова па єдпои пощи прилисмо ѿ владике кир Михаила и давно мѹ смо ѿписали, єдно овде не бѹдѹћи, а дрѹго знамо ѿкѹда сада валіамѹ хиліадѹ форинти поати, како ћете из те паріе разѹмети, зато доwора ради нашего међѹсобнаго вашемѹ братствѹ звещѹемо, да промотримо вакѹпе, ѿкѹда та хиада форинти да изаће, или ћемо є порезати нимь двема, или како промотрите да намь ѿпиете, видите да се неможе без новаца изгазити Беча, а за осталіане ніе, него према томѹ да договарамо и проматрамо щоћемо чинити, ми о велми немощни, а и за ваше братство жемо чѹти, єли ви поболше како сте немонщевовали. Прочеє светіе ви молитви да сѹ сь нами

вь Христа брат вашь
Викієнтіе Попович с. р.

ѹ Карловцѹ шктовріа $\bar{\lambda}$ (30.). 1722.

P. S. Ѿпишите сами ваше братолюбіе влаки Михаилѹ, како промотре ва место нась, све що бива.“

Из овог се писма види, да је после одржаг сабора, владика будимски Михаило послат у Беч, (из следећег писма види се, да је с м био послат и Будај) да ради на потврдиључка саборског о коадјуторству, и да је са ом понео 2000 фор., но да му је то мало о, те је искао још 1000 фор.

„Прешсвещеннейши и любазнейши г. брате рополите.

Сваколика писанія како по секретару, тако после секретара єсмо примили ѿ вашего брат-, и разѹмели ѹ свакомѹ щонамь пишете, и що бисте имали на свако ѿветь но писара ніе зде било, за то що пишете ваше братство да никакога цела ѿвета ѿ нась неможете добити, ми вашемѹ братствѹ како досле щосмо ви писали, тако и сада пишемо, и совим найпоследним ѿветомь ѿветѹемо и цело ѿговор чинимо, і само ако бисте намь хотели єдавь крать разѹмети, прьвеє добро знано єсть свемѹ народѹ нашемѹ, за коего мени ѹ свакомѹ листѹ пишете и називате ме о народѹ безпечална, бѹдѹћи ми ѿ како смо на си степен поставлени и мало ѿ почивших ѹ готовѹ затекли, него са своимь подѹшіемь тешко и мѹчно трѹдећи се, докле смо из фишкалѹша прьвеє Даль потврдили, дрѹги трошкови ома по томь, докле смо привилегиска ѹвреденія при нова следѹющемѹ монархѹ прѣпоновали и нове церкви и народѹ претензіе извадили, трећи трошкови ома по томь добре ревнѹюћи, за преварѹченногь намь стада како ти за опще народне теготе и бреме бившеє неподносимо и народ страшно и горко ѹпрежень бивши, по свих краина, крозь кое ми нещедећи ни крви ни живота ни трошка само ѹ два крать недавно више ѿ тридесеть хиліада форинти окромь Кварментѹ и окромь краинскихь потрошковь щосмо издали, и хвала богѹ єсмо и народѹ и церкви доста пощенія повратили, и облакшенія свимь краинамь извадили, и свой животь скоро народа ради изгѹбили и ѹ тешкѹ болезань подпали, за то що ме ваше братство о своихь преварѹченни безпечална и безнебрежна називате, нисте право ѹчинили, ми колико смо могли, подвизали смо се и досле и ѿ селе бѹдемо, али силама неможемо дѹхарь главомь разбити. Що пакь намь пишете, да новаца непопѹщамо, и ѿ нась окромь народа гледате, покажите намь прьвеє где сѹ, пакь промотрите предизіавленна и неизіавленна, како и єсенасьшне две хиліаде и болша и Квариентѹ; що намь приговарате за милкове и плаћѹ, ово четврто лѣто како є богь дао изобилие на земли, да га богь неѹмали, остае жито на жито, вино кѹпле вина єдно на дрѹго, нипощо се продати неможе, нѣможемо ни за домаћи трошакь новца добити, а ѿ Нерадина не могѹ ни ѹ манастирѹ да се крме, него іоще ѿ нась гледаю, а она плата іоще ніе ни свои дѹгова закрпила, ономадне смо

шиліали протосингела и писара Ѳешдосіа 8 Даль да би кои новаць намь за харачь донели, нис8 ни новца донели, стои жито и вино, нитко и непита га, за то ваше братство за новце да намь недосаћ8ете, самим до пришаствіа остали архиерешвь и народнаго собраніа тогда що народне са архиереи доконасе за тамошне трошкове, те що ако на нась падне, нећемо се изревенити, а оно щое на архиерее и на епархіе и на попове и монастире расписано, ономѕ се места знаде, видители и знаетели, на чем8 владика Михаиль са Б8даишмь (Адам Будај, спомиње се као посланик будимски 1722. Јуна 23.) 8 Беч8 стое и задрж8ю, дали ће они безь трошка изь Беча изаћи, що пакь за пленипотенциалство ми вась 8звиш8емо 8 томь, по народном8 и нашем8 сагласію, да сте нашь и народни пленипотенціари8шь, сиречь пловластникь народни и нашь и да имате св8да плн8 власть, по нашем8 и народном8 сагласію, вещи и послове на под8жна места препоновати, а вама се чини да вась 8ничижамо, то ми немислимо, нами е све едно, акш благоволите и коадюторомь се називати, само да имамо едань др8гомь любовь и штворенно срдце, и вѣрность, и добро да позорств8ете да се 8 чемь неиск8симо, защо ако до после би се с нашимь тамо печатомь, що тешко или нами или цркви и народ8 на преюдицию или коей власти видело или било не можно отвествовати, то се на вашего братства разлог шсланіа, за то на що годь б8дете нашь печать тамо положили, ѿ свега пар едань намь пошалете, ск8па и печать како скориіе запечатень, да намь доће до р8к8, ако тамо секретарь не има кога вѣлика посла, нека иде овамо, защо що пишете да препор8чимо Софроніа 8 Беч8, знате да е то секретаровь посаль ѿписати и како доће ѿписаћемо, и що пишете да неможете за ова народь ништа тамо препоновати до цесарске резол8ціе, ми вамь и невелимо що се неможе, него где и когда се що вазможе на под8жна места, по времен8, а за тамошне сада е време, да се тамо добре подвижете, и договорь и промотреніе са тамошнимь христіани да имете, защо ако чекати б8дете, резол8цію, богь весть каде се то саврши, немойтесе понс за тамошне каснити, провићати.

Прочее благодеть божіа б8ди сь вами и мол
ваше сь нами

Вашего Прѣосвещенніа

ш христе брат
Викентіе Попов

8 Карловц8 іан8аріа и҃ (8.) 1723.

„Кварнентъ“ за кога рече митрополит
ћентије, да не рачуна оно, што је њему об
дао, јесте познати Christoph Ignatz v. Gu
und Raal (Христифор Игнац од Гваријана и
дворски војени саветник, стални дворски п
ник српског народа, који је — наравно за с
новац — био пријатељ српском народу.
био комесар на првом изборном сабору 17
Крушедолу.

Прешсвещеннейши г. Митрополите на
Христе брате любазнейши.

Прежде из писма вашего братства раз8
ш немощи и болезни вашей, да на одре не
ствуете свима намь е за велик8 скрбь ч8ти
и молимо свиколици премилостиваго бога, д
подигне ѿ болезанаго одра, ва том8 како с
прежде вазвестили и како смо се савак8пил
а наипаче потребних пословь и трошковь,
народни ради по Беч8 и Пож8н8 какосе е
наредило, и посланици с привилегиами по
и то здоговором и обещаніемь вашего бра
даћете 8 привилегиске трошкове присталци
и ви и остала тамошна братиа наша, како
вица бива, понѣже овими еднимь привиле
и правицами, и ваше братство и остала там
братиа 8живате како и ми, и из нихь в
щить и шбранба, и правица, ништа манше,
ако бисте се ваше братство изь привилеги
трошковь извадили, како смо раз8мели що
тамошномь братишмь намь зим8сь писали,
преко неправо било, каде бисте поредь общ
вице и ваше и наше неревновали, шбаче
борне мислимо да нећете ваше братство
свое по правди шбещаніе за се ставити,
ради ми саборне свиколици молимо да
прв8 и последн8 прав8 свою мисаль и х
ѿпишете хоћетели присталци и сапомощни
ти, о вашем8 привилегиском8 трошк8 или к
нећете, да и ми знамо, др8го ради сав

ви смо ради срдцемь и дȣшомь дасмо ȣ єдинствȣ, ако нисмо радили ни разделивати, зато и пишемо ашемȣ братствȣ, да єдиномисалне ревнȣемо ѡ бщихь нашихь правицахь, коє имамо ȣ привиегиа, да се єднога фȣндамента држимо, и врло а га чȣвамо, и да нежалимо присталци бити аковомȣ потрошкȣ, защо ако нећемо радити и ошити и фȣндаменть чȣвати, то єсть привилеїе, то би ѿ многихь странь, ȣврեждене и тȣрване биле како се види ѡчевистно. Прочеє стаемо очекивајући благопотребнаго ѿвета

въ Христа брать и ѡстала братіа
Прѣѡсвещеннаго ви братства
Викентіе Попович
Михаиль Милошевић с. р. (владика будимски)
Никанорь Димитріевичь с. р. (владика костаінички)
Софроние Томашевичь с. р. (владика бачки)
Даниль Любoтина с. р. (владика карловачки)
Никифорь Стефановичь с. р. (владика пакрачки)

ȣ Карловци Авгȣста 21. дань 1723.

Писмо митрополита Мојсија, митрополиту ћентију.

Прѣѡсвещеннейши и Словѣснейши г. и намь Христе любазнейши и прѣвазжделенни госпоне брате.

На прошадшой пощи како смо писали вамȣ братолюбію да ћемо на пространніе ѿписи; а за коє дѣлѡ єсмо хѡдили до Тамишвара ио вазвестили вашемȣ братствȣ, кои смо ѿгорь примили ѿ Тамишварске администраціе, и єсмо ѡбзнанили дворȣ царскомȣ, но хоћемо неколико дана ѡвде чекати ѿговора, и тако и доле до Тамишвара поити, но како смо и ѣжде писали вашемȣ братолюбію порадь избрановаго епископа: за презентацію таковаго, о поспешити треба, боећи се ȣ томь коєго петіа, защо и ѿ прежде бивало є ѡнамѡ зата скандала, защо Херде́ль наблизȣ, а власи юди непостояни, зато да бисте намь ѿписали гозактеваніе ваше, и волю ȣ томȣ, защо нисмо ради по себѣ чинити, него сабѡрно. Кои би за онако мѣсто санаслѣдникь вазмогль бити — —. Дрȣго ва пришаствии нашемь ѡвди ѿ Тамишвара, єсмо нашли здѣ братское честное писание, и разȣмелисмо како на нась ѡставліате, да можемо ми чрезь нашего секретара, зарад ѡбщаго нашего собраніа горе на потребних мѣстах приказати се, и допȣщеніа просити, того ми не можемо нигда чинити, нити се нам пристои ѿ наше стране, защо бисмо сами на своей віи ѡгань дали наложити, негѡ то єсть длжность вашего братолюбіа, и всегѡ ѡбщаго народа, и не сабора за садь првеє тражити, него єдинь крать сабѡрно що є ȣтверждено, тога се држати, како намь и васи ѡпще воинставни поглавити ѡфицири, и мѣстни господари пишȣть, по истомь начинȣ како и вашемь братолюбію єсȣ писали, да конaчно ѡни не хоће дрȣгога сабора ѡ семь имати, него щосȣ єдань пȣть ѡбщепарѡдно и сабѡрнѡ и свещенни и мирски сачинили и са своимь печати ȣтврдили, како и сами братство ваше, а и ми да се конaчно тѡга држи, како єсть и двѡрь царски еще тѡгда ѡ томȣ разȣмеѡ, ѿ господствȣющихь ѡнде кои сȣ били. И врло дѡбро єсть ȣ знаню за то по таковомȣ начинȣ, како ти ваше Прѣѡсвещенніе, тако и вси ѡбще Свещенни, воински и мѣстни сачините єдань меморіал дворȣ царскомȣ, и ѿправити по истими честними господари, кои сȣ ѡнда били нарећени, іеѯархь Викентіе и господинь ѡбркапитань Иліа, или коє изволите и молещи єгѡ цѣсарско величаствіе таковое комфирмовати, ѡвако еѯкȣзираюћи се: бȣдȣћи ваше Прѣѡсвещенство болезнію ѡбтежень, да неможете народȣ слȣжити, наредили єсте нас на слȣжбȣ ѡбщȣ, іакоже и онако єдинь нарѡдь єсми како и ѡбще милостивейше привилегие глашають, еще и ѡни, кои сȣ и подь тȣрскимь игѡмь ако бȣдȣть помощію ѡсвобоћени, и кѡгда двѡрь царски кѡнфирмȣеть сицево, тогда и за сабраніе саборно допȣщеніе можемо искати и потѡмь сабѡрно имети бȣдемо догѡворь що и како бȣдемо чинили и ȣ напред ѡбдржавалисе. И кадь єдань пȣть бȣде единство, ѡндаћемо мирни бити ȣ своихь ѡбщихь правицахь и слободахь, а дѡкле нисмо ȣ єдинствȣ, дѡтле раде како би нась конaчно ѡдвоили, како

Народни посланици добро су уочили смер Беча, што је установио поред карловачке митрополије и београдску митрополију; те су остали стални у својој намери.

Знајући Беч добро смер и намеру поменутог закључка саборског у погледу коадјуторства Мојсијевог; није хтео да га одобри и потврди.

Прво је заповедајући генерал у Славонији барон Петраш јавио комесару Рудолфину, да отиде митрополиту Вићентију, и да му „пристојном благошћу напомене, да он новоизабраном коадјутору пре него што о овоме, као о једној новој ствари, не дође најмилостивија одлука, не треба да дозволи никакво вршење архијерејских дужности у својој митрополији, јер двор и ратни савет још раније нису дозволили сједињење архиепископије српске и славонске.“

Исту су поруку добили и оба митрополита Вићентије и Мојсије.

Напослетку изиђе рескрипт дворског ратног савета од 24. Новембра (5. Децембра) и. г. упућен комесару Рудолфину, у ком се рекло и ово: „Од целокупног народа једногласно захтевано постављање једног коадјутора, јесте ствар, која засеца у права царска, и које се без позитивне дворске наредбе, ни у ком случају, не може дозволити, а најмање у лицу београдског митрополита Мојсија Петровића.“ (l. c. стр. 23. односно 134.).

Из реченога јасно се види, у чијој је глави поникла помисао за сједињење обе митрополије, а подједно и то, да у томе није било ничијег „масла“, а најмање руског. Срби су сами дошли на поменуту замисао, и у томе нису имали а ни требали учитеља.

Да виде читаоци ове црте, како може субјективност да занесе и иначе паметне и беспристрасне људе, нека покажу следећи ретци.

Учени Рус Сергије Соловјев, у својој: „*Исторія Россіи*, съ Древнѣйшихъ временъ. Томъ XVIII. Москва 1868.,“ на стр. 194—5. рече: „Сербскій архіепископъ Моисей Петровичь, пріѣхавшій въ Россію поздравить Петра съ ништадскимъ миромъ, привезъ отъ своего народа просьбу, въ которой Сербы, величая Петра новымъ Пто-
ломеемъ, умоляли прислать двоихъ учит
тинскаго и славянскаго языка, также к
ковныхъ: „Будъ нашъ второй апостолъ,
и насъ, какъ просвѣтилъ своихъ люде
скажуть враги наши: гдѣ есть Богъ их
велѣлъ отправить книгъ на 20 церквей,
кварей, сто граматикъ. Синодъ долже
сыскать и отправить въ Сербію двоихъ
которымъ полагалось по 300 рублей
человѣку.“

Ова пак тврдња Соловјејева не с
митрополит Мојсије није сам ишао 172
сију, него је послао свога логофета (с
Владула Малајеска с молбом на цара
с препоруком на руског државног канцел
Гаврила Ивановића Головина, у којој
ручио Владула као човека верног, по
доброг хришћанина, који већ дуго у Срб
јер се не може да врати у своју отаџби
ку, (како се у парници Константина и
Кантакузина — о којој ће бити говор
миње и Малајеско из Русије, и то не
слици, но као неки денунцијанат, мо
био овај Владул Малајеску, јер о њ
спомена доцније у Србији), а у својој
на цара Мојсије молио у име своје
народа „помощи ко просвѣщенію и учен
жіи душъ нашихъ“, и да му пошље
учитеље.

Исту је погрешку Словјев учин
што није разумео дотична места, на к
звао, да их је употребио при писању
тврдње, а наиме синодална акта, однос
изасланство посланика Мојсијевог и ср
рода Малајеска руском цару Петру 1721
а не на одлазак Мојсијев у Русију.

Да митрополит Мојсије, није иш
Русију 1721., може се најбоље видети
дећега.

У књизи: „Житіе и славныя дѣла
императора Петра Великаго — — —
Венеціи 1772.“, вели њен писац Захар
лип, у II. књ. на стр. 329. и даље ов
градской Архіепископъ, тогда бывшей
Петровичь, еще въ 1721. году, именем

и всего Народа сербскаго было послалъ въ
ію къ Єго Императорскому Величеству на-
юга человѣка съ єднымъ, но самымъ умилен-
нимъ письмомъ, въ началѣ котораго обьявляетѣ
коль великую радость имѣетъ весъ народъ
бѣдахъ Єго Императорскаго Величества надъ
гдами одержанныхъ и что они хотя и не дер-
гъ явно, на всѣхъ однако службахъ Божіихъ
бенно, о благостояніи и счатливыхъ успѣхахъ
ператорскаго Дому теплыя къ Богу молитвы
ылаютъ. Что и непрериво чинится. Потомъ
дставлялъ Архіепископъ худое состояніе, въ
оромъ Народъ Сербскій находится, не имѣя
акова ученія, и что причина тому убожество
и недостаточество къ заведенію онаго. И
учи подвластны Государю, отъ котораго имъ
томъ помощи надѣятися не можно, было єще
давна вознамѣрилися притещи къ благоутробію
милостивѣйшаго Государя Россійскаго, въ твер-
ъ обнадѣяніи, что онъ ихъ яко единовѣрныхъ
мѣ невѣденія душевнаго не оставитъ; однакомъ
тоятелъства сѣверныхъ дѣлъ не допускали их
того; а кад сіи миновали, то они и осмѣли-
ь исполнити свои намѣренія, начавъ прошеніе
тако: „Нынѣ же убо знающе время благо-
учно, притекаемъ къ пристанищу Вашего ми-
рдія: Тебе имамы и Тебе познаемъ по Бозѣ
ощника и утѣшителя въ скорбѣхъ нашихъ, и
лаемъ обще сего — — —. Утѣшаемся яко во
ополучное время Вашего Величества имамы
е допущеніе, да возможемъ милостію Вашею
ти тая, яже сѫть ко спасенію толикимъ душамъ,
Филиппъ Македонскій возрадовался въ рожде-
сына своего Александра, а наипаче яко живъ
е еще премудрый Аристотель, надѣющися о
іи сына своего, которое превосходитъ всякое
тство. Буди Державнѣйшій царю, къ намъ
другій Птоломей во Єленнѣхъ, Вашимъ до-
дѣтелствомъ; не презрите Благоутробнѣйшій
ю, моленіе наше, Богъ насъ посылаетъ въ
ость Вашего цесарскаго Величества, да яко
тѣснику своему на земли, да свободити души
отъ толикаго неученія. Не просимъ тѣлесная
душевная, сирѣчь помощи, да созиждемъ шко-
два учителя на Латинскомъ и Славенскомъ
языку, и книгъ ради церквей яко Типографіи не
имѣемъ.“

„Въ прочемъ обьявлялъ Архіепископъ кратко все то, что из лишенія наукъ, церкви и народъ православный, отъ Римокатолицкаго духовенства терпѣти принуждены яко безпокровительные, и за то продолжалъ онъ свое прошеніе тако:“

„Не оставите насъ убо, подайте тихое слишаніе и благозрѣніе общему нашему прошенію, буди другій Апостолъ Хрістовъ къ намъ, просвѣти и насъ якоже и люди своя, да не рекутъ врази наши: гдѣ есть Бог ихъ?, и нѣстъ помагаяй. Милость Твоя да будетъ, мы же будемъ устрояти. Не жальше богатства, якоже великій Артаксерсъ писалъ къ єпарху Єллиспонскому о Ипократѣ и о другихъ таковыхъ мудрыхъ людей любящихъ ученіе, съ коимъ возвышаются и сохраняются царствія и спасаются души. Не ищемъ богатства, токмо о помощи просвѣщенію ученія, и о оружіи душъ нашихъ къ сопротивленію воюющимъ на насъ. Во многія страны достиже милость Твоя, да пріидетъ и на народъ нашъ. Умилосердися, Благоутробный царю, можеши бо аще хощеши. И великій есть даръ, кои есть душевный, рцы и будетъ. Буди другій Моисей, и избави насъ отъ Єгипта неученія. И аще иначе нѣсмы достойны работати Вашему Величеству, но нелѣсно (якоже и творимъ) будемъ просити Бога дающаго мзду, за многоденствіе Вашего царскаго Величества, и за многочистительное воздаяніе въ небесномъ єго царствіи.“

„Съ какою великою милостію было отъ єго импер. Величества, оное Архіепископское письмо принято, можно видѣти изъ послѣдующаго здѣсъ, отъ Правительствующаго Сената на святѣйшій Синодъ учинненаго, и посланику Сербскому въ копіи даннаго опредѣленія, которое было таково:“

„1722. Маія 11. дня Всепресвѣтлѣйшій, Державнѣйшій Петръ Великій, императоръ и Самодержецъ Всероссійскій будучи въ Сенатѣ указалъ, по прошенію Бѣлградскаго Арх. Мойсея, чтобъ въ Сербской земли, для необходимыхъ разореніемъ Турецкимъ нуждъ, Архіерейское и священническія одѣянія церковнаго служенія и прошчія

священныя потребы, отправити изъ синодалной Ризницы; да на дванадесять церквей книгъ разнаго званія полныхъ служебъ; да для ученія славено-латинскаго діалекта учителей изъ кіевскихъ школъ отпустити два человѣка. Єго Импер. Величество хотя чтобъ и упомянутые Сербы были участниками онаго утѣшенія, которое Россіани въ коронованіи вседражайшей Єго супругѣ имали, изволилъ милость свою на нихъ еще обилнѣе изліяти, какъ изъ прилагаемаго здѣсь синодалнаго заключенія видѣти можно."

„Іюнья 2. дня 1724. года, по указу Єго Импер. Величества, Святѣйшій Правительствующій Синодъ, по доношенію обрѣтающагося въ Москвѣ, Сербскаго Архіепископа Посланника, приговорили согласно, въ оную Сербскую землю для ученія дѣтей славенскаго и латинскаго языковъ отправить учителенъ обрѣтающагося при синодѣ переводчика Максима Суварова; а для обученія єлинногреческаго языка, учителя искать въ Сербіи, и давать тому учителю и оному Суварову повсягодно, по состоявшемуся Февраля 5. дня сего года 1724. имянному Єго Импер. Величества указу, по 300 рубленъ человѣку; и для обученія помянутыхъ дѣтей дать ему посланику печатаныхъ четире ста букварей, до сто грамматикъ."

Да митрополит Мојсије није ишао 1721. у Русију, види се и из наведених у прилозима писама, писатих 5. и 11. Марта, 25. Маја, 18. Јула, 18. Новембра, 8. и 21. Децембра 1721., и 9. Фебруара, 18. Маја и 13. Јула 1722. године.

Из овог се са свим јасно види, да митрополит Мојсије није ишао 1721. у Русију; него да је те године послао у Русију свога посланика Владула Малајеска, који се у Русији задржавао све до прве половине 1724. године.

А да митрополит Мојсије није 1721. ишао, ни ићи могао у Русију, види се и из тога, што он тада тамо не би могао отићи без дозволе земаљске владе у Србији. А све да је од ње и искао дозволу, не би је за извесно добио. Крадом пак није могао тамо отићи, јер би му требало најмање неколико недеља, док би тамо отишао и кући дошао; — а тек за тако
дуго време не би могао своје одсуство са
да влада не би дознала да није у Београ

Узмимо само за пример, да л је бивш
трополит Сарајевски г. Сава Косановић,
отићи за време свога митрополисања, на
лико недеља из Сарајева; а да земаљска
не би приметила да он није у Сарајеву. *А*
је данас и од окупације Босне и Херцегов
Сарајеву влада, така је иста била и у
од 1718. па све до 1739., када је Аустриј
шла из Србије.

Не могуће је дакле и помислити, да
трополит Мојсије 1721. могао ићи у Рус
да је тада тамо и смео ићи, кад је добро
како влада сваки његов корак прати. А
ченога види се, као што рекох, да он тад
тамо ни ишао; и заиста, човек се мора
Соловјеву, да он из дотичних списа сино
није увидео, да је митрополит Мојсије
послао свога послиника у Русију, а да ни
тамо ишао. Једино му се може за извину то
што он није знао, каква је била аустријска
у Србији у то време, што да је знао, не би
ни помислити, да је Мојсије могао ићи 1
Русију.

Ту погрешку Соловјеву, узеше неки п
писци за истину, па и они, који су врло
знали, да Мојсије 1721. *није могао ићи у Р*
и из ње изведоше много шта, што им је
у рачун, и много њојзи приписиваше, да с
шта са српским народом у Угарској и
само због тобожњег одласка Мојсијевог у
чинило; што пак не стоји.

Тако се на њу позвао професор на д
ском свеучилишту *др. Алексaндер Брик*
својој историји: „*Peter der Grosse*", Berlin
на стр. 471.; а пре тога професор на варш
свеучилишту *др. Јосиф Перволф*, у својо
шири: „*Die slawisch-orientalische Frage*",
1878. стр. 42.

На Брикнера пак позвао се профе
пештанском свеучилишту *др. Ј. Х. Шв*
свом чланку: „*Die Vereinigung der se*
Metropolien von Belgrad und Carlovitz
Wien 1881., који је прво изишао у LXII.

Архива за аустријску историју, а отуда одштампан, а 1894. преведен је исти чланак у *„Веснику српске цркве“ од М. П. Спасића.*

Оставићу професоре Брикнера и Перволфа, за ћу узети професора Швикера, који је и онако по Брикнеру навео све оно, што се односи на тобожњи одлазак Мојсијев у Русију; да му докажем, да не стоји оно, што је он рекао, т. ј. *да се са српским народом 1722. чинило* **онако,** *поглавито због оног тобожњег Мојсијевог одласка у Русију.*

Професор Швикер је прво навео, како су Срби још 1670. почели свој спас да очекују од Русије.

Ово не стоји, јер Срби су почели много пре тога времена, да се обраћају Русији за помоћ, и у њој почели да гледе своју избавитељку од несносног јарма турскога. Тако се зна, да су јој се пре тога времена, обраћали игумани манастира Хиландара и Пећски Лонгин 1617., Данило 1621., Симеон 1644., а архимандрит Ананије 1628. („Годишњица“ II. стр. 255—6.). Тако се зна, да је 1606. патријар српски Јован шиљао калуђера Дамјана са фратром Домиником Андријашевићем к надвојводи Фердинанду, потоњем императору римском (аустријском) и краљу угарском, тражећи од њега и преко њега од римског императора и краља угарског Рудолфа, помоћи против Турака, и ослобођење српског народа од несносног јарма турског. („Гласник“ XIX. стр. 81.). Не добивши Срби помоћи од римских императора и краљева угарских, Срби су принуђени били да је траже од руских царева. Тако се зна, да је 1652. 1660. митрополит српски Михаило ишао у Русију, 1654. ишао је и сам патријар српски Гаврило у Русију, где се читаву годину дана задржавао, те због тог свог одласка 1659. „скончав се удавленіемь ѿ Агарякъ“ („Гласник“ XXIII. стр. 248. и *„О пећским патријарсима“*, од Илариона Руварца, Задар 1888. стр. 71. 75.). Тако се зна, да је 1662. 1665. ишао у Русију митрополит српски Теодосије („Гласник“ XIX. стр. 81—2.).

Па и патријар Арсеније III. Црнојевић, обратио се преко архимандрита из свете горе Атонске, манастира св. Павла, Исаије 1688. 25. Маја руским царевима Јовану и Петру Алексијевићу, молећи их у име своје и српског народа, „да што пре дођу у помоћ, и да им помогну и спасу“. („Одломци о грофу Ђорђу Бранковићу“ од Илариона Руварца, стр. 59., и „О пећским патријарсима“, од истог, стр. 87.).

Срби, долазећи с Русијом у додир, тражили су од ње не само помоћи за своје цркве и манастире; него и помоћи за своје ослобођење. А на то су они имали и неко право, и то не само што су Руси били с њима једне вере; него што су знали, да је српски краљ Драгутин, син краља српског Уроша I. (1277—1281. † 1317.) „вь роусьскоую бо землıє множицею посылаше сьлы (посланике) своıє сь многочьстьныммі дары кь божьствьнымь црькьвамь и манастиремь и ıєлико милостыніє кь ништнимь и маломоштьнымь; вь той бо земли роусьцѣй имѣ зѣло любовьнаако си приятеля кнеза Василия, и томоу по достоянию чьсть вьздавааше глаголы сладькые сь великолѣпьными дары царскыими вьсылае ıємоу“. (I. деѻ *„Житиӕ краль србьскыихъ“*, Београд 1877. стр. 184.).

Даље је навео Швикер, како је 14. Новембра 1704. Србин Божић имао разговор с руским министром Головином, рекавши му, како су Срби још раније хтели послати свога посланика цару руском, но нису добили одговор, да л ће бити примљен, те умолио га, да руски цар прими живеће Србе у Угарској за своје поданике. Истина — рекао му је Божић — побуњеници мађарски (за време Ракоцијевог устанка) звали су Србе, да с њима заједно устану против Немаца, па дознавши, да они раде у дослуку с Французима и Шведима, не хтедоше имати с њима никакве везе; са Србима у Турској и под млетачком владом — рече му даље Божић — слажу се у свему, и сви имају наду једино на цара руског. Не помогне л им цар — рече — сви су пропали.

Како се — рече Швикер — знало у Бечу, за овако пријатељско расположење, а то је расположење по најбоље познато било принцу Евгенију; то се слабо веровало у њихову верност и привржености, те је за то принц Евгеније и издао строг налог војеним заповедницима, да добро

адјутора, и евентуалног сједињења обе митро-лије; то се види прво из тога, што Мојсије је ни ишао 1721. у Русију, као што се јасно ди из напред реченога, а друго то се види из менуте грамате патријарха Мојсија од 15. Авста 1721., у којој је предложено и препору-но сједињење обе митрополије, после смрти дашњег митрополита Вићентија Поповића.

Прави узрок, што влада није хтела потвр-ити поменути закључак саборски у погледу ко-ђуторства односно сједињења обе митрополије, иди се јасно из рескрипта дворског ратног са-ета од 6. (17.) Октобра 1722., упућеног на поведника београдског пуковника Корадо, у ком рекло и ово: „—— у будуће нека је прин-ип, да српски народ без добијене дозволе од вора, не сме држати сличне скупове; а кад је ћ карловачком митрополиту дозвољено држање бора, то је ипак митрополиту Мојсију исти тим ање приступачан, *кад Његово Величанство није икако дозволило, да Срби сачињавају засебно литично тело народно (corpus nationis), него ће да зна само за срску и карловачку митро-лију.*“ (l. c. стр. 20. односно 131·).

То је дакле прави и главни узрок непотврди менутог закључка, а то је узрок, и што доцније стријска влада није допустила 1726. и 1731. кано и силом добијено сједињење обе митро-лије.

А њиховом сједињењу била је она противна због тога, што је држала, да кад би Срби имали ног митрополита, да би тај имао сувише вели-г уплива код народа, те би могли имати свезе с нићанима у Турској, и могли јој неверни бити.

Како митрополит Вићентије, тако исто и ми-ополит Мојсије, нису казали ни самим посла-цима са поменутог сабора од 1722., о непо-ди саборског закључка о коадјуторству, односно сједињењу обе митрополије, и о узроку непо-де. А да им нису казали, види се из следећега.

У митрополитско народној архиви у Карлов-ма, у ексхибитном протоколу вели се: да је Марта 1723. клир и народ молио варадинског ерала за сједињење карловачке и београдске трополије.

У III. књизи „Споменика из будимског и пештанског архива“ („Гласник“ српског ученог друштва 2. одељак), Београд 1873. г. Гаврило Витковић под бр. 179., наштампао је извештај обркапетана Илије Јакшића, посланика острогонског са сабора 1722., написат у Св. Андрији 24. Марта 1724., у ком даје извештај својим бирачима, како је са осталима изасланицима из Пеште, Будима и Св. Андрије, приликом доласка митрополита Вићентија у Св. Андрију владици Михаилу Милошевићу, ишао митрополиту, иштући од њега одговор, шта је са закључком саборским од 1722. у погледу коадјуторства, односно сједињења обе митрополије, на што су преко владике Михаила — јер митрополит се парио, те није их преда се пустио — добили за одговор, да кад сиђе доле „да хоће владике и сабор паки и за то изнова купити о сашествію св. Дȣха“; те кад су они од њега искали одлучног одговора, и кад су му поручили, да они што су једном закључили, при томе и остају и желе да се остане, на што им преко владике Михаила митрополит одговори: „да до сабора реченнаго не може бити. И напосле да є отказао, да неда нити того допȣшта бити“.

На то су прваци народни упутили следеће писмо на митрополита Вићентија, које се налази у мојим рукама, и које се овде први пут штампа. Штета што на њему не стоји кад је и где је писано.

Исто гласи:

„Все блаженєиши и преѡсвещенєйши господине господине архиєпискȣпе и митрополите, намже господине ѡче архипастирȣ преважделенєйши.

Писали єсмѡ из шанца варадинскога вашемȣ преѡсвещенствȣ — архипастирствȣ, поради нашего, то єсть, онаа годища текȣщаго 1722. саборнаго савершеніа адюторства Митрополитскаго, илити наследіа, како єсть преѡсвещени господинь митрополить белиградски Моѵсей, ѡбще народно ѿ свега сабора видевши ваше преѡсвещенство ȣ тешкомȣ негодованию и болести пребивша, вашемȣ преѡсвещенствȣ за адьютора и наследника избрань бишѡ, имавши народ толикȣ власть како и мећȣ пȣнкти милостивно ѿ с. ц. величанства приви-

легиски народ издани сведочить: „и даемь вамь слободно меѣȣ вама по своей слободи из народа расціанскога поставити архиєпископа коега чина, како свещенически та о и мирски избере саборно меѣю собомь“, а не посебе кое избраніе, єсте народ ѡнога пȣта господинȣ генералȣ и комендантȣ варадинскомȣ и ѡсталимь господаремь на саборь нареѣенимь ѡнде бȣдȣѣи ȣ саборȣ претенсȣ, приказаѡ и на то избраніе народ подписаѡсе, и нисмо коначне ѿговора ѿ вашего преѡсвещейства имали, и сада на наше книге нища намь неѿвещȣете, и єсмо писали били, и како ѿ воинставнога реда депȣтиртовали господина ѡберкапетана Илию Іакшиѣа и на поглавите господаре вароши Пеще, бȣдима и сенть Андреє варȣчили да имадȣ вашемȣ преѡсвещенствȣ приказатисе и наша саборна савещаниіа ѿ вашега преѡсвещенства из ȣста ѿговорь имали желили, и нами ѿписали, и ѡни нами ѿписȣю да сȣ четири пȣта доходили и нисȣ могли аȣденциє добити веѣе крозь господина Михаила владике разȣмелисȣ, да до дрȣгога сабора продолжениє хоѣете чинити за то, ис тога видисе намь ника голема конфȣзиіа, да єсть ѡни нашь први саборь и ȣтверждение ни ва что ваменєнь и противȣ свега народа изволениіа стоисе. и привилегиіамь наимилостивно подарованимь аȣторитать поманкава и власть народна се под ноге меѣе, щое єдань пȣть сабор доконаѡ и изабраѡ да два три могȣ покварити и толикȣ конфȣзию ȣчинити и аȣторитатȣ народномȣ противитисе, и ѡнеть на то дрȣге саборе савакȣпліати, и що се єдань пȣть саборно народ доконао и ѡще поначелствȣющи господаровь ȣ дворь цесарски ѡгласиѡ, паке своимь речма неби били ѡбдржатели, видеѣи с. ц. двор нашȣ ненаредность и некое єдино срдие и єдинставне вапенити на нашь аȣторитать народни покварити и и ѡни с нама владати и ȣправліати, како нима є драго, за то мѡлимѡ ваше преѡсвещенство да тȣ мисаѡ ѡставити пакости и конфȣзию нечините нощеню и аȣторитатȣ саборноме и привилегиское безчастіа ненаносите, єре ѡма мѡже препетие из тога прилȣчитисе, него бȣдȣѣи наши архипастири скȣпщинȣ стада своега, и сад за живота савакȣпліайте какоѣе и по смрти вашега преѡсвещен-

ства ѡбдржатисе, а не распȣдити и ѡнаке
іателе кои ваше преѡсвещенство на то ȣз
поманкане народȣ чинити саветȣю ȣчините
ѿринȣти, защо хоѣете и пред господином
за толики народ ѿговарати, и по смрти
ѿ народа клетвȣ примити, по чемȣ како
вась та болесть наишла, и невалале сав
ваше слȣшате, тако доста и привилегиіа
реное и покршеное ноге и рȣке, коєми
крвавимь рȣками и тешкомь мȣкомь народ д
милости с. ц. паки сад хоѣете да изгȣбим
привилегискȣ щосмо имали посеби саборно
са свимь клиромь изабрати себи народнаго
вара, то ви по себи єдномь двема ли пер
ȣчинити хоѣете, како смѡ свих ѡбщо, ек
непрестаемѡ, како воинставни тако и пом
него протившталȣемѡ пред вами и код с. ц.
и іасности принципа, и код свию дикастера
наше обще привилегиіа непокварȣю, и ак
слите, ѡнеть зато саборе чинити, ми неѣе
то совакȣпити се, кад смо се ȣ первашном
лагали, не може ни ѡвай ȣтверждень ко
бити, а за оне три хиляде фор. прихода
милостивейше ѿ цесарскога величанства
за то неимамѡ спомена за живота вашего
свещенства, како сте и сами говорили гос
ѡберкапетанȣ Живанȣ кад сте ишли ȣ илиц
іадию, и стим що найберже чекамо ѿгов
вашего преѡсвещенства, и ѡстаемо на слȣ
преѡсвещенствȣ вашемȣ

М. п. Живань Зориѣ ѡбркапетан ȣ по
са васеми ѡсталим ѡфицири с. р.

М. п. Ѡстоіа Поповиѣ Ѳекели ѡберка
команде поморишке са ѡсталими своими
цири с. р.

М. п. Васо Ѣȣлинаць ѡберкапитань ко
темишварскога баната са васеми ѡсталим
ѡфицири с. р.

М. п. Никола Рашковиѣ ѡбркапетан с.

М. п. Васо Николиѣ ѡбркапетань с
ѡфицири подȣнавске краине.“

Да митрополит Виѣентије није био пр
сједињењу обе митрополије, односно поме
закључку саборском од 8. Септембра 1722.,
се из следећих његових писама, писатих

литу Мојсију, која су писма сада у мојим рукама, и која се овде први пут штампају.

Из истих писама види се подједно и то, га је све рађено, и шта се мислило радити око отврде поменутог саборског закључка.

Иста писма гласе:

„Преосвещеннеиши и намь любазнеиши господине брате митрополите.

Ми бивши горе 8 Далю, и сада какосмо ошли, три писаніа такова на єдной пощи прилисмо ѿ владике кир Михаила и давно м8 исмо ѿписали, єдно овде не б8д8ћи, а др8го езнамо ѿк8да сада валіам8 хиліад8 форинти ноати, како ћете из те паріе раз8мети, зато договора ради нашего међ8собнаго вашем8 братств8 звещ8емо, да промотримо вак8пе, ѿк8да та хиада форинти да изаће, или ћемо є порезати ишмь двема, или како промотрите да намь ѿпиете, видите да се неможе без новаца изгазити Беча, а за осталіане ніе, него према том8 да договарамо и проматрамо щоћемо чинити, ми о велми немощни, а и за ваше братство жемо ч8ти, єли ви поболше како сте немонщевовали. Прочеє светіе ви молитви да с8 сь нами

вь Христа брат вашь
Викентіе Попович с. р.

8 Карловц8 шктовріа ⷧ҃ (30.). 1722.

Р. S. Ѿпишите сами ваше братолюбіе влаки Михаил8, како промотре ва место нась, све но бива.“

Из овог се писма види, да је после одржаг сабора, владика будимски Михаило послат о у Беч, (из следећег писма види се, да је с м био послат и Будај) да ради на потврди кључка саборског о коадјуторству, и да је са бом понео 2000 фор., но да му је то мало о, те је искао још 1000 фор.

„Прешсвещеннейши и любазнейши г. брате трополите.

Сваколика писаніа како по секретару, тако осле секретара єсмо примили ѿ вашего брат, и раз8мели 8 свакомъ щонамь пишете, и но бисте имали на свако ѿветь но писара ніе зде било, за то що пишете ваше братство да никакога цела ѿвета ѿ нась неможете добити, ми вашем8 братств8 како досле щосмо ви писали, тако и сада пишемо, и совим найпоследним ѿветомь ѿвет8емо и цело ѿговор чинимо, і само ако бисте намь хотели єдань крать раз8мети, прьвеє добро знано єсть свем8 народ8 нашем8, за коего мени 8 свакомъ лист8 пишете и називате ме о народ8 безпечална, б8д8ћи ми ѿ како смо на си степен поставлени и мало ѿ почивших 8 готов8 затекли, него са своимь под8шіемь тешко и м8чно тр8деће се, докле смо из фишкал8ша прьвеє Даль потврдили, др8ги трошкови ома по томь, докле смо привилегиска 8вреденіа при нова след8ющем8 монарх8 прѣпоновали и нове церкви и народ8 претензіе извадили, трећи трошкови ома по томь добре ревн8юћи, за превар8ченногь намь стада како ти за опще народне теготе и бреме бившеє неподносимо и народ страшно и горко 8прежень бивши, по свих краина, крозь кое ми нещедећи ни крви ни живота ни трошка само 8 два крать недавно више ѿ тридесеть хиліада форинти окромь Квариент8 и окромь краинских потрошковь щосмо издали, и хвала бог8 єсмо и народ8 и церкви доста пощеніа повратили, и облакшеніа свимь краинамь извадили, и свой животь скоро народа ради изг8били и 8 тешк8 болезань подпали, за то що ме ваше братство о своихь превар8ченни безпечална и безнебрежна називате, нисте право 8чинили, ми колико смо могли, подвизали смо се и досле и ѿ селе б8демо, али силама неможемо д8харь главомь разбити. Що пакь намь пишете, да новаца непоп8щамо, и ѿ нась окромь народа гледате, покажите намь прьвеє где с8, пакь промотрите предизіавленна и неизіавленна, како и єсенасьшне две хиліаде и болша и Кварнент8; що намь приговарате за милкове и плаћ8, ово четврто лѣто како є богъ дао изобилие на земли, да га богъ не8мали, остае жито на жито, вино к8пле вина єдно на др8го, нипощо се продати неможе, нѣможемо ни за домаћи трошакь новца добити, а ѿ Нерадина не мог8 ни 8 манастир8 да се крме, него іоще ѿ нась гледаю, а она плата іоще ніе ни свои д8гова закрпила, ономадне смо

шиліали протосингела и писара Θеѡдосіа ȣ Даль да би кои новаць намь за харачь донели, нисȣ ни новца донели, стои жито и вино, нитко и непита га, за то ваше братство за новце да намь недосаћȣете, самим до пришаствіа остали архиереѡвь и народнаго собраніа тогда що народне са архиереи доконасе за тамошне трошкове, те що ако на нась падне, нећемо се изревенити, а оно щое на архиерее и на епархіе и на попове и монастире расписано, ономȣ се места знаде, видители и знаетели, на чемȣ владика Михаиль са Бȣдаиѡмь (Адам Будај, спомиње се као посланик будимски 1722. Јуна 23.) ȣ Бечȣ стое и задржȣю, дали ће они безь трошка изь Беча изаћи, що пакь за пленипотенциалство ми вась ȣзвишȣемо ȣ томь, по народномȣ и нашемȣ сагласію, да сте нашь и народни пленипотенціариȣѡть, сиречь плновластникь народни и нашь и да имате свȣда плнȣ власть, по нашемȣ и народномȣ сагласію, вещи и послове на подȣжна места препоновати, а вама се чини да вась ȣничижамо, то ми немислимо, нами е све едно, акѡ благоволите и коадюторомь се називати, само да имамо едань дрȣгомь любовь и ѡтворенно срдце, и вѣрность, и добро да позорствȣете да се ȣ чемь неискȣсимо, защо ако до после би се с нашимь тамо печатомь, що тешко или нами или цркви и народȣ на преюдицию или коей власти видело или било не можно отвествовати, то се на вашего братства разлог ѡсланіа, за то на що годь бȣдете нашь печать тамо положили, ѿ свега парь едань намь пошалете, скȣпа и печать како скоріе запечатень, да намь дође до рȣкȣ, ако тамо секретарь не има кога вѣлика посла, нека иде овамо, защо що пишете да препорȣчимо Софроніа ȣ Бечȣ, знате да е то секретаровь посаль ѿписати и како дође ѿписаћемо, и що пишете да неможете за ова народь ница тамо препоновати до цесарске резолȣціе, ми вамь и невелимо що се неможе, него где и когда се що возможе на подȣжна места, по временȣ, а за тамошне сада е време, да се тамо добре подвижете, и договорь и промотреніе са тамошнимь христіани да имете, защо ако чекати бȣдете, резолȣцію, богь весть каде се то саврши, немойтесе понс за тамошне каснити, провиђати.

Прочее благодеть божіа бȣди сь вами и мол
ваше сь нами

Вашего Прѣосвещенніа

ѡ христе брат

Викіентіе Попові

ȣ Карловцȣ іанȣаріа н҃ (8.) 1723.

„Квариенть“ за кога рече митрополит
ћентије, да не рачуна оно, што је њему об
дао, јесте познати Christoph Ignatz v. Gua
und Raal (Христифор Игнац од Гваријана и Р
дворски војени саветник, стални дворски п
ник српског народа, који је — наравно за с
новац — био пријатељ српском народу. (
био комесар на првом изборном сабору 17
Крушедолу.

Прешсвещеннейши г. Митрополите на
Христе брате любазнейши.

Прежде из писма вашего братства разȣм
ѡ немощи и болезни вашей, да на одре не
ствуете свима намь е за великȣ скрбь чȣти
и молимо свиколици премилостиваго бога, д
подигне ѿ болезанаго одра, ва томȣ како с
прежде вазвестили и како смо се савакȣпил
а наипаче потребних посовь и трошковь,
народни ради по Бечȣ и Пожȣнȣ какосе е
наредило, и посланици с привилегиами по
и то здоговором и обещаніемь вашего бра
даћете ȣ привилегиске трошкове присталци
и ви и остала тамошна братиа наша, како
вица бива, понѣже овими еднимь привиле
и правицами, и ваше братство и остала там
братиа ȣживате како и ми, и из нихь ва
щить и ѡбранба, и правица, ница манше,
ако бисте се ваше братство изь привилеги
трошковь извадили, како смо разȣмели щос
тамошномь братиѡмь намь зимȣсь писали,
преко неправо било, каде бисте поредь общ
вице и ваше и наше неревновали, ѡбаче
борне мислимо да нећете ваше братство
свое по правди ѡбещаніе за се ставити,
ради ми саборне свиколици молимо да н
првȣ и последнȣ правȣ свою мисаль и х
ѿпишете хоћетели присталци и сапомощни
ти, о вашемȣ привилегискомȣ трошкȣ или к
нећете, да и ми знамо, дрȣго ради сае

и смо ради срдцемь и д8шомь дасмо 8 единств8, ко нисмо радили ни разделивати, зато и пишемо шем8 братств8, да единомисалне ревн8емо ѡ бщихь нашихь правицахь, кое имамо 8 приви- гиа, да се еднога ф8ндамента држимо, и врло га ч8вамо, и да нежалимо присталци бити ковом8 потрошк8, защо ако неђемо радити и рошити и ф8ндаменть ч8вати, то есть привиле- ие, то би ѿ многихь страхь, 8вреждене и т8р- ване биле како се види ѡчевистно. Прочее стаемо очекивајући благопотребнаго ѿвета

вь Христа брать и ѡстала братіа
Прѣѡсвещеннаго ви братства
Викіентіе Попович
Михаиль Милошевић с. р. (владика будимски)
Никанорь Димитріевичь с. р. (владика костаінички)
Софроние Томашевичь с. р. (владика бачки)
Даниль Љуботина с. р. (владика карловачки)
Никифорь Стефановичь с. р. (владика пакрачки)

8 Карловци Авг8ста 21. дань 1723.

Писмо митрополита Мојсија, митрополиту ђентију.

Прѣѡсвещеннейши и Словѣснейши г. и намь Христе любазнейши и прѣвазжделенни госпо- не брате.

На прошадшой пощи како смо писали ва- м8 братолюбію да ђемо на пространніе ѿпи- ти; а за кое дѣлѡ есмо хѡдили до Тамишвара но вазвестили вашем8 братств8, кои смо ѿго- рь примили ѿ Тамишварске администраціе, ли есмо ѡбзнанили двор8 царском8, но хођемо неколико дана ѡвде чекати ѿговора, и тако ки доле до Тамишвара поити, но како смо и ѣжде писали вашем8 братолюбію порадь избра- новаго епископа: за презентацію таковаго, ю поспешити треба, боећи се 8 томь коего петіа, защо и ѿ прежде бивало е ѡнамѡ за- та скандала, защо Хердель наблиз8, а власи юди непостояни, зато да бисте намь ѿписали гозактеваніе ваше, и волю 8 том8, защо нисмо ради по себѣ чинити, него сабѡрно. Кои би за онако мѣсто санаслѣдникь вазмогль бити — —. Др8го ва пришастви нашемь ѡвди ѿ Тамишвара, есмо нашли здѣ братское честное писание, и ра- з8мелисмо како на нась ѡставліате, да можемо ми чрезь нашего секретара, зарад ѡбщаго нашего собраніа горе на потребних мѣстах приказати се, и доп8щеніа просити, того ми не можемо нигда чинити, нити се нам пристои ѿ наше стране, защо бисмо сами на своей вии ѡгань дали на- ложити, негѡ то есть длжность вашего братолю- біа, и всегѡ ѡбщаго народа, и не сабора за садь прве тражити, него единь крать сабѡрно що е 8твержденно, тога се држати, како намь и васи ѡпще воинставни поглавити ѡфицири, и мѣстни господари пиш8ть, по истомь начин8 како и вашемь братолюбію ес8 писали, да конечно ѡни не хоће др8гога сабора ѡ семь имати, него щос8 едань п8ть ѡбщенарѡдно и сабѡрни и свещенни и мирски сачинили и са своимь печати 8тврдили, како и сами братство ваше, а и ми да се конечно тѡга држи, како есть и двѡрь царски еще тѡгда ѡ том8 раз8меѡ, ѿ господств8ющихь ѡнде кои с8 били. И врло дѡбро есть 8 знаню за то по та- ковом8 начин8, како ти ваше Прѣѡсвещенніе, тако и вси ѡбще Свещенни, воински и мѣстни сачините едань меморіал двор8 царском8, и ѿпра- вити по истими честними господари, кои с8 ѡнда били нарећени, іеѯархь Викіентіе и господинь ѡбркапитань Иліа, или кое изволите и молещи егѡ цѣсарско величаствіе таковое комфирмовати, ѡвако еѯк8зирајући се: б8д8ћи ваше Прѣѡсвещен- ство болезнію ѡбтежень, да неможете народ8 сл8- жити, наредили есте нась сл8жб8 ѡбщ8, іакоже и онако единь нарѡдь есми како и ѡбще мило- стивейше привилегие глашають, еще и ѡни, кои с8 и подь т8рскимь игѡмь ако б8д8ть помощію ѡсвобоћени, и кѡгда двѡрь царски кѡнфирм8еть сицево, тогда и за сабраніе саборно доп8щеніе можемо искати и потѡмь сабѡрно имети б8демо договорь що и како б8демо чинили и 8 напред ѡбдржавалисе. И кадь едань п8ть б8де единство, ѡндаћемо мирни бити 8 своихь ѡбщихь прави- цахь и слободахь, а дѡкле нисмо 8 единств8, дѡтле раде како би нась конечно ѡдвоили, како

смо веће іавно раз8мели, за то и ес8 навалили на нась дѿкле нисмо единство 8чинили, а знад8 и дѣемая помежд8 нась, како намь дѿбри пріатели пиш8 и каж8ть известно по истине, а кѿгда би ми тако насил8еми немоглисе бранити, потомь мало помало, и васехь, зато доклесмо нась двоица еще живи, имамо време и 8зрокь единств8, а после нась никакоеже не б8де се моћи 8чинило единство, тадаћемо задоста ѿ ѡнога народа и ѡбоица клетв8 имати, а наипаче бог8 ѿветь давати, а ми видите сами колико том8 сапоспешаств8емо и радимо ѡ единств8 колико више мог8, а не части ради и коего приѡбретеніа и слави, нити мог8 виш8 имати него кою имамь, него сами толико боећисе самрти, или себѣ или вашем8 братств8, а ѡноликн народь да се изг8би и васцели; него брате свети и ти поспеши, то дѣло да се конц8 принесе, видите щосе чини, не мене ради, него нарѡда толикога ради, а висте всегда нашь брать старейши како есте, и васегда вамь бѡлш8 часть имамь носити, него самь сѣбе, такмо да се г8бимо свако своею волією влекоми; и найпосле акосе не вазмогаль б8де кои ѡправити горе, како предсказахѡмь, а оно господари кои и своимь дѣлѡмь горе до Беча похѡде, мог8 и ѡни 8 тѡмь посл8жити народ8 сваки, само са ѡнакимь предреченнимь мѣморіалѡмь, и паки на сіе чекаюћи ѿговора, прѣвар8ч8емсе и ѡстаемь

Прѣѡсвещенства вашего

Маншi ва Христе брат
Моѵсей Петрович с. р.

8 Пещи 1724. Априліа 2.

Прѣѡсвещеннейши г. Митрополите, о Христе мнѣ брате любазнейши.

Братолюбазное писаніе ваше ѿ 25. Априла ѿ Сегедина васприехомь и раз8мехом биваемое шаствіе вашего братства до Темишвара, и паки вь Пещ8, и что есть попечатила администраціа темишварска оставшее под8шіе и иманіе частно почившаго архиереа вршачкога кир Моѵсеа, б8ди ем8 вѣчна паметь, и да стоить на ѿвет8 цесарскога двора, еда богь дасть да о том8 благопол8чни ѿветь ва скоро в. б. пол8чите, др8го что зактеваю знати, котори б8деть наследникь почившем8, и ѡ том8 нась вапрашаете, кога би
произабрали, истиномь како и само ваше бр
любіе велите, да ніе таково дело за продлже
и ми тако вѣлимо, тачію првее на вашего б
ства промотреніе осланіамо, кога бисте прил
и подобна и достойна на сію епархію промотр
или бисте такова человѣка кодь себе тамо
имали, или кога на овой страни находите, к
годь ваше братство прьвеѣ произбере и пареч
да намь га имен8ете, и 8 писм8 опишете,
бодно и единомисално имен8йтега намь, пак
врѣме да се о том8 провиђа. О прочем8 на
ренію нашем8 межд8 собном8, ми како смо
8 Карловце дошли, такисмо ѿписали свимь
хиереем како смо имь прежде изь Б8дима пис
да бисмо е 8 Далю крозь такова дела сабр
како их нисмо могли 8 Далю чекати, но св
нека поспеше 8 Карловце доћи, и зде о пр
ник8 васнесеніа господніа ако богь поспеш
бисмо се могли састати, и промотреніе имет
належащихь делехь тачію да би могли изь дал
краевь доспети остала братиа, коимь е писат
може бити да с8 већь 8 п8т8, за то и већь
трагь неможемо 8збити, до далшего рока, но
забраніено б8деть мирскимь на сабраніе т
доћи, егда вазмогли б8д8ть свою интенцію
мисаль, 8 писм8 архиерейском8 сабор8 дод
ащели и то невазмогли б8д8ть, нити архиерейск
саборнимь промотреніемь що о належещихь де
безь цесарскаго двора доконати се невазмож
тогда паки саборне др8ги на далши термин
ложити б8демо, докле ѿ цесарскаго двора д
щеніе б8де. То вашем8 братств8 найпоследни
веть чинимо, и да пишете онамо братиамь ва
и нашимь свемь да се ск8па сь вашимь братст
нађ8 зде 8 Карловци о праздник8 васнесеніа
сподніа, како смо и осталимь братіамь ро
место отписали; и ѡстаемо прѣпор8чени на
тіе ви братскіе молитвахь,

о Христѣ брать и всехь благ
важелатехь

8 Карловц8 Маіа 1. 1724.

Викіентіе Попович
архиепископ.

Прѣосвещеннѣйши Митрополите господине
р Моvсей нами всемь о Христе любазнѣйши
ате.

Вѣдомо творимо сви саборне вашемȣ брат-
вȣ, како смо се зде ȣ Карловци скȣпа свиколици
рхиереи сабрали кодь нашего врховнога госпо-
ина митрополита и посещеніе емȣ ȣчинили по
бичаю и обетȣ нашемȣ, а наипаче ȣ еговой теш-
ой немощи дȣжни биваемо, ȣ толико сȣ и двоица
епȣтати кь нами дошли ѿ стране господина обр-
апитана кирь Васе, господарь капитань Секȣла
аланачки, и оть потискога господина обркапи-
ана стране, господинь ѡбрщь воктьмайсторь кирь
трахиніа Илиѣь, и ȣ томȣ смо имели договорь
единствȣ и братской любови и послȣшанію, и
напредȣщемь возраденію, и саединѣнію обои
трань да би едно остало архипастирство и по
ашемȣ сагласію, како сте вазвестили да се отвори
но писмо, кое сте скȣпа сь нашимь врховнимь
осподином запечатили, есмо прочитали и изь нова
ротолковали предь всеми кои еще ȣ оно врѣме
шсȣ на саборȣ били, и лепо е поставлено, и ни-
омȣ противно не бива, такмо единства ради,
оемȣ единствȣ свиколици есмо ради. Того ради
ашемȣ братствȣ саборне нарȣчȣемо и вамь пи-
шемо, да када сте се дотле потрȣдили тамо горе
а ближе цесарскаго величествіа двора ѡбретае-
есе, еже бисте се потрȣдили ѡ томȣ делȣ сае-
инѣніа ради и порадили око дворни дикастеріа
ȣ дворȣ цесарскомȣ защо и сами видите да
ѣима тко дрȣги о таковихь послови подвизатисе,
роме вась, и да нерекнете негде да ми томȣ
динствȣ ради нѣбивамо, но истинито ради есмо,
олико іакоже предваспоменȣемо, да порадите
аше братство и огласите се о томȣ прьвее ȣ
есарскомȣ дворȣ. Сотим прѣварȣчаемо се на све-
іе ви братские молитви, и остаемо

О Христѣ братіа

Прѣѡсвещеннаго ви братства

Викіентіе Пѡпѡвиѣ с. р.
архиепископь и митропѡлить
съ ѡсталимь архиереи

ȣ Карловци Маіа 20. дань 1724.

На адреси стоји:

Прѣѡсвещеннѣйшемȣ г҃нȣ г҃нȣ Мойсею Петровичȣ, православномȣ архиепископȣ и митрополитȣ белиградскомȣ и всей Сервіе и баната, и ново добите ȣгровлахіе, нами о Христе братȣ, достолепно да варȣчитсе.

ȣ Бȣдимȣ
или где бȣде.

Митрополит Виѣентије, видећи да се не потврђује поменути саборски закључак о коадјуторству односно сједињењу обе митрополије, хтео је поново да сазове сабор, да о томе донесе решење, чему су се противили народни обркапитани, а и у Бечу нису хтели да допусте држање народног сабора. Ово се последње види из следећег писма митрополитовог.

Прѣѡсвещеннѣйши и словеснѣйши господине нам ва светем дȣсе господине брате любазнѣйши.

По ѿшаствію братолюбіїа вашег данашніего дне кȣпнѡ и сь господиномь бȣдимскимь и прочимь при нама сьлȣчившимсе есмо имели разговор порадь ѡпще нарѡднаго добра, кога и сь вашимь братствомь мнѡгократне имели есмѡ, и за найболше есмѡ нашли щоби ѡпще имели сьстанка паче рещи сьбѡрь: како прво братіамь и архіерешмь і инимь свещеннимь, тако и светскимь, воинственними и поместними: а що намь вазбраніеніе есть ѿ господствȣющихь сьбратисе: и не болше прилике нисмо имели сіе просити ѿ его цесаро-краліевскаго величествіа, него да ваше братствѡ пишете и прѣпорȣчите на вашего слȣжещаго секретара, кои ѡнамо ниніа находетсе, да на потребна места прикажесе, и проси ѿ Светлости цесарскіе декрете на краинске генерале и коменданте како на здешнаго бȣдимскога, осечкога, петроварадинскаго, белиградскога, темишварскога, арадскога, сегединскога и еще ако знате гдеби потрѣба била, що би они допȣстили народнимь нарочитим людма кои бисте возвали прити на ѡпщее сьбраніе, а когда ако богь дасть бȣдемосе сьстати или ȣ Далю или ȣ Карловци какосте в. б. рекли, тогда бȣдемо и време и место ѡпределили сьборȣ: и что бȣдете имели намь писати и ȣ Осекь пишите. Такоѣерь и ми ако бȣдемо кое врѣме ѡбȣставили ȣ Далю хоћемо ви

ѿ ѡподꙋ известити. Симь ѡстаю прѣварꙋчаюћисе светимь братскимь молитвама

Априліа ꙅі (16.) ꙋ бꙋдимꙋ 1724.

Викіентіе Поповичь
брат вашь

Любазнѡ поздравлıеніе и братское целованіе ѿ господина владике бꙋдимскаго

аз чртави ц. с. д. прѣѡсвещенствꙋ вашемь.

Митрополит је ипак остао при своме, и у први мах је хтео да држи сабор у Даљу или у Осеку, а кад је оболео, смислио је да га држи у петроварадинском шанцу (Новом Саду), и то на малу госпојину 8. Септембра 1724.

За ту своју намеру, писао је осечком генералу Петрашу следеће писмо, које се такође овде први пут штампа.

Исто гласи:

„Преꙋзвишени и Пресветли господине господине генераль.

По господинꙋ викарꙋ нашемꙋ, милостивнꙋ резолꙋцию Ваше еѯеленце ради наше народнıе коньгрегаціе како ꙋ писмꙋ толико и ѿ ꙋста свеколико єсамь разꙋмель і превє како би мало надалıє терминь ѡни ꙋреченни продꙋжили докле би Ваша Еѯеленциіа с камаралисти на оно време єсамь ималь дрꙋго како подь зимꙋ и горе ꙋ Далꙋ или ꙋ ѡсечкой вароши дабисмосе састали, ꙋ томꙋ іа пакь бꙋдꙋћи болестань и подь зимꙋ не могꙋ ни сад а камоли ѡньда из кꙋће изаћи, него мислимь како би и до петроварадинске вароши ѿ болести веће ако би на лаћи изишаѡ и ѡнамо. Знамь да є вань кралıєвства шлавоние али є меѣꙋ нашимь народомь и ѡпеть и ѡнде под комендомь ваше еѯеленцие, ако ли бисмо подь зимꙋ или ꙋ винобере тога чинили ꙋ ѡно вріме зна ваша еѯеленциіа даће мꙋчно бити свакомь ходити, и ꙋ томꙋсмо ми свакояко проматрали и ѡнда на ѡсми дань Септебра по нашемь како бива наша мала госпоћіа или рожденıє блаженне дивице (види се да је католик био писар митрополитов) Марие, даће найболıє време бити паки близꙋ петроварадина те ако би с волѡмь было вашой еѯеленціи на онꙋ малꙋ нашꙋ конгрегацию наредити своие пленипотенціале господина Коноленa Лꙋдорфина или господина ѡбрщь вокть майстора и плаць маꙋра Плꙋгь, после да небисте далеко тр
те би и ваша еѯеленциіа безь страха могла
за то совим понизно вашꙋ еѯеленцию проси
небисмо ѿ ѡвога спредꙋпоменꙋтога термина
ѡстали когасмо већь некоимь нашимь црко
и ѡсталимь ближнимь ѡбзнанили какоти и
динꙋ митрополитꙋ белиградскомꙋ Мойсею П
вичꙋ, кои ради црковне наше диспозиции
клеромь и по тенорꙋ привелећирскомь пр
разлогь нашь скꙋпа на конгрегации бꙋдемо
вићали, кое неће ѿ ваше еѯеленцие нища за
нити сакривено быти, ꙋ томꙋ понизно пре
чꙋюћи ѡстаемь

преꙋзвишеннаго присвитлаго
господства вашего

ѡблигировани сл
Викентие Поповичь
архіепископь србск

ꙋ Карловци Авгꙋста 11. дань по старомь 1

Да ли је држање овог сабора или „па
конгрегације“ генерал Петраш одобрио, и
је реченог дана држан, не зна се. О томе
нашао нигде спомена. Без сумње да није
жан. Из следећег писма митрополитовог ви
да су неке владике и прваци народни м
дођи у речено време доле, и задржавали с
и 13. Октобра у Карловцима.

Прѣѡсвещеннѣйши господине брате
полите.

Здоговоромь наредили єсмо тамо пріи
зактеванію братства ви, господина брата вл
бачкогь кир Софроніа, и господина обркап
кир Васꙋ и протопопꙋ кир Живана са секре
кир Гавриломь, дасе договорите ѡ належ
делꙋ и трошкꙋ и посланиковь до Беча, и
бити не може акосе ѿ тамошне стране деп
непошлю са потрошкомь, дрꙋго нека се пр
честитати генералство и новꙋ комендꙋ нѣгов
ленціи господинꙋ генералꙋ и грофꙋ Одөꙋерꙋ,
бꙋдꙋть поћи вь понеделникь. Прочеє благоде
жія бꙋди сь вами и светіеви молитви сь на

Прѣосвещеннаго ви братства

вь Христе брат
Викıентіе Попови

ꙋ Карловцꙋ Октомвріа 10. 1724.

Прешсвещеннѣйши и любазнейши господине брате и митрополите кvр Мойсей. Дллолѣтне ра- оватисе вашемꙋ братолюбию.

По сихь вѣдомо бꙋди вамь, какосмо свакоiако роматрали и много крать сабеседованiе имели де са ближнимь братiами и са нѣговимь благо- одствiемь господиномь обркапитаномь кир Васомь а нашь ѿпщи посао, и ѡ чемꙋ смо промотренiе докопаванiа имели ꙋ петроварадинскомь шанцꙋ а единство, како би се изкоренило разцепленiе, аки не бисть никакова о томꙋ савръшенiа, а ми бꙋдꙋћи све већма немощiю обтежени, зато смо доконали да вашемꙋ братствꙋ о томꙋ сада най- последни крать ѿпишемо, да ако мислите да томꙋ делꙋ кодь цесарского двора оправленiе бꙋде, валiа ако скорiе да справите трошакь и депꙋтате опще народне ѿ те стране, а ѿ овꙋдасꙋ горе ꙋ Бечꙋ готови с приличнимь трошкомь, паки да се по- игнемо око цесарского двора ради нашего саеди- нѣнiа и докончаванiа ꙋ Петроварадинскомꙋ шанцꙋ ко намь се онако допꙋсти то добро оть цесар- кога двора, ако ли не коначне тако да не жали ай народь на здешне, ни здешни на тамошне, ни братство ваше на нась, ни ми на вась, него а провиђа свакн о божiемꙋ хотенiю ꙋ томь, ако би се и ваше б. овамо iоще едань крать потрꙋ- било састатисе с народомь и са здешни архиереи и с нами, и са осталим клером. и ѡстаемь

Прѣѡсвещеннаго братства

ѡ Христе брат
Викiентiе Попович

ꙋ Карловци Октомврiа ҃гı (13.) 1724.

Прѣѡсвещеннѣйши г. митрополите и ѡ Хри- те брате любазни.

Пошилѣмо вашемꙋ братствꙋ те две копие, що ща намь пише преꙋзвишени г. генераль ради свещенничански грꙋнтова, а дрꙋго како е примио овь агенть наше обще ищанцiе ради потврьжденiа б. *разꙋмеђете како се подхвата слꙋжити*, (овде Виђентије подразумевао осечког заповедајућег генерала барона Петраша, за кога Швикер рече поменутоме своме чланку „er war nicht der ann, dem eine solche gelungene Intrigue impo- en konnte“ т. ј. генерал Петраш не беше чо- век, кога би могла завести тако вешто удешена интрига, — закључак о коадјуторству Мојсијевом и сједињењу обе митрополије.

Из ових пак речи Виђентијевих види се, да је и он доцније омекшао, а због шта, то се може мислити!) веђе не знамо каковь конаць томь бꙋ- деть. Паки према томꙋ за опще Свещенике да бисте и ваше братство писали еговой ецеленцiи едно лепо препорꙋчно ч молабно писмо, г. гене- ралꙋ ꙋ Осекь, како би могли свещеници мирни остати, а и ми ђемо опеть и непрѣстано о томꙋ просити и писати, и како о едномь и о дрꙋгомь ваше братство болше бꙋдꙋ саветовали, о томꙋ и намь вазвестите, прочее що писали есте нашемь протосингелꙋ, о пꙋтнице калꙋђерски, како е било намеренiе чьстьнейшаго протосингела ипескаго кир висарнона, опакосꙋ о томꙋ вашемꙋ братствꙋ и споминiали, а зде иначiе о томꙋ небило доко- наванiа, такмо да то безь промотренiа и савета врѣменнаго вашего братства бити неможе и безь остали сагласiа како и сами веште, трѣтiе при- звалисмо попа радосава изь пꙋтинаца пришалца от тамошних и заповедили да иде кь вашемь б. и рекаш е дођи тамо са своимь некимь изь ма- настира, али се нещо сꙋмнiава, може бить да що кривь е и iощесмо заповедали оному дiакꙋ и ка- лꙋђеромь да га с копиемь тамо оправе сч еднимь иникомь, и врло запретили и едномꙋ и дрꙋгомꙋ да имадꙋ тамо ѿити, како скорiе могꙋть. Прочее светiе ви братские молитви да сꙋть сь нами

Прѣѡсвещеннаго ви братства

О Христе брат
Викiентiе Попович

ꙋ Карловцꙋ юлiа 9. 1725.

Из ове кореспонденције види се понајбоље, како је митрополит Виђентије вољан и оран био, да се оживотвори онај закључак саборски од 8. Септембра 1722. у погледу коадјуторства, односно сједињења обе митрополије. Из ње се види, да је на његовој потврди радио више Виђентије и од самог Мојсија.

Ну, поред свега заузимања Виђентијевог и Мојсијевог, поменути закључак саборски остаде не потврђен. Виђентије умре 23. Октобра (управо не зна се за извесно дан његове смрти. Једни

наводе да је умро 8., једни 18., једни 24., а једни 28. Ну, биће да је он умро 23. Октобра, а 28. или 29. да је сахрањен) 1725., не дочекавши испуњење своје највеће жеље, т. ј. да ће се после његове смрти сјединити обе митрополије. С том је раном отишао Богу на истину.

И ако је митрополит Вићентије Поповић био „от предела македонског из Јањева, син даскала Лава“, за то се и потписивао: „Вићентије Попо вић од Јањева Хаџи-Лавић“; ипак се види не само из наведене његове кореспонденције, а то ће се видети и из осталих његових до сад не штампаних и не познатих писама, што ћу их навести у прилозима, него се види и иначе из његовог до сад обелодањеног а и необелодањеног рада, да је он био велики пријатељ српске цркве, свештенства и народа, коме Срби дугују велику благодарност.

Па и такав митрополит — архијепископ не доби до сада свога биографа, те као што наш народ врло слабо што зна о старим митрополитима — архијепископима, који су прави мученици били за своју цркву и народ, као што је био и Вићентије Поповић; није чудо што се врло мало, или тако рећи ништа не зна ни о митрополиту Вићентију Поповићу.

За своју свету дужност сматрам кад ми већ није могуће да опишем живот и рад митрополита Вићентија Поповића, јер за то немам нужне грађе, да бар овде узвикнем: Слава ти родољубиви и мудри пријатељу и брапитељу српске цркве и народа Вићентије Поповићу од Јањева Хаџи Лавићу! Слава ти! Слава!

Да се повратим где сам стао. За време митрополисања Мојсијевог (1718—1726.), није било одређене наплате и плате за епископе и митрополите. Они су живели тако рећи од десетка, милостиње и од наплата за поједине обављене дужности. Како је земаљска влада у тамишком Банату држала, да се они за своје дужности мало сувише наплаћују, а по где-где се и сам народ тужио, а и Мојсије 8. Маја, 13. Октобра и 4. Декембра 1723. подносио је цару молбу, да му се у тамишком Банату, десетак даје у натури, или да му се у место њега одреди еквиваленат;
то је 30. Децембра 1723. односно 21. М
(1. Априла) 1724., изишла царска одлук
којој је у Банату сваки обркнез имао год
давати митрополиту 2 дуката, а сваки с
кнез 1 дукат, и по којој митрополит није
ништа да тражи и иште од народа. (l. c.
127. односно 833., и у Карловачкој архив

Кад су се Аустријанци у Србији и Б
мало учврстили и ојачали, дворски војени
у Бечу, ком је поверена била врховна вој
камерална (цивилна) управа у њима, 1724.
на помисао, како да се нешто сузе Срб
Србији и Банату дате 1718. односно 172
властице, те позове земаљску администрац
Београду, да му предложи начин, како
могле Србима сузити привилегије, и то на
начин, да они то и не увиде, што она и у

Администрације опширан извештај и
лог уступи се пододбору, који после дуж
ветовања поднесе свој извештај дворском во
савету и дворској комори.

Пододбор је предложио, да се српске
вилегије у Србији и Банату овако сузе:

1.) Српски народ у Србији, може с
напредак служити старим календаром, али
мишком Банату, у местима где живе смеш
римокатолицима, дужни да буду светковат
деље и празничне дане римокатоличке, уз
вати се од јавног рада и од оних послова,
се ван куће врше, као н. пр. од пољског
Иначе, где сами живе, нек се служе стар
лендаром.

2.) Слободан избор митрополита — ар
пископа могао би им се дозволити, али би
у напредак био дужан, у место једног да тр
предложи, и то од оних лица, која стан
царским наследним земљама и која су н
собнија и најзаслужнија. Од тих кандидата
би цар право да једног именује за митроп

Ну, како не престоји избор митропол
објаву оваког наређења, могли би Срби рђав
мити, то се исто наређење не би морало
објавити, него могло би се у тајности држ

У погледу постављања епископа, има
се одмах митрополиту упуство дати, да у

есто једног, три кандидата и то путем земаљ- администрације цару подноси ради наименоња. Ова промена могла би се митрополиту тако тумачити, да је она корисна како по њега ког, тако исто и по народ, јер кад се само ан кандидат на потврду цару предложи, може то догодити, да цар не потврди предложеног. го да по својој вољи ког другог именује, дочим д би се три кандидата предложила, не би се гло тако што догодити.

3.) Оправљања цркава могло би се Србима мо онда допустити, кад би хтели какву обичну равку на њима да предузму. Грађење нових кава могло би им се допустити само онда, кад то од двора добију допуштење.

Ово ограничење могло би им се мотивисати ме, да и римокатолици не смеју градити нову кву пре добијене дозволе.

На крајним мећама државним, у толико пре би требало допустити грађење нових цркава, то би их Срби могли баш тамо саградити, где у случају рата непријатељу од користи, а ма од штете била.

4.) У погледу суђења и кажњења српских штеника, могао би се употребити онај исти тупак, који се обично и код римокатолика отребљује, и по ком се у свима злочинствима ични кажњиви свештеници пресуђују од свених судова, али би пре извршења пресуде ао српски црквени суд по канонским правима да предузме дегредацију (да га обрије, попи).

Иначе у стварима духовним и црквеним, ли би свештеници и даље зависити од свога рополита, као надлежног судије.

У осталим не црквеним стварима, дужни би и српски свештеници, да се покоравају позиву товних судова, односно да код њих траже је право.

При том, да се судовима за сваки случај ожи, да са српским свештеницима учтиво и о поступају, те да их без довољног и очитог не стављају одмах у затвор, или да их ју на мучење, него тек при са свим доказаној кривици, да тако с њима по правди и заслузи поступају.

5.) Србима треба на миру оставити њихове цркве, манастире, седишта и остале ствари што уз њих иду, а у Србији налазеће се турске мошеје (џамије), не треба баш дарежљиво уступати Србима за цркве, и ако им се која и уступи, треба им казати, да им то даје цар од своје добре воље привремено за њихову употребу.

А ако би се у Србији умножили римокатолици, те мошеје треба уступити пре њима, од којих ће бити и веће услужности, а и њиховој вери више ће користити; него и при томе, треба обазриво поступати.

6.) Митрополиту и епископима могло би се дозволити, да смеју обилазити своје цркве и манастире, пошто се прво пријаве код заповедајућег земаљског генерала и од њега добију нужни путни лист.

Ну, да они под видом обилажења не би могли држати тајне састанке, и том приликом од својих сународника изнуђења чинити, и намете им не припадајуће натоваривати, требало би наредити, да с њима увек по један чиновник од земаљске владе, ма под каквим видом иде.

7.) Пошто је наређење у пређашњој привилегији у погледу наследства умрлих без законитих наследника и без опоруке, штетно по државу, то у будуће не би требало никако допустити, да такова наследства наследи само митрополит или црква, а држава ништа, јер такова наследства припадају свугди држави.

За то, нека се у будуће одреди, да такова наследства светских људи, наследи држава, а свештеничких лица „да би се колико толико задржало од пређашње привилегије“, један део да припадне митрополиту, један дотичној цркви, а један држави.

Даље би требало у Србији српском свештенству, налазеће се некретности оставити и на даље, но у будуће забранити му, да их може набављати. Ну, ако би им оне припале опоручним завештајем, наслеђењем, поклоном или којим другим начином, то да их буде дужно продати световњацима.

Овостранима нека се забрани, да не смеју чинити легате, милостиње онима у Турској, а наследницима њиховим, који живе у Турској, да се има издати наследство по одбитку прописаног издатка на новац, који наслеђује поданик туђе државе.

8.) Српски народ, и то како световни тако и свештеници, нека не зависе од свог митрополита као од своје врховне поглавице, почем они имају од њега зависити само у духовним и црквеним делима, а не и у световним, што једино цару, као земље господару припада.

9.) Српско свештенство требало би порезати, да и оно плаћа порез на своје имање, а и митрополиту не би требало допустити, да бесплатно сме сећи у Србију дрва и да не плаћа увозарину на страно вино.

И ако митрополиту у Србији припада у нарави десетак, то би требало покушати за годину дана, да се и у Србији, као што је у Тамишком Банату заведено, да у име десетка, обркнезови плаћају годишње по 2 дуката, а кнезови по 1 дукат, те да се види, да ли ће тим покушајем једна или друга страна задовољна бита, и ако тај начин удеснији буде, да се по њему и на даље поступа, а ако не буде, да се остане при старом т. ј. при десетку у нарави.

Овај пододборов извештај, којим се очигледно ишло на то, да се српски народ живећи у Србији и тамишком Банату, скоро са свим искључи од уживања дарованих Србима привилегија и правица (1690—1721.), усвоји како дворски војени савет, тако и дворска комора, и поднесу га цару на потврду, рекавши за њега, да је „веома добро и темељно састављен“.

И ако се цар Карло VI. у свему слагао са истим предлозима; из разних политичних узрока, није смео да их потврди. (l. c. стр. 29. односно 139. и д.).

Ну, и ако није цар Карло VI. потврдио исте предлоге, „господствујући“ у Србији и Банату, поступали су по њима, што је произвело велико трвење између дотичних влада и митрополита Мојсија.

Због гажења народних привилегија,
се под 8. Новембром 1724. митрополит М
карловачком митрополиту Вићентију, на
добио од њега следећи одговор, који се овд
пут штампа.

Прѣѡсвещеннѣйши господине господи
трополите нами о Христе брате ѹсрдни.

По нѣже намъ ѿ осмаго дапа ноем
вашего прѣѡсвещенства писатога листа, т
и из клѹдироване ва коверти листа гос
секретара своего ѹ Бечь посланнаго, кои ещ
потребни послова нашихъ горе находисе з
есмо разѹмели, да егова прѣсветлаго цеса
и кралѣвскаго величествіа благодетнѣйше
легіе много различними вѣрними слѹжбам
многимъ крви народа нашего излианіемъ
женне и црквамъ и народѹ ѿпщемѹ наше
лостивѣйше издате и по всегда ѿ свакога
таеме и врло обдржанне са свими своими ар
и пѹнктови, да кое некоторе главне и н
свемѹ клерѹ и народѹ нашемѹ потребне п
како пишете намъ ваше преосвещенство
администраціа белиградска, преюдициров
противи се интендирѹе сада, и да тако
горнихъ врховнихъ ищанціа наветтвѹють
реть ви, нища манше него ако би то тако
ном се чинило, да знате ваше прѣосвещ
да то бива преко и перъ експресе сѹпротивно
народнимъ нашимъ привилегіамъ, и сѹпрот
кихъ вѣрнихъ ѹчинѣнихъ народнихъ слѹжб
наипаче сѹпротъ истаго светога слова и ре
саро-кралѣвске и мисли и интенціе свое, п
егово прѣсветло цесарско и кралѣвско в
ство, не само рѹкою своею како се ѹдос
привилегіе наше подтврдити него и ѿ ѹст
тимъ своимъ цесаро-кралѣвскимъ словомъ
есть нами се и свемѹ народѹ нашемѹ об
милостивно да по всегда привилегіе наше
досе одржавати имеють, и на нихъ рѹкѹ
и благодетнѹ мисаль и интенцію подпѹно
имети и обдржавати, и са нихма слобод
ѹживамо (Ej наивни митрополите! Да си
„аустријску политику“, друкчије би судио
слио!) і докле годъ ва вѣрности прѣбѹдемо

ди ако ваше братство бисте се 8 найменшем8
бн привилегіе наше преюдицирало п8стили є,
и приволили, ми неп8щамо се нити приволи-
мо, нити после пась наши приволити б8д8ть,
го поредь исти привилегіа нашихь ѡбщенаро-
о них твердо и пристойно стаіати и 8живати
намо. Паки можете ваше прѣѡсвещенніе и сами
го ради на горніех врховне инщанціе писати,
опеть нами вазвестити, ако то истина б8деть,
по времеп8 имамо се и самом8 цесарском8
личеств8 падши на колѣна пот8жити и іасней-
ем8 двор8 приказати се. Сотимь остаемо на
8жб8 Прѣосвещенніа вашег

Викієнтіє Поповнч архиепископь и митропо-
ть са ѡсталимь клеромь и народомь србскимь.
8 Карловци Декемвріа 1. данъ 1724.

Прѣѡсвещѣннейши и Словѣснейши г. г. ва
нсте ѕѣлѡ любазни и прѣвазжделенни брате.
Нѣ само чтѡсмо и сами слабѡга здравіа по
егда нѡ еще гѡрше сабѡлезнію вашего брат-
ва таковой болѣзни: да неимамѡ ским и ѡ
пастехь нашихь и ѡпщей болезни разговарати
скрбети єлика належеть намь на віи нашей,
ко сада наипачке ѡвамѡ почело чинити про-
вь нашихь ѡпщих правицахь и артик8ль црков-
х когасе ни тамо ніе дѡсле мислим прил8чи-
ло, а камоли ѡвамо 8 патріи нашой. како смо
прежде писали и на знаніе дали Вашемь бра-
любію, паки на то нисмо дѡсле ѿговора при-
ли, сего ради и паки сада вторицею известв8емь
нем8 братолюбію, како є сада ѡво неколико
емена здешніа администраціа почела раздоре
инти нашимь привилегіамь да намь не доп8щаю
кве правити са самовластіемь намь ѡпще да-
ваннимь ни 8 коемь мѣст8, що знамь да ніе се
ко нигде сл8чило, ни 8 самѡмь банат8 бѡлше
стотинь црквих изнова начиніено и никакова
говора или прес8жденіа да ніе билѡ но да
еще натеривани и 8коризновани били за що
свакнх мѣстих и селих нѣимали цркви, а
де и недоп8щаю и за кое смо молили 8 пр-
мь писм8 что бисте намь атестацію на то по-
ли, како и тамо се толико цркви направило
єдной шпецификаціи 8 коемь биск8пат8 и где,

защосмо се и на то заинатили и пѡдхватили кое вась молимо и чекамо да нам пошліете. др8го црковно с8 фишко коначніє прешѡтели и поповѡмь веће почели сами с8дити и на арещи имати, что ако се не 83држимо против8 тога те се ѡвде 8 патріи нашой подере, тамо се до после коначно хоће и потрти и раздрети. Защо привилегіе не само да с8 издате такмо народ8 кои с8 8 8нгаріи, шлавоніи и хѡрватской, него наипаче за ѡтачатство како ѡвде Сервіи, мисіи, албаніи, херцеговини, босни, иллиріи, б8гаріи и прѡчим где се нашь нарѡдь находит и живит, те с8 били с божіею помощію ѡсвобоћени цесарскимь величаствіемь изпѡдь іарма т8рскагѡ да мог8 веселитисе и живети подп8но поредь ѡни правица дондеже доклесмо 8 верности єгѡ цес. вел. какѡ и намь єс8 пѡдтврдили 8 кѡнфирмаціи да се них истих слободах држимо како и тамо живимо. како сте и ваше братство прежде намь ѡпще писали да се к8пно тр8димо и 8 трошакь престаемо како се нисмо бранили негѡ контенти били и сада стоимо само да знамо защоћемо давати, како и сада колико є декрета изваћено, и колико том8 трошка било и ми смо д8жни до свое д8ше ако ћемо издати, те би се 8 тимь мѡгла и на ѡве две стране два декрета извадили те не би билѡ ѡваке досаде и кѡнф83іе: но да весте ваше братство какосмо се ѡвамѡ ѡ вишереченнихь п8нктовь бранити стали, не само ѡ себе но 8 име и вашего братства и свихь епископа и народа нашего христіанскогѡ и ѿ те и ѿ ове стране, како и привилегіе нис8 ѡдвоене, али сами що вели ни поіати ни плакати, нити имамо толике крепости да сами ѡ себе что чинимо него вси ѡпще за то ваше братолюбіе када є богь даль те сте се и тамо (ѡ тихь двохь трехь вароша) и кои с8 места ближша, чтобисте са господомь братіѡмь архіереѡмь тамѡшнимь и прочими свещенними и мирскими людми састали и за то разговорилисе, и на ѡпще ва име єдно 8твержденіе послали, како смо ва єдино мисли вси щосе дотиче нашихь привилегіахь и слободахь и закона и дасмо ва єдинѡмь слове и воліи поредь крепостехь своихь привилегіахь. акобисе что почелѡ изтраживати и више почети нека кѡд нась наћесе ако би требовало. защос8 ѡни

ѿ администраціе горе веће писали за то протестацію, незнамь коиће ѿговорь достати, за то ако бѹде таково ѿ потребе, да смо готови показати но что скорейше да бисте послали, дѡкле се ніе вакоренилѡ да радимѡ, а после ћемо мѹчно томѹ что ѹчинити помоћи, да после мене нарѡдь не бѹде кривио а и ваше братство защо самь іа ѹ таковихь послови недржаѡ се противь тога, ѹ тимь да ѹскорите и еще ктомѹ и ѹ двѡрь цесарски не би квара билѡ писати. али еще дѡкле видимо щоће пихма ѿговорь доћи на таково више реченно писмо да пошлѥте, а писалисмо и господинѹ братѹ ѹ шанцѹ архієрею и господинѹ ѡбркапитанѹ. За то да бѹдемо ѹ тѡмь ѹедпномисле, докле се ніе почело и питати, ако се велимь ѹзпотребѹе. Сѡтимь ѡстаемь преварѹчень на братскіа светіе молитви и єсамь

Прѣѡсвещенства вашего

Маньши брат и всехь благо-
желател ѹсрдни
Моvсей Петрович с. р.

ѹ белиград 1724. Декемвріа 30.

Кад је митрополит Вићентије дочуо, шта је наумила да ради банатска администрација у погледу последника умрлога вршачког (себишког) владике Мојсија Станојевића; отправио је митрополиту Мојсију следеће до сад не штампано писмо.

Прѣѡсвещеннейши господине господине Митрополите.

Какосмо разѹмели ови прошадши дневи, да своимь начиномь свитла администраціа баната темишварскога по прѣставленнію частно почившаго епископа вршачкога и себишкога Мойсеа Становвича на кого место потребѹе да се наслед никь постави, кои є изкѹсань и такове части достоинь, зактева да прико себе єговѹ цесаро кралѣвскомѹ величествѹ и славномѹ дворѹ таковог ново избраного епископа ради свое прѣзентаціе чине давати, какоти да бѹде ѿ вашего братства наречень кандидать, те ако би то тако било, да знате ваше б. да то прѣко противно нареѣенномѹ нашемѹ старомѹ обичаю и правици нашой црковной, защо є архиепископско и црковно то дело да за таковѹ епископскѹ часть и степень искѹснѹ

и достоинѹ по заслѹженію першонѹ избира и
архиепископь своимь именомь єговомѹ цесаро
лѣвскомѹ величаствію понизнейше прѣзент
како є и досадь обичай био, и како є его
сокопоменѹто величаство крѣпостію своим
лостивейшими издатимь привилегіами ѹ св
цесаро кралѣвскомѹ своемѹ слово милостив
рекло нась и народа нашего ѹ законѹ и ст
обичаю нашемѹ подпѹно обдржавати (ово је
доцније од архијепископа одузето, и прене
синод). за то ако бисте се ваше братство
ѹпѹщали, ми поредь привилегіа нашихь држ
и ни по єдань начинь на преюдицію насл
ковь нашихь томѹ непрестаемо, но вѣлми
тищалѹемо, и о томѹ ѿпишите намь, да се
за врѣмена на горнихь потребнихь инщан
вліати и за свое правице провиѣати. Сотим
порѹчѹюћисе ѡстаемо

вашего прѣѡсвещенства
обоихь благи зактевате

дато ѹ Карловци ѿктовріа к҃є (25.) 17

Викіентіе Попович
архиепископь србски
сь ѡсталимь клеромь и нар

Ну, митрополит Мојсије, не само да је
поменутог закључка односно предлога војен
вета и дворске коморе, имао борбе око бр
својих и народних права, у Србији и Бан
земаљским владама; него је он имао с њ
пре тога, као што се може видети из наве
у прилозима његових писама. А он је н
њима и доцније, — управо може се рећи,
цело време свога митрополисања провео у
с државним аустријским властима, које су
тале то на митрополитско-епископска прав
на народна.

У карловачкој митрополитско-народн
хиви, у ексхибитном протоколу под бр. 99
се, да се епископат и старешине народн
Маја 1725. обратио с молбом, на што је
трополит Вићентије пристао, да му се зб
готрајне болести, и ради отправљања цр
и народних послова, постави Мојсије за а
стратора.

Митрополит карловачки Вићентије Поповић, змучен телесном болешћу, и душевним напором, ређи се и брањећи своја и народна права са господствујућима“ у Бечу, а не мање и са командујућим генералима и осталом ситнијом годом, испусти 23. Октобра 1725. године своју ћеничку душу, и буде као што рекох 28. или). Октобра сахрањен, и то у манастиру Круедолу, у гробници владике Максима, оснаваоца ог манастира.

У то време, кад би умро митрополит—арјепископ, искупио би се на сахрану његову скопат, клир и народ, те би том приликом брали посланике да иду и Беч, да моле за жање сабора народног, ради избора новог миополита—архијепископа, саставили и потписали нужну пуномоћ, а подједно давали им и нужг трошка за њихов пут у Беч, и за „напојцу“ „господствујућима“, без које се тада није гло ни „маћи“.

Тако исто и приликом сахране митрополита ћентија, саставише молбу на цара и потписаше у којој молише, да се за администратора поави Мојсије, а подједно изабраше три народна сланика за Беч, давши им што је нужно било, ести предадоше 1. Јануара 1726. цару молбу дозволу избора новог митрополита—архијекопа.

Истог дана изиђе највише решење дворског еног савета, упућено на српски клир и народ, ом је обајвљено било, да је цар допустио дрње народног сабора ради избора новог митроита—архијепископа, и за комесара царског е именован фелдмаршал-лајтнант и заповедник чки, гроф Јосиф Одвие.

Као што је свагда аустријска влада у понним приликама чинила — а што чини и дан ас и угарска —, у тајном упуству комесаро- било му је назначено, како се има на сабору ати. Између осталог било му је у њему наено, да пошто се чује, да сабор мисли да за митрополита београдског митрополита —ја Петровића, те да се тако сједине обе олије; то да има свим силама настојати оме, да то не буде, а ако баш не би никако могао у томе успети, да има такав закључак просто узети на знање, и јавити резултат избора дворском војеном савету, и од њега очекивати даље решење.

Дочим је Србима из Србије и Баната, 1722. забрањено било да дођу на сабор, на овај сабор 1726. дошло их је из Баната 20, а из Србије 12, и комесар Одвие, није протестовао против њиховог доласка, што даје уз цело остало његово држање на сабору, сумњу, да је он од митрополита Мојсија морао бити што би рекао покојни Вићентије „подмазан“, као што је рекао за Каланека у једном своме писму.

7. Фебруара комесар отвори сабор, и у своме поздравном говору изрази жељу, да би добро било, да сабор изабере три кандидата, па да од њих цар једног именује. Сабор на то не хтеде пристати, и поред свега извијања, претње и молења, сабор не хтеде на тај његов предлог никако пристати, тврдећи да по привилегијама припада Србима изабрати себи архијепископа, и да у њима нема спомена о тројној кандидацији. Напослетку комесар тобоже у име заслуга српског народа, по датој му дозволи допусти, и то као што рече, само за тада, да сабор бира само једног кандидата, уз напомену, да се његов предлог и дозвола заведе у записник, за равнање за у будуће, на што сабор, мислећи: допусти ти нама само за сада, да ми бирамо једног кандидата, а за будуће не брини се, и пристане.

Приступивши сабор избору, једногласно изабере београдског митрополита Мојсија Петровића, за архијепископа српског народа живећег под влашћу царевом.

Комесар је настојао свим силама — за своје оправдање у Бечу (из прилога под LX. који се овде први пут штампа, види се, да му је Мојсије дао 300 дуката) — око посланика, да одврати сабор од тог избора, говорећи им како Мојсије и као митрополит Србије и Баната има доста посла, те их позове, да још једном призову у помоћ св. духа, па да поново приступе саветовању о избору новог архијепископа.

Сабор пристане и на то; стари владика крушедолски Никанор Мелентијевић, очита молитву

за призив св. духа, те за тим поново једногласно изабере Мојсија за архијепископа српског, и Никанор у орнату, а за њим сви посланици, приступивши комесару, рекоше му „да је Мојсије без сумње изабрат божијим падахнућем“.

Комесар за тим позове сва три сталежа, т. ј. свештенички, световни и војени, да се посепце изјасне, кога желе за архијепископа; те сва три једногласно се изјаснише, да желе Мојсија, а за тим и у сабору поново то изјавише.

Видећи комесар да не може сабор одвратити од Мојсија, јави избор у смислу свога тајног упуства, у Беч, одакле добије за одговор, да Мојсија инсталира само за карловачког архијепископа, и Мојсије буде свечано инсталисан 27. Фебруара (10. Марта) за архијепископа и митрополита карловачког.

Из овог се јасно види, да не стоји тврдња Е. Голубинскова, речена у „Краткій очеркъ Исторіи Православныхъ церквей болгарской, сербской и румынской“, Москва 1871., стр. 617., да је Мојсије изабрат за карловачког митрополита 6. Марта 1727. године.

Комесар је у цркви по обављеној инсталацији објавио клиру и народу, да је Мојсије инсталисан само за карловачког митрополита и архијепископа, и по обављеној инсталацији, сабор сачини молбу на цара, у којој је молио, да се обе митрополије у смислу привилегија споје, и да се Мојсије за обе потврди, те на послетку цар реши 27. Јануара (8. Фебруара) 1727.: да до даљег царског решења, има Мојсије управљати и у београдској митрополији.

23. Фебруара (6. Марта) 1727. буде Мојсије потврђен од дворског војеног савета и дворске коморе и за карловачког митрополита; 1. Априла 1727. цар Карло VI. изда му конфирмациону диплому и рескрипт, којим му се уступа на администрацију Србија, тамишки Банат и мала Влашка, а 13. (24.) Маја 1728. потврди га цар Карло VI. и преко угарске дворске канцеларије за карловачког митрополита.

Мојсије пак и српски народ, није се обзирао на така решења, него је држао — што је у ствари и било — да су обе митрополије сједињене у једну, и од то доба потписивао се Мојсије: „ сей милостію божією православни Архієп[illegible] и митрополить Белиградскія и всего нар[illegible] стіанскаго подь властію прѣсветлаго рим[illegible] цѣсара“.

Мојсије се није хтео називати и карл[illegible] ким митрополитом с тога „што ако бисмо — што рече у своме писму од 15. Новембра [illegible] Будимцима — обадве Архієпископіє зва[illegible] именовали, єсть мислити, да може паки по [illegible] несвести разделитисіа и бити два архієписк[illegible] (Гласник II. од. књига IV. стр. 22.).

23. Марта (3. Априла) 1728. дворски [illegible] савет, известио је Мојсија да му је цар Карл[illegible] одредио у име десетка од Србије, годишње [illegible] форината.

9. (20.) Фебруара 1729. дворска комо[illegible] вила је Мојсију, да му је цар Карло VI. [illegible] Јануара 1729. одредио у име еквивалент[illegible] дишње 3000 фор., а подједно и уживање [illegible] Борова и Белог Брда, но да за њих год[illegible] плаћа ерару 1300 фор.

26. Маја и. г. Мојсије молио је, да [illegible] њему бесплатно уступи на уживање пом[illegible] места, као што су их пређашњи митроп[illegible] уживали; а кад то није могао постићи, 6. [illegible] поднео је протест и ограду, да бар његов[illegible] следници не плаћају за њих оних 1300 [illegible] (Архива у Карловцима).

Како је по пожаревачком миру и тако [illegible] „мала Влашка“ припала Аустрији, то су ж[illegible] у њој православни Румуни искали, да се [illegible] њих установи „румунска митрополија“, шт[illegible] Аустрија није хтела да даде, те после мно[illegible] дишњег преговора Октобра 1726. односно 1. А[illegible] ла 1727. буде архијепископу Мојсију уступ[illegible] власт и над „малом Влашком“, са правом [illegible] предложена му три кандидата од румунско[illegible] пода (у ком су учествовали калуђери, све[illegible] ство и народ — бојери —) једног препо[illegible] цару за римничког владику.

Из напред реченог видели смо, да цар [illegible] ло VI. није смео да потврди онај предлог [illegible] тачака пододборских од 1724. у погледу „[illegible] чења српских привилегија“; а кад су се [illegible]

чне околности промениле, он је 19. (30.) Сепмбра 1726. издао решење: да пошто се за сада ако би добро било) из многих узрока не може Срба издати општа наредба, то се међутим редложени предлози за Србију и Банат до доције наредбе, имају званично објавити као отпис ескрипт), који се има сматрати као изјасњење пре датих Србима привилегија.

1. (12.) Априла 1727. изиђе царски отпис ескрипт), у ком буду поменутих 9 тачака наедени као наредба (declaratoria), којој се свако Србији и Банату мора покоравати.

Исти се отпис достави и архијепископу Мојију, који га српском народу обнародује.

Сазнавши српски народ за његов садржај, ане огњем живим, и 7. Јуна састану се у Карвцима владика бачки Софроније Томашевић и љевски Доситије Николић; архимандрит крудолски Атанасије Величков и протопоп карлочки Живан Црногорац; обркапитани Живан рић потијски, Васа Николић подунавски, Вук саковић од Црне баре; бирови Гаврило Рашвић београдски и Станко Милошевић горњорловачки; обркнезови Марко смедеревски и лин пожаревачки; кнез иришки Петар Славвић и Михајло Чрнојевић (спахија), те сачише и потписаше у име своје и свију манастира, отопопа и свештеника, свих крајина, диштрикта вароши, и отправише архијепископу Мојсију ставку, која се налази у 123. књ. „Летописа“, у поменутом Швикеровом чланку.

Из исте се види, да су наши стари били ло друкчији дећићи од данашњих наших „лирала и радикала“, у брањењу својих и народх права; јер они не само да у њој очиташе вицу архијепископу Мојсију, што је поменуту редбу (деклараторију) примио, рекавши му у ј и ово, да га нису „избрали себѣ 8 то име хиепискȣпа и митрополита васехъ народнаго: оваке декрете примате и 8 народъ пошилѣете“; то видевши да је исти штетан њиховим народм правицама, не хтедоше га примити и послаше га натраг, рекавши му: „щах знате шнима пити чините“, и да у будуће „нерадосне ное коеби противȣ наших народнiи правица и превелегiа (биле) непримате нити 8 народъ пошилѣете, нити их собомъ донесете, ако и бȣдете примити или щогођъ ново предложити щоби вабдинои литери противно било нашой народной превелегiи мих вашем преосвещенствȣ такожде васих обще завещавамо съ протищалацiом народном да свих хоћемо противни бити вамъ и ни повданъ начинъ небȣдемо васъ 8 народ за свога црковнаго поглавара примити“.

Кад је у првој седници народног сабора од 21. Маја 1730. прочитан царски отпис, којим је народу изражено негодовање, те кад се сабор запитао, чиме је то заслужио, на што Мојсије одговори: „а неће ли можда бити, да је негодовање у Њ. В. изазвано било писмом, што га је сав народ послао архијепископу због царске наредбе, која је опремљена народу из Беча у Сегедин: а зна се — рече — да је у споменутом писму захтеван одговор, и то непристојним и укорним речима“.

На захтев сабора прочита се исто писмо, и по прочитању, комесар рече, како је „народ у њему сметнуо с ума оно поштовање, које је г. архијепископу као глави цркве дужан одавати“; те уједно је „опоменуо народ, да се у напредак клони оваких нападања, иначе ће изгубити превисоку царску милост“.

Народ на то одговори: „да је он тада г. архијепископу због поменуте царске наредбе, која иде у паточ народним привилегијама, изјавио своје неповерење, уписујући то у грех њему као своме пуномоћнику, заступнику и бриговођи, тим пре, што се народ није могао никад ни посумњати, да се Њ. В. не би стално и ненарушиво држало привилегија, што их је премилостиво даровало народу. Народ је због те своје погрешке — ако је збиља погрешка — молио већ једном г. архијепископа за опроштење; а ако му то није доста, готов је, да му се и по други пут за то моли ево овде у сабору“.

Мојсије је на то одговорио: „да је он задовољан с оном једном молбом. Уз то је навео, како народ треба да расуди, да се и он исто тако заклео верношћу цару као и народу, и да је архијепископ овде као неки мост и посредник

међу народом; па као што и само св. писмо вели, да нико не може два господара служити, тако да се и он мора паштити, како да ни једну страну не увреди, но да буде прав обема“.

Камо нам наше лепе среће, да су сви потоњи архијепископи сматрали себе *за пуномоћнике, заступнике и бриговође народне;* а народни сабори да су их сматрали *за мост и посреднике* између двора и народа, друкчије би данас стајали!

Доцније те исте године (1727.) по свој прилици у Карловцима, држаше скуп 8 владика, 2 архимандрита, 11 игумана, 12 протопопа, преко 70 обркнезова, кнезова, обркапитана, капитана и грађана из Србије, Баната и Угарске, те на њему саставише, потписаше и отправише опширну преставку цару, у којој опширно и темељно брапише народне привилегије и побијаше сваку тачку деклараторије од 1. (12.) Априла 1727., те га умолише, да их остави и на даље у уживању својих привилегија.

Иста преставка наштампана је у 124. књ. „Летописа“.

После отправљене преставке цару, архијепископ Мојсије, ком се не може пребацити, да је у злој намери обнародовао поменуту деклараторију, и који и ако није потписан на отправ љеној цару преставци, за извесно је она његовим одобрењем и суделовањем донесена; отиде и сам у Беч, да и он од своје стране поткрепи искање и молбу народну, где се Маја идуће 1728. много и дуго саветовало о побијању навода у реченој преставци против деклараторије од 1727., и на послетку дворски војени савет и дворска комора поднесу цару предлог, како да се поново растумаче српске привилегије.

Архијепископ Мојсије, бавећи се скоро две године у Бечу, наваљивао је да се једном реши народно искање и молба; нашто Јануара 1729. изиђе нова деклараторија, у којој се поново растумачише српске привилегије.

Како се и у њој, оне скоро онако исто протумачише, као и у оној од 1727., архијепископ Мојсије, видећи то, по оној народној пословици: „жежен, кашу лади“, дошавши кући из Беча, те кад је главнокомандујући генерал у Србији херцог Александар од Виртенберга и београдска администрација позвала Мојсија и народне старешине из Србије, да им се јавно обзнани царска деклараторија, они одговорише: да они с тога, што привилегије гласе на сав српски народ, а они су тек честица народа, поменуту деклараторију нит могу примити, нит не примити пре, него што се са осталим народом на народном сабору не договоре, те их за то умолише, да им се допусти држање народног сабора.

Како пак херцог Виртенбершки и београдска администрација, а ни дворски војени савет и дворска комора, не хтедоше допустити држање народног сабора; то Мојсије отиде и опет у Беч, да ради и моли за дозволу ради држања народног сабора, и после дужег свог бављења у Бечу и мољакања, допусте на послетку и ако не од добре воље, него више нагоњени спољашњим политичним околностима, да се држи народни сабор, који је 21. Маја 1730. отворен у Београду, и свега држао 7 седница, на ком је за царског комесара био одређен потпуковник Ед. од Геслинг.

Рад истог сабора саопштио је покојни Ђорђе Рајковић у 113. књ. „Летописа“, а Гаврило Витковић у IV. књизи „Споменика из будимског и пештанског архива“ под бр. 15., из ког се види, да је сабор саставио молбеницу на цара, у којој одговарајући и побијајући деклараторију од Јануара 1729., молио га је, да он стално хранећи дотадашње привилегије и слобоштине, српским народом свемилостиво управља, којој молбеници придодан беше и одговор народни од 1727. на деклараторију од 1. (12.) Априла 1727., ког је дао и на латински језик превести.

Сабор подједно одреди, да исту молбеницу однесе у Беч архијепископ Мојсије, а пошто и дотле беше обичај, да архијепископи нису никад сами одлазили у Беч, него је увек с њима и по неколико народних посланика одлазило; то је сабор молио, да се то и на даље остави и закључи, да се уз Мојсија пошљу: један обркапитан из Славоније, по један капитан из потиске, поморишке и србијанске крајине, а тако исто и по један од народних људи (не војника) из Угарске, Славоније, Хрватске, Србије и тамишког Б

та, који ће закључке и молбе саборске, цару едложити, а дозволу за то, закључи молбеницом искати.

Архијепископ Мојсије, и ако је у то време о већ болешљив; то је ипак по жељи саборкој, однео у Беч саборску молбу, те и не доекавши на њу одговора, умре у Београду 27. ула 1730. године.

За чудо, о сабору народном од 1730. нема помена у „Aktenmässige Darstellung der Verältnisse der gr. u. u. Hierarchie in Oesterreich, ann der illirischen National-Congresse und Verandlungs-Synoden", Беч 1860.; а тако исто нема њему спомена ни у чланцима Ђуре Вукићевића „Летопису" „Народни конгреси овостраних Ср-", књ. 104—107.

Из овог причања, основаног на архивским исмима, види се како је велики пријатељ свога арода био митрополит—архијепископ Мојсије етровић, и какве је борбе и муке имао за време вога митрополисања бранећи своја и народна рава, прво с турском, а доцније са аустријском осподом. С овом последњом имао је он веће рбе и муке, него што је имао с турском. За га се може рећи, *да је био народни пуномоћк, заступник и бриговођа.*

За Мојсијевог митрополисања, уз остале муе главе, имала је Аустрија и свога принца гениja Савојског, не само знаменитог војскођу, него и дипломату, а „исти беше пун непорења у верност и оданост и постојаност српског рода, те потчињене заповеднике саветоваше, да „Рацима" смотрено поступају, те да их на благ човечан(!) начин у сталној оданости и служби жавној и даље задрже, а у исто доба опомише их на озбиљну пажњу и строгост чим доју, да они „сумњиво говоре", или укажу наоност побуњеницима (мађарским)" (l. c. стр. . односно 39.).

Ну, и Мојсије не беше каква мула и меку, него детић, који је поред природног дара, чио добро „пећску школу", те је за то и био тању да одоле свим навалама и насртајима тријске крупне и ситне господе, који својом итиком дотле дотераше, да је Аустрија београдским миром од 7. (18.) Септембра 1739., морала напустити и изићи из Србије.

Да су аустријски власници друкчију политику терали са српским народом у Србији, и друкчије са српским народом поступали; — питање је велико, да ли би дошло до онако срамног по Аустрију мира од 1739. године.

Али ко ће као Бог. Ко је у стању да испита његове умишљаје и наредбе!

Митрополит Вићентије Јовановић, последник Мојсијев († 6. Јуна 1737.), видећи каква се беззакоња и насиља од немачке војске чине српском народу, претсказао је, „да царска војска за извесно мора пропасти".

Исти је митрополит руској царици Ани поднео мемоар, у ком јој је преставио жалосно и несносно стање српског народа у Србији, под управом аустријском.

Од истог мемоара, сачуван је овај извод: „Каква су чуда и покоре починили аустријски генерали Валис и Најперт и остали генерали, заповедници, па и сами војници, то није у стању човечији језик испричати, и то како по кућама, и осталим имањима, тако исто и по црквама, шта више нису остављали на миру ни саме мртваце, него су их ископавали из гробова, и с њих скидали, што су од вредности нашли. У верским стварима здраво су нам сметали, а што је најважније, нисмо се могли на та чуда и безакоња жалити, јер нас не пушташе цару. Немачки министри нису хтели подносити цару наше тужбе и тегобе, *јер и они имадоше удела од пљачканог плена из Србије.*"

„Ми смо се здраво у својој нади и очекивању преварили, јер не видимо ништа да се ради корисно за наш народ и отаџбину. У место очекиване заштите, нисмо ништа друго видели и дочекали, него на небо вапијући грех, ког су од реда сви чинили. Где су нам поробљене цркве и манастири? Где је наше имање из опустошених села? Ми смо просто плен и изложени кињењу немачког народа. Што од нас отму и украду, односе у своју земљу, и још уз то на потсмех нашег стрпљења, усуђују се тужакати се хришћанском свету, како ми допуштамо, да гладује

послата нам ради нашег ослобођења царска војска!, дочим се она већином забавља тиме, да тера нашу марву са свим слободно, као да ју је на јавној отимачини отела. Шта јој треба, и за што би требала да плати 16—20 талира, то они узму и отму, и наши људи морају од њих отето да прекупују за 4—5 талира, и то се тако ради по 2—3 пута, те на послетку и по три пут откупљивану марву, отерају у туђе земље, при чему царска војска има и штету и умаљује се, јер већина војника са отетом марвом утекне, и још наши сиромашни људи морају да им терају у даљне крајеве отету марву. Уз то се киње и муче наши сиромашни земљоделци, измишљавају се до сад не чувени начини за њихово мучење, отима им се имање, обесчашћују им се девојке, силују жене, и друга безделија чине.“

„Ни један град, ни једна варош, ни једно село, шта више ни једна црква, није од њих сигурна; домаћин се истерује из куће, а његово место заузима гост. То је помоћ и помагање оних, који треба да нам помогну!“

„За то на све стране ништа друго и не видимо, него како нам се отаџбина претвара у пепео и развалине. Па треба ли се чудити, што сви јасно и гласно вичемо и оптужујемо: немачка нам је војска као што и треба дошла у помоћ против Турака, да нам они ништа не отму, а она сама узима, ара, квари и једе. Нема више ништа за отимање, и ми морамо умрети од глади; нема нам више шта одузети; *горе нам не може бити, но што нам је сада.*“

„Пошто сам све истинито најпокорније испричао, *велим пре свега, да царска војска за извесно мора пропасти,* ако се друга уредба не учини, и њу не може ништа друго толико ослабити и упропастити, као досадашња неваљала, неуредна и богомрска управа.“ („Гласник“ књ. 73. стр. 329.)

Овај је одломак штампан у „Гласнику“ на немачком језику. Вредно би било поменути Вићентијев мемоар у Русији, а можда би се и у Бечу могао изнаћи, и обелоданити га, јер би из њега за извесно много што-шта дознали о аустријској управи у Србији од 1718—1737. године,

т. ј. од улаза Аустријанаца у Србију до
Вићентијеве.

Кад је аустријска војска у Србији
онаква чуда и покоре и за време митропол
Вићентијевог (1731—1737.); можемо себ
ставити, шта је тек морала радити за вре
трополисања Мојсијевог.

А и „господствујући“ задавали су М
велике бриге и невоље, што се види и из
вог писма, писатог у Бечу 13. Фебруара
Будимцима, у ком одговарајући на њихову
и жалење, да пештанска магистратска го
хоће да ударе порез и на свештенике и
квено имање, рече и ово: „— — А и осем
не мало по васе дни, свакима неправедни
витатима и досажденіама и противштинама
влени смо и оскорблѣни“. (Гласник II. о
III. стр. 304.).

Ето, какав је био митрополит Мојсиј
пилац црквено-народно-политичних права
вица свога народа.

А какав је он био усталац и на цр
просветном пољу, може се видети из сл
причања.

Мојсије, чим је дануо мало душом о
ског ропства, видећи с једне стране у как
запуштеном стању налази његово свештен
какво је римокатоличко, које је нагрнуло
бију за Аустријанцима, настојао је на то
дође до школа.

Видели смо, с каквим се он писмом
обратио руском цару Петру Великом, и
све молио у њему. Петар му је 1724. п
молбу, и послао му 400 букварова и 10
венских граматика. Уз то је послао у Срб
учитеља славенског и латинског језика М
Суварова, синодског преводчика.

Послати буквари били су они, што
написао познати новгородски архијеписко
фан Прокоповић 1720. по налогу Петра В
а граматике Мелентија Смотрицкога, шт
у Москви 1721.

Послати букварови брзо су се раз
те је Мојсије за свога живота дао у д

ти буквар прештампавати, и то 1726. и 1727. Римнику у малој Влашкој.

У Римнику је 1705. основао романско-сла-ску штампарију, православни римнички вла-ка Антим Иверипулу, дочим је у Аустрији тек 70. у Бечу установљена прва српско-славенска тампарија. Истина, за Мојсијево доба постојала славенска штампарија у Трнави, у горњој арској, но иста је била установљена за уни-е. С тога Мојсије није ни хтео у њојзи пре-тампати речени буквар, него у православној тампарији у Римнику, где је коректуру његову дио игуман манастира Говорског Стефан, по-њи владика римнички.

У оном буквару од 1726., с једне је стране кст руско-славенски, а с друге романски; дочим у оном 1727. текст наведен само руско-сла-ски.

Што је у првом издању (1726.) текст на-ден и на романском језику, то је Мојсије учи-о с тога, што је у то време под његову власт тпадао и тамишки Банат, у ком је било доста мана, и мала Влашка.

Први сам буквар описао ја у „Јавору“ за 87. стр. 758., а други г. Стојан Новаковић у Гласнику“ књ. XLVI.

Исти буквар више је као неки велики ка-хизис или мала догматика, у ком је само не-лико листи правог буквара, а иначе је опширно отумачено у њему: оче наш, богородице дјево, ерују, 10 заповести божијих и блаженства.

Исти је буквар допринео доста к томе, да у српском народу почело губити србуљско сање и читање, а увлачити руско-црквено-авенско. Као што се види из писама митропо-та Вићентија Поповића и Мојсија Петровића 715—1730.), они су још по србуљски писали; чим Мојсијев последник митрополит Вићентије вановић (1731—1737.) већ није писао по ср-љски, као што се може видети и из његових сама, што су штампана у „Будимским спомe-цима“ од Гаврила Витковића, а и по повре-ним стручним листовима.

Мојсијев пак архиђакон Вићентије Стефа-вић (1721.), потоњи митрополит београдски (1752.), већ је у то време у велико славенизи-рао, као што се види из записа његовог, односно поправљања записа рашкога митрополита, пото-њега патријарха Арсенија IV. Јовановића Шака-бенте од 1721., на Кипријановом рукопису у Врднику—Раваници.

За исто поправљање рекао је Ђура Даничић ово: „У горњем запису митрополита а потоњега патријарха Арсенија, знатно је још што се са свим добро познаје, како је Србизме дотеривао према словенским књигама из Русије, исти архи-ђакон Вићентије“ („Гласник“ IX. стр. 247.).

У истом „Гласнику“ је описао Даничић „Александров рукопис“, писат духовником Алек-сандром 1736., у ком је такође језик србуљски, као што се из наведених примера увидети може.

У београдској митрополији од 1731., одно-сно у карловачкој од 1739., почело се по мало престајати — званично — писати по србуљски.

Митрополит Мојсије видећи с једне стране, како је с трошком скопчано штампање књига у Римнику, а и иначе како је то врло неудесно, а с друге стране знајући важност српске штам-парије, као и то, да је патријар Арсеније III. у два пута подносио цару Леополду молбу, да му допусти да може установити српску штампарију, и да је и митрополит Исаија Ђаковић то исто искао; и сам се обраћао с молбом „господству-јућима“, да му допусте установити српску штам-парију.

Не добивши од њих дозволе, обрати се при крају 1729. или у почетку 1730. с молбом двор-ском војеном савету, да му се дозволи, да може у Београду о своме трошку установити српску штампарију, ради штампања црквених и школ-ских књига.

Иста је молба писата на немачком језику, и наштампана од покојног Ђорђа Рајковића у „Летопису“ књ. 117. стр. 124. На њу је 6. Марта 1730. Мојсије добио за одговор: да пошто већ постоји у Трнави славенска штампарија, то да је излишно установљавати нову у Београду. Ако му — рече се у њему — шта устреба штампати, нека у њојзи штампа.

Знајући Мојсије каква је она штампарија у Трнави, због чега као што видесмо и није хтео у њојзи штампати 1726. и 1727. поменуте букварове, обрати се српском народном сабору држаном 1730. у Београду, између осталих питања под тач. 7.) и за штампарију, нашто је сабор закључио: „Іакоже коегождо хѹдожество неможет показати се безь потребныхь емѹ ѡрѹдія, тако ниже ѹченіе безь тѵпографіи моштно есть бити, и ѿт сего не малѹю нѹждѹ имеемь, и аште би цесарско вел. милостивне изволілі сіе народѹ нашемѹ даровати, еже бытн тѵпографіи, за иждивеніе трошка на 3. пѹнкть присілаіетъ се“. („Летопис“, књ. 113. стр. 305.).

Од то доба прошло је пак равно 130 година, док није у седишту карловачке митрополије — у Карловцима —, својим новцем српски патријар Јосиф Рајачић установио „митрополитско-гимназијску штампарију“ 1858., која је после неколико годишњег битисања са свим пропала, да јој се не зна ни трага ни гласа!

Данас постојећа штампарија у Карловцима, није ни народна а ни митрополитска, него манастирска, управо „гргетешко-беочинска“, установљена ил боље рећи купљена, не ради праве потребе црквено-народне, него — што рекао један родољубиви српски штампар — „више за рачун туђе славе, хвале и уживања“.

Из напред наведеног писма Мојсијевог од 1721., писатог руском цару Петру Великом, видели смо, да је у њему молио га, да му пошље и учитеља за славенски и латинтки језик, услед чега је 1726. Рус Максим Суваров дошао у Карловце, и установио славенско-латинску школу.

За што је пак Мојсије то молио и желео имати из Русије, и учитеља славенско-латинског језика, види се из његовог тестамента од 26. Јула 1730. (види Прилози бр. LVI.), у ком је рекао: „Такожде же и за ради школи, о нейже много тщаніе приложихомъ, донелиже прiобрѣтохомъ учителя, и по малу начахомъ исправлятися во языцѣ нашемъ славенскомъ, яко познати намъ чрезъ таковое ученіе, силу чтомыхъ отъ насъ словесъ божіихъ, и церковныхъ учителей, и не малое иждивеніе сотворихомъ, да будетъ на славу
божію и похвалу нашу в᾿ родъ и родъ. Сущ
намъ всѣмъ не учителнымъ, да непопашаемс
иныхъ, и да исправимся чрезъ ученіе пут
сподню. Видите сами, іако безъ ученія мно
языки порабоштени есмы, по глаголаному: м
обладаютъ неискусними, паче же ученіе свѣтл
души и тѣлу есть, и возмогаеть въ крѣпости
да. Нѣціи же укориша и поругашася о
убойтеся таковіи Бога, да не когда прогнѣва
Господъ, и погибнете отъ пути праведнаго
дете совершено попрани и обладани всѣми я
якоже и есте, всѣхь за ненависть и невозлюб
Господдняго ученія“.

И ако се из наведеног писма Мојсијев
1721., писатог руском цару Петру Великом
види, да га је молио и за једног грчког учит
питање је, како исто Мојсијево писмо није
дено у целости, није ли он у њему и за
молио, или да није усмено рекао своме по
нику Владулу Малајеску, да моли цара и за
ног грчког учитеља, јер иначе не знам, од
би се рекло у поменутом указу Петровом о
Јуна 1724.: „а для обученія елинногречес
языка, учителя искать въ Сербіи, и давать
учителю и оному Суварову повсягодно, по
рубленъ человѣку“.

Из записа Мојсијевих (види Прилози LV.
види се, да је Мојсије у Београду још 172
1722., а без сумње и доцније, држао грчког
скала Герасима, који је по белешкама Парте
Павловића, владике посвећења, о ком ће
бити говора, постао доцније негде у Турској г
владика („Гласник“ 72. стр. 182.).

За што је пак Мојсије установио у Беог
грчку школу, може се видети из поменутога
говога тестамента, у ком је рекао: „Равно
тако и за греческую школу, еюже мы отъ м
ликихъ лѣтъ елико моштно предснабдѣли б
здѣ въ Бѣлградѣ, из коей аште не філософ
ученіе постигли, то церковное еже наипаче
подобаетъ имѣти, понеже не точію во ученій
комъ, потребанъ намъ есть православнымъ іа
той, но излишше в᾿ нашей церкви како во
ній, тако и в᾿ пѣтію и во всякихъ разу
церковныхъ“.

Од смрти Мојсијеве требало се навршити авно 145 година, док је епископат карловачке итрополије увидео, да је нужно и потребно, да е и у карловачкој богословији — јединој у целој итрополији —, предаје богословима и грчки језик, који се овамо од 1875|6. и предаје; дочим се у београдској — јединој у целој Србији —, где је због политично-народних околности још нужније знање грчког језика будућим свештеницима, а особито владикама и кандидатима владичанским, он се ни данас не предаје.

Код Бугара пак, скоро сви кандидати владичански и владике, знају и грчки језик, чему имају захвалити ширење њихове народности и у чисто српским крајевима по Маћедонији и Старој Србији.

Истина, митрополит карловачки Стефан Стратимировић, помишљао је још 1821., да се у карловачкој богословији, богословима предаје и грчки језик, а уз њега и јеврејски и халдејски језик, но у недостатку оспособљених учитеља и спремних ченика, на боља времена одложити морао“, и ј је „недостатак“ трајао пуне 54 године.

Као што су Срби старословенски језик према оме посрбљивали; тако су исто они и грчко рквено пјеније посрбљивали. Мојсије видећи разку између грчког и српског појања у цркви, ео је да и у српску цркву уведе боље појање, је с тога, као што рече архимандрит Јован јић у поменутој „Историји Катихизма“: „доо из св. горе јеромонаха Анатолија, искуснога алта — певца —, који је завео грчко појање, српско се дотадашње појање укиде, тако да се нас једва где и чује“. (стр. 22.)

И ако је и за време последника Мојсијевог, итрополита Вићентија Јовановића, у Београду стојала уз грчку и славенску школу, и „псалто певчиками“, ипак се „српско пјеније“ још дуго ржало и у самој Фрушкој гори, а да и не спонњем у Србији, Босни, Херцеговини, Далмацији Црној гори.

Тако се у „написанію визитаціе фрушкорскыхъ манастыра“ од 1753. за више калуђера ю: „пояти сербскій можетъ добро“. А у остаим наведеним српским земљама, могло се чути српско појање све до скоро, а има у њима још и данас српских свештеника, који га нису заборавили. Стари прото Јоко Шпадијер — Црногорац, зна га и данас.

[Вићентије — а не Мојсије је уз поправку црквеног пјенија, као што рече Рајић на поменутом месту: „трудољубиви овај пастир додаде к томе старање, да у својој београдској резиденцији у катедралној цркви има и проповедника слова божија. Ради тога би призван малоруски јеромонах Синесије Залуцки, који је често слово божије сејао у народ и цркву утврђивао“. (стр. 31.).]

Како су се у Мојсијево доба носили српски свештеници и калуђери, и како су изгледали, описао је то лепо архимандрит Рајић на поменутом месту, рекавши: „Јоште тада из турштине изнесена грубост у оделу свештеничком, ради које су иноверни нашем клиру ругали се и презирали га, побудила је архипастира — Мојсија — да и тај порок одврати од клира и одело му преустроји. А у тадашњега клира био је обичај растити браде и власи толико, колико је природа коме на то сока давала, ваљда како ће поревновати Назорејем: да жељезо не дође на главу им. Те тако многи су имали косу дугу до паса, и кад би је раширили, покрили би се њом као плаштем. А брадом и брковима уста су им тако зарасла била, да се једва чуо глас кад су говорили. Колико је ту морало пазити се при причешћивању свете чаше! А одело им и ако је било дуго и прилично свештенству, али спреда отворено, по томе при ходу, или другим случајем кад би се раширило, показало би се доње бело одело, као кошуља и гаће, а у многих и димлије видиле су се. Обућа им је обична била опанци, чизме и папуче, све по турском обичају. А главу су некоји покривали тако званим калпацима, те тако ходили су као нека страшила, на подсмех људима другога закопа; управо они су тако ходили, као што сад видимо калуђере и свештенике, који из Турске долазе, чему се сад и сами дивећи се смејемо“. (стр. 22.).

Уредбу о оделу свештеничко-калуђерском, издао је митрополит Мојсије, као што се из ексхибитног протокола архиве карловачке бр. 88.

ех 1724., 2. Децембра 1724., којом је приликом у 57 тачака народу и свештенству обзнанио, како народ треба да гради цркве; како треба свештенство да живи, и штолу — наплату — му одредио; како народ треба да подиже школе и у њих децу да шиље, и свештенству и калуђерству прописао одело.

И какво је тада Мојсије прописао свештенству и калуђерству одело; тако је оно скоро исто и данас. Једино, што данас и свештеници носе црне хаљине, дочим су по пропису Мојсијевом они били дужни носити плаве, а калуђери црне, и што тада није било данашњих дејакова и хавелокова.

Иста се наредба Мојсијева не налази данас у поменутој архиви, а налазила се по ексхибиту у оригиналу. И не само да се данас не налази у њојзи она; него се у њој не налази тако рећи ни један важнији акт, који се односи на доба Мојсијево. Види се, да их је неко покупио; но ко и ради чега, не могох дознати.

Покојни секретар народно-патријарашки Иса Ћирић, говорио ми је једном приликом, да ће да опише Мојсијево и Вићентијево доба, те их је можда он узео себи. Он је можда узео себи исте из архиве, те је све то гдегод забачено, као што су била забачена и два најстарија ексхибитна протокола. Срећа још, што су се бар они нашли.

Ништа ми није тако жао, као што не могох наћи поменути акт Мојсијев. Срећом нашао сам на једном другом месту свештеничку наплату од 1724., која се овде први пут износи под бр. LXI. прилога.

Разлика између старих и новијих карловачких митрополита, може се видети и у овоме.

У „Инштрѕциону“ митрополита Вићентија Јовановића, датом арадском владици Исаију Антоновићу 1. Марта 1732. у тачци 4.) рекло се ово: „Писма васа ва дворѕ карловачком обретающа се, како посланичка, тако и мемориале и проча васа од малих до великих, прегледати и на редъ поставити, и подъ свои Печатъ положити, и намъ перихтовати, и не само за време мое, писма тамо находешта се, но и за предцесора моего бившаго васа находешта се, под печатъ

положити, а за коіа вамъ отъ ѕсть сказ
онака намъ послати“. (II. од. Гласника кн
стр. 125.).

Ето, какво је старање имао митрополи
ћентије Јовановић и о народној архиви.

Какво су пак старање о њојзи имали
новије доба митрополити — патријарси, ви
најбоље из тога, што кад се правило оно
у двору на потоку у педесетим годинама
нису имали толико увиђавности, да архиву
сте у њега из оне влажне собе у старом д
и што је за време Анђелићево и један „Гр
по њојзи баратао, а уз њега и познати „
нац“; те није чудо, што је из ње попе
много аката.

Кад се стари двор 1890. рушио, та
архива из њега пренета била у једну скроз
жну приземну собу, окренуту потоку поме
здања; те како је у њојзи лежала неке тр
дине дана, није чудо, што су у њој мише
пацови пир пировали, и што је и од влаге
сија аката иструло, да су многе ствари
могли откинути од пода, и да су корпама ба
у поток иструла акта.

У новом пак двору, који трепти од св
кадифе, у ком би могао што но реч „цар
вати“, у коме има соба и одаја за све и за
кога; *архиву су сместили у мрачне, влажне,*
земне собе — у подрум — уз кујне, те
њојзи због влаге иструли и оно нешто заос
драгоцених ствари, не треба се ни мало чу

Дворски послужитељи називају архиву
кињом“, а архивара „господином из подр
И истину су рекли. *Ако је ишта и грех*
срамота, и грех вапијући на небо; то је то,
архива није сачувана, и што је смештена
друму.

И наши „господствујући“, па ни наша
гласила, која знају само своје патроне и
зане у небеса уздизати и хвалити, не ви
и не дижу свога гласа, да се архива сме
пристојне собе.

Треба отићи у јесењи или ветровити
архиву, па видети својим очима, какве с
одаје, у којима је архива смештена, а

ходнике, којима се иде из дворишта у њу, ону собу у којој архивар мора да трује своје здравље; и кад човек све то и остало у двору и око двора — па и саме штале — види, мора доћи до уверења, да Карловци — ѐрпски Сион — ваистину и дан данас леже „у Турској“, и то не у европској, него у азијатској.

Пошто дакле за данас не знамо, како је гласила поменута Мојсијева наредба од 2. Децембра 1724., држим да не ћу погрешити, ако кажем, да је у њојзи морало бити говора и о ономе, о чему је митрополит Мојсије говорио у III. седници српског народног сабора од 23. Маја 1730., а наиме: „5). Г. архијепископ говори о многоженству, како је исто запрећено и божијим и црквеним законима, а уједно и засебном на њ управљеном наредбом од Њ. Ц. Вел., те тако да се свакоме ваља клонити тога преступа, иначе ће му се судити за главу. 6). Из Турске амо прешавши свештеници, да се не примају, и да им се свештенодејство не допусти, пре него се пријаве г. архијепископу илити његовом заменику, и пре него што буду испитани и одобрени. Г. архијепископ доноси тај закон баш у присуству ц. комесара, и вели да ће ставити свој најсвечанији протест против оних, који тај закон буду преступили. 7). Исто тако протестује против отмичара и оних људи, који се потајно и без знања свога духовног пастира, или у Турској венчавају; уједно заповеда да се брачници имају трипут навестити. 8). Да се на гробове не меће други знак, већ само крст. 9). Јавно је прочитана црквенска наредба, коју је г. архијепископ пре три године сачинио и народу за будући правац издао, а народ је тада не примио. Г. архијепископ сад пита: има ли ко какве примедбе учинити? Ако пак и народ — као што он не сумња — пронађе, да се споменута наредба слаже и са божијим и црквеним законима, то он иште, да се сваки по њојзи влада, — на што се једногласице речена наредба без икакве примедбе одобри и прими. У наредби тој говори се:

„1). У погледу венчања са свима околностима и предметима, на које ваља мотрити; између осталога поглавито се узима обзир на исповест и причешћивање брачника.“

„2). За оне, који из стидљивости само ноћу могу просити, да свештенство пре свега нареди, како ће се побринути за сиротињу, што проси од куће до куће, и да настоји израдити јој милостињу.“

„3). Да нико не сме сам правити последњег завештања, но да мора призвати неколико сведока, па и једног свештеника; ни један сведок да не сме мишљењем истрчавати пред другог, да га не сме натерати, но да и световњаци и свештеник оставе ономе, који завештање чини, слободну вољу у свему, нити да га на што приморавају. Ко против чини, да буде кажњен.“

„4). Даће да се са свим укину, а у место њих, да се подели сиромасима, и да сваки по могућству приложи што на читање литурђије. Напослетку је г. архијепископ дозволио даћу, ал тако, да на њој не буде ништа осим чорбе и једног јединог јела, и да нико не сме попити више од три чаше вина.“

„5). Опадачи вере, поста, крста, као и они, који се не исповедају и не причешћују, — да имају доћи у затвор. Они пак, који би се усудили затвор кварити, да се рад даљег каштиговања предаду грађанској власти.“

„6). Оцеви и газде, под претњом тешке одговорности и казни, да су дужни своје синове и кћери (која до јако нису имали приступа у цркву), слуге, слушкиње и осталу чељад, недељом и празником на божју службу шиљати. Ко би се пак у цркви разговарао, да буде такође кажњен; људи пак и жене по пврашњем обичају, да се не љубе у цркви.“

„7). Сви они да се строго казне, који светкују петак, и раде у недељу.“

„8). Недељом и празником могу месарнице и бакалнице бити отворене до литурђије; остале продавнице да се тек после литурђије отварају.“

„9). Да се у дане молитвене не држе зборови у општинским и варошким кућама илити у судницама.“

„10). Деца да се не крсте у приватним кућама, већ у црквама; а ни једно дете да не сме дуже од осам дана остати не крштено. Отац или кум, који би ову заповест прекршио, да се строго казни.“ (II. од. „Гласника“, књ. IV. стр. 49.).

У погледу пак ношње свештеничке и калуђерске, биће да је Мојсијева наредба гласила онако исто, као што је гласила 6). тачка „Правила за свештенике“ од последника Мојсијевог, митрополита Вићентија Јовановића, од 3. Марта 1733., која тачка гласи: „Ризы своя внѣшныя священницы и діакони, да имѸть единообразныя плаветны, и долами да сѸть неразрѣзаны воскриліами, сіесть, скѸти, но такѡ іакоже начался справляти и носити, во еже невидѣтися кошѸли, також де капы великія и малыя да сѸть плаветны, и въ церкви и безъ малихъ капъ стояти ѿкровенною главою. И на главѣ вѣнацъ пробріянъ, и около устсъ власы постризати, причащенія ради святагѡ. Лѣпо бо есть и чешалъ всякъ в҆ жепахъ да иматъ носити, и всегда улюденъ и очищенъ да бѸдетъ“.

На стављена питања Мојсијева српском народном сабору од 1730. под тачком 13.) да и сабор одобрава: „Ѹчиновленіе како смо Ѹже и поставіли ради одѣіаніа равно посештаго, да никомѸ кошѸліа не Ѹсмотритсіа, ни калѸерѸ, ниже свештенікѸ“, — сабор је одговорио: „Сіе Ѹчиновленіе частнолепно есть и лепотствѸеть емѸ тако бити во црькви, во соборѣ, во пѸтыхъ и во граде; во полском же дѣланіи и ва внутреномъ домовномъ, іакоже комѸ прилѸчитсіа“. (п. Гласник, стр. 37.).

Из горњег навода види се, да народ наш у први мах није хтео да прими поменуту наредбу Мојсијеву; и не само њу, по у опште он је био противан свима новотаријама Мојсијевим, чему се не треба толико ни чудити, кад се помисли, на каквом је ступњу изображења у његово доба стајао не само наш народ, него и само његово свештенство, нарочито оно у Србији.

Због поменутих новотарија Мојсијевих, народ и свештенство, називало је Мојсија „унијатом“.

О овом називу рече архимандрит Рајић у поменутој „Историји Катихизма“ ово: „Такво мудро и благопотребно дело његово (Мојсијево) окајана ненавист и слепа грубост на зло употреби, те овога доброга пастира, назва унијатом и који унију у цркву уводи“. (стр. 23.). А сам Мојсије у своме тестаменту (Прилози LVI.) рече ово: „Но сего ради еште (аште и не в҆ лице) многія укоризни, и понощенія невѣдуштихъ писанія, и свяштеныхъ и мірскихъ претерпѣхъ и нарѣченъ бывъ варваръ жестокосрди и проч. — — — яко вся сія отъ неразумныхъ пренебрегаюштеся, еште же и поношенія намъ творяшти, и продерзаюшти на насъ своихъ, и унизижаюшти насъ, и уніята насъ творяшти и гласяшти, еже наипаче приумножило есть намъ болѣзнъ сію — —“.

Како је пак митрополит Мојсије био и као човек и као архијереј прожман духом хришћанским, није он оне, који су роптали на поменуте његове новотарије, гонио; него се за њих и на крају свога живота молио Богу, рекавши на истом месту: „Богъ всемилостивый да отпуститъ имъ согрѣшенія ихъ, знаю бо добрѣ, яко вся по невѣдѣнію изглаголашася таковая, азъ же о сихъ и не брежахъ, помышляя на невѣжество, и не брежахъ на нѣкихъ утоляя ихъ, всѣмъ бо и каждому презыраю, и проштаю, молюже и тацѣхъ мнѣ презрѣти, зане совѣсть моя чистая предъ Богомъ есть явлена, аште и вѣдома есть таковими. — — — но вся сладцѣ претерпѣваюшти, кленуся днесъ пред Господомъ Богомъ — — и предъ всѣми вами великими и малими, мужескаго и женскаго пола, яко аште преступихъ или удалится отъ догматъ Святыя Матере нашея восточныя, соборныя, Апостолскія, еросалімскія церкви, да буду проклятъ“.

О камо нам среће, да су нам били сви досадашњи архијереји, данашњи и да буду будући, прожмани таким духом!

За извињење, што су савременици митрополита Мојсија називали унијатом, због поменутих његових новотарија, треба помислити и на то, да је наш народ прешавши из невоље у Угарску, Славонију и Хрватску, од првог дана свога прелаза, разна гоњења трпео од „господствујућих“ због своје вере. И знајући то наш народ, сваке новотарије у верским стварима и обичајима боја

а бојазан од верских и обредних новота- трајала је код нашег народа и доцније, па овије време. Тако је н. пр. 1748. Августа воизабрани митрополит Исаија Антоновић, шњи владика арадски, морао у својој за- и на ово се заклети: „— — типиконъ церкви восточныя православныя въ цѣло- держати, и тѣмъ церковныя служби правити мѣно, при томъ въ таинствахъ церковныхъ, въ послѣдованіи божественныя литургіи, въ прочіихъ службахъ и ектеніахъ, и *ни- я новоумишленія рѢчи и церемоніи отнюдъ ити, аще бы что мнѢ и благолѢино види- то безъ собора прочіихъ Архіереевъ и клера наго согласія не вводити*“ („Беседа“ за 1870. 91.).

а издат 1775. године „Катихизис архиман- Јована Рајића“, рекла је вуковарска оп- , у молби својој на подјупана сремске ије, да за њих код цара испослује, да им акве новине у закон и обичаје не уводе, „10. Іоштъ видимо међу нами едну книгу Катихизисъ, коя е незнамо отъ кога састав- и да се наша дѣца по варошахъ и оста- местахъ одъ Ньіова Цесаро-кралѣвского и лического Величества, а чрезъ нашега Г. полита подъ именомъ дара раздата, уче, у Катихисису онай сочинитель найпоглавитие вс, кои нашу вѣру и законъ утвеђуе, есте , и за ништа не споминѣ. За кое онога теля илити афтора срамота да буде восточ- ашего благочестія ерусалимске свете церкве називати се, и онакову книгу на светъ , и свѣту непоказати но сакрити“. („Ле- књ. 96. стр. 89.).

шта је сирома Вук морао да претрпи због), коју је као што говорише његови про- ци — и у мантији и капуту — „измислио“, њоме пошокчи; то је познато и о томе је овора и писања и приликом пре кратког а обављеног преноса Вукових костију.

то су све чинили наши стари с тога, што девиза била: „А од вѣри и закона нашего ловце одкинѹти, нити пакъ ново что при- и можемъ“. (Писмо Будимаца подјупану у Беркасово од 24. Новембра 1778. „Гласник“ II. од. књ. V. стр. 396).

А какве су се тужан и жалостан овамо од митрополита—патријарха Самуила Маширевића увеле новотарије, како у управи црквеној, тако и у црквеним церемонијама, и како се од то доба одржава типик, — и наши „благочестиви“ ни мукает! Ал за то од то доба и има „назарена“; за то нам и јесу празне цркве у недељне и празничне дане, па и у самим архијерејским „престоницама“ и онда, кад архијереји „богослуже“, што наравно врло ретко бива, јер зими им је зима, а лети морају гдекоји по навици још од куће, да иду у купке.

Данашњем нашем „либерално-радикалном“ поколењу, у карловачкој митрополији, не пада ни на ум, да води бригу и о томе, да се чувају „отечаская преданія и обычаи“. Има оно пречих и важнијих брига, међу које спада на првом месту и питање: да ли оних 25 свештеника што седе у српском народно-црквеном сабору, заступају свештенство или народ, и да ли су они сталешки посланици или не?

Па кад је *такво* данашње „либерално-радикално“ поколење, не треба се ни мало чудити, што и „либерално-радикално“ свештенство одобрава тврдњу световњака, ил што би рекли наши стари „поместних“, да кад би се исти свештеници признали као сталешки посланици, да би тада одзвонило народној автономији; да би тада епископи могли радити шта би хтели; да би се одлучивање попова од народа, т. ј. да не бира народ заједно са свештеницима и 25 свештеничких посланика, могло назвати папинским расколом, јер би тиме свештеници постали оно, што је папа Хилдебранд (Гргур VII.) начинио из латинских. Тим би по њиховом мњењу српска црква престала бити народна, и изгубила би онај значај, који јој је св. Сава дао, кад ју је од Цариграда(!) независном учинио. А још би се говоре они, и нешто горега изродило. Сепаратним избором свештенства, дошло би у сабор 25 присталица калуђерске јерархије.

А то све и томе подобно говоре и једни и други с тога, што не знају, какву је улогу у

а комора, потврдили су 7. (18.) Априла 1722. ситија Николића за ваљевског владику, Мојја Станојевића за себишког (вршачког), а Јоакија Владисављевића за темишварског. Сва ојица су били посвећени за владике од патрирха Мојсија, први 1714., други 21. Децембра 715., а трећи 1712. или 1713.

По смрти вршачког владике Мојсија Становића († пре Октобра 1724.), обратио се митрополит Мојсије с молбом цару Карлу VI., да говог викара (наместника) Николу Димитријеића, потврди за вршачког владику; на што му Марта 1725. дворски војени савет одговори, се обрати с молбом српској камералној администрацији у Београду.

3. (14.) Априла и. г. банатска земаљска адинистрација у Темишвару, позвала је митропота Мојсија, да јој тројни предлог поднесе за шачког владику.

По добијеној протестацији митрополита Витија Поповића од Октобра 1724. (Прилози . LII.), митрополит Мојсије, одговори истој министрацији 28. Априла 1725., да би то била вотарија, противна народним привилегијама. , на послетку је Мојсије морао попустити, и о што му је иста јавила 12. (23.) Маја и. г., имила је она његов тројни предлог, и отпрала га цару.

4. (15.) Децембра 1725. цар Карло VI. пордн поново Мојсија за митрополита и у ново бијеном тамишком Банату, да у њему по обију поставља владике, а подједно потврди Нилу Димитријевића за владику вршачког, а 3. бруара 1726. издао му је митрополит Мојсије амату за вршачку епархију. (Ексхибит карлочке архиве).

5. Децембра 1726. опуномоћио је митролит Мојсије, Николу Димитријевића, да инстара Вићентија Јовановића за арадског владику, ји је као такав 6. Фебруара 1727. положио и тписао заклетву. Исти је Вићентије 31. Авг. 1. Сеп.) 1726. био потврђен од дворског војеног ета, а 22. Маја (2. Јуна) 1728. од дворске ђарске канцеларије за владику арадског. (Ексбит карловачке архиве).

По смрти владике темишварског Јоаникија Владисављевића († 1726. или 1727.), митрополит Мојсије, поднео је цару Карлу VI. 1. Децембра тројни предлог за темишварског владику, предложивши Стевана Љубибратића, бившег владику далматинског, у то време „наместника въ белграде архиепископскаго престола и сьдержителіа“ („Старинар“ за 1887. стр. 36.), Максима Несторовића, митрополитског ексарха у Пожаревцу и Василија Димитријевића, протосинђела карловачког, но као најдостојнијег препоручио је Љубибратића.

На овај предлог Мојсијев, одговорено му је: „С млетачком владом нећемо да имамо никаквог посла“ (Љубибратић као бивши далматински владика, потпадао је под млетачку владу, под коју је у то време Далмација потпадала), за то, нека предложи три кандидата од царевих поданика (l. c.).

Истог 1. Децембра добио је Мојсије позив од темишварске земаљске администрације, да поднесе тројни предлог за темишварског владику (l. c.).

28. Јануара 1728., јавила је иста администрација митрополиту Мојсију, да је цару послала његов предлог, да се владика вршачки Никола Димитријевић премести у Темишвар, а за вршачког да се потврди поменути Максим Несторовић (l. c.).

21. Априла (1. Маја) 1728. јавила је иста администрација митрополиту Мојсију, да је послала цару његов предлог, и 21. Априла (1. Маја) 1728. одобрио је цар премештај Николе Димитријевића из Вршца у Темишвар, а подједно потврдио Максима Несторовића за владику вршачког. (l. c.).

30. Априла (11. Маја) 1728. потврдио је цар Карло VI. игумана манастира Бранковака Инокентија за романског владику у Римнику у малој Влашкој, а 15. (26.) Јуна и. г. потврдио је преко угарске дворске канцеларије карловачког протосинђела Василија Димитријевића за будимског владику, ком је Мојсије издао грамату 30. Јануара 1729. (l. c.).

„Биватели“ будимске епархије, искупљени 30. Јуна 1728. у будимској доњој вароши, за-

кључили су, „како веће вадова есть остала бꙋдимска епархіа“,: „за сию епархию да преосвещени г. Наш (т. ј. митрополит Мојсије) изберетъ вредни и достойни коего будетъ негово преосвещенство ктело троицу частнейшій, и намъ Народу да предложитъ, коего и ми христиани общо будемо промотрити и избрати, са благословеніемъ ва преосвещеногъ господина архиепископа и митрополита; Тогда и ми отъ нихъ единого коего намъ премилостиви господь богъ даруетъ и духъ Свети наставитъ са благословеніемъ п. господина будесе поставити общо народно милостивне и его десницу лобзаніе подати“ (види „Седмицу“ за 1852. стр. 138., од куд је Гаврило Витковић унео у своје „Будимске споменике“, „Гласник“ II. од. књ. III. стр. 307.).

Г. Максим Лудајић, који је горњи закључак обелоданио у „Седмици“, рекао је у уводу ово: „*О избору будимског епископа*“. Вредно ће бити овде ставити један примјер саветовања о избору будимског епископа, чрез овог горњег диштрикта православне христиане у Будиму доњом предградију Табани 1728. 30. Јунија учињеног, где исти умољавају Архиепископа и Митрополита Мојсеја Петровића, да вредна, достојна, и такова *три* лица за ово високо достоинство изберe, — која би лица и они — кад им се сирјеч ова кандидација предложи, — за такове признали и изабрали.“

Брзоплети пак Гаврило Витковић, рекао је у уводу ово: „Будимски Јепархијски Сабор 30. Јуна (погрешком речено Јула) 1728. изабрао себи владику.“

„Овде ћу навести спис, који ће на углед ставити слику епархијске скупштине и избора на такој скупштини“.

„Из овога списа види се, да су јепархијски сабори од тројице митрополитских кандидата, бирали владику.“

Да су ову Витковићеву тврдњу и наши „народњаци“ на народно-црквеним саборима наводили за доказ, да су у старо време епархијске скупштине бирале владике; не треба се томе ни мало чудити.

Из напред пак реченога, види се са сви јасно, да је Василије Димитријевић пре поменут скупштине, не само био предложен од митрополит Мојсија за владику будимског, него да је би већ и потврђен, те да о избору од стране ист скупштине, не може бити ни говора.

26. Септембра 1728. јавио је митрополит Мојсије темишварској земаљској администрацији, да због болести неће моћи доћи на инсталацију Николе Димитријевића, владике темишварског и Максима Несторовића, владике вршачког, него да ће га на истој заступати Вићентије Јовановић, владика арадски (Ексхибит карловачке архиве). О томе је известио митрополит Мојсије клир и народ темишварске и вршачке епархије, писмом својим од 16. Септембра исте 1728. (Прилози бр. LIV.).

13. Октобра 1728. предложио је митрополит Мојсије цару Карлу VI., да се поменути владика Стеван Љубибратић постави за викара костајничке епархије. (l. c.).

18. Октобра 1728. јавио је митрополит Мојсије темишварској земаљској администрацији, да је одредио владику темишварског Николу Димитријевића, да га заступа при инсталацији римничког владике Инокентија. (l. c.).

Иста администрација потврдила је митрополиту Мојсију, да су 17. Октобра 1728. положили заклетву владике Никола Димитријевић и Максим Несторовић. (l. c.)

18. (29.) Децембра 1728., односно 1. Фебруара 1730. потврдио је цар Карло VI. Стевана Љубибратића за костајничког владику, ком је Мојсије 2. Фебруара 1729. издао грамату, а 18. Фебруара и. г. захвалио се исти Љубибратић на далматинској епархији. (l. c.).

1727. није хтео цар Карло VI., да због истог Љубибратића има посла са млетачком владом, а идуће 1728. потврдио га је за владику!

Видећи митрополит Мојсије, како су Турц у Србији многе српске манастире разрушили, и знајући да је римски папа Климента XI. захтевао од цара Карла VI., да се сви српски — шизматички — манастири у Србији одузму

њих и уступе римокатолицима „чији су и били(!!!)“, што цар није смео учинити („*Одговор римској пропаганди*“, од *Синише*, Загреб 1896. стр. 37.); настојао је на томе, да порушене и запуштене манастире обнови и подигне. Тако је 10. Октобра 1721. поднео земаљској администрацији у Београду молбу, да може манастир Лештани из нова подићи, и да се истом манастиру уступе оне околне ливаде, што су некада биле својина истог манастира.

Лештани је данас село у Подунављу, 3 сата од Београда („Старинар“ за 1887. стр. 38.).

16. Августа 1727. иста земаљска администрација, изјавила је своје негодовање митрополиту Мојсију, што калуђери обнављају манастир Винчу, коју би оправку требало одмах забранити.

Ну, поред све те забране, исте 1727. „честныи монахъ Паисеи со образомъ изряднымъ и чудотворнымъ святыя богоматере пришедъ въ сіе мѣсто и дневи и нощи тр8ждающися спомоществіемъ благочестивыхъ христіанъ до сего времене воздвиглъ храмъ во имя богоматере“, а 2. Јулија 1729. пренео у исти манастир исти Пајсије, родом Грк са острва Крфа, чудотворни образ матере божије, — који се данас чува у манастиру Бездину —, с великим слављем из београдске цркве.

Обновљен Пајсијем манастир Винча, по трећи пут разорен 1740., те од то доба лежи у развалинама (l. c. 34. стр.).

На молбу митрополита Мојсија, да може у Пожаревцу и Винчи саградити по један дворац — кућу —; одговорила му је иста администрација 25. Октобра 1728., да их може саградити, но да их не сме ни на што друго употребити, него за своје пребивање (l. c.).

Митрополит Мојсије, по сједињењу карловачке и београдске митрополије, и ако је у Карловцима постојао митрополитски двор, почео је да зида уз цркву, коју је пре тога започео зидати, и нов двор митрополитски, у који је мислио сместити и семинарију за богослове и остале школе.

Иста је црква лежала на оном истом месту, где је и садашња, а двор на оном, где је данас богословија. У двору је за време последника Мојсијевог, митрополита Вићентија Јовановића, (1734.) постојала „придворна црква св. Николе“, дочим је београдска саборна црква, посвећена била спомену св. архангела Михајла и Гаврила, као што је и данашња.

11. Маја 1727. поднео је Мојсије молбу поменутом принцу Виртенбершком, да му се нуждан материјал даде за двор на почек; 18. Марта 1730. молио је дворску угарску комору, да му се дозволи из државних шума осећи 1600 стабала за грађу, 1100 греда и 6000 шиндре; 26. марта 1730. молио је дворски војени савет, да му се за новац изда од оног креча и цигаља, што је одређено за државне грађње. (Ексхибит карловачке архиве).

Митрополит Мојсије није за живота свога довршио ни цркву ни двор, као што се види из савременог његовог животописа: „Мойсей общій домъ митрополію Бѣлградскую преизрядно основа, и долный щукъ съ подрумомъ доволнымъ иждивеніемъ пространно въ совершенство увидѣ“. („Беседа“ за 1869. стр. 256.). Њих је у неколико довршио, управо продужио градити његов последник митрополит Вићентије Јовановић, но и он их није довршио, као што се види из његовог и првака народних писма, писатог 1. Августа 1736. године архијепископу новгородском у Русију, у ком се вели: „— — И саборніа цркви белиградскіа одавна начавши саздати, всачаски кь свршению неимѣемъ чимъ привести, кь созиданию же и оутешению школному коначно не имѣемь иждивениіа“ („Гласник“ II. од. књ. IV. стр. 248.), и „всенижайше просимь к совершению цркви бѣлградскиіа и созданию школномь по превисокой своей императорской милости да изволить намь дати р8копомошти“. (l. c.).

За што се пак Митрополит Мојсије упустио у грађење двора — резиденције — у Београду, може се видети из поменутог његовог тестамента, у ком је за исто грађење рекао: „— — Еще же и поради Архіепіскопскія и Митрополітскія резиденціи зде вь Белграде, еже начахѡмь здати, мнози на стран8 реша, что іако тр8ждаемся, неими доволства ко савьршенію, и что таковая зданія;

Азъ не себѣ ради начахъ сего, нѡ опщ8 помишлая полз8, и за 8твьржденіе наше ва родь по нась, понеже прѣслов8щея и началнѣйшея мѣсто єсть землѣ, и отечества нашего, и да ва последнея рѡди конечно не погѹбим мѣста и б8де ми іакоже изгреби скитающе, се по потоках"; и се намѣреніе мое, и никтоже ми что дасть ва помощь доселе, но еже притежаемь на здешней стране ва Сервіи, то тамо полагаемь и свое под8шіе ва ѡснованіе того, ѿ др8гіе же страни присаединившейсе, ни єдинаго пѣнеза не вазехомь во зданіе".

Из ових се речи Мојсијевих види, да је он сам о своме трошку, без народне помоћи, почео да зида у Београду двор, а подједно и разлог, зашто је то чинио.

Мојсије у оно време није могао ни да замисли, да ће наступити 1739. и 1804. 1815., а најмање 1882. год., када је проглашена српска краљевина.

Митрополит Мојсије, желећи стати на пут глобљењу народа од стране свештеника и владика, настојао је на народном сабору, 1726. одржаном у Карловцима, да се донесе тако звани „Свитак", што је сабор и прихватио, и донео „Свитак", који је штампан у „Гласнику" II. од. књ. III. стр. 295. Пре тога издао је он сам свитак 1724. (види бр. LXI. „Прилога").

Митрополит Мојсије је држао свој архијепископски суд. Како је исти састављен био, т. ј. да ли је он сам изрицао пресуде, или је имао и приседнике, за данас се не зна. Зна се само за неколико пресуда истога суда, из којих се види, да га је држао и на своме путовању, и да је у њему судио и о чисто грађанским делима, уз црквена дела. Из прилога бр. LXIV., који се овде први пут наводи, види се, да је и за „главу" судио.

Како су понестали антиминси, што их је у Бечу дао резати патријар Арсеније III., а за тим митрополити Исаија Ђаковић и Вићентије Поповић, дао је Мојсије исти антиминс прештампати 1728. Исти је Мојсијев антиминс описан у „Јавору" за 1877. стр. 1245.

Уз остале установе и уредбе, што их је Мојсије, за време свога митрополисања, уредио и установио и био њихов творац и зачетник; спада и установа грба за српску митрополију, ког и данас употребљује како карловачка, тако и београдска митрополија.

Српска патријаршија у Пећи, није имала свога грба. Сваки патријар имао је друкчији печат, а тако исто и митрополити крушедолско-карловачки, а и остале владике — митрополити.

Митрополит Мојсије као митрополит — владика београдски, из почетка имао је овакав печат: на штиту, изнад кога стоји крст, ког држе два анђела, у горњем делу стоји црква с кулом; на кули је крст, доле лежи лав, окренут главом на леву страну. Кула је на левој, а црква на десној страни штита. Над штитом је митрополитска круна с крстом, с леве стране обичан крст, а с десне архијерејска штака.

Овакав је печат Мојсије употребљавао на неким својим писмима у „Прилозима" од 1715. до 1722. На потоњим писмима његовим из 1723., 1724. и 1725. године, што су наведена у „Прилозима", нема никаквог печата.

Кад је митрополит Мојсије почео употребљавати онај печат, што је данас грб карловачке и београдске митрополије, не зна се за извесно. Покојни је народно-патријарашки секретар Иса Ћирић, држао, да је Мојсије почео исти печат — грб — употребљавати по спојењу карловачке и београдске митрополије (1726.) („Годишњица Николе Чупића", књ. VI. стр. 135.), а тог сам мишљења био и сам у својој књижици: „Ево, шта сте нам криви!", Земун 1895. стр. 101.

Ну, то је мишљење погрешно. У „Гласу истине" за 1885. стр. 62. описан је печат митрополита Мојсија од 2. Новембра 1724., који је био онакав исти, као што је и данашњи карловачке и београдске митрополије, само што су у њему она четири *с* била овако окренута крсту $\frac{c}{c}\Big|\frac{ɔ}{ɔ}$, дочим су она данас и то од новијег доба у грбу карловачке митрополије као н. пр. и на челу *„Српског сиона"* званичног листа српске карловачке митрополије, окренута овако $\frac{ɔ}{ɔ}\Big|\frac{c}{c}$. Исто дакле, као и на данашњем грбу Србије.

Кад је пак митрополит Мојсије установитељ грба карловачко-београдске митрополије, треба да

а оне употребљују *онако*, као што га је он упо-требљавао. У печату патријаршком изрезан је грб као што треба.

Из напред реченога, види се дакле, да је митрополит Мојсије, и пре спојења београдско-карловачке митрополије, почео да употребљава поменути печат, потоњи грб.

Из записа Мојсијевог (Прилози бр. LV. 26.) види се, да је он између Августа и Децембра 1721. дао кујунџији за велики печат 5 фор. Како је печат Мојсијев на прилогу (Прилози бр. LIII.) од 1728. велик у величини старог аустријског цванцика — скоро данашњих 10 пара бакарних србијанских —, дочим је печат његов од 1715. до 1722. много мањи, у величини данашњег аустријског новчића или 2 филира; — можда је Мојсије још тада (1721.) дао изрезати онај печат, што се налази на поменутом његовом писму од 1724. односно 1728. године. Или можда је он почео употребљавати исти грб пошто је видео, да је принц Карло Александар Виртенбершки поднео дворском војеном савету 12. Авг. 1724. два нацртна грба за Београд.

Дворски војени савет у Бечу, јавио је 16. (27.) Маја 1727., митрополиту Мојсију, да је за ц. к. саветника именован. (Ексхибит карловачке архиве). Биће, да је Мојсије том приликом добио од цара Карла VI. онај крст са 7 брилијаната од 100 фор., 14 средњих а) 75, и 48 малих а) 50 фор., с израдом процењен 1837. 2085 фор. сребра, а 1730. 6000 фор.

Исти се крст налази и данас у Карловцима у митрополитско-патријарашкој ризници.

Митрополит Мојсије, бавећи се 1727. у Бечу, морао се осећати или слабим, или се бојао, да га не отрују, као што је морао постојати у његово време у народу глас, и као што се вели у „Општем песњском листу“, да је патријар Арсеније III. отрован био у Бечу: „— — Сегш ради штровленъ бысть на обѣде оу Гардиналъ Віенскаго — —“ („Гласник“ XXXV. стр. 75·), те је написао у Бечу 1727. свој тестаменат. Он се данас не налази у карловачкој архиви. О њему има само спомена у ексхибиту исте архиве.

Како је митрополит Мојсије 26. Јула 1730., у очи дана своје смрти, потписао свој тестамеменат, ког је морао пре написати, а 26. Јула само потписати; можно је, да је онај тестаменат од 1727. био доста сличан овоме од 1730., који је штампан у „Беседи“ за 1868.

Овај последњи тестаменат Мојсијев наводим у целости у Прилозима бр. LVI. с тога, прво, што је врло значајан, друго, што је данас врло тешко доћи до исте „Беседе“, треће, што је у „Беседи“ погрешно штампан, а четврто, да данашњи наш нараштај види, како је наш народ и за време митрополисања Мојсијевог, био онако исто лаковеран, као што је на жалост и данас, те је веровао у сваку лудост и глупост. Није бадава владика Платон Атанацковић узвикнуо у својој „Аналитици“ (1850.) „Докле тье Сербльинъ чврсто стаяти на Овідіевоме укору: „video meliora proboque, deteriora sequor“, т. ј. видимъ болѣ и одобравамъ га, а горему слѣдуемъ,“ (стр. 111.).

Митрополит Мојсије, и ако је био скоро за цело време свога митрополисања, болешљив човек; ипак знајући за позив и дужност једног архијереја, скоро већину времена, провео је на путу, учећи и бранећи поверено му стадо, ради чега је за време турске владе и тавнице допао, а од Аустријанаца разна гоњења и неприлике претрпео и имао. Он је још као дабро-босански митрополит—владика, шиљан у разним пословима од српских патријараха, а доцније као самосталан и независан митрополит—архијепископ, чешће је одлазио у Темишвар и Беч, где се подуже бавио, радећи око потврде народних права и правица, а да не говоримо о његовој канонично́ј визитацији.

Кад помислимо пак, како је за време митрополисања Мојсијевог, било тешко путовати, а како је у данашње време и лако и угодно, па се поред свега тога наши архијереји у карловачкој митрополији врло тешко накањују, на каноничну визитацију, што им је најглавнија дужност; — човеку родољубу срце се у грудма пара, на ту њихову нехатост. А још већма на равнодушност и поквареност данашњег нашег поколења, које је кадро било у звезде ковати н. пр. по-

којног владику будимског Арсенија Стојковића, који за време скоро 40 годишњег владиковања, није ни у једној општини своје епархије — лежеће у мору туђинском — каноничну визитацију обавио!

Митрополит Мојсије, и ако по привилегијама није био дужан, много је држао до народне воље и суда, и ништа важнијега није хтео да предузима, без питања и договора с народним првацима.

Тако, кад је бавећи се дуже времена у Бечу због народних послова, увидео, да „господствујући“ никако не допуштају држање општег народног сабора, на чему је он онолико дуго у Бечу радио, у свом писму од 15. Новембра 1729. Будимцима, који су у његово време, а и доцније играли прву улогу у сриству, пошто им је навео за недопуштање народног сабора, рече им у њему и ово: „ако не би намь никакоже доп8штенiа било опште народном8 собранiю каковимь пособiемь и начином бисмо се обдржавали, и свой народни совѣт имѣли. Почто ми iакоже рехом: никакоже по себѣ ничто не можемо творити — — за то конечно др8гоiачiе не може бити, но ако никакоже не доп8ститсе нам по первом8 обичаю опште народни сабор имѣти, да поне оустроится єдин чин, илити совѣт народни, при коем8 совѣт8 да приседеть от д8ховних неколико персона иск8сних, от воинственних такожде и от камералних. И по всегда такови єгда б8демо их призивали, да приходат к нам на совѣт за коегождо любо дѣло и црковное и народное; и да б8дѣть 8 коегождо чина свои печать општи, єгда что потребовати б8деть, да точiю сiе печати положитсiа — — — А м8чна ствaрь єсть повсегда собрати толикiiа люди, да печать полагаютсiа и продолженiе свaком дѣл8 биваеть и велики трошак — — наш же вот8м и мненiе том8 єсть сiе, да 8 перв8ю р8к8 б8д8т 12, 8 др8г8 24, и треħ8 36 персонов. За то и ваше христолюбiе, что на то разс8ждаете, како ли за добро находите, да нам на писме пошлете ваш разум, како и от осталих провинцiахь имѣти, да можемо зде предложити. А от духовних наипаче подобает нам имѣти своe совѣтнике за свака црковна с8дейска по правил8 дѣла и исправленiа. И како за таковiе люде мислите о помошти и трошку єгда б8д8ть приходили на совѣт — —“.

У истом писму, питао је Мојсије Буди[illegible] и о томе, да ли желе имати свагда на царс[illegible] двору „народнога деп8тирта“, и то његовог [illegible]кретара Јосифа Јамбрековића — ког је Мојс[illegible] још 1717. узео себи за секретара, као што [illegible] види из Прилога бр. LV. 5. — и какву хоћ[illegible] да има титулу т. ј. или народног депутирта, [illegible] пленипотенцијала, или протектора, као што је [illegible] рече — имао Кварнент (Игњат од Гаријана).

Исти Јамбрековић био је Мојсијев секре[illegible] и по сједињењу обојих митрополија.

За време Вићентија Јовановића, био је о[illegible] народни пленипотенцијал, и напослетку је до[illegible] и затвора. (Види о њему у мојој књижици „[illegible]ћентије Јовановић“).

Не само Јамбрековић, него и секретар [illegible]трополита Вићентија Поповића, Гаврило Ју[illegible] били су иноверци.

Отуда се и налази у писмима у „Прилози[illegible] и „прико“, „срића“, „дивица Марија“.

У старија времена, сви су скоро наши ар[illegible]јереји, имали за секретаре иноверце, и то због [illegible]мачког и латинског језика.

„И такожде же и конзистори8м (то єсть [illegible]ховное строителство) єсть ли вамь оугодно и [illegible] волно или несть, и хоштет ли вам оугодно б[illegible] помоштествовати.“ („Гласник“ II. од. књ. [illegible] стр. 21.).

Из истог писма Мојсијевог, види се и [illegible] како је он имао намеру, да у своме двору, [illegible] је започео зидати у Београду: „школи и се[illegible]нарiю (то єсть 8чениковь пребивателне свој[illegible] и на них иждивенiе) построити за на8ченiе кн[illegible]ное, и пєтiя црковнаiа“.

Из напред наведеног писма Мојсијевог, в[illegible] се, да се он старао, не само да се заведу у [illegible]бији мале школе, славенска, латинска и гр[illegible] школа; него да је помишљао и на устројење [illegible]минарије код свога двора, у којој би учећ[illegible] деца имала стан и храну, и у којој би се у[illegible] нужним наукама и црквеном пјенију.

И ако је од то доба прошло преко 167 год[illegible] и ако данас народни фондови броје на 5 мил[illegible]

та, који тада нису ни постојали, а и при-
итрополитско-патријарашки и владичански,
них манастира и понеких општина, много
и од тадашњих прихода, и ако је аустриј-
ада у одређеноме програму за епископски
сазват за 3. Октобар 1850. у Бечу, у 3).
рекла: „Für die zukünftige Generation der
chkeit, ist der Bestand geregelter und völlig
echender theologischen Anstalten und Semi-
die Lebensfrage“ (Рукопис), т. ј. за будуће
штенство добро уређена семинарија, живо-
тање; — ми Срби ипак у карловачкој ми-
ији немамо ни данас семинарије за бого-
а тек је ове године заузимањем пакрачкога
е преосвећеног Мирона Николића, у Па-
установљен интернат за препаранде.

чланцима: „Шта се и како се и с које
ане досле покушавало, да се и код нас

Семинарија

дидате свештеничког реда?“, што их је на-
архимандрит Иларион, који су чланци изла-
„Гласу истине“ за 1886. и 1887. годину,
а су у неколико примерака и отштампани
жицу, предочена је жива потреба нашег
и цркве семинарије.

њима је речено и ово:

Здрав религиозан живот народа зависи од
и пристојно снабдевених свештеника. Гла-
најглавнија је дужност *црквеног начелства,*
побрине за заводе, у којима ће се позвана
науком, обуком и разумном дисциплином
ве свештенике спремити, — и да се тако
ена лица посвете, пошљу и овласте да у
ом кругу или округу или заводу врше дуж-
труднога звања свога; а вршећи те дуж-
да пристојно издржавање за себе и своје
добијају.“

То је најглавнија дужност црквенога на-
а, но то је и право њено, и том праву
одговара дужност свију других чланова
их, да начелство црквено у том настојању
ању свесрдно потпомажу, просто и без
ања потпомажу!“

„Добро спремљено, обучено, настављено, огњено у духу — духомъ горящеѵ — свештенство: то је и данас најпреча потреба наша, јер је најпреча потреба цркве наше! А без таквог свештенства не помогоше нам ни овако устројене општине наше, ни овако уређене епархијске скупштине и епархијски управни одбори наши, ни устројство саборско, ни сами сабори наши, па ни сами општи и свеопшти, што се каже васељенски или васионски сабори; а најмање ће нам помоћи што *то иусто препирање о праву „народа“ и за то право у цркви православној и на учешће* народа у управи црквеној.“

„Єдино же єсть на потребꙋ!“ „Него иштите најприје царства Божијега, и правде његове, и ово ће вам се све додати.“

Те и ако је и од то доба, прошло више од 10 година, и од то доба држано три народно-црквена сабора; ми немамо још ни данас семинарије у Карловачкој митрополији!

Истина, од стране саборског одбора, узето је у Карловцима на рачун народног фонда неколико кућа, тобоже за „бити имајућу“ семинарију; — но које ће колено сретно бити од данас живећих Србаља, да дочека и да се учи у тој семинарији, то сам Бог зна!

Митрополит Мојсије упутио је народном сабору од 1730. 25 питања, иштући од њега одговора на иста питања.

Тако је на 3. питање његово у погледу конзисторија, одговорио сабор ово: „Якоже имѣюште необходимꙋю нꙋждꙋ или потребꙋ ва всякое време предлагати дꙋховномꙋ сꙋдꙋ, тꙋжбы, прошенія, моленія, и на сіа сꙋда решеніе и изправленіе примати, тако всачаски требно єсть Конзисторіꙋмь да бꙋдеть; что надлежешта сꙋть Архієпискꙋпатꙋ, а єпископи паки во своихь єпархіахь что надлежить сꙋдꙋ дꙋховномꙋ по ѕрежденію правилних каноновь да расꙋжденіе творет: а что паки єпискꙋпи бꙋдꙋть разсꙋдили, и не за доста бꙋдет ся видѣло сꙋдимимь, онда могꙋ на Конзисторіꙋмь Архиепискꙋпатски апелирати или призивати се“, а у погледу коадјуторства, одговорио је сабор: „Добро находимо бити, от находѣштих сіа персона часнаго Клера да би вредностію и всаким

доброполꙋчіемь, коего Ваше Преосвештенеише Архіпастірство изволите посветити на епискꙋпство без епархіе, кои вь Архіепискꙋпіи по наредби црьковнога правилног реда, и дꙋховно положеннаго канона самопомагатель да бꙋде. И паки кад би коіа епархіа временімь догађаемь вадова остала, да они ꙋречени самопомагателни епискꙋпь, кои бꙋдеть ва тихь дѣлахь послꙋжио, онои вадовои епархіи наследникь да бꙋдеть, и на егово место инаго вредна, и достоина изьбрати и посветити, како би повасегда сапоможеніа слꙋжбꙋ Вашемꙋ Преосвештенеишемꙋ Господствꙋ могаль савршавати". („Гласник" II. од. књ. IV. стр. 32.).

Како је митрополит Мојсије на скоро умро, није он ни узимао себи коадјутора.

И пре митрополита Мојсија, а и после њега, имали су поједини митрополити уз своје ексархе, генералне викаре, а и поједине владике су их заступали, кад су се подуже бавили у Бечу.

Тако је последник Мојсијев, митрополит Вићентије, издао у Будиму 1. Марта 1732. „Инштрꙋционъ" владици арадском Исаији Антоновићу, потоњем митрополиту, у коме му је, као своме ђенералном викару и наменику, потанко означио дужности његове и права. (l. c. стр. 124.).

18. Јула 1749. по обављеном избору митрополита Павла Ненадовића, искупе се у саборску дворану сви епископи с митрополитом, и прваци народни — посланици од сва три сталежа — тада су световњаци поштовали свештенике, а поштовали су их с тога, што су сами свештеници поштовали свој сталеж и знали каква му као таковом припадају права, која су они и сами чували, а нису дали да их ни други газе, а не као што данашње свештенство допушта, да му други газе његова права и да га презиру и омаловажавају —, те „но прежде нежели к дѣлꙋ стꙋпать клетвою междꙋ собою положиша, да что в' зазѣданіи своемъ трактирали, уговарали, совѣтовали, заключивали, или заключити погодитисе не могли, никомꙋ кто бы онъ былъ, ни сами, ни чрезъ инаго, ꙋстменѡ или писменѡ, іавно или тайно ѿкрити небꙋдꙋтъ до конца жизни своея". (Данашњим даном, не само да одмах сазнаду и они, који не би требало да сазнаду, шта се све ради у тајним саборским седницама и одборс
клупским конференцијама; него се данашњи
ном одмах сазна и то, шта се и у самим
јерејским синодским седницама ради и заклу
Да су наши стари народни прваци, па и
јереји били проливеног језика, као данашњи
тање је, како би ми данас стајали!).

У истој тајној седници под 3). заклу
ово: „Общимъ приговоромъ обрѣлосе весм
самѡ полезнѡ но и зѣло нꙋждно и за благ
яніе общества нашего потребно быти, да ѿ ст
честнаго клера и ѿ чинѡвъ Народа милитарс
и провинціалнагѡ едино лице наредитсе,
прешсвященнѣйшемꙋ Нашемꙋ Архіепископꙋ и
трополитꙋ за сослꙋженіе и отправленіе обш
роднихъ дѣлъ приставится, и то тако, да
лице, кое ѿ стране честнагѡ клера ѿ вре
па време нареждати се бꙋдетъ, ꙋ характирꙋ
скопскомъ какѡ спомагатель Архіепископскій
Резиденціи ѡ самомъ препитаніи, кромѣ
плаће за единꙋ на первꙋ вакант епархію пр
цію находитсе, и такѡ сей Архіепископскі
фраганеꙋсъ, и съ нимъ ѿ милитарскаго и
винціалнагѡ чина т. е. ѿ сва три реда тр
наредитися имꙋщіи, никакова инагѡ имене
неприсвояютъ но обще народни пленипотен
или полномощницы зовꙋтся и титꙋлираютъ; іа
на той конецъ единодꙋшно общимъ согласіе
разсꙋдною волею и совѣтомъ избрахомъ и н
новахомъ, и са симъ именꙋемъ и нарежд
стране честнаго клера за епископа посвя
честнѣйшагѡ ексарха и провинціала Сvнесі
странеже воинства г. обрствохтмайстера Ми
Продановича, и па конецъ ѿ стране пр
ціалнаго стата Новосадскагѡ сенатора г. Л
Рꙋбешича, за нашегѡ честнагѡ клера и
нагѡ Народа Пленипотенціаре тако, да
Правителствомъ г. Архіепископа и Митроп
цѣлꙋю обще народнꙋю движимꙋю и недвиж
сꙋбстанцію всякагѡ имене и вида, тако и
ходи всякія и ѿ коея либо страны на А
пископатъ или персонꙋ Архіепископскꙋ, к
щоле припадающія, подъ свое сохраненіе,
зрителство и економію за нынѣ примꙋтъ,
пред съ времена на време пріемлютъ, и

ѿ вещей застатисе и прибавляти им8щихъ, чиновный Інвентарі8мъ им8тъ, тако ѿ приходѡвъ и расходѡвъ вѣрне хесапе держетъ и у свое време Архіепископ8, сѵнод8 Архіерейском8, клер8же и Народ8 предають, ѿ пріемленыхъ къ р8кахъ ихъ Новаца, или подъ ѡхраненіемъ ихъ с8щихъ вещей, да не мог8тъ по своей волѣ чтолибо или аще бы и на найполезнѣйше потреб8 было, безъ ассигнаціе Архіепископа и Митрополита издати, тражити или на кою годъ стран8 ѡбрн8ти, но на Господина Архіепископа и Митрополита, іакѡ и главѡ общества Нашего Поглавара ѡ всемь коликомъ, было ѡ дѣлѣ и ѡ издатк8 каковыхъ новаца вапрошаютъ, совѣта ищ8тъ и позволенія на свако ѡжидаютъ, како имъ є ѿ сегѡ собранія слѣдовати им8ща пленипотенціа далше сказати б8детъ — — —. Еще къ том8 оны пленипотенціари да на всякагѡ ц. к. величеств8 высоком8 двор8, дикастеріамъ и въ земляхъ и провинціяхъ обрѣтающимся властемъ предаватися им8щагѡ предложенія, прошенія, или противъ напасти возраженія концепт8 подпис8ются, и в' канцеларіи оставятъ, а онай Інштр8менатъ, который реченымъ надлежателствамъ ѿправитися б8детъ, на место г. Архіепископ8 и Митрополит8 именемъ Сѵнода Архіерейскаго, честнаго клера и славнагѡ Народа да подпис8етъ, но обаче ничто ѿ важныхъ дѣлъ да ѿправляетъ ни експедир8етъ, гдѣ за концепт8 пленипотенціары неподпишася. За тр8дъ же сихъ народныхъ пленипотенціарѡвъ ѿ стране общества обѣщается єпископ8 посвященія (кромѣ щоле) на всяк8 годин8 400 фор., ѿ стране милитарске лиц8 350 фор., и провинціалном8 250 фор., изъ обще кассе издавати, єгда касса б8детъ, доколѣ же да не мог8тъ претендірати, котор8 касс8 они нарежд8еми и 8 напредъ нареждати се им8щи пленипотенціари подъ своимъ ѡхраненіемъ да им8тъ, и ѿ тоя кійждо по єданъ, и єданъ одъ др8гаго различанъ ключъ да держетъ, и кадъ что извадити требало б8детъ, вси три со знаніемъ Архіепископа и Митрополита ѿверз8тъ“. (Рукопис из архиве карловачке под бр. 354. од 1749.).

Из овог се закључка јасно види, какав је ки делокруг и задатак одређен био „спомаљу архијепископском — епископу посвећења“, а подједно се види и то, да је поменути саборско-синодски одбор изабрао за таковог „спомагатеља“ Синесија Живановића, у оно време ексарха и провинцијала фрушкогорских манастира (— одавно је ово звање престало у карловачкој митрополији, а како је оно било, а и данас је потребно. Исти је у место Архијепископа обилазио манастире и надгледао их је. Одавна су манастири тако рећи сами себи остављени. По некад обиђу их — више увеселенија ради — по који од млађих дворских калуђера —), архимандрита Раковачког, врло великог и заслужног родољуба, потоњег владику Арадског, ком су потомци изменули и презиме у Живковић, и о њему не знадоше ништа више рећи, до ли ова два ретка: „Сѵнесій Живковичь(!) изъ Сент-Андреє родомъ, постригомъ изъ Раковца“. („Гласник“ књ. VI. стр. 55.).

Синесије је као Живковић ушао и у „Историју српске књижевности“ г. Стојана Новаковића (II. издање 1871. стр. 62.).

А горњи је састав у „Гласнику“, написан за време митроп. Павла Ненадовића, а преписао га за себе владика Лукијан Мушицки, из чије је оставине доспео у „Гласник“.

Ко је пак, и какав је архијереј био Синесије Живановић, описано је у „Гласу истине“ за 1890. бр. 14—20.

Ну, ма да је као што видесмо Синесије био изабрат за спомагатеља митрополитовог и епископа посвећења; није он тада постао ни једно ни друго. Из ког узрока, не знам. Знам само то, да је Синесије 3. Јула 1750. био изабрат за епископа „на богоспасаем8ю епархію Арадск8ю, Іенополск8ю, велико Варадск8ю, Алмадск8ю и Сарандск8ю“. (Рукопис).

4. Септембра 1751. митрополит Павле Ненадовић, Софроније Јовановић, епископ пакрачко-славонски, Синесије Живановић, епископ арадски и Арсеније Теофановић, архимандрит Грабовачки и изабрати и потврђени епископ костајнички, изаберу архимандрита саборне карловачке цркве св. Николе, Партенија Павловића, за епископа посвећења и спомагатеља митрополитовог, с годишњом платом од 400 фор. („Јавор“ за 1877.

стр. 223. На истом месту погрешно је штампано Арсеније Теофановић као епископ пакрачко-славонски, у место Софронија Јовановића, и у место Синесије Живановић — Живковић).

Исти Партеније био је Бугарин или Грк, родом из Доростоље (Силистрије), син Палеолога Константинополитана дидаскала („Гласник“ књ. 72. стр. 158.), а умро је као епископ посвећења у Карловцима 9. Априла 1760.

После смрти Партенијеве, нити је митрополит Ненадовић, ни потоњи митрополити узимали себи „спомагатеље“ — епископе посвећења. Они су из почетка имали ексархе, које су место себе шиљали да обилазе општине и да купе њихове приходе, и они су их замењивали у разним пословима, а при освећењу цркава, ако их нису могли сами осветити, шиљали су поједине владике да их освете. Доцније се одомаћио обичај, који и данас постоји, да су проте освећивали и цркве.

А кад су ексарси укинути, њихово место и дужности предузеле су у неколико проте.

1861. узео је себи патријар Јосиф Рајачић, архимандрита крушедолског Никанора Грујића за „спомагатеља“, ког је на молбу патријархову цар Фрања Јосиф I. 8. Маја 1861. потврдио, а патријар на Духове — 11. Јуна и. г. — посветио за „епископа посвећења“.

Никанора је патријар Јосиф узео себи за „спомагатеља“ једно што је слаб био, а друго што је врло добро знао, какве је заслуге Никанор стекао својим радом и код њега и код народа; те знајући за расположење своје „сабраће“ осталих епископа, спрам архимандрита Никанора, а и како је он „уписан“ у Бечу: знао је и то, да ако га он не посвети за епископа, да ће га после њега тешко икоји његов последник посветити, те је за то и настојао свим силама, да га узме себи за „спомагатеља“ као епископа посвећења, у чему је напослетку и успео.

То је пак патријар Јосиф могао постићи уз велику цену, да Никанор не може пре постати дијецезним епископом, докле га прво архијерејски синод не изабере; а ту су клаузулу ставили остали епископи с тога, што су се бојали Никанора, да га народни сабор не би могао
за патријарха, пошто се по декларатори
1779., митрополит може бирати само од
занских епископа.

Каква разлика између епископата од
и 1749., и овога од 1861!

Какав је пак делокруг био епископа
ћења Никанора, види се из циркулара патр
Јосифа, управљеног по посвећењу Никанор
на свештенство и народ архидијецезе Карло
у ком је рекао и ово: да Никанор има у
дијецезалној конзисторији председавати,
дела у њој духовна, што спадају под влас
зисторије у место њега отправљати и потпис
да има власт у место њега водити надзо
богословијом; да има председавати у седн
патронатским гимназије карловачке, кад
био спречен; да има право издавати у
њега потребне диспензације; да има надзо
фрушкогорским манастирима водити у место
(Циркуларни протокол архидијецезе карлов

Никанор, као епископ посвећења није
од патријарха Јосифа никакве плате, него
држао и на даље свој манастир Крушедо,
смрти Јосифовој, постао је прво админис
ром, а по том 1864. изабрат је био за вл
пакрачког.

Од то доба до данас, нису узимали п
јарси—митрополити себи епископе посвеће
„спомагатеље“, а како су им нужни били
огромног и раширеног њиховог посла!

Њих су као и епископе у управи цр
административно-школској, управо само у
цама, кад су спречени, и обично кад нису
заинтересовани, а по кад-кад, кад је требал
у њихову корист решити, а образ им не
шташе, да се под њиховим председништво
реши, заступали потпредседници.

А што је после Ненадовића у карлов
митрополији престало звање митрополитских
магатеља“ — епископа посвећења, биће г
узрок „новчано питање“. Исте би морао с
шњи митрополит плаћати и издржавати, а
овамо од ступања у живот кр. рескрипта
Августа 1868. т. ј. од 1. Јануара 1869.

покренуло, нема сумње, да не би народни закључио, да исте имају сами митрополиатријарси плаћати и издржавати, као што оси морају сами да плаћају — шта више ле своју плату с капеланима.

Иу, како су овамо особито од 1869. митрои—патријарси „слабо“ дотирани — та њиприход годишњи не износи више од 150 до 00 фор. —, наравно, није се од њих ни могла ı, а ни очекивати жртва, да по коју хиљаду ју и на своје „сапомагатеље“ — епископе ења, као што их имају римски арцибискупи, ноги бискупи, и ако су им они, што-но реч, ора хлеба нужни били.

Да је данашње време кадро, да постави на цу „Арсен патријара“, једног Вићентија ића, једног Мојсија Петровића, једног Вија Јовановића, једног Павла Ненадовића, е потоњи пристао, да сви приходи митроски — осим они од епитрахиља —, па и д Даља, Белог Брда и Борова, утичу у накасу, а он се задовољио, да му се из ње обственныя персоны и хофщата — єго содерна всякій годъ по 12000 фор. съ коимъ ри дворȣ, на пȣтȣ, ȣ Бечȣ, или гдѣ бȣдетъ, тирȣетъ издавати, и ѿ сицевагѡ годищняго содержанія, не бȣдетъ долженъ сѵнодȣ, или Народȣ хесапа давати“ (Поменути спис овачкој архиви од 1749. бр. 354.); па povега тога, не само да је чинио за живота добра и појединима и црквама и манастиустановио у Карловцима „школски фонд“, је он сам од 1749—1768. дао 11.174 а уз то у свом тестаменту од 18. Јануара („Беседа“ за 1868. бр. 13.), завештао маима, црквама и особама 1204 ⌗: — не би митрополити — патријарси, бар овамо од од кад су се истина умножили послови, змерно и приходи, били што-но реч, ни без „сапомагатеља“ — епископа посвећења, не би цркве и поједине општине жељне видети у својој средини. Или, ако не би њих могли у својој средини видети и почти, а оно бар њихове „сапомагатеље“ — пе посвећења.

У ни једној православној митрополији—патријаршији, нема случаја, да поједине цркве и општине, нису никада или више од 60 и повише година, виделе у својој средини митрополита—патријарха, свога дијецезана, односно ма ког епископа; као што на жалост има толико и толико цркава и општина у карловачкој митрополији, — у којој митрополити—патријарси у целом православном свету, имају понајвећи приход —, које их нису виделе.

Па ми још смемо, да се жалимо, како нас Бог не чува! А да ко нас други чува!

Старе су цркве — бар у Срему —, освећене бивале од митрополита или од епископа. Тако н. пр. поменути епископ посвећења Партеније Павловић, осветио је у Срему 57 цркава, Никанор Мелентијевић некадашњи мохачки епископ, а по том прозвани „крушедолски“ 21, а митрополит Ненадовић 25. Нове су цркве, као што рекох већином освећене од дотичних прота.

Како је врло добро, што је Мојсије у поменуте своје две књижице, записивао уз свој приход и трошак, и друге знаменитије догађаје, као што се види из Прилога бр. LV.; то ће знати понајбоље оценити они, који знају, како је тешко много и много што-шта сазнати из наше народне и црквене историје.

Из писма митрополита Вићентија Поповића, писатог митрополиту Мојсију 27. Новембра 1721., види се, да је на нову годину 1. Јануара 1722. држан народни сабор у манастиру Хопову, на који је од стране Вићентија позван био и исти митрополит Мојсије и владика ваљевски Доситије Николић. То се види и из писма истог Вићентија, писатог Мојсију 31. Јануара 1722. А то се види и из записа митрополита Мојсија, види Прилози бр. LV. 26.

За овај пак сабор, до сад се није знало, да је држан. Шта је на њему рађено, не могох ништа дознати.

Какав је био митрополит Мојсије детић, и како је он бранио свој народ, сем осталог његовог рада, описаног и овде, и његових писама, наведених у „Прилозима“, види се понајбоље из његовог писма (Прилози XXXVI.), у ком је очи-

тао буквицу Терлискрону, камералном инспектору у Београду, рекавши му и ово: „—— како нећемо оставити тражити онога, кои цесарскимь превелегіами сѹпротивь стои, и питати га ѹ цесарскомѹ дворѹ, за кою нашѹ неверность или кривицѹ нашего сиромашнога націѡна, да се неѡбдрьжаваютъ превелегіа цесарска“, после које је тадашњи звер Терлискрон „ѹмекшао малѡ и рекаѡ, када доће комесіа г.г. грофь Розенберкь, хоћемо се поправити, ніе потреба да што пишеть ѹ бечь комѹ“.

После митрополита Мојсија на митрополитској столици, и на другим појединим владичанским столицама, истина, било је детића, који су као што је и он бранили свој народ и за њега се својски заузимали; но на жалост, било их је и таковиx, који су се само за себе и „своје“ бринули и старали, и који су се клањали и тражили пријатељство и једног солгабирова, а да и не спомињем држање већине наших митрополита—патријараха и владика на угарској дијети, од времена како су у њој добили право седења и гласа, односно хрватско-славонском сабору, у којима су већином ћутали, или нису ни одлазили у њих, па ни онда, кад су се у њима решавала и животна народна питања.

Њима је тешко било, отићи на неколико дана у Пешту или Загреб, а једном Мојсију, Вићентију, није било тешко седети по 1—2 године дана у Бечу, облећати око двора царског и власника, не би ли што више своме народу и цркви помогли.

Ал за то они не ће ни дочекати, да им се после 150 и више година пише некролог, и да се њихови потомци диве и славе њихова добра дела и заузимање за народ и цркву.

Бавећи се митрополит Мојсије 1730. подуже у Бечу, ево шта му се догодило.

У 8. бр. „Вечерњаче“ за 1881., листу што га је издавао кратко време у Новом Саду покојни Ђорђе Рајковић, саопштен је следећи занимљив запис, под насловом: *„Српске старине“*.

„Митрополита Мојсија Петровића, нудили да прими римску веру: „1730. лѣто (митрополит Ненадовић својом руком умеће „в' Вѣнѣ“) 16. гѡ
днева по нашемъ Генваря ва петакъ, междѹ
надесетимъ часомъ и дванадесятимъ, волю
хтеваніе их ц. к. (т. ј. „царскагѡ величаст
а митрополит Ненадовић својом руком умеће
„Карла шестагѡ“) ясно и право извѣщенно
бысть, послатѹю Ч. К. (митр. Ненадовић ту
„червенѹ капѹ“) преко господина имярекь, (м
Ненадовић умеће „Кантакѹзена Рѹдолфа“), [
Кантакузин, брат некадашњег кнеза — вој
влашког Константина Кантакузина, био је 1
заједно с братом оптужен због велеиздаје, је
уговарали с Турцима да се Срби у првом
оцепе од Аустрије. У исту је заверу био у
тен и патријар Арсеније IV., један архимап
и пошта гложански Јосиф Јовановић. За ис
заверу известио Аустрију патријар, и то
спасло.

Како је Рудолф Кантакузин измакао пр
крића завере, то се у реферату истражне к
сије за њега рекло, да се има ма којим нач
и ма под каквим изговором добавити и ве
затворити. „Гласник“ 73. стр. 341.

Исто дакле, као што је поступала Аус
с назови деспотом грофом Ђорђем Бранкови

Шербан војвода Кантакузин, ваљда ота
долфов и Константинов, био је такође про
који је стајао у дослуку с поменутим Бр
вићем, и помиње се у писму патријарха
нија III. 1688. Маја 25. руским царевима Ј
и Петру Алексијевићу, као тобожњи по
„царева грчких“.

Поменуте протуве Рудолф и Конста
нису ништа више желели постићи од Ту
до ли, да постану српске деспоте.] исказате
поруке ѿ єгове честности реченное знаме
к. (чрвенѹ капѹ) истиную волю и обѣщаніе
(„царскагѡ величаства“) кадъ бысмо прим
безъ исповѣданія да бѹдетъ; ако ли не при
да умлчимъ. И тако мы благодарствивших н
мисмо, но на бога надежду свою вазложи
(Ово је својом руком написао митрополит
сије Петровић). Испод тога је на грчком
сведоџба, печатом снабдевена, која у прило
славено-српском преводу гласи овако: „Іа
подписаный самовидецъ былъ есмь випепис

той часъ слꙋчихся у віеннꙋ на слꙋшаяся у реосвященнѣйшаго покойнаго бывшаго Архіепі-сопа и митрополита Славено-сербскаго Моυсеа етровича, и позналъ ѥсмь у негѡ твердость во-очнія церкве благочастивихъ (ѡ да бы господь огъ даровалъ и прочимъ тую твердость имѣти) и го ради свидетелствꙋю, какѡ ѥсть написалъ шереченная саморꙋчнѣ, предъ Богомъ и восточ-ія церкве православныхъ. Архімандритъ всевся-гѡ и живопріемнагѡ гроба,

(М. П.) Германъ".

„А митрополит Ненадовић додаје ово: „Ѡ мъ мнѣ во время тое со заклетвомъ наложенно ло во молчаніи садержати тайнꙋ сію, юже мнѣ ой тогдашни сей Принципалъ тайно ѿкрилъ Пре-священи Г.Г. Архіепіскопъ и митрополитъ Мѡυ-й Петровичъ. Павелъ Ненадовичъ с. р. Архіепи-оп и митрополитъ". (У то је време Ненадовић о Мојсијев ексарх, и још се звао Петар. Он тек 6. Јула 1736. закалуђерио од митропо-та Вићентија Јовановића у Раковцу).

У Бечу су и после тога покушавали, да наше итрополите и владике улове у крило „једино-асавајуће цркве", а осим марчанских владика, дино су уловили далматинског владику Вене-кта Краљевића, а од архимандрита — бар што зна — једини је дао од себе реверс учени авле Кенгелац, да ће прећи у унију, и да ће њу и своју епархију превести, ако га поставе арадског владику.

За своју свету дужност сматрам, да сперем еправедно, на основу једног званичног списа, ачену љагу на некадашњег (1751—1777.) ар-мандрита бездинског Дијонисија Живојновића, ао да је и он нагињао унији. Ја сам ту љагу а њега бацио у „Гласу истине" за 1890. стр. 65., а бацио сам је на њега с тога, што се у јној инструкцији царице Марије Терезије, за дређеног саборског комесара Андрију грофа Ха-ика барону Фрањи Колеру председнику илирске ворске депутације од 20. Децембра 1868. рекло истог Дијонисија: „— — auch selbst von der nion nicht entfernet zu seyn scheine" (који се лоњен бити видио на унију). То је царица кла за Дијонисија с тога, што је исти имао разговор с царем Јосифом, па је цар држао, да Дијонисије није противан унији, што пак у ствари није истина било.

Опрости ми блажена сени Дијонисијева поменутој љази, баченој не из обести, но на основу званичног акта, и што сам поверовао тврдњи *„Једнога православнога Родољуба"* (Никанора Грујића, потоњега владике), који је такође на основу горњег упуства, у књижици: *„Народна србска скупштина 1. и 3. Маја 1848."* на страни 29. рекао: „и гледи (комесар) да архимандрита бездинског Дијонисију Живојновића, који се, као слободан од предрасудака народни, склоњен бити видио и на унију, и тога ради нити је био по вољи покојном митрополиту, нити је по вољи темишварском свом владици — на епископство ма којим начином подигне".

А што су наши митрополити и владике биле у стању, одбити позив на унију, узрок је и то, што су се они сећали речи митрополита Вићентија Поповића, речених у своме писму од 20. Децембра 1718., писатом митрополиту Мојсију: „— — паки се дръжите свое цркве и прѣстола цркoвнаго како тврдаго камена или града, и докле се годь тога држите, и за православіе цркве наше матере светіе васточніе, коіа насъ ѥ ѿдоила, ходатайствꙋете, нища се боіати или старати немойте, понѣже ѡбранба и щитъ и покровъ цръковъ светаіа васточнаіа намъ ѥсть" (Прилози XIII.), и што их није „заносио сваки ветар науке, у лажи човечијој, путем преваре" (Ефесцима посланица 4, 14.).

Од како су у новије време, овамо од патријарха Самуила Маширевића, наши архијереји почели да иду за „духом времена" и да усвајају лутеранска учења о управи у цркви, и њихове уредбе да уводе и код нас; од то доба и иде нам тако добро! А шта ће још с нама и с нашом црквом у карловачкој митрополији бити; то сам Бог зна! Добро пак не ће бити, а то с тога, што нам није више црква „щитъ и ѡбранба".

Што се пак наш народ у карловачкој митрополији, до данас одржао у вери и народности, има се много и много захвалити његовим мудрим и родољубивим митрополитима из прошлога века.

Да исти нису били прожмани истинским родољубљем, те да нису народну и црквену корист претпостављали својој користи, и да нису свој народ и цркву већма волели, него „своје“; не би никада могли постићи оно, што су постигли т. ј. очувати своме народу народност и веру, поред онаких нападаја, чињених на православну цркву, и на права народна.

Прошлога века, све што год се што извојевало за народ и цркву, извојевало се већином новцем. Сви они, до којих је стајало да се шта доброга и корисног учини нашем народу; очекивали су новаца од митрополита, који су се по привилегијама сматрали, а и наш их је народ сматрао и држао, за старешине народне.

Тако н. пр. по смрти патријарха Арсенија III. († 27. Октобра 1706.), владика Исаија Ђаковић, потоњи митрополит, у своме писму од 9. Новембра 1706., писатом у Бечу Будимцима и Сентандрејцима, рекао им је и ово: „— — И то свих чините докле є време, саде се еште може што учинити, а после не знамо како буде. За то и труда и трошак не треба жалити, и донесите и новаца за трошак; знате како є нестало било и еште за живота господина Патриіарха трошка. — — — Ја сам не могу ништа учинити, чинисмо колико смо могли, ето 15 лета, како се мучимо и трудимо, више од друге мое братіе (Исаија се више бавио у Бечу, тражећи испуњење обећања у привилегијама, и бранећи народ од нападаја мађарског, него у својој епархији), и знате до крви хошту се подвизати за наш сиромаштни народ, али един човек, ништа не може, *пачеже празним и таштим рукама* — —“ („Гласник“ II. од. књ. III. стр. 56.).

А да је Исаија и као митрополит давао „господствујућима“, види се из писма Софронија Подгоричанина, владике славонског, писатог у Бечу 18. Септембра 1708. г. Будимцима после смрти Исаијне († 20. Јула 1708.), рекавши у њему: „— — и ми зде (у Бечу) слꙋчившисе, трꙋдилисмо се и радили колико веће могли, да би потребнимъ нашимъ пословомъ кое годи совршеніє било, и мало што да є оправлѣно, *и што с толиким потрошком ваврадꙋюћи намъ.* Паки

како бисмо сабраніе имѣли и за поглавар
ковнога провидели, безъ шта прво бити не
жемо“.

„Али таквꙋ вештꙋ са великимъ подвиго
слогом, *и потрошенємъ потребꙋє чинити.* Н
ни отъ єдне стране неима, што мало нахо
се, *єдно и дрꙋго преставлши (Исаија) то с*
капіа (дикастеријама) еште за живота разд
то се не зна. Но како се прѣставио митропо
тако сꙋ мꙋ и дари умрли“.

„*Но сваки изъ нова гледа, како и по*
изъ нова држе, да се о нихма ради“.

„— — — *А сада толико дꙋга єсть ꙋчин*
за живота митрополитова, свехъ народнихъ
шковъ ради. — — *Пак и новомꙋ потрошкꙋ д*
скрьбе, за што сада єсть найвеће потребе“. (
стр. 118.).

Каквог је „потрошка“ имао митрополит
ћентије Поповић, око потврде народних пр
легија и иначе око очувања народних прав
види се из његових писама, писатих митропо
Мојсију 8. Јануара и 11. Октобра 1723., и
Октобра 1722., у којима је рекао и то: „— —
штедећи ни крви ни живота ни трошка са
два кратъ недавно више ѿ тридесетъ хи
форинти окром Кварієнтꙋ и окромꙋ кравнс
потрошковъ щосмо издали“, „видите да с
може безъ новаца изгазити изъ Беча“, „и
помазавши га (Калиника), добросе є обећа
ће приятельски писати ꙋ цесарски дворъ и п
тель бити како и досле нашемꙋ клерꙋ и наро

Шта је стало митрополита Мојсија 1
потврда за митрополита види се из наведе
навода на своме месту, а шта га је стала 1
потврда за заједничког митрополита, види с
прилога бр. LX.

И митрополит је Вићентије Јованов
писму своме од 6. Новембра 1732., писатом
димцима, рекао и ово: „Сад времіа, вопс
праведно глаголю: или пасти или од сих н
казаннихъ бѣдъ свободитисіа, немоштно сло
ничто содѣлати, глаголетъ премꙋдрыи Исꙋсъ
раховъ: златꙋ ꙋбо глаголюштꙋ молчитъ всі
слово, просто решти: Каде злато говори,
молчетъ“, а у писму своме од 21. Маја 1

исатом из Беча владици будимском Василију имитријевићу, и ово му је рекао: „— — А ви прочими лѣпо садъ и насъ и дѣло свезасте, кодъ оволике радости и милости (т. ј. што је обио заштитну диплому и дозволу за народни абор), садъ найгоршꙋ скорбъ имамъ, и веће заужилисмо крстове с врата и што смо годъ имѣли, е смо досле живили. А днесъ намислихомъ заожити сандꙋкъ са окрꙋтомъ, да би нашли баремъ анцеларискe и референдарске намирити дискреие, да можемо пословати за доминиꙋмъ и проаіа дѣла ꙋредити“. („Гласник“ II. од. књ. IV. тр. 139. и 204.).

А то што су радили, и што су морали радити патријар Арсеније, митрополити Исаија, Вићентије, Мојсије и Вићентије; то су исто морали радити и потоњи митрополити, и да *тако* нису радили, још би веће беде и невоље претрпео наш народ у карловачкој митрополији, но што их је претрпео. Овако поред „дискреција“, митрополити су знали умилостивити „господствујућу господу“, те су њима много зло отклонили од народа, а подједно и дознавали, шта се намерава радити у Бечу.

Не треба заборавити ни то, да су наши стари, а и митрополити држали у Бечу своје пленипотенцијаре и секретаре, који су заступали и бранили народне ствари. А и народни сабори су шиљали из своје средине изасланства у Беч, која су се у њему по неколико недеља а и месеци задржавала, радећи, да се потврде закључци саборски. Да и она нису одлазила „празним рукама“ у Беч, види се из писма Будимаца од 5. Марта 1733., у ком су рекли и ово: „— — За ове депꙋтирте и посланике одъ народа да се наредꙋтъ, и да идꙋтъ цесарскомъ дворꙋ саветꙋемо, *да би господствꙋюштꙋ немачкꙋ господꙋ новцемъ милостивили, кадъ се на ино не може*“. (І. с. р. 153.)

Доцније су „господствујући“ забранили нашем народу и митрополитима држати у Бечу оје потенцијаре и секретаре, а и изасланства нису смела шиљати; ну, и после тога, знали потоњи митрополити наћи пута и начина, да су ако ништа, а оно благовремено сазнавали за намере владине.

У последње време и то је престало са свим, а престало је због шкртости појединих митрополита—патријараха. Добро је још било, док смо имали у Бечу и Будапешти својих људи код највиших власти, те су они колико толико, могли по нешто доброга учинити, и обавестити „господствујуће“ о правом стању по неке ствари; а од како код истих немамо наших људи, није чудо данашњем стању нашег народа.

Митрополит Мојсије, рођен у Београду, у ком је у његово детинство било доста Грка, а где год је било Грка, ту су они имали своје школе и даскале; морао је и сам ићи у њих и знати грчки. То се види и из тога, што је он још као сарајевски митрополит—владика, шиљан био од српског архијерејског синода у Цариград к васељенском патријарху, што се заузимао за грчку школу и пјеније, а и што је после њега заостало доста и грчких књига. А то се види и из његовог саопштења — нуђеног му дара „црвена капа“ —, архимандриту Герману, који је знао само грчки, и коме не би смео у оно време поверовати преко тумача *онаку* тајну.

Као што се из записа Мојсијевих види, мати му је потоња монахиња Јелисавета — и мати последника Мојсијевог Вићентија Јовановића, Ана, била је монахиња —, живела у Београду, која мал да није 1722. умрла, јер на писму његовом од 13. Јула 1722. (Прилози XLIV.) ударен је црн печат. 1720. била је још у животу. Мојсије је имао и сестру Грацу, удату за кир Манојла. Можда од ове Граце има и данас потомака!

Из оставинске расправе Мојсијеве, види се, да је после смрти његове заостало осим осталих ствари у готовом 283 ♯, а у сребру 5021 фор., што је све ушло у народну касу. А то је у оно време био грдан новац. А шта је сем новца остало по смрти митрополита Мојсија, види се из прилога бр. LXVI.

И ово је доказ, да је митрополит Мојсије знао врло добро, какву је заклетву при своме калуђерењу положио, те држећ се ње, није своју

уштеду оставио „својима“, него народу, од кога ју је и добио.

Већ други последник Мојсијев, патријар Арсеније IV. Јовановић Шакабента, за извесно се више бринуо за „своје“, него за народ, јер иначе не знам, како би народни посланици „священнаго и мірскаго чина“, могли захтевати 1748. пре обављеног избора митрополита од будућег митрополита и владика, између осталога ово: „— — 7). Архієпископъ и єпископы не имѣли бы къ своему сродству и фамиліи своей толикаго пристрастія чтобъ ихъ окрестъ себе содержавали, и чрезъ ихъ каковыя рекомендаціи и препоруки примали, еще менше имъ отъ церковнаго стяжанія аки божіяго имѣнія на убитокъ общества, сопоможенія творили, еже по правиламъ всеконечно сутъ возбранена“ („Беседа“ за 1870. стр. 207.), које су захтеве, 26. Августа исте 1748. све владике и потписати морали.

А како су се у доцнија и наша времена понашали већина наших митрополита—патријараха и владика, према „својима“ — од којих су по неки за „своје“ сматрали што-но реч и „девете пећке жарила“ —, а како према своме народу; „сія обаче и симъ подобная — што би рекао архимандрит Рајић — высокимъ умомъ оставляемъ на разсужденіе: не мало є бо въ себѣ заключаютъ таинство“.

О томе, дало би се врло и врло много написати, ну: „кая слава кѵмвалꙋ доброгласнꙋ, глꙋхимъ людемъ звенящꙋ: ни кѵмвалꙋ слава, ни глꙋхимъ оувеселеніе“.

Митрополит Мојсије, као митрополит београдски — 1720. — имао је по својим записима у Белегишу воденицу, у Угриновцима ливаду, виноград у Смедереву, а у Београду виноград и ораницу. Како је он до тог имања дошао, и шта је с њим после смрти његове било, не зна се. Из прилога бр. LXV. и LXVI. види се, да је држао под аренду пустару Комендин и спахилук Футог.

Како је митрополит Мојсије подуже времена био болешљив, то је 15. Јула 1730. (дакле на 12 дана пред смрт своју) управио на четири православна васељенска патријарха писмо, у коме им се препоручио, и умолио за последњи благослов пре своје смрти, ког да изволе у својим писмима управити његовим духовним синовима — српском народу —, и да му опросте, што је у својој последњој тешкој болести, по савету лечничком јео меса.

И исто се писмо данас не налази у карловачкој архиви. Једино у ексхибитном протоколу под бр. 284. од 1730. има о њему спомена.

У карловачкој је митрополији, постојао још подуже, и после смрти Мојсијеве обичај, да калуђери и архијереји нису *никад* јели меса. Тако се н. пр. зна, да су владику арадског Исаију Антоновића, приликом његовог избора за митрополита (27. Августа 1748.) хтели посланици да баце кроз прозор због тога, што је јео меса. (Рајићева „Историја катихизма“ стр. 27.).

А како је у том погледу данас? Одавно се и по манастирима и епископско-патријарашком двору, једе месо јавно и у саме велике часне посте, и данас ако баш који калуђер или архијереј и не једе меса, не чини то, да угоди типику, него из морања, што је у младости — што рекао др. Лаза Димитријевић — јео „зечијег меса“.

Давно су и давно у карловачкој митрополији они, који су се при своме постригу заверили, заборавили да су у манастир дошли „желая житія постническагѡ“, и да ће пребивати у манастиру „в҆ постничествѣ даже до послѣднягѡ своегѡ издыханія“. И камо нам срећа, да су исти само на ту изјаву и завет, заборавили!

Последњи је од архијереја био митрополит Ненадовић, који се као што рече архимандрит Рајић „зеліемъ кормляшеся“.

Митрополит Мојсије умро је у Београду 27. Јула 1730., а сахрањен је 1. Августа у београдској саборној цркви.

На његов погреб дошли су са свију страна народни прваци, свештенство и владике, и тело му је лежало у београдској цркви све до 1739., када су Аустријанци морали напустити и Београд, којом је приликом оно — по свој прилици од његовог ексарха Петра Ненадовића, потоњег митрополита — пренесено у Крушедо, у ком је манастиру у то време исти Ненадовић био архи-

ндритом, где је и сахрањено, и где и данас чити санак борави.

У опису визитације фрушкогорских манаира од 1753., код описа крушедолског манаира, вели се: „Во олтарѣ ѿ десныя страны стѹрница подъ честномъ трапезомъ создана на меръ (свод), в҆ нейже пребываютъ кости Арсеı Чарноевича, патріарха сербскаго, Исаіа Діавича, Архіепископа Карловачкаго, Мѡѵсеа Пеовића, Архіепископа Бѣлградскаго и деспота рбскаго Георгіа Бранковича и Іллаціона, миополита Бѣлградскаго и Сремскаго“.

У каквом је уважењу и поштовању митролит Мојсије стајао код родољубивог и мудрог тропoлита Павла Ненадовића, види се и из га, што је Ненадовић у више фрушкогорских настира платио за митрополита Мојсија „пасију“, а 27. Јула 1753., пошто је у манастиру ковцу, у капели гробљанској с владиком поећења Партенијем Павловићем, с архимандрима, свештеницима и ђаконима, — свега њих моро — одслужио свету литургију: „по божевенной слѹжби творили парастосъ святопочивимъ Архіепископомъ и митрополитомъ Мѡѵсею етровичѹ и Викентію Іѡанновичѹ“. (Поменути ис).

Доцнији митрополити и патријарси, са свим заборавили на митрополита Мојсија, те многи ишавши у Крушедо, тешко да су и знали да крушедолској манастирској цркви леже и мођи тропoлита Мојсија; а камо ли да су очитали литву над његовим и осталих трудбеника надних мођима.

Митрополит Мојсије у своме поменутоме теаменту, поставио је за администратора српске оградске митрополије, после своје смрти влаку темишварског Николу Димитријевића. Дочим то његово постављање народу, а особито „рољубивим“ будимцима било по вољи, епископат је био јако противан, те је због тога било у роду велике пометње — а истим постављањем трополит Мојсије баш је хтео да отклони потњу! —, која се утишала тиме и тек тада, ı је 22. Марта 1731. Вићентије Јовановић, владика арадски, био једногласно изабрат за митрополита београдско-карловачког.

Какав је био родољуб и архијереј митрополит Мојсије, може се видети и из овог савременог његовог животописа, у ком се за њега и ово рекло: „— — Вѣдый же преблагій Богъ его сосуда избрана, честна, и чистотна свѣтилника всякія прилоги навѣтства отражати могуща, по преставленію Викентіа Поповича, архіепіскопа и митрополіта Серблѣмъ въ державѣ цесарской бывшаго общимъ совѣтомъ и промисломъ Божіимъ таковая премудрая и всякаго благаго смысла преисполнена глава, произведеся общій духовный отецъ и поглаваръ церкви божественной быти, въ чемъ невзырая бывъ на власть и велеможность: но труды къ трудомъ нощедневно приложи, церковный чинъ ослабленный въ званіи своемъ благочинно устрои, духовное и мірское слычество въ союзъ любве совокупи, за привилегіи общія доволнѣ потрудися, славенскую школу и грамматіку славенскую въ юнотѣхъ своея паствы устрои и основателно дѣйственную увидѣ, общій домъ митрополію Бѣлградскую преизрядно основа, и долный щукъ съ подрумомъ доволнымъ иждивеніемъ пространно въ совершенствѣ увидѣ, церковныхъ, домовныхъ, матеріалныхъ, сребряныхъ, златныхъ вещей, толико доволно прибави, яко инъ никойже отъ прецесоровъ его тако, особноже о разныхъ языковъ Библиотеку книгами наполни, въ той власти пасе церковъ Божію — — —“. („Беседа“ за 1869. стр. 256.).

Ето, *какав* је био и као архијереј и као Србин митрополит Мојсије Петровић. И поред свега тога, данашњи наш нараштај — у који подразумевам и нашу јерархију и свештенство — врло мало шта зна о митрополиту Мојсију. А како је нужно особито ономе у Србији, да зна живот и рад Мојсијев, из ког би се могао научити и увидети, како је тешко било нашем народу у Србији за време аустријске владавине од 1718—1739., а особито како је тешко било нашим архијерејима и свештенству у својој рођеној земљи, у коју су с Аустријанцима јурнули језуите, тринитари, капуцини, фрањцишкани и други

католички духовни редови, који су по Београду саградили цркве и самостане, мислећи у Србији вековати, исто као што их је и данас пуна Босна и Херцеговина, а уз то су и Немци из Немачке јурнули за Аустријанцима.

Тако су н. пр. 1720. код Болеча Немци чак из Пфалца населили село *Zweybruck,* и да није наступила 1739., Бог зна шта било од Србије и у Србији.

И знајући то, данашње поколење у Ср
треба да љуби и чува своју отаџбину, и
независност, као очи у глави.

Па кад је митрополит Мојсије Петров
истини био онакав, као што сам га ја овде
сао и преставио; држим да је заслужио, д
се и овде каже: *Слава ти, слава, слава!*

У Земуну, на св. арханђела Михајла 1897.

ДОДАТАК.

На 87. стр. напоменух, шта је све 1718. митрополит Мојсије молио преко руског посланика у Бечу Веселовског, руског цара Петра I., а на 97. стр. за што га је молио 1721.

При писању тих напомена, не имадох при руци других извора, до ли наведених на истом месту.

Како сам данас у сретном положају — добротом свога млада пријатеља г. Стеве Димитријевића, професора београдске богословије, дођох до ретке код нас Србаља књиге: „Описаніе документовъ и дѣлъ, хранящихся въ архивѣ св. правительствующаго сνнода“, том II. часть первая 1722. Петроград 1879. —, да могу коју више проговорити како о поменутим молбама Мојсијевим, тако и о послатим стварима из Русије, и о учитељу Максиму Суварову — у истом се опису назива Суворов —, а подједно и о просветном стању нашег народа у Србији и Угарској у то време; то ћу овде о свему томе коју више да проговорим, чиме ће ова моја цртица добити само већу потпуноћу, а подједно ће се и исправити и досадашње наше грешење и незнање у том погледу.

Прва молба Мојсијева цару Петру I., датована је у Бечу 1. Септембра 1718.

Иста гласи: „Великому Государю, Царю и Великому Князю Петру Алексѣвичю, всея Велікія и Малія и Бѣлія Росіи Самодержцу.

Бога великаго о Вашемъ благополучіи молю и низко до лица землѣ творю поклоненіе. По сихъ, симъ моимъ, или да реку обще нашимъ,
покорнимъ и челобитнимъ листомъ дерзаю
пасти къ ногамъ, аки персоналнѣ, В. Ц. пре
тлосіяющему В., понеже Турки, варвари Христ
Церкви и православнаго народа гонители,
гихъ господарствъ и земель неправедные за
вателе и многихъ святыхъ церквей и монаст
разорители, яко и до нынѣ, тиранствомъ и м
ніемъ они разоряютъ и во поганскомъ ихъ
христіанскій православни народъ стѣнущъ в
воспомагаетъ; а нынѣ, помощію и милостію
жіею, чрезъ оружіе Царскаго Величества, по
денъ и войска его побита и Сербословенскія н
землѣ не малая часть свобожденна, а име
первоглавное мѣсто Сербскія земли Бѣлигра
окрестностми немалими сербскія земли мѣс
и нынѣ подъ протекцію Ц. В. осталися. С
же въ всеконечно убожество прибѣгаемъ,
же церкви святіе зряще разореніе и отъ л
ея обнаженіе, книгъ отъ прочаго одѣянія це
наго, яко не имѣти въ чемъ правило Божі
рити, паче же и служба Божія престала.
ради нынѣ прибегаемъ предъ свѣтлосіятелні
статъ В. Ц. В. со симъ нашимъ общимъ лис
милости раболѣпно просити: понеже много
бѣжища себѣ не имѣемъ, кромѣ В. Ц. В.
ради дерзаю предъ В. Ц. В. нужди наши
ложити, о чемъ прошеніе наше есть:

1.

„Понеже прокляти варвари тирански ц
наши православніе повалили и раскопали до
ванія, просимъ помилованія отъ В. В. Ц.

ніе единія соборныя церкви во славномъ Бѣлиградѣ нашея Сербскія земли, на имя орство В. Ц. В.

2.

ане весма оскудѣла есть епархія наша отъ нихъ утварей, просимъ отъ В. Ц. В. одѣя- хіерейскаго служенія, и прочая священни- службы и церковнаго украшенія и что ко енію служенія прилично.

3.

акожде просимъ книгъ церковнихъ, которіи и расхищени и попалени отъ турковъ, а о просимъ: на дванядцатъ церквей слу- книги.

4.

акъ нынѣ взяти подъ протекцію Ц. В., не амъ стужаютъ римскіе учители, споръ тво- прелщающе незлобывихъ и неученихъ сло- православной вѣрѣ нашой и о исповѣданію ъ, яко да приведутъ ихъ послѣдовати имъ и чадомъ быти римскаго костела: того росимъ отъ В. Ц. В. чтобъ бысте, по своей окой монаршеской милости и ради ревности естивой вѣры нашой православной, опредѣ- изъ искуснихъ учителей двоихъ послати къ Бѣлиградъ ради ученія дѣтей благочести- такожде просимъ еще отъ В. Ц. В. жало- чимъ бы могли и школи построити. Сего премилостивѣйшій Государю, Царю непо- ый нашъ христіянскій, восточнаго сіянія хо, призри милостивно на прошеніе наше, ши на оскудость православнихъ церквей ъ, помилуй насъ Богомъ дарованнимъ ти ніемъ, ради благочестія и святіе право- е церкви и славнаго и непобѣдимаго имени агочестіи сіяющаго В. Ц. В., котораго и впредъ наша православная церковь и пра- ній нашъ народъ не имѣемъ себѣ инаго ктона милостиваго, кромѣ В. Ц. В. о чемъ в вѣроятно В. Ц. В. доношу.

семилостивѣйшій Государь! Просимъ В. за и обще прошеніе отъ В. Ц. В., по своей превисокой монархиской милосты и опредѣленію, намъ указѣ помилованія учинить чрезъ В. Ц. В. резидента, при дворѣ цесарскомъ пребывающаго г. Аврама Веселовскаго; а наипаче всего усерднѣйше отъ В. Ц. В. просимъ милостиваго отвѣту ради учителей и школъ, а о протчемъ како Вамъ Всемогущій творецъ по сердцу возвѣститъ.“

Као што напоменух, цар Петар није на ову молбу ништа одговорио, нити је и једну тачку Мојсијеве молбе испунио.

20. је Октобра 1721. отправио митрополит Мојсије поново молбу своју, и то по свом секретару Владулу (Владиславу) Малајеску —: „знающе — рече — его вѣрна, православна и добра житія, яко доволно показася, сирѣчь колико времяни между нами обрѣтался есть“ — (види се да Владул није био из Србије), коју сам молбу по Орфелину навео на своме месту.

Како је иста молба у главном изводу наведена, навешћу овде из ње само оно, што је Орфелин изоставио, а треба да се зна, шта је наш народ одмах у почетку аустријске владавине у Србији, од католичких свештеника трпио.

Орфелин је наиме рекао, како је Мојсије: „обьавлялъ что изъ лишенія церкви народъ православный, отъ Римокатолицкаго духовенства терпѣти принуждени“, дочим је Мојсије у својој молби рекао: „лишеніе наше не допускаетъ насъ безъ досади В. В., сопротивніи лестію (аще еще и не явно и не нуждно) казаніями ихъ лживими развращаютъ народъ; похваляются, да учинятъ типографію въ нашей страни, да печатаютъ книги наши и школи на словенскій языкъ, и говорятъ намъ, егда неимамы, потребно есть отъ нихъ взяти. Гдѣ-жъ, да разсудитъ ваша великая мудрость, до чего бы достигъ сей нашъ скорбній народъ, отъ чего многомилостивій Богъ да сохранитъ насъ отъ таковаго питія!, аще бы просили отъ нихъ, со радостію хотѣли бы насъ положити въ ложніе ихъ пургаторій; оружія не имѣемъ, да отвѣщаемъ имъ, и толико есмо лишени, яко насилно можемо найти кого, да поставимо священникомъ, и того ради здѣ, у Сербской страни, суть и села безъ священника, которая нуждаются отъ фратровъ, господствующихъ насъ: понеже

католички духовни редови, који су по Београду саградили цркве и самостане, мислећи у Србији вековати, исто као што их је и данас пуна Босна и Херцеговина, а уз то су и Немци из Немачке јурнули за Аустријанцима.

Тако су н. пр. 1720. код Болеча Немци чак из Пфалца населили село *Zweybruck,* и да није наступила 1739., Бог зна шта било од Србије и у Србији.

И знајући то, данашње поколење у Србиј треба да љуби и чува своју отаџбину, и њен независност, као очи у глави.

Па кад је митрополит Мојсије Петровић у истини био онакав, као што сам га ја овде описао и преставио; држим да је заслужио, да му се и овде каже: *Слава ти, слава, слава!*

У Земуну, на св. арханђела Михајла 1897.

ДОДАТАК.

На 87. стр. напоменух, шта је све 1718. митрополит Мојсије молио преко руског посланика у Бечу Веселовског, руског цара Петра I., а на 97. стр. за што га је молио 1721.

При писању тих напомена, не имадох при руци других извора, до ли наведених на истом месту.

Како сам данас у сретном положају — добротом свога млада пријатеља г. Стеве Димитријевића, професора београдске богословије, дођох до ретке код нас Србаља књиге: „Описаніе документовъ и дѣлъ, хранящихся въ архивѣ св. правительствующаго сүнода“, том II. часть первая 1722. Петроград 1879. —, да могу коју више проговорити како о поменутим молбама Мојсијевим, тако и о послатим стварима из Русије, и о учитељу Максиму Суварову — у истом се опису назива Суворов —, а подједно и о просветном стању нашег народа у Србији и Угарској у то време; то ћу овде о свему томе коју више да проговорим, чиме ће ова моја цртица добити само већу потпуноћу, а подједно ће се и исправити и досадашње наше грешење и незнање у том погледу.

Прва молба Мојсијева цару Петру I., датована је у Бечу 1. Септембра 1718.

Иста гласи: „Великому Государю, Царю и Великому Князю Петру Алексѣвичю, всея Велікія и Малія и Бѣлія Росіи Самодержцу.

Бога великаго о Вашемъ благополучіи молю и низко до лица землѣ творю поклоненіе. По сихъ, симъ моимъ, или да реку обще нашимъ, покорнимъ и челобитнимъ листомъ дерзаю припасти къ ногамъ, аки персоналнѣ, В. Ц. пресвѣтлосіяющему В., понеже Турки, варвари Христовой Церкви и православнаго народа гонители, многихъ господарствъ и земель неправедные завоеватеде и многихъ святыхъ церквей и монастырей разорители, яко и до нынѣ, тиранствомъ и мученіемъ они разоряють и во поганскомъ ихъ игу христіанскій православни народъ стенущъ всями воспомагаетъ; а нынѣ, помощію и милостію Божіею, чрезъ оружіе Царскаго Величества, побѣжденъ и войска его побита и Сербословенскія наше землѣ не малая часть свобожденна, а именно первоглавное мѣсто Сербскія земли Бѣлиградъ с окрестностми немалими сербскія земли мѣстами, и нынѣ подъ протекцію Ц. В. осталися. Обаче же въ всеконечно убожество прибѣгаемъ, паче же церкви святіе зряще разореніе и отъ лѣпоты ея обнаженіе, книгъ отъ прочаго одѣянія церковнаго, яко не имѣти въ чемъ правило Божіе творити, паче же и служба Божія престала. Того ради нынѣ прибегаемъ предъ свѣтлосіятелній маестатъ В. Ц. В. со симъ нашимъ общимъ листомъ милости раболѣпно просити: понеже много прибѣжища себѣ не имѣемъ, кромѣ В. Ц. В. Сего ради дерзаю предъ В. Ц. В. нужди наши предложити, о чемъ прошеніе наше есть:

1.

„Понеже прокляти варвари тирански церк наши православніе повалили и раскопали до ос ванія, просимъ помилованія отъ В. В. Ц. па

аждеціе единія соборныя церкви во славномъ адѣ Бѣлиградѣ нашея Сербскія земли, на имя ктиторство В. Ц. В.

2.

Запе весма оскудѣла есть епархія паша отъ рковнихъ утварей, просимъ отъ В. Ц. В. одѣяі архіерейскаго служенія, и прочая священнискія службы и церковнаго украшенія и что ко рашенію служенія прилично.

3.

Такожде просимъ книгъ церковнихъ, которіи то и расхищени и попалени отъ турковъ, а енно просимъ: на дванядцатъ церквей слубніе книги.

4.

Какъ нынѣ взяти подъ протекцію Ц. В., не ло намъ стужають римскіе учители, споръ твоще и прелщающе незлобивихъ и неученихъ слоъ о православной вѣрѣ нашой и о исповѣданію помъ, яко да приведутъ ихъ послѣдовати имъ нію и чадомъ быти римскаго костела: того ди просимъ отъ В. Ц. В. чтобъ бысте, по своей евисокой монаршеской милости и ради ревности агочестивой вѣры нашой православной, опредѣли изъ искуснихъ учителей двоихъ послати къ мъ у Бѣлиградъ ради ученія дѣтей благочестихъ, такожде просимъ еще отъ В. Ц. В. жалоня чимъ бы могли и школи построити. Сего ди, премилостивѣйшій Государю, Царю непоимый нашъ христіянскій, восточнаго сіянія онархо, призри милостивно на прошеніе наше, внуши на оскудость православнихъ церквей шихъ, помилуй насъ Богомъ дарованнимъ ти лованіемъ, ради благочестія и святіе правовніе церкви и славнаго и непобѣдимаго имени благочестіи сіяющаго В. Ц. В., котораго и нѣ и впредъ наша православная церковь и прaславній нашъ пародъ не имѣемъ себѣ инаго хитектона милостиваго, кромѣ В. Ц. В. о чемъ рдо и вѣроятно В. Ц. В. доношу.

Всемилостивѣйшій Государь! Просимъ В. В. за и обще прошеніе отъ В. Ц. В., по своей превисокой монархиской милосты и опредѣленію, намъ указѣ помилованія учинить чрезъ В. Ц. В. резидента, при дворѣ цесарскомъ пребывающаго г. Аврама Веселовскаго; а напаче всего усерднѣйше отъ В. Ц. В. просимъ милостиваго отвѣту ради учителей и школъ, а о протчемъ како Вамъ Всемогущій творецъ по сердцу возвѣститъ."

Као што напоменух, цар Петар није на ову молбу ништа одговорио, нити је и једну тачку Мојсијеве молбе испунио.

20. је Октобра 1721. отправио митрополит Мојсије поново молбу своју, и то по свом секретару Владулу (Владиславу) Малајеску —: „знающе — рече — его вѣрна, православна и добра житія, яко доволно показася, сирѣчь колико времяни между нами обрѣтался есть" — (види се да Владул није био из Србије), коју сам молбу по Орфелину навео на своме месту.

Како је иста молба у главном изводу наведена, навешћу овде из ње само оно, што је Орфелин изоставио, а треба да се зна, шта је наш народ одмах у почетку аустријске владавине у Србији, од католичких свештеника трпио.

Орфелин је наиме рекао, како је Мојсије: „обьавлялъ что изъ лишенія церкви народъ православный, отъ Римокатолицкаго духовенства терпѣти принуждени", дочим је Мојсије у својој молби рекао: „лишеніе наше не допускаетъ насъ безъ досади В. В., сопротивніи лестію (аще еще и не явно и не нуждно) казаніями ихъ лживими развращаютъ народъ; похваляются, да учинятъ типографію въ нашей страни, да печатаютъ книги наши и школи на словенскій языкъ, и говорятъ намъ, егда неимамы, потребно есть отъ нихъ взяти. Гдѣ-жъ, да разсудитъ ваша великая мудрость, до чего бы достигъ сей нашъ скорбній народъ, отъ чего многомилостивій Богъ да сохранитъ насъ отъ таковаго питія!, аще бы просили отъ нихъ, со радостію хотѣли бы насъ положити въ ложніе ихъ пургаторій; оружія не имѣемъ, да отвѣщаемъ имъ, и толико есмо лишени, яко насилно можемо найти кого, да поставимо священникомъ, и того ради здѣ, у Сербской страни, суть и села безъ священника, которая нуждаются отъ фратровъ, господствующихъ насъ: понеже

глаголютъ намъ, егда неимами, мы да поставимъ священника; они не оставятъ людей безъ священника и начали уже крестити и вѣнчати отъ нашихъ, и сіе происходитъ отъ оскудѣнія ученія нашего“.

Митрополит је Мојсије писао подједно и руском канцелару грофу Гаврилу Ивановићу Головкину, у ком га је молио, да се и он заузме, да му се испуни молба послата по Малајеску.

На напомепуто сенатско решење од 11. Маја 1722., св. синод је 19. Јуна и. г. учинио наредбу, од куда и шта све да се пошље у Србију, те док се све спремило, прошла је скоро и 1723. година.

У погледу искања два учитеља, св. синод је 20. Јуна 1723. упитао колегију иностраног министарства, ко ће их плаћати, и каква ће им бити плата, а подједно је 11. Октобра и. г. умолио Варламу архијепископа Кијевског и Галичког, да од кијевских ђака изабере двојицу, који би ишли у Србију, који: „всѣхъ наукъ отъ грамматики до философіи и до богословія искусны и къ ученію доволны бы были“.

На упит синодски, одговори му министарска колегија, да она не може узети на себе обвезу да плаћа поменуте учитеље, јер нема за то новаца, те предложи св. синоду своје мњење, да се о том стави у договор с правителствујућим сенатом.

Међутим изиђе 5. Фебруара 1724. царска заповест, да се из државне благајне издаје плата двојици учитеља, што ће ићи у Србију, и то сваком по 200 рубаља годишње.

На упит пак синодски од 11. Октобра 1723., одговори архијепископ Варлама, да од кијевских ђака не ће нико да иде у Србију, и св. синод закључи Марта 1724. да се у Србију пошљу париски ђаци Тарас Постников и Иван Каркопољски, који до свога поласка у Србију, одређени буду за синодске преводчике.

Међутим у Мају и. г. поднесе митрополитов посланик Малајеско св. синоду молбу, да се у Србију пошље за учитеља славенског и латинског језика, синодски преводчик Максим Суворов, који је вољан тамо ићи, и који му се показао
данъ по обычаю сербскога народа“.

У истој је молби Малајеско нагласио,
је српском народу јако потребан грчки у
и како се такав може наћи и у Србији,
подједно молио, да се и за њега одреди го
плата од 300 рубаља. (Ево одговора на п
на стр. 122., откуд је одређена плата 17
за грчког учитеља).

2. Јуна 1724. св. синод закључи, да
Србију за учитеља славенског и латинског ј
пошље Суворов, а подједно је одредио
рубаља за грчког учитеља, с условом, да се
новац не може на друго шта употребити,
лајеску дато буде 70 граматика — по Орф
дато му је до 100 —, 10 тројезичних реч
и из Александро-невске штампарије 400
рова („во четвртъ цѣною по 8 алт. 2. д.“)
ност је ових књига износила 150 рубаља.

После тога, Малајеско поврати се прек
јева у Србију, понесавши са собом и доб
ствари за митрополију и цркве, и то по
сакос, омофор — Јоакима патријарха —,
хиљ, стихар, палицу — штаку —, појас,
гије, три и двокирије. Јеванђеље, сребрн
дило, 12 одежда, 12 стихара, 12 петрахиљ
оставине Варламе, архијепископа Смоленско
кос, омофор, чиновник архијерејски, путир с
дискос, звездицу, 2 тањирчића и кашику.
ност је ових ствари и утвари износила
рубаља.

Како Малајеско тако и Суворов доби
и путни трошак. Суворов је добио 200 р
а биће да је толико добио и Малајеско.

Суворов је пошао из Петрограда са
својом Аном Георгијевном, малом ћерком и
том Петром — младићем — у јесен 172
је у Беч стигао Маја 1726., а при крају
и. г. стигне у Карловце.

Дошавши у Карловце, на скоро се п
те 1. Октобра 1726. отвори „славенску ш
у којој имађаше само 7 ђака, од којих
пређе у млађу, тако названу „десятос
школу, те он на жељу митрополитову п
Београд.

2. Фебруара 1727. започне Суворов у Беораду своје предавање славенског језика, где је мао до 50 ђака. Учио их је „десятословію и псанію съ придодаткомъ дѣтей ариѳметики“.

Од 2. Фебруара до 8. Септембра и. г. држао е Суворов школу, а тада их је због бербе рапустио до 11. Децембра. Многи су Суворови аци и не дочекавши распуст, напустили школу.

На крају 1727. пређе Суворов поново у Каровце, пошто је двор митрополитски у Београду, ком је он држао школу, разрушен био при раирењу градских зидова.

2. Јануара 1728. започео је Суворов у Карвцима предавање славенске граматике.

У Карловцима је имао Суворов 124 ђака, еђу којима је био 1 архиђакон митрополитов, јеромонаха, 2 мирска свештеника, 12 јерођаона и ђакона, 15 монаха, и 3 из Београда, од амошњих његових ђака.

Своје је ђаке Суворов поделио био у три азреда, у граматисте, десетословце и азбучнике – букварце.

У почетку другог течаја, имао је Суворов старијем разреду 60, а у оба млађа 45 ђака.

Доцније је Суворов све то мање и мање имао ака, а у време смрти митрополита Мојсија — 730. — није имао више од 56 ђака, од којих 31 учили латински читати, у тако названој уворовској „латинској школи“.

Суворов је још у Русији примио своју плату 1724., 1725. и 1726. годину. За своју плату 1727. морао је Суворов ићи у Беч, где се лазио 10. Јула. 28. Фебруара 1728. писао је итрополит Мојсије из Беча св. синоду, у ком у је јавио, да пошто учитељ Суворов не може живи са својом породицом, то да му је он редио за 1728. годину од својих новаца 200 ор., те га је умолио, да настоји, да му се плата виси са 100 рубаља. Суворов се морао још и 5. априла 1730. обраћати царици за своју плату 1728., 1729. и 1730., и да му није митроолит помагао и узајмљивао, умро би од глади Карловцима по руској плати.

27. је Августа 1726. из Карловаца писао итрополит Мојсије св. синоду, у ком му је јавио, да држи, да је он примио његово благодарително писмо за послате црквене ствари и утвари и књиге, писато Марта и. г. и послато по архимандриту св. успенског Требињског манастира, Леонтију.

Уједно се у њему захвалио, што је послат учитељ Суворов, а и молио, да се по обећању пошље плата за грчког учитеља за 1724., 1725. и 1726. а и за 1727., и доставио му до знања, да одређених и предатих за 1724. и 1725. годину 600 рубаља за учитеља, синодалном саветнику архимандриту Петру, пре Симонова, а сад Александровска манастира, он није примио, те га умолио, да га позове, да му ту своту пошље.

8. Јула 1727. по други је пут писао митрополит Мојсије из Беча св. синоду, у ком му је доставио, да још није примио одређену плату за грчког учитеља, — ког држи од 1724. — за 1724—1727., те га умолио, да му се иста пошље, а подједно молио и за припомоћ, јер је почео — рече — градити школско здање.

У својој молби од истог дана руском цару Петру II., митрополит Мојсије рекавши му, како је цар Петар I. одобрио 11. Маја 1722. да му се пошље архијерејско одјејаније, за 12 цркава свештеничко, и црквене и школске књиге, што је и примио, а 5. Фебруара 1724., да се пошљу два учитеља, и како је Суворов већ дошао, те и њега умолио, да се пошље заостала одређена плата за грчког учитеља за 1724—1727., рече:

„2). Якоже между прошеніемъ о учителехъ года 1721. было наше прошеніе ко благопочившему вѣчнодостойные памяти Єго Ім. В. Петру Великому, о милостини на согражденіе разореной турками саборной церкви въ Сербскомъ Бѣлиградѣ, на имя и ктиторство Єго В., на что тогда никаквой резолуціи не получивше, обновили мы съ нуждею сами старую церковь. Нынѣ же градится новая фортификація, и самая фортификаціи линеа по архитекторской мѣрѣ пришла на помянутую церковь, ей же для того будетъ въ краткомъ времени раскопаніе. И тако послѣдуетъ нашимъ христіаномъ нужда быти безъ службы Божіей и не малая тщета благочестію, сорградити бо самимъ намъ безъ помощи, за скудостію и

убожествомъ нашимъ, настоитъ невозможность: зане, такимъ же образомъ разоряющуся нашему дому, понуждени мы себѣ строити новый на иномъ мѣстѣ, идѣже и школы хотѣхомъ создати, но и въ совершеніи сего дома силы наши оскудѣваютъ, колми же школъ и церкве. Убо просимъ вси обще В. І. В., умилосердися надъ бѣднымъ и убогимъ православнымъ народомъ, яко общій отецъ и покровитель восточнаго благочестія Христіанъ, сотвори милость со рабы твоими и всегдашними богомльцы, удостой, причастниковъ быти поне отъ крупицъ, падающихъ отъ трапезы сокровищъ В. В.; подаждъ въ помощь милостыни на соглажденіе единые церкве въ Бѣлиградѣ елико Всемогущій Богъ В. І. В. по сердцу положитъ, да возможемъ, якоже помянухомъ, воздвигнути церковъ во имя святыхъ апостолъ Петра и Павла, со двема предѣлними олтарями, подъ ктиторствомъ В. В. съ предцесорами и всею Вашею Імператорскою фамиліею, сущею и будущею, на вѣчное помянованіе за душу блаженнопочившаго, вѣчнодостойные памяти Єго І. В. Петра великаго, и Єго бывшей наслѣдницы, предцесорицы В. В., за благополучное на той же престолъ восшествіе и за долгоденственное Імперіи Россійской правленіе — — —“.

Суворов је писао из Беча 26. Августа 1727. св. синоду, у ком му је јавио, да је примио његово писмо од 18. Јула и. г. № 980. (друго је писмо његово под № 1822. примио у Београду), у ком се позива да му поднесе извешће о учитељу грчког језика и „изясненіе о происходящихъ во ученіи дѣйствъ“, те је обећао, да ће му исто што пре послати.

Суворов је 30. Јуна 1728. из Карловаца поднео св. синоду искано извешће, те како се из њега понајбоље види просветно стање и прилике нашег народа у Србији и Угарској; то ћу га због његове важности, и што се до сада код нас није знало за њега — јер до поменуте књиге „Описаніе документовъ сvнода“, тешко је српском књижевнику доћи —, навести овде у целости.

Исто гласи: „Єго Императорскаго Величества два указа, минувшего года, единъ подъ № 980. въ Вѣнѣ, другій же подъ № 1822. въ Бѣлградѣ, получилъ я исправно, и о полученіи репортовалъ. На содержаніе же въ нихъ повелѣннаго мнѣ, отвѣтомъ замедлити понужденъ за неизвѣстіемъ обстоятельствъ греческаго учителя, и за разореніемъ въ Бѣлградѣ, и ради преселенія школъ въ Карловецъ и паки заведенія, и за ожиданіемъ помянутаго въ оныхъ указахъ на прошлой годâ посланнаго мнѣ Єго Императорскаго Величества жалованья (которое получилъ 28. Марта сего года). Наипаче же за ожиданіемъ преосвященнаго митрополита здѣшняго изъ Вѣны, которой чрезъ два года тамо пребываетъ, и еще не возвратился: понеже безъ него и до селѣ не могу достовѣрно известитися о обстоятелствѣ греческаго учителя, и состояніи здѣшнихъ школъ ученія. Обаче увидѣвъ нынѣ многажды отлагаемый и прелагаемый отъ времене на время его преосвященства возвратъ, и тѣмъ бывшее повѣленному мнѣ отвѣту продолженіе, якоже вѣмъ, сице вашему святѣйшеству всепокорно предлагаю въ послѣдующихъ. А имяно на первый указъ:

1). Въ пріѣздѣ моемъ въ Сербскую землю, засталъ я въ Бѣлградѣ греческаго учителя стараго и дряхлаго бывшаго попа въ Константинополи прежде, потомъ же потурчившагося отъ страха, и по избѣгѣ въ Сербію паки обратившагося ко Христу, именомъ Константина (по запису митрополита Мојсија 1720. и 1721. био је код њега даскал Герасим, који је имао годишње плате 36 фор. Исти је можда био и пре, а и после тога до доласка поп Константина); который училъ гречески точію читать и писать (по его сказанію) отъ 23. генваря 1723. считая полчетверти года, и забралъ отъ митрополита въ тое время толко 103 гулдена цесарскихъ. Кромѣ же сего имѣлъ по полтораку(?) субботному, отъ имѣющаго токмо ученика. И въ нѣкая времена сбиралъ въ церкви отъ Христіанъ съ блюдцемъ. Нынѣ же онъ осталъ, и на место его другой грекъ отечествомъ изъ Солуня Николай Логіататъ, принятъ (какъ слышно) безъ договора, точію ѣсть въ трапезѣ, и тому же учитъ, что и первый, зѣло малое число учениковъ въ Бѣлградѣ, дондеже не разорится зданіе, и онъ самъ оставити школу хочетъ за безплатицею.

ившіеся прежде ученицы, языка не знаютъ, азвѣ ясти и пити попросити: обаче читаютъ ѣціи въ церкви апостолъ, евангеліе и канонар- аютъ гречески, а что: не знаютъ же.

2). О происходящихъ же здѣ во ученіи дѣй- твахъ требуемое отъ мене ясное изясненіе сице- ое. По пріездѣ моемъ и по содержаніи смертной ене болѣзни (еще мнѣ не оздравившу) поѣхалъ реосвященный здѣшный митрополит кvръ Мойсей осѣщатъ монастыри и епархіи, и посѣщая оныя роѣхалъ въ Вѣну, гдѣ досюду пребываетъ, и не ѣмъ когда возвратится. А я въ отсуствіе его ачалъ было славенскія школи Октябра въ 1. день 726. на квартирѣ моей въ Карловцѣ. И даже о пріезда моего въ Бѣлградѣ не было болше еми человѣкъ, и тѣ точію въ десятословіи. По ріездѣ же моемъ, на саизволеніе преосвященнаго итрополита, началъ я туюже школу въ Бѣлградѣ евраля 2. дне 1727., и собралъ было до 50 дѣ- ей и болше, и то даяніемъ туне пожелованныхъ есятословій, и за мои денги купленыхъ азбукъ. Понеже въ Сербіи учатся дѣти по навощенымъ аскамъ, на подобіе нашихъ валковъ, здѣланнымъ, о которыхъ учители, или сами, или чрезъ под- астерьевъ своихъ, написуютъ псалмы, акаѳисты, иная нужная, въ церкви посведневно употреб- яемая, колико можетъ доска вмѣстити. И егда ученикъ изусть написаное изучитъ: тогда оное зглаждается съ доски, и написуется континуація бывшенаписанаго. И тако учившеся, аще и чрезъ 5 лѣтъ, едва не вси читати всяку книгу не мо- гутъ, сказуя всякъ себѣ во оправданіе: *я сей книги не училъ*. А я училъ ихъ отъ помянутаго числа десятословію, и писанію, съ придаткомъ дѣтской ариѳметики до 8 дне Сентября прошлаго ода. Однако не вси чрезъ оное время пребили, но многія разбрелися къ старимъ своимъ даскаламъ за ихъ и многихъ духовныхъ персвазію къ роди- телемъ: *что да вашимъ дѣтамъ учитца у москаля десятословію, что въ церкви не чтется, и наши де владыки сего сами не знаютъ. А де ихъ научимъ тому, что посведневно въ церкви чтется*, сіесть: ва тебѣ Боже нашъ съ Трисвятымъ, прочему аковому).

3). Отъ вишепомянутаго дне Сентября по распущеніи на винособираніе, никаковихъ школъ не было до 11. Декабря прошлаго года: понеже домъ митрополитскій разорился ради строенія крѣпости. И для того по воли его преосвящен- ства понужденъ я съ моею фамиліею преселитися въ Карловецъ паки на туюжде квартиру прежнюю, гдѣ придѣланы еще двѣ коморы ради школъ, и тамо повелѣніемъ митрополитскимъ собралося въ разные числа до 124 учениковъ, въ коемъ числѣ его единъ архидіаконъ, 4 іеромонаха, 2 мірскихъ священниковъ, 12 іеродіаконовъ и діаконовъ, 5 монаховъ, которіи вси начали отъ началнаго уче- нія для исправленія: а отъ Бѣлградскихъ учени- ковъ моихъ точію трое пришли. И 6. генваря сего года начали славенскую грамматику, и до селѣ, пропуская многая (по митрополитскому хотѣнію), ради скорости, уроками приходятъ другій кратъ осмочастіе, а сvнтаксисъ первократно: толкова- ніемъ же осмочастія третищи, сvнтаксисъ же пер- вократно. А практики по правиламъ мало что было, ради не добре умѣющихъ читати и писати, каковихъ есть вящшее число (нынѣ всѣхъ въ грам- матицѣ 60, протчіи же 45 въ десятословій и аз- буцѣ). Изъ означеннаго же цѣлаго числа мнози отшли, и нынѣ поучася нѣкое время отходятъ, а иные взявъ точію книги, превращаеми паки та- кими же, оnихъ же обявлено въ 2. пунктѣ, и такимъ же образомъ. Чему, якоже прежде сообра- зній потащницы были, и донынѣ суть нѣціи отъ предстателей церкве, и отъ церковнаго клира, наипаче же калугеры, а особливо (аще и не вси) иже раздражени бывше недачею милостыни въ Россіи по ихъ надѣянной воли, сему доселѣ про- тивни, и противная мнѣнія на Россійскую импе- рію между простыми посѣяша и утверждаютъ (простый бо народъ не малую къ ней любовъ имѣетъ) не инимъ образомъ якоже наши дома- шніи расколницы, въ рукописныхъ богохулныхъ шпаргалахъ истинствующе. Иніи же, и едва не вси духовницы, соглагателнѣ аргументствуѣще завы- ствуютъ: аще младшіи научатся лучше, то похи- тятъ ихъ саны, и мірскихъ людей дѣти прервутъ левитское наслѣдство. Понеже его преосвящен-

ство лучше умѣющаго производити хощетъ, богатихъ же и поповскихъ дѣтей минуя. За что его желаютъ болѣе днесъ, пежели заутра видѣти мертва. Онъ бо, прочитая сvнодалный регламентъ, многая сообразно тщится вводити и желаетъ исправити. Якоже въ монастырѣхъ началъ было общество заводити, и въ школѣ младымъ монахомъ и мирскимъ попомъ и діакономъ повелѣлъ учитися: но нынѣ, какъ видится, сіе мало безъ него исполняется.

4). О сихъ всѣхъ касающихся въ школахъ турбаціахъ, я будучи въ Вѣнѣ доволно предлагалъ его преосвященству, и нынѣ отъ своихъ ему вѣрныхъ и добрыхъ людей донесено достовѣрнѣе. На что онъ, какъ тогда мнѣ, по возвратѣ своемъ (егоже всегда ожидаю) исправленіе и урежденіе сотворитъ обѣщалъ и нынѣ по доносеніи поѣхавшихъ къ нему вѣрныхъ очевидцовъ, ничто иное во отвѣтъ имѣю написанное, точію: *и онъ самъ чудится, како; и что будетъ сотворити, понеже отъ различныхъ странъ оскорбляется и обуревается, но когдо возвратится, предусмотрити потщится исправленіе.* Понеже, яко самъ вижу, издалека не имѣетъ жестоко повелѣвати, вмѣсто его мнѣ первенствующымъ, да не горше что ему сотворятъ. Сутъ бо межъ ими главніи его преосвященству врази которіи сами хотѣвше быти митрополитами, ему наслѣдство воспящали: и по предложеніи къ тому привели, что инсталлаціа на митрополитство Карловецкое, болше 20000 гулденовъ цесарскихъ стала; что ему великое оскудѣніе, и въ растояніи немощь къ помянутому повѣленію учинило.

5). При семъ же извѣствую, что латынски еще никого я учити неначинал: и не вѣмъ, когда сіе быти можетъ, ради предложенныхъ здѣ причинъ:

Первое. Якоже извѣстно искуснымъ, учитися незнаемому языку должно, посредствомъ языка учителю и ученикамъ знаемого, а здѣшній языкъ есть: венгро турецко нѣмецки-сербскіи (весъ бо помѣшанъ), коего я досюду мало научился: Славенскому же книжкому, яко обоюдному, не вѣмъ какъ скоро научится, или будетъ ли кто терпѣливодушенъ ученіе пробавляти. И паки: я самъ единъ всякого всякому ученію научити не могу.
Здѣ же люди кривотолкамъ неучившимся в
что они сказуютъ, суппозицію по невѣдѣні
нія имѣюще, якобы краткимъ времянемъ все
жное ученіе (егоже и я самъ не знаю)
отъ меня можно. На примѣръ: были бы
каторы, философи, юристы, и богословы (
и римской церкве догматы опровергнути м
въ четыри мѣсяца, аще же и долго, въ год
мене. И мнятъ, яко аще кто учитель и лат
умѣетъ говоритъ, есть всезнай, и способом
кратчайшимъ, воззрѣніемъ точію на него,
тися отъ него всякій можетъ. И отъ сего
водими, наипаче же примѣняющеся предикат
инославныхъ церквей ученымъ, нѣціи свяще
сказуютъ предики изустныя. Чесо ради мн
ворятъ: *аще наши попы неучившеся въ ш*
изустныя предики говорятъ, почто учитель н
своихъ учениковъ тому?, на что-де грам
учити? Но лучше-де бы онъ писалъ учен
предики, и давалъ бы имъ учити на изус
де сіе: мой, твой, свой. Онъ, она, оно.
мы и безъ грамматики знаемъ.

Второе. Не безъ сомнѣнія есть: поп
латинскому ученію быти рымское духов
которіи и нынѣшнее славенское не зѣл
видятъ. Понеже увѣдавше о школахъ моих
ходили мнози езувити францишкане огля
вопрошающе, чему я учу, не латински
немалымъ, отъ показавшихся отъ нихъ
чрезъ нѣкая въ разговорѣхъ знаменія, зазр
Но я, видѣвъ сія, говорилъ имъ отвѣтно,
латински учу, но нужное чтеніе и писані
книжнаго языка, коимъ въ славеноправосл
церквахъ Богу служба приносится. Сказу
и они (и я о семъ извѣстенъ самъ) что
сербскій народъ и у насъ въ школахъ п
ется до піитики исключительнѣ, но они д
не хотятъ. И академіа цѣлая имѣтся въ Т
гымназіа въ Будимѣ и въ Рабѣ, а во м
иныхъ приближныхъ сюду мѣстѣхъ трив
школы. И якоже имѣютъ свое установле
попускаютъ и своимъ вездѣ имѣти все:
тривіалныя, тамо не смѣютъ имѣти гимн
гдѣ гимназія, не смѣютъ имѣти академі
ученици изучивше на одиномъ мѣстѣ м

тъ на другое къ болшему ученію. А здѣ
роварадинѣ на полтора часа отстоящемъ
у градѣ, езувиты хотятъ имѣти латинскую
что явили они будучи у мене въ школѣ
сѣми: *мы де придемъ къ вамъ въ школу
славенскій, а когда наша будетъ, васъ
просимъ къ намъ учитися латински.* Но о
семъ можетъ научити мене время и слу-
гда его преосвященство возвратится изъ
и тогда аще что быти може, или ни; или
всемъ подробну донести потщуся. Понеже
а предлагалъ его преосвященству тако:
егда сицевая нестроенія будутъ (якоже
или каковыя неможности: то не будетъ
й здѣ ползы. Аще ли же ползы не будетъ:
благодареніе, и кая слава пославше му
мой трудъ и нужды терпѣніе суетный естъ.
сему ни что иное глаголетъ, точію: *по-
до пріѣзда моего.* Сего ради и медлѣніе
на повелѣнное мнѣ было.

ретіе. Имѣетъ его преосвященство два сво-
кона въ шлолахъ Раабскихъ, которіи нынѣ
, слушая съ риторикою, до вакацій окон-
Не вѣмъ, не похощетъ ли оными латинское
яко знающими языкъ туземскій пробавляти.
емъ межъ симъ, яко мнѣ недоумѣнномъ,
, на вторый указъ предлагая последующая.

и 7). говори о свом дугу и признаје, да
рополит много помаже.

P. S. рече: „Здѣ живучи, ради политич-
ньюктуровъ совѣтомъ его высокоблагород-
йствителнаго камергера и чрезвычайнаго
ка г. Ланчинскаго, и за прошеніемъ къ
реосвященнаго митрополита: никогда не
и, что есмъ въ службѣ Єго Император-
Величества Всероссійскаго. Но яко есмъ
ъ въ службѣ митрополитской. Церковъ
я нѣкаго колебанія, и ей придержащійся
здѣ не безъ налога содержится: да скры-
асиліемъ по времену во унію пріидетъ,
зъ скудостію. И нинѣ цесарь, едва не всю
ю, развѣ Петроварадинскаго провизората
имъ же и Карловецъ) продалъ въ под-
министрамъ. А и Карловцу съ принад-
ми ему тогожъ не миноватся. И вся серб-
ская милиція подунавская хочетъ обращена бытъ
въ крестиянство“.

15. Маја 1729. писао је Суворов из Кар-
ловаца св. синоду, следеће писмо:

„Прошлаго года отъ 30. Іуня по посланномъ
моемъ допошеніи, извѣстившемъ повелѣная мнѣ
Єго Имп. Вел. указами: пріѣхалъ нечаянно изъ
Вѣны здѣшній преосвященный митрополитъ въ
Карловецъ, 25. дне Іуля, и невидѣвъ школъ, на
утріе отъѣхалъ въ Бѣлградъ: и для того не точію
уряжденія, ниже какова разговора о уряжденіи
школъ что было.

2). Потомъ, медлящу его преосвященству въ
Бѣлградѣ ради посвященія двухъ епископовъ,
ѣздилъ я въ Августѣ ради помянутаго самъ въ
Бѣлградъ. И тогда болѣзновавъ на смертъ г. ми-
трополитъ, вручилъ мои предложенія на расмо-
треніе случившимся шести епископомъ, а имянно:
Темишварскому, Арадскому, Бачкому, Сечуйско-
му, Славонійскому и Крушедолскому, которіи
разсудивше, дали мнѣ копію резолуціи своей
въ трѣхъ пунктахъ заключеную, какову здѣ слово
во слово видѣти подъ буквою ·|. А.

3). Послѣ сего возвратася я въ Карловецъ,
и ожидавъ его преосвященства пріѣзда, и наряж-
денія школъ, всегда до пришествія его отлага-
наго, и не получивъ по скончаніи винособиранія
и ради сего бывшихъ вакацій, ѣздилъ я паки къ
нему въ Бѣлградъ. И видѣвъ, что ни кто не смо-
тритъ и не старается о школахъ, подалъ г. ми-
трополиту предложеніе во 12 пунктахъ: на кото-
раго кійждп пунктъ подписавъ его преосвященство
своеручно резолуцію, отдалъ мнѣ. И съ того всего
видѣти здѣ предложенную копію под буквою .|. В.

По возвратѣ же моемъ началъ я паки школу
перваго дне Октобря, оставя мнѣ грамматику:
десятословщиковъ же и азбучниковъ во особливой
храминѣ учити, нанялъ его преосвященство брата
моего, до Іуля мѣсяца сего года.

4). А по резолуціи шести помянутыхъ епи-
скоповъ, и подписанію митрополитскому на моемъ
предложеніи (кромѣ касающихся мене трехъ пун-
ктовъ и загражденія двора школнаго) ни что не
исполнилося, аще нѣкая и повелѣна быше карло-
вачкому его протосингелу (т. ј. Василију Дими-

трпјевићу, потоњем владици Будимском). Но самъ я, видѣвъ нужду необходимую, и многае ради тѣснoти въ ученикахъ смятеніе (въ избѣжаніе прерѣканія, яко би я еще невидѣную отъ митрополита школу и полное число учениковъ, не моглъ содержати, но распудилъ) собранною отъ учениковъ суммою, съ согласідмъ ихъ, устроилъ (по предложенію моему подъ буквою ·|. В.) изъ горницы и каморы едину полату, и сдѣлавъ скаміи школные, поставилъ и урядилъ 13. Декавря прешедшаго. До сего бо дне чрезъ три года едва возмоглъ возимѣти мѣсто, гдѣ и на чемъ сидѣти ученикомъ, и то великимъ тяготоношеніемъ моимъ учинилося. Устроивъ же сія, обявилъ его преосвященству, и нехотѣніе и противность протосингелову писменно, съ засвидѣтелствованіемъ словеснымъ посыланыхъ отъ мене учениковъ, трехъ духовныхъ и единаго мірскаго. По которому ни что иное бысть, точію возвратити издержаную сумму повелѣлъ, неисполнителю повелѣнія его, ни единаго слова рекій: зане уже оный бяше конфирмованъ отъ цесаря за епископство.

5). По семъ пріѣхавъ сего года въ 23. генваря его преосвященство въ Карловецъ посѣтилъ и видѣлъ первый разъ школу и учениковъ во время ученія. 27. дне того же мѣсяца, съ прилучившимся четырми епископами, идѣже былъ и архимандритъ далматянинъ Леонтій возвращавшійся изъ Россіи во отечество свое. И понеже его преосвященство тогда показалъ себе веселаобразна, и словесы благопріятна рачителя ученія: тогда единъ отъ епископовъ (иже бяше единъ отъ хулникъ школъ) самъ собою проклинялъ и анаѳемѣ предавалъ, кто будетъ отселѣ поне едино слово хулное на ученіе произнести.

6). Таже генваря 30. дне посвятивъ г. митрополитъ частопомянутаго протосингела во епископа, вручилъ ему вмѣсто себе поставленіе въ попы и діаконы, коихъ чиновъ мнози отъ ученикъ мнѣли быти первшіи предъ неучащимися ученицы (якоже разглашено вѣдали митрополитское намѣреніе, и я о семъ въ концѣ третіяго пункта въ прошлогодскомъ доношеніи обявилъ) но погрѣшиша. Новопоставленный бо епископъ, видѣвъ себе въ вящшую силу вшедша, поставлялъ неу-

чахщихся въ школѣ, и едва отче нашъ,
прочитати умѣющихъ, въ противность шк
что бы ни кто отъ школныхъ поставленъ
ухитря, яко бы въ школѣ будучи, ни кто
жетъ правила церковнаго исправляти. Кто
единому изъ десятословщиковъ возрастном
могавшемуся таковаго сана (якоже слышахъ
залъ: *ежели не будетъ учится въ школѣ, то з*
нится. Емуже обѣщавшися неучитися, исполн
его желаніе совершилося: и абіе сей въ шк
не видимъ бысть. Протчіи же ученицы п
сіе къ сердцу себѣ, иніи абіе, иніи же
отъ того времене, изъ содержаного до
ствія митрополитскаго мною числа, изъ 72
матиковъ, остали десятъ, да изъ 70 десят
щиковъ четыринадесятъ. Сверхъ сего, про
Марта 12. дне, новопоставленный помянуты
скопъ, поѣхавъ въ свою епархію, по соизв
митрополитскому, взялъ изъ грамматистов
ученика себѣ въ службу, между которыма
единъ діаконъ съ плачемъ не хотя лишитися
(съ немалымъ сожалѣніемъ моимъ и многи
соучениковъ), поѣхати понужденъ. Ему же
трополитскому ко мнѣ слову непрерываемо
ніе я прежде обѣщалъ, и многажды его от
шихъ ему за ученіе напастей охранялъ,
малой школѣ пріучивалъ, како бы оною к
ченію другихъ наслѣдовати моглъ: зане же
учился, и тихомѣрнаго нрава былъ.

7). Протчее же, мнози отъ учениковъ
кони изъ стоялищъ премѣняшася и премѣня
единому бо обходящу неизучившуся, десято
или грамматика его оставляется, и другому
желающему предается, тако, что иная грам
едва не чрезъ десятъ рукъ прошла, не ед
совершенную ползу оставивши. И остал
ослаблѣли, и неимуще попечителя назира
и мене яко страннаго и въ наказаніи не с
пренебрегающе, за едино не глаткое слов
рѣкателно иногда говорили: *я брошу грамм*
и пойду какъ и другіи. Иніи же дѣломъ
вершили. А которіи сего не учинили, ин
нихъ наполняютъ тоже незнаніемъ уруков
исполненіемъ задачъ, или рѣдко хожденіе
школу.

8). А о латинскомъ языцѣ, и напредочномъ …деніи школъ, отъ г. митрополита обѣщаномъ …ою ожиданомъ, и по возвращеніи его сѣмо … о томъ самому ему отъ мене предлаганомъ, …очію ничего не было; но ниже я о ихъ со… …евной интенціи его знаю. Токмо единожды …опросъ мой о греческомъ учители, его прео…енство сказалъ: *что онъ писалъ къ четвероире…ымъ патріархомъ на взысканіе искуснаго учи… … и имѣетъ отвѣтъ, что есть и хощетъ пріити: … желаетъ учитель вѣдати, на чемъ будетъ …жанъ. Но мы де сами не имѣемъ чимъ со…сати, а опредѣленаго-де на него жалованія …олучаемъ: сего-де ради и обнадеждовати не …го.* На сказаніе же о мнѣ самомъ, что я дѣ…ымъ мнѣ здѣ, и меншимъ нежели во отече… получаемымъ чрезъ векселъ, жалованіемъ …гучи обстояти, хочу проситъ двояко: или да …авится мнѣ жалованіе, или, аще сего не бу… да повелѣно мнѣ будетъ возвратитися; егожъ …священство сказалъ: *мы де насиловати не …мъ: и не просили мы самаго учителя и на содержаніе, но и на школы помощъ.*

9). Симъ тако написанымъ и къ посланію …отовленымъ бывшимъ (да не возмнится иногда …реосвященству, яко бы я каковыя лжы сплетая …, во отвѣтъ на повелѣное мнѣ отъ команды) …итахъ сія вся единому отъ фаворитовъ его …священства Пекскаго патріарха протосингелу, …нѣ Крушедолскому здѣ архимандриту, кото…аки внушилъ преосвященному митрополиту. …о преосвященство въ 31. день Марта при… въ школу, вопрошалъ всѣхъ учениковъ, … ли волею, или насилуемъ кто учится; и …ъ ли учитися впредъ. И взялъ у всѣхъ ру…санія, коегождо намѣреніе являющая. И увѣ…ъ ихъ напредовати, съ похвалою ученія и …оимъ о томъ порадованіемъ. При томъ же …ошалъ о случившихся безъ него турбаціахъ …ныхъ, отъ кого, и кому были, и какія; на …нози не смѣли сказывати нѣкоторыхъ поповъ …къ, которіи абіе призвани были, и имъ не … выговоръ отъ его преосвященства учиненъ, …ключеніемъ: *что было, до нынѣ было: но … отнынѣ, что бы я ничего таковаго не слышалъ: еже и другимъ вашей братіи скажите.* Школѣ же паки обѣщавъ учинитъ лучшее нарежденіе, отѣхалъ 14. Априлѣ въ Осѣкъ, и досюду не возвратился еще. И здѣ нынѣ безъ его преосвященства вся мирная и тиха въ молчаніи, и школа, съ оставшими началными въ ней учениками, по сіе время въ безмятежіи пребываетъ, тако, яко бы никогда ничего не было, и школа никому не надобна была, безъ всякаго назиранія. Кромѣ сего единаго, что не давно изъ некіихъ достовѣрныхъ устъ искочило слово: *прежде сего великихъ школъ не было, а были де у насъ патріархи, митрополиты и владикы, и прочій духовный чинъ, и было де намъ лучше, нежели нынѣ.* Едва бо не вси всякое свое неблагополучіе приписуютъ школамъ. Сія убо сице случившаяся обстоятельства (многшымъ за непотребность оставленымъ) во обѣщаное мною къ прошлогодному доношенію пополненіе, премудрѣйшему вашего святѣйшества сѵнодалному разсужденію всепокорно предложивъ:

10). Овде се јада о свом жалосном стању, о свом дугу, о продавању својих књига да се издржи, о скупоћи у Карловцима, у којима је рече: „— — а многократно безводіе и безкорміе и съ денгами преждѣ терпѣлъ, понеже въ Карловцѣ едва что достати можно, и то драгше Віенскаго: но въ Петроварадинѣ или болше въ Бѣлградѣ должно искати: и для того безъ лошадей пробытъ ни коимъ образомъ возможно. А я лошадей не имѣю и держати ихъ мнѣ нечимъ: изъ двора митрополитскаго, егда когда съ великою нуждою и досадою испросити моглъ. Чесо ради по сіе время (кромѣ ожиданія урядбы школной отъ г. митрополита) ни какова доношенія послати не моглъ, не имѣючи въ Карловцѣ почты, ниже служителя. А лошади не гдѣ было нанятъ чрезъ цѣлую зиму, затѣмъ, что въ прошлое лѣто травы не было, а зима велика и долга была по здѣшнему: не чимъ было людемъ лошадей кормити, имѣючи къ тому они на квартирахъ райтаровъ, и другій скотъ до вешней нинѣшней травы тросникъ сухой ѣлъ, и отъ глада падалъ.“

P. S. Пожалованныя грамматики, всѣ разданы; мнози же изъ десятословщиковъ хотятъ

имѣти ихъ, а взятъ не гдѣ. Нѣцыи бы и купити хотѣли; множайшіе же ради бы даромъ имѣли и не точію книги, но и всякую потребу. Книгъ же въ здѣшнихъ странахъ и церковныхъ весма скудно: а въ иныхъ церквахъ едва кая обрѣтается, и то, или Лвовская (унијатска), или обетшалая Венеціанская книга, или рукописная раздраная. Прежде сего нѣцыи снабдѣвалися книгами привожеными повсягодно на продажу отъ россійскихъ терговцевъ: но прошлаго года на границахъ венгронѣмецкихъ, подъ именомъ книгъ схизматическихъ, конфискованы были.“

А. Копія съ резолюціи сербскихъ епископовъ на пункты, предложенные Суворовымъ.

Господину Максиму учителю резолюція:

1). Что тужи учитель, да отъ нѣки люди глава (дурачеcкихъ главъ) поношеніе прима, и развращаю ученіе его, да срдца не имѣю учится:

Таковымъ неразумнымъ перво г. архіепископъ да учини писаніе клетвенно, да се свуда може прочитати, тако вписати, штрафъ отъ таковаго, кайся найде, да е должанъ сто форинти на школу дати, кой есть мощенъ платити, а кой немощенъ платити, соборно предъ церковію кащиговатися (наказатися).

2). А поради тескобе стояня, да се претрпи еще за зимусъ, а у пролѣтіе болше промотрити будемо: и да пригледи дѣцу, коя не видися, да напредую во ученіи, онакове да касираюсе изъ школи, да не чине калабалука (смятенія).

3). Поради закteваній коня со хамови и съ каруцами (шорами и коляскою) услышно есть, и будемо дали, совакимъ начиномъ, да самъ слугу и за рану (кормъ) конма проматра (старается): а паки за болше находимо да му ему дамо каруце и хамове, а какъ потребаю кони подъ кирію (подъ наемъ) узети ефтиніе, и безъ бриги будетъ.

В. Копія съ пунктовъ предложенныхъ Суворовымъ сербскому митрополиту Мѡусею съ положенными на нихъ резолюціями митрополита.

Предложеніе.

Подписаніе митрополитскія руки сице: 1). Понеже въ неприсуствіе В. П. (какъ Вамъ саму извѣстно) основателнаго начала школъ еще не имѣлося и
для того могшіи и не могшіи п
грамматическое ученіе (ради избѣ
противническаго роптанія и прере
допущены въ грамматику. И само
лой грамматики преподаяніе (еже
скорѣе и добрѣ уже умѣющымъ ч
и писати, должно было двolѣтіемъ
чатися) ради могущихъ познати,
оное потребно и нужно есть, ос
сячіемъ точію окончалося, и то со
малою практикою за краткостію
Начати. нутаго времене. Нынѣ начинати ли
словенскую грамматику; или ни;

На разсмотреніе Ваше. 2). Аще ли начати, со всѣми ли
до нынѣ бывшими учениками; ил
чію съ лучше могущими понима
не могущихъ равное бремя пон
изметати;

Взяти отъ немогуіщихъ и дати. 3). Аще нынѣ къ первому Окт
вновъ нѣціи пришедше, обрящутся
дни и могущіи понестіи ученіе гр
тическое, граматикъ же не доста
откуду взяти грамматики, ибо п
мати въ грамматику више числа к
не можно ни кого.

Братися назадъ 4). Кои взяли десятословія или
матики, и недокончавше ученія ост
безъ благодаренія школу, и кни
собою отнесли: отбирати ли книг
задъ, и кто долженъ отбирати; а
внѣ школы не имамъ повелително
сти: а книги, наипаче грамматик
требны суть учащимся не отступ
школѣ, и обрѣсти ихъ здѣ нѣгдѣ

По майсторскому смотрѣнію, аіце моіцность, да учинится. 5). Аще нынѣ и раздѣлятся
матисты отъ десятословщиковъ и
никовъ: обаче по усмотрѣнію мо
нихъ тѣсно и студено будетъ. Сег
должно извадити стѣну между ко
и горницею, да едина будетъ пала
обоихъ: и каморныя стѣны отс
отъ горничныхъ должно связати
ною цыглою, да не обвалятся: и
сдѣлати гдѣ я покажу, а изъ

сущія задѣлати: и еще окна по потребѣ провалити.

…строит- …кровъ …о можно …детъ: а …трѣ по- …бная да …удутъ.

6). За другую малую школу домъ, должно покрыты даскамі: да въ долгощіе, мнѣ не могущу чувати, дѣти не запалятъ тростіе, низокъ бо есть кровь. Также внутръ обоихъ школъ потребное безъ препятія да начинится.

…ъ потока …твердит- …досками: …жду дво- …мъ, како …ожется.

7). Дворъ весъ отъ потока, да заградится досками: все бо старое огражденіе обвалилося, и такожде къ потоку должно начинити не единъ нужникъ. Такожде между дворомъ и оградомъ преградити, да могу что посѣяти. (Из овог се види, да је Максимова школа била на оном истом месту, где је и данашња карловачка гимназија).

…демо по- …отрили.

8). Долженъ быти школный дворникъ, кой бы дворъ чувалъ, дрова сѣкалъ, воду носилъ, школы нагрѣвалъ, и прочая по потребѣ усправлялъ.

…а ся чи- …тъ: а за …ева смо- …трити …ощемъ.

9). Въ школу потребна водовозная бочка съ обручами желѣзными, левакъ и наливало: такожде и дрова и вода.

…отрѣнія …будетъ.

10). Многія бываютъ потребы школныя за которыя невозможно ни В. П., ни началникомъ отъ васъ поставленымъ за негодованіемъ ихъ, всегда досаждати: откуду на оныя потрошекъ имати; и не можно ли какой, каковымъ либо образомъ, быти кассѣ школной, подъ рукою іконома школнаго.

…не заб- …о есть.

11). Нужда есть и о моемъ Карловацкомъ состояніи и пустынномъ содержаніи, не забыти разсмотрити: да миренъ и безмятеженъ, и В. П. не тяжекъ могу быти, дондеже Богъ изволитъ.

12). Паче же всего отъ В. П. зѣло потребно есть утвержденіе и поощреніе ученикомъ ко ученію, да не ослабѣваютъ (якоже прежде) во ученіи, ниже да слушаютъ каковыхъ либо превратниковъ блядословящихъ, или отъ невѣдѣнія ползы уничтожающихъ правописное книжное чтеніе и писаніе: но да дерзновенно всюду бы тако читали, якоже учатся: иначе бо рѣшето водою наполняти буду всуе (биће, да је овде Максим мислио србуљско читање). Также приличное увѣщаніе повсюду прогласити подобаетъ, наипаче духовнымъ о нехуленіи ученія, да въ напредъ его препятіе пресѣчется: како сами за благопотребно разсудити изволите. Еже все благоразумное, и предвѣщанное ваше наряжденіе оставляя, предлагаю ради собственноручной вашей на кійждо пунктъ резолюціи.

То будетъ.

То будетъ.

Вашего преосвященства благохотнѣйшій нижайшій слуга

Максимъ Суворовъ с. р.

Въ Бѣлградѣ 25 дне Септевріа 1728."

Из Карловаца је 21. Децембра 1729. писао Максим св. синоду следеће писмо:

„1). По посланномъ моемъ доношеніи, сего года отъ 15. Маія, возвратася изъ Осѣка преосвященный г. митрополитъ 1. Јуня, отъѣхалъ того же 3. въ Бѣлградъ, и былъ тамо до 25. Августа, въ которое время школа безъ всякаго назиранія стояла мирно, и ученицы сами собою ходили въ школу произволно. И 60 числомъ къ 15. Августа окончили грамматику славенскую, съ подобающимъ испитаніемъ практическимъ, аще и не вси равно, по разсужденію времене вступленя во грамматику, и самыхъ произволнаго прилежанія: понуждати бо не могъ дерзати.

2). Латински же учити, усмотривъ время, началъ было я въ 5 день Іуніа А. В. С., и то на единой картінѣ изображеныя латеры прибивъ имъ на стѣнѣ въ школѣ, понеже букварцевъ никакихъ не было: и при томъ нѣкая со словенскими знаменованія латинская задавалъ, да бы безъ труда лишняго и погубленія времене могли быти деклиністы и конюгісты абіе. О чемъ его преосвященству по пріѣзде изъ Осѣка явихъ, однако безъ потребныхъ на то книжицъ, съ начатіемъ вакаціи, все безгласно осталося.

3). Токмо по вышепомянутомъ своемъ изъ Бѣлграда пріѣздѣ, г. митрополитъ нерасшедшихся

еще на вакаціи учениковъ многократно во дворъ собиралъ ихъ вопрошалъ, могутъ ли они уже сами учити абіе другихъ грамматицѣ, и имъ сказалъ, *что доселѣ было нѣкое вамъ отъ мене понужденіе, а нынѣ оставляется всякому на волю, кто хощетъ учитися, учися, а кто не хощетъ, какъ хощетъ.*

4). По томъ же поѣхавъ въ Бѣлградъ, и возвратася оттуду паки по вакаціахъ, отѣхалъ его преосвященство въ Вѣну, ни единаго же инаго школамъ уряжденія и надзиранія оставивъ. Точію по изволенію его поставлени мною три маістра, а имянно: маістръ прінціпіевъ латинскихъ, маістръ грамматики славенскія и маістръ десятословщиковъ и азбучниковъ, вси тріе діакони. А изъ оставшихъ при распускѣ на вакаціи шестидесяти грамматистовъ славенскихъ, собралося по вакаціахъ 46 человѣкъ: изъ коего числа 31 протованы въ латинскій языкъ, а 15 осталися паки во грамматицѣ славенской, въ которою изъ десятословщиковъ преведено 16 человѣкъ.

5). И тако не точію сіи три маістры со своими и моими учениками въ назрѣніи и наставленіи моемъ безъ розряда оставлени: но отънелѣже въ Карловцѣ есмъ, кромѣ еже учити и школы устрояти, понужденъ я быти дворникъ двора школнаго, и дому — владыка школъ, на всякій день самъ затваряя и отваряя оныя. А помощи къ препитанію и содержанію моему (кромѣ что г. митрополитъ по 200 гулденовъ на годъ въ прибавку жалованію давалъ, и за неполучіемъ жалованія, мнѣ заимодевствовалъ) ни отъ кого ничего не имѣлъ. И нынѣ тояжде лишаяся, и жалованія чрезъ два года, и отвѣта на моя доношенія, не получая, весма многимъ одолжалъ; и обносивcя одѣяніемъ съ женою и дѣтми, во всемъ терплю презѣлную нужду. Ктомуже, досадивъ его преосвященству часто просячи взаимъ и помощи, услышахъ съ негодованіемъ и сіе: *мы-де не просили токмо самаго учителя, но съ иными потребами и на школы помощь. Отъ чего де всего, токмо единаго человѣка добыли, и того единаго такъ славный Императоръ содержати не можетъ. Е де бы отказался Императоръ Россійскій д жалованье, мы де бы сами тожъ давали: де мы человѣка содержимъ, а ему честь.* Ч писати г. митрополитъ къ Єго Имп. Вел. п лился, но не вѣмъ, писалъ ли, или ни."

За тим поново моли и преклиње за не мљену плату за 1728., 1729. и 1730. годин

16. Априла 1730. писао је Максим из ловаца писмо св. синоду, у ком је рекао и „— — нынѣ ко обявленію ничто иное не им токмо, что его преосвященство г. митропо здѣшній пребываетъ до селѣ въ Вѣнѣ, и ш безъ него на славенскомъ и латинскомъ яз какъ по вакаціахъ мною уряждены, суть м и гоненія на нихъ не видится, а призрѣнія н подобающаго."

Тог истог дана, писао је Максим и цар у ком се јадао на своје жалосно стање, и м је, да му се пошље плата за 1728., 1729. и 1 годину.

У истом писму признаје Максим, как је митрополит Мојсије у нужди помагао, д му новаца, и узајмљивао му, рекавши и „— — и нынѣшнаго года взаимъ давъ 300 деновъ, чрезъ писма изъ Вѣны впредъ мнѣ магаеть весма отказался сими словесы: д бы было да пишете, или да вамъ жалованіе сылаютъ, или да вамъ заповѣдятъ во сво Богомъ поити. И паки: разсуждай и разсм вай о себѣ за время, како ваше жаловані свое время будете имѣли, и на нашу помо оставляйтеся — —".

Шта је после било с Максимом Суво не спада овамо.

Даља његова историја спада у историју митрополита Вићентија Јовановића, после Мојсијевог.

Земун 6. Јуна 1899.

[illegible] бомь и помоћiю непрекословне. А ваше свѣтителство не пишете вамь него пишете господинѹ Ђенералѹ здешнемѹ и осталимь господаромь овде тѫжбѣ предносите нимь на мене, и пишете да смо Ми вам ѹ сѫпротивость стали, и ѹ покорствѹ вамь нисмо. За те ваше тѫжбе ї истии велико задивлиенiе г. Прешсвещенне. Ми покорство и понизость и молебное прошенiе вамь творећи, толя за сѫпротивость и непокорство имате, не чинити нам самим на жалость молимо ви се, а вашой много чьстной персони и свемѹ нашемѹ нацiшнѹ наголемо непощенiе каколи пишете господствѹющим зде, да ми нисмо посвещенни на белиградскѹ митрополiю, него посвещенисмо на дабарскѹ и босанскѹ митрополiю, ако би се то тражило или испитивало молю вась незарите намь за сiе слово. и ваше прѣшсвещенство на боудимскѹ iепархiю посвещенно. Iеще бивши ваше прѣшсвещенiе ѹ бѫдимѹ iепископомь, а ми били благодаримь бога дабрѹ и босни и белиградѹ митрополить, докле инаго брата посветише дабрѹ и босни митрополита. Потомь премилостивое цесарское величество [illegible]

[illegible] Многи живѫть аки неимѣть ѹрети. осѣтившесе вѣщи жизни свое. и Iсѹсь сирахъ гнѣвь [illegible] огнемь, iакова вѣщь огнiа, тако и пламень разгоритсе, iакова крепость бѫдеть свара, тако и гнѣвь разгоритсе. Сего ради блаженни давид ьглаголѣть: гнѣвайтесе и несагрешайте, да бисмо загасили водою огнь гнѣвѹ, и пожитакь любовни стежали ва васемь животе нашемь, що бисмо и животь вечни ва ономь вѣце ѿ бога имали. Симже на бого ѹслишателнiе молитви преварѹчаюсе. I остаю найпонизнейши ва Христе вашь брат

Моѵсей Петрович с. р.
митрополить белиградски
светителства ви на слѹжби

Ноемврiа ѳı (19.) ѹ белиградѹ 1717.

V.

Писмо Виђентијево Мојсију од 5. Феб. 1718.

Викентiе мiлостiю божiею архiепископь и митрополить србски.

ѕмѣренніе наше пишеть господинȣ владице кѵр
ю благодать божіа сь вами: а по сихь вѣсто ви
акѡ ѡ толико врѣмена ѿ вась нисмо писаніа
ѡва имѣли; или болезнȣете те не можете пи-
или не хоћете писати, что ли можеть бити;
да имате доста скрби и старости и савише по-
ашихь конфирмаціе: истинѡм даѥ намь за ве-
ȣдивлѥніе, что ѥ нека несрећа прѣлȣчила те се
продолжи а не по нашей лености да есть или
лимо новаца, богь весть да толико свойственно
лемое и пишемо на потребна места, нежели да
сами, а доста скрби и старости имеемо ѡ всехь
по всехь дни, обаче та ѥсть прѣвазишла, и
вазрадовали се да би господь богь и света
дица даровали ѥдан крать семȣ делȣ конаць
неже ли да би намь кто многоценнȣ оутварь
ал: пишеть нам іаснейши прінць (Евгеније Са-
) пѡдобне же и господинь кваріенть, да хощеть
министарска конференціа и ѡнда хоће се видети,
оће дати или не хоће, на кое ожидамо по всехь
говора, и что гѡдь бȣдемо имели, таки ѿписати
вамь, него еще мало стрпеніа имейте, ȣповамо
а да неоставить надеющейсе нань. пише намь
ка темишварски кѵр Іѡаникіе ако би скоро не-
е кѡнфирмаціе, да хоће самь поити до беча:
често имейте с ньимь сьбеседованіе а немойте
по себе чинити, почто ваши послови ѥдинимь
ходеть, а и ѥмȣ ѥсмо тако писали: ако би се
скȣпа прилȣчило поутьшаствіе поити до беча,
кь намь да ѥсть ȣвратити, почто хоћемо вась
рȣчити на потребна места: вашемь братствȣ прѣ-
мо поради ѥднога добра кȣхара кои би биѡ за
да ѥ христіанинь, защо мȣчни смо без нѥга:
се обрѣѡ, да га пошлѥте кь намь: и посла-
дно пооучителное писаніе Свещенникѡмь и хри-
мь, него оправите га како ће проћи по всихь
іепархіе ваше, и ѿписȣйте намь почесто ѡ та-
х, вь тимь да господь бог. дасть и веселіе гла-
беча имети о ваших пословь, тако да весте.
ѥ мир Христов бȣди сь вами.

Мца Фервȣаріа є҃ (5.) ȣ Карловци 1718.

сіе ведѡмотворимо порад ти калȣђера молише
били ȣ монастирȣ Златици и разȣмелисмо дасте
ли московске рȣсовȣлѥ и ѥдань панагіарь и ве-
требникь и две иконе оковате, тѡго ради поиде
тай калȣђерь Ѳеѡдорь іеромонахь и Стефань
нь да поищȣ ѿ вась сего ради препорȣчаемь да
ате. ако сте що потрошили ищите, аколи се
сте намирити а ви кадь поидете кь намь при-
више писаніе ствари собомь а вашь трошакь
гледайте, а тако найболше промотрисмо, да
алȣђерȣ недаете нища нег кадь врѣме бȣде и
состатисе ѡнда собомь принесете а ѿ нась имаћете
вашь трошакь щосте за нихь дали.

и намь зато ѿпишите по више реченни калȣђери
количосте харча ȣчинили за знамо.

VI.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1718. Јуна 10.

Прѣѡсвещенномȣ братȣ нашемȣ кѵр Моѵсею, длго-лѣтне радоватися.

Аще ѡ нась и о здешних ваше братство бисте разȣмели, Божіѥю благодетію и молитвами прѣчистіе ѥго матере, до сего врѣмена ва животехь ѡбретаемосе. дошли смо зде ȣ белиградь и са неколико покраински ѡфицирми ȣказатисе іаснѣйшемȣ принципȣ и прѣпорȣчити народь и ѡпще народне послове, по сихь како никакова гласа ни слишаніа неимамо ѿ вашего братства, чȣдимосе или намь неѿписȣете, или книге заоде некȣдь, незнамо що чините, щоли сте ѡ чемь доконали, найпосле ако видите, да ви посаѡ тешко ходи, или се онь продȣжȣеть, те неможете скоро що имати, а ви ходите ѡвамо, како се прикажете нѥгова прѣсветлаго цесарскога вѣличествіа дворȣ, паки дођите да се братолюбазне и велми потребне разговоримо и договоримо и за ваше послове и за ѡпще народне како найлепше и найболше бȣдемо видели, и за ваше прошеніе при цесарском дворȣ. ако милостиви богь поспеши, можемо се и самь до цесарского величества двора потрȣдити скȣпа с вашимь братствомь, или доконамо да само ваше братолюбие мещe мене тамо цесарскомȣ дворȣ пошлемо и нашомь ѡпщомь рекомендацiѡмь свако ваше прошеніе ȣ чемь подобне просите препорȣчили, и ѡправити бȣдемо, са свакимь маншимь трошкомь.

А за онȣ пакателȣ неколико срѣмски села ласно бȣдемо видели, можемо и іѡще више ȣ конфирмацію вашȣ приложити, само ако богь даде, да ѡстане Срб-ска земліа под властію светлаго цесара наша ексикь неће вашемȣ братствȣ бити, но договорно и сигȣрно међȣ собомь о свемȣ томȣ можемо провидети и код славнога цесарскога двора оправити, и вась ȣ свемȣ потребномь контентировати. Прочее ѡстаемо очекивајући вашего братства овамо, и на прьвой пощи писаніа. И светые ваше молитви с нами

Прѣѡсвещенніа вашего

богомолаць

вашь брать Викіѥнтіе архиепископь

србьскіи с. р.

И любазное целованіе и поздравіе вамь посилае ново поставлени архиѥреи бачки кѵр Софроніе Томашевичь, и ѡстали сви военски официри коисе зде нађдеть.

ȣ Белиградȣ юніа 10. дань 1718.

мѕ писмѕ и егов исти меморіаль послаш ми е, что
ваш еговой екцеленціи Ђѕриђь, ниніа написанни
ежевиђь василіе, како е еговой екцеленціи г. Мершь
нералѕ. Іеще нисмо ѿговорили. Толико вась молимь
бисте ми еговь прилѕчай писали, како можемо га
знанити, разѕметисе и извѣститисе да бѕдеть егова
целенціа каковь е онь кнежевиђь, що га велико
мь хвали и препорѕчѕе, да га поставимо на бискѕ-
ть. а можете и ви еговой екцеленціи за нѣега пи-
ти, какосте разѕмели ѿ дрѕгихь, а не ѿ нась, что
ницитѕе Ђѕриђь кѡдь нѣега, не бивши ни за попов-
во, а камоли за епископство. ми би мѕ писали, обаче
екѕемо изображеніе ѡ нѣемь ѿ вась, да би се намь
ожила една̂ка речь, що боудемо свами и ѡба пи-
ли. Прочее светіе ви молитви боуди сь нами. I ѡстаю
нь ва Христа брат, очекиваюђи вась овамо или ва-
го скораго ѿговора на то писмо.

Моvсей Петрович с. р.

Ноемвріа к҃з (27.) дань ѕ белиградѕ 1718.

IX.

Писмо митрополита Виђентија Мојсију, од 1718.
овембра 27.

Прѣѡсвещенніи митрополите нами вь дѕсѣ све-
мь г. брате любазнейши.

Чьстнѕю вашѕ грамматѕ ѿ к҃д (24.) нами послан-
ю текѕщаго са подобною частію братолюбазне вас-
шехомь, и ваображенная нами васа са прилежаніемь
едехомь що намь вазвеценіе творить в. п. ѡ тамо-
ших ванѕтарнихь посль, о томь за сіе врѣме ница
можемо ѡбслѕжити, пошто доста и на сих страна
лов народніи и цесарскыи имеемо, ѡбаче ради ва-
го прѣѡсвещенства ища ıацијe що нась понѕждаете
се тамо потрѕдимо, истиннито ради есмо како вами
бовь сатворити, іѡще са више кад би смо знали,
е и какова е заповесть нѣгова прѣсветлаго це-
ского вѣличаства господина нашего всемь мило-
ваго, то бисмо поспешили са свимь срьдцемь и
аніемь, да испльнимо заповесть таковѕю, и са више
нѕ любовь. Того ради ако истинномь мислите да
е срѣђнѕ и благожелателнѕ ищалацію сада вь прь-
неделю творити, за то посласмо тамо до вашего
тства тога нашего чловека, да бисте како скорѣйше
ню како ѿ конфирмаціе митрополитске, тако и ѿ
ретаціе за ищалацію вашего прѣѡсвещенства ѕчи-
и прѣписати, и видимовато и невидимовато ако
било, по томѕ чловекѕ нами послали, да знамо и
разѕмемо, щое нѣгова цесарскога величаства воліа,
мѕ вашемѕ послѕ, да можемь са свакою радостію
о дођи ако бисмо, тако незнаемо вами досажди-
и то нѣбисмо ради били, нити знамо ѕ кое име
доклѣ невидимо заповедь цесарскога величаства. Со-
тим ѡстаемо

вашег Прѣѡсвещенства

ѡ христе брать
вашь брать Викіентіе попович ѿ
іанѣева хажи лавич с. р.

на итоци ѕ карловци Ноемвріа к҃з (27.) дань 1718.

Одломак од једнога писма Виђентијевог.

— — ѿ вашего братского писаніа (види VIII.) разѕмеемь що намь пишете ради того злочестога Ђѕриђа, комѕсмо зактевали свакога добра, и радили да би изишаѡ кои чловекь, и хранили и ѕчили, и карали и били смо га ѕчинили ѕ монастирѕ грьгетекѕ и ѕ нерадинѕ да бѕде Iгѕмень и заповедникь, паки некте да слѕша и да люцки и калѕђерски ходи, како ѡстали свещенноиноци, зато смо га ѿ себе ѿринѕли, да би се смѣрио и обратиѡ, еще онь ніе ни за поповство, а камо ли за владичанство, но ваше братство како тамо видите приликѕ за нѣга, тако мѕ и ѿпѕсть ѕчините, овамо га нешилите. ми смо били чѕли да е ѕ стрихалскомѕ монастирѕ, а нисмо знали да досађѕе господиномь краинскимь генераломь. покарайте га паки, ако хође тамо ѕ комь монастирѕ стати, нека ѡстане, и нека ѡстави ѡнѕ паметь и високоѕмие, Ђѕриђа многи знадѕ какав е.

X.

Писмо митрополита Виђентија Мојсију, од 1718 Новембра 30.

Прѣѡсвещенни г. митрополите ѡ христе брате.

Примилисмо ваше писаніе вѣлми доцкань и видесмо да неможемо на терминь стигнѕти ваше ищалаціе, защостесе нами велми іавили тачію да ви е срѣђно и честито, ѕ томѕ пође тамѡ нашь кир Ісаиіа Іеромонахь да пошлѣте по нѣмѕ конфирмаціе владике бачкога кир Софроніа, можете по нѣмѕ послати и ваше копіе ѿ конфирмаціа и ѿ декретаціа вашихь, кое имате, ѡн ће нами лепо и достовѣрно придати до рѕкѕхь, болше прилике не можете ѿ нѣга нађи за тай посаль. Прочее благодеть божіа бѕди сь вами и молитви ви ваше сь нами.

ѕ Карловци Ноемвріа л҃ (30.) 1718.

XI.

Писмо митрополита Виђентија Мојсију, од 1718. Децембра 2.

Прѣѡсвещенни г. митрополите о христе брате любазни.

Плачна сирота старица Лѕкиница ѿ Бае са своимь кьђерю, домаћицомь Живка таћажіе тамошнега

незнамо истин8, крощо с8 се тамо р8жики и срамотили, мислимо да сте били т8 ваше братство, да не би се они тако меѣ8 собомь харали, защо доста сагрѣшеніа межд8 людма има, ѡбаче покараніемь приличнимь єдна и др8га страна доводитсе на конаць и покаіаніа имад8, защо том8 ми црковни строители д8жни єсмо правиц8 8чинити, того ради самирите и и покарайте ѿчански, да би богь дао да се смире, да се не б8д8 до конца заг8бити, нити на далше с8да тражити, а наипаче спомените се добраго старца Л8ке, и сіе дело на ваше братство вѣлми прѣпор8ч8емо, да бисте и самирили и запалѣнная межд8 нихь 8чинили, и со тимь да и 8тешите. Прочеє Христос с вами

вашь брать
Викєнтіе Попович ѿ іанєва

8 Карловци Декемвріа 2. дань 1718.

XII.

Писмо митрополита Виђентија Мојсију, од 1718. Децембра 17.

Прѣѡсвещенни г. митрополите нами любазнейши брате.

Прѣѡсвещеніе ви нами чрезь писара нашегѡ Ѳеѡдосіа посланіе любви ради лемони два т8цета, с великимь благодареніемь примили єсмо, потомь и єсть братско целованіе и свак8 добр8 вол8 и мисаль раз8мевши намь ѿ вашего братства, и на том8 благодаримо ви вѣлми. Потомь же и писаніе ваше примисмо, и ѡ свем8 чем8 пространнейше раз8месмо, паче же привилегіиски паріа ради, що намь на потреб8 ваш8 писмо ѡма достигли послати, истинпито мисмо и в праздници прошадши писаромь нашимь досаждивали, преписати из нов8 копіе, и вашем8 братств8 ва помощь и всемь православном8 народ8 нашем8 на тамошнихь странахь жив8щимь ва 8тешеніе, щить и покровь и милость нѣгова прѣсветлаго цесарскога величества, послати волехомь, кою милость и ѡбранб8 ради превеликихь сл8жбахь и многаго крьвопролитіа чрезь толикахь лѣта, кое народь словено србски ѡбсл8живаль ва вѣрности и данашни дань и живети и умрети и ми и савь народь нашь, поред іаснѣйшаго двора а8стрискога нѣгово прѣсветло цесарско вѣличество, єсть даровало ѿ многихь леть, кою ми и светопочивши спред бивши наследници с вѣликимь и неизброеннимь трошкомь обдрживамо и при а8г8стнейшемь двор8 конфирм8юђи за обранб8 ѡпщем8 народ8 и за ѡбдрьжаніе поглаварства црковнаго нашего. о прочемь писали сте ваше братство дасте раз8мели волю и мисаль наш8, єдинь богь єсть, том8 срьдце и мисаль человек8 знати, а ми иное незнамо, толико що смо вашемь братств8 сказали за то неколико села 8 вашой Іепархіи, 8 кое сте се за т8рске власти мешали,

да се на далше немешате, па смо ви прѣжде
рили, то и садь говоримо, а 8 др8гом8 прав8
мисаль и любовь нелицемерн8 кь вашемь бра
имемо, и на свак8 помощь и присвоеніе братско
сл8шаніа ради свакога ѡпщаго нашего добра
прѣдка да посл8шате нась и ми вась, како п
прѣма нами першон8, и тако ако благоволите, а
не благоволите, ми више не знамо, толико ми
хитимо нити 8 томь св8 бриг8 имамо, толико б
сь нами 8 любови, те ви неђе нища манше би
за ово села да ѡставимо на промисаль божію,
разлогь цесарскогь вѣличества двора, ѡниђе међ8
ѡ том8 разлогь и поравненіе 8чинити, и нась ва
любовь и братское посл8шаніе свести; ѡ проче
б8д8ть вамь сриђни и честити насл8д8ющіи
праздници Христова рождаства, и да богь прѣ
стиви сподобить ви дочекати и проводити св
новое лѣто настоещее мирне и безбедне вь лѣта
многая. паки потащитесе те копіе прыписати ср
то с8 привилегіе ѿ интими и протекціе ѿ ховь
рота, за свак8 помощь ваш8, іеще каде нась
сподобить ва єдной любви и посл8шаніи. мож
више помощи и заклонєніа ѿ нась и ѿ ѡпщаго
имати. Прочеє благодеть божіа сь вами и мо
ваше сь нами аминь.

вь христе брат вашь
Викєнтіе Попович ѿ іанєв

8 Карловци Декемвріа 17. дань 1718.

XIII.

Писмо митрополита Виђентија Мојсију, од
Децембра 20.

Прѣѡсвещенни г. митрополите нам же ѡ Х
брате любазнейши.

Чьстн8ю прѣѡсвещенніа ви грамат8 по Іе
нах8 кир Ісаіи (биће потоњи архијепископ Антон
ск8па и копію ѿ белике или ти военске канце
са честію васприехомь и раз8мехсмо, ѡбаче дасте
и ѿ 8гарске канцеларіе послали болше би би
том8 просилисте парію ѿ ѡпще народне прив
видимован8 да вашемь братств8 пошлѣмо, и
послали каде бисмо видимован8 имели, али є
мовате ни єдне неимамо, свесмо подавали по кр
и по владичанствіа по овихь страњ, а ми єсмо в
братств8 дали єдн8 парію, др8го мислимо и
вамь потребе валіа. Тачію б8дите ваше брат
мир8, паки се дрьжите своє цркве и прѣстола
наго како тврдога камена или града, и докле с
тога држите, и за православіе цркве наше
светіе васточніе, коіа є нась ѿдоила, ходатайст
нища се боіати ни старати немойте, понѣже ѡ
и щить и покровь црковь светаіа васточнаіа

Прочея пославмо тамо до нѣгове еѯцеленціе го-
ıа генерала грофа Одоварь наше двоицѕ писарей
сіа и Данила, честитати светіе настоещіе пра-
е Христова рожьдства, и на асталь некою чашѕ
карловачкога, а наипаче по заради те кѕѣе нами
пекціе указане, ради бисмо ѡнде ѕ домѕ наме-
сена и зоби и дрѕга потребна, да ви не доса-
ни ми ни наши слѕжители, ради бисмо били
крать тамо приходити и посещивати и ваше
юбіе и г. прѣѕзвишенаго генерала, али неимамо
рѣбивати, за то не можемо бити безь свога дома
радоѣемо скоро кога чловека наместити да чѕва
за то и вашемѕ братствѕ прѣпорѕчамо да бѕдете
азиратели за тамошни нашь домь, ѡ прочемь
ившисе писари наши ѿ тамошних, можете по
послати парію ѿ ѕгарске канцаларіе, или ви-
нѕ или невидимованѕ, и намь ѿпишите. Прочее
еть божіа бѕди сь вами и молитви ваше сь нами
а, аминь.

вь Христа вашь брат
Викіентіе попович ѿ іапиева

Карловцѕ Декемвріа 20. дань 1718.

XIV.

Іисмо митрополита Мојсија Виђентију, од 1719.
28.

Ірѣѡсвещеннейшы г. г. ва Христа намь прѣ-
ейшы брате.
Ѕсмо имали ѿ прѣѡсвещенства ви любазна едино
и ми подобне любазнейше примили есмо ва
на неколико дни. за кое вась ниніа молабно
ь да намь незазрете щосмо се о толико вре-
оудрьжали вамь по вашеммѕ реченномѕ писмѕ
сати. вина бо сіа есть закасненію семѕ, что
о ѿ слѕжещихь кого писара. Михже сами оу-
неможемо, и что бисмо делом могли и хотеніемь,
ь тѣжесть ва скрьби не дасть временна, и да
ле не вемь что да боудеть ѿ нась ѡбрѣтаю-
ва христіанстви не такмо ми, но васи ѡпщи
и мали семо и тамо прибивающихь, на сло-
пщинске надѣюѣисе мало защищеніа и веселіа
ниніа. ваше прыѡсвещенніе нам пишете, ако
знали, да би намь превелегіа ѿ мацарске кан-
е могла что помощи овамо оу Сервіи поради
а ѿ священнога нашего реда что су заповедали
то вамь на знаніе дати бѕдемо, да намь парію
е реченне превелегіе пошліете да се шноме
о бранити священици десетка недати. ненадѣю
оже оубранити поредь заповѣсти мацарске кан-
, толико можемо имь предь ѡчи имь предне-
ко нашего націѡна свещени люди оу мацарской
бивши, слободни сѕ десетка недавати, како не

бисмо оу своей Патріи слободность неимели, надеюѣисе и више цесарскіе милости нашимь црквамь имати и прочимь людма, такове ради прилике можете намь послати. ако вамь се не може послати, кад би сте имали прѣвелегію ѿ конзиліи беликѕме да ѿніе намь пошліете парію, она се слѕша овде, или ако ніе неимате, ѿ интиме пошлите и ѿ мацарске канцеларіе, и ако имате какве ѿговоре добре како ви е слоужещих честнейши архидіаконь оу віени біо, и боуде досадь пришао. и поради оне ствари чтосмо приходили в. б. питати сад на задни пѕть кадь смо били при вашемѕ б. о петровѕ днѕ, что смо ми писали писмо іеще ѿговора имали, и кад га боудемо имати, не знамо каков ће бити. ако би сте что и ѡ томь знали, оувестите нась, и поради зейтина, іесмо мѕкаеть како би прьви карвань дошаѡ, чекамо. хоћемо оузети и вамь послати. а чтосе годь овде нахѡди, едное скѕпо, а дрѕго неваліа, за то чекамо изнова имать доћи докле лазаретѕ ѿстое. Прочее светіе ви молитви да пребоудоуть с нами. І ѡстаю вашь ва Христа брат

Моvсей Петрович с. р.

Іюліа к҃и (28.) дань
оу белиградѕ 1719.

XV.

Писмо митрополита Виђентија Мојсију, од 1719. Августа 21.

Прешсвещенніи митрополите белиградскіи господине и мнѣ ѡ Христе брате любазнейши.

Желателнѕю граматѕ любазнейшаго ви братства ѿ н҃і текѕщаго васприехомь и разѕмевши намь да смо се вашемѕ братствѕ замерили, что честократь непишемо вамь, истинито по растоіаніи найпоследнемь братолюбиа ви ѿ нась, по многих ѡбрази и пощенимь людма, есмо ви братское целованіе и поздравлѣніе посилали, бисмо пакь и писали, ѡбаче ни единога слова вашего братства нисмо после имали, крозь таковѕ винѕ, и ми незнамо како писати, и за сіе велми благодаримо вашемѕ братствѕ, кои сте се ѕдостоіали нась писаніемь своимь наглѣдати, и что желаете ѿ нась разѕмети, ѡдеющисе ниніа на сіих странах нища више тачию ѡ чемь прошедше зима и лѣта сабеседованіе есмо имели, на томь и сада стои, дрѕгихь новинь неимамо, толико чѕемо да се прѣставиль генераль стари Левелхолць ѕ бѕдимѕ, и синь мѕ погинѕѡ ѕ сициліи, и то се е давно чѕло, ми дрьжимо да се тамо свакоіаке новине преће ѡгласе него кодь нась, дрѕго щосмо ви послали парію по Софронію на виденіе ѿ ѕгарске канцеларіе, ми знамо да се тамо мало слѕша, кромех офь кригсь рота, за то радите врьло ваше братство да намь ю опеть пошлете, а ми смо вамь послали све потребне ѿ ѡпщихь прѣвелегіа па-

ріе, ѿ свихъ дикастеріахъ коєсꙋ свемꙋ нашемꙋ народꙋ и црковномꙋ клѣрикꙋ за вѣликꙋ слободꙋ и ꙋтешеніе, по сихъ имаћꙋ ꙋ вашего братства сію инцанцію, да бисте намъ кꙋпили тамо єданъ тꙋлꙋмъ лепа зейтина, и по кимъ пошлѣте и зейтинъ и писмо, пощо бꙋде кощовало, с вѣликимъ благодареніемъ бꙋдꙋ вашемꙋ братствꙋ вазвратити. Прочеє христова любавъ помеждꙋ насъ аминъ.

всеблагихъ желатель
всех благих вам желател
Викіентіе Попович с. р.

ꙋ карловци ав҃гꙋста ка҃ (21.) 1719.

XVI.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1719. Августа 25.

Прѣѡсвещении митрополите и брате намъ любазнейши.

Примисмо намъ посланое на дарь и за любовь ѿ вашего прѣѡсвещенніа двадесеть ока ꙋліа, за кое велми благодареніе творимъ, и то єсть много почто ми нисмо никакова дара ни слꙋжбе ꙋчинили вашемꙋ братствꙋ, и сотимъ насъ єсте вѣлми задꙋжили, за кое имеемо любовь и старость нашꙋ да и ми паки ꙋ прилика такови ѿслꙋжимо и любовь вашемꙋ братствꙋ ꙋчинимо, ва томъ поиде таме господинъ митрополитъ Іенопольски, єсꙋ насъ посетили, такожде и ваше братство желе посетити, и ѡ прочихъ ѿ ꙋсть бꙋдетесе разговорили. Прочеє

вашъ братъ
Викіентіе поповичъ ѿ іаніεва с. р.

ꙋ карловци авгꙋста ке҃ (25.) 1719.

несте намъ ѿписали, ткои є тѡ гость имже сте га вьписали. ваше же пришаствіе ка нам господаристе когда годь изволіете.

XVII.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1719. Септембра 4.

Прѣѡсвещеннейши г. Митрополите и нами о Христе брате любазни.

Сицевимъ нашимъ малимъ писаницемъ посещꙋю ваше братство и бога молимъ и прѣчистꙋю єго богоматерь да обрещеть ваше братство ва здрави и мирнемъ прѣбиваніи, ва томъ посласмо вашемꙋ братолюбію три акова винца избранаго карловачкога за любовь не ꙋдесисе намъ чисть сасꙋдъ по већега и више би смо послали, почто сте много насъ задꙋжили и доста нами любови и пощеніа ꙋчинили, и даромъ и пешкешомъ много кратъ, примите за любовь и мало за много, и незамерите намъ. Прочеє — — —

ꙋ Карловцꙋ Септемвріа д҃ (4.) 1719.

P. s. и ꙋ напредꙋща не бꙋдемо заборавити
братство ποслꙋжити ꙋ чемꙋ возможно бꙋде.

новина инн неимамо що бисмо вашемꙋ бр
писали, тачію послали смо меще насъ владик
Софроніа господинꙋ генералꙋ сегединскомꙋ, ради
кога пꙋта, и кое новине намъ донесе, таки б
вашемꙋ братствꙋ ѿписали.

въ Христе ваш брат
Викіентіе попович ѿ іаніεва

XVIII.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од
Септембра 21.

Прѣѡсвещеннейши г. Митрополите, и мне л
знейши брате кѵр Мойсей.

Слишасмо ѿ господара Петра Андреєвича
сте ваше братство жалили, що се паки нисмо
сили за горни пꙋть нашъ. а пошавши намъ из
ловца, єсмо ви ѿписали, да ћемо поћи на осекъ,
є владика кир Софроніе стигаѡ ѿ сегедина, та
насъ како скоріе господствꙋющи подигнꙋли поћ
Осека, а наипаче досадише намъ военски приго
юћи за що поредъ нихъ не ꙋстанемо, а каде би
Осекꙋ при господинꙋ генералꙋ, онда нихъ натрагъ
тише, то єсть ѡбрькапетана кир Васꙋ и дрꙋге, и
єдва дочекаше да се врате, а нами досади плач
родни, и толика тегота како само ваше братств
дите, зато смо вазвестили на потребна места,
се намъ ѡбещали за ѡпщи народъ како ꙋ банатꙋ,
и ꙋ Сервіи и ꙋ Шлавоніи тешко живꙋщи, и рек
даціе намъ допꙋстили, и ѡбещалисе рꙋкꙋ помощ
нити, и намъ приликꙋ пꙋта ꙋказаше да ꙋ име
поћемо како скоріе, и ѡпще народнꙋ теготꙋ да
стимо цесарскога величества дворꙋ, и ꙋ томꙋ ви
ѿ наши люди плитакъ договорь, нити смо имал
писати вашемꙋ братствꙋ изъ Осека ни ѿ дрꙋге ст
Толико все ми срдцемъ истиннꙋ вазвещꙋю вашем
толюбию, да нища дрꙋго неимамо, кроме за т
ѡпщꙋ народнꙋ, како за сва три предела мемо
дати мислимо цесарскомꙋ дворꙋ, да би богъ да
кое ѡблакшаніе би било. Того ради ꙋ име божі
ћосмо горе и истинꙋ ви пишемо, како своммꙋ брат
верꙋете да намъ досадише плачꙋћи, и насъ поди
и рекли са нами поћи, паки се вратише, а ми
за таковꙋ теготꙋ како ново добитога народа. т
ѡвдешни мемориалъ предати на потребна места
бих коіа користь, ако ли не би нища силом нем
ꙋчинити, но тешкимъ плачемъ и трꙋдом, и да п
ваше прѣѡсвещенніе владикамъ темишварском
Іѡанићию и валевскомꙋ кир Досиѳею да придꙋ з
сада ꙋ бечъ ради своих конфирмаціа, доклесмо
нека доћꙋ, врьло ће за них болше бити, ми с

али и из Карловаца, паки веће не знамо що мисле, ли мотре; толико ако имъ добра желите, радите правити да пођ8 горе сада да се каж8 цесарском8 р8 и свое послове гледаю оправити, докле є врѣме, а вер8ете ваше братство да ми неделимо тамошніє стиане ѿ здешнихъ, него ішщъ више бисмо ради и, да имъ що можемо посл8жити, и нихъ 8 нищан- све ішще б8демо имали, и ішще молимо ваше атолюбие, да намъ ѿпишете о свем8 8 бечъ. Про- є — — —

Викієнтіе попович ѿ іанієва с. р.

8 Сеч8ю на п8т8 Септемвріа 21. данъ 1719.

P. s. и сие ведомо б8ди вашем8 братолюбию, о се б8демо дрьжали зде 8 б8дим8 за две за три еле дана, и посласмо доле еѯарха Викієнтіа, да це кое ща прибере за п8тъ, 8 том8 пон8ждаю ваше тство, да бисте справили ѿ тамошних христіанъ б8 или ниѡхв8 тегот8 с печати ѿ сви, ако ли ѿ х неможете доспети, баръ т8 ѿ белиградски хри- ана да се договоримо ради вашега братства най- ма єсмо се задрьжали, и васъ б8демо сваки данъ едивали и на васъ чекали и сагласитесе кир До- ею да пође, ако ли коначне не могли б8дете дођи, и до б8дима, а ви пошлите кога с печати до насъ осведочите в. б. и своимъ печатомъ тегот8 нихов8 ошлите до насъ како скоріе можете.

оу б8дим8.

Ово је писмо примио Мојсије у Смедереву 8. тобра 1719., као што се из његовог записа на пи- у види.

XIX.

Писмо митрополита Мојсија Вићентију, од 1719. тобра 8.

Прѣѡсвещеннѣйшы г. архієпископе и митропо- те нам же Прѣблагодатнейши брате.

Из Сеч8іа чьстное ви писмо, прошадшаго м҃ца (21.) данъ писатое, днесь любазно пріели єсмо ше ми на п8т8 из смедерева ид8ћи 8 пожаревацъ, коемъ намъ писали єсте, како тамо жив8щихъ на- хъ христіани воинственнаго реда господари и са талими много кратъ т8жећи и плачевною мольбою или кодъ вашаго Преѡсвещенніа то єсть до це- рского величаства двора ѡнима 8 бечъ пођи мило- имъ просити. какосте имъ волю и сатворили, докле пошли ѡни се повратили сваки своем8 дом8. кои нарежедени ѿ краине били. То ми єст велико за- дивленіе, како састоитсе безнадеждно є оупованіе нашихъ чловеци, како бити хощете самемъ вамъ тр8дитисе и трошити безъ помощи нихне. Пишете намъ щобисмо ѡвамо присавак8пили ѿ свакога мѣста оу Сервіи конс8 наших поврстнихъ христіанъ, како ти ѿ белиградске вароши, тако и ѿ ѡсталихъ вароша. что имъ єсть тешкость да сапиш8ть, и прошеніе что имъ боудетъ вашем8 Преѡсвещенню да изіаветь како бисте могли за нихъ и за темишварски банатъ, како и за шклавонію, за сва три предела оу єдно мемо- ріалъ чинити из р8ке цесарском8 величеств8 дати, како єднимъ тако свимъ милости цесарскіе просити. То би велико добро било, и намъ велико поволно єсть да смо тако сви ва єдиной воли и верномъ до- говор8, чтосе проси да просимо заедно. Обаче нисмо знали тога чинити како намъ сада пишете докле смо били 8 белиград8, да бисмо мало нашихъ господаровъ некоимъ начиномъ известили, да доп8сте людима и нама пріити, зане неможемо тога посла чинити безъ нихнога знаніа. него садъ хоћ8 ов8да где видимъ при- лик8 людма говорити, паки ћ8 садъ ѡвога п8та изъ пожаревца, и 8 темишваръ ѡтити, да говоримъ и вла- дикама за вашимъ преѡсвещеніємъ ако би хтели пођи заради конфирмаціа нека ид8. Тачію неможемо ѿ ви- лаета сервискаго вамъ оучинити писма с печати, тако скоро како заповедате, а кадъ б8де готово, послаћемо ви оу бечъ. а оу б8димъ неможемо ви стигн8ти, бихмо велико ради, да могахмо до б8дима вамъ сами дођи болше би било. Тачію простите намъ на ѡвой речи. кадъ с8 се господари официри вратили, да сте се и ви вратили, те бисмо могли болши договоръ оучинити кад бисмо се оу Карловци или оу белиград8 било би люди ѿ ове наше стране, какобисмо видили прилик8 такобисмо чинили. Того ради ако є како вазможно повратитесе, докле нисте повише ѡтишли, кад нисте до садъ ѡтишли. квартири где боуд8ть били, до садъ єс8се метн8ли. Такожде и прочіє ове године тешкости коєће бити оучинилѣс8се докле бисте били оу бечъ. него бисмо за 8напредъ провићали за све колико, овамо гласе да іасностъ принцинъ Алеѯандра кадъ овамо стигне, сваке оправе дѡбре носи чтоће бити за дѡбро нашим людма оу Сервіи и 8 банат8. после єгова пришаствіа овде кадъ боуде, зналибисмо що бисмо чинили, ако не би ѡниме дошло кое дѡбро вилает8. За то промотритесе болше ви ва 8ме цар- ств8етъ. како видите да є болше, тако сатворите и намъ паки ѿпишите. Прочеє ѿ бога желимъ и теле- снимъ очима видетисе с вашимъ п. и на светие ви молитви превар8чаюсе. І ѡстаю вамъ желећи васа- кого дѡбра

вашъ ва Христа брат
Моусей Петрович с. р.

8 Смедерев8 ѡктовріа и҃ (8.) данъ 1719.

еще на вакаціи учениковъ многократно во дворъ собиралъ ихъ вопрошалъ, могутъ ли они уже сами учити абіе другихъ грамматицѣ, и имъ сказалъ, *что доселѣ было нѣкое вамъ отъ мене понужденіе, а нынѣ оставляется всякому на волю, кто хощетъ учитися, учися, а кто не хощетъ, какъ хощетъ.*

4). По томъ же поѣхавъ въ Бѣлградъ, и возвратася оттуду паки по вакаціахъ, отѣхалъ его преосвященство въ Вѣну, ни единаго же инаго школамъ уряжденія и надзиранія оставивъ. Точію по изволенію его поставлени мною три маістра, а имянно: маістръ прінціпіевъ латинскихъ, маістръ грамматики славенскія и маістръ десятословщиковъ и азбучниковъ, вси тріе діакони. А изъ оставшихъ при распускѣ на вакаціи шестидесяти грамматистовъ славенскихъ, собралося по вакаціахъ 46 человѣкъ: изъ коего числа 31 протованы въ латинскій языкъ, а 15 осталися паки во грамматицѣ славенской, въ которою изъ десятословщиковъ преведено 16 человѣкъ.

5). И тако не точію сіи три маістры со своими и моими учениками въ назрѣніи и наставленіи моемъ безъ розряда оставлени: но отънелѣже въ Карловцѣ есмъ, кромѣ еже учити и школы устрояти, понужденъ я быти дворникъ двора школнаго, и дому — владыка школъ, на всякій день самъ затваряя и отваряя оныя. А помощи къ препитанію и содержанію моему (кромѣ что г. митрополитъ по 200 гулденовъ на годъ въ прибавку жалованію давалъ, и за неполучіемъ жалованія, мнѣ заимодевствовалъ) ни отъ кого ничего не имѣлъ. И нынѣ тояжде лишаяся, и жалованія чрезъ два года, и отвѣта на моя доношенія, не получая, весма многимъ одолжалъ; и обносився одѣяніемъ съ женою и дѣтми, во всемъ терплю презѣлную нужду. Ктомуже, досадивъ его преосвященству часто просячи взаимъ и помощи, услышахъ съ негодованіемъ и сіе: *мы-де не просили токмо самаго учителя, но съ иными потребами и на школы помощь. Отъ чего де всего, токмо единаго человѣка добыли, и того единаго такъ славный Императоръ содержати не можетъ.* Е
де бы отказался Императоръ Россійскій д
жалованье, мы де бы сами тожъ давали:
де мы человѣка содержимъ, а ему честь. Ч
писати г. митрополитъ къ Его Имп. Вел.
лился, но не вѣмъ, писалъ ли, или ни."

За тим поново моли и преклиње за н
мљену плату за 1728., 1729. и 1730. годи

16. Априла 1730. писао је Максим из
ловаца писмо св. синоду, у ком је рекао и
„— — нынѣ ко обявленію ничто иное не и
токмо, что его преосвященство г. митропо
здѣшній пребываетъ до селѣ въ Вѣнѣ, и ш
безъ него на славенскомъ и латинскомъ я
какъ по вакаціахъ мною уряждены, суть ж
и гоненія на нихъ не видится, а призрѣнія
подобающаго."

Тог истог дана, писао је Максим и ца
у ком се јадао на своје жалосно стање, и м
је, да му се пошље плата за 1728., 1729. и 1
годину.

У истом писму признаје Максим, как
је митрополит Мојсије у нужди помагао, д
му новаца, и узајмљивао му, рекавши и
„— — и нынѣшнаго года взаимъ давъ 300
деновъ, чрезъ писма изъ Вѣны впредъ мнѣ
магаетъ весма отказался сими словесы: д
бы было да пишете, или да вамъ жалованіе
сылаютъ, или да вамъ заповѣдятъ во сво
Богомъ поити. И паки: разсуждай и разсм
вай о себѣ за время, како ваше жаловані
свое время будете имѣли, и на нашу помо
оставляйтеся — —".

Шта је после било с Максимом Сувор
не спада овамо.

Даља његова историја спада у историј
митрополита Вићентија Јовановића, после
Мојсијевог.

Земун 6. Јуна 1899.

кад сте кь своемȣ чьстномȣ домȣ одавле тамо пришли, да смо говорили ми како в. п. одавле испратимо, да хощемо за вами оу Сремь поћи села наша кȣпити, и како смо сваке године нашь обичай имали. и зато се чюдите кад бисмо таквȣ волю и намѣреніе ми имали, почто нисмо вашемȣ с. ѿ оусть наших сказали. Да се нехощемо садрьжавати какосмо савещали предь владиком кѵр Григоріемь. Ми господине прѣѡсвещенни щосмо тѡгда чинили тоу ȣ честнȣ вашемȣ домȣ пред вами, и пред єговим свето братствѡм, то и сад чинимо. Како смо се тѡгда мислили са прилежним прѣклонієніємь нашим, тако и сад смѣренно припадаемь пред в. с. и молимсе, щобисте се о нась оумилостивили да нам то наших села оу Срѣмȣ, що смо и до садь имали, не кад би смо ми кȣпили, вамь и ваше довлѣеть са више. А що нисмо в. п. спомеиȣли поради тога овде, мнели смо да смосе били оумилостивили вам кадсмо били іеще тоу, зато в. п. нам несноминасте ни тоу, ни ѡвде, докле нисмо разȣмели пред сами вашь похѡдакь одавле тамо що є ваша воліа и намѣреніе. Того ради нисмо могли при пȣтȣ ви бивше, молити или что говорити. зато смо се г. владики кѵр Григорію (Димитријевићу бачком) припоручили, да се вам молить ва мѣсте нась, и да вамь скажеть волю нашȣ и намереніе. Паки смо по ѿшаствію вашемь и ми писали в. с. ѿ вашеє ва бога понизности оулȣчити да бȣдемо прошеніе нашемȣ делȣ ѿ прѣѡсвещенства ви, и на то ѿговѡрь да имамо благь ȣмилієнни, и блаженни разговорь чим би сте нас ȣблажили да ȣтешите срдце наше, и каплю сльзнȣю ѿ очію моею ȣбришете, и ми вамь да боудемо благопокорни ва приличних наших слȣжба ва сегда присно готови слȣжити ȣ повинованію благомȣ до конца жизни нашѣе, и слȣжбомь и помощію непрекословне. А ваше свѣтителство не пишете намь него пишете господинȣ Ђенералȣ здешніємȣ и ѡсталимь господаромь овде тȣжбȣ предносите имь на мене, и пишете да смо Ми вам ȣ сȣпротивость стали, и ȣ покорствȣ вамь нисмо. За те ваше тȣжбе і єстми велико заȣдивлієніе г. Прешѡсвещенне. Ми покорство и понизость и молебное прошеніе вамь твореħи, толи за сȣпротивость и непокорство имате, не чинити нам самим на жалость молимо ви се, а вашой много чьстной персони и свемȣ нашемȣ націѡнȣ на големо непощеніе каколи пишете господствȣющим зде, да ми нисмо посвещенни на белиградскȣ митрополію, него посвещенисмо на дабарскȣ и босанскȣ митрополію, ако би се то тражило или испитивало молю вась незазрите намь за сіе слово. и ваше прѣѡсвещенство на боудимскȣ іепархію посвещенно. Іеще бивши ваше прѣѡсвещеніе ȣ бȣдимȣ іепископомь, а ми били благодаримь бога дабрȣ и босни и белиградȣ митрополить, докле инаго брата посветише дабрȣ и босни митрополита. Потомь премилостивое цесарское величаство єсть в. п. кѡнфирмован врьховни господинь Митрѡполить да боудете помеждȣ ѡстали братіа наших преѡсвещенни архієреѡвь ѡбретающимсе пѡд властію прѣмилостивейшаго єгова цесарскога величаства, и нась благою своею волією господь богь пѡд єговȣ цесарскȣ власть нинія предложи, дасмо єговȣ цесарскомȣ величаствȣ богомолци. Поради тога имамо и вамь нинія благопонизность и благопокорнȣю любѡвь в. с. како и самомȣ господинȣ Патріархȣ пред вашим чьстним образомь благоговейно предстоіати, кланіатисе, свѣтȣю ви рȣкȣ любити како един наймании человекь присно готовь єсамь без лицемеріа, а не ва Христа ваш брат равни вам бивши благодатію светаго дȣха, виже нась своиственне нехощете имати, него ȣказȣете намь босни пȣть таки под тȣрско тиранскȣ власть. що би смо пошли то ніе господствȣющимь по воли, него имь є за чюдѡ велико та ваша реч. реченно єсть во светемь писаніи: аще би имели бихомь любѡвь са милованіемь, и болезнію, не бихѡм ȣбо сматрали ȣмаленіе ближнаго. Ми же ва своіа придохѡм и свои нась непріеше, апостоль бо светы глаголієть: іако вси есми дрȣгь дрȣгȣ оуды, и праведно законом єстественним пѡдобаеть да посѡбствȣеть единь ȣдь дрȣгомȣ оудȣ. непрезирей сȣда божіа ни саблажніай брата своего ниже оставліай светыхь заповедехь, зане сокращенни сȣть дніе человечаскіе. мимоидȣть іако цветы и дніе єго ȣподобишесе росе пажитной, іаже ва мале врѣменни скѡнчаваетсе; паки апостоль инде нась ȣчить иже бисмо имели покой междȣ собою глаголієть: мирь имейте, и богь любве и мира бȣдеть с вами. кад бисмо хотели покой имети, можемо хранити правдȣ. идеже бо правделиво сȣдеть богатаго и ȣбогаго, знаемаго и незнаемаго, тамо іесть покой, а идеже несть справедливости, тамо и покоіа неимать. Мнози живȣть аки неимȣть ȣмрети, осȣетишесе вѣщми жизни свое. и Іеȣсь сирахь гнієвь називаеть огнієма, іакова вѣщь огніа, тако и пламень разгоритсе, іакова крепость бȣдеть свара, тако и гнієв разгоритсе. Сего ради блаженни давид ьглаголієть: гнієвайтесе и несагрешайте, да бисмо загасили водою огнь гнієвȣ, и поживак любовни стежали ва васемь животе нашемь, що бисмо и животь вечни ва ѡномь вѣце ѿ бога имали. Симже на бого ȣслишателніе молитви преварȣчаюсе. І ѡстаю найпонизнейши ва Христе вашь брат

Моѵсей Петрович с. р.
митрѡполить белиградски
светителства ви на слȣжби

Ноемвріа ѳі (19.) ȣ белиградȣ 1717.

V.

Писмо Вићентијево Мојсију од 5. Феб. 1718.

Викієнтіе мілостію божією архієпископь и митрополить србски.

Смѣренніе наше пишеть господин8 владице кvр
оvсею благодать божіа сь вами: а по сихь вѣсто ви
ди какш ш толико врѣмена ѿ вась нисмо писаніа
вкакшва имѣли; или болезн8ете те не можете пи-
ати, или не хоћете писати, что ли можеть бити:
вамо да имате доста скрби и старости и савише по-
адь вашихь конфирмаціе: истинш м дає намь за ве-
ико 8дивлєніе, что є нека несрећа прѣл8чила те се
тако продолжи а не по нашей лености да есть или
а жалимо новаца, богь весть да толико свойственно
оджелемое и пишемо на потребна места, нежели да
сте ви сами, а доста скрби и старости имеемо ш всехь
странь по всехь дни, обаче та єсть прѣвазишла, и
толико вазрадовали се да би господь богь и света
богородица даровали єдан кратъ сем8 дел8 конаць
бити; пеже ли да би намь кто многоценн8 оутварь
дарwвал: пишеть нам іаснейши прінць (Евгеније Са-
војски) пwдобне же и господинь кваріенть, да хощеть
бити министарска конференціа и шнда хоће се видети,
али хоће дати или не хоће, на кое ожидамо по всехь
пи ѿговора, и что гwдь б8демо имели, таки ѿписати
ем вамь, него еще мало стрпеніа имейте, 8повамо
богa да неоставить надеющейсе нань. пише намь
адика темишварски кvр Ішаникіе ако би скоро не-
шле кшнфирмаціе, да хоће самь поити до беча:
то често имейте с ньимь сьбеседованіе а немойте
акн по себе чинити, почто ваши послови єдинимь
темъ ходеть, а и єм8 єсмо тако писали: ако би се
мь ск8па прил8чило поутьшаствіе поити до беча,
вєє кь намь да єсть 8вратити, почто хоћемо вась
ѣпор8чити на потребна места: вашемь братств8 прѣ-
р8чамо поради єднога добра к8хара кои би биш за
сь и да є христіанинь, защо м8чни смо без нієга:
о би се обрѣш, да га пошлієте кь намь: и посла-
о єдно пооучителное писаніе Свещенникшмь и хри-
іанишмь, него оправите га како ће проћи по всихь
ѣсти іепархіе ваше, и ѿпис8йте намь почесто ш та-
шних, вь тимь да господь бог.. дасть и веселіе гла-
ве ѿ беча имети о ваших пословь, тако да весте.
рwчеє мир Христов б8ди сь вами.

Мц̄а Ферв8аріа ϵ̄ (5.) 8 Карловци 1718.

І сіе ведшмотворимо порад ти кал8ћера молише
и с8 били 8 монастир8 Златици и раз8мелисмо дасте
имили московске р8сов8ліє и єдань панагіарь и ве-
ики требникь и две иконе оковате, тшго ради поиде
мо тай кал8ћерь Өеѡдорь іеромонахь и Стефань
акшнь да поищ8 ѿ вась сего ради препор8чаемь да
ь дате. ако сте що потрошили ищите, аколи се
могосте намирити а ви кадь поидете кь намь при-
сите више писаніе ствари собомь а вашь трошакь
нась гледайте, а тако найболше промотрисмо, да
м8 кал8ћер8 недаете ниша нег кадь врѣме б8де и
состатисе шнда собомь принесете а ѿ нась имаћете
вашь трошакь щосте за нихь дали.

и намь зато ѿпишите по више реченни кал8ћери
коликосте харча 8чинили за знамо.

VI.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1718. Јуна 10.

Прѣшсвещенном8 брат8 нашем8 кvр Моvсею, длго-лѣтпе радоватися.

Аще ш нась и о здешних ваше братство бисте раз8мели, Божією благодетію и молитвами прѣчистіе єго матере, до сего врѣмена ва животехь шбретаемосе. дошли смо зде 8 белиградь и са неколико покраински шфицирми 8казатисе іаснѣйшем8 принцип8 и прѣпор8чити народь и шпще народне послове, по сихь како никакова гласа ни слишаніа неимамо ѿ вашего братства, ч8димосе или намь неѿпис8ете, или книге заоде нек8дь, незнамо що чините, щоли сте ш чемь доконали, найпосле ако видите, да ви посаш тешко ходи, или се онь прод8ж8еть, те неможете скоро що имати, а ви ходите шамо, како се прикажете нѣгова прѣсветлаго цесарскога вѣличествіа двор8, паки доћите да се братолюбазне и велми потребне разговоримо и договоримо и за ваше послове и за шпще народне како найлепше и найболше б8демо видели, и за ваше прошеніе при цесарском двор8. ако милостиви богь поспеши, можемо се и самь до цесарского величества двора потр8дити ск8па с вашимь братствомь, или доконамо да само ваше братолюбие меще мене тамо цесарском8 двор8 пошлемо и нашомь шпщомь рекомендацишмь свако ваше прошеніе 8 чемь подобне просите препор8чили, и шправити б8демо, са свакимь маншимь трошкомь.

А за он8 пакател8 неколико срѣмски села ласно б8демо видели, можемо и іше више 8 конфирмацію ваш8 приложити, само ако богь даде, да шстане Србска земліа под властію светлаго цесара наша ексикь неће вашем8 братств8 бити, по договорно и сиг8рно меħ8 собомь о свем8 том8 можемо провидети и код славнога цесарскога двора оправити, и вась 8 свем8 потребномь контентировати. Прочеє шстаемо очекивајући вашего братства овамо, и на прьвой пощи писаніа. И светые ваше молитви с нами

Прѣшсвещенніа вашего

богомолаць

вашь брать Викієнтіе архиепископь

србьскіи с. р.

И любазное целованіе и поздравіе вамь посилае ново поставлени архиєреи бачки кvр Софроніе Томашевичь, и шстали сви военски официри коисе зде нашдеть.

8 Белиград8 юніа 10. дань 1718.

VII.

Писмо митрополита Виђентија Мојсију, од 1718. Септ. 24.

Прѣѡсвещенный господине мне о Христе брате любазнейши.

Чьстнȣю вашȣ грамматȣ ѿ 14. текȣщаго намъ посланȣю са честію подобною вазприехомь и вазрадовахсе ѡ вашемȣ добрȣ здравію, и безбедномъ прѣбиванію, посихъ що ваше братство пишете намъ, да смо ми ȣ нечемь зловолни на васъ що на ваша порѣдȣ писанія нисмо ѿвествовали, ми недай боже да имамо кое зловолѣніе на васъ, и после онога писма изъ белиграда, хотелисмо многажди вашемȣ братствȣ писати, паки сте намъ тако писали да кои дань хоћете изъ беча поћи, єсть намъ и хажи кир Станое споменȣо да ви пишемо, паки како сте опако писали, потомь и до бȣдима повратившȣ намъ іаснейшаго господина принципа, и тамо смо ѿ трьговаца слишали и вашȣ госпождȣ матерь єсмо за ваше братство питали, сви сȣ ми говорили, да ћете кои дань поћи, и крозь то є сва наша вина що вамь нисмо писали. за то вась молимо да нась ȣ томь имате еѯкȣзироване, защо нисмо знали, да ћете се толико врѣме тамо задрьжати, а що ваше братство пишете, да се тешки мени видите и да се на вась зловольіимь и стидимь братомъ вась називати, ми незнамо гди смо се вась ѿрекли, чтоли би се мне тешки видели, почто ми и маншіе и юніейшȣ братію братомь називамо и братіа ѡ христе вьси есми и вакȣпе, а камо ли, да ми ваше братство братомь да се стидимо именовати, именȣю и свагда познаю вакȣпе междȣ братиѡмь старейшаго брата, и еще и вь светіихъ молитва никогда вась незаборавліаемо, іакоже пишете да и ваше братство нась незаборавліаете, ѿ вазвещеніи пакь намь ѡ адамȣ, потомь ѡ апостолȣ и прочих божіи словесѣ, поистинный дȣжни єсмо сваки споминіати се страшнога сȣда. и боіатисе вѣчнаго мȣченіа, ȣ томь прьвеє да ѡставимо зависть и грьдиню и прѣслȣшаніе братское, и тако да не дрȣгъ ѿ дрȣга истреблієни бȣдемо, тако и ваше братство дастѳ послȣшали нась и прочаго сабравшаго ѡнда народа, и потрьпили до сабраніа архиерейскога, а да нисте послȣшали Манойла єднога и дрȣгога, кои сȣ вась ȣ толикихъ трȣдь и тромакь подигнȣли, тоби іѡще болше било, почто и самь вьсегда саборномȣ словȣ єсамь присталаць и свакѡмȣ ѡпщемȣ и архиерейскомȣ таначȣ контень послȣшати, ми що смо с вашимь братствомь слово имели ради ѡво нѣколико села ȣ Сремȣ, то смо правицȣ искали и заповедь и волю цесарского вѣличьства да се изврьши, нащо самь цесарскомь заповедомь придь цесарскимь депȣтатомь комисаром на Срѣмь іа щалировань а нитко дрȣги за мога живота, инщанциѡмь ѡпщега народа, таковȣ правицȣ и данась именомь ѡпщаго народа ищемь и при цесарскомȣ славномȣ дворȣ претендирȣю, защо какос[…] правицȣ и владніе имели мои частно почивши пред[…] наследници митрополить Стефань Меѳохвацъ и прочи[…] надь євимь Срѣмомь, тако и іа какоти нихов наслед[…]никь инщалировати, потребȣемь имати, и сврьхȣ тога свега паки єсамь контень послȣшати. како би годь доконао архиерейски таначь, и ѡстала братіа, тако паки бȣдемо ако богъ поспеши сабратисе сви архиереи ȣ Далю ѡ светомȣ Димитрію, и ѡпще саборно промотреніе и договорь имати бȣдемо, тогда и ваше братство ако благоволите поспешите прінти, на исти рокь на ѡпще потребное сабеседованіе.

Прочеє благодеть божіа бȣди сь вами, и молитви ваши сь нами

Прѣѡсвещенствіа вашего

брать и богомолаць
Викіентіе Попович ѿ іаніева

ȣ Карловци к҃д (24.) Септемвріа 1718.

VIII.

Писмо митрополита Мојсија Виђентију, од 1718. Новембра 27.

Прѣѡсвещенне г. г. намь о Христе прежелабні[…] г. брате.

Чьстное ви писмо, писано текȣщаго мѣсеца [ѳі] (19.) любазно васпріехѡмь вчера, и разȣмехѡмь писанное. Тачію ȣ хитощи намь нинія бившей немогавш[…] вашемȣ братолюбію на пространіе писати, на толик[…] благодарне, хвалимо ви порадь дѡбродеіаніа твоего щосте намь любѡвь створили, и посталисте писм[…] Тиверіѡполскомȣ за кое смо вась молили, а веће зна[…] и садь и после какавь є. за то хоћемо мȣ писати что би болше проходіѡ, найпосле какавь бȣде, онако ће бити мȣ. и поради бачкогъ кѡнфирмаціе илиһȣ принети самь ако могохсмо доспети о светомȣ николаю, или ћ[…] послати по киме. Тачію самомȣ се вашемȣ срећно пришаствію надамо овамо нинія ȣ гредȣщȣ неделю. [...]космо вась понȣждавали ȣ писмȣ предь овимь писмомь що смо ви писали и порад ѿвета блаженѣйшемȣ (т. ј. српском патријарху) что бȣдете писали, за кое ми нинія пишете, кадь пріидемо и ми тамо ȣ карлов[…] хоћемо се скȣпа разговорити, и що бȣдемо ȣчинити скȣпа да се творимо, то би дѡбро било. Єговоже блаженствіе паки послали посланика своего до нась, [и] до вашего братства с писмами своими, кое писмо д[о] в. б. ѿ ніего пошилієемо то, и чловека би послали ако изволіавате, пишите намь, да се чловекь много не[…]ставліа овде. Паки и сіе вамь чрьтаю да ȣвѣсте [...] кратце, како вашь слȣжителни Василіе кои се пише Кнежевићь, реченни Ћȣрићь. сȣлицитȣе владичаств[…] ѿ нась овамо. За кое є на нась ѿ єгове екцелен[…] г. Мерш ћенерала принеѡ препорȣченно писмо.

мѕ писмѕ и ѥговъ исти меморіалъ послаѡ ми ѥ, что ...аѡ ѥговой екцеленціи Ђѕрићъ, ниніа написанни ...ежевићъ василіе, како ѥ ѥговой екцеленціи г. Мершъ ...ералѕ. Іеще нисмо ѿговорили. Толико васъ молимъ ...бисте ми ѥговъ прилѕчай писали, како можемо га ...знанити, разѕметисе и извѣститисе да бѕдетъ ѥгова ...целенціа каковъ ѥ онъ кнежевићъ, що га велико ...мъ хвали и препорѕчѕе, да га поставимо на бискѕ-...тъ, а можете и ви ѥговой екцеленціи за нѣга пи-...ти, какосте разѕмели ѿ дрѕгихъ, а не ѿ насъ, что ...лицитѕе Ђѕрићъ кѡдъ нѣга, не бивши ни за попов-...во, а камоли за епископство. ми би мѕ писали, обаче ...екѕемо изображеніе ѡ нѣмъ ѿ васъ, да би се намъ ...ожила ѥднака речъ, що боудемо свами и ѡба ни-...ли. Прочеѥ светіе ви молитви боуди съ нами. І ѡстаю ...ъ ва Христа брат, очекиваюћи васъ овамо или ва-...го скораго ѿговора на то писмо.

Моѵсей Петрович с. р.

Ноемвріа кз (27.) данъ ѕ белиградѕ 1718.

IX.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1718. ...вембра 27.

Прѣѡсвещенніи митрополите нами въ дѕсѣ све-...ъ г. брате любазнейши.

Чьстнѕю вашѕ граматѕ ѿ кд (24.) нами послан-...о текѕщаго са подобною частію братолюбазне вас-...нехомъ, и ваображенная нами васа са прилежаніемъ ...дехомъ що намъ вазвеценіе творитъ в. п. ѡ тамо-...ихъ ванѕтарнихъ пословъ, о томъ за сіе врѣме ница ...можемо ѡбслѕжити, пошто доста и на сих страна ...лов народніи и цесарскыи имеемо, ѡбаче ради ва-...го прѣѡсвещенства ищаіаціје що насъ понѕждаете ...се тамо потрѕдимо, истиннито ради ѥсмо како вами ...бовь сатворити, іѡще са више кад би смо знали, ... ѥ и какова ѥ заповесть нѣгова прѣсветлаго це-...ского вѣличаства господина нашего всемь мило-...ваго, то бисмо поспешили са свимъ срьдцемъ и ...аніемъ, да испьлнимо заповесть таковѕю, и са више ...мѕ любовъ. Того ради ако истинномъ мислите да ...е срћнѕ и благожелателнѕ ищалаціѫ сада въ прь-... неделю творити, за то послаемо тамо до вашего ...тства тога нашего чловека, да бисте како скорѣйше ...ню како ѿ конфирмаціе митрополитске, тако и ѿ ...ретаціе за ищалацію вашего прѣѡсвещенства ѕчи-... прѣписати, и видимовато и невидимовато ако ...било, по томѕ чловекѕ нами послали, да знамо и ...разѕмемо, щое нѣгова цесарского величаства воліа, ...мѕ вашемѕ послѕ, да можемъ са свакою радостію ...о дођи ако бисмо, тако незнаемо вами досажди-... то нѣбисмо ради били, нити знамо ѕ кое име доклѣ невидимо заповедъ цесарскога величаства. Сотим ѡстаемо

вашег Прѣѡсвещенства

ѡ христе братъ

вашъ братъ Викіентіе попович ѿ

іаніѥва хажи лавич с. р.

на итощи ѕ карловци Ноемвріа кз (27.) данъ 1718.

Одломак од једнога писма Вићентијевог.

— — ѿ вашего братского писаніа (види VIII.) разѕмеемъ що намъ пишете ради того злочестога Ђѕрића, комѕсмо захтевали свакога добра, и радили да би изишаѡ кои чловекъ, и хранили и ѕчили, и карали и били смо га ѕчинили ѕ монастирѕ грьгетекѕ и ѕ нерадинѕ да бѕде Ігѕменъ и заповедникъ, паки некте да слѕша и да люцки и калѕђерски ходи, како ѡстали свещенноиноци, зато смо га ѿ себе ѿринѕли, да би се смѣрно и обратиѡ, еще онъ ніе ни за поповство, а камо ли за владичанство, но ваше братство како тамо видите приликѕ за нѣга, тако мѕ и ѿпѕстъ ѕчините, овамо га нешилите. ми смо били чѕли да ѥ ѕ стрихалскомѕ монастирѕ, а писмо знали да досађѕе господиномъ краинскимъ генераломъ. покарайте га паки, ако хоће тамо ѕ комъ монастирѕ стати, нека ѡстане, и нека ѡстави ѡнѕ паметъ и високоѕмие, Ђѕрића многи знадѕ какав ѥ.

X.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1718 Новембра 30.

Прѣѡсвещенни г. митрополите ѡ христе брате.

Примилисмо ваше писаніе вѣлми доцканъ и видесмо да неможемо на терминъ стигнѕти ваше ищалаціе, защостесе нами велми іавили тачію да ви ѥ срѣћно и честито, ѕ томѕ поће тамо нашъ кир Ісаиіа Іеромонахъ да пошлѣте по нѣмѕ конфирмаціе владике бачкога кир Софроніа, можете по нѣмѕ послати и ваше копіе ѿ конфирмаціа и ѿ декретаціа вашихъ, кое имате, ѡн ће нами лепо и достовѣрно придати до рѕкѕхъ, болше прилике не можете ѿ нѣга наћи за тай посаль. Прочеѥ благодеть божіа бѕди сь вами и молитви ви ваше сь нами.

ѕ Карловци Ноемвріа л (30.) 1718.

XI.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1718. Децембра 2.

Прѣѡсвещенни г. митрополите о христе брате любазни.

Плачна сирота старица Лѕкиница ѿ Бае са своимъ кьерю, домаћицомъ Живка таћажіе тамошнега

незнамо истинѕ, крощо сѕ се тамо рѕжики и срамотили, мислимо да сте били тѕ ваше братство, да не би се они тако меѕ собомь харали, защо доста сагрѣшеніа междѕ людма има, ѡбаче покараніемь приличнимь єдна и дрѕга страна доводитсе на конаць и покаіаніа имадѕ, защо томѕ ми црковни строители дѕжни єсмо правицѕ ѕчинити, того ради самирите и и покарайте ѿчавски, да би богь дао да се смире, да се не бѕдѕ до конца загѕбити, нити на далше сѕда тражити, а наипаче спомените се добраго старца Лѕке, и сіе дело на ваше братство вѣлми прѣпорѕчѕемо, да бисте и самирили и запалѣнная междѕ нихь ѕчинили, и со тимь да и ѕтешите. Прочеє Христос с вами

вашь брать

Викієнтіе Поповичь ѿ іаніева

ѕ Карловци Декемвріа 2. дань 1718.

XII.

Писмо митрополита Виђентија Мојсију, од 1718. Децембра 17.

Прѣѡсвещенни г. митрополите нами любазнейши брате.

Прѣѡсвещеніе ви нами чрезь писара нашегѡ Ѳеѡдосіа посланіе любви ради лемони два тѕцета, с великимь благодареніемь примили єсмо, потомь и ѕсть братско целованіе и свакѕ добрѕ волѕ и мисаль разѕмевши намь ѿ вашего братства, и на томѕ благодаримо ви вѣлми. Потомь же и писаніе ваше примисмо, и ѡ свемѕ чемѕ пространнєйше разѕмесмо, паче же привилегіиски паріа ради, що намь на потребѕ вашѕ нисмо ѡма достигли послати, истинните мисмо и ѡ празднице прошадши писаромь нашимь досаждивали, преписати из новѕ копіе, и вашемѕ братствѕ ва помоць и всемь православномѕ народѕ нашемѕ на тамошнихь странахь живѕщимь ва ѕтешеніе, щить и покровь и милость нѣгова прѣсветлаго цесарскога величества, послати волехомь, кою милость и ѡбранбѕ ради превеликихь слѕжбахь и многаго крьвопролитіа чрезь толикахь лѣта, кое народь словено србски ѡбслѕживаль ва вѣрности и данашни дань и живети и ѕмрети и ми и савь народь нашь, поред іаснѣйшаго двора аѕстрискога нѣгово прѣсветло цесарско вѣличество, єсть даровало ѿ многихь леть, кою ми и светопочивши спред бивши наследници с вѣликимь и неизброеннимь трошкомь обдрживамо и при аѕгѕстнейшемѕ дворѕ конфирмѕюђи за обранбѕ ѡпщемѕ народѕ и за ѡбдрьжаніе поглаварства црковнаго нашего. о прочемь писали сте ваше братство дасте разѕмели волю и мисаль нашѕ, єдинь богь єсть, томѕ срьдце и мисаль чловекѕ знати, а ми иное незнамо, толико що смо вашемь братствѕ сказали за то неколико села ѕ нашой Іепархіи, ѕ кое сте се за тѕрске власти мешали,

да се на далше немешате, па смо ви прѣжде
рили, то и садь говоримо, а ѕ дрѕгомѕ правѕ
мисаль и любовь нелицемернѕ кь вашемь бр
имемо, и на свакѕ помоць и присвоеніе братско
слѕшаніа ради свакога ѡпщаго нашего добра
прѣдка да послѕшате нась и ми вась, како п
прѣма нами першонѕ, и тако ако благоволите, а
не благоволите, ми више не знамо, толико ми
хитимо нити ѕ томь свѕ бригѕ имамо, толико б
сь нами ѕ любови, те ви неће нища манше б
за ово села да ѡставимо на промисаль божію,
разлогь цесарскогь вѣличества двора, ѡниће меѕ
ѡ томѕ разлогь и поравненіе ѕчинити, и нась ва
любовь и братское послѕшаніе свести; ѡ проче
бѕдѕть вамь срићни и честити наследѕющіи
празднице Христова рождаства, и да богь прѣ
стиви сподобить ви дочекати и проводити ск
новое лѣто настоещее мирне и безбедне вь лѣта
многая. паки потащитесе те копіе прыписати ср
то сѕ привилегіе ѿ интими и протекціе ѿ ховь
рота, за свакѕ помоць вашѕ, іеще каде нась
сподобить ва єдной любви и послѕшаніи, мож
више помоци и заклонєніа ѿ нась и ѿ ѡпщаго
имати. Прочеє благодеть божіа сь вами и мо
ваше сь нами аминь.

вь христе брат вашь

Викієнтіе Поповичь ѿ іаніев

ѕ Карловци Декемвріа 17. дань 1718.

XIII.

Писмо митрополита Виђентија Мојсију, од
Децембра 20.

Прѣѡсвещенни г. митрополите нам же ѡ Х
брате любазнейши.

Чьстнѕю прѣѡсвещенніа ви граматѕ по Іе
нахѕ кир Ісаіи (биће потоњи архијепископ Антон
скѕпа и копію ѿ белике или ти военске канце
са честію васприехомь и разѕмехсмо, ѡбаче дасте
и ѿ ѕгарске канцеларіе послали болше би би
томѕ просилисте парію ѿ ѡпще народне прив
видимованѕ да вашемь братствѕ пошлѣмо, и
послали каде бисмо видимованѕ имели, али є
мовате ни єдне неимамо, свесмо подавали по кр
и по владичанствіа по овихь страны, а ми єсмо в
братствѕ дали єднѕ парію, дрѕго мислимо и
вамь потребе валіа. Тачію бѕдите ваше брат
мирѕ, паки се дрьжите свое цркве и прѣстола
наго како тврдога камена или града, и докле с
тога држите, и за православіе цркве наше
светіе васточніе, коіа є нась ѿдоила, ходатайст
нища се боіати ни старати немойте, понѣже ѡ
и щить и покровь црковь светаіа васточнаіа

Прочея посласмо тамо до нѣгове е҄џеленціе го-
ıа генерала грофа Одоварь наше двоицȣ писарей
ıсіа и Данила, честитати светіе настоещіе пра-
е Христова рожьдства, и на асталь некою чашȣ
карловачкога, а наипаче по заради те кȣһе нами
ıпекціе указане, ради бисмо ѡнде ȣ домȣ наме-
сена и зоби и дрȣга потребна, да ви не доса-
ни ми ни наши слȣжители, ради бисмо били
крать тамо приходити и посещивати и ваше
ıюбіе и г. прѣȣзвишенаго генерала, али неимамо
рѣбивати, за то не можемо бити безь свога дома
радоһемо скоро кога човека наместити да чȣва
за то и вашемȣ братствȣ прѣпорȣчамо да бȣдете
назиратели за тамошни пашь домь, ѡ прочемь
тившисе писари наши ѿ тамошних, можете по
послати парію ѿ ȣгарске канцаларіе, или ви-
анȣ или невидимованȣ, и намь ѿпишите. Прочее
ıеть божіа бȣди сь вами и молитви ваше сь нами
ı, аминь.

вь Христа вашь брат
Викіентіе попович ѿ іаніева

ȣ Карловцȣ Декемвріа 20. дань 1718.

XIV.

Писмо митрополита Мојсија Вићентију, од 1719.
28.

Прѣѡсвещеннейшы г. г. ва Христа намь прѣ-
нейшы брате.

Есмо имали ѿ прѣѡсвещенства ви любазна єдино
и ми подобне любазнейше примили єсмо ва
на неколико дни. за кое вась ниніа молабно
мь да намь незазрете щосмо се о толико вре-
оудрьжали вамь по вашеммȣ реченномȣ писмȣ
сати. вина бо сіа єсть закасненію семȣ, что
мо ѿ слȣжещихь кого писара. Михже сами оу-
неможемо, и что бисмо делом могли и хотеніемь,
мь тѣжесть ва скрьби не дасть временна, и да
сле не вемь что да боудеть ѿ нась ѡбрѣтаю-
ва христіанстви не такмо ми, но васи ѡпщи
и мали семо и тамо прибивающихь, на сло-
пщинске надѣюһисе мало защищеніа и веселіа
ниніа. ваше прыѡсвещеппіе нам пишете, ако
знали, да би намь превелегіа ѿ маџарске кан-
е могла что помощи овамо оу Сервіи поради
а ѿ священнога нашего реда что су заповедали
, то вамь на знаніе дати бȣдемо, да намь парію
е реченне превелегіе пошлıете да се шноме
о бранити свещеници десетка недати. ненадѣю
оже оубранити поредь заповѣсти маџарске кан-
е, толико можемо имь предь ѡчи имь предне-
ко нашего націѡна свещени люди оу маџарской
бивши, слободни сȣ десетка недавати, како не
бисмо оу своей Патріи слободность неимели, надею-
һисе и више цесарскіе милости нашимь црквамь имати
и прочимь людма, такове ради прилике можете намь
послати. ако вамь се не може послати, кад би сте
имали прѣвелегію ѿ конзиліи беликȣме да ѿніе намь
пошлıете парію, она се слȣша овде, или ако ніе не-
имате, ѿ интиме пошлите и ѿ маџарске канцеларіе,
и ако имате какве ѿговоре добре како ви є слоуже-
щих честнейши архидіаконь оу віени біо, и боуде
досадь пришао. и поради оне ствари чтосмо прихо-
дили в. б. питати сад на задни пȣть кадь смо били
при вашемȣ б. о петровȣ днȣ, что смо ми писали писмо
іеще ѿговора имали, и кад га боудемо имати, не знамо
каков һе бити. ако би сте что и ѡ томь знали, оуве-
стите нась, и поради зейтина, іесмо мȣкаеть како би
прьви карвань дошаѡ, чекамо. хоһемо оузети и вамь
послати. а чтосе годь овде нахѡди, єдное скȣпо, а
дрȣго неваліа, за то чекамо изнова имать доһи докле
лазаретȣ ѿстое. Прочее светіе ви молитви да пребоу-
доуть с нами. I ѡстаю вашь ва Христа брат

Моѵсей Петрович с. р.

Іюліа к҃и (28.) дань
оу белиградȣ 1719.

XV.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1719.
Августа 21.

Прешсвещенніи митрополите белиградскіи госпо-
дине и мнѣ ѡ Христе брате любазнейши.

Желателнȣю граматȣ любазнейшаго ви братства
ѿ н҃і текȣщаго васприехомь и разȣмевши намь да смо
се вашемȣ братствȣ замерили, что честократь непи-
шемо вамь, истинито по растоіаніи найпоследнемь бра-
толюбиа ви ѿ нась, по многих ѡбрази и пощенимь
людма, єсмо ви братское целованіе и поздравлѣніе
посилали, бисмо пакь и писали, ѡбаче ни єдинога
слова вашего братства нисмо после имали, крозь та-
ковȣ винȣ, и ми незнамо како писати, и за сіе велми
благодаримо вашемȣ братствȣ, кои сте се ȣдостоіали
нась писаніемь своимь наглѣдати, и что желаете ѿ
нась разȣмети, ѡдеющисе ниніа на сіих странах ница
више тачию ѡ чемь прошедше зима и лѣта сабесе-
дованіе єсмо имели, на томь и сада стои, дрȣгихь
новинь неимамо, толико чȣемо да се прѣставиль ге-
нераль стари Левелхолць ȣ бȣдимȣ, и синь мȣ поги-
нȣѡ ȣ сицилıи, и то се є давно чȣло, ми дрьжимо да
се тамо свакоіаке новине преһе ѡгласе него кодь нась,
дрȣго щосмо ви послали парію по Софронію на виде-
ніе ѿ ȣгарске канцеларіе. ми знамо да се тамо мало
слȣша, кромех офь кригсь рота, за то радите врьло
ваше братство да намь ю опеть пошлете, а ми смо
вамь послали све потребне ѿ ѡпщихь прѣвелегіа па-

ріе, ѿ свихъ дикастеріахъ коєсȣ свемȣ нашемȣ народȣ и црковномȣ клѣрикȣ за вѣликȣ слободȣ и ȣтешеніе, по сихъ имаћȣ ȣ вашего братства сію иѡцанцію, да бисте намъ кȣпили тамо єданъ тȣлȣмъ лепа зейтина, и по кимъ пошлѣте и зейтинъ и писмо, пощо бȣде кощовало, с вѣликимъ благодареніемъ бȣдȣ вашемȣ братствȣ вазвратити. Прочеє христова любавъ помеждȣ насъ аминъ.

всеблагихъ желатель
всех благих вам желател
Викієнтіе Попович с. р.

ȣ карловци аѵгȣста к҃а (21.) 1719.

XVI.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1719. Августа 25.

Прѣѡсвещении митрополите и брате намъ любазнейши.

Примисмо намъ посланое на даръ и за любовъ ѿ вашего прѣѡсвещенніа двадесетъ ока ȣліа, за кое велми благодареніе творимъ, и то єстъ много почто ми нисмо никакова дара ни слȣжбе ȣчинили вашемȣ братствȣ, и сотимъ насъ єсте вѣлми задȣжили, за кое имеемо любовъ и старость нашȣ да и ми паки ȣ прилика такови ѿслȣжимо и любовъ вашемȣ братствȣ ȣчинимо, ва томъ поиде таме господинъ митрополит Іенопольски, єсȣ насъ посетили, такожде и ваше братство желе посетити, и ѡ прочихъ ѿ ȣстъ бȣдетесе разговорили. Прочеє

вашъ братъ
Викієнтіе поповичъ ѿ іанієва с. р.

ȣ карловци аѵгȣста к҃є (25.) 1719.

несте намъ ѿписали, ткои є тѡ гость имже сте га вънисали. ваше же пришаствіе ка нам господаристе когда годъ изволієте.

XVII.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1719. Септембра 4.

Прѣѡсвещеннейши г. Митрополите и нами о Христе брате любазни.

Сицевимъ нашимъ малимъ писаницемъ посещȣю ваше братство и бога молимъ и прѣчистȣю єго богоматеръ да обрещетъ ваше братство ва здрави и мирнемъ прѣбиваніи, ва томъ посласмо вашемȣ братолюбію три акова винца избранаго карловачкога за любовъ не ȣдесисе намъ чистъ сасȣдъ по већега и више би смо послали, почто сте много насъ задȣжили и доста нами любови и пощеніа ȣчинили, и даромъ и пешкешомъ много кратъ, примите за любовъ и мало за много, и незамерите намъ. Прочеє — — —

ȣ Карловцȣ Септемвріа д҃ (4.) 1719.

Р. ȣ. и ȣ напредȣща не бȣдемо заборавити ваш[е] братство послȣжити ȣ чемȣ возможно бȣде.

новина ини неимамо що бисмо вашемȣ братств[ȣ] писали, тачію послали смо мещ[е] насъ владикȣ кир Софроніа господинȣ генералȣ сегединскомȣ, ради бечкога пȣта, и кое новине намъ донесе, таки бȣдемо вашемȣ братствȣ ѿписали.

въ Христе ваш брат
Викієнтіе попович ѿ іанієва с. р.

XVIII.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1719. Септембра 21.

Прѣѡсвещеннейши г. Митрополите, и мне любазнейши брате кѵр Мойсей.

Слишасмо ѿ господара Петра Андреєвича, да сте ваше братство жалили, що се паки нисмо ѡгласили за горни пȣть нашъ. а пошавши намъ из карловца, єсмо ви ѿписали, да ћемо поћи на осекъ, како є владика кир Софроніе стигаѡ ѿ сегедина, таки с[ȣ] насъ како скоріе господствȣюща подигнȣли поћи до Осека, а наипаче досадише намъ воєнски приговарајући за що поредъ нихъ не ȣстанемо, а каде бисмо ȣ Осекȣ при господинȣ генералȣ, онда нихъ натрагъ вратише, то єсть ѡбръкапетана кир Васȣ и дрȣге, и они єдва дочекаше да се врате, а нами досади плачъ народни, и толика тегота како само ваше братство видите, зато смо вазвестили на потребна места, и в[с]ȣ се намъ ѡбещали за ѡпщи народъ како ȣ банатȣ, тако и ȣ Сервіи и ȣ Шлавоніи тешко живȣщи, и рекомендаціе намъ допȣстили, и ѡбещалисе рȣкȣ помощи чинити, и намъ приликȣ пȣта ȣказаше да ȣ име божіе поћемо како скоріе, и ѡпще народнȣ теготȣ да вазвестимо цесарскога величества дворȣ, и ȣ томȣ видећи ѿ наши люди плитакъ договоръ, нити смо имали ща писати вашемȣ братствȣ изъ Осека ни ѿ дрȣге стране. Толико все ми срдцемъ истиннȣ вазвещȣю вашемȣ братолюбию, да нища дрȣго неимамо, кроме за теготȣ ѡпщȣ народнȣ, како за сва три предела мемориалъ дати мислимо цесарскомȣ дворȣ, да би богъ даѡ да кое ѡблакшаніе би било. Того ради ȣ име божіе поћосмо горе и истинȣ ви пишемо, како своемȣ братȣ, да верȣете да намъ досадише плачȣћи, и насъ подигоше, и рекли са нами поћи, паки се вратише, а ми ћемо за таковȣ теготȣ како ново добитога народа, тако и ѡвдешни мемориалъ предати на потребна места, ако бих коіа користь, ако ли не би нища силом неможемо ȣчинити, но тешкимъ плачемъ и трȣдом, и да пишете ваше прѣѡсвещенніе владикамъ темишварскомȣ кир Іѡанићию и валевскомȣ кир Досиѳею да придȣ за нами сада ȣ бечъ ради своих конфирмаціа, доклесмо горе, нека доћȣ, врьло ће за них болше бити, ми смо им[ь]

али и из Карловаца, паки веће не знамо що мисле, ли мотре; толико ако имъ добра желите, радите правити да пођ8 горе сада да се каж8 цесарском8 р8 и свое послове гледаю оправити, докле є врѣме, а вер8ете ваше братство да ми неделимо тамошніє стиане ѿ здешнихъ, него іѡщь више бисмо ради и, да имъ що можемо посл8жити, и нихъ 8 инщан- све ѡпще б8демо имали, и іѡще молимо ваше атолюбие, да намь ѿпишете о свем8 8 бечь. Про- є — — —

Викіентіе попович ѿ ianієва с. р.

8 Сеч8ю на п8т8 Септемвріа 21. дань 1719.

P. s. и сие ведомо б8ди вашем8 братолюбию, ко се б8демо дрьжали зде 8 б8дим8 за две за три деле дана, и посласмо доле еѯарха Викіентіа, да це кое ща прибере за п8ть, 8 том8 пон8ждаю ваше атство, да бисте справили ѿ тамошних христіань кб8 или нишхв8 тегот8 с печати ѿ сви, ако ли ѿ х неможете доспети, барь т8 ѿ белиградски хри- ана да се договоримо ради вашега братства най- ма єсмо се задрьжали, и вась б8демо сваки дань ледивали и на вась чекали и сагласитесе кир До- ею да пође, ако ли коначне не могли б8дете дођи, и до б8дима, а ви пошлите кога с печати до нась посведочите в. б. и своимь печатомь тегот8 нихов8 пошлите до нась како скоріе можете.

оу б8дим8.

Ово је писмо примио Мојсије у Смедереву 8. ктобра 1719., као што се из његовог записа на пи- у види.

XIX.

Писмо митрополита Мојсија Вићентију, од 1719. ктобра 8.

Прѣѡсвещеннѣйшы г. архієпископе и митропо- ите нам же Прѣблагодатнейши брате.

Из Сеч8іа чьстное ви писмо, прошадшаго м҃ца (21.) дань писатое, днесь любазно пріели єсмо вше ми на п8т8 из смедерева ид8ћи 8 пожареваць, коемь намь писали єсте, како тамо жив8щихъ на- ихъ христіани воинственнаго реда господари и са сталими много крать т8жећи и плачевною мольбою нили кодь вашаго Прешсвещенніа то єсть до це- рского величаства двора шнима 8 бечь поћи мило- и имь просити. какосте имь волю и сатворили, докле е пошли ѡни се повратили сваки своем8 дом8. кои наређени ѿ краине били. То ми єст велико за- дивленіе, како состоитсе безнадеждно є оупованіе нашихъ чловеци, како бити хощете самемь вамь тр8дитисе и трошити безъ помощи нихне. Пишете намь щобисмо ѡвамо присавак8пили ѿ свакога мѣста оу Сервіи коис8 наших поврстнихъ христіань, како ти ѿ белиградске вароши, тако и ѿ ѡсталихъ вароша. что имь єсть тешкость да сапиш8ть, и прошеніе что имь боудеть вашем8 Прешсвещенію да изіаветь како бисте могли за нихъ и за темишварски банать, како и за шклавонію, за сва три предела оу єдно мемо- ріаль чинити из р8ке цесарском8 величаств8 дати, како єднимь тако свимь милости цесарскіе просити. То би велико добро било, и намь велико поволно єсть да смо тако сви ва єдиной воли и верномь до- говор8, чтосе проси да просимо заедно. Обаче нисмо знали тога чинити како намь сада пишете докле смо били 8 белиград8, да бисмо мало нашихъ господаровь некоимь начиномь известили, да доп8сте людима и нама пріити, зане неможемо тога посла чинити безь нихнога знаніа. него садь хођ8 ов8да где видимь при- лик8 людма говорити, паки ћ8 садь ѡвога п8та изь пожаревца, и 8 темишварь ѡтити, да говоримь и вла- дикама за вашимь прешсвещеніемь ако би хтели поћи заради конфирмаціа нека ид8. Тачію неможемо ѿ ви- лаета сервискаго вамь оучинити писма с печати, тако скоро како заповедате, а кадь б8де готово, послаћемо ви оу бечь. а оу б8димь неможемо ви стигн8ти, бихмо велико ради, да могахмо до б8дима вамь сами доћи болше би было. Тачію простите намь на ѡвой речи. кадь с8 се господари официри вратили, да сте се и ви вратили, те бисмо могли болши договорь оучинити кад бисмо се оу Карловци или оу белиград8 било би люди ѿ ове наше стране, какобисмо видили прилик8 такобисмо чинили. Того ради ако є како вазможно повратитесе, докле нисте повише ѡтишли, кад нисте до садь ѡтишли. квартири где боуд8ть били, до садь єс8се метн8ли. Такожде и прочіє ове године тешкости коеће бити оучинилѣс8се докле бисте били оу бечь. него бисмо за 8напредь провиђали за све колико, овамо гласе да іасность принципь Алеѯандра кадь овамо стигне, сваке оправе дѡбре носи чтоће бити за дѡбро нашим людма оу Сервіи и 8 банат8. после єгова пришаствіа овде кадь боуде, зналибисмо що бисмо чинили, ако не би шниме дошло кое дѡбро вилает8. За то промотритесе болше ви ва 8ме цар- ств8еть. како видите да є болше, тако сатворите и намь паки ѿпишите. Прочеє ѿ бога желимь и теле- снимь очима видетисе с вашимь п. и на светие ви молитви превар8чаюсе. І ѡстаю вамь желећи васа- кого дѡбра

вашь ва Христа брат
Моvсей Петрович с. р.

8 Смедерев8 ѡктовріа и҃ (8.) дань 1719.

XX.

Писмо митрополита Мојсија Виђентију, од 1719. Новембра 14.

Прѣѡсвещени г. г. брате архієпископе и митропѡлите.

Послато сего текȣщаго дань з҃ (7.) чьстное ви писмо, іесмо любазно пріели днесь. оу коемь разȣмевши дасте наше к вамь послато изь темишвара писмо пріели, из коего разȣмелое ваше Прѣѡсвещеніе да се єсмо правдали ми предь вами за нашь приход до вась за що нисте чекали више нас да бисмо ви стигли оу боудимȣ како да ніе наша воліа била пріити. Право велите кад нас нисте хотели ближе оу карловци бивше чекати, како бисте оу боудимȣ чекали, гдели бисмо ваше П. нашли, да смо и сь вашимь честнейшимь Іеѯархомь кѵр Виђентіемь могли пођи. обаче како изволіавате рећи: и ми не противимсе ино рещи такмо боуди по глаголȣ вашемȣ. а що смо ви изь пожаревца писали, за то непишите ми. Паки В. П. чюдилистѣсе, що смо ви писали, како досажденіе имали смо поради ȣніатства, за то сада ни да се више чюдите, ни паки да се о томь трȣдите меморіале давати, и ѿ ȣсть да комȣ что говорите. Толико кѡгда пріиде господарь кѵр Петарь анзирковь, изь оусть єгови разоумеђете. Може бити да ђете и тамо ѿ господствȣющихь вамь пріiателовь разоумети, реченна ова моіа три пȣнкта, коіасȣ тамо послата. То єсть. Прьви пȣнкть: поради толико прилика іепископовь оунитовь, кои сад сиромашство и зло поради тога пате, како свемь знано єсть. втори пȣнкть поради дѡбра ѡпщинскога. Трети пȣнкть поради великога орсага топлєніа и кварь цесарскога величаства, кои тремь тимь пȣнктѡмь нитко не може помощи, а више что є говорено намь, и ми нимь ѿговарали, и бранилисе опщинскимь Превелегіами. то кѡгда боудеть богь изволити видити се телеснимь очима, ѿ оуста можете знати. По сихь разȣмесмо ѿ кога є намь ѡволика тоурбаціа била, нека мȣ богь мастить. Прочеє прѣварȣчаюсе на светіе ви молитви. І ѡстаю вашь

ва Христа брать
Моѵсей Петрович с. р.

ȣ белиградȣ Ноемвріа д҃і (14.) дань 1719.

Іесмо юче кѡдь єгове еѯеленціе господина ђенерала Одвара били. видими се садь да ђе мирь намь дати, и доста лепо говори. поредь тога ѿ ваше еспедиціе донєга срема, послалисте копію намь изь єгове еѯеленціе рȣке пріелисмо, не знамо за кои ȣзрокь послалисте до нась. можете намь известити. и честитамо ви ако боудете имали кѡд цесарскога величаства аѡвденцію. ако ли не бȣдете еще имали, да богь дасть срећно имати, и немойте нась заборавліати с писмами.

XXI.

Писмо митрополита Мојсија Виђентију, од 1719. Новембра 25.

Прѣѡсвещенни господине архієпископе и митропѡлите мнѣ Прѣблагодетни ва христа г. брате.

ȣ последной нашой книги, по нієй на прьвой пощи паки писати ѡбещалисмосе Прѣѡсвещенствȣ ви ѿ новина изь тȣрецке землє щобисмо разоумели. По приходȣ іеромонаха Ісаие ѿ свете горе, знамь що би знао реченни Ісаиа, валіа да є и самь досле писаѡ светительствȣ ви, толико мало ва кратце намь по нємь беше господинь блаженейши писаѡ, обзнанȣюћи да єсть и вашемȣ П. и намь прежде пришаствіа Ісаінога послаѡ писма, оу коисе є моліѡ вашемȣ П. за некакве пȣщке любѡвь да мȣ оучините, тоу ȣ бечȣ или готове акобисте мѡгли наћи, или да нарȣчите изнова ȣправити, что боудȣ коцовали три четири стотине ѳор. за ради пешкеша требȣюмȣ, а ваше новце по ким бисте заповедили, кое єгово блаженство до нась боудеть послати, ми паки до вась тако хоћемо послати. Щосмо мȣ ми летось пȣшке послали, кое є хажи кѵр Станко и црьни кѵр Маѯимь тоу ȣ бечȣ оузели, нисȣ мȣ за потребȣ могле бити, комȣе даѡ повратилисȣмȣ.

Того ради акобистѣсе хотели наканити из ваше любови и волє оучинити мȣ, пишитемȣ, и намь ѿзнаните да вамь пошлємь тевтерь какве пȣшке валіаю. Посихь аще бисте хотели знати ѡ здешнихь, недвоим да нисте пріели писмо кѵр Ѳеѡдора чȣпе капетана, из коега стѣсе разоумели задоста како сиромаси войници двострȣкȣ пѡрцію како и сиромаси пахори, ѿвише сȣ ихь подь ноге метнȣли. ако би сте имь ва чемȣ могли помощи, и валіать ви боудеть ѿ нихь каква писма, пишитѣ намь, и пошлите концепь, како валіа имь меморіале и писма писати на потребна места тамо, и в. П. да ѿшилють. такожде ѿ нась црьковніи, и ѿ землє поместнихь чловекь и поселски людеи. Що бисте гѡдь тамо творили прошеніа, творите како о вась прежде пѡдложни цесарскомȣ величаствȣ аѵгȣстнейшемȣ и аȣстрискомȣ домȣ, тако и ѡ нась ново добліенни страна людей. ова господа кажȣть намь какоти веле да ніе из нихне главе, него по заповести цесарскога величаства. єсть ми єгова еѯеленціа господинь ђенераль нашь на знаніе даѡ из декрета ѿ конзили беликȣма що мȣ є послать, с вашего П. копіѡмь ѿ еспедиціе на долни Сремь, щосте из нова оузели, єсть ми реченнȣ копію даѡ видети, и казаѡ ми ȣ прежде неѡгласившихсе цесарскомȣ в., да неможемо прежде никакове церкве зидати овде, и на дрȣгомь местȣ ȣ ново доблієнни страна, а вчера ми є казао г. терлискрѡнть камараль ишпекторь, ніе такмо из нова зидати, него ничто да неможемо ни око го-

стари нашихъ црква монастира каконти раковица анци и прочихъ что пограднти и поновити, и звоно ити неможемо, него до наредбе тако да можемо ети. нами тако заповедаю а своима не бране, него ѡ дневи више оумножѕю своихъ црква и звона аю не чекаю наредбе. како видимъ несл8шаю 8 дюбліенни страна ѡпщих превелегіа. Єдва смо тавили ѿ монастира и ѿ попова десетка да не м8ть, велико молећисе око г. ђенерала за ѡв8 го- 8. ако не би се что могло докле сте в. п. тоу 8пра- , валіа имъ до години платити, а може бити да и порцію давати како и войници. а коморски офи- и днесь не оставліаю на мир8 сиромахе попове. о ради брате и господине, что год боудне, нека било заедно какосте ми и сами писали како сте едне, тако сте и за др8ге, и ми се тако надеемо препор8ч8емо се. и что намъ треб8е творити запо- дайте да и ѿ тамошнихъ за свех нам ѿпис8ете. очее ѡстаю васе благихъ желатель вашъ

и ва Христа брать

Моѵсей Петровичъ с. р.

8 белиград8 Ноемвріа к҃є (25.) данъ 1719.

XXII.

Писмо митрополита Мојсија Вићентију, од 1719. цембра 19.

Прѣосвещенни г. архієпископе и митрополите мь брате ва светѣмь д8сѣ прѣжелабнейшы.

Приближившихсе Православным ва васеліенной данъ прѣсветли, прѣславное и Прѣсветое рожда- во господа нашего Іс8сь Христа, пожеланное ѿ века раведними д8хы, и настоещее ново лѣто, чѣститамо П. ва многимъ веселіи срећно да преповодиши ва хієрействованіи вашемъ, ннніа и ва многых лѣте збедне и радостне оу живот8 и здравіи богатомь. аки др8го за садь неимамо ви что инно писати, него о да смо здраво вашими светими молитвами. жд8ще и грѣд8щаго ниніа Праздника, ва благопол8чнимъ мерепіи д8шевнемъ и телеснимъ дочекати да боу- о, и ѡ вашемъ прѣбиваніи и благозактевателних пословь ѿ прѣсветлости цесарскіе како с8ть, да и сь ѡвеселите чьстнихъ вы писмени и почѣсто, кое камо сваке поще имати ѿ Прѣѡсвещенства вы. I таемо присних вы ва сакого блага желатель

и ва Христа брата

Моѵсей Петровичъ с. р.

8 белиград8 Декемвріа д҃і (19.) данъ 1719.

XXIII.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1719. цембра 30.

Прѣѡсвещенном8 митрополит8 белиградском8 кир ѵсею ѡ Христе радоватисе.

Два писаніа братолюбна вашего ѿ ѳ҃ (9.) и ѳ҃і (19.) сего са любовію васприели есмо, 8 котором8 и празнике Христова рождаства нами честитали есте, за кое вѣлми благодаримо в. п. и вами паки чести- тамо и ѿ бога просимо, да проводите срећно и че- стито и праздникъ и попразнства вак8пе и новое лѣто мирне и безбедне са всеми тамошними православними христіанни ва многа лѣта. посихъ несмо часа имели на време вашем8 братств8 ѿписати и имели смо дело, доклѣсмо ѿпщенародне теготе и п8нктове 8 цесар- ского величаства двора прѣдали, како за црковна наша 8вреденіа и тамо и ѡвамо, и за свещеничанске десетке, тако и др8ге воинставне и поместне комор- ске теготе све по прѣвелегіски наших артик8ли, ми- лости и правиц8 сиромашном8 народ8 просимо, били смо са свимъ деп8тати кодь іаснейшаго принципа и на др8га потребна места, и св8да се нами добро обе- щаваю, и самъ іаснейши господинъ принципъ своимъ 8стима говори, да ће бити скоро наредба по свихъ ново добити краина, и войнике и нове и старе що ѿ потребе б8де, наредити и ѿ коморски люди разл8чити, и знатисе войнички чинъ башка. а коморски башка, и свак͏ом8 свою мер8 сл8жбе и бремена наредити, и на то веће истинито нареждена есть комисіа ѿ це- сарского двора коіа ће доле поћи, того ради вашем8 братств8 пишемо, каде сада овамо нисте нища никое теготе, ни люди послали, с п8нктови, а ви барь гле- дайте и договарайтесе тамо са людма, да справите потребна прошеніа и зактеваніа предь славн8 коми- сію, да имате све на писм8 готово, и що бисте за- ктевали ѿ цесарского величества, коіа добра или гр8н- тове и бащине и ви себе, и цркьвамь и монастиремь, то валіа све на комисіи просити, и ком8 що комисіа даде своима патентами, то цело и подп8но и цесарско величество б8де вѣчите потврьдити, то вашем8 брат- ств8 како добарь приатель вазвещ8емо о прочемь, досле бисмо могли имати и а8денцію 8 светлости це- сарске, да неби се била разболела егова величества мати, стара цесарица, мисмо овамо предали теготе и за Сервию, како и остали старих и ново добити люди, после на то каков8 резол8цію б8демо имати, ѿписати не б8демо се обтежали. Прочее благодеть божіа сь вами аминь.

Викентіе вь Христе брат ваш с. р.

8 беч8 Декемвріа л҃ (30.) на конаць лѣта 1719.

XXIV.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1720. Фебруара 24.

Прѣѡсвещенни митрополите и брате мне о Хри- сте кѵр Мойсей.

вашего братства драг8 книг8 брателюбазне при- михъ Фер. 17. и вѣлико се ч8димь щосе толико іазбите,

и некое с8мненіе имате, и намь пишете да 8 мисли смо вамь неприатели. за бога що се то чини, ѿ кога ли таков8 неправедн8 информацію примате, те намь тако 8 свакой книги различно пишете, истинито на свак8 книг8 вашего братства свагдарь есмо ѿписали толико на найпоследн8, ове неделіе чекалисмо резол8цию ѿ министерске конференціе, с8чимь ћемо оправлѣни бити, да ви знамо ѿписати, и како ов8 книг8 примисмо, и познасмо да се толико на нас срьдите, и преће резол8ціе валіалое намь вашем8 братств8 ѿписати, и дати вамь на знаніе да еднако т8жбе ѿ тегота есмо предали, како за Шлавонію тако и за Сервию, и два п8нкта ѿ сви п8нктова найпре просили есмо да се скине с народа тешки форшпонь, др8го квартирь и тешки квартьрски новци, и 8 том8 піе тамо тешки квартирь нити по Срем8 како е било, др8го форшпонь есть прикин8ть по свем8 Срем8, да се ником8 бадиава неда, кроме подь монд8рь цесарски, и такосе по Срем8 прикин8ло и ослобоћено ѿ толикога форшпона, толико ѿпишите намь, обдрьжавалисе тамо такова заповедь за форшпонь, а за порцию и др8ге сл8жбе тамо ће сићи комисіа цесарска, и разлогь свем8 б8де 8чинити и облакшеніе, тако е нама комисіа ѿветь дала. о прочем8 що намь б8де министерьска конференциа ѿветовати ови дапа, б8демо вашем8 братств8 ѿписати. Прочее благодеть божіа сь вами и ваше братские молитви сь нами

Викіентіе Попович с. р.
ваш брат

на хитощи 8 беч8 Ферваріа 24. 1720.

XXV.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1720. Марта 13.

Прѣшсвещенніи г. митрополите и брате мнѣ о Христѣ благораз8мнѣйшіи.

Братолюбазное и многораз8мное посланіе на два цела арк8ша лѣбо листа ѿ к҃ (2.) тек8щаго свѣликою ѡтворенною братскою любовию васприехомь, и раз8мехь немалое страданіе и бореніе под8жное о богомь прѣвар8ченном8 намь ва к8пе стад8, пачеже да много различнимь ловлѣніемь некотори тащетсе братолюбіе ваше 8 чемь иск8сити, обаче благодареніе бог8 ваздаваю, 8крепившом8те и благо8раз8мившом8те за толикое ваше желаніе и благоподвизаніе православиа ради нашего, вь томь ѿ прѣблагаго бога просимо поспешеніа паки и егова прѣсветлаго цесарского величествіа милостиваго заклоненіа и ѡбранбе, како се и надеемо не само що е заповедь форшпонта ради, 8 долнем8 и горнем8 Срем8, него надеемо се да ће се и по Сервіи она заповедь обьдржати, како и ми овамо тр8ждаюћихсе не само за долни Ремь и горни, него и за Сервію 8 меморіали т8жбе есмо предали, и никакова разделеніа немислимо чинити, но како за пре... комисиске нарежденe люде, тако и за всех новодобит... православне христианне попеченіе имеемо, какосе е и ючерашнего дна министерска ван8тарна конференциа за наше послове свршила, само да ѿкриемо и имен8емо ѿ кога нами и свем8 народ8 тегота бива, и кои дрьзаю проти цесарски привилегіа, и где кога кои т8рб8е, и мисмо готови били, ѿветовати и равно па време стиже и ваша т8жба и неб8десмо оставити, како не бисмо и за такова начинаніа, ск8па поредь остали п8нктова на славн8 цесарск8 министерію принести, ѿ кое министерске конференціе надеемосе божіимь поспешеніемь скоро савршен8 резол8цию потомь и е҃ѯпедицию имати, кою мислимо да ће и вамь и свем8 тамошнѣм8 народ8 и 8 ново добити страна за вѣлико 8тешеніе и обранб8 бити, и ако що ми овде бисмо ѡставили, що се не може безь цесарске комисіе доконати овде, на то славна комисіа своимь врѣменомь тамо хоће доћи, и сваки болши разлогь и облакшеніе 8чинити, толико држите се готови са свима осталима т8жбама и народнима и вашима где се годь що ком8 неправо 8чинило, све помећите на писмо, и ваше и народно, како коморски люди, тако и военски за све прошадше године, коме с8 колико дали и 8 квартирски и порциски и др8ги даціа. такорсе подвигните и народ8 вазвестите, да све предь славн8 комисію готово дрьже. Прочее да нась богь прѣмилостиви сподобить скоро видетисе телеснима очима с вашимь братолюбиемь и пространіе ѿ 8сть разговорь и сабеседованіе имети с вашимь братствомь желаемь. Прочее светіе и бог8 8слишателние ваше молитви да с8т с нами аминь.

Прѣшсвещеннаго ви братства
о Христѣ брат
и богомолаць

Викіентіе попович ѿ іашева с. р.

8 беч8 марта г҃і (13.) дань 1720.

XXVI.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1720. Маја 15.

Христось вьскрсе.

Прѣшсвещенни митрополите господине и брате мнѣ о Христе прѣ8срьднейши.

Чьстн8ю ваш8 грамат8 ѿ 3. тек8щаго братолюбазне васприехомь и вазрадовах се о вазвестившой намь своей ищалаціи вѣлми, ва томь и честитаю и и длголѣтств8ю вашем8 братолюбию да б8деть на многа лѣта срећно и честито, паче же православію нашем8 ва помощь и 8тешеніе и любовь прав8ю, бистрою и непоколебим8ю о том8 се рад8емо и веселимо по васегда и бога молимо да нась богь сподобить

ть вамь бившȣю радость честитати и братскȣю
вь проводити и ѿ напредȣщихь добри разговорь
и: Прочее що се ваше братство важделаеть о
ни знати что творимо чтоли просимо, о чемли
ко данѓȣбимо, доста смо пȣта вашемȣ братствȣ
стили досле, что е наше прошеніе, ѿ ономȣ се
вась старамо и дань по дань ютре кадећемо бити
влѣни, и хвала богȣ на конференціи се есть свр-
толико іоще стои на канцеларіа кои дань обе-
юсе нась еѯпедировати, а когда намь коіа еѯпе-
а на рȣкȣхь доће, нећемосе заборавити вашемȣ
ствȣ вазвестити, ȣ томȣ е данас. богь сподобить
ре и телеснима очима видети. Прочее — —

Викентіе попович

ȣ бечȣ Маіа 15. дань 1720.

XXVII.

Писмо митрополита Викентија Мојсију, од 1720.
20.

Прѣѡсвещенни и богоразȣмни г. митрополите и
е мнѣ о Христе любазнейши.

Чьстнȣю прѣосвещеннаго ви братства подавно
атȣ мне посланнȣю братолюбазне васприехѡмь и
адовасмосе о вашемь мирномь животе и здравию,
и о здешних вапрашаете наши ѡпщенародніи
прошенія, ѿ дна до дна врѣме наставліаетсе
ајући да бисмо народȣ кое ȣтешеніе и облакше-
полȣчили, тако и до нинїашнѣга врѣмена веће
сами незнамь правога рока пȣтȣ нашемȣ, тачію
мо добро ȣпованіе и надею како намь се вѣлми
даваю господствȣющие при кои рȣкахь наша на-
а прошенія ходе, да ће нась с врѣменомь междȣ
дь оправити, и да ћемо контенти бити и с на-
мь, ва томь паки више незнамо, нити вашемȣ
ствȣ можемо ща више писати, доклѣ невидимо
адь при рȣкȣхь. и потребȣенамь се іоще за врѣме
пети. паки ведомо творимо вашемȣ братствȣ по-
ди того владике тиверополскаго кир Симеона како
пише архиепископь синайски да е владика кир
онь дȣжань, и занеѡ монастира синайскога осамь
на гроша, и на нась аманеть чини, да ȣзмемо
ега, зато вашемȣ прѣосвещенномȣ братствȣ ваз-
ємо, ако е тȣ да мȣ о томȣ вазвестите и каковь
орь даде, да бисте намь опеть писмомь вазве-
и, како бисмо ономȣ господинȣ архиепископȣ мо-
говорь ȣчинили, и ако томȣ не би се вѣровало,
а нась богь прѣблаги тамо изнесе, и нась спо-
ть видитисе, бȣдемо мȣ и светȣ книгȣ архиепи-
ȣказали. Прочее — —

Викентіе

ȣ бечȣ Юлиа к҃ (20.) дань 1720.

XXVIII.

Писмо митрополита Викентија Мојсију, од 1720.
Августа 13.

Прѣѡсвещенни и благоразȣмни г. митрополите
и мнѣ о Христе брате желанніи.

Прѣѡсвещеннаго ви братства примисмо писаніе
ѿ л҃ (30.) Юлиа и разȣмесмо вашȣ братскȣю любовь
кь намь имȣщȣ, да нась не запоминете своимь писа-
ніемь често крать посещивати, за кое вѣлми благо-
даримо вашемȣ братолюбію. Такожде и ми аще и по-
доцне доспемо чртати, нисмо се никогда заборавили,
но на свако посланіе ѿвествовали, аще ли питате за
наше народне послове и за наше тамошне прина-
ствіе, послови сȣ доведени до референдарахь двор-
скихь и тако дань по дань очекȣмо да бȣдемо опра-
влѣни, о прочемȣ докле не примимо до рȣкȣхь, неимамо
ви ща више вазвестити, толико когда нась прѣмило-
стиви богь сподобить, пакȣпе телеснима се очима ви-
дети, и ȣста кь ȣстомь беседити, тогда се бȣдемо ѿ
свемȣ чемȣ о потребни делех разговорити. Прочее — —

Викентіе попович

P. s. любазное целованіе и поздравлѣніе вашемȣ
братствȣ ѿ господина обрщера Ѳекелие и ѿ свега
дрȣштва нашего.

ȣ бечȣ Авгȣста г҃і (13.) дань 1720.

XXIX.

Писмо митрополита Викентија Мојсију, од 1720.
Новембра 5.

Прѣѡсвещеннейши и словеснейши г. г. митро-
полите вь дȣха светаго Нашь присни и любазни г.
Брате вь Господе радоватисе вечнȣ.

Ваше Братское люблѣніе аще желаніе имѣете
ѿ нась разȣмети и ми благодатію божіею и вашимь
братскимь светими молитвами ва мирности, ѿ цар-
ствȣющихь придохомь ва своіа сіи. молеще вьсехь
силнаго бога о вашемȣ Братствȣ ѡбоих, и да нась
господь богь сподоби ведетисе ва радости дȣховной
лицемь ка лицȣ. и паки понȣждаю вашȣ братскȣю
любовь аще ви есть намѣреніе и доволство да се
потрȣдите прити ка намь видѣнія ради и союзь любве
Ісȣсь Христове. Понеже би и сами били прѣдварили
ваше Братство пришаствіемь ради вини дель сицеви:
его іасности господинȣ принципȣ прити на слȣжбȣ,
дрȣго ради вашего братскаго видѣнија: но неимѣю
добра и савршеного здравіа, того ради немощно ми
бисть прити. Но ваше Братство аще ви е вазможно
придите на разговорь и любовь и прочее. ѡстаю прѣ-
порȣчень на светіе Братскіе вашѣ молитви и цветь

любви Ісѹсь Христови да прѣбѹдеть помѣждѹ нась ѡбоихь и нинѣ і присно аминь.

Викіентіе попович
ѿ іаніева

Мца Ноемвріа є҃ (5.) ѹ карловци ҂афк (1720.).

XXX.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1720. Новембра 27.

Прѣѡсвещеннейши и Благоразѹмнейши г. Митрополите мнѣже ѕѣло благопочатении брате кир Моѵсей.

Достоблагодарнѹю граматѹ благоразѹмнаго ви братства ѿ кв҃ (22.) текѹщаго са подѹжною честію васприехомь и разѹмехомь вашего прѣѡсвещеннаго братства кь намь творещеє благодареніе, за приетие братское, обаче толико незаслѹжили єсмо нити задоста прѣма чести и по дѹжности нашей несмо имали врѣмена братство ваше дочекати ни послѹжити пристойне, но да намь не замерите просимо. о прочемь вапрашаете братство ваше дали смо ѹлѹчили ѿ царствѹющаго двора и генералатах околних здешних ресолѹцию сабраніа ради народа нашего, то єсть срьшено доконато, како смо желели ѡпще и декрети дошли, како осечкомѹ тако и сегединскомѹ генералѹ тако и намь ѿветовали, каде намь драго и где намь драго ѹ Сремской ваздешней страни саборь нашь имати слободне, того ради онамодне имели єсмо сабеседованіе ѹ градѹ са господиномь обрщь Тилеромь и комендантомь петроварадинскимь и доконали єсмо сабор имати ѹ манастирѹ Хоповѹ на наше младо лѣто, то єсть прьви дань генвара и такосмо исти рокь вазвестили свимь коимь се пристои и писалисмо, да пріидѹ, безь никога сѹмненіа такожде же и ваше братство, бивши найближни и прьви ѹдостойтесе потрѹдити прінти, више васпоменѹтомь рокѹ и врѣменѹ, тако смо писали и братіамь темишварскомѹ и врьшачкомѹ и прочимь архиереємь почто темишварски и врьшачки срьдилисе прѣжде єсѹ, що на сабраніе свако непризивани бивають, нинѣ же свакого понѹждаемо да после не имѹть приговора, и препорѹчѹемо сію ѹложеннѹ граматѹ валѣвскомѹ господинѹ владики єже бисте мѹ ваше братство додали, да и ѡни не бѹдѹ непонѹждени; копію паки привилегискѹ кою зактева ваше братство, готова єсть и видимовата, и по прьвой прилики ѿслати бѹдемо ви. ѡ прочемь нами є врьло лоше из постеліє никако неможемо ѿ неколико дана, тачію благодареніе за сіе богѹ вараздаваю, паки и на ваше братствіе. Светіе молитви препорѹчѹюћи се, ѡстаемь

Прѣѡсвещеннагѡ ви братства вьсегдашни богомолаць

Викіентіе попович

ѹ карловци Ноемвріа кз҃ (27.) 1720.

XXXI.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1721. Јануара 17.

Прешсвещеннейши митрополите, и г. брате вь дѹсѣ светѡмь.

Прѣжде нѣколико дни распечатено и безь сагласно нашего междѹсобнаго разрѹшимо писмо нѣгове еѯцеленціе господина генерала и господина инспектора темишварскога поредь листа вашего братства нами послали єсте. поболше би било, како є поцено печатно на нась обадвоицѹ ѿ добри господара бито послано, да се спощенимь нашимь договоромь и братинскимь састанкомь и ѿпечати, ѡбаче когда такови обичай и ваше братство ѹзели єсте, ми нища противитисе небѹдемо, толико колико се ѿ нась за сада може ѹчинилисмо накратко ѿветь више именоватимь господаромь, како ћете видети ѹ той копіи доклѣ истинитѹ ѹ делѹ ѡномѹ ѿвореннѹ и изтьлкованѹ информацію ѿ вашего прѣѡсвещенніа и ѿ темишварского владике бѹдемо ѹ напрѣдакь примили, и разѹмели изь фѹндамента ѹзрокь или грехь именовати ѹ банатѹ ли є или онде ѹ градѹ темишварскомь, за кое разѹмевшѹ намь, по писмѹ господина прѣѹзвишеннаго генерала валисъ и господина ребентиша да є владика темишварски могаѡ о такови ствари намь скѹпа бившимь на саборѹ вазвестити. паки ніе хотеѡ, зато ми на сваки еѯкѹзировани єсмо донде, дотлѣ и ми ѿ вась обои информовани бѹдемо, защо кадесте скѹпа ово писмо ѡтворили, и опаке вещи видели, немислимо да и винѹ грѣха такова и безаконіа почело и конаць небѹдете знали и когда ваше братство скѹпа са темишварскимь о томѹ грѣхѹ ѹзрокь ѿкриете намь, онда се бѹдемо обадвоица договарали, како ћемо изь фѹндамента ѿвѣтствовати, и цркве наше ѹставь показати на потребна места. Прочеє благодеть божіа бѹди сь вами и молитви ваше сь нама, аминь.

вь Христа брать
Викіентіе попович

Мца Генваріа зі҃ (17.) дань 1721.

XXXII.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1721. Јануара 25.

Прѣѡсвещеннейши г. митрополите и мнѣ о Христе брате.

Раз8месмо ѿ нинѥшнѣгѡ найпоследнѣгѡ писма б. крозь кою вин8 о себе ѡтворили есте та писма нась и на вась, вак8пе посланная, сиречь заиспити ѡн8 двоиц8 архиерее и братію темишварского и шачкого, о вини таковой, ѡнамо негде сл8чившойсе, аче нисте намь ѿписали доконованіа, и що с8 ви вествовали и каковь сте ѿветь дали славнога двора кретомь закτевающи е за онакова сагрѣшеніа; почто за то незнающи, за то смо ѡнако и ѿветь 8чинили нералат8 и администраціи темишварской доклѣ се 8па састанѣемо, и изь ф8ндамента какосе и заκтева борна архиерейски да и ѿветь 8чинимо, а що се е ше братство е𝔵к8зировало честимь приходомь до нась, да нисте ови крать како овамо приходили и тр8ли се да бисте 8право сада до нась навратилисе и нась 8 темишварь пошли, за то не даѡ богь да смо и помислили за ваш8 досад8, но тога ради море и садь и после и 8 свако врѣме приходити, нете намь досадити, и садь ако е воліа вашего братва до нась пріити, можете и могли бисмо се ѡ више споменꙋти вѣщей разговорити, потомь и ѿ зде могли сте камо волите поћи. Прочее — — —

Викентіе попович

8 карловци Генвара к҃е (25.) 1721.

P. s. и ѿпишите намь в. п. ели се т8 већь састигла сва комисіа, и ели грофь розеньбергь и др8ги и с8 комисиски господари именомь, сви ес8ли дошли що се ч8е и действ8е ѿ нихь.

XXXIII.

Писмо митрополита Мојсија Вићентију, од 1721. нуара 31.

Прѣосвещеннейшіи — — —

Примивши любазное вашего Братства Писаніе внесенно е намь чрезь пощеніе сародники Прѣосвещенства ви, и ва ніемъ чрьтаная почести раз8меомь а ѡ ніеже пишете намь ради онѣхь писмь поланихь к8пно на нась и на вась, и что смо доконали, ѿветовали на вин8 грѣха сл8чившаго се негде онамо которомь извѣстили се есте ѿ декретовь славнаго вора: Ми ѿвѣть сицевь дали есми генералат8 и администраціи темишварской, да хоћемо сами ѡнамо ити, и винѣ сл8чившагосе безместіа самовидци бити, ако се и спрѣмили есмо били исто да поћемо и прѣже к вашем8 б. да доћемо и ск8па саборне изь ф8дамента сагласне да ѿветь оучинимо како се и затева, и ѿ вась оу темишварь поћи едно ради того, 8го имаюћи и свою потрѣб8, оу тѡмь есмо раз8мели ніе господарь ребентишь оу темишвар8, него е шао некѡмь потребѡмь, и ѿ тамо хоће доћи данась с8тра овдѣ оу белиградь, зато смо се найвише држали, а и ради комесіе есмо ожидали. Сих ради двоихь винь прѣпетіе намь сатворисе, и оудржасмосе ѿ предлежещаго п8та; обаче докле доће господинь ребентишь, те се са ѡнимь разговоримо, паки ако бисмо имали врѣме, хоћемо доћи, едно наглѣдати Прѣосвещенное ви Братство, а др8го и разговоритисе пространнѡ ѡ реченнихь вѣщехь. а що намь пишете ради комесіе, комесіа се сва иск8пила и пришла зде, само еще единь грофь розенбергь ніе стигао, а др8ги с8 сви господари стигли, и кадь б8де стигн8ти више реченни грофь, тимь часомь готови, извѣстити братолюбію ви.

Множае сихь ва сѣхь молю любѡвь прѣѡсвещенства да не бисте имели кою іазв8 или печаль, що с8 се мало били кони поплашили, а сами в. б. знате каковое сачещено каменіе овде, те се мало грецн8ѡ конь оу едн8 ног8 ѡ камень, али ніе тѡлико много, него малечко, али смо га ми оуставили нека постои кои дань докле м8 оно зарасте, а мала е ствар, за два за три дана хоће зарастити, паки ћемо га послати, ил када ми доћемо довести, толико молимь б. ваше да не бисте іазвили, или ком8 ва прѣкихь слово изговорили, защо оу том8 нис8 криви ни мало ми знамо, да вѣр8ете, да нис8 ни мало том8 сл8чаю повинни, и ако би били криви за нашь хатарь да имь ѡставите, али вѣр8йте криви нис8. Прочее — — —

Моусей Петрович с. р.

оу Белиград8 Генвара л҃а (31.) 1721.

XXXIV.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1721. Марта 5.

Прѣѡсвещеннейши митрополите и мнѣ брате желателнѣйши кир Моусей.

Братинске две грамате едн8 чрезь пощ8, др8г8 инномь приликомь кь мнѣ посланне са братолюбазною чьстію васпріехомь и вашбраженная ѿ обою раз8мехомь, паче же жао намь есть что се онака люта снежна и мокра врѣмена сл8чила била, 8 коисте много потр8дили и зима поднесли, кь намь братское посещеніе творещи и любовь прав8ю кь намь показ8ющи, за кое вѣлми благодареніе вашем8 братств8 вздаю, и молимо да намь не зазр8; что нисмо могли како би се достоіало вамь посл8жити и дочекати; ѡ прочемь раз8месмо, да сте имели сабеседованіе на под8жни мести тамо, а наипаче кодь его іасности принць Але𝔵сандра, да се и сами ч8де за закасненіе настояще комисіе, и пришаствіе продльжено господина грофа розенберга, и ми се сами ч8димо, що изь тога б8де, ако е био пошао, паки да е васпеть вращень како намь пишете да сте слишали, а ми смо толико крать ѿ 8ста ка 8стомь са нѣговом е𝔵целенціомь господиномь грофомь розенбергомь говорили, и сваки крать еще ове про-

шадше године до две три неделіе овамо да ће доле поћи говорили с8 намь, паки ово цела година, а не доће, аще пакь сего тек8щаго месеца не стигне, те ако би іаснейши господинь принць горе штишао, како намь сте начрьтали, то може бити да из те комисіе ништа не б8де ове године, међ8 тимь разбирайте ваше братство що се са стране ч8е, те намь вазвест8йте, а що нась ваше братолюбие пон8ждава, да вась тамо посетимо овихь дана постни, ми би смо ради били, обаче видите сами, какова зимна и ст8дена врѣмена есѣ, а ми паки немощни и ниша намь лакше ніе, нѣсмемо на зим8 изаћи; но ако прѣмилостиви богь поспеши да 8 живот8 и здравію проводимо сей свети настоещіи пость и 8 болшем8 здравію дочекамо светое вьскрсеніе Христово, тогда онимь пасхалискимь ако богь да дневи б8демо походити и посетити в. б. са своимь нашомь фамиліомь или др8штвомь. Прочее — — —

Викіентіе попович

8 карловц8 Марта ѕ҃ (5.) дань 1721.

XXXV.

Писмо митрополита Виђентија Мојсију, од 1721. Марта 10.

Прѣшсвещеннейшем8 и любезнейшем8 г. г. Митрополит8 вь д8ха светога моем8 присном8 брат8 ва господе радоватисе.

Вашего братства примисмо частна и любазнаіа и приіазнива два писаниа, првое по хажи кvрь григорію, и после того второе и ва сихь порѣд8 раз8месмо и ш семь Братски и любазне благодаримо кои се подвизаете ш добром8 напрѣдк8, а иже нась пон8ждаеете благолюбазн8 прити ка вашемь двор8, паче є и нашем8, ш семь есмо ѕело ради, но весма есмо нѣмощни, како є в. б. нась и шставили. некогда намь шлагчисе мало болезни нѣкогда и паки шджить нѣщо ми на надѣемое на милость Божію и того рождшье, и на ваше братские 8милние молитви, да намь господь богь дасть болше шздравити и телесемь 8крепліение имѣти. Мислимо ск8па вѣрниемь желание вашего братства по празник8 исплнити аще господь васхощеть, а еда господь богь поспеши да и светлаа комѣсиа приде. Потомь на ин8 повѣсть прихожд8, и н8ждиѣйшѣіе дѣло вазвещ8ю в. б. како намь пише нашь іеѯархь изь беча да се нѣки нашь апостата вади и спѣши на шлавониск8 епископию, того ради нась вѣлика размишленіа шдржеть, что ће се из того родить и конаць имѣти: сами богь ш томь иск8сни есть, но 8мислихомь помощию васехь силнаго бога посвѣтити и р8кopoложити сего нареченаго частнаго проиг8мена кvрь Нилифора (Стефановића) на праздникь светаго четвероdневнаго Лазара. били смо ѿложили сие сл8жение бити ш св. в. м. гешргію, на что да сатворимо

приспѣ инь сл8чай немощно бо намь шжидати вѣ
бо не спить. прѣ семь есмо и свою немощь и бол
ва забвѣніе положили, да бисмо благомь дел8 к
имѣли; того ради дела вишѣ помѣн8тога, чт
пон8ждаю в. б. да се потр8дите прити ка на
шбрестисе са нами вак8пе 8 четвртак сей нам
8чинимш посвѣщенніе и р8коположение, аще
дом8 шбрещете оу своем8 престол8, и нѣсте шт
како сте намь прѣжде писали: богь вѣсть истин
голю ѕѣло би радостань биль, каде бисмо вак8пе
на посвещенію, но что да сатворимш, аще с
дом8 заповѣдайте на 8реченни дань више писати:
ли се нешбрѣщѣте дома, далчнаго ради разсто
темишвара, неможетѣ приспѣти: а вашѣ Бра
пон8ждаю и 8бежд8ю, да б8демо д8хомь савак8п
на божественной истой сл8жбе вак8пе. Ми би смо
чѣкати в. б. да по празник8 пасхіи сл8жение б
но немощно бо есть како и сами добро знате
стне ш томь: и нѣмойте намь в. б. прѣзрети ч
нисмо и пре ѿписали, по истиніе неимамо пис
сие последнее времѣ. и препор8ч8юћи се на с
в. б. молитви и прочее

Викіентіе

Мца Марта ї҃ (10.) дань
8 карловци ҂аѱ҃ка (1721.).

XXXVI.

Писмо митрополита Мојсија Виђентију, од
Марта 21.

Прѣосвещеннѣйши г. г. архіепископе и м
пшлите Намь ва светѣмь д8сѣ г. г. брате благо
нейши.

Недвоимь како нисте наше писмо ѿслат
пощенном8 господар8 хажи григоріи пріимили,
швимь опомадане писатое. како изь того нашего п
тако и извѣстние ѿ реченнаго г. хажіе 8ста, р
листе за доста. Паки тако билисмо днесь и ко
мералишпектора здешніаго г. г. терлискрона, с
смо доста речи и преговараніа днесь имели,
с8пр8ть др8гога, что за какве ствари, что егов
лость чини са свои провиз8ри швамо по Сер
наипаче кадь кои 8мреть, нихна дшбра побир
свещенникомь ни за шпело еднога новца непст
за шпело, нити под8шіа имь давають чинити, а
ли что на наш8 стран8 да доп8стеть, како се 8
ски превелегиа стоить; за то смо ми стали к
ѿ лица в. пр. и шсталих наших братіа архіере
свега народа нашего православнаго и д8ховн
световнаго, кои се где находеть пшдь властію
лости царскіе, поредь превелегіа, кое с8 милос
нашемь народ8 издате. тако самь говоріо и про
ловаш, еще не бивших ѿ нась и ѿ нашега

рствіа, или какве кривице цесарском8 величеств8
гов8 двор8. никако ѡставити неѣемо, како неѣемо
жити онога, кои цесарскимь превелегіами с8про-
ь стои, и питати га 8 цесарском8 двор8, за кою
ıз неверность или кривиц8 нашего сиромашнога
дішна, да се неѡбдрьжавають превелегіа цесарски;
ада є на конаць било после наших и єгових мно-
речи, 8мекшаѡ є малѡ и рекаѡ є, када доѣе ко-
іа г. г. грофь розомберкь, хоѣемо се поправити,
потреба да что пишете 8 бечь ком8. Того ради
і. ѡбзнан8емь, да хоѣе доиста комесіа г. розом-
кь доѣи ѡвамо, како ми є казивао іаснейши г. г.
нць Алеѯандарь; тако ми є и днесь казиваѡ г.
нпектор: того ради и ми хоѣемо хитати изь те-
швара скоросе поврьн8ти ѡвамо; тако паки и ваше
тительство боудите готови тѡгда овамо пріити, да
и досадь 8 єдно били, те би намь свашо ѡдавно
редніе било: пишеть ми днесь вашегь п. чьстнейши
архь изь беча кѵр Виѣентіе, да бисмо ми с вашимь
писали єдн8 книг8 ск8па г. Етлји референдар8 и
знанили м8 за наше самиреніе, дотле не хоѣе да
педир8е, ни єдне кѡнфирмаціе, ни паки др8ге, докле
обадвоица неѿпишемо; зато смо м8 ми ѿписали
есь, тако и вашем8 прешсвещенню ѿписати м8,
ко смо и ми потребств8еть пѡдобне. како смо и
нць Алеѯандр8 ономадне на писм8 известили. ка-
ѡ є вамь хажи кѵр григоріе. Паки что вась молимь,
мойте намь зазрети, или наше-моленіе 8 вась пре-
ети, нека б8де сь вашимь доп8щеніємь и благосло-
ніємь, докле се ми повратимо изь темишвара, неп-
авши кого оставити кѡд к8ѣе ѡвде, за то смо ѡставили
ѡво неколико дана к8ѣ намь припазити, чьстнаго
онг8мена кр8шедолского Аѳанасіа, обаче с8мненіе
ает єгово преподобіе, да 8 кою немилость нева-
деть предь вашимь п., того ради пишите м8 нека
сь за толико посл8жить, а и ѡвое домь в. п. и ми
о твои са васемь домомь. Прочеє — — —

Моѵсей Петрович с. р.

Марта к҃а (21.) дань
8 белиград8 1721.

XXXVII.

Писмо митрополита Виѣентија Мојсију, од 1721.
аја 25.

Прѣѡсвещеннейши митрополите и брате нами
христе г. г. кир Моѵсей.

Прѣѡсвещенном8 ви братств8 саборное братское
лованіе ѿсилаемо и вазвещ8емо, како добре саборне
омотрели и пѡтреб8 ѡбрели єсмо, да се и в. п.
среде нась наѣете, докле смо сви зде 8 карловци,
се ѡ потребнихь опщихь црьковнихь нашихь де-
хь договоримо, що ѣе бити за нашь и вашь после-
дакь, и свако ако богь дасть опще добро, защо богь
зна кадь ѣемо се моѣи опеть овако сви архиереи са-
брати. того ради пошилѣмо чьстнейшаго протопоп8
кир Живана (Црногорца), кои ѣе в. п. ѿ 8сть сказати,
коисмо зде, и како чекамо сви на ваше братство, но
како гоѣь можнейше може бити да инако да небисте
8чинили, но ѿ вѣлике потрѣбе да пріиде до зде п.
в., и принесете декреть коисте примили ѿ двора це-
сарского за любовное помиреніе наше. Паки нестало
є намь паріа видимовати привилегиски, да би в. б.
принесли, т8 кою имате при себе за време, паки ѣемо
опеть вазвратити, каде б8де ѿ потребе в. п. братств8.
Прочеє — — —

Викіентіе попович
и ѡстали архієреи.

8 карловц8 Маіа к҃є (25.) дань 1721.

XXXVIII.

Писмо митрополита Виѣентија Мојсију, од 1721.
Јула 18.

Врѣѡсвещенни митрополите и мне брате о Хри-
стѣ кир Моѵсеи.

вазвестити хотехомь в. б., како намь є стигао
брать нашь митрополить Іено-польски (арадски) г.
кѵр Іѡанникие Мартиновичь, до нась на любазное
посещеніе, и єсмо се вазрадовали, темже и в. б. по-
н8ждаемь велми, и братолюбазне, аще би ви вазможно
било свакоіако радибисмо били, да и в. б. доѣете на
братское састаніе, да се разговоримо ѡ свачем8, и
велми добро бисте 8чинили, ако бисте дошли да се
састанемо и вась б8демо желети скоро овамо да се
видимо. И остаемь вашем8 братств8

радь сл8жити

P. S. и принесите в. б. собомь те паріе приви-
легиске, за коесмо ви и прежде писали, и врьло ра-
дите да бисте дошли, или ако коначне неможно вамь
б8де доѣи, да намь паки ѿпишете, да знамо, а стиже
намь данась и господинь митрополить рашки кирь
Арсеніе ѿ п8тованіа, и ваше братство ск8па чекамо

ва Христа брат вашь
Викіентіе попович

8 карловц8 Юліа ӥ҃і (18.) дань 1721.

XXXIX.

Писмо митрополита Виѣентија Мојсију, од 1721.
Новембра 18.

Прѣѡсвещеннейши и словеснейши г. г. По све-
тыхь Христове таинь братѣ мне любазнейши.

Ащѣ ѿ нась зактевате раз8мети, іакоже ми ѿ
вась, благодетію христовою, и заст8пленіемь пречи-
стіе богородице, и братскими светими молитвамы ва

живихъ находимо се оу швой истой болезни, 8 койшй насъ знатѣ. толико оу напред надежд8 вазлагаемо на бога да би насъ богъ 8крѣпіо, и ако питате за какве новине, неимамо никакови нови. шбаче знамш да сте давно раз8мели ш преставленіи брата нашего архіерea Ішанпкіа (арадског), ем8же б8ди вечнаа паметь. и ми смо ѿ наше стране послали били владик8 кѵр Никанора кр8шедолца, како с8 люди намъ писали и зактевали, пакъ садь ч8емо да егшвъ діаконъ Софроніе невемъ чишмъ наоукомъ илити масте сл8ша те ѿ насъ пречи, и не оуздаесѣ да ка нама доће, него све ск8піш, ни за бога ни за егов8 д8ш8. а и наше кое какве ствари 8 нега е било. Пакъ еще ктом8 нами и д8жанъ шстао. Барем да можемо свое имати, а и братъ нашъ митрополить рашки пришао зде зажеђи оно что еще за живота шбещаш шпщой матери нашой цркви (српској патријаршији) и господин8 патріарх8. а садь на мейдан8 ничто. а потреба е оной светой цркви да нѣпогине. него можетѣ м8 (писати) и в. б. и діакон8, и посвет8йте га, да тако не чини и да нѣсл8ша кога що ѿвраћа. и ѿпишите и темишварском8 шн се е десіо шнде на самрти егової, едно нека свет8е діакона, др8го нека ѿпише како е що на самрти препор8чно. и ѿпишите намъ какве тамо новине имате. Са симъ шстаемъ — —

Викіентіе попович

Мца Ноемвріа н͠і (18.)
8 карловци 1721.

XL.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1721. Децембра 8.

Прѣосвещеннейши митрополите, г. и брате мне желателнейши.

Любазное посланіе в. п. са многими братскимъ сабеседованіемъ еще ѿ Ноемвріа к͠и (28.) брателюбазне прехъ и раз8мели есмо, за кое молећи васъ да ми не зазр8, що прежде ѿписати невазможни есми били, небивши тогда писара зде. вчераже пакъ на праздникъ св. николи доспевши ѿ арада г. владика кѵр никаншръ са шсталимъ посланними нашими и пространнейше раз8мехомъ ѿ нихъ и ѿ краински тамошнихъ арадски христіанъ, са достовѣрнимъ сведетелствомъ, како е діаконъ Софроніе почившаго брата нашего Ішанникіа Мартиновича, по на8к8 и садр8женію мисаль и п8ть 8зеш, господина брата владике темишварского кир Ішанникіа (Владисављевића), да са оними иманіемъ и вещима црковнима толикима, проти шпще наше црковне правице натр8ц8е и некамо ѿиде к8да га 8п8ћ8е и на нѣга се 8фа, те намъ и цркви нашой и шпщинскимъ цесарскимъ привилегіамъ, велик8 преюдицію мисле чинити, и себи и діакон8 шсобит8 часть и владичанства вадати, и тражити мисле, за то велми препор8ч8ю на в. б. да пишете г. владики темишварском8, да прѣстан8 ѿ онакога начинаніа, него іоще оно дете діакона Софроніа да покар8ю и 8п8те нами повиность чинити, и кою часть проси, то 8 чем8 се пристои и колико где мощно б8де и ми га немислимо подь ноге 8п8стити, како се онъ бои, него да е и сада с нашима посланици дошаш к нами, ми м8 не бисмо ниша 8чинили, него бисмо га ополико прихватили, како бисмо се с вашимъ братствомъ и са остали архиереи саборре договорили, и ако бисмо право и пристойно нашли, саборне, и ако ли га камо г. владика темишварски на ин8 стран8 8п8сти и 8п8ти, онда м8 б8де св8да и ѿ насъ и ѿ свега народа припетіе доћи, и іоще богъ нека зна 8 каков8 може несрећ8 8пасти, к8да годи б8де ходио, саборна клетва може га постигн8ти, не само онога неповинного или непосл8шнога діакона, него іоще већма кои га б8де на онаково непосл8шаніе наставліаш, или би 8чинип г. темишварски владика или др8ги или трећи, на нѣга би била саборна црковна и народна люта клетва, са анаѳемомъ, кои га годь онако 8п8ти, а кои га намъ на посл8шаніе обрьне, б8де имати благословъ ѿ сабора, и они діаконъ болш8 мазд8 и ѿ бога и ѿ саборнаго народа, имати може и благословъ. Прочее в. б. що намъ пишете за нашъ међ8собни договоръ, то ми са свимъ срдцемъ радисмо о свем8, чем8 са в. б. договоръ имати, и хоћемо, нитиђемо ми проиг8мен8 Софронию, ни еѯарх8 Викіентію безъ договора владичанства дати (т. ј. арадског, на које је доцније постављен Софроније Раваничанин, проигуман), докле се не састанемо и педоговоримо с вашимъ братствомъ, него техвамо послати и наредити какоти еѯарха ѿ наше стране 8 арад8 да се находи, проиг8мена кир Аѳанасіа кр8шедолца, докле се промотримо и саборне се састанемо, ако богъ дастъ 8 месец8 Априлію, и кога б8демо посветити, знаћете в. б. до то доба доћиће и Викіентіе и видети б8демо, како са вашимъ братствомъ прилик8 8 чем8 наћемо и са осталимъ архиереи. Прочее шстаемо ожидајући, кога добра конца о діакон8 кир Софронію са г. владикомъ темишварскимъ, що бисте в. п. доконали и приобрн8ли къ намъ доћи, да намъ ѿпишете. Сотимъ остаемъ — —

Викіентіе попович

8 карловц8 Декемвріа 8. 1721. (8 је поправљено. У први мах било је 6, т. ј. на св. Николу почето је писмо, а 8. довршено).

P. S. И іоще да пишете г. владики темишварскомъ да га не има запопити онога ђакона, докле се нами и народ8 неисправи, и нека раскине са ним8 он8 любовь и добро да проматра що чини, защо ако би владика темишварски тако нѣм8 пособствовао, и

и шпщем8 сабор8 нашем8 црковном8 какоти па г8 нѣга на власть и степень изводио, те би до дка веђи врагъ могао изађи, и излеђи се, те би бити свем8 народ8 и цркви нашой ѿ нега см8т- била, и то що ви пишемо, и т8 копію шаліемо да знате в. п. каково є пощеніє имаш ђаконъ ойнога Мартиновича, паки немойте нихма пи о томъ вазвестити, него за болше за времена треніе да бисте в. б. о томъ имели, то ви ва пишемо.

XLI.

Писмо митрополита Виђентија Мојсију, од 1721. бра 21.

Прѣшсвещеннейши Митрополите, г. и брате мнѣ нейши.

Честитаіа паки в. б. срећно наслѣд8юще светіе ике Христова рождества и попразанства ск8па овимъ лѣтомъ, да дар8етъ ви господъ богъ срећно ати и проводити и многая 8 напредакъ насле- і, 8 веселости и радости и ва васакомъ благопо- ію, изобилств8, мир8, здравію и д8шевномъ спа- ѿ господа бога вамъ и са васеми предестоещимъ . ва томъ примисмо и ѿвете на прежде посланная іа наша, и раз8месмо, да є свакомъ свое при- о вар8ченно, а наипаче вазрадовали се єсмо мъ и д8шею како смо раз8мели, да ђете и 8 ни скоро намъ светое Христово рождство ѿ амъ честитати, и къ намъ пріити, заповедайте намъ є драго, и са свимъ срдцемъ желимо да ете како сте намъ и писали, но молимо, како е, пошлите єднога чловека или писма мало на- , да знамо пређе єдан данъ кадъ ђете дођи. е честитайте празднике ѿ нась ваше братство пишете владице темишварском8 кир Ішникию ѿ стране, да намъ опросте що неможемо сада писати. Со тим остаю

Викіентіе попович

на хитощи 8 карловци Декемвріа к҃а (21.) 1721.

XLII.

Писмо митрополита Виђентија Мојсију, од 1722. ара 9.

Прѣшсвещеннейши г. Митрополите и брате намъ нейшій.

По п8нтови мнѣ действіа Іовановича Викіентіа тво ви що сте ючеръ писали, примисмо, и раз8- много различн8 релацію, какоти прьво пишете братство, да г. генералъ Петрашъ (осечки) не а посветити Софроніа, и др8го да се моіа пре- зентаціа за нѣга неприма 8 цесарском8 двор8; о том8 обадвома б8ди воліа божіа, и нѣгова цесарского вѣ- личествіа, ми пакъ о том8 тако нисмо досле раз8мели, него и по др8ги кратъ за обе вещи информ8 ѿ нась затевали, що валіа чинити, и ми смо инщр8кцію по- слали, що є ѿ потребе ѿ нась било, и то на сва по- д8жна мѣста, и то п8темъ правимъ и договоромъ остале братіа архиереа, а наипаче по закteванію и прошенію арадске краине, и ондешнега клироса по прьвом8 на- менієвію, како с8 ѿдавно Софроніа саборне нарекли, и она га епархіа зактева, а не инога. Що пакъ в. б. пишете намъ, да ако ми не пошліємо презентацію за викіентіа іовановича, да ђе га цесарско величество воліею и безъ наше презентаціе конфирмоватъ, каде то тако бива, щођe м8 веђе моіа презентаціа, проти це- сарске воліє нитко ніе вреданъ стати; и ѿ том8 воліа божіа и цесарска, іакоже предвасномен8хомъ, а що намъ прети лешкомъ, ми никога не нагонимо, него свакога своіа паметъ заноси, како и нѣга 8 лешк8 и що найпосле прети се намъ, да ако не б8демо послали презентацію на викіентіа, да б8де биск8пъ Іенопољ- ски, дађе се тешка р8па' провалити на средъ ѿпщихъ привилегіа, що не може ни васелієна закрьпити, ми о том8 нерадимо, него онай ђе бити кривацъ ако богъ да и посрамленъ, и предъ богомъ и предъ людма кои о том8 ради, и іоще прети дађе инаке велике ствари ѿ много година деющее се провидети, кое се не знад8 іоще, за то тко годъ б8де зло чинио, нека и пати, како ђе и патити, и досле с8 многи о злоу радили, пакъ имъ є зло на глав8 пало, копали іам8 за инога, и самъ ва ню вападн8лъ. а ми любазни брате о том8 не радимо, него радимо и мислимо о саком8 добр8 ѿпщем8, и ми смо прежде писали и обещали, оном8 хрђавом8 ексарх8 викіентію, що м8 нисмо досле ѿбе- щали прьво прилично владичанство за нѣга 8 напре- дакъ сл8чи се праздно, окромъ Іенополие и наше ар- хиепископіе, да ђе бити нѣгово, истинито текма нека намъ више не досађ8е. за то ако в. б. имате любовь къ намъ, пишите м8 нека иде овамо како смо м8 и ми писали, теђе се договорити съ народомъ що годъ остали архиереахъ и свега сабора, о том8 договоръ и воліа б8де, и ми ђемо, толико нека иде овамо, ако ли тако онъ мисли що силомъ и нами да натр8ц8е, како м8 некои да речемъ наши ближни приатели и повлађ8ю и на горе зло како се види тамо нѣгово и наговараю, да се нами и нашимъ привилегіамъ ѿпщин- скимъ и толиком8 народ8 противи, и нами и толиком8 народ8 срамот8 чини, прѣмилостиви богъ ѿнога нека обличи и посрами, предъ вьсеми людми, кои толик8 см8тню и конф8зію чини, и ѿ том8 не замерите и опростите в. б. Прочеє да нась и вась обои богъ спо- доби сіи светіи постъ провести благо8годне и доче- кати славнаго Христова трехъ дневнаго вьскрьсеніа

ȣ животȣ и здравію и дȣшевномь спасенію на многа лѣта сь вьсеми православними христіанни.

О Христе брать и богомолаць
Викіентіе попович

ȣ карловцȣ Ферврȣаріа д҃ (9.) дань 1722.

XLIII.

Писмо митрополита Виђентија Мојсију, од 1722. Маја 18.

Прѣѡсвещеннейши г. брате.

вѣлми благодарствȣю прѣма любви братской в. п. кь намь, показавшой когда дневми прошадшими паче мери досадивали есмо, за кое просимо да намь в. б. опрости, потомь вѣдомо творимо, како по вазвращенію нашемь нинія ѿ осека, доконали есмо са братиами архиереи зде при нами обретающимсе, ако богь поспеши на вазнесеніе господніе сада слȣжити, и хиротонисати онȣ двоицȣ новоизабрани владика, за кое и вашемȣ братствȣ вѣдомо есть, того ради понȣждаемо в. п. ако благоволите пріити, врьло ће намь драго бити, и ѡсталимь архиереѡмь, що бисте и в. б. пришли за любовь и на разговорь братски, и на то намь ѿпишите да знамо, дрȣго молимо в. б. ако е тȣ нашь секретарь гаврило (Јурец, по свој прилици Словак), ако кога посла више тамо неима, реците мȣ, нека иде овамо, да више не досаждȣемо в. п., и братское целованіе твореть владике кирь Никанорь и едань и дрȣги вашемȣ братолюбію. Прочее — —

Викіентіе попович

ȣ карловци Маіа иі (18.) дань 1722.

XLIV.

Писмо митрополита Мојсија Виђентију, од 1722. Јула 13.

Прѣѡсвещеннейшемȣ и словеснейшемȣ г. нам ва Христе превазжделенномȣ г. братȣ.

По братолюбазней длажнѡсти нашой іакоже вами несȣмненѡ да желите ѿ нась ȣведети и ѡ слаȣчех ключими: благодаримо бога и тоѡ рѡдшȣю мирно са здравіемь есмо се ѿ Себиша повратили и господина брата архіереа рибничкога нисмо могли дочекати, но надеемо се да хоће овде стигнȣти, ако би мȣ здравіе что неȣмалило се. дрȣго какосмо разȣмели за діакона Софроніа, какога е ставио на арещь г. ђенераль Коза, и све малѡ големо даль подь кȣстодію хранити, и марвȣ що е биѡ продаѡ діаконь повратиѡ е, и писаѡ горе на ѡфь кріегсь роть ѡ семь и чека до кои дань ѿговора, да свехь ѡставше може ȣзети покойнога на странȣ цесарскȣ, зато ваше братство то е ȣчинио г. ђенераль зарадь повольства, що се діаконь покоріо вашемȣ братствȣ, него како бѡлше знате, да се прикажете писмомь на ȣфкриксь роть, да би се таково дело прекратило, никако іавилосе, почто едно ȣмаленіе творисе привилегіамь, дрȣго ва гредȣще време и дрȣгимь нашимь хоћесе покȣшати (наследовати) акѡ се ѡвако ѡстави. Свакими ѡбрази тащити се треба ѡ сихь. и еще днесь примисмѡ писаніе ѿ неких наших дѡбри пріателіа да се намь чȣде како ѿ свихь народа и страна находесе люди на садашной діети ȣ пожȣнȣ, а ѿ нашего народа никакова чловека да се привилегіе паки прикажȣ, да сȣ примлене ȣ ѡрсагȣ, тога ради и сада ѡва предречена сварь ȣ арадȣ ключаетсе, но ако віе виђентіе еще пришаль ѿ беча заповедайтемȣ и пишите на потребна места и препорȣчитега нека се прикаже (са потребами), защо іеще има томȣ времена, тачію благоволите прилежати ктомȣ в. б. и паки що се бȣде при нами прилȣчило ново, хощемо братолюбне вазвестити и молимо да ваше братолюбіе нась ѿ тамошни ѿпишете, и слишаніа и деіаніа биваема, прочее ѡстаемо и есмо

Прѣѡсвещенства вашего намь ѕѣло превазлюбленнаго господина брата

достодолжни и великѡ любими
слȣжитель и брать маншии
Моvсей Петрович с. р.

ȣ темишварȣ 1722. Юліа 13.

P. S. Акѡ би мѡглѡ бити чтобисе и власне едань чловекь прикладань ѡправиѡ како смо и говорили, али знамо да немоћно сада томȣ еднѡ прикращеніе времена діети, дрȣго тако на скоро не можесе ни ѡправити, за то докле виђентіе горе, іакоже преднаписахѡмь (са потребамь) да прикажесе.

и за арадско и сами г. ђенералȣ да пишете. Законна егова екцеленціа да ѿиде до нього темишварски г. владика и мисмо мȣ заповедили, да ѿиде. что бȣде говоріѡ, хоћемо ви писати.

XLV.

Писмо митрополита Мојсија Виђентију, од 1723. Јула 4.

Прѣѡсвещеннейши г. г. Архіепископе и Митрополите, намь ва светомь дȣсѣ прѣлюбезни г. брате.

Писмо ваше писатое прошлогь Іȣніа кѳ (29.) примивши благочастне изь коего бивши разȣмели в. п. прѣмногое благодареніе, не противѡ ѿ нась показати е в. п. части. Точію ѿ своего благоȣтробіа и доброти подвизаеми, нась ȣсрьдны сатворили есте, вазкоторое и ми васеȣсрдно благохвалимо братво ви, и ȣ напрѣдь желимо ва мире и благополȣчнѡмь здравіи братскȣю любѡвь по дольжности испльнити. подобне хвалю в. п. на присланомь екстратȣ писма г. брата владике

аила, да можемо раз8мети и ѡнамо сабивающаіа а що сте писали ѡного калоера иверца поради ребни ствари, да може 8зети 8 апатин8, нами ние ѡгласіѡ тачію при пошаствію егов8 тамѡ, и казаѡ а е 8зеѡ що м8 е потребовало, а да е намь прѣжде ласіѡ, ми би смо затимь настоіали како би се реіе ствари 8зеле по вашем8 закteваню, али ми се ди ѡни калоерь не8ва се цел8 раз8м8, за то не валіа шиліати ѡнакове люде невежде заради таки ствари. ерашниега дне неимавши времена ѿписати в. б. поди ѡвого вина, кое сте омиловали, тачію есмо ѿ та говорили господар8 Іѡанн8 ѡц8 викентіа вашего ѯарха, да вамь извести, како се не може ѡвде наћи ла, за палежещ8ю прѣмног8ю вод8. тачію оставліамо благоразс8жденію, ако бисте ѿ тамо могли кола слати, или како заповедате, толико поскоро ѿнете, да не попіемь самь іа, реченное вино. Са мь — — —

Моvсей Петрович с. р.

8 белиград8 Юліа 4. 1723.

XLVI.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1723. вгуста 15.

Прѣѡсвещеннейши г. Митрополите и брате намь Христе любазнейши.

Прѣѡсвещенном8 ви братств8 вазвестити хотемь, како с8 намь пріишли сва братіа архиереи наши посещеніе кь намь, котори свиколици ск8па сь ми закteвамо, да бисте се и ваше братолюбие по8дили, и благоволели до зде 8 карловце пріити на атолюбазни састанакь, и намь на желаемое ваше атское посещеніе, и на благопотребни договорь, и ва скоре, како би сте се Прѣѡсвещенніе нашли вамо 8 прво гред8щ8 неделю, свиколици на ваше ѣѡсвещенно братство б8демо очекивали; и аще б8де хать готовь, да би незаборавили собом принести. рочее — — —

Викіентіе попович

8 корловц8 Авг8ста 15. дань 1723.

XLVII.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1723. птембра 16.

Прѣѡсвещеннейши и Благораз8мнейши г. Митролите и мнѣ брате о Христе.

Новине различне есмо сада примили ѿ г. Калика, кои е намь тога ради доходиѡ и заповедь нѣа цесарскаго прѣсветлаго величества вазвестиѡ, ди нашего црковнаго чина, ѿ коега исти параграь илити еѯтракть по немачки в. б. пошилѣмо, да нега пространніе б8дете раз8мели, како 8кораваютъ нась црковнимь нашимь не8строеніемь и не8ченіемь и по новомь календар8 некоторе светковине да светк8емо, и на то ѿ нась како скоріе ищ8 ѿветь, да пошлю 8 цесарски дворь, и ми смо се намолили, да нась причекаю за ѿговорь до осамь дана, докле іоще призовемо потребни люди ѿ црковни першона, да ћемо имети промотреніе ѡ том8, и писали смо зде близ8 сл8чившимь се владикамь, да се састанемо 8 гред8щ8 сада неделю, того ради и в. п. братств8 пишемо, аще бисте се могли потр8дити доћи, добро бисте сатворили, аще ли пакь невазможно вамь б8деть доћи, том8 само на8кь и промотреніе ваше и вот8мь ѿветни, до неделіе садашне еже бисте се 8достоіали намь ѿписати, и поспешници и саветователи сь нами били, и 8 зл8 и 8 добр8, како се и надеемо. Со тимь ѡстаемо — — —

Викіентіе попович

8 карловци Сентемвріа 16. 1723.

XLVIII.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1723. Сентембра 23.

Прѣѡсвещеннейши г. г. митрополите и о Христе брате.

Примили смо са осталомь братиомь ваше писмо, и благодаримо в. б. на добр8 савет8, и болше чините що те новине покривате, ми ћемо послати по србски, да сами о том8 раз8меете, и парію послаћемо како смо ѿветь 8чинили г. калиник8, нека се при вами находи. толико сада поћосмо до монастира бешеновска а г. каленик8 ѿписасмо, да нась за ѿветь іощь причека, докле доће секретарь да на латински препише, и пошлемо тогда, толико в. б. да знате, да смо имели промотреніе, како намь и ваше братство вазвещава. Приѡчее — — —

Викіентіе попович

на хитощи

8 карловци Сентемвріа 23. 1723.

XLIX.

Писмо митрополита Вићентија Мојсију, од 1723. Октобра 11.

Прѣѡсвещеннейши и Благораз8мнейши г. брате.

Само вазвестити хотехом в. б. и сію копію послати по србски приведен8, да раз8меете како смо се ѿвествовали к. калиник8 за ѡнакове новине, ѡ чемь смо в. б. 8 првомь лист8 писали. ми смо м8 тако ѿписали и послали протосингела нашего до Осека, и лепо подмазавши га (т. ј. подмитио га), добро се е обещао да ће приательски писати 8 цесарски дворь и приатель бити како и досле нашем8 клер8 и народ8, и то е говорио, да ѡнь може 8чинити да мирни б8демо и

LIII.

Достава Архијепископа Мојсија општини остро-
ској, да јој је на место Харалампија, поставио за
оха Јована.

Мѡvсей м. б. православни Архіепископь и митрѡ-
итъ Белиградскій и всегѡ нарѡда христіанскаго
дъ властію прѣсветлагѡ римскаго Цѣсара и прѡч.

Смѣреніе Наше пишеть ва богохранимȣю варѡшь
трогонскȣю, ва христа бога благовернимь светіе ва-
очніе Апостолскіе церкви каѳолическіе христіанѡмь,
вея початенноронѡдномȣ господинȣ капитанȣ кирь
ій и ѡсталимь кȣпно всемь ѡнще, благодьть божіа
ди са всеми вами.

Знано творимо вашимь христолюбіамь, како све-
нника вашего, кои є досле тамо биль кирь Хара-
мпія, нарежд8емо на дрȣгȣ странȣ, а на єго мѣсто
режд8емо вамь попа кирь Іѡанна, нашимь благо-
овеніемь, да можеть вамь поповати и священна са-
ршавати по законȣ и по ȣставȣ светіе наше васточніе
олическіе цркве, и преданію светихь апостоль и
гоносиихь ѡтець и ȣчителей васеленскихь. Того ради
овѣдаемь вашимь христолюбіамь, да га имате при-
ти и познати за своега свещеника, и достойнȣю ємȣ
сть ваздавати, како слȣжителіа светихь и божастав-
хь таинь, и повиноватисе ємȣ и послȣшати, ва всехь
бриxь наказаній, и що єсть ѡбичай и прихѡдь све-
ннчески, како ȣчините да имате ємȣ лепо безь речи
правлiати и давати, како се може пощено ѡбдр-
вати.

А когда би ималь дѣло свое зде ва светой Ан-
ея прихѡдити, ѿправлiати, првея да дасть на знаніе
ешнимь свещеникомь, іегоже по редȣ начелнейши
редить измеждȣ нхь и когда єдинь придѣть, тогда
нь да можеть зде приходить ѡправити свое дѣло,
ежде никакоже. како нарежд8емо имь, тако и ȣтврж-
емо.

Датѡ лѣта 1728. мца Іȣліа 12. ȣ свети Андреи.

М. п. Моvсей Петрович с. р.

(Печат је у величини старог цванцика и то она-
з исти, каквог данас употребљује карловачка српска
трополија, само што су она четири є окренута кр-
, т. ј. $\frac{є}{є}\Big|\frac{э}{э}$, а не као где-где данас $\frac{э}{э}\Big|\frac{є}{є}$.

LIV.

Достава архијепископа Мојсија православнима у
мишварској епархији, о намерној инсталацији пре-
штеног владике Николе Димитријевића из вршачке
емишварску епархију.

Во богѡ спасаемȣю епархію темишварскȣю, по
х диштриктех, и идеже ѡбрѣтаются монастири,
гнимь Игȣменѡмь и прѡчемȣ братствȣ, такожде же
варошахь и селехь благоговейнимь протопопамь и поповѡмь, и воинскагѡ чина ѡбрѣтающимсе закона нашего восточніе цркве, сице и почтеннимь оберкнезовѡмь, кнезовѡмь и кметовѡмь и всемь ѡнще православнимь христіанѡмь ва господе бозѣ радоватисе.

А по сихь назнаніе творимо христолюбіамь вашимь, како давно хотяли єсмо и мислили тамо до темишвара прити, порадь инщалаціе (илити намещеніа) какоти ново преселеннаго вамь изь себиша благолюбезнейшаго г. епископа кирь Николая Димитріевича на тȣю епархію темишварскȣю пастира вашего. (По разсȣжденію нашемȣ дȣховномȣ и милостивейшемȣ допȣщенію єго цесарскаго и кралевскаго величества), такоћерь и порадь ново посвещенаго на мѣсто єго бывшея епархію себишкȣю г. епископа Маѯима Несторовића, и ѡбоихь и ва тимь и посѣтити и ваше христолюбіе по должности нашей. Но прекративала нась єсть болѣзнь наша, да нисмо могли, ѡбаче благодаримо бога и прѣсветȣю богородицȣ, побѡлше се сада нахѡдимо, и може бити ȣпованіе имамо на бога, еда како и сами возможемь до нѣколико дней тамо ȣ темишварȣ бити. Ако ли би паки сами ȣ персони невазмогли прити, то на знаніе даемо како ѿ стране наше нарежд8емо пленипотенціѡнала боголюбезнейшаго г. епископа Іѡаннополскаго кирь Викентіа Іѡанновича. Тогѡ ради предвозвещȣесе христолюбіамь вашимь. За то вамь свещеннимь коисте ѿ нась заповедасе, како бȣдете прімили заповѣдь, и врѣме и дань бȣдесе ѡпределиль, таки немедлено да поидете ȣ темишварь, вашеже христолюбіе мирски коисте, хоћете имѣти ѿ високославніе цесарскіе тамишкіе администраціи заповѣдь и ѡпределеніе времене, и како примите ихь заповедь и ви дабисте поспешили темишварȣ, кои се бȣдете на то наредили, и тамо хоћете ширше разȣмети, или се бȣдемо ми сами ȣ персони тамо прилȣчити и возможно намь бȣде, или ѿ стране наше нарежденн више реченни г. епископь Іѡаннополски бȣдѣть. такоћерь и ѿ високославніе цѣсарскіе администраціе хотящи прилȣчити се, и по семȣ ȣказȣ имайте примити и познати епископа и пастира и ва бȣдȣщеє врѣме во всакихь дȣховнихь дѣлехь ємȣ повиновати се, іакоже и дѡсле бывшимь вамь пастиремь и ȣчителемь и бѡлше, іако благопокорнаіа чеда светіе восточніе цркве и наша. Прочеє благодать божіа и покровь Прѣсветіе богородице, а ѿ нась молитва и благословеніе богȣ со всеми вама.

дато 1728. ȣ белиградȣ септемвріа 16. день.

Смѣренни Архіепископь и митрѡполить белиградски и всего нарѡда христіанского восточніе цркве пѡдь властію Прѣсветлаго римскаго цесара, іего величаства совѣтникь

М. п. Моvсей Петрович с. р.

(Печат је мало мањи од онога на LIII., а иначе је онакав исти).

LV.

Записи митрополита Мојсија из две књижице његове, својеручно њиме написани.

1.

1717. лѣто. Прихωди господинь Принць Геωргіе Шарбань бегωвь синь оу белиградь іасномȣ господинȣ принципȣ Евгенію, мца Сектемвріа. Пошли сȣ тωго мца ка (21.) дань ва дань чѣтврьтакь са свои боліари и са ωнима Арсеніе капетань Срьбинь.

Паки та дань ва павечеріе доћоше влашкіе землы боліари:

Статіе велики пахарникь
Манта велики капитань
Кωстандинь синь Кωстинь велики капитань.

2.

1712. Из Петковице Серафиωнь Ігȣмень, Кγриль Проигȣмень ȣ Иваны.

Ȣбе ȣ арецȣ пωпь Станко из Немени кȣћа апр. ки (28.) дань ва петакь з (7) часа 1712.

3.

лѣта господніа ҂аѱаі (1711.) Фервара иі (18.). По поставлѥнію на патріаршаство блаженнейшагω господина патріарха кγрь Аөанасіа ипекскагω, придохсмо ω сабора оу Сараево — — —. 1711. Фервара к (20.) дань. — — что посла Христофорȣ бачкомȣ (владици) и прωтопопи Михаилȣ — — —.

4.

лѣто господнѥ ҂аѱві (1712.) мца ωктовріа з (7.) поставлѥніе бысть на престоль србьскагω патріаршаства оу пекскомȣ монастирȣ господинȣ и ωцȣ блаженнейшемȣ патріархȣ кγрь Моγсею, прежде бившаго рашкога митрωполита многа лѣта ѥговȣ блаженствȣ ва нашȣ радость и веселіе оу премирномȣ животȣ.

Посихь извѣстити хощȣ, како прежде бившȣми наше смѣреніе по благоволѥнію божію постави ме мой ωтець и господинь покой блаженно оусапши патріархь кγрь хажи калиникь. сȣдомь и искȣшеніемь церковнимь, на митрωполію васеωсвещеннȣю дабарскȣю и босанскȣю, благодатію светаго дȣха, и тωго лѣта прѣстависе господинь патріархь кγрь Калиникь, боуди ѥмȣ вечнаа паметь, мца аγгȣста еі (15.) оу темишварȣ, лѣта ω вьплъщениа ҂аѱі (1710.), а мене беше прѣжде хѣретȣнисали лѣта ҂аѱд (1709.) мца ωктовріа л (30.) дань, оу патріархіи ипекской.

По прѣставлѥнію патріарха кγрь Калиника, поставлѥнь бысть на патріарство скωпски митрωполить кγрь Аөанасіе мца генвара ѕ (6.) дань, лѣта господніа ҂аѱаі (1711.) оу патріархіи ипекской, и пойде с[а]гомь на темишварь на пȣть.

5.

1717. лѣто господнѥ мца ωктовріа кв (22.) д[ань] ȣ белиградȣ.

Погодисе слȣжити нашь Іωсифь іанберкови[чь] слȣжби секретарской прьве године погодбамȣ [..] л (30) фωр., дрȣго ничто, и то смо мȣ до новца платили, и неωстасмомȣ дльжни.

1718. лѣта господніа ωктовріа кв (22.) дан[ь]

1718. лѣто господнѥ мца ωктовріа по наш[емȣ] старωмь календарȣ кв (22.) дань.

Погодисе из нова кωдь нась слȣжити и ωвȣ[..] динȣ нашь секретарь Іωсифь іанберековичь за го[..] дни. Плате да имать за слȣжбȣ ω нась, ничто др[..] него н (50) талира, т. ѥ. оѥ (75) фωр. и ѥднȣ дол[..] и ћȣрдію и чакшире, и парь ѥдапь кошȣліа. І [..] мȣ те речене халине ω мавичохе ȣправили и дал[и] парь кошȣліа платили.

1718. лѣто Іωсифь іанберковичь.

и дали смо мȣ л (30) фωр.
Паки за бритве д (4) фωр.
Паки ѳ (9) маріаши
Паки — — — і (10) фор.
Паки кад поће оу бечь дадосмо ω того [..] ле (35) фωр.

Та мȣ се година наплати пωдпȣно до новца мца ωктовріа кв (22.) дань лѣта господніа 1719.

Паки лѣта господніа 1719. мца ωктовріа кв [..] дань наста третіе лѣто до мца ωктовріа кв (22.) [..] лѣта 1720.

1719. лѣто Іωсифь іанберковичь.

нами слȣжити погодба мȣ ѥсть оѥ (75) ф[ωр.] халине како щосмо мȣ и ланске гωдине ȣчини[ли] парь кошȣліа дрȣго нища и за тȣ годинȣ слȣжбе ніе нища ȣзеω.

Паки лѣто Господнѥ 1720. мца ωктовріа кв [..] дань почине бити четврьта гωдина слȣжбе кωдь нашемȣ секретарȣ Іωсифȣ іанберковичȣ до мца [ωкто]вріа кв (22.) дань 1721.

Дадосмо еі (15) бели талира что ȣ бечȣ ω [..] неса ȣзели за себе.

6.

Наплатихсмо више речена ω митрополита Моγсеіа рашкога све пωдпȣно лв (32) гроша и [..] аспри оу патріархіи ипекской ҂аѱі (1710.) лѣта [сеп]темвріа ки (28.) тωгда отидохсмо оу Цариград[..]

7.

҂аѱді (1714.) Ιѕліа ки (28.) наше сестре Граце ...рихь что бѣше дадохсмо на валѣвскꙋ іепархію ...ѱифіи Досиѳею.

Паки дасмо ф (500) грѡша владики више ре...номꙋ наше сестре Граце лѣта господніа ҂аѱєі ...15.) до грѣдꙋщаго Христова рѡждства.

8.

Дадохсмо оу скѡплю ново поставлѥномꙋ госпо...нꙋ патріархꙋ кѵрь Моѵсею миріе за боснꙋ что е ...речено рн (150) грѡша лѣта господніа ҂аѱві (1712.) ...а сектемвріа гі (13.) дань.

9.

1710. іеще пишꙋ чтосмо комꙋ дали и похарчили ...ра. прьвее дадѡхсмо господинꙋ патріархꙋ кѵрь хаци ...ниникꙋ ѿ миріе за настоещѣе лѣтѡ числомь н (50) ...ѡша, мца марта з (7.) дань лѣта ҂аѱі (1710.) на ...брѡмꙋ долꙋ ꙋ чивлꙋкꙋ. Іеще на нась ѡста р (100) ...ѡша. и похарчисмо тога пꙋта что идосмо и доћосмо ...скѡпліа ле (35) грѡша, дадохсмо паки за велики ...димь е (5) гроша. издѡ после тога тѡгдашнѥго ...та мца сектемвріа ді (19.) дань поћѡх оу патріар... по преставлѥнію блаженно оусобшаго господина ...тріарха кѵрь Калиника, и понесѡхь собою ꙋзаймив...іхь т (300) грѡша потребе ради. прилꙋчитими се ...мещꙋ братіи на саборꙋ, егда придоспѣхѡмь оу па...іархію, саизволише братіа и послаше нась оу кон...тинопѡль что отидохсмо и придѡхсмо паки оу ...тріархію, докле достигосмо оу Сараево, више ре...нии т (300) грѡша до аспре похарчисмо. Єгда по...авихсмо сабѡрне на прѣстоль блаженнейшаго го...одина патріарха, кѵрь аѳанасіа, послахсмо нашего ...ѯарха кѵрь мелетіа оу ꙋжице ис пексако монастира, ...донесе т (300) грѡша, те предахсмо оу новомꙋ па...рꙋ кѵрь Димитрію патріарховꙋ ћехаи. оу ти се аспра ...плати р (100) грѡша на нась ѿ миріе. іеще паки ... (150) грѡша за дрꙋгꙋ мирію новомꙋ патріархꙋ и н ...) грѡша помощи дахсмо. то чини т (300) грѡша, ... кѵрь Димитріꙋ дахсмо ꙋ новомꙋ пазарꙋ оу ханꙋ ...а фервара а (1.) предь рашкимь митрѡполитомь ...ь Моѵсеѡмь. и те оужичке аспре платихсмо мца ...ꙋста н (8.) дань оу сараевꙋ, и дадѡхсмо камате ...70) грѡша, то чини то (370) грѡша, и свой те...ꙋть оузехсмо и неѡстахсмо оу ꙋжице дльжнихь.

10.

1719. мца априла кг (23.) дань нашего кален...а.

Погодисмо за слꙋжбꙋ фѡрайтарскꙋ малога Іѡсифа фѡрайтара за гѡдинꙋ дана к (20) фѡр. дрꙋго ничто и либерію да мꙋ дамь.

1719. априла кг (23.).

Погодисмо за слоужбꙋ намь крьстіана и са шнеговомь женомь Єлисаветѡмь за гѡдинꙋ дана обадвома нима м (40) фѡр. и свакѡмь нима ципеле по едань парь ципела.

1720. погѡдба имь ове гѡдине есть обадвома н (50) фѡр. и жени мꙋ сꙋкнꙋ и свакомь по парь ципела.

1719. априла кг (23.).

Момакь Стойко погодба мꙋ л (30) фѡр. за годинꙋ дрꙋго ничто.

1718. вь царствꙋющемь мѣстꙋ бечю оу лешполщатꙋ оу естерхазни кꙋћа мца Септемвріа по нашемꙋ календарꙋ а (1.) дань лѣта господніа ҂аѱиі (1718.) погодисмо кочиша Іѡсифа на едань месець по дѣсеть фѡр. слꙋжбени хакь и храна то мꙋ е и либріа за годинꙋ ѿ нась да мꙋ есть како обичай немачки, то есть едань кать халина. іапꙋнче и чизме на две године, кошꙋлѥ ѿ себе ꙋзима.

ꙋ бечꙋ лѣта господніа 1718. мца сектемвріа еі (15.) дань. Погодисмо намь за слꙋжбꙋ момка Іѡвана силитрелію за годинꙋ да слꙋжить хакь мꙋ за свꙋ годинꙋ м (40) фѡр. и халине немачка либраіа и кѡдь нась да се храни. ꙋ бечю лѣта господніа 1718. мца ѡктомвріа н (8.) дань. Погодисмо момка димꙋ, да нась слꙋжить за годинꙋ дана, ѡбаче година да мꙋ се брои начетак садь ѿ кѕ (26.) више реченого мца ѡктомвріа, хакь мꙋ м (40) фѡр. за гѡдинꙋ и халине, како Іѡванꙋ.

Константина ꙋзехсмо за слꙋжбꙋ безь плате нась да слꙋжить толико хранꙋ и ѡдело ѿ нась да имать, дрꙋго ничто ове гѡдине. пріиде ка намь лѣта 1718. мца Сектемвріа кк дань ꙋ бечꙋ.

11.

лѣта ҂аѱві (1712.) мца маіа поћохсмо кк (12.) од скѡплѥ — — —

— — — дадосмо ꙋ темишварꙋ — — — за Моѵсеіа прѡтосингела ркк (122) грѡша.

12.

1711. Паки каде поће іеѯарх кѵрь мелетіє оу клишки санцак мца ѡктомвріа г (3.).

13.

1711. постојали су у Београду ови руфети: 1) ћꙋрчінскй, 2) таћажінски, 3) абажінски, 4) терзиски, 5) мꙋмџински, 6) бакалски, 7) ашчінски, 8) папꙋчінски,

9) доунгерски, 10) ченбержіе, 11) екмѣжіиски, 12) касапски, 13) казанџіиски, 14) ковачки, 15) тѕфекџіиски, 16) мѣхански, 17) трговачки, 18) калафаџіиски.

Знаменитија имена међу мајсторима појединих рѕфета:

Пѣшо, Пеѡ, Дакѡ, Пано, Ленберь, Занфирь, Ризо, Пенца, Рашо, Віань, Синадинь, Радашинь, Канѣа (женско име), Зото, Чапкѕнь, Єднань, Винціа, Дабо и домаћица Зрьна.

14.

1720. у Београдѕ — — Стефань даскаль — —

15.

1712. било је у Темишвару од руфета абаџијског, што су писали милостињу, осим „Стоіана оустабаше“, 30 мајстора, међу њима: Маврѕдіа, Ваклієнь, Станчо; од ћурчијског 40, међу њима: Велисавь капетань; од таћаџијског 9, међу њима: Іамандіа, Велчо, Маврѕдіа.

16.

1712. Маја 1. био је у Липови „кнезь Прьвѕль“.

17.

1712. свіатаа и свещенная црьковь монастирь ходѡшь Іг҄ѕмень Авѯентіе.

18.

1712. „Село Задрьлакь“.

19.

1712. у селу „Сен-Миклеѕшь“ живео је: Вѕкмирь, Ивань Ћѕровићь, Петкѡ Бѡгдинаць, Раде Нехаишићь, Трифѕнь Моудрићи, кнезь Велимирь.

20.

1712. село Накь, кнезь Стоіань, Петарь Батаніа, Милошь Хѡрга, Стаѡ Кошничарь, Милошь Щранкарь, Петарь Сировица, Ѳодорь Прьніаковићь.

21.

1712. село мала іармата, кнезь Живко, Радѕль Станчевичь, Миша Прѣседаць.

22.

1712. село велика іармата, кнезь Неша стараць єдань шиникь жита.

23.

1712. село мећь, Михаиль Ћѕлинаць, кнез Пѣтко, поп Ранисавь.

24.

1712. село-іара, кнезь вѕкь.

25.

1717. у Београду био је протопопа Павалъ, попъ Моусей, попъ Любень, Виіань, а 1721. попъ Николай.

26.

1721. дао је Митрополить Мојсије Децембра 28. даскалу Герасимѕ 10 фор., Димитріи діаконѕ 2. мар., кадь идосмо на сабѡрь ѕ Хопово трошка имасмо 91 мар. и пол. 1722. митрополиту Дидрахискомь Аѳанасію 3 мажаріе, гієнвара 17. дань даскалѕ Герасимѕ 26 фор. и поль, изплатисмо мѕ за прошадшѕ годинѕ све до конца.

и что діаконь Геѡргіе трошіѡ за кѕхиню ситни трошакь и что кѕда до 20. гієнвара 75 маряша 10 гроша.

паки что нашь агенть господинь франкь примио оу своє рѕке ѿ Єрменліе Іѡанеса 1250 мар. за потрошакь ѕ бечѕ.

Рашковићѕ обрькапетанѕ Николи, за ѡраницѕ 13 мар. и 2 мар. напойнице.

Фервара 6. трошка що идосмо до Карловаца и до шанца варадинского садь ѡ поклада 30 фор. и поль.

Майсторомь що сѕ воденицѕ калаватили на Белегишѕ 21 мар. и поль.

Марта 7. монахіи покойной Єлини за свеће 2 и поль мар.

за притке 10 фор.

Марта 13. двое щринфе за мене 8 мар. попѕ Маѯимѕ и попи Николи по єдне щринфле по таляра 3 мар.; що смо лѣденицѕ напѕнили стало є трошка 38 мар. 7 новаца, и за ню трске 3 мар. Костантинѕ и фѡрайтерѕ по єдань пешкирь на свакога по 5 мар. и на свакога чипке по єдан лѡть и поль, лот по 2 мар.

Костантинѕ ципеле 4 мар.

копачемь что сѕ ѿгрьнѕли винограде овдешнѣ 17 мар., резачемь 11 мар. 55 новаца.

даскалѕ Герасимѕ ѿ овога лѣта дадохь 15 мар.

Іюніа 5. дань момкѕ Сѕботи что сѕ виноградь смедеревски наимніень дадосмо мѕ 6 мар. за кирію 24 мар. що смо ѕ фѕтогь ишли, за киселѕ водѕ 8 мар.

за кирію до Угриноваца 6 мар.

Іѡцинѕ ортакѕ за ѡхтоподь 15 мар.

Іюніа 6. за владике Арсеніа сахать Михаилѕ воскополцѕ 5 мар.

косачомь кодь железника за 11 пласти сена 17 мар. 6 нов. момкомь що сѕ довезли 15 мар. и кѵръ Маноиль нашь зеть даѡ 15 мар. (Овај Манојло бићѐ да је био муж Граце, сестре митрополита Мојсија)

Паки влахомъ что сȣ на ȣгриновце сено 4 дана
пили нихъ 9 14 мар. 40 нов. и за хлебъ 24 гроша за скелȣ 9 нов.

за 32 ѡке зеитина, ока по 31 аспра здрава, чини грѡша 33 аспре.

Авгȣста 20. данъ за 15 мерова ечма 30 мар. что
о са Іѡаннополскимъ ишли до Крȣшедола трошка о имали 6 мар. и 28 крайцара за седло немачко и колапомъ и с каиши 17 мар. 5 грѡша.

Авгȣста 27. Герасимȣ даскалȣ 15. мар.

Сектемвріа 6 сȣдова црьвенога вина 47 хакова и
сталь едань сȣдь белога 7 хакова по 3 мар. и поль.

докле идосмо до темишвара, до Арада, до Се-
дина и до Паланке — —

за велики печать кȣюпчіи 5 фор.

декемвріа 7. даскалȣ 20 мар.

27.

1712. Фервара 4. погодисмо момка Петра слȣ-
ти намь за годинȣ целȣ имать платити се на месецъ
2 грѡша.

такожде погодихсмо мѡмка Костȣ за годинȣ на
сецъ по 2 грѡша, погоди се фервара 12. того лѣта.

LVI.

Тестамент митрополита Мојсија Петровића.

Вь имя ѿтца и Сина и светагѡ Дȣха. Аминь.

Азъ смѣренни и недостойни Архіепископъ и ми-
ополить Моvсей Петровичь воспісȣю са симь моимъ
лаголюже послѣднимъ) памѣреніемъ, и достодѡлжнимъ
вещаніемъ всемъ ѡпще восточніа матере наше цркве
повомъ обрѣтающимся подъ властію его прѣсвет-
ѡ римскагѡ цесара нашего Господина Господина
земледржца. Іакѡ священномȣ нашемȣ чинȣ боголю-
знейшимъ ва Христе братіямъ нашимъ Архіереѡмъ,
стнѣйшимъ архимандритомъ, Игȣменомъ, и всѣмъ Іе-
монахомъ, діакѡномъ и старцемъ, помѣстнимъ бо
отопрезвитеромъ, презвитеромъ и діакономъ, такѡ
ииственнимъ началнейшимъ благочестнимъ господа-
мъ ѡбркапитановъ, капетановъ, всемъ же офиціал-
мъ и прочимъ. Спце и камералнимъ, изещнейшнимъ
сподаремъ бировомъ, чинȣ трговачкомȣ и майстор-
омȣ, ѡбркнезовомъ, кнезовомъ, кметовомъ, кȣпно рещи
мъ православнимъ христіянѡмъ. Понеже азъ іако
іовѣкъ немощнейшіи сȣщи вижȣ себѣ изнемогающа
животе моемъ ѿ многоразличнія мнѣ болѣзни на-
дшіе на мене, излишеже ва болѣсни пребивающа
е неже ли во здравіи и многащи ва мале нелишися
живота своегѡ ѿ неизмоганія.

Сегѡ ради іакѡ човекȣ подобаетъ боятисе смер-
ѿ нейже никтоже убежати можеть, и предснабдети
ѣ и готовȣ быти ка изъшествію ѿ бреннаго ми моего тѣлеси, предваривъ убо са симъ извѣстное по рядȣ сотворити благочестіамъ вашимъ во кратце са симъ іакоже предрехъ моимъ последнимъ ка вамъ писаніемъ, паче же и послѣдȣщимъ завещаніемъ. Во првихъ повѣ-ствовати ѿ ѡтрочества моего, нѣкоторимъ вѣдомо, нѣкоторимъ же и слишанно есть, іакѡ быхъ ва слȣжбе діаконцей нѣкое врѣме при блаженнопочившомȣ ва бозѣ светейшемȣ г. патріархȣ нашемȣ Арсенію Черноевићȣ. Послѣдиже такожде ѿшадшȣ ми ва патріархію пашȣ сербскȣю Ипекъ, не безъ допȣщенія егѡ и благословеніа, и тамо паки при наследницехъ его слȣжащȣ ми во различних слȣжбах донелиже соизволивие саборно возложити на мне и санъ архіерейски митрополіи босанской, и тамо некоторое време пасȣщи ми словесное стадо Христово, са помагающȣ мне господȣ Іисȣсъ Христȣ.

Зде же во Бѣлиграде прилȣчшисе некоторомȣ волненію и претиканію цркви Христовеи, и са нȣждею паки сабѡрне преселивше мне ѿ босни во здешнȣю митрополію, егда не мало по тѡмъ борби, страха и страсти ѿ тȣркѡвъ претерпехъ, многащи и жизни сей хотяше мя лишити, но богȣ помагающȣ, ѿ всѣхъ печалей избавленъ быхъ, донелиже и чрезъ скиптрь его римскаго цѣсарского величества свободи нась совершенная, и помиловавши нась паки ѡстати ва своемъ престоле, предавши же и прочіе нѡво предобитія страни, Господȣ мне споспешествȣющȣ и ȣтверждающȣ за ȣдержати и неѡставити паствȣ мою врȣченнȣю мне, іакѡже повѣлеваеть Господь, такѡ и бысть. ѡ семь иначе да не бысте возпомнели, ибо и вѣдоме сȣть все глаголи мое на бывшемъ конгресе народнемъ ва шанцех Петроварадинскимъ, и іаже и сами ко мнѣ (тогда прилȣчшися) глаголали есте и последиже. Такожде іако всегда (аще и не ва нижайшей чьсти), нижайшь и повинователь ва блаженней памѣти предцесорȣ нашемȣ прѣѡсвещенномȣ Г. архіепископȣ и митрополитȣ Викентію Поповичȣ и до издиханія его быхъ. Сматрающȣ ми и разсȣждающи многѡ, іакѡ по таковомъ прилȣчаю раздѣлися на двое едина врховная (на сіихъ странъ) власть црковнаа и власть архіепископская и митрополитская, народъ же живеи подъ сенію и ѡбореню единихъ преимȣществъ илити привилегіахъ да не како бȣдеть на последакъ соблазанъ ка разоренію истових преимȣществъ нашихъ и слободахъ светимъ нашимъ црквамъ, многажди ѡ семъ тȣжаше мой дȣхъ и срдце мое во мне сметашеся, ибо и ваше благочестіе и весь народъ можеть ѡ семъ что помислити, іако би ѿ нась таковія соблазни произишли, богъ вѣсть и кленȣся имъ іакѡ нѣсть се, но іаже мало ѿ чести предрекохъ ѿ чистіа совѣсти сердца моего исповѣдаю предъ богомъ и предъ всѣми во жизни моей и по смерти. По преставленни же више именованаго предцесора нашего, не яко би паки вишшія и

болшіе чести желаль, но богь вѣсть іакѡ того ради наипаче что бы разделенія архієпископіи по таковомь прилꙋчаю ва єдино собралися и привилегіамь би была твердейша статность и крѣпость, примих на себѣ, и паки не по моемꙋ желанію но и по вашихь благочестіахь ѡпщемꙋ предразсꙋжденію и избранію и саборномꙋ изволенію и цесарскога величества по томь потвержденію. И таковомь избранію вѣсте каковіе мне пꙋнкти 14-ти предложили єсте, сами хотяще и саизволяюще ва церковних догмата болшемꙋ строенію ꙋредитисе, не инно но іакоже светая мати наша восточная церкѡвь и правила св. апостоль и св. ѡтець повѣлевають, и ми по истомꙋ ѡбещанію пашемꙋ іаже и вашимь благочестіамь ходатайствовали єсмо и поревновали єлико мощно. Првея ѡ монастирскомь строеніи и благолепіи чина монашескаго и свещѣнническаго ничто ново неприновасящи ни чꙋжде, но вся старая и наша, на прво єлико мощно тащащихся преѡбрати и благочинная украсити, да наша светая и непорочная восточная црковь и невѣста Христова поношенія ѿ иновѣрнихь и ѿ іазикѡвь неимѣете по достойнꙋю и приличнꙋю єя похвалꙋ и славꙋ, а и по дижности моей пастирской, но нѣвазмогохомь ко приличномꙋ совершенію весма таковое привѣсти ѡво за небреженіе, ѡво за преслꙋщаніе таще мисленнимь и невежамь божественнихь и свещени писаніи нѣкимь. Сего ради и жестоки сердцемь и наказателнимь, но не дꙋхомь показахомся таковимь и за препетихомь и умолихомь, но и немогохомь ва целꙋю лепотꙋ произвѣсти, понеже ѡбичай человѣчаски тлять закони божіе, но сего ради єще (аще и невалице) многія укоризни и поношенія невѣдꙋщихь писанія и свещенних и мирских претерпех и наречень быхь варварь жестокосрьди и проч. Богь всемилостиви да ѿпꙋстить имь согрешеніа ихь, знаю бо добре іакѡ вса по невѣденію изглаголашася таковая, азь же ѡ сихь и небрежахь помишлае на невѣжество и не небрежахь на неких утоліае ихь, всемь бо и каждомꙋ претираю и прощаю. По сихь же братіе моя и чедца моя ѡ христѣ вазлюбленная вѣсте добре іако нꙋжно ми бы и самимь потрꙋдитися до беча ка дворꙋ цесарскомꙋ ѡ потврьждени соединенія двоихь бившихь разделенних архієпископатовь и дрꙋгихь нашихь ѡпщихь црковни и народни исправленни где скоро два лѣта удержахомся, разве братие архіереѡвь кто намь ва потрошкови тамошнихь возпоможе, єликѡ ѿ кꙋдꙋ что приѡбретохомь вся потрошихомь, єще же и ва длгь подпадохомь, іакоже и ва тастаменти увидѣти бꙋдете, ѡбаче надѣемся іакѡ по аще богь возметь ме ѿ сегѡ свѣта, неѡставите неѡдлженное, ѡ мне бо непотрошишесе сія, нѡ ѡ ѡбществѣ іако да сохраню честь и власть прѣимꙋществь вашихь, іакоже иünованіе имѣемь на бога ꙋвѣдети бꙋдете на скоримь что бꙋдеть.

Мы ѿ дꙋши и ѿ срдца и ѿ всея крѣпости тащали смо ся и ревновали вса во благое произвѣсти, власть же державних наших не вѣмь что творить. Богь всѣхь благихь да наклонить дꙋхомь своимь светимь єгѡ цесарскагѡ величества срдце и приклонить ка милосрдію на нашь убоги нарѡдь, нѡ точію вы іакоже досле такѡ и ва бꙋдꙋщея врѣме бꙋдите непоколебими ва своей ка немꙋ вѣрности, врази же наши не успѣти бꙋдꙋть на нась ни ва чесомь, богь бо єсть ѡбращаей срдца и утроби царскія ка благосердію, аще и прискорбни єсми ва различних напастех грѣх ради и невѣжества нашего, іакѡ да искꙋшеніе вѣры нашея чистейше злата блещещася іавится ходящи ва пꙋти господних, много бо слово зде надлежить, ѡбаче боещися прекращенія времене, на первое во кратцѣ похѡждꙋ предложително извѣстити; еще же тогда ва бечꙋ намь сꙋщимь и до нинѣ многія скорби, печали и болѣзни претрпехь єдинѡ за удрьжаніе толико тамошне, дрꙋго повсегда слишащи различная нападенія повсꙋдꙋ ѿ напастствꙋющих намь, третіе же излишже, іако васа сія ѿ неразꙋмнихь пренебрегающа се, еще же и поношенія намь творящіи и продерзающи и уничижающи нась, и уніята нась творящи и гласещіи, еже наипаче приумножило єсть намь болѣзнь сію, ѡ нейже и до днесь страждꙋ, а паче и зде намь пришедшимь, еще нѣкои млавствꙋють во скраяхь. ѡ семь не желаю ѡпечалити вась на последи, но вса сладце претрпевающи кленꙋся днесь предь господом богомь сотворшимь срдца, и тайнам чловекѡмь іаве свѣдающаго и предь всеми вами вѣликими и малими мꙋжескаго пола и женскаго, іакѡ аще прѣстꙋпихь или удалих се ѿ догмать светіе матере наше восточнія саборнія, апостолскія Іеросалимскіе црквe да бꙋдꙋ проклять, но сохраних чисте іакоже можахь, іако человѣкь грѣшнiи. Аще и инимь ѡбразомь что сагрѣшихь ва себѣ, іакоже прочи человѣци согрѣшають, никтоже бо безь грѣха токмо єдинь богь, нѡ неѿстꙋпихь ѿ догмать светія восточнія церкве, ѡ семь молю бога ради неблазнитеся и несогрѣшайте, ѿ бога бо питани и изтѣзании хощете быти, иже помишлаете таковая ѡ мне. ѿ нась же недостойнихь (аще и недостояше намь ѿ вась трпети) имѣю прощени іако невѣдꙋщихь ва сіи вѣкь и ва бꙋдꙋщихь.

По сіихь же паки зде намь сꙋщимь, єще сꙋ нѣких ѿ воинставнихь говорили, іако нась ради трпеть ниніашни квартирь и мы им при дворѣ того изходатайствовали, ѿ безꙋміа прилагаютми страсти ка страстемь и болѣзни на болѣзнемь, да имь не вамепить господь ва грѣхь, не вѣдеть бо что глаголють, азь же паче болѣзнꙋю ѡ нихь и сагараюся. Кто бы азь быль д[illegible] такова и помишлю, колми же да сатворю, єда азь па[illegible]стирь сіи пожираей вась, но не вѣмь ѡ семь. Аще л[illegible] во власти моей были быша сія, удержалбы и дꙋшꙋ свои[illegible]

ѣь положиль, и ѡ семь имѣю прощенни таковія,
вѣкъ и ва бꙋдꙋщихъ, и да невазпоменется бла-
нихъ предь богомь.

А паки и за издатія регламенти ѡноя ѡ женитва
ꙋшіа и благочинни христіанскомь, мнози глаго-
и ꙋкорасте нась, мнеще противо законно быти
оающися на своемь ѡбичаяхъ. Испитайте писаніе
сь сꙋть мнози разꙋмевающи, аще возможете что
сти противно догматовь и светей восточней цер-
справите, аще ли же ни, тѡ садржавайте; не же-
о ва поношающимь бывати ѿ иннихъ но честнимь
православнимь, ѿ внешних бо уповаю ничто тамо
щете, но всѣх наше старое по законꙋ христіан-
и ѡбичаю благочинномꙋ, и не ѿ себѣ что из-
ахъ, но по уставꙋ светые црквe.

Аще и самь ва сіихъ потрꙋдихся саизволеніемь бо
здu бысть всѣхъ братіи Архіереѡвь прилꙋчихся при
аще и не вси за удаленіе мѣсть, мненіеже, невѣ-
пререкаеть симь іакоже и предрѣхъ ѡбичаи зли
ѡбичаи благи, а сице єсть и по всей вселеней ѡби-
идеже любо сꙋть благочестиви наши єдиновѣрни,
ва нась ва многихъ гоненіи и преселенніи, нера-
ѡбичаи привнидоша ѿ малаго врѣмени, ѡ всѣм
едлагаю благомꙋ разсꙋжденію вашемꙋ ѡпщемꙋ.

А что єсть за воспоминаніе цесарскога величе-
повелѣваеть намь церковь ѡ державних моли-
а наипаче того ради, іакѡ да умилостивить богъ,
е єго ва ниніашнихъ нꙋжнихъ врѣмень ѡ пароде
ошенихъ нашихъ.

Такожде же и за ради школи ѡ нейже многo
віе приложихомь, донеліже приѡбрѣтохомь учи-
и по малꙋ начахомь и исправлятися ва іазице
мь славенскомь, іако пѡзнати намь чрезь таковое
е силꙋ чтомихъ ѿ нас словѣсь божіихъ и цер-
ихъ учителей. И не малое иждивеніе сотворихомь,
деть на славꙋ божію и похвалꙋ вашꙋ ва роди ро-
сꙋщимь намь всемь неучителнимь, да непоноша-
ѿ иннихъ и да исправимся чрезь ученіе пꙋти
дню. Видите сами іако без усенія, многими іа-
порабощенни єсми, по глаголаномꙋ: мꙋдри ѡб-
оть неискꙋсними, начеже ученіе свѣтлость дꙋши
ꙋ и вазмагаеть ва крѣпости всегда. Нѣцііже уко-
и порꙋгашеся ѡ сихъ, убойтесе такови бога, да
гда прогневается господь, и погибнете ѿ пꙋти
дпаго, и бꙋдѣте савршеной попрани и ѡбладанни
іазыки, іакоже и єсте всѣхъ заненависть и не-
бленіе господніаго ученія.

Темже завѣщаваю и молю бога ради, како на-
ника моега, єгоже богь чрезь вась ѡбщихъ избе-
и цесарско величество потвердить, такожде же
свещенни чинь и мирски, подражателіе мне ва
бꙋдите, и тогѡ ради наипаче потащитеся ѡб-
ати. Последиже сладчайше сіе бꙋдеть паче меда
и саћа, и возвеселитися бꙋдете и дꙋшевне и тѣлесне, много неразꙋмѣвающимь и завидещимь надлежить слово, ревнꙋющимь же и благоразꙋмевающимь ни сего, во сокровищи бо сердца ихъ разꙋмь.

Равно же такѡ и за греческꙋю школꙋ, єюже ми ѿ неколикихъ лѣть єлико мощно предснабдѣнни были здє ва белиграде, изъ коей аще не философское ученіе постигли, то церковное єже наипаче намь подобаеть имати и нꙋждествꙋеть єлико и самимь іазикомь нашимь, понеже не точію ва ученіи всакомь потребань намь єсть православнимь іазикь той, но излишше ва нашей светей церкви, како ва чатеніе такѡ и ва петію и во всакихъ разꙋмении церковнихъ.

Такожде и ѡ ученикахъ, ихже присавакꙋпихомь в' карловцы нинѣ, на нашь трошакь да не пресечено бꙋдѣть имь воспоможеніе ва пищи и ѡдѣіанію, іакѡ да бы и ѿ нихъ в' бꙋдꙋщея врѣме плѡдь приѡбрели.

Єще же и порадь Архіепископскія и митрополитскія резеденціи здє ва белиграде, єже начахомь здати, мнози но странꙋ реша, что іако трꙋждаемся неими доволства ко савршенію, и что таковая зданія. Азь не себѣ ради начахь сего, нѡ ѡпщꙋ помишлая ползꙋ, и за утвержденіе ва родь по нась, понеже прѣславꙋщея и началнейшея мѣсто єсть земль и ѡтечества нашего, да всегда ѡстанется темель и знаменіе народа нашего, и да ва послѣднея рѡди, конечно непогꙋбимь мѣста, и бꙋдеми іакоже изгреби скитающесе по потокахъ. и се намѣреніе мое, и никтоже ми что дасть ва помощь до селе, но єже притежаемь на здешней стране ва сервіи, то тамо полагаемь и свое подꙋшіе ва ѡснованіе тогѡ; ѿ дрꙋгіеже присаединившейсе ни єдинаго пенеза невазехомь во зданіе. Да не помнить кто ѡ таковихъ, а и проꙋказатися бꙋдѣть ва приставническомь реестрꙋ двора нашего карловачкаго, ничтоже тамо умалили єсми, но єще вещше приꙋмножили, іакоже показатися бꙋдѣть; и благочестіе ваше помисливше на то, и вы потащитеся поревновати са усердіемь кь совершенію привести по малꙋ како ѡпределенно єсть, или како возможно бꙋдеть и ѡпще благоразсꙋдите. Ащели же паки за неблагополезно ѡбрѣщете и разсꙋдите єй, посрамленни бꙋдѣмь вси, и ни вачтоже предꙋспѣемь. сажителствꙋющи намь на то и вазирають и ѡжидають и радостію єще иждившеясе положать (іакоже и ниніа аще быхомь васхотели), но недай господи да би трꙋди мое самь ваничтожиль.

Паки и инная приѡбретенія, іаже ва жизни нашей во всѣхъ вещей приѡбрѣтохомь, показатися будѣть ва тастаменти, ѡ нейже всехь вась заклиніаю богомь вышнимь да неѡтверзется (аще мощно и за благо свимь ѡбрещется) до перваго ѡпщаго собранія, и нинѣ быхомь были ради, восавокꙋпленіе неколико призвати, да и устно ѡ всехъ сіихъ предреченних и послѣдꙋющихъ разглаголаніе имѣемь, но вѣсте пре-

оппи, сегш ради на писме сачинихомъ завещаніе сіе, и последнея посещеніе сотворихомъ. іако да по исходе моемъ, прочтится предъ всеми ка погребенію моемȣ пришедшимъ (такожде и на првшмъ бȣдȣщемъ шнще народнꙍмъ конгресе илити собраніи), и понеже іакоже прѣднаписахомъ, іако болѣзнь мне преȣмножися, и избитечествȣеть на горшея, и часто полегающи на шдрь постели моея, боеся да не како внезапȣ смерть нападѣть на ме, и бȣдȣ непровещаваей, не вѣми что носить дьнь чтоли нощь, всегда намъ готовимъ быти во всѣмъ подобаеть, како предъ богомъ іавитися непостидни, тако и предъ всеми вами, наипачеже ш сихъ хотяхъ разговоритися, до егда богъ поиметь мя ѿ овога свѣта.

Вѣсте како пособствȣеть, того ради, іако да бы со совѣтомъ шпщихъ, Администратора наредили, како дȣша моя ѿ тѣла разлȣчится, да той бȣдеть всемȣ хранитель и надзиратель, шбаче егда невозможно бы тако, мы сами нарeждȣемо предъ прилȣчившимися нинѣ зде ниже подписаними свѣдѣтели, назнамонȣемъ и имянȣемъ боголюбезнѣйшаго Господина Епіскопа Темишварскаго кирь Николая Димитріевича, ш немъ же и молюся бога ради да познаете его и примите, и вса емȣ да бȣдȣть вавѣрена управляти, дондеже бȣдеть первое шпщенародное сабраніе, и тогда егоже господь богъ произбереть, дȣхомъ своимъ светымъ, чрезъ весь шпщинародъ дȣховнихъ и мирскихъ, и милостивнейше потвердить его цесарское величество, и томȣ паки онъ вся цела да предасть, како вѣщи, тако и строенія, до никто бо ш семъ вознегодствȣеть, зане аще небыся имѣноваль, и предснабдеть сицеви Администраторъ, мощно быти что бы коя распра била помѣждȣ братная, и тако бы сами себѣ могли кою пакость и пагȣбȣ нанести. *Мое разсȣжденіе прѣдсматраю за доброе намереніе, благочестіамъ же вашимъ паки шставляю на разсȣжденіе, аще не сего егоже нарекохъ, ви наредите егоже хощете, точію того часа по исходѣ моемъ да знаменȣется, и готовъ бȣдеть, азъ же ш предреченомъ разсȣждаю.*

О подȣши же моемъ бога ради молю, и прѣпорȣчаю по бозѣ, аще что по смьрти моей обрещется. елико мощно да исправите по нарежденію моемȣ, да помните трȣди и болѣзни мое, іаже подяхъ, и такш да милосердȣете, іако да и всѣмъ вамъ богъ милостивъ бȣдѣть много во дань шнъ правѣдни.

Пршчееже, аще комȣ что согрѣшихъ словомъ, дѣломъ и помишленіемъ, или на кога прогневахся, праведне и неправедне, ва жестокости или тихости, или кого наказахъ жезломъ или прещеніемъ, іако старейши неможаше бо ино бити, или любо в' чемъ кого прогневахъ и шскорбихъ, или брата Архиерея, Архімандрита, Игȣмена ли или Іеромонаха, діакона или старца, презвитера ли или протопрезвитера, воинственаго ли или ѿ мирскихъ коего Господара, ѿ великаго до маншаго, мȣжескаго пола или женскако, бога ради молю всехъ имѣйте мя прощена вь сіи и вь бȣдȣщи вѣкь. Не точію усти рекше богъ да га простить, но ѿ всего сердца нашего. И помолитеся ш мнѣ господȣ богȣ и прѣсветой его бого-матери, іако да и всѣхъ милостиви богъ опростить и очистить согрѣшеніа ваша, іако нѣсть человѣкъ иже живе и не согреши единъ ка дрȣгомȣ, а наипаче по предреченномȣ старжи кождомȣ (понеже старшемȣ подобаеть и добрь и жестокь да покажется, и да воводится страхъ божіи). А еже аще кто мне погреши, либо ва словѣ, либо ва дѣлѣ, либо ва ропташи и неблагодареніи, либо в чемъ, или священни или мирски, либо коего чина, мȣжеска полȣ и женска, ѿ всѣхъ сихъ имамъ свободни и прощени ва сіи и ва бȣдȣщи вѣкь и послѣдная моя аще и недостойное Архіерейское благословеніе свимъ шпще оставляю и подаю миръ всѣмъ, и целȣю послѣднимъ целованіемъ и преварȣчаюся на святіе ваше молитви, да не забȣдеть мя во всѣгдашнихъ воспоминаніи своихъ, іако да и васъ незабȣдеть Господъ Богъ во пребогати милости своей, и дарȣеть вамъ царствіе небесное, егоже и азъ да полȣчȣ за молитавъ вашихъ. Аминь.

М. п. Мwvсей Петровичъ.

Еще же паки и са сами моими своe устьнами словеси заключаю, аще бы кто вознегодоваль или противникъ быль семȣ моемȣ последнемȣ изреченію, и несохраниль и единіе ѿ сихъ послѣднихъ заповѣдей и нарежденіа моего, таковомȣ неоставляю молитвȣ и благословеніе, но клетвȣ и ѿтлȣченіе и вь семъ вѣце да ѿ Бога казнимъ бȣдеть, и ни во единомъ благихъ предȣспѣеть, но ва всехъ дни жизни своея вь казни ѿ Бога да пребȣдеть, а ва бȣдȣщемъ вѣцѣ, вь день онъ сȣдни, предъ творцемъ нашимъ Богомъ да предстанеть сȣдъ ш сихъ воспріяти.

Даню ва каѳедре нашей Архіепископской и митрополитской Бѣл'градȣ, месеца Іȣліа 26. 1730.

Следују потписи сведока на тестаменту.

У место Секуле *Витковића*, стављено је погрешно у „Беседи“ „*Вилиповичъ.*“

LVII.

Возвышеный Совѣть дворскіи войвнчки
Іаснѣйшій Принципе.
Возвышеннѣйшій и пресвѣтлейши Господине
Господине мнѣ Милостивнѣйшіи.

Божіимъ изволеніемъ и всемогȣщимъ его урежденіемъ ѿложено есть всякомȣ человѣкȣ един крать умрети. того ради понеже ничто неимать на семъ свѣтѣ земленом постоянно но непостояности непременителнѣй есть человѣческа ствaрь подложена, мнѣже такожде у нынѣшнемȣ состоянію. Гдѣ великія ради тѣла слабости скшро мислимъ ѿ живота преселитисе. Что

лый узрокъ мы даетъ: да всимъ моимъ мнѣ усерд-
патрономъ и пріателемъ особито же возвышеномȣ
ȣ дворскомȣ войничкомȣ какоти милостивной ін-
ін, докȣдъ цѣла память мȣдрость и въ самомъ
знаніе милостію Божіею при мнѣ есть какоти ѿ
а имѣвши преселитися всякою дльжною покор-
) послѣдни кратъ опроститися. такожде мене и
:ори мои съ честнѣйшімъ клеромъ, и общимъ
омъ въ далшȣю грацію и милость понизнейше
рȣчити. С' коимъ и воля и желаніе мое последнее
івышимъ захтеванія моего издыханіемъ да бы
лючило, такожде реченнагѡ народа нашего пре-
іе да бы се на далше помогло. За то вазнаменіе
іента предправеднимъ божіимъ сȣдомъ исповѣ-
и познаемъ да нисамъ никогда тако живилъ, еже
ȣ чрезъ что кварь сотворилъ. но ниже по смерти
амъ да бы мене ради или моега добра нѣкои
анъ былъ, ни когда что есмъ имѣлъ за мое соб-
, не држахъ но съ пріатели разделивши ужи-
и еще что годъ имѣетъ сȣпстанціе и добра, добра
движимаго и недвижимаго то толико колико по-
ія потреба и долговъ нѣкоихъ число находится
тъ.
Слышится и слышало се да азъ такъ много имѣю
а, обаче ласно можется изчислити колико есмъ
іи имао, у банатȣ колико есьмъ ѿ всякаго кнеза
ва пріимилъ, самая сȣлицитація ового чрезъ би-
дати имȣщаго, много на вышȣ сȣммȣ до нынѣ
изишло видится, ничтоже менше аще бы богъ
мой животь продолжилъ і выше би се ѿ Аѵгȣст-
го Г. Г. нашего Імператора и Аѵгȣстнѣйшаго
надалъ. Доходакъ пакъ землный доминіȣма Дал-
и бремя 1300 мар. кое ми всякȣ годинȣ ѿ до-
а оного платити требать, неизносить по ради
анія реченнаго бремене ѿ моего есть ми тре-
дати. За доходакъ епархіи моей горнаго и дол-
рема еще ничто сказати не могȣ. ѿ доходка пакъ
выше реченнѡ есть кралевины сервіи полакъ что
до года на зиданіе резиденціи мое бѣлград-
смъ уредилъ, то ніе толико да бы се и за петь
година она резиденція совершити могла. А ако
а савершенія ового зданія, исте неке новце на-
ни матеріал на ѿ фортификаціи бѣлградскія
дьвсятая еще не сȣть исплаћена. ѿ онȣдȣ же
ласно познати колико своимъ временемъ остати
, хощеть быти сȣпстанціи моей сȣмамъ, а ка-
подȣшіе, да крѣпостію привелегіяхъ, по коихъ
нціяхъ на Архіепископать паднȣти обычай имать
ȣкцесоровъ моимъ оставити моглъ. Речетли нѣкто
й строитель быхъ, аще бы, како многожди ре-
же, божія доброта мнѣ далѣе животь подаро-
сякимъ тщаніемъ и трȣдомъ вся въ добрый и
нный редъ быхъ привелъ, и како до нинѣ тако
и въ напредъ ничто за мою ползȣ не бых дѣлалъ. А сіа что извѣствȣю самаго бога свидѣтелствомъ потверждено быти хощȣ. Коего ради понизнейше молити хощемъ, да бы се незаборавило тщеливо уредити захтеваніе. Но како се знаетъ да мала есть была святопочившаго Г. предцесора моего Викентія Поповича сȣпстанція, кою я такимъ начиномъ како ми есть предата цѣлȣ есмъ оставилъ: за то за петь ранъ христових молимъ да бы се в' напредакъ добро Архіепископско и Епископско пописало, ниже да бы се чтолибо противъ привилегіяхъ и одавно потвержденый обычай (како есть започето) чинило.

Сія вся како бы захтеваніе мое было пространо съ всѣми циркȣмщанціами извѣстити, тако на Аѵгȣстный дворъ временемъ своимъ понизною побожностію доходити не оставилъ бых, полною надеждою и упованіемъ великимъ исполненъ, да бы срећный конацъ добила. Ради тога повторемъ то исто что честнѣйшемȣ клерȣ и общомȣ славномȣ народȣ редȣ сіречь церковномȣ, милитарскомȣ и камералскомȣ надлежить по начинȣ привилегіахъ на три особити Істрȣментовъ еднимъ Іллирическимъ іазыкомъ начинени заповѣдати и рекомендирати етмъ хотѣлъ, за то но их понизное представленіе, кад бысе код высоких Інстанціах возвышених генералатовъ и обычни гȣберніи приказали, держати, помагати, и ѡ всих патроновъ и пріятелѡвъ моихъ унапредати понизно молим и желаемъ. Послѣ того понеже ѿ житія сего на дрȣгое ѿити, и земльое съ небесным променити, хощемъ да бы се ѡ вдовствȣющемȣ и ѿ мене оставленȣ быти имȣщемȣ Архіепископатȣ провидимъ, прѣѡсвященнаго Г. Николая Димитріевіча закона нашего Епископа темишварскаго коего за унапредати слȣжбȣ божію, и слȣжбȣ его цесарскаго величества, и общаго народа пашего ползȣ изящнѣйшаго находилъ за кȣратора и Администратора реченнаго Архіепископата до времена бȣдȣщаго конгреса нашего націоналского, и избрати имȣщаго сȣкцесора моегѡ избирамъ и извѣстȣемъ егѿ за таковаго имяновати и конфирмирати высокомȣ совѣтȣ войничкомȣ дворскомȣ понизнейше рекомендиратагѡ и ясности вашей с' честнѣйшимъ клеромъ и ѡбщимъ народомъ нашимъ съ всѣми и всякимъ особито у грацію протекцію и обранȣ Інсинирȣемъ кои въ прочемъ когда послѣдни кратъ валедиціреемъ богȣ все могȣщемȣ іасность вашȣ препорȣчȣющи дȣго и срећно на земли овѣй живеніе желающи умираемъ.

LVIII.

Іаснейши Принципъ Г. Г. Милѡстивеіши.

Ако по недавно свршенимъ нашимъ конгресомъ націѡналскимъ, іакѡ есамъ себе предложио у бечь ради предати его цесарскомȣ величанствȣ с понизней-

шимь колено поклоненимь на конгресȣ начините меморіале горе ѿдити и са том приликом по першоне моей іасность вашȣ по дȣжности и верности моей венерирати нищо манеі понеже сада улечити немогȣщȣ и коначнȣ имаемь болесть ѿ предложенія таковаго ѿставити семȣ симь зато последнȣ побожность мою понизнейшими ѿвими редми изговорити и савршити ѥсамь хотеѡ. и понеже іасно ѥсть ваша ѡсобити народа нашего Іллирицкаго расціанскаго патронь протекторь ѡбранитель а ѡсобито пакь мой непотребнейшего своего слȣги ѥсть биѡ найвишȣ понизнейшȣ за свȣ и свакȣ ѡсобито мене проуказатȣ граціе и милости да противность кою са умомь и паметію постигнȣти можемь, чинимь захвалность что понеже на ѡвȣ светȣ ѿдслȣжити више мене ради гредȣщего іощь ѿдхода из живота неће бити можно богь свемогȣћи да то све щедро ѿдплати и да подрьжи и поживи іасность вашȣ на многа лѣта на крестанства целогь ползȣ, и народа нашего свагда вернаго утешеніе. Кои народь какѡ урожденȣ іасности вашей грацію и милость какоти патрона вечито почитованейшаго понизнейше рекомендираюћи да се достои іасность ваша и у напредакь техже протегирати и ѿд свих досаждающихь и прегонителѡвь бранити понеже доста добре знато хоће іасности вашей быти на новȣ палазкȣ са пролетимь великей крви народь овай Аѵгȣстнешȣ домȣ естераихскомȣ учиниѡ слȣжбȣ кою и сада ніе са маншимь усрдіемь проуказати свагда ѥсть готовь. что се мою ѿставити имающȣ малȣ сȣбстанціȣ дотиче, ѥсамь мемориаль по начинȣ тестамента на високи саветь войнички дворски чрезь Іаснейшего принципа Карола Алеѯандра послао, кою понизнейшȣ инщанцію и последнȣ волю и желаніе мое іасности вашей покорнейше рекомендирȣемь и за помаганія моленія моегѡ понизнейше просимь.

После тога понеже из живота ѡвого надрȣги ѿдити и земелно сь небеснымь променити хоћемь, да се вдовствȣющемȣ и ѿдь мене ѿставити имȣщемȣ Архіепископатȣ провидимь Преѡсвещенаго Г. Николая Димитріевича Епископа закона нашегѡ темишварскаго коего за унапредати слȣжбȣ божію, и слȣжбȣ ѥго царскаго величества и целога народа нашего ползȣ найвреднейшаго находим за кȣратора и Администратора реченога Архіепископа до времена бȣдȣщаго конгреса нашего нацишналскаго и избрати імающаго сȣкцесора моего избираем и известȣемь и ѥго за таковаго именовати и конфирати високомȣ саветȣ войничкомȣ дворскомȣ понизнейше рекомендиратаго и іасности вашей са пощеннимь клиромь целимь народомь нашимь са свими и свакимь ѡсобито у грацію протекцію и ѡбранȣ інсинирȣемь коимь во прочемь кадь последни пȣть сада валедицирȣемь богȣ всемогȣћемȣ іасность вашȣ препорȣчȣюћи и дȣго и срећно на земли ѡвеі живеніе желаюћи умираемь. Іасности ваше —

LIX.

ѿ присежной должности.

Преѡсвященнѣйшаго Г. Г. Архіепископа и м…
політа слȣжителѡвь ѡбщих и кажди особь им…
паче всего ѥго преѡсвященнѣйшемȣ Г. Николаю…
митріевичȣ Епископȣ темишварскомȣ и Админи…
торȣ Архіепископскомȣ вѣрнія и честныя и до…
люди и слȣги быти, ползȣ и благополȣчіе ѥго вс…
ѡбразомь и по всей возможности искать и спос…
ствоват убиток, вредь и ѡпасность ѿвращаеть и…
говремено ѡ томь ѡбявлати како сіе честнымь лю…
и слȣжителемь ѥго Архіпастирства пристойно и…
належить: и они в тим предь богомь и ѥго Ар…
стирствомь собственною совѣстію и предь всемь…
стнымь свѣтомь ѿвѣть дати могȣть: еже рад к…
високій и нижни слȣжитель: особливо пакь пис…
так и словѣсно в томь присягою ѡбвезатися им…
сицевимь образомь: Мы ниже именовани обѣща…
и кленемся всемогȣщимь богомь, предь святымь…
ѥѵаггеліемь и честным крстомь что хощемь и до…
ѥгѡ преѡсвященствȣ Г. Николаю Димитріевичȣ епи…
темишварскомȣ Администраторȣже блажено почив…
преѡсвященнѣйшаго и преимȣщественнѣйшаго…
Мѡѵсеа Петровича православномȣ Архіепископа и…
трополита бѣлградскаго и всего православнаго на…
христіанскагѡ подь властію пресветлаго римска…
крал. каѳолическаго величества и ѥго поменȣтаг…
личества бывшаго совѣтника: вѣрнимь и добри…
послȣшнимь слȣжителемь быти: и кь високомȣ ѥг…
хіпастира помянȣтомȣ Администраторȣ по край…
разȣменію силѣ и возможности предостерегати и…
няти и ва томь трȣда своего вь потребномь слȣча…
щедити. и при томь по крайнѣй мѣрѣ старатися…
спѣшествовати все что кь ѥгѡ преѡсвященства вѣ…
слȣжбѣ и ползѣ во всяких слȣчаехь касатися м…
ущрбе же ѥгѡ Архіпастирства и интереса вредь и…
токь какь скоро ѡ томь увѣдаю, не токмо благ…
мено ѡбявлять, но и всякими мѣрами ѿвраща…
недопȣщати тщитися бȣдемь. Когдаже кь слȣ…
ползе ѥгѡ прѣѡсвященства какое тайное дѣло,…
ако бы оно ни было тайно которое приказано…
бȣдеть тайно содержати и то содржати во савр…
тайнѣ и никомȣ необявляти комȣ ѡ томь вѣдат…
надлежить и не бȣдеть повѣлено ѡбявляти: и по…
номь и положеномь на мнѣ чинȣ как по ѡпредѣ…
и ѿ времене до времене ѥго преѡсвященства им…
ѡпредѣлаемых Інстрȣкціамь и регламентамь и ук…
надлежащимь образомь по совѣсти нашей испра…
и ради своей користи свойства дрȣжбы ны вр…
противно должной своей и присегы непостȣпа…
таким образомь себѣ вѣсть и постȣпать какь до…
и вѣрномȣ ѥгѡ преѡсвященства слȣжителю бла…
стоино ѥсть и надлежить, и какѡ мы предь бог…

ъ егш страшним въ томъ всегда ѿвѣть дати
 какъ сѹщіи мы господь богъ дѹшевно и тѣлесно
омножеть въ заключеніи сей нашей клетви. цѣлѹю
 и кресть спасителя моего. Аминь.

. Живан Црногорац	М. п. Гавриль Юрасць
отопоп карловачки	ѡбще народни пономоцни
. Петрь Ненадовичь	адвокать и секретарь
ѵзарх	М. п. Михо Теофиловичь
. Андрей Атанасіевичь	провизѹрь
рхідіаконь	М. п. Ішсифь Стоянѡвь
. Ішаннь Михайловичь	Іеродіаконь
ѯархъ	М.п. Софроніе Димитріевичь
п. Симешнь Милосав-	М. п. Андрей Ішакимовичь
евичь	іеродіаконь
п. попь Ѳешвань	† Стефань Владарь писарь
п. Пароеніи Павловичь	Архіепископскій
имеріи архіепископскіи	Стефань Радивоевичь

LX.

Заклетва митрополита Мојсија Петровића.

Вь име бога свех могѹћега ѿтца и сина и све-
о дѹха іа Моѵсей заклиніаемсе пред светѡм и еди-
м троицѡм ѹ знаменю чьстнаго кр'ста и блаженнейше
ве Маріе богородице, светихъ апостоль пророк и мѹ-
ник и просветитель наших Симешна и Сави и Ар-
ніа и ѡсталих свих светих из све дѹше и из све
мети і из све моћи мое хоћѹ славнейшемѹ вишніемѹ
орѹ римскаго самодржца и кралю мачарске земле
сподинѹ господинѹ нашемѹ милостивейшемѹ и прѣ-
етломѹ дворѹ слѹжити верно и вась нарѡдь ѹ моей
архіи на истѹ верность ѹчити и ваздвигати. Сврх
та и молити бѹдем ѹ све дни живота моего за це-
рско величьство ако би паки іа діаволскѡмь пре-
рѡмь преварень, що гѡд що сѹпротивь ѡве мое ѹчи-
енне присеге било би ѹчинио, какоти ѡно що би
авнейшемѹ цес. вел. илити еговом дворѹ ѹ найма-
ем сѹпротивно било. ѡнда хоћѹ бити прѡклеть и
ека света троица мене кацигѹе и на прах строши,
ити прѣсветая богородица или кои светаць на дан
ѹда ѹ помоћь бѹде поради спасеніа него ѹ ѡган вечни
а бѹдет све молитве мое кое самь ѹчиниѡ, да сѹ гре-
оте и да све клетве и проклетство сврхѹ мене па-
ати бѹдеть, како ти вода на тело мое пада.

(Не стоји којом је приликом Мојсије положио
ву заклетву.

У „Беседи“ за 1869. годину на страни 156. на-
едена је заклетва митрополита Исаије Ђаковића, а
 страни 223. заклетва Софронија Подгоричанина
итрополита.

Ова Мојсијева заклетва овде се први пут пе-
ата.).

LXI.

Заклетва митрополита Вићентија Поповића на дољни Срем.

Азь Викіентіе Попович Архіепискѹп и митропѡлит србски васточне цркве закона грчаскагѡ заклиніаюсе богом живим иже ва троици славимѡм и прѣчистѡм девѡм маріѡм и всеми светими божіими и светим еѵаггеліемь како хотещѹ Прѣбавителнейшемѹ римскомѹ цесарѹ и законномѹ кралю, господинѹ господинѹ Каролѹ шестомѹ и еговѹ іаснейшемѹ дворѹ аѹстрискомѹ ва ходещо ми више васпоменѹтѡм ва ново добитѹ странѹ долніега Срема части мое митропѡлитскіе припадающѹю котори из нова првашніемѹ моемѹ написанном и положенпѡм іюрамантѹ илити заклетви мене подвезѹю ѹ првѹю верность и повинность тако какоти кралю законному и аѵгѹстнейшемѹ дворѹ аѹстрискомѹ ва верности и повиности бити живети и ѡстати држимсе. тако ме ва троици единь богь помогаѡ и пресветаа дева маріа и вси свети и светое еѵаггеліе.

месеца сектемвріа 8. дань ѹ Карловци 1719.

Господин ѡбрщерь варадински
Плюц маіјѡрь
и армицар
и сви священніци и кметови долнега Срема.

LXII.

Кѡнтракть илити сачиніеніе.

Междѹ что прилѹчило се по несрећѹ ѹбиство ѹ селѹ бѡлчи 1724. месеца Ферваріа 1. и ѿ ѹбицеве стране и ѿ ѹбіеннаго и са прочим нихними кметови и кнезѡм.

Како ми страна ѹбіеннаго Іанка прво мати Мара и брат мѹ Мирко и дрѹги Станое и жена Стойка са двома мѹшкими деце Стойком и Марком погѡдисмо се и самирисмо са Сѹботом коіе ѹбиѡ нашега Іанка и сь ніеговим ѡцем Нмколѡм и са три ніегова брата Нидѡмь Живкомь и Мишкомь и матерѡмь ихъ і ѡсталим нихним домашнимь. Предь црковною нашею високою Першоною и милостивейшем правителю милостивейшаго сѹда црковнаго и не сѹда но должности и милости црковной. и по дѹховномѹ разсѹжденію пенитенціи илити канонѹ. всеѡсвещенним господином Архіепископѡм и Митропѡлитом нашим Архипастиром господинѡм Моѵсеѡм Петровичем на ѡви начинь. како се преднаписѹе и ѹтврждѹе

1. Да никоже ні едии ѿ наше стране то есть ѹбіеннаго Іанка никакова сѹда илити крви его изкати и тражити илити что за то паметозлѡбствовати или подирати ни ѿ предреченнаго Сѹботе коі е ѹбио по несрећи Іанка нашега ни пак ѿ ѿца его или матере и братіе никакоемѹ сѹдѹ бѹдѹћи погодили се ѡвако кећѹ собѡм по пѹнктѹ.

2. Докле жена Іанкова непосагне за дрꙋгога мꙋжа да се има садржавати ꙋ потреби нієной и що бꙋде ѡскꙋдиѡ.

3. Такоѣерь ѡво двое деце ѡставше єдно ѿ седамь година дрꙋго ѿ три да има ѡбдржати и крмити ꙋ потреби. ѡбое деце докле им лета не бꙋде и ѡдело и греіаніе давати и скрб ѡ потреби носити.

Како и ми кнезь Николче и дрꙋги кметови на ѡваковой погѡдби прилꙋчившисе и самиренію томꙋ не само задоволни єсмо, него томе еще и присꙋтствꙋемо. Сего ради и сачинисе ѡвака 2 писма єднака и єдни дрꙋгѡм дадѡсмо болшаго ꙋтвржденіа ради.

Дато ꙋ белиградꙋ 1724. Фервара 10.

Моѵсей Петровичь
Николче Кнез из бѡлче
Іѡван Чанкиѣь
Пантеліе Калотіовиѣ
Никола Миловановиѣь
Живань Іѡвановиѣь
Дамніань ѡвчаровиѣь
Трифѡнь Ечиѣь.

LXIII.

Уговор за Комендин пустару.

Како (титꙋла) негово Прешсвещенство господинь Моисей Петровичь герчанскаго закона архиепископь и Митрополить ꙋ кралевини Сервии и темишварскаго баната, како и римскаго цесарскаго величанства саветникꙋ, кодь овдашне камераль иншпекцие молене ꙋчиниѡ да би мꙋсе ꙋ ново придобито Сремꙋ, и попсто ꙋ сꙋрдꙋчкомꙋ диштриктꙋ пꙋстара Комендинь за нинꙋ потребꙋ на два лета дꙋго ѡсталасе подь власть: подь арендꙋ: и подь истинꙋ по последной коншкрипцин ѡва пꙋстара Комендинь нашла се и держи ꙋ дꙋжинꙋ далеко єдань сахать и ꙋ ширинꙋ три ферталіа сахата держи и до 1200 ютара ꙋ себе держи ѡраѣе земле тако и єсте говорене ѿ више речене коншкрипцие позаради под аренду тога селища болше, и за файдꙋ датисе найвишꙋ могла. Заради тога єсте се на зактеване господина Митрополита, то исто селище Комендинь, на два лета ѿ данашнега дна хесанисе, за плаѣꙋ по педесеть форинти велим 50 фор. ѿ цесарске и кралевске шлавониске камераль иншпекцие издаесе, и арендирꙋесе да много споменꙋти г. Митрополить, тꙋ полꙋ погодбе на два лета арендаціе колико, како ꙋ нега стꙋпи на селище, двадесеть и петь форинти, тако ѡма ꙋ варадинскомꙋ провизоратꙋ ꙋ касꙋ дати се има, ѡнꙋ дрꙋгꙋ полꙋ, али после истекши термина два лета сь готовимь исплатити се има:

ѡво исто селище держи себи ꙋ дꙋжинꙋ какосе именовало, єдань сахать, и ꙋ ширинꙋ три фертала сахата, ѿ истока сꙋнчанога, хатарь са земꙋномь, и са селомь Бежаниѡмь додирасе, и делисе ѿ прве кочіашке хꙋмке ѿ Бежание на любинковꙋ хꙋмкꙋ, ѿ плад[illegible] лежи вербаць (врбак), и проѣꙋ запада Добановци, разделюе то село ѿ селища Комендина єдань ꙋковат[illegible] камень, проѣꙋ полꙋ поѣи лежи Червенка, и разделюес[illegible] крозь именꙋесе кочиіашка ханта: Заради вишега ве[illegible]рованіа ѡве арендацискога контракта, єсꙋ два єднак[illegible] начинена и саставлена, и свакомꙋ по єдна савершен[illegible] даласе, тако савершена ꙋ ѡсекꙋ месеца Юліа 12 днь 1723.

Тога римскаго цесарскаго и кралевскаго католичанскаго величанства саветникь провектꙋшки, и камераль иншпекцие, ꙋ кралевствꙋ Шлавонии и ерцегьскомꙋ Сремꙋ

М. п. Александер Ишань ѿ Каленик
М. п. Николась Игсенгь контролорь.

LXIV.

Уговор за Футог.

Данасъ долꙋпоставлєнаго дна и лѣта: Меѣꙋ (титꙋль) господина митропѡлита ѿ белиграда: єдна и дрꙋга страна ѡногъ цесарскога провиань ѡфицира господара Францъ іѡсепъ хаберълъ, заради тога, ѿ споменꙋтога господина Митропѡлита, на ѡномъ господарскѡмъ податѡмъ Фꙋтогꙋ ѿ того аредатлꙋка, имаюѣи захире, єдань ꙋредни контрактъ ꙋчинєн и єдна сꙋма ѿ две хиліаде и петь стотина пожꙋнских мерова, добро прочинєнога захире, проѣꙋ тога ѿ єднога пожꙋнскога мерова хесапити 20 крайцара погоѣено и ѿ стране тога цесарскога хꙋфъ комерата и префишитъ амитъ ѡбристъ лайтмана апробировато (илити са волѡмь нієговомь) за то сꙋ за того вишега потврѣеніа два єднака начинєна писма састалєна, и свакѡм по страна єдна за вишега верованіа варꙋчена: єсꙋ печателно ꙋ фꙋтогꙋ, 20. Іюніа 1723.

М. п. Моѵсей Петровичь

Францъ Іѡсеф Хаберль.

Др. Ј. Х. Швикер, причајући у поменутом свом делу „Сједињење српских митрополија“, о народном сабору, одржаном 1722. у Варадинском шанцу (Новом Саду), рече: „Архијепископ—митрополит Мојсије Петровић у овом погледу (т. ј. да ће потврђен бити за коадјутора митрополиту Вићентију Поповићу) тако је извесно рачꙋнао на победу, па у тој „савршеној нади“ најми он у близини „Петроварадинског рацког шанца“ добро Футог с обећањем, да жели исто да купи за архијепископију, чим његове намере буду узеле „povoljan исход“ (стр. 132. српског превода).

За овај свој навод позвао се у белешци под 2) Швикер: „Упореди извештај барона Петраша, Осек

Октобра 1722. дворском ратном већу у ц. к. војној
живи".

Из горњег пак уговора, види се, да је Мојсије
тровић митрополит тек 20. Јуна 1723. склопио уго-
р за спахилук Футог. У поменутом Петрашевом из-
штају без сумње говори се о намери Мојсијевој да
ме под аренду Футог.

LXV.

Села Кнежевца хатарь.

Пѫть ѿ железника що иде на Кнежевацъ ѿ вра-
чева дола, то разделюе жарковачки и кнежевачки
атарь. Паки измеждѹ Миліаковца и Жаркова села
ть велики брдωмь хатарь. Паки између Репища и
Жаркова села хатарь вода змаевацъ, пак ѿ Желез-
ка и Жаркава села прва међа и грмь у ливади у
акишѹ ωрепакь. Паки кнежевачки хатарь ѿ Рѹдма-
ва села ѿ вратичева дола на локвѹ паки ωнимь
ищωмь на рекѹ, воденичищѹ калѹгіерскомѹ, паки ми-
аковачки хатарь ѿ ћѹпріе.

Да се види, како су Немци за време своје вла-
давине у Србији крстили поједина села, навешћу овде
времени превод горњег описа кнежевачког хатара:
Erstlicher wie sich die Granizer befinden wie und
ut der Kneshevazer granitz begreifft. Der Weg wel-
er von Shelesnik gehet auf Kneshevaz von fratizhevo
hl, dieses oder der weg zertriert Sharkovazer gra-
tz, Ernach Kneshevazer granitz und Rutmaner dorff,
n fratizhevo dorff gegen Lokva und biss Lokva, er-
ch alss forth nach Pach gegen obiger Kalugier alten
hl blatz, ernach der Millakovar et Kneshevazer gra-
z von brugen auf dem Pach, nacher Pello Perdo
kamen. Dieses ist der Kneshevazer Granitz, wie oben
uth."

Из овог се види, какве имају главобоље они наши
сци, који по немачким изворима пишу владавину
стриску у Србији између 1718—1739.

LXVI.

Тестаменат митрополита Вићентија Поповића.

Во име ѿтца і сина и светаго дѹха. Светіе жи-
иначалніе троици ва трехь ипостасех познаваеми
инаго бога тварех видимих и невидимих сотвори-
ля: и того рождшѹю прѣсветѹю дѣвѹ богородицѹ
адичицѹ нашѹ всех милостивѹю: и всех светих богѹ
аго угождших апостолωвь и мѹченниковь и мѹчениць
пророковь и светих ѿтець и матерей молитвениковь
частѹпников Наших. Заклинаю азь Грешни и недо-
йни Христов рабь Викентіе архіепископь и митро-
ить славено Србски: сѹетни и мало врѣмени животь
ца моего достигωх и прехождѹ ѿ вѣка сего по
голѹ божію реченнѹ пр̓возданномѹ: и тако ωпщи
ѿветь Ми рожденни єсми д̓лжни испльнити: земліа
єсам и паки ва тѹюжде пондемь. врѣмени моємѹ прѣ-
кратившѹсе и к покаянимѹ конца недостигшѹ званіе
мое скоро приспело єсть ѿвет дати ми ѿ всех дель
моих: того ради колене прѣклаціаю и молю мою и
светѹ братію архієрев, мое неисправленное недоста-
тачствіе испльнити ми єлико недостигох сьврьшити
вь животе моемь; молю и заклиніаю іа ва више ре-
ченнѹю светѹю троицѹ и свех светих: да по моемь
исходе имеють сьтворити: какω зде ваображаемь име-
немь и числом мое подѹшіе и найпоследнейшіи мой
тастамень на боголюбазнейшѹю ва светем дѹсе братію
нашѹ: прьвеє бявшаго іепископа Петоцрквенскаго кѵр
Никанора Мелентиевича і- на епископа костайничес-
каго кѵр Никанора Димитріевича и на чьстнейшаго
протопопѹ кѵр Живана, и на слѹжители наше прото-
сѵнгела Василія і архідіакона Андрею и на синовца
нашего Ѳомѹ Николича Аманеть божіи на вас чиним:
и все мое подѹшіе оставлаемь ѿ мала до велика да
ми исправите: єже єсамь притежаω и чѹваω и текаω
ѿ младости моей и до сѣго времена: такожде и чтое
намь прѣдато ѿ общи ствари соборне о поставленни
нашем: и тко би сташ сѹпроть тога да имамѹсе сѹди-
тисе пред нелицемернаго и праведнаго сѹдію сьтво-
рителя нашег бога и пред прѣчистѹю єго богωматерь:
и да ємѹ бѹдеть сѹпарница о мне недостойнем своим
рабом, какω зде по редѹ и на бога и на ваше дѹше
ωставлямь.

Пр̓веє.

Знано бѹди или чинимо і ωбявлюємо овѹ правѹ
истинѹ пред всех видцемь богомь, какоти првом прѣо-
свещенномѹ братѹ нашемѹ і наследникѹ по нас хоте-
щомѹ бити: и прочим братіам нашимь Преосвещенним
архієрешм і чьстнейшемѹ ігѹменωм і проігѹменωм и
всемѹ свещенномѹ чинѹ и мирском сасловію воинствен-
ним начелникωм и поместним людемь свимь ωпще
овѹ сѹмѹ сказѹю комѹ би надлежало питати и тражити,
да више нища неимате искати нити тражити ни зде
ни на ином месте нико кога тѹрбовати о семь: него
коликω зде: васписѹемо како напред слово изіавити
бѹдеть понеже би и више при нас обрѣлосе, но єсть
потрошена по бечѹ и по дрѹги потрѣбни капіа по всех
дни како то зна и богь и люди наш подвигь и тро-
шак: како нисмо ни сами себе пощедили ни паки
именія поради православнаго народа нашего и пра-
вославія, и православни мои хрістіани и наша светемь
дѹсе любазна чеда свещенна и мирска єликω мого богѹ
мне помагающѹ и светомѹ дѹхѹ сьдействѹющѹ право-
славію послѹжих и догматех светіе вѣри саблюдохь
богь вестъ и хрістіане вас обретох хрістіане вас ωстав-
ляю: ктомѹ прѣварѹчаю васех вас на милость божію
како прѣблага єго воля бѹдеть сице да устроитсе.

Пр'вее щосмо послали прѣжде пленениѧ тȣрскаго у бȣдимъ два сандȣка, єдинъ кожни а дрȣги дрѣвенъ зелень и код кѵр Анте ново-пазарца у бȣдимской вароши єсȣ на аманетȣ код нега ѡставлени.

У си два сандȣка сіе послали єсмо прьвее: (долази набрајање).

Дрȣгихъ никакових ствари неима ни на єдиномъ местȣ на єлико више писахом, и окром кое какви книга и покȣћни сасȣда бакарни и калайни и ѡвде у карловачком домȣ і у далскомъ, ѿ коихъ имать тефтерь апарте, у комȣ можете разȣмети по редȣ написанно.

И паки ваписȣемо здс колико се новаца сад при нас ѡбрело после свега нашего трȣда и подвига и народнаго трошка потребнаго да никтоже мислит ми неистинȣ васписȣю зде сведетеля бога приставляю і истинȣ сказȣю да при нас вещше не ѡбретается ни зде ни на ином месте кроме сіе сȣме кое васписȣю і єсам разположио и на пȣнт'ве ȣчиніѡ: кȣда се что пристоить или надлежить датисе:

Првее господȣ богȣ и светым црквамъ то єсть монастиремъ за нашȣ грѣшнȣю дȣшȣ: на божественніе и священніе лѵтȣргіе: єже не доспехомъ изьвршити доволетворениѧ: ѿ многаго трȣда и промишлениѧ народнаго повседневнаго: дрȣго ѡпщемȣ нарѡдȣ на помощь и на сахранієніе благочестивіе вѣри нашеє; трѣтіе малȣю честицȣ молимъ слȣжителемъ ва нȣтрьним і исправникѡм нашим, и сиротамъ приснимъ нашимъ, то єсть сȣма наша више поменȣта деветь на десеть хиліада фор. и петь стотина фор.

И ѿ више писани девет на десеть хиліада фор. и петь стотина фор. прво чинимо ѿ те сȣме намъ подȣшіе і ѡпело и трапезе и милостиню какосе пристои по хрістіянскомъ нашемъ ѡбичаю илити законȣ светіе васточніе матере наше цркве 6270 мар. словомъ велимъ шесть хиліада две стотине седамьдесеть мар. и ѿ сихъ 6270 мар. првее чинимо 2000 мар. за наше ѡпело когда преставленіе прилȣчитсе намъ ѿ тогожде и трапез чрез всегодине трети деветинȣ двадесетницȣ четири десетницȣ пѡл године годинȣ всех по редȣ: священникомъ коисе на опелȣ прилȣче по а҃ (1) дȣкать, діакономъ 2 мар., монахомъ и монахинам сиромахом и сиротам и неимȣщимъ 1 мар. и тогда колико вещше священници вазмогли бȣдеть іеѵангелія и ѱалтира чатити даимсе лепѡ по ѡбичаю све наплати і исправи.

Паки ѿ те више наше сȣме коесмо наредили за подȣжіе наше при коей цркви гробь мне прилȣчитсе ѿ 150 мар. да се сакове єдна лепа кадилница ѿ чиста срѣбра и да се наше име вапишет на ней на вечни мой спомень і аманет божіи ѡставляемъ.

Наше два свѣщника сребрьна которѣсмо ми дали у бечȣ справити и мȣмаказе са нима сребрьне і на чемȣ стое мȣмаказе оставлямо и даемо вь церкѡвь св. Архіерея и чȣдотворца хрістова Николаѧ у Карл[…] єже глаголетсе срѣдня црковь.

ѿ нашего подȣшія:

Вь іерусалим 150 дȣк.

ва св. Синай 100 дȣк.

ва светȣю и великȣю патріаршію Инекскȣю 150[…]

Оставȣемо да нам блаженнейши патріарх[…] осталима Архіереи опело сатвори и молитвȣ о[…] аманеть божіи чинимъ:

Братіамъ моим архіереом здешним како Пр[…] свещеномȣ митрополитȣ белградскомъ такѡ и пр[…] архиерешм братіам моим когда присаванȣпетсе і о[…] нам учини 10 дȣката да поделет.

Пѡ семъ ва светіе и свещѣніе обители м[…] стирех всех фрȣшкіе гори по єдань сарандарь то […] — — — по 12 мар.

вь светȣю горȣ по всех монастире число два[…] по єдань сарандар то єсть по 4 дȣката 80 дȣк.

Паки ѡсобито ва монастир хилендар 50 дȣ[…]

Три парȣсіе:

вь светȣю горȣ на постницȣ св. Савви 50 дȣ[…]

вь светȣю горȣ на постницȣ светые Анны […] постником и више въздрьжником на мое васпомин[…] і ѡпще опело о моей много грешнѡй дȣши и д[…] се трапеза сатвори по ниховом обичаю 50 дȣк.

Паки сиромахом старцем и неимȣщим і сир[…] хомъ ва светей горе находещесе 50 дȣк.

И здешним паки сиромахом и неимȣщим к[…] находе да разделитсе 25 дȣк.

ва монастирь грачаницȣ у Косовȣ 4 дȣк.
у монастирь Стȣденицȣ 4 дȣк.
у монастирь Дечани 4 дȣк.
у „ Сланьце 12 мар.
у „ Раковицȣ 12 мар.
у „ боћани 12 мар.
у „ хораовицȣ 12 мар.
у „ Ковинь 12 мар.
у „ Комоговина 12 мар.
у „ Гомире 12 мар.
у „ Лепавини 12 мар
у Карловци священникомъ 3 саранадара 36[…]
у Іригȣ священникомъ 2 сарандара 24 мар[…]
у варадинскȣ црквȣ священникомъ 12 мар.
у белградȣ священникомъ 12 мар.

Плоча на гробь нашь да се у бȣдимȣ к[…] да се име наше подпише где се нам прилȣчи[…] ходии дань.

И сіе у патріархію великȣю ипекскȣю наш[…] тȣю црковь да се изда ѡва сȣма идеже обрѣщȣте[…] крста кое смо више написали и то сȣ црковно […] яніе, првѡ:

1 Пребердница срьмали
1 фелонь зелень по немȣ белога злата гра[…]

1 нарȣквице белим златомь и свиломь гране
1 поясь сребрьнь позлащень
1 марама що се на щакȣ меће
До зде наше подȣшіе изчисляеть.

Паки втори реченни пȣнть ѿ више реченне горне
е оставлямо у нашȣ Архіепископію подь власцію
тлости цесарскіе Карола шестаго 11000 мар. оп-
емȣ народȣ за помоць и дрȣгое остале ствари коесȣ
ше поредȣ написанне: что сȣ намь саборне предали:
что смо ми своим трȣдомь санискали или предобили
нашȣ Архіепископію: и паки ѿ ти 11000 мар. и на-
емȣ синовцȣ Ѳоми Николичȣ 1500 мар. и єсть намь
жань владика Никифорь шлавонски 1000 мар. и ѿ
свію именовани имамо тесемȣће: а дрȣго єсть у
товȣ кое у златни новци кое у бели новци.

До зде ѡпщинȣ оставлямь.

Паки третію честицȣ ѿ више именоване 543 дȣк.
овмь приставникомь и слȣжителемь нашимь ванȣтр-
мь и приснии нашимь сиротамь и сародникомь, како
е по редȣ изображȣемь:

Првимь:

Боголюбазнейшем іепископȣ бившемь печȣйском
р Никанорȣ Мелентіевичȣ 20 дȣк.
боголюбазнейшемȣ іепископȣ костайничком кѵр
иканорȣ 20 дȣк.
честнейшемȣ протопопи кѵр Живанȣ Чрногорцȣ
дȣката.
слȣжителемь нашим: василію протосингелȣ 150
ката.
Архидіаконȣ Андреи 100 дȣк.
маломь Стефанȣ іеродіаконȣ 50 дȣк.
и дивить сребрени покойнаго владике василіа
ичића кои єсть више написань
Іеѯархȣ Ѳеѡдосію 100 мар.
Іеѯархȣ викентію Іѡанновичȣ 100 мар.
Іеѯархȣ Никанорȣ 60 мар.
Іермонахȣ Іѡвȣ 60 мар.
Нашемȣ Лаȣшȣ и Симеѡнȣ милићȣ 10 дȣк.
Синовици нашей Анћи 500 мар.
Нашемȣ синовцȣ Ѳоми дȣћань ȣ комȣ сада стои
Монахіи єлисавети сироти нашей 10 дȣк.
и мнимой снахи нашей Утви 15 мар.
и сироте нашей Ћȣричиной ȣ свети Андрей 15 мар.
Сіе найпослоднейши дарь да бȣдеть имь.

Такожде наше халетине ћȣрдие кафтане кошȣле
раме коесмо напредь писали и дрȣге халетине дневне
нощне да ніе просто ни благословено которили би
у то ставио или что ѿтимно: него све да бȣдеть
ȣжителемь нашимь протосинћелȣ і архідіаконȣ і ді-
онȣ и моимь млаћемь.

Прво:

Еѯархȣ Ѳеѡдосію, Іеѯархȣ Викентію Іѡанновичȣ,
отосингелȣ василію: архідіаконȣ Андрею, Іероді-
аконȣ Стефанȣ, Іеѯархи Никанорȣ у Далю виноградь оставлямь кȣћȣ у варосовȣ два винограда у варосовȣ зовоми лазаровь и гавриловь.

И исправником нашим и настоятелемь и нашего подȣшія коесмо наредили і ѿделили на боголюбазнейшагѡ бившаго іепископа петоцрквенскаго кѵр Никанора Мелентиевича, іепископа костайничкаго кѵр Никанора Димитріевича и протопопȣ кѵр Живана Чрногорца и на протосингела нашего василія і архидіакона Андрею и на синовца нашего Ѳомȣ Николича, ѡставлямь и аманеть божіи чинимь на бога и на ваше дȣше да се ѡ томе попечете исправити і издати кȣда смо що наредили и уписали и по междȣ собою да имате доброе согласіе и послȣшаніе что бисте болше нашемȣ подȣшію послȣжили и свако добро изврьшили: Ми же не можемо добраго вадаянія вадати вамь, но да вадасть ви господь богь вь дан ѡн: ѡпщихь всехь владика вадаянія блага і чьсть са праведними радоватисе.

И аще бы любо котори сего моего сьртнаго тастамента и моего подȣшія како смо ваобразили и написали сȣпротивь стаѡ и нашимь исправником прѣкратіо: како ѿ с'настолника и сь наследника нашего господина и брата хотещаго Архіепископа бити по нас, такожде и прочіи братіи наших прѣѡсвещенни Архіерешвь или ѿ пресветлости цесарскіе стране, или котори христіань наших воинственних обрьщеровь і ѡбрь капитановь и капитановь или поместних кнезовь и прочіи христіянь, и дрзнеть что кварити ва семь моемь найпоследнимь тастаменте сь таковимь да се имєємо сȣдити вь дань страшнаго пришаствія христова нелицемернаго сȣдіе господа бога спасителя нашего: и да мȣ бȣдеть светая богородица сȣпарница пред сина своего сȣдію бога: і грех моих сь ѡним прѣбиваѡ аминь.

И котораго богь і народь проізбере те бȣдеть архіепископьскаго ѳрона сьнаследникь оставȣемо ємȣ іакоже братȣ нашемь любазнейшемȣ нашь велики сахать и мали сахать глаголеми златни, и нашȣ великȣ ћȣрдію ѿ кадифе зер'давомь поставленȣ: і аманеть божіи три крать оставȣемь ємȣ и прѣпорȣчаемь слȣжителе наше протосингела і архидіакона і діакона, що би се семо тамо непоскитали на милость и позорь на них имели іакоже ми сами мислим и прѣпорȣчаем вашемь братствȣ да би сваки імель свое мѣсто и слȣжбȣ и по времени свою чьсть достойнȣ, и прочих кои сȣ год наших назвати и коисȣсе находили у наших слȣжбах по всех дневни: да би небили вазненавидени но сваки да би имели свою чьсть и пощене и ѿ вашего братства милость достойнȣ.

И слȣгамь кои се при нась сьлȣчеть да не бȣдȣть халетиницама заборавлени и чимь возможно бȣдеть.

Симь малимь и послѣднимь моим исходним чланомь, написѹемь зде при концѹ всего моего написанія и завещапія: еже написах и разположих моим скѹдоѹміемь, і сия присавакѹпляю и завещаваю именем господним принѹждаю и молю и милсе дею и господа бога на милост и любавь и сѹдь призиваю, братѹ моемѹ хотещемѹ быти моемѹ сьваспріемникѹ і сапрестолникѹ і архиепіскопѹ, прѣварѹчаю вашемь братствѹ мою грѣшнѹю дѹшѹ сьтвори милость с нами и неположи дѹшѹ мою ва забвеніе господа ради: но егда помянеши свою чьстнѹю дѹшѹ и мене грешнаго викентія архіепископа незабѹди: да и господь богь даеть тебе милость и долгоданствіе: како есмо ми сами нашим и вашимь чьстно почившим творили милостиню и сарандаре і честіе трапези нищимь и убогим богь единь весть по вса лѣта много кратъ: брате свети помени трѹди наше и подвиги и дѣло коемѹ еси наследникь: како есмо вся устроили домашнія і ина потребна и милости цесарскіе, помени трѹди наше и попеченіе елико вазмогохом іакѡ человѣци немощни сія притежахом іакоже добри домѹстроители, ничтоже непогѹбихомь но притежахом на то вазирайте: и нас не забивай: но попецисе о дѹши нашей іакоже о твоей да и господ помилѹеть дѹшѹ твою вь дьнь ѡнь.

По сих всех си написани членѡвь, си последнейши и потребнейши всех: присавакѹпляю і сіе малое мое и сл'зное моленіе, колене прѣкланяю и молю се са сл'зами и прощеніе желаю ѡ всего народнаго сьсловія какоти првее ѿ братіе моих прѣосвещенни Архіерешв и чьстнейшими ігѹменовь и всего свещѣнничаскаго і иночаскаго чина, сице и мирских благородни ѡбркапитанѡвь, капитанов и всего воинставнаго чина и поместним кнезомь кметовом пощенним трговцемь и всемь ѡпще православним христіяном, мирь христовь, и благословеніе оставляю вам и домом и чедомь вашим православнимь. Такожде и ми смѣренни архіепископь бивших по милости божіей ва време ѿ бога посѹжденное ми, аще ва чем погреших іакѡ человѣкь и неисправленно сатворих или ва сѹде или ва слове или кога покара или наказа или ва чемь любо: молим се нека всаки опрости: понеже инако ни едина власть не можеть бити какѡ не хощеть покарати и наказивати и исправляти всакіе бо власти ѿ бога низпосилаетсе по божеставномѹ апостолѹ глаголющѹ. Прочее благодьть господа бога і спаса нашего ісѹсь христа са всеми вами всегда Аминь.

мѣсеца декембра 15.

ѹ Карловци 1721.

м. п. Викентіе с. р.

Архіепископь рѡдомь хажилавич рѹкою болезною.

м. п. сведителствѹемь горнемѹ писмѹ

Аѳанасіе проигѹмень крѹшедолски

м. п. хажи Григоріе Симонови

м. п. Стойко веирваріа сведе горнемѹ писмѹ

м. п. Давид Цвеиѣь

Архіепископь и митрополить славено Србски п воєлавни

Мѡvсей Петровичь

Поне да есть ведомо і сіе, како ми сьборне і прѣѡсвѣщеннейши и словеснейши господинь господ архіепископь и врховнейши митрополить тако і ѡст архіереи по именѹ долѹ подписани ѡтворисмо та менть блаженнопочившаго господина господина а епископа бившаго Викентія Поповича и разглед щое како покойни наредил и уписал бил: и прох писмо сѹме како есть урежденo що комѹ и ніе м све испл'нити: а пак и слѹжащих више затекло. представлени егова прѣѡсвещенства, коим ніе п у тастаментѹ вписано било, а по разсмотренію ѡпщи неправо есть такѡ тащи оставити. Сего саборне промотреніе есмо учинили не себе кои ттересь зактеваюѣи или что ѿети или оставити и тимь местомь и дрѹгимь що е коме наређено ума ѿ сего да сахранить всех нась всех господь бо е комѹ нарежденo умалити, но како би свим мог нека прилична честица дати се що би никомѹ толико криво неучинило се, и такѡ саборно доко и ѹчинисмо: ѿ нарежденe милостине Іеросал како тестаменть проѹказѹе уставиcмо н҃ (50) дѹк синайске горе милостине уставиcмо 30 дѹкат, у горѹ щое нарежденo было сиромахомь и старцем 5 и то уставиcмо; Покойни господинь що е свойо новици ѿредиль быль и вписал 500 мар. ѿ то іѡсе да 50 дѹката чини сѹмѹ 212 мар. и пол, мар. и пол да се устави что би се могло оним рити коим надлежить. Сь тимь сьвршѹюѣи свое подписѹемсе и печати нашимь потврьждосмо бо ради ваверенія дато марта 10. дьнь у карловци (1726.) и паки ніе могло достигнѹти камо надл есть ѿ многаго трошка но извадисмо и ѹставис постнице св. Саве к҃ (20) дѹката. Такоѣерь ѿ пос св. Анни 10 дѹката. Сим свршѹюѣи запечатѹем

м. п. Никанор Мелентиевич

м. п. Софроніе Томашевич

м. п. Никифор Стефанович

м. п. Маѯим Гаvрилович

м. п. Николай Димитріевич себишки

м. п. Василіе Димитріевич протосингел

м. п. *Θωμμας ποτε νηκολαν*

м. п. Стойко веирварія

м. п. Давид Цвеиѣь

м. п. хажи іѡаникіе владисавлевич

м. п. доситей Николич валевски

м. п. Никанор Димитріевичь костайнички
Стефан Любобратич
м. п. Софроніе Раваничанинь арадски
м. п. Живан Црногорачь протопопь карловачки
м. п. Андрей Аѳанасіевичь Архидіакон.

И сіе потребно есть знати како що давато есть о нарежденію тестамента кȣда е що надлежало:

Прѣѡсвещеннейшемȣ г. архиепископȣ и митрополитȣ ѡпела 50 дȣката.

благолюбазнейшемȣ епископȣ Ничанорȣ Меленкевичȣ 30 дȣката.

Г. владики костайничкомь Никанорȣ Димитріевичȣ 30 дȣката.

Г. владики Стефанȣ далматинскомь слȣчившемȣ е на ѡпелȣ 10 дȣката.

Г. владики Михаилȣ Милошевићу бȣдимскомь 10 дȣката.

Г. владики Іѡаникію темишварскомȣ ѡпела 10 дȣката.

Г. владики бачкомȣ Софронію Томашевићȣ 10 дȣката.

Г. владики ѡлавонискомȣ Никифорȣ Стефановичȣ 10 дȣката.

Г. владики валевскомȣ Досиѳею 10 дȣката.

Г. владики Софронію арадскомȣ 10 дȣката.

Г. владики Печȣйскоме Максимȣ 10 дȣката.

Г. владики Данилȣ Любити 10 дȣката.

Г. владики Себишкомȣ Николаю Димитріевичȣ 0 дȣката.

Архимандритȣ Крȣшедолскомȣ Аѳанасію 2 дȣк.

даскалȣ Маѯимȣ 2 дȣката.

проигȣменȣ лаварцȣ Парѳенію 2 дȣката.

протопопи Живанȣ 24 дȣката.

Іеѯархȣ Виђентію Іѡанновичȣ 103 дȣк.

протосингелȣ Василію Димитріевичȣ 153 дȣк.

Архимандритȣ Гргетешкомȣ Ѳеодѡсію 20 дȣк.

Іеѯархȣ Никанорȣ Павловичȣ 28 дȣк.

Архідіаконȣ Андреи 103 дȣката.

Намесникȣ Іеѯархскомȣ Іѡвȣ 13 дȣк.

Стефанȣ діаконȣ 51 дȣкат.

Іѡанȣ діаконȣ 25 дȣката.

у Іеросалим 100 дȣката.

у Синай 70 дȣката.

у патріархію Іпекскȣю 150 дȣката.

у светȣ горȣ у 20 мон. по 4 дȣк. 80 дȣката.

ѡсобито ȣ мон. Хилендарь 50 дȣката.

на постницȣ св. Сави 30 дȣката.

на постницȣ св. Ани 40 дȣката.

особито у мон. св. Павла 25 дȣката.

у 15 фрȣшкогорских монастира 180 мар.

у мон. Грачаницȣ 4 дȣката.

у Стȣденицȣ 4 дȣката.

у Дечане 4 дȣката.

у мон. Сланце 12 мар.
„ „ Раковицȣ 12 „
„ „ Бођане 12 „
„ „ Ораовицȣ 12 „
„ „ Комоговинȣ 12 „
„ „ Лепивина 12 „

у карловачке три цркве свещеникомь 3 сарандара 36 мар.

у Иригь свещеникомь 2 сарандара 24 мар.

у Шанаць свещеникомь 12 мар.

у Белградь свещеникомь 12 мар.

у монастирь Ходошь 12 мар.

у монастирь Грабоваць 12 мар.

баби Діѡнисіи 10 дȣката.

синовици покойнаго Господина Анђи 50 дȣк.

Лаȣшȣ Ђȣрчіи братȣ покойнаго Господина 10 дȣк.

Елисавети баби у св. Андреі 10 дȣк.

двема сиротама Утви и Ђȣричиници у св. Андрей 7 дȣката.

за плочȣ на гробь 10 дȣката.

за кадилницȣ да се управи і у монастирь Крȣшедол приложи како е покойни господинь нарȣчиль 35 дȣката.

прочимь слȣжащимь Архиерейскимь свещеникомь, діакономь кои сȣ се прилȣчили 18 дȣката.

здешнимь карловачкимь свещеником що сȣ се ѡ преставленію трȣдили, іеvаггелія и ѱалтире чатили и ѡпело 20 дȣката.

ѡ погребȣ блажено почивша Господина трапеза, опело, на слȣжеще и слȣге, халине кь томȣ и двадесетница и четиридесетница свега есть потрошено 2064 мар. 70 нов.

ѡ полгодници що е потрошено за ѡпела више како написано есть архіерешмь и прочимь свакимь особито такођерь що бȣде о годишной трапези потрошити се хоће се написати зде колико число бȣде.

писарȣ Ісакȣ дадосмо 4 дȣката.

Писана више истинствȣемо на коіа се и подписȣемо сь васеми Братіями Архіереи.

Месеца Марта 11. у Карловци 1726.

М. п. Моѵсей Петровичь с. р.

LXVII.

Шпеціфикаціа
ѿ потрошка ѡ бывшемь саборѣ 1726. лѣта.

Перво

Генералȣ дишкреціе (т. ј. Одвијеу комесару) 300 дȣката.

Г. генералȣ Рȣдолфȣ 100 дȣката.

Г. Каленикȣ 50 дȣката.

Інжинирь оберстлайднонтȣ 12 дȣката.

Г. Оберь айнемерȣ 36 дȣката.

5. Кажди свещенникь правило свое исплніати да имать.

6. ѡдеіаніе свое црковное кажди да имать, поповскꙋ капꙋ.

11. Бога молити ѡ его цес. и крал. величаствію, ѡ државе, ѡ ползе и ѡ длгоданстви.

12. И кажди свещенникь вь подобномꙋ емꙋ ѡдеаніи да имать ходити и прикладнꙋю халинꙋ носити, єднога кроіа и єдне фарбе т. є. боіе живо плаветно, ћꙋракь, доламꙋ, чакшире, капꙋ и мали црнь ћелепꙋшь, чизме црне и халине дꙋгачке да бꙋдꙋть до чланака, и поясь чрнь ѿ чофе.

13. Такожде бритве на главу и на браду да не мећe, кроме на врхь главе разбріано имати и надь устнами подстрщи.

18. Еще же да хранитсе всаки играти когле, коцке, комедіе и машкаре.

19. Да не бꙋдеть ловаць птиць и зверей.

21. Да се не меша у господске и сеоске ствари, разва ако селіани коего замоле да имь что запише.

22. Да не бꙋдеть трговаць, но да се поучава ва писании и пече се ѡ своих овцах.

23. — — Да не покꙋсисе прочее ѿити у механꙋ, и онде играти уз свирале.

29. — Да иде чиновно, да не тера самь кола или носи товарно что.

30. Над всеми сили подобаеть знати каждомꙋ свещенникꙋ колико су тайни дꙋха светога. Єже сꙋ седамь: првое крещеніе — — причащеніе — свещенство — — и материи и форми их. — — причещеніе тела и крви господне — жртвꙋ — — сꙋщество хлеба и віна.

52. Такођерь кажди свещенникь да имать знати во краце исповѣданіе православніе вери и седмь прошеніи и проч.

53. Что и колико доходка имате ѿ христіань узимати — — — бира на креветь 10 нов. или 25 ока жита.

ГРЕШКЕ:

Сем омањих грешака, поткрала се на 86. стр. ова грешка: У 17. реду од доле, у место: „он сам (Суваров) дошао 1724. из Русије у Београд“ — треба: „он сам дошао 1726. из Русије у Карловце, из њих 1727. отишао у Београд“. На 98. стр. у [illegible] реду од доле, у место: „све до прве половине 1724.“, треба „све до друге половине 1724.“

V.

ЗАПИСЦИ

ПЛЕМЕНИТОГА ГОСПАРА **МАРИНА МАРОЈИЦЕ ЌАБОГЕ**

ИЗВАНРЕДНОГА ПОСЛАНИКА РЕПУБЛИКЕ ДУБРОВАЧКЕ НА ЦАРИГРАДСКОМЕ ДВОРУ

год. 1706.—1707.

ИЗВОРНИ ТЕКСТ ИЗДАО, ПРЕВЕО И ПРОТУМАЧИО

Др. Лујо кнез Војновић.

ПРЕДГОВОР

Писац овога у дубровачкој историји јединственога дневника, Мâро млађи син Маројице Кабоге, родио се у Дубровнику 25. Октобра 1673.[1]) Нема у дубровачкој и опште југословенској историји мало васпитанијега човјека који не би знао не само за Маројичино име, него и познавао главне црте његова живота. Пуно времена прије лијепе драматске радње Матије Бана,[2]) лик овога дубровачкога државника, оца нашега Мâра, беше у народу фамиљаран и ван бедемâ роднога града. Ма како магловито и непотпуно због недостајања написане повијести тога чуднога града, опет свак, од прилике, зна како је Маројица Кабога у бурној младости шуровао са невјерницима и убио ујака, Маловијећника Сорговчевића, како тога ради би на смрт осуђен и помилован, како га трешња од год. 1667. опрости тамнице и како погрјешке младијех годинâ окаја неустрашивом, патриотском акцијом у Цариграду као многогодишњи поклисар Републикин, спасавши отаџбину од похлепе Великога Везира Кара-Мустафе. Оваки човјек, на измаку XVII. вјека, када средњевјековне републике и њихове грађанске врлине бијаху анакронизми, бјеше тек један од толикијех примјерâ моралне енергије што је Дубровник приложио историји српскога племена. С њиме и са његовим великим савременицима Николицом Бунићем († 1678) и Стијепом Градићем († 1688) завршује се еројско доба дубровачке

[1]) Велика породица Кабога спомиње се већ у XIV. вијеку у дубровачкијем Libri Reformationum, али нема сумње да је она много старија. Вели се да је поријетлом из Јужне Италије гдје је ово име, у облицима Caboga и Tamboga, и дан данашњи познато. У српскијем споменицама потписују са Кабожић, Кабужић итд. Кабоге нијесу толико знаменити у дубровачкој историји како Гучетићи (Gozze) Бунићи (Bona) и Гундулићи (Gondola), али су ипак дали Дубровнику неколико знаменитијех људи, а кроз Маројицу Кабогу бесмртни тип дубровачкога патриота. Ево уломка из породичнога стабла да се види филијација нашега поклисара:

Брња стари
са Аном Палмотићевом (Palmotta)

Маројица рођ. 1640.
са Аном Бунићевом (Bona)

Брња придјевком Спалетић са Маријом Боздари	*Маро* придјевком Спалетић

Ово је исписано из породичнога аркива графа Брње Кабоге.

[2]) Маројица Кабога, историјска драма у 5 чинова. Дубровник, Претнер, 1880.

историје. Позније покољење, рођено у стравом задојеним дневима Велике Трешње и у политичкој и економској тјескоби дубровачкога патрицијата, не довину се никада више до моралне величине, а ни до државнога знања отацā. Овоме познијему покољењу припада Мāро Маројичин син. Али не ваља мислити да се оно те зовемо пропадање грађанскога духа у XVII. и XVIII. вијеку може и најмање упоредити са моралним и интелектуjалним ништавилом садашњега нашега друштва. Прогресивно умањивање политичкога оризонта и слабљење еројскијех врлинā старијех опћинā нијесу још умањивале ни грозничаву активност властодржаца, нити рано васпитање омладине у најозбиљнијим државним послима. Још је било отаџбине. Није се још била сасвијем преживјела истина натписа: Obliti privatorum, publica curate[1]) длијетом урезана повише врата Малога Вијећа, ни онијех другијех узвишенијех ријечи на Ловрјенцу: Non bene pro toto libertas venditur auro.[2]) Још бјеше живе, дјелотворне љубави ка граду те стијешњен и дрхтав између брда и пучине, испржен на сунцу и бијен валовима, бјеше заслужио да за њ дјеца троше благо и жртвују животе. Погледајте, молим вас, curriculum vitae овога простога члана једне олигархичне и изчињеле аристокрације — сто година прије Наполеона, бива само сто година прије рођења нашијех дједовā те видјеше француског освајача код грацкијех врата! Овај Кабога ступа у Велико Вијеће Републике као 18. годишњи младић, у доба, дакле, кад ми једва завршујемо лицеалне науке и приправљамо се на велико-школске више, мање безрадне године. Десет година касније, пошто је, као чиновник на Царини (Divoni) или као солинар у Стону, радио око најситнијих трговачких и административних послā свога Града

и пошто се неколико година као *Signore d*
notte шетао по грацкијем улицама у глухо д
ноћи да чува дубровачки мир, шаљу га (170
ка Херцеговачкоме Санџаку као поклисара.
овоме првоме посланству, приправа и јачањ
пространу дипломатску акцију на Босфору, М
Кабога имаше се борити са млетачком дип
мацијом. — Бјеше му 28 годинā! — Млеци
како не могаху заборавити да је дубров
дипломација одржала била сјајну побједу у
говорима о Карловачкоме миру (1699.) М
република бјеше изиграла на једну руку Мле
на другу Ћесара и Порту. С једне стране
јети за сва времена подмукле покушаје про
њезине слободе,[3]) а с друге изолова своју
жаву од млетачких земаља, привеза се још ј
ослабљеној Порти, па не само створи анкл
Клека и Суторине, него и принуди Републ
Светога Марка да испразни Попово, Требињ
Суторину. Једва се Млеци одржаше у посј
Херцегновога и Рисна. Овоме се поразу бј
сад придружио нови *échec* повске скеле те М
чићи бјеху отворили да униште дубровачку
говину. Наш Мāро Кабога имао је да тражи
Херцеговачкога Санџака да сви трговци, а
бито они из Гацкога, Стōца и Драчева дођу с
на дубровачку скелу и да се забране све др
скеле осим дубровачке. Уједно имао је проте
вати против плаћања царине наметнуте дуб
вачким трговцима у Херцеговини као повр
капитулацијā Републике са Високом Порто
Мāро успије потпуно у своме посланству. Сан
забрани трговцима да иду на повску скелу
карактеристично је да писмо дубровачкога
ната којим Санџаку благодари на љубави и п
изванреднога провидура Бартоломеја Мора к

---

[1]) *„Заборавите личне ствари, а устаните око јавнијех посала“*. У пошљедњим дневима републике, кад се властеоска олигархија сасвијем омрази народу, просу се по граду ова увредљива и крвава српска транскрипција латинскијех ријечи: „Облйти прйваром, пухајте курвићи“. Симптоматично доиста за социјално и политичко стање дубровачко у оно вријеме.

[2]) Ово српски значи: „За све злато овога свијета не продаје се слобода“. Тај се поносни натпис чита на вратима тврђаве „Ловрјенац“ на југозападу Дубровника.

[3]) Велезнаменити предлог Ћесаревијех пуномоћни
карловачкоме конгресу гласи у оригиналу овако: „Prop
quinta, Respublica Ragusea sub utriusque paciscentis impe
sit clientela et protectione, cum plena et integra fruitione
tatis et commerciorum terra marique, immunitatum quoq
privilegiorum in utriusque dominiis, quemadmodum iis ha
gavisa est: libera ab omni tributo, nec alia quavis exactio
quoad praeteritum sive quoad futurum per neutram oneret
quam aut gravetur.

[4]) Ове су наруџбе сенатске садржане у *Lettere e C*
ssioni di Levante год. 1694 — 1703 у Државном Архиву
датум 24—25. Фебруара 1701.

српске земље заузете од Евгена Савојскога и његовијех генерала, и кад се потпуно увјери да ће се све вратити у пријашње стање, а да је Република Св. Марка јавно, на карловачкоме конгресу, захтијевала окупацију и анексију Дубровника Далмацији, тада се дубровачки оци одлуче да наставе четверовјековну политику свезе са Турском и узраде, те се дубровачки територ[ij] изолова од посједа млетачких и још уже привеже за османско царство.[1])

Ово старо, неједнако, чудно пријатељство једне кршћанске поморске државе и великога мохамеданскога царства има нешто дирљива и ванредно поучна за мисаона човјека. Факт је да је Дубровник пуно више добио него изгубио од трибутарне своје везе с Портом. Како су се вјековима уобличиле биле политичке прилике на источној обали јадранскога мора и на западној части балканскога полиострва, Дубровник предавши се у окриље Портино несумњиво је сачувао своју индивидуалност, ујемчио своју потпуну независност, одолио свим иностраним погиблима и нападајима, те напокон разгранао и подигнуо своју трговину, своју колонијалну политику и свој благотворни утицај на Истоку до ненаслућенијех висина. Дакако, Република је све те користи плаћала често неизрецивим страховима, скупим новцем, губитком многих капитала и најбоље своје дјеце. Није свеједно за њу било ко сједи на визирској столици: да ли Мехмед паша Соколовић или Ахмет Ћуприлић, или опет

[1]) Члан IX. карловачкога уговора гласи у талијанскоме тексту овако: „Il territorio e li distretti della signoria di Ragusa saranno continuati con li territorii e distretti dell' eccelso imperio, levandosi ogni ostacolo, ela impedicse la continuatione e la comunicatione delle terre della detta signoria con le terre del medesimo imperio“. Како су Млечићи примили овај чланак о Дубровнику, па и све чланке карловачкога уговора, може се јасно видјети из писма посланика у Цариграду Соранца млетачком Сенату 30. Априла 1701. у коме читамо ово значајно мјесто: „Le cessioni dei stati, la distintione dei limiti, l' evacuatione di munitioni e di fortezze e le separationi di dominio pattuiti nel detto trattato“ (ово је на адресу Дубровника) „furono estese con sensi cosi oscuri, equivoci e capritiosi, che non fa meraviglia, se sian riusciti fatali nell' executione, et habbino servito di motivi e fomenti alla perfidia ottomana di far prevalere la forza del genio, e coprire sotto nome di costanza la fraude d' inganno e la fede violata.“ В. *Љубић* — Одношаји међу републиком дубровачком и млетачком, Загреб 1881. стр. 151 и 152.

Кара Мустафа. Свака промјена у везирству — пуно више него ли промјене на самоме пријестолу — одјекиваше најприје у Дубровник, или као предавање бољему наду, или као глас жестока боја латино-српске мисли гипке опћине са бруталном силом царства. Али уз пркос вјековима страха и трепета, буднијех ноћи, тешкијех путовања, бесконачнијех жртвовања, Дубровник се и послије Велике Трешње (1667) кад већ немаше „пространијех оризоната ни далекијех надања“ савио државној потреби и одбио вазда, с жилавом монотонијом, сваку слатку понуду млетачку везавши своју срећу за срећу турске империје. А кад се томе Далматинци, поданици прејасне Републике, чуђаху, Дубровчани одговараху као год. 1692. властела некоме Саламонићу који о томе ванредно значајноме разговору извјести млетачку владу. „Неколико пута“ пише Саламонић „разговарах се са дубровачком властелом и о њиховијем рђавијем дјелима (sic!) и што им је милији Турчин него ма који кршћански кнез. Али ми они одговоре да њима више иде у рачун граничати са Турчином него са ма којим хришћанским владаром, јер их Турчин брани у свакој ствари и да од њега никаква зулума не трпе, до онијех што су обичајни; а да граниче са каквим хришћанским владаром, овај им не би никада дао мира. Да се, дакле, не чудим што са Турчином држе, јер тако чувају слободу“.[2])

До карловачкога мира Дубровник плаћаше, на основи капитулација са султанима Муратом II. и Мехмедом II., 12.500 дуката златнијех на годину (од прилике 60.000 фиорина) у име данка,[3]) а 100.000 јаспри као накнаду за ђумрук што, по једној значајној привилегији, Дубровник не плаћаше у турској царевини. Изузети бијаху градови Једрена, Цариград и Бруса, гдје дубровачки трговци плаћаху у име царине 2%. Тако бјеше до рата са ћесаром. Од то доба Дубровник поче плаћати онај исти данак сваке

[2]) Che però non mi meravigliassi, se tenivano dal partito del turco per conservare la loro libertà. Ljubić, Op. cit. III. 132.

[3]) О особитој природи дубровачкога данка и о његову знаменовању са међународнога гледишта, види моје дјело: Дубровник и османско царство, књига I.

треће године, а за вријеме рата није никако ни плаћао. Република бјеше извојштила од Порте ову зламениту повластицу, јер јој не достајаше ни времена, ни средстава да сваке године скупи узакоњени данак. Јер треба знати што је и какав је Дубровник био још педесет година наком усудне Трешње од 6. Априла 1667. Град, на пола разваљен, пун гомила клака и пржине. Двор, без кула, на брзу руку поправљен за настављање кнеза и државнијех вијећа; небројени манастири и цркве још у пепелу; Светога Влаха није више било; а витка силуета „Госпине“ куполе још не разбијаше модрину дубровачкога неба. Грађани препадени. Истражена безбројна властела. Читава кољена завијена у црно. Пропала трговина. Караване на суху одвраћене на друге скеле. Тјескоба и дрхат на свачијему лицу, у свакоме дому. А велики заплети с поља и свакојаке невоље, удружени, бјеху нахрупили на обезглављени град! Најприје млетачке засједе, за срећу осујећене падом Кандије (1669), пак неисказана пасиља Кара-Мустафина, пет поклисара у тамници, од којих један умире у оковима, на смрдљивоме рукаву Дунава[1]) (1678). Наком тога рат са свијех страна, звекет оружја на сјеверу и југу, страховање да се између ћесаревијех чета и млетачке флоте тај слаби жижак дубровачке слободе неосјетно не угаси.

У таквом пропадању људи и ствари не би никакво чудо било да је тај ишчиљели патрицијат полумртвога града изгубио оријентацију у политици предавши се у наручје јачега, скинувши са себе страховиту одговорност владања, замијенивши одмјерено, постриженo, јадно суверенство над гомилом хриди и над неколико миља грбавијех маслина и нехарне лозе за сјајну доколицу „пенсијонара“ великијех и сјајнијех дворова. Али, Богу фала, та су времена далеко. Хоће се још сто година да Дубровник, обмамљен Волтером, исквaрен богатом и себезналом олигаркијом, изгуби жилаву, енергичну, римску вољу и да усахне у његовој дјеци љубав к *дубровачкој* отаџбини.

Ко хоће да види како мисле и пишу дубровачки оци године спаса 1706. нека прочита упутства те Сенат дава нашијем поклисарима Ђону Ристићу и Мару М. Кабоге 10. 13. и 15. Јулија оне исте године.[2]) Дубровачки поклисари имали су претјеранијем ријечима увјерити Султана о великој оданости коју је Република толико вјекова гајила и гајиће до сврхе свијета према Високој Порти,[3]) а, пошто прикажу обични трогодишњи данак и ђумрук, имали су протестовати код Порте против шиљања једнога капици-баше да поспјеши одлазак поклисара с данком. То се прије није обичавала. То вријеђа државу која је вазда испуњавала своје обвезе, страши народ и додаје државној благајници великијех трошкова. Поклисари су још имали испословати царску заповјед да се дубровачки *артилуци* не забране по Турској, како бјеше наредио Велики Везир. Ови *артилуци* или *бапке* бијаху дубровачки новац од вриједности од три грама. Република их бјеше почела ковати године 1627. и у кратко вријеме постадоше тако популарни по свему Истоку, да је дубровачка држава добила знатне користи од разлике између њихове номиналне вриједности у Дубровнику и вриједности те имаху по турској царевини. Турци бјеху назвали тај дубровачки новац *алтилук* бива *динар од шест*, јер оваки бјеше размер *алтилука* према турским јасприма од сребра.[4]) О овој забрани говори Маро у своме дневнику. И то бјеше особито у XVIII. вијеку једна од толикијех дубровачкијех мука! Сенат нагласи овај пут, да су алтилуци дубровачки добре смјесе и да су ван сумње Арбанаси патворили дубровачки новац на штету угледа Републикина. „Отаџбина“ пише Сенат поклисарима „нема у тјескоби овијех времена готово другог врела добитка до државне ковнице.“—-Али главни

[1]) Николица Бунић (Бона).

[2]) Comissione alli Molto Magnifici Signori Giugno Antonio di Resti e Marino Marino di Caboga Ambasciatori del Tributo nostri diletissimi y Lett. e Comm. di Levante cit.

[3]) »La divozione, osservanza e servitù che per continuata serie di tanti secoli incorotta habbiamo mantenuto e mantenereno in eterno sin alla fine del Mondo verso la felice Posta.« Jbid.

[4]) *Регистар* — Zecca di Ragusa, стр. 261. Сам Сенат поче се служити год. 1627. називима: *altiluccorum*, *altilucchis*. Једна се врста алтилука зваше *бабка* као и пољачки новац који се такође ковао у дубровачкој ковници с ликом Св. Влаха.

задатак нашијех поклисара бјеше одвратити од дубровачке трговине погибао нове млетачке скеле у Новоме. Мāро Кабога год. 1701. бјеше, како смо видјели, извојштио побједу у Херцеговачкога санџака и у Босанскога паше. Сада је сама Порта имала новим фирманом потврдити стародавну повластицу Републикину. Ово није мјесто да испричамо дугу борбу Млетака и Дубровника око те новске скеле. Доста је да речемо, како је ово била само мала епизода упорне борбе коју та мала држава одржа свом жилавошћу и гипкошћу свога ума са највећом поморском влашћу средњега вијека, са господарицом Јадранскога мора.

Овоме посланству Мāра Кабога дугујемо занимљиви дневник што предајемо српској публици у оригиналу и у српскоме пријеводу.[1]) Изворник је властина господина графа Брње Кабоге пошљедњега потомка ове историјске породице. Драгоме пријатељу хвала што нам га је либералном руком ставио на расположење и овластио да га преведемо и обнародимо. Дневник је у изворнику написан талијански. Језик је рђава смјеса венецијанизама и тосканскога говора и свједочи да су дубровчани, по оштроумној напомени професора Натка Нодила,[2]) слабо познавали талијански језик, док у српскоме и латинскоме језику бјеху учитељи другијем народима. Знак, да је Дубровник по својој филијацији чиста латино-српска општина и да се његова цивилизација развила независно од позније талијанске културе и паралелно с њоме.

Ови записци нијесу једини у својој врсти. Дубровчани, који са Млечићима имаху првенство дипломације на Истоку кроз цио Средњи Вијек, предадоше познијим нараштајима велик број извјештајā о дипломатским мисијама. Неки од овијех списā бјеху чисте политичке природе, неки опет, садржином и обликом, праве путне биљешке. Ну док Млетачки поклисари на повратку с посланства подастираху дужду потанке *Rapporti finali*, у којима мајсторском руком цртаху географске, политичке, дворске и војне прилике државā код којих Република их бјеше акредитовала,[3]) Дубровчāни предаваху у *Rapporti finali* само резултате њихова посланства и сухопарним дипломатским стилом приказиваху кнезу и Сенату потпуну слику стања државнијех посала око којијех бјеху устали на туђему двору.[4]) Друга врста оваких дипломатских споменика јест врста *записака* од којијех овдје имамо, у колико је нама познато, најсавршенији тип.[5]) У овијем, некада у Дубровнику, популарнијем записцима племенити је полисар необичном тачношћу и не без фине дубровачке ироније описао све фазе посланства: церемонијал одласка из Дубровника за Цариград; пут кроз Стару Србију, Бугарску, Тракију до Босфора; свечани улаз поклисарā у Цариград, саслушај код Великога Везира и свечани саслушај у Султана. Дубровачки поклисари бише примљени заједно са Ћесаровим послаником, у један Уторник, сред источнога сјаја најчуднијега пријестола на свијету, у дан кад се дијељила правда, а Јањичарима плата, да би

[1]) Треба да благодарим своме миломе учитељу г. Перу Будману на доброти и пажњи с којом је хтио прегледати и гдје гдје исправити пријевод с талијанског оригинала.

[2]) Cronica di Giugno Resti—Introduzione.

[3]) Зна се да је *Леополд фон Ранке* први обратио пажњу учене Јевропе на ризницу млетачкијех извјештаја, који су не мало допринијели сјају и психолошкој танчини његовијех историјскијех слика.

[4]) Такових *Raporti finali* има још неколико у дубровачком државном Архиву, али нема сумње да је мноштво баш тих извјештаја погинуло у првијем годинама француске и аустријске окупације. Ми смо се многима служили у II. тому нашега дјела Дубровник и Османско Царство. Један једини веома знаменит *Rapporto* поклисара Сорговевића (Sorgo) о Млецима обнародио је проф. Вучетић.

[5]) Ови су записци нама још познати: *Itinerario dell' Ambasciatore Govanni Caboga dell' anno 1792.* сухопарне биљешке пута у Цариград које је обнародио Engel на крају свога дјела Geschichte des Freystaates Ragusa, Wien, 1807. У графа Кабоге има још дневник пута Влаха Кабоге у Беч год. 1795. а видио сам једном у библиотеци пок. Меде Пуцића фрагменте једнога дневника сенатора Рањине као поклисара на двору Марије Терезије. Бог зна колико ће бити још било оваких дневника по властеоским кућама! Дневник Мāра Кабоге бјеше врло популаран у Дубровнику. Ми смо један пријепис тих записака видјели у породичноме архиву графова Гучетића (Gozze), очити знак да и тај дневник преписиваху и по кућама читаху. Али значајно је и то да су се цијеле дипломатске кореспонденције преписивале и чувале по властеоскијем кућама. Таквих кодексā дипломатскијех депешā, особито у XVII. вијеку, има још много у Кабогā, Гучетићā, Бунића, Пуљези итд. и свједоче да се властела, читањем овијех писама, приправљаху на настајна посланства и на дипломатски занат.

транци виђели потпуно објављење моћи и чанства Царевине. Опис овога саслушаја иде, сваке сумње, у ред најсавјеснијих и најтаих споменика̂ ове врсте. Да је велики иск Отоманске Царевине[1]) знао за њ, био би сумње приложио монументалноме своме дјелу *instantanée* Султанова двора̂ на освитку XVIII. а. Ми са Ма̂ром Кабогом присуствујемо диатским објелима — особито гозбама гласови- Маркиза de Fériol-а поклисара Луја XIV., вечаностима Барјама, благдану Св. Влаха, ри царске флоте на Босфору. Живимо оним том дипломатским те већ тада имаше пре- значаја за ову исту хришћанску Јевропу која пуно мање разлога од Дубровника а једнапонизношћу мале Републике, клањала „прећој и Богом надареној кући Османовој“ — како године Спаса 1897!

Али док нас метанисање Јевропе пред цем Јерменске и Кандије испуњава пониженњем враћа гнужањем, ове хладне, оштроумне диатске биљешке миле су нашему духу и насрцу. Оне нас испуњавају праведним поносом обитом милином кад промислимо да се тако аху у Цариграду поклисари *наше* крви и да кос цијени коју освајач бјеше ударио дуброј слободи, мала Република, једина југослока држава у оно доба потпуно независна, е часно мјесто у Јевропскоме Ареопагу. Чии те древне, пожутјеле странице о људима, стварима и свјетовима којима више ни трага нема, опет се увјерисмо да имамо само прошлост која нас је кадра утјешити и у којој нам је лијепо живјети. Грехота би, за то, била, да народ не дође до познавања ових скупоцјених и занимљивих остатака живота наших пређа̂ и да им не послуша часни глас. То је са стране писца овијех редака акт пијетета и народна васпитања. Ми настојасмо слиједити стопу за стопом наше поклисаре на њиховоме другоме и трудноме путу. На тој стази посутој безбројним славенским жртвама ради смо били забиљежити све што се амо тамо могло вијести скупити о дубровачкоме животу на балканскоме полуострву, о животу те некада бјеше тако поносит, дјелотворан, моћан. Ове биљешке, дакако, нијесу и не могу бити[2]) него скромни почеци и као полазне тачке око којијех ће потоњи историк испричати повијест дубровачке цивилизације на Истоку, веома зламенити задатак коме смо ми посветили неколико лијепијех година нашега житовта.[3])

Лапад крај Дубровника
Илијин дан 1897.

[1]) Hammer.

[2]) Ми смо почели ту реконструкцију у историској радњи *Дубровник и Османско Царство*, изданој под високом заштитом кр. срп. Академије Наука. У томе ће дјелу читаоци наћи све оне податке и разјашњења те не могаху, простора ради, наћи мјеста у овоме издању Кабожинога дневника.

[3]) Овдје ћемо напоменути да се наш драги пријатељ г. *Др. Миленко Веснић* послужио овом нашом радњом (док бјеше у рукопису) за његову изврсну радњу о југословенској дипломацији као додатак пријеводу *Нисенова* дјела о постању међународнога права. Пријатељу хвала на незаслуженој части.

Записници

племенитога Марина Маројице Кабоге, који се зваше Маро Спалетић, о његову посланству у Херцеговини године 1701 и о изванредноме посланству код Високе Порте године 1706 за владања султана Ахмета.

Бјеше ми у дио пала срећа, као свакоме доброме грађанину, служити Преузвишеној Републици, мојој отаџбини, мјесеца Фебруара године 1701 као посланик у Реџе-паше, санџака херцеговачкога, којега нађох у Невесињу, па му приказах државна честитања и све остале ствари које садржаваше порука сенатска.

Мјесеца Новембра године 1702 послаше ме за властелина у Далмацији ка господину Марину Зане генералноме провидитуру, коме, нашавши га у Задру, честитах у име своје државе што је дошао да влада оном покрајином.

Мјесеца Јулија године 1703 бих посланик к Ахмет-паши санџаку херцеговачкоме, којега нађох у Фочи. Донијех му поклон Сената, па имајући с њиме расправљати о јавнијем стварима, а запутивши се к Бјелинићима пак у Невесиње, превалих и ја с њиме онај пут. Надаше се тај господин каквој користи од овијех јавнијех посала, али како видје у Невесињу да се преварио, отпусти ме и ја се вратих кући. Тај кратки пут мјесеца Луља бјеше као наука и приправи другоме путу што учиних, како ће се видјети, мјесеца Луља од Дубровника у Цариград.

Године 1704 бих посланик к Елчи Имбраим паши босанскоме и к Салмону паши санџаку херцеговачкоме. Онога првога нађох у Сарајеву

Giornale

del Nobile Marino di Maroizza C. Caboga, Nominato M
Spaletich, della sua missione in Erzegovina nell' ann
1701 e della sua Ambasciata straordinaria presso
la Sublime Porta nell' anno 1706, regnante il
Sultano Ahmet.

Hebbi la sorte (indispensabile ad ogni bu
cittadino) di servir l' Eccellentissima Republi
mia patria, del *1701* mese di Febbrajo per
bassiatore dal Signor Rege Passa Sangiacho
Herzegovina quale trovai a Nevesigne, et ivi c
ésso passai i Publici complimenti et altro have
nella commissione.

Del *1702*, mese di Novembre, per Nobile
Dalmazia dal Sig. Marino Zane, Proveditor Ge
rale, quale trovato a Zara lo felicitai per Pubbl
comissione del arivo al comando di quella P
vincia.

Del *1703*, mese di Luglio, per Ambascia
dal Signor Ahmet, Sangiacho di Herzegovina,
trovai a Focia ove li esposi i complimenti
Senato, et havendo con lui havuto qualche publ
tratato dovendo lui partire verso Bielimichi
indi a Nevesigne feci con lui tal viaggio fac
domi nel medemo trattato detto con parzialità
stima su la speranza di qualche beneficio,
disinganatosi di ciò a Nevesigne, mi diede lice
di tornar in Patria. Questo poco viaggio del m
di Luglio fù noviziato e preludio asieme
viaggio che si vederà da me fatto di Luglio
Ragusa a Constantinopoli.

Del *1704* per Ambasciata dal Elci Imb
Passa di Bosna e dal Sig[r] Salmon Passa
giacho di Herzegovina. Il primo trovato a Sar

о му приказах честитања и сврших др-
слове о којима говораше наручба сенатска,
се с њиме и упутих се у Фочу да
угога. У један дан два пута бих на са-
једном да му честитам, и да му при-
то ми бјеше наручио Сенат, а другом
пусти.

есеца Луља године 1705 бих властелин
цији код господина Јустина Делфин, ге-
а провидитура, којега нађох у Задру,
еститах у име моје Отаџбине што је
ошао да управља оном покрајином. У
а тијело Светога Симеуна пророка који
храму на руке своје Спаситеља нашега.
х од жеље још године 1702 да се по-
Задру тијем светијем моћима, али ми
могуће, јер је један од четири кључа
ио у задарскога кнеза који се налажаше
ба у Габели. Али светац допусти да се
Задар у истоме послу и да се поклоним,
чиних, Његовим Светијем Моћима.

тнаестога Априла године 1706 за кне-
ејаснога господара Клемента Ивана ди
енчетић) имах част бити изабран посла-
Султану Ахмету османскоме цару за-
пресвијетлијем госпаром Ђоном Ан-
Рести (Растић) и држећи да нећемо
нути пут Цариграда прије јесени, ста-
приправљати врло полагано на пут.
оће сврхом Маја господин Хадриага
ши у Дубровник поруком Великога Цара
имо одаслања трогодишњега данка и
ви учињену забрану нашијех артилука[1])
царству. Тога ради промисли мудрост
нога Сената да нас отправи првијех
, па зато је требало не само ми, него
сни Дум Матија Шиара наш капелан,
Лучић наш драгоман, син му Влахо
зика,[2]) господин Павао Иванели наш
остали од нашега двора и куће да
ремни за одлазак 8 Луља.

о би одређен од Сената онај дан око
једног сахата, пустише нас у плаш-

e con lui doppo i complimenti eseguita la publica comissione mi licenziai et andai trovar il secondo a Focia ove in un sol giorno hebbi due volte l'udienza, la prima di complimentarlo et esponerli quanto importava la Publica comissione, la seconda di prender il congedo.

Del *1705*, mese di Luglio, per Nobile in Dalmazia dal Signor Justin Delfin Providitor Generale quale trovai a Zara e complimentai per parte della mia patria del felice arrivo al governo di quella Provincia. A Zara si trova intero il corpo di S. Simon Profeta che ricevè il Nostro Signor nel Tempio et havendo havuto sommo desiderio del 1702 che fui a Zara d'adorare questa santa reliquia, ma non havendo ciò potuto effettuare a causa che una delle quattro chiavi dell'Arca era dal Conte di Zara qual si trovava a Gabella, à permesso il detto Santo che io coll'istesso caratere ritorni un'altra volta a Zara et adori, come ho fatto, la Sua Santa Reliquia.

Alli *16. d'Aprile del 1706* nel Rettorato del Illmo Sig^{r} *Clemente Gian di Menze* hebbi l'onore di esser creato Ambasciatore a Sultan Ahmet Imperator Ottomano in compagnia col Illmo Sig^{r} *Giugno Antonio di Resti*. E credendo non dover partire verso Constantinopoli prima del Autunno, cominciassimo molto adagio prepararci al viaggio. Ma sopravenuto su li ultimi di Maggio il Sig^{r} Hadriaga Capici Bassa a Raguza per parte del Supremo Signore tanto per solecitare la missione del trienale tributo, come per annuziar la probitione seguita nel Impero dei nostri *Artilazi*, parve alla prudenza del Eccellentissimo Senato di spedirci alli principi di Luglio; onde tanto noi quanto il Molto Reverendo *D. Mattia Sciarra*, Nostro Capellano, Sig^{re} *Lucich* nostro Dragomano, *Biagio* di lui figlio Giovine di lingua, Sig^{r} *Paolo Ivanelli* nostro medico, et altri della Corte e famiglia fossimo obligati con tutta celerità esser in ordine per la partenza alli 8 di Luglio.

Destinatoci dal Senato quel giorno verso le 21 hora fossimo introdotti vestiti di togha nell'

овачки новац о коме је говора у приступу на
иhи језика (тал. Giovani di lingua) бјеху млади људи које Република шиљаше у Цариград да науче источне језике (особито турски језик) како би с временом постали драгомани т.ј. тумачи дубровачкога посланства.

тима пред преузвишено Мало Вијеће које се скупило по наредби и сједавши на мјесто одређено за посланике, Његова Прејасност господин кнез, који бјеше госпар Ђан Карло Марино ди Сорго (Сорковчевић) честита нам и зажеље срећан пут; ми му одговорисмо да смо справни, као што смо и дужни дати и живот за своју отаџбину. Након тога тајник нам предаде замотак хартије у облику упутства сенатскога, премда унутра не бјеше писано ништа, него бијела артија, пак нас Мало Вијеће опусти и ми одосмо сваки својој кући. Толики бјеше наврвио народ на Пољани и у мојој улици, да једва једвице могох проћи до моје куће гдје ме сви од пратње изгледаху заједно са пријатељима и рођацима који ме чекаху; и бјеху тако напунили све одаје, да сам једва имао мјеста да ставим на себе диванско одијело, па да се оваки прикажем. Спремивши се онако на божју, како боље могох у оној смутњи, уљегох у дворницу пуну владика које плакаху како обичаје слабоћа женска кад се упуте, и на кратки пут, они с којима су у крвној свези. Протјерах из дворнице њихове сузе, раставши се у мојим одајама с рођацима и с пријатељима, узјахах коња, а преда мном иђаху два Јаничара, Драгоман и син му, за мном капелан, љијечник и све моје слуге и слуге Госпора Ђона, сви на коњу, те онако јашући у реду пођох по Госпора Ђона мога друга у његову кућу. Он сађе одмах и узјаха коња у одијелу од дивана, те ходећи ми двојица заједно, а остали у реду како је горе казано, док пошљедње двије слуге ношаху два барјака развијена. Упутисмо се у име Бога и Славне Дјевице Марије и славнога мученика Св. Влаха нашега Парца, пут Плоча,[1]) да се у једној кући на Плочама задржимо осам дана. По староме обичају, код изласка посланика, кад прођосмо пред двором сјеђаше на горњој клупи Његова Прејасност са својим Малијем

Eccellentissimo Minor Consiglio, radunatosi
ordine, ove messici a sedere nel loco desti
alli Ambasciatori, Sua Eccelenza il Signor Ret
che era l' Illmo Sig^r *Gian Carlo Marino di S*
ci fece il complimento col augurio del bon via
noi li risposimo che erimo pronti egualmente c
siamo obligati anche di perder la vita in serv
della nostra patria. Indi il Secretario ci diede
involto di carta piegata in forma di comiss
benche realmente dentro fosse carta bianch
niente scrito, e cossi licenziatici dal Minor C
siglio, ciascun di noi andò alla propria habitati
Era cosi numerosa di popolo la Piaza del E
e la mia strada, che apena mi fecero luog
poter pasar in casa ove stavano pronti tutti
Corte ad aspetarmi asieme col li amici e par
che mi aspetavano e furono cosi numerosi in t
le mie stanze, che appena hebbi loco di pot
vestir nell' abbitto di Divano per far la conpa
onde vestitomi al meglio che permeteva la
fusione andai nella sala che era piena die ge
done che piangevano quanto permette la loro
giltà per anche piciola partenza di quello in
hanno il pegnio di parentela. Schaciatemi d
sala le loro lacrime nelle mie stanze mi licen
con i parenti e amici e montai a cavallo pr
duto da doi Gianizari et indi dal Dragoman
suo figlio, e segnito dal Capellano e Medico, e
tutti li Servitori miei, e quelli del Signor Giug
che tutti a cavalo andavano ordinatamente do
doi andai a levare il Signor Giunio, mio Conpag
dalla sua casa ove arivato lui di subitto m
anche a cavallo vestito d' abbitto (sic!) di diva
Caminando noi doi asieme et altri ordinatame
come sopra portando li ultimi doi servitori
nostre doi bandiere spiegate, ci inchaminass
col nome di Dio e della Gloriosa V. Maria e
Glorioso Martire S. Biagio Nostro Protetore v
le Ploce per andar a fermare otto giorni in

---

[1]) *Плоче*, знаменито *источно* предграђе дубровачко. Кроз њих проходи пут који се до скорице дијели, на мали огранак слази између агавā, чемпресā и маслинā к Св. Јакобу и к мору, а други, прави, велики друм, сграђен од Французā, води у Жупу и у Конавле. Опет трећи пут (стари), којим пролажаху посланици, пресијеца планину Срђ и води до Бргата и у Херцеговину. На *Плочама* бјеше силан живот с Истоком. Тамо долажаху каравани из Турске пуни свакакова блага, и одлажаху каравани, посланици и улаци у Цариград, у Србију, у
итд. Ту бјеше (и једнако стоји пуст, али за мога дјети
још доста пун живота) *Табор* гдје се скупљаху трговци,
јаху коњи, искрцаваше роба. Ту су још *Лазарети* диво
ђени од Републике за кварантене трга и трговацā. Ту,
шљетку, један турски и један дубровачки чиновник контро
царину на основи капитулацијā дубровачких с Портом.

ем, те стигавши и приступивши с нашијем
ла к сводовима поклонисмо се дубоко, пашто
Његова Прејасност и други госпори Његова
а одвратише поздрав. Овако прођосмо, а
ијем изађоше пред нама четири Здурâ од
Његове Прејасности, обична част која
тај дан изказује посланицима. Пројахавши
цркву Св. Влаха, поклонисмо јој се и
исмо се у духу Светоме нашему Парцу
крили и поможе нас и јавне поруке. А кад
код Дивоне (Спонзе) да закренемо к Пло-
окренусмо још једном коње према цркви
Влаха коме се опет поклонисмо.— Безбројни
одасвуд гледаше овај свечани чин који
бијаше досадан јер нам 8. Луља, око два-
е уре, бјеше јахати у диванскоме одијелу
вљену кожухом, на сунцу све до куће Пре-
тлога Госпара Ђан-Сорго Бобали (Сорковић
ьевић) близу Св. Јакоба,[1]) коју наслиједи
икој баштини Госпора Бара његова стрица.
у кућу стигосмо такијем знојем обливени,
и нас мање био полио велики дажд. Ту
осмо све до петнаестога истога мјесеца
престанијем посјетама рођака и пријатеља
нам не дадоше у оно осам дана ни један
ити на само. Четрнаестог принијеше нам
јетли Госпари Ризничари и Прокуратори
Марије новце које бјеше одредила Репу-
за данак и за наше потребе, бива че-
ест тисућа онгарâ (дуката),[2]) осим неколико
вника од сребра, баршуна и кадифе за да-
и на Двору, а у исто вријеме дође збор
а[3]) с карабинима које распоредисмо по вра-
врта да стражу страже за већу сигурност
јех особа и данка.

casa alle Plocce. Secondo l' antico uso nella sortita delli Imbasciatori nel pasar che fecimo avanti il Publico Palazo, stava asiso su la superiore bancha Sua Eccellenza con sua Minor Consiglio, ove gionti noi et avanzati con li nostri cavali verso i volti, fecimo la solita profonda riverenza. Risposto ci col saluto da Sua Eccelenza et altri Signori del Minor Consiglio, passasimo avanti, et intanto li spicarono a precederci 4 rivieri della corte di Sua Eccellenza, solitto (sic!) onore a farsi tal giorno alli signori Ambasciatori. Nel pasare vicino alla chiesa di S. Biagio, facesimo riverenza alla medema pregando internamente il Santo nostro Protettore d' asistere e noi e li Publici Ministeri. Apogiatici nel venire vicino alla Dogana per voltar verso le Plocce, voltasimo un altra volta i cavali verso la ciesa di S. Biagio a cui novamente ci inchinasimo. Il popolo era da per tutto innumerabile quel giorno spetatore di questa per noi in tanto noiosa funzione, in quanto ci convenne alli otto di Luglio verso le venti hore con abbitti di divano fodrati di Pelle cavalchare riverberati dal sole sino alla casa dell Illmo Sig^{r} Gioan Sorgo Bobali vicino a S. Giacomo pervenutagli nella gran eredità del Sig^{r} Bartolomeo suo zio. In questa casa arivamo cosi ben bagnati di sudore, che meno ci haverebe bagnato una dele piogie ben grandi. In questo alogio ci fermassimo sino alli 15 del istesso mese tra il continuo concorso di Parenti, e di Amici che in tutti li otto giorni non ci han permesso di restar soli ne meno un momento. Alli 14 l' Illustrissimi Signori Tesorieri e Procuratori di S. Maria ci portorono il denaro dalla Republica provisto per Tributo, e nostre spese che ascendova à 14 milla ongari oltre alcune tazze d' argento, rasi, e veluto da servirsene per regali della Corte. Venne nell' istesso tempo una Conpagnia di soldati con carabine che per magior sicureza nostra, e del tributo disposimo per tutte le porte del giardino a far le dovute guardie.

[1]) Гласовити манастир *Св. Јакоба у Вишњици* подиже
22. Џиво Гундулић својим новцем. Припадаше реду Св.
кта. Тремови и црква поплочани су гробовима многе
ле. Ту почивају историк *Туберон Ђерва* и пјесник *Иг-
Ђорђић.*

[2]) Данак Републике Порти бјеше од 12.500 дукатâ, а 1.500
даваху посланицима као прве трошкове за пут и долазак у Цариград. Уговор између Порте и Дубровника не говораше о дукатима, него о *кованоме злату* (тал. ori stampati) али то се вазда тумачило да знаменује „шерифе" бива царски дукати, а то бјеху *угарски.*

[3]) Војници републикини. Зваху се *сỏдати* од талијанске ријечи *soldati.*

Госпари Ризничари и Прокуратори пошто нам предадоше данак и примише нашу признаницу, благоваше с нама и с многијем пријатељима и рођацима, те забавивши се цио дан одступише доцкан у ноћи.

Тринаестога, иза по днева, приступи к нама Госп. *Алети,* један од тајника, и донесе нам Државна Упутства, шифрована слова, и друга писма која би нам могла бити потребита. Мало послије придођоше нови сôдати којијех, са старима и са часницима, бјеше на број тридесет. Разредисмо их: прве пред нама пак наше Јаничаре, а иза овијех Чауш Великога Господара кога нам посла Кадри-Ага Капиџи Баши да нам се поклони и испрати до Бргата,[1]) пак Драгомани пак Ми, праћени од Госпора Капелана и Лијечника, а за њима некоји трговци који долажаху с нама у Исток и наше слуге, а пошљедњи од овијех са нашијем барјацима развијенијем. И тако се упутисмо пут Бргата друмом Плоча гдје нађосмо сву властелу и безбројан народ; неки се стекоше да нам реку сретан пут, а неки од радозналости. Једва превалисмо четврт миље, а кад тамо попуцало уже на сагу те се овај разви и искотура са баршунима који бјеху у њему замотани све до пута Св. Јакова. — Додаше нам их и премда се саг бјеше сасвијем развио баршуни се не оштетише. Ону исту вечер спремисмо баршуне у ковчег што нађосмо на Бргату и ту приспасмо заједно са мојим братом и са другом властелом, а у јутро шеснаестога дана, пошто наш Капелан одслужи мису а ми се препоручисмо Блаженој Дјевици од Кармена, загрлисмо наше рођаке и пријатеље и кренусмо врло каменитијем путем пут *Сланога* мјеста у *Попову* гдје отпустивши наше содате који нас праћаху за стражу, легосмо под шаторе. Пут од Бргата до Сланога превалисмо у осам ура хода.

17-га. Кренусмо се из Сланога, те наком седам ура и по приспјесмо у *Љубиње* гдје су

Li detti Signori Tesorieri e Procuratori consegnatoci il sudetto tributto, et havuta da noi la ricevuta del medemo, restorono da noi in compagnia di molti altri Amici e parenti, a pranzo, e tratenuti si il restante del giorno si licenziorono la sera anche ben tardi.

Alli 13 doppo il mezzo giorno si portò da noi il Sign. Aletti un dei secretari, e ci portò le Publiche Comissioni, la cifra et altre scriture necesarie da servirsene in caso di bisognio. Poco doppo tal consegnia ci sopravenero anche altri soldati che uniti alli primi in numero di 30 con lor offitial avanti li fecimo metter in ordinanza seguitandoli i nostri Gianizari, doppo i quali andava il Causc del Gran Signore che ci mandò Hadriagha Kapici Basci per Complimentarci e acompagnarci sino al Bargatto, indi i Dragomani, e poi Noi seguiti dal nostro Signor Capellano e Medico, e doppo di loro alcuni merchanti che venivano con noi in Levante et i nostri Servitori, li ultimi con bandiere nostre spiegate e cossi ci inviassimo verso Bargatto per la strada maistra delle Plocce ove trovassimo tutta la Nobiltà, e Popolo innumerabile, altri venuti per augurarci il bon viagio altri per propria curiosità. Apena fatto un quarto di miglio trovassimo che per esser crepata la fune con tepetto nel qual erano i rasi andava rottolando sino alla strada di S. Giacomo lo fecimo richuperare e benche tutto il tepetto fosse sfasciato, i rasi niente patirono. La sera, accomodati i rasi in una cassa che .trovassimo a Bargatto ivi dormimo in conpagnia di mio fratello, et altri gentilomini, e la mattina delli 16, detta la messa dal nostro Capellano, e racomandatici alla gloriosa V. del Carmine, ci licenziassimo con abraciamenti da detti nostri Parenti e Amici e partimo per una strusciosissima strada per *Slano* luogo in *Popovo,* di dove licenziati i soldati che ci accompagnavano per quardia, noi restasimo dormire sotto i padiglioni. Il viaggio da Bargatto a Slano fecimo in otto hore di camino.

Alli *17.* partimo da Slano e doppo sette hore e mezzo harivassimo a *Gliubignie* dove essendo

[1]) Село у дубровачкој држави, недалеко од херцеговачке границе. Има *Бргат доњи* и *Бргат горњи.* У старијем споменицима мјесто и брдо на коме је зове се *Vargatus.*

уће порушене од посљедњег рата, па зато њисмо под шаторима. —

8-га. Изађосмо из *Љубиња* и наком седам ута, не устављавши се нигдје ради неста- воде, дођосмо у *Дабар* и разапевши ша- остадосмо ту остали дио дана. Међу тијем к' нама неки младић од деведесет година бјеше на оба ока слијеп и мољаше нас излијечимо, да би прогледао. Нама се смијешна жеља младога слијепца и да- га нашему Капелану да га излијечи. По- е се тако, да ће му слијепац дати коња *Плијевља*, а Капелан даде му лијек при- младијем годиштима, једног слијепца од дина, то јест воду са извора говорећи му, усклапе очи да је знак да ће прогледати. у он стави ракије од рузмарина и јадан запиштав од бола, стаде викати *аферим* , цијенећи да ће оздравити; пак да му се е охладе, завезаше му их и заиста, да ао лук и стријеле, сваки би га држао за љубави повезанијех очи, кога је цитеријска изагнала у Дабар да окаје своју љубав к .

9-га. Дигосмо се из Дабра и у три уре и ђосмо у *Свен до* у *Невесињу* гдје пребива ахим Баша Солаковић наш први Јањичар ас сјајно угости. У деветнаест сахата истога ађе нас Кадри-Ага Капиџи Баша који бјеше о из Дубровника 18-га и превалио у један оштом пут који ми превалисмо у четири Поразговоривши се с њиме запутисмо се у *Братачима* гдје стигосмо у двије уре и разапесмо наше шаторе да преспимо, пиџи Баши сврну Невесињској касаби на- ши састати се у Гацку са Сефер-Пашом ком Херцеговачким и углависмо, да ћемо ет наћи у Фочи.

20-га кренусмо из Братача и путујући кроз ну *Морину* на којој осим кожуха, не бјеху без користи ни кабанице, премда бијасмо на Луља, стигосмо у седам ура и по у *Улог*

per ancho distrutte le case dal ultimo passata guerra, dormimo sotto i padiglioni.

Alli *18.* partimo da Gliubigne e doppo sette hore di viagio senza fermare, e causa non haver trovato aqua per strada, arivassimo a *Dabar* e spiegati i padiglioni, stetimo il restante del giorno. In tal mentre arivò un uomo giovine di novanta anni che pativa la flusione con la cecità intiera in ambi li occhi per farsi medicare la vista. Et esendo a tutti parsa ridicola la pretensione del giovine ciecho, apogiassimo la di lui cura al nostro capellano il di cui acordo fù che il ciecho li dasse un cavallo per suo servizio sino a Plevglie et il capellano a lui aplicò rimedio necesario per chi ha un' età frescha come quella del cieco d' anni 90; il rimedio fù aqua di fontana dicendoli se questo medicamento vi pezigarà li ochi, saria segno che schiarirà i vostri occhi e messoli spi- rito di rosmarino, il povero vecchio, obligato dal imenso dolore, gridava ad alta voce: *„Aferim hechim“*, stimando che guariva, poi acio non si afredassero i suoi occhi, glie li bendò; che quando havesse havuto l' arco e le freze, da tutti sarebbe stato creduto il bendato dio d' amor confinato dalla citerea madre a pagar le pene in Dabar per i amori con Psiche.

Alli *19.* partimo da Dabar et in hore tre e mezzo harivassimo a *Sven dó* in *Nevesigne* habita- tione del nostro Imbraim Bassa Solachovich nostro primo Gianizaro, quale lautamente ci banchettò. Ad hore 19. di steso giorno ci ragionse Hadriagha Hapici Bassa partito ai 18. da Ragusa. Il viaggio che noi fecimo in 4 giorni lui, facendo la posta, fece in un solo. Doppo haver havuto coloquio con lui, noi partimo verso il casal di *Brataci,* ove arrivassimo dopo due hore di camino e spiegamo i nostri padiglioni per dormir ivi, et il Capici Bassa andò verso Kasaba di Nevesignie per di là partire ad aboccarsi con Sefer Bassa Sangiaho di Herzegovina a Gazcho e restamo d' acordo con il medemo trovarci a Focia.

Addi *20.* partimo da Brataci e viagiando per la planina di *Morine,* ove, con tutto che fossimo hai 20. di Luglio, oltre le pelize non erano d' avantagio ne meno i tabori, et in hore sette e

у овом мјесту. Исте вечери примисмо
ника Госп. Лучића, нашега Драгомана,
и упутствима сенатским.

. Посласмо улака у Дубровнику, па
остадосмо цио дан у Фочи. Турчин
дмриваше голубима „toregiani“, научи
трошак не доноси их други пут онима
е ишту. Рече нам Драгоман да му није
ю то му нијесмо дали добре руке, него
ијесмо ни захвалили.

. Данас је овдашњи Кадија имао изаћи
не хтједе нам дати ни једнога од пет-
е војника које бјеше нам обећао вечер
зумјевши ми то, посласмо једнога од
јањичара, па послије самога Драго-
ији, да иште остали дио наше пра-
нам он одврати да је не може дати,
мамо царске заповиједи за путовање.[2])
узјахасмо коње па са свом нашом
пођосмо Кадији, а пред нама језди-
эсно коњаник с нашом *акчионицом*[3]) у
ко дођосмо у његов двор, не сађосмо с
о му приказасмо акчионицу како да је
рско Благо што и потврдише наши ја-
један слуга Капици-Башин, те оста-
акчионицу и Мехмед Башу нашега
ми одјахасмо без страже. Забуњен
бра наком нашега изласка све хоџе
да се с њима посавјетује *quid expedit*.
пе мњења да се продре тајна акчи-
нека се види има ли заиста унутра
лаго, али на то скочи наш јањичар го-
ће платити животом ако разбију царске
да он неће да кумује тако смјеломе
епаде се Кадија и цијело вијеће од тијех
одмах нареди да три Аге узјашу коње
ни неколико другијех војника предадоше
ницу с великим поштовањем, да је до-
а што прије могу. И стигоше нас двије
ко од Фоче и приступивши к нама,

hora masul in questo loco. L' istessa sera ci arrivò da Ragusa Sig^r Lucich nostro dragomano con ulteriori comissioni.

Addi *24*. la spedizione di un coriero che fecimo per Ragusa ci fermo questo dì in Focia; l' acenato Turco che portò i colonbi toregiani inparò a proprie spese non portarli un altra volta a quelli da quali non li vengono dimandati, havendo detto al nostro Dragomano non dispiacerli il non esserli stata data la bona mano, ma bensi molto il non esser stato ne meno ringraziato.

Addi *25*. Dovendo oggi partir da Focia, il Kadij di quel loco non ci mandò altro per nostro accompagnamento delli 15. che la sera antecedente haveva promesso. Vedendo ciò, noi mandassimo un dei nostri Gianizari e poi il Dragomano dal detto Kadij per dimandare il resto della nostra quardia, ma esso sotto pretesto che noi non havevamo Comandamento Regio per il vlagio, non ci volse mandar altri; onde noi montati già a cavallo, andassimo dal Kadij con tutto il nostro seguito menando avanti di noi in trionfo il cavaliero che portava la nostra akcioniza, et arivati nel suo cortile senza smontar di cavalo, li presentassimo la detta akcioniza come se dentro fosse il Regio tesoro, e ciò atestassimo con li nostri Gianizari et un servitor del Hapici Bassa e lasatali detta akcioniza e Mehmed Bassa nostro Gianizaro, noi partissimo senza altra guardia. Partiti noi, il Kadij, stordito della nostra azione, racolse tutti li hogia et imami per consultar con loro *quid expedit;* alcuni furono d' opinione aprir il segretto della akcioniza et avanti testimonii ricognoscer se veramente dentro fosse il Regio tesoro, ma vedendo ciò il nostro Gianizaro protestò loro che avrebero pagato sin con la vita il violar i Regi sigilli e che lui non voleva esser presente ad una atione si ardita. Sbigotito il Kadij da questo tono, con tutto il suo conseglio e di subbitto mutarono d' opinione facendo montar 3 Aghe a cavallo e radunati anche altri soldati li

эгнут спахија који уфа да ће добити опет *тимар*
лука) па, у томе надању, прати Беглербега (намјес-
. *Вук*, Рјечник.

ако се зваше писмо Султаново на све беглербеге и
санџаке царства којим заповиједаше да не дирају у дубровачке посланике на путу у Цариград.

[3]) Од турске ријечи „*акчи*“ новци. Дакле ковчежић гдје се држе новци. Ове ријечи која је српски у оригиналу нема ни у Вука, ни у Академијскоме Рјечнику.

вак пута. Ова се три дана разговорисмо са ијом Муселимā и са другијем агама од ко- нам један даде на дар једну младицу коју на италијански језик *pesce Salamone*, огромне ине, али наш драгоман имаше готово за- штати ииштући оцта за искухати је. А у то иједчник лијечаше се јер му требаше лијека.[1])

30-га Кренусмо из Пљевља и дођосмо у *епоље* у осам сати хода. Ово је мјесто на ј обали ријеке *Лима* која утиче у ријеку *у* крај *Вишеграда* у Босни, те га у пошљедњем изгореше катане. Долазећи у то мјесто ви- о стармалога који бјеше дуг лакат и по овачки[2]) браде дуге како у обична човјека, коше нам да има жену и дјецу ожењену, му није когод други помогао да их учини. идјесмо такођер стијену са шупљином дугом лакта, о којој говоре Власи да се Св. Сава азећи наслонио на њу и да му је лакат о камен. Нека то вјерује ко хоће. Ми у мјесту преспасмо у хану.

31-га. Изађосмо из Пријепоља и путем ви- о гласовити манастир грчкијех (православ-) калуђера у *Милошеву Долу*,[3]) а мало даље едној хриди тврђаву са неколико кућа под , што се зову *Милошево*. Овдје су палаче јман паше који бјеше велики везир. Уље- за тијем у велику шуму гдје је виша по- него ли игдје на овом путу, али нас пра- три чете нефтерија, једна из Пријепоља, из Милошева, а трећа која нам дође у ет из Сјеницā, гдје приспјесмо наком једа- т ура пута и намјестисмо се у *Чаранпи* или *нки Сјеничкој* у маломе чардаку.

Првога Августа пошто кренусмо из Сјенице, смо до куле сјеничке у пет сати хода. Ту тадосмо, јер не могосмо доћи онога дана ругога лежишта; мјесто има мало кућа, а и су порушене у пошљедњем рату. Мјесто би-

[1]) Ова фраза није била ни мени, ни г. Будману јасна у налу.

[2]) То је данашњијех $76^{1}/_{2}$ центиметарā.

altri per seguitar il nostro viaggio et in tanto questi tre giorni ci siamo tratenuti in conversatione col Capigi Muselime et altri Aghe del loco et avendoci uno di loro regalato con una Mladiza, detta in taliano pesce Salamone, di smisurata grandeza ma per la mancanza di cucinarla con aceto, insinochè fù trovato poco manchò che non inpazisse il nostro Dragomano, et in tanto il nostro Fisicho faceva cure perchè haveva necesità della medicina.

Addi *30* partisimo da Pglievie et arivamo a *Priepoglie* in otto hore. Questo loco sta a destra del fiume Lim e va scharichar nel fiume Drin vicino a Viscigrad in Bosna, e questo loco e stato brugiato nel ultima guerra da Kattani; nel venir in detto loco trovasimo un nano curto da un brazzo e mezo raguseo con barba quanto un homo di quista corporatura, e ci fù detto che havesse moglie e figlioli di già amogliati se però alcun altro non li habbi coadiuvato a generarli. Vidimo pure un Macignio una conchavità longa due bracia; dicono li Murlachi che passando di la S. Sabba si fosse apogiato a quel macignio col gomito quale restò inpresso in quella pietra. In però creda chi vole. E noi in questo loco dormimo in han.

Addi *31* partimo da Priepoglie e per strada vidimo il famoso monasterio de Monaci Greci in *Milloscev dó*, e poco avanti sopra una roca una forteza con sotto alcune abitationi chiamate Millosevo; qui sono i Palazi di Suleiman Passa stato supremo Vesir. Entrassimo poi in un gran boscho dove i passi sono più pericolosi di tutta la strada che si fa, ma noi fossimo acompagnati con tre compagnie di Nefteri una di Priepoglie altra di Milloscevo a la terza che venne incontrarci da *Sienize* dove arivassimo doppo *11* hore di viagio, et allogiassimo dentro il Ciaranpi o sia palancha di Sienize in una picola casucia di legnio.

Adi *primo Agosto* partiti da Sienize in cinque hore pervenimo alla *Kula di Sienize* dove fermassimo non potendo più arivar quel giorno ad alcun alogio, esendo il loco di poche case, e queste distrutte dal ultima guera; in un loco molto de-

[3]) „Казују путницима тијело Св. Саве, које је још цијело и лијепо, а већу им милостињу дају Турци и Жидови, него ли Кршћани“ (Б. Рамберти, Матковић Оп. цит. ibid.)

јаше пусто и ваља нам ставити добру стражу за нашу сигурност, премда нам се бјеше више од њих бојати, него ли од другијех хајдука. Напомињем да нас је првога Августа сјајно погостио наш домаћин.

Дне 2. упутисмо се с ове куле пут *Новога Пазара.* Путем дођоше нам у сусрет наши трговци с обичним пићима, али ми вољесмо наставити наше путовање јер бијасмо у шуми дугој четири уре пута, која међи у далечини од четири сахата са селима Пиперâ и Кучâ најљуће чељади Арбанашке. Ова шума бјеше већ освојена одељењем коњаништва ново-пазарског неферата, а друго одељење коњаништва праћаше нас. Изишавши из шуме обје се чете удружише, па тако, наком седам ура пута, са толиком јаком стражом и развијенијем барјацима њиховијем уђосмо у *Пазар* и сједосмо у бесестен[1]) гдје нам без престанка принашаху даре наши трговци.

Дне 3. и 4. задржасмо се *Новом Пазару* ради распра између нашијех трговаца. Ово мјесто би некада врло гласовита варош у Леванту, а сада је ништа; гдје бјеше дванаест тисућа кућа нема више од три стотине.[2]) Први нам дође у походе господин кнез Војновић[3]) који је био и другијех пута у нашијем лазаретима. Долажаше из Драча да се удружи с бунтовницима у Угарској, и рече нам колику цијену ударише царевци на његову главу.

Дне 5. Одосмо из Новог Пазара кроз *Планину Рогузно* и у девет сахата пута дођосмо у *Бањску* гдје има пуно минералнијех бања и стара тврђава наопако саграђена.

Дне 6. Кренусмо из Бањске и дођосмо у девет ура у *Вучитрн.* Путем видимо тврђаву *Звечан* на врх брда попут главе шећера. Ова се сама одржала пред ћесаровом војском с ње неприступне висине. Стигосмо на *Косово Поље* и

serto ci convene prender bona quardia per nostra sicureza, ma di questi era più da temere che d' ogni altri assassini. Si nota che il primo di Agosto ci banchetto lautamente il nostro maistro di casa.

Adi *2* partimo da detta Kula verso *Novo Pasaro* per strada ci incontrarono i nostri mercanti con i solitti rinfreschi ma essendo lochi pericolosi ci parve continuar il nostro viaggio tanto più eservi una selva longa quatro hore di viagio, e vicina 4 hore dai casali dei Piperi, e Kuci che son la più trista gente d' Albania; — qual selva di già fu occupata da un corpo di Cavaleria dal Neferato di Novo Pasaro, et un altro corpo di Cavaleria ci acompagniava; pasata poi la selva tutti doi con noi si unirono, e cossi doppo sette hore di viagio con detta numerosa quardia, e loro Bandere spiegate entrassimo in Pasaro, et allogiassimo nel Besisten ove continuamente erimo regalati dai nostri mercanti.

Adi *3* e *4* fermassimo in Novo Pasaro per le controversie tra i nostri mercanti; questo loco è stato famossisuna piazza di Levante hora ridotto a niente vi sono solamente da *300*, case dove prima si numerovano *12* milla; in primo loco venue a trovarci il Sig[r] Conte Voinovich stato altre volte hai nostri lazaretti; il medemo venne da Durazo, et andava unirsi con li solevati di Ungaria. Ci contò lui stesso la taglia cke haveva dalli Imperiali.

Adi *5* partimo da Novo Pasaro per la *Planina di Rogosne* et in hore 9 di camino pervenimo a *Bagnska* ove son molti bagni minerali et una forteza antica di mal intesa strutura.

Adi *6* partiti da Bagnska in 9 hore arrivassimo a *Vucetargnie*; vidimo per strada la fortèza di *Svecian* situata in cima d' una montagnia fatta a forma d' un pavetto di zucharo. Questa sola non fu occupata dalle armi cesare in tutti

[1]) *Бесестен*, управо *Бесестан* (у Вука безистен, али без ознаке значења) зове се велики покривени пазар.

[2]) Ово се мјесто налази на свакој страници трговачке повијести дубровачке. Год 1580. имаше 6000 кућâ, али у XV. вијеку 12.000 и више. Ту наставаше велика колонија Дубровчанâ. *Катарино Зено* говори год. 1550 да је Нови Пазар насељен од Турака, кришћанскијех Србâ и многијех *Дубровчанâ* и Млечићâ (Матковић, Рад, LXII стр. 99). *Рамберти* спомиње, шестнаест година прије Зена, исту чињеницу и многи други путници. Али као готово сви балкански градови, не одоли ни Нови Пазар мијењању државнијех обликâ и турскоме зулуму, па ево какав бјеше у почетку XVIII. вијека.

[3]) Ово је *кнез Војин Војновић*, наш пређ, који држаше, као Портин васал, Требињску и Поповску област, до год. 1695, кад се предаде у заштиту Млетачкој Републици.

Вучитрн преспасмо под шаторима од страха д куге.

Дне 7. Кренусмо из Вучитрна и у девет ра непрестана пута дођосмо у *Добротин* гдје оначисмо под шаторима. Путем видјесмо *При-штину* у којој хараше куга и *Тарбет* гдје је ахрањен дроб султана Амурата убијена на том пољу руком *Милоша Кобиловића,* чији је гроб двије миље далеко од пута којијем ми про-лажасмо.

Дне 8. Кренусмо из Добротина и у седам ра дођосмо на *Качаник;* то је тврђава старијех а пола порушенијех зидина у којој се у пошљед-њему рату Нијемци одржаше за двадесет и четири ана опкољени силном војском турском и тата-ском; на пошљетку предадоше се под часнијем јетима. Прије него уљегосмо у Качаник, с лијеве ране остаде нам мјесто гдје би потучена помоћ ју Нијемци слаху тврђави. Шест стотина људи начки заметнуше бој са двадесет тисућа Ту-ка и Нијемци подлегоше. И ту преспасмо под аторима од страха од куге.

Дне 9. Остависмо Качаник, те у осам са-та дођосмо у неко мјесто пред *Скопље* гдје м казаше да је погинуло око двије тисуће ша од куге. Ми разапесмо шаторе за већу гурност и да се ни с кијем не помијешамо.[1])

Дне 10. Пођосмо од тога мјеста и у осам а тешкога пута стигосмо у *Каменово* гдје запесмо шаторе, а чело ногу тецијаше нам оточић.

Дне 11. Забависмо се у томе мјесту.

Дне 12. Кренусмо из Каменова и путем су-етосмо Турчина што су наши мислили да је есеџија,[2]) јер питаше ко смо и што носимо и мњасмо да је ухода својијех другова, те не јесмо остати у *Стразину* јер не бјеше него н са неколико подртијех кућа Бугара, а и ови

questi paesi per essere inacessibile la sua situa-tione, oggi entrassimo nel piano di Kosovo, et alogiassimo a Vucetargnie sotto i padiglioni per tema della Peste.

Adi *7* partimo da Vucetargnie et in 9 hore di continuo viagio pervenimo a *Dobrotin* ove alo-giassimo sotto i padiglioni; vidimo per strada *Prisctina* e dentro la Peste faceva strage; vidimo pure per strada Tarbet ove sono depositata l' inte-riora di Sultan Amurat uciso in questo piano da Millosc Kobilovich la di cui però sepultura fu lon-tana dalla nostra strada due miglia.

Adi *8* partimo da Dobrotim et in hore sette arivassimo a *Kacionik,* forteza di vechie muraglie e quasi distrutta nella quale si mantenero li Te-deschi nel ultima guerra *24* giorni assediati da un poderoso esercito Turcho, e Tartaro ma poi si resero a patti di bona guerra. Nel venir a Ka-cianich ci restò a sinistra il loco ove fu batuto il socorso Tedescho che veniva a detta forteza, questi consisteva in *600* homini soli quali ebbero animo di batersi con 20 milla Turchi, et i pochi Tedeschi furano disfatti. Qui pure dormimo sotto i Padiglioni per tema della Peste.

Adi *9* partimo da Kacianik et in hore 8 arrivassimo ad un loco incontra *Schopie* ove ci fu rifferito esser morte da 2 milla persone di Peste. Noi allogiamo sotto i padiglioni per magior sicureza per non maschiarsi con alcuno.

Adi *10* partimo da detto loco, et in 8 hore di incomodo viagio pervenimo a *Kamanono* ove spiegato il padiglione a pie dei vostri letti ci andava un rusceletto di acqua.

Adi *11* fermasimo in detto loco.

Adi *12* partimo da Kamanovo e per strada incontrassimo un Turko credutto dalla nostra scorta per chiesegia qualo si informava chi erimo e cosa portavamo, ci diede sospetto questi poter esser spia delli altri compagni onde non volsimo fermar in *Strazin* esende il hano distrutto con poche case

[1]) *Скопље* бјеше некада главно сијело дубровачкијех тр-ацâ у Маћедонији. Дубровчани имаху око града великијех ограда̂, произвођаху восак и приправљаху кордуанске коже. вом пошљедњем обрту бјеше год. 1669. забављено 700 рад-. Велики Куршумли-хан стоји сада пуст, једва у порушеној ди гдјекоји маћедонски трговац преноћи, док на гредама једнако стоје написана у црљеној и црној шари имена неста-лијех Дубровчанâ! (В. *Јиречек,* Geschichte der Bulgaren стр. 460. и даље.) (Куршумли-хан служи сада за апсану. — *Напом. коректорова*).

[2]) Турски разбојник на коњу.

дивљи, па превалivши тринаест сахата хода сађосмо у хан у *Паланкама*. —

Дне 13. Кренусмо из Паланака и дођосмо у седам ура у *Ћунстендил* и намјестисмо се у хан. Ово је мјесто богато минералнијем водама.

Дне 14. Данас се забависмо у Ћустендилу да измијенимо коње и посласмо по драгоману наше поздраве Паши по имену Мехмеду који нас дарива граном од шљиве дугом педаљ на којој избројисмо четрдесет и шест шљива. То говорим да покажем изобиље воћа у овој земљи. Видјесмо минералне купељи у којима су воде од нарави тако вруће, да се може скухати јаје без ватре. Ћустендил је испод старога Константинова града који развалише Турци када освојише ову земљу.

Дне 15. Кренусмо из Кустендила и у девет ура дођосмо у *Дупницу*. Путем разгледасмо мост саграђен рушевинама и стијенама Костантинова града. Ћесарова војска бјеше дошла својим славним оружјем до тога мјеста у пошљедњем рату. У Дупници преспасмо у хану, и обазнасмо стопрв сјутрадан да ондје хара куга; дапаче неки Жидов Млечић, који се зваше Паце пошто дође к нама да нам се поклони, те да нас послужи, рече нам да ондје лијечи окужене.

Дне 16. Кренусмо из Дупнице и у девет ура хода дођосмо у *Самоково*, велико мјесто на лијепој равници пуној великијех села. У томе мјесту како и у Паланкама има руда најбољега гвожђа што има у Леванту. Наставасмо под шаторима.

Дне 17. Забависмо се у овом мјесту врућице ради која спопаде Госпара Рести и Капелана. Наш је Капици Баша дошао из Манастира гдје је покупио кесу[1]) Беглербега Румелијскога.

Дне 18. Пођосмо из Самокова и стигосмо у пет ура у *Бањицу*. И овдје има минералнијех вода од сумпора врућих од нарави, али нијесу

di Bulgari atorno e questi salvatici, onde con questo giorno 13 hore di viagio arivassim *Palanke* et alogiamo nel han.

Adi *13* partiti da Palanke in hore sette vassimo a *Cuistendin*, et alogiasimo nel han. Qu loco è copioso d' aque minerali.

Adi *14* per mutare i cavalli fermassimo in Ciustendin; complimentamo col nostro Dra mano il Passa a Nome Mehmed qual ci regalò un ramo d' albero di pruni longo d' un palmo. questo contasimo 46 pruni. Ciò si nota per din la gran quantità di frutti vi è. Vidimo i Ba minerali ove l' aque sono naturalmente cosi ca che senza aiuto di foco si pol cocer un ovo. stendin è situato a pie della antica citta di Cos tino distrutto dalli Turchi in tempo sigiogar questi paesi.

Adi *15* partimo da Ciustendino et in h 9 arivamo a *Dupniza;* vidimo per strada un Po fabricato dalle Ruine e materiali della soprade città di Costantino; sin qui erano arivati nel ulti guerra l' Imperiali con le loro armi vitoriose. Dupniza dormimo nel hano con haver saputo susegnente matina esservi la peste in questo lo anzi un Ebreo Venetiano chiamato Pace do esser venuto da noi a farci complimenti e fat più servizi, ci disse esercitar ivi medicina e cu li apestati.

Adi *16* partimo da Dupniza et in 9 h arivassimo a *Samokovo* loco ben grande in bella pianura piena di grossi casali. Tanto questo loco quanto in Palanche sono le mini del più fino ferro vi è in Levante. Allogiassi sotto i padiglioni.

Adi *17* fermassimo in questo loco, per es risentiti il Sig^r Resti, et il Capelano con acc di Febre et oggi capitò qui il nostro Capici Pa dal monastero dove fù a levar una borsa al Begl bech di Rumelia.

Adi *18* partiti da Samokovo in cinque h arivassimo a *Bagnitza* qui pure vi sono i Ba d' aque minerali di solfo calde di propria nat

[1]) Облик плаћања новацā у турскијем земљама. Кеса вриједи сада у Турској 600 пјастара. Колико бројаше у оно доба не знамо тачно, јер скакање вриједности новца у Отоманскоме Царству бјеше готово онако велико колико у пошљедњем вима римске империје.

чисте како у Ћустендилу. И овдје кона- у хану.

Дне 19. Пођосмо из Бањице и с великом стра- прођосмо *Карс Дервенту* заложивши само у *иноме Селу* и дошавши у *Сарамбељ* да пре- мо, али нашавши кугу, учинисмо опет три пута и разапесмо шаторе у *Чангурлији*. с учинисмо једанаест ура хода.

Дне 20. Пођосмо из Чангурлије и остависмо ијевој страни *Татар Басарџик* једну од нај- них вароши у Леванту; видјесмо га из далека нутра страшно хара куга. У десет ура пута смо прелијепом равницом у *Пловдив* гдје се естисмо код дум Маха Илијића парока онијех ичкијех села што су наоколо. — Овај нам у сусрет са фратром реда Св. Франа, по О. Амброзије из *Чипровца*, уру прије него у Пловдив. Овај је Фратар сада парок у ји.

Дне 21. Огњица Госпара Рести и нашега лана указа се у једнога и у другога као грозница, забави нас у овоме мјесту, а разумјесмо да и овдје хара куга поштено. оме мјесту бјеху некада двори Филипа краља донског, оца Александра Великога и виде шнако трагови зидине и тврђаве. Ово је једна ајвећијех вароши у Леванту, броји шеснаест а кућа и мноштво народа.

Дне 23. 24. 25. 26. 27. и 28. Остадосмо у диву та бољетице ради нашијех, та што се љеше један Јањичар и три слуге.

Дне 29. Пошто се оправе мало наши не- ици, кренусмо Божјом помоћи из Пловдива шест ура хода дођосмо у *Папаслију*. Путем смо *Папас коријy* шуму која се тако зове јстава која чињаше неки Папас (Калуђер) ги разбојници и коју посјекоше пловдивске Коначисмо у хану, и опрости се с нама ци Баша да нас дочека у Једрену.

Дне 30. Кренусмо из Папаслије и у пет ура дођосмо у *Кајалију-Касал* гдје су сами и. Прими нас и угости у кућу Бугарин шина тога села.

ma di inferior pulizia che quelle di Ciustendino; in questo loco fù il nostro alogio nel han.

Adi *19* partimo da Bagniza e con numerosa quardia passassimo *Kars Derventa* havendo in quella solamente in *Momino Sello* rinfrescatici et arivati poi in *Sarambeglia* per riposar la notte, ma trovata esserci la Peste ci convenne con altre 3 hore di viagio andar a riposar in *Ciangurlia* sotto i padiglioni il nostro viagio fu oggi di hore 11.

Adi *20* partimo da Ciangurlia et a man mancha per strada ci restò *Tatar Pasargich* uno dei più belli lochi di Levante, lo vidimo da lontano facendo dentro molta strage la peste, et in hore 10 di viagio per una belissima pianura arivassimo a *Filipopoli* ove alogiasimo da D. Michele di Elia Parocho di quei casali Catolici sono a torno il medemo con un Frate di S. Francesco a nomme Fra Ambrogio da Ciprovaz venne ad incontrarci una ora prima che arivassimo a Filipopoli et il detto frate hora è Paroco di Soffia.

Adi *21* la febre di Sig[r] Resti e del nostro Capelano, scopertassi si ad uno come ad altro febre terzana, ci formò in questo loco, et oggi habiam saputo di certo far anche qui la peste il suo dovre. Questo loco, è la Regia di Filipo Re di Macedonia Padre d'Allesandro Magnio e si vedono ancora le vestigie delle murra, e forteze; il loco è delle più grandi in Levante fa 16 milla case e popolo molto grande.

Adi *22, 23, 24, 25, 26, 27 e 28* ci siamo tratenuti sempre in Filipopoli si per la malatia dei sopradetti come per esersi di più amalato un dei nostri Gianizari con 3 Servitori.

Adi *29* migliorati alquanto li nostri amalati partimo per la Dio gratia da Filipopoli, et in hore 6 di camino arivassimo a *Papaslia;* pasando per strada vidimo la *Papas Koria* selva nominata per li assasinij che in essa facceva un Papas Kalogiero et altri ladri ora tutta tagliata dalli Aghe di Filipopoli. Noi alogiassimo nel hanno, e di qua si licenziò il Capigi Passa da noi per spetarci in Adrianopoli.

Adi *30* partiti da Papaslia in 5 hore di camino arivassimo in *Kaialia* casal tutto di Bulgari e noi alogiassimo in lasa di un Bulgaro anziano dell loco.

Дне 31. Пођосмо Божјом помоћи из Кајалије. Ова поћ бјеше једна од најгорijех са тога путовања ради једне куће од дрва, покривене сламом, и гнусне до зла бога у којој преноћисмо. Отвори се небо и улије дажд и не могосмо уживати ни овај јадни покој, јер с несрећна крова требаше да се покривамо штитом и да се чекајући у тјескоби освитак дана, ставимо прије времена на пут. У шест сати дођосмо у *Усанџево* гдје се одморисмо у једноме од три прелијепа хана с кровом од олова, па након краткога почивања дођосмо у *Хаманрли* и сађосмо у хан. Два су хана лијепо саграђена изнутра и с поља широкијем вапненијем каменом. кровом од олова са великом авлијом, а посред авлије прекрасна чесма (точак.)

Дне првога Септембра пођосмо из Харманрли и у шест ура дођосмо на *Мустај Пашину Ћуприју*. Ово се мјесто зове по ћуприји бива мосту што подиже на Марици Мустај Паша који би Велики Везир. Мост има 22 прекрасна свода,[1]) а дуг је четири стотине корака.

Дне 2. Пођосмо из овога мјеста и у шест ура хода дођосмо у *Једрене* и сиђосмо у велику полачу у којој пребиваху прије посланици московски. Ага јањичарски, који овдје заповиједа над тисућу и пет стотина јањичара даде нам добродошлицу и посла нам стражу од четири јањичара, а кад се ми захваљујући нећасмо, одговори да нам он има изказивати почасти како и другијем посланицима царевâ, а у исто вријемо да се не би хришћански робови заклонили у нашу полачу. *Једрене* јест једна од царскијех резиденција и обично становање султана у вријеме рата.[2])

Дне 3, 4, 5, 6 и 7 остали смо у Једрену јер је дан за даном расла болест у нашој пратњи. Дође нам у посјет и Кафици Баша и ми га почастисмо хладнијем пићем, кафом, слаткишима,

Adi *31* per la Dio gratia partimo da Kaialia, e questa notte fù delle più inchomode in tutto il viaggio stante la miserabil casa di legna coperta con paglia dentro ben sporcha; sopravenuta la piogia ci disoblighò da questo anche chativo riposo convenendoci per la coperta ben gentille della casa ripararci dalla piogia con l' ombrelle, et aspetar con ansietà l' alba per partire; mettendoci in camino ben presto del ordinario in 6 hore arivassimo a *Usangevo* dove riposassimo in uno delli 3 hani che sono di molto magnifica stratura coperti con piombo e doppo poco riposo in altre 4 hore arivassimo a *Hanmarlia* dove alogiassimo in uno delli doi hani che sono di magnifica stratura fabricati dentro e fori con scarpei coperti con pionbo con un gran cortile, et in mezzo una bellissima fontana.

Adi *primo* Setenbre partimo da Hanmarlia et in 6 hore arivassimo a *Mustai Pascina Ciupria* loco denominato dalla ciupria o sia ponte fabricato sopra la Mariza da Mustai Paschia stato supremo Visir. Il ponte è fatto di 22 archi molto magnifici et per longo 400 passi andanti.

Adi *2* partimo da detto loco et in 6 hore di camino arivassimo ad *Adrianopoli* ove allogiassimo iu un Palazo ben grande altre volte habitato dalli Imbassatori di Moschovia. Ci mandò li complimento l' agha di Gianizari che qui comanda 1500 delli medemi e mandatici 4 Gianizari per guardia, ma ringratiandoli noi di cio ei rispose che non voleva deffraudarci della stima fatta ad altri Regi Ambasciatori e nel istesso tenpo voleva riparare che alcun de Schiavi Cristiani non si salvase nel vostro Palazo. Adrianopoli è una delle Imperiali Residenze e di ordinaria habitatione hai Sultani in tempo della guerra.

Adi *3, 4, 5, 6, 7* ci siamo tratenuti in Adrianopoli per il giornal crescimento delli ammalati della nostra famiglia. In questi giorni ci visitò il Capigi Passa e li diedimo rinfresco di caffè,

---

[1]) Пикантно је видјети како сваки путник различито броји сводове овога гласовитога моста. *Бецек* Ћесарев курир у XVI. вијеку броји 23 свода, *Морозини* 20, други опет 18, а наши посланици 22!

[2]) *Једрене* бјеше сијело дубровачкога вице-консула који јерархично бјеше подложен цариградскоме консулу. У католичкоме гробљу ван града почива *Влахо Кабога* који тако умрије на путу у Цариград год. 1750 као посланик код Султана Махмуда V. Његов син *Иво* би такођер посланик код Порте год. 1792. Његов кратки и сухопарни дневник прионћи *Engel* на крају своје повијести Дубровника. (Беч, 1807).

ербетом и шоколадом, али му опет вратисмо убав и објěдовасмо код њега, први пут наком ва мјесеца. Разгледасмо удобно мјесто; најљепша плаца на сводове која се зове *Али Пашина Чаршија*, пак Џамија сграђена раскошно од Султана Селима сва у мрамору уложену златом и етири мунаре на четири стране џамије и три олара око сваке мунаре; пред њом прекрасна влија у мрамору са великом чесмом по сриједи. Видјесмо џамију Султана Бајазита о којој не би нко рекао да је саградио османски цар. Видјесмо акођер кућу махнитаца коју подиже исти цар у којој бјеху четворица везана у веригама; идјесмо мјесто гдје беше наша палача и једина рква католичка у Једрену, обје у праху.

Дне 8. Узесмо нове кочије и коње изашавши из Једрена у седам ура стигосмо у *Лаису* и сађосмо у хан који Мехмед Паша Солаковић (Соколовић) који бјеше Велики Везир, сагради а рђаво стеченијем благом свога сина. Кад овај владаше у Темишвару, притужише се неколико пута Порти против његова опака владања и кад је е ријечи разумио Велики Господар рече Везиру, његовоме оцу, нека га очински прекори. Овај ће на то одаслати у исти мах двије капиџије, једнога да му поручи да дође у Царске Дворе, а другоме нареди да га задуши гдјегод га сусрете. И стиже га у Лапси и обави што му би наручено, а од новаца што ношаше са собом сагради отац џамију и речени хан са благијем дјелом за ва времена, бива сваком путнику, који гођ сађе хан, да се да круха и чорбе. Ми преспасмо том хану и бисмо дионици овог благог дела.

Дне 9. Кренувши из Лапсе у девет ура и о дођосмо у *Бабу* и коначисмо у хану.

Дне 10. Пођосмо из Бабе и пошто залоснсмо у *Баргасу* дођосмо у ....[1]) сахати у *Калиштран* гдје видјесмо сарај Султана Мехмеда, ца садашњега цара, који се често свраћаше у њ лова. Нијесмо могли да не разгледамо помњиво

[1]) Нема у тексту броја сати.

confetura, serbetto e cocholata, li resimo la visita con anche cenar da lui e questo fù la prima volta che doppo 2 mesi di viagio con loi habiamo mangiato assieme. Vidimo comodamente il loco et il più bello e la piazza coperta con volti che si chiama Ali Pascina Carscia e la Giami fabricata da Sultan Selim suntuosamente tutta con marmi miniata dentro con oro con quatro minare divisi hai 4 lati d' ella Giami fatti con belle simetrie con 3 Solari atorno ciaschedun Minare, et avanti la detta Giami un magnifico Atrio fatto di marmi con in mezzo una gran bella fontana. Vidimo la Moschea di Sultan Baiazet che non merita nome d' esser stata fabricata da un Imperatore Ottomano. Vidimo pure l' ospidal dei matti del medemo Sultan fabricato, e dentro vi sono stati 4 in catene; vidimo il sito ove era la nostra casa, e l' unica Chiesa che era dei Catolici in Adrianopoli, hora l' un e l' altro distrutto.

Adi *8* prese nove carozze e cavali partimo d' Adrianopoli et in hore sette arivassimo a *Lapssa*, et allogiassimo in un han fatto fabricare da Mehmed Passa Solakovick stato Supremo Visir con le mal aquistate sostanze del suo figliolo, questi esendo stato nel governo di Temiscvar venero alla porta molti rechlami contro di esso quali saputi dal Supremo Signore disse ad Visir suo Padre che paternamente lo amonisse. Questo di subitto spedi li doi Capigi il primo con ordine che venghi alla Corte, il secondo che lo strangoli ove lo giungerebbe, lo gionse a Lapsa et esegni l' ordine e dei denari trovò con lui fabricò una Giami e detto hano con far opera pia perpetua a cio ogni giorno a tutti viandanti che alogiano in han si dia la ratione di pane e Ciorba, noi dormimo in detto hano e fossimo anche partecipi di questa opera pia.

Adi *9* partiti da Lapsa in hore 9 e mezzo arivassimo a *Babba* et allogiassimo nel han.

Adi *10* partimo da Babba e presi i rinfreschi a *Bargas* arivassimo in hore . . . a *Callisctran*. Qui vidimo un seraglio che Sultan Mehmed Padre del Regnante fabricò, e spesso habitava per comodo della cachia, ne lassassimo di vedere

Међутијем ево Господина Луке Барке[1]) из Цариграда са другијем нашијем трговцима и штићеницима, па пошто нам се исклањаше, приправише нам сјајан собет на отворену. Ту бјеше дивљачи, пилади, хладетине, кобасица са различитијем добријем винима. Наком обједа речени Господин Барка установи ред којијем ћемо свечано уљести у Цариград: први бјеше шест диван чауша, два по два, и остали трговци по реду; пак наши Јањичари, а за овијем младићи језика и Г. Г. Лучић и Барка; за њима ми двојица а иза нас наш лијечник јер је Капелан . . . . .[2]) Долажаху за тијем наша два подворника, пак четири слуге са развијенијем барјацима, пак опет друге слуге са слугама трговаца, у све више од четрдесет људи сви на коњу. Јашући овакијем редом до бедема Цариградскијех, спуштасмо се на *Јејуп*[3]) и друмом од *Балате* уљезосмо у Град кроз *Фенер Капију* и сађосмо у наш стан. Та је врло велика кућа код Патријарката, са много соба, неколико вртова и три чесме, али врло рђаво раздијељена. Бјеше нам дата у најам фирманом Великога Везира за све вријеме што ћемо се забавити у Цариграду, према годишњој најамнини од 400 талијера.

Дне 20. Посласмо нашега драгомана ка Господину Ибрахим Бегу Ћехаји[4]) Великога Везира да му јавимо наш долазак; то исто јависмо по нашему драгоману Његовој Преузвишености Господину Александру Маурокордату[5]) који, наком мало, посла свога дворанина да нам честита на срећноме доласку.

Дне 21. Послесмо истога нашега драгомана овој господи посланицима да им јави наш долазак у Цариград:

Monsieur de Feriolu[6]) посланику Француске,

gresso, sopragionse in tanto il Sig^r^ Lucha Barcha da Costantinopoli con altri nostri mercanti e prottetti, e dopo i complimenti fatici ci fecero un sontuoso banchetto di campagnia, di salvaticina, polani, rifredi, salami con diversi boni vini; doppo presi i rinfreschi detto Sig^r^ Barcha dispose l' ordine da marciare a fare l' ingresso in Constantinopoli, qual fù: i primi andavano li 6 divan causci a doi, e poi li altri mercanti ordinattamente, indi li nostri Gianizari, doppo di loro i giovini di lingua, e poi Sig^r^ Barcha e Lucich doppo di loro noi due e doppo di noi il nostro medico, esendo il Capelano restato a Ponte picolo in atto con la cessione, andavano doppo li nostri 2 camarieri e poi con 4 servitori con bandiere spiegate e doppo loro li altri nostri Servitori, con li Servitori delli mercanti, esendo in tutti da 40 in su a cavallo, e caminando con questa marcia sino alle ruma di Costantinopoli calasimo a Jeiup, e fatta la strada per Ballatta entrassimo dentro nella cità per la porta di Fener, et andassimo smontar nel nostro alogio dentro il Patriarchato in una casa ben grande con molte stanze più giardinetti 3 fontane il tutto però mallisimamente spartito, e questa casa ci fù affitata col ferman del Supremo Visir per il tempo che l' abitaressimo a ragione di 400 tallori al anno.

Adi *20* mandassimo il nostro Dragomano dal Sig^r^ Imbraim Beg Chiehaia del Supremo Visire per darli parte del nostro arivo, come pure il detto giorno diedimo parte per via del istesso Dragomano a Sua Eccelenza Sig^r^ Alesandro Mauro Cordati il quale a pochi momenti doppo mandò suo Gentilomo per felicitarci dal nostro bon arivo.

Adi *21* mandasimo il detto Dragomano dalli susegnenti signori Ambasciatori per avanzarli l' aviso del nostro arivo in Constantinopoli.

Monsù di Feriol Amb^re^ di Francia,

---

[1]) Трговац и драгоман Републике у Цариграду који је у вријеме гласовитога посланства *Маројице Кабоге* у Цариграду и *Николице Боне* у Силистрији, имао велика дијела у државнијем послима (од 1678—1684).

[2]) Не разумије се што је значење текста.

[3]) *Ејуб*, сјеверо-западно подграђе цариградско.

[4]) Тајнику.

[5]) Грк *Маурокордато* бјеше Портин драгоман за владања Мехмеда IV. Његово се име спомиње много у повијести дубровачкога посланства у Цариграду. Наком Кара-Мустафине смрти (1683) паде у немилост, и једва спасе живот, али га опет поставе за тумача. Његов син Никола, који бјеше пет пута књаз у Влашкој, би тумач Портин год. 1709.

[6]) *Маркиз Charles de Ferriol Baron d' Argental*, многогодишњи француски поклисар у Цариграду, (1699—1711), веома је оригинална личност. Како он сам причаше, седам је пута пратио Велике Везире или Султане у рат проти Ћесару, као емисар краљев, прије него ли пођe у Цариград. Његове су незгоде код Порте добро познате. Врло жива темперамента, уз пркос његову туркофилизму, увриједи Султана одма на приступној аудиенцији 5 Јануара 1700 кад му дворски достојанственици рекоше да скине сабљу, коју није смио носити по церемони-

м авлијом к Великоме Везиру. Ова авлија ван хана[1]) бјеше пуна чељади. Кроз Диван дођосмо у собу гдје нађосмо Великога Веи око њега многитво дворана и господе који аху одличне службе код Двора. Приказасмо Височанству наше кредитиве и државни дар прими *Реис Ефенди*,[2]) те пошто му гово-), а он нама одврати великом љубазношћу, еше нам двије шемблије од тамно црвене е и посједасмо. Тада донијеше кафу, с нијем слатким, миомирисне воде. мира и шерпа девет *кафтана*[3]) у које нас обукоше, у ене и мога друга, а у један Госп. Николу окордата првога тумача Славне Порте, а у х шест обукоше Капетана Луку Барку и Лу-Павла Иванели нашега Протофизика, Влаха ха, и Антонакија младиће језика, те тако ни опростисмо се са Њ. В. и сашавши у узјахасмо наше коње, те се вратисмо истијем кући гдје нам до мало Преузвишени Госп. окордати честиташе на лијепоме дочеку В. а.

Дне 29. Пођосмо у посјет Његовој Преузости Госп. Маврокордату који нас поздрави убама свога двора исказима највишега притва. Давши нам десну, испрати нас у собу нaja. гдје му приказасмо поздраве наше лике. Овај нам одврати ријечима пуним љук нашој Републици и к нашијем особама, ги нас обичнијем пићима и мирисима, те а повратку допрати све док не узјахасмо и не пођосмо.

Дне 30. У јутро пођосмо к Тефтедару, бива ме царевоме ризничару кога поздрависмо.

ordina Sua altezza per riceverci onde con breve complimento ci licentiasimo dal detto Ciehaia, et andassimo per il secondo cortile dal Supremo Visir; il detto cortile e la Divan hana erano pieni di gente entrassimo per la divan hana nella stanza ove trovassimo il Supremo Visir con atorno di lui oltre la Sua numerosa corte moltissimi altri Turchi di rignardo, e Signori che sustenevano le prime cariche nella corte presentassimo a Sua altezza la nostra credenziale et il Puplico regalo qual fù preso dal Sig^r Reis Efendi e fattoli il solitto complimento, ci rispose con gran cortesia, indi ci furono portati due schembli di veluto cremese ci posimo a sedere, et in tanto ci portarono il caffe la Sua conserva, aqua odorifera, Proffumo e Serbetto e poi furono portati 9 cafftani con doi dei quali vestirono me, o mio compagnio, con uno il Sig^r Nicolai Mauro Cordati primo interprete della gloriosa Porta gli altri sei furono messi al nostro Sig^r Capellano, Luca Barca e Lucich, Paolo Ivanelli nostro protofinco, Biagio Lucich e Antonachi giovini di lingua, e cossi aparati pontificalmente ci licenziassimo da S. A. e scesi nel cortile montassimo a Cavallo, e nella ordinanza in cui venimo tornassimo a casa, ove a pena gionti S. Ecc^za Sig^r Mauro Cordati ci mando felicitare del buon tratamento ricevuto dal Supremo Visir.

Adi *29* andassimo dar la primo visita a Sua Ecc^za Sig^r Mauro Cordati il quale ci ricevè con dimostrazioni molto distinte havendoci incontrato a capo delle schale e dataci la destra ci introdusse nella camera d' udienza li fecimo gli esentiali conplimenti della nostra Republica, e gli si accolse con agradimento e ci rispose con conplimento molto obligante, e per la nostra Republica e per la nostre persone ci furono portati i soliti rinfreschi e profumi doppo di che ci licenciassimo e Sua Ecc^za ci acompagnò in sino che montassimo a Cavallo e partissimo via.

Adi *30* andassimo la mattina dal Sig^r Tefterdaro che è il gran tesoriere dell' Impero e doppo

[1] Турски: *Диван Хане*, дворница диванска (бива, државне не).
[2] Министар иностранијех дјелâ.
[3] Врста плашта која се даје посланицима туђијех државâ као знамење поштовања и части. Број раздатијех кафтанâ бјеше различит према величини и власти државе коју заступаше посланик.

Пошто примисмо његов одговор, даровасмо га у име Државе, те нас и он почасти пићем и мирима, а за тијем се одијелисмо, а оне ноћи пођосмо Реис Ефендији, бива Државноме Секретару, па и њега поздрависмо и приказасмо му Државни дар, те погостивши нас, врло срдачано опростисмо се с њиме.

Дне првога Октобра. Посјетисмо великога коњаника и пријатеља Мустаф-Агу Капиџи Баши који бјеше више пута у Дубровнику. Рекоше нам да је у харему и кад приспјесмо, дође нам одмах у сусрет, те руковавши се најсрдачније и поразговоривши се у дуго уз обична пића, опростисмо се с њиме.

Дне 2. Пођосмо у походе Кадриаги Капиџи Баши који с нама бјеше дошао из Дубровника. Он пребива у удаљеној и кукавној кући, оскудној покућством, али баш онако каку му и пристоји. Забависмо се у кући све до 12. приправљајући све за саслушај код Султана. Један дан само пођосмо поздравити и даривати Госп. Николу Маврокордата. —

Дне 12.[1]) Један сахат прије зоре, дигосмо се из наше полаче и пођосмо на Диван Великога Господара. Први бјеху шест Диван Чауша на коњу са муџевесима[2]) око главе, за њима иђаху четири младића језика праћена нашијем јањичарима на ногама, а за њима три слуге ношаху данак, праћени Барком и Лучићем. Долажасмо онда ми двојица успоред, окружени са двадесет и четири слуга пјешке, затијем наш Капелан и Бријач, пак дванаест нашијех трговаца и штићеника. Овијем редом дођосмо до Бакџи Капије гдје управ бјеше узјахао коња Господин ди Гуариенти Ћесаров Интернунциј. Пошто обома бјеше одређен исти дан за Диван и одређено вријеме и дворски церимонијал, упути се он наприједа са својом пратњом, а ми одма за њиме, али на мали

il complimento e la cortese sua risposta
sentassimo per Puplica parte indi ci furon
tati i solitti rinfreschi e proffumi, dopo di
licenziassimo l' isteso giorno, la notte andas
complimentare e presentare il Sig^r Rais
che è il secretario di stato il qual ci trat
semma generosità e dopo datici i rinfreschi
fumi ci licenziassimo da lui.

Adi *primo Ottobre* andassimo a visitar
sentare ii Gran Cava^re e cordial amico Sig
staphaga Capici Bascia stato altre volte
gusa; il medemo signore si trovava nel suo
quado giońsimo ma subito vene fora, e ci a
con dimostrazioni le più affettuose e più co
dopo longo discorso con lui portatici i sollit
freschi ci licenziassimo.

Adi *2* andassimo a visitare il Sig^r
agha Capici Baschia venuto con noi da Ra
quale habitta in una remota miserabil casa,
lamente adobata tutto però a proporzione e
per lui gli altri giorni sino hai *12* ci siamo s
tratenuti in casa aparechiandoci per and
udienza del gran Signore Solameute uno dell
giorni andassimo a visitare e presentare il Si
colaci Mauro Cordati.

Adi *12* una hora prima del alba parti
nostro alogiamento per andar al divano de
Signore, caminando i primi sei divan Ca
cavallo con Umgiavesse in testa dopo loro
vani di lingua seguiti da nostri Gianizari a
doppo i quali 3 servitori portavano il t
seguiti da Signor Barcha e Lucich, doppo i
caminavamo noi doi aparo atorniati da 24
tori a piedi ci seguivano il nostro Capel
Barbiere, e doppo loro andavano 12 nostri
canti e protetti. Arivassimo con questa
sino Bakci Capia ove in atto montava a
il Sig^r di Guarienti Internuntio Cesareo, esse
ambi destinato l' istesso giorno per Divano e
nato il tempo e ceremoniale del Palazzo.
lui avanti con suo treno e noi a marc

---

[1]) Овдје Кабожини записци исправљају кронолошку погрјешку Хамерову у датуму саслушаја код Султана. Хамер каже (IV. стр. 88—89) да је то било *20. јунија,* али сад видимо по Кабоги да је Султан примио Ћесарева поклисара заједно са посланицима дубровачким *12. октобра.*

[2]) Чалма у облику високога цилиндра обавита у муселином коју носе чауши и многи други дворјани скијем церемонијама (Hammer, Staatsverfassung, 1,

омет. Улице врвљаху народом, па видјесмо велики градови имаду свој добар дио раости. Дођосмо к вратима царске Полаче бијаше велико мноштво људи што стражâ, гледалацâ. Ступивши у прву авлију препуну та, сађоше у сриједу сви с коња до нас са- који прођосмо напријед те сјахасмо код друге авлије, мјесто гдје не само слазе с сви посланици него и сам Велики Везир. путу у Диван, сусретосмо Интернунциј и ми ију Великога Везира с многобројнијом пратњом ражом на ногама и на коњу него ли је оби-, јер се враћаше у двор Њ. Височанства о бјеше допратио Великога Везира на Диван.) авши у другу авлију, дође нам у сусрет Пеи Баши[1]) и поздравивши узе од три слуге раздијељен у тридесет кеса од коже и преше их тридесеторици капиџија, свакоме по, а четворици другијех свакоме по један слуик од сребра. На истоме пас мјесту сусре- Чауш Баша и Капичилар Ћехаја[2]) Великога одара у кабаницама од броката постављена ровим кожухом, а у руци са сребрном шибиком ступаху пред нама да нам отворе пут, а њима два по два све тридесет и четири каје. У тај исти час намагоше Јањичарима кобјеше 15.000, сви на једноме крилу авлије, тај знак, док ми улажасмо, потрчаше сви могоше на неко мјесто гдје им раздијелише и крух. — Повратише се Јањичари на мјесто, а ми прођосмо кроз авлију пуну а под кубу, гдје стајаше Велики Везир[3]) бјеше изишао на диван. Он по сриједи сјена његовом пријестолу, лијево два кадиа-, бива врховни суци Азије и Румилије, десно и од Кубе, Тефтедар и Нисанџи[4]); крај овога ху Интернунциј и Резиденат Његова Ћесар- Величанства. — Повише пријестола Вели- Везира бјеше прозор са позлаћеним жалуа за којима стајаше Велики Господар. Ми уписмо под кубу и наклонисмо се Његову

[1]) *Пешчинџи Баши*, или врховни мештар трпезнога рубља, ва напице и ручинчиће.

[2]) *Капиџилар киајаси*, бива врховни коморник.

[3]) Под кубетом од Дивана сједи Велики Везир и они Веима цар даје то право, па се за то зове *Кубе Весирлери*. Али то је прост наслов и не дијеле никакву власт са Великим Везиром (Хамер, Op. cit. II.).

[4]) *Нишанџи Баши*, државни тајник за потпис Султанов. Једнак бјеше у власти са државним ризничаром.

doppo di lui a un tiro di pistola, erano piene le strade di gente che ci fece veder che anche le cità grandi hanno la loro parte di curiosità. Arivassimo alle porte del Imperial Palazzo ove fù gran moltitudine di gente altri di guardia, altri curiosi entrati nel primo cortile ben numeroso di popolo. Gionti al mezzo del medesimo, smontò dal cavallo ogni uno oltre noi che passasimo avanti, e smontassimo dal cavallo alla porta del secondo cortile loco ove non solamente smontano tutti li Imbassatori, ma anche il Supremo Visir. (Nel venir a Palazzo incontrassimo tanto noi quanto l' Internuntio il Sig[r] Chiehaia del Supremo Visir con più del ordinario numerosa guardia e corte a piedi et a cavallo che tornava nel Palazzo di Sua Altezza doppo che haveva acompagnato il Supremo Visir al Divano.) Entrati noi nel secondo cortile ci incontrò il Peschegi Bascia, e salutatici, prese dai tre servitori il Tributo diviso in 30 borse di coiro, e lo consegnò a 30 Capigi che ogni uno porti ad una borsa come pure ad altri 4 Capigi nua tazza d' argento per uno. Ci incontrarono poi nel isteso loco il Causc Bascia e Capicilar Ciehaia del Gran Signore vestiti con cabanize di brochato fodrati di zibilini con in mano ad un baston d' argénto. Ci precedevano questi per farci largo andando avanti di loro processionalmente a doi li sudetti 34 Capigi, et in questo tempo fù dato il segno alli Gianizari che erano in numero di 15.000 milla quali stavano tutti in una parte del cortile, ma al segno fattoli in tempo che noi entrassimo, corsero con celerità possibile al loco dove li diedero la ciorba et il pane. Ritornati i Gianizari al suo loco, noi andassimo per mezzo di questo cortile pieno di popolo sotto la cuba ove stava il Supremo Visir in atto facendo il Divan. Lui sedeva a mezzo sopra il suo trono, et a sinistra parte li doi cadascheri o siano giudici supremi d' Asia e di Rumelia a man destra sedevano i Visiri di Cuba, il Teftedaro et il Nisangi vicino al quale sedevano l' Internuntio

Височанству, који се обрадова кад нас видје (а вриједно је успомене да имаше на руци Дијамапат прекомјерне величине), пак нас одведоше на страну по кубом гдје оно 30 капиџија бијаху донијели тридесет кеса са нашим данком. Ту нас исчекиваху Рузнамеџи, то јест књиговођа Царства и Веснедар Баши[1]) са многијем Веснедарима и њиховијем писарима. Ми сједосмо на двије шемблије од кадифе, а Веснедари изборојише и изнијеше цио данак у трепућу ока (а нека који гођ даје новаца буде на опрезу и нека пази Арговим очима како или броје и мјере речени Веснедари.) Пошто ту измјерише данак, положише га опет у тридесет кеса и запечативши их предадоше их тридесеторици Капиџија, који с оном четворицом који ношаху сваки послужавник, поредише се пред врата која воде к Великоме Господару, а за њима стајаху друге Капиџије са дарима Интернунција: велики и прелијепи сахат, два велика свијетњака, два имбрика, једна велика копања на четири ноге, један крчаг, све од сребра, и пуно комада броката. Пошто предадосмо данак[2]) реченијем Капиџијама, ъзведоше нас кроз тајна врата од Кубе пред кубу, на мјесто што нам приправише да гледамо дијељење плаће Јањичарима. Пешгирџи Баши и Чаушлар Емини[3]) — које нам дадоше за церемонисте, одведоше нас на речено мјесто гдје нам бјеше разастрт ћилим од сукна да сједнемо. Пошто нас намјестише на одређено мјесто, одалечише свјетину да нас не би нико сметао; па од нашега мјеста све до мјеста гдје се раздаваше плаћа, поредаше два реда Капиџија да никоме не допусте да нам застуна. А они долажаху кад и кад да нас питају видимо ли све и смета ли нас коког. И кад дође вријеме да им се даде плата, долажаху јањичари на чете и њиховоме пуковнику или чорбаџији даваху плату за његову чету; плаћа бјеше у кожанијем кесама стављена пред кубу, да је ми видимо, па на један знак она чета јањичара трчаше стрмоглавце да је узме, а многи се јањичари лијепо преметнуше трчећи да ухвате плаћу̑ и свака се чета повраћаше са својим пуковником и тако дадоше

[1]) Пристав у књиговодноме уреду, мештар кантара.

[2]) О дубровачкоме данку в. предговор на и моје дјело: *Дубровник и Османско Царство.*

e il Residente di S. M. C. sopra il trono del Supremo Visiro era una finestra con la gilosia dorata dove stava il Supremo Signore.

Entrati noi sotto la cuba, andassimo ad inchinare Sua Altezza che ci ricevè con mostrar contento — et è notabile che su la mano haveva uu diomante di smisurata grandezza — indi fosimo portati in loco da parte sotto la detta cuba ove li 30 Capigi havevano posate le 30 borse con il nostro tributo. Qui trovassimo che ci aspettava il Rusnamegi, ossia il Ragionato del Inperio, il Vesnedar Bascia, con altri Vesnedari, Fatti qui noi sedere sopra 2 schembli di Veluto, i Vesnedari contarono e pesarono tutto il tributo in un bater d' occhio — sia di comun avertenza haver occhi d' Argo chi consegna denari per contarli e pesar da detti Vesnedari. — Pesato ivi il tributo fù novamente riposto in dette 30 borse, sigilate lo consegnarono alli sudetti 30 Capigi, quali con altri 4 che portavano ad una tazza per uno andorono a metersi in spaliera avanti la porta dove si entra dal Gran Signore, e dopo loro stavano altri Capigi col regalo del Internuntio qual fù un bellissimo e gran orologio, doi gran candilieri, doi bochali, una brocha, tutto ciò di argento e diversi tagli di brochato. Noi consegnato detto nostro tributo a detti Capigi, fosimo per una porta secreta di Cubè portati avanti la cuba il loco aparechiatoci per veder dar la paga alli Gianizari. Il Pesgegibascia, e causlaremini destinatici per ceremonisti, ci portarono a detto loco ove trovassimo messoci il strato di panno per sedere. Li medemi dopo haversi portato al loco destinato, fecero farci largo da ogni uno che ivi si trovava ove noi con tutto comodo vedessimo tutta la funzione, anzi da dove noi sedevamo insino al loco dove si dava la paga, fecero far doi spaliere di Capigi per non permeter entrar alcuno che ci potesse inpedir la vista venendo loro da quando in quando per oservar se noi vedevamo tutto e che alcuno non ci inpedisse.

Venuta l' hora di dar la paga, venivano Gianizari a conpagnie, et al loro colonnelo, detti

[3]) Надгледник чаушâ.

ду плаћу свим четама јањичарским. Дођоше јем *Џебеџије,*[1]) *Топџије Буглахи,*[2]) *Спахије налоти, Левенте,*[3]) *Стријелци, Пеизи,*[4]) *Ниџије, Балтаџије,*[5]) *Халваџије*[6]) и кувари. а коју раздијелише равно бјеше од мили и по. Осим племенитијех служба, раздије опет другијем у полачи Великога Везира, новаца које бјеху приправили под кубом за ьене плаће, остаде триста кеса које одне у Царску Ризницу. Раздавши плаће дони под кубу објед Великоме Везиру и другијема реченијема Госпарима који сјеђаху под ку а нама донијеше објед на оно мјесто гдје асмо свечаност. За истом трпезом бијасмо с плар Емином, ми два, два драгомана, капелан ијач, а за другу сједоше наши трговци. Доше нма толико јестива, да претекоше нашијем ама и да би били могли учинити и трећу зу. Благовавши овако у присуству каквијех ли 50 тисућа душа поредише се Чауши на ој страни супроћ нама од кубе све до горе нијех врата која воде Султану, а међутијем ки Везир изасла *Телхисџију* Великоме Госпо са *Телхисом* у руци да прими заповијед у а да доведе пред његово лице посланике. Телхис јест писамце које напише Везир иком Господару, а Телхисџија обучен је у кату са сребрном шибиком у руци, корача гано држећи Телхис високо у руци да га види, ступа у одаје Великога Господара и даје Кислар Аги, поглавици црнијех ушкопика, који га даје Цару а овај потпише на дно име и опет га Кислар Аѓа предаје Телхис, који га повраћа Великоме Везиру држећи врло високо, па кад сребрном шибиком и о земљу, куда гођ прође Телхис, сви се ко поклоне Царевијем словима. Пошто се исџија поврати к Великоме Везиру изашавши д кубе Ћесарев Интернунциј и Резиденат оше мимо нас к вратима Царскијех одаја д врата ставише кафтане њима и њиховој њи. Приступише за тијем к нама Капиџилар

[1]) Турекчије (ковачи оружија).
[2]) Не знам која је то врста војника. Хамер их не спомиње.
[3]) Мрнари.

corbagi, si contava la paga per la sua compagnia quale in tante borse di coiro messa avanti la cuba et in prospetiva nostra, et ad un segno che davano, quella compagnia di Gianizari coreva a rompicolo per levar la detta paga, e si vide di bollissimi tombuloni che facevano detti Gianizari corendo per afferar la paga, indi novamente quella compagnia ritornava al suo loco con suo collonello, e cosi succesivamente si diede la paga a tutte compagnie di Gianizari. Si diede poi ai Gebege, Topcie, Buglak, Spahie, Arsenalotti, Leventi, Sagitarii, Peizi, Tiratori, Baltagie, Halvagi e coghi, e la paga data publicamente a importato un milion e mezzo; oltre quelle cariche nobili siasi data la paga i susegnenti giorni nel Palazzo del Supremo Visir. Di quanto denaro si era aparechiato per dar la paga avanti la cuba, restarono 300 borse che furono portate nel Regio tesoro.

Finita di dar la paga alli sudetti, fù portato il pranzo sotto cuba al Supremo Visir, altri Signori di sopradetti che con lui sedevano sotto la detta cuba, et a noi fù fatta tavola e portato il pranzo nel loco di dove guardavamo la sudetta funzione. Ci fù assegnato con noi à tavola il Causclar Emini qualle con noi doi, 2 dragomani, il Capellano o Barbiere stavamo ad una tavola, e l' altra fecere per i nostri mercanti. Venero tante vivande, che restò delle 2 tavolle et anche ai nostri servitori da potersi far sin anche la 3-a tavola.

Finito hebbimo di pranzare a vista di 40 in 50 milla persone, si fece una ala di Causci da una parte in facia a noi dalla cuba sino alla porta sudetta, per ove si entra nelle stanze del Gran Signore et in tal tempo mando il Supremo Visir il Talhisci al Gran Signore col talhis per prender ordine di poter introdur li Ambasciatori alla sua presenza. Il detto Talhis è un viglietto che scrive il Visir al Gran Signore, et il Talhisci, vestito di brochato con la mazza d' argento in mano, a passo grave caminando col Talhis in mano a vista del popolo, entra nelle stanze del Gran Signore e lo

[4]) Носиоци копаља.
[5]) Који сијеку дрва.
[6]) Који праве слатко.

Ћехаја Великога Господара, Чаушлар Емина и Чауш Баша и обукоше у кафтане нас и наше дворане. Када то учинише, прођоше испод кубе горепменована два кадиаскера и унишавши у царске одаје и пољубивши тле пред Царскијем Пријестолом, вратише се наузначице и тако исто учини и Ага јањичарски (који се бјеше једнако забавио пред вратима друге авлије са пуковницима јањичарскијем), прођоше за тијем испод кубе везири од кубе и стадоше у царскијем авлијама; последњи отиде Вилики Везир и он стаде ондје. Наком тога уведоше на Царски саслушај Господина Гуариенти Ћесаревог Интернунција са Госп. Салмоном Резидентом. А кад изађоше они, уведоше нас с нашијем драгоманима Барком и Лучићем. Сваки од нас четворице бијаше праћен од двојице Капиџи Баша, а Кадри Ага Капиџи Баша који дође с нама хтједе на силу да уведе или мене или Господара Ресги (Растића) ну би уклоњен, на срамоту, од другијех. Од првијех врата све до врата одаје у којој бјеше Цар, иђасмо на ћилиму од тамно црвена боршуна извезена златнијем цвјетовима; повише врата висаше огромни смарагд. Ступисмо у дворану саслушаја, која бијаше сва постављена тамно црвеном кадифом извезеном подигнутијем златом, управо дивно; зидови покривени златном тканином, пребогато извезеном. Наоколо душеци од кадифе извезене у злату; у једноме куту собе бјеше пријесто у облику велике постеље с небом, чије су рѐсе биле ките бисера и златне жице, а на дну драго камење. Ова постеља или пријесто бјеше покривена црвено тамном кадифом извезеном бисером а душеци (око пријестола од исте кадифе извезене бисером. По сриједи са стране пријестола сјеђаше Велики Цар, ноге му почиваху на два скалина извезена у злату, а бјеше обучен у кабаници бјелога броката, постављену самур кожухом; илаке које покриваху сасвијем прси и пуца кабанице бијаху од дијаманта, на глави имаше царску перјаницу врло дивно накићену дијамантима, а на лијевој руци имаше прстен, онај гласовити дијаманат Костантинов. Лијево на пријестолу имаше врло велики дивит, посут дијамантима, а на десној страни, на јастуку сабља са појасом, обоје посуто ди-

consegna Chislaragha, capo di Eunuchi neri, qual lo porta dal Gran Signore, il quale sottoscriv detto viglietto, qual di novo Chislaragha consegn al Talhisci, il quale lo riporta al Supremo Visir con la mano ben in alto batendo in terra con quel baston d' argento facendo tutti ove passa il Talhis profondissima riverenza al Regio carattere. Tornato detto Talhisci al Supremo Visir, sortiti da cuba l' Internuntio et il Residente, e passarono dinanzi a noi verso le porte delle stanze Imperiali, avanti le quali li furono messi li captani et ad altri di loro corte. Venero poi il Capicilar Chiehaia del gran Signore Causclar Emini, e ci vestirono i Captani con anche alla nostra corte. Fatto ciò, passarono da sotto la Cuba li acenati due Cadascheri et entrati nel Imperiali Stanze e bagiata la terra avanti il Regio trono, ritornarono a dietro. Passò e ritornò similmente fatta l' istessa funzione l' Agha de Gianizzari — qual sempre ogi si è tratenuto alla porta del 2-o cortile con li colonelli in terti delli accenati Gianizari — passaron poi da sotto la Cuba i Visiri di cuba e si fermarono nelle Regie Stanze. L' ultimo si portò il Supremo Visir che pur ivi si fermò. Dopo ciò fù introdotto alla Imperial Udienza il Signor Guarienti. Internuntio Cesareo, col Signor Talman, Residente. Sortiti loro, fossimo introdotti noi con li nostri dragomani Barcha e Lucich. Tutti 4 venivamo sostenuti da 2 Capici Bassi per uno, anzi il Cadriagha Capici Bascia venuto con noi, fece il posibile di introdur ho me ho il Sign. Resti, ma fù con suo rosor dalli altri respinto.

Entrati nelle prime porte sino alle porte della stanza ove era il Gran Signore, caminassimo sopra il strato di raso cremesse richamato a fiori d' oro. Su le porte pendeva un smisurato pezzo di smeraldo. Entrassimo nella stanza del udienze, la qual era coperta tutta con veluto cremesse richamato con oro a rilievo molto superbo. Le mura erano coperti con drappo d' oro e richissimi richami. Atorno tutta la stanza cuscini di veluto rechamati con oro. In un angolo della stanza era per trono a guisa d' un gran letto col suo baldachino le frange del quale erano mazzi di perle, mazzi di fili d' oro con in cima pietre precios Il detto letto o sia trono era coperto con velut

итима; на лијевој страни према зиду, стајаху
три перјанице са дивним драгим камењем.
н бјеше вас позлаћен; повише пенџера пред
кијем Господаром вишаху три ките бисера.
иште бјеше покривено кадифом извезеном би-
и. Једном ријечи сва је соба злато, бисер и
анти. Приступивши, ношени како је горе
ю, од Капиџи Башâ и поклонивши се по
ују пријестолу на коме сјеђаше Велики Гос-
р, Госпор Align Рести (Растић) изрече говор, који
реведен на турски од Николе Маврокордата
га тумача Портина, послије чега повратисмо се
авивши нас капиџије гдје нас узеше, вратисмо
угом авлијом са нашом пратњом и узјахасмо
гдје бијасмо сјахали оно јутро. Јањичари
други које нађосмо у другој авлији стајаху на
е мјесту; а прва авлија бијаше тако пуна
та, да једва могасмо проћи уз пркос сили
н чауша, који нам на коњу отвараху пут.
смо такође у првој авлији Нунција и Реси-
а на коњу, па пошто нас церемонисти по-
ише на одређена мјеста, почеше излазит ја-
ри из прве авлије, два по два, носећи на
има кесе које им у јутро дадоше за плаћу.
е бујица реченијех јањичара са њиховијем
Башијама,[1]) па премда трчаше та бујица,
не изађоше до дебеле уре. На пошљетку
е Ага Јањичара са многобројном пратњом, а
њим иђаху пуковници; за њима они који
ше, како рекосмо, плату; пак Везири од кубе
ховом пратњом; пак Капиџи Баши с њи-
м слугама и на сврху Велики Везир са
ом пратњом. Сви коњи бијаху лијепо наки-
, а ко чита ове записке нека промисли какве
е бијаху коњи. Пошто прође Велики Везир,
ише се Ћесарски Министри с њиховом прат-
а за њима ми са бројнијом поворком од
шње, јер нам придођоше два друга Диван
иа, 6 капиџија, 2 ћехадара Мусур Аге са
шијех чауша. То јутро сви нам раскрчише
да нас не би задушили и на коњу, та
лији, та на чаршији пред Царском Полачом,
тем којијем се враћасмо бијаше неизрециво

[1]) Капетанима.

cremesse richamato con perle, e li cuscini atorno del trono pure di veluto cremesse rechamato con perle. In mezzo dalla banda del trono sedeva il gran Signore posando i piedi sopra i doi gradini di richamo d' oro, et era vestito con una chabaniza di brochato bianco fodrata con zibilini. Gli alamari che coprivan tutto il petto e li botoni della chabaniza eran di diamanti. Haveva in testa l' inperial penachio con superbissimo gioello di diamanti et alla man mancha teneva l' anello, quel famoso diamante di Constantino. Li stava sul trono a man mancha il calamaro ben grande tempestato di diamanti, et a man dritta sopra un cuscino la sabla con il cingolo l' un e l' altro tempestato con diamanti. A man mancha verso il muro stavano altri 3 penachi con loro gioielli molto superbi. Il soffito della stanza era tutto indorato sopra una finestra. In facia al gran Signore pendevano 3 fiochi o sianno mazzi di perle. La cominata era coperta con perle, insomma tutta la stanza era oro, perle e diamanti. Entrati noi dentro, portati, si come si disse, dalli Capici Basci, e fatta avanti il trono ove posava il Gran Signore la solitta riverenza, il Signor Resti disse l' orattione che fù detta poi in lingua turcha dal Signor Nicola Mauro Cordati, primo interprete della Porta; qual finita, ritornassimo adietro e lasatici i Capici Basci ove ci presero, ritornassimo per detto 2-o cortile con la nostra corte e montassimo a cavallo ove havevamo smontato la matina. I Gianizari et ogni uno trovati la mattina nel 2-o cortile stava a suo loco. Il primo poi cortile fù cossi pieno di popolo, che a pena si poteva passare con tutto il rigor che facevano i Divan Causci a cavallo nel farci strada. Sequitassimo pure in detto primo cortile a cavallo li Signori Nuntio e Residente, e posti noi e loro nei lochi destinatici dei ceremonisti, cominciarono ad uschir i Gianizari a doi a doi dal primo cortile portando su le spalle le borse dateli per paga la mattina. Venne poi un torrente di detti Gianizari con li loro odabasci e di sicuro con tutto il corer che faceva il torente di Gianizari, vi fù un hora intiera sinchè sortiron tutti. Sorti poi l' Aga di

мноштво људи пјешке и на коњу, силно мноштво жена пјешке и у каруцама, а рекоше нам да је сам Велики Господар стојао у кафесу,[1]) једне куле свога врта. На тај начин, обучени ми и наш двор у кафтанима, иђасмо за Ћесаровим министрима све до Бакши капије на поље, те они пођоше у лађама, а ми, онако величанствено урешени ухватисмо се на коњима куће, али мјесто да отпочинемо, ваљало се побити раздавајући бакшише Турцима који нас бјеху отпратили, а кад ове отпустисмо дође Тамбул хана Великога Господара, коју такође отпустисмо; међу тијем Госп. Маврокордати посла нам честитања на сретноме Дивану. —

До 18 Октобра забависмо се код куће и да се одморимо и да напишемо меморијале како нам бјеше заповјеђено у државном упуству. Један дан само пођосмо у Перу Господину Барки гдје нас првом погости. —

Дне 18. Пођосмо у походу Капаги Великога Господара, а то је поглавица бијелијех ушкопљеника царске полаче који се брине за паже цареве и даривасмо га по државној заповиједи. Ово је човјек стар, али у велике чашћен на двору, пријатељства и слободе ради што ужива

Gianizari con numerosa corte preceduto dai collonelli. Dopo questi sortirono gli altri che dissimo haver havutto la paga. Sortirono dopo questi i Vesiri di Cube con le loro corti, indi le Capici Basci con la loro servitù, et al ultimo sortij il Supremo Visir con corte numerosa. Li cavalli di tutti erano ben adornati e la qualità dei cavalli si imagini chi legge la relazione. Pasato il Supremo Visir si inchaminarono dietro esso li cessarei Ministri con lor treno et indi noi con la marcia più numerosa della mattina esendoci sopragionti doi altri Divan Causci, 6 Capigi, 2 Ciohadari di Musur Agha con li 6 che avevamo Causci. La mattina tutti ci facevano largo perchè non ci afogassero sin anche a cavallo tanto nel detto cortile, come nella piazza avanti l' Imperiale Palazzo, e per la strada ove si ritornava essendo stato numero iudescrivibile di gente a piedi e a cavallo, gran quantità di donne a piedi et in caroza, e come ci fù detto, l' istesso Gran Signore ad una torre del giardino stava nel Chafes. Con questa marcia, vestiti noi e la nostra corte di caftani, seguitammo gl' Imperiali Ministri sino fuori della Bachci Chapi ove loro entrarono in caichi e noi cosi apparati pontificalmente tornammo a casa a cavallo, ove in vece di riposare, bisognava contrastar per le mancie con i turchi che ci accompagnarono i quali tutti licenziati, venne la Tambulhana del Gran Signore la quale pure licenziammo; ed in tanto il Sig[r] Mauro Cordati ci mandò a felicitare del buon trattamento havuto nel divano. Insino alli 18 d'Ottobre ci siamo trattenuti in casa, parte per dirigere i memoriali di Publica commissione, oltre chè tra questi ci portammo un giorno dal nostro Sig[r] Barca in Pera, ove fummo banchettati dal medessimo per la prima volta.

Adi *18* visitammo e presentammo per Publica parte il Capagha del Gran Signore il quale è capo degli eunuchi bianchi dell Imperial Palazzo i quali hanno cura dei paggi del Supremo Signore. Questo è un uomo ormai vecchio, ma di lui si fa gran stima nella corte, attesa la confidenza e la

[1]) *кафес* (од ове је ријечи наша: *кавез*) зове се на језику турском уоиће сваки пенџер у харему, те је затворен решеткама. У ужему значењу зове се тако *тамница* у којој се нашљедник приjестола васпитаваше, пошто престаде за Сулејмана сва[...] грозни обичај да се убију султанови синови. (Хамер op. cit. II.

у Цара. Пошто нас прими с великом љубазношћу и послужи слатким, кафом, миомирисном водом, миром и шербетом, дарова нам осам судића од Маџуни бива неке вруће мјешавине која лијечи од многијех болијести.— Позове нас да се с њим поразговоримо Госп. Реџеп Бег, нећак Реџе Паше који бјеше љубимац Сулејман Паше. Овај се Господин у велике обрадова кад нас видје, јер бјеше наслиједио љубав к нашему народу. Даривасмо га с наше стране, а он нама дарова по једну марамицу. Премда обавља службу у харему Ибрикдар-Аге[1]) Великога Господара, ипак би се могао попети до првијех части у овоме двору. Опроставши се с њима, пођосмо ка Госп. Барки да светкујемо његова свеца. Остали дио мјесеца Октобра до 28 приказасмо Министрима меморијале за државне интересе. —

Дне 28. Пођосмо у походе у диванскоме одјелу и са свим нашим двором и штићеницима ка Госп. францускоме посланику, који нас прими врло љубазно и погости нас и цио наш двор сјајним јелом и пићем, а до 10 Новембра походисмо након францускога посланика, Госп. Енглеског посланика, па Госп. Млетачкога Баила,[2]) па Госп. Оландскога посланика који пребива на каналу Црнога Мора, па Госп. ди Гуариенти Ћесаровог Интернунција. Сви нас ови примише врло љубазно и погостише нас и наш двор сјајним гозбама, осим Госп. Баила који, да нам јела не би наудила један сахат послије обједа, послужи нас само кафом и шоколадом, а нашу пратњу вином. Обишавши ми свакога, дође нам у походе француски посланик са великом и сјајном пратњом. Ми га погостисмо давши му воћа у шећеру, захара и другијех колача слаткијех; његовој пратњи дадосмо кафу и различитога вина, а послузи хладна пића и воћа, на чему нам захвалише, да се орила сва улица њиховим усклицима и разбијањем чаша и би нам дика што многе посласмо кући пјане.—Речени Господин Посланик замоли нас да дођемо к њему на објед. Одмах након другијех похода, у друге дане вратише нам походе

[1]) Чувар златнога врга из којега Султан пије и из кога се умива.

libertà con cui tratta col Gran Signore ci ricevè con molta cortesia e dopo la conserva ed il caffè, l'aqua odorifera, profumo, e serbetto, ci regalò con 8 vasetti di magiumi che è una composizione calida, continente la virtù di più medicamenti. Ci fece venire per aboccarsi con noi il Sig^{r} Regep Beg nipote di Rege Passa. Il medesimo Sig^{re} ebbe gran contento di vederci per la ereditaria amorevolezza portata alla nostra nazione. Presentammo per nostra parte il detto Sig^{re} il quale ci regalò con una mahramiza per uno; sebbene ora sostiene la carica dentro nel Serraglio di Inbrihtar-Agha del Gran Signore, mostra col tempo dover sostener le prime cariche in questa corte. Partiti da lui, ci portammo dal Sr Barca per solemizzare il Santo del suo nome. Il restante del mese di ottobre sino li *28* ci siamo occupati in presentare alli ministri i memoriali per Pubblici interessi.

Adi *28* visitammo con gli abiti di Divano e con il seguito di tutta la corte e protetti il Signor Ambasciatore di Francia dal quale fummo ricevuti con finezze di civiltà e trattati con lautissimi rinfreschi come pure tutta la nostra corte ed in sino li 10 Novembre ci siamo trattenuti in dar le visite dopo l' Amb^{re} di Francia, al Sig. Amb^{re} d' Inghilterra, poi al Sig^{r} Bailo di Venezia, indi al Sig^{r} Amb^{re} d' Olanda che stà al Canal del Mar Nero, e poi al S^{r} di Garienti Internunzio Cesareo. Tutti questi ci ricevettero con gran finezza, facendo lautissime tavole di rinfreschi ed a noi ed alla nostra corte, oltre però il Sig^{r} Bailo, che per non azzardar la nostra salute con farci mangiare dopo un' ora del pranzo, ci fece portar soltanto il caffè e la cioccolata e alla corte rinfresci di vino.

Finite le suddette visite, fù a renderzi la visita il Sg^{r} Ambasciatore di Francia con pompa grande in numeroso treno di servitù. Li diedimo i rinfreschi con averli fatto tavola di frutti canditi e confetti ed altre paste dolci, come pure alla sua corte caffè e diversi vini ed alla servitù fecimo far una tavola di rifredi e frutti, alla quale ci fecero onori col rimbombo di tutta la strada

[2]) Овако се, још у XIII вијеку, зваху Млетачки посланици (abasciatou) у Цариграду. Мијењаху се сваке године.

Госп. Енглески Посланяк, Госп. Баило Млетачки, а онај исти дан у који примисмо на саслушај Госп. Баила, поручи нам Госп. Енглески Посланик да дођемо к њему на објед, али му поручисмо да нас извини, јер бјесмо обећали Госп. Баилу да ћемо га примити, а послије овог дође нам у походе Госп. Оландски Посланик, па затијем Ћесаров Интернунциј. Са свом овом Господом поступисмо на исти начин како и са француским послаником. У овијем походама потрошисмо осим захара и слаткијех колача, пуно вина и стакла, а обоје је овдје врло скупо. Али прије од ових посланика, дође нам у походе Његова Преузвишеност Госп. Маврокордати, који остаде двије дебеле уре разговарајући се с нама врло љубазно; дан касније дође к нама Госп. Никола Маврокордати први тумач Порте. — *Сврхом Новембра* бијасмо позвати ка Господ. Кадри аги Капиџи Баши који бјеше дошао с нама, и премда бијаше мноштво јестива, видјесмо опет да је јадан он и кућа му и послуга и харем, јер бјеху зло зачињене ствари. —

Дне 30 Новембра бисмо позвати и пођосмо на објед ка француском посланику. Бисмо примљени с великом уљудности и погости нас врло сјајно. Јер је и обично трпеза овога посланика најсјајнија од трпеза свијех другијех министара и премда француски посланик даје потпуну слободу да пије како ко хоће различите мoскате и розолине које носе на сврху обједа и различите врсте ових моската и розолина, опет како их он дијели својом руком, не само да их ваља пити, него се и развеселити, па све што могох рећи у своју одбрану Госпођи Морине францускињи, рекох јој француски: „Госпођо, данас говорим боље француски, јер ме розолин учинио мудра, а различност моската на трпези, даде ми да се боље могу наговорити.“—

di viva e romper i bichieri et ebbimo vanto d mandarli molti ubriachi a casa. Il detto Sig^{r} Ambre c' invitò personalmente da lui a pranzo. Subito dopo ricevute le altre visite, gli altri giorni ci rese la visita il Sig^{r} Amb. d' Inghilterra, il Sig^{r} Bailo di Venezia e nel medesimo giorno che accordammo l' udienza al Sr Bailo, ci mandò invitar a pranzo il Sr Amb^{re} d' Inghilterra,, ma gli portammo le nostre scuse per aver prima dato parola di ricever la visita del Sr Bailo; dopo il quale ci visitò il Sr Amb^{re} d' Olanda ed indi l' Internunzio Cesareo. Tutti gli sudetti S^{ri} Ministri trattammo nella stessa maniera come abbiamo trattato il Sr Amb^{re} di Francia. Le dette visite, oltre li confetti e le paste dolci, ci fecero gran consumo di vini e vetri, che qui costa molto bene l' un e l' altro. Prima però di sudetti S^{ri} Ambasciatori fù a renderci la visita Sua Ecc. Sig^{r} Mauro Cordati, il quale si tratenne da noi da 2 ore con espressioni molto cortesi; ed il giorno susseguente ci rese pur la visita il Sr Nicolò Mauro Cordati primo interprete della porta. Fummo per il fin di Novembre invitati a casa dal Sr Cadriagha Capici Bascia venuto con noi, e sebbene la cena è stata copiosa di vivande, tutta via si è potuto conoscere che, come miserabile lui e la sua casa, cosi anche la servitù ed il harem per il poco buon condimento delle vivande.

Addi *30* Novembre fummo invitati ed andammo a pranzo dal Sr Amb^{re} di Francia. Fummo ricevuti dal medemo con somma civiltà e trattati lautissimamente con tutto. Che l' ordinaria tavola di questo Ambasciatore è la più splendida delle altre da questi SS^{ri} Ministri e sebbene dà tutta la libertà il Sr Amb^{re} di Francia di bevere a proprio piacere i diversi Rosolini che si portano sul fin di tavola e ogni diversa qualità di detti moscati e rosolini, la dispensa per la tavola con sua mano non solamente rende ciascun obbligato di bevere, bensi anche di rendersi allegro, e la maggior mia scusa dopo finita la tavola con Madama Marine, francese, parlando con essa lei in francese, era dirle: „Madama, oggi parlo meglio francese „che l' altre volte, rendendomi più virtuoso il „rosolino e più iscusabile la varietà dei moscati „provati a tavola.“ —

Дне 1 Декембра погости нас управо сјајно осп. Мустаф-ага Капиџи Баши. —

Дне 3 Декембра бисмо позвани и пођосмо а собет на Црно Море ка Госп. Јакобу Колијеру ландскому посланику и прими нас и угости јајно и од срца. —

Дне 4 Декембра на освитак дана дигосмо е из Јевропе и наком уре пута дођосмо у Азију, дје нас бјеше позвао на собет Јусуф Бег син улејман Паше, који бијаше Велики Везир и веики пријатељ нашему народу, а особито доброј уши мога покојнога оца. Он нас бјеше позвао лавом када нам дође у походе. И посла нам шест обријех коња лијепо украшенијех, па кад присјесмо потрча нам у сусрет с највећом љубазнoћу и уведе нас у одаје гдје му пребивају жене оје бијаху пошле у друге собе. Собе у које легосмо спомињу по начину грађења и по уреима да их је саградио Велики Везир. Указа нам рт за доколицу његовијем женама, мален је, али ма прекрасан точак од мрамора са различитијем грама воде. Објед бјеше пун разноврснијех јетива добро зачињенијех, а кад шћасмо да се простимо, даде на дар мени и Госпору Ђону једну поћицу то јест, пртиште (преобуку) урско, нашем Капелану, лијечнику или доктору, Лучићу с пратњом даде свакоме по марамицу везену.

Дне 24 Декембра. Све до данас забависмо код куће и ради зла времена и због јавнијех сала, а данас дођоше нам у походе сви дрављани и поглавице редова[1]) да нам честитају агдане, које ми честитасмо по нашему Драгоану Госп. француском посланику, Млетачкоме илу и Оландскоме посланику који нам вратише бав по њиховим драгоманима. Госп. Мавро-

Addi *1º* Decembre fummo banchettati dal Sr Mustafagha Capici Basci che ci trattò con somma magnificenza.

Addi *3* D. fummo invitati ed andammo a pranzo al Mar Nero dal Sr Giacomo Coglier Ambre d' Olanda e ci trattò non meno con somma cordialità che grande magnificenza.

Adi *4* Dicembre la mattina in alba partimmo dai confini dell' Europa e dopo un lungo viaggio per un' ora in circa arivammo in Asia ov' eravamo invitati ad banchetto del Sr Jusufo begh figliolo di Sulejman Bassa stato Supremo Visiro e molto amico della nostra nazione in ispecie con buona anima di mio Padre. Il detto Jusuf begh c' invitò personalmente i giorni passati quando fù a visitarci. Ci mandò 6 buoni cavalli e ben adobbati sopra i quali ci portamo alla di lui casa, ove giunti c' incontrò con somma amorevolezza e ci introdusse negli apartamenti ove risiedono le sue Donne essendosi quelle portate in altre stanze. Le stanze ove fummo noi conservano la memoria e nella struttura e negli adobbi esser stata fatta da un Supremo Visiro. Ci portò a vedere il giardino di ricreazione delle sue donne che veramente se è piccolo, ma contiene una bellisima fontana di marmo con diversi giuochi d' acqua. Il pasto che ci fece era copiosissimo di vivande ben condite e nel tempo volemmo partire, regalò me ed il Sr Giugno con una Pochica, che è una muta di biancheria all' usanza Turca; regalò il nostro Capellano, il medico ossia Dottor, Lucich con il seguito a una mahramica ricamata per uno.

Adi *24* Dec. sin oggi ci siam trattenuti parte in casa per i cattivi tempi e parte occupati in Pubblici affari ed oggi abbiamo ricevuto le visite di tutti i nazionali e capi di religioni con augurii di buone feste, le quali noi mandammo augurare per nostro Dragomano al Sr Amb. di Francia, Bailo di Venezia e Amb. d' Olanda i quali tutti ci resero il medesimo complimento con

[1]) Има се разумјети католичкијех редова Св. Франа, Св. едикта, Језуитâ и т. д. Дубровачка Република бројила се ржаве заштитнице католичке цркве на Истоку. Тај протекат би признат и од Порте и од кршћанскијех држава. Катои у Босни, Бугарској, Србији, и Св. Земљи имају да захвале интервенцији републикиној небројене повластице и грађење многих цркава. Маројица Кабога испослова год. 1675 у Цариграду дасе распра о Св. Гробу ријеши донекле у корист Католикâ против Грка.

кордати, Енглески посланик и Московски посланик честиташе нам такође на свете дневи божиће.

Дне 31 Декембра. Данас измијенисмо са Госп. посланицима иста честитања за младо љето, а наши држављани и поглавице редова повратише се да нам честитају, како нам честиташе и речени енглески московски посланици и Госп. Маврокордати који светкују по грчком. —

Дне 4 Јануара 1707. Пошто је данас бадњи дан по старом, посласмо нашега Драгомана, да честита Госп. Манврокордату и Господи Енглескоме и Московскоме посланику.

Дне 5 о. мј. Будући да је свршио Рамазан турски, данас је њихов Барјам, и ми пођосмо да видимо свечану пројаху Великога Цара који иђаше у Џамију, те се ми намјестисмо у удобну собу коју узесмо у најам у ту сврху. Цио пут којим имаше пролазити од полаче султанове до Султан Ахмета, бјеше чуван од јањичара који у великоме броју бјеху поредани на обје стране; а литија, или алај, бјеше се наредила овако:

Иђаше први Накиб Шераф то јест поглавица Емира који су кољена Мухамедова и носе сарук (чалму) зелени. Имаше око себе велику пратњу Емира. Два кадиаскера, један из Грчке а други из Азије, који су најстарији учитељи закона, и за њима сва улема, који су други многи законодавци, сви ови јахаху на прелијепим коњима, а имаху око себе многе слуге пјешке. Али ови не испратише више Великога Господара на повратку.

Хасаф[1]) Баша и Субаша поглавице пандура на коњу са службом пјешке. Јасиџи Ефенди јањичара, т.ј. канцелар јањичара. Орта Чауш и Бауш Чауш, први поглавица јањичарскијех здура, а други његов намјесник. Пуно Чорбаџија Аџем Оглана т.ј. пуковници који узгајају покупљене младиће. Пуно Чорбаџија Солака, т.ј пуковника царевијех стријелаца. Имам Великога Господара, т.ј. Царски капелан. Многе Чорбаџије јањичара

[1]) Вкће *Хавас Баши*, пуковник царскијех трабаната, које Кабога зове, и у талијанскоме изворнику, *пандурима*.

il loro Dragomano. Il Sr Mauro Cordati, l'Amb d' Inghilterra e l' Amb^{re} di Moscovia ci mandarono pure il complimento del buon augurio per la feste del S. Natale.

Addi *31* Dec. oggi son passati li medemi complimenti tra noi e gli detti Amb^{ri} per il buon capo d' anno e sono tornati i nostri nazionali e i capi delle Religioni a farci l' istesso complimento, come pure ci mandarono i complimenti gli sudetti Amb^{ri} d' Inghilterra e Moscovia e il Sr Mauro Cordati i quali fanno ala greca.

Adi *4 Gen. 1707.* Essendo oggi la vigilia di Natale alla vecchia, mandammo il nostro Dragomano a dar le buone feste al Sr Mauro Cordati ed Sig^{ri} Ambasciatori d' Inghilterra e di Moscovia.

Addi *5* detto. Finito il Ramazan dei turchi, oggi è il loro Bariam e noi ci portammo per vedere la solenne cavalcata dal Gran Signore nel tempo che andava alla Moschea e ci fermammo in una stanza ben commoda, da vedere tutta la funzione, da noi a questo fine affittata. Tutta la strada dal Palazzo del Gran Signore per cui doveva passare, fino a Sultan Ahmet, era guardata da Giannizzari che in gran numero facevano spalliera, e la marcia, ossia *alai,* era ordinata come segue:

Andava il primo *Nakib Sceraf* cioè il Capo degli Emiri che sono discendenza di Maometto e portano in testa l' involto verde. Aveva numerosa corte di Emiri attorno, Due *Cadiascheri* uno di Grecia e altro di Asia, che sono i più anziani dottori della legge e dopo di loro tutta l' ulema, che sono gli altri molti legislatori i tutti questi montati sopra bellissimi cavalli con numerosa corte di servitori a piedi questi però non accompagnano più di ritorno il GS.

Hasaf Bascia e *Subascia* primo Capetan dei Sbirri e l' altro Barigello a cavallo con la loro servitù a piedi. *Jasigi efendi* delli Gianizzari che è Cancellire degli Gianizari. *Orta ciausc* e *Basciausc* il primo capo dei Rivieri dei Gianizari e l' altro suo luogotenente. Molti *Ciorbagi* da *Agem Oglan* che sono Colonelli che allevano i giovani

њихови пуковници. Јањичари Диван Ефенди, врховни писар јањичара. Турнаџи Баша, Саи Баша, Самсунџи Баша, три најзнаменитија вника јањичара. Сви ови јахаху на прешијем и лијепо украшенијем коњима са моојном пратњом, пјешке, кул Ћехаја други у иза јањичарскога Аге, ага јањичара т.ј. вни вођа свих јањичара у Царству. Ћехаја , т.ј. намјесник јањичарскога Аге: та тробијаху на коњу, а около њих права бујица чара пјешке. Бијели ушкопљеник, т.ј. поглапажа Великога Господара. Капиџилар Ћеха-Већил проинтерим Царскијех вратара. Топр Чорбаџиси, т.ј. пуковник топџија; Капиџилар иер Ћехајаси, т.ј. главар Царскије хвратара; р Селам Агаси, т.ј. онај, који кадгођ Везир на Диван, помоли се за Везирово здравље. бјеху на коњу са послугом пјешке. Пуно Чауша са перјаницима на саруку, а то су и за Алај. Мноштво Диван Чауша са Му-и, т.ј. великијем саруком око главе; ово аушн Царског Дивана. Телхисџија Везиров, онај који носи телхис или писамце Вели-Везира Великоме Господару. Куланс Чауш тапом у руци; ово је вођа диванскијех здура. илар Емини, часник диванскијех здура. Чар Ћатиби, канцелар диванскијех здура. Мурика Агалари, ово су госпари сломјенијех ља. Силихтарагаси Булук Спахија, т.ј. ђе-л коњаништва Булук Спахија; многи други вници. Булук, т.ј. први ђенерал џебане, а и главар топџија. Ефенди Чауш Баши, т.ј. елар Чауш Баша. Имбрахар Вернерси, т.ј. шник Великога Везира. Многе Капиџи Баше кога Господара обучени у брокату са муси око главе: ово су главари Царскијех ара. Баш Бакикули, т.ј. главар царинака авнога блага. Русманеџи Ефенди, т.ј. пристав ника царевијех доходака. Сарапхоне Емини, главар частник царске ковнице. Реис Ефенди исанџи мањи, први велики канцелар, или вни Тајник, други Нишанџија царске *туре*; едар Ефенди и Нишанџи виши, први велики ичар Царства, други већи Нишанџија царске : сви ови бијаху прекрасно обучени пом од самур-кожуха на дивнијем и лијепо

raccolti. Molti *Ciorbagi dei Solaki* cioè Colonelli degli Arcieri del Gran Signore. *Imam* del Gran Signore che è il Regio Capellano. Molti *Ciorbagi* dei Gianizzari. *Janiciar Divan Efendi* cioè capo scrivano dei Gianizari. *Turnagi Bascia, Sagargi Bascia, Samsungi Bascia,* 3 colonelli i più ragguardevoli degli Gianizzari. Tutti i denominati erano montati sopra bellissimi e ben adornati cavalli con numerosa corte a piedi. *Cull Chiehaja,* seconda persona dopo l' Aga de' Gianizzeri, *Agha* de' Gianizari che è Generalissimo di tutti gli Gianizari dell' Impero. *Chiehaia Jerri* cioè luogotenente dell' Aga dei Gianizari. Questi 3 personaggi erano montati a cavallo con un torrente di Gianizari a piedi attorno. Un Eunuco biancho che è capo sopra i paggi del Gran Signore. *Capigilar Chiehaiasi Vechil* cioè prointerim capo dei Regi portinari. *Topcilar Ciorbagisi,* cioè colonello di Bombardieri; *Capigilar Viesier Chiehaiasi* cioè capo dei portinaj del Supremo Visiro. *Selam Agasi* del Visir cioè salutatore che ogni giorno quando il Visir fà divano, fa un' orazione a Dio in lode del medesimo. Tutti questi erano a cavallo colla loro servitù a piedi. Molti *Alai Ciausci* con pennachi sul turbante, che sono rivieri della rassegna. Molti *Divan Ciausci* con Mugiavesse che è un gran turbante in testa; questi sono rivieri del Divano del Gran Signore. Telhischi del Vesier, cioè portatore del Talhis ossia viglietto del Supremo Visiro al Gran Signore. *Kulaus Ciausc* con un bastone in mano; questo è guida dei Rivieri del Divano. *Ciausclar Emini,* officiale dei rivieri del Divan, *Ciausclar Chiatibi* Canciliere dei rivieri del Divano. *Mattefaraca Aghalari,* questi sono signori di lancie spezzate. *Silihtaraghasi di Bugliuch Spahi* cioè generale della Cavalleria di Bugliuk Spahie; — molti altri Colonelli di Bugluk Spahie cioè della Cavalleria. *Cebegi Basca* e *Topci Basca* il primo Generale della munizione ed il 2-o capo de' Bombardieri. *Efendi Ciauscbasciu,* cioè cancelliere di Ciausc Bascia. *Imbrahor Vesiersi,* cioè cavalerizzo del Gran Visir. Molti Capigi Basce del Gran Signore vestiti di broccato con Mugiavese in testa: questi sono i Capi dei Regi portinari. — *Basc Bachi Kul* cioè capo dei Riscuottitori del Regio Erario. *Rusnamagi Effendi,* cioè official

ше свјетину, разгледасмо у доколици ца-
коње, па видјевши их, повратисмо се на
јесто да видимо у истоме реду повратак
ога Господара. Свршивши тај посао, по-
к Мустафаги и Кадри Аге Капиџи Баши
честитамо Барјам.

Дне 20 Јануара. Једна од Царевијех Сул-
а роди кћер и за три дана пуцаху из то-
јутром, подневом и вечером, сваки пут по
итаца.

У тај исти час бијасмо код Великога Риз-
а Царства коме дође један црни ушко-
ик, љубимац Великога Господара да му јави
Цару кћи родила и Велики му Ризничар
на дар кабаницу постављену самуром, ве-
а коња са накитом, и пет кеса, а то хоће
2500 талира.

Дне 22 Јануара. Реџеп Бега, о коме го-
мо када бисмо у Капаге Велика Господара
сјет, учинише Царским Хазна Ћехајом бива
чуваром, то је онај који држи кључе
ке Ризнице.

Дне 3 Фебруара, на дан славнога мученика
Влаха нашега Парца, опјева се миса у нашој
и дадосмо објед цијеломе народу.[1])

Дне 13 Фебруара. На објед у Француског а
ника.

freccie del Gran Signore. *Sulbent* (?) *Aghasi* de Gran Signore il quale portava un altro Regio pennacchio. *Kislaragasi* del Gran Signore capo degli Eunuchi neri i quali sono alla custodia delle donne nel Seraglio. *Capagha* del Gran Signore capo degli eunuchi bianchi, portinaj della Regia camera e custodi dei Regi paggi. Questi due personaggi sono familiari del Gran Signore. Dopo di questi andavano a cavallo molti altri Eunuchi neri e bianchi del Gran Signore e dopo loro alcuni paggi favoriti del Gran Signore.

Giunto con questa marcia il Gran Signore alla Moschea, andammo nel cortile della detta Moschea i fattoci largo, ebbimo commodo di osservare distintamente i sudetti regi cavalli i quali ben veduti, tornamo nell' istesso luogo a veder ritornare il Gran Signore coll' istessa marcia. La qual funzione finita, andammo da Mustafagha e poi da Kadriagha Capici Bassa per felicitarli nel Bariam.

Adi *20* Genn^{o} una delle Regie Sultane partori una figlinola per la di cui nascita per 3 giorni si fece la salva, la mattina, il mezzo giorno e la sera di 100 canoni per ogni volta. Nel momento di detta nascita ci trovammo dal Gran Tesoriere dell' Impero, a cui arrivato un Eunuco nero, favorito del Gran Signore per dargli parte della detta Nascita ed il detto Tesoriere gli donò per buona mano una veste foderata di zibellino, un cavallo grande coi suoi adornamenti e in moneta cinque borse, che vuol dire Tallari 2500.

Adi *22* Genn^{o} Regep Begh di cui parlammo nella giornata, quando fummo da Capagha del Gran Signore, fù fatto Regio Hasna chiehaja, che vuol dire primo custode che tiene le chiavi ed in suo potere il Regio tesoro.

Adi *3* Febbrajo per la solennità del glorioso Martire S. Biagio nostro protettore si cantò la messa in casa nostra e diedimo pranzo a tutta la nazione.

Adi *13* Febbr. fummo invitati ed andammo a pranzo dal Sr Amb^{re} di Francia.

[1]) Република слављаше, особито у Цариграду, највећим
и дан Светога Влаха. Имаше у цркви Св. Антуна у Пери
вечев. Ту дирљиву свечаност (на којој се, још почетком
вијека, разлијегаше по цркви литургична молитва: Domine, salvam fac Rempublicam) нијесу престали славити ни у дан данашњи многобројни дубровчани настањени у Цариграду. В. о томе Дубровник и Османско Царство I. том.

чкоме Баилу који нас прими с великом љубазнћу и разговарајући се о винима и розолнима што се доносе на трпезе Владалаца и осланика који обичајно давају обједе, рече, да цијени прикладније држати се једнога вина, удући да се тако не штети желудац госту, а ивница не остаје пуста.

Дне 27 Фебруара. На обједу у француског осланика.

Дне 13 Марта светковаше Турци Хаџилар арјам на част хаџијама који дођоше данас с еке. Велики је Господар пошао у Валиде Џаију истом литијом коју описасмо 5 Јануара, амо што не дођоше ни Накип, ни Кадиаскери, и Улема. Ја нијесам видио ту свечаност, јер оловах од почетка Марта.

Дне 11 Априла, наком четрдесет и један ан болести и опорављања, пођох на Црно Море а уживам онај ваздух и да прођем весело са ландским посаником у његовом врту.

Дне 15 Априла обједовасмо у Госп. франуског посланика.

Дне 19 Априла разгледасмо врт Госпа аврокордата који лежи повише Ејуба.

Дне 20 пођох у Бабаџафер[1]) разгледах таннице Жудија, Јермена, Грка и Турака, као што мјесто гдје ми остаде отац осамнаест мјесеца вријеме варварскога Кара Мустафе.[2])

Дне 21. Будући да је данас четвртак Веики, обаевши у јутро дома свете чине, пођосмо ослије подне у Перу да обиђемо свете гробове, ва у Св. Марије Цркви О О. Реформата, у и Луи Француској цркви, кроз коју уљезосмо француског посланика, који нас почасти хладјем пићем и позва на посе на објед за дан 27 мј.; отуда пођосмо у Галату у Св. Петра, кву Доминикана, у Св. Ђорђа, цркву капуцина у Св. Бенедикта, цркву О О. Језуита.

Дне 23 посласмо драгомана да честита благие госп. Маврокордату, француском, енглеме и Оландском Посланику и Млетачкоме

[1]) У Дубровнику Бацафер. Име великој тамници у Цариу XVII. вијека.

ci ricevè con somme dimonstrazioni di cortesia e discorrendo con esso sopra la gran varièta dei vini e rosolini che si portano in tavola dai Principi ed Amb[ri] che fanno tavole, disse stimar espediente più proprio riservarsi ad un solo vino perchè così non si offende lo stomaco del convitato e non si vuota il proprio Canavin.

Adi *27* Feb[o] fummo invitati ed andammo a pranzo dal Amb. di Francia.

Adi *13 Marzo* fù solennizzato dai Turchi il Hagilar Bariam in onore che oggi sono veniti i Pellegrini alla Mecca; ed il Gran Signore andò a Validè Moschea con l' istessa formalità da noi descrita alli 5 Gennajo, eccetto che non vi furono il Nakip, i Kasaskeri e l' ulema. Io però non andai a vedere tale funzione trovandomi ammalato sin dai primi di Marzo.

Adi *11* Aprile dopo giorni 41 di mia malattia e convalescenza, sono andato al Mar Nero per prender aria e divertirmi coll' Amb[re] d' Olanda nel suo giardino.

Addi *15* fummo invitati ed andammo a pranzo dal Sr Amb. di Francia.

Addi *19* fummo a vedere il giardino del Sr Mauro Cordati situato sopra Geiup.

Addi *20* mi portai a vedere il Babagiafer in cui osservai le prigioni degli Ebrei, Armeni, Greci e Turchi, come anche il luogo ove stette mio padre per mesi 18 al tempo della barbarie di Kara Mustafà.

Adi *21.* Oggi per esser Giovedì Santo, avute la mattina le devozioni in casa, dopo pranso ci portammo in Pera a visitare i sepolcri, cioè a S. Maria Chiesa di P. Reformati, S. Luigi Chiesa di Francia, di dove entrammo nelle stanze dell' Amb[re] da cui ci furono dati rinfreschi e fatto speciale invito a pranzo per li 27 corr., d' indi ci portammo in Galata a S. Pietro, Chiesa dei Dominicani, a S. Giorgio, chiesa dei Capuccini ed a S. Benedetto Chiesa dei P. Gesuiti.

Addi *23* mandammo il Dragomano a felicitar le buone feste al S[r] Mauro Cordati, gli Amb[ri] di Francia, Inghilterra e Olanda ed al Bailo di Ve-

[2]) Од Ускрсења год. 1679 до друге половице год. 1680.

нару да видимо то чудо, али се риба бјеше ила од Католика̂.

Дне 1 Маја објэдовасмо код оландског аника, а данас једна царева султанија роди , те овај догађај светковаше за три дана им грувањем топова.[1])

Дне 8 другом објэдовасмо у Мустафаге Ка- Баши, који бјеше некада у Дубровнику.

Дне 26 благовасмо код Француског По- ика. Иза обједа указа ми Посланик стаклени ежић са мноштвом старих новаца, прстена зличитијем драгијем камењем, од којих неки аху великом вјештином урезане дивне ликове. за ми особито неки дијамант што му Те- ја остави на смрти, а вриједи пет тисућа ра, и мале портрете свих министара овога а и свих источнијех одијела.[2])

Дне 29. Поручивши енглескоме посланику ишљасмо доћи к њему у походе на уру угодну, иза поднева нас позове овај на , на коме нас не само сјајно погости, него указа свако штовање руковавши се с нама авивши нас сјести у зачеље. —

Дне 31. Премда у Цариграду не осјетих го- нигда трешњу, данас ипак осјетисмо ноћу, дан сахат и пет минута, два ударца велика а од свих које осјетих у животу. Али не би е, јер су куће од дрва и тврдо везане у ђу. Потрес дође са стране Седам Кула које на бијеломе мору пут Архипелага.

Дне 3 Јунија благовасмо код оландског аника са његовом Нећаком Госпођом Занотом ос. Указа нам се данас за први пут Гос- Бар, жена или миљеница посланикова, то

questo Miracolo stimano la detta Chiesa di Grande devozione. Noi pure andammo al pozzo per veder il miracolo, ma il pesce dai Cattolici si era ritivato.

Adi *1º Maggio* fummo a pranzo dall' Ambasciator d' Olanda ed oggi una Regia Sultana ha partorito una figliuola i di cui natali furono festeggiati con melanconici tiri di cannone per tre giorni.

Addi *8* fummo la seconda volta a pranzo da Mustafagha Capigi Baschi stato per il passato a Ragusa.

Addi *26* detto, fummo a pranzo dal Sr Amb^re^ di Francia. Dopo il pranzo mi fece vedere il Sr Amb^re^ il scrabatolo ove furono moltissime medaglie antiche, anelli con diverse belle gioje ed in alcune con grande artifizio scolpite bellissime figure. Mi mostrò in ispecie un diamante lasciatogli del Tékeli in testamento, del vallore di 5000 tallari, come anche i ritratti in piccolo si dei ministri di questa corte, come pure di tutti quanti gli abiti orientali.

Addi *29.* Avendo mandato chieder l' ora per visitar dopo mezzo giorno l' Amb^re^ d' Inghilterra, questi c' invitò seco a pranzare e non solamente ci trattò con particolare lautezza, ma anche con distinzione avendoci dato la mano ed anche alla tavola il superior luogo.

Addi *31.* Non ostante che a Costantinopoli quasi mai non sentissi il terremoto, in questo giorno, ad un' ora di notte e 5 minuti, si sono sentite due scosse di teremoto ben grandi e superiori a tutte quelle sentite in vita mia. Ma come le case sono di legno e ben legate con ferri, non si è sentito danno. Il Teremoto è venuto dalla parte di Sette Torri che sono situate al mar biancho verso l' Arcipelago.

Addi *3 Giugno* fummo a pranzo dal Sr Ambasciatore d' Olanda assieme con Madame Zanotta Ronbos sua nipote. Oggi si è fatta per la prima volta vedere ed ha con noi pranzato

[1]) По несрећи бјеше се Султану родило прве три године владања шест кћери.

[2]) Ове слике бјеше Marquis de Fériol наручио некоме у у оно вријеме кад праћаше са Текелијом седам пута ову војску као француски комесар проти Ћесару. Хамер (Gesch. des Osmanischen Reiches IV.) говори да те слике бијаху најљепши извор за познавање одијела цариградскога Двора, докле *d' Ohsson* није дао у свијет своје класично дјело in-folio о Турскоме Царству.

чама, вртовима, варошицама и шумама, да је а љепота погледати. На по конала стоје двије аве и друге двије код уста Црнога Мора, т. ј. е са сваке стране, у Азији и у Европи, са твом топова који бране оружанијем лађама е уђу у Црно Море. —

Дне 7. Данас чусмо опет неколико пута ес. —

Дне 9. Обједовавши у Госп. Барке, по- о у походе Госпођи Ромбос, да се с њом стимо, јер нам је близу повратак у Отаџ- . —

Дне 12. Послије обједа пођох на Црно Море . Оландскоме посланику да походим особито ву Госпођу Бар. —

Дне 15. Дође к нама гласовити лукавац Сулејман Паше кога свак познаје као љу- а онога Везира.

Дне 16. Великоме Господару данас приправи ки Везир гозбу у својој Полачи на Црноме покрај куће Оландског Посланика, и, осталијем стварима, учини Цару рагату од амаца. Ми пођосмо к Оландскоме Посла- , да видимо то весеље. —

Дне 22. У уторник пођосмо за први пут слушај у Великога Везира. У уторник бисмо ра, а опет данас, што је уторник, пођосмо опростимо са Великим Везиром, који нас а као онај први пут, само што нам онадар девет кафтана, а данас пет. —
У тај исти дан опростисмо се са Ћехајом кога Везира.

a casa. Si nota che il Canal di Mar Nero è lungo 18 miglia e largo più e manco d' un miglio. Le marine da tutte e due le parti addobate con palazzi, giardini, casali e boscarecci, che rende molto deliziosa la veduta. A mezzo del detto Canale vi sono due fortezze ed altre due vicino alla bocca del Mar Nero, cioè due per parte, nell Asia e nell' Europa numerose di cannoni per sicurezza da non permetter che possano entrare navigli armati dal Mar Nero.

Addi *7.* Si sono oggi sentite diverse scosse di terremoto.

Addi *9.* Dopo d' aver pranzato dal Sr Barca, ci portammo à visitare M^ma Rombos e prender da lei congedo, essendo prossimi al ritorno in Patria.

Addi *12.* Dopo il pranzo mi portai al Mar Nero dal Sr Amb^re d' Olanda per dar una visita particolare alla sua M^ma Bar.

Addi *15.* Oggi si è fatto vedere da noi il famoso furbo Dedo di Suleiman Pascià, di cui ha ognuno particolar cognizione per esser stato il privato di detto Visir.

Addi *16.* Il Gran Signore oggi è stato banchettato dal Supremo Visir nel suo Palazzo al Mar Nero vicino all' Ambasciata d' Olanda e tra gli altri divertimenti, gli fù fatta la regata di 70 Kaiki. Noi quest' oggi siamo stati dal detto Ambasciatore d' Olanda per vedere i trattamenti del Visir al Gran Signore.

Addi *22.* Ebbimo di Martedi la prima udienza dal Supremo Visir. Di Martedi fummo all' udienza dal Gran Signore ed oggi anche, che è Martedi, siamo stati ammessi all' udienza di congedo dal Supremo Visir, il di cui trattamento fù in tutto come s'è veduto nella prima udienza, oltre chè prima ci furono portati 9 Caftani ed oggi cinque. In questo stesso giorno ci siamo licenziati dal Chiehaia del Supremo Visir.

F i n e.

ПРЕГЛЕД

У академијским књижарницама Мите Стајића и Л. Бреслауера у Београду могу се добити.

I
ИЗДАЊА
СРПСКЕ КРАЉЕВСКЕ АКАДЕМИЈЕ

1. **Глас.** Књ. I—LVII.

Први разред (1—21) III, VI—IX, XI, XIX, XXI, XXIII, XXVI, XXVII, XXIX, XXXIII, XXXIV, XLI, XLVI, L, LI, LIV, LVI, LVII.

Други разред (1—36) I, II, IV, V, X, XII—XVIII, XX, XXII, XXIV, XXV, XXVIII, XXX—XXXII, XXXV—XL, XLII—XLV, XLVII—XLIX, LII, LIII, LV.

Цене су: I, II, VIII, X—XII, XV—XX, XXV, XXVIII, XXIX, XXXII, XXXIV, XXXVII, XLII по 1; XIII, XLVI и LIII по 1·50; XXIV, LI, LII, LIV, LV, LVI и LVII по 2; XIV, 2·50, а оста. лима по 0·50 дин.

2. **Споменик.** Књ. I—XXXIV.

Први разред (1—3): I, XII и XXXII.

Други разред (1—31): II—XI, XIII—XXXIV.

Цене су: VII, VIII, XVI по 0·50; I, IV, V, XX, XXVI—XXX по 1; IX, XXV, XXXII по 1·50; VI, X, XIV, XV, XVIII, XIX, XXI, XXII, XXIV XXXIII, XXXIV по 2; II, XXIII по 3; XI, XIII, XVII по 4; III и XII по 5 дин.

3. **Годишњак,** од I—XII; цена I и IX по 1 дин., осталима по 0·50 дин.

4. **Српски етнографски зборник.**

Књ. I. *Живот Срба сељака,* написао М. Ђ. Милићевић. Друго попуњено издање 1894. Цена 2 дин.

Књ. II. *Старинска српска јела и пића* од Симе Тројановића. 1896. Цена 1 дин.

5. **Посебна издања.**

— *Он зна све,* прича Л. К. Лазаревића, и *Ново оружје,* прича Симе Матавуља. 1890. Цена 1 дин.

— *Први основи словенске књижевности међу балканским Словенима. Легенда о Владимиру и Косари.* Културно-историјске студије Стојана Новаковића. 1893. Цена 2·50

— *Геологија Србије* од Јована М. Жујовића. Део први: *Топографска Геологија.* С првом свеском атласа. 1893. Цена 7·50 дин.

— *Грчка и српска просвета,* написао Др. Владан Ђорђевић. 1896. Цена 2·50 дин.

— *Одломци о Грофу Ђорђу Бранковићу и Арсенију Црнојевићу патријарху, с три налета о такозваној великој сеоби српског народа,* написао Иларион Руварац 1896. Цена 2 дин.

— *Манастир Каленић,* написао М. Ђ. Милићевић. 1897. Цена 1 динар.

— *Дубровник и Османско Царство.* Цена 1.50

— *Споменица В. С. Караџића.* Цена 1.50

II

ИЗДАЊА

СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА

КОЈА СУ ПРЕШЛА У СВОЈИНУ АКАДЕМИЈЕ.

1. **Гласник** Српског Ученог Друштва. Књ. I—LXXV.
   На продају: V—VII, XXIX, XXXI, XXXIII—LVII, LIX—LXXIII, LXXV
   Цена књизи LXVII је 4 дин., а осталима по 3 дин.
2. — — — — Друго одељење. Књ. I—XV.
   На продају: III—VI, IX—XV.
   Цена књ. XV је 0·50; III—VI, IX, XII—XIV по 1; X и XI по 2 дин.
3. **Посебна издања:**
   — *Историја умног развитка Јевропе*, од **У**. Дрепера. Превео Мита Ракић. Књ. II. 1874. Цена 2. дин.
   — *Српске народне игре*, које се забаве ради по састанцима играју. Скупио и описао Вук Врчевић. 1868. Цена 0·50 дин.
   — *Elenchus plantarum vascularium*, quas aestate a. 1872. in Crna Gora legit Dr. J. Pančić Belgradi 1875. Цена 0·50 дин.
   — *Essai de quadrature du cerle* par Démètre Nešić. 1877. Цена 0·50 дин.

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES